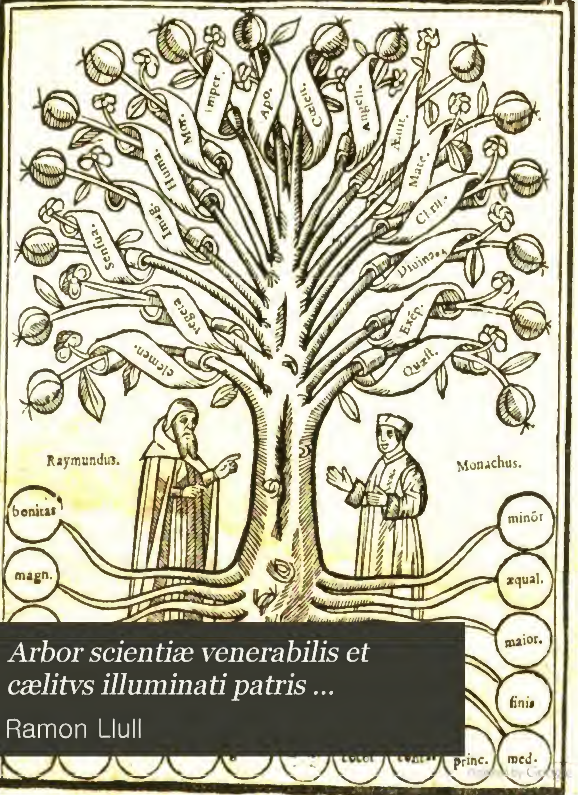

Arbor scientiæ venerabilis et cælitvs illuminati patris ...

Ramon Llull

Digitized by Google

120

B
765
.L83
A7
1635

UNIVERSITY of MICHIGAN
GENERAL LIBRARY
OCTAVIA WILLIAMS BATES
BEQUEST

ARBOR SCIENTIÆ VENERABILIS ET CÆLITVS ILLVMINATI PATRIS RAYMVNDI LVLLII MAIORICENSIS,

OPVS NVPERRIME RECOGNITVM, reuiſum & correctum.

LVGDVNI,

Ex Officina IOANNIS PILLEHOTTE;

Sumpt. IOANNIS CAFFIN, & FRANCISCI PLAIGNARD, ſub ſigno nominis IESV.

M. DC. XXXV.

ARBOR SCIENTIÆ
VENERABILIS ET CÆLITVS

illuminati Patris RAYMVNDI LVLLII Maioricenſis, cuius farrago & fructus admirabilis à tergo huius indicabitur. Et in cuius commendationem eſt hoc extemporaneum Iodoci Badij Aſcenſij ad pium lectorem Epigramma.

SVſcipe Ræmundi cæleſti lumine clari
Aurea in arboribus mala ſcientificis.
Quæ ſi lector edes & in imo pectore condes:
Moly,aut diuinam dixeris Ambroſiam.
Quatuor ecce quater ſeptenis prædita membris
Robora in hac ſylua conſpicis arboreâ.
Omnia viuificis lignis pomiſque referta:
Quæ bene ſi guſtes nil magis eſuries.
Mentis enim quiuis hac creſcit in arbore fructus
Omnia quę ſcitu digna patere facit.
Ergo Atlantiacum quamuis præſtantius auro
Citrinas menſas eleuat iſta decus.
Quin Paradiſiacę non ſunt huic robora ſyluę
Æquiparanda,licet noſſe vel illa darent.
Illa etenim vetitis nocuerunt fructibus Adam:
Hęc potis illius viuificare genus.
Proinde tibi multum maior Balearica debent:
Ad quos hęc Lulli ſunt bona miſſa tui.

OPVS PRÆCLARVM ET VALDE mirabile. Arbor ſcientiæ vocatum à multum Reuerendo Magiſtro Raymundo Lullio editum. In quo omnium ſcientiarum traditur notitia. Quæ arbor generalis in XVI. arbores ſpeciales diuiditur, quæ ſunt.

ARBOR elementalis, prima.
Arbor vegetalis, ſecunda.
Arbor ſenſualis, tertia.
Arbor imaginalis, quarta.
Arbor humanalis, quinta.
Arbor Moralis, ſexta.
Arbor Imperialis, ſeptima.
Arbor Apoſtolicalis, octaua.
Arbor Cæleſtialis, nona.
Arbor Angelicalis, decima.
Arbor Aeuiternalis, vndecima.
Arbor Maternalis, duodecima.
Arbor diuinalis, & Humanalis, decimatertia.
Arbor Diuinalis, decimaquarta.
Arbor Exemplificalis, decimaquinta.
Arbor Quæſtionalis, decimaſexta.

Et qualibet iſtarum arborum diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus, vt latiùs apparebit ſubtiliter intuenti.

ARboris elementalis radices ſunt, principia generalia, ſcilicet bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, ſapientia, voluntas, &c.

Truncus eſt hyle ſiue cahos.

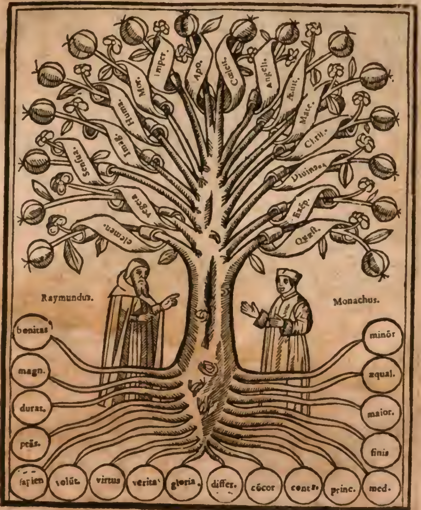
Branchæ ſunt quatuor elementa ſimplicia.

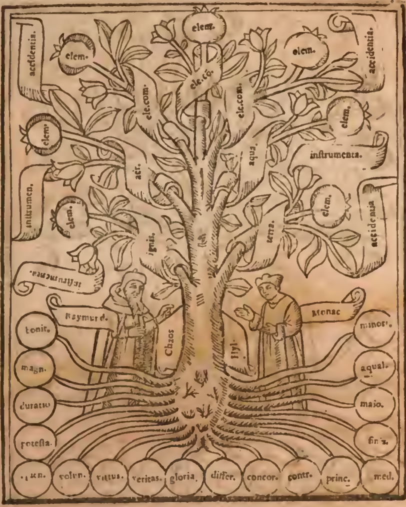
Rami ſunt, quatuor elementa compoſita.

Folia ſunt accidentia.

Flores ſunt inſtrumenta.

Fructus ſunt corpora elementata & indiuiduata.

Raymundus.
Monachus.
Apo.
Cœlest.
Angeli.
Imper.
Mor.
Huma.
Imag.
Sensua.
vegeta
elemen.
Mate.
Chri.
Diuina.
Exep.
Quæst.
bonitas
magn.
duras.
ptās.
minōr
æqual.
maior.
finis
volūt.
virtus
gloria
differ.
cōcor
princ.
med.

elem.
ele.cō.
ele.com.
ele.com.
accidentia.
accidentia.
accidentia
instrumenta.
instrumen.
instrumenta.
aer.
aqua.
ignis.
terra.
Chaos
hyl.
Raymund.
Monac
bonit.
magn.
duratio
potesta.
volun.
virtus.
veritas.
gloria
differ.
concor.
contr.
princ.
med.
minor.
aequal.
maio.

De Arbore

DEVS IN VIRTVTE tua incipit Arbor ſcientiæ.

IN deſolatione & fletibus ſtans Raymundus ſub quadam arbore pulchra ſuam deſolationem cantabat: vt modicum ſuum alleuiaret dolorem quem habebat, quia negocium ſanctum Ieſu Chriſti, & totius Chriſtianitatis, & publicam vtilitatem in curia Romana non potuit obtinere. Dum ita ſtaret deſolatus in quadam pulchra valle pluribus fontibus, & arboribus pulchris abundoſa: quidam monachus per illam vallem veniebat: qui Raymundum cantare audiebat. Et quia tantus ille erat doloroſus, & pius ſequendo vocem vſque ad locum: vbi ſtabat Raymundus: venit. Et per habitum quem ei vidit, & per magnam barbam quam Raymundus habebat: exiſtimauit quod eſſet aliquis homo religioſus extraneæ nationis, & dixit ei hæc verba. Amice quid habetis? & quare plangitis? Nomen veſtrum (ſi placet) mihi dicatis, & in qua terra natus eſtis. Quoniam ſi vos in aliquo iuuare poſſem: libenter meum poſſe facerem. Quia videtur mihi multum vos eſſe deſolatum, & vellem vos eſſe in conſolatione, & quod conſolationem in noſtro creatore haberetis, contemnendo & obliuiſcendo vitam breuem huius mundi. Reſpondit ei Raymundus, dixitque ei ſuum nomen, & magnam partem ſui ſtatus & vitæ ei retulit. Multum placuit monacho: quia Raymundum inuenit. Cui dixit: quòd ipſum diu quæſiuerat: vt ipſum rogaret: quòd ipſe vnum librum componeret ad omnes ſcientias generalem, qui leuiter intelligi poſſet, & per quem ars ſua generalis (quam compoſuerat) faciliùs intelligi poſſet, quia nimis ſubtilis videtur ad intelligendum. Et etiam quia cæteræ ſcientiæ, quas antiqui ſapientes inuenerunt: ita difficiliter intelliguntur, & ita longum tempus requirunt ad diſcendum: quòd vix aliquis poteſt ad finem debitum deuenire. Et etiam plura dubia ſunt: quæ quidam ſapientum contra alios ſapientes habent. Quare rogauit ipſum: quod vnum librum faceret generalem qui ad omnes ſcientias intelligendum iuuaret. Quoniam intellectus confuſus periculum magnum & magnæ deuotionis priuationem ad honorandum Deum, cognoſcendum, amandum & ſeruiendum, & proximo ſuo ſalutem procurandum apportat. Reſpondit Raymundus. Domine monache, diu laboraui ad veritatem inueſtigandam per vnum modum & per alium: & per gratiam Dei ad finem & cognitionem veritatis deueni: quam ſcire tantùm deſideraui, & quam in libris meis poſui. Et etiam ſum deſolatus: quoniam illud quod tantum deſideraui: & pro quo annis 30. laboraui: ad finem deducere non potui. Item quia libri mei modicum appreciantur, imò dico vobis: quòd plures me tenent pro fatuo, quia de huius negocio me intromitto: propter quod voluntatem non habeo neque illum librum (pro quo me rogatis) neque alium facere ſiue componere, imò in mea triſtitia deſolatus volo remanere. Et quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus tam paucos amatores habet Chriſtianos in hoc mundo: ad Saracenos redire propono, ad proteſtandum & oſtenden-

dum illis noſtræ ſanctæ fidei veritatem: & ad faciendum ei honorem: ſecundùm quod potero, & ſecundùm gratiam & adiutorium quam expecto habere à Deo, qui me creauit ad tractandum ſuum honorem, & ad reprehendendum illos per quos in hoc mundo eſt inhonoratus. Raymunde (dixit monachus) hunc faciatis librum de quo vos rogaui, & talem faciatis per quem homo veſtram intentionem cognoſcat, & quod de ſtultitia quam vobis quidam imponunt (quia nec vos nec libros veſtros cognoſcunt) ſitis excuſatus, & vt per hunc librum cæteri libri veſtri apprecientur. Et certè à culpa non eſſetis excuſatus, niſi bonum quod poteritis inter Chriſtianos feceritis. Et erit ad reformandum bonum quod feciſtis. Inſuper vobis promitto: quòd ſi hunc librum facitis illum pluribus portabo, & omne bonum quod potero, faciam, quamdiu viuam. Multũ conſiderauit Raym. in hoc de quo monachus ipſum rogauit, & in bono quod ſequi poſſet ſi librum illum faceret. Et dum ita conſideraret, quãdam pulchram arborem reſpexit, quæ coram ſtabat, in qua folia plura, flores & fructus conſiſtebant, & in his quæ ipſa ſignificabat, cogitauit. Raymunde, dixit monachus, in quo cogitatis, & quare meis ſermonibus non reſpondetis. Domine monache, dixit Raym. cogito in hoc quod per hanc arborem ſignificatur, quoniam omne quod eſt, ſignificatur in ipſa, propter quod habeo voluntatem illum librum faciendi, de quo me rogatis, recipiendo ſignificata quæ hæc arbor mihi in ſeptẽ rebus ſignificat, videlicet per radices, per truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus arboris. Et per iſta ſeptẽ huius libri proceſſum tenere propono.

De diuiſione huius libri.

LIBER iſte in ſexdecim partes diuiditur, ex quibus componitur hæc arbor ſcientiæ. Prima pars eſt de arbore elementali. Secunda de arbore vegetali. Tertia de arbore ſenſuali. Quarta de arbore imaginali. Quinta de arbore humanali. Sexta de arbore morali. Septima de arbore imperiali. Octaua de arbore apoſtolicali. Nona de arbore celeſtiali. Decima de arbore angelicali. Vndecima de arbore euiternali. Duodecima de arbore maternali. Terdecima de arbore chriſtianali & diuinali. Quartadecima de arbore diuinali. Quindecima de arbore exemplificali. Sedecima de arbore quæſtionali. Per has ſexdecim arbores de omnibus ſcientiis tractari poteſt. Poſita eſt in hac ſcientia arbor elementalis: vt cum ipſa naturæ proprietateſque elementorum cognoſcantur, & illud quod ſunt, & operationes quas faciunt, & illud quod ſequitur ex illis. Per arborem vegetalem cognitio datur de plantis ſecundùm earum vegetationem & operationem quas habent in ſeipſis ſecundùm naturas: quas habent per inſtinctus & appetitus naturales. Per arborem ſenſualem datur ars & cognitio de ſenſibilibus & ſenſitis & de eorum ſentire. Per arborem imaginalem habetur ars & modus cognoſcendi impreſſiones: quæ remanent in imaginatione de rebus ſenſitis, vegetatis & elementatis. Per arborem humanalem datur cognitio de principiis & coniunctionibus ſpiritualium & corporalium rerum & de eorum naturis: & de finibus cauſarum,

quæ

quæ ſunt propter homines. Iterum de diſpoſitionibus: & habitibus, quæ in hominibus conſiſtunt: & de pluribus aliis, de quibus in quinta parte libri huius loquemur. Per arborem moralem datur cognitio de virtutibus & vitiis, quæ ſunt in hominibus, & de cauſis, per quas virtutes & vitia adſunt & abſunt. Per arborem imperialem datur cognitio de regimine principum & de fine quare ſunt publicæ ſiue communes perſonæ. Per arborem apoſtolicalem habetur cognitio de vicaria, quam Ieſus-Chriſtus tradidit beato Petro, & de Sanctitate, quæ requiritur in prælatis & eorum ſubditis, & de fine, propter quem eliguntur ad eſſendum perſonas communes. Per arborem celeſtialem datur cognitio de impreſſione: quam corpora ſupraceleſtia influunt in corporibus inferioribus, & de naturis: quas corpora inferiora recipiunt à corporibus ſuperioribus. Per arborem angelicalem habetur cognitio de angelorum quiditate, & de eorum operationibus quas habent in ſe, & de gloria, quam dant Deo, & de ſubſidiis, quæ hominibus faciunt. Per arborem æuiternalem datur cognitio de paradiſo & de inferno & de continua duratione quæ eſt in alio ſeculo ſine fine. Per arborem maternalem intelligimus dominam noſtram ſanctam Mariam: quæ mater eſt iuſtorum & peccatorum: & datur cognitio de ſpe & auxilio, quæ in illa & ab illa habemus & habere poſſumus: & de reſpectu, gloria & amore qui ſunt inter ipſam & filium ſuum Ieſum Chriſtum. Per arborem diuinalem & humanalem Ieſum Chriſtum & participationem diuinæ naturæ & humanæ intelligimus, & habetur cognitio quomodo Ieſus Chriſtus eſt finis & perfectio omnium entium creatorum. Per arborem diuinalem Deum intelligimus & operationes quas in ſe habet & in creaturis: & finem ſiue perfectionem, quos habet in ſe & quos habemus in ipſo. Per arborem exemplificalem exempla intelligimus: quæ dari poſſunt de arboribus ſupradictis: & datur cognitio ad inueſtigandum & oſtendendum naturas earum & proprietates. Et hæc arbor multum eſt bona ad prædicandum. Per arborem quæſtionalem autem intelligimus & modum quæſtiones faciendi & ipſas ſoluendi. Et datur cognitio ad inueſtigandum rerum veritates: & ad deſtruendum & confundendum errores: qui in multis libris ponuntur: per quos multi homines tanquam cæci in tenebris exiſtunt.

De Arbore elementali.

ARBOR iſta diuiditur in ſeptem partes. Prima pars eſt de ſuis radicibus. Secunda de ſuo trunco. Tertia eſt de branchis ſuis. Quarta de ramis. Quinta de foliis. Sexta de ſuis floribus. Septima de ſuo fructu. Per ſuas radices intelligimus principia artis generalis: quæ ſunt bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, ſapientia, voluntas, virtus, veritas, gloria, differentia, concordantia, contrarietas, principium, medium, finis, maioritas, æqualitas, & minoritas. et truncum omnium iſtorum principiorum corporalium congregationem intelligimus. Vnde ſequitur ſiue reſultat vnum corpus confuſum: quod dicitur chaos quod complet totum ſpacium, quod eſt ſub luna diffuſum, in quo ſpecies rerum ſunt ſeminatæ, ſiue diffuſæ, & diſpoſitiones & habitus

earum, in tantum: quòd ipſum corpus eſt ſubſtantia confuſa rerum elementatarum accidentibus ſubiacens. Per branchas quatuor elementa intelligimus, videlicet ignem, aërem, aquam, & terram, quæ ſunt ſubſtantiæ rerum elementatarum: in ipſis ſuſtentatarum. Et ipſa inſenſibilia ſunt & incorruptibilia, inquantum ſunt ſimplicia. Per ramos quatuor maſſas ſcilicet quatuor elementa compoſita & ſenſibilia intelligimus, videlicet ignem quem in flamma ſentimus, & aërem motum, qui eſt inter nos & lunam, & aquam maris, fontium, & fluminum, & terram, in qua habitamus & ſuſtentamur. Et iſta ſunt membra arboris elementalis. Per folia intelligimus rerum corporalium corruptibilium accidentia, ſicut ſunt quantitas, qualitas, &c. Per flores rerum inſtrumenta intelligimus, ſicut eſt manus, quæ eſt inſtrumentum ad operandum: & pes ad eundum. Per fructum elementata intelligimus, ſicut ſunt lapis, pomum, homo, leo, piſcis, auis, aurum, & argentum.

De prima parte arboris elementalis ſcilicet de radicibus. Et primò de Bonitate.

IN parte iſta intendimus dare diffinitiones bonitatis & aliorum principiorum: vt cùm ipſis diffinitionibus principia cognoſcantur. Bonitas eſt ens ratione cuius bonum agit bonum, & ſic bonum eſt eſſe: & malum eſt non eſſe. Eſt bonitas radix arboris elementalis: in quantum arbor per bonitatem eſt bona, & ratione bonitatis agit bonum: inquantum res primarias & naturales producit, videlicet branchas, ramos & cæteras partes ſuas, & eius priuatio eiúſque operationum eſſet mala. Et operationes ſuæ ſunt primariæ: in quantum omnia naturalia elementata ab ipſa ſunt deriuata: & de ſua eſſentia ſunt eſſentiata. Eſt bonitas vniuerſale principium omnibus partibus, quæ ſunt bonæ in arbore, ſicut magnitudo arboris, quæ eſt bona per bonitatem, & idem eſt de duratione, poteſtate & cæteris partibus. Et ideo eſt bonitas radix omnibus partibus arboris: quæ ex illa ſuam capiunt ſimilitudinem, videlicet quod ſunt bonæ per ipſam. Hæc bonitas generalis in ſemetipſa eſt plena ſui ipſius & cæterarum partium. Eſt plena ſuipſius in ſemetipſa, in quantum in ſemetipſa partes habet eſſentiales & concretas, quæ de ſua ſunt eſſentia, ſpecie & natura: videlicet bonificatiuum bonificabile & bonificare. Bonitas eſt cæteris partibus plena: in quantum eſt magna per magnitudinem: & durabilis per durationem: & potens per poteſtatem. Idcircò bonitas eſt radix arboris cum complemento: quod ſupra diximus, per quod eſt completa ratio: per quam arbor ſit bona & agat bonum. Vnde cùm bonitas ſit per ſe plena & per aliud: oportet quòd ſit radix ſubſtantialis, quia ſi non eſſet: non eſſet magnitudine plena: cùm ſubſtantia maior ſit accidente, nec ſubſtantialiter eſſet arbor bona. Et talis priuatio ſubſtantialitatis eſſet mala: & arboris ſuarúmque partium vacuitas, eſt ergo bonitas pars ſubſtantialis: vt natura paſſionem non habeat vacuitatis. Bonitas in quantum per magnitudinem eſt magna, & per durationem durabilis, & per poteſtatem potens: & ſic de cæteris: eſt accidentibus ſubiectata, quæ ſunt ſimilitudines: quas ab aliis parti

partibus aſſumit, & in quantum cæteræ partes ab ipſa capiunt ſimilitudines ſunt illæ ſimilitudines quas recipiunt accidentia: ſicut magnitudo quæ bona eſt per bonitatem & duratio ſimiliter & poteſtas, &c. Et in hoc eſt fons generalis cæteris accidentibus: quæ de partibus ſubſtantialibus procedunt.

De Magnitudine.

MAgnitudo eſt illud ens per quod bonitas, duratio, &c. ſunt magnæ: ambiens omnes extremitates eſſendi. Magnitudo eſt ſubſtantialiter radix arboris: vt ipſa ſubſtantialiter ſit magna, & quod magnitudo ſit id quod eſt, quoniam ſi magnitudo non eſſet principium ſubſtantiale: paruitas eſſet in bonitate, duratione, poteſtate, & virtute, &c. & non eſſet hoc quod eſt: neque per ipſam eſſet arbor magna, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo magnitudo ſecũdùm ſemetipſam ſubſtantialis: & ſimilitudines quas dat ſunt accidentales, ſicut de bonitate prædiximus. Sed quoniam magnitudo eſt vna pars arboris: eſt arbor per illam ſubſtantialiter magna: quemadmodum totum per ſuas partes eſſentialiter eſt totum. Et ad probandum, quod duratio, poteſtas & aliæ arboris radices contrarietate excepta ſunt ſubſtantiales partes: ſufficit probatio, quam dedimus de bonitate, magnitudine, &c. quæ ſunt partes ſubſtantiales. Contrarietatem tamen non dicimus partem eſſe ſubſtantialem: vt probauimus in tabula generali. Per hanc magnitudinem habetur cognitio de magnitudine arboris, quam habet ſecundùm ſuas radices, & ſecundùm ſuum truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

De Duratione.

DVratio eſt proprietas: per quam durant bonitas, magnitudo, &c. Bonitas durat per durationem in ſuo exiſtere & agere, ſicut duratio, quæ eſt bona in ſuo exiſtere & agere per bonitatem. Vnde ſicut radix à terra cum qua participat: influentiam aſſumit: ſic duratio eſt radix vnde bonitas influentiam ad durandum aſſumit in ſeipſa. & etiam ad durificandum ſimilitudines, quas bonitas dat cæteris partibus ſubſtantiæ. Et hoc quod dicimus de bonitate: ſequitur de poteſtate, &c. Idcirco eſt duratio ratio per quam arbor, & omnes eius partes durant.

De Poteſtate.

POteſtas eſt id, per quod bonitas, magnitudo, duratio, &c. poſſunt exiſtere & agere. Bonitas eſt: & in quantum eſt: poteſt eſſe, quoniam ſi eſſe non poſſet, non eſſet. Quia bonitas eſt ita ſub ratione poteſtatis, in quantum eſſe poteſt, ſicut poteſtas eſt ſub ratione bonitatis: in quantum bona eſt per bonitatem. Et quoniam bonitas in ſeipſa operationem habere poteſt per poteſtatem videlicet bonificare: quod ſine poteſtate habere non poſſet: oportet quod poteſtas niſi habeat poſſificare: per quod bonitas poſſit habere in ſe bonificare, quod habere non poſſet: ſi poteſtas non haberet poſſificare. Et ideo poteſtas eſt radix arboris cum bonificare: in quantum bonificare eſt per poſſificare. Et idem eſt de magnificare, durare & cæteris. Quare in arbore ſequitur poſſificare de rebus poſſibilibus, ſecundùm ſuiipſius & ſuarum partium rationem. Et ea quæ ſunt in illa impoſſibilia: ſunt impoſſibilia, quia ſub ratione

tione ſuorum principiorum non exiſtunt: ſicut enim impoſſibile, quod ignis in aquam eſſentialiter poſſet conuerti, & aqua in ignem, vel vna ſpecies in aliam.

De Sapientia.

Sapientia eſt id ratione cuius ſapiens intelligit In arbore elementali ſunt inſtinctus naturales, ſicut ignis, qui habet inſtinctum naturalem ad calefaciendum aërem: vt habeat cum illo concordantiam, & ad calefaciendum aquam: vt cum illa habeat contrarietatem, vt de concordantia ſequatur generatio, & de contrarietate corruptio Cùm ſit ita, quod generatio cum eſſe habeat concordantiam, & corruptio cum non eſſe. Vnde ratione huius ignis inſtinctum habet naturalem ad has operationes naturales faciendum: quamuis diſcretionem non habeat. Quare in elementatis quæ diſcretionem non habent, & inclinationes habent naturales ad illos fines, quare ſunt: ſtant inſtinctus naturales habituati in figura ſapientiæ vel ſcientiæ, quæ eſt in hominibus. Et propter hoc eſt inſtinctus naturalis radix arbori elementali: ratione cuius inſtinctus naturales ſunt in illa habituati & diffuſi.

De Voluntate.

Voluntas eſt id, per quod bonitas, magnitudo, &c. ſunt amabiles. In arbore elementali ſecundùm ſuam naturam non eſt voluntas ſpiritualis, ſed in ipſa ſunt habituatæ, & ſimiliter voluntates animalium irrationabilium & appetitus plantarum & elementorum, qui ſunt naturales appetitus cauſis naturalibus deſideratis ſub ratione bonitatis, & ſic de cæteris. Sicut ignis, qui habet appetitum ad calefaciendum aërem: vt det ei ſuam ſimilitudinem. Et ſicut planta quæ habet appetitum ad pluuiam: vt ex illa viuat & creſcat. Et ſicut leo, qui habet appetitum ad leoniſſam pro ſpecie ſua conſeruanda: & ad bibendum, vt det humiditatem ſuis partibus deſiccatis & calefactis: & idem eſt de cæteris elementalis. Iſte appetitus naturalis eſt radix arboris elementalis: vt habeat naturales appetitus particulares habituatos & diffuſos ſub vniuerſali appetitu, quem diximus.

De Virtute.

Virtus eſt origo vnionis, bonitas magnitudinis, &c. Oritur virtus de vnitate bonitatis in bonificare: in quantum bonificare erit virtuoſæ de bonificatiuo & bonificabili: in quibus erit virtus ſiue oritur: vt bonificare ſit virtuoſum, & bonificans & bonificabile ſimiliter virtuoſa. Et idem eſt de exitu: quem facit virtus de aliis cauſis primariis & ſecundariis. Et hæc virtus eſt radix arboris elementalis, per quam virtutem habet in ſeipſa & in ſuis partibus: vt ſint virtuoſæ, & quod faciant operationes virtuoſas.

De Veritate.

Veritas eſt id, quod eſt verum de bonitate, magnitudine, &c. Et verificare eſt id, quod verum eſt de bonificare, magnificare, &c. Ignis eſt: & poſtquam eſt, verum eſt illum eſſe, quoniam ſi ſuum eſſe non eſſet verum: ipſe non eſſet. Ergo ignis eſt ita per veritatem in vero: ſicut per calorem in calefacere, & per lucem in lucere. Hæc veritas quæ res primarias ponit in vero: eſt radix vniuerſalis, cæteris veritatibus: quæ in arbore elementali conſiſtunt. Et ipſa eſt genus: & illæ ſunt ſpecies in arbore diffuſæ &

habi

habituatæ vnde deriuantur cæteræ in diuiduitate veritates, ſicut veritates ignis & aliorum elementorum: quæ ſunt ſpecies exiſtentes ſub radice: quæ eſt genus, de qua radice dictum eſt. Et veritates indiuiduatæ ſunt; ſicut eſt calor piperis & allei, & humiditas & frigiditas cucurbitæ.

De Gloria.

GLoria eſt ipſa delectatio, in qua bonitas, magnitudo, &c. quieſcunt: Gloria quæ eſt cum diſcretione: non eſt ſimpliciter in arbore elementali, quia non pertinet niſi rationali, ſed eius ſimilitudo & figura eſt in arbore elementali: vt eius partes quietem habeant. Et illa eſt delectatio naturalis & corporalis, ſicut ignis, qui delectatur in dando ſuam ſimilitudinem aëri: in quantum ipſum calefacit, & in recipiendo ſiccitatem à terra: vt ſit ſiccus, cum qua ſiccitate delectatur deſtruere humiditatem aëris: vt illum calorem ſuum recipere compellat, & vt non det aquæ humiditatem. Contra quam aquam delectatur: vt ipſam poſſit calefacere, & in ipſa frigiditatem mortificare. Et ſic de cæteris rebus naturalibus: quæ delectantur in ſuis operationibns, quemadmodum planta, quæ flores & fructus facere delectatur, & leo cum leoniſſa. Et propter hoc hæc delectatio naturalis & generalis quam diximus, eſt radix arboris elementalis: ratione cuius delectationes inferiores in illa ſunt ſeminatæ: quas quædam res habent in aliis ſecundum quod ſupra diximus.

De Differentia.

DIfferentia eſt id, ratione cuius bonitas, magnitudo, &c. ſunt rationes inconfuſę & per quam bonificans & bonificabile ſunt inconfuſa. Differentia eſt radix generalis per quam differunt res primariæ & naturales, & idem eſt de ſecundariis, ſicut bonitas, magnitudo, &c. quæ in creaturis non ſunt idem, imò per differentiam ſunt differentes in tantum, quòd vna non eſt alia. Et idem eſt de bonificante & bonificabili & bonificare: quæ differunt in bonitate. Et de magnificante, magnificabili & magnificare, quæ differunt in bonitate. Et de magnificante, magnificabili & magnificare, quæ differunt in magnitudine. Idcirco differentia eſt ratio & occaſio, quod de pluribus ſit pluralitas, & quod differant ſubſtantialiter, quemadmodum ignis, aër, homo, & equus, quæ differunt ſubſtantialiter, ſed ſine differentia hoc eſſe non poteſt, niſi differentia principium ſubſtantiale eſſet in partibus ſubſtantialibus, videlicet differans, differabile, & differare, quæ ſunt partes de ſua eſſentia & ſubſtantia. Veruntamen differentia eſt alio modo principium accidentale, quemadmodum arbor & lapis, quæ per accidens differunt, in quantum non ſunt differentes per ſe, ſed per differentiam. Sicut arbor quæ non eſt per ſe colorata, in quantum eſt ſubiacens ſpeciei arboris, ſed eſt colorata, in quantum eſt ſubiacens ſpeciei coloris. Differentia habet tres ſpecies. Eſt enim differentia inter ſenſuale & ſenſuale; ſicut inter hominem & aſinum: qui differunt per ſpeciem. Et inter ſenſuale & intellectuale: ſicut inter corpus & animam, quæ differunt per differentiam. Et inter intellectuale & intellectuale, ſicut inter intellectum & voluntatem, & inter Deum & angelum: qui differunt per differentiam. Et per has tres ſpecies quas diximus de differentia, ſunt omnia in ſua differentia. Sed in arbore elementali

non

non eſt differentia rerum ſpiritualium: ſed ſenſualium. Et per illam habet ſpecies in ſe ſeminatas ſiue diffuſas differentes adinuicem: ſicut ſpecies bouis & aſini, pomi & equi, folij & floris, & ſic de aliis ſenſualibus rebus ſub ſiſtentibus elementatis. Et propter hoc, hæc differentia eſt radix arboris elementalis. Ex qua differentia omnes ſpecificæ differentiæ deriuantur: exiſtentes in arbore in potentia per materiam: & in habitu per formam.

De Concordantia.

Concordantia eſt id, per quod bonitas, magnitudo, &c in vno & in pluribus concordant. Plura concordant in vno & in pluribus per concordantiam, ſicut bonitas, magnitudo, &c. quæ concordant: vt ſint partes vnius ſubſtantiæ, ſicut ſubſtantia pomerij: quæ bona eſt & potens & magna. Concordant adhuc, vt quælibet remaneat hoc quod eſt in ſubſtantia: vt in illa ſubſtantia differentia non perdatur, nec illæ ſuum eſſe perdant, nec earum naturas nec proprietates, quia ſi perderetur in vnitate ſubſtantiæ, rerum pluralitas perderetur: in qua perditione concordantia perderetur, quoniam ſubiectum non haberet in quo foret ſuſtentata & eſſet contra ſeipſam, quod eſt impoſſibile, quoniam nullum ens naturaliter eſt contra ſeipſum. Eſt ergo concordantia ratio vni & pluribus, & ſub tali ratione eſt radix arboris elementalis, per quam radicem ſeminatæ ſunt in arbore elementali ſubiecta arbori humanali plures concordantiæ naturalium rerum ſpeciales exiſtentes ſecundùm tres ſpecies: quas de differentia prædiximus, ſicut inter ignem & aërem, in quibus eſt concordantia ſenſualis: in quantum in calore concordant. Et quemadmodum inter ſenſuale & intellectuale: vt corpus & anima quæ adinuicem concordant, vt ex ipſis ſit vnus homo, & vt hoc quod ſunt, remaneant. Et inter intellectuale & intellectuale, ſicut intellectus & voluntas, quæ concordant in ſimul ad accipiendum vnum obiectum, quemadmodum intellectus: qui illud accipit intelligendo: & voluntas amando.

De Contrarietate.

Contrarietas eſt quorundam mutua reſiſtentia propter diuerſos fines. Hæc contrarietas tres habet ſpecies, ſecundùm quod dictum eſt de differentia. Contrarietas eſt inter ſenſuale & ſenſuale, ſicut inter ignem & aquam: inter quos eſt contrarietas per calorem & frigiditatem. Item eſt contrarietas inter ſenſuale & intellectuale, ſicut inter corpus & animam hominis, quoniam anima naturaliter ſe habet ad aliam vitam: & corpus ad vitam iſtam. Contrarietas eſt inter intellectuale & intellectuale, ſicut inter bonum angelum & malum, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Illa contrarietas, quæ eſt inter ſenſuale & ſenſuale, eſt radix arboris elementalis: vt in illa ſint contrarietates ſpecificæ ſeminatæ exiſtentes ſub generatione & corruptione, & finibus contrariis, quemadmodum ignis, qui ſe habet ad calefacere, & aqua ad frigefacere.

De Principio.

Principium eſt id, quod ſe habet ad omnia in ratione alicuius prioritatis. Hoc principium eſt radix arboris elementalis: vt per ipſum ſuæ partes ſint primæ & generales. Quoniam ſicut principium eſt bonum per bonitatem, eſt magnum per magnitudinem, durans per durationem, & potens per

per poteſtatem, ſicut bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, &c. ſunt principia per principium, quod eis dat ſuam ſimilitudinem: ſicut ex illis ſimilitudinem accipit. Principium generale duobus modis intelligimus: ſubſtantiale ſcilicet & accidentale. Subſtantiale ſicut efficiens, forma & materia & cauſa finalis. Accidentale: ſicut quantitas, qualitas, relatio & alia accidentia generalia. Principium quod eſt efficiens, eſt ſicut ignis: qui principiat calefacere, & agens naturale, quod principiat generare, quemadmodum homo: qui generat alium hominem. Principium formale eſt, ſicut forma, quæ materiam informat, quemadmodum forma vegetatiua, quæ informat materiam arboris: in quantum ipſam materiã facit ſtare vegetabilem. Principium materiale eſt ſicut materia ferri, quæ eſt principium ad plura, ſicut ad clauum, ad gladium, & ad cultellum. Principium finale eſt ſicut homo: qui eſt principium finale omnium ſuarum partium, quoniam omnes partes hominis ſunt, vt homo ſit. Et ſicut habitare: quod eſt principium finale cameræ. Principium accidentale eſt ſicut quantitas: quæ eſt principium menſurarum, & qualitas, quæ eſt principium figuratum: & ſic de aliis. Per hoc principium generale in arbore elementali ſunt plura principia diffuſa, ſicut diſpoſitio: quæ eſt principium ad habitus ſpecierum in ipſis diffuſos & ſeminatos.

De Medio.

Medium eſt ſubiectum: per quod finis influit principio ſuam ſimilitudinem, & per quod principium refluit fini naturam ſapiens vtriuſque. Et finis influit principio ſuam ſimilitudinem, ſicut calefactiuum ad calefactibile: & medium eſt calefacere, & ſicut habitatio ad cameram: & medium eſt habitare. Et ſic de aliis rebus ſimilibus illis. Hoc medium tres habet ſpecies. Vna eſt ſecundum medium coniunctionis, ſicut clauus, qui coniungit duos poſtes, & amare, quod coniungit amantem & amatum, & calefacere, calefaciens & calefactum. Alius eſt modus medij: quod eſt menſurarum, ſicut centrum: quod eſt in medio loco circuli, & calefacere: quod eſt in medio loco calefacientis & calefactibilis, & intelligere intelligentis & intelligibilis, & numerus binarius in medio vnius & trium, & actus in medio potentiæ & obiecti. Tertia ſpecies medij eſt medium extremitatum, ſicut linea quæ eſt inter duo puncta, & amplum inter longum & profundum, & virtus temperantiæ; quæ eſt inter nimis & parum. Et ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Secundùm tres ſpecies antedictas eſt medium radix arboris elementalis, quæ habet in ſe diffuſa ſeu ſeminata plura media diſpoſita ad ducendum per agentia naturalia in actum, ſicut in pipere, vbi ſunt media antedicta, exiſtente intra piper vno puncto medio qui eſt centrum ad circumferentias. Adhuc in illo eſt calefacere, quod calefaciens, & calefactum coniungit, & lineæ, quæ ſunt media terminata exiſtentia intra extremitates ſuperficierum. Idcircò plantæ & generata creſcunt vſque ad medium locum: qui eſt centrum augmenti & generationis, & deſcendunt vſque ad finem priuationis per corruptionem.

De Fine.

Finis eſt, in quo principium quieſcit. Finis habet tres ſpecies. Eſt enim finis, qui eſt complementum, ſicut calefa

leſactum, quod eſt finis calefacere, quoniam calefacere eſt, vt ſit calefactum,& res viſa, quæ eſt finis videre, & amatum amare, & clauus, quæ eſt finis martelli, & ſic de aliis rebus naturalibus & artificialibus. Eſt alius finis, qui eſt ſecundùm priuationem, ſicut priuatio virtutis, aut viſus, aut hominis mortui. Eſt etiam alius modus finis, ſicut termini terrarum & regnorum, & extremitates ſubſtantiarum. Secundùm has tres ſpecies finis eſt finis radix arboris elementalis in qua fines rerum naturalium ſunt in potentia. Et propter hoc ſunt appetitus & ſubſtinctus naturales in arbore elementali diffuſi ſecundùm naturam ſuę radicis, quæ eſt finis, & diſpoſitionis quam habet cum aliis radicibus.

De Maioritate.

MAioritas eſt imago magnitudinis, immenſitatis, bonitatis, ęternitatis, &c. Maioritas eſt in tribus modis. Eſt enim maioritas, quæ eſt de ſubſtantialibus, ſicut ſubſtantia hominis, quæ maior eſt in bonitate & virtute quàm ſubſtantia aſini, & adhuc cùm ipſa ſit de pluribus rebus, quoniam in aſino rationalitas non eſt, ſed in homine. Eſt alia maioritas, quæ eſt inter ſubſtantiam & accidens, ſicut bonitas ſubſtantialis, quæ maior eſt quàm bonitas accidentalis. Eſt alia maioritas, quæ eſt inter accidens & accidens, ſicut videre quod maius eſt in bonitate quàm calefacere, & intelligere quàm videre. Per has maioritates in arbore poſſunt eſſe plures maioritates, & quędam maiores aliis, quemadmodum ignis, qui eſt maior in pipere in calefacere quàm aqua, & clauus quàm martellus in fine, & aurum quàm ferrum ad emendum & vendendum, & ſic de aliis rebus.

De Æqualitate.

ÆQualitas eſt ſubiectum in quo finis concordátiæ, bonitatis, magnitudinis, &c. quieſcit. Hæc æqualitas in arbore elementali eſt radix tribus modis. Videlicet æqualitas, quæ eſt inter ſubſtantiam & ſubſtantiam, ſicut Raymundi & Martini, quę æquales ſunt in ſpecie hominis. Et æqualitas, quæ eſt inter ſubſtantiam & accidens, ſicut quantitas, quæ eſt ita magna in extenſitate, ſicut ſubſtantia corporalis ſub illa exiſtens. Eſt & alia æqualitas inter accidens & accidens, ſicut decoctio de duabus plantis facta vna exiſtente in quarto gradu caloris, & alia in quarto gradu frigiditatis, quæ æquales ſunt in calefacere, & frigefacere patientem. Eſt vna alia æqualitas proportionalis, quæ eſt ſicut membra in ſubſtantia hominis, quæ ſecundùm proportionem conueniunt, quamuis vnum membrum ſit alio maius. Secundùm hos modos æqualitatis eſt æqualitas radix arboris elementalis, in qua diſpoſitæ ſunt & habituatæ plures naturales, & particulares æqualitates de vniuerſali æqualitate (quam prædiximus) deriuatæ.

De Minoritate.

MInoritas eſt ens circa nihilum. Hæc minoritas intelligi poteſt ſecundùm quod intelligitur de maioritate, cùm maioritas & minoritas ſe habeant relatiuè. Minoritas eſt propè non eſſe ſecundùm comparationem maioritatis, quæ plus habet de eſſe quàm minoritas. Adhuc quando res de non eſſe in eſſe deueniunt, apte ſunt in minoritate quàm in maioritate. Et quando corruunt de eſſe in non eſſe prius ſunt in maioritate quàm in minoritate. Vnde cùm hoc ita ſit;

minoritas

minoritas ergo eſt generale principium & radix in arbore,per quam ſunt plures minoritates: vt in illa ſit diſpoſitio & potentia, per quam quædam ſuarum partium ſunt minores quàm aliæ. Dictum eſt de radicibus arboris elementalis,& data eſt doctrina ſeu cognitio:quomodo arbor elementalis eſt aſſituata ſecundùm ſuam naturã radicum, quam diximus. Propter hoc haberi poteſt cognitio de rebus primariis naturalibus in arbore ſuſtentatis ſeminatis, & diſpoſitis, quomodo ducantur ad habitus & actus per agentia naturalia deſcendentia & deriuata de primis: quemadmodum ſecundus homo qui deſcendit de primo, & ſecunda gallina de prima, quos primò Deus creauit:vt per operationem naturalem deducerent in actum indiuiduata ſpecierum in arbore exiſtentium,ſecundùm quod ſupradiximus.

De Trunco arboris elementalis.

TRuncus iſte eſt hyle, qui dicitur ſiue vocatur vniuerſale chaos. Et eſt corpus primum exiſtens principium omnium generalium & corruptibilium elementatorum, & eſt corpus de prima forma,& de prima materia compoſitum. Forma prima eſt aggregata de formis primariis, quas ſuprà diximus, quemadmodum de bonificatiuitate, magnificatiuitate, durificatiuitate, poſſificatiuitate, &c. quæ componunt vnam formam vniuerſalem ſub qua exiſtunt, ſicut partes conſiſtentes ſubtus ſubſtantiam ex ipſis aggregatam ſiue compoſitam, & hæc eſt forma trunci generalis. Prima, materia eſt aggregata de multis materiis, videlicet de bonificabilitate, magnificabilitate, durificabilitate,poſſificabilitate, & cæteris,quoniam omnes inſimul ſunt diſpoſitæ, quod ex ipſis ſit vna vniuerſalis materia ſicut plures partes ſimul diſpoſitæ ſunt ad vnum totum. Et hæc eſt materia prima trunci generalis, & per bonificare, magnificare, durificare, poſſificare, & cæteros actus,forma vniuerſalis & materia vniuerſalis coniunguntur, & inſimul vnum corpus (quod vocatur chaos)conſtituunt,in quo omnia particularia corpora ſeminata ſunt,& diſpoſita eſſendi indiuiduata ad eſſendum de eſſe corporis vniuerſalis, ſicut piper, allium & pomum quæ ſunt de quatuor elementis & clauus de ferro. Quòd truncus iſtæ ſit corpus, quælibet ſuarum radicum ſecundùm ſuam diſpoſitionem ſignificat. Et probatur hoc modo conſiderando bonitatem eſſe vnum punctum & magnitudinem alium,& ſic de cæteris radicibus. Vnde aggregata bonitate magnitudini,& magnitudine durationi, & duratione poteſtati,ſequitur linea,quæ eſt longitudo. Et aggregata duratione bonitati, & poteſtate magnitudini, ſequitur ſuperficies, quæ eſt latitudo. Et quia quilibet punctus eſt rotundus,quia eſt plenus ſuis concretis eſſentialibus, ſicut bonitas quæ plena eſt ſuo bonificatiuo bonificabili, & bonificare, ſequitur profundum. Cùm ita ſit quòd omnes puncti ſunt adinuicem mixti, vt in mixtione ſit eorum quantitas continua, ſicut bonitas, quæ non poteſt eſſe magna ſine magnitudine,nec durans ſine duratione, nec potens ſine poteſtate,nec magnitudo, duratio,poteſtas, &c. poſſunt eſſe bonæ ſine bonitate. Sunt ergo puncti mixti adinuicem in continua participatione. Probauimus ergo longum, amplum & profundum, vnde reſultat corpus de neceſſitate. Et hoc corpus eſt rotundum & ſphæricũ, quoniam eſt de partibus rotundis (ſecundùm quod præ-

dixim(us)& ſuus locus eſt in concauitate ſphęrę lunę, qui eſt ex ipſo plenus, vt natura vacuum non ſuſtineat; quia ſi ſuſtineret res naturales eſſent impoſſibiles. Truncus iſte & chaos eſt inuiſibilis ratione confuſionis, in qua eſt, & quoniam ſuæ partes continuæ ſunt & quælibet eſt in alia, & quoniam viſibilitas non eſt niſi de partibus diſcretis ſicut aër, qui participat cum oculis per contactum, & imò oculi non poſſunt videre illum. Et etiam quia in trunco poteſtates eius ſunt informes, ſicut quantitas, qualitas, & cætera accidentia ſuſtentata ſupra confuſionem, quia oportet ipſas eſſe confuſas. Et in confuſione ſubſtantiali & accidentali ſeminatæ ſunt partes diſpoſitæ ad eſſendum formatæ in indiuiduatis exiſtentibus actualiter ſub ſuis ſpeciebus, ſicut homo, qui habet corpus indiuiduatum, & leo ſimiliter, & in quolibet illorum eſt quantitas diſcreta, & qualitas determinata &c. Et ideò corpora indiuiduata elementata poros habent, qui ſunt foramina, vbi ſunt pili in animalibus & folia in plantis, & per ipſos intrat & exit chaos, quemadmodum claritas quæ tranſit per vitrum & aqua per foramina, & ex hoc chaos viuunt & durant elementata. Truncus generalis eſt de ſuis radicibus, quæ ſunt cauſæ primariæ. Vnde quemadmodum ipſe eſt ex ipſis, ita habet aptitudinem & naturam, quòd ex illo ſint cauſæ ſecundariæ, ſicut ignis & cætera elementa, quæ ſunt ex illo, & ſicut planta, homo, auis, piſcis. Vnde ſicut ipſe eſt de bonitate, magnitudine & cæteris eius partibus, ita oportet quod cauſæ ſecundariæ, quæ ſunt ex illo ſint ex illo ſub ratione bonitatis magnitudinis, &c. ſicut planta, quæ bona eſt & magna eſt de bonitate & magnitudine trunci, & ideò vna bonitas eſt ex alia, & vna magnitudo ex alia, & ſic de cæteris partibus naturalibus. Truncus iſtæ generalis conſiſtit in tertio numero, ſicut panis, qui eſt de aqua & farina, in quibus tranſit in tertio numero in hoc, quod non eſt aqua nec farina, quamuis ſit de aqua & de farina. Et hoc idem eſt de planta, quæ non eſt elementa, quamuis ſit ex ipſis. Vnde ſicut truncus in numerum tertium tranſit in tantum, quod non eſt bonitas, nec magnitudo, nec cæteræ partes primariæ, ex quibus conſtitutus eſt: ita trunci ſiue ſtirpes ſpecifici in trunco generali exiſtentes in potentia tranſeunt in aliam ſpeciem & in alium numerum quando agens naturale truncum tangit generalem per viam generationis, quemadmodum potentia vegetatiua, quæ panem vegetat in carnem tranſmutando materiam panis ſub ſpecie altera. Truncus iſte eſt ſubſtantia ratione ſuarum partium ſubſtantialium, ex quibus eſt aggregatus ſiue compoſitus, videlicet de bonitate ſubſtantiali & de magnitudine, & aliis, & eſt ſubiacens accidentibus ſuarum partium. Vnde quemadmodum eſt facta ſiue conſtituta ſubſtantia ex partibus ſubſtantialibus, ita in ipſo eſt conſtitutum accidens ex pluribus accidentibus, videlicet de quantitate bonitatis & magnitudinis, & cæterorum, ex quibus facta eſt vna quantitas generalis, & compoſita de ſimplicibus quantitatibus & in numero tertio tranſacta, ex qua tranſeunt in alio numero ſpecificæ quantitates exiſtentes ſub ſpeciebus, ſicut quantitas equi, pomi, vel bouis, & hic tranſitus ſit per agentia naturalia per viam generationis. Eſt ergo truncus vniuerſalis de partibus ſubſtantialibus & accidentalibus aggregatus.

De

De Branchis arboris elementalis.

BRanchæ arboris elementalis ſunt quatuor elementa ſimplicia. Et ſunt quatuor vt in illis ſint differentia, concordantia & contrarietas. Quoniam ſi tres eſſent aut minus, non reciperentur in illis. Et ſi quinque eſſent, vnum eſſet ſuperfluum, quoniam ſufficit differentiæ, quòd ſit in concordantia & contrarietate, ſicut differentia, quæ eſt inter ignem & aërem, & eſt in concordantia caloris in hoc, quòd ignis & aër ſunt de complexione calida. Et ſufficit, quòd ſit in contrarietate aquæ & ignis: in quātum ignis eſt calidus & aqua frigida. Idem eſt de terra, quam oportet ſtare in concordantia ſiccitatis, quæ eſt inter ignem & terram, & quod ſit in contrarietate terræ & aëris per ſiccum & humidum, quæ ſunt contraria. Sed hoc eſſe nō poſſet, ſi elemēta nō eſſent quatuor Idem eſt de concordantia ignis & aëris, quos concordare oportet in calore. Et ſimiliter aëris & aquæ, quos concordare oportet in humiditate. Et aquæ & terræ quas concordare oportet in frigiditate. Et hoc idem eſt ſuo modo de contrarietate, quam oportet eſſe ſubiectam complexioni calidæ & frigidæ, & ſimiliter complexioni humidæ & ſiccæ. Sicut in pipere, in quo ſunt omnes iſtæ complexiones, & ei ſufficit, quòd ſit ſubiectum differentiarum & concordantiarum & contrarietatum, quas prædiximus. Et adhuc quia elementa ſunt quatuor & non minus neque plus, ſunt diſpoſita, quod ſint figurata in elementatis in figura quadrangulari, circulari, & triangulari, quæ quidem tres figuræ neceſſariæ ſunt, quod aſſituentur in elementatis. Quadrangularis figura eſt in quantum eſt ex quatuor elementis, & fit linea recta de igne ad aërem per concordantiam caloris, & de aëre ad aquam per concordantiam humiditatis, & de aqua ad terram per concordantiam frigiditatis, & de terra ad ignem per concordantiam ſiccitatis. Et ex illis quatuor lineis & concordantiis reſultat in elementatis quadrangulus naturalis: per quem extenſa ſunt & ampla. Circularis figura eſt, in quantum quædam elementa intrant in aliis, ſicut ignis, qui intrat in aërem dando ei ſuum calorem, qui ſuum proprium ſubiectum, quod eſt ignis, non dimittit. Et idem, eſt de aëre, qui intrat in aquam dando ei ſuam humiditatem. Et aqua, quæ intrat in terram ei dando ſuam frigiditatem. Conſimili modo eſt de terra, quæ intrat in ignem ei dando ſuam ſiccitatem. Et ideò in elementatis conſiſtit rotunditas, ſicut in pomo & in capite hominis. Triangularis figura cauſatur ex linea quæ exit de igne ad aërem, & de igne ad terram, & de terra ad aërem. Et hic triangulus ex duabus lineis concordantibus & vna contraria eſt compoſitus. Et idem eſt de triangulo qui eſt de aëre, igne & aqua, & de triangulo qui eſt de aqua, aere & terra, & de triangulo, qui eſt de terra, aqua & igne, & ſic ſunt quatuor trianguli, qui complent quadrangulum, & quadrangulus complet circulum. Et ideo eſt neceſſarium quòd ſint quatuor elementa & non plura nec pauciora, vt in elementatis ſit plenum & non vacuum, vt inter vnum elementum & reliquum poſſit eſſe differentia, & idem de concordantia & contrarietate oportet quòd ſint certæ & propriæ qualitates & appropriatæ, quibus quatuor elementa diſtincta ſunt concordantia, contraria & differentiata, ſicut calor, quæ eſt propria

qualitas ignis, & humiditas aëris, & frigiditas aquæ, & ſiccitas terræ. Et quoniam ignis cæteráque elementa de vno & eodem trunco generali ſupradicto conſiſtunt, & de vna & eadem bonitate & magnitudine, eſt vna brãcha ignis ratione differentiæ, quæ eſt earum principium, & alia brancha aër ratione diſtinctionis, quæ eſt inter calorem & humiditatem. Et eadem bonitas vna eſt in igne per calorem, & alia in aëre per humiditatem. Et idem eſt de aqua & terra. Et in hoc paſſu patet differentia, quæ eſt inter vnum elementum & aliud per proprias qualitates, & diffinitio quæ fieri poteſt ex ipſis apparet, quemadmodum ignis, qui eſt illa ſubſtantia, quæ propriè eſt calida, & aër, qui eſt illa ſubſtantia, quæ per ſe eſt humida, & ſic de aqua & terra, quæ diffiniri poſſunt per ſuas proprias qualitates. Et eſt ſignificatum, quomodo de vno ſunt plura, ſicut ex vna generali bonitate ſunt plures ſpeciales bonitates, & de vno trunco multæ branchæ. Et ex hac ſignificatione ſignificãtur multitudines ſpecierum in branchis ſeminatarum ſiue diffuſarum & per qualitates proprias diſtinctarum. Vnumquodque elementorum habet ſuum locum proprium ſecundùm quod ſibi melius eſt diſpoſitũ, quemadmodum ignis, cuius locus eſt ſua ſphæra cõtigua cũ ſphæra lunæ, & locus aëris eſt ſphęra contigua cũ ſphæra ignis, & locus aquæ eſt ſphæra contigua cũ ſphæra aëris, & locus terræ eſt ſphæra cõtigua cũ ſphæra aquæ in ſuperficie, in qua ſumus. Et ratione horum locorum differentium per altum & infimum, continentem & contentum, ſunt elementa differentia & diuerſas habent operationes. Illud per quod ſphæra ignis eſt, ſuperior aliis ſphæris eſt, quoniam ignis habet plus de virtute in ſe, inquantum habet in ſe plus de forma & minus de materia quàm cætera elementa. Et quia eſt plus leuis & plus habet de motu pertinet ei, quòd ſit in altiori ſphæra, vt motus melius & citius ſe cõplere poſſit. Et hoc idem ſequitur de ſphæra aëris, quam oportet eſſe ſphæra aquę altiorem, quia tantum de materia non continet ſicut aqua, & quia leuis eſt & aqua ponderoſa. Et ratio quare ſphęram aquę oportet eſſe ſupra ſphæram terræ eſt, quia minus habet de materia quàm terra, nec eſt ita grauis ſicut terra, & etiam quia elementata ſicut ſunt plantæ & beſtiæ in aqua ſuſtentari non poſſent, nec aqua in ſe ſine terra ſuſtentari poſſet. Per has quatuor branchas quas prædiximus, omnes brãchæ naturalium arborũ conſiſtunt, ſicut branchæ pomerij, & tibiæ leonis, & tibiæ & branchia hominis, tibiæ & allegruis, & ſpinæ tergi piſcis. Et per quatuor elementa ſimplicia ſignificantur productiones & extenſitates elementatorum, ſicut branchæ pomerij, quæ in longitudine ſunt extenſæ, & ſicùt tibiæ & brachia hominis. Et etiam influentia & augmentatio ſunt ſignificatę per ipſam, & cæteræ conditiones pertinentes ad ipſam, ſicut mutatio numeri, quoniam ſicut ignis in tertium numerum tranſit in quantum eſt vna brancha ſimplex trunci generalis, & hoc per proprietatem ſpecialem, ſic branchæ elementatę tranſeunt de potentia in actum in numerum tertium per agentia naturalia.

Dę

De Ramis Arboris elementalis.

RAMI arboris ſunt quatuor, videlicet quatuor maſſæ,quę ſunt membra generalia,quæ ſenſibilia ſunt,& de elementis ſimplicibus compoſita. Sicut ignis quem videmus in flamma & carbone, & qui eſt in lapide & ferro. Secunda maſſa eſt aër, in quo reſpiramus & in quo ſtamus, & quem in odore & vento (qui eſt aër motus) ſentimus. Tertia maſſa eſt aqua maris,fluminum & fontium,pluuiæ & roris,quam cum frigiditate,colore,ſapore,viſu & odore ſentimus. Quarta maſſa eſt terra, in qua ſtamus, & quæ eſt in lapidibus & metallis, quæ ſunt terræ congelatæ & deſiccatæ. Vnaquæque harum maſſarum ex quatuor elementis ſimplicibus eſt compoſita, & ex ipſis deriuantur ſubſtantiæ indiuiduatæ ſub ſpeciebus exiſtentes, ſicut corpus hominis, arboris, &c. Has quatuor maſſas vocamus quatuor ramos arboris elemētalis generalis. Et ipſas ramos vocamus,quia habent conditiones,quæ ramis conueniunt, quæ ſecundùm radicum ſupradictarum diſpoſitiones exiſtunt,quemadmodum bonificatiuum, bonificabile, & bonificare in bonitate ſunt rami quolibet aliud reſpiciente: vt ſit bonificatum & vnoquæque in alio exiſtente. Ergo modo conſimili quatuor maſſæ ſunt rami in hoc, quod inter ſe vnumquodque elementum ſuper aliud habet actionem vt ſit elementatum,quod eſt bonum & de cauſis ſiue rebus ſimplicibus productum. Sicut eſt ignis qui eſt ignificatiuus, in quantum eſt ſimplex,& cætera elementa ſunt ignificabilia in maſſis & in elementatis,quæ ſunt ex ſpeciebus. Et hoc conuertitur ſicut aër, qui eſt aërificatiuus,& cętera elementa ſunt aërificabilia in elementatis, vnde ſicut ex ramis plantę deriuantur folia,flores & fructus, ſic ex quatuor maſſis omnia indiuiduata elementata deriuantur. In his quatuor ramis & maſſis mortificata ſunt elementa & remiſſa quodlibet aliud mortificante, ſicut ignis qui aërem cum calore mortificat, vt aqua quæ ſibi eſt contraria, ſuam non influat humiditatem, & etiam ipſum mortificat cum ſiccitate, quam ex terra recipit, quæ ſibi alij contrariatur,& hoc in tantum,quòd aër ab igne ſe defendere non poteſt. Et econuerſo aër ignem mortificat,in quantum ſe iuuat cum aqua contra calorem, & cum humiditate contra ſiccitatem. Et ſic ſuo modo de aqua & de terra. Vnde ſicut in pomerio eſt materia magis digeſta in ramis,quàm in branchis,& in branchis quàm in trunco, ſic in quatuor maſſis eſt materia magis digeſta & plus diſpoſita quàm in ſimplicibus elementis. Et ideò ad ramos,ſiue ramis quatuor maſſas comparamus ſine quibus nullum elementatum indiuiduatum ex ipſis ſimplicibus elementis ſequi poſſet,quia ſimplicitatem elementorum ſimplicium elementatum non poſſet ſuſtinere. In his ramis generalibus habituati ſunt & diſpoſiti omnes rami arborum naturalium ſpecialium & in illis tranſit vnus numerus in alium, ſicut vna materia, quæ de vna ſpecie tranſit in alteram per generationem & corruptionem. Elementa tamen ſimplicia remanent ſemper in ſuo eſſe in quantum ſimplicia, quoniam ſi in ſuis ramis ſuum eſſe perderent, nec ad generationem nec ad cōpoſitionem elementatorum inclinationem haberent, cùm ita ſit, quòd omne ens naturale euitat non eſſe, & ſuum eſſe completum affectat & etiam quia nec bonitas,magnitudo & cęteræ.

radices

radices arboris elementalis generalis cum elementatis participare poſſent, ſi ſimplicia entia in compoſitis perderentur, & ſicut ſimplicia elemẽta ſuum proprium numerum perderent in cõpoſitis, ſic radices in arbore generali perderentur, quod eſt impoſſibile. Sunt ergo eſſentialiter & accidentaliter elementa ſimplicia in compoſitis, ſicut in denario remaneant argentum & cuprum, & in cipho vini limphati, vinum & aqua, & in homine, anima & corpus, & in ſubſtantia, forma & materia, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Elementa ſimplicia de ſphæris ſuis ad alias ſphæras aſcendunt & deſcẽdunt, vt elementata ſint, quæ ſunt fines eorum & centra, quare ſunt, ſicut plures lineæ, quæ ad vnum punctum ſe habent. Et propter hoc oportet quòd vnumquodque elementum ſit in alio, quoniam ſi ignis ſimplex ſtaret in ſua ſphęra & hic inferius non deſcẽderet, ocioſus eſſet in hoc, quod elementatum ex ipſo non veniret, & hoc nec finis, neque bonitas, neque cætera prima principia ſecundùm curſum naturalem pati poſſent, nec ignis qui eſt hîc inferiùs, eſſet de ſua eſſentia & haberet præſentes compoſitas & non ſimplices, & ſic in ſua eſſentia ſe ſuſtinere non poſſet, & in illo bonitas duratio poteſtas, &c. deficerent & etiam inſtinctus & appetitus naturales ad aſcendendum ſupra, quoniam aſcendere non poſſet, nec ille ſupra hîc inferius deſcendere ratione ſphæræ aquæ, quæ eſſet in medio quæ eſſet corpus ſimplex & ſolidum, quod ſuum contrarium tranſire per ſe non dimitteret. Et adhuc ignis qui eſt ſupra, cum terra hîc inferius participare non poſſet: nec ſiccitatem ex illa recipere, & eſſet ſiccus per ſe & calidus, vnde inordinatio ſequeretur, & ex illis mixtio quam habent non eſſet, quia quædam elementa dant aliis qualitates ſuas vt intrare poſſint in compoſitionem, vt etiam in illis quantitas continua eſſe poſſit per truncum, per radices, & per branchas arboris elementalis. Sunt ergo elementa ita mixta quædam in aliis, ſicut ſunt radices arboris, quarum quælibet eſt mixta in alia & omnes inſimul, ſicut bonitas & magnitudo, quæ ad inuicem ſunt mixta, in quantum quælibet alteri ſuã dat ſimilitudinem, & ſimilitudines ſua propria ſubiecta non dimittũt, & ſphęrę remanent aſſituatæ: vt dictum eſt, & quælibet eſt centrum ſui proprium elementi, ſicut ſphæra ignis, quæ eſt centrum ignis, ſed ignis vt finem ſequatur, quare eſt, hîc inferius deſcendit, vt elementata complexionis calidæ poſſit generale, & terra ad ignem aſcẽdit: vt ſuam ſiccitatem ei dare poſſit, & quod poſſit accipere in ſphæra ignis influentiam & beneficium à luna & cæteris planetis, & quando eſt ſupra, appetitum habet deſcendendi hîc inferius, quemadmodum mercator, qui de domo ſua recedit, & ad terras longinquas ad lucrandum vadit, quando eſt in illis tunc deſiderium habet, quòd in domum ſuam eſſet reuerſus cum multiplicatione ſuorum denariorum. Et ſic conſeruatur motus elementorum per quadrangulum, circulum & triangulum ſupradictos. Quæ quidem conſeruatio eſſe non poſſet, ſi elementa per omnes extremitates trunci elementalis generalis non tranſirent.

De

De Foliis arboris elementalis.

PEr folia accidentia naturalia intelligimus. Quoniam ſicut folia ad ventum ſe vertunt, ex quacunque parte veniat, ſic accidentia ſe vertunt, & ſe habent ad conditiones ſubſtantiarum naturalium. Et ſicut folia ſunt ad conſeruandum flores, & fructus contra magnum calorem & magnam frigiditatem, & adhuc contra magnum ventum, ſic accidentia ſunt ad conſeruandum ſubſtantias, in quibus ſuſtentantur, ſicut calor qui calefacere cum quantitate calefactibilis conſeruat, & per calefacere ignis conſeruatur in fine, quare eſt in ſua bonitate & magnitudine duratione & poteſtate inſtinctu & naturali appetitu. Et etiam ſicut folia ſunt ad ornandum arbores, ſic accidentia ſe habent ad ſubſtantiam, vt ex illis ornata & pulchrificata ſit, quare omnibus iſtis rationibus & pluribus aliis comparamus folia ad accidentia ſubſtantiarum, quæ ſunt accidentia generalia in arbore elementali, quæ generalis eſt, ad alias arbores naturales ex illa deriuatas, ſic quantitas ignis ſimplicis, quæ generalis eſt ad omnes elementatas quantitates, quæ ſunt de ſua ſpecie. Generalia accidentia ſunt hæc. quantitas, qualitas, relatio, actio, paſſio, habitus, ſitus, tẽpus, & locus. Sunt alia accidentia, ſicut color, ſapor, calefacere, & calor, &c. quæ eſſe poſſunt in ſuis generibus antedictis. Vnde prius de quantitate dicemus & inueſtigabimus, vnde eſt eius principium & origo, & quomodo extenſa eſt per arborem elementalem. Et poſtmodum loquimur de cæteris accidentibus.

De Quantitate.

BOnitas eſt, vt ſit bonum, & magnitudo eſt, vt ſit magnum, & quoniam iſtæ rationes & cauſæ primariæ per differentiam ſunt differentes in tantum, quod vna non eſt alia, ſed ſunt eſſentiæ diuerſæ, imo oportet vt ſint quantiter quod habeant quantitatem, quoniam ſi quantitatem non haberent, oporteret, quod infinitæ eſſent, & quod vnum idem numero eſſent, ſicut in Deo bonitas, magnitudo, quæ ſunt rationes infinitæ, & ſunt vnum idem numero in tantum quod vna eſt alia, ſed in creaturis hoc eſſe non poſſet. Et quoniam bonitas & magnitudo quæ ſunt rationes creatæ, ſine quantitate eſſe non poſſunt, eſt quantitas, vt ipſæ ſint, & propterea quantitas eſt accidens, quoniam creata non eſt, vt ipſa ſit, ſed vt aliud ſit. Et hæc quantitas eſt ſuſtentata in illa creatura, quæ creata eſt, vt ipſa ſit, & ſicut bonitas, quæ eſt creata, vt ipſa ſit & magnitudo ſimiliter. Et hæc quantitas erit de parte ſubſtantiali continuæ & diſcretæ: continuæ, ſicut quantitas bonitatis, quæ continua eſt in ſua eſſentia & in concretis ſuis, quæ ſunt bonificatiuum bonificabile, & bonificare; & eſt continua, quoniam vnumquodque illorum eſt in alio, & ſunt ex vna & eadem eſſentia, quæ eſt bonitas. Et diſcreta quantitas naſcitur, in quantum differentia eſt inter vnam eſſentiam & aliam, ſicut inter bonitatem & magnitudinem. Quoniam bonitas ſuam ſimilitudinem dat magnitudini, in quantum ipſam bonam facit, & magnitudo bonitati, in quantum ipſam facit magnam. Quantitas diſcreta naſcitur ex ambobus principiis in quantum vnum non eſt aliud Et eſt ſubiacens continuæ quan-

tirati in quantum ambo principia miſcentur, vnde ſequitur compoſitum quod in numerum tertium tranſit; ſicut vinum in cipho limphatum. Secundùm hanc quantitatem continuam & diſcretam, quæ ſunt in cauſis primariis, videlicet in radicibus arboris elementalis, ſe extenditur quantitas in trunco, in branchis & in omnibus ſuis partibus, ſub vna ſpecie in trunco, & ſub alia in ramis, & ſub alia in branchis, & ſic de cæteris partibus arboris: ſicut ferrum quod eſt ſub vna figura in clauo, & ſub alia in martello, & ſub alia in cultello. Quare quantitas continua ſecundùm ſpeciem ſuam eſt indiuiſibilis & ſpecie eſt continua, ſicut ferrum, quod indiuiſibile eſt ſecundùm ſpeciem ſuam: Quoniam licèt ſit ſub figura cultelli vel claui, ſemper remanet ferrum. Secundùm in quantum figuræ ſunt diuerſæ, diuiſibile eſt in quantitatibus diſcretis. Simili modo eſt de quantitate in arbore elementali, & in aliis arboribus naturalibus ab ipſa deriuatis.

De Qualitate.

QVælibet radicum qualis eſt per qualitatem, ſicut bonitas per bonificationem, & magnitudo per magnificationem, & duratio per durificationem, & ſic de cæteris. Et ideo qualitas eſt ratio, quæ proprium numerum rerum conſeruat, ſicut ignis, qui qualis eſt per ſuam propriam qualitatem, videlicet per ſuum proprium calorem, quæ nulli alij niſi ſibi propriè competit elemento. Et propter hoc ſimplex cum ſua propria remanet qualitate. Et in quantum per ſiccitatem eſt ſiccus, quæ quidem ſiccitas eſt propria qualitas terræ: compoſitus eſt cum aliis elementis, cum quibus eſt in numero confuſus. Vnde vt ignis poſſit eſſe ſimplex & compoſitus, ſibi competunt duæ qualitates, vna propria & alia appropriata, propria ei competit per ſuum proprium calorem: appropriata per ſiccitatem, quam à terra recipit. Et quoniam qualitas ſe extendit in proprium & appropriatum, ſignificatur ens eſſe quale duobus modis. Vnus modus eſt, quando ipſum ens ſignificatur ſimpliciter & ſecundùm ſuã propriam qualitatem, ſicut ſi quæratur quid eſt illud quod eſt per ſeipſum calidum, & reſpondendu eſt, quod ignis, quoniam nullum ens eſt per ſe calidum niſi ignis. Et adhuc ſi quæratur, quid eſt illud quod per ſeipſum eſt bonum, reſpondendũ eſt, quod eſt illud ens, quod per ſe habet propriam bonitatem. Alius modus eſt, quando ens determinatum eſt per qualitatem appropriatam, & hoc eſt determinatum in alio & per aliud, ſicut cùm quæritur, quid eſt illud quod per ignem eſt calidum, & reſpondendum eſt quod aër. Eſt tamen alius modus determinationis ſed eſt confuſus, in quo intrant plures qualitates, ſicut terra & aqua, quæ poſſunt eſſe per ignem calefacere, & iſtæ veniunt & deriuantur in trunco confuſo ex ſuis radicibus, ſicut bonitas, quæ magnitudinem bonificat & poteſtate, &c. Officium qualitatis eſt in arbore elementali, vt ibi ſint plures qualitates in potentia. Et ſuum officium adiuuant radices arboris, quoniam bonum eſt, quod vnum ens non ſit aliud, vt inter vnum ens & aliud differentia eſſe poſſit, & etiam concordantia finis & cæteræ radices. Et ideo poteſt ignis ſimplex actualiter eſſe in elementatis, & eſt ſimplex in ſeipſo per ſuam propriam qualitatem, & eſt compoſitus in aliis elementis ratione appropriatarum qualitatum. Et propter hoc in elementatis numeri

cauſatum

cauſarum ſimplicium & primarum non perduntur, vt poſſint eſſe ex ipſis cauſæ ſecundariæ & compoſitæ, quæ compoſitæ eſſe non poſſent; ſi numerus rerum ſimplicium perderetur. Et in illis qualitatibus quæ ſunt in potentia in arbore elementali, & in ipſa ſeminatæ ſunt ſpecies ſubiacentes vt vnaquæque ſpecies ſit in potentia in ſuo proprio numero, & propter hoc oportet quod formæ quæ ſunt in potentia, in actu deducantur per ſuas proprias qualitates & per agentia naturalia, ſicut forma leonis per leonem & leoniſſam, & ſic de conſimilibus.

De Relatione.

Relatio duobus modis conſiſtit, vnus modus eſt dualis, & alius ternalis. Et iſti modi de radicibus arboris deriuantur, in quibus ſunt primæ relationes, ſicut in bonitate in qua eſt bonificatiuum, & bonificabile quæ relatiuè ſe habent, quoniam ſi vnum eſt, oportet quod aliud ſit. Et hæc relatio eſt dualis, in quantum eſt de duobus terminis. Relatio ternalis eſt, ſicut in bonitate, in qua ſunt bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, quorum quodlibet ſe habet relatiue ad aliud per agens naturale, quod formas quæ ſunt in potentia deducit in actum. Et propter hoc relatio dualis ſtat primo in potentia in ſpeciebus, & relatio ternalis exit in actum in indiuiduis ſpecierum in medio ſpeciei & indiuiduati tunc, quando fit opus generationis & productionis, & cum eſt factum, relatio remanet in indiuiduato & producto, & in agente naturali, quemadmodum ſi eſt pater, oportet quod ſit filius, & tunc remanet relatio ſimiliter per patientem, vt ſi eſt filius oportet quod ſit pater, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Secundùm relationem quam prædiximus & quæ de cauſis primariis deriuatur, fiunt operationes agentium naturalium, & diſpoſitio illarum tranſit de radicibus in truncum, & de trunco in branchas & de branchis in ramos, & eſt ita ſucceſſiuè vſque ad fructum, & imò eſt relatio extenſa per totam arborem, & eſt diſpoſitio in ſpeciebus, vt indiuiduata diſpoſita ſint, vt in actum ducantur, ſecundùm quod relatio eſt ſub inſtinctibus & naturalibus appetitibus, ſicut appetitus principij qui ſe habet ad finem relatiuè, quia ſi principium eſt oportet finem eſſe, & ſi finis eſt oportet principium eſſe. Et ex his reſpectibus duobus exit medium amborum abſque quo relatio eſſe non poſſet, quoniam ſi medium non eſſet principium & finis eſſent vnum idem numero & eſſet deſtructa in arbore ſucceſſio & generatio in rebus naturalibus. Eſt ergo relatio in arbore elementali actualiter ſuſtentata in principio, medio & fine. Et hoc eſt relatio prima per totam arborem extenſa ex qua exeunt & deriuantur ſecundariæ relationes ſuſtentatæ in indiuiduis ſpecierum elementatis, principiatis, & ſucceſſiuè generatis, vt leo & pomum. Et in leone producto & generato conſiſtit particularis relatio ſeminata, & eſt in principio, medio & fine, vt leo alterum leonem generare poſſit.

De Actione & Paſsione.

Actio & Paſſio ſunt accidentia primaria, & exeunt de cauſis primariis, ſicut actio, quæ de bonitate exit, in quantum magnitudo eſt bonificata per bonitatem, & paſſio naſcitur in magnitudine in quantum eſt bonificabilis: & actio quæ eſt accidens eſt ſimilitudo bonificatiuitatis, quæ eſſentialis eſt & ſubſtantialis pars bonitatis.

nitatis. Et paſſio quæ eſt accidens eſt ſimilitudo bonificabilitatis, quæ eſt pars ſubſtantialis & eſſentialis bonitatis. Et propter hoc exit actio accidentalis de actione ſubſtantiali, & naſcitur paſſio accidentalis in paſſione ſubſtantiali. Et ſecundùm quod actio & paſſio quæ ſunt accidentia, deriuantur de rebus primariis, ſunt in trunco & branchis, & in aliis partibus arboris in potentia, & ſunt in actu deductæ per agentia naturalia, ita quod actio ſubſtantialis producit actionem accidentalem de paſſione ſubſtantiali in paſſiua qualitate. Et propter hoc ſubſtantiæ mouent accidentia ad perfectiones ſubſtantiarum.

De Habitu.

Habitus primi ſunt de rebus primariis, ſicut habitus bonitatis, qui eſt de ſimilitudine magnitudinis, in quantum magnitudo habet in habitu ad magnificandum bonitatem & bonitas habet in habitu ad bonificandum magnitudinē. Et iſti habitus per totam arborem extenſi, ſunt habitus primi naturales, in quibus ſunt in potentia habitus ſecundarij, ex quibus ſunt induta indiuiduata elementata. Et propter hoc ſpecies in arbore ſeminatæ ſunt habitus primi, ex quibus indutæ ſunt radices arboris, & omnes eius partes, & agentia naturalia ex primis habitibus per modū generationis induunt indiuiduata elementata, ſicut leo, qui generat alium leonem, ex hoc quod accipit ex arbore elementali, conuertendo in ſuam ſpeciem hoc, quod accipit, & hoc quod accipit habituatū ſecundùm ſuam ſpeciem ponit in potentia vt ex illo habitu quem dat leoni quem generat, alter leo indui poſſit. Et ita ſucceſſiuè vno habitu exiſtente ſub alio & vno ex alio leonis ſpecies conſeruatur, ita ſicut plura particularia, quæ in eorum vtilitate conſeruantur, & quælibet pars in alia, & totū in partibus ſuis. Ex his habitibus naturalibus exeunt habitus artificiales, quæ ſimilitudines ſunt naturalium, ſicut habitus virtutis acquiſitæ, qui eſt ſimilitudo habitus virtutis naturalis, ſicut ſimilitudo virtutis naturalis, quæ extenſa eſt in iuſtitia, prudentia, fortitudine, temperantia & cæteris habitibus virtuoſis, qui ex iſtis deſcendunt, ſicut caſtitas, patientia, humilitas, &c. Sunt & alij habitus artificiales, ſicut habitus grammaticæ, logicæ, & plures alij, & habitus chlamydis, & tunicæ, &c.

De Situ.

In cauſis primariis Situs eſt generale principium ad ſitus ſecundariarum cauſarum, ſicut in bonitate, in qua aſſituata ſunt bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, quæ ſunt de ſua eſſentia, & bonitas aſſituata eſt in illis. Alius modus ſitus eſt, quæ confuſus eſt ſicut bonitas: quæ aſſituata eſt in magnitudine inquantum eſt magna per magnitudinem, & magnitudo, quę eſt aſſituata in bonitate, inquantum eſt bona per bonitatem. Iſti ſunt ſitus ſecundarij, quæ accidentales ſunt & ſimilitudines primorum ſituum. Et imò aſſituata ſunt ſimplicia in ſeipſis & in aliis, ſicut bonitas, quæ aſſituata eſt in ſeipſa & in magnitudine, ſecundùm quod dictum eſt. Et propter hoc ſitus duobus modis conſiſtit per totam arborem elementalem quare ſequitur, quod omnes partes aſſituatæ ſunt in ſuo toto, ſicut omnes radices in trunco arboris, & totum in partibus ſuis, ſicut truncus in ſuis radicibus. Et idem de vna parte in alia, ſicut bonitas quæ aſſituata eſt in magnitudine, & magni

& magnitudo in bonitate. Et propter hoc ſunt aliqua contenta & aliqua continentia. Eſt & alius ſitus de rebus aſſituatis in diſcreta quantitate, ſicut oſſa in carne & vinum in ampulla, & homo iacens vel ſtans in camera, & ſic de aliis ſecundùm rectitudinem, vel obliquitatem, vel circularitatem ſatium indiuiduatorum.

De Tempore.

TEmpus eſt ens indiuiſibile ſecundùm ſe, ſed diuiſibile eſt in alio ratione motus rerum, quæ ſunt motæ in illo per motum de potentia in actum, aut de vno loco in alium, aut incremento per generationem vel in diminutionem, vel decremento per corruptionem, ſeu alteratione de vno in aliud. Vnde quemadmodum ferrum ſemper eſt vnum in quantum ſua ſpecies licet in plures figuras ſit diuiſum videlicet in figura cultelli, gladij, & martelli, ſic tempus ſemper eſt vnum in ſeipſo, licèt ipſum diuiſum ſit in tempus præteritum & futurum ratione ſuorum ſubiectorum ſubſtantialium & accidentalium ſub motibus exiſtentium, idcirco ſunt momenta, horæ, dies, anni. Figuræ temporis & ſimilitudines & in motionibus ſiue motibus rerum apparent. Principium primum in quo tempus eſt diuiſibile, in radicibus arboris cõſiſtit, in quantum ſimilitudo vnius radicis mouetur in aliam in hoc quod quælibet radix alteri ſuam dat ſimilitudinem. Et de hoc primo motu & principio exeunt principia & motus ſecundarij de potentia in actum in entibus elementatis indiuiduatis, quæ in figuris temporis, vt dicendum eſt, apparent. Sed ſua forma eſt ſimplex, nec videri poteſt nec ſentiri, cum ita ſit, quod nulla forma indiuiſibilis videri poteſt nec ſentiri. In hoc tempore radices arboris & omnes partes eius conſiſtunt, ſicut cõſiſtunt in loco, virtute & poteſtate, ſine quibus eſſe non valerent. Et oportet, quod tempus ſit in principio, medio & fine, ſine quibus ſuſtentari non poſſet in motu. Quomodo autem tempus eſt ſine fine & ſucceſſione, in arbore euiternali probare intendimus.

De Loco.

LOcus duobus modis conſideratur: primus modus eſt ſecundùm quod locus ſecũdùm ſui eſſentiam in ſe eſt, ſecundus ſecundùm quod locus eſt in alio. Primus eſt ſicut locus, qui eſt id ratione cuius plura in ipſo & in alio poſſunt collocari, quia ſicut plura colorari poſſunt per colorem & calefieri per calorem, & bonificari per bonitatem, eodem modo collocari poſſunt per locum. Et locus iſte vniuerſalis ad collocata primò in radicibus arboris conſiſtit, & ipſæ ſunt in ipſo, ſicut ipſe qui eſt in bonitate, in quantum bonus eſt, & econuerſo, quoniam abſque loco bonitas non poſſet eſſe. Secundus modus eſt, ſicut locus qui diuiditur in alio, ſiue ſe extendit, ſicut in bonitate, in qua bonificatiuum, bonificabile, & bonificare ſunt collocata & bonitas in illis, & bonificatiuum in bonificabile, & econtra, & adhuc ſicut bonitas, quæ collocata eſt in magnitudine, in quantum ſua ſimilitudine eſt inducta & econtrario. Et ex hoc ſecundo modo qui eſt de loco eius exeunt ſimilitudines in elementatis indiuiduatis, cuius ſimilitudines ſunt continens & contentum, quæ ſimilitudines ſunt viſibiles, ſicut vinum in ampulla, in qua apparent continens & contentum & quæ de potentia in actum deducta ſunt ex locis confuſis

& primis, quæ ſunt in arbore ſicut trũcus qui in ſuis partibus eſt collocatus, & branchæ in trunco & in branchis rami. Idcircò collocatæ ſunt actualiter ſpecies in arbore, in quibus collocata ſunt potentialiter elementabilia induidua per materiam vniuerſalem, & habitualiter per formam generalem, & ſunt in actum deducta in ſimilitudinibus loci ſub quantitatibus diſcretis exiſtentia, ſicut lumen, quod eſt in camera collocatum, & camera in aëre, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Et hæ ſimilitudines loci ſunt viſibiles, ſed eſſentia loci inuiſibilis eſt nec ſentiri poteſt, quoniam locus indiuiſibilis exiſtit.

De Floribus arboris elementalis.

FLores arboris comparamus ad naturalia inſtrumenta. Et hoc facimus, quoniam ſicut flos eſt fructui proximior, quàm folia branchæ vel rami, aut radices, ſic inſtrumentum eſt proximius operato, quod quidem inſtrumentum vocamus operari, quod eſt ex operante & operabili, ſicut in ſcriptura ſiue in ſcribere, in quo pœna proximior eſt literæ quàm manus, & manus quàm brachium, & quoniam de videre ſequitur viſum, ſunt oculi inſtrumenta ad videndum, & videre eſt opus adductum in inſtrumentis, quæ ſunt oculi, & fructus eſt viſum. Hoc inſtrumentum naturale & generale eſt centrum, ad quod radices ſe habent in operari, & idem eſt de trunco, branchis, ramis & foliis. Et eſt generale ad alia inſtrumenta ex ipſo deriuata & particulata ſub ſpecierum indiuiduis exiſtentia, ſicut flores in arbore vegetali, & oculi & lingua in ſenſuali, & ſic de aliis ſimilibus iſtis floribus. Et inſtrumentum generale & inuiſibile ſentiri non poteſt, & eius ſimilitudines & partes apparent in inſtrumentis indiuiduatis, & de potentia in actum deductis, in quibus ſit operatio, de qua fructus reſultat in arbore vegetali. Et eſt fructus de eſſentia florum, ſicut fructus eſt de eſſentia inſtrumenti in arbore ſenſuali. Et inſtrumentum arboris vegetalis ſunt oculi, qui ſunt vegetati, & fructus qui eſt ſenſatum, eſt ex inſtrumento, quod eſt ſenſare, quod eſt flos ei proximior exiſtens quàm flos arboris vegetalis. Dicimus tamen, quod ſenſitiuum & ſenſibile ſunt inſtrumenta ad ſenſatum, vnum per modum actionis, & aliud per modum paſſionis, ſicut homo & fœmina, qui inſtrumenta ſunt ad filium procreandum, & iſta ſunt inſtrumenta in ramis, ſed generare eſt inſtrumentum in flore, quia generato eſt proximius, vt dictum eſt, quod quidem generatum eſt de eſſentia ipſius generare, & generare eſt productum de eſſentia & de ſpecie patris & matris. Idcirco generatum & ſenſatum eſt indiuiduatum, & in alium numerum & alia eſſentia tranſit, & cum patre & matre in vna ſpecie remanet.

De Fructu arboris elementalis.

FRuctus arboris elementalis eſt elementatum, ſicut lapis, aurum, pomum, piſcis, auis, beſtia, & corpus hominis. Hæc omnia ſunt elementata & indiuiduata, & ipſa fructum vocamus, quia bonitas, magnitudo, poteſtas & virtus maiorem quietem & finem habent in illis quàm in trunco, branchis, ramis, foliis, & floribus & hoc eſt, quia in pomo (quod eſt fructus) conſeruatur ſpecies in quantum in pomo ipſius aliud pomum continetur, & idem eſt de aliis rebus quas prædiximus. Eſt etiam elementatum fructus, quoniam in illo

in illo primæ intentiones primarum cauſarum conſiſtunt: quoniam in hoc quòd bonitas ſuam magnitudini dat ſimilitudinem & è conuerſo: in fructu magnitudo bono aggregatū eſt quàm in cæteris partibus arboris bonitate & magnitudine ponentibus ſe per primam intentionem in fructu & per ſecundam intentionem remanentibus in floribus, foliis, ramis, brā. trun. & radi. & idem faciunt duratio, poteſtas, inſtinctus & naturales appetitus. Et propter hoc fructus ſunt in ſummitatibus arboris: & in illis plus habetur de ſapore & vtilitate quàm in aliis partibus arboris. Fructus arboris elementalis generalis inuiſibilis eſt: & nullo modo ſentiri poteſt, ſed eius indiuiduata & particulata ſentiri poſſunt & videri, ſicut eſt pomum, aurum, Martini & eius falco, coruus, equus, & piſcis. Dictum eſt de arbore elementali & de partibus eius: & quia primas cauſas & formas in illa ſeminatas proponimus inueſtigare: aliquas ipſarum eligimus, ſcilicet centum, quas volumus inueſtigare: vt de ipſis cognitionem habeamus, & vt per illas alias (quæ plures ſunt) cognoſcere valeamus & etiam vt per illas alias arbores melius cognoſcere valeamus. Et primò de vnitate, poſtmodum de pluralitate, & ſic de aliis ſucceſſiuè noſtros ſermones dirigere proponimus.

De Vnitate. 1.

VNitas eſt extenſa in arbore elementali: in quantum eſt vna & de pluribus vnitatibus vnita, ſicut de vna bonitate generali: & ex vna generali magnitudine, & ſic de aliis. Vnde ratione ſuæ vnitatis & vnitatum: ex quibus eſt vnita: plures vnitates rerum in ipſa sūt ſeminatæ & diffuſæ, quemadmodum vnitas plantæ, vnitas equi, & ſic de aliis.

De Pluralitate. 2.

PLuralitas rerum in arbore elementali ſeminata eſt & diffuſa, & hoc ideo eſt: quia de pluribus rebus eſt, & etiam quia quælibet illarum ad ipſam venit cum pluralitate: ſicut bonitas, quæ ad illam venit cum bonificatiuo, bonificabili & bonificare: & magnitudo quæ venit cum magnificatiuo, magnificabili & magnificare, & ſic de cæteris. Vnde quemadmodum ex arbore elementali vnus lapis, vnum pomum, vna auis & cæteræ vnitates ſequi poſſunt & deriuari ratione ſuæ vnitatis: ita ex ipſa plures lapides, plura poma & plures aues ſequi poſſunt & deriuari ratione ſuæ pluralitatis. Et propter hoc eſt in ipſa pluralitas cauſa ad plures pluralitates, ſicut vnitas, quæ cauſa eſt ad plures alias vnitates.

De Simplicitate. 3.

SImplicitas in arbore elementali eſt ex cauſis primariis, velut ex ſimplicitate bonitatis, magnitudinis & cæterarum: & de ſimplicitate ignis & aëris, & cæterorum elementorum. Et hoc idem de ſuis ſimplicibus accidentibus, ſicut de ſimplici quantitate bonitatis & magnitudinis ignis & ſui caloris & cæterorum, in quibus per totam arborem ſimplicitas ſuſtentatur: in quantum arbor eſt de ſimplicibus cauſis primariis & generalibus. Vnde ſicut bonitas eſt ratio bono quod agat bonum: & magnitudo magno quod faciat magnum: ſic ſimplicitas quæ eſt ſpecies generalis & ratio pluribus ſimplicibus ab ipſa deriuatis & indiuiduatis per agentia naturalia.

De Compoſitione. 4.

Compoſitio in arbore elementali eſt apta ſpecies, ex qua plures cõpoſitiones deriuari poſſunt & produci. Et hoc eſt quia arbor eſt ex pluribus cauſis compoſita. Vnde ſicut membrum naturale naturaliter ſuas ſapit extremitates, vnde ſuum principium & finem: ſic omne quod arbor elementalis ſuam ſapiat compoſitionẽ. quod eſſe non poſſet, ſi vlla cõpoſitio non eſſet cauſa prima pluribus compoſitionibus indiuiduatis elementatis.

De Forma. 5.

Arbor elementalis per formam generalem eſt informata, vt in trunco ſuo dictũ eſt, & ideo omnium quod forma ſapiat naturam formæ ipſa forma generali principio exiſtente ad plures formas in illa ſeminatas & diffuſas, vt per illam ſua elementata indiuiduata ſint informata, & quòd ſint de ſua eſſentia. vt eorum informatio ſit cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis principij, & finis. Omnium ergo quod formæ, capræ, aquilæ, pomerij, &c. ſint in illa ſeminatę & per agẽtia naturalia productæ.

De Materia. 6.

Arbor elementalis eſt de materia generali ſecũdùm quod in trũco ſuo dicendum eſt, ex qua materia ſunt plures materiæ particulares in illa ſeminatæ & diffuſæ: & in ſpeciebus cum auxilio qualitatis ſuſtentatæ: & per agentia naturalia in actum deductæ, vt in capra, aquila & in cæteris indiuiduis. Et hoc eſſe omni ratione bonitatis, magnitudinis, durationis, poteſtatis: & ratione maiorum appetituum naturalium.

De Genere. 7.

Svbſtantia eſt genus, ex qua ſunt plures ſpecies arboris elementalis. Subſtantia eſt: quoniam ex pluribus partibus ſubſtantialibus eſt aggregata. Hanc ſubſtantiam omnium genus eſſe realiter, & quia eſt de reali & generali bonitate: & de reali & generali magnitudine, & cæteris, eſt compoſita, & ideo omniũ quòd ſit prima ſubſtantia ad alias plures ſubſtantias ſpeciales, veluti truncus qui eſt pars ſubſtantialis & generalis, quæ ſe habet ad plures partes ſubſtantiales & generales: vnde branchas & ramos. Eſt ergo genus ens reale in arbore elementali, & ſi non eſſet ens reale & ſubſtantiale, ſed tantummodò intentionale: ſecundum quod logicus ipſum conſiderat: generalia principia perdita eſſent in ar. elementali, ita quod non eſſent entia realia primariæ cauſæ. Et in earum perditione perderetur arbor elementalis quæ non poſſet eſſe ens reale, & in eius perditione nulla cauſa ſecundaria eſſet de primaria: vt vnumquodque indiuiduum eſſet de ſeipſo, & non dè alio, quod eſt impoſſibile: Eſt ergo genus ens reale, in quo ſpecies naturales ſuſtentantur.

De Specie. 8.

In arbore elementali ſpecies ſunt ſeminatæ, ſub quibus ſunt indiuiduata elemẽtata, & quoniã in illa ſunt ſeminatæ realiter, non tantummodo entia ſunt conſiderata in ratione, imò ſunt entia realia, quoniam ſi entia realia non eſſent, bonitas non eſſet cauſa primaria bono, quòd ageret bonum, & ſequeretur, quod bonitas illud faceret de alia cauſa etiam, & non de ſe, & magnitudo magno ſimiliter, non eſſet ergo bonum de bonitate:

nec

nec magnum de magnitudine, nec indiuiduum de ſpecie, & hoc eſt impoſſibile quòd bonum non ſit de bonitate, nec magnum de magnitudine, & ſicut hoc eſt impoſſibile in ſpecie bonitatis & magnitudinis: ita eſt impoſſibile, quòd indiuiduum non ſit de ſpecie. Oportet ergo quòd ſpecies ſit ens reale, ex qua ſit indiuiduum, quod eſt ens reale.

De Intenſitate. 9.

IN arbore elementali eſt intenſitas ſeminata, quæ eſt generale principium ad plures intenſitates ſub. ſpecierum indiuiduis exiſtentes, ſicut intenſus color roſæ aut niuis: vel intenſus ſapor vini. Et hæ intenſitates accidentales ſunt de vna intenſitate generali de cauſis primis deriuata, ſicut de intenſa bonitate & intenſa magnitudine, & cæteris. Hæ intenſitates ſunt ſubſtantiales, vt habeant plus de entitate, & quod ex ipſis deriuari poſſint intenſitates accidentales, quæ ſunt earum ſimilitudines.

De Extenſitate. 10.

EXtenſitas eſt generale principium ex qua deſcendunt plures extenſitates. Et hæc generalis extenſitas eſt realiter in arbore, & ſunt ſua principia de extenſione: quam bonitas facit in magnitudine, duratione, poteſtate, &c. & quam ipſæ faciunt in bonitate. Et hæc extenſitas extenſa eſt per totam arborem, & de illa eſt extenſitas confuſa, quæ apparet in colore confuſo, & in ſapore ſimiliter, & cæteris obiectis ſenſuum arboris ſenſualis.

De Abſtracto. 11.

IN arbore elementali ſunt abſtractæ cauſæ reales & generales, ſicut bonitas, magnitudo, &c. & ex iſtis ſunt abſtractiones ſecundatiæ; ſicut bonitas trunci, brancharum, ramorum, foliorum, florum & fructuum, etiam bonitas leonis, pomerij & aliarum. Et hæ ſunt abſtractiones reales & naturales, ex quibus logicus accipit earum ſimilitudines, in quantum conſiderat in abſtracto primas cauſas, & illas ponit in ſua conſideratione, vt eum illis ſimilitudinibus cognitionem habeat ex cauſis veris & realibus.

De Concreto. 12.

IN arbore elementali ſunt concreta prima, quæ ſunt cauſæ generales ad concreta ſecundaria, ſicut in bonitate bonificatiuum, bonificabile & bonificare, quæ ſunt ſuæ partes eſſentiales, & in magnitudine ſimiliter: in qua ſunt eſſentialia concreta, ſecundùm magnificatiuum, magnificabile & magnificare, & ex iſtis reſultat concretum quod eſt bonum & magnum, ſicut truncus arboris, qui eſt bonus & magnus, & eius branchæ ſimiliter rami, folia, flores, & fructus, quæ ſunt concreta bona & magna. Et in his habituata ſunt concreta indiuiduata, ſicut lapis qui eſt bonus & magnus, & pomum ſimiliter.

De Generatione. 13.

GEneratio eſt principium generale in arbore elementali, & ſuum principium eſt in multiplicatione, quæ fit de bonitate & magnitudine & cæteris cauſis primis in quantum ſe aggregant ad eſſendum vnum compoſitum, quod ſit in 3. numero quod eſt truncus ſecundum quod eſt dictum. Et in hoc trunco ſunt in potentia generationes truncorum particularium, & in branchis ſunt generationes particularium brancharum. Et idem eſt ſuo modo de ramis, foliis, floribus &

fructibus. Et cum vniuerſalis generatio cum agentibus naturalibus tangitur: generatio tranſit in generationes particulares de potentia in actum deductas.

De Corruptione. 14.

CORruptio generalis naturaliter ſuſtentatur in arbore elementali, ex qua ſpeciales deſcendunt corruptiones. Et hæc corruptio generalis ſtat per cõtrarietatem generalem, quæ eſt vnum principiorum primorum, ſicut dictum eſt in radicibus arboris, non tamen arbor per illam eſt corruptibilis ſecundum curſum naturalem nec etiam generabilis, quoniam nulla cauſa in quantum eſt generalis eſt corruptibilis ſecundum curſum naturalem, nec etiam generabilis, quia ſi cauſæ generales eſſent generabiles & corruptibiles non eſſent cauſæ primariæ, & eſſent, antequam eſſent, & hoc eſt impoſſibile. Sed quia cauſæ ſecundariæ ſunt de primis & contrarietas eſt generalis ratione illarum cauſarum ſecundariarum: ſunt entia corruptibilia, cum ita ſit, quod ſuum officium & natura ſit inclinare entia quæ ſunt, ad non eſſe, ſicut faber, qui vult de enſe cultellum facere, ducit in priuationem figurã enſis vt de ferro figuram cultelli facere poſſit, quia in eodem tempore illud ferrũ non poſſet ſufficere figuræ enſis & figuræ cultelli. Conſimilimodo contrarietas vnam formam corrumpit, vt concordantia primarum cauſarum aliam formam poſſit generare, ſicut vegetatiua: quæ corrumpit formam panis, vt formam carnis generare poſſit.

De Priuatione. 15.

PRiuatio eſt in arbore elementali principium generale. Et hæc priuatio generalis eſt ad plures particulares priuationes, quoniam ſi in arbore elementali non eſſet priuatio realis & generalis, eſſet in ipſa contrarietas ligata, & vna materia multis figuris ſufficere poſſet, ſicut idem ferrum ſub forma enſis exiſtens poſſet eodem tempore ſub forma cultelli exiſtere: in quo eſt ſub forma enſis. Et adhuc in entibus naturalibus non eſſet corruptiõ, nec mors, nec alteratio, nec motus de potentia in actum, & hæc omnia ſunt impoſſibilia. Eſt ergo priuatio ens reale & primum, ſed quia ſe habet ad non eſſe, imaginatio nullam in ipſa entitatem realem imaginari poteſt, ſed intellectus ipſam conſiderat in intentione ſimpliciter.

De Plenitudine. 16.

PLenitudo eſt principium generale & reale in arbore ſeminata, & eſt deriuata de plenitudinibus, quæ ſunt primariæ, ſicut de plenitudine bonitatis, quæ eſt de bonificatiuo, bonificabili & bonificare, ex quibus bonitas eſſentialiter eſt impleta, & etiam de plenitudine: quam habet de magnitudine, quæ ipſam implet, in quantum ipſam facit eſſe magnam, & ſic de duratione: quæ ipſam implet, in quantum ipſam durare facit. Et ſic de his plenitudinibus eſt arbor plena: & non ſuſtinet vacuitatem realiter. Plenitudo eſt per circulum, quadrangulum & triangulum, qui ſunt figuræ generales & plenæ punctis & lineis, vt dictum eſt. Et de hac plenitudine generali deſcendunt particulares plenitudines elementatæ, vt lapis qui eſt plenus: & pomum ſimiliter, & camera, quæ eſt plena aëre: & ſic de aliis ſimilibus iſtis

De Vacuitate. 17.

VAcuitas conſiderata eſt duobus modis, ſecundum vnum eſt ens reale,& ſecundum alium intentionale & non reale. Eſt ens reale ſicut principium & mediũ, qui ſe habent ad finem ad quem ſunt, & ipſum habere non poſſunt: ſicut aqua in pipere qui appetitum habet naturalem: quod in pipere poſſit damnari, & idem eſt de igne ſuo modo, qui appetitum habet naturalem in pipere,quod ſpoliare poſſit & priuare totam eſſentiam aquæ,vt cum aëre & terra maiorem concordantiam habere poſſit, & quòd eius contrarium quod eſt aqua,ei nullum laborem poſſit inferre. Vacuitas intentionalis eſt illa, quam intellectus conſiderat,in quantum cõſiderat vegetam eſſe vacuam aqua vel vino aut alia re corporali viſibili,& etiam cum conſiderat quod homo eſt vacuus ætate perfecta tunc,quando eſt in ætate imperfecta,& caſtitate,cum ſtat in luxuria, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Groſsitudine. 18.

GRoſſitudo eſt ex cauſis primariis, & eſt cauſa primaria pluribus groſſitudinibus. Et incipit in partibus, vbi materia maiorem habet entitatem ſicut in aqua & in terra in quibus materia maiorem habet quantitatẽ quàm in igne & aëre Et propter hoc materia aquæ & terræ eſt magis ſpiſſa & magis plena:& plus durat quam materia ignis & aëris, quoniam ratione aquæ reſtringitur & ratione terræ deſiccatur. Ratione tamen aëris & aquæ eſt alia groſſitudo: quæ in extenſitate maior eſt quam groſſitudo aquæ & terræ.& hoc eſt,quia aër magis extenſibilis eſt quam terra, & propter hoc homines flegmatici groſſiores ſunt quam melancolici, & comparatis partibus melancolici cum partibus flegmatici: grauiores ſunt partes melancolici quam partes flegmatici,& etiam magis durabiles. Vnde cum hoc ita ſit:probatum eſt & ſignificatum quod in arbori elementali eſt groſſitudo generalis, ex qua plures groſſitudines particulares deriuantur.

De Gracilitate. 19.

GRacilitas eſt principium generale, & in arbore elementali ſuſtentatur & ſeminatur. Et eſt de minoritate, ſicut groſſitudo eſt de maioritate. Eſt etiam ratione calidi & ſicci, per calidum conſumitur frigiditas & per ſiccum humiditas. Et quia frigidas partes quæ in ipſa intrant reſtringere non poteſt, quoniam ignis ſuos poros aperit,vt ipſam calore euacuet:& in illa humiditatẽ conſumat, quam accipit ab aëre,contra quam eſt ſiccitas terræ. Et ideo ſunt entia, quæ ſunt complexionis calidæ & ſiccæ graciliora quam illa quæ ſunt complexionis frigidæ & humidæ.

De Leuitate. 20.

LEuitas eſt principium generale ad plures particulares leuitates,& eſt generale ratione ſphærarum ignis & aëris,qui appetitũ habent in ſuis ſphæris ad deſcendendum inferius in ſphæras aquæ & terræ,& cum leuitate deſcendunt, & quia ſunt leues aſcendunt cum leuitate ad eorum ſphæras. Et ex hoc generali aſcenſu & deſcenſu ſunt particulares leuitates, quæ in ſpecierum indiuiduis perſiſtunt.

De Ponderoſitate. 21.

POnderoſitas eſt generalis ad plures particulares ponderoſitates. Et eſt ratione appetituum naturalium, quos

habet aqua contraria ad ſua centra, quemadmodum aqua & terra, quæ ſunt in ſphæra ignis, quæ appetitum habent eſſendi hic inferius, & veniunt hic inferius cum grauitate, quam habent, quia cum illa huc inferius ſe mouent. Et cum ſupra aſcendunt, cum grauitate non aſcendunt, quoniam aſcendere & grauitas contrariantur, ſed per violentiam aſcendunt & per coactionem corporum cæleſtium, quæ cum igne & aëre, qui ſunt cum aqua, & terra coniuncti, ipſas attrahunt ad ſphæram ignis, vt in ipſa aqua & terra beneficium planetarum accipiant, & quod cum illo hic inferius deſcendant. Et ratione huius grauitatis generalis ſiue pôderoſitatis, quam diximus, inclinationem habent fructus: qui ſunt in arbore, ſicut pomum, quod eſt in pomerio, quod deſcendant hic inferius in ſuperficie terræ. Et idem eſt de pluuia, niue & rore, ex quo beneficiũ ex cauſis ſuperioribus receperint.

De Totalitate. 22.

IN arbore elementali eſt totalitas quę generalis eſt ad plures ſpeciales totalitates, quemadmodum bonitas, quæ generalis eſt ad omnes bonitates indiuiduatas elementatas, ſicut bonitas ferri, quæ generalis eſt ad bonitatem enſis, cultelli, claui. Et idem eſt de magnitudine & cæteris. Idcirco totalitas arboris ſuam ſimilitudinem ponit in fructu pomerij, quoniam in pomo ſunt in potentia omnes ſimilitudines arboris elementalis, videlicet ſimilitudines radicum, trunci, brancharum, ramorum, foliorum, florum & fructuum. Et in hac totalitate arboris elementalis ſeminatæ ſunt ita omnes ſpecies, quæ ſe habent ad ſua indiuidua, ſicut ſeminatæ ſunt omnes ſimilitudines arboris elementalis in pomo, & ideo ex vno pomo ſunt producta plura poma. Hoc idem ſequitur in piſce, aue, homine & in leone.

De Partibus. 23.

IN arbore elementali ſunt partes generales ad alias partes particulares, quemadmodum ſua pars quæ eſt bonitas, eſt generalis ad aliam partem totius, vtpote ad partem pomi quæ eſt bona, & ad partem piſcis, quæ eſt bona, & ad partem equi, quæ eſt bona, & ſic de aliis. Et propter hoc omnes partes arboris elementalis generales ſunt ad partes ſubſtantiarum indiuiduatarum naturalium. Et per talem naturam ſunt plures partes in vna parte ſeminatæ, & in indiuiduis ſunt quædam partes in aliis, ſicut in pipere, in quo eſt ignis in calore, & calor in igne, & ignis in aëre, in quantum intrat in illo cum ſuo calore, & aër in igne, in quantum ſuo calore indutus eſt & ſiccitate. Vnde ſecundum quod dictum eſt de totalitate & partialitate eſt ſignificatum, quomodo in indiuiduis naturæ ſunt & proprietates, & quomodo quædam partes ſunt in aliis, & totum in partibus ſuis, & partes in ſuo toto: & hoc per naturas & proprietates, quæ ſunt in arbore elementali.

De Interioritate. 24.

INterioritas generalis & naturalis eſt in arbore elementali: ex qua interioritates naturales deſcendũt & ſpeciales & in arboribus ſunt, quæ ex illa deriuantur. Et hæc interioritas generalis ſignificatur in ſuis radicibus, ſicut bonificare, quod eſt intra bonificãtem & bonificabilem. Et ex hoc bonificare quod eſt intra in arbore elementali, bonificare quod eſt in pomo naturam habet, quod ſit intra bonificatiuum & bonifica

bonificabile, quæ ſunt in pomo. Et in hoc paſſu ſignificatæ ſunt proprietates per quas contenta ſtant intra continentia, ſicut ſemen, quod eſt intra pomum, & homo intra cameram, & indiuidua intra ſpecies ſuas, & omnia elementata intra arborem elementalem.

De Exterioritate. 25.

EXterioritas generalis eſt in arbore elementali, ex qua particulares & ſpeciales exterioritates deſcendunt. Et eſt exterioritas generalis per differentiam, quæ ſuas partes differre facit, ſicut bonitas, quæ eſt differens à magnitudine & truncus à ſuis branchis, & vna brancha ab alia, & ſic de aliis partibus arboris. Et propter hoc plura ſunt, quæ differunt in ſpecie, ſicut magnitudo, quæ eſt extra ſpeciem bonitatis. Et propter hoc in elementatis ſunt quædam rès extra alias, ſicut pomum quod eſt extra folia, & extra ſpeciem roſæ, & equi: & ſicut continens, quod eſt extra contentum, ſicut ampulla, quæ eſt extra vinum. Vnde in naturalibus omnes iſtæ exterioritates particulares ſunt poſſibiles, ratione exterioritatis generalis, quam diximus.

De Statione. 26.

STatio generalis in arbore elementali conſiſtit, ex qua ſtationes particulares naturales deſcendunt, ſicut arbor quæ ſtat hoc quod eſt in ſuo numero, & idem eſt de ſuis partibus, ſicut eius bonitas, magnitudo, &c. quæ non dimittunt ſuum numerum, quoniam duratio earum eſſe proprium conſeruat. Et ex hac ſtatione veluti deſcendunt indiuiduorum elementatorum ſtationes, ſicut pomum, quod ſtat in ſuomet numero, & equus Martini & Martinus ſimiliter, & etiam ſtatio lapidis, qui ſtat in vno loco qui ſe non mouet, & clauus in poſte fixo, & oculi in facie, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Motu. 27.

MOtus generalis eſt in arbore elementali, quæ eſt vna de ſuis partibus, & eſt generalis ad omnes motus indiuiduorum elementatorum, & eius principium eſt in radice arboris, vt ſupra dictum eſt, & hoc etiam dicendum eſt, videlicet quod in bonitate arboris eſt bonificare motum de bonificatiuo, & bonificabili in bonificãdo magnitudinem, durationem, &c. & quod ex omnibus radicibus ſit trũcus bonificatus, magnificatus, &c. & idem de motu trunci in branchis, & ſic de ramis, foliis, floribus, & fructu. Tamen motus iſte generalis non ſe mouet in arbore elementali de vno loco in alium: nec ſe mouet per modum alterationis nec crementi, quod ſi faceret, non eſſet in tota arbore: ſed eſt pars generalis diſpoſita ad motus indiuiduatorum elementatorum de potentia in actum motorum, vt eſſe poſſint per generationem: aut de eſſe in priuationem per corruptionem: aut de vna qualitate in aliam, ſicut frigiditas in calorem, & vnus homo qui de vno loco in alium ſe mouet, & qui in ſuis iuncturis ita habet naturalem potẽtiam motus per motum generalem, ſicut habet corpus per corpus generale, & quantitatem per quantitatem generalem, hoc idem ſequitur de motu, qui eſt in ſpecie alterationis, ſicut vinum quod alteratum eſt in acetum. Et idem de cremento, ſicut homo qui motus eſt de modica quantitate ad magnam.

De Duritie. 28.

DVrities eſt vna pars generalis, quę eſt in arbore elementali, ex qua omnes durities indiuiduorum elemētatorum deſcendunt. Et hæc durities generalis eſt de igne & terra, & aqua & terra Eſt de igne & terra, quia ignis calefacit terram, & terra deſiccat ignē, & ideo humiditas non habet virtutem ſuam in illo loco, & hoc apparet in tegula quæ eſt dura, quoniam ignis ipſam deſiccat, & etiam in lapide qui eſt puluis deſiccatus & per aquam congelatus, qui ipſum reſtringit, qui quidem lapis eſt durus per aquam & terram, quæ in illo calorem & humiditatem mortificant, & hoc idem eſt de duritie oſſium & de teſtitudine per ſici, & ſic de aliis elementatis, quæ ſunt dura per duritiem generalem antedictam: quæ eſt fons de qua exeunt durities particulares.

De Mollitie. 29.

MOllities eſt in arbore elementali, ex qua deſcendunt mollities, quæ ſunt in elementatis indiuiduatis. Et eſt in arbore elementali de igne & aëre, & de aëre & aqua, quam ignis calefacit aërem diſſoluēdo vnam partem ab alia, & calefacit aquam mortificando congelationem, quæ eſt in indiuiduis per aquæ reſtrictionem, & humiditas ſe extendit per aquam & terram mortificante aëre ſiccitatem terræ cum adiutorio ignis, qui terram calefacit, & qui concordantiam terræ & aquæ deſtruit, & propter hoc metalla fuſa ſunt mollia per humidum & calidum, & etiam homines ſanguinei & flegmatici, & ſic de aliis ſimilibus iſtis, quæ mollia ſunt per mollitiem generalem, quæ eſt in arbore elementali.

De Longitudine. 30.

LOngitudo eſt in arbore elemētali cauſa vniuerſalis ad longitudines arborum productarum ab illa. Quæ quidem longitudo ſtat in arbore elementali per extenſitatem naturalem ſuarum brancharum, & etiam per extenſionem ſuæ bonificatiuitatis & bonificabilitatis, magnificatiuitatis & magnificabilitatis, & ſic de aliis. Et ex hac longitudine generali & reali exeunt & deſcendunt longitudines indiuiduatorum, ſicut longitudo dactili, & brachiorum; & tibiarum beſtiarum, & ſic de aliis. Et hæc longitudo ſtat per calidum & ſiccum magis quam per calidum & humidum, vel quam per humidum & frigidum, vel quam per frigidum & ſiccum. Et hoc eſt, quia ignis naturam habet diffuſiuam, & quia ſiccitatem recipit à terra, quæ naturam habet euacuatiuam & reſtrictiuam per aquam: eſt longitudo magis per ſiccum quam per alias complexiones. Et propter hoc plantæ quæ ſunt complexionis calidæ & ſiccæ ſunt lōgæ & graciles maximè, & habent ſpinas pungentes.

De Amplitudine. 31.

AMplitudo eſt generalis in arbore elementali. Et ſunt eius principia participationes radicum, ſicut participatio bonificatiui & magnificatiui, ex quibus ſequitur amplum. Et idem de participatione bonificabili & magnificabili, & etiam brancharum. Et ex hac amplitudine generali ſunt amplitudines ſpeciales deriuatæ, & ex ipſa habent beneficium, ſicut amplitudo folij ficus & faciei hominis & ſuæ manus, & ſic de aliis. Hæc amplitudo eſt per calidum & per humidum, & hoc eſt, quia ignis eſt diffuſiuus &

aër impletiuus. Et propter hoc plantæ extendunt in amplum branchas ſuas.

De Profunditate. 32.

PRofunditas in arbore elementali cauſatur ex ſuis ramis,& adhuc de ſuis radicibus. Et hoc ſignificatum eſt in bonificare & magnificare, quæ ſignificant,quod profunditas ſit in medio, in quantum ſtat in medio brancharum.Et ex hac profunditate generali deſcendunt ſpeciales profunditates ſicut profunditas pomi, & oſſium, in qua ſunt grana pomi, & medulla oſſium. Et hæc profunditas plus eſt per frigidum & ſiccũ quam per aliam complexionem, quia terra eſt de forma ſphærica, & aqua habet naturam reſtrictiuam.

De Potentia. 33.

POtentia eſt in arbore elementali duobus modis. Vnus modus eſt:in quantum ſua aptitudo diſponit, quod ex illa produci poſſint indiuiduata de potentia in actum,ſicut pomum,quod eſt in illa in potentia primo, in hoc quod illa eſt primo ad pomerium: & ſtat in potentia in pomerio,priuſquam in actum deducatur. Et hæc ſecunda potentia eſt ex prima, quæ quidem prima eſt ſeminata in arbore elementali,& ita eſt pars realis illius,ſicut cæteræ partes eius: ſecundus modus potentiæ eſt ille, qui eſt actiuus,ſicut potentia calefaciendi aut videndi. Et iſte modus eſt in potentia in prima, vnde in bonificatiuitate bonitatis:& impoſſificatiuitate poteſtatis, &c. Et deducitur in actum in potentia elementorum,quam diximus, ſicut potentia viſiua, quæ prius fuit in potentia quam in actu.

De Obiecto. 34.

OBiectum eſt duobus modis in naturalibus, vnum eſt intra, & aliud eſt extra. Illud quod eſt intra eſt ſicut bonificabilitas,quæ eſt de eſſentia bonitatis, & eſt obiectum bonificatiuitatis,quæ eſt de eſſentia bonitatis. Obiectũ quod eſt extra eſt ſicut magnitudo, quæ eſt bonificabilis; & color qui eſt viſibilis. Obiectum quod eſt intra, eſt generale ad obiecta extra mota in obiectis intra,ſicut panis qui eſt vegetabilis,& eſt mota ſua materia in vegetabilitate, quæ eſt de eſſentiâ vegetantis, quæ tranſmutat panem in carnem.Hæc obiectatio quæ eſt intra, eſt in arbore elementali, ſicut bonificabilitas arboris elementalis, quæ eſt obiectum bonificatiuitatis, quæ bonificabilitas eſt generale obiectum, ex quo deſcendunt obiecta indiuiduorum elementatorum, ſicut in planta plantificabilitas, & in ſenſato ſenſificabilitas. Et propter hoc eſt vna obiectabilitas ex alia.

De Actu. 35.

ACtus eſt duplex, vnus eſt ille, qui deducitur de potentia in actũ. ſicut racemus, quem homo comedit, qui in eſt actu, qui fuit in potentia. Eſt alius actus, qui eſt opus potentiæ actiuæ & paſſiuæ, ſicut calefacere & videre,&c. Actus primus eſt in arbore elementali vna pars realis non deductus de potentia in actum,ſed tantummodo ſtat in ipſa per creationem, & per ipſum ita eſt arbor actualiter. ſicut bonus,qui eſt bonus per bonitatem,& magnus per magnitudinem, & hic actus eſt generalis ad actus indiuiduorum elementatorum, qui ſubſtantialiter & accidentaliter veniunt de potentia in actum:ſicut actus pomerij,in quo

quo eſt pomum in actu, & idem eſt de ſuo colore. Qui quidem actus pomerij ante fuit in potentia quam pomum in potentia vel actu in ipſo pomerio.

De Prioritate. 36.

ARbor elementalis prima eſt per prioritatem ad arborem vegetalem & ſenſualem. Et hoc eſt quia prioritas eſt vna de partibus ſuis, per quam ipſa eſt arbor prima, vt per illam bonitas & magnitudo & cæteræ primæ naturæ ſe habent ad prioritates ſecundarias, quæ in arbore vegetali ſunt & ſenſuali, & ſubiectum huius prioritatis eſt, in quantum bonitas eſt prima ad bonitatem magnitudinis, & magnitudo eſt prima ad magnitudinem bonitatis, & in quantum radices ſunt primæ ad truncum, & truncus ad branchas, & branchæ ad ramos, & ſic ſucceſſiuè vſque ad fructum pomerij, in quo ponunt ſuas ſimilitudines ſuſtentatas in potentiis in quibus ſtat pomum potentialiter, & exeunt ſimilitudines in actum tunc, quando pomum eſt generatum. Prioritates tamen arboris elementalis non ſtant ſucceſſiuè ſecundum tempus, ita quod prius ſint radices quam truncus, nec truncus quam branchæ, ſed ſunt primæ, in quantum truncus eſt ex ipſis, & truncus eſt primus ad branchas, in quãtum branchæ ſunt ex illo, ſed hoc non eſt in arboribus particularibus, quia prius eſt potentia quam productum ex illa in actu, ſicut pomum, quod prius fuit in potentia quam in actu.

De Secundarioritate. 37.

SEcundarioritas eſt in arbore elementali vna pars naturalis: ratione cuius radices ſe habent prius ad truncum quam ad branchas, & truncus ſe habet prius ad branchas quam ad ramos. Tamen ſecundum modum finis & complementi prius ſe habent radices ad fructum quam ad truncum, & truncus ad fructum quàm ab brãchas. Et hoc eſt, quia finis nobilior eſt in fructu quam in trunco vel in brãchis. Et hic ordo ſecundarioritatis, quæ eſt in arbore elementali eſt cauſa ad ſecundarioritates indiuiduatas in indiuiduis elementatis. ſicut in pomerio in quo radices ſe habent prius ad truncum quàm ad fructum per vnum modum & ad fructum quam ad truncum per alium, & in hoc ſunt ſignificatæ ſecundariæ intentiones & primæ, quæ ſtant in rebus elementatis.

De Tertioritate. 38.

TErtioritas eſt in arbore elementali vna pars generalis ad tertioritates arborum indiuiduatarum in quibus tranſeunt arbores in numerum tertium, per quam indiuidua ſtant ſub ſpeciebus, ſicut ex forma & materia pomi numerus tertius reſultat, qui eſt pomum de forma & materia compoſitum. Et idem eſt de elementis compoſitis, quæ tranſeunt in numerum tertium per compoſitionem, licet de elementis ſimplicibus exiſtat, & idem eſt de ſuis accedentibus. Et tota virtus rerũ particularium, & operatio quam habent, in tertio numero deſcendit ex tertioritate ſupra, quæ eſt pars arboris elementalis: per quam eius radices tranſeunt in numerum trunci, in quã-tum truncus eſt ex ipſis & in numerum corporis, illæ remanent in eorum prioritate & ſimplicitate.

De Augmentatione. 39.

IN arbore elementali augmentatio eſt naturaliter principium generale ad augmenta quæ ſtant in arboribus particularibus, ita quod augmentatio

generalis eſt ſpecies , ſub qua multæ augmentationes exiſtunt indiuiduatę, ſicut augmentatio , per quam creſcit pomerium , auis & homo , & horum augmentationes deſcendunt à natura augmentationis ſupra , quæ incipit in radicibus arboris, elemẽtalis quemadmodum bonitas quæ creſcit in quantum ſimilitudinem recipit à magnitudine, duratione & poteſtate, &c. quoniam maior eſt bonitas per hoc quod habet per ſeipſam,& per hoc quod habet per magnitudinem, durationẽ,poteſtatẽ,&c. quam per hoc quod habet per ſeipſam ſimpliciter. Creſcit adhuc bonitas, in quãtum dat ſimilitudinem magnitudini,durationi,poteſtati, &c. Et hoc incrementum eſt incorruptibile,quod eſt ſimplex pars arboris elementalis , ſicut bonitas , magnitudo, &c. & eſt principium ſimplex arboris elementalis, in quantum eſt ratio incrementi ad alias partes ſuas.

De Conſumptione. 40.

IN arbore elementali conſumptio eſt proprietas & natura, per quam conſumptiones inferius ſtant in indiuiduis elementatis,ſicut conſumptio pomi & claui. Non tamen quod conſumptio ſupra ſit ratio arbori elementali,quod ſit conſumptibilis,quoniam nulla pars generalis & ſimplex ſecundum curſum naturalem eſt conſumptibilis,ſed quod cõſumptio generalis eſt ratio ad partes compoſitas & ſpeciales , & conſumptio eſt eis ratio per contrarietatem finium minoritatis & imperfectionis.

De Diſpoſitione. 41.

DIſpoſitio eſt generalis & ſimplex pars arboris elementalis , in qua diffuſæ ſunt & ſeminatæ diſpoſitiones naturalium inferius conſiſtentiũ,ſicut ſpecies capræ & leonis, quæ diſpoſitæ ſunt ad eſſendum entia realia ratione diſpoſitionis generalis in radicibus arboris ſuſtentatæ & in trunco & cæteris ſuis partibus ſimplicibus , quoniam bonũ eſt quod ſpecies ſit ens reale & magnũ eſt , & maior virtus & principiũ ſtat in ſuis indiuiduis. Ex hac diſpoſitione generali deſcendũt diſpoſitiones, quæ ſunt inferius,ſicut materia ferri,quæ diſpoſita eſt quod ex illa fiat clauus, qui in potentia in illa ſtat cum adiutorio agentis artificialis. Et in hoc paſſu ſignificatum eſt quod eſt differentia inter diſpoſitionem & potentiã, quoniam materia ferri per ſeipſam eſt diſpoſita , quod ex illa clauus fiat , & clauus in potentia eſſe non poteſt in materia ſine fabro , qui ex illa ipſum trahat in actu.

De Proprietate. 42.

PRoprietas ſtat in arbore elemẽtali vna de partibus ſuis ſimplicibus, quæ eſt ratio agentibus naturalibus quod ipſa ſuis proprietatibus vtantur, ſicut piperi,cui proprium eſt calefacere,& reubarbaro attrahere coleram,& magneti attrahere ferrum,& leoni cui proprium eſt leonem generare.Et omnes hæ proprietates deſcendunt à proprietate generali , ſicut bonitates hic inferius conſiſtentes quæ deſcendnnt à bonitate ſupra,quæ eſt ſimplex pars arboris elementalis. Et per hanc proprietatem generalem proprium eſt bonitati bonificare , & magnitudini magnificare, & igni calefacere , & ſic de cæteris partibus arboris elementalis, Eſt tamen alius modus proprietatis quæ eſt appropriata, ſicut calor , qui eſt aëri appropiatus per ignem,& ſicut bonitas quæ eſt appropriata magnitudini per ſimplicem bonitatem generalem & ſubſtantialem.Et per hanc naturam proprietatis appropriatæ ſunt

ſpecies appropriatæ, quod ſint ſeminatæ & ſuſtentatæ in arbore elementali ratione finis, ad quem ſe habet, & quod bonitas poſſit in illo eſſe magna & completa, & magnitudo bona in illa & completa, & ſic de aliis, & in hoc paſſu ſignificatum eſt realitatem eſſe ſpecierum, vnde ſpeciei equi, aſini, & ſic de ſimilibus. Ex hac proprietate appropriata ex generali deſcendunt iſtæ proprietates appropriatæ, quæ ſunt hic inferius in indiuiduis elementatis, ſicut in aſina, cui proprium eſt aſinum concipere, ſed ratione equi de quo concipit, eſt ei appropriatum mulum concipere: & equo ſimiliter eſt appropriatum in aſina mulum generare. Et idem ſequitur in plantis ſicut in pomerio & perſico in illo inſerto, ex quibus naſcitur pomum perſicum.

De Proportione. 43.

PRoportio eſt vna pars ſimplex arboris elementalis, in qua naturæ proportionum hîc inferius exiſtentium ſunt ſeminatæ, & illa eſt ex partibus magnis & paruis ſecundum diſpoſitionem foliorum arboris elementalis, ſicut in aſſituatione partium hominis in concordantia magnitudinis & paruitatis, maioritatis, & minoritatis, proportionatis quantitatibus ſubiacentium. Ex hac proportione deſcendunt pulchritudines hic inferius & alia placentia ad videndum. Et contrarium proportionis apparet in illo, qui habet groſſum caput, & modicam ſtaturam, & idem eſt in beſtiis, quæ non habent membra bene diſpoſita & proportionata.

De Conditione. 44.

COnditio eſt vna pars ſimplex arboris elementalis, per quam eius partes ſunt cōditionatæ, ſicus bonitas, quæ ſub ratione conditionis dat magnitudini ſuam ſimilitudinem vt magnitudo det ei ſuam: quoniam ſi magnitudo non daret ei ſuam ſimilitudinem, bonitas ei ſuam non daret, & ſic de aliis cauſis primariis, quæ omnes ſunt ita conditionatæ per conditionem, ſicut ſunt bonæ per bonitatem. Et propter hoc ſunt conditionatæ ſub tali conditione: quod ſint cauſæ primariæ ad cauſas cauſatas, & quod cōtineant in ſe reales ſpecies. Et ex conditionibus ſupra deſcendunt conditiones inferius naturales, quæ ſunt inter nos, quemadmodum ſi vnus homo alium diligit, ille qui diligitur, eſt conditionatus, quod diligat illum, per quem eſt dilectus: & ſi homo temperatè comedit & ſanas comeſtiones, eſt in ipſo ſanitas conditionata. Et ex his conditionibus naturalibus exeūt conditiones artificiales, quæ ſunt ſimilitudines naturalium: quibus mercatores in emendo & vendendo vtuntur, & milites in prœliis, & communes perſonæ in ſuis officiis, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Intentione. 45.

INtentio eſt pars ſimplex arboris elementalis, quæ quidem intentio eſt illa naturalis, ſicut radices arboris quæ intentionem habent in dando ſibi inuicem ſuas ſimilitudines vt ex illis ſit truncus, & truncus qui habet intentionem ad producendum branchas ratione fructus, & ignis, qui intentionem habet calefaciendi aërem, quia appetitum habet ad magnitudinem & ad bonum agendum, & appetitum habet aquam deſtruendi intentione, ſcilicet quod concordantiam maiorem habeat cum terra ſuam ſimilitudinem recipiendo, & calida, & ſicca producendo. Ex his intentionibus ſupra exiſtentibus deſcendunt inferius intentiones

tiones in indiuiduis elementatis ſuſtentatæ, ſicut intentio naturalis, per quam ferrum & aurum ſunt in diſpoſitione materiæ, & in potentia per agens artificiale, quod ipſum ducat de potentia ad actum. Ex his intentionibus naturalibus homines ſimilitudines accipiunt, & exemplum in habendo intentiones accidentales & artificiales: ſicut homo, qui de petra trahit ferrum intentione, ſcilicet quod poſſit facere ſecurim, vomerem & ligonem, acum & cultellum, & qui domos facit propter habitare, & nauem propter lucrari, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Eſt tamen quædam intẽtio prima & alia ſecunda. Prima intentio eſt per finem & complementum. Et alia eſt in medio, per quod principium tranſit ad finem. Intentio quæ eſt propter finem, eſt ſicut habitare, & intentio quæ eſt in medio, & ſicut camera, & ſicut arbor, quæ eſt propter fructum, & fructus, qui eſt propter hominem, vt ex illo viuat, & homo, qui eſt vt Deum cognoſcat, amet, recolat, laudet, honoret & ſeruiat, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Ordinatione. 46.

ORdinatio eſt forma, quæ eſt in arbore elementali ita fixa, ſicut ſunt ſtellæ non errantes in firmamento. Et eſt ita ratio arbori elementali, quod eius partes ſunt ordinatæ, ſicut bonitas illis eſt ratio quod ſint bonæ, & magnitudo, quod ſint magnæ. Et in hac ordinatione ita naturali & generali habituatæ ſunt ordinationes inferius: ſicut in pipere, in quo elementa gradata ſunt ordinaliter, & ſicut in pomerio, in quo ordinaliter fiunt tranſmutationes de vna ſpecie in aliam: in quo prius ſunt branchæ quam rami, & flores quam fructus. Ex his ordinationibus naturalibus accipiunt homines ſimilitudines in habendo mores ordinatos in viuendo.

De Operatione. 47.

IN arbore elementali eſt operatio forma naturalis & generalis operationibus inferius exiſtẽtibus in indiuiduis elementatis ſuſtentatis & per ipſa motis, vnde arbor elementalis ſic ſe habet ad agere per operationem ſuam, quæ eſt vna de ſuis partibus ſimplicibus, ſicut ignis ſe habet ad calefacere, & potentia ad ſuum obiectum. Et propter hoc indiuidua inferius ſe habent ad agere ſecundum naturam operationis ſupra exiſtentis, quæ eſt ratio ſuis operationibus, ſicut in pomerio: in quo eſt operatio de radicibus in trunco, & de trunco in branchis, & ſic de aliis. Ex hac operatione naturali homines accipiunt exemplum in habendo operationes artificiales ſecundum artes mechanicas.

De Influentia. 48.

IN arbore elementali eſt influentia forma generalis ad influentias corporum elementatorum. Et hæc influentia eſt generalis ratio influentiis radicum, in quibus eſt ſuſtentata ſicut bonitas, quæ ſuam ſimilitudinem influit magnitudini, durationi, poteſtati, & aliis, & magnitudo, duratio, poteſtas, quæ influunt ſuas ſimilitudines bonitati, & ſic de trunco, qui influit ſuam ſimilitudinem branchis, & vna brancha ad aliam, & ſic de ramis, foliis, floribus & fructu. Quare hæc influentia generalis eſt cauſa influentiæ hic inferius, ſicut in pomerio: in quo eſt influentia naturaliter facta ex vno in aliud: & guſtare, cui eſt influxus ſapor & idem eſt de viſu, cui influxus eſt color, & odoratui odor, & ſic de aliis rebus naturalibus.

De Refluentia. 49.

IN arbore elementali bonificatiuum influit bonificabili ſemetipſum, bonificabile refluit bonificatiuo ſemetipſum, in quantum eſt diſpoſitum, quod ex ipſo bonificatiuo producatur bonificare, quod erit de influentia amborum. Et ex hac refluentia, quæ generalis eſt in arbore elementali, ſunt refluentiæ inferius, ſicut in pipere, in quo ignis influit ſuum calorem aëri cum ſiccitate, & aër refluit illum calorem igni cum ſiccitate, quam recipere non appetit. Ex hac refluentia & aliis influentiis, & refluentiis naturalibus accipiunt homines ſimilitudines, ſicut illi, qui recipere nolunt aliqua, quæ dantur eis, aut illi qui reddunt malum pro malo, aut bonum pro bono, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Et in hoc paſſu apparet reſolutio quæ rediit ad cauſas primas & naturas in arbore elementali, non tamen in numero, in quo erant, ſed in numero de quo ſunt, cum ita ſit, quod ille numerus perdatur in corruptione.

De Productione. 50.

PRoductio in arbore elementali eſt principium generale, ſicut productio, quæ eſt in bonitate & cæteris radicibus arboris, de qua productione tertius numerus reſultat, quemadmodum in bonitate, bonificare productum eſt ex bonificatiuo, & bonificabili, & magnificare ex magnificatiuo, & magnificabili, & ſic de cæteris: quare ex his productionibus producitur truncus in numero tertio, & trūcus producit branchas, quę producunt ramos, & rami producunt folia & flores cum fructibus. Et ex his productionibus generalibus productæ ſunt productiones pomerij indiuiduati & ſpecificati, & ſic de arboribus vegetatis & ſenſatis. Et in hoc paſſu apparet, quod arbor vegetalis, ſenſualis & imaginalis productæ ſunt ex elementali ſecundùm naturam productionis ſupra.

De Origine. 51.

ORigo proprietas eſt & natura in arbore elemētali, ex qua oriuntur & deriuantur origines rerum inferius indiuiduatarum: quoniam ſicut in bonitate naſcitur bonificare ex bonificatiuo, & bonificabili, ita indiuidua inferius naſcuntur ex cauſis primariis, ſicut puer qui naſcitur ex patre & matre, per modum generationis in ſpecie hominis: & ſicut bonificare, quod naſcitur in ſpecie bonitatis, & idem eſt de videre, quod naſcitur ex viſitiuo & viſibili in ſpecie viſus, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Et in hoc paſſu ſignificātur, quomodo particularia naſcuntur in ſuis vniuerſalibus, quæ entia realia eſſe oportet, quoniam ſi non eſſent, non haberent, in quo naſcerentur.

De Exitu. 52.

IN arbore elementali bonificare exit de bonificatiuo, & bonificabili, & naſcitur in bonitate, & quia magnificatio bonitatem magnificat, exit in magnificare & in magnificabile, & in magnificatiuo, & magnificabili, quæ ſunt de eſſentia magnitudinis & e conuerſo. Quare in hoc paſſu ſignificatum eſt, quod quædam partes exeunt in aliis & de aliis, & ecōuerſo, & quod truncus exit de radicibus & earum operationes in trunco, & hoc idem in branchis, quæ exeunt de trunco, & rami, qui exeunt de branchis, & folia, flores & fructus, qui exeunt de ramis. Vnde ex hoc exitu ſupra deſcendunt

ſcendunt exitus inferius ſicut pomum quod exit de pomerio, & exit in ſpecie pomerij, & propter hoc in illo remanet in potentia aliud pomum, & ſic de ſimilibus.

De Separabilitate. 53.

IN arbore elementali diuiſa eſt proprietas & natura, per quam in arboribus inferius quædam ſunt diuiſa ab aliis, in quantum quædam ſunt de aliis, non tamen quod in arbore elementali quædam partes ſint diuiſæ ab aliis, cum ita ſit, quod ipſa ſit confuſa & in illa quælibet pars ſit in alia, ſed ratione diuiſionis, quæ eſt vna de ſuis partibus ſimplicibus ſunt inferius partes quædam de aliis diuiſæ, ſicut pomum, quod eſt diuiſum à pometio, quando homo illud colligit, aut quando cadit in terram, & ſicut puer, qui eſt de matre ſua diuiſus, & ſicut ſanitas ab infirmo, & ſic de aliis rebus naturalibus ſimilibus.

De Inſeparabilitate. 54.

IN arbore elementali eſt inſeparabilitas & forma generalis, ratione cuius partes arboris ab illa non ſeparantur, nec aliqua ſuum numerum dimittit, ſicut branchæ, quæ ſe non dimittunt de trunco ratione inſeparabilitatis naturalis, & branchæ in ramis ſuum numerum non dimittunt. Quare ſimili modo eſt in rebus inferius inſeparabilitas, ſicut in pipere, in quo calor ſuum proprium ſubiectum non dimittit, quod eſt ignis ſimplex, à quo diuidi non poteſt ratione naturæ inſeparabilitatis ſuperioris, quæ eſt ſua cauſa prima & ſibi generalis, videlicet inſeparabilitati caloris ignis ſimplicis in pipere & ſic de aliis rebus naturalibus ſimilibus iſtis, ſicut in homine, qui in vno tempore eſt pinguis, & in alio tempore macer in quo ſuum humidum radicale non diuiditur ab eo, quamuis ita ſit, quòd ſuum humidum nutrimentale vadat & veniat. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quomodo indiuidua ſupra in ſuo numero remanent, quæ non perdunt per accidentia, quæ vadunt & veniunt, & quæ conſeruantur per inſeparabilitatem ſupra exiſtentem.

De Poſsibilitate. 55.

POſſibilitas eſt vna forma ſimplex arboris elementalis, & eſt vna brancha poteſtatis. Vnde ſicut omnes partes arboris ſunt bonæ per bonitatem, ſic ſunt poſſibiles ratione poſſibilitatis. Et ex hac poſſibilitate generali ſunt iſtæ poſſibilitates inferius, ſicut piper, quod poteſt eſſe, & equus & falco, & ſicut vnum piper, quod poteſt eſſe ex alio, & vnus equus ex alio, & ſic de aliis rebus naturalibus. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod arbor vegetalis, ſenſualis & imaginalis poſſunt eſſe de elementali, & quod ſpecies poſſunt eſſe entia realia, & totum hoc ratione poſſibilitatis ſupra veſtitę poſſitiuitate. Et ex hac poſſibilitate generali ſunt poſſibilitates inferius, ſicut piper cum magnitudine bonitatis, durationis, &c. inſtinctuum & appetituum naturalium, nec contrarietas contradicere poteſt, cum ita ſit quod poſſibilitas ſit maior per plures cauſas quam per vnam.

De impoſsibilitate. 56.

IMpoſſibilitas eſt in arbore elementali pars ſimpliciter, per quam eſt impoſſibilis, quod bonitas non ſit, hoc quod eſt, & ita de magnitudine & cæteris. Et ex hac impoſſibilitate quæ eſt ſupra, ſunt impoſſibilitates, quæ ſunt inferius ſicut piper, in quo impoſſibile

eſt quod frigiditas ſit cum virtute maiori quam calor, cum calor in illo ſit in quatto gradu,& frigiditas in primo. Et etiam contradictiones,quæ ſunt inferius ſunt per impoſſibilitates, quæ ſunt ſupra, ſicut eſſe hominem & non eſſe hominem,& eſſe bonum, & non eſſe bonum, quæ ſunt contradictoria & impoſſibilia,& ſic de aliis ſimilibus iſtis.

De Similitudine. 57.

SImilitudo eſt natura & proprietas, quæ eſt ratio in arbore elementali, per quam quædam radices dant aliis ſuas ſimilitudines, ſicut bonitas, quæ induit magnitudinē ex ſeipſa, & magnitudo ſimiliter. Et ideo magnitudo quæ eſt in bonitate ſuſtētata accidētaliter ſimilitudo eſt magnitudinis ſubſtantialis,& idem eſt de bonitate quæ eſt in magnitudine ſuſtētata. Et in hoc paſſu ſimilitudines inferius conſiſtentes cognoſci poſſunt,ſicut ſpecies,quæ ſimilitudinem habent in ſuis generibus, ſicut homo & equus qui ſimilitudinem habent in animali. Et hæc ſimilitudo deſcendit de ſupra, ſicut bonitas magnitudinis & magnitudo bonitatis, quæ ſimilitudinem habent in duratione, & quælibet ſtat in ipſa. Eſt & alius modus ſimilitudinis, ſicut bonificatiuum, bonificabile & bonificare,quæ ſimilitudinem habent in bonitate, quolibet exiſtente bono ſub bonitate,quæ eſt eorum ſpecies & eſſentiæ. Et ex his ſimilitudinibus ſunt indiuiduorum ſimilitudines,quæ ſimilitudinem habent in ſpecie,ſicut Petrus & Raymundus, qui ſimilitudinem habent in ſpecie hominis.

De Diſsimilitudine. 58.

IN arbore elementali eſt diſſimilitudo vna ex ſuis partibus ſimplicibus, ex qua deſcendunt diſſimilitudines inferius, ſicut bonitas ignis, quæ eſt diſſim.lis bonitati aquæ,& bonitas rami bonitati folij. Quare inferius bonitas hominis eſt diſſimilis bonitati aſini,& hoc idem eſt de figura pomi,quæ diſſimilis eſt figuræ roſæ,& figura claui,figuræ martelli.

De Natura. 59.

NAtura eſt primum principium in arbore elementali ad naturas inferius,& per illam ita ſunt radices arboris naturatæ, & omnes ſuæ partes, ſicut ſunt bonæ per bonitatem,& magnæ per magnitudinem. Quare hæ partes inferius ſunt naturatæ per naturam ſupra, eis generalem, & ipſa eſt ens reale, quia ſi non eſſet ens reale, naturæ inferius non haberent mediū naturale nec commune,in quo poſſent concordare, quæ concordant ſicut maſculus & femella, qui concordant in procreando filium, & guſtatiuitas & guſtabilitas in guſtare,& ſic de aliis rebus naturalibus.

De Corporalitate. 60.

COrporalitas eſt forma ſimplex, per quam bonitas,magnitudo, & aliæ radices arboris ſunt cauſæ corporalis, per quam naturam habent,quod de illis ſequitur corpus in trunco & in branchis, ramis, floribus & fructu. Et ex hac corporalitate ſupra ſunt corpora inferius,ſicut corpus pomi & hominis. Et quia in bonitate ſupra eſt bonificatiuum,bonificabile & bonificare: & in magnitudine, magnificatiuum, magnificabile & magnificare,& ſic de aliis radicibus, quodlibet corpus inferius eſt de partibus corporalibus vnde de longitudine, amplitudine & profunditate,quæ ſunt de ſua eſſentia, & illa ex illo. Et iſtæ tres dimenſiones retinent

tinent ita corpus in corporalitate ſicut faciunt bonificatiuum, bonificabile & bonificare bonum teneat in bonitate.

De Tranſmutatione. 61.

TRanſmutatio eſt vna de partibus arboris elemẽtalis, per quam ſunt tranſmutationes inferius, ſicut materia panis quæ per vegetationem eſt tranſmutata in materiam carnis, & calor ignis in calorem piperis. Et in hoc paſſu poteſt haberi cognitio, quomodo fit tranſmutatio inferius de vna re in pluribus, ſicut materia ferri in figura enſis, & materia enſis in figura cultelli, & hæc trãſmutatio eſt de eodem ferro, & ita de aliis rebus. Hæ autem tranſmutationes inferius non eſſent ſine tranſmutatione ſupra, quæ eſt de bonitate trunci, de bonitate brancharum, & de bonitate ramorum.

De Luce. 62.

IN arbore elementali eſt lux vna de ſuis partibus, & hoc eſt per differentiam, quæ declarat partes, & naſcitur in branchis, ſicut ignis & aër, qui habent lucem, quæ eſt color diuiſus in lucem ignis & in diaphanitatem aëris: quæ eſt claritas, & ex hac luce deſcendunt luces inferius ſuſtentatæ in ſuis indiuiduis coloratis & indutis luce & claritate. Et de hac materia locuti ſumus magis largè in tabula generali.

De Vmbra. 63.

VMbra eſt vna de partibus arboris elementalis, & eſt de confuſione: quæ in vmbris aquæ & terræ apparent, & eſt in aqua de albo colore & in terra de nigro, tamen vmbra maximè eſt propter ſpiſſitudinem materiæ aquæ & terræ, quæ impedit lucem & claritatem cum reſtrictione aquæ & cum nigredine terræ, & non tantum cum albedine aquæ clarificatę per participationem aëris cum nigredine terræ, quæ ei dat ſuam ſimilitudinem. Per iſtam vmbram ſupra ſunt inferius iſtæ vmbræ, ſicut vmbra pomerij, parietis & hominis, & ſic de aliis corporibus elementatis.

De Linea. 64.

LInea eſt pars in arbore elementali, per quam ſunt partes ſimplices arboris in lineis, ſicut bonificatiuum, quod eſt vna linea & bonificabilis alia, & magnificatiuum vna linea, & magnificabile alia: & idem eſt de branchis. quoniam ignis ſimplex ſtat ſub vna linea extenſa in ſimplicitate, & linea aëris in alia, & idem eſt de aqua & terra: quare hæ lineæ ſupra generales ſunt iſtis lineis inferius ſuſtentatis in arbore vegetali & in ſenſuali, ſicut corpus pomerij quod eſt ex multis lineis, & ſic de corpore hominis.

De Punctualitate. 65.

PVnctualitas eſt vna pars ſimplex in arbore elementali, quæ exit de pluribus lineis, ſicut bonificare, quod eſt vnus punctus qui eſt in medio bonificabili & bonificabilis, ſicut centrum, quod eſt in medio circuli, & hoc idem de magnificare & cæteris. Et ex iſta punctualitate ſupra deſcendunt puncta inferius in indiuiduis elementatis, quæ ſunt actus pomorum, ſicut guſtare, quod eſt centrum guſtatiui & guſtabilis, & quoniam exit de ambobus, quæ ſunt lineæ, cum vegetate componit lineam. Et in hoc paſſu cognitiò haberi poteſt, quomodo puncta exeunt à lineis, & quomodo lineæ ſunt compoſitæ ex punctis, & quomodo corpus eſt actus coniunctorum punctorum & linearum.

De

De Superficie. 66.

SVperficies eſt in arbore elementali vna pars ſimplex, cum qua differentia diuerſificat partes arboris in diſpoſitione, quomodo qualibet ſic diſpoſita inferius in indiuiduis elementatis ad habendum ſuperficiem. Et ſuperficies incipit in concretis bonitatis quæ eſt in arbore elementali, & ſic de concretis magnitudinis & aliarum, in quibus eſt confuſe ratione confuſionis arboris elementalis. Et quia quædam partes ſunt in aliis ſuperficies tamen ſiat in ſua realitate, numero & natura, ſicut argentum in denario, qui eſt de ipſo & de cupro. Et ex hac ſuperficie ſupra deſcendunt omnes ſuperficies quæ ſunt inferius, in quibus ſunt corpora elementata terminata, quæ induta ſunt ex illa, ſicut pomum, clauus & cætera his ſimilia, quæ ſunt corpora conſentaneitra ſuperficiem.

De Figura. 67.

FIgura eſt vna pars arboris elementalis, quæ eſt generalis ad figuras inferius, & eſt ex circulo, triangulo & quadrangulo: ex circulo, ſicut ſimilitudines, quæ ſunt in partibus arboris circulariter: ex triangulo, ſicut ex bonificatiuo, bonificabili & bonificare: ex quadrangulo, ſicut ex 4. brāchis arboris. Et ex iſtis figuris ſupra deſcendunt figuræ, quæ ſunt inferius, ſicut in pipere, in quo eſt figura circularis, & in naſo triangularis, & in palma hominis quadrangularis. Et ex hac figura, quæ eſt inferius figurata ſunt opera artificialia ad ſimilitudinem figurarum naturalium, ſicut figura claui, cultelli & martelli.

De Rectitudine. 68.

REctitudo eſt vna pars ſimplex in arbore elementali, quæ generalis eſt cæteris rectitudinibus inferius: quæ ſunt ſex, vnde altitudo, infimitas, ante, retro, dextrum & ſiniſtrum. Et hæ ſex rectitudines ſunt in diſpoſitione rectitudinis ſupra exiſtentis confuſæ & generalis. Sed agens naturale trahit ſuas ſpecies de potentia in actu in elementatis: ſicut in corpore hominis, quod habet ſex rectitudines, quas diximus ſecundum ſemetipſum, & non ſecundum corpus, in quo eſt contentum, ſicut corpus hominis cum exiſtit ipſe in aëre, qui aër confuſus eſt, propter quod in ſe non habet ſex rectitudines, ſed homo ipſas habet in illo idcirco cum homo ſe vertit, vel de locis infimis aſcendit ad loca alta, ſe mutant rectitudines. Adhuc per rectitudinem, quæ eſt ſupra, quædam corpora inferius exiſtentia ſunt in recta linea, & aliqua in obliqua ſiue tortuoſa: in recta, ſicut dactilus, in linea tortuoſa, ſicut in ficulnea. Et hæc rectitudo, tortuoſitas, ſiue obliquitas ſunt in ratione ſpecierum, quæ ſunt ſub figura quam diximus, vnde ſub figura circulari, triangulari & quadrangulari.

De Maſculinitate. 69.

MAſculinitas eſt in arbore elementali pars generalis ad alias maſculinitates inferius, ſicut ad maſculinitatem dactili & hominis. Et hæ maſculinitates deſcendunt de maſculinitate, quæ eſt ſupra, quæ eſt per bonificatiuitatem, magnificatiuitatē, &c. Et in hoc paſſu poteſt cognoſci per quam naturam maſculi ſunt magis fortes, & magis nobiles quam femellæ, & quare homo dicitur eſſe perſona communis, & femina non dicitur eſſe perſona communis in iudicio.

De

De Fœmineitate. 70.

FOemineitas eſt pars ſimplex in arbore elementali, & eſt de bonificabili, magnificabili & cæteris partibus paſſiuis. Et ex hac fœmineitate deſcendunt fœmineitates inferius, ſicut fœmineitas dactili, & fœminæ,& gallinæ,& ſic de aliis fœmellis indiuiduatis. Et quia ſunt ex paſſione, plus digeſtibiles ſunt & conſummabiles quam maſculi indiuiduati, ſicut gallina, quæ magis digeſtibilis eſt quam gallus,& in ſpecie porri, in quam porrum fœmineum magis digeſtibilis eſt quam porrum maſculinum, & idem eſt in ſpecie coctani,& ſic de aliis.

De Membroſitate. 71.

MEmbroſitas in arbore elementali eſt vna ex ſuis formis ſimplicibus naturalibus, quam ſuis ramis comparauimus ſicut ſunt ſuæ quatuor maſſę,quas diximus,quę ſunt 4.mẽbra maiora naturalia, ex quorum membroſitate membra naturalia elementata inferius deſcendunt, ſicut in pomerio rami, & in homine viſcera, caput, brachia, & tibiæ, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Inſtrumentalitate. 72.

INſtrumentalitas eſt illa forma in arbore elementali, ex qua hæc inſtrumenta inferius deſcendunt: quæ ſunt in rebus naturalibus. Et iſta inſtrumentalitas in arbore elementali conſiſtit maximè in floribus,quia cum flore fit fructus, & ideò in pomerio ſunt flores, quæ ſunt inſtrumenta ad poma, & in homine ſunt oculi, qui ſunt ad videndum, & lingua, quæ eſt inſtrumentum ad loquendum, & manus,quæ inſtrumenta ſunt ad operandum, & pedes, qui ſunt inſtrumenta ad eundum.Et ex his inſtrumentis naturalibus accipiunt homines ſimilitudines in inſtrumentis artificialibus, ſicut ſymphonia,quæ inſtrumentum eſt ad cantandum, & cultellus ad ſcindendum,& equus ad currendum, & nauis ad lucrandum, & ſic de aliis rebus his ſimilibus.

De Nutrimento. 73.

IN arbore elementali eſt vna poma, quæ eſt nutritiua ſicut in radicibus, ex quibus nutritur fructus. Et ex hac poma nutritiua deſcendunt potentiæ iſtæ nutritiuæ,quæ inferius conſiſtunt, ſicut in pomerio,quod nutritur de terra,pluuia,aëre & de calore ſolis, & ſicut fœmina, quæ puerum nutrit cum ſuo lacte. Et ex his nutrimentis naturalibus accipiunt homines ſimilitudines in ſuis moribus, ſicut ſapientes, qui nutriunt pueros ad ſanitatem & bonos mores,& ad habitus ſcientiarũ.

De Impreſsione. 74.

IN arbore elementali eſt vna forma impreſſiua,natura cuius corpora cæleſtia ſuas ſimilitudines imprimunt in arbore elementali. Et ex his primis impreſſionibus deſcendunt impreſſiones,quæ ſunt inferius, ſicut impreſſio arborum vegetalis,ſenſualis & imaginalis, quæ ſunt impreſſæ, in quibus apparent figuræ arboris elementalis, quæ videri non poteſt neque tangi.Et ex his impreſſionibus naturalibus homines accipiũt ſimilitudines per quas cognoſcuntur, ſicut illi qui faciunt ſigna in ſcutis & in ſuis ſigillis,& Rex in ſuo vexillo, & ſic de aliis rebus his ſimilibus, & ſic impreſſio conceptionis interioris manifeſtatæ in voce impreſſa in illa per loquutionem,quæ eſt impreſſio interioris conceptionis,& idem eſt de videre: quod eſt impreſſio videntis & viſibilis.

De Inſertione. 75.

INſertio eſt forma ſimpliciter in arbore elementali, natura cuius ſunt inferius quædam ſubſtantiæ inſertæ in aliis,& inſert.o quæ eſt ſupra,eſt ſicut aër,qui inſertus eſt in igne,vt calorem ignis attrahat ad ſuam humiditatem, & aqua, quæ inſerta eſt in aëre, vt ſuam humiditatem trahat ad ſuam frigiditatem, & idem eſt de terra inſerta in aqua, vt frigiditatem ſuam trahat ad ſiccitatem ſuam,& idem eſt de igne in terra inſerto, vt ſuam ſiccitatem ad ſuum calorem trahat. Et in hoc paſſu cognoſci poteſt,quomodo formæ quæ ſunt ſupra attrahuntur inferius, ſicut formæ quæ ſunt inferius, attrahuntur ſupra,vt naturaliter fiat mixtio ex elementis. Alius modus inſertionis eſt ſupra, ſicut potentia vegetatiua, quæ eſt inſerta in elementatiua,vt ad ſe attrahat elementare: & ſicut potentia ſenſitiua, quæ eſt inſerta in potentia elementatiua & vegetatiua, vt ad ſuum ſentire trahat elementare & vegetare, & ſic de imaginatiua. Et hæc inſertio eſt neceſſaria ſupra ratione finis bonitatis,magnitudinis,durationis,poteſtatis inſtinctuum & appetituum naturalium, & ſic de aliis partibus arboris, qui finis eſſe non poſſet, ſi inſertio diuerſarum potentiarum non eſſet vna de formis ſimplicibus arboris elementalis. Eſt ergo inſertio ſupra prima cauſa & generalis ad inſertiones:quæ ſunt inferius, ſicut in pipere in quo inſerta eſt vna qualitas in alia, & in oleaſtro olea, & in mulo ſpecies equi & aſini, & in homine ſua vegetatiua in ſua elematiua,& ſua ſenſitiua in ſua vegetatiua, & ſua imaginatiua in ſua ſenſitiua,& ſua rationatiua in ſua imaginatiua. Vnde ſicut olea materiam oleaſtri ad ſuam trahit naturam, ſic in animalibus formæ ſuperiores ad ſuas ſpecies trahunt formas inferiores.

De Perſeitate. 76.

PErſeitas eſt vna forma ſimplex quæ in arbore elementali conſiſtit. Perſeitas eſt id ratione cuius entia ſubſtantialia per ſe ſtant hoc quod ſunt, ſicut in arbore elementali bonitas ſtat per ſeipſam hoc quod eſt. Et hoc idē eſt de ſuis concretis eſſentialibus, & idem eſt de trunco & cæteris partibus arboris ſubſtantialibus. Et ex hac perſeitate ſupra deſcendunt perſeitates, quæ ſunt inferius, ſicut ſubſtantia pomerij, quæ ſtat per ſeipſam hoc quod eſt,& ſubſtantia leonis ſimiliter,& ſic de aliis perſeitatibus naturalibus. Deus tamen ad eorum exiſtere tanquam cauſa primaria iuuat, qui ſuum effectum ſtare facit hoc quod eſt. Et adhuc iuuant ad perſeitates, quæ ſunt inferius, influentiæ corporum cœleſtium.

De Indiuiduitate. 77.

INdiuiduitas in arbore elementali eſt forma ſimplex & prima ad indiuidua inferius, per quam indiuidua elementata ſunt indiuiduata. Et ſunt ita indiuiduata ſub ratione indiuiduitatis ſupra,ſicut ſunt bona ſub ratione bonitatis ſupra, & magna per magnitudinem ſupra & ſic de cæteris. Indiuiduitas ſupra eſt ratio trunco, quod ſit indiuiduum vnum, in quantum ſpecies eſt, & quælibet de branchis ſimiliter. Et quodlibet indiuiduorum ſupra eſt ſuamet ſpecies, ſicut ſol,qui eſt ſuamet ſpecies ſupra, in quantum non ſtat alius ſol. Secundum,ratione huius ſunt indiuidua arboris elementalis generalia ad indiuidua inferiora per agentia naturalia indiuiduata, ſicut pomum eſt indiuiduatum per ge-

nerationem formæ & materiæ pomerij, & filius qui eſt indiuiduatus per generationem viri & mulieris. Et ſic de aliis rebus naturalibus his ſimilibus.

De Attractione. 78.

ATtractio eſt vna forma ſimplex in arbore elementali, & eſt prima ad attractiones, quæ ſunt inferius. Et eſt ſupra in quantum bonitas ad ſe attrahit magnitudinem, vt ſit magna, & ignis terram, vt ſit ſiccus. Conciliario ſit hîc inferius, ſicut radices pomerij qui trahunt ad ſe membra arboris elementalis, & truncus qui trahit ad ſe hoc quod radices inde accipiunt, & branchæ, quæ attrahunt ad ſe hoc quod truncus accipit ex radicibus, & ſic ſucceſſiuè de vna attractione ad aliam vſque ad fructum qui eſt pomum. Eſt & alia attractio, ſicut homo, qui trahit à pomo odorem & ſaporem. Eſt alia attractio ſicut eſt attractio grani pomi in terra ſeminati, de quo inſtinctus naturales, & appetitus arboris ſuperioris & arboris inferioris attrahũt in actum arborem, quæ eſt in potentia in grano per viam generationis. Eſt alia attractio, ſicut olea quæ ad ſuam ſpeciem trahit vegetationem oleaſtri in quo eſt inſerta, & ſicut vegetatio leonis quæ attrahit vegetationem bouis aut aſini, quem comedit. Et idem eſt de attractione ſenſitiuæ, quæ ad ſuum ſentire trahit virtutem vegetatiuæ, & potentia viſiua quæ ad ſuum videre viſibilitatem trahit ſui obiecti & inſtrumentum opus. Et ſic de aliis rebus his ſimilibus.

De Neceſsitate. 79.

IN arbore elementali neceſſitas eſt vna de ſuis partibus ſimplicibus, ratione cuius ſunt bonitati ſua concreta neceſſaria, vt in ipſis ſit ſubſtantialiter ſuſtentata. Et quodlibet concretum alij eſt neceſſarium. Et idem eſt de trunco, cui ſuæ radices ſunt neceſſariæ, & ſic de igne, cui eſt neceſſarium ſiccitatem de terra recipere, vt cum illa aërem poſſit mortificare, vt calorem ſuum recipiat, & vt per illum tranſire poſſit ad calefaciendum aquã. Et eſt adhuc alia neceſſitas in arbore elementali, quæ eſt ſecundùm antecedens & conſequens rerum naturalium, ſicut ſi eſt corpus, oportet quod ſit amplum, longum & profundum, & econuerſo. Et ex his neceſſitatibus ſuprà ſunt neceſſitates inferius, quemadmodum in pomerio cui neceſſariæ ſunt radices, vt cum illis poſſit vitam à terra recipere & ſic de cæteris elementis. Et hoc idem eſt de neceſſitate ſolis & cæterorum corporum cœleſtium. Et ſic eſt de homine, cui eſt neceſſarium guſtare & ſentire, & adhuc ſi eſt homo, oportet quod ſit animal. Et ex his neceſſitatibus naturalibus accipiunt homines ſimilitudines, ſicut homo qui facit cameram propter neceſſitatem in ea habitandi, & tunicam, vt frigus non habeat, & ſic de aliis rebus artificialibus, quæ ſunt neceſſariæ ad conſeruandum neceſſitates naturales.

De Contingentia. 80.

COntingentia eſt in arbore elementali ſecundùm impreſſiones corporum cœleſtium, quas contrarietas (quæ eſt vna pars arboris elementalis) deuiat à fine contra concordantiam corporum cœleſtium & arboris elementalis. Et ex hac contingentia deſcendunt contingentiæ, quæ ſunt inferius, quæ veniunt cum contrarietate quæ deuiat fines in indiuiduatis contra eorum concordantiam, & concordantiam quæ eſt ſuprà, ſicut à ca-

ſu, in quo venit gelu quod comburit amigdala, quando ſunt in flore, & à calu naſcuntur homines contracti, & ſic de aliis contingentiis naturalibus, & ex his naturalibus contingentiis accipiunt homines ſimilitudines quas fortunas vocant, ſicut quædam, qui fortunati ſunt ad diuitias & honores & alij ad contrarium, & ſicut vnus equus, qui habet bonum dominum & alius malum, & vnus homo qui perdit vnum denarium, & alter illum inuenit. Et ſic de rebus his conſimilibus, quare fortuna realiter non eſt aliquid in formis artificialibus, ſed tantum in opinione hominum & intentione, ſicut forma fantaſtica, quam humanus intellectus attingit & de obiectis realibus multiplicat.

De Perfectione. 81.

PErfectio eſt in arbore elementali, ratione cuius completa eſt ad recipiendum impreſſiones corporum ſupra cœleſtium, & etiam eſt id ratione cuius completa eſt in ſuis partibus, ſicut in ſua bonitate, quæ completa eſt in partibus ſuis. hoc eſt in ſuis concretis eſſentialibus, & ita de aliis ſuis partibus. Eſt etiam arbor elementalis completa, in quantum diſpoſita eſt, quod ex illa perfectiones quæ ſunt inferius recipiant cōplementum. Quę quidem perfectiones ſunt ex illa, quæ eſt ſuprà velut pomerium & pomum, quæ ſunt completa, & ſic de animalibus. Et ex his perfectionibus naturalibus homines accipiunt ſimilitudines in hoc quod volunt completi eſſe per diuitias, mores, & habitus ſcientiarum.

De Imperfectione. 82.

IN arbore elementali eſt imperfectio vna de ſuis partibus, per quam quædam partes nequeunt eſſe completæ in aliis, velut ignis qui completus eſſe nequit in calefaciendo aërem, niſi ſiccitatem à terra recipiat, quoniam ſi ſiccitatem à terra non reciperet, ſemetipſum vacuaret ſua ſimplici entitate: numerus cuius perderetur in compoſitione, in qua cum aëre intrat. Et ſic de flore, qui in ſe completus non eſt, in quantum eſt propter fructum, & non propter ſe. Et ex hac imperfectione quæ eſt ſuprà, deſcendunt imperfectiones inferius, veluti pomerium, in quo eſt imperfectio, in quantum non poteſt ſuſtentationem habere abſque beneficiis, quæ recipit ab extra, & idem de homine qui eſt imperfectus per vitia accidentaliter & naturaliter, in quantum ſe ſuſtinere nequit abſque comeſtione, & etiam completus non eſt in embrione ſecundùm ætatem, & ſic de aliis rebus his ſimilibus.

De Vita. 83.

IN arbore elementali eſt vita vna de ſuis ſimplicibus partibus, ex qua vitam accipiunt iſtæ vitæ quæ inferius ſunt corporales, ſicut vegetatiua, quæ viuit per vegetare, & ſenſitiua per ſentire, & vita (quæ eſt ſuprà) eſt confuſa & ſeminata in arbore elementali, quæ diſpoſita eſt, quod ex illa exeat iſta vita, quæ eſt inferius in indiuiduis elementatis, ſicut ferrum quod diſpoſitū eſt quod ex illo clauus fiat, qui in ipſo non ſtat in potentia ſine fabri iuuamine. Et propter hoc Deus benedictus ſit, ipſe attrahit de diſpoſitione elementali vitam vegetalem & ſenſualem, ſicut inde attraxit primum pomerium, & primum leonem, & primam ſardinam, & primum lumen, & primum hominem, & primum falconem.

De

De Colore. 84.

IN arbore elementali eſt color vnà de ſuis partibus ſimplicibus in ipſa ſeminatus & confuſus, idcircò per videre non ſentitur Et eſt generalis aliis coloribus, qui inferius conſiſtunt, ſicut color pomi & hominis, etiam ad colores quatuor maſſarum quæ rami ſunt & membra arboris elementalis, & per illum & ex illo ſtat viſibilitas in potentia cum iuuamine viſitiuitatis, vt videre eſſe valeat in animalibus, quibus eſt neceſſarium ſecundùm neceſſitatem vitæ.

De Sono. 85.

SOnus ſeminatus eſt in arbore elementali, in quo generalis eſt ad ſonos, qui ſunt inferius, & clamores ſiue tumultus Et eius ſubiecta ſunt in obuiationibus brancharum, quæ ſunt ſuprà, & qui eſt confuſus. Et ex illo deſcendit inferius ſonus ſentitus per auditum, qui eſt generale inſtrumentum ad voces & ſonos, & qui diſpoſitus eſt in ſono ſuprà, & deductus de potentia in actum per motus corporum inferius conſiſtentium, ſicut per tonitruum in aëre motum per obuiationes ventorum contrariorum, & per ſonum venti in foliis, & per vocem motam per linguam.

De Odore. 86.

ODor in arbore elementali diſpoſitus eſt, & eſt deductus in potentia inferius per odorantes vapores qui exeunt ab elementatis, ſicut odor qui de pomo & roſa exit, qui ſentitur in participatione cerebri & naſi animalis, vt placitum habeat in odorando odores, quæ ſuæ conueniunt complexioni, & ad euitandum illos qui ſibi contrariantur.

De Sapore. 87.

SApor eſt in arbore elementali ſeminatus & diffuſus, cuius ſubiecta ſunt appetitus naturales qui ſpectant ad guſtum qui ſeminatus eſt in arbore elementali ita confuſus ſicut ſapor. Et ſapor & guſtus in illo diſpoſiti ſunt in potentia per agentia naturalia, quæ ipſos in actum deducunt tunc cum animal comedit & bibit, aut in habitu quando eſt generatus, ſicut homo qui in habitu habet guſtare ſapores, quamuis non comedat vel bibat.

De Senſu. 88.

SEnſus ſeminatus eſt in arbore elementali qui diſpoſitus eſt ratione ſenſitiuæ inſertæ in elementatiua & vegetatiua, quod ex illo agens naturale animatum in actu deducat per ſentire calorem aut frigiditatem, famem & ſitim & tactum, & ſic de aliis rebus his ſimilibus, quæ adueniunt ſecundùm opera agentium naturalium animatorum. Et per ſentire quod eſt tactus, ſunt appetitus naturales in placitis & delectationibus animalium maſculorum & fœminarum vt inclinationem habeant ad conſeruandum ſpecies ſuas.

De Conceptione. 89.

COnceptio in arbore elementali eſt vna de ſuis partibus ſimplicibus, ex qua deſcendunt iſtæ conceptiones, quæ ſunt inferius ſicut conceptio quam fœmina ab homine accipit, vt filium habeat, & ſicut homo qui in mente ſua concepit hoc quod imaginatur, & illud extra manifeſtat cum lingua, & de hac conceptione loqui intendimus magis longè in arbore ſenſuali, ſunt ergo iſtæ conceptiones (quæ ſunt inferius) ex conceptione

quæ eſt ſupra, ſicut arbor elementalis quæ influentias concipit corporum cęleſtium, ſicut ignis qui concipit iuuamen quod ſol ſibi influit in calefaciendo & ſuum calorem multiplicando, & aër qui calorem concipit igne, & flores arboris, qui concipiunt ſuum fructum, & etiam natura elementalis, quæ concipit finem naturæ arboris vegetalis & ſenſualis.

De Dormitione. 90.

IN arbore elementali truncus eſt de radicibus, & branchę ſunt ex trunco, & rami ex branchis, & folia, & flores de ramis, & fructus eſt de floribus, & quia quædam ſunt ex aliis, eſt in illa natura, & proprietas dormitionis quæ eſt ex præparatione & diſpoſitione, quam forma facit ex materia in iſtis inferioribus: inquantum ipſam præparat & diſponit ad operationem: vnde interim dum ipſam diſponit & præparat, eſt in indiuiduis ſenſatis impreſſio dormitionis, ſicut in planta, in qua in hyeme non ſunt folia, flores, neque fructus, & hoc eſt ratione terræ reſtrictę in ſuis poris per aquam: vt calor naturalis diſponat & digerat materiam ad radices, ſicut in primo tempore veris, in quo fit renouatio foliorum, florum & fructuum, & talis natura dicta eſt dormitio plantæ in hyeme. Et quia ſenſitiua inſerta eſt in vegetatiua, & vegetatiua in elemẽtatiua: dormitio eſt in ſenſitiua vt præparatio fiat & digeſtio, & vt poſſit eſſe renouatio ex tranſmutatione cibariorum in carnem & ſanguinem. Et hæc præparatio maximè efficitur in nocte ratione dormitionis animalis quod dormit propter vapores clauſos qui aſcendere non poſſunt ad fantaſiam, quæ eſt ſubiectum vigilationis, quæ eſt in die maximè.

De Vigilatione. 91.

VIgilatio cauſatur à caliditate & ſiccitate. Et eſt impreſſio ſupra in arbore elementali, in qua eſt præparatio naturalis, & prima quod forma quæ eſt inferius agat de materia, ex qua facta eſt diſpoſitio & præparatio, aliter per dormitionem. Et imò ſucceſſiuè vigilant in vere plantæ, quæ ſunt inferius vſque ad æſtatem, in qua fructus colligitur. Et ex hac tali vigilatione vegetali tranſit vigilatio ad ſenſuale in animali quod in ſe continet naturam vegetalem, & quod vigilat ratione pororum qui aperti ſunt, & fantaſia ſpecies colligit imaginatas, per quas ſenſus inclinationem habent ad obiecta realia, ſicut homo qui aliquod placitum viſibilitatis imaginatur, & ſe mouet ad obiectum, vt ipſum videre poſſit.

De Somnio. 91.

SOmnium eſt medium quod eſt inter vigilationem & dormitionem confuſum, ſicut tempus autumnale quod eſt confuſum inter materiam vigilationis & dormitionis. Et propter hoc homines melancholici ſomniant pluſquam alij naturaliter. Et natura ſomnij primò accipitur in primis principiis ſuperioribus: quæ eſt inter diſpoſitionem & præparationem, vt quædam cauſæ ſint de aliis. Et ſecundum illam naturã ſupra eſt impreſſio, quæ eſt inferius ſomniandi, & maximè in hominibus qui vtuntur plus ſpeciebus fantaſticis quã irrationalia, & hoc eſt ratione animę rationalis: quę requirit maiores operationes quàm irrationalia, & propter hoc ſomniant homines tribus modis. Vnus modus eſt ſecundùm impreſſiones ſupra, de qua dictum eſt, & hoc eſt ſecundum

conditiones

conditiones & complexiones : quæ veniunt ex vegetatiua & ſenſitiua. Alius modus eſt ſecundum diſpoſitionem rationatiuę:quæ requirit illas ſpecies in dormitione:quas habuit in vigilatione:vt poſſit vti,recolere,intelligere & amare in illis rebus:quæ deſiderat aut odit. Alius modus eſt per reuelationem Dei, & per bonos angelos in his quæ ventura ſunt, aut per dæmonem : qui dum homo dormit, præparat animæ aliquas ſpecies diſpoſitas ad peccandum : vt homo poſt dormitionem peccare poſſit.

De Gaudio 93.

IN arbore elementali ſunt appetitus naturales, ſicut bonitas quæ habet appetitum, vt ſit magna,& vt magnitudo ſit bona per ipſam,& ſicut ignis: qui appetitum habet ad calefaciendum aërem : & ad recipiendum ſiccitatem à terra, & ſic de aliis. Et in tali natura deſcendit inferius in animalibus impreſſio gaudij, tunc cum attingunt hoc quod deſiderant, velut homo qui habet famem, & gaudet cum poſſit comedere, aut cum videt hoc quod deſiderat, & ſicut equus, qui placitum habet in comedendo, aut in quieſcendo,& ſic de aliis his ſimilibus. Et adhuc ſecundum inſtinctus naturales & appetitus ſunt naturæ placitorum in plantis, ſecundum quod veniunt ad complementum ſuorum appetituum naturalium,ſicut pomerium quod delectationem habet(ſi tamén delectatio dici poſſit : quoniam ita loqui nos oportet : quia defectum vocabuli habemus) inquantum conſeruat cum ſuis foliis fructum contra magnum calorem ſolis, aut contra magnam frigiditatem venti.

De Ira. 94.

IN arbore elemétali eſt principium, medium & finis:principium eſt ſicut bonificatiuum,finis eſt ſicut bonificabile, vel bonificatum : medium etiam eſt ſicut bonificare, & ſic de alijs. Et quia in arbore elementali eſt contrarietas:ipſa impedit principia cõtra cõcordantiam:ne tranſeant per medium ad finem quem deſiderant, ſicut in igne, in quo ſiccitas impedit ignem quod non det calorem aëri. Et ex hac natura quæ eſt ſupra per contrarietatẽ, inclinationem habent inferius vegetata ad ſimilitudinem iræ. Et hoc apparet in minori planta quæ ſtat prope aliam plantam maiorem : quæ non eſt de ſua ſpecie quæ ſe elongat ab vmbra ipſius ; quantum poteſt vt calorem ſolis recipere poſſit, & propter hoc nutritur eius truncus tortuoſus:& idem eſt in animalibus,in quibus eſt impreſſio iræ naturaliter ratione impreſſionis,quæ eſt ſupra,ſic gallina,quæ habet iram, quando miluus pullum ſuum comedit, & idem eſt de homine infirmo, qui eſt iratus, quia non eſt ſanus, aut quia ad finem ducere non poteſt, hoc quod deſiderat: & propter hoc, homines qui ſunt melancholici, magis ſunt iroſi quam alij : & hoc eſt propter ſiccitatem & frigiditatem, in quibus contrarietas plus impedit concordantiam appetituum naturalium, quam propter humiditatem & ſiccitatem.

De Sanitate. 95.

IN arbore elementali ſanitas quæ eſt inferius diſpoſita eſt per ordinationem ſupra, quæ eſt de concordantia per totam arborem extenſa,ſicut in planta, quæ ſanitatem habet diſpoſitam

tam ad animal, quod ipſam comedit, & adhuc ſicut in animali in quo eſt ſanitas ratione concordantiæ, quæ eſt ex impreſſione & coniunctione elementatione vegetatiuæ & ſenſitiuæ. Et hæc concordantia eſt ſecundum quod ſpecies quædam ſunt magis concordantes cum aliis quam aliæ, ſicut hordęū quod plus concordat cum equo quam frumentum, & frumenmentum melius cum homine, quam cum equo, & ſic de cæteris rebus naturalibus his ſimilibus.

De Infirmitate. 96.

SEcundum quod de ſanitate dicendum eſt: de infirmitate per contrarium dici poteſt, quoniam ſuprà in arbore elementali fit diſpoſitio & ordinatio, quod quędam indiuidua, ſpecierum ſint contra alia indiuidua, quæ ſunt ex aliis ſpeciebus, & hoc per multum: remotam concordantiam ſpecierum ſicut ſerpens, qui per venenum naturæ hominis contrariatur, & idem eſt de realgare & aliis herbis medicinalibus, quæ per violentiam humores conſumunt. Eſt etiam infirmitas, quæ eſt de extremitatibus medij contra temperantiam quæ eſt in medio. Eſt etiam infirmitas per corruptionem & contrarietatem, quæ ſunt contra generationem & concordantiam. Et idem eſt de infirmitate quæ eſt per triſtitiam & timorem vel iram, quæ ſunt impreſſiones motæ ex primis principiis, ſicut melancholicus, qui triſtis eſt per melancholiam, per quam infirmus eſt, quoniam triſtitia beneficia impedit, quæ vegetatiua & ſenſitiua à rationatiua recipiunt.

De Induſtria. 97.

IN arbore elementali ſignificatur induſtria generalis ſecundum inſtinctus & appetitus naturales & ſecundum folia arboris, quæ ſunt ad conſeruandum ſubſtantiam & fructum: Quæ quidem induſtriæ eſt cauſa ad induſtrias inferiores, ſicut in foliis pomerij, quæ per inſtinctus naturales ſunt ad conſeruandum ſubſtantiam, flores & fructus contra magnum calorem, & induſtria quam habet leo in venando, & auis in faciendo ſuum nidum, & aranea in faciendo ſuam telam, & ſic de cæteris induſtriis, quæ pertinent ad irrationalia, quæ ex induſtria ſuprà deſcendunt ſecundum curſum naturalem, & ex hac induſtria quam irrationalia habent in viuendo, accipiunt homines ſimilitudinem in quantum in ſe continent naturam elemētalē, vegetalem, ſenſualem & imaginalē accipiēdo induſtriā in viuendo.

De Subſtantia. 98.

SVbſtantia eſt in arbore elementali generalis ad ſubſtantias inferius, & eſt ex partibus ſubſtantialibus arboris, & ex ſubiacentibus earum exiſtentibus quibuſdam ſub aliis, ſicut bonitas quæ eſt ſub magnitudine, in quantum ab ea habitum ſuſcipit & in quantum eſt ſub foliis quæ in illa ſuſtētātur. Conſimili modo eſt in arbore vegetali, quæ eſt vna ſubſtantia ex pluribus partibus ſubſtantialibus exiſtentibus ſub pluribus partibus accidentalibus ſicut rami qui ſunt ſub foliis: Et hoc idem de arbore ſenſuali.

De Eſſentia. 99.

IN arbore elementali conſideramus eſſentiam ens generale ad alias eſſentias inferius, quę quidē eſſentia ſtat ſupra ſubſtantiā, ſicut eſſentia arboris quæ eſt elementatio quæ eſt ſupra elementatū quod eſt ſubſtātia, & bonitas

arboris

arboris quæ eſt eſſentia boni eſt in arbore. Et idem eſt de magnitudine & cæteris formis abſtractis, & primatiis ad omnes indiuiduorum inferius, ſicut bonitas ignis quæ eſt ſupra bonitatem piperis, & bonitas pomerij quæ eſt ſupra bonitatem pomerij & pomi in quantum eſt bonum, & ſic de arbore ſenſuali. Et in his omnibus eſt ſubſtantia ſub eſſentia, in quantum eſſentia eſt ſuſtentata in ſuo bonificatiuo, bonificabili & bonificare, quæ ſunt eius partes ſubſtantiales, & in quantum ſunt partes eſſentiales bonitatis, quæ eſt eſſentia, conuertuntur eſſentia & ſubſtantia, ſed in quantum eſt differentia inter partes ſubſtantiales & accidentales, eſt differentia inter ſubſtantiam & eſſentiam, ſicut humanitas, quæ eſt eſſentia hominis & ſubſtantia quæ eſt homo ex partibus ſubſtantialibus & accidētalibus cōpoſitus.

De ente. 100.

IN arbore elementali ens eſt genus multum generale in tantum quod ſupra ipſum non eſt aliquod genus ſecundùm corporales entitates, quæ ſunt ſub luna. Et ex hoc ente quod eſt ſupra deſcendunt omnia entia, quæ ſunt inferius elementata ſubſtantialia & accidentalia, ſicut entitas pometij, quæ ex entitate ſupra deſcendit. Et ex iſto ente generali (quod eſt ſupra) & ex iſto ente (quod eſt inferius) cognitio haberi poteſt ſecundùm iſtas centum formas (de quibus ſupradictum eſt) quę ſunt cauſæ & formæ primariæ ad formas & cauſas, quæ ſunt inferius. Et adhuc de illo haberi poteſt cognitio ſecundùm ea quæ de arbore elementali prædiximus, & ſecundùm ea quæ in arbore vegetali, ſenſuali & imaginali dicere proponimus, in quo imaginali imaginatio imaginatur vnum aliud ens intentionale, quod eſt ſimilitudo huius entis realis de quo dictum eſt, ſicut capra quæ lupum imaginatur, & eius cōditiones ei contrarias per inſtinctus naturales. Dictum eſt de centum formis primariis ad has formas inferiores naturales, quarum ſecreta per ea, quæ prædiximus de illis formis primariis cognoſcuntur, ſicut ſpeciale, quæ cognoſcitur per cognitionem quæ de generali habetur. Voluit Raymundus tranſire ad tractandum de arbore vegetali: ſed dixit monachus, quod in aliquibus quæ dicta ſunt in arbore elementali dubitauit, & propter hoc voluit ei facere quæſtiones. Veruntamen dixit Raymundus quod in arbore quæſtionali ipſas faceret, & adhuc ſi in aliis arboribus in aliquo dubitaret, quonian in illo loco quæſtionem & reſponſionem eſſe oportet ſecundum ordinationem iſtius libri.

DE ARBORE VEGETALI.

ARbor vegetalis in 7. partes diuiditur ſicut aliæ arbores, ſcilicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores & fructus.

Radices ſunt principia generalia: quæ ſunt duplicia: inquantum ſunt de natura elementali, & de natura vegetali.

Truncus eſt duplex, ſcilicet de natura elementali: & de natura vegetali.

Branchæ ſunt quatuor potentiæ naturales, videlicet appetitiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua, & ſunt duplices ſimiliter, de duabus naturis.

Rami ſimili modo ſūt duplices, & ſūt generatio, corruptio, priuatio, & renouatio, &c.

Folia etiā ſunt duplicia: ſecūdū elationē. & vegetationē, & ſūt viſibilia & inuiſibilia

Flores etiā ſunt duplices, viſibiles & inuiſibiles: de natura elemētali, & de natura vegetali.

Fructus ſimiliter ſunt duplices, viſibiles ſecundum naturam elementalem: inuiſibiles ſecundum naturam vegetalem.

De Arbore vegetali.

HÆc arbor in ſeptem partes diuiditur, ſcilicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. Et eſt arbor duplex, in quantum eſt differentia inter ipſam & arborem elementalem in qua eſt inſerta per creationem, hoc eſt dictu, quòd Deus creauit potentiam vegetatiuam, in illa & ex illa, ſicut Deus creauit hominem de terra & de limo terræ, propter hoc ſunt indiuidua inferiora elementata, & vegetata. Vnde cum hæc arbor ſit duplex, oportet quod dupliciter ipſam ducamus in noſtro intellectu, vt melius de ipſa cognitionem habeamus.

De

De Radicibus arboris vegetalis.

RADICES arboris vegetalis ſunt bonitas, magnitudo, duratio, &c. quas diximus in arbore elementali. Et quælibet iſtarum radicum eſt duplex, in quantum in ſe continet naturam elementalem & vegetalem, generalem, & ſpecialem. Generalis eſt elementalis: ſpecialis eſt vegetalis, & inſimul ſunt vna radix compoſita ex ambabus naturis, quæ bona eſt ſub ratione bonitatis. Et natura vegetalis in ſuam ſpeciem tranſubſtantiat naturam elementalem, ſicut olea in oleaſtro inſerta, quæ in ſuam ſpeciem trahit & tranſmutat influentiam, quæ venit ex oleaſtro. Et omnes inuicem radices ſunt lineæ, quæ ſe habent ad truncum vegetalem arboris, cui ſuas dant conditiones & naturas.

De Trunco arboris vegetalis.

TRVNCVS iſte duplex eſt, quia eſt de natura & eſſentia elementali & vegetali. Et eſt truncus generalis ad truncos, qui ſub illo ſunt vegetati, ſicut truncus pomerij, leonis, hominis, gruis, & piſcis. Et eſt viſibilis in ſuis particularibus, ſicut truncus pomerij, qui viſibilis eſt & palpabilis, & ſua viſibilitas & palpabilitas per eſſentiam elementalem conſiſtit, quæ in ſe continet groſſam materiam. Sed eſſentia quam habet pomerium per vegetationem, videri non poteſt, nec tangi, quia ſua materia eſt ſubtilis in tantum quod videri non poteſt nec tangi, ſua tamen figura in liquore apparet, qui eſt in trunco, quemadmodum apparet truncus vegetalis in trunco ficus in ſimilitudine lactis, & in trunco leonis in figura ſanguinis. Eſt tamen truncus vegetalis de natura corporali, quia eſt de partibus ſubſtantialibus corporalibus, ſecundùm quod eſt ſignificatum in radicibus.

De Branchis arboris vegetalis.

BRanchæ arboris vegetalis ſunt duplices, quoniam quædam ſunt ex natura elementali, & aliæ ex natura vegetali. Et branchæ huius arboris ſunt quatuor, ſcilicet potentia appetitiua, & retentiua, digeſtiua, & expulſiua. Et ſunt quatuor, quia ſufficiunt tranſmutationibus, quæ fiunt per generationem & corruptionem in vegetatione, & per differentiam & concordantiam, & contrarietatem. Et minus quatuor eſſe non poſſunt, ſecundùm quod eſt ſignificatum in branchis arboris elementalis. Et iſtæ quatuor branchæ generales ſunt ad omnes branchas vegetatas, ſicut ad branchas pomerij, equi & hominis.

De Appetitiua.

POtentia appetitiua eſt ratio per quam quædam partes vegetatæ habent appetitum ad alias partes. Et in hoc appetitu conſiſtit appetitus brancharum elementalium, & etiam appetitus vegetalium. Et propter hoc eſt appetitus duplex, & compoſitus, ſicut pomerium, quod appetitum habet ad pluuiam, vt cum frigiditate aquæ ſuam frigiditatem poſſit multiplicare, & appetitum habet ad diem, vt calore ſolis ſuum calorem poſſit multiplicare, & idem eſt de appetitu, quem habet ad terram & ad aërem. Et iſtæ res, quæ ſunt extra & intus intrant, pertinent ad potentiam augmentatiuam, quæ eſt per vegetationem, quæ fit ex rebus ſiue cauſis, quæ veniunt de extra in ſpecies quæ intra conſiſtunt: ſicut ſpecies pluuiæ, quæ conuertitur in ſpe-

ciem pometij, cuius conuerſionem appetit appetitiua: vt ſuum crementum ſit magnum. Et idem eſt de cremento trunci, ramorum, foliorum, florum & fructuum. Habet adhuc appetitiua conditionem habendi appetitum ex vno elemento in alio, & ex vna complexione in alia per modum concordantiæ, bonitatis, magnitudinis, durationis, poteſtatis, virtutis & inſtinctuum naturalium: vt ſequantur fines vegetationis, ſicut in equo, in quo appetitiua appetit ſpeciei equinæ conſeruationem, & propter hoc equus inclinationem habet ad equam, vt in ea filium poſſit generare, habet etiam equus appetitum ad comedendum: vt per viuere eius partes valeant ſuſtentari in ſpeciem carnis, ſpeciem herbæ tranſmutando: & etiam aquam (quam potat) in ſpeciem ſanguinis: & adhuc habet appetitum ad aquam: cum habet ſitim: vt cum aquæ frigiditate nimium calorem ignis poſſit mortificare, & cum humiditate aquæ poſſit mortificare nimiam ſiccitatem terræ, & cum equus habet magnum frigus: appetitum habet quod in calore ſolis ſtare poſſit. Et ſic de cæteris appetitibus naturalibus, quos narrare nimis longum eſſet. Eſt ergo appetitus duplex, videlicet appetitus quam habet pomerium vel equus ad conſeruandum ſuam ſpeciem, & quem habent elementa in illis.

De Retentiua.

POtentia retentiua eſt ratio ad retinendum partes intus: quæ veniunt ab extra: quamuis appetit appetitiua, & influit relatiua ſupra in hac quæ eſt inferius: quæ retentio fit ſecundum ſtationem formæ eſſentialis, quam diximus in arbore elementali: quæ generalis eſt ad ſtationes inferius. Et propter hoc potentia nutritiua ex digeſtiua habet materiam quod digerere poſſit: quæ eſt ex rebus quamuis retinet retentiua, ſicut homo quæ denarios congregat: quos expendit cum indiget. Et hæc retentio fit plus per aquã, quam per aliud elementum, quia aqua naturã habet reſtringendi eſſentia. Et propter hoc potentia digeſtiua eſt maximè de conditionibus ignis, vt diffundat partes, quamuis retentiua retinet per aquã. Eſt adhuc retentiua de natura fœminina ratione impreſſionis quam habet per conceptionem rerum, quæ veniunt per appetitiuam. Et digeſtiua eſt ex natura maſculina: quæ in naturalibus rebus ſuam ſimilitudinem imprimit. Et hoc ſignificatum eſt in tractatu ſupradicto de maſculo & fœmina, & de impreſſione in arbore elementali.

De Digeſtiua.

DIgeſtiua eſt illa potentia quæ digerit hoc quod arbor accipit à terra, & ab aliis elementis & influentiis, quæ veniunt ex corporibus cæleſtibus, ſicut in pomerio, in quo radices accipiunt à terra partes crudas, & ipſas ponunt in retentiua, & digeſtio digerit illas cum calore naturali, & ipſas ad membra pomerij diuidit, & ad cæteras partes pometij, vt humidum radicale ex humido nutrimentali viuat. Et idem ſequitur in animalibus ſicut in homine in quo cibaria quæ comedendo & bibendo accipit, & vapores quouis cum naſo reſpirat: digeſtiua digerit, & ex vna ſpecie in aliam tranſmutat, ſicut panem in carnem & vinũ in ſanguinem. Conſimilli modo fit de vaporibus groſſis: quæ veniunt ab extra, quæ conuertuntur in vapores ſubtiles: quæ ſunt intra, & homo

per

per modum generationis, corruptionis, priuationis, & indiuiduationis, & ſecundùm alias formas generales, de quibus in arbore elementali, in fine dictum eſt.

De Expulſiua.

EXpulſiua eſt illa potentia: quæ materias groſſas expellit, quamuis appetitiua abhorret ponere in nutrimento, & à quibus digeſtiua magis ſubtiles attraxit: quamuis appetitiua in nutrimento plantarum potentur appetit, ſicut in pomerio: in quo expulſiua extra proijcit corticem, quæ non eſt vegetatus: & folia quæ cadunt ab illa. Et hoc plus apparet in quercu, quæ magis groſſum habet corticem. Et idē ſequitur in animalibus, ſicut in homine, à quo expulſiua magis groſſas & indigeſtas ſpuendo, ſudando, & in vrinando expellit, & ſic de aliis fæcibus. Hæc quatuor branchæ, de quibus ſuprà dictum eſt, videri non poſſunt, nec tangi: quoniam generales ſunt ad omnes branchas arborum vegetalium & ſenſualium, & ſuſtentantur in arbore elementali, & eorum branchæ indiuiduatæ diffuſæ ſunt, in ſubſtantiis vegetatis & ſenſatis. Cum appetitiua deſiderat pluſquam retentiua retinere poſſit, nec quam digeſtiua digerere, tunc concordantia eſt maior cum corruptione, quam cum generatione, & cum conſumptione, quam cum cremento. Et cum retentiua magis groſſas retinet, & indigeſtas contra expulſiuam, tunc habet inclinationem ad conſumptionem & corruptionem. Et cum digeſtiua non tantum digerit, quantum eſt conueniens nutrimento plantæ, aut animali, tunc eſt contra generationem & crementum. Et cum expulſiua eſt nimis fortis, aut debilis, tunc eſt ſubſtantia in corruptione. Et imò medici ad ſanitatem miniſtrant naturis brancharum: vt concordantiam habeant in nutrimento ſubſtantiarum, & docent ad habendum ſanitatem cum temperantia, quæ eſt ſubiectum concordantiæ brancharum.

De ramis arboris vegetalis.

RAmi arboris vegetalis ſunt duplices, quoniam quædam ſunt ex arbore elementali, & alij ex arbore vegetali. Illi quæ ſunt ex arbore elemētali, ſunt viſibiles in pomerio: vbi fit renouatio in vere, in quo naſcuntur flores, folia & fructus. Et rami quæ ſūt ex natura vegetali, videri non poſſunt, nec tangi. Et ſignificantur fortius per geneartionem, corruptionem, priuationem, & renouationem, quam per cæteras formas. Quoniam per generationem fit tranſmutatio & renouationes entium, ſecundum quod in tractatu de generatione ſignificatum eſt. Et idem eſt de corruptione & priuatione in priuando, quaſdam formas veteres per corruptionem, & in generando nouas formas per generationem. In his ramis generalibus compoſitis de generali arbore elementali, & de generali arbore vegetali, ſunt in diſpoſitione omnes rami plantarum & animalium: quæ ſunt in illis in potentia cum iuuamine agentium naturalium, quæ ipſos ducunt in actum ſecundum conditiones radicum & naturarum, centum formarum primarum, de quibus in arbore elementali dictum eſt. In ramis pomerij ſunt in potentia rami, alterius pomerij: qui potentia ſuſtentatur in diſpoſitione radicum & centum formarum. Et cum agens naturale hos ramos tangit:

quæ ſunt in potentia in ramis, quæ ſunt in actu ſecundum diſpoſitionem radicum, illos ramos ducit de potentia in actu: & agens naturale pomerij, eſt in pomo, in quo ſemen conſiſtit: quod eſt agens ſecundum appetitum & inſtinctum naturalem diffuſos per omnes formas, & hoc ſucceſſiuè, de quibuſdam agentibus in aliis: de qua ſucceſſione ſpecies pomerij conſeruatur. Et idem eſt de ſpecie equi.

De Foliis arboris vegetalis.

Folia arboris vegetalis sũt duplicia, quoniã quædã ſunt ſecundũm vegetationẽ, alia ſecundum elementationẽ. Folia quæ ſunt ſecundum vegetationem, videri non poſſunt, nec tangi, quoniam intra folia elementationis conſiſtunt, quæ ſunt viſibilia & palpabilia in pomerio, quæ quidem folia ſunt ſubſtantiæ: in quibus ſuſtentantur accidentia, quæ ſunt folia arboris elementalis: in quibus ſunt folia accidentalia, quæ ſunt arboris vegetalis, in quantum vegetatio: ſicut color, ſapor & odor, dulcedo & amaritudo, & cætera accidentia his ſimilia, quæ ſunt quantificata, qualificata, relata, exiſtentia in actione, paſſione, tempore, loco, habitu, & ſitu, ſecundum quod ſignificatum eſt in foliis arboris elementalis. Hæc folia quæ ad vegetationem pertinent ipſam ornant & conſeruant, ſicut ſubſtantia vegetatiua, cum facit folia elementalia & viſibilia, quæ ſunt tunicæ vegetatiuorum ex ſubſtantia pomerij exiſtentium. Et cum illa cadunt à pomerio, eſt ſignificatum, quod folia vegetatiua ſuum curſum fecerunt, & complementum, in ornatione & conſeruatione ſubſtantiæ vegetatiuæ, quæ ex tunc dormit vſque ad tempus, in quo fit renouatio foliorum in vere. Virtus tamen foliorum vegetalium in pomo potentialiter poſitorum excitatur & mouetur, tunc cum pomum comeſtum eſt per animal in nutrimento vegetato & ſenſato, in quo color, ſapor & odor attinguntur.

De Floribus arboris vegetalis.

Flores arboris vegetalis ſunt duplices, quia cõpoſiti sũt ex elementatione & vegetatione, ſicut flos pomerij, qui viſibilis eſt, inquantum continet naturam elementalem: ſicut tangi non poteſt, nec videri: inquantũ continet naturã vegetatiuam, cuius vegetatiuæ flores intra continentur, & ſunt ex tam ſubtili materia quod videri non poſſunt, & ſtant maximè per inſtrumentum compoſitum de potentia, obiecto & actu: ex quibus fructus eſt deriuatus, qui proximior eſt potentiæ obiecto & actui quam cæteris formis: ſicut operatum, quod proximius eſt manui, quã brachio, & martello, quam manui: & ſic de aliis cauſis his ſimilibus. In floribus qui ſunt generales, ſunt flores ſpeciales in potentia: & flores plus habent de odore & ſapore, quam folia, & etiam plus de virtute: & habent magis intenſum colorem, & hoc eſt: quia proximiores ſunt fructui quam folia, qui eſt nobilior pars, quæ eſt in tota arbore. Et ſtat flos per corruptionem & fructus per generationem: & ideò in cõſummatione floris colligitur fructus: & oritur fructus in medio loco floris, vt ſua virtus maior ſit. Et flos leuior eſt, quam fructus: quia fructus eſt magis plenus, & quia potentialiter in ſe continet omnes partes arboris futuræ. Flores in arbore non tantum durant ſicut folia, quæ ſunt ad conſeruan-

ſeruandum flores & fructus: & flores qui cadunt, ſunt materia, quam expulſi..a proijcit & ſcindit à planta, quia digeſtio facta eſt inquantum fructus ex ſubtili materia floris conſiſtit generatus: & illa quam appetitiua appetiit, & quam retentiua retinuit, & digeſtiua digeſſit in partibus fructus. Et quando flores cadunt priuſquam fructus ſit generatus, tunc eſt ratione infirmitatis arboris, & ſuarum brancharum. Quædam arbores ſunt, quæ flores non habent, ſicut ficulnea: & ratio eſt, quia fluctus efficitur in ramis. Et hoc eſt propter magnam abundantiam humiditatis & caloris: in qua citius fit digeſtio, quam in cæteris complexionibus in qua magna abundantia humiditatis & caloris ficus conſiſtunt, & ideo ſunt magis placidæ ad comedendum, quam alij fructus, quia humana natura, plus delectatur in complexione ſanguinis, quam in complexione colerę, flegmatis & melācholiæ.

De Fructu arboris vegetalis.

FRuctus arboris vegetalis eſt duplex, ſecundum partium duplicitatem de qua dictum eſt. Et fructus inquantum videri poteſt & tangi . ratione naturæ elementalis. Et forma fruct' vegetalis apparet in ſapore, odore & colore, quæ ſunt ſuæ figurę quas animal per ſentire attingit. Et fructus vegetalis ſtat ſecretus & abſcōſus ſenſibus corporalibus, qui figuras attingunt. Sed imaginatio ipſum attingit, in quo colligūtur omnes partes in quibus ſtat alius fructus in potētia & ideò eſt maior in bonitate, magnitudinē virtute, poteſtate, &c. q̄ flores & folia: quę ſunt per ſecundam intentionem. In pomerio pomum eſt fructus, & quia pomum in ſe plus continet de vegetatione quā flores, vel quam folia, vel cæteræ partes arboris eſt pomum fructus arboris: ꝙ eſt finis, videlicet vegetatū ad quod vegetatiuū, vegetabile & vegetare ſe habent, & eſt centrum in quo quieſcūt, ſicut plures lineæ in vno puncto, in quo ſe congregant & miſcentur qualibet dante, alij ſuam ſimilitudinē, vt ſequatur finis: quam appetunt. Fructus plenior eſt & ponderoſior quam flos, quia ad plura ſe habet quam flos, & quia plus cōtinet de circulo, triangulo & quadrangulo, & de centum formis, quæ ſunt naturę primariæ. Quædam arbores ſunt, quæ fructus non faciunt, ſicut ſalix & fraxinus, & hoc eſt: quia in flore ſpecies earum conſeruantur. Et quidam fructus ſunt in quibus non eſt teſta extra: ſicut in ceraſis, quæ habent oſſa interius, & hoc eſt propter magnam humiditatem, quæ ſtat in extremis, & ſiccitas ſuſtentatur in medio, videlicet in oſſibus: eſt alius fructus, qui habet teſtam extra, quæ non habet intus teſtudinem, ſiue os: ſicut caſtanea & nux: & hoc eſt, quia ſiccitas abundat extra & humiditas intus: & ſic de aliis. Quodlibet elementum quatuor ſpe..s habet plantarum: in quibus, ſiue per quas ſuper cætera elementa dominatur: ſicut ignis, qui in pipere & alleo dominatur: quæ ſunt in quarto gradu caloris: & in tertio gradu ſiccitatis: & in ſecundo humiditatis: & in primo frigiditatis. Secunda planta eſt ſicut cinamomum, in quo ignis eſt in tertio gradu caloris, & terra in ſecundo, & aër in primo: & aqua eſt degradata. Tertia planta eſt ſicut fæniculus: in quo ignis eſt in ſecundo gradu caloris: terra in primo, aër in tribus partibus vnius grad..s: & aqua in duabus. Eſt alia planta, in qua ignis eſt in primo gradu caliditatis: ſicut aniſum, in

quo

quo ignis eſt in primo gradu caliditatis, & terra in tribus punctis ſiccitatis, & aër in ſecundo humiditatis, & aqua in vno frigiditatis. Et idem eſt de cæteris elementis, quia quodlibet quatuor ſpecies plantarum habet quibuſdam gradatis ſuper alias, ſecundùm quod in quatuor ſpeciebus antedictis eſt ſignificatum: & ideo medici habēt materiam ad præparandum ſanitatem in patiente in gradando plantas ſecundùm artem medicinæ. Et de homo vnum tractatum fecimus, quæ vocatur principia medicinæ, in quo damus doctrinam, quomodo medici ſciant medicinas gradare ſecundùm gradus infirmitatum & plantarum. Dictum eſt de arbore vegetali, & de ſuis ſecretis & naturis haberi poteſt cognitio, ſecundum proceſſum, quem tenuimus in illa applicando ſibi centum formas, quæ in arbore elementali continentur, ſecundùm exempla, quæ de illis dedimus & dare præponimus.

DE ARBORE ſenſuali.

Arbor ſenſualis in ſeptem partes, ſicut & aliæ arbores diuiditur. ſ. in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia: quæ ſunt triplicia inquantum ſunt de natura elementali, vegetali, & ſenſuali.

Truncus eſt corpus ſenſualis, & ſimiliter eſt triplex: inquantum de dictis tribus naturis eſt conſtitutus.

Branchæ ſunt ſex ſenſus corporales: videlicet viſus, auditus, odoratus, guſtus, tactus & olfactus. Et ſimiliter ſunt triplices: de dictis tribus naturis conſtituti.

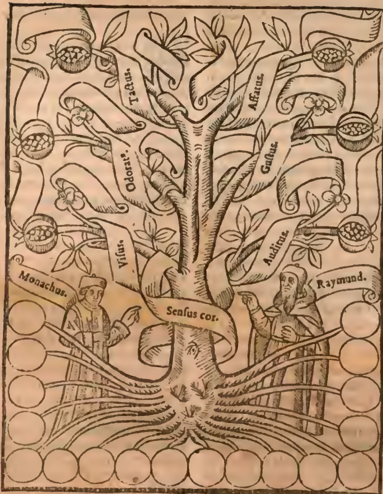
Rami ſunt membra corporalia, tam interiora, quam exteriora, quæ ſimiliter ſunt de dictis tribus naturis compoſita.

Folia ſunt accidentia, quæ ſimiliter ſunt triplicia, &c.

Flores ſunt actus corporis ſenſualis, &c.

Fructus ſunt indiuidua ſenſata, ſcilicet homo, equus, & cætera animalia.

De arbore

De Arbore ſenſuali.

HÆc arbor eſt de animalibus, & diuiditur in ſeptem partes ſecundùm quod in ipſa apparet, & eſt triplex, quia conſiſtit ex potentia elementatiua, vegetatiua & ſenſitiua, vnde ſicut ſi vna arbor fuiſſet ex tribus ſpeciebus facta, ſicut ſi pomerium eſſet in piro inſertum; & perſicus in pomerio, eſſet vna arbor omnes tres ſpecies, ita inſerta vegetatiua in elementatiua, & ſenſitiua in vegetatiua reddunt vnam arborem omnes tres potentiæ: differentia tamen eſt inter arborem ex pomerio, piro & perſico conſtitutam, quia eſt de quantitatibus diſcretis, & arborem de elementatiua, vegetatiua, & ſenſitiua conſtitutam, quia eſt de quantitatibus continuis, quibuſdam arboribus in aliis exiſtentibus. Senſitiua eſt in arbore elementali generali, & vegetali

ſecundùm quod complementum naturale requirit, vt in natura non ſit vacuum, & ſecundùm quod coniunctio rerum, quæ ſunt intra & extra requirit, & etiam diſpoſitio, & proprietas primarum cauſarum. Et ſic de centum formis generalibus de quibus dictum eſt in arbore elementali, in quarum tractatu eſt ſignificatum, quod de neceſſitate ſecundùm curſum naturalem oportet, quod arbor ſenſualis extenſa ſit in arbore elementali & vegetali, quia ſi non eſſent ſenſibilitates de particularibus & non de vniuerſalibus, ſicut lapis & pomum qui non eſſent naturaliter viſibiles, nec frigiditas lapidis ſenſibilis, nec ſapor pomi ſimiliter, & idem de ſuo odore, & ſequeretur quod ſenſitiua non participaret cum formis generalibus & primariis arboris elementalis & vegetalis: vnde in ſenſitiua crementum eſſe non poſſet, nec etiam generatio, & cum Petrus moreretur & ſuus equus & falco annihilaretur ſenſitiua omnium triũ, quia non haberet ſubiectum generale, in quo format ſuſtentata, ſicut ſi annulus Petri, qui eſt de auro, fuſus eſſet, (& ſua materia annihilaretur ita, quod nihil foret, videlicet aurum, de quo prius erat. Et adhuc pirum & pomum eſſent vacua viſibilitate & diſpoſitione ad habendum proprietatem & naturam ſenſibilitatis. Et hoc natura ſuſtinere non poſſet, quoniam ſuſtineret vacuum contra magnitudinem bonitatis & totalitatis, & partium, & multa alia inconuenientia ſequerētur & impoſſibilia. Eſt ergo arbor ſenſualis generalis extenſa in arbore elementali & vegetali, vt inconuenientia non ſint, & quod formæ primariæ remanere poſſint hoc, quod ſunt.

De Radicibus arboris ſenſualis.

RADICES arboris ſenſualis ſunt triplices, hoc eſt dictu, quod eius bonitas tres habet naturas, vna eſt elementalis, alia vegetalis, & alia ſenſualis, & hoc idem de magnitudine & cæteris radicibus arboris. Et omnes iſtæ tres naturæ ſunt bonæ, & conſtituunt vnam radicem bonam, in qua quælibet ſuum habet officium, ſicut elementalis ex arbore elementali beneficium ſuſcipit & crementum, & vegetalis ex vegetali, & ſenſualis ex ſenſuali, quemadmodum particulare, quod beneficium ſuſcipit à ſuo vniuerſali, & ex huius beneficio efficitur generatio & crementum in animali, ſicut in homine & equo, & ſic de cæteris animalibus compoſitis & conſtitutis de natura elementali, vegetali & ſenſuali. Sicut pomerium, quod ſuas habet radices, in quibus beneficium à terra accipit & cæteris elementis ſicut homo, & cętera animalia, radices ſuas habent in aëre in quo ſunt contenti, & in cæteris elementis, & hoc eſt, quia ſunt mobiles de vno loco in alium, in quo aëre & cæteris elementis vegetatio generalis & ſenſitiua generalis extenduntur, ſicut vitrum quod extenditur per totum circulum vini in illo contenti, & in illo loco continentis ſunt radices hominis, & fit influentia & refluentia, vt homo viuat. Et pororum ſubiectum eſt ſubiectum influentiæ & refluentiæ, quod eſt humidum nutrimētale, quod venit & vadit, de quo viuit humidum radicale, ſicut lumen, quod viuit de oleo in lampade. Iſtæ radices ſunt generales, in quibus ſtant in potentia & in diſpoſitione radices ſpeciales indiuiduatorum animatorum, quæ du-

ctæ

ctæ ſunt in actu per agentia naturalia, ita quod vna radix (quæ eſt bonitas) generalis eſt ad plures radices particulares. Et intendimus tamen dicere de bonitate naturali, & non morali, in qua bonitate animalia participant, & quæ dicta eſt genus, in qua ſpecies particularium bonitatum ſeminantur, ſicut bonitas equi, quæ eſt vna ſpecies & bonitas gruis ſimiliter, ex qua bonitate equi eſt bonitas equi, qui eſt Petri, & bonitas equi, qui eſt Martini. Ita ſunt in bonitate generali ſpeciales bonitates ſeminatæ, ſicut plura ſemina diuerſarum ſpecierum in vna eadem terra, quæ quidem terra ſe cuilibet ſeminum reddit generalem. Et de hoc habemus experientiam in horto plantato ex pluribus plantis in ſpeciebus & numero diuerſis. Item ex terra, videlicet ex lapide, efficitur ferrum, vitrum & tegula, & terra eſt eadem & generalis ad tria opera. Eodem modo radix, quæ eſt bonitas generalis eſt ad elementatum, vegetatum, ſenſatum, & imaginatum, & hoc eſt, quia eſt de quatuor naturis. Vnde quando ferrum venit in corruptione, & ſic de tegula & vitro, tunc redeunt ad terram eorum materiam & naturam, ſicut qui faceret ex vna maſſa auri ciphum, ſcutellam, & annulum, & poſtmodum totum inſimul funderet, prima maſſa rediret in primo ſtatu & numero, figuris denudata per quas quidem figuras in partes diuerſas erat diuiſa. Conſimili modo bonitas, quæ eſt radix generalis, ſuas partes recuperat, cum in priuatione veniunt figuræ & numeri, ſub quibus ſteterunt, ita quod bonitas elementalis generalis ſuam partem recuperat elementalem, ſpecialem, & vegetalem, generalis ſuam ſpeciale̅, & ſenſualem, generalis ſuam partem ſenſualem & ſpecialem, & ſic formæ primariæ & naturæ conſeruantur.

De Trunco arboris ſenſualis.

TRVNCVS arboris ſenſualis eſt triplex, in quantum eſt de tribus naturis, videlicet de natura elementali, vegetali, & ſenſuali, ſicut corpus hominis aut equi quod eſt vnus truncus ex tribus ante dictis naturis conſtitutus. Per naturam elementalem habet corpus hominis oſſa, carnem, & neruos, & eſt viſibile & palpabile. Et per naturam vegetalem habet proprietates & naturas trunci vegetalis, ſecundùm quod dicendum eſt in ſuo tractatu, & apparet in liquore corporis ſua figura, & color, quam accipit de ſanguine, figura eſt trunci ſenſualis per totum corpus hominis extenſa. Qui quidem truncus ſenſualis eſt ſenſus communis, natura cuius eius ſenſus particulares faciunt iudicium & eſt de natura corporali, vt ſit ſubſtantialis pars corporis, & quod magnitudo bonitatis non ſit maior in trunco elementali & vegetali quam in ſenſuali, in quibus eſſet maior, ſi truncus ſenſualis foret accidentalis, cum ita ſit, quod elementalis & vegetalis ſint ſubſtantiales, & quod bonitas naturaliter maior ſit in partibus ſubſtantialibus quam in accidentalibus. Et idem eſt de magnitudine, poteſtate & virtute inſtinctibus & appetitibus naturalibus, & de fine & concordantia. Eſt ergo truncus ſenſualis pars ſubſtantialis & in fine nobiliori, & natura quam truncus elementalis & vegetalis, quoniam per ipſum maior veritas attingitur, & in pluribus ſe extendit obiectis quam per truncum elementalem & vegetalem, ſicut viſibilitas, ſapor & odor, qui per

animalia attinguntur, quos ſubſtantiæ inanimatæ attingere non poſſunt, & etiam quod truncus ſenſualis in ſuam ſpeciem tranſubſtantiat cæteros truncos, videlicet elementalem & vegetalem, & non econtrario, ſicut olea in oleaſtro inſerta, quæ ad ſuam ſpeciem in ſua materia trahit naturam oleaſtri. Senſus communis videri non poteſt nec tangi ratione magnæ ſubtilitatis quam habet ſua materia, & eſt communis ad ſuos particulares ſenſus: ſicut calor ignis, qui communis eſt ad calorem piperis & allei, quæ ſunt ſua particularia, & per illum quodlibet particulare commune eſt ad diuerſa iudicia, ſicut viſus, qui iudicium facit de albo colore & de nigro, viridi & rubeo, & de rebus pulchris & turpibus. Et idem de guſtu qui commune iudicium facit de ſapore dulci & amaro, de vino, aqua, & de aqua calida & frigida, & de ſapore pomi, & de ſapore perſici, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Iſte truncus hominis ita vnus eſt per vnitatem (quæ eſt forma generalis & primaria) ſicut eſt bonus per bonitatem & magnus per magnitudinem. Et ita eſt ex diuerſis naturis per differentiam, ſicut vnus eſt per concordantiam plurium bonitatum in vna, & per concordantiam bonitatis & magnitudinis, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Et ſecundùm quod ſenſus communis beneficium accipit à trunco elementali & vegetali, ſubiecta ſenſata viuificat, in quibus ſua particularia ſuſtentantur, quæ ſunt de natura elementali & vegetali, quoniam ſenſus communis eſt, qui in ſua ſpecie & in ſuis particularibus quæ ſunt de ſuo eſſe trunco vtitur elementali & vegetali ſicut vegetatiua pomerij, quæ vtitur terra & cæteris elementis in vegetando ipſa ex ſpecie ſua, & in elementando ſeipſam ex elementis, ſicut forma, quæ ſtat ſupra magnitudinem bonitatis, poteſtatis, virtutis, &c. Et propter hoc ſecundùm quod ſenſus communis eſt fortis in ſua virtute, ſua particularia fortia ſunt & virtuoſa, & eorum ſubiecta fortificat, videlicet cæteros truncos.

De Branchis arboris ſenſualis.

BRANCHÆ arboris ſenſualis ſunt ſex, videlicet viſus, auditus, odoratus, guſtus, tactus, & affatus. Quem quidem affatum probauimus ſextum fore ſenſum, & hoc in tractatu quem de illo fecimus. Branchas oportet eſſe ſex & non plures neque minus, quia ſi plures eſſent, hoc quod plus eſſet, ſuperfluum eſſet, quam ſuperfluitatem natura ſuſtinere non poteſt, & ſi minus eſſet, natura vacuitatem ſuſtineret, quam ſuſtinere non poteſt, ſicut ſi viſus nõ eſſet, eſſet viſibilitas rerum vacua, & ad aliquem finem ſe non haberet. Et ſi affatus non eſſet locutio, quæ nõ caderet ſub ſpecie aliquorum ſenſuum, eſſet in vanum in hoc, quod ſe ad aliquem finem non haberet: idem eſt de auditu, & cæteris ſenſibus. Sunt igitur ſex ſenſus ſecundùm naturæ corporalis neceſſitatem, & ſecundùm ſex rectitudines corporis, & cum ipſis attingi poſſunt, omnia particularia, corporalia, & omnia imaginabilia in ipſis ſunt impreſſa oportet ſex ſẽſus eſſe partes ſubſtãtiales corporales, vt communis ſenſus partes habeat, quæ ſunt de ſua eſſentia, in quibus ſit ſuſtentatus, qui eſt de natura corporali, ſecundùm quod probatum eſt. Et hæ ſex branchæ ſunt in arbore generali (quam arborem ſenſualem vocamus) quæ generales ſunt

ad

ad omnes branchas ſpeciales indiuiduorum animatorum, ſicut viſus, qui eſt potentia generalis ad viſum hominis, equi, aquilæ, & piſcis, quemadmodum bonitas generalis, quæ ſub ſe plures bonitates habet ſpeciales. Quælibet bráchatum habet ſua propria ſubiecta, in quibus ſuſtentatur, ſicut viſus, qui eſt brancha triplex, in ſe continés tres naturas, videlicet elementalem, vegetalé, & naturam ſui ſenſus cómunis, & viſum particulatum & indiuiduatum, ſicut oculi Petri, qui ſunt elementati, vegetati & ſenſati, & idem de auditu, & cæteris ſenſibus. Et de his ſenſibus loqui proponimus breuiori modo, quo poterimus, veruntamen taliter nos loqui oportet, quod haberi poſſit cognitio de entitatibus eorum, & de naturis, & de operationibus & modis.

De Viſu.

Viſus eſt brancha triplex, ſecundùm quod ſupradictum eſt, & ſuus locus ſtat in oculis, & illud quod ab oculis videri poteſt & tangi, de eſſentia eſt branchæ elementalis, & maximè de natura ignis & aëris, cum lux ignis, & aëris diaphanitas inſtrumenta ſint ad videndum, & ad remouendum vmbras, quæ ſunt per aquam & terram. Et illud quod in oculis eſt vegetatum, eſt de natura vegetatiuæ, in qua ſunt eius quatuor branchæ de quibus dictum eſt, & hæ videri non poſſunt in oculis, neque tangi, cum ita ſit, quod vegetatiua ſit inuiſibilis, & intangibilis. Et quælibet ſuarum brancharum, ſuum habet officium in oculis, ſicut per appetitiuam potentia viſiua ſe habet ad obiectum ſuum proprium, videlicet ad viſibilitatem, & retinet lucem ignis & diaphanitatem aëris in linea, quæ eſt inter viſitiuitatem & viſibilitatem, & digeſtiua digerit ſpecies vmbroſas, quod ſint claræ & lucidæ, & expulſiua vmbras remouet, ſicut ignis, qui ex aqua calida frigiditatem remouet. Et eſſentia viſus videri non poteſt, neque tangi, & ſuper alias, eſt forma, & eſt ſupra ipſas in magnitudine bonitatis, poteſtatis, &c. Et partes eius eſſentiales ſút quatuor, videlicet viſitiuum, viſibile, videre, & viſibile commune, ex quo viſibile particulatum eſt indiuiduatum, ſicut viſitiuum oculorum Petri, quod eſt vna pars ſui viſus & viſibilitas, quæ eſt de eſſentia viſus, & videre, quod eſt actus amborum, quod eſt intrà, ita quod ex iſtis tribus partibus conſiſtit viſus Petri, & hic viſus eſt brancha ſenſus communis. Et viſibilitas quæ eſt extra, eſt ſicut viſibilitas pomi & piri, quod eſt obiectum remotum inquantum non eſt de eſſentia viſus Petri, ſed participat in ſpecie cum viſibilitate quæ eſt pars viſus Petri, & quæ ſenſata eſt, & ſuſtentata in oculis. Et digeſtiua digerit viſibilitatem extra in viſibilitate intrà, ſicut digerit panem in carnem, & vinum in ſanguinem. Et ex hoc ſequitur alius actus, qui eſt videre & opus accidentale, vt ſit viſum, quod eſt deſideratú, vt videatur, & in quo viſitiuum quietem habet. Oculi Petri ſunt elementati, vegetati & ſenſati, & equus ſuus viſibilis eſt, quem Petrus videt. Et inter oculos Petri, & equum eſt vna linea per aërem & ſpacium, quod eſt inter oculos & equum extenſa: & hęc linea compoſita eſt ex tribus naturis, de elementali, ſcilicet vegetali & ſenſuali, linea exiſtente inter duo puncta terminata. Vnum punctum, eſt illud, quod eſt contiguum cum equo, & aliud, quod eſt contiguum cú oculis Petri. Hæc contiguit s & terminatio

ineæ ſtant per quantitatem diſcretam, inquantum oculi Petri, & equus ſunt corpora in vno loco non exiſtentia, & ab inuicem differentia. Sed inquantum ſecundùm arborem ſenſualem, generalem eſt triplicata, de natura elementali, vegetali & ſenſuali, eſt linea continua: ſed in oculis Petri eſt ſenſata ſub vno corpore, inquantum pars lineæ generalis intrat in oculos, & in quantum intrat in equum, quod eſt aliud corpus, quod quidem corpus eſt viſibile per ſuam viſibilitatem, quæ eſt vna de ſuis partibus eſſentialibus, per quam viſibile eſt in ſuo colore, in quo linea quæ eſt extra, participat per contiguitatem. Et quia viſitiuum quod eſt in oculis Petri, ad ſuum proprium viſibile ſe inclinat ratione appetiuitatis naturalis & apperibilitatis, digeſtio digerit viſibilitatem extra, quæ non eſt de eſſentia oculorum, in viſibilitate intra, quæ eſt eſſentialis pars viſus Petri. Et ideò oculi Petri attingunt equũ, nec viſitiuum ad equum per lineam tranſit, nec color equi venit ad oculos Petri, quæ quidem color non poteſt venire, quoniam ſi veniret, ſuum proprium ſubiectum (quod eſt equus) dimitteret. Nec viſiua potentia Petri ire poteſt ad obiectum quod ſi faceret: ſuum proprium ſubiectum (qui ſunt oculi) dimitteret, eſt ergo modus videndi ille quem prædiximus, & iſte modus ſequitur in aliis ſenſibus ſecundùm eorum conditiones & naturas. Hæc brancha quæ eſt viſus, animalibus eſt neceſſaria ratione habituum, quos per viſum accipiunt, qui neceſſarij ſunt ad videndum, & ad habitus ſcientiarum. Et viſibilitas eſt impreſſio imaginationis, quæ in ſe imprimit ſimilitudines viſibilitatum, vt imaginatio retineat, quomodo homo ad domum ſuam redire ſciat, & leo ad fontem, & ſic de cæteris rebus ſimilibus.

De Auditu.

AVditus eſt alia brancha arboris ſenſualis, & eſt ita triplicata ex tribus naturis, ſicut brancha, quæ eſt viſus. Et ſtat plus per calidum & ſiccum, quàm per aliam complexionem. Et ideo corpora quæ deſiccata ſunt per magnum calorem, magis ſonabilia ſunt, & plus de ſono retinent, quam alia, quando ſunt tacta. Idcirco aures ſunt de complexione calida & ſicca, & per ipſas colera expellit ſuam ſuperfluitatem, cum ita ſit, quod fæces quæ exeunt de auribus, ſint de complexione calida & ſicca. In auditu eſt auditiuum, quod eſt vna de ſuis partibus eſſentialibus, & eſt audibile, quod eſt de eſſentia auditus, & eſt audire, quod exit ex ambobus, & exit in eſſentia auditus, & in illa naſcitur & remanet vna de ſuis partibus eſſentialibus. Et in iſtis tribus partibus eſſentialibus, auditus eſt ſuſtentatus, ſicut voluntas, quæ ſuſtentata eſt in ſuo proprio volitiuo, volibili & velle. Et eſt vna audibilitas communis, quæ eſt pars, & de eſſentia arboris ſenſualis, extenſa in aëre, in lapide, & in ligno, & in natura elementali, vegetali per continuam quantitatem ſuſtentata. Et ideò cum lapis tangitur cum ferro, aut aër cum virga, exit illa audibilitas in actu per motum factum, in percuſſione & tactu. Et illam audibilitatem attingit auditiuus in ſuo proprio audibili, quod eſt de ſua eſſentia, quod cum audibilitate extranea participat in ſpecie. Et cuius ſimilitudinem digeſtiua digerit in audibilitate intrà, ſecundùm quod de viſu dictum eſt. Et ex hac attinctione ſequitur vnum audire, accidentale ex quo habituatũ eſt & veſtitũ

ſubſtan-

ſubſtátiale audire,quod eſt intra. Auditus neceſſarius eſt ad viuendũ, vt habitus ſcientiarum ſint, & memoria entium tranſactorum, & quod poſſit eſſe induſtria, & modus ad recipiendum entia futura, quoniam ſine auditu animalia modum viuendi non haberent, nec homines cognitionem de Deo, nec de ſuis operibus habere poſſent. Eſt etiam auditus pars ſubſtantialis arboris ſenſualis, & ſua concreta eſſentialia ſimiliter, ſcilicet habitus, quos recipiunt ſunt accidentales, & ire, & venire poſſunt, abſque corruptione ipſius.

De Odoratu.

ODoratus eſt tertia brancha, & eſt triplex: ſecundum quod dictum eſt de viſu, & operatio ſua, & modus eſt ſignificatus in hoc quod de viſu & auditu dictum eſt. Et ſua linea quæ eſt inter illum & obiectum eſt de complexione calida & humida, quoniam per calorem eſt potentia odoratiua, attractiua, & per aërem reſpirantia vapores, quæ ſunt extra reſpirando in quibus odores ſuſtentantur, qui de poris ſubſtantiarũ odorabilium exeũt. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod omnia entia elementata in trunco arboris elementalis conſiſtunt, & eius eſſentia per omnia vadit & venit: ſicut odores per lineam, & per ſuos terminos. Naſus eſt inſtrumentum per arborem elementalem ad odorandum, ſicut aures ad audiendum. Et odorabile eſt ſubiectum arboris elementalis, inquantum ſimplex odor qui ſentitur: & potentia odoratiua eſt forma ſenſus & pars ſenſus communis: & inſtrumentum quod eſt ex parte vegetatiuæ. In odoratu ſunt branchæ vegetatiuæ, quarum quælibet ſuum habet officium in odoratu, ſecundum hoc quod de vegetatiua, dictum eſt in capitulo de viſu. Odoratus neceſſarius eſt ad viuendum ratione motus cordis & pulmonis, qui vapores, qui ſunt intra expellunt exterius, cum digeſtiua & expulſiua. Quæ quidem digeſtiua illos vapores in fæces digeſſit, quamuis expulſiua extra expellit: & appetitiua appetit alios nouos vapores, quos odoratiuum reſpirando intus ponit ad refrigerandum cor, cõtra magnũ calorem, & ad delectandum naturam in bonis & ſanis odoribus, & placentibus ad odorandum, quos retentiua retinet, quouſque ſint digeſti, & expulſiua magnam groſſam illorum expellit extra.

De Guſtu.

GVſtus eſt, quarta brãcha, & eſt triplex: ſecundum quod de aliis dictum eſt. Et ſuum objectum eſt ſapor. Et potentia quæ ſe habet ad objectum eſt guſtatiua. Et inſtrumentum quod eſt ex parte elemẽtatiuæ, eſt illud quod in pomo tangi & videri poteſt. Et illud quod eſt ex parte vegetatiuæ: eſt ſapor, qui eſt guſtabilis in eſſentia, ſenſus in quem naſcitur & exit, ſicut infans quæ naſcitur, & exit in eſſentia hominis, & ferrum in figura claui, & calefactum in ſpeciem caloris. Et illud quod recipit hoc, quod naſcitur in illo & intrat eſt guſtabile, quod eſt de eſſentia guſtatiui. Et ex arboribus exit guſtare, quod eſt de ſua eſſentia. Et omnes tres ſunt de eſſentia ſenſus cõmunis. Et guſtare quod venit extra, eſt habitus, quem in gutture accipiũt: ad quod lingua trahit ſaporem cibariorum, quæ comedendo & bibendo intrant. Et quoniam cibaria veniunt in ſpeciebus diuerſis & complexionibus, poſſunt eſſe plures lineæ diuerſæ de guſtatiuo ad guſtabile, ſicut piper,

quod

quod præparat lineam calidam & ſiccam, & cucurbita frigidam & humidam. Et iſtæ lineæ ſunt ex parte arboris elementalis. Et ſapores quos habẽt, ſunt ex parte potentiæ vegetatiuę,quę illas vegetat ex arbore generali in ſpeciali cum ſuis branchis, & lineæ quæ ſunt ex ſenſitiua ſunt ſapores ſenſitiui & ſenſati in partibus eſſentialibus ſenſus. Iſte ſenſus qui eſt guſtus neceſſarius eſt ad viuendũ: quoniam ſine ipſo animalia viuere non poſſent: quoniã partes intrà ſubſtantiam conſiſtentes viuere non poſſent nec cõplexionum contrarietatem ſuſtinere, ex qua ſequitur in ſubſtantia corruptio & diminutio, ſed ratione cibariorũ quæ ab extra veniunt & intrant comedendo, & bibendo:partes ſubſtãtiarum ſuſtẽtãtur. Et ideò poſitum eſt placitum in comedendo & bibendo per ſaporẽ:vt appetitiua deſiderat illa mouendo animalia ad comedendum & bibendum cum natura placiti.

De Tactu.

TActus eſt triplex. Et hoc quod cõtinet ex arbore elementali:eſt caro vbi fit tactus illius,quæ ſentit,&ſentit & ſentitur, & ſtat maximè per calidum & humidum. Et hoc quod in tactu eſt magis placitũ,eſt per vegetationem, quæ habet appetitũ ad conſeruãdũ ſpeciem. Et illud placitum retinet, vt fiat digeſtio in tranſmutatione de veteribus formis ad formas nouas,quas quidem veteres expulſiua projicit extra.Illud quod eſt ex parte ſenſus:videri non poteſt nec tangi, ſed eſt illud, pro quod ſenſus conſiſtit:quæ eſt ratio ad ſentiendũm, ſicut bonitas eſt ratio ad bonificandum. Et eſt ratio ad ſentiẽdum tactiuum, tangibile & tangere: quæ ſunt de eſſe tactus ſenſati, & qui eſt vna brancha ſenſus cõmunis. Tactus iſte ſequitur modum aliorum ſenſuum in ſentiendo:de quibus dictũ eſt, videlicet quod eſt vna linea inter tactiuũ & tangibile:& ex tribus naturis arborum compoſita,ſicut ignis:qui dat diſpoſitionem ſentiendi calorem, & vegetatiua placitum, & ſenſitiua ſẽtire, & agens naturale illud:quod in diſpoſitione cõſiſtit in extremitatibus tactiui & tangibilis in habitum & in actũ deducit,& ideò homo ſẽtit calorẽ,aſperũ,& leue,& cætera his ſimilia. Tactus multũ eſt neceſſarius ad viuẽdum, & eſt hoc quod eſt ſubiectũ ad maius placitum, aut pœnam, quam aliquis aliorum ſenſuum:& cõmunior eſt,quam cęteri ſenſus, & extenſus eſt per totum corpus, exceptis aliquibus partibus corporis, ſicut in capillis & vngulis,& dentibus, in quibus modicum de ſenſu conſiſtit, & hoc eſt ratione ſiccitatis, quæ eſt per terram in capillis, & propter reſtrictionem quæ eſt in vngulis, & in dentibus ratione aquæ.

De Affatu.

AFfatus eſt ille ſenſus, per quem manifeſtatio fit in ſermone, qui eſt intrà conceptus, ſicut homo, qui loquitur hoc quod cogitat, & auis ſimiliter, ſicut gallina, quæ clamat filios ſuos. Eſt iſte affatus eſt ita triplex, ſicut cæteri ſenſus, quoniam aër ibi ponit vocẽ, & vegetatiua ponit placitum deſideratum, & in ſpeciebus tactis digeſtum, ex quibus vox exit, & ſenſus ponit ſentire, auditui in manifeſtando rem conceptam per lineam motam à conceptione, vſque ad manifeſtationem, quæ fit in ſermone. Et linea eſt à ſenſitiuo, vſque ad ſenſibile. Lingua eſt organum, quod mouet lineam, & manifeſtatio eſt objectum,

jectum, & affatiuum eſt potentia, & motus eſt inſtrumentum. Et de iſto ſenſu locuti ſumus diutius in ſuo tractatu. Et eſt ſenſus multum neceſſarius ad viuendum, & ad moralitates acquirendum, & ad ſeruiendum Deo, & ipſum amandum, & laudandum, & honorandum, pluſquam aliquis aliorum ſenſuum, quoniam cum nullo cæterorum ſenſuum poteſt tractari de Deo: ita bene, ſicut cum affatu, qui ipſum nominat & docet, laudat & deprecatur, & auditus non facit tantum hoc, quoniam paſſiuè ſuum nomen accipit, & affatus actiuè ipſum nominat. Et propter hoc affatus eſt magis nobilis ſenſus, quàm alij, quoniam eſt magis prope finem, propter quem omnia entia ſunt creata, videlicet ad cognoſcendum Deum & amandum, & laudandum. Et propter hoc affatus, plus de merito portat, quam cæteri: ſicut Apoſtoli, qui aſcenderunt ad maius meritum, per loqui de Deo, quam per audire, vel quam per aliquẽ alium ſenſum. Eſt adhuc affatus ſenſus, qui ſe habet ad vtilitatem publicam & regimen, & omnes alij ſenſus ſe habent ad vtilitatem ſpecialem. Vnde magnum inconueniens foret, ſi affatus non eſſet vna brancha ſenſus communis, ex quo plus portat de vtilitate quam cæteri ſenſus.

De Ramis arboris ſenſualis.

RAmi arboris ſenſualis ſunt, ſicut membra, in quibus fit renouatio per vegetationem, & compoſitio per elementatiuam, & communicatio, hue communitas, cuiuſlibet ſenſus per ſenſitiuam, quoniam ſicut quælibet brancharum habet ſuum ramum, ſecundùm quod in pomerio apperet, ſic ſenſitiua in qualibet ſuarum brancharum, ſuum habet ramum. Et iſtos ramos membra appellamus, quoniam in illis, & ex illis fit renouatio indiuidualiter foliorum, florum & fructuum. In homine ſunt membra cor, epar, ſplen, pulmo & cerebrum. Et iſta ſunt intrà, ex quibus membra, quæ ſunt extra vitam aſſumunt, videlicet caput, brachia & tibiæ. Et illud quod ex iſtis membris videri poteſt, & tangi eſt ex parte arboris elementalis. Et illud quod in quolibet membrorum, ſequitur per generationem, corruptionem, priuationem & renouationem, eſt per arborem vegetalem. Et illud per quod illa membra ſenſata ſunt, eſt per arborem ſenſualem. Quæ quidem membra ſenſata ſunt ex eſſentia ſenſus communis, qui in membris ſenſatis, vegetatis & elementatis ſuos ramos extendit, quæ ſunt de ſenſitiuo, ſenſibili & ſentire. Et quia de membris ſequitur videre, audire, odorare, guſtare, palpare, & fari, ſtat communitas cuiuſlibet ſenſuum per ramos, qui communem habent virtutem intrà, ex qua viuunt rami extra, in quibus ſuſtentata ſunt inſtrumenta, ſicut oculi in capite, & manus in brachiis, & pedes in tibiis. Et brachia & tibiæ ſunt membra, in quantum in illis ſuſtentata ſunt illa inſtrumenta quæ diximus, & ſunt branchæ ſecundùm reſpectum trunci, qui eſt in tertio numero.

De Foliis arboris ſenſualis.

FOLIA arboris ſenſualis ſunt triplicia, ſicut quantitas ignis, quæ pertinet ad arborem elementalem, & quantitas ſaporis, quæ pertinet ad arborem vegetalem, & quantitas ſenſibilitatis, in qua calor & ſapor ſentiuntur, eſt de ſenſualitate.

Et idem eſt de qualitate & cæteris accidentibus. Et propter hoc mixta ſunt quædam accidentia in aliis ſecundùm mixtionem naturarum arborum, quæ ſe miſcent, vt ſit vna arbor ſenſualis ex tribus naturis conſtituta, videlicet ex natura elementali, vegetali & ſenſuali. Sicut accidentia arboris elementalis & vegetalis per totam ſubiectam ſe extendunt, ſic accidentia naturæ ſenſualis ſe extendunt per totam arborem in extenſione ſenſus communis. Et propter hoc quando ignis eſt in corpore vegetato & ſēſato calorem ſuum extendit, ſenſus ſuum ſentire extendit in ſentiendo illum calorem. Et idem facit in ſentiendo ſaporem quem digeſtiua extendit in guſtare, & placitum in videre, & ex illo ſapore per vegetatiuam extenſo eſt placitum, quod habet ſenſitiua. Et idem de placito quod datur per appetitiuam in videre, tangere, odorare, & in audire, in tantum quod formæ quæ ſunt ſupra in ſenſitiua in ſuis accidentibus, conuertunt accidentia, quæ in formis inferioribus exiſtunt, ſicut olea, quæ in ſuam ſpeciem conuertit illud quod aſſumit ex oleaſtro, in quo eſt inſerta, veruntamen ſicut argentum remanet in denario, qui eſt de ipſo & de cupro, ſic accidentia quæ ſunt ex formis inferioribus in ſuis propriis ſubiectis remanent, quamuis induta ſint ex accidentibus formarum ſuperiorum. Et propter hoc ſtant accidentia in continua & diſcreta quantitate. In continua ratione mixtionis formarum, quę adinuicem mixtæ ſunt. In diſcreta, quia nullum accidens ſuum proprium ſubiectum dimittit, quamuis intret cum alius mixtionibus.

De Floribus arboris ſenſualis.

FLores arboris ſenſualis ſunt triplices, ſicut in oculis quorum flos eſt videre, & oculi inſtrumenta ſunt ad videndum, & videre eſt inſtrumentum vt videatur obiectum coloratum: in quo quidem videre ignis lucem ſuam ponit, & aër ſuam diaphanitatem. Et digeſtiua digerit ſpecies, ex quibus videre conſtitutum eſt, quod quidem videre eſt accidens ſenſus qui eſt viſus. Ex quo videre accidentali videre ſubſtantiale indutum eſt, de quo in brancha quæ eſt de viſu dictum eſt, vt ille habitus inſtrumētū ſit ad videndū ens deſideratum: quod viſum eſt in ſua ſimilitudine, vt facies hominis, quę in ſpeculo videtur, in quo ſimilitudo faciei eſt impreſſa ratione arboris elementalis & vegetalis, quæ cum ſpeculo participant, & etiam cum oculis & cum facie, & cum linea quæ eſt in medio ſecundum participationem generalem, et idem ſequitur de flore auditus, & de floribus aliorum ſenſuum, & de florum inſtrumentis, ſicut audire quod eſt flos in auribus ſuſtentatus, quæ ſunt ſua inſtrumenta. Et audire inſtrumentum eſt: vt ens quod eſt ſonus, vel vox ſit auditum, & illud quod mouet inſtrumentum eſt auditiuum: quod audire mouet in audibili.

De Fructu arboris ſenſualis.

FRuctus arboris ſenſualis eſt triplex, hoc eſt dictu: quod habet naturam elementalem, vegetalem & ſenſualem. Natura elementalis in illo ponit elementatum, ſicut equus qui videtur qui eſt elementatus. Et vegetatiua ponit in illo vegetatum, in hoc quod

quod equus eſt vegetatus. Et ſenſitiua ponit ſenſatum, in hoc quod equus eſt ſenſatus, & obiectum viſum eſt equus: qui eſt fructus viſus. Et eſt eius fructus inquantum finis: hoc eſt dictu quod viſus eſt, vt ſit obiectum viſum, ſicut ferrum quod eſt, vt ſit clauus, & manus, vt ſit operatio, & operatio, vt ſit operatum, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Hoc idem ſequitur de fructu audiẽdi, cuius fructus eſt auditum: & odorandi, cuius fructus eſt odoratum, & guſtandi guſtatum, & palpandi palpatum, & affandi affatum ſeu manifeſtatum. Et ex omnibus his fructibus ſequitur ſenſatum, quod eſt fructus omnium partium arboris: inquantum eſt cẽtrum & finis omnium ſuarum partium, & omnes partes ſe habent ad illud: quoniam omnes ſunt propter ipſum.

De Applicatione & practica, capit. formarum.

IN hoc paſſu datur doctrina quomodo homo ſciat applicare formas naturales ad ſubſtãtias indiuiduatas. Et ſecundum quod in hac arbore ſenſuali damus doctrinam, dari poteſt in aliis. Et quoniam applicatio multum eſt vtilis & neceſſaria ad habitus ſcientiarum, & eſt ſuſtentatio intellectus: inquantum ſe ſuſtinet in formis & ad earum exempla recurrit: vt ſuum obiectum requirat: idcirco ponimus hunc tractatum (quæ eſt de applicatione) in hac arbore ſcientiæ. Vnitas eſt ratio quod arbor ſenſualis ſit vna. Et ratio per quam vnitas eſt ratio, quod arbor ſit vna, eſt ratione vnitatum, quas arbor in ſe continet: ſicut vna vnitas bonitatis ex tribus naturis compoſita, & vna arbor ex tribus naturis compoſita, & ſic de aliis vnitatibus. Et ratio per quam eſt pluralitas in arbore, eſt, quia eſt de pluribus rebus differentibus per eſſentiam, de quibus pluribus rebus in ipſa arbore dictum eſt, quæ ſunt plures radices, plures trunci, plures branchæ, & ſic de cæteris. Sunt ergo vnitas & pluralitas cauſæ primariæ, per quas arbor eſt vna, & in ſe plures cauſas continet. Simplicitas & compoſitio ſunt cauſæ & formæ primariæ, per quas arbor in numero vno ſit ſimplex & ex pluribus rebus compoſita. Eſt ſimplex in vno numero, quia eſt ex pluribus cauſis ſimplicibus: ſicut de igne ſimplici & cæteris elementis, & de appetitiua, quæ eſt forma ſimplex, & de potentia viſiua ſimiliter, & ſic de aliis. Et omnes iſtæ formæ ſimplices ſe habent ad vnum ſimplex, ſicut plures lineæ ad vnum punctum: quod ſi quidem ſimplex eſt arbor ſenſualis, in quantum habet vnum numerũ. Et eſt compoſita de pluribus cauſis per compoſitionem ſuarum partium, ſicut trũcus qui compoſitus eſt ex natura elementali, vegetali & ſenſuali. Forma & materia ſunt rationes per quas arbor ex ipſis eſt conſtituta, ſicut forma vegetatiua quæ in animali informat formam elementalem, & forma ſenſitiua informat vegetatiuam, & hoc eſt propter magnitudinem bonitatis, quæ maior eſt in fine formarum ſuperiorũ quam in fine formarum inferiorum, quæ ſunt materiæ ad formas, quæ ſunt ſuprà, ſicut ſecundæ intentiones ad primas. Formæ tamen inferiores ſemper remanent ſecundùm earum ſpecialem bonitatem in ſuo numero ſimplici: ſicut ferrum quod eſt ſub forma cultelli & claui, quod tamen ſemper remanet hoc quod eſt. Genera & ſpecies ſunt rationes, quod in arbore ſint plura genera & plures ſpecies, ſicut

bonitas generalis quæ eſt ratio in arbore ad plures bonitates ſpeciales, & magnitudo generalis ad plures magnitudines ſpeciales: ſicut ignis qui habet vnam ſpecialem bonitatem, & aër aliam, quæ ſunt ex bonitate generali in trunco confuſa, & idem de ſpecie generali, per quam in arbore ſunt indiuiduata, elementata, vegetata & ſenſata, ſicut Martinus & ſuus equus, qui ſunt ſub animali, quod eſt ſub corpore. Interioritas & exterioritas ſunt rationes, quod in arbore aliquæ rationes ſunt intra arborem, & aliquæ extra: ſicut ignis, qui eſt in aëre, & eſt vegetatus in vegetatiua, & ſenſatus in ſenſitiua. Et eſt extra aërem & extra vegetatiuam & ſenſitiuam, in quantum ſuus numerus eſt differens à numero aëris, & à numero ſenſitiuæ & vegetatiuæ, ſicut in equo Martini, in quo quædam formæ ſunt intra alias per quantitatem continuam, & ſunt extra per quantitatem diſcretam. Abſtractum & concretum ſunt rationes, quod in arbore ſũt cauſæ abſtractæ & concretæ, ſicut elementatio, vegetatio & ſenſualitas, quæ ſunt formæ abſtractæ, quarum ratione in arbore ſunt abſtractiones, ſicut calor, ſapor & viſibilitas. Et idem de concretis, ſicut elementatiuum, quod eſt concretum elementationis inferioris, quod eſt in equo qui eſt elementatiuus, in quantum producit alium equum elementatum. Et idem de vegetatiuo & ſenſitiuo, cum ita ſit, quod equus productus vegetatus ſit & ſenſatus. Generatio, corruptio & priuatio ſunt formæ generales in arbore ad plures generationes, corruptiones & priuationes, quia ſicut ignis bonus eſt ſub ratione bonitatis, ſic eſt generatiuus ſub ratione generationis, generando in equo calorem, & vegetatiua ſaporem & ſenſitiua videre. Et idem de corruptione, quæ eſt ratio ad omnes corruptiones, ſicut forma herbæ quam equus comedit, quæ corrumpitur per corruptionem generalem: vt per generalem generationem generetur caro ſpecialis equi. Et idem de priuatione, quæ conſequens eſt corruptionis, quæ eſſe non poſſet abſque priuatione formarum veterum in generatione formarum nouarum. Groſſities & ſubtilitas ſunt formæ, quæ ſunt rationes in arbore ſenſuali ad groſſities materiarum & ad ſubtilitates formarum, ſicut materia elementatorum, quæ eſt groſſa & ſpiſſa in formis illorum, quæ ſunt ſubtiles, & materia vegetatiuæ, quæ ſubtilis eſt ſecundùm comparationem materiæ elementatiuę, & idem de materia ſenſitiua, quæ ſubtilior eſt quam materia vegetatiuæ, & idem de formis, quarum quædam ſubtiliores ſunt quam aliæ, vt de materiis dictum eſt. Leuitas & ponderoſitas ſunt formæ generales, ratione quarum in arbore ſenſuali ſunt plures leuitates & ponderoſitates, ſicut in equo, in quo oſſa ſunt grauia ſiue ponderoſa, & cor & pulmo leues, & medulla ſimiliter, quorum leuitas & ponderoſitas ſtat per arborem elementalem, & non per vegetalem neque per ſenſualem, & hoc eſt: quia vegetatiua & ſenſitiua plus habent de ſubtilitate & ſimplicitate quam arbor elementalis. Quia plenitudo eſt per totam arborem ſenſualem extenſa, non poteſt eſſe vacuitas in arbore, quæ contraria eſt plenitudini, quia ſicut bonitas plena eſt bonificatiuo, bonificabili, & bonificare, ſic arbor ſenſualis plena eſt eſſentia elementatiua, vegetatiua, & ſenſitiua. Veruntamen ſecundùm modum imperfectionis & corruptionis ſunt in arbore ſenſuali cauſæ vacuę, ſicut ſubſtã-

tia em

tia embrionis, quæ non eſt in ætate perfecta, nec formæ, quæ ſunt in potentia, quę vacuæ ſunt ſine quare ſunt, & ſic de aliis cauſis ſimilibus iſtis: quæ quidem formæ ſunt planę cum in actu ducuntur. Totalitas & pars ſunt cauſæ primariæ, quarum ratione arbor ſenſualis eſt totum ex ſuis partibus; & ſuæ partes ſunt ex toto, ſicut equus, qui eſt totum ſuæ elementatiuæ, vegetatiuæ, & ſenſitiuæ, quæ ſunt ſuæ partes. Hoc eſſe non poſſet, ſi totalitas & pars non eſſent cauſæ primariæ ad totalitatem, vt partes equi & corporis hominis, & ſic de aliis indiuiduis naturalibus. Intenſitas & extenſitas ſunt formæ primariæ ad intenſitates & extenſitates arboris ſenſualis: ſicut in equo, qui multum eſt albus in quo color eſt intenſus, & in equo bruno eſt color confuſus & extenſus. Et hæc intenſitas & extenſitas ſunt per elementalem naturam, & quando equus magnum habet appetitum comedendi per vegetatiuam, intenſum habet ſaporem, & extenſum quando non comedit ſaporoſa, ſicut cum comedit herbam amaram. Et per ſenſitiuam viſum habet intenſum, cum habet oculos claros & diſpoſitos ad videndum, & habet extenſum & confuſum, cum oculos habet infirmos. Statio & motus ſunt formæ primariæ in arbore ſenſuali, quarum ratione in ſe habet plures motus & ſtationes particulares, ſicut equus, qui ſtat in vno loco tunc cum ſe non mouet. Et ſtat albus per elementa, & pinguis per vegetationem, & hilaris per ſenſitiuam. Et equus eſt hoc, quod eſt per ſtationem omnium trium potentiarum. Et eſt mouens & mobilis ratione motus generalis, & quando ſe mouet de vno loco in alium, eſt motus ille localis per elemēta. Et in quantum eſt motus habet crementum, & eſt ille motus per vegetationem; & inquantum ſe mouet ad ea quæ videt & deſiderat; eſt ille motus per ſenſitiuam. Duritíes & mollities ſunt formæ primariæ ad arborem ſenſualem, quæ plures habet mollities & durities particulares, ex generalibus cauſatas: ſicut caro quę eſt mollis, & eſt mollis per potentiam elementatiuam, & oſſa quæ dura ſunt per ipſam. Vegetatiua autem, & ſenſitiua ſimpliciter non habet duritiem, neque mollitiem, ſicut leuitatem non habent, neque ponderoſitatem, veruntamen in equo ſunt formæ, inquantum informant in illo formam elementalem, ex qua durities & mollities conſiſtunt. Longitudo, latitudo & profunditas, ſunt formæ primariæ ad longitudines, latitudines & profunditates, quæ ſunt in arbore ſenſuali, quæ ſunt tantummodo per arborem elementalem, & hoc eſt, quia ſunt de groſſa materia, ſecundùm comparationem materiæ, quam habent vegetatiua & ſenſitiua, quia materia cuiuſlibet eſt ita ſubtilis, & ita parum de natura habet corporali, quod nequit eſſe ſubiecta longo, amplo, & profundo: ſicut corpus hominis, quod ita parum habet de humanitate, quod per ſe non ſufficit ad eſſe humanum, Et idem de bonificatiuo, quæ eſt pars ſubſtantialis bonitatis, quod per ſe nō ſufficit ad eſſe ſuperba, ſicut pars quæ non ſufficit, vt ſit totum. Idcirco in equo ſua longitudo, latitudo & profunditas ſunt de eſſentia elementali, & omnes menſuræ prædictæ per vegetatiuam & ſenſitiuam ſunt informatæ, quæ intantum extendi poſſunt in longum, amplum & profundum, ſicut prędictæ dimenſiones extenduntur. Potentia, obiectum & actus ſunt formæ primariæ in arbore ſenſuali,

ſicut in equo, in quo ſunt plures potentiæ, actus & obiecta ſub formis generalibus (de quibus dictum eſt) exiſtentia, ſicut in equo, qui potentiam habet calefaciendi aquam frigidam, quam bibit, quæ potentia ſtat per arborem elementalem. Et digeſtio & tranſmutatio de frigiditate in calorem fit per vegetatiuam. Et in illa frigiditate quam ſentit, cùm aquam bibit fit illud ſentire per ſenſitiuam. Et ideò calefacere eſt actus elementatiuæ, & tranſmutare vegetatiuæ, & ſentire ſenſitiuæ. Et inquantum equus deſiderat aquam bibere, eſt aqua obiectū elementale, & obiectatum eſt per appetitiuam, quæ eſt ex vegetatiua, & inquantum aqua eſt viſa, ipſa eſt obiectum ſenſitiuæ. Prioritas & ſecundioritas & tertioritas ſunt formæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut arbor elementalis, quæ eſt prima naturaliter ad arborem vegetalem, & vegetalis ad ſenſualem, ex quibus ſequitur ſecundioritas & tertioritas, videlicet antecedēs & conſequens: & tertius numerus ſubſtantiæ, quia ignis primò ponit cauſas primarias, vt ſint vegetatæ. Et idem faciunt rami arboris elementalis, in quibus ſunt materiæ digeſtæ, vt agentia naturalia ſubſtantias vegetatas producant. Et vegetatiua primæ diſpoſitionis ſe habet ad habitus ſecundarios, inquantum ſenſitiua in ramis ſuis, tertium numerum producit per conſequentiam ramorum vegetatiuæ. Et in hoc paſſu ſignificatum eſt argumentum, quod eſt ex duabus maximis, & vna concluſione, exiſtente ſecunda maxima, ex prima, & concluſione exiſtente ex ambabus ad ſignificationem cauſatum realium, conſequente exiſtente ex antecedēte; & tertio numero, ex ambobus, ſicut equus, grus, homo & piſcis. Crementum & diminutio ſunt generales formæ ad arborem ſenſualem, veluti in leone, in quo crementum eſt per arborem elementalem, ex qua vegetatiua materiam multiplicat, quam radices accipiunt, ex hoc quod leo comedit & bibit. Et ſenſitiua illud crementum in ſenſibus ponit, & hoc facit, quia retentiua retinet hoc quod venit, & digeſtiua illud digerit in maiori quantitate, quam hoc quod expulſiua in fæces expellit. Et quando eſt conſummatio, per contrarium eſt, videlicet quod expulſiua, plus per corruptionem expellit, quam digeſtiò in generatione ponit, vel quam retentiua retinet. Diſpoſitio proprietas & proportio ſunt formæ primariæ ad arborem ſenſualem: ſicut in leone, in quo arbor elementalis habet in diſpoſitione, quod agens naturale trahat formam leonis, cum vegetatione, cum qua leo ſtat in potentia in arbore elementali, & in actu deductus in arbore ſenſuali, cum proprietate omnium triū naturarum, & cum proportione: quæ in illis ſtat habituata, ex qua leo ſua membra habet proportionata & inſtrumenta ſua. Conditio & intentio ſunt naturæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut arbor elementalis, quæ conditionata eſt taliter quod cum tangitur cum arbore vegetali, influit materiam & ſubiectum, in quo vegetatiua, vegetatum ædificet. Et hoc facit ignis ea intentione, vt ſit indutus ex formis vegetatis. Et vegetatio taliter conditionata eſt, quod cum ipſa ab arbore ſenſuali tangitur, dat influentiam illi ſubiecto ea intentione, vt formis ſenſatis ſit induta. Et ideo arbor ſenſualis in leone indiuiduatur per conditionem ſuam & intentionem, ſecundùm quod agens naturale tangit omnes tres naturas ipſas tangendo ſecundùm

cundùm earum conditiones & intentiones, quare ſunt. Ordo & operatio ſunt prima principia ad arborem ſenſualem, quia ratione ordinis quam habet arbor elementalis in ſe ſecundùm radices ſuas, truncum, & cæteras ſuas partes, diſpoſita eſt quod ex illa vegetatum & ſenſatum operata ſint cum ordinatione vegetationis & ſuæ operationis, & cum ordinatione ſenſitiuæ & ſuæ operationis. Et hoc apparet in leone, in quo eſt ordo & operatio naturalis ſecundùm naturas omnium trium arborum. Influentia & refluentia ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem. Et ideò in leone ſtant influentia & refluentia ſecundùm tres arbores, ſicut elementalis, quæ influit ad principia ſua finem, quare eſt, & illa principia refluunt illum finem ad finem vegetationis, qui refluit ad principia ſenſualis hoc quod ex elementali accipit, & ſua principia ſimiliter, & ſenſualis illam influentiam recipit ad finem, ex qua ſua principia refluit. Et ideò ſtat leo productus de influētia & refluentia naturali omnium trium arborum. Productio ortus & exitus ſunt primariæ naturæ ad arborem ſenſualem, ſicut in elementali, in qua productus eſt truncus ex radicibus, & branchæ ex trunco, quæ naſcuntur ex trunco, & in ſeipſis exeunt, quia in ſuamet ſpecie naſcuntur. Et cum vegetatio per agens naturalē tangit productionem, ortum & exitum elementalis, producit ex ipſo elementatum, quod naſcitur & exit in vegetato. Et hoc idem facit ſenſuale, videlicet natura ſenſitiua, quæ producit in ſuamet ſpecie leonem vegetatum & ſenſatum, & quia exit & naſcitur in ſenſitiua, remanet ſenſatus & ex ipſa indutus. Separabilitas, inſeparabilitas ſunt formæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo eſt calor naturalis, qui ſuum proprium ſubiectum non dimittit, quod eſt ignis, quia ab ipſo diſcedere non poteſt, nec vegetatio ſuas branchas dimittit, quod ſi dimitteret, non eſſet hoc, quod eſt, nec particulares ſenſus à ſenſu communi non diſcedunt, ſicut partes quæ ſuum totum dimittere non poſſunt. Et cum in leone hæc quæ prædicta ſunt recedunt, videlicet elementatiua, vegetatiua, & ſenſitiua, tunc ille leo in priuationem deuenit. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod ſimplicia remanent in ſuo numero in cōpoſitis. Poſſibilitas & impoſſibilitas ſunt cauſę primarię ad arborem ſenſualē, ſicut in arbore elementali, in qua poſſibile eſt, q̄ ſequitur elementatum ex illa, & in vegetali, in qua poſſibile eſt, quod ex ipſa ſit vegetatum, & in ſenſuali, in qua poſſibile eſt, quod ex illa ſequatur ſenſatum. Et hæ poſſibilitates ſunt, quia in qualibet arborum, quodlibet ſuorū principiorum ad finem ſe habet, propter quem eſt. Et ideò ex omnibus tribus arboribus poteſt eſſe leo. Et impoſſibile eſt, quod non poſſit eſſe ſecundùm curſum naturalem. Et eſt impoſſibile, quod leo poſſit eſſe in arbore elementali, ſi in ſua leoneitate perderentur principia ſimplicia arboris elementalis, & idem eſt de vegetali. Similitudo & diſſimilitudo ſunt naturæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo eſt ſimilitudo aëris, ignis, terræ & aquæ, inquantum branchæ arboris elementalis, in ſuis ramis ponunt ſimilitudines ſuas, quas leo attingit, videndo & tangendo: & ex quibus eſt ſecundùm naturam elementalem. Et vegetatiua in ipſo ſuam ponit ſimilitudinem, & eſſentiam ſuā: inquantum leo vegetat cibaria quæ accipit, & appetitum habet, & inſtin-

ctum

ctūm naturalem aſſumendi ipſa, vt ex ipſis viuat. Et ſenſitiua ſimiliter, quæ in leone ſuam ponit ſimilitudinem, inquantum ipſum calorem, frigiditatem & ſaporem ſentire facit, & etiam res viſibiles videre. Ponunt adhuc arbores in leone, per corruptionem diſſimilitudines ſuas, ſicut leo, qui cum guſtum infirmum habet, videntur ei cibaria amara, quæ naturaliter ſub forma leoneitatis dulcem habent ſaporem. Et idem eſt de ſuis diſſimilitudinibus, quæ ſunt ſpecies, ſicut piſcis & equus, qui ſimiles figuras non habēt, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Natura, corporalitas & tranſmutatio ad arborem ſenſualem, ſunt naturæ primariæ, ſicut in leone, omnes tres arbores ſuas ponūt naturas, ſicut ignis, qui naturam ponit calefaciendi, & vegetatiua naturam ſaporandi, & ſenſitiua naturam videndi. Item ignis & cætera elementa ponunt in leone naturam corporis, inquantum in ipſo ponunt longum, amplum & profundum, & figuras quæ ſunt circulus, triangulus & quadrangulus. Et vegetatiua, & ſenſitiua ſimiliter ponunt in ipſo corporalitatem : inquantum ſunt partes corporales & ſubſtantiales. Ponunt etiam in leone tranſmutationem formarum, quæ ſunt in potentia & diſpoſitione, quod ſint in actu tranſmutatæ, ſicut vnus leo ex alio, & ſicut muto quem leo comedit, eius materia carnis eſt tranſmutata in materiam carnis leonis. Lux & vmbra ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo ignis ponit lucem, quæ eſt inſtrumentum ad videndum, & aqua & terra quæ ponunt vmbram, per quam pellis leonis habet colorem coſuſum. Et digeſtiua illam lucem facit in oculis digerentibus, illa quæ ducunt claritatem, & digerit vmbram, dirigendo illa de quibus vmbra venit. Et ſenſitiua lucem ponit, inquantum in ſua impreſſione ipſam accipit, & in ſua ſpecie ipſam naſci, & ſtare facit, ſicut lux ignis, quæ eſt in oculis leonis, & eſt pars illorum, quæ ita eſt ſenſata, ſicut vegetata, & idem eſt de vmbra. Et in hoc paſſu cognoſci poteſt, quod in abſentia ſolis, vel luminis ignis ſtat leo in vmbra ita contentus, ſicut vinum in ampulla. Et ideò leo facit vmbram, ſecundùm illas partes, in quibus ſol, vel lumen ipſum non tangunt. Linea, punctus & ſuperficies ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo arbor elementalis, puncta ponit, lineas & ſuperficies, quæ ſunt de ſua eſſentia & natura. Puncta verò ſunt, ſicut ſunt radices, & lineæ ſunt longum, amplum & profundum, & branchæ arboris eſt ſuperficies ex amplitudine & participatione linearum, & de contiguatione, quæ eſt inter vnam & aliam, & puncta quæ vegetatiua ponit in leone, ſunt ſuæ radices, & lineæ ſunt ſuæ branchæ, & ſuperficies eſt ſicut ſapor, quæ eſt ſuperficies in medio tactiui exiſtens, qui ipſum ſaporat. Et idem eſt de ſenſitiua, quæ in ſapore ponit ſenſum & oculos, quæ ſuperficiem attingunt, & ſua puncta ſenſata in ſentiendo, videndo, audiendo, & lineas ſenſatas, ſicut ſunt ſuæ branchæ. Rectitudo & figura ſunt prima principia ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo arbor elementalis, ſex ponit rectitudines, inquantum leo eſt in illa contentus, quę verti poſſunt, ſecundùm quod leo ſe vertit in parte dextra, vel ſiniſtra. Ponit etiam in ipſa figuram circularem, triangularem & quadrãgularem: ſecūdùm quod in ipſo manifeſtè apparet, & ſecundùm hoc quod de figura

in

feſtè apparet, & ſecundùm hoc quod de figura in ſuo tractatu, dictum eſt. Et vegetatiua in leone ponit rectitudines, quia illa quæ ex comeſtione digerit, quæ comedit, expulſiua inferius in fæces proijcit, & digeſtiua ſuperius, & in omnes partes, inquantum dat ad cerebrum, & ad caudam, & ad brachia dextrum & ſiniſtrum, & ad pedes & ad dorſum altum & infimum, & in illo ponit figuram digeſtam in ſpecie leonis, quæ in ſemine cruda fuit & confuſa. Senſitiua verò ponit rectitudines in ſex ſenſibus ſenſaris, & figuram leonis in extremitatibus illorum in ſuperficie ſenſata. Maſculinitas & fœmininitas ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut arbor elementalis, quæ in leone ponit maſculinitatem ratione naturæ, quam habet à bonificatiuitate, magnificatiuitate, aërificatiuitate, & ſic de aliis formis maſculinis. Et ponit in illo fœmininitatem ratione naturæ bonificabilitatis, magnificabilitatis, ignificabilitatis, & ſic de cæteris materiis fœmininis. Et ratione huius ſunt in ſpecie leonitatis leo & leoniſſa: & vegetatiua in illis ponit ſuas naturas maſculinas & fœmininas, videlicet vegetatiuitatem, & vegetabilitatem. Et idem de ſenſitiua, quæ ponit in illis naturas maſculinas & fœmininas, ſicut ſunt ſenſitiuitas, & ſenſibilitas. Et ideò leo eſt in leoniſſa agens naturale in elementando per elementare, & in vegetando per vegetare, & in ſenſando per ſenſare. Membroſitas & inſtrumentalitas ſunt naturæ primariæ in arbore ſenſuali: ſicut in leone, in quo elementatiua potentia ponit membra & inſtrumenta, ſecuudùm quod ſignificatum eſt in ramis & in floribus ſuæ arboris ponendo ſua membra, videlicet cor, epar, caput, & brachia. Ponit etiam inſtrumenta, in quantum ponit manus, & pedes, & oculos, & elementare. Et vegetatiua in illo ponit membra ſecundùm generationem, corruptionem, & priuationem, & renouationem formarum veterum, & nouarum, & ponit inſtrumenta, in quantum ponit humidum nutrimentale, quo vtuntur formæ in ſaporando & digerendo in aliis. Et ſenſitiua membra ponit, ſicut viſitiuum, viſibile, & videre, quæ ſunt membra & rami viſus: & ponit inſtrumenta, ſicut videre quod eſt flos, qui non eſt de eſſentia viſus nec viſitiui, & ſic de aliis. Nutrimentum & impreſſio ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem, ſicut in leone, in quo elementatiua potentia ponit nutrimentum ſecundùm naturam quam habet nutriendi: ſicut bonitas & magnitudo, quæ bonum & magnum durare nutriunt, & ignis qui nutrit ſuum calorem in aëre & in terra calefaciendo, & ponit impreſſiones ſuæ ſpeciei, in hoc quod leo eſt ex quatuor elementis, & habet radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus, ſecundùm quod in arbore ſenſuali ſignificatum eſt. Et vegetatiua ponit in leone nutrimentum, in quantum dat ei potentiam nutritiuam, cum qua nutrit ſemetipſum ex cibariis quæ accipit, & in illo ponit ſuam impreſſionem, in quantum ei dat appetitum & alias branchas, & idem eſt de ſuis ramis, & cæteris partibus arboris vegetalis. Et potentia ſenſitiua ponit in leone nutrimentum, in quantum in ipſo nutrit videre, guſtare, tangere, &c. etiam ponit in ipſo ſuam impreſſionem, in quantum in ipſo ponit viſibilitatem, quæ eſt impreſſio viſitiuitatis, & videre quod eſt impreſſum ex ambabus potentiis, & ſic de cæteris partibus ſenſitiuæ. In-

ſertio & perſeitas ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem exiſtentes in naturis trium arborum, ſicut in leone, in quo elementatiua ponit inſertionem ſecundùm naturam inſerendi, quam in ſe continet: ſicut ignis qui in ſuo calore inſerit aërem, ex qua inſertione exit humiditas calida. Et ponit in leone perſeitatem, cum facit ipſum eſſe per ſe elementatum & vnam ſubſtantiam per ſe ſtantem, & etiam facit ipſam eſſe per ſeipſam elementantem, in quantum ipſum facit alium leonem generare & elementare. Et vegetatiua ponit in leone naturam inſerendi, quam habet inſerendo in materia carnis, quam comedit, materiam ſuæ ſpeciei, quæ eſt leonina. Et ponit in ipſo perſeitatem, in quantū eſt per ſe ipſum vegetans vegetando cibaria, quæ accipit in ſua ſpecie, in qua naſcuntur & exeunt. Et ſenſitiua ponit ſuam inſertionem, in quantum inſerit ſentire in branchis leonis, & in cæteris ſuis partibus. Et ponit perſeitatem in quantum ipſum facit per ſeipſum ſenſatum, & ipſe ſenſare facit alterum leonem per viam generationis. Indiuiduitas & attractio ſunt naturæ primariæ ad arborem ſenſualem, & ſunt naturæ omnium trium arborum, quæ ſe ponunt naturaliter in leone, ſicut indiuiduitas arboris elementalis, vnde ſequitur ſubſtantia elementata, exiſtente vno leone ex alio ex branchis & ramis arboris elementalis in ſpecie leonina. Qui quidem leo habet attractionem, quæ eſt de attractionibus arboris elementalis, ſicut ex attractione, quam ignis habet in trahendo ſiccitatem ad ſe de terra, & aër calorem ab igne. Per quam attractionem leo attrahit ad ſe materiam cibariorum, quæ aſſumit, ipſo habente naturam attractiuam per elementa. Et vegetatiua in ipſo ponit indiuiduatum, in quantum digeſtiua naturam habet indiuiduandi vnam partem ab alia, & expulſiua ſimiliter, ponit etiam adhuc vegetatiua attractionem in leone, in quantum attrahit ad ſe ſpecies cibariorum quæ aſſumit. Et ſenſitiua ſimiliter proponit in leone, in quantum ex ſua ſenſitiuitate & ſenſibilitate generali ſcindit & indiuiduat ſenſitiuitatem & ſenſibilitatem, quam in leone producit quem generat. Ponit adhuc in leone attractionem ſenſitiuitatis & ſenſibilitatis, ex quibus ſentire procedit extenſum in guſtare, videre, audire, odorare, & ſic de aliis. Neceſſitas & contingentia ſunt prima principia ad arborem ſenſualem, ſecundùm quod ſignificatum eſt in hoc quod in earum tractatu dictum eſt: ſicut in leone, in quo arbor elementalis ſuas ponit neceſſitates, quoniam ſi truncus eſt, oportet quod ſint radices, & ſi accidens eſt, oportet quod ſit ſubſtantia. Et propter hoc leo habet truncum de neceſſitate, & quia in ſe habet calorem, oportet de neceſſitate quod in ſe habeat ſubſtantiam ignis. Item neceſſarium eſt leoni comedere ratione qualitatum contrariantium, quæ ſunt ſuæ partes. Ponit etiam elementalis potentia in leone contingentiam ſecundùm contingentiam, quæ eſt ſuprà, & ideò leo caſu naſci poteſt contractus: & inuenire etiam poteſt à caſu aliquam beſtiam, quam inuenire non intendebat, ſicut ſerpentem, aut hominem. Et in leone vegetatiua ponit neceſſitates, quia ſi in ipſo eſt vegetare, neceſſarium eſt ei comedere. Et ponit in illo contingentiam ſecundùm contingentiam, quæ eſt ſuprà, de qua in ſuo tractatu dictum eſt. Et ſenſitiua in leone ponit neceſſarias cauſas, ita quod ſi habet videre, oportet quod

quod habeat viſitiuum & viſibile. Et etiam ponit in illo contingentiam in priuatione videndi ratione cæcitatis, circa quam peccant elementatiua & vegeratiua in organo videndi. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod ſenſitiua eſt nobilior potentia quàm elementatiua & vegetatiua: ſicut ignis qui ſemper combureret, ſi ligna haberet. Perfectio & imperfectio ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem, ad quam ſunt primariæ per tres naturas arboris, ſicut in leone elementatiua, quæ in illo ponit corpus completum, cùm ſuam habet ætatem, & hoc facit ex complemento, quod elementatiua habet in trunco generali ſub ſpecie corporalitatis. Et in leone ponit imperfectionem, in quantum in ipſo ponit elementationem in potentia, in quantum poteſt elementare alium leonem in generando, qui quidem leo qui ſtat in potentia completus non eſt. Et vegetatiua ponit in leone perfectionem, in quantum in ipſo ponit branchas ſuas. Et in ipſo ponit defectum, in quantum ipſe ſuſtineri non poteſt, niſi comedat & bibat, quia in ſe habet vegetare & conſumptionem ſuarum partium per corruptionem. Et ſenſitiua ponit in illo perfectionem in videndo, audiendo. Et defectum accidentalem, cum ſibi dat afflictionem per ſenſum, quem habet à calore, frigiditate, fame, & ſiti. Vita & color ſunt cauſæ primariæ ad arborem ſenſualem: ſicut in leone, qui eſt viuus per vitam, & eſt coloratus per colorem, & hoc ſecundùm naturam trium arborum. Eſt viuus per arborem elementalem, in quantum viuit ex cibariis elementatis. Et coloratus eſt per colores quatuor elementorum generalium ad ſuum colorem. Eſt viuus per vegetatiuam, quæ vegetat illa, quæ comedit, ipſa tranſmutando in ſpeciem leonis. Et colorem habet per vegetatiuam, quæ colores generales digerit in ſpecialem colorem, quia ſicut tranſmutat aquam, quam bibit in ſanguinem, ſic colorem aquæ in colorem leonis tranſmutat, ſicut in hominibus, qui comedunt cibaria nimis calida, vegetatiua vegetat in ipſis colorem croceum in oculis & in facie. Et ſenſitiua ponit in leone vitam: per quam calorem ſentit, famem & ſitim, & in ipſo ponit colorem ſanguinis, & ei dat virtutem, quod colorem videre poſſit. Sonus, odor & ſapor ſunt naturæ primariæ ad arborem ſenſualem, quę ſunt ex parte trium arborum generalium, ſicut elementalis natura, quæ ponit aures in leone, quæ inſtrumenta ſunt ad audiendum & ponit naſum, qui inſtrumentum eſt ad odorandum, & in ipſo ponit guttur, qui inſtrumentum eſt ad guſtandum. Et vegetatiua ponit in leone naturam audiendi, in quantum digerit ſonum ad audibilitatem per naturas calidas & ſiccas, quæ plus reddunt de ſono quàm illæ, quæ ſunt ex aliis complexionibus, & apparet in tonitruo, quod eſt de vaporibus calidis & ſiccis, etiam per retentiuam (quæ eſt vna brancha vegetatiuæ) retinetur ille ſonus in auribus. Ponit etiam odorabilitatem, in quantum digerit odores ad odoratiuitatem, quoniam ſicut aquam digerit in ſanguinem, ſic digerit odores in odorabilitatem. Et hoc facit vegetatiua in guſtare, quæ digerit guſtabilitatem in hoc, quod ipſam ponit in diſpoſitione guſtandi, ſicut natura quæ ponit in ferro diſpoſitionem claui. Et guſtare ponit in potentia vegetatiuam & ſenſitiuam quæ quidem ſenſitiua ipſam ducit in actu in leone, in quantum ei dat naturam gu-

ſtatiuam. Ponit etiam in ipſo odorare & audire, in quantum ei dat potentiam auditiuam & odoratiuam. Et in hoc paſſu cognoſci poteſt, quomodo vegetatiua obiecta quæ ſunt extra diſponit cum elementatiua ad obiecta, quæ ſunt intrà, quæ ſunt ex natura ſenſitiuæ, in quibus ipſa accipit ſenſitiua. Tactus & affatus ſunt formæ naturales & primæ ad arborem ſenſualem, ſicut leo, qui tactum habet per arborem elementalem, in quantum in ipſo ponit quantitates diſcretas ſub forma molli, aut ſub forma dura in tangendo. Ponit adhuc in ipſo affatu linguam quæ eſt elementata, & quæ eſt inſtrumentum & organum ad affandum. Et vegetatiua ponit in tangere ſaporem digeſtum & in diſpoſitione & potentia poſitum, vt ſentiri poſſit & affari, ponit in potentia & in diſpoſitione quod audiri poſſit. Et ſenſitiua ponit in tangere ſentire, ſicut leo, qui cum tangit aquam frigidam cum lingua, ſentit frigiditatem, & cum clamat, ſuam vocem ſentit, & adhuc ſentit vocem aliorum entium cum ſua potentia auditiua, quæ eſt brancha ſenſus. Vigilatio & dormitio & ſomnium ſunt potentiæ primæ ad arborem ſenſualem ſecúdùm naturas trium arborum, quia natura elementalis ponit in leone vigilationem, in quantum fameſcere facit, & ſua neceſſaria imaginari per nimium calorem aut frigiditatem, humiditatem aut ſiccitatem. Et in dormire ponit naturam quieſcendi, in quantum ceſſat humorum contrarietas, qui excitant ipſum ad vigilandum, quorum contrarietatem leo ſufferre non poteſt, & ideò dat ei natura in dormitione quietem. Et natura elementalis ipſum ſomniare facit, in quantum ſuam imaginationem ſtare facit inter vigilationem & dormitionem ratione impreſſionum, quæ ſe habent ad omnes partes, videlicet ad vigilandum & dormiendum, & ideò homines qui ſunt complexionis calidæ & ſiccæ, ſomniant colores croceos, & ſiccitates, & prælia. Et quia anima requirit recolere, intelligere & amare, & ignis requirit calefacere & deſiccare, in dormitione loquuntur de rebus quæ ſunt de natura calida & ſicca, & ſimiliter de præliis. Vegetatiua ponit in vigilare ſuam naturam, in quantum præparat leoni ſaporem comeſtionis, & in ipſo ponit ſuam naturam dormitionis, in quantum ipſum dormire facit, vt melius digerere poſſit cibaria, quæ ita bene digerere non poteſt in vigilando, quia formæ ſenſitiuæ ipſum impediunt, in quantum ſe habent ad ſua obiecta ſenſibilia. Et ſuam naturam ponit in ſomniare, in quantum digerit ſpecies fantaſticas, quas imaginatio accipit cum iuuamine ſenſuum. Quæ quidem ſpecies fantaſticæ ſunt inter vigilare & dormire. Et ſenſitiua ponit in vigilare ſuam naturam, in quantum ſenſus vti facit ſentire. Et in dormitione naturam ponit quieſcendi in quantum potentiæ feſſæ ſentiendi quietem habent in dormitione. Et ponit in ſomniare ſpecies ſentiendi confuſas, quæ ſunt inter vigilare & dormire. Gaudium & ira ſunt formæ primæ ad arborem ſenſualem ſecundùm naturas trium naturarum arborum generalium, ſicut in leone, in quo natura elementalis eſt ratio ad placitum, quod habet per ſuam vigentem fortitudinem, cum qua poteſtatem habet vincendi alias beſtias. Et in illo ponit diſpoſitionem ire per frigidum, & per calidum, & per famem, & per ſitim, & per infirmitatem. Et vegetatiua ponit ſecundùm ſuam naturam placitum in leone, in quantum

tum cibaria digerit, quæ accipit tali modo, quòd ipſum ſanum ſtare facit, & ei miniſtrat placitum per ſaporem & tactum, quem facit in leoniſſam. Ponit etiam in illo iram per contrarium modum placiti. Et ſenſitiua ponit in illo placitum per videre, & per ſentire ſapores bonos. Ponit etiam in illo iram, in quantum ipſum ſentire facit contraria ad viuendum, ſicut ſunt fames, ſitis & dolor. Sanitas & infirmitas ſunt formæ primatiæ ad arborem ſenſualem, ſicut leo, qui per ſanitatem eſt ſanus, & per infirmitatem infirmus. Et iſtę impreſſiones ſunt per naturas arborum, ſicut elementatiua, quæ per temperatas complexiones eſt ratio ſanitatis, quæ eſt in leone, & per diſtemperatas complexiones eſt ei ratio infirmitatis. Et digeſtiua ei eſt occaſio ſanitatis tunc: cum digerit cibaria, ſecundùm quod oportet. Et quando peccat in ſua operatione, infirmitatem in leone miniſtrat. Et ſenſitiua ſanitatem miniſtrat per ſentire placitum in comedendo & bibendo, quia ſapor ſentitus naturam viuificat. Et ideò de placito quod habet leo in videre ea quæ ſibi placent. Et per contrarium ſenſitiua infirmitatem miniſtrat in leone. Induſtria eſt forma generalis ad induſtrias animalium, quæ induſtria ſuſtentata eſt in potentiis generalibus, videlicet elementatiua, vegetatiua & ſenſitiua: ſicut leo qui induſtriam habet ad venandum ſecundùm elementatiuam, quæ accipitur ſupra in inſtinctu naturali ignis, & in eius appetitu, qui modum habet aquam calefaciendi, calefaciendo aërem quem calefacit: vt in humiditate calefacta, quam aër dat aquæ: tranſeat ignis ad calefaciendum & mortificandum aquam. Item ignis habet modum calefaciendi aërem influendo in illo calorem deſiccatum, vt cum ſua ſiccitate humiditatem exiſtentem in aquam poſſit mortificare, vt aqua beneficium ab aëre non recipiat. Conſimili modo vegetatiua eſt ratio leoni, quod habeat induſtriam ſecundùm ſuum modum generalem, quem habet in ſuis branchis: ſicut leo, qui modum habet exiſtendi in locis calidis, quando fit frigus, & in locis frigidis, quando viget calor. In quo modo digeſtiua melius poteſt operari ſecundùm naturam ſenſitiuæ, quæ ei miniſtrat loca frigida, quando habet calorem, & loca calida, quando habet frigus. Et adhuc ſe facit inuiſibilem de nocte beſtiis, quia timorem habent de illo, quando ipſum vident, & ideò plus venatur de nocte, quàm de die. Subſtantia, eſſentia & ens ſunt formæ generales & primæ ad arborem ſenſualem: ſicut in leone, in quo ſubſtantia elementalis, & generalis ponit ſubſtantiam ſpecialem & indiuiduatā ex quatuor maſſis deriuatam, eſſentia cuius eſt leoneitas, quæ eſt ex natura elementali, in quantum hoc quod in leone videri poteſt, & tangi. Et idem eſt de ſua entitate elementata. Et idem facit vegetatiua, quæ vegetando conſeruat ſpeciem leonis. Et ſenſitiua ſimiliter, quæ ſenſando aut ſentiendo conſeruat, & ipſum generat cum agente naturali. Et leoneitas quæ eſt eſſentia leonis, eſt per vegetationem & per ſenſum, quia ſine vegetare & ſentire eſſentia ſtare non poſſet ſuprà ſubſtantiam, quæ ſtat ſub eſſentia per vegetare & ſentire, quæ ſunt de entitate ſubſtantiæ & eſſentiæ. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere, quod ſubſtantia eſt in particularibus ſub eſſentia & operatione illius, ſicut bonus ſub bonitate. Et adhuc cognoſci poteſt quod

eſſentia & ſubſtantia ſtant ſub entitate. Et in hac cognitione multum de philoſophia habetur. Et adhuc ea quæ dicta ſunt de centum formis applicatis ad indiuiduatum arboris ſenſualis. Quæ applicatio ſubiectum eſt generale, in quo datur doctrina habendi artem & modum ad applicandum centum formas ad inueſtigandum veritatem entium ſecretorum ſequendo modum, quem terminus inueſtigandi ſecreta & naturas cum centum formis, & indiuiduatum, elementatum, vegetatum & ſenſatum cum naturis elementalibus, vegetalibus, & ſenſualibus.

DE ARBORE imaginali.

ARbor iſta in ſeptem, vt aliæ, diuiditur partes, ſcilicet, in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia imaginata in ſimilitudines illorum realium in imaginatione ſumpta.

Truncus eſt trunci realitas aliarum arborum imaginati in ſimilitudinaria accepti.

Branchæ ſunt ſimilitudines brancharum aliarum arborum imaginatæ.

Rami ſunt ſimilitudines ramorum aliarum arborum imaginatæ.

Folia ſunt ſimilitudines foliorum aliarum arborum imaginatæ.

Flores ſimiliter ſunt ſimilitudines florum aliarum arborum imaginatæ.

Fructus ſunt ſimilitudines fructuum aliarum arborum imaginatæ.

De

De Arbore imaginali.

ARBOR iſta eſt de ſimilitudinibus & impreſſionibus. Et diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. Et eſt de ſimilitudinibus arboris elementalis, vegetalis, & ſenſualis, quoniam in quantum eſt generalis, in illis eſt inſerta & cum illis mixta: ſicut vegetalis in elementali, & ſenſualis in vegetali. Et ſimilitudines ex quibus eſt, ſunt maſculinæ & fœmininæ: maſculinæ ſunt per bonificatiuum, magnificatiuum, & cæteras formas. Eſt ex ſimilitudinibus fœmininis per bonificabile, magnificabile, & cæteras materias. Et propter hoc in ſe continet imaginatiuum, imaginabile, & imagi-

nari,

nari, quod eſt ſimilitudo bonificare, magnificare, & cæterorum actuum. Et imaginatiuum eſt ſimilitudo bonificatiui, & magnificatiui & cæterorum. Et imaginabile eſt ſimilitudo bonificabilis & magnificabilis & ſic de aliis. Arbor iſta eſt de imaginatione, quæ eſt creatura vt plurimùm neceſſaria animalibus, quia abſque illa viuere non poſſunt, nec ſe poſſent habere ad obiecta ſenſibilia: ſicut leo qui ad fontem redire non poſſet abſque imaginari, neque ſimiliter auis ad ſuum nidum, nec homines ad domum, nec antequam domus eſſet, ipſam facere ſcirent, nec ſine imaginatione clauum, tunicam, nec nauem facere ſcirent, nec habitus ſcientiarum haberent, neque alia quæ neceſſaria ſunt ad viuendum, neque memoriam rerum tranſactarum haberent. Hæc arbor videri non poteſt nec tangi. Et in quantum imaginabilitas eſt in corporibus inanimatis, & in quantum imaginatiuitas, imaginabile, & imaginari eſt in animatis corporibus, in animatis corporibus eſt ſicut in igne & in aëre, qui aſſimilantur in calore, & ſicut ſpeculum, quod accipit vmbram & figuram plantæ, quæ ſimilantur ad diaphanitatem in vmbra, & eſt in animatis, qui ſimilantur in ſpeciebus, ſicut Petrus & Martinus, qui ſimilantur in ſpecie hominis, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Radicibus arboris imaginalis.

RADICES arboris imaginalis ſunt ſimilitudines radicum realium de quibus in arbore elementali, vegetali, & ſenſuali dictum eſt: ſicut ſimilitudo bonitatis, magnitudinis, durationis, poteſtatis, & cæterarum radicum, etiam ſimilitudo vnitatis, & pluralitatis, & cæterarum conſimiliũ formarũ, de quibus dictum eſt. Et ſuæ radices ſunt ita generales ad ſimilitudines ſpecificas: ſicut ſunt radices reales, & generales ad ſpecificas, ſecundùm quod in exemplis quæ dedimus, dictum eſt. Bonitas ſuam dat ſimilitudinem magnitudini, in quantum magnitudo eſt bona per bonitatem, & magnitudo dat ſuam ſimilitudinem bonitati in quantum bonitas per magnitudinem eſt magna, & ex his ſimilitudinibus realibus eſt imaginatio arbor ex ſimilitudinibus & impreſſionibus, & quæ accipit ſimilitudines radicum: ſicut cera, quæ accipit ſimilitudinem literarum ſigilli, & ſpeculum quod accipit figuras quæ ſunt ante ipſum: & ſicut homo qui imaginatur equum, quem vidit in quo imaginatur bonitatem in quantum bonus eſt ad currendum, & in ipſo imaginatur magnitudinem, quia ipſum vidit magnum, & quia ipſum vidit pulchrum imaginatur in ipſo pulchritudinem ſicut magnitudinem, quæ eſt pulchritudo bonitatis, quoniam pulchrum eſt bonitati quod ſit magna. Vnde ſicut poteſtatiua, ſenſitiua naturam habet & proprietatem, quod in ſua ſpecie ſentiat ſaporem pomi, quod homo comedit, quam non ſentit in ſpecie pomi, ſed in eſſentia ſua: ſic imaginatiua accipit & attingit ſimilitudines reales in ſemetipſa, in qua digeſtiua ipſas digerit. Et in his ſimilitudinibus quas accipit in imaginatiua à bonitate, magnitudine & cæteris radicibus ſunt naturæ arborum realium, quæ ſunt imaginabiles, quia cum imaginatiua participat, quæ in ipſis generaliter eſt extenſa: ſicut ignis & cætera elementa, quæ in elementatis figuram faciunt, & ponunt in illis colores: ſicut in equo elementato, in quo eſt

figura & color, qui boni ſunt & magni. Et quia ex ſimilitudinibus realibus ſimilitudines fantaſticæ deſcendunt, ſicut accidentia quæ exeunt ex ſubſtantia accipit imaginatiua ſimilitudines reales ab equo, quæ bonæ ſunt & magnæ, & ipſas accipit cum ſenſitiua, quæ eſt inſtrumentum ad illam receptionem, quam attingit videndo colorem & magnitudinem, & digeſtiua ipſas ſpecies fantaſticas digerit, in quantum diſpoſitæ ſunt, quod ſint imaginatæ, & cum imaginatiua ſunt potentialiter in obiectis cum iuuamine ſenſitiuæ, ſecundùm quod dictum eſt. Et ſic omnes tres naturæ arborum realium diſponunt, quomodo imaginatiua earum ſimilitudines accipiat, quæ apparent in bonitate & magnitudine equi.

De Trunco arboris imaginalis.

TRVNCVS arboris imaginalis eſt ex ſimilitudinibus communis & confuſus, & conſtitutus eſt ex eſſentiis & naturis radicum ſuarum, & in ipſo ſunt potentialiter ſimilitudines ſpecificæ, quas ex ipſo agentia naturalia & animata attrahunt vlterius non animata. Inanimata ſunt: ſicut figura plantæ terræ vel equi, quæ apparent in ſpeculo vel in vmbra aut in aqua, aut in vmbra quam arbor facit in terra ratione ſolis, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Quare truncus ſecundùm quod tangitur ex ſui natura, reſpondet ad tactum: per quem tangitur per agentia naturalia, quia ſi per bonitatem tangatur, reddit ſimilitudinem bonitatis, & ſi per magnitudinem, ſimilitudinem magnitudinis: ſicut Deus, qui eſt iuſtus, miſericors & humilis, quia ſi tangatur cum iuſtitia, iuſtitiam reddit, ſi cum miſericordia, reddit miſericordiam, & ſi cum humilitate, reddit humilitatem. Conſimilimodo facit truncus imaginatiuæ, quia ſi bonitatem imaginatur in ſpecie equi, reddit ei bonam ſimilitudinem equi, & imaginatiua ipſam accipit in ſua natura, in qua ducit de potentia in actum: ſicut ignis, qui cum calefacit aquam frigidam, ducit calorem in actum, qui ante ſtabat in potentia. Hæc ſimilitudo ſtat in duobus modis. Vnus modus eſt in quantum non eſt accepta per imaginationem: ſicut vmbra plantę in ſpeculo vel in aqua, vel in terra, quæ eſt ſimilitudo ſimilitudinum realium, elementatiuum, ita quod planta non imaginatur illam ſimilitudinem, neque ſpeculum aqua, neque terra illam ſimilitudinem imaginantur, quia non ſunt ſubſtantiæ animatæ, imaginabilitas tamen cum illis participat in trunco generali, qui eſt de natura elementali, vegetali, ſenſuali, & imaginali. Et propter hoc ſecundus modus ſimilitudinis eſt per agens naturale animatum: ſicut equus vel homo, qui potentiam habent imaginatiuam, quæ vmbram plantę accipit in aqua vel in terra illam vmbram imaginando. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod imaginabilitas eſt duobus modis. Vna eſt, quæ diſpoſita eſt quod imaginata ſit: ſicut vmbra plantæ, quæ apparet in ſpeculo, vel in aqua aut in terra. Alia eſt imaginabilitas, quæ eſt ex eſſentia imaginationis coniunctæ cum imaginatiuitate maſculina in animali, quæ cum ſua imaginabilitate & in ſua imaginabilitate ſtat in vna ſubſtantia indiuiduata & ſub vna & eadem ſpecie. Et in ſua imaginabilitate attingit imaginabilitatem extra ſuſtentatam in vmbra plantæ, quæ in ſpeculo, aqua & in terra eſt ſimilitudo plantæ, quam

ſimilitudinem accipit animal, ſicut homo, qui imaginatur illam ſimilitudinem plantæ. Et truncus huic vmbræ reddit ſimilitudinem bonitatis, in quantum illa imaginatio eſt bona, & magna eſt in hoc quod magnam facit operationem, & ideò ſimilitudinem reddit magnitudinis. Et quia operationes tranſactæ durant per imaginationem, quæ ipſas reddit à trunco exit ſimilitudo durationis. Et idem eſt de poteſtate, quoniam magna poteſtas ſtat in illo imaginari, quia ex trunco exit magna ſimilitudo poteſtatis, & idem eſt de inſtinctibus naturalibus & appetitibus & de aliis ſimilitudinibus, quæ ſunt ex formis realibus & generalibus, quæ imaginabiles ſunt iuuantibus quibuſdam formis aliis: vt ſint imaginatæ earum ſimilitudines. Ita ſub ratione imaginationis: ſicut bonæ ſunt ſub ratione bonitatis, & magnæ ſub ratione magnitudinis, & ſic de aliis.

De Branchis arboris imaginalis.

BRANCHÆ arboris imaginalis ſimilitudines ſunt brancharum aliarum arborum: ſicut veſtigia pedum, quæ ſunt ſimilitudines pedum per operationem, ſic branchæ imaginatiuæ ſunt impreſſiones operationum, quas faciunt arbores reales & naturales. Et de hoc exemplum dabimus breuiori modo quo poterimus, vt melius cognitionem imaginationis dare poſſimus.

De Similitudine ignis.

IGnis ſimplex videri non poteſt neque tangi, & ſua ſimilitudo ſtat in ramis, videlicet in igne compoſito, qui eſt ſuum opus: ſicut flamma, quæ viſibilis eſt & compoſita ex quatuor elementis: ſed quia in illa plus eſt de igne quam de aliis elementis ſtat ſimilitudo ignis in illa & non aliorum, & ex hac ſimilitudine imaginatio imaginatur ignem ſimplicem, & ſimilitudinem accipit à flamma & non flammam. Et hæc ſimilitudo exit de imaginabilitate flammæ, quæ viſibilis eſt, quam imaginatio in ſuam propriam imaginabilitatem conuertit, quæ eſt, pars animalis, quod flammam imaginatur. Vnde ſicut ignis qui cum medio tranſit ad aquam (hoc eſt per aërem) ſic imaginatiua cum vna ſimilitudine aliam accipit ſimilitudinem: videlicet cum ſua ſimilitudine reali, quæ eſt pars animalis imaginatiui, accipit ſimilitudinem flammæ ignis, quæ eſt ſimilitudo fantaſtica, depurata & digeſta in cerebro, quæ exit de imaginabilitate reali flammæ, quæ ſtat inter imaginabilitatem realem animalis & imaginabilitatem flammæ: ſicut ſomniari, quod eſt in medio dormiendi & vigilandi. Et hæc imaginabilitas, quæ eſt inter duas imaginabilitates reales, eſt ſpecies fantaſtica imaginationis, quæ non eſt de ſua eſſentia: ſicut accidens, quod non eſt de eſſentia ſubſtantiæ. Et eſt operatio imaginandi & inſtrumentum cum quo imaginatiua tranſit ad imaginandum ignem ſimplicem imaginando ſuam ſimilitudinem, quæ viſibilis eſt, quę eſt flamma. Veruntamen ignis ſimplex in figura imaginari non poteſt: ſed in qualitate, videlicet in calore vel in leuitate aut in colore. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo imaginatio ſpecies multiplicat, quæ ſunt ſimilitudines entium realium.

De Similitudine appetitiuæ.

APpetitiua eſt vna de branchis arboris vegetalis:cuius ſimilitudo eſt vna de branchis arboris imaginalis:ſicut ſimilitudo ignis,quæ eſt vna ex bráchis arboris imaginalis. Appetitiua eſt ens reale in arbore vegetali, & ſuã ſimilitudinem accipit animal in ſuis appetitibus naturalibus: ſicutꝫ homo, qui naturalẽ habet appetitum ad comedendum & bibendum, & ſic de aliis ſenſibus. Et ideò naturalem habet inclinationem ad imaginandum res appetibiles, quas cum imaginatiuitate imaginatur. Et quia imaginatiuitas & imaginabilitas ſe habent relatiuè: ideò imaginatiua accipit cũ ſimilitudine imaginatiuitatis ſuammet ſimilitudinem maſculinam, & cũ ſua ſimilitudine maſculina accipit ſimilitudinẽ fœmininã ab obiecto imaginabili & appetibili ſub ratione coloris,ſaporis,vocis,odoris,aut tact*. Et ſic imaginatio ſimilitudinem accipit à potẽtia retentiua, digeſtiua & expulſiua. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo imaginatiua ſimilitudines accipit ex arbore vegetali.

De Similitudine Viſus.

SImilitudo videndi eſt bráchia imaginatiuæ in qua imprimuntur res viſibiles,ſicut imaginatiua hominis aut araneæ, qui propter hoc, quia vidit domum,cum eſt in abſentia illius: illã domum imaginari poteſt, & aranea telam, quam facere deſiderat: & imaginari eſt ſpecies multiplicata de imaginabilitate ſuſtentata in camera viſibili, compoſita ex quatuor elementis,in quibus imaginatiua generalis eſt inſerta cum viſibilitate elementorum compoſitorum. Et cum viſitiua potẽtia materiam tetigerit, & figuram cameræ,quando homo eſt in abſentia cameræ, aut clauſerit oculos imaginatiua attrahit à viſibilitate ſimilitudinẽ, quæ eſt ſpecies fantaſtica in imaginatiua accepta & impreſſa,& ſic imaginabilitas remanet ens reale ſignificatum per viſibilitatem rei. Et ſimilitudo imaginabilitatis eſt operatio imaginatiuę, quæ illam ſimilitudinem imaginabilitatis accipit per videre in ſeipſa, & in ſua propria imaginabilitate,quæ cũ imaginabilitate cameræ habet concordantiam in ſpecie. Et inſtrumentum eſt viſibilitas cameræ, cum qua imaginatiua ſimilitudinem trahit ab imaginabilitate camerę,& ponit in ſua propria imaginabilitate: cum qua eſt coniũcta in homine, qui ſuam imaginatiuam mouet ad imaginandum cameram. Et in hoc paſſu cognoſcitur natura & modus, quem imaginatiua habet in multiplicando ſpecies, quas trahit ab imaginabilitatibus cum inſtrumento,quod eſt videre: de quo dictum eſt.

De Similitudine Auditus.

SImilitudo auditus eſt vna brancha arboris imaginalis: ſicut homo, qui audit aliquam notam aut aliquos ſermones, qui ſũt audibiles in auribus & in aëre,q ſũt partes arboris elemẽtalis: in quibus audibilitas ſuſtẽtatur & diſponitur,quod audiatur,& ſtat in potẽtia,quod audiat per auditiuum, quod eſt de eſſentia ſenſus,quod audibilitatẽ accipit: quæ eſt extra diſpoſita in ſua audibilitate intrà, quæ eſt de eſſentia ſenſus & pars hominis, qui audit ſermones. Et ideò imaginatiua quæ extẽſa eſt per aërem & per aures: & ſic de aliis partibus: ſicut forma in arbore elementali extenſa cum tangitur per imaginatiuum ſpeciale, (quod eſt de ſua

natura) reddit imaginabilitatē ſpecialē in ſermonibus auditis: quos accipit imaginatiuum in illis cū audire: quod eſt inſtrumentum à quo trahit ſimilitudinem imaginandi, quę eſt ita veſtigiū & impreſſio audiēdi: ſicut veſtigiū pedis in cinere. Et in hoc paſſu datur doctrina: quomodo imaginatiuum multiplicat ſpecies & ipſas trahit ex ſimilitudinibus audibilitatis cum inſtrumento, quod eſt audire.

De ſimilitudine Odoratus.

Similitudo odoratus eſt vna brācha arboris imaginalis, cum qua animal imaginatur odorabilia, & hoc ſecundùm illum modū diximus in ſimilitudine videndi. Imaginari quod eſt de odorabilibus, non eſt ſecundum figuram circularem, quadrangularem, neç etiam ſecundum triangularem: quia deficit corpus ſolidum in quo formaretur illa figura odorationis, inquantum non habet ſuperficiem, quæ ſit viſibilis oculis, ſed imaginatio imaginatur figurā odorationis ſub ſpecie pomi, aut arboris, aut roſæ. Et ideò imaginatiua tranſit ad imaginādum obiectum in quo odoratio ſuſtentatur, & mouet ſe imaginatiuum ad imaginandum delitias, quas odoratiuum in illis objectis aſſumit.

De ſimilitudine Guſtus.

Similitudo guſtus eſt vna brancha arboris imaginalis, & imaginari eſt ſimilitudo guſtus multiplicatū ex guſtabilibus, videlicet ex ſimilitudinibus illorum: ſicut homo qui in pomo imaginatur dulcedinem, & in thure amaritudinem. Et dulcedo & amaritudo ſunt entia realia, & ſimilitudines quas imaginatiuum trahit, ſunt ſpecies fātaſticæ ſuſtentatæ in natura imaginationis maſculinæ cū inſtrumento, quod eſt guſtare, quod accipit dulcedinē & amaritudinem per attractionem ſēſus maſculini, qui ad ſe trahit naturam ſenſus fœminini: & fœmininus inquātum ſe diſponit ad attractionem ratione appetituum naturalium, ad ſe attrahit naturam maſculinam.

De ſimilitudine Tactus.

Tactus eſt vna brancha ſenſus: ſecundùm quod dictū eſt, & eius ſimilitudo eſt illud, quod imaginatiua trahit ad ſuam ſpeciem, inquantum imaginatur operationes tangendi: ſicut homo, qui tangit ferrum calidum, aut aquam frigidam, aut fœminā: quē tactum ſenſus ſentit: in quo imaginatio eſt ſeminata & inſerta, & quæ reſpōdet imaginatiuæ in ſpecie & natura imaginabili, quæ eſt pars animalis. Et propter hoc imaginatiuum trahit ſpeciem fantaſticam, quod eſt imaginatū quo indutum eſt tangere, quod eſt ens reale, & eius veſtimentum eſt ſimilitudo fantaſtica, quæ eſt operatio imaginationis. Et propter hoc quando homo imaginatur tactum quē fecit fœminæ: illa ſimilitudo mouet calorem naturalē & inſtinctū ad generationē, & appetitum ſimiliter ad cōſeruationē ſpeciei humanę. Et hoc eſt, quia tactus & imaginatiua ſunt mixtæ naturæ & potentiæ adinuicem cum quantitate continua. Sed quia imaginatio eſt vna eſſentia, & tactus alia eſſentia, & ſpecies ſunt diſtinctæ, ſtant in quantitate diſcreta.

De ſimilitudine Affatus.

Affatus eſt vna brācha ſenſus ſecūdum quod ſuprà probatum eſt. Ex quo affatu imaginatiua trahit ſimilitudinem,

dinem, ſicut ignis, qui cum aquam frigidam calefacit:calorem qui in illa aqua erat potentialiter, trahit in actu,de quo quidem calore frigiditatē aquę induit, quę quidē aqua ſtat intra calorem, & ille calor tractibilis eſt de eſſentia caloris attractiui.Simili modo imaginatiua trahat ſuam ſimilitudinem de affatu, in quo ſtat in potentia, in quantum affatus eſt imaginabilis ratione conceptionis interius in voce manifeſtatæ, ex qua ſimilitudine imaginatiua affatum induit in ſua propria imaginabilitate diſtincta in ſubiecto & non in ſpecie ab imaginatiuitate, in qua affatus eſt indutus ex ſimilitudine fantaſtica, quæ exit de imaginatione generali, quæ eſt ens reale per ſpeciale tacta, quæ ſpecialis eſt pars imaginatiui indiuiduati in ſpecie humana,vel in ſpecie equi,& ſic de aliis. Et ideò ioculatotes ante imaginantur notas quas intra concipiunt, & ſimilitudines illarum trahunt in ſermonibus quos in ore eum lingua proferunt, vel in ſimilitudinibus ſermonum, quos formant in inſtrumentis:ſicut in ſigella vel in ſimphonia, & hoc facere non poſſent, ſi imaginatiua ſimilitudinem in ſua ſpecie non acciperet ex affatu vel ex ſimilitudinibus ipſius affatus.

De Ramis arboris imaginalis.

RAMI arboris imaginalis ſunt ſimilitudines ramorum arboris elementalis, & ramorum arboris vegetalis, & ramorum arboris ſenſualis. Similitudines ſunt arboris elementalis, in quantum ſunt ſimilitudines compoſitæ,quę ſimilitudines ſimplices ſignificant: ſicut quatuor maſſæ elementorum cōpoſitorum,quę ſunt ſimilitudines ſimplicium elementorum. Et ideò rami imaginabiles ſunt quatuor ſub ſpecie ramorum elementalium exiſtentium, ſicut imaginatiua, quæ imaginatur maſſam terræ in qua habitamus, & maſſam aquæ,quam in mari videmus, & maſſam aëris,in quo ſumus,& maſſam ignis, quem ſentimus tangendo & videndo: vt qui ſtat in ferro & in lapide. Et has maſſas imaginatur cum iuuamine ramorum vegetatiuæ, & ſenſitiuæ. Cùm iuuamine ramorum vegetatiuæ,qui ſunt generatio, corruptio,priuatio,& renouatio:ſicut generatio ſpecierum generatarum in terra & indiuidua elementata ex terra:ſicut pomerium, quod naſcitur in terra & de terra, & pomum in ſpecie pomerij, & hoc cum corruptione formarum veterum, & cum priuatione illarum, & cum renouatione nouarum formarum. Vnde propter hoc imaginando imaginatiua quatuor formas imaginatur:terram,ex qua exeunt & in ipſa attingunt naturas & proprietates elementales, à quibus imaginatiua trahit ſimilitudines plantarum. Imaginatiua terram imaginatur cum iuuamine ſenſitiuæ, videlicet cum iuuamine ramorum ſuorum, qui ſunt ſenſitiuum, ſenſibile, & ſentire in branchis ſenſitiuæ,in quibus ſunt rami ſenſitiui,ſenſibilis,& ſentire:ſicut in ſenſu, qui eſt viſus,ſunt viſitiuum, viſibile, & videre:& in auditu,auditiuum, audibile,& audire. Et quia viſitiuum monſtrat membra corporum repræſentatorum membris ſenſus communis iuuat imaginatiuam ad imaginandum viſibilia. Et ſic imaginatiua tranſit ad imaginandum terram,& ſuas conditiones attingit, & proprietates in viſibilitatibus elementorum, quæ ex ipſa deriuantur, & illud quod in ramis elementatiuæ, vegetatiuæ, & ſenſitiuæ attingit,

ſui rami proprij ſunt & eſſentiales, qui impreſſi ſunt ex ramis antedictis, & in ramis imaginatiuæ imprimunt ſimilitudines ſuas motas per agentia naturalia, videlicet per illos, qui imaginantur ramos reales arborum prædictarum.

De Foliis arboris imaginalis.

Folia arboris imaginalis ſunt ſimilitudines foliorum arboris elementalis, vegetalis, & ſenſualis. Folia arboris elementalis ſunt quantitas, qualitas, & cætera prædicamenta, quæ exeunt à ſubſtantia elementali in ſpecie elementationis, & imaginatiua illas imaginatur cum foliis arboris vegetalis, & ſenſualis, quæ ſibi ſunt inſtrumenta ad imaginandum folia arboris elementalis. Et illa inſtrumenta ſuas imprimunt ſimilitudines in imaginatiua, & imaginatiua ipſas accipit, & ad ſimilitudines foliorum elementalium tranſit.

De Similitudine Quantitatis.

Imaginatiua accipit ſimilitudinem quantitatis realis, quæ ſimilitudo eſt fantaſtica, & ipſam accipit cum iuuamine naturarum trium arborum, quæ ſibi ſunt inſtrumenta ad accipiendum ſimilitudinem: ſicut arbor elementalis, quæ figuram facit ſubſtantiæ corporalis, in quantum inipſa ponit longum, amplum, & profundum, quæ ſunt quantitates continuæ ſubſtantiæ, quæ videri non poſſunt nec tangi, & per ſenſum videt figuram. Et imaginatiua conſiderat longum, amplum, & profundum, ex quibus trahit quantitatem in abſtracto, & illud quod trahit, eſt ſimilitudo quantitatis ad quam tranſit, quia videtur in colore & figura. Et ſimilitudo facit de quantitate diſcreta, de qua ſimilitudinem accipit cum iuuamine arboris elementalis, & ſenſualis: ſicut elementalis, quæ componit digitos, manus, & differentia ipſos in numero diſtinguit, & viſus ipſos in numero diſtinctos recipit, & imaginatiua ſimiliter, & ideò imaginatiua numerum multiplicat ex vno, duobus & tribus, & ſic de aliis diſcretis, quæ numerari poſſunt. Et hæc quantitas numeri non eſt aliquid in ſeipſa, ſed eſt ſimilitudo quantitatum realium diſcretarum. Quæ ſimilitudo eſt operatio imaginationis quæ plura conſiderat. Iuuat adhuc vegetatiua ad operationem imaginationis cum ſuis radicibus: ſicut ſapor vini, quod eſt forte, quando eſt purum: & non forte, quando eſt lymphatum. Et ideò imaginatiua in vino conſiderat fortitudinem maiorem & minorem. Idcircò conſiderat quantitatem fortitudinis cum iuuamine guſtus in guſtando, quam quantitatem non accipit ſub figura circulari, triangulari, nec quadrangulari, quia ſapor non eſt viſibilis, quia non eſt obiectum viſus, & ideò imaginari non poteſt ſub obiecto viſus: ſed ipſum imaginatur in obiecto, quod ſpectat ad guſtum. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo imaginatiua vnam quantitatem accipit ſecundùm vnum ſenſum, & aliam quantitatem ſub alio ſenſu. Et propter hoc vnam generalem quantitatem conſiderat, quæ eſt ſimilitudo quantitatis realis & generalis, quæ extenditur in arboribus & earum partibus: ſicut accidens, quod eſt extenſum in ſubſtantia in longum, amplum, & profundum, & rotundum.

De Similitudine Qualitatis.

SOnus eſt per arborem elementalem,& ſub ſono ſtat verbum,quod audibile eſt per ſenſum, qui eſt auditus, & quia verbum videri non poteſt nec guſtari: ſed tantummodò audiri, imaginabilis eſt ratione ſenſus, qui eſt auditus,& eius imaginabilitas diſpoſita eſt per arborem elementalem, & ſenſualem, quæ ſunt inſtrumenta ad imaginandum,cum quibus inſtrumentis imaginatiua trahit ſimilitudinem à verbo,& ponit in imaginari, ita quod ſimilitudo tenet vnum pedem in verbo in quantum eſt ſua figura,& alium pedem tenet in imaginatione in quantum eſt ſua operatio, & ita ſtat in medio, videlicet inter verbum & imaginationem, quæ illam ſimilitudinem trahit à verbo cum iuuamine auditus in audiendo & tactus in tangendo: ſicut audire, quod eſt in medio ſenſus, qui eſt auditus,& tangere quod eſt inter linguam & aërem, quæ quidem lingua tangit aërem in quo format vocem, quam accipit auditus in audiendo, & imaginationi ipſam repræſentat, & illud quod imaginatio accipit,eſt ſimilitudo: ſicut ſigillum,quod cera ſuas literas repræſentat, & cera literarum ſimilitudines, & non literas ſigilli aſſumit. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo ſimilitudines exeunt de entibus realibus. Secundùm hoc quod diximus de ſimilitudine auditus in audiendo,poteſt cognitio haberi quomodo imaginatiua accipit ſimilitudines qualitatis in verbis,in quibus qualitas extenditur,ſub qua quæri poteſt, qualia verba dixit Rex ſuo populo? & is qui reſpondet imaginatur verba in ſimilitudine illarum, in qua ipſa verba retinuit: ſicut cera retinet ſimilitudinem literarum quæ ſunt in ſigillo. Idem facit imaginatiua de qualitatibus naturalibus: ſicut ex calore, frigiditate, dulcedine & amaritudine, & de bonitate dulcedinis, & de malitia amaritudinis. Et quia iſtæ formæ ſunt ſicut impreſſiones literarum ſigilli in cera, imaginatiua ſimilitudinem accipit ex his impreſſionibus ſub ratione qualitatis.

De Similitudine Relationis.

PEr viſum videt homo infantem naſci de ſua matre, & ideò conſiderat homo matrem & filium, & patrem & filium, & propter hoc conſideratur quod ſi pater eſt, & filius ſit, & ſi filius ſit,quod pater ſit. Et idem ſequitur de relatione, qui eſt inter æquales cauſas; ſicut ſi eſt æqualitas, oportet quod ſint plures res, & idem eſt de concordantia. Et hæc neceſſitas eſt ens reale,ex qua imaginatio ſimilitudinem trahit relationis,ita quod entitas realis conuertitur cum relatione in vno eodem numero, & imaginatiua ſimilitudinem trahit relationis, & ipſam ponit in ſeipſa de qua induit ſuum imaginari ſicut ipſum induit de ſimilitudine albedinis, quando res albas imaginatur. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod relatio eſt vna cauſa ſecundùm realitatem, & ſua ſimilitudo eſt alia cauſa ſecundùm imaginari: ſicut litera, quæ eſt vna cauſa in ſigillo,& ſua ſimilitudo alia in cera.

De Similitudine Actionis & Paſſionis.

OCuli vident, quod martellus clauum extendit cùm percutere, & quod ignis calefacit aquam, quam calidam tactus ſentit, abſque quo ſentire

tire

tire non ſciti poſſet, quod ignis aquam calefaceret. Et ideò ſenſus ſunt inſtrumenta, mediantibus quibus imaginatiua trahit ſimilitudines actionis & paſſionis, & ponit ipſas in ſuo imaginari ex illis ſimilitudinibus indutum, quod quidem indumentum ſe extendit in rebus actiuis & paſſiuis, quia cum illa ſimilitudine accipit earum ſimilitudines, quemadmodum oculi qui cum luciditate albam ſimilitudinem, nigram, viridem, & rubeam accipiunt: ſicut imaginatiua cum ſimilitudine actionis & paſſionis ſimilitudinem actionis martelli accipit, qui clauum extendit, & etiam actionem ignis, qui aquam calefacit, & paſſionem ferri de quo effectus eſt clauus, & paſſionem aquæ per ignem calefactæ.

De Similitudine Habitus.

IGnis induit de ſuo calore aquam: inquantum ipſam calefacit, & aqua accipit habitum ignis ſub ratione contrarietatis, & aërem calefacit, qui habitum ignis accipit ſub ratione concordantiæ. Et ad hos habitus tranſit imaginatiua, ad imaginandum per habitum ſcientiæ, quoniam imaginari incipit cum habitibus, qui ſunt extra: ſicut tunica, quæ eſt habitus hominis qui ipsā induit, & ſic de chlamyde & de habitu coloris: ſicut homo, qui eſt albificatus per colorem. Et idem de guſtare, quod dulcificatum eſt, per dulcedinem ſaporis, & ſic de aliis habitibus, ex quibus imaginatiua ſimilitudinem habitus accipit, & ſicut intellectus, cum vna intellectiuitate plures res intelligit, & faber cum vno martello plures clauos facit, ſic imaginatiua, cum vna ſimilitudine, quam accipit ab habitu, multas ſimilitudines habituum attingit: ſicut habitū chlamydis, tunicæ, aquæ, aëris, contrarietatis, & concordantiæ: & in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo vnus intellectus generalis eſt ad intelligendum plures res.

De Similitudine Situs.

FIgura naturalis aſſituata eſt per circulum, quadrangulum & triangulum, & idem eſt de figuris artificialibus. Et has figuras attingit viſus, & inquantum viſus ipſas attingit, diſponit quod ſint imaginatæ in abſentia videndi, quia dum videntur, imaginatiua ipſas imaginari non poteſt, quia viſus dominus eſt in videre: ſicut ignis, qui aquam calefacit, dominus eſt in calefaciendo, ſcilicet, tunc cum oculi non vident figuras, quas viderunt, eſt imaginatio domina ad imaginandum ipſas, quia ipſas habituauit per videre quod ſibi illuminauit ſituationem circularitatis, quadrangularitatis, & triangularitatis. Et quia imaginatiua accipit ſimilitudinem ſituationis realis, cum illa ſimilitudine, quam accipit, imaginari poteſt plures aſſituationes reales: ſicut aſſituationem hominis, manus & cameræ, vici & ciuitatis, etiam aſſituare poteſt chimæram, & ipſam apprehendere ſub ſimilitudine bouis, hominis, piſcis, & fœminæ, & ipſam apprehendere poteſt, paruam aut magnam. Et hoc facit, quia aſſituationes facit in habitu ſitus non ſuſtentatæ, in habitu reali, ſcilicet in habitu imaginandi ſimilitudinem ſitus, quam accipit à ſitibus realibus. Et per hanc naturam pictores libertatem habent ad faciendum figuras magnas, aut paruas, & ſub ſimilitudinibus diuerſorum habituum & aſſituationum.

De

De ſimilitudine Temporis.

VIſus diem accipit,& noctem, videlicet ſimilitudinem amborum, & ex hac ſimilitudine quam accipit, imaginatiua ſimilitudinem, inquantum imaginatur vnum diem,& vnam noctem, & imaginatur diem in vno tempore,& noctem in alio,& ſic ſimilitudinem temporis accipit, & ſimilitudinem motus, cuius ſimilitudo eſt inſtrumentum imaginationi, quod ſimilitudinem crementi temporis accipiat. Hoc idem facit figura crementi, quod eſt inſtrumentum ad imaginationem per quod ſimilitudinem temporis accipiat: ſicut planta, quæ in vno tempore eſt parua, & in alio eſt magna, & fructus qui in vno tempore eſt viridis,& in alio tempore eſt maturus. Et quia tempus tangi nequit, neque videri, guſtari, nec odorari, ſenſus monſtrat imaginationi ſimilitudinem temporis, ſicut guſtus in guſtando, qui monſtrat quòd in vno tempore pomum eſt viride, & in alio maturum. Et ideo imaginatio quæ illam ſimilitudinem accipit, ſimilitudinem temporis accipit,& ſuum induit imaginari illa ſimilitudine habituatum, & denudat ab ipſo ſimilitudines particulares, quas accipit, inquantum remanet habitus generalis, ad imaginandum generalitatem temporis Et ex hac generalitate deſcendit ad imaginandum tempus, in rebus particularibus, ſicut tempus diei,& tempus noctis,& tempus præteritum hominis mortui, & tempus præſens hominis, qui viuus eſt, & tempus futurum infantis, qui eſt ad naſcendum.

De ſimilitudine Loci.

OCuli vinum vident in ampulla, & ampullam vident in camera, & cameram in ciuitate, & ciuitatem in aëre. Et ideò locum imaginationi repræſentant, ſicut ſpeculum, quod repræſentat figuram rei, quæ ſtat ante ipſum. Et ex hac repræſentatione trahit imaginatio ſimilitudinem loci, quã oculi diſponunt. Et quia ſimilitudo ſtat in potentia per oculos, & per imaginationem: ſicut clauus, qui ſtat in maſſa ferri, per ferrum & per fabrum, & martellum, ſic viſus, & imaginatio,& inſtrumentum (quod eſt figura, quæ continet, & quæ eſt contenta, ſecundùm quod dictum eſt de ampulla & vino) ſunt rationes, cum quibus imaginatio accipit loci ſimilitudinem, cum qua imaginatur res collocatas, & ea in quibus ſunt collocatæ, ſicut vinum in ampulla, & ampulla in camera. Et quia locum oculi ſentire, ſeu videre non poſſunt, ſimilitudinẽ ſuam imaginationi repræſentãt, quam accipit imaginatio in ſpecie, & natura ſua, ſicut formam abſtractam ab ente reali ſuſtentatam in imaginatione, & generalificatam ad imaginandum plurima loca particularia, hoc eſt ſuas ſimilitudines particulares ſimilitudinis generalis, quam imaginatio ſub ratione loci accipit.

De Floribus arboris imaginalis.

FLores arboris imaginalis ſunt ſimilitudines florum arboris elementalis, vegetalis & ſenſualis. Sunt ſimilitudines florum arboris elementalis, in quantum imaginatio imaginatur flores illius, ſicut elementare, quod eſt flos elementati, &

inſtrumentum ad eundum, & manus ad operandum.Et ex his floribus & inſtrumentis, imaginatio accipit ſimilitudinem,cum videt figuras, in quibus fit operatio, videlicet in operando,in elementando & eundo. Flores arboris vegetalis, ſunt potentia, obiectũ & actus, qui quidem actus eſt vegetare,ex quibus imaginatio accipit ſimilitudinem, cum viſu in videndo, & cum guſtu in guſtando, in quantum viſus pomum videt vegetatum,& guſtus ſaporem attingit. Et hæ ſenſuum operationes earum ſimilitudines influunt imaginationi, ſicut pes in arena, & imaginatio accipit ipſas, ſicut arena, quæ pedis veſtigium accipit. Et imaginatiua imaginatur vegetatiuæ operationes, & imaginando ipſas mouet branchas vegetatiuæ, ad habendum appetitum in rebus guſtabilibus. Et vegetatiua mouet branchas arboris elementalis:ſicut homo,qui imaginatur aliquod placitum ſaporis, ad quod ſe mouet per comedere & bibere. Accipit imaginatiua ſimilitudines florum arboris, ſenſualis, ſicut videre, quod eſt flos & inſtrumentum, cum quo potentia viſiua, obiectum viſum accipit. Et ſimilitudo quam imaginatio accipit, eſt habitus, de quo induit imaginari ſub ratione videndi. Hoc idem facit audire:ſecundum quod in accidentibus imaginationis ſignificauimus. Accipit imaginatiua ſimilitudines florum arborum,& vnam ſimilitudinem facit generalem, ſicut logicus qui plurium indiuiduorum vnam ſpeciem conſiderat. & cum illo flore generali imaginatur flores ſpeciales ſecundum naturas & proprietates inſtrumentorũ & actionum, formarũ & paſſionum materiarum, & ideo res imaginatæ ſequuntur,quæ inductæ ſũt de imaginari, quod illas imaginatur.

De Fructu arboris Imaginalis.

FRuctus arboris imaginalis eſt ſimilitudo fructus arboris elementalis, qui eſt elemẽtatum, & fructus arboris vegetalis,qui eſt vegetatum & elemẽtatum,& fructus arboris ſenſualis, qui eſt ſenſatum, vegetatũ & elementatũ: ſicut equus, qui eſt elementatus,vegetatus,& ſenſatus. Et ideò fructus arboris imaginalis eſt imaginatum. Et fructus iſte eſt de eſſentia imaginationis:ſicut homo per naturã imaginatus, & ſic elementatus, vegetatus, & ſenſatus,& imaginatum quod homo imaginando accipit per imaginationem: ſicut ſunt leo & equus imaginati per hominem, qui non ſunt de eſſentia imaginationis hominis ratione quantitatis diſcretæ, ſed continuæ: ſicut ignis Petri, & ignis leonis, & pomi, qui ſunt de vna eſſentia continua, in quantum ſunt vnum elementum ſimplex,non in quantum ſunt diuerſa compoſita. Et ideò imaginatiua in ſuo fructu,qui eſt de ſua eſſentia attingit imaginatum, quod eſt de eſſentia equi, quem attingit in figura imaginandi, ſicut attingit ſimilitudinem quantitatis,qualitatis,& ſic de aliis accidentibus, ſecundùm quod dedimus doctrinam in foliis iſtius arboris. Et fructus qui eſt imaginatum quod eſt de eſſentia imaginatiui, eſt fructus in fine rerum imaginabilium, vt ſint habitus ſcientiarum, & quod animalia habere poſſint induſtriam ad viuendum in habendò res quæ ſunt neceſſariæ ad viuendum:ſicut acus & nidus gallinæ, camera & ferrum, cum quo homo trahit ignem à lapide, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Dictum eſt de arbore imaginationis, quæ multum vtilis eſt

lis eſt ad ſciendum ſecundùm artes mechanicas & liberales, & ille qui melius ipſam ſcit, melius diſpoſitus eſt, ad habendum habitus artium & ſcientiarum, & habet plus de ipſius cognitione ſecundùm proceſſum, quem tenuimus in ſuo tractatu, & in tractatu cæterarum arborum. Et quantum plus homo ſe iuuat in imaginando cum radicibus, truncis, branchis, foliis, floribus, & fructibus, & cum centum formis, quas in arbore elementali poſuimus, & in applicatione in arbore ſenſuali, tanto melius multiplicat homo ſuum imaginari ad accipiendum varias ſimilitudines entium realium, naturalium & artificialium.

DE ARBORE humanali.

Arbor humanalis ſimiliter vt aliæ diuiditur in ſeptem partes principales, ſcilicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia iſtius artis, tamen ſunt duplicia, ſcilicet, corporalia & ſpiritualia, in quantum homo ex corpore & anima eſt compoſitus.

Truncus eſt genus humanum ſiue ſpecies humana. Et conſiſtit ex quinque truncis, videlicet de quatuor antedictis, & de iſto qui pertinet ad animam rationalem.

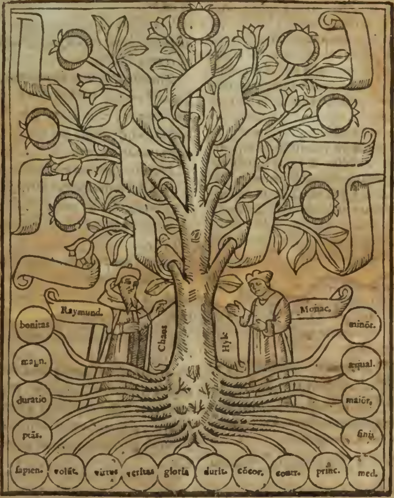
Branchæ ſunt membra humana, & potentiæ animæ, & ſic dictæ branchæ ſunt ex duabus naturis, ſcilicet de natura corporali, & de natura ſpirituali.

Rami ſunt proprietates dictorum membrorum, &c.

Folia ſunt accidentia humana, &c.

Flores ſunt actus naturales hominis, &c.

Fructus ſunt homines indiuiduati, ſcilicet, Petrus, Iohannes, Martinus, &c. Qui dupliciter dicuntur fructus, ſcilicet fructus ratione exiſtentiæ, & fructus ratione agentiæ, &c.

De Arbore humanali.

ARBOR humanalis in ſe continet quinque naturas quæ ſunt quatuor naturæ quatuor arborum, de quibus dictum eſt, quæ ad corpus humanum pertinent, quæ ſunt ſuæ partes. Et quinta natura eſt de natura animæ rationalis coniuncta cum corpore humano, in tantum quòd ex illa & ex corpore ſequitur homo, qui Petrus vocatur vel Martinus,& ſic de aliis indiuiduis,quæ ſunt ſub ſpecie humana. Hæc arbor diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

De Radicibus arboris humanalis.

RADICES arboris humanalis ſunt duplices, ſcilicet, bonitas corporalis, & bonitas ſpiritualis. Et ex ambabus bonitatibus efficitur vna radix, quæ eſt bonitas compoſita ex ambabus, & fit compoſitio in quantum quælibet alteri ſuam dat ſimilitudinem, idem eſt de magnitudine, duratione, poteſtate, & cæteris radicibus. Et ideò bonitas ſpiritualis ſe inclinat ad magnitudinem bonitatis corporalis. Et bonitas corporalis ſe inclinat & exaltat ad magnitudinem bonitatis ſpiritualis. Et hoc naturaliter ratione maioritatis & minoritatis, quæ ſe ponunt in magnitudine bonitatis, quoniam maioritas eſt pars bonitatis ſpiritualis, quia eſt per primam intentionem & in nobiliori fine, & minoritas ſe ponit in magnitudine bonitatis corporalis, quæ eſt per ſecundam intentionem, quæ eſt propter primam. Bonitas corporalis venit ad ſpiritualem cum quatuor naturis arborum, de quibus dictum eſt, & bonitas ſpiritualis ipſas accipit in vno numero tertio quod eſt corpus, ita quod ex ipſis quatuor naturis efficitur vna bonitas corporis in vna bonitate naturali & ſubſtantiali animæ rationalis. Et differentia conſeruat eſſentiam cuiuſlibet bonitatis, & ipſam in ſuo numero remanere facit. Et concordantia quamlibet bonitatem cum alia bonitate concordat in vna bonitate hominis, quæ quidem bonitas in numerum tertium tranſit. Et idem de magnitudine, & cæteris radicibus arboris. Et ideò cum homo tangitur vel ipſe tangit ſecundùm bonitatem corporalem, eandem bonitas ſpiritualem ad illum tactum ſecundùm bonitatem naturæ corporalem, in quantum eſt forma & complementum illius: ſicut qui tangit militem Regis: Rex reſpondet ſicut vniuerſale, quod deffendit ſuum particulare. Et ſicut cùm bonitas animæ rationalis tangitur per aliquam bonam aut malam tentationem, partes quæ ſunt inferius, reſpondent, ſicut cum tangitur Rex, reſpondent milites, qui ipſum defendunt propter finem, quare eſt. Hæc ordinatio ſtat per creationem, & in anima remanet, quæ pura venit ad corpus, quando cum ipſo intrat in compoſitionem ſiue in coniunctionem, ſed quia corpus infectum eſt per peccatum originale, in contrarium reſpondet, quod quidem peccatum originale in commento tabulæ generalis probatum eſſe, & adhuc infrà probabitur. Et propter hoc homines iuſti meritum habent, quando naturam corporis conſtringunt cum natura animæ, & ipſum ſtare faciunt ad hoc propter quod creatum eſt.

De Trunco arboris humanalis.

TRVNCVS arboris humanalis de quinque truncis conſiſtit, videlicet de quatuor primis truncis, & de trunco, qui pertinet ad animam rationalem, qui quidem truncus eſt rationalis, coniunctus truncis qui veniunt ad eum. Et trunci tranſeunt in vnum truncum tertium hominis: ſicut partes ad ſuum vniuerſale, quod vocamus ſubſtantiam humanam, quod nomen ei attribuimus, quia eſt communior pars quàm aliqua cæterarum partium arboris, & quia ſtat ſub aliis partibus. In hoc trunco quælibet radi-

radicũ officium ſuum, & quilibet trũcorum ſpecialem ſimiliret, ex quibus eſt compoſitus, qui ſunt ſuæ partes groſſæ, & radices ſunt ſuæ partes minutæ. Vnde cum ipſe tangitur ab vna parte groſſa, omnes partes illius reſpondẽt, quia eius partes ad inuicem ſunt mixtæ cum partibus aliorum truncorum, omnibus truncis reſpondentibus ad tactum illius trunci tacti. Et ideò differentia conſeruat in illo tactu partes reales. Et concordantia ipſas concordat & ipſas appropinquat ad illorum tactum, ſic ſi tangatur ſubſtantia hominis cum nimis magno calore, reſpondet anima & inſtinctus naturalis ad deſiderandum aquam vel frigiditatem. Et propter hoc anima mouet corpus ad fontem, & imaginatiua imaginatur fontem & eius circunſtantias: & oculi vicos vident, per quos homo vadit, & appetitiua deſiderat, quod homo bibat aquam frigidam ad multiplicandum frigiditatem corporis, & mortificandum nimis magnum calorem, vt digeſtiua habeat temperatas menſuras, quæ naturali calori conueniunt.

De Branchis arboris humanalis.

BRANCHÆ arboris humanalis ſunt ex duabus naturis, videlicet ex natura corporali & ex natura ſpirituali, & branchæ quæ ſunt de natura corporali exeunt de trunco, in quantum eſt de natura corporali, & branchæ quæ ſunt de natura ſpirituali exeunt de trunco humanali, in quantum eſt de natura ſpirituali, vnde primo de branchis corporalibus dicemus, deinde de ſpiritualibus.

De Branchis corporalibus arboris humanalis.

BRanchæ corporales ex quatuor naturis conſiſtunt, hoc eſt de natura elementali, vegetali, ſenſuali & imaginali. De natura elementali, ſicut brachia & tibiæ, quæ ſunt branchæ corporis ſignificati per dorſum hominis, quod ſignificat truncum elementalem, qui eſt pars trunci humanalis. Branchæ, quæ ſunt de natura vegetali, ſunt appetitiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua. Et branchæ quæ ſunt ex natura ſenſuali, ſunt ſex ſenſus corporis. Et branchæ quæ ſunt ex natura imaginali, ſũt 14. videlicet quatuor, q̃ ſunt ſimilitudines brancharum arboris elemẽtalis, & quatuor, q̃ ſũt ſimilitudines brãcharum arboris vegetalis, & ſex, quæ ſunt ſimilitudines brancharum arboris ſenſualis. Et omnes iſtæ branchæ, ſunt branchæ arboris humanalis ſubſtãtialis, de quibus dictum eſt. Et quælibet brancha ſuam propriam naturã habet ſecundùm ſuas conditiones, quas diximus in arboribus ante hanc arborem poſitis. Vnde qui voluerit inueſtigare ſecreta, & naturas branchatum corporalium, quæ ſunt, vt homo ſit ex ipſis conſtitutus, illas inquirat in homine, ſecundùm quod poſitæ ſunt in arboribus præcedentibus. Et hæc inquiſitio, multum eſt vtilis, & eſt diſpoſita in tractatu, quem fecimus de arboribus, & quem de iſta arbore facere proponimus. Et quia breuiter loqui proponimus, branchas nolumus recapitulare corporales in hac arbore, quia ſufficit, quod in ſuis propriis arboribus dedimus cognitionem.

De

De Branchis ſpiritualibus arboris humanalis.

Branchæ arboris humanalis ſpirituales ſunt tres, videlicet memoria, intellectus, & voluntas, quæ ſunt tres potentiæ, quæ ſunt de eſſentia animæ rationalis: ſicut quatuor branchæ, quæ ſunt de eſſentia trunci elementalis, & ſicut truncus, qui eſt de ſuis radicibus. Vnde primò dicemus de memoria, & poſtmodum de intellectu & voluntate.

De Memoria quæ eſt brancha ſpiritualis arboris humanalis.

Memoria eſt brancha arboris humanalis, & eſt de bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, ſapiẽtia, voluntate, virtute, veritate, gloria, differentia, concordantia, principio, medio, & fine, maioritate, æqualitate, & minoritate. Et ipſa eſt poſita in numero tertio, quoniam ſicut homo eſt ex anima & corpore, & in numerum tertium tranſit in tantum, quod non eſt anima nec corpus, ſic memoria non eſt bonitas, nec alia principia, licèt ſit ex ipſis, quibus principiis vtitur ſecundũ illorum naturam. Memoria per bonitatem eſt bona, cum ita ſit, quod bonitas vna ſit de ſuis partibus, & ideò facit operationes bonas, quæ ſunt res tranſactas recolere, per quod recolere homo habet habitum ſcientiæ, qui bonus eſt, & eius priuatio eſſet mala. Memoria magna eſt per magnitudinem, & eius magnitudo bona eſt per bonitatem, & propter hoc bonas facit operationes & magnas, quia magnum quid eſt recolere res præteritas & ſenſibus abſentes. Quia memoria eſt de duratione, ideò naturam habet, quod durare faciat, quæ præterita ſunt: ſicut recolere ea, quæ homines antiqui fecerunt, quorum operationes per memoriam durant, quæ ipſas recolit. Memoria eſt de poteſtate, cuius ratione poteſt eſſe hoc quod eſt, & recolere res tranſactas, & poteſt eſſe de bonitate, magnitudine, ſapientia. Quia memoria cum ſapientia participat, & cum voluntate, q̃ ſunt cæteræ branchæ, habet per ſapientiam inſtinctum naturalem ad recolendum, & habet per voluntatẽ appetitum naturalẽ ad recolẽdũ, & ideò mouet inſtinctus & appetitus naturales aliarum brancharum, ex quibus eſt corpus hominis. Sicut homo qui recolit aliquod placitum carnale, per quod recolere ſe mouet elementatiua ad calefaciendum, & vegetatiua ad vegetandum, & ſenſitiua ad ſentiendum, & imaginatiua ad imaginandum, vt illud placitum in actu venire poſſit Et idem eſt ſi homo recolat aliquod diſplicitum, quod ab aliquo homine receperat, quoniam tunc ſe mouet ad iram per inſtinctum naturalem & appetitum memoriæ, & alias branchas mouet, cum quibus participat, cum inſtinctibus naturalibus, & appetitibus ſecundum eorum conditiones, vt poſſit fieri vindicta, & ideo iraſcuntur ſæpius homines, & ſi ſunt patientes, virtuoſi efficiuntur, & meritum conſequuntur. Quia memoria eſt de virtute, facit opera virtuoſa, quoniã virtus eſt res tranſactas recolere ſecundùm earum conditiones & naturas. Memoria eſt de veritate, idcirco recolit vera. Et cũ vera recolere non poteſt, contrariatur, ei cõtrarietas, q̃ eſt inter branchas elemẽtatiuę, vegetatiuæ, ſenſitiuæ, & imaginatiuæ, cum quibus ipſa memoria participat. Et ideo ſæpius credit vera recolere, & recolit in contrarium. Memoria eſt

de ge

de gloria, videlicet de delectatione, idcirco naturam habet in habendo delectationem & placitum: ſicut ignis qui delectatur in calefaciendo, & vegetatiua in vegetãdo, & ſẽſitiua in ſẽtiendo; & imaginatiua in imaginando. Memoria eſt de differentia intellectuali, ratione cuius in ſe habet concreta differentia quæ ſunt de ſua eſſentia. videlicet memoratiuum, memorabile, & memorari, & quia ipſa eſt de poteſtate, poteſt ipſa habere. Et bonum eſt, quod ipſa habeat, quia ipſa eſt de bonitate. Et magnum eſt ei, quod ipſa habeat in ſeipſa, & quod ſint de de ſua eſſentia. Et propter hoc res recolit differentes, & ipſas recolere poteſt, & ei bonum eſt ipſas recolere. Et plura ſunt quibus eſt bonum quod recolantur, ſicut amatus qui placitum habet, cum ab amico recolitur, quia bonum eſt recolere. Memoria eſt de concordantia intellectuali, & ideo branchas concordat, cum quibus participat ad recolendum ea quæ recolere deſiderat. Quę quidem branchę ipſam iuuant in hoc quod ſunt de concordantia ſicut & ipſa. Et contrarietati contrariantur: quæ concordantiæ recolendi contrariantur. Vnde ſecũdum quod memoria ſe iuuat, & cum branchis cum quibus participat, eſt concordans, eſt diſpoſita ad recolendum. Memoria eſt de principio, idcirco principium eſt ad recolibilia recolendum: ſicut oculi qui principia ſunt ad videndum viſibilia. Et quia memoria eſt de principio cũ recolere principiat, ſiue incipit illud in ſuo proprio memorabili ſibi eſſentiali principiat; & in ipſo aſſumit memorabilitates, quæ ſunt extra, quæ non ſunt de ſua eſſentia, & ſunt memorabiles ſiue recolibiles, quia cum illa participant in corpore, cum quo eſt coniuncta. Et per ſimilitudines illarum brancharum, cum quibus eſt coniuncta, ſimilitudines aliorum entium, quæ non ſunt cũ ipſa coniuncta, attingit: ſicut mater, quæ ſuum filium recolit, & miles ſuum equum, quæ ſiquidem filius & equus recolibiles ſunt, in quantum elementati ſunt, & vegetati & ſenſati, per quos participant genera & ſpecies cum côiuncto memoriæ, quæ in ſimilitudinibus illius coniuncti incipit accipere ſimilitudines cæterorum entiũ ei ſimilium. Memoria eſt de medio, idcircò in ſe habet eſſentiale memorari, quod eſt in medio memorantis & memorabilis. Et eſt in medio intellectus & voluntatis, vt temperatè accipere poſſit ſpecies, quas ei commendant, & eis eas reſtituere, quando petant, & in ipſa illas quærant. Et etiam quia memoria eſt de medio, naturam habet memorandi cum medio, videlicet cum memorari fãtaſtico, quæ eſt ſpecies multiplicata, & inſtrumentum ad recolendum ens memoratum. Memoria eſt de fine, videlicet de cauſa finali, & ideo quietem habet in memorando memorabilia, quorum ratione creata eſt memoria, videlicet ad memorandum Deũ eiuſque operationes, proprietates, & dignitates. Et eſt retrò in occipite hominis, quia eſt inſtrumentum ad memorandum ea, quæ tranſacta ſunt, & terminos illorum & ſpecies quas intellectus & voluntas in ipſa theſaurizauerunt, & lucrati in ipſa fuerunt, vt faciant habitum ſcientiæ, charitatis, & cæterarum virtutum. Memoria eſt de maioritate, vt ſit pars ſubſtantialis animæ, quia ſi eſſet accidentaliter, diſpoſita non eſſet ad memorandum magna, nec habere poſſet magnum recolere, cum ita ſit, quod magnitudo maiorem habet concordantiã cum ſubſtantia, quàm cum accidente, & boni-

tas

tas ſimiliter,& idem eſt de voluntate, virtute, veritate & gloria, duratione, poteſtate, differẽtia,cõcordantia,principio,medio, & fine. Memoria eſt de qualitate, & ideo eſt de æqualibus partibus, videlicet de memoratiuo, memorabili & memorari, quæ partes eſſentiales ſunt illius, & in quibus ſuſtentatur. Et quia eſt de bonitate, eſt ſua æqualitas bona, & quia eſt de magnitudine, eſt magna, & quia eſt de duratione, durat, & quia eſt de poteſtate,poteſt eſſe, & ſic de cæteris formis. Memoria eſt de minoritate.quia de nihilo creata eſt,& quia in ſe quaſdam minores habet partes, quàm aliæ, ſicut ſunt accidentia,quæ non ſunt ita magna, ſicut partes ſubſtantiales, quæ ſunt bonitas, magnitudo,&c.quarum ratione, memoria eſt pars ſubſtantialis animæ rationalis. Et partes minores eſſe non poſſunt de memoria, ſi memoria de minoritate non eſſet. Memoria non eſt de contrarietate, quod ſi de contrarietate eſſet, corruptibilis eſſet,ſed eſt contrarietati ſubiecta, inquãtũ brãchæ aliarũ arborũ,cũ quibus participat,ſunt de contrarietate.Quapropter homo plura facit contra memoriam, in mouẽdo partes ſuas,cõtra ipsã,ſicut homo, qui cõtra ſuas partes facit in ſcindendo ſuam manum, aut quando nimis laborat,aut quia comedere non vult cum habet famem, & ſic de cæteris rebus ſimilibus iſtis. Dictum eſt de memoria & de ſuis partibus,& per ea quæ de ipſis diximus poteſt haberi cognitio de memoria & de ſua quiditate, quia cognoſcẽndo partes cognoſcitur totum. Vnde ſicut corpus ſenſatum reſpondet, cum ab aliqua ſuarum brancharum, vel ab aliqua ſuarum formarum tangitur: ſic memoria reſpondet, cum ab aliqua ſuarum formarum tangitur vel partium: ſicut ſi tangatur cum malitia contra ſuam bonitatem, cum magnitudine ſuæ bonitatis, reſpondet contra malitiam. Et ſi cum bonitate tangatur, cum magnitudine ſuæ bonitatis, reſpondet recolendo res bonas, & ſic de aliis tactibus,per quos tangi poteſt, quia totidem modis reſpondere poteſt: ſicut ſunt partes ſuæ, & etiam in plus accidentaliter, in quantum eſt de concordantia, per quam reſpondere poteſt contra contrarietatem, & in quantum eſt de veritate, reſpondere poteſt contra falſitatem, & ſic de cæteris. Iſte tractatus de memoria multum eſt vtilis ad ſciendum, & ad habendum habitum ſcientiæ, & etiam ad habendum modum ad memorandum res tranſactas, quia data eſt doctrina,quomodo homo ſciat ſuam memoriam mouere ad recolendum obiecta affectata,quod memorentur, quæ ſimilitudinem habẽt ſuarum partium, ſcilicet ex quibus eſt memoria, & ſecundùm hoc quod diximus in branchis cæterarum arborum, data eſt doctrina ad applicandum ſimilitudines illarum brancharum, vt recolentur ſecundùm earum conditiones, & conditiones partium memoriæ. Et iſte tractatus quem dedimus de memoria, diſpoſitus eſt, quod ponatur in arte memoratiua, quæ fieri poteſt ſecundùm quod iſte tractatus ſignificat.

De intellectu qui eſt brancha ſpiritualis arboris humanalis.

SEcundùm quod dictum eſt, quod memoria eſt de bonitate,magnitudine, & cæteris principiis, ita dicimus, quod intellectus ex ipſis conſiſtit, & in tertium numerum tranſit ſicut memoria. Vnde qui de intellectu tractare voluerit, & naturas eiúſque ſecreta inquirere, tractet ipſa ſecundùm

quod de memoria tractatum eſt cum ſuis principiis. Ad dandum melius cognitionem de intellectu & de eius naturis & conditionibus applicare volumus centum formas primarias, quas diximus in arbore elementali ad intellectum, & ipſum cum ipſis inquirere. Et primò cum vnitate & pluralitate. Eſt intellectus vnus per vnitatem: ſicut bonus eſt per bonitatem, & magnus per magnitudinem. Et plura habet in ſe per pluralitatem, videlicet intellectiuum intelligibile & intelligere. Et ideò in quantum eſt vnus habet naturam conſiderandi vnum vt vnum. Et quia eſt de pluribus rebus, naturam habet conſiderandi plura vt plura. Intellectus eſt de principiis ſimplicibus, videlicet de bonitate ſimplici & magnitudine, &c. & ideò habet naturam, quod ſi pars ſimplex ſubſtantiæ & in numero ſimplici indiuiduato, ratione cuius ſimplicitatis entia ſimplicia attingit, & quia eſt de pluribus principiis compoſitus, in hoc quod tranſit de pluribus principiis in tertio numero: ſicut homo, qui compoſitus eſt ex anima & corpore, & tranſit in tertium numerum, hoc eſt in eſſe humanum per naturam compoſitionis attingit entia, quæ ex pluribus ſimplicibus principiis ſunt compoſita. Per formam bonitatis habet intellectus naturam formalem, quæ bona eſt, & idem eſt de magnitudine, idcircò in ſe habet intellectiuum, quod eſt forma compoſita ex bonificatiuo, & magnificatiuo. Et quia eſt de bonitate materiali, in quantum eſt bonificabilis, & eſt de magnitudine, quia eſt magnificabilis, naturam habet materialem, quæ eſt intelligibitas. Et intelligere habet per bonificare, magnificare, &c. Intellectus eſt de bonitate generali in hoc, quia eſt de vna bonitate, ex qua eſt memoria & voluntas: & idem eſt de magnitudine generali, & ideò naturam habet conſiderandi entia generalia. Et quia bonitas ſua eſt ei ſpecialis & propria, & à bonitate ſpeciali memoriæ & voluntatis diſtincta, habet naturam conſiderandi ſpecialia. Et per hanc naturam conſiderat logicus genera & ſpecies entium naturalium. Intellectus habet intra ſeipſum naturam, quæ eſt pars ſuæ eſſentiæ: ſicut propria intelligibilitas, & extra ſuam eſſentiam aliam habet intelligibilitatem, quæ non eſt de ſua eſſentia: ſicut intelligibilitas pomi leonis & caloris ignis, & ideò tranſit ad conſiderandum naturas extra cum naturis, quæ ſunt intra, quæ concordantiam habent in genere & ſpecie cum illis quæ ſunt extra. Intellectus eſt de bonitate, quæ eſt forma abſtracta, & eſt de concretis, quæ habent intra formam, hoc eſt bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, & ideò naturam habet ad conſiderandum formas, quæ ſunt in abſtracto, & ad inclinandum ſe ſuis concretis, illa intelligendo, & ideò accipit habitus ſcientiarum. Intellectus non eſt de generatione, quod ſi eſſet, oporteret quod eſſet ſecundùm curſum naturalem de corruptione per quam naturam priuationis haberet. Sed quia coniunctus eſt cum ſubſtantia corporali, quæ eſt ex arbore elementali, vegetali, & ſenſuali & imaginali generata, attingit conſiderationes generationis, corruptionis, & priuationis, & habet paſſionem per corruptionem & priuationem coniuncti, in quantum ſuas perfectiones complere non poteſt, nec ab ipſis imperfectiones remouere, quæ ſua organa & inſtrumẽta impediunt ad intelligendum intelligibilia. Intellectus participat cum entibus, quæ ſunt de ſubtili & groſſa materiæ

materia: ſicut corpus ei coniunctum, quod per ignem eſt de ſubtili materia, & per terram eſt de groſſa. Et etiam per vegetatiuam materiam habet magis ſubtilem, & per ſenſitiuam magis ſubtilem, & per imaginatiuam magis ſubtilem, idcircò intellectus accidentaliter naturam habet ſubtilem ad intelligendum res intelligibiles. Et cum eſt de groſſo ingenio, hoc eſt ratione organorum & inſtrumentorum, quæ ingroſſata ſunt per groſſam materiam: ſicut homines flegmatici, qui naturaliter ita ſubtile ingenium non habent ſicut colerici, melancolici tamen ſunt de ſubtili ingenio, licèt ſint de complexione ſicca & frigida, & hoc eſt per accidens, videlicet ratione memoriæ, quæ maiorem habet concordantiam cum illa complexione quàm cum cætetis, quia eius natura eſt ſpecies retinere ratione conſtrictionis, aquę etiam de natura ſui eſt, quod ſit ampla ratione vacuitatis terræ, quam habet terra, vt ex ipſa exire & naſci poſſint & nutriri plures ſubſtantiæ. Intellectus naturam non habet, quod ſit leuis nec ponderoſus, ſed quia participat cum leuibus & ponderoſis, accidentaliter intelligit leuius in vno tempore quam in alio: ſicut homo ieiunus, in quo intellectus melius diſpoſitus eſt ad intelligendum quàm in homine non ieiuno, in quo cibaria ſunt indigeſta. Plenitudo intellectus eſt ſuum intellectiuum, intelligibile & ſuum intelligere, & quando ſe habet ad finem, quare eſt. Et ſua vacuitas eſt, quando ſe non habet ad finem, quare creatus eſt, & quando eſt contra finem ſuorum principiorum, videlicet contra finem bonitatis ſuæ & magnitudinis ſuæ, &c. Et hoc eſt tunc, cum ſæpius & cum maiori deliberatione naturas cæterarum arborum conſiderat quàm naturam arboris intellectualis, de qua eſt vna pars & vna brancha. Intellectus eſt ex parte, videlicet ex bonitate magnitudine, & cæteris principiis. Et ideò eſt totus ipſemet, quia omne ens quod ſit de partibus, oportet quod totum ſit ad illas partes, quapropter in quantum totum eſt natutam habet ad intelligendum totalitates entium. Et quia de partibus eſt, naturam habet ad intelligendum res partiales. Intellectus participat cum entibus intenſis, & cum entibus extenſis, videlicet cum intenſo calore corporis cum quo coniunctus eſt, & cum intenſa bonitate ſuſtentata in ſuis intenſis concretis. Idcirco naturam habet intenſam ad conſiderandum intenſitates rerum. Et quia participat cum entibus extenſis, naturam habet ad conſiderandum extenſitatem plurium colorum ſub vno colore, de quo coloratum eſt corpus cum intellectu coniunctum. Et quia participat cum extenſa bonitate & extenſa magnitudine, duratione, poteſtate, &c. habet naturam ad conſiderandum in entibus extenſis quædam in aliis. Intellectus ſtat in ſtatione & motu accidentaliter, quia cum entibus quæ ſunt in loco, participat: ſicut cum corpore, cum quo eſt coniunctus, quod ſiquidem corpus ſtat in loco, & eſt mobile de vno loco in alium. Idcirco intellectus accidentaliter ſtat in loco per corpus, & per corporis motum eſt motus de vno loco in alium, quoniam per corporis motum mouetur, & ideò mouendo corpus ſeipſum mouet. Et ſicut eſt mobilis per corpus localiter tranſit per medium accidentaliter mediante corpore, cum ita ſit, quod corpus de vno loco in alium tranſire non poſſit, niſi tranſeat per medium. Et in hoc paſſu haberi poteſt cognitio quod intellectus per cor-

pus in vno loco exiſtens ſecundùm ſuam naturam non tranſit per medium ad intelligendum obiecta,quę ſunt extra,& ita citò intelligit illa, quæ ſunt à longè: ſicut illa quæ ſunt prope. Et ideò eſt ſignificatum,quod cum à corpore ſit ſeparatum, ita citò eſt in locis remotis ſicut in locis propinquis. & ad illa loca mouetur, quamuis per medium non tranſeat ſecundùm ſuam propriam naturam, cum non ſit corpus,de cuius natura eſt per medium ſe mouere. Durum,molle, amplum,nec profundum, non ſunt partes intellectus, quia formæ ſunt, quæ ſpectant ad ſubſtantiam corporalem, ſed quia intellectus, coniunctus eſt cum corpore illis formis ſubiecto, accidentaliter in illis partibus conſiſtit, & per participationem quam habet cum ipſis,earum ſimilitudines in ſubiectis extra ſuſteniatas attingit. In intellectu conſiſtit potentia, obiectum, & actus, propriæ & appropriatæ. Propriæ ſicut ſuum proprium intellectiuum,intelligibile & intelligere:appropriatæ, ſicut potentia viſiua, quæ cum intellectu participat, & obiectum quod eſt viſibile ſimiliter,& idem eſt de videre. Et ideò intelligit intelligibilitates entiū, viſibilium,viſitiuorum,& entium,quę ſunt videre, vt ita loquar, quæ in ſuo appropriato intelligibili attingit,quod non eſt de ſua eſſentia,ſicut eſt intelligibilitas coloris,aut viſus,viſitiui leonis,pomi,vel imaginationis. Et has intelligibilitates quæ ſunt extra, denudat ab intelligibilitate fantaſtica ex intellig.bilitatibus realibus abſtracta, & ſuam propriam intelligibilitatem ex ipſa induit, & ſuum intelligere, & ſic intellectus induitus eſt de habitu ſcientiæ. In intellectu eſt primum principium, & per iſtud primum entia, antecedentia attingit, ſicut ſunt maximè, quæ antecedentia ſunt ad concluſiones. Et attingit res ſecundarias,quia eſt de medio,idcirco attingit maximam minorem, quæ conſequens eſt ad maximam maiorem. Et attingit tertium numerū ſubſtantię indiuiduatæ, ex pluribus partibus multiplicatæ, & in tertio numero poſitæ, & hoc facit, quia eſt de fine, qui eſt vnum de ſuis principiis, per quem eſt poſitus in tertio numero,& de ſuis partibus conſtitutus, in quo ſiquidem numero eſt vna brancha huius arboris. In intellectu non eſt,natura crementi,ſiue augmētationis, nec diminutionis,inquātum eſt pars ſpiritualis ſubſtantiæ. Sed accidentaliter creſcit, vel diminuitur in habitibus,quos accipit ſecundùm bonitatem acquiſitam, vel magnitudinem, virtutem, veritatem, vel ſapientiam. Et hoc facit ratione partium,cum quibus participat, quarum ratione habitus quos accipit, creſcunt vel diminuuntur in cremento, ſiue in augmentatione,vel diminutione ipſarum. Diſpoſitio,proprietas,& proportio ſunt formæ, quæ ſunt in intellectu. Per diſpoſitionem diſpoſitus eſt ad intelligendum ſecundùm diſpoſitionem ſuiipſius, & diſpoſitionem ſuarum partium, cum quibus participat in coniuncto. Et habet proprietatem in ſe ad intelligendum, & habet proprium intellectiuum & intelligibile, & quia habet proprium eſſe, ſunt ſuo eſſe appropriatæ partes propriæ, quemadmodum bonitas exiſtens propriè ſub ſpecie intellectus:& idem eſt de magnitudine, & aliis partibus ex quibus eſt conſtitutus. Quæ ſiquidem partes in illo proportionaliter conſiſtunt,& ideò proportionaliter, reſpōdet proportioni partium, cum quibus eſt in coniuncto. Conditio,intentio, ordo,& operatio ſunt formæ, quæ ſūt in

in intellectu, cum quibus reſpondet partibus, cum quibus eſt in coniuncto, quia ſecundùm ſuam intentionem intentioni corporis reſpondet, & ideò corpus conditionat, & ordinat, vt operationem habere poſſit ad ſequendum finem, ſiue intentionem: quare eſt, quę eſt Deum, & res veras cognoſcere. Influentia & refluentia ſunt formæ, quæ ſunt in intellectu, ſub quarum ratione influit & refluit ſuum intelligere, & ſuam virtutem, & poteſtatem, & magnitudinem, & ſuam bonitatem corpori & eius partibus, cum quibus eſt coniunctus, & quibus influit vitam, ſuſtentationem, & informationē. Et id quod ei dant, eiſdem refluit, vt Deum intelligere poſſit, & entia ſimilia in genere, & ſpecie ſuis partibus, cum quibus eſt coniunctus, quapropter ſuum intelligere, de pluribus rebus diuerſis in generibus & ſpeciebus conſiſtit. Et cum ceſſat influentia & refluentia, deuenit homo in priuationem & mortem, vel in priuationem intelligendi. Productio ortus & exitus ſunt formæ, per quas intellectus ſuum intelligere producit, quod naſcitur ex intelligibili, & exit in intellectiuitate: ſicut homo qui intelligit ſemetipſum hominem eſſe, aut aliam rē intelligit. Idcirco intellectiuum, naturam habet producendi ſimilitudinem rei intellectæ, vt per illam ſimilitudinem cum illa poſſit participare. Quæ ſiquidem ſimilitudo naturam habet exeundi & naſcendi in ſuam ſpeciem, quæ eſt opus intellectiui & intelligibilis, quorum realitas ſignificatur in eorum opere quod eſt intelligere. Et in hoc paſſu eſt ſignificatū, quod ſpecies fantaſtica, quam intellectus multiplicat, naſcitur de intelligibilitate, & ſtat & naſcitur in intellectiuitate, & ideò ſimilitudo eſt amborum. Separabilitas & inſeparabilitas ſunt formæ, quæ conſiſtunt in intellectu: ſicut intelligere reale, quod eſt de eſſentia intellectus quod nunquam ſuum proprium ſubiectum dimittit, quod ſi illud dimitteret, non eſſent naturalia nec ſubſtantialia intellectiuitas & intelligibilitas in intellectu, imò eſſent in ipſo formæ accidentales, quæ de ſua eſſentia non eſſent. Et intelligere quod non ſeparatur ab intellectu, aliud eſt ab intelligere, quod eſt ſpecies fantaſtica multiplicata ex ſimilitudine realis intelligere, quod ſuum proprium ſubiectum non dimittit. Quod ſiquidem intelligere, habet naturam, quod eius ſimilitudo appareat in illa ſpecie, quam intellectus multiplicat ex ipſo & ex intelligibili & ex ſeipſo, ſcilicet intellectu. Et hæc ſpecies fantaſtica vadit & venit, & eius particularia renouantur, & in priuationem deueniunt, ita quod vnum intelligere non eſt aliud: ſicut qui faceret vnum clauū, & poſtmodum deſtrueret illum, & quod iterum ex eodem ferro clauum faceret, figura primi claui non eſſet figura vltimi, quamuis amborum materia ſemper eadem in numero remaneret. Et hoc ſignificatum eſt in magnitudine & paruitate ipſius intelligere, quoniam in vno tempore habet homo magnū intelligere, & in alio paruum, idcirco oportet quod numerus amborum ſit in quantitate diſtinctus. Sicut in pomo conſiſtit viſibilitas in quantum eſt viſibile, & tangibilitas ſimiliter in quantum eſt tangibile, & etiam odorabilitas in quantum eſt odorabile, ita in intellectu eſt ſimilitudo, in quantum eſt intelligibilis, ſine qua ſimilitudine non poſſet eſſe intelligibilis, cum ita ſit quod intellectiuum ſe habere non poſſet ſuprà intelligibile ſine medio, quod eſt ſimilitudo,

cum qua intelligit, intelligibile. Et ſicut in ipſo ſtat ſimilitudo intelligibilitatis, cum intelligit, ita ſtat in ipſo diſſimilitudo intelligibilitatis, cum ignorat ens quod non intelligit, quæ ſiquidem ignorantia eſt diſſimilitudo intelligendi, ſicut vmbra, quæ eſt diſſimilitudo luminis. In intellectu ſtat natura, per quam naturam habet intelligendi, & ex qua natura naſcitur ſimilitudo, quæ eſt intelligere. Vnde ſicut intellectus bonus eſt, per bonitatem, & magnus, per magnitudinem, & ignis eſt calidus, per calorem, ſic intellectus per naturam ſui intelligere poteſt intelligere, quæ ſiquidem natura eſt ei propria, ſicut natura calefaciendi, quæ eſt propria igni. Idem eſt de natura videndi, quæ ſpectat ad oculos. Intellectus participat cum corporalitate, ratione cuius cæteras corporalitates attingit, cum quibus non eſt coniunctus, ſicut guſtus in guſtando modicum de aqua maris, totam aliam partem aquæ maris ſalſam iudicat, quam non guſtat. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quomodo cum vna parte cum eo coniuncta attingit totum, ſicut guſtus in guſtando, qui cum vna parte quæ eſt guſtabilis, quam guſtat, cæteras partes iudicat eſſe guſtabiles, quæ diſpoſitæ ſunt, quod guſtentur in illa qualitate, in qua illa pars guſtatur, quam guſtus attingit. Sicut faber, qui vnam eandem materiam ferri tranſmutat de vna figura in aliā, vtpote de cultello facit clauum, ſic intellectus, vnam eandem materiam intelligendi de vno intelligere ad aliud tranſmutat, ſicut in pomo & equo, in quibus eſt intelligibilitas, inquantum diſpoſita ſunt, quod intelligantur. Et intellectus vnum habet intelligere, cum pomum intelligit, & aliud cum intelligit equum. Idcirco ſtat tranſmutatio vnius intelligere in aliud, quæ ſiquidem tranſmutatio fit propter diuerſitatem obiectorum intelligibiliū. Et intelligere, ſtat vnum ſecundùm vnitatem potentiæ intellectiuæ. Et in hoc cognoſcitur quod vnus eſt habitus ſcientiæ, ſecundùm potentiam intellectiuam, & plures ſunt habitus ſcientiarum, ſecundùm diuerſas intelligibilitates illarum. Lux & vmbra ſunt formæ, cum quibus intellectus participat, videlicet cum luce ignis, & cum vmbra terræ, quæ ſunt partes corporis, cum quo intellectus eſt coniunctus. Et quia in intellectu eſt intelligere, ſicut lumen quod illuminat intelligibilitates entium intelligibilium, & cum illo lumine intellectus ipſas attingit, inter intellectum, & ignem maiorem concordantiam, quam inter ipſum & terram, quia ſua ignorantia eſt vmbra intelligendi, in qua intellectus non attingit res intelligibiles, quæ ſunt in vmbra ignorantiæ. Linea & punctus ſunt formæ, cum quibus intellectus participat, inquantum coniunctus eſt cum corpore, cuius lineæ & punctus ſunt partes naturales. Et ideò linea & punctus, cum quibus intellectus participat, ſunt media, cum quibus attingit lineas & puncta ſubſtantiarū, quæ non ſunt coniunctæ cum illo. Et hanc attinctionē facit ratione ſimilitudinū quorundā pūctorū & aliorū, & quarundā linearū & aliarū, quæ ſunt ſub genere corporalitatis. Et in hoc paſſu ſignificatum eſt, quod intellectus citiùs tangit partes illorum, cum quibus coniunctus eſt cum aliquid intelligit, quàm partes cum quibus non eſt coniunctus: ſicut manus, quæ ante tangit pennam quam penna literam, & ideò multiplicat ante ſimilitudines partium, cum quibus eſt coniunctus. In intellectu ſunt rectitudo,

tudo, ſuperficies & figura formæ, per quas intellectus coniunctus ſe habet ad intelligendum, quæ ſiquidem formæ ſunt ex eſſentia & natura corporis indiuiduati, cum quo intellectus eſt coniunctus, & ex ipſis ita eſt habituatus: ſicut homo tunica indutus, & ſubſtantia ex colore colorata. Et ideò intellectus ratione habituum quos habet per corpus ſe habet ad habitus corporales, & conſiderat rectitudines ſecundùm habitum rectitudinis, & habet ſuperficiem, ſecundùm habitum ſuperficiei, & habet figuras, ſecundùm habitum figuræ. Et in hoc paſſu habetur cognitio, quod intellectus accipit primo habitus partium, cum quibus eſt coniunctus, & in quolibet habitu ſe habet ad plures terminos ſub vno habitu ſcientiæ conſiſtentes. Partes maſculinæ & fœmininæ participat cum intellectu in quantum ſunt partes corporis cum ipſo coniuncti: ſicut viſitiuitas, & viſibilitas, calefactiuitas, & calefactibilitas, vegetatiuitas, & vegetabilitas, &c. & quia intellectus habet intellectiuitatem, & intelligibilitatem, eſt concordantia inter quaſdam partes & alias arboris humanalis, ratione cuius concordantiæ partes corporales diſpoſitæ ſunt vt intelligantur, & intellectiuum ad intelligendum. In intellectu ſunt intellectiuum, intelligibile, & intelligere membra, quæ habent concordantiam cum ramis ſenſus communis: ſicut cum viſitiuo, viſibili, & videre, auditiuo, audibili, & audire, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Et de hac concordantia quæ eſt inter vnum membrum & aliud diſpoſitus eſt intellectus ad intelligendum res, quæ ſunt rami brancharum: ſicut pater & mater, qui concordantiam habent in amare filium, quia eorum ſimilitudines repræſentat. Intellectus habet plura inſtrumenta ad intelligendum, quoniam omnia inſtrumenta aliarum arborum formæ ſunt, cum quibus intelligit intellectus: ſicut elementare, quod eſt inſtrumentum, cum quo fit elementatum, & vegetare, cum quo fit vegetatum, & ſic de ſentire & imaginari. Et hæc omnia ſunt formæ cum quibus intellectus ſuum intelligere producit, quod eſt inſtrumentum intellecti & etiam intellectiui quod mouet intelligere, quod intellectum induit. Sicut martellus, qui mouet figuram claui, de qua induit ſubſtantiam claui. Tranſit ergo intellectus ad intelligendum cú omnibus inſtrumentis elementatum, vegetatum, ſenſatum, imaginatum, rationatum, & humanatum, & cætera ſuppoſita his ſimilia. Intellectus nutrit ſuum intelligere cum ſuis naturalibus conditionibus & cum conditionibus aliarum brancharum, quia in hoc quod intellectus ſeipſum inclinat ad intelligendum entia bona ſuum intelligere nutrit cum natura bonitatis. Et quando habet appetitum ad intelligendum magna, nutrit ſuum intelligere magnum cum natura magnitudinis. Et quando vult finem intelligere propter quem eſt, tunc ſuum intelligere nutrit cum naturis. Et quando vult corpus intelligere, ſuum intelligere nutrit intelligendo conditiones corporis, hoc eſt longum, amplum, & profundum & cæteras eius conditiones. Et in hoc paſſu ſignificatur modus, ratione cuius nutriti ſunt habitus ſcientiarum, & quomodo per contrarium modum ſunt habitus ſcientiarum deſtructi. Impreſſio eſt forma, quæ eſt in intellectu, & eſt de intellectiuo & intelligibili, quod ſiquidem intellectiuum ſuam ſimilitudinem imprimit in intelligibilitate, quæ ſimilitudo in

intelli

intelligere apparet, & hanc naturam impreſſionis habet intellectus generaliter ratione ſuarum partium, & ſtat impreſſio naturalis & ſpecialis: ſicut in ſua bonitate naturali, in qua bonificare eſt impreſſum & veſtigium, & ſic de aliis rebus. Et ratione huius impreſſionis generalis ex pluribus multiplicatæ, & ratione impreſſionum, quæ in arboribus conſiſtunt, cum quibus intellectus participat, habet intellectus naturam & proprietatem ad intelligendum ſuam ſimilitudinem imprimendo in entibus intelligibilibus, vt ex ipſis trahat intelligere, quod eſt impreſſio ſiue caracter entium intellectorum & entis quod ipſa intelligit. Intellectus eſt de bonitate, magnitudine & cæteris formis primariis. Vnde in quantum bonitas ſuam ſimilitudinem dat magnitudini, eſt magnitudo bonitate induta, & hoc quod magnificat, eius bonitas accipit in ſua ſpecie: ſicut guſtus qui in ſua ſpecie accipit illud, quod ex guſtare venit. Et per hunc modum intellectus accipit in ſua ſpecie naturas, quæ ſibi veniunt ex ſuis partibus in quantum ipſas induit ex ſua eſſentia, in cuius concretis conuertit bonificare in bonum intelligere, & idem facit de magnificare in magnum intelligere, & per hanc naturam quam habet in ſe, habet concordantiam cum inſertionibus aliarum arborum, quas tranſit ad intelligendum per illam concordantiam. Perſeitas, & indiuiduitas, & attractio ſunt formæ, ex quibus intellectus eſt indutus, & ita eſt per perſeitatem hoc, quod eſt: ſicut eſt bonus per bonitatem, & per naturam indiuiduitatis eſt indiuiduatus, in quantum de bonitate generali ipſæ memoria & voluntas ſpecialem bonitatem quælibet per ſe habent indiuiduatam, quæ ſtat ſub ſua perſeitate & numero, & idem eſt de ſua ſpeciali magnitudine & de cæteris principiis. Idcircò habet intellectus naturam & virtutem attractiuam, per quam attrahit de bonitate virtutem ad intelligendum, quod ſit bonum & virtuoſum, & de magnitudine ſimiliter. Et etiam per virtutem attractiuam attrahit virtutem aliarum arborum ad intelligere ſuum, vt illarum ſubiecta intelligere poſſit. Neceſſarium & contingens ſunt formæ, in quibus intellectus de neceſſitate conſiſtit ſecundùm ſuas conditiones naturales, per quas naturales intelligibilitates attingit: ſicut oculi qui naturaliter colorem attingunt, & guſtus in guſtando, qui naturaliter attingit ſaporem. Et forma contingentiæ eſt per accidens, quia intellectus attingit ſecundùm diſpoſitionem aliarum arborum, quæ in vno tempore diſpoſitæ ſunt, quod intelligantur, & in alio non, & per vnum modum, & per alium non. Sed intellectui eſt ita proprium intelligere: ſicut igni calefacere lignum quod ardet, tamen cum aqua ei proijcitur, contingit, quod illud calefacere non poteſt. Perfectio & imperfectio ſunt formæ, quibus vtitur intellectus: perfectione vtitur, in quantum ſe habet ad finem, quare eſt, videlicet ad intelligendum Deum & cætera entia vera cum virtute eius principiorum. Et cum imperfectione vtitur, tunc ſe habet contra finem propter quem eſt creatus, hoc eſt, cum intelligit entia vera contra virtutem ſuorum principiorum & eius ſororum, quæ ſunt cæteræ branchæ animæ: ſicut ſi intelligeret falſitatem, & voluntas diligeret. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod vna potentia in vitium cadit per aliam accidentaliter. Vita eſt forma, quæ eſt vna pars intellectus: ſicut bonitas, quia ſicut

ſicut per bonitatem bonus eſt, ſic per vitam viuus eſt, per quam vitam habet naturam viuificandi cæteras arbores diſpoſitas, quod viuificentur per ipſum: ſicut ſunt arbor vegetalis, ſenſualis, & imaginalis, quæ ſunt motæ per ipſum ad vitam, ſi cum illo ſint coniunctæ. Vtitur intellectus colore, in quantum ipſum colorem intelligit. Et idem de cæteris branchis arboris ſenſualis, quæ ſunt intelligibiles, quarum intelligibilitatem trahit intellectus ad ſuam intelligibilitatem propriam, & in ipſa illas intelligit: ſicut ſphæra lunæ, quæ ſibi aquam attrahit in ſphæra ignis, & in illa ei dat ſuum beneficium. Et ſicut aqua cum ſuis conditionibus venit ad accipiendum influentiam & beneficium à luna in ſphæra ignis, ita intelligibilitates arborum veniunt ad accipiendum influentiam ſecundùm earum conditiones in intelligibilitate intellectus: ſicut viſus, qui cum intellectu eſt coniunctus, venit ad accipiendum beneficium, in quantum ipſe viſus intellectus eſt per intellectum ſub ratione coloris, quem intellectus intelligit, & per ipſum intelligit potentiam viſiuam, quæ colorem accipit, cuius eſt obiectum. Vigilare conſiſtit per intellectum, & dormire per ocioſitatem ipſius intellectus. Et ideò homines qui intellectu multùm vtuntur minus dormiunt quàm alij. Et ſomniare inter intelligere & ignorantiam conſiſtit: ſicut dubitatio, quæ eſt inter affirmatiuam & negatiuam. Et illud propter quod vigilare per intellectum conſiſtit, eſt, quia intellectus trahit inſtrumenta ad ſuum intelligere, quæ ſiquidem inſtrumenta ſunt aliarum arborum, quibus operatur, vt intelligere poſſit: ſicut calefacere, vt poſſit intelligere calefactum, & ſicut videre, vt poſſit intelligere obiectum viſum. Et illud propter quod in dormire ocioſitas intellectus conſiſtit, eſt, quia flores cæterarum arborum quietem habent, quia agentia eorum naturalia feſſa ſunt in mouendo ipſa, & ideò intellectus non habet, cum quo poſſit operari in attingendo obiecta corporalia. Et ratio quare ſomniare eſt inter vigilationem & dormitionem, eſt, quia intellectus attingit in parte aliquas ſimilitudines realium viſibilitatum, & in parte ipſas ignorat, quia eius inſtrumenta diſpoſita non ſunt, quod ex ipſis bonum operari poſſit: ſicut faber, qui cum paruo martello magnum clauum operari non poteſt. Gaudium & ira ſunt formæ, quæ ſũt in intellectu in parte ſecundùm ſuã proprietatẽ, & in parte ſecundũ naturã voluntatis, ſecũdũ ſuã naturã, in quãtum inclinationẽ habet ad placitum per ſuum inſtinctũ naturalẽ, vt intelligere poſſit. Et quando impeditur ad intelligendum, inclinationem habet per inſtinctum naturalem ad iram, & ad hoc mouet voluntas in amando intelligere, pro cuius amare habet intellectus placitũ in intelligẽdo. Et quãdo voluntas odit intelligere, tũc mouetur intellectus ad iram contra voluntatẽ ſecundũ inſtinctum naturalem. Per intellectum ſanitas conſiſtit in corpore, vel infirmitas, quoniam ſecundùm quod intellectus in intelligendo delectatur, corpus (cum quo eſt coniunctus) viuificat, ſi tamen res delectabiles intelligit. Et ſi res corpori nociuas intelligit, corpus & eius oſſa deſiccat, & ſic eſt cauſa ſanitati corporis, aut infirmitati. Tamen ſecũdùm ſeipſum diſpoſitus eſt, ad habendum ſanitatem, aut infirmitatem ſpiritualiter. Diſpoſitus eſt ad ſanitatem in quantum ſua principia dirigit ad finem, propter quem ſunt, ſi-

O cut

cur bonitatem ad bonificandum, quod ſi deuiár illa à fine propter quem ſunt, tunc infirmatur per peccatum. Induſtria eſt forma cum qua intellectus participat, quæ induſtria venit ex parte ſenſitiuæ & aliarum arborum. Et illa induſtria eſt ei inſtrumentum, quomodo modum animalium accipiat, quem habent in viuendo, & plantæ in vegetando, ſicut vulpis; quæ induſtriã habet in venando, & ſarmẽtum, quod habet induſtriam ſe ligandi in ramis arborum, in quibus aſcendit, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Intellectus eſt pars ſubſtantialis animæ rationalis, & eius eſſentia eſt intelligentia, & eſt ens inquantum eſt ſuppoſitum de concretis eſſentialibus plenum, quę ſunt intellectiuum, intelligibile & intelligere. Eſt pars ſubſtantialis animæ, quia eſt de partibus ſubſtantialibus, videlicet de bonitate ſubſtantiali, magnitudine & cæteris. Et intelligentia eſt eius eſſentia, inquantum æqualiter ſua realia, concreta eſſentialia conſiſtunt ſub eſſentia ſua. Et eſt ens inquantum compoſitus eſt, ex partibus ſubſtantialibus & accidẽtalibus: compoſitus eſt ex ſubſtantialibus, vt dictũ eſt, ex partibus accidentalibus, vt in foliis huius arboris dicere intendimus. Dictum eſt de centum formis primariis, & ſecundùm quod applicatæ ſunt ad humanum intellectum, eo modo applicari poſſunt, ad voluntatem ſecundùm ſuas conditiones.

De Voluntate, quæ eſt brancha ſpiritualis arboris humanalis.

VOluntas eſt de bonitate, magnitudine, & cæteris formis ſpiritualibus quæ ſe habent ad ipſam conſtituendam, ſicut plures lineæ ad vnũ punctum. Vnde ſicut homo vtitur ſuis partibus calefaciendo, vegetando, ſentiendo, & imaginando, ſic voluntas vtitur, vel vti debet bonitate, magnitudine, & cæteris: debet vti bonitate, quia naturaliter eſt bona, & magnitudine ſimiliter. Et quia libertatem habet vtendi ſuis partibus, poteſt acquirere aliam bonitatem, quæ accidentalis eſt, & meritoria & moralis, quæ virtus vocatur, ſicut iuſtitia, quæ eſt bona, & ſic de aliis. Voluntas in homine eſt coniuncta, cum branchis cæterarum arborum, videlicet cum igne, qui eſt vna brancha arboris elementalis, quæ naturalem habet appetitum calefaciendi, & ſiccitatem recipiendi. Et voluntas naturalem habet appetitum diligendi ignis appetitus cum ipſos habeat ſecundùm curſum naturalem, ſicut homo, qui cum habet frigus, magnum habet appetitum per ignem, quod calefiat, & illum appetitum diligit voluntas, quia corpus diligit, cum quo eſt coniuncta. Idcirco fit concordantia inter voluntatem & appetitum ignis, quæ bona eſt & magna, &c. Sed cum ignis appetitum habet ad nimis magnum calorem, quia voluntas aquam diligit cum iuſtitia, frigiditatem diligit contra nimium calorem, idcirco hominem mouet ad comedendum res frigidas, & ad ſtandum in locis frigidis, & ad veſtiendum paucas veſtes. Vegetatiua amabilis eſt, quia eſt bona & magna, & quia per illam viuit corpus, ex his quæ ſunt extra, quæ vegetatiua conuertit in naturas corporis. Et quia eſt amabilis, voluntas diligit eam. Idcirco diligunt homines ſapores, in quibus appetitiua delectatur, amaritudines euitando, quas appetitiua non requirit in retentiua, neque in digeſtione. Tamen quãdo appetitiua delectationem requirit contra bonitatem voluntatis, ſi volun-

tas

tas illam delectationem diligat, ſuum diligere non eſt bonum, imò eſt vitioſum, inquantum diligit contra bonitatem & iuſtitiam. Idcirco homines qui ſunt iuſti in vegetatione, diligunt temperantiam, cum qua refrænant appetitiuam contra indebitam delectationem, vt voluntas cōſeruare poſſit bonitatem ſuam, quæ diligibilior eſt quàm delectatio in vegetatione. Et ſi homo contrarium faciat, diligit plus ea, quæ minora ſunt, quàm ea quæ ſunt maiora. Et ideo ſtat vitioſus in peccato & in culpa. Voluntas diligit ſentire in videndo, audiendo, & odorando bonos odores, & in guſtando, tangendo, & in loquendo. Et hoc facit, quia naturaliter diligit partes, cum quibus eſt coniuncta, idcirco corpus mouet ad videndum pulchra, quia pulchra placentia ſunt ad videndum. Et mouet corpus ad audiendum verba pulchra, & ſic de cæteris delectationibus ſenſualibus, in quibus corpus delectatur & inuenit placitum. Et quia naturaliter voluntas plus diligere, debet iuſtitiam in amare ſuum in magnitudine bonitatis, quàm delectationem ſenſus in ſentire, ſi in ſentire maiorem diligat delectationem, quàm in amare intelligere, vel recolere facit contra magnitudinem ſui amare: ſicut homines, qui plus diligunt pulchritudinem mulierum, ratione ſenſus, in ſentiendo, quàm pulchritudines ipſius volūtatis, intellectus & memoriæ in amando, intelligendo, & recolendo. In homine coniunctæ ſunt voluntas & imaginatiua, ita ſicut partes, quæ coniunguntur, vt ſit totum. Vnde cum inclinationem habet amādi ſenſitiua, imaginatio eſt eius inſtrumentum, inquātum intellectus, in illa imaginatur placita ſenſualia, & tunc imaginatiua voluntatem mouet, ad amandum placita ſenſualia. Et in hoc paſſu habetur cognitio, quomodo quædam potentiæ, alias potentias mouent: ſicut voluntas, quæ intellectum mouet ad imaginandum placita ſenſualia in imaginatiua, quæ eſt ſimilitudo illorum, quæ ſiquidem placita naturaliter ſunt amabilia. Et imaginatiua voluntatem mouet ad amandum illa placita: ſicut nauis, quæ mouendo ſeipſam, nautas mouet de vno loco in alium. Et ſi voluntas in hoc motu non moueat amare ſuum cum magnitudine bonitatis, poteſtatis, virtutis, &c. ſeipſam mouet ad peccatum, & inſtrumentum quod eſt imaginari, conuertit in malis operibus, quę ſunt priuatio magnitudinis, boni, & virtuoſi amoris in amando. Et in hoc paſſu cognoſci poteſt, quod malum eſt priuatio boni, & peccatum priuatio virtutis. Et habetur cognitio, quomodo homines ſe inclinant ad malum & peccatum. Quæ ſiquidem inclinatio eſt priuatio aſcenſionis ad opera bona & virtuoſa. Voluntas eſt ita de æqualitate, ſicut eſt de bonitate, magnitudine, duratione, & poteſtate, & idem eſt de intellectu & memoria. Et ideò habet voluntas naturaliter ita æqualia, ſicut bona, & magna, & potentia, quæ ſunt ſuum proprium amatiuum, amabile & amare, quæ in illa ſunt æqualia. Vnde ſicut voluntas participat cum intellectu, & memoria in ſpecie bonitatis, magnitudinis, &c. ſic cum illis participat in ſpecie æqualitatis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod omnes tres potentiæ, animæ naturaliter ſunt æquales: ſicut per bonitatem ſunt bonæ, & per magnitudinem & poteſtatem magnæ & potentes, & ſic de cæteris. Sed quia homines earum æqualitate vti neſciunt, ideo opinantur, quod vna ſit maior alia. Sicut conſiderare, quod voluntas ſit maior, quàm

intellectus in quantum ei præcipit illa obiecta intelligere: quę amare deſiderat, cui voluntati intellectus eſt æqualis: in quantum ei præcipit intelligibilia obiecta amare cum magnitudine bonitatis, virtutis, veritatis, &c. Et idē eſt de æqualitate memoriæ, quæ eſt inſtrumentum diſpoſitum, in quo voluntas & intellectus, æqualiter ſpecies deponant, quas acquirunt & multiplicant, vt ipſas æqualiter, cuilibet reſtituere poſſit. In vegetatiua conſiſtit æqualitas inſtinctuum naturalium & appetituū: ſicut appetitiua, quæ æqualis eſt naturali inſtinctui retentiuæ, & quando eſt maior, tunc eſt contra digeſtiuam: idem ſi inſtinctus naturalis retentiuæ maior ſit, quàm naturalis inſtinctus appetitiuæ. Oportet ergo ſecundùm curſum naturalem, quod in vegetatiua ſint æquales potentiæ inſtinctus & appetitus naturales. Sed quia homines maiorem inclinationem habent ad appetitus ſenſuales, qui dāt placitū, quàm ad inſtinctus, per quos fit calor naturalis, & etiam conſeruatur. Imò credunt, quod appetitiua maior ſit in vegetatiua, quàm inſtinctus naturalis retentiuæ, qua propter contra veritatem corporis conſiderant. Idem faciunt, cum maiorem voluntatem iudicāt per libertatem, quam intellectum, qui ita magnus eſt per libertatem ſicut voluntas: quoniam ſicut eſt magnum voluntati habere libertatem, per quam ſe habere poſſit ad diligendum vnum, vel aliud, ſic eſt magnum intellectui habere libertatem, per quam ſe habere poſſit ad intelligendum liberè & non coactè, vnum obiectum vel aliud. Sicut oculi, qui libertatem habēt, quod videāt, & ignis ad calefaciendum, cum calefacit, & etiam ſicut voluntas libertatem habet ad amandum, vel odiendū, ſic intellectus libertatem habet, ad intelligendum veritatem vel falſitatem.

De Ramis arboris humanalis.

Rami arboris humanalis ſunt ex quinque naturis, videlicet de natura elemētali, vegetali, ſenſuali, imaginali & rationali. Idcirco quilibet ramorum venit cum ſuis naturis & cōditionibus in hac arbore: ſicut ignis, qui venit cum ſuis ramis: qui ſunt ignificatiuum, ignificabile, & ignificare: in maſſa quæ eſt ramus de elementatiuo, elementabili & elementare compoſitus, cum aliis elementis. Et cum tali ramo ſtat veſtitus de vegetatiua ramus, cuius induit ſuum ramum, per quod indumentum eſt diſpoſitus ad generationem & corruptionem, priuationem & renouationem, & tranſit ad ramos ſenſitiuę, ratione quorum diſpoſitus eſt, quod ſit inſtrumētum viſitiuo viſibili, & videre & obiecto viſo, & auditiuo audibili, & ſic de cæteris particularibus ſenſus communis. Deinde tranſit ad imaginatiuam ducendo ei obiecta, quæ per ſuam habet naturam, & illa ſimiliter, quibus eſt indutus per vegetatiuam & ſenſitiuam, in qua diſpoſitus eſt, quod ſit imaginabilis ſecundùm ſuas conditiones, quas accipit & donat. Et ſic indutus & habituatus tranſit ad rationatiuam, cuius rami ſunt in memoria; memoratiuum memorabile & memorari, & in intellectu, intellectiuum, intelligibile & intelligere, & in voluntate, amatiuum amabile & amare. Et ideò anima accipit in ſuis ramis proprietates & qualitates ramorum elementatorum. Et idem facit de vegetatis, & ſenſatis, & imaginatis. Et in hoc paſſu habetur cognitio de mixtione ramorum,

ramorum, quæ fit in arbore humanali, per quam mixtionem fit ramorum continuatio & participatio, vt ſit vna continuatio humanitatis ex diſcretis quantitatibus conſtitutæ, quæ diſcretæ ſunt, inquantum ſunt partes totius, quod eſt homo. Quod ſi quidem totum eſt, totum per continuam quantitatem ex pluribus compoſitam. Et ramis ſic mixtis omnibus adinuicem in arbore humanali, fit participatio obiecti & obiecti, & potentiæ & potentiæ, & actus & actus, quemadmodum ex elementabili, vegetabili, ſenſibili, imaginabili & rationabili. Et quia hæc obiecta ſunt ſpecie obiectationis, ſunt in concordantia, per quam diſpoſita ſunt, quod ſint inſtrumenta omnia adinuicem vt per potentias ſint obiectata. Et idem ſequitur de concordantia potentiarum & actuum, veluti elemētatiuum, vegetatiuum, ſenſitiuum, imaginatiuum & rationatiuum, quæ concordantiam habent in accipiendo obiecta, inquantum ſunt ſub vna ſpecie actiuitatis. Et ex ambabus concordantiis, ſunt in concordantia actus, ſicut elementare, vegetare, ſentire, imaginari & rationari. Et quando hæ concordantiæ deſtructæ ſunt per contrarietatem, quæ eſt contra fines ramorū, fit diuiſio ramorum, & moritur homo.

De Foliis arboris humanalis.

FOlia arboris humanalis ſunt de quinque naturis, ſecundùm quod rami ſunt de illis: ſed quia in arboribus prædictis, de quatuor dictum eſt, idcirco de quinta natura quæ eſt de foliis ſpiritualibus arboris humanalis, in hac arbore loqui intendimus, & de participatione, quam habet cum cæteris foliis. Et primo de quantitate arboris humanalis, quæ eſt ſecundùm animam rationalem.

De Quantitate arboris humanalis.

IN homine eſt vna quantitas continua, quæ ex pluribus quantitatibus diſcretis conſiſtit, ſecundùm quod ſunt plures arbores, ex quibus compoſitus eſt. Et quia in quatuor arboribus antedictis, de quantitate tractatū eſt, cum quantitate illarum inueſtigare volumus quantitatem arboris rationalis coniuncta cum corpore humano. Sicut ignis, qui quantus eſt per exiſtentiam & agentiam, & eius partes indiuiduatæ in elementatis ſunt, quātæ in amplum, longum & profundum, & in figura circulari, triangulari & quadrāgulari: ſicut in pipere & equo. Et iſtæ ſuæ quantitates indiuiduatæ tranſeunt in arborem vegetalem, in qua imprimunt ſuas ſimilitudines, & arbor vegetalis ipſas in figuris accipit quæ veniunt, in quibus eius indiuiduas quantitates extendit. Et idem eſt de arbore ſenſuali, & etiam de imaginali. Cuius quantitates ſunt ſimilitudines realium quantitatum, quæ veniunt. Et idem eſt de arbore rationali, quæ ſe extendit in arboribus, cum quibus eſt coniuncta: ſicut in homine, in quo eſt anima extenſa per omnes quantitates corporis, quæ ſiquidem extenſio eſt ſua quantitas, in qua longum, amplum, & profundum non ſūt realiter, neque circulus, quadrangulus, neque triangulus corporales, ſecundūm ſuam eſſentiam, ſed accipit illas figuras quantitatis, in ſua quantitate: ſicut cera, quæ quantitatem accipit in ſua quantitate à literis ſigilli, & quantitas arboris rationalis in quantitate bonitatis, conſiſtit ſpiritualis, & magnitudinis ſimiliter. Et ſic de aliis radicibus propriis, quæ multiplicant

vnam quãtitatem continuam ſub memoria exiſtentem, videlicet ſub eius quantitate. Et ſic de intellectu & voluntate. Quæ ſiquidem memoria totum ex ſuis partibus eſſe non poſſet, niſi quælibet ſuarum partium quantitatem haberet, vna parte exiſtente ab alia diſtincta. Corpus cum anima coniunctum in amabilitate eſt quantum, idcirco oportet, quod voluntas illud menſuret in amare ſecundùm amabilitatem illius, quod menſurare non poſſet, ſi quantitatem ipſa non haberet. Cuius quantitas in numero ternali conſiſtit, videlicet in amatiuo, amabili & amare, & ex his tribus conſiſtit quantitas voluntatis, quæ videri non poteſt, nec tangi, neque etiam imaginari, quia nõ eſt de natura corporali Et hoc idem ſequitur de quantitate intellectus & memoriæ. Deus eſt intelligibilis, & ſua intelligibilitas eſt abſque quantitate in ſua amatiuitate, & in ſuo amare, & in ſeipſa. Et iſtud eſt, quia bonitas Dei, ſua magnitudo, poteſtas, & cæteræ ſuæ formæ ſunt infinitæ, & quælibet eſt idem numero quod alia. Sed eius intelligibilitas eſt quanta in intellectu humano, qui vſque ad terminum intelligit, quem terminum facit in ſeipſo, qui finitus eſt & terminatus, quia eſt de partibus finitis & terminatis, & in numero differentibus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quando in arbore humanali, arbor rationalis ſe extendit ſecundùm quantitatem arboris corporalis, & remanet in maiori quantitate bonitatis, magnitudinis, & cæterarum formarum ſpiritualium, quàm quantitas corporalium formarum. Et hoc eſt, quia arbor rationalis, maiorem habet magnitudinem bonitatis & virtutis, quàm arbor corporalis. Ratio quare comparamus quantitatem arboris rationalis ad folia, eſt, quia ſicut folia ſe vertunt ad omnes ventos, ſic quantitas arboris rationalis, quantitates ſequitur arboris corporalis, ſecundùm quod amabiles ſunt, intelligibiles, & diſpoſitæ ad elementandum vegetandum, ſenſandum & imaginandum. Folia quæ ſunt in arbore humanali, ex parte arboris elementalis ſunt accidentia corporis, quæ ſunt per calorem, frigiditatem, ſiccitatem & humiditatem, colorem, longum, amplum & profundum, & viſibilem figuram, ſcilicet circularem, triangularem, aut quadrangularem, & illa quæ ſunt in homine per vegetatiuam, ſunt, ſicut ſapor, odor, &c. Et illa quæ ſunt per ſenſitiuam: ſunt, ſicut videre, audire, &c. Et illa quæ ſunt per imaginatiuam, ſunt: ſicut ſimilitudines aliarum arborum.

De Qualitate arboris humanalis.

IN arbore humanali, tot ſunt naturæ qualitatum, quot ſunt naturæ arborum. Et ideò arbor rationalis naturales & proprias habet qualitates, per quas dicta eſt qualis, & eius bonitas qualis, & magnitudo ſimiliter. Et in eius bonitate bonum quale, & in magnitudine magnum quale. Et per bonitatem exiſtit bene, & per magnitudinem magnificè. Et hæ qualitates mixtæ, & cum aliis coniunctæ reddunt hominem qualem, vt ſi ita diceretur, qualis homo eſt Petrus aut Martinus, vel ſi eſt bonus aut malus, magnus aut paruus, ſanus aut infirmus. Et in hac determinatione ponit, quælibet arbor ſuam propriam qualitatem: ſicut arbor elementalis, quæ ponit in illa colorem, album aut nigrum. Et vegetatiua in illa ponit ſanitatem, aut infirmitatem. Et ſenſitiua ſenſum caloris aut frigiditatis. Et imaginatiua in illa

illa ponit ſimilitudines aliarum qualitatum. Et rationatiua gaudium, aut triſtitiam, aut habitum ſcientiæ. Et ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Relatione arboris humanalis.

SEcundùm quod arbor humanalis ex pluribus arboribus conſiſtit, ita ſunt plures relationes, aliæ in aliis mixtæ. Et ideò in homine eſt relatio generalis omnium, ſicut relatio honorificatiui, honorificabilis & honorificare, aut patris aut filij. Et relatio honorificatiui, honorificabilis & honorificare deriuatur ex relationibus ramorum, aliarum arborum primarũ, ita quod homo Martinus honorificatiuus eſt, inquantum eſt ex primis arboribus antedictis, non inquantum eſt ex hac arbore, quoniam nullus homo generare poteſt animam rationalem, nec creare, & ideò non tranſit relatio ad omnes partes arboris humanalis. Relationes arboris rationalis ſunt in ramis, videlicet in memoria, memoratiuum, memorabile, & memorati, in intellectu, intellectiuum, intelligibile, & intelligere, & in voluntate amatiuum, amabile, & amare, & in ſuo trunco, videlicet rationatiuum, rationabile, & rationare, & in ſuis radicibus: ſicut in bonitate, in qua eſt relatio bonificatiui, bonificabilis & bonificare. Et ſic de cæteris relationibus naturalibus.

De Actione & Paſsione arboris humanalis.

CVm arbor humanalis ſit ex pluribus arboribus: oportet quod in illa ſint plures actiones & paſſiones, ſicut in Martino in quo per arborem elementalem actio & paſſio conſiſtũt, quia ſuus calor naturalis cibaria quæ comedit, calefacit, & eius frigiditas eſt calefactibilis, & in ſe habet actionem per arborem vegetalem, inquantum digeſtiua digerit cibaria, quæ accipit, & in ſe habet paſſionẽ per corruptionem inclinationis ad mortem, & renouationis ad alias formas, quæ ſunt ſub aliis ſpeciebus: ſicut vermes ex materia corporis deriuati. Eſt in homine actio ratione arboris ſẽſualis: inquantum colorẽ ſentit cum oculis, & ſaporem cum guſtu: & eſt in illo paſſio, inquantum ſentit dolorem. Per actionem imaginationis carnes ſe mouent, ad carnales delectationes, quæ ſiquidem carnes ſuſtinent paſſionem in motu quem habent. Sunt etiam in homine actio & paſſio, per arborem rationalem, ſicut omnes arbores primariæ quæ habent paſſionem ſub arbore rationali, quæ eſt dominus & forma informans, omnes formas inferiores ad earum inclinationes naturales & motus. Et ipſa habet paſſionem in acquirendo neceſſitates ipſarum: ſicut anima cum conſiderat & laborat, vt corpus viuere poſſit, & neceſſitates habere, quibus indiget ad viuendum: ſicut eſt camera, qua indiget ad inhabitandum, & acus, qua indiget ad ſuendum, & vomer, quo indiget ad arandum. Habet adhuc anima rationalis, actionem & paſſionem per ſe ſimpliciter, ſicut in voluntatem, in qua amans eſt agens, & amabile patiens, & etiam amare amborum paſſionem habet ſecundùm impreſſiones & paſſiones habituum, quos accipit. Et ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis: ſicut intellectus, qui paſſionem habet cum intelligere non poteſt, & voluntas, cum non poteſt habere hoc quod deſiderat.

De Habitu

De Habitu arboris humanalis.

HAbitus arboris humanalis ſunt plures & diuerſi. Et quidam ſunt naturales,& alij artificiales;naturales ſunt ſecundùm conditiones arborum primarum, ſecundùm quod de ipſis dictum eſt in foliis arboris elementalis. Et ſimilimodo eſt de habitibus arboris vegetalis,ſenſualis,& imaginalis, qui ſecundùm earum conditiones veniunt ad habitus arboris rationalis,vt ſint ſuſtentati:ſicut materia quę ſuſtentata eſt in ſua forma & in fine illius. Et ex omnibus his habitibus naturalibus,eſt arbor humanalis habituata & induta Sicut per habitum elementalem induta eſt colore & calore,& per vegetalem ſapore,dulcedine,& odore, & per ſenſualem induta eſt viſu & auditu, & per imaginalem induta eſt imaginatione, & per rationalem induta eſt memoria, intellectu, & voluntate. Et ex omnibus his habitibus naturalibus deriuantur habitus artificiales, qui ſunt neceſſarij ad viuendum & ad bene eſſe arboris. Sicut per, elementalem homo accipit habitum tunicæ, vt frigus non habeat,& ſic in habitu, habet artem ſartoriã, vel artem fabrilem, vt cultellum facere poſſit,acum & vomerem.Et per vegetalẽ habet in habitu artem piſtorinam, & artem medicinæ. Et per ſenſualem habet in habitu artem ædificatoriam,& artem pulchrarum figurarum, ornamentorum & inſtrumentorum. Et per imaginalem facit imagines. Et per rationalẽ habet habitus virtutum, qui ſunt fides,ſpes,& charitas, iuſtitia, prudentia, fortitudo, &c. De quibus habitibus moralibus & artificialibus, loqui intendimus in arbore morali. Et in hoc paſſu leuiori modo, quo poſſumus loquimur de habitibus mechanicis & liberalibus, & primò de arte fabrili.

De Arte fabrili.

SIcut arbor vegetalis,ſuos habet inſtinctus naturales ad faciendum folia, flores & fructus, ſic faber conſiderando proceſſum arborum, ſecundùm inſtinctum naturalẽ induſtriam habet, & modum in arte fabrili Sicut conſiderando radices, in quibus ei ſignificatur per bonitatem, quod faciat bonum cultellum, & magnum,& durabilem per magnitudinem, & durationem, & fortem per poteſtatem, & proportionatum, per proportionem ad finem, propter quem ipſum facit. Et in trunco eſt ei ſignificatum, quod faciat cultellum ex pluribus rebûs, ſicut trũcus,qui eſt ex pluribus rebus. Et per folia conſideret inſtrumenta, cum quibus faciat, & ſuam quantitatem conſideret,aſſituationem & tempus: & ſic de aliis rebus, ſecundùm quod conſiderat ad faciendum cultellum ornatum & vtilem, propter ſuum finem. Vnde ſequente fabro proceſſum arborum,ſecundùm inſtinctum naturalem illarum, ſuam imaginationem diſponit, ad imaginandum ſuam artem completè, & ſuum intellectum ſubtiliat, vt ſua arte bene ſciat vti.

De Arte Carpentaria.

PEr arborem imaginalem accipit carpentarius ſimilitudines aliarum arborum, & neceſſitates conſiderat hominum, quibus indigent ad viuendum imaginando domos, ſcrinia, ſcutellas, aratrum pro agricola,& ſellam pro equo, & lanceam pro milite,& ſic de cæteris,quæ ad eius officium pertinent. Et omnes hæ conſiderationes ipſum dirigunt & diſponunt, ſecundùm conditiones arborum, & etiam ſecundùm principia primaria, vel ſecundaria. Vnde ſi quis carpentariûs

iſtam ſcientiam ſciret, ſubtilior eſſet, quàm alij in faciendo ſua opera, quoniam diſpoſitiones arborum darent ei doctrinam ad imaginandum ſubtiliter figuras circulares, triangulares, & quadrangulares, quas conſiderare oportet in proceſſu artis carpentariæ.

De Arte Sartoriæ.

SArtor acum conſiderat, filium, forfices, & pannum. Et hæc omnia conſiderat propter finem induendi, & branchas habituat, & in illis ornamenta conſiderat. Et per radices modos conſiderat. Et per truncum corpus hominis. Et per formam quantitatem & proportionem tunicæ, & ipſius induti. Et vult quod tunica ſit bona & magna, & quod duret per durationem & poteſtatem, & quod eius color ſit placens ad videndum, & quod ſit mollis, vt tactus placitum habeat. Et ſic de cæteris rebus ſimilibus iſtis. Quare ſartor qui habet in habitu ſuam artem, primo incipiat in formis primariis ſecundùm inſtinctus naturales in arboribus ſeminatos & in eius partibus. Concordando inſtinctus naturales cum habitibus artificialibus, exiſtunt mechanici in ſuis operationibus perfecti.

De Arte Agricoliæ.

AGricola conſiderat aratrum, vomerem, ligonem, bouem, & reſtellum ſemen & tempus ſeminandi & colligendi, & ſic de cæteris rebus ſimilibus iſtis. Hæc conſideratio incipit in inſtinctibus naturalibus & in formis primariis, quæ habitum agricolæ diſponunt ſecundùm earum conditiones, diſpoſitiones & naturas, quas agricola tunc accipit, cum ſuam artem habituat: ſicut per bonitatem, per quam aratrum bonum conſiderat, item bonum vomerem, bonos boues, bona putatoria, & bonum tempus ad ſeminandum & ad colligendum. Et omnes iſtæ conſiderationes ſibi conueniunt, ſecundùm quod vtitur arbore imaginali in accipiendo ſimilitudines cæterarum arborum, quas accipit in earum radicibus, truncis, branchis, ramis, foliis, floribus, & fructibus.

De Arte Mercimoniæ.

MErcator terrarum neceſſitates conſiderat, & ideò in aliquam terram vadit, in qua habetur magna abundantia alicuius rei, de qua alia terra indiget. Sicut illi qui vadunt ad locum, in quo ſit piper, & vbi fiunt panni, & ipſos in terram ducunt, vbi piper neque panni fiunt. Vnde primò conſiderat finem, qui generalis eſt ad viuendum, & ad bonum eſſe magnum & durabile potens & amabile. Et conſiderat in proſperitatibus rerum, in quibus homines habeant quietem. Vnde poſtmodum iſtis conſiderationibus principiatis, in radicibus ſecundùm truncum conſiderat ſuum bonum ſpeciale ex pluribus rebus acquiſitis multiplicatum. De quo trunco exeunt magnæ branchæ, & bonæ, & pulchra folia, & rami foliis pulchris & fructu ornati ſub intentione ornamenti, ad euitandum famem, ſitim, & vilia veſtimenta. Et in omnibus iſtis habet mercator modum recipiendi ſignificata arborum & participationem, quam quædam arbores habent cum aliis. Quare ille eſſet ſubtilis & bonus mercator, qui ſciret accipere ſignificata arborum ſecundùm proceſſum iſtius ſcientiæ generalis.

De Arte Nautarum.

MArinarius conſiderat galeam, nauem & barcham, & conſiderat velum, & arborem, & cætera quæ expectant ad nauem, & poſtmodum conſiderat tempus nauigandi, & portus, ad quos habet refugium, ſtellam, acum, magnetem, ventos & miliaria, & cætera quæ ſpectant ad ſuam artem. Et omnes iſtæ conſiderationes, primò incipiunt in formis naturalibus & primariis ſeminatis in arboribus, ex quibus inſtinctus & appetitus naturales diſponunt habitum marinariæ illis, qui ſub fine artis marinariæ ſignificata arborum accipiunt in arbore imaginali, cum branchis arboris humanalis. Et is qui melius accipit arborum ſignificata applicando ipſa ad finem marinarię, qui eſt lucrari, eſt ſapientior alio marinario, & ſecurius eſt ei nauem tradere & mercimonia.

De Arte Militiæ.

MIles finem militiæ cõſiderat, qui ipſum conſiderare facit bonum equum, & bene equitare, gladium fortem, cum quo percutere poſſit, & lanceam cum qua à longè poſſit percutere, & ſcutum forte, cum quo ſe poſſit cooperire. Et ipſum conſiderare facit modum, quomodo ſuum inimicum decipere poſſit & vincere. Et vt ex officio ſuo vtilitatem, honorem, & bonam famam, ab omnibus ſimiliter habere poſſit. Et hæ conſiderationes primò incipiunt in formis primariis naturalibus ſeminatis in arboribus, quæ diſponunt formas artificiales, quæ inſtrumenta ſunt artis militiæ. Quam artem habent in habitu quidã milites melius, quàm alij, ſecundùm quod ſciunt concordare formas primarias naturales, cum formis ſecundariis artificialibus.

De Arte Grammaticali.

GRammatica eſt ars, quæ docet ordinatè loqui, & accentus ponere in vocabulis, vt oportet, & concordare verba, & nomina, præpoſitiones, ſubſtantiuum & adiectiuum, & ſic de cæteris partibus artis. Et iſte ordo & proceſſus prius incipit in formis primariis ſeminatis in arboribus, in quibus ordinatæ ſunt, ſecundùm curſum naturalem. De quo ordine grammaticus habet inſtinctum naturalem, ex quo trahit ordinem habitus artificialis, in loquendo, & in faciendo bonum Latinum, & in euitando falſum accentum, in quo Latino ſignificata ponit vocabulorum, quæ ſunt in vulgari.

De Arte Logicali.

LOgicus finem conſiderat Logices conſiderando falſum & verum. Et conſiderat falſitatem & veritatem, Sub forma nominis & verbi. Sub forma nominis conſiderat, vt cognitionẽ habeat de rebus, quæ ſunt hoc quod ſunt. Idcircò nomina conſiderat & diffinit. Et ſic ſimiliter verbum conſiderat & diffinit, vt cognitionem habeant operationum, quas habent ſubſtantiæ. Et in his duobus principiis, omnes res conſiſtunt, videlicet exiſtere & agere. Et ad inueſtigandum iſta principia, habet Logicus intentiones ſecundarias, quæ ſunt rerum realium ſignificata, de quibus tractat naturalis, & ex quibus Logicus nomina trahit, & ſimilitudines operationum naturalium. Et ſuper hoc ponit in conſideratio

rationibus ſuis, decem prædicamenta, genera & ſpecies, differentias, & proprietates, & accidentia, & maximas ponit ante concluſionem, & habet modum arguendi & ſignificandi res falſas eſſe veras, & veras eſſe falſas, vt de veritate & falſitate melius cognitionem habere poſſit, & ſic de cæteris rebus, quæ ad Logicam pertinent. Et omnes iſtæ conſiderationes incipiunt in inſtinctibus naturalibus & primariis, quæ in arboribus ſunt ſuſtentati, & in ipſis realiter ſeminati, boni, magni, amabiles, veri & diſtincti ab inuicem. Et ex omnibus iſtis formis realibus eſt habitus Logicæ diſpoſitus, quod veniat de potentia, per agens artificiale in actu, quod accipit ſimilitudines in arbore imaginali cæterarum arborum, vt ex illis ſimilitudinibus, ars Logicę conſtituere & ordinare poſſit, & de entibus cognitionem habere poſſit.

De Arte Rhetorica.

Rhetoricus tractat, quod homo loqui poſſit per vocabula pulchra & ornata, vt ſenſus auditus placitum in audiendo habere poſſit, & vt per illud placitum voluntatem mouere poſſit audientium ad perficiendum, quod deſiderat Rhetoricus, qui facit de Rhetorica inſtrumentum vt ad finem venire poſſit, quem deſiderat. Quod ſiquidem inſtrumentum deriuatur ex principiis primariis & ex ornamento, quod habent naturaliter, & etiam de natura inſtrumentorum ſuperiorum. Et ex his naturis primariis in arboribus ſeminatis accipit Rhetoricus in arbore imaginali pulchras ſimilitudines & ornatas & diſpoſitas ad placitum, poſitis illis ſimilitudinibus in verbis, & illis verbis poſitis in pulchris exemplis & placidis, & in ſalutationibus ornatis & in humilibus ſupplicationibus, & debitis petitionibus & promiſſionibus. Vnde cùm Rhetoricus tangat formas naturales & principia quæ in arboribus poſuimus, & applicando illa ad habitum Rhetoricæ, tunc habet modum & magnam materiam vtendi ſcientia ſua, & ad conſequendum ea quæ deſiderat, ad quæ per Rhetoricam venire credit.

De Arithmetica.

Arithmeticus conſiderat diſcretas quantitates ex diſcretis quantitatibus realibus multiplicatas in ſimilitudinibus fantaſticis, ex quibus numerum multiplicat, quem ponit in figuris, quæ illas certas quantitates ſignificant. Et ideò conſiderat vnum & eius figurã, & duo, & eius figuram, & decem, & eius figuram, & viginti, & eius figuram, & centũ, & mille, & eorum figuras, & ſic de aliis. Et conſiderat aſſituationes figurarum, ſecundùm quod ſunt ante vel rètrò in arte algoriſmi. Conſiderat etiam ſubſtantiarum aſſituationes: ſicut lapides, ex quibus turris efficitur, numerum quorum ſcire deſiderat, & ſic de aliis, quæ ad artem ſpectant. Ad cuius artis finem peruenit, ſi de ordinatione ſuperiori & de formis primariis quæ ſunt in arboribus naturalibus cognitionem habere ſciuerit, quia ita apparet habitus arithmeticæ in illis formis, ſicut imago in ſpeculo. Cùm ita ſit, quod numerus numeralis ſit, imago viſa in numero reali, qui eſt ex entibus veris, ſingularibus & diſtinctis, & in numero illorum apparet ſua ſimilitudo.

De Geometria.

GEometricus conſiderat quantitates continuas, & illas menſurat de principio vſque ad medium, & de medio vſque ad finem, & facit circulum, in quantum conſiderat in illo medium, quod eſt centrum, cuius circumferentia eſt circulus. Deinde quadrangulum conſiderat & triangulum, qui circulum perficiunt. Et ad has figuras venit ſecundùm quod accipit ſimilitudines habituum naturalium ſuperiorum, quos applicat ad ſuam artem, vt ſciat quantitates turrium, & marinarij ſpacia, quæ ſunt inter vnum ventum & alium. Vnde ſicut ſanitas eſt principium memoriæ, ſic quantitates continuæ & reales ſuprà exiſtentes ſunt principia quantitatum artificialium abſtractarum ex materia, de quibus Geometricus menſurat res menſurabiles ſecundùm ſuam artem. Et huic arti iuuant maximè aſſituationes naturales, de quibus in arbore elementali tractatum eſt, & etiam in hac arbore in ſuis foliis.

De Muſica.

MVſicus conſiderat voces diſpoſitas, ſcilicet quod ſint altæ, infimæ, & mediocres, longæ & breues, groſſæ & primæ ſiue ſubtiles, proportionatæ & accentus vocalium & conſonantium, vt voces ornare poſſit & melodias inſtrumentorum, quæ ſunt placentes ad audiendum & ad confortandos animos hominum. Et ideò artem ordinat & modum quomodo voces trahat, quæ ſunt in diſpoſitione ſoni placentes, & vocis, vt in actu veniat habitus muſicalis. Et principia prima & naturalia in formis conſiſtunt, de quibus dictum eſt in proceſſu arborum, ex quarum inſtinctibus muſicus habet inſtinctum naturalem, ex quo trahit habitum muſicalem: ſicut faber qui clauum trahit ex maſſa ferri de potentia in actu, vt fine vtatur, ratione cuius eſt faber. Et ideò ſunt radices & trunci & cæteræ partes arborum principia prima & naturalia, ex quibus principia artificialia artis muſicæ deſcendunt.

De Aſtronomia.

AStronomus conſiderat naturas corporum ſuprà cœleſtium influentias & impreſſiones, quas mittunt in inferioribus corporibus, quæ illas influentias recipiunt, & impreſſiones, ſecundùm quas diſpoſita ſunt & mota ad operationes naturales ſecundùm radices arborum & ſecundùm truncos, branchas, ramos, folia, flores & fructus. Idcircò Aſtronomus conſiderat ſtellas fixas in firmamento, quas diuidit in partes duodecim, quæ ſunt duodecim ſigna, videlicet aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, libra, ſcorpius, ſagittarius, capricornus, aquarius, piſces. Et iſtis qualitates brancharum arboris elementalis attribuit, nam arieti qualitatem ignis attribuit, tauro qualitatem terræ, geminis qualitatem aëris, & cancro qualitatem aquæ, & ſic de aliis per ordinem. Et dicit quod aries eſt mobilis & maſculus, cuius planeta dicitur Mars. Et dicit quod eius caput eſt bonum in medio & in fine, & ſic de aliis per ordinem. Etiam conſiderat Aſtronomus ſeptem planetas errantes, qui ſunt Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, & Luna, & iſtis planetis qualitates elementorum attribuimus effectiuæ & appropriatæ,

priatæ, ſecundùm hoc quod requirit planeta inferiùs, quę naturis ſupra cœleſtibus indigent: vt moueant ipſa ad inſtinctus generabilium & corruptibilium naturales, & ad modos, per quos plantæ vel animalia viuere poſſint, aut in priuationem & corruptionem deuenire, vt curſus naturalis non ceſſet. Et dicunt, quod Saturnus eſt de complexione terræ, & quod ſit malus, & plũbum ſit ex parte eius, & dies ſabbati ſimiliter. Et quod Iupiter ſit de complexione aëris, & quod ſit bonus & quod ſtagnum & dies Iouis ſint ex parte ipſius. Et ſic de cæteris per ordinem. Conſiderat etiam Aſtronomus momenta, horas, dies, menſes, annos, & motus rerum, & ſecundùm complexiones & reſpectus ſignorum & planetarum, per curſus illorum in diuerſos ſtatus temporis mutatorum. Conſiderat etiam rerum abundantiam in fructibus & defectum. Item ſanitatem & infirmitatem, lucrari, & perdere officia & præliorum victorias. Et ſic de cæteris rebus ſimilibus iſtis. Et ad conſiderationes omnium prædictorum radices, trunci, branchæ, rami, folia, flores, & fructus arborum naturalium ſunt naturę primarię generales, quę ſecũdùm eorum diſpoſitiones & naturas diſpoſita ſunt, ad recipiendum impreſſiones ſuperiores, ſeu influẽtias: ſicut regula, quæ ſecũdùm ſuam diſpoſitionem influentiam recipit à Sole per ignem & terram, & cera, quæ mollificationem & diſſolutionem recipit per ſolem, per ignẽ, & per aërem. Et ſic de cęteris rebus ſimilibus iſtis. Idcircò valde neceſſarium eſt Aſtronomo ſcire Philoſophiam, quæ eſt de generatione & corruptione, in tractatu & proceſſu, quem fecimus in arboribus naturalibus ſignificata.

De Arte Iuris.

IVriſta conſiderat iuſtitiam in his quæ ſunt licita ad euitandum illicita, vt ſit pax & charitas inter gentes, in amando Deum & ei ſeruiendo, & ad faciendum ei reuerentiã & honorem, quæ ei conueniunt. Idcircò dicunt, quod principia iuris ſunt Deum diligere, honeſtè viuere, & vnicuique quod ſuum eſt reddere. Et quia deficit charitas in gentibus, & bonum ſpeciale plus diligitur quàm publicum, inuenta eſt ſcientia iuris, in qua poſitæ ſunt leges & canones ad conſeruandũ hoc quod conuenit publicæ vtilitati, & ſpeciali & ordinationi illius boni. Idcircò inuenti ſunt iudices, aduocati, & doctores ad cõſeruandũ & tuẽdum ſcientiam iuris, ſecundùm mãdatum Papæ & Imperatoris, & ad poſitiones quas fecerunt, in quibus ſcientia iuris ſuſtentatur, ſunt principia naturalia primariæ cauſæ, quas in arboribus poſuimus, quę generales ſunt ad particularia, in quibus ſcientia iuris conſiſtit. Quæ ſiquidem particularia examinari poſſunt & cognoſci, & eorum veritates, naturæ & intentiones, quare ſunt in vniuerſalibus poſitis in proceſſu arborum generalium & primarum. Quę ſiquidem vniuerſalia neceſſaria ſunt cuilibet iuriſtæ ad ſciendum, vt ſuam ſcientiam melius cognoſcere poſſit, & vt in defectibus particularium recurrere poſſit ad perfectiones ſuperiores & generales, ponendo concordantiam inter generalia & ſpecialia, ſiue inter vniuerſalia & particularia, ſicut inter totum & eius partes.

De Arte Medicinæ.

MEdicina eſt,vt ſit ſanitas.Idcircò medicus conſiderat qualitates entium neceſſariorum ad conſeruandum ſanitatem,& ad deſtruendum infirmitatẽ per accidẽtia in naturalia cauſatam. Idcircò diſponit & ordinat naturam patientis,vt in actu redeat ſanitas,q̃ in ipſo eſſe ſolebat.Et conſiderat decoctiones & emplaſtra, electuaria, balnea,phlebotomias,dietas & cætera his ſimilia. Conſiderat etiam gradus febrium & planetarum, & ſimplicitatem,& interpolationes febrium. Conſiderat etiam horas, in quibus incipit infirmitas, & in quibus deſinit, ſiue terminatur, & ſic de aliis,quæ ſignificauimus in principiis medicinæ. Vnde omnibus iſtis particularibus inferioribus, ſunt cauſæ primariæ particulares generales,quæ ſunt ſupra,quæ in proceſſu arborum conſiſtunt, ex quibus, ſiue per quas primi medici,per inſtinctum naturalem habitum medicinæ, & ſuam artem conſiderauerũt,& ideò illa principia ſunt valde neceſſaria illis,quæ de ſcientia medicinæ ſe intromittunt, vt per principia, veriſimilia habere poſſint cognitionem de particularibus. Et illi medici, qui ita ſæpe deficiunt in ſuis experimentis, cognitionem non habent de primis principiis naturalibus. Idcircò per medicos, quàm plures homines moriuntur, qui ſine ipſis viuerent, per concordantiam ſupra exiſtentem, & appetitus, & inſtinctus naturales.in induſtria, quam dant ad regendum eorum particularia. Quoniam per inſtinctum naturalem, habet canis induſtriam ad comedendum herbas, vt vomitum faciant, per quas quidem herbas ei nociua & indigeſta proijciat, vt ſanitatem habere poſſit. Et idem facit catus, ſecundùm quod experientiam habemus.

De Philoſophia.

PHiloſophus veritatem rerum ſcire deſiderat, vt in illo ſcire delectationem habere poſſit. Idcircò ſuum intellectum fortificat, ad habendum vnum habitum vniuerſalem, ſub quo plurium veritatum cognitionem habere poſſit, & de ſcientiis in pluribus veritatibus extẽſis, videlicet in earum ſimilitudinibus. Idcircò philoſophus conſiderat cauſas primarias & reales, & per ipſas ad realia particularia deſcendit, & ipſa inueſtigat cum cauſis primariis. Et eius inueſtigatio conſiſtit in aſcendendo & deſcendendo, ex cauſis ſuperioribus ad inferiora, & de inferioribus ad ſuperiora,& in effectibus illarum habet cognitionẽ ex ipſis. Cauſas verò primarias in arboribus naturalibus ſignificauimus, & in earum partibus,ex quibus ſunt cõſtitutæ,aſſituatæ,& ex pluribus habitibus indutæ.

De Theologia.

THeologia loquitur de Deo,videlicet de eius eſſentia,proprietatibus, dignitatibus, & eius operationibus, quas habet in ſeipſo & in creaturis. Supponit etiam, quod Deus habet omnem perfectionem, ſiue complementum in ſuo exiſtere & agere, & quod nullum habet defectum,nec indigentiam alicuius rei, & quòd ſit finis,& perfectio omnium creaturarum. Et in huiuſmodi conſiderationibus, Theologus finem ſequitur brancharum arboris humanalis, & etiam radicum, & omnium partium arboris Idcircò maiorem habet delectationem in conſiderationibus ſuis,quàm aliquis alius.

alius ratione nobilitatis obiecti. Et cum ſe inclinat ad conſiderandum naturas primarias ſecundùm philoſophiam, tūc venit ad ſcientiam, poſitiones primas, quas fecit in Theologia, in neceſſarias demonſtrationes conuertit & rationes. Et ideò Theologi philoſophi maiorem delectationem habent in Theologia quàm alij, quia de neceſſitate principia attingunt poſitiua, quæ ſimpliciter conſiderantur ſecundùm auctoritates & opiniones verorum. Quare philoſophia multum eſt neceſſaria ad ſciendum Theologiam, & ad vincendum errores & iniurias, & falſas opiniones, quæ ſunt contra veritates, in quibus Theologia eſt ſuſtentata, & per illam eſt habituata.

De Situ arboris humanalis.

ARBOR humanalis aſſituata eſt ex quinque naturis, ex quibus eſt conſtituta: quia vna aſſituatio eſt per arborem elementalem, alia per vegetalem, alia per ſenſualem alia per imaginalem, & alia per rationalem. Per elementalem habet corpus circulatum, triangulatum, & quadrangulatum. Et per vegetalem habet corporalitatem aſſituatam ſecundùm figuras arboris elementalis, quæ in ſe continet corporalitatem maiorem quàm vegetalis. Et ideò ſimpliciter non poteſt homo cogitare figuram corporalem ſecundùm arborem vegetalem, quia ſua corporalitas tangi non poteſt neque videri. Et aſſituatio quam ab illa accipiunt Petrus & Martinus, eſt per generationem & corruptionem, priuationem & renouationem, & etiam per alias partes arboris. Et aſſituatio quæ eſt per ſenſualem eſt, ſecundùm quod potentiæ ſenſitiuæ, aſſituatæ ſunt in branchis, ramis, foliis, floribus, & fructibus, vt dictum eſt, & idem eſt de arbore imaginali, quæ eſt de ſimilitudinibus aſſituationum realium. Et hoc idem eſt de ſitu arboris rationalis, ſecundùm quod dictum eſt, in qua eſt aſſituatus per memoriam in occipite, per intellectum in fronte, & per voluntatem in corde, & per truncum in omnibus partibus corporis.

De Tempore arboris humanalis.

ARBOR humanalis conſiſtit in tempore, & eſt in tempore ſecundùm diſpoſitiones arborum, ex quibus conſtituta eſt. Quia ſecundùm quod arbores diuerſæ ſunt, in tempore diuerſimodè conſiſtunt: ſicut ignis, qui in omni tempore Martinum calefacit: & vegetatiua, quæ in vno tempore facit Martinum eſſe ſanum, & in alio infirmum. Et ſenſitiua ipſum ſentire facit in vno tempore calorem, & in alio frigiditatem, & in vno tempore famem, & in alio ſitim. Et imaginatiua in vno tempore ipſum mouet ad delectationem, & in alio tempore ad iram. Et rationale ipſum mouet in vno tempore ad iuſtitiam, & in alio tempore ad illicita ſiue ad iniuriam. Tamen ſemper in Martino ſimplex conſiſtit tempus, & Martinus in tempore ſimiliter. Sed quia Martinus conſiſtit ex diuerſis partibus & naturis, diuerſificat tempus in ſimilitudinibus temporis, quæ ſiquidem ſimilitudines non ſunt de ſua eſſentia: ſicut intellectus, qui accipit ſimilitudinem corui in imaginatione, & ipſum conſiderat in vno tempore album, & in alio nigrum, quæ ſiquidem conſideratio non eſt de eſſentia corui, nec de eſſentia ſui coloris, ſed eſt ſpecies multiplicata

cata de ſimilitudinibus & de figura corui in imaginatione impreſſis, in qua intellectus ipſas imprimit. Sicut litteræ ſigilli, quæ in cera imprimunt ſuas ſimilitudines, quæ non ſunt de ſua eſſentia.

De Loco arboris humanalis.

ARbor humanalis conſiſtit in loco, & locus in ipſa: ſicut partes quædam conſiſtunt in aliis. Tamen Martinus totus ſtat in loco, ſed totus locus non ſtat in Martino, quia ſi totus ſtaret in ipſo, leo & turris locum non haberent, in quo ſtarent. Sed in quantum Martinus determinatus eſt ſecundùm quinque arbores, ex quibus conſtitutus eſt, diuerſimodè in loco conſiſtit: ſicut per vnum modum ſtat in arbore elementali, quæ ipſum in loco determinat, qui in ſe continet figuram circularem, triangularem & quadrangularem, & plenam ex longo, amplo & profundo. Et vegetatiua ſtare facit Martinum in loco, in quantum ſuam figuram facit vegetatam. Et ſenſitiua ſimiliter Martinum in loco ſtare facit, in quantum eſt extenſa in vegetatiua & elementatiua. Et imaginatiua ſimiliter, in quantum ſe ponit inter frontem & occiput, vbi ſit fantaſia & multiplicatio ſpecierum fantaſticarum ſub ſpeciebus imaginationis. Et rationatiua Martinum in loco ſtare facit, in quantum ipſum mouet de vno loco in alium. Et in Martino locus conſiſtit accidentaliter, in quantum ſe ponit in maiori virtute in vno loco quàm in alio: ſicut in cerebro in quo ſe ponit per recolere & intelligere ad faciendum iudicium de entibus, & in corde per amare & per diligere bona diligibilia, & per odire mala odibilia, veruntamen rationatiua ſimpliciter in loco non conſiſtit, ſed accidentaliter ſecundùm conditionem illorum, in quibus conſiſtit: ſicut arbor nauis, quæ de vno loco in alium mouetur ratione motus nauis, in qua arbor conſiſtit.

De Floribus arboris humanalis.

FLORES arboris humanalis ſunt ex quinque naturis, videlicet ex natura elementali, vegetali, & ſenſuali, imaginali, & rationali. Per elementalem elementare eſt flos, in quantum homo eſt elementabilis & elementatiuus ex quibus elementare reſultat. Elementabilis eſt, in quantum generabilis eſt ex quatuor elementis. Elementatiuus eſt homo, qui alium hominem generat, idcircò elementare eſt flos, ex quo ſequitur elementatum, & eſt flos, quia radices arboris elementalis naturaliter, & truncus, branchæ, rami, & folia ſe habent ad florem, qui eſt ſuperior ratione maioritatis finis, in quantum propinquior eſt elementato, quod eſt pars homificati. Vegetare eſt flos in hac arbore, ad quem ſe habent radices arboris vegetalis, & truncus, branchæ, rami, & folia. Idcircò eſt flos, quia per illud viuunt homines ex cauſis exterioribus, quæ intrant per guſtare, tangere & odorare, quas vegetatio vegetat & tranſmutat in ſpeciem hominis, ſine quibus viuere non poſſet. Sentire eſt flos, per quem homines ſentiunt videndo, audiendo, odorando, &c. Idcircò eſt flos, quia radices arboris ſenſualis, & truncus, branchæ, rami, & folia ſe habent ad ſentire, vt homines ſentiant & ſentiantur. Et flos qui eſt ſentire, generalis eſt, in quantum ſe extendit ad plures flores, videlicet

videlicet ad flores videndi, audiendi, odorandi, guſtandi, tangendi, & affandi, ſiue loquendi. Imaginari eſt flos arboris, imaginalis ad quem ſe habent radices, truncus, &c. Idcircò eſt flos, quia per imaginari, retinent homines in memoria res abſentes, quæ fuerunt auditæ, odoratę, & guſtatę, tactæ, & affatæ, ſiue locutæ. Rationari eſt flos, ad quem ſuæ radices ſe habent, & ſic de trunco, &c. Idcircò eſt flos, vt homo ſit rationatus, & quod hoc quod facere voluerit faciat cum ratione, quia ea quæ cum ratione facta ſunt bona ſunt & magna, durabilia, & virtuoſa, vera & amabilia, & in ipſis homo vtitur intellectu & fine, quare creatus eſt, & quando facit contrarium, facit ſicut animal brutum in ſuis operibus, & flores ſtare facit otioſas, qui ſub eo ſunt, per quorum otioſitatem ad finem quare ſunt, venire non poſſunt. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo eſt graue peccatum, quod tot nobiles flores à fine deuiat, quare ſunt.

De Fructu arboris humanalis.

FRVCTVS arboris humanalis eſt duplex, quoniam vnus eſt ratione exiſtentiæ, & alius ratione agentiæ. Ille qui eſt ratione exiſtentiæ, eſt fructus per quem homo eſt hoc quod eſt, & hunc fructum habent fructus, qui ſunt ſub eo, vt ex elementato, vegetato, ſenſato, & rationato ſit homificatus. Et in hoc fructu ſtat alius fructus in potentia cum conditionibus aliorum fructuum, quas pater poteſt dare filio, quem generat, arbore rationali excepta, quæ per creationem venit, & ideò habent homines libertatem, quod ſi per generationem arbor rationalis veniret, ita ſe haberent homines naturaliter ad ratiocinandum: ſicut ad videndum, audiendum, &c. & perderentur merita & virtutes morales, & plura alia inconuenientia inde ſequerentur. Fructus per agentiam eſt ſecundùm finem, videlicet homo eſt vt Deum recolat, intelligat, amet, honoret, & ei ſeruiat, & omnem reuerentiam faciat. Et iſte fructus nobilior eſt primo fructu, & etiam altior, quoniam primus fructus eſt, vt iſte fructus ſit, & eius virtus ſiue nobilitas conſiſtit in virtute obiecti & nobilitate, quod quidem obiectum eſt Deus omni honore digniſſimus, & eſt dignus, quod recolatur, intelligatur, & ametur, honoretur, & ei ſeruiatur, pluſquam aliquod aliud ens quod non eſt Deus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo magnum defectum faciunt homines, qui plus ſuos filios diligunt, in quantum ſunt ab ipſis homificati & deriuati, quàm quia creati ſunt ad honorandũ Deum, & ei ſeruiendum, quia in intentione eorum de maiori fine faciunt minorem. Idcircò contra rationem vtuntur & faciunt, & contra eorum principia naturalia, & deuiati ſunt à fine, quare ſunt, in cuius deuiatione ad gloriam peruenire non poſſunt. Et idem ſequitur in hominibus, qui plus diligunt ſeipſos honorari quàm Deum, & plus diligunt fructus brancharum ſenſualium & florum, quàm fructus brancharum rationalium. Et ita ſunt ſicut lapis, qui de loco alto ad locum infimum deſcendit. Et in hunc deſcenſum deſcendunt homines in abyſſum, de quo nunquam exibunt nec habebunt aliquid cum quo ad ſupernam gloriam aſcendere poſſint, quia caput tenent inferiùs & pedes ſuperius, in quantum intentiones primas peruertunt in ſecundas.

Q

De Arbore Morali.

SVMMARIVM.

ARbor iſta moralis eſt duplex ſupra vnum truncum. Et idem de ſuis radicibus ſecundum quod per figuram ſequentem ſignificatur. Et hoc in quantum dicta arbor eſt de virtutibus & de vitiis. De arbore vitioſa dicetur ſuo loco. Nunc de virtuoſa dicimus, quod diuiditur in ſeptem partes vt aliæ arbores, ſcilicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia huius artis, vt in præmiſsis arboribus.

Truncus eſt mos confuſus & generalis.

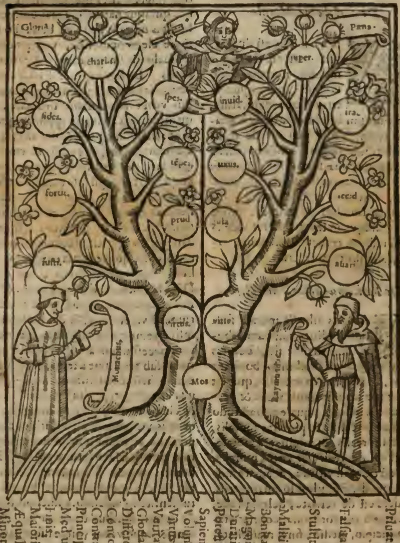
Branchæ ſunt virtutes Cardinales & Theologales.

Rami ſunt ſimilitudines ramorum realium.

Folia ſunt accidentia virtutum.

Flores ſunt merita acquiſita per virtutes.

Fructus eſt merces, ſiue retributio,

Gloria
Pena
chari.
spes.
inuid.
iuger.
fides.
ira.
tempe.
luxus.
fortit.
accid.
prud.
gula
iusti.
auari.
Mos
Monachus
Raymundus
Sapientia.
Voluntas.
Virtus.
Veritas.
Gloria.
Differentia.
Concordantia.
Contrarietas.
Principium.
Medium.
Finis.
Maioritas.
Æqualitas.
Minoritas.
Stultitia.
Malitia.
Bonitas.
Magnitudo.
Duratio.
Poteſtas.
Falſitas.
Prelatio.

De Arbore Morali.

Arbor iſta eſt duplex, vna pars eſt de bonis moribus nominatis ſub ratione virtutum lucratarum ſiue acquiſitarum, quæ ſunt ſimilitudines arboris humanalis realis. Alia pars eſt de malis moribus ſub ratione vitiorum dictis ſiue vocatis, quæ ſunt diſſimilitudines ſimilitudinum partium arboris humanalis. Dicemus ergo primò de prima parte, poſtmodum de ſecunda. Prima pars diuiditur in ſeptem partes videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

De Radicibus arboris moralis.

Radices arboris moralis ſunt ſimilitudines radicum arboris humanalis: ſicut bonitas moralis, quæ eſt ſimilitudo bonitatis realis, & magnitudo moralis, quæ eſt ſimilitudo magnitudinis realis, & perſeuerantia moralis, quæ eſt ſimilitudo durationis realis, & poteſtas moralis, poteſtatis realis, & intelligere morale, quod eſt de reali, & virtus moralis, quæ eſt de reali virtute, & amare morale, quod eſt ſimilitudo amare realis. Et idem eſt de veritate, delectatione, differentia, concordantia, contrarietate, principio, medio, fine, maioritate, æqualitate, & minoritate moralibus, quæ ſunt ſimilitudines veritatis, delectationis, differentiæ, & aliarum realium. Et omnes iſtę ſimilitudines morales ſunt impreſſiones formarum realium primarum & naturalium. Et ſicut formæ reales & ſubſtantiales ſunt ex quinque naturis (ſecundùm quod in arbore humanali dictum eſt) ita ſunt impreſſiones morales ſimilitudines quinque naturarum realium, velut bonitas moralis, quæ eſt bona ſub ratione elementationis, vegetationis, ſenſualitatis, imaginationis, & rationalitatis. Eſt bonitas moralis ſub ratione elementationis: ſicut homo bonus qui vtitur elementatis ordinatè, in quantum ipſa ad finem applicat, quare ſunt: ſicut ſunt panis & denarij, quæ elementata ſunt, & ex illis eleemoſynam facit pauperibus, qui ipſa quærunt propter Deum, qui ipſa creauit, vt homines diuites & pauperes viuerent. Bonitas moralis eſt ſimilitudino bonitatis vegetalis, in quantum homines bene ipſis vegetatis vtuntur, velut homo bonus, qui vegetata congregat, vt bonas operationes faciat, per quas Deus honoretur, & ei ſeruiatur, & ab illis accipiat hoc, quod ei eſt neceſſarium ad viuendum, & dat ſimiliter ex ipſis eleemoſynā pauperibus, per quorum neceſſitatem arbor vegetalis ipſa trahit ſub terra, ſiue à terra, & ipſa deuenire facit in fructum. & homo iuſtus ipſa congregat, & diuidit cum Iuſtitia & charitate illis, qui ipſis indigent, & ex ipſis accipiunt cum iuſtitia & temperantia, vt vitam bonam habere poſſint, cum qua Deo ſeruire poſſint. Eſt bonitas moralis ſub ratione ſenſualitatis: ſicut homo bonus, qui bene vtitur ſentire in videndo, audiendo, & ſic de cæteris floribus ſenſitiuæ qui boni ſunt, & bene vtitur videre ſuo, quando ſenſualia videt & ex ipſis accipit bona ſignificata, quæ ſignificant. Sicut in videndo pulchrum filium, pulchram fœminam, pulchrum florem, pulchrum equum, &c. in quibus Deus debet laudari, qui ita pulchras creaturas creauit. Et idem eſt de aliis floribus: ſicut homo bonus, qui cum inſtrumenta audit ſonare, & ſimiliter cùm audit

audit verba Dei, bene vtitur illo audire, in quantum bonitatem conſideꝛat, quam verba ſignificant, & melodiam, quæ eſt in alia vita audita. Bonitas moralis ſub ratione imaginationis conſiſtit:ſicut homo bonus qui res imaginatur, & ex imaginatione trahit bona ſignificata,quæ applicat ad bonas operationes. Sicut homo q̃ imaginatur opera miſericordiæ, & ex illa imaginatione ſe mouet ad operationes q̃ ſunt bonę,& cum imaginatur pulchras fœminas, & imaginatio mouet ipſum ad carnales delectationes, & ſe mouet ad contrarium in imaginando turpitudines, quæ ſunt in fœminis, quæ non ſunt dignæ,nominari neque ſcribi, & ex illo motu ſe mouet ad caſtitatem, quæ eſt bonus motus. Eſt bonitas moralis recolere bonum, intelligere bonum,& diligere bonum, & bonitas eſt magna ſecundùm magnitudinem recolendi, intelligendi,& amandi. Et eſt durabilis, ſecundùm quod durat recolere,intelligere & amare,& poteſt eſſe potens in bona recolere,intelligere,& amare,& ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Quare in exemplo quod dedimus de bonitate ſecundùm quinque naturas reales arborũ, poteſt homo intelligere magnitudinem moralem,quæ eſt de magnitudinibus realibus ſecundùm quinque naturas arborum, & idem de duratione morali & cæteris ſimilitudinibus moralibus, ſicut radices naturales & reales ſibi adinuicem ſuas dant ſimilitudines, ſicut bonitas: quæ eſt in arbore elementali ſuam dat ſimilitudinem magnitudini,& magnitudo ſimilitudinem ſuam bonitati, & ſic de aliis:ita radices morales ſibi dant adinuicem ſuas ſimilitudines:ſicut bonitas moralis, quæ magnitudinem moralem facit bonam, & magnitudo moralis quæ bonitatem moralem facit magnam:ſicut homo qui magnam habet animoſitatem in bello:quia verecundiam timet, & diligit honorem, quam magnitudinem bonitas facit eſſe bonam, & magnitudo facit bonitatem eſſe magnam,quoniam illa bonitas eſt magna quæ verecundiam magnorum defectuum euitat, & per quam veniunt magnæ felicitates & honores. Et ideò cum homines ornati & induti de moralitatibus tangantur & tẽtentur ab aliquibus defectibus,quælibet moralitas aliam tangit, & ſibiinuicem dant ſuas ſimilitudines, & ita hominem in virtute fortificant contra vitium,& in illa ipſum aſſueſcunt, vnde ſicut ſinapis naturã habet,quod quanto plus homo ipſam ducit, tanto fortior eſt: vel ſicut beſtia rebellis, quæ quanto magis percutitur, vt vltra vadat, tanto magis retrouertitur,& idem eſt de mala fœmina, quæ correctionẽ non recipit: ita homines virtuoſi quanto magis tanguntur & tentantur, vt ſe moueant ad vitia, tanto magis ſe mouent ad contraria vitiorum, videlicet ad virtutes morales,quæ conſuetæ ſunt quòd ſe inuicem iuuent contra eorum inimicos. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Deus benedictus permittit hominem iuſtum tentari à dæmonibus & ab hominibus malis, paupertate, inhonoribus & aliis contrariis proſperitatibus,vt ſint fortiores, & vt vtãtur ſæpiùs habitibus virtutum,quia quanto magis vtuntur, tanto melius diſpoſiti ſunt, quod Deus benedictus eis ſuam gratiam tranſmittat,quę magnum locum & bonum requirit, in quo multùm intrare poſſit.

De Trunco arboris moralis.

TRuncus arboris moralis eſt ex naturis & eſſentiis radicum, ex quibus conſtitutus eſt, & eſt mos confuſus & generalis, in quo ſunt in potentia mores particulares, quibus homines bene morigerati ſunt habituati ſecundùm habitus quos attrahunt à trunco in branchis, ramis, floribus, & fructibus, ex quibus naſcuntur, exeunt & ſunt, ſecundùm quod durant per durationem, & ſecundùm quod ſunt amati per voluntatem, & poſſificati per poteſtatem; & per bonitatem boni, & ad finem moti: quare ſunt, cum intellectus illum finem intelligit, & concordantia concordat principia & media, vt ad finem venire poſſint contra contrarietatẽ, quæ principiis & mediis contradicit, vt concordantia ſit in habitibus ocioſa & ſuo fine vacua. Truncus arboris moralis eſt inuiſibilis, & tangi non poteſt neque imaginari ſub figura circulari, quadrangulari, nec triangulari, & hoc eſt: quia non de natura corporali, ſed eſt ſimilitudo illius naturę & naturę ſpiritualis, quem quidem truncum attingit intellectus in hoc quod intellexit ex radicibus realibus & ex trunco reali, de quo eſt truncus moralis, cuius eſt ſimilitudo in memoria ſuſtentata, quæ ipſam recolit, & voluntas, quæ ipſam diligit. Idcirco ex illis trahit intellectus habitus, qui diſpoſiti ſunt ad recolendum, intelligendum & amandum: ſicut habitus iuſtitiæ, prudentiæ, & cæterarum virtutum moralium, quæ poſſunt eſſe ex trunco eis ita generali ſecundùm ſimilitudines: ſicut maſſa ferri ad figuram cultelli, gladij, & martelli.

De Branchis arboris moralis.

BRanchæ arboris moralis ſunt ſeptem virtutes. Et quatuor ſunt cardinales, & tres theologales. Cardinales ſunt iuſtitia, prudentia, fortitudo, & tẽperantia. Theologales ſunt fides, ſpes, & charitas. Differentia eſt inter quatuor cardinales, & tres theologales: inquantum per quatuor ſe habet homo ad bene viuendum in hac vita, & quilibet homo eas habere poteſt: ſecundùm quod naturaliter trahere poteſt ſimilitudines ex primis naturis trunci moralis, quæ ſunt confuſæ & diſpoſitæ ad ducendum in actu. Sed tres virtutes theologales haberi non poſſunt ſine gratia Dei, & illas dat, cui ſibi placet, quia vię ſunt ad aliam vitam. Eas tamen libenter dat hominibus ornatis & indutis virtutibus cardinalibus quæ cum illis, ſcilicet, theologalibus concordantiam habent.

De Iuſtitia.

IVſtitia eſt illa virtus, ratione cuius homines reddunt vnicuique, quod ſuum eſt. Iuſtitia eſt ex radicibus arboris, & maximè ex æqualitate, ratione cuius bonitas, magnitudo, &c. ſibi dant inuicem æqualiter ſuas ſimilitudines, & in illa æqualitate dandi naſcitur & ſtat iuſtitia, quoniam iuſtum eſt, quod magnitudo ſuam det ſimilitud nem bonitati, ex quo bonitas dat ei ſuam ſimilitud nem. Et bonum eſt, quod ſimilitudines æqualiter ſint datę, & eſt magnum ſimiliter & durat: quia æqualiter ſibi inuicem ſuas dant ſimilitudines. Et ideo iuſtitia bona eſt, magna & durabilis in æqualitate huiuſmodi dationum. Et in hoc paſſu cõgnoſcitur,

gnoſcitur, quod datio extra æqualitaté facta non durat: ſicut cum Martinus feſſus eſt dandi magna Petro: cum idē Petrus ei dat parua. Et hoc eſt, quia magnitudo & paruitas ſunt contraria, cum qua contrarietate habet iniuria concordantiam contra iuſtitiam, quæ eſt ex cauſis magnis & æqualibus, & paruis & æqualibus. Iuſtitia eſt virtus, ratione cuius memoria habet iuſtum recolere, & intellectus iuſtum intelligere, & voluntas iuſtum amare. Idcirco voluntas naturaliter diligit iuſtitiam: vt habere poſſit per ipſam iuſtum amare: & quod memoria in ipſa recolere poſſit, & intellectus intelligere. Et ratione iuſtitiæ diligit voluntas in memoria iuſtum recolere, & in intellectu iuſtum intelligere: quare mouet homines ad iuſtum recolere, intelligere & diligere. Et idem faciunt memoria & intellectus, vt induti ſint habitu iuſtitiæ inuicem cum voluntate, & quod omnes tres cuſtodiant iuſtitiam contra ſuos inimicos, qui ſunt iniuſtum recolere, intelligere & diligere, quæ ſunt contra iuſtitiam: cum homines otioſi ſunt in accipiendo ſimilitudines naturarum primarum, & accipiunt diſſimilitudines illarum. Sicut homo malus, qui iniuſtè accipit ſimilitudinem malitiæ contra ſimilitudinem bonitatis: & qui accipit paruam ſimilitudinem bonitatis, contra magnam ſimilitudinem bonitatis. Et ſic de aliis rebus, in quibus naſcitur & ſtat iniuria, quæ eſt priuatio iuſtitiæ.

De Prudentia.

PRudentia eſt illa virtus, ratione cuius homines ſapientes eligunt ea, quæ ſunt bona, & euitant ea, quæ ſunt mala, & diligunt plus maiora bona quàm minora, & plus timent maiora mala quàm minora. Prudentia maximè eſt ex parte intellectus, quoniam ſicut olea inſerta in oleaſtro ad ſuam ſpeciem trahit & naturam hoc, quod venit ex oleaſtro: ſic intellectus habituatus prudentiâ & indutus, ſibi & eius naturæ attrahit hoc, quod venit ſub habitu prudētiæ, bonitatis, magnitudinis, durationis, &c. Quare ſicut ignis fortiùs in pipere regnat quàm cætera elementa: ſic intellectus regnat fortiùs in habitu prudentię quàm cæteræ radices arboris. Et ideo prudētia plus creſcit & multiplicat in habitu, quem intellectus accipit, quàm in habitibus, quos accipiunt memoria & voluntas. Et cum perditur habitus, & in priuationem deuenit, maiorem culpam habet intellectus quàm memoria & voluntas: quia prudentia plus participat cum intellectu quàm cum memoria vel cum voluntate: obiecta bona & magna illuminat per experientiam voluntati & memoriæ. Idcirco homines amici prudentiæ inquirunt experimenta rerum, quæ videri, imaginari, recoli poſsūt & amari, & etiam audiri, guſtari, & tangi. Et in illa inquiſitione diu cogitant, quouſque lumen illuminauerit memoriam & voluntatem: vt ſit facta electio illius rei, quæ bona eſt ad amandum, recolendum & intelligendum, vel ad odiendum. Idcirco memoria in illo tempore iuuat ad faciendum electionem & iudicium, inquantum recolit ſimilitudines primarum naturarum & diſſimilitudines illarum. Per quod recolere memoria diſponit voluntati amabilitatem ſimilitudinum, & odibilitatem diſſimilitudinum, vt voluntas ſe moueat ad amandum ſimilitudinem bonitatis realis: & ſimilitudinem magnitudinis realis: & ſic de aliis. Et quod

quod ſe moueat ad odiendum earum diſſimilitudines. Idcirco quando intellectus & memoria concordantiam habent ad repręſentandum ſimilitudines voluntati contra malas ſimilitudines, ipſam inclinant ad amandum prudentiam, & ad odiendum eius contraria, cum ita ſit quod poteſtas maior ſit in intellectu & memoria quàm in volũtate tantummodo. Aliquando tamen cõtingit, quod memoria & intellectus repræſentant voluntati bonas ſimilitudines & malas, & voluntas eligit malas & bonas dimittit. Et hoc eſt, quia intellectus & memoria vtuntur minori poteſtate & minori magnitudine bonitatis, durationis, virtutis, & veritatis, & memoria minores fines recolit, & fines maiores obliuiſcitur.

De Fortitudine.

FOrtitudo eſt ille habitus & virtus, per quã homines ſunt fortes contra vitia, & nitũtur ad lucrandũ virtutes. Fortitudo eſt maximè ratione poteſtatis, quę regnat in bonitate, magnitudine, duratione, ſapientia, & voluntate, veritate, & gloria, differẽtia, cõcordantia & contrarietate, compellunt & fortificant principium, medium & finem, & maioritatem contra minoritatem, & æqualitatem illorum, quæ bona ſunt contra æqualitatem illorum, quæ mala ſunt. Idcircò cum fortitudo eſt tacta contra bonitatem cum malitia, tunc fortificat bonitatem cum magnitudine, & cæteris naturis primariis. Et cum eſt tacta fortitudo cum paruitate, contra magnitudinem multiplicat, ſiue fortificat magnitudinem in maioritate, contra minoritatem & paruitatem Idcirco milites in bello ſunt fortes & audaces, & habent magnum animum & deſiderium ad habendum victoriam. Et cum in menſa tanguntur & tentantur contra temperãtiam, ſunt fortes contra gulam, cum magnitudine bonitatis & memoriæ, quæ recolit, & cum magnitudine voluntatis, quæ amat ſapientiam, ſanitatem, & verba licita, quæ homo habere non poteſt, cum nimis comedit & bibit. Et cùm miles tentatur per luxuriam, aut per ſuperbiam, aut per cætera vitia, poteſtas ſuam ſimilitudinem miniſtrat naturis primariis, & accipit ſimiliter ab eis ſuas ſimilitudines, vt habitu fortitudinis ſe induere poſſit, & ornare, & à vitiis ſe defendere. Et ad hoc concurrunt naturæ primariæ, ſecundùm quod poteſtas ſe fortificat in dãdo & recipiendo ſimilitudines illarum.

De Temperantia.

TEmperantia eſt illa virtus, per quam homines ſunt ſaniores, quàm per alias virtutes, & per quam vincunt illicitos appetitus. Temperantia magis cõſiſtit per æqualitatem, quàm per aliquod aliorum principiorum. Idcircò maiorem habet concordantiam cum iuſtitia, quàm cum aliqua alia virtute, quoniam ante ſe iuuat cum iuſtitia, quam cum aliis virtutibus, quia cum iuſtitia licita menſurat, & cum illa ſe defendit ab illicitis. Temperantia tamen ſe iuuat cum fortitudine, contra magnos appetitus comedendi & bibendi, inquantum fortitudo ipſam conſeruat, quouſque veniat iuſtitia, quæ nimios appetitus dimittit, & minores appetitus multiplicat, vt appetitus ſint æquales in potentia, digeſtiua & retentiua. Et hæc eadem æqualitas iuuat prudentiam, quæ docet cautelas & modos, per quos homines habeant temperantiam contra gulam, inquantum in principio menſæ,

ſæ, antequam homines incipiant comedere, ipſos moueat ad recolendum, intelligendum & amandum temperantiam, & ad odiendum gulam & circumſtantias illius. Et homines conſiderare facit patuam vtilitatem ſaporis, & magnum periculum infirmitatis, quæ venit, quia magni ſapores & plures in cibariis multùm recoluntur & amantur. Quare prudentia conſulit, quod illi nimij ſapores obliuiſcantur, & temperantia recolatur & diſponatur, vt ſit habituata. Vnde ſicut quatuor fratres aut ſorores, ſecundùm inſtinctum naturalem habent modum, & naturam quod ſe iuuant contra inimicos ſuos, ſic virtutes cardinales modum habent, & inſtinctum naturalem, quod ſe iuuent contra vitia.

De Fide.

Fides eſt virtus, quæ compellit intellectum ad affirmandum, vel negandum poſitiuè illa, quæ vera ſunt. Fides eſt, vt reſtauret veritates amabiles, & recolibiles, & conſiderabiles, vt ſimilitudines illarum ſint bonæ, per quas ſignificentur. Sicut viſibilia oculis abſentia, quorum ſimilitudines acceptæ ſunt in imaginatione, vt viſibilia deſiderentur, & quod amabiles videri poſſint. Fides eſt maximè ratione intellectus, qui credit hoc, quod intelligere non poteſt, veruntamen credentiam ſuam iuuant memoria & voluntas, quia voluntas vult quod attingat ſupponendo veritatem, quam per rationes neceſſarias attingere non poteſt illo tempore. Et hoc vult voluntas, vt poſſit attingere amabilitates obiectorum, quæ intellectus conſiderat. Et idem facit memoria, quæ inſtinctū naturalem habet ad memorabilitates deſiderabiles, vt cum voluntate habeat concordantiam. Ratione fidei intellectiuitas inquirit intelligibilitates verorum & materiam diſponit, vt intelligatur per neceſſarias rationes, quam diſpoſitionem Deus iuuat. Et iuuat amatiuitas voluntatis, & memoratiuitas memoriæ. Idcircò intellectus ſe exaltat & ſubtiliat tantum quantum poteſt ad aſcendendum ſuum intelligere, per neceſſarias rationes rerum veritates, ſicut ad intelligere trinitatem Dei, & eius incarnationem, & creationem mundi, & hominum reſurrectionem, & Sacramentum altaris, & poteſtatem Papalem, quam habet in clauibus, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Ad quem aſcenſum intellectus venire non poſſet, niſi prius ſupponeret eſſe poſſibile quodlibet obiectorum, quæ diximus. Idcircò fides habet officium, per quod intellectus ſupponat, quod intelligere poſſit vera. Et eſt lumen intellectus, per quod vera inquirat, & cum ea videlicet vera acquiſierit, ſiue acceperit in vno gradu veritatis, fides ei diſponit materiam, quo magis ſupra aſcendat cum maiori magnitudine intelligendi, & hoc de gradu in gradum, in tantum quod non poteſt vltra aſcendere. Et fides eſt ſupra intellectum, & intellectus eſt ſub fide ſicut olea, quæ inſerta eſt ſupra oleaſtrum. Et quantò magis venit materia ex oleaſtro ad oleam, magis ſupra aſcendit olea, veruntamen illam materiam quæ venit, conuertit in ſuam ſpeciem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo fides remanet, & merita quæ habet homo per illam, licet intellectus attingat in vno tempore vera, quæ ſunt circa Deum per neceſſarias

rationes, quæ prius non attingebat, ſed ea ſupponebat eſſe vera per virtutem fidei. Si fides non eſſet, homines ſimplices,& qui habent tractare de artibus mechanicis,participare non poſſent cum veritatibus Dei & eius operationum,quæ difficiles ſunt ad intelligendum. Sed quia fides eſt in iſtis, cum illis veritatibus participant in amando,credendo, & recolendo,ſicut cum ſenſibilitatibus quas non ſentiũt, participant imaginando illas,per quod imaginari ſe mouent ad ſentiendum ſenſibilia, quæ ſentire deſiderant videndo, vel audiendo, odorando, guſtando, &c.

De Spe.

SPes eſt virtus, quæ facit hominem ſperare finem quem deſiderat, ad quem venire credit plus per poteſtatem & bonitatem Dei aut alterius quã propter ſuam bonitatem vel poteſtatem,& idem de magnitudine,duratione,ſapientia,& voluntate. Spes magis eſt per finem quàm per aliud principium.Cum illa homines confidunt in miſericordia Dei quòd eorum peccata dimittat, quia poteſtatem maiorem habet peccata dimittendi, quàm ipſi habent ad peccandum, & maior eſt eius bonitas in faciendo bonum,quàm malitia hominum in faciendo malum: & voluntas Dei maior eſt in amando bona & pia,quàm voluntas hominum, & idem eſt de ſapientia & duratione Dei. Et ideo qui ſic veniam ſperat à Deo, finem cõſequitur,quem deſiderat. Homines qui volunt facere aliqua per quę Deus ſeruiri poteſt & honorari, ſi illa facere nequeunt per ſeipſos,quia paruam habent poteſtatem, ad diuinam poteſtatem recurrant, ſub cuius ſpe ſperent auxilium, quia finis eſt ad honorem illius poteſtatis, & tales homines habent veram ſpem. Sed homines qui ad aliquem finem venire deſiderant, vt honorentur,ditentur,ſeruiantur, & vt ſic loquar,ſaluentur, & ex grauibus periculis liberentur,& iſta deſideria habent ratione vtilitatis eorum, & non ſimpliciter propter honorem Dei, homines tales non habent veram ſpem, quoniam nullus in peccando veram ſpem habere poteſt, cum ita ſit, quod ſpes & peccare ſint contraria, & ſpes & virtus iuſtitiæ, & charitas habeant concordantiam. Sicut fides materiam intellectui præparat, vt ſuum intelligere faciat aſcendere ad altas intelligibilitates,ſic ſpes materiam voluntati præparat, vt ſuum amare aſcendere faciat ad altas amabilitates,& memorabilitates. Idcircò ſpes eſt cauſa, quæ dat hominibus magnum placitum & quietem, & quanto eſt maior, tanto eſt cauſa maioris placiti & quietis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Deus patitur aliquos homines filios ſpei & cultores illius eſſe pauperes, & in grauibus periculis, vt in bonitate Dei & poteſtate habeant confidentiam. Quia ſicut magna frigiditas facit hominem recolere calorem ignis, aut magna ſitis facit hominem recolere frigiditatem aquæ, & locum vbi eſt fons, ſic labores quos amici Dei patiuntur in hoc mundo propter eius amorem, facit eos recolere magnam poteſtatem & magnam bonitatem Dei. Et idem de ſua magna humilitate, pietate, & voluntate.

De Charitate.

CHaritas eſt virtus, quæ ſocietatem facit & ſolatium inter amicum & amatum,qui ſe habent ad amabilia.

bilia. Per charitatem diligunt homines Deum & eius operationes, & ſe inuicem diligunt & ſeipſos. Et eſt magis per voluntatem quàm per aliud principium. Et non poteſt eſſe plena abſque amare, quod ſe habeat ad Deum & ad homines cum magnitudine bonitatis, iuſtitiæ, & amabilitatis. Idcircò homines qui ad Deum habent ſuum amare, & ad ſeipſos ſunt filij charitatis, & ex eius habitu induti. Sed illi qui non habent ſuum amare in Deo & in ſeipſis cum magnitudine bonitatis, iuſtitiæ, & amabilitatis, eorum amare non habent indutum de charitate, ſed indutum eſt de figura charitatis, quæ eſt contra formam: ſicut aqua calida in qua figura ſui caloris eſt contra formam frigiditatis. Sicut denarij & poſſeſſiones ſunt diuitiæ hominum diuitum, ita charitas eſt diuitiæ hominum pauperum. Vult enim charitas, quod diuites ſatisfaciant pauperibus in ſuis neceſſitatibus de ſuis diuitiis. Etiam charitas eſt diuitiæ diuitum in hominibus pauperibus, quia charitas requirit quod homines pauperes diuitibus ſeruiant in ſuis neceſſitatibus. Idcircò charitas vnum pedem tenet in hominibus diuitibus, & alium in hominibus pauperibus, & tendit amare per charitatem ad Deum, qui eſt amatus. Charitas eſt ſimilitudo voluntatis, quæ deſiderat amabilitates amati. Idcircò amatum charitas facit eſſe in intellectu & in memoria amici, in quo conſiſtit amatus, memoratus & intellectus. Idcircò charitas eſt virtus, quæ dat maius placitum quàm aliqua alia virtus, & per quam amicus plus eſt alligatus ſuo amato, vt ab ipſo recedere nequeat, nec fatigari in honorando ipſum & ei ſeruiendo. Et quia in hoc libro breuiter loquimur, quia gentes prolixitatem non diligunt, & citò in amando ſunt feſſi, de charitate nolumus dicere totum, hoc quod dicere poſſemus. Dictum eſt de virtutibus moralibus, modò dicendum eſt, quomodo vna virtus cum alia concordantiam habet. Et hoc eſt, vt habeatur doctrina quomodo cum quibuſdam virtutibus aliæ poſſunt haberi, & quomodo vitiis (quæ ſunt eis concontraria) poſſit contradici.

De Iuſtitia, & Prudentia.

PRudentia diſponit iuſtitiæ obiecta ſua, in quantum inquirit licita & illicita, quia eſt operatio intellectus, qui illa intelligit. Idcircò in quantum præparat iuſtitiæ obiecta ſua, eſt ratio diſpoſita iudicare, ratione cuius diſpoſitionis iuuatur per prudentiam ad faciendum iudicium. Idem eſt de iuſtitia, quæ prudentiam iuuat, quia in quantum prudentia attingit, quod melius eſt amare Deum quàm creaturam, diſponit iuſtitia prudentiæ, quemadmodum habeat & induſtriam, quomodo moneat voluntates hominum ad amandum Deum magis quàm aliquid aliud, cùm iuſtum ſit diligere plus amabilitates maiores quàm minores, & magis nobilia quàm minus nobilia. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere, quod quando homines ſapientes tentati ſunt contra prudentiam, quomodo ſe iuuant cum iuſtitia, & cum tentati ſunt contra iuſtitiam quomodo ſe iuuant cum prudentia.

De Iuſtitia, & Fortitudine.

FOrtitudo iuſtitiam fortificat contra iniuriam tunc, cum homines fortitudine vtuntur. Sicut iudex cum tentatur per denarios, quod det falſum iudicium, & ipſe conſiderat fortitudi-

nem multiplicatam ex bonitate magnitudine, ſapiẽtia, voluntate, virtute, veritate & gloria, quæ meliora ſunt quàm denarij, tunc cõtradicit iniuriæ, & eſt fortis in ſuo iudicio. per quã fortitudinem habet iuſtitia materiam ad iudicandum, & è conuerſo, inquantum iuſtitia iuſtificat fortitudinem, quoniã iuſtum eſt, quòd fortitudo vtatur naturis, ex quibus conſtituta eſt, & quòd ſit contra contrarietates partium ſuarum. Et in hoc paſſu habetur cognitio, quomodo fortitudo facit prius conſiderare licita vel illicita quàm voluntas ſe moueat ad amandum, vel iuſtitia ad iudicandum.

De Iuſtitia, & Temperantia.

TEmperantia diſponit iuſtitię, quod fiat bonum & verum iudicium, in quantum temperantia facit homines eſſe ſapientes & habere ſubtilem intellectum. Et iuſtitia diſponit temperantiæ æquales menſuras, ſecundùm quas debet homines mouere ad comedendum & bibendum temperatè, & ad loquendum & operandum temperatè, & ſic de aliis, quæ iuſtitia cum partibus æqualibus aut proportionatis menſurat. Et quando homines nimis comedere volunt, aut bibere, vel loqui, aut expendere, aut ire, iuſtitia repræſentat licita & illicita ad naturalem inſtinctum temperantiæ, quæ habet per magnitudinem bonitatis. Et per finem propter quem homo creatus eſt, habet concordantiam cum inſtinctu naturali iuſtitiæ, qui eſt per magnitudinem, bonitatis, & per finem propter quem creatus eſt homo. Et ſic exiſtente concordantia inter duos inſtinctus naturales, qui ſe habent ad finem vnum, vincit illa concordantia, concordantiam gulæ & iniuriæ, quæ eſt contra finem iuſtitiæ & temperantiæ.

De Iuſtitia & Fide.

IVſtitia eſt ratio, quod fides ſit hominibus, qui ſunt occupati in rebus temporalibus & in artibus mechanicis, qui non poſſunt altum intellectũ habere ad ſubtilia indagãdum, quæ cũ fide attingit, quoniam iniurioſum eſſet, quod homines in ſuis neceſſitatibus occupati cum Deo & eius veritatibus non participarent. Idcirco vult iuſtitia quod intellectus ſeipſum in credendo vera & alta captiuet, quæ ſiquidem alta non intelligit, quia occupatus eſt in intelligendo infima. Et fides iuſtitiam iuuat inquantum captiuat intellectum ad credendum alta, quia in hoc quod fides facit materiam iuſtitiæ præparat: quod credulitas quã habet intellectus induta ſit habitu iuſtitiæ, quia ratione illius habitus diſpoſitus eſt ad faciendum bonum & verum iudicium.

De Iuſtitia & Spe.

IVſtitia præparat ſpei ſua obiecta: inquantum iuſtum eſt quod homines maiorem ſpẽ habeant in poteſtate Dei & in eius bonitate, magnitudine & voluntate, quàm in poteſtate creata, idcirco, quia iuſtitia hoc iuſtificat & requirit, cum ſpe participat, qua participatione ſpes vtitur iuſtè in ſperando à Deo auxilium, miſericordiam, & veniam. Quæ ſiquidem ſpes eſt cauſa iuſtitiæ, quod habeat in illa bonum & verum iudicium. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod iuſtitia & ſpes cõcordantiam habent contra iniuriam & deſperantiam.

De

De Iuſtitia & Charitate.

IVſtum eſt diligibilia diligere, & odibilia odire, & inquantum hoc iuſtum eſt, iuſtitia diſponit charitati ſuas amabilitates. Et in quantum charitas ſe habet ad Deum & ad proximum, iuſtitia ei diſponit ſua obiecta, videlicet ſuas iuſtificabilitates, quoniam iuſtum eſt quod homo Deum diligat, & ſuum proximum, & etiā ſemetipſum. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod homines habent culpam, qui neque Deum neque ſuum proximum diligere volunt: quia iuſtitiæ ſua obiecta non præparant in modo quod cum illa habeant concordantiam, & quia culpam habent, dignum eſt, quod per iuſtitiam puniantur.

De Prudentia & Fortitudine.

PRudentia & fortitudo habent cōcordantiam: quæ fortitudo abſtinentiam producit: quouſque prudentia ſuum obiectum inuenerit, quod deſiderat. Sicut homo, qui ſe abſtinet à peccato, quia fortitudo fortificat ipſum contra vitium, quod prudentia attingit, & ipſum dimittit, & contrarium ſuum eligit. Sed hoc facere non poſſet prudentia ſi fortitudo abſtinentiam non cauſaret, quę voluntatem hominis refręnat, quæ diſpoſita eſt ad peccandum tunc, cum tentatio venit. Prudentia eſt cauſa fortitudini in hoc, quod fortitudini eligit obiecta ſua: ſicut homo qui cum tentatur ad peccandum: differentiam facit inter maiora bona & minora, & idem facit in malis. Et per huius lumen per differentiam productum habet fortitudo naturalem inſtinctum, quod ſit fortis contra vitium, cũ ita ſit, quòd maiora bona magis conſiderabilia ſint quàm minora, & maiora mala magis odibilia quàm minora.

De Prudentia & Temperantia.

PRudentia præparat temperantiæ ſuam materiam inquantum ſanitatem conſiderat eſſe bonam & gulam eſſe malam. Et quia ſanitas eſt bona: habet temperantia naturalem inſtinctum ad bonum, quod venit per ſanitatem, & euitat mala quæ per nimis comedere & bibere veniunt. Et ille naturalis appetitus & inſtinctus cauſat prudentiæ ſuum inſtinctum naturalem: inquantum materiam præparat, ratione cuius prudentia elegit illa, per quæ ſanitas conſiſtit, & euitat illa, per quæ infirmitas generatur.

De Prudentia & Fide.

PEr fidem captiuatur intellectus ad credendum ſublimia, quæ ſub habitu ſcientiæ intelligere non poteſt, ſecundùm ipſa credit ſub habitu credulitatis. Et hac fidem iuuat prudentia, inquantum conſiderat intellectus infirmitatem & obiecti altitudinem Et ſic conſiderando, habet concordantiam cum fide, & fidei præparat illa, quæ credenda ſunt. Et illa fides accipit, vt credibilia & vera prudentia eligat, intantum quod in fide reſtaurentur, & vt ipſa ſuis inſtinctibus naturalibus & appetitibus liberè vti poſſit in coactione intellectus qui credenda liberè credit ratione electionis, quam liberè prudentia facit. Et in hoc paſſu haberi poteſt cognitio de libertate intellectus, quæ per prudentiam conſiſtit, & eius captiuitas per fidem.

De Prudentia & Spe.

SApientia eſt in Deo ſpem habere ratione bonitatis ſuę miſericordię, poteſtatis, voluntatis, ſapientiæ, & veritatis. Et magna ſtultitia eſt plus confidere in ſuis denariis, in ſua ſapientia, vel in amicis ſuis, quàm in Deo. Et hanc ſapientiã & ſtultitiam prudentia conſiderat. Idcircò cauſat ſpem, quæ eſt materia & ſubiectum prudentiæ, quod eligat habitum ſapientiæ, bonitatis, magnitudinis, poteſtatis & voluntatis. Et idem de habitu miſericordiæ, inquantum ſpem conſiderare facit magnam miſericordiam Dei, quæ maior eſt, quàm peccata hominũ. Quem ſiquidem habitum prudentia eligit, per cuius electionem remanet hoc quod eſt, & ſuam priuationem vitat in illa electione.

De Prudentia & Charitate.

PRudentia & charitas habent concordantiã, quoniam magna ſapientia eſt amare Deum, ſeipſum, & ſuum proximum, & magna ſtultitia eſt Deũ nõ diligere, ſeipſum, neque ſuum proximum. Et magna ſtultitia eſt ſuum proximum odire, qui creatura Dei eſt, & etiam operatio: quoniam qui multùm Deum diligit: eius opera diligere debet. Vnde cum iſta ſint de conditionibus charitatis, præparat charitas prudentiæ ſecundum ſuas conditiones quod prudentia eligat ſua obiecta, & quod dimittat eorum contraria. Et prudentia cauſat & diſponit charitati habitus ſuos: inquantum ipſos bonos conſiderat, & ipſos eligit, & eorum contraria dimittit. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere magnam concordantiam quæ eſt inter habitum prudentiæ & habitum charitatis, & quomodo per priuationem vnius habitus, ſequitur priuatio alterius.

De Fortitudine & Temperantia.

FOrtitudo & temperantia habent concordantiam, quoniam fortitudo eſt poteſtas, cum qua temperantia vincit gulam: ſicut miles in bello qui cum ſua poteſtate ſuum inimicum vincit. Et quia fortitudo eſt poteſtas temperantiæ: operatio temperantiæ eſt fœlicitas fortitudinis, quæ ſuum actum habet in actu temperantiæ. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere magnam coniunctionem fortitudnis & temperantiæ, quoniam ſicut in charitate iuſtum iudicare & amare ſeparari non poſſunt: ſic fortitudo & temperantia ſeparari non poſſunt, & quando ſeparantur habitus fortitudinis, & habitus temperantię, non poſſunt remanere.

De Fortitudine & Fide.

FOrtitudo & fides habent concordantiam, quoniam fortitudo fidem fortificat inquantum cum fortitudine conſtringit intellectum ad credendum vera, quæ non intelligit. Et quæ fortitudo eſt vis intellectus: vincit intellectus ſeipſum: vt habitu fidei habituatus ſit & indutus, ſicut Rex, qui cum poteſtate ſuæ humilitatis ſe humiliat, vt ſit humilis, & quod participare poſſit cum pauperibus eorum neceſſitates intelligendo. Et idem eſt de poteſtate ſuæ miſericordiæ, cum qua ſeipſum vincit tunc cum parcit illis qui eum offenderunt.

De

De Fortitudine & Spe.

FOrtitudo eſt vis ſpei, & ſpes eſt inſtrumentũ, & habitus fortitudinis, cũ quo ſua natura vti poteſt & etiã ſua operatione. Sicut homo qui habet ſpem in miſericordia Dei in ſuis neceſſitatibus intantum quod non deuincitur per deſperantiam, qui vult ſpem deuincere, inquantum conſiderare facit magna peccata hominum, qui ſpem habent in magna iuſtitia Dei. Idcircò fortitudo & ſpes ſunt pedes: cum quibus pauperes vadunt, & quærunt à diuitibus eleemoſynam, & peccatores miſericordiam Dei.

De Fortitudine & Charitate.

FOrtitudo eſt poteſtas charitatis, cũ qua charitas ſe fortificat cõtra crudelitatem & inimicitiam, & ſtat fortis contra ſuos inimicos. Et ideò charitas eſt habitus difficilis, vt ſit vis magna, ſicut homini iniuriato, cui eſt neceſſe magnam vim charitatis habere in amando ſuum proximum, qui ſibi iniuriatus eſt, & etiam difficile eſt Deo ſeruire & eum honorare ratione impedimentorum, quę ſunt magna, quę Deus patitur quod ſint magna, vt charitas maiori poteſtate vti poſſit in tractando honorem Dei. Et ideo quando homines qui Deum diligunt, magnum habent tædium ad ſeruiendum ei; tangitur fortitudo quod ſit magna vis charitati vt charitas poſſit eſſe magna, quam magnitudinem conſequitur in magnitudine vigoris, q̃ eſt fortitudo, cum qua ſuum amare fortificat cum quo Deum diligit & ſuum honorem. Et idem eſt de homine paupere, qui eleemoſynam facit alij pauperi, quæ eleemoſyna eſt multum difficilis: quia illo indiget quod alij dat.

De Temperantia & Fide.

TEmperantia & fides habent concordantiam in concordantia quã habent cum fortitudine, ſicut duæ ſorores quę concordantiam habent cum fortitudine in amando ſuum fratrem: quia ratione fortitudinis (quæ eſt vis temperantiæ & fidei) habent fides & temperantia concordantiam: Idcirco fides fortificat temperantiam, & temperantia fortificat fidem, quoniam per temperata cibaria eſt intellectus diſpoſitus ad credendum contra incredulitatem, ſicut homines inebriati, qui leuiter credunt vel diſcredunt. Et homines qui fidem habent, temperantiam diligunt, vt melius fide vti poſſint.

De Temperantia & Spe.

TEmperantia affert meritum quod ſiquidem meritum diſponit habitum ſpei, quæ ſperat mercedem. Et quando homines contra temperantiã peccauerint cum pœnitent, & temperantiam diligunt: temperantia habitum diſponit ſpei, per quem habitum homines peccatores habebant confidentiam in miſericordia Dei, qui defectus quos contra temperantiam fecerunt, remittit. Et ſpes cauſat habitum temperantiæ, inquantũ homines conſiderare facit miſericordiam Dei, ſuppoſito quod gulam odiant, & quod diligant temperantiam.

De Temperantia & Charitate.

VT charitas ſit virtus eſt temperãtia hominibus neceſſaria, quoniam ſine temperantia charitas non poſſet eſſe virtus, quia in gula ſuſtẽtari non

ri non poſſet. Et quia temperãtia charitati eſt neceſſaria oportet quod tẽperantia ſit virtus. Idcirco charitas cauſat temperãtiam in hoc quod temperantiam oportet eſſe virtutem, vt charitas eſſe poſſit,& è conuerſo. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod charitas eſt nobilior virtus quàm temperantia, cum temperantia ſit ex ſecundariis intentionibus,& charitas ex primariis.

De Fide & Spe.

Fides eſt lumẽ & teſtimonium magnę poteſtatis,humilitatis,& miſericordiæ Dei, quoniam magna poteſtas eſt illa quæ duas naturas (videlicet naturam diuinam & humanam) exiſtere facit vnam perſonam, quæ vocatur Ieſus Chriſtus. Et magna humilitas eſt quod diuina natura (quæ eſt filius Dei) velit indui ex humana natura, quæ eſt Chriſtus homo. Et magna miſericordia fuit quod Deus abſque hoc quod humanum genus non petiit veniam ab ipſo, remittere voluit per incarnationem quam accepit miſericordia : quæ eſt Deus. Idcirco fides cauſat magnam ſpem, quam homo habebat in magna poteſtate Dei, & in eius magna miſericordia & pietate,ſiue humilitate. Quæ ſiquidem ſpes cauſari non poſſet, ſi homo incarnationem Dei non crederet. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod infideles diſpoſiti non ſunt ad habendum ita magnam ſpem ſicut Chriſtiani,cum ita ſit quod infideles incarnationem Dei non credunt.

De Fide & Charitate.

Fides & charitas habent concordãtiam, quia in hoc quod per fidem credimus in productionem diuinam per generationem & ſpirationem: vnde ſequitur trinitas perſonarũ, videlicet Patris,& Filij, & Spiritus ſancti,& quia incarnationem credimus, & in paſſione Chriſti hominis Dei cauſat fides charitatem in magnitudine bonitatis,durationis,poteſtatis,ſapientiæ, veritatis & virtutis, cum trinitas & incarnatio ſint obiecta amabilia multum voluntati diſpoſitæ ad amandum magnas amabilitates per lumen fidei. Quia quanto fides eſt maior, tãto voluntas eſt diſpota ad habendum magnam charitatem. Idcircò eſt concordantia inter charitatem & fidem per magnitudinem bonitatis & cęterarum formarum, quæ ſunt inſtrumenta ad earum concordantiam. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod illi paruam habent charitatem, qui non ſunt cultores fidei cum magnitudine bonitatis,virtutis, veritatis,ſapientiæ,& poteſtatis.

De Spe & Charitate.

IN magnitudine charitatis multiplicatur magnitudo ſpei, quoniam quanto homines maiorem habent charitatem Deo, ſibiipſis, & ſuis proximis,tanto cauſant in ſpe magnitudinem,& è conuerſo,quia quanto homo maiorem habẽt ſpem in Deo & in ſuis amicis, tanto cauſat magnitudinem in charitate. Idcircò charitas & ſpes ſecundùm quod ſunt magnæ, cauſant quælibet alij magnitudinem bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ,voluntatis, veritatis, & virtutis finis & concordantiæ. Idcircò poſſunt homines tantum habere de charitate & ſpe, quantum habere volunt. Et in hoc paſſu cognoſcitur quòd magnam culpam habent illi qui ſunt negligentes in habendo magnitudinem charitatis & ſpei. Dictum

ęſt

eſt de ſeptem virtutibus moralibus, quarum aliæ inuicem cum aliis mixtæ ſunt. Modò dicendum eſt de ſedecim virtutibus moralibus, quæ ex primis deſcendunt & deriuantur. Et ſecundum quod doctrinam dedimus in miſcendo quaſdam virtutes cum aliis, cognoſci poteſt doctrina & modus in miſcendo virtutes illas quas dicere proponimus.

De Sanctitate.

SAnctitas eſt illa virtus, per quam ſancti ſunt innocentes & mundi à peccatis. Vt ſanctitas ſit virtus, iuuant cæteræ virtutes, quare illa eſt virtus communis ex multis: ſicut iuſtitia, quæ homines facit ſanctos, in quantũ exiſtit in illis occaſio quòd ſint iuſti. Et prudentia ipſos facit ſapientes, in quantum eis ſignificat illa, per quæ ſapientes fieri poſſunt. Et fortitudo ipſos fortificat contra vitia, & temperantia ipſos ſanos exiſtere facit & habere intellectum ſubtilem & licita verba proferre, & fides ipſos credere facit veritates quas intelligere non poſſunt, & ſpes ipſos ſperare facit illa quæ per ipſam fidem magnam aſſequuntur. Et charitas ipſos participare facit in ſocietate & amore & fraternitate, & in amando Deum & ei ſeruiendo. Et omnes iſtæ virtutes & etiam aliæ quæ ex ipſis deſcendunt, iuuamina ſunt & inſtrumenta quod homines ſint ſancti & habeant altam vitam, & quod mundi ſint à peccato.

De Patientia.

PAtientia eſt illa virtus, per quam homo paſſiuas virtutes acquirit: ſicut homines fortes, qui patientiam habent contra illos qui illicita eis faciunt. Idcircò patientia diſponit in paſſionibus materiam, per quam homines ſint humiles, & habeant charitatem ſecundùm appetitum & inſtinctum naturalem & concordantiam, quæ eſt inter formas & materias. Quoniam ſecundùm quod diſpoſita eſt materia habet forma placitum in illa operandi & producendi ex illa hoc quod deſiderat. Idcircò dixit quidam ſapiens, quod patientia eſt quædam virtus quæ vincit, & quæ vinci non poteſt. Et eſt virtus per quam dæmon ſæpiùs deuincitur, quàm per aliquam aliam virtutem.

De Abſtinentia.

ABſtinentia eſt illa virtus, quæ tunc voluntatem refrænat cum odibilia vult deſiderare. Abſtinentia incipit ratione finis charitatis, & ipſam prudentia illuminat, fortitudo ipſam fortificat, & iuſtitia ipſam iuſtificat, & ſpes ipſam ſperare facit illa quę deſiderat. Et dum abſtinentia homines facit abſtinere, habet prudentia deliberationem, & iuſtitia ſimiliter, & idem de temperantia ad faciendum bonum & verum iudicium, & ad eligendum illa per quæ homo venit ad fœlicitatem, & euitat illa quæ damnum dant. Idcircò abſtinentia eſt illa virtus quæ plus iræ contrariatur in principio quàm aliqua alia virtus.

De Humilitate.

HVmilitas eſt illa virtus quæ minores virtutes humiliat ad maiores cum iuſtitia, & humiliat ſeipſa virtutes maiores ad minores, idcircò maior eſt per illa quæ maiora ſunt, quàm per illa, quæ ſunt minora, & per ſeipſam quàm per iuſtitiam. Cuius bonitas multiplicatur in entibus minoribus & maioribus. Idcircò dicit

quidam ſapiens quod humilitas magna virtus non eſt, ſi deſcendat vt in bonitate aſcendat, ſed vt in infimis (in quibus parum eſt de bonitate) conſiſtat. Et quoniam per huius intentionem eſt magna humilitas ad bonitates ſuperiores & magnas iuſtitia ipſam exaltat ratione ſuorum meritorum. Idcircò dicitur, quod quanto homines maiores minoribus ſe humiliant tanto ad magnitudinem bonitatis, virtutis, charitatis, & ſpei exaltantur.

De Pietate.

PIetas eſt illa virtus quæ humilitatem cordis ad oculos aſcendere facit, & quæ illam in lachrymis & fletibus cõuertit per compaſſionem quam homo pius habet de proximo ſuo, cum ipſum videt in tribulatione & periculo: Et hæc pietas à charitate deſcendit, & ex ſimilitudinibus quas habent homines ſub ſpecie minoritatis, per quam habent inſtinctum naturalem, conſeruando tamen libertatem, vt quidam pietatem de aliis habeant, poſtquam in minoritate cum humilitate habent cõcordantiam, quæ minoritatem euiuſlibet repræſentat. Idcircò dicit quidam ſapiens, quod crudelitas ex ſuperbia naſcitur, quæ non conſiderat in minoritatibus, in quibus participant naturaliter quidam homines cum aliis.

De Caſtitate.

CAſtitas eſt illa virtus quæ ordinem ponit in copula hominis & fœminæ. Per caſtitatem conſiderant homines finem copulæ matrimonij quod eſt propter filios qui ſint ſeruitores Dei. Qui ſiquidem finis ipſos conſiderare facit ſanctitatem matrimonij & immunditiam luxuriæ & eius circumſtantias, & hoc in tantum quod prudentia eligit circumſtantias caſtitatis, finem matrimonij conſeruando, & circumſtantias luxuriæ dimittit. Idcircò in magna concordantia ſanctitas & caſtitas conſiſtunt. Quam concordantiam iuuant prudentia, abſtinentia, fortitudo, & ſpes.

De Largitate.

LArgitas eſt illa virtus, quæ auaritiæ plus contrariatur quàm aliqua alia virtus. Largitas eſt filia charitatis & ſpei, quæ ſiquidem filia contrariatur auaritiæ, quæ eſt filia crudelitatis & deſperantiæ. Idcircò homines largi filij largitatis dant, vt largitatem habere poſſint, non autem vt remunerentur per illos quibus dant: ſed per modos largitatis & mercedem ſperant, ſiue expectant in multiplicando largitatem, in qua voluntas eorum quieſcit, vt ipſam habere poſſint cum magnitudine bonitatis, & perſeuerantiæ.

De Legalitate.

LEgalitas ſiue fidelitas eſt illa virtus, quę homines tenere facit quod promittunt, & cum illud tenere non poſſunt, facit ipſos vereoundiam habere. Legalitas eſt illa virtus, quæ eſt contra traditionem, deceptionem, & mendacium, & habet vnum pedem de iuſtitia, & alium de fortitudine, & homo legalis tendit quietus in lectum veritatis, in quo charitatem & ſpem acquirit. Idcircò homines fideles tenent hoc quod promittunt, quoniam iuſtitia hoc requirit, & fortitudo ipſos facit fortes contra falſitatem & deceptionem. Et charitas & ſpes illos faciunt verecundiam timere.

De Conſtantia.

CONſtantia eſt illa virtus, quæ hominem perſeuerare facit in ſuo bono propoſito. Conſtantia homines firmat cum fortitudine & ſpe ad magnitudinem, bonitatis, perſeuerantiæ, iuſtitiæ, & veritatis. Idcircò homines qui ſunt conſtantes in ſuo bono propoſito, fortes ſunt contra vitia, & ſpem habent in adiutorio Dei, & iu eorum meritis quæ acquirunt in longa perſeuerantia bonitatis, & veritatis. Idcircò dicit vnus ſapiens quòd homines filij conſtantiæ fortes ſunt, & plures habent amicos, per quos conſtantes ſunt contra ſuos inimicos.

De Diligentia.

DIligentia eſt virtus cum qua charitas, & prudentia vincunt pigritiam. Per diligentiam ſunt homines citò mobiles, & conſiderant illa, quæ poſſunt euenire, & plus vigilare diligunt quàm dormire, & nolunt eſſe pingues vt citiùs ire valeant ad finem quem deſiderant: & quando impediti ſunt ex nimio deſiderio languent, & quando feſſi ſunt, fortitudo eorum deſiderium cum prudentia, & ſpe fortificat in tantum, quod charitas facit ipſos audaces, nec ipſos multum dormire permittit.

De Suauitate.

SVauitas eſt virtus charitatis filia in prudentia & humilitate nata, ſiue orta. Suauitas homines fortes ſuaues facit, quoniam illos ligat cum charitate in patientia, & humilitate. Et ideò ſe duci permittunt ab hominibus ſuperbis, crudelibus, & impatientibus, ad voluntatem eorum in tantum, quòd cum ſua humilitate vincunt eorum ſuperbiam, & cum ſua patientia vincunt illorum iram, & cum ſua charitate illorum vincunt crudelitatem in tantum, quod cum eorum ſimilitudine ipſos domant. Et ad hoc leo dat exemplum, qui manſuetus eſt & ſuauis aliis animalibus paruis, quæ vtuntur ſuauitate cum illo contra ſuperbiam & contra iram, & quæ cum illo ſimilitudinem habent in voluntate.

De Conſcientia.

COnſcientia eſt illa virtus, quæ conſulit cum timore facere bonum & euitare malum. Conſcientia homines habere facit timorem de Domino, qui bonum pro bono reddit, & pœnam pro malo. Et ideò conſcientia cum poteſtate, & iuſtitia Domini minatur, & illi qui minas riment, reuerentiam Domino faciunt, per quàm merita conſequuntur, & virtutes multiplicant. Et quando minas non timent, contra Dominum peccant cui reuerentiam non faciunt. Idcircò conſcientia eos ligat cum iuſtitia ad pœnam, & non ſuſtinet quòd ſpem habeant in Domino. Et hæc conſcientia eſt ſecundùm inſtinctum naturalem.

De Timore.

TImor eſt illa virtus, per quàm homines charitatem offendere timent, & timorem habent de iuſtitia. Timor eſt ancilla amoris, quæ prudentiam mouet ad conſiderandum illa, quæ periculoſa ſunt, & qui opinari facit plura damnoſa, quæ non eueniunt. Et ideò timor homines exiſtere facit inter iuſtitiam & charitatem, quia per iuſtitiam contra Dominum errare timent, & per charitatem timent, quod bonitatem Domini offendant. Et huiuſmodi timor ſpem affert, quæ cum charitate habet con-

cordantiam, per quam miſericordiam Domini expectant.

De Contritione.

Contritio eſt virtus, qui homines mouet ad ſatiſfactionem & penitentiam, quia contritio homines mouet ad ſatiſfactionem & pœnitentiam, facit concordantiam miſericordiæ, iuſtitiæ, & ſpei; quia ſatiſfactio affert iuſtitiam, & pecunia ſpem, & idcircò miſericordiam adeſſe oportet. Quare contritio eſt virtus, quæ deficere non poteſt, imò ad finem illius venit, quod deſiderat. Idcircò homines hilares facit, cum illos flere facit, quoniam cum illis fletibus ipſos adducit ad concordantiam illorum & Domini.

De Verecundia.

Verecundia eſt paſſiua qualitas, quæ reuelat diſpoſitionem minorum formarum per quas homo diſpoſitus eſt ad faciendum illa quæ ſunt illicita, quæ verecúdia venit ab his, quæ minora ſunt. Naturaliter fœminæ maiorem habent verecundiam quàm homines, cùm ita ſit quod homines maiores ſint per actionem, & fœminę minores per paſſionem: veruntamen homines moraliter plus de verecundia habere debent in deficiendo ſiue peccando, quàm mulieres, quoniam defectus maior eſt in formis quàm in materiis. Idcircò homines virtuoſi magis verecundiam timent quàm fœminę ſecundùm virtutes acquiſitas. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod homines verũ iudicium non faciunt in hoc quod pro peccato luxuriæ non plus increpant homines quàm fœminas.

De Obedientia.

Obedientia eſt illa virtus quæ voluntatem (quæ eſt libera naturaliter) facit eſſe ſeruam & ſubditam alteri voluntati, quæ ad plures alias voluntatés eſt communis. Obedientia eſt virtus vt ſubito habitu ſint plures voluntates ad vnum finem ordinatæ, ſicut plures lineæ ad vnum punctum. Idcircò obedientia requirit ordinem omnium virtutum, vt voluntates quæ ſunt ſub illa ordinatæ ſint: ſicut iuſtitia quæ requirit quod voluntas religioſi ſit coacta ſub ſuo habitu ad obediendum voluntati ſui ſuperioris. Et idem eſt de prudentiâ & cæteris virtutibus. Quare oportet quod voluntas ſuperioris domina pluriũ voluntatum ordinata ſit ſecundùm habitus aliarum virtutum, vt cum illis ſuas oues cuſtodiat quæ libertatem ad peccandum nolunt habere: inquantũ ſe obligant ad volendum voluntatem maioris in faciendo bona opera. Vnde ſicut communi voluntati eſt magnus honor factus: ſic poſita eſt ipſa voluntas in magno honore & periculo. Et ſi inordinata ſit & exuta ex habitibus virtutum, nulla voluntas maiorem habent culpam, nec dignior tanta pœna.

De Ramis Virtutum.

Secundùm quod dictum eſt in ramis aliarum arborum haberi poteſt cognitio de ramis huius arboris, & maximè per ramos arboris imaginalis. Cùm ita ſit quod rami virtutum ſint ſimilitudines ramorum naturalium & realium, ſicut rami iuſtitiæ qui ſunt ſimilitudines realis potentiæ obiecti & actus. Sicut Martinus qui eſt iuſtus: qui ſub habitu iuſtitiæ accipit obiectum quod

quod eſt de iuſtificabilitate,& dat iudicium rectum inter partes & ramos quorum iudex factus eſt. Et idem eſt de ſua prudentia,cuius rami ſunt potentiæ obiecti & actus,& ſic de cæteris virtutibus. Rami cuiuſlibet virtutis loca ſunt, in quibus virtutes naſcuntur,renouantur & viuunt ex radicibus arboris, videlicet bonitate,magnitudine & cæteris. Sicut in iudicio quod magnitudo facit de patribus & ramis, habet vnam renouationem bonitatis, magnitudinis,& aliarum: & in iudicio quod facit de genere & bonitate, habet aliam renouationem bonitatis,magnitudinis,& aliarum.Idcircò rami ſuę iuſtitiæ generales ſunt ad plura iudicia. Et idem eſt de ramis ſuæ prudentiæ,& ſic de ſuis aliis virtutibus.Et hoc plantæ ſignificant quæ fructus producunt in ramis nouis.

De Foliis virtutum.

FOlia virtutum ſunt accidentia virtutum ex quibus virtutes ſunt ornatæ & indutæ.Et ex his accidentibus haberi poteſt cognitio per accidentia cæterarum arborum: cum iſta accidentia ſint illorum ſimilitudines in operibus virtuoſis quæ faciunt homines habituati virtutibus. Veruntamen quia multum deſideramus veritates & ſecreta entium declarare & oſtendere: in hac arbore loqui volumus de virtutum accidentibus.

De Quantitate virtutis.

IVſtitia Martini,& ſic de eius prudentia,fortitudine,& cæteris virtutibus eſt quanta: per cuius quantitatem ipſa creſcere poteſt vel minui: quoniam ſine quantitate nec creſcere poteſt nec minui.Et illa quantitas tãgi non poteſt nec videri: nec eſt de eſſentia reali,ſed ita eſt multiplicata in ſpecie fantaſtica quæ eſt habitus virtutis quæ vocatur iuſtitia:ſicut eſt habitusmultiplicatus,vt ſit habitus iuſtitiæ. Idcircò quantitas non habet longum, latum neq; profundum, nec conſiſtit ſub figura corporali,circulari,quadrangulari,nec triangulari:ſed tantummodò ſub figura ſpirituali,quæ quantitatem habitus iuſtitiæ repræſentat quæ eſt continua quantitas: inquantum eſt eſſentia vnitus habitus, & eſt diſcreta, inquantum diſtinctio potentiæ obiecti & actus ſunt tres rami iuſtitiæ.

De Qualitate virtutis.

PRudentia Martini eſt qualis ſecũdùm bonitatem ratione cuius homo dicit quod eſt bona. Et eſt qualis per magnitudinem ratione cuius homo dicit quod eſt magna.Et ſic de duratione,poteſtate,& cæteris formis accidentalibus, quarum qualitas in ſua ſpecie repræſentat qualitates particulares: ſicut calor ignis, qui calorem piperis & allei repræſentat.Vnde ſicut calor eſt propria qualitas ignis, & eſt piperi & alleo appropriata remanens vna in ſua ſpecie:ſic qualitas prudentiæ eſt ſua propria qualitas. Et qualitas quam habet iuſtitia in habitu prudentiæ eſt qualitas appropriata: prudentiæ vt vtatur habitu iuſtitiæ. Et in hoc paſſu multum eſt de philoſophia morali.

De Relatione virtutis.

RElatiò eſt in virtute ſicut in fortitudine & in cęteris ſecundũ q̃ relatio eſt cõſiderabilis pluribus modis. Sicut in forma quæ eſt in abſtracto & ſuppoſito:ſicut ſi eſt fortitudo eſt forte quod eſt indutum habitu fortitudi-

nis:& ſi eſt ſuppoſitum, oportet quòd ſit habituatum. Sicut magnitudo quæ eſt fortis in bello, aut in iudicio, aut in patientia, aut in proſperitatibus huius mundi vel in paupertate. Eſt alius modus relationis, ſecundùm quod ſignificatum eſt in ramis prudétiæ quæ eſt ratione potentiæ obiecti & actus, quoniam ſi fortificatiuus ſit, oportet eſſe fortificabile & fortificare & è cõuerſo. Et idem eſt de relatione, quæ eſt per æqualitatem & cõcordantiam.

De Actione & Paſsione virtutis.

IN temperentia eſt virtus actiua per formam, & paſſiua per materiam. Et prius ſentitur paſſio quàm actio, quoniam paſſio ſentitur in indigentia appetitiuæ, quæ requirit multum de cibo, & poſtmodum venit forma, quæ materiam diſponit ad habitum virtutis. Idcircò in habendo temperantiam habent homines paſſionem quæ eſt paſſiua virtus, de qua virtus actiua operatur ſiue agit. Veruntamen illi qui magnam habent temperantiam tantũ diligunt operationem virtutis, quod virtus paſſiua illos non cogit ad paſſionem ſecundùm forma rationis quã habet voluntas ſua ex ſenſibili & paſſibili qualitate. Sicut ignis qui mouet terram ad ſuum inſtinctum naturalem, quamuis aqua ei non det magnam paſſionem.

De Habitu virtutis.

FIdes eſt virtus, & eſt habitus ſub quo intellectus eſt habituatus & indutus ad credendum vera Dei & eius operum quæ argumentatiuè non intelligit, ſed poſitiuè: cuius poſitiones ſunt ſimilitudines rationum neceſſariarum, quæ ſunt per vim argumenti. Et iſte habitus fidei eſt virtuoſus, quoniam ſub ipſo facta ſunt opera virtuoſa & mirabilia, quoniam magnum mirabile eſt veritates rerum attingere abſque rationibus neceſſariis. Idcircò dicitur, quòd fides non eſt habitus naturalis, ſed eſt donum gratiæ & infuſio Dei, qui ipſam dat, quia hominibus eſt neceſſaria, quam neceſſitatem natura humana dare non poteſt, quoniam ſi dare poſſet: ſequeretur quod fides eſſet habitus naturalis, & quod probationes neceſſariæ naturaliter eſſent ſuperfluæ.

De Situ virtutis.

SPes eſt virtus, & eſt aſſituata in bonitate, magnitudine, & cæteris ſimilibus entium realium & primorum: quoniam ſicut corpus eſt realiter aſſituatum ſecundùm arborem elementalem, vegetatiuam & ſenſualẽ, ſic ſpes eſt aſſituata ſimilitudo in pluribus ſimilitudinibus, quia ſicut corpus vnam habet aſſituationem per figuram circularem, & aliam per triangularem, & vnam aliam per illa quæ ſunt infima, & aliam habet per ſuperiora, & ſic de aliis rectitudinibus: ſic ſpes eſt aſſituata per vnum modum ſecundùm bonitatem, & per alium modum ſecundùm magnitudinem, & ſic de cæteris ſimilibus. Et idem eſt de aſſituatione quam habet ſpes in cæteris virtutibus, cum ita ſit quòd quædam virtutes aſſituatę ſunt in aliis: ſicut ſpes quæ eſt in iuſtitia, cum magna iuſtitia ſit in hominibus, qui habent maiorem ſpem in Deo quàm in denariis, poſſeſſionibus, & amicis. Et idem eſt de prudentia, cum ſapientia ſit in Deo ſpem habere. Et ſic de aliis aſſituationibus virtutum ex quibus homo cognitionem habere poteſt per hoc quod de ſitu ſpei dictum eſt.

De

De Tempore virtutis.

CHaritas eſt virtus, & eſt in tempore inquantum eſt incepta in tempore: poteſt eſſe in vno tempore & non in alio, & in quantum poteſt eſſe maior in vno tempore quàm in alio. Exiſtere quod habet charitas in tempore, eſt ei appropriatum ſecundùm naturam temporis realis, & non ſecundùm naturam charitatis, cùm ita ſit quod charitas non ſit ex rebus realibus, ſed eſt ſimilitudo illarum, inquantum ſunt amabiles aut amatiuæ. Et tempus quod eſt forma realis, eſt de natura corporali: ſicut accidens quod eſt de natura ſubſtantiæ, non quod ſit de eſſentia ſubſtantiæ, ſed eſt natura per quam ſubſtantia poteſt eſſe: ſicut charitas quæ principiati poteſt, aut multiplicari vel in tempore priuari, ſine quo tempore principiari non poſſet multiplicari neque priuari: ſicut ſubſtantia, quæ ſine quantitate non poſſet eſſe quanta, nec ſine qualitate qualis, nec ſine colore colorata.

De Loco virtutis.

SAnctitas eſt virtus, & eſt in loco ſpiritualiter, videlicet in ſpirituali iuſtitia, & prudentia, & aliis virtutibus quæ ſunt ſimilitudines ſpirituales virtutum realium quæ conſiſtunt in loco corporali reali, inquantum ſine loco eſſe non poſſent, nec in vno loco eſſe, & non in alio, qui ſicut criſtallum accidentaliter accipit colorem auri, cum ſupra aurum ſit poſitum, ſic ſanctitas & virtutes in quibus conſiſtit, ſimilitudinem à loco accipiunt, inquãtum in ſubſtantiis conſiſtunt, quę ſunt in loco. Idcircò ſicut tunica mouetur de vno loco in alium per motum hominis, qui ex ipſa veſtitus eſt: ſic ſanctitas mouetur de vno loco in alium accidentaliter per motum ſanctæ perſonę. Idcircò ſanctitas ſecundùm ſuam naturam non tranſit per mediũ, quod eſt inter principium & finem. Et in hoc paſſu eſt ſignificatus motus ſubſtantiarum ſeparatarum, quæ mouentur de vno loco in alium, non contentæ in loco, ſecundùm figuram circularem, triangularem, nec quadrangularem, nec ſecundùm rectitudines loci, ſicut tunica, quæ ſe non mouet ex vno loco in alium.

De Floribus virtutum.

FLores virtutum ſunt merita, quæ homines acquirũt per virtutes, quas habent. Et ſecundùm quod virtutes ſunt diuerſæ, ſunt flores diuerſi & diſtincti. Et quia arbor moralis eſt valdè neceſſaria ad ſciendum, ideò de hac arbore loquimur ita diu. Veruntamen diu nõ loquimur, imò breuiter, ſecundùm quod eſt neceſſariũ ad ſciendum, & ſe habet ad prædicationem ſecundùm conditiones ipſius, quas diximus. Idcircò loqui volumus de floribus cuiuſlibet virtutis.

De Flore Iuſtitiæ.

FLos iuſtitiæ eſt meritum quod eſt per recolere, intelligere & diligere iudicium, recolitum, intellectum, amatum, bonificatum, & ſic de aliis actibus radicum iuſtificatarum, vt ſit iudicare, & vt illi ſint habitu iuſtitiæ induti. Et ideò flos iuſtitiæ viuit, quando iuſtitia eſt recolita, intellecta, & amata, bonificata, & magnificata, & cum illa iuſtificat alios habitus virtutum, & priuatio floris iuſtitiæ, ſtat in contrario.

De Flore Prudentiæ.

FLos prudentiæ eſt meritum per diſcretionem hominum, qui accipiunt illa

illa quæ ſunt, bona & mala, & quæ ſciunt habere modos eligendi illa quæ ſunt bona, & dimittendi illa quæ ſunt mala, cum iuuamine brancharum arboris ſenſualis, imaginalis, & rationalis. Et ideò homines ſapientes quærunt conſilia, & dant deliberationem voluntati priuſquam eligant, amabilitates vel odibilitates, & intellectus prius quàm faciant iudicium, & memoriæ quod recolat iuuamina brancharum, arborum quas diximus. Et ideò vocantur ſapientes, & diſcreti in eorum operibus, & ad finem veniunt, quem deſiderant.

De Flore fortitudinis.

FLos fortitudinis eſt meritū, quod eſt ex fortificato recolere, intelligere & amare, quod eſt ex fortificato bonificare, magnificare, &c. Et eius figura eſt fortificare, quod eſt flos fortitudinis, in quo apparent vigores, qui ex ipſo ſunt induti. Idcircò homines qui habent fortem animam, fortes ſunt per florem, & cùm tentantur ad faciendum aliquod illicitum, flos fortificat bonitatem contra malitiam, & ſic viuit ex bonificare; ſicut lumen quod viuit de oleo. Et cùm tentantur contra cæteros flores, illos fortificant contra eorum contraria. Idcircò homines fortes animi ſunt muniti pluribus floribus, ſpiritualibus & moralibus, cum quibus vincunt tentationes ſenſuales.

De flore Temperantiæ.

FLos temperantiæ eſt meritum ſui actus, per quem actus aliarum virtutum ſunt temperati, ſicut iudex, quæ habet moderatos ſermones in iudicio, & habet temperamentum in menſa & ſuo ſtudio, & in expenſis ſuis, & ſic de cæteris rebus ſimilibus iſtis. Et hic flos conſiſtit in medio loci temperantiæ, vt ſit fortior, & quod melius ſapiat principium & finem, & vt cum cæteris floribus maiorem habeat concordantiam, & cum mouetur ex medio loco, & ad vnam extremitatum appropinquauerit, infirmatus eſt, & diſpoſitus ad corruptionem.

De Flore Fidei.

FLos fidei eſt meritum ſui actus quod habet in credendo vera, & viuit ex veritate entium, cum iuuamine florum aliarum virtutū. Sicut cum flore iuſtitiæ, cum ſit iuſtum credere vera, poſtquam intelligi non poſſunt. Et eſt difficile illa credere & non intelligere. Et iſte vigor qui eſt flos fortitudinis, rigat florem fidei, vt ſit fortis cum incredulitatem, & vt in illa cæteri flores ſint fortes.

De flore Spei.

FLos ſpei eſt meritum quod eſt ex ſperare licita, ſecundùm iuſtitiam & miſericordiam, & ſuſtentatus eſt cū aliis floribus, ſicut iuſtum eſt habere ſpem in Deo, cùm facit verum iudicium in illis, quæ ei ſeruiunt, & eum honorant ſecundùm eorum poſſe. Et iuſtum eſt, quod Deus iuuet eos, qui pro ipſo laborant. Et iuſtum eſt quod perdonet illis, qui ſe pœnitēt de commiſſis, & qui contritionem habent & ſatisfaciunt, & etiam quod Deus eis parcat, poſtquam ſpem habent in ipſo.

De flore Charitatis.

FLos charitatis eſt meritum, quod eſt ex amare amabilia, illo amare induto ex floribus aliarum virtutum, & ex illo alios flores induente in eorum amabilitatibus. Sicut amare charitatis, quod iuſtum eſt per iuſtitiam, & diſcretum, ſiue prudens per prudentiam, & forte per fortitudinem, & mo-

dera

deratum per temperantiam, quod ſiquidem amare induit florem iuſtitiæ, inquantum amari facit, & ſic de aliis actibus florum. Secundùm quod dictum eſt de floribus in virtutibus primariis, poteſt haberi cognitio de floribus conſequentibus, deſcendentibus ex primariis: ſicut ex flore ſanctitatis, qui eſt meritum cæteros flores ſanctificans, & ipſos à peccato purificans.

De Fructu arboris moralis.

FRuctus arboris moralis, duobus modis conſiſtit. Vnus modus eſt de mercede florum. Secundus modus eſt, vt Deus honoretur virtuosè, & ei ſeruiatur. Primus modus eſt ſicut merces iuſtitiæ, quæ eſt per iudicare, & merces prudentiæ, quæ eſt ex diſcretione, & merces fortitudinis, quæ eſt ex fortificare, & merces temperãtiæ, quæ eſt ex temperare & merces fidei, quæ eſt per credere, & merces ſpei, quæ eſt per ſperare, & merces charitatis, quæ eſt ex amare, ſiue per amare. Et in his modis mercedes radicum intrant, ſicut mercedes iuſtitiæ per bonificare, magnificare, & alia quæ induunt & ornant ſuum florem. Secundus modus, fructus magis ſupra conſiſtit, & altior eſt & nobilior primo, & eſt cauſa primi, videlicet moralitates ſunt, vt Deo virtuosè ſeruiatur, veluti cum virtuoſa iuſtitia & cæteris, & etiam cum virtuoſa bonitate, magnitudine, & cæteris. Et idem de virtuoſo recolere, intelligere & amare, Idcircò nemo ad Deum peruenire poteſt, qui vitiosè ei ſeruire voluerit, nec ipſe Deus benedictus vult ſeruitium ab eo accipere. Et in hoc paſſu cognoſcitur ratio, per quam Deus habet ita paucos ſeruitores. & quod plures ſunt illi, qui ei decus magnum faciunt, inquantum ei vitiosè ſeruiunt, & credunt ei ſeruire virtuosè in hoc mundo, idcircò cùm ſunt mortui, nullam habent retributionem ex hoc quod habere credebant, imò habent pœnam, in quantum Deo ſeruire vitiosè voluerunt.

De Secunda parte arboris moralis.

ISta pars eſt de vitiis, & tot habet partes ſicut prima. Quæ ſiquidem partes ſunt radices, truncus, branchæ, & aliæ. Et per hoc quod de prima parte dictum eſt, cognitio ex iſta haberi poteſt, ſicut vnum contrarium, quod aliud contrarium cognoſcitur. Veruntamen, quia hanc arborem volumus declarare, de vitiis loqui intendimus.

De Radicibus Vitiorum.

RAdices vitiorum ſunt quatuor, videlicet malitia, ſtultitia, falſitas, & priuatio finis. Er ad iſta quatuor ſe habent magnitudo, duratio, poteſtas, voluntas, delectatio, differentia, concordantia, contrarietas, principium, medium, maioritas, æqualitas, & minoritas. Magnitudo ſe habet ad malitiam, inquantum malitia eſt magna, & ſe habet ad ſtultitiam, quæ contraria eſt ſapientiæ, inquantum ſtultitia eſt magna, & ſe habet ad falſitatem, inquantum falſitas eſt magna, & ſe habet ad priuationem finis, inquantum priuatio eſt magna, idcircò peruerſa eſt magnitudo in vitium, contra hoc quod eſſe ſolebat in virtute, quare diffinitio magnitudinis in vitio exiſtentis eſt hæc, videlicet magnitudo eſt id, per quod malitia ſtultitia, falſitas, & priuatio finis ſunt magnæ. Eſt etiam diffinitio magnitudinis hæc, videlicet magnitu-

gnitudo eſt per quam duratio, malitię, ſtultitiæ, falſitatis, & priuationis finis eſt magna, idcircò tráſit magnitudo in vitium. Diffinitio malitiæ quæ contrariatur bonitati, eſt hæc, videlicet malitia eſt id, ratione cuius magnitudo, duratio, poteſtas, ſtultitia, voluntas, falſitas, delectatio, & aliæ ſunt malæ, quibus ſimilitudinibus malitia culpæ ſuam dat ſimilitudinem, inquantum ipſas peruertit in vitium & peccatum. Idcircò malitia eſt illud, ratione cuius homo malus facit malum eſſe, cuius mali eſt malū, & eius priuatio eſt bona. In hac arbore quæ eſt de vitijs duratio, eſt id ratione cuius durant malitia, magnitudo, poteſtas, & cæteræ formæ peruerſæ in vitium & peccatum. Idcirco duratio eſt mala cōtra bonitatem, & eius magnitudo eſt mala contra virtutem & contra alias formas. In hac arbore poteſtas eſt id, per quod malitia magnitudinis, durationis, & aliæ poſſunt exiſtere & agere. Quæ ſiquidem poteſtas eſt mala, & eius priuatio bona. Et hoc eſt, quia de illa ſequitur malum. Stultitia eſt contrarium ſapientiæ, inquantum ſtultos omnes illos facit eſſe, qui ſunt habituati ex illa & induti: ſicut homo ſtultus, qui fatuè intelligit entia contra eorum intelligibilitates bonas & veras, finis quatum eſt intelligibilis ſub habitu ſapientiæ. Idcirco ſtultitia mala eſt & vitioſa, & eius priuatio eſt bona. Volūtas vitioſa eſt illa, ratione cuius illa quæ ſunt amabilia ſunt odibilia, & illa quæ odibilia ſunt ſub habitu virtutis, in habitu vitij ſunt amabilia. Idcirco talis voluntas eſt mala, & ſuo fine vacua. Vitium eſt priuatio virtutis, & exit ex ſimilitudinibus vnitatum, videlicet ex malitia, & ex mala magnitudine, duratione, poteſtate & alijs, ſub cuius vitij habitu ſunt formę bonæ peruerſę in malo, & in priuatione finis & ſub falſis ſimilitudinibus. Falſitas eſt illa, quæ eſt habitus ratione cuius ſimilitudines bonarum formarum, & virtuoſarum peruerſę ſunt in falſas ſimilitudines. Idcirco illa quæ falſa ſunt, videntur ſecūdùm apparentiam, quod ſint vera, & illa quæ ſunt vera videntur quod ſint falſa. Delectatio quæ eſt ſub habitu vitioſo, eſt id in quo vitia habent quietem. Idcirco homines mali delectationem habent in faciendo malum, & habent laborem in bono, quod homines boni faciunt. Differentia quę eſt inter vnum vitium & aliud, eſt mala, & eſt confuſio bonitatis, magnitudinis, & cæterarum formarum, quę induetę ſunt de virtute. Idcirco homines mali habent intellectum confuſum, & voluntatem cōfuſam, & plus tenebras diligunt quàm diligant lucem. Concordantia vnius vitij & alteri' eſt mala, & eius priuatio eſt bona. Idcirco eſt mala ſimilitudo ex bona concordantia, & eſt hoc quod eſt contra bonam contrarietatem. Idcirco per ſpecialem vitioſam concordantiā multa vitia ſe concordant in vno & in pluribus malis. Contrarietas mala eſt hoc, quod eſt cōtra bonos fines & bonas concordantias. Idcircò eſt mala, & eius priuatio eſt bona. Malum principium eſt id, quod ſe habet ante ad plura mala principia, & iſtud generale eſt ad plura principia, & ſuum eſſe eſt ex priuatione boni principij naturalis & generalis, ad bona principia. Et in hoc malo principio generali, principiant principia particularia mala, inquantum homo diſpoſitus eſt ad faciendum malum, inquantum principiatus eſt de nihilo, quod non habet naturam alicuius boni, quod ſi haberet eſſe, eſſet non eſſe, quod eſt impoſſibile

ſibile & contradictio. Et in hoc paſſu poſſunt cognoſci principia peccati, & vbi principiantur; & de quo, & per quam principiantur, & quare homo habet libertatem ad faciendum bonum & malum, quæ ſiquidem libertas quam homo habet ad peccandum non eſt creatura, ſed eſt ex natura nihili, inquantum homines ſe inclinant per illam ad principium generale, de quo ſunt, videlicet ad non eſſe, vel nihilum. Et inquantum habent eſſe, & ſunt creati ad bonum, naturam habent ex libertate creata ad faciendum bonum, & per illam principiant bona, contra mala. Et iſte paſſus eſt multum vtilis ad ſciendum, & difficilis ad intelligendum, videlicet illis, quæ parum ſciunt, & maximè illis qui ſunt vitioſi, & contra bona principia. Medium vitioſum eſt priuatio medij virtuoſi, & eſt ſubiectum, in quo priuatio finis ſimilitudinem ſuam influit ad principium, & principium ſuam malam ſimilitudinem refluit ad priuationem finis. Idcircò in hac influentia & refluentia ſunt primæ formæ peruerſæ in vitiis, & in malis ſimilitudinibus, vnde magna mala durabilia, & poſſibilia ſequuntur, quæ ſunt contra inſtinctus & appetitus naturales bonarum formarum. Priuatio finis eſt vacuitas & vacuatio boni medij, & boni principij. Idcircò priuatio finis eſt mala, & ſub ſua malitia & habitu ſunt peruerſæ bonæ formæ in peccata & mala, & ſunt vacuę de ſuis bonis principiis, & mediis naturalibus. Idcircò in inferno bonæ formæ naturales ſunt vacuæ, ſuis bonis finibus naturalibus, ad quos ſe habent bona principia, & media naturalia habituata accidentalibus vitioſis principiis & mediis, & nullo tempore finē conſequentur, ad quem finem ſe habebunt, ſecundùm curſum naturalem. Et pœnam quam habebunt damnati per priuationem finis naturalis, non eſt aliquis, quæ eam dicere, nec ſcribere poſſet. De qua pœna loqui intendimus diutiùs in arbore æuiternali. Maioritas vitioſa eſt illa maior imperfectio, quæ ſe habet ad non eſſe, & quæ facit ſuum contrariũ (quod eſt minoritas) concordare cum eſſe. Quæ ſiquidem minoritas naturaliter habet concordantiam cum non eſſe. Et in hoc paſſu poteſt haberi cognitio ſub ratione ſimilitudinis non eſſe, & ſimilitudinis eſſe, quæ ſunt formæ, quæ ſunt contrariæ ſimilitudines eſſe, & non eſſe. Idcircò homines mali, quanto maiores ſunt in malitia, concordantiam maiorem habent cum non eſſe, quàm homines qui non ſunt ita mali, qui ſecundùm comparationem habent, ratione eorum malitiæ concordantiam cum eſſe. Et in hoc paſſu poteſt haberi cognitio, quod maioritas eſt mala in priuatione finis, & in ſtultitia, & in falſitate, in qua ſiquidem maioritate, mali ſunt infideles ſub habitu ſtultitiæ, & etiam Chriſtiani diuites auari, qui bona communia permittunt eſſe ocioſa, & in priuatione finis contra pauperes. Æqualitas vnius mali, & alterius eſt priuatio æqualitatis vnius boni & alterius. Idcirco homines auari, digni ſunt magna pœna. Et quanto magis ſunt auari, maiori pœna ſunt digni, quia multiplicant æqualitatem vnius mali & alterius, & priuant finem, propter quem diuitiæ illorum ſunt creatæ. Quæ priuatio finis eſt multum mala, in qua concordant plura magna mala, contra finem bonitatis, & contra finem ſuæ magnitudinis, durationis, ſuæ poteſtatis, ſui inſtinctus, & ſui appetitus naturalis. Minoritas vitioſa eſt priuatio minoritatis virtuoſæ, quę concordantiam

habet cum non eſſe, & in hoc paſſu poteſt cognoſci modus, ratione cuius poterit haberi cognitio de quiditate virtutis, & de quiditate vitij. Et huius cognitio, multum eſt vtilis illis, qui habituari volunt ex virtutibus, & qui volunt vitia euitare, & habitus eorum. Dictum eſt de radicibus vitioſis, & de earum diffinitionibus per quas haberi poteſt cognitio de ipſis, & quomodo ſtant ſub quatuor habitibus vitioſis, videlicet ſub habitu malitiæ, ſtultitiæ, falſitatis, & priuationis finis, ſub quibus quatuor habitibus, ſunt alij habitus, aliarum radicum, quæ ſe habent ad ſuas ſpecies, ſicut materia oleaſtri, quę ſe habet, & ſe conuertit in materiã oleæ inſertæ in illo. Et ex iſtis quatuor formis: quæ ſunt ſupra, quæ viuunt ex formis inferioribus, compoſitus eſt truncus arboris vitioſæ.

De Trunco arboris vitioſæ.

TRVNCVS huius arboris eſt ex ſimilitudinibus quas diximus, quæ ſunt ſuæ radices, & qui eſt communis confuſio generalis quæ eſt fons, in quo vitia particularia ſunt diſpoſita in potentia, quæ ſiquidem vitia trahit agens naturale de diſpoſitione, & ipſa in actu adducit & in habitu, ſicut Martinus vitioſus, qui ex ipſa trahit ſuam malitiam, & magnitudinem illius malitiæ. Et idem de ſua ſtultitia & poteſtate quam habet, per quam poteſt fieri ſtultus, & duratio, quam habet in perſeuerando in malo, & in ſtultitia, & etiam in falſitate, & in priuatione finis virtutis, quæ eſt truncus contrarius, trunco vitij. Truncus iſte eſt inuiſibilis, nec videri poteſt, cum ſit ex ſimilitudinibus, quæ ſimilitudines ſunt peccatum, quod eſt iſte truncus. Et quia in illo ſtat multitudo malitiæ, poteſt quilibet homo multiplicare & augmentare ſuum peccatum, cùm ita ſit, quòd ex formis generalibus multiplicari poſſint formæ ſpeciales. Et cùm in trunco ſit minoritas vna ex ſuis partibus, poſſunt peccatores minorificare ſua peccata, & maiorificare, cum maioritas ſit vna pars trunci, & etiam quia priuatio finis, eſt vna pars trunci, poſſunt peccatores priuare eorum peccata, & hoc poſſunt cum poteſtate, quæ eſt vna pars trunci. Veruntamen poſſunt cum iuuamine Dei, contra poteſtatem trunci, & poſſunt cum contrarietate, quę eſt vna pars trunci, in qua eſt concordantia virtutum, ſic in diſpoſitione & potentia moraliter, ſicut frigiditas naturaliter in aqua calefacta. Et iſte paſſus declarat, quomodo peccator poteſtatem habet, in principiando virtutem ratione contrarietatis, quæ eſt contra vitium, tamen cum adiutorio Dei, ſine quo peccator non poſſet exire à peccato, cum ſit incarceratus in carcere iuſtitiæ. Et iſte paſſus eſt multum vtilis ad ſciendum.

De Branchis arboris vitioſæ.

BRanchę huius arboris principaliter ſunt gula, auaritia, luxuria, ſuperbia, accidia, inuidia, & ira. Et iſte ſeptem branchæ ſunt habitus, ſub quibus ſunt formæ, ex quibus truncus conſiſtit. De quibus diffinitiones dare proponimus, vt ex ipſis melius cognitionem demus.

De Gula.

GVla eſt illud peccatum, quod ſæpius priuat abſtinentiam & temperantiam quam aliquod aliud peccatum. Idcircò eſt illud vitium, per quod homines plus moriuntur, quam per aliquod aliud vitium. Per gulam ſunt

ſæpius

ſæpius homines infirmi, cum ita ſit, quod per nimis comedere aut bibere, ſit deſtructa digeſtio & appetitus naturalis, in quo natura arboris vegetalis ſe delectat. Idcircò patres & matres qui diligunt filios & vitam illorum, nutrire non deberent cum cibariis delicatis & pluribus. Quæ quidem delectatio & multitudo diſponit gulam contra vitam, & contra diuitias, & diſponit homines quod ſint ocioſi, & quod ſint de groſſo ingenio, & quod ſint latrones, cùm diuitiæ eis defecerint propter nimis comedere & bibere, vel propter cibaria delicata quæ ſunt chariora quàm alia: ſicut ſunt gallinæ, perdices, & piſces groſſi, qui ſunt chariores quàm carnes bouinæ, vel ſardinæ.

De Auaritia.

AVaritia eſt illud vitium, quod eſt magis contrarium fini bonorum temporalium, quàm aliquod aliud vitium. Per auaritiam ſunt denarij ocioſi in arca omnis auari, & bladum in granariis, & ſic de aliis. Sicut ſpes in qua homo auarus non exiſtit, in quantum confidit in ſuis denariis nec eius appetitus ſuum habet complementum, in quantum homo auarus non comedit de cibariis quæ ſunt ſana, quia ſunt digeſtibilia, & quia appetitiua in illis delectationem inuenit. Idcircò homo auarus eſt contra arborem elementalem, ex qua ſunt denarij. Et idem eſt de contrarietate, quam habet contra arborem vegetalem, in quantum eſt contra ſapores & delectationes, in quibus natura delectatur. Eſt etiam contra arborem ſenſualem, in quantum homo auarus eſt malè indutus, & iacet in malo lecto, & multum laborat. Et ſic de aliis ſimilibus iſtis: ſicut homo auarus qui in extremis ſatisfacere non curat de commiſſis, quæ fecit contra largitatem, veritatem & finem diuitiarum.

De Luxuria.

LVxuria eſt vitium, quòd inordinat copulam carnalem, in quantum ipſam deuiat à fine, propter quem eſt finis carnalis copulæ. Eſt enim finis carnalis copulæ, vt humana ſpecies reſtauretur & multiplicetur in pluribus hominibus, quem finem facit luxuria obliuiſci, & recolere facit delectationes carnales, & contra curſum naturalem, quas nec dicere, nec ſcribere ſumus auſi, propter magnam vilitatem illarum. Sub quarum habitu ſunt viles illi, qui illis delectationibus ſunt induti, & qui magna pœna ſunt digni. Eſt etiam luxuria contra ſanitatem, quia in placitis quæ dat arborem vegetalem deſtruit. Et eſt contra diuitias, quas homo congregat & diſponit inuidiam, deceptionem, traditionem, & plura alia mala, quòd veniant in actu. Et de hoc experientiam habemus in pluribus & magnis malis, quæ hominibus luxurioſis per fœminas acciderunt, & per eos pluribus aliis,

De Superbia.

SVperbia eſt illud vitium, ratione cuius homines volunt habere honores, qui eis non conueniunt. Superbia obliuiſci facit minoritates naturales de quibus homo proceſſit, & conſiderare facit maioritates quas Deus ſub conditione dat, quòd homo cum illis ſit humilis, & indutus habitibus virtutum, & cum illis Deo honorem faciat & ſuo proximo. Idcircò homines ſuperbi nolunt pares habere, nec alios amare, & faciunt ali-

qua, quorum ratione humiles exiſtunt in ſeruitute propter eorum defectum. Et inuidiam habent de bonis humilium, qui aſcenderunt cum humilitate ad perfectiones, quas Deus dat. Idcircò homines ſuperbi ſunt inuidioſi & accidia induti, ratione cuius dicunt malum libenter, & iraſcuntur, quando honorari non poſſunt in rebus ſuperioribus, à quibus eos ſuperbia deſcendere facit in infimis, quæ ſunt ſub pedibus humilium, qui cum humilitate aſcendunt ad ſuperiora, à quibus homines ſuperbi ceciderunt. Idcircò per ſuperbiam veniunt guerræ, labores, iræ, triſtitiæ, & paupertates, & plura alia mala, quæ longum eſſet ad enarrandum, quæ dicere non oportet, quoniam ex ipſis experientiam habemus.

De Accidia.

Accidia eſt vitium, per quod homines pigritiam habent in faciendo bonum, & habent placitum de malo aliorum, & triſtitiam de eorum proſperitate. Accidia eſt vitium, quod eſt in pluribus hominibus, qui ipſam non agnoſcunt nec credunt eſſe in mortali peccato. Et eſt vitium, quod eſt magis ſecretum quàm alia, idcircò plures ſe perdunt per accidiam, qui credunt ſaluari. Quare accidia eſt peccatum valdè periculoſum, quæ regnat multum in mundo. Accidia eſt contra charitatem & contra fraternitatem naturalem, & eſt medium per quod bona naturalia ſunt impedita, ne veniant ad fines naturales, quia per ipſum tranſire non poſſunt. Et ideò facit homines pigros & contra diligentiam, iuſtitiam, & cæteras virtutes.

De Inuidia.

Inuidia eſt illud peccatum, quòd eſt contra propriam charitatem, & communem. Inuidia eſt contra propriam charitatem, in quantum homines inuidioſi volunt habere bona aliena contra iuſtitiam & ſpem. Et quando ipſa habere non poſſunt facit ipſos conſiderare modos ex quibus oriuntur traditiones, mendacia, deceptiones, latrocinia, & plura alia mala, vt illa bona habere poſſint. Idcircò inuidia eſt valdè graue peccatum, in quantum cum malo deſiderare facit homines bona, quæ ſunt contraria in aliis. Inuidia eſt contra communem charitatem ſcilicet contra charitatem Dei, qui dat bona communia omnibus: ſicut ignis, qui dat communem calorem plantis, in quibus ipſe habet Dominium, & etiam in plantis, in quibus cætera elementa dominium habent. Eſt etiam inuidia contra communem charitatem, fraternitatis, & bonorum naturalium. Idcircò homines inuidioſi non recurrunt ad bona generalia, ſed ad ſpecialia, quæ habere deſiderant contra ſuos proximos.

De Ira.

Ira eſt nimius motus voluntatis, quæ venit, & eſt cum triſtitia, per quam voluntas paſſionem bonorum entium deſiderat, & actionem malorum, vt bona ſint deſtructa. Per iram deſtructæ ſunt veritates, quas intellectus inquirit, quia ira lumen deſtruit cum quo inquiruntur, & in intellectu ponit tenebras. Et idem facit in viis memoriæ, idcircò homines qui ſunt irati, neſciunt quid faciunt, & faciunt caſu fortuito hoc quòd faciunt, & contra inſtinctus & appetitus naturales

les & cum errauerint, eorum commiſſa vel errores non recolant, nec modum quem tenuerant,quando errauerunt: quare homines qui ſunt irati,ligari deberent, quouſque iram vel furorem amitterent, & haberent lumen viarum intellectus, & memoriæ, & quouſque tenebræ priuarentur, per quas homines irati fortuito vadunt abſque diſcretione, qui peiores ſunt quàm beſtiæ, quæ hoc quod faciunt, cum imaginatione faciunt, & cum inſtinctibus, & appetitibus naturalibus Nullum peccatum eſt ita periculoſum ſicut ira: quia ita brachia & pedes ligat contritioni, conſcientiæ, patientiæ, abſtinentiæ, & aliis virtutibus, vt ventre non poſſint,nec aliqua operari. Quare ira eſt contra eſſe & habet concordantiam cum non eſſe, in quantum bona digna eſſendi inclinat ad non eſſe, & mala digna non eſſendi producit in eſſe. Quare homo iratus non facit differentiam inter deſtructionem ſuiipſius,patris, filij & ſororis, & fratris, & conſanguinei, priuati,& extranei, quoniam nulli parcit, nec remittit, nec rationem auſcultat. Et mala quæ ſunt per iram, quis dicere poſſet?

De Gula, & Auaritia.

GVla & auaritia concordantiam habent contra temperantiam, & largitatem. Et ideò gula diſponit materiam auaritiæ. quod ſit contra largitatem. Sicut homines guloſi,qui bona temporalia aggregant in maiori quantitate quàm indigeant, pro cibariis quæ deſiderant. Idcirco auaritia eſt contra largitatem, quæ retinet illa, quæ dari deberent, poſtquam eſt ſufficientia cibariorum in illis,quæ comedere deſiderant. Contra temperantiam idem facit auaritia, quæ gulæ materiam diſponit, quod poſſit multum comedere, & bibere contra temperantiam, in quantum retinet multa ſuperflua, quæ omnia homo comedere non poteſt, neque bibere, propter quas diuitias intendit multum comedere, & bibere, poſtquam cibaria habere poteſt,cum diuitiis quas auaritia aggregat.

De Gula, & Luxuria.

GVla, & luxuria concordantiam habent contra caſtitatem,& temperantiam, quia gula facit homines comedere, & bibere, vt luxuria vti poſſint, idcircò propter placita luxuriæ eſt gula,contra temperantiam & contra caſtitatem, in quantùm materiam luxuriæ diſponit per nimium comedere, & bibere. Idem facit luxuria quæ diſponit gulæ materiam: vt per illam poſſit eſſe contra caſtitatem & temperantiam. Et in hoc paſſu poteſt cognoſci, quod quædam vitia ſunt cõcordantia cum aliis cõtra virtutes, & quomodo concordantia vitiorum accipitur in trunco ſecundùm naturam radicum,quæ ſunt primariæ diſſimilitudines virtutum.

De Gula & Superbia.

GVla & ſuperbia concordantiam habent contra temperantiam & humilitatem, quoniam homines qui ſunt ſuperbi, multum diligunt comedere & bibere,inquantum nolunt eſſe ſerui temperantiæ, quę dat paſſionem ſeruitoribus illius, vt habeant humilitatem, cum qua aſcendere poſſunt ad merita, quæ veniunt per illas paſſiones. Et gula homines facit ſuperbos contra temperantiam, quoniam non vult

vult quod habeat aliquos ſubditos.

De Gula, & Accidia.

GVla & accidia concordantiam habent contra temperantiam & diligentiam, quoniam gula facit homines pigros, per nimium comedere & bibere, & ipſos facit obliuiſci fines rerum neceſſariarum ad viuendum, & ideò eſt contra ſemetipſam. Et accidia facit obliuiſci fines entium, vt homines ſint pigri in procurando cibaria, quæ neceſſaria ſunt ad vitam, ſecundùm naturas arboris vegetalis. Et etiam obliuiſci facit fines temperantiæ, ratione quorum temperantiam eſt inſtrumentum ad ſanitatem, & vitam.

De Gula, & Inuidia.

GVla & inuidia concordantiam habent contra temperantiam, & charitatem, quia gula eſt contra charitatem propriam & communem, vt habeat quid comedere. Idcircò aufert diuitias pauperibus, quas poſſident homines diuites. Et inuidia eſt contra temperantiam in hoc, quod multiplicat materiam comedendi, & bibendi in deſiderando illam, vt gula habeat quid comedere, & etiam bibere.

De Gula, & Ira.

GVla & ira habent concordantiam contra temperantiam, & abſtinentiam, & diſcretionem, quia per gulam ſunt homines inebriati, & etiam motui voluntatis conſentiunt, & non habent deliberationem ad eligendum diſcretionem, & abſtinentiam, neque ad vtendum prudentia. Et ira eſt contra temperantiam, & gulam, in quantum triſtitiam producit, & non permittit media temperata, conſiderare, & corpus ponit in periculo, & cibaria, ratione cuius temperantia ſubiectum non habet, in quo diu ſtare poſſit, nec gula habet ſubiectum, in quo diu eſſe poſſit, quoniam cibaria deficiunt, & non habet quid comedere poſſit, & ſanitas per triſtitiam deficit, & per mortem, nec habet appetitum ad comedendum.

De Auaritia, & Luxuria.

AVaritia & luxuria habent concordantiam, contra caſtitatem, & largitatem, quoniam homines auari per ſuam auaritiam retinent illa, quæ dari deberent, & ideò ſunt contra largitatem, & quoniam retinent illa, ſunt contra caſtitatem, quoniam homines auari bona temporalia congregant; vt poſſint vti luxuria in pulchris, & malis fœminis, quæ magna dona requirunt ſecundùm comparationem turpium mulierum, quæ ſunt malæ.

De Auaritia, & Superbia.

AVaritia & ſuperbia habent concordantiam, contra largitatem, & humilitatem, quoniam auaritia in quantum aggregat plura bona temporalia, materiam præparat ſuperbiæ: ſicut homines ſuperbi qui diſpoſiti ſunt quod ſint ſuperbi, quando habent plures diuitias. Et ſuperbia diſponit materiam auaritiæ, quòd ſit contra largitatem, in quantum eſt diſpoſitio quod ſit per magnās diuitias. Sicut homines qui propter hoc quia ſunt diuites ſunt contra largitatem, ratione cuius largitatis pauperes ſunt humiles. Et idem eſt de diuitibus, quando dant de bonis ſuis pauperibus, ad quos humilitas ipſos diuites deſcendere facit, &

aſcen

aſcendere contra ſuperbiam, & auaritiam. Idcircò fuit quidam diues impeditus qui neſciebat, ſi filium ſum nutriret auaritiæ vel largitati.

De Auaritia, & Accidia.

AVaritia & accidia concordantiam habent contra largitatem, & diligentiam, quoniam auaritia eſt contra largitatem, cum accidia, quæ eſt contra diligentiam. Idcircò auaritia eſt contra ſemetipſam. Quare mercatores auari aſcendere non poſſunt ad ita magnas diuitias ſicut largi, qui cum diligentia habent concordantiam, & auari cum pigritia, & accidia eſt contra largitatem cum auaritia, in quantum cum illa habet concordantiam.

De Auaritia, & Inuidia.

AVaritia & inuidia contra largitatem, & charitatem, habent concordantiam, quoniam inuidia eſt contra charitatem, per quam eſt largitas. Et auaritia eſt contra charitatem, in quantum eſt contra largitatem, quæ eſt inſtrumentum charitatis.

De Auaritia, & Ira.

AVaritia & ira ſunt contra largitatem, & abſtinentiam, quoniam auaritia in quantum eſt contra largitatem, materiam præparat hominibus auaris, quòd ſint irati, cùm eos perdere contingat eorum diuitias, aut cùm homo eis conſulit, quòd ſint largi. & eos reprehendit de auaritia. Quæ ſiquidem ira eſt contra largitatem, in quantum auaritia eſt eius inſtrumentum.

De Luxuria, & Superbia.

LVxuria &. ſuperbia habent concordantiam, contra caſtitatem, & humilitatem, quoniam in quantum luxuria eſt contra caſtitatem, eſt contra humilitatem, quæ homines humiliat ad ſe ſubiiciendum caſtitati. Et inquantum ſuperbia, eſt contra humilitatem, eſt contra caſtitatem, ſub qua non vult ſubiici, imò libera diligit eſſe in placitis luxuriæ.

De Luxuria, & Accidia.

LVxuria & accidia concordantiam, habent contra caſtitatem, & diligentiam, quoniam in quantum luxuria eſt contra caſtitatem, materiam accidiæ præparat, quod homines ſint pigri ad acquirendum caſtitatem, & ad reſiſtendum diligentiæ. Et quantum accidia eſt contra diligentiam, materiam præparat luxuriæ, quòd homines ſint pigri ad acquirendum caſtitatem.

De Luxuria, & Inuidia.

LVxuria & inuidia habent concordantiam, contra caſtitatem, & charitatem, quia inuidia concupiſcere facit pulchras mulieres, idcircò materiam luxuriæ præparat, contra caſtitatem. Et deſiderare facit diuitias, per quas materiam luxuriæ præparat, in quantum per diuitias homines habere poſſunt pulchras mulieres. Et in quantum luxuria eſt contra caſtitatem, materiam inuidiæ præparat, quòd ſit contra charitatem mariti, & ſuæ pulchræ vxoris, quam luxuria deſiderare facit, & inuidere. Hoc idem eſt de luxuria, quæ deſiderare facit diuitias mariti, vt cum illis luxuriari poſſit Petrus, qui eſt inuidioſus.

De Luxuria, & Ira.

LVxuria & ira concordantiam, habent contra caſtitatem, & abſti-

nentiam, quoniam luxuria in quantum eſt contra caſtitatem, voluntatem Petri luxurioſi mouet ad iram, quando habere non poteſt mulierem, cum qua luxuriari vult. Et ita in quantum eſt contra abſtinentiam, eſt cauſa luxuriæ contra caſtitatem, quam caſtitatem Petrus luxurioſus habere non poteſt in deliberatione voluntatis ratione ſubitanei motus, qui eſt contra caſtitatem.

De Superbia, & Accidia.

SVperbia & accidia habent concordantiam, contra humilitatem, & diligentiam. Quoniam in hoc quòd ſuperbia eſt contra humilitatem, eſt contra diligentiam, quæ cum humilitate acquiritur, & in quantum accidia eſt contra diligentiam, eſt contra humilitatem, quæ cum diligentia acquiritur.

De Superbia, & Inuidia.

SVperbia & inuidia concordantiam habent contra humilitatem, & charitatem. Quoniam in quantum ſuperbia eſt contra humilitatem, eſt contra charitatem, quæ cum humilitate habet concordantiam. Et in quantum inuidia eſt contra charitatem, eſt contra humilitatem, quæ cum charitate habet concordantiam.

De Superbia, & Ira.

SVperbia & ira concordantiam, habent contra humilitatem, & abſtinentiam. Quoniam in quantum ſuperbia eſt contra humilitatem, eſt contra deliberationem abſtinentiæ, quæ in humili voluntate, & patiente habet deliberationem. Et idem eſt in humili intellectu, & memoria. Et in quantum ira eſt contra abſtinentiam, eſt contra humilitatem, quæ acquiritur cum abſtinentia contra iram.

De Accidia, & Inuidia.

ACcidia & inuidia habent concordantiam contra diligentiam, & charitatem. Quoniam in hoc quod accidia eſt contra diligentiam, materiam inuidiæ præparat, quòd pigritiam deſideret Petrus piger ad lucrandum diuitias Martini, per quam pigritiam concupiſcit illas diuitias, quas cum labore lucrari non vult. Et in quantum inuidia eſt contra charitatem, eſt contra diligentiam lucrandi diuitias.

De Accidia, & Ira.

ACcidia & ira concordantiam habent contra diligentiam & abſtinentiam. Quoniam inquantum accidia eſt cõtra diligentiam, habet concordantiam cõtra ira, contra abſtinentiam, quæ ſine diligentia voluntatis & memoriæ, & intellectus haberi non poteſt. Et inquantum ira eſt cõtra abſtinentiam, concordantiam habet cum accidia, inquantum pigritiæ præparat materiam, quæ cum priuatione diligentiæ habet concordantiam.

De Inuidia & Ira.

INuidia & ira concordantiam habẽt contra charitatem & abſtinentiam. Et inquantum, inuidia eſt cum charitatem, eſt contra abſtinentiam. Et inquantum ira eſt cum abſtinentiam, eſt cõtra charitatem, quæ cum abſtinẽtia luctatur. Dictum eſt de vitiis principalibus, & alia cum aliis miſcuimus, vt per quædam alia cognoſcantur. Modo de aliquibus vitiis dicere proponimus, quæ conſequentia ſunt primorum.

morum. Et primò dicendum eſt de iniuria.

De vitiis conſequentibus. Et primò de Iniuria.

INiuria eſt vitium quod eſt cõtra iuſtitiam per ſemetipſam. Et eſt contra iuſtitiam, inquantum concordantiam habet cum vitiis, quæ ſunt contra iuſtitiam, ſicut cum ſuperbia, quoniam ſuperbum eſt contradicere iuſtitiæ, quæ ita alta eſt per bonitatem, magnitudinem, fortitudinem, & ſapientiam, & maximè cum ſuperbia, quæ in ſe nullam habet bonitatem, imò omnes qui ſub ſuo habitu ſunt induti, infimos exiſtere facit. Indiſcretio eſt vitium, quod eſt contra prudentiam, inquantum eſt eius priuatio. Et eſt cõtra prudentiam cum iuuamine pigritiæ & iræ, quoniam per pigritiam ſunt homines indiſcreti, inquantum nolunt inquirere veritatem rerum Et per iram offuſcatus eſt eorum, intellectus in tenebris exiſtens, idcircò ſunt homines idiotæ, qui habitu prudentiæ vti neſciunt. Debilitas cordis eſt contra fortitudinem, & vt maior ſit contrarietas, eſt contra fortitudinem cum deſperantia, vt homines non ſint fortes cum ſpe, quæ animos hominũ fortificat, qui in poteſtate Dei, & in ſua bonitate, & in fidelitate, & in veritate (in quibus ſunt) confidentiam habent. Et in hoc paſſu poteſt haberi cognitio, quod vitium, quod per ſeipſum, contra vnã virtutem non poteſt, habet concordantiam cum aliis vitiis, contra vnam virtutem. Idcircò homines virtuoſi, quando plura vitia ſunt contra vnam virtutem, cum illa virtute, plures alias virtutes concordant, vt cum illis ſint contra plura vitia. Intemperantia eſt id, quod èſt contra temperantiam cũ gula, & contra fortitudinem, quam debilitatem fortificat gula, cũm primis naturis ſenſitiuè imaginatis, cum placito ſentiendi intantum, quod fortitudo deuincit per ſuum contrarium, & per iuuamen, quod facit gula debilitati. Idcircò homines ſapientes mortificant imaginationes, quæ iuuant placita ſentiendi, illa placita obliuiſcendo, & placita recolendo, quæ veniunt per virtutes in conſiderationibus hominum virtuoſorum intantum, quod gula iuuare non poteſt debilitatem, imò per fortitudinem deuincitur. Infidelitas eſt id, quod eſt contra fidem, cum falſis ſimilitudinibus, quæ verè videntur ſecundùm curſum naturalem, & cum priuatione recolendi, quæ non recolit opera, quæ Deus facit ſupra curſum naturalem, vt ſua magna poteſtas, melius recolit intelligi, & amari poſſit, & quod homines in illo habere poſſint maiorẽ ſpem. Idcircò homines ſapientes cũm ſunt tentati, cõtra huius infidelitatem, recolunt illa, quæ Deus fecit, & facit ſupra curſum naturæ, ſicut creare mundum, & primum hominem & miracula quæ fecit, & facit, vt fidem fortificent, & etiam conſiderant, quod Deus plus habet facere, quàm intellectus eorum intelligere. Deſperantia eſt id, quod eſt contra ſpem, contra quam eſt cum memoria in recolendo magnitudinem peccati, & magnitudinem iuſtitiæ, & obliuiſcendo magnitudinem miſericordiæ & pietatis. Idcircò homines ſapientes cum cadunt in tali contrarietate, recolunt æqualitatem iuſtitiæ, & miſericordiæ Dei. Idcircò ſunt in ſpe contra deſperantiam, & cum timore iuſtitiæ Dei, cum quo timore ei honorem faciunt, cum humilitate, & cum contritione, & ſantisfactione. Idcircò iuſtitia iuuat ſpem contra deſperantiam,

& cum miſericordia habet cócordandantiam Crudelitas eſt id, quod eſt contra charitatem, cum auaritia & ſuperbia intantum, quòd charitas non poteſt ſe tueri contra ſuum contrarium, quouſque ſe iuuet cum contrariis contrariorum, cum quibus ſe iuuat crudelitas, quæ ſunt humilitas, quæ eſt contra ſuperbiam, & largitas, quæ eſt contra auaritiam. Et quia charitas, humilitas, & largitas concordantiam habent cum eſſe, & ſuperbia, crudelitas & auaritia concordantiam habent, cum non eſſe, crudelitas, ſuperbia & auaritia non poſſunt eſſe contra charitatem, largitatem, & humilitatem. Traditio eſt id, quod eſt contra fidelitatem, quam habent homines multis modis, quoniam vnus modus eſt ille, quem habent homines contra fidelitatem cum luxuria, & alius modus eſt ille, quem habent contra fidelitatem cum auaritia. Idcircò homines ſapientes legales ſecundùm quod modi ſunt diuerſi legalitatem iuuant. Sicut contra luxuriam iuuant cum caſtitate, & contra auaritiam cum largitate. Et quando modos ignorant, fidelitas contra traditionem non poteſt. Sicut qui iuuare vellet cum caſtitate, fidelitatem contra traditionem, quę eſt per auaritiam. Homicidium eſt illud vitium, quod plures habet modos quã aliud, quoniam poteſt eſſe per inuidiam, per ſuperbiam, iram, luxuriam, & per plura alia vitia. Idcirco homines diſcreti cùm tentantur ad faciendum homicidium, modos conſiderant, ratione quorum huiuſmodi habent tentationem, & iuuant ſe cum contrariis. Idcirco fuit deceptus ſemel quidam homo, qui tentationem homicidij mortificare voluit cum timore iuſtitię, & non cum charitate ſui proximi, quæ fortior eſt contra auaritiam, quam timor contra mortem, & homicidium fecit, quod non feciſſet, ſi ſe cum charitate iuuiſſet. Latrocinium eſt vitium, quod eſt magis per gulam, quam per aliud vitium. Idcircò temperantia eſt ei plus contraria, quàm aliqua alia virtus. Et ideò deceptus fuit quidam homo, qui ſe iuuare neſciebat in tentatione contra latrocinium, contra cuius vitium ſe iuuare voluit cum fidelitate, & non cum temperantia, & fecit latrocinium. Mendacium eſt illud vitium, cuius contraria maximè ſunt veritas & verecundia. Idcircò deceptus fuit quidam, qui plus mortificare voluit mendacium cum iuſtitia, quàm cum veritate & verecundia. Et ideò mentiebatur, inquantum dixit falſa verba, & cum mentitus fuit, veritas & verecundia, plus eius conſcientiam excitauerunt, quàm iuſtitia. Idcircò cognouit, quod plus contraria ſunt veritas, & verecundia mendacio, quam iuſtitia tantum. Et propter hoc modum accepit, quod cum mentiri volebat ante veritatẽ & verecũdia reſpiciebat, quã iuſtitiã, vel quã aliam virtutem. Maledictio eſt illud vitiũ, cuius contraria ſunt maximè, bonitas & charitas. Et ideò quidam diſcretus, cùm volebat male dicere, bonitatem & charitatem reſpiciebat, per quem reſpectum bonitas, à voluntate priuauit ſuum contrarium, & charitas ſimiliter, & voluntatem ad benedicendum conuertebant contra maledictionem, quæ maximè eſt per malitiam & crudelitatem. Impatientia eſt vitium, quod eſt cum ſuperbia, & ira contra patientiam. Et è conuerſo, patientia eſt cum humilitate & abſtinentia; cõtra impatientiam. Idcircò fuit prælium in voluntate, inter patientiam & impatientiam, in qua quidem voluntate vincebat patientia impatientiam,

cum

cum iuuamine Dei, qui iuuit humilitatem & abſtinentiam contra ſuperbiam & iram. Cùm ita ſit quòd Deus ſemper virtutes iuuat, & non vitia. Idcircò non eſt verum, quòd quidam homines dicunt, quod leuius eſt vti vitiis, quàm virtutibus. Veruntamen verum dicunt ſecundùm naturas, quas habent homines per minoritatem, & per radices, ex quibus proceſſerunt, videlicet de non eſſe & de infectione, quã habẽt ratione originalis ꝑ ccati. Et falſum dicunt, inquantum leuiora ſunt illa, quæ Deus iuuat, ad faciendum, quàm illa, quæ iuuamen non habent à Deo. Et propter hoc homines culpam habent, qui bonum non faciunt, ſed faciunt malum. Inconſtantia eſt vitium, quod eſt contra conſtantiam, cum indiſcretione & debilitate animi. Et conſtantia eſt contra inconſtantiam cum prudentia & fortitudine. Et propter hoc accidit ſemel, quod fuit prælium inter conſtantiam & inconſtantiam, in conſcientia cuiuſdam hominis, & victa fuit conſtantia, quia accidia iuuit indiſcretionem & debilitatem animi, & quia diligentia nimis tardabat. Immundicia eſt vitium, quod eſt contra ſanctitatem cum malitia, & cum magnitudine iniuriæ indiſcretionis, debilitatis, intemperantiæ, incredulitatis, deſperantiæ, & crudelitatis. Et è conuerſo ſanctitas eſt contra immundiciam cum bonitate, & cum magnitudine iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ, fidei, ſpei, & charitatis. Et ideò accidit quòd ſanctitas & immundicia præliabantur in libertate vnius hominis. Sanctitas autem fuit deuicta in hoc, quod venerunt ad iuuandum prælium gula, auaritia, luxuria, ſuperbia, accidia, inuidia, & ira. Falſitas eſt vitium, quod eſt contra fidelitatem cum hypocriſi & ſimonia. Et è conuerſo fidelitas eſt cõtra falſitatẽ cum veritate. Et propter hoc factum fuit prælium in libera voluntate cuiuſdam hominis. Et deuicta fuit falſitas per fidelitatem, quoniam plus poteſt fidelitas cum veritate, quàm falſitas cum hypocriſi & cum ſimonia. Et ideò reprehendebatur quidam prælatus propter hypocriſim, & ſimoniam qui deuictus fuit per falſitatem, & excuſabat ſe per tentationem hypocriſis, & ſimoniæ. Pigritia eſt contra diligentiam cum vſura. Et è conuerſo diligentia eſt contra pigritiam cum mercimonio. Et propter hoc reprehendebatur quidam vſurarius de vſura quam faciebat, & fuit ſcriptum quòd vſura fuit peccatum, vt pigritia in hominibus non eſſet, per quam homines impedimentum habent ad lucrandum bona, quæ neceſſaria ſunt ad viuendum, quæ lucrantur cum diligentia & mercimonio. Incurialitas eſt contrarium curialitati cum gula, auaritia, & ſuperbia. Et curialitas è conuerſo eſt contra incurialitatem cum verecundia. Et propter hoc factum fuit prælium inter curialitatem, & incurialitatem, & vincebat curialitas, quæ eſt fortior cum verecundia quàm incurialitas cum gula, auaritia, luxuria, & ſuperbia. Oportuit tamen quòd verecundia fuiſſet magna, quoniam vna parua virtus contra plura vitia non poteſt. Idcircò reprehendebatur quidam peccator, qui ſe excuſabat, quia cum tentatione plurium vitiorum errauerat, nec iuuamen habuit niſi ab vna virtute, quæ deuicta fuit, quia parua erat & victoriam habuiſſet ſi magna fuiſſet. Inobedientia eſt contrarium obedientiæ, & in quodam viro religioſo adinuicem præliabantur. Obedientia verò fuit munita de patientia, abſtinentia, &

humilitate. Et inobedientia munita erat de impatientia, ira,& ſupetbia. Et fuit deuicta obedientia,quia ira priuauit habitum prudentiæ, per cuius priuationem deuicta fuit obedientia,quia ſi prudentia in illo prælio fuiſſet, obedientia deliberationem habuiſſet ad conſiderandum patientiam, abſtinentiam, & humilitatem.

De Ramis vitiorum.

RAMI gulæ ſunt de actiua appetiuitate, & paſſiua appetibilitate, & de medio amborum quod eſt appetere. Et iſta ſunt eius tria membra principalia,in quibus fit generatio ſui habitus, & priuatio habitus temperantiæ,qui in ramis corrumpitur, in quibus fit renouatio plurium peccatorum exiſtentium ſub habitu gulæ ſuſtentato in habitibus ſuorum ramorum, & membrorum. Ramos auaritiæ & cæterorum vitiorum poteſt homo conſiderare ſecundùm hoc quod de ramis gulæ dictum eſt, & ſecundùm hoc quod diximus de ramis cæterarum arborum. Et quia prolixitatem euitamus, intellectui qui eſt in hac ſcientia exercitatus cognitionem quæ de ramis cæterorum vitiorum haberi poteſt commendamus.

De Foliis vitiorum.

FOlia vitiorum ſunt ſimilitudines accidentium realium, quæ ſimilitudines ſunt contra ſimilitudines accidentium realium, quæ indutæ ſunt de virtutibus. Et quia iſta folia grauia ſunt ad intelligendum, vt de illis cognitionem d mus clarè, de quolibet tractare proponimus.

De Quantitate vitij.

VItium eſt ſub quantitate terminatum, quoniam ſi terminatum non eſſet per quantitatem, omnia vitia eſſent æqualia, & eſſent ita magna in principio ſicut in medio & in fine, nec eſſet differentia inter peccatum veniale,& mortale, quòd eſt impoſſibile. Eſt ergo vitium per quantitatem terminatum, & quantitas eſt ſimilitudo extenſa & continua per naturam arboris elementalis, vegetalis, ſenſualis,imaginalis,& rationalis. Et eſt diſcreta, in quantum diſtinctio arborum: ſicut Petrus luxurioſus, qui cum imaginatur placita luxuriæ, creſcit caro quæ eſt inſtrumentum. Et in illo cremento ignis ponit calorem & extenſionem longi, lati, & profundi. Et vegetatiua ponit delectationem quanto maior eſt imaginatio. Et ſenſitiua in illo ponit ſentire. Et imaginatiua, imaginari, & voluntas deſiderare, & memoria recolere,& intellectus,intelligere. Et quælibet iſtarum potentiarum multiplicat ſuum actum & operationem in illo motu & cremento. Idcircò oportet de neceſſitate quòd habitus luxuriæ ſit ratio operationum cum quantitate. Quæ quantitas videri non poteſt, nec tangi, quia eſt ſimilitudo motus carnalis, & non eſt de eſſentia illius, ſed eſt eius figura accidentalis. Sicut eſt figura quadrangulatis hominis ſimilitudo formæ illius. Et hæc ſimilitudo quantitatis, quæ eſt per habitum luxuriæ, venit de potentia in actum per agens, qui ipſam trahit de diſpoſitione materiæ (in qua ſtat in potentia) per agens naturale & per ſuam naturam. Sicut clauus qui eſt in potentia in maſſa ferri per diſpoſitionem ferri & per potentiam fabri,

fabri, qui ex maſſa trahit figuram claui, qui eſt quantus. Tamen in tantum eſt differentia, quoniam figura claui eſt creatura, in quantum poſita eſt in diſpoſitione ferri, & non eſt creatura, in quantum eſt poſita per agens artificiale. Quantitas luxuriæ non eſt creatura in potentia hominis luxurioſi, & motus carnalis. extenſus & indutus de habitu luxuriæ. Per imaginatiuam, ſenſitiuam, vegetatiuam, & per elementatiuam potentiam, eſt naturalis, & eſt creatura eius quantitas. Et in hoc paſſu poteſt cognitio haberi, quòd quantitas luxuriæ eſt ex parte rationalis, & non ex parte ſubiecti corporalis. Et ideò animalia bruta luxuriam non habent, quia ratione carent.

De Qualitate vitij.

AVaritia Petri qualis eſt per malitiam, & eſt qualis per magnitudinem, & ſic de aliis formis. Et qualitas eſt ſimilitudo & impreſſio habitus auaritiæ, de quo habitu eſt induta eius voluntas, quæ illum multiplicat. Sicut interiùs qui multiplicat ſpeciem fantaſticam, ſub ſpecie qualitatis in quantum obiectum quale intelligit, & idem facit memoria. Et ſic habitus auaritiæ eſt ſuſtentatus per qualitatem actuum omnium trium potentiarum quæ mouent imaginatiuam ad imaginandum res motas ad eſſendum ſubiecta auaritiæ.

De Relatione vitij.

RElatio vitij eſt: ſicut ſi eſt gula, oportet quòd ſi guloſus, ſine quo gula eſſe non poſſet, & è conuerſo. Et eſt etiam relatio in branchis huius arboris, ſecundùm quod eſt ſignificatum in ramis. Sicut voluntas qui comedere deſiderat contra temperantiam, in quo deſiderio eſt relatio inter potentiam quæ deſiderat, & rem deſideratam. Et hæc relatio eſt habitus de gula indutus, quæ expoliat voluntatem habitus temperantiæ, in quantum trahit relationem, de qua temperantia eſt veſtita.

De Actione, & Paſſione vitij.

IN vitio ſunt actio & paſſio: ſicut in ira, quoniam voluntas eſt potentia actiua, quæ mouet elementatiuam ad calorem, quòd calefaciat eum imaginatiua vegetatiuam, & ſenſitiuam, in tantum quòd homo iratus paſſionem ſentit per ſenſitiuam, & voluntas triſtitiam habet per paſſionem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quòd voluntas materiam habet propriam & naturalem, ſubſtantialem ſuæ formæ eſſentiali, quæ ipſam mouet ad triſtitiam, & paſſionem cum vegetatiua, ſenſitiua, imaginatiua, & elementatiua, quæ ſunt ei inſtrumenta ad illum motum actionis & paſſionis, quoniam cum illa ſunt coniuncta. Idcircò cognoſci poteſt, quòd voluntas irata & triſtis, in quantum forma habet in potentia, quòd trahat de ſua materia diſpoſita ad peccatum habitum iræ. qui induit actum iræ, quæ exit de materia voluntatis, in qua actus erat diſpoſitus, priuſquam ab ipſa exiret.

De Habitu vitij.

HAbitus vitij eſt: ſicut ſuperbia, & accidia, & cætera vitia. Qui ſiquidem habitus eſt forma accidentalis & diſſimilitudo habitus virtutis. Sicut ſuperbia quæ eſt diſſimilitudo habitus virtutis humilitatis, & infidelitas,

litas, quæ eſt diſſimilitudo habitus fidei. Et habitus ſuperbiæ exit in actu per formam voluntatis,quæ vult exaltare vilia ſupra nobilia contra iuſtitiam & charitatem, & per materiam, in quantum illa exaltatio eſt amabilis contra iuſtitiam, & charitatem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quòd habitus ſuperbus venit de iniuſta amatiuitate, & amabilitate, quæ naſcuntur in habitu ſuperbiæ de reali amatiuitate, & amabilitate. Sicut ſimilitudines oculorum,naſi,oris,& aliarum partium faciei in ſpeculo diſpoſito ad recipiendum illas ſimilitudines, quas imprimunt in illo reales partes faciei: ſicut ſigillum quod imprimit literas ſuas in cera quæ ſunt ſimilitudines in cera literarum, quæ ſunt in ſigillo. Et in hoc paſſu cognoſcitur,quomodo entia realia multiplicant ſuas ſimilitudines in aliis ſubſtantiis, quæ non ſunt de eorum eſſentia: ſicut in cera, quæ non eſt de eſſentia ſigilli. Multiplicant ergo iniuſta amatiuitas, & amabilitas (quæ ſunt partes reales voluntatis)earum ſimilitudines, in diſimilitudines iuſtitiæ quæ iraſcuntur & exiſtunt in iniuria indutæ de ſuperbia. Qua voluntas vult quod entia nobilia ſint ſubdita vilibus,ſiue minus nobilibus.

De Situ vitij.

Sicut ſitus eſt ratio, quòd vna ſimilitudo ſit aſſituata in alia ſub habitu virtutis, ſic eſt ratio, quod vna ſimilitudo ſit aſſituata in alia ſub habitu vitij. Sicut in habitu accidiæ, in quo voluntas eſt pigra ad faciendum bonum, & deſiderat mala, cui deſiderio eſt ſolicita.Et ſic ſua operatio aſſituata eſt de pigritia contra bonitatem, & de diligentia in tractando malum. Et idẽ eſt de intellectu, & memoria, quæ in habitu accidiæ ſuas habent operationes aſſituatas, de ſimilitudinibus bonitatis, magnitudinis, & aliarum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo habitus vitij aſſituatus eſt vitioſa aſſituatione,quæ ex habitu vitioſo eſt induta,vno vitio exeunte in alio, ſilicet habitu vitioſo in vitioſa aſſituatione, & vitioſa aſſituatione in habitu vitioſo. Et in hoc paſſu poteſt haberi cognitio de magna Philoſophia morali.

De Tempore vitij.

Tempus inquantum eſt ens reale, non eſt ſub habitu vitioſo,ſed inquantum ſunt in illo habitus vitioſi, ſignificant ſimilitudines temporis. Sicut in vno tempore Petrus inuidioſus deſiderare poteſt mulierem ſui vicini, & in alio tempore ſuam vineam,& in alio tempore ſuum equũ,& ſic tempus eſt obiectum habitui inuidiæ generale,ad plura particularia,in diuerſis temporibus exiſtentia,non quod tempus ſit vniuerſum in ſe ſed eſt, ſubiectum diſpoſitum ad diuerſa opera,quę Petrus in vno tempore operari non poteſt. Sicut vegetatiua quæ in vno eodem tempore complexionare non poteſt ſpeciem vuæ ſiue racemi in complexione calida & ſicca,& frigida & ſicca. Et in hoc paſſu habetur cognitio, quod inuidia, & ſic de cæteris habitibus peccati, non ſunt decentia temporis, ſed tempus eſt inſtrumentũ illorum inquantum poſſunt eſſe in alio ſuſtentati, quia plura poſſunt eſſe in diuerſis temporibus.

De Loco Vitij.

Vitium eſt in loco duobus modis: vnus eſt quando eſt in illis naturaliter,

raliter, ſicut homo contractus, cæcus, aut ſurdus, & ſic de cæteris vitiis naturalibus, quę non ſunt in habitu peccati ex parte animæ rationalis. Alius modus eſt ex parte animę rationalis, ſicut habitus traditionis aut proditionis aut impatientiæ, qui eſt loco ſpirituali videlicet in voluntate impatienti, & quæ diligit traditionem. Et iſte locus non eſt corporalis, ſed eſt ſpiritualis, & de habitu vitioſo indutus, & in loco collocatus, videlicet in mala volũtate: mala, quia vult malũ, & nõ bona, quia non vult bonũ, & idẽ eſt de intellectu & memoria. Et quia iſtæ tres potentiæ ſunt loca, in quibus ſunt habitus vitioſi, & ipſæ ſunt in corpore cum anima coniuncto, quæ ſiquidem anima eſt ex tribus potentiis ſpiritualibus, ſunt habitus vitioſi, accidentaliter in loco corporali, videlicet in corpore humano, quod eſt habituatum, de habitu vitioſo accidentaliter, quia eſt collocatum in anima inqua totum extenſũ eſt. Et in hoc paſſu datur cognitio, quomodo corpus peccat accidentaliter, inquãtum de peccato eſt habituatum accidentaliter per habitus vitioſos, in quibus ſunt tres potentiæ animæ. Et ideò eſt ſignificata reſurrectio, vt corpus Petri, quod moritur in mortali peccato, habeat pœnam pro eo, quod ſtetit, vel fuit inſtrumentum animæ ad peccandum cum illo coniunctæ. Secundùm quod dedimus exemplum de accidentibus vitioſis in vitiis moralibus antedictis, haberi poteſt cognitio de accidentibus venialium peccatorum, veluti quantitas vitioſa volũtatis guloſi, qui ſe mouet ad deſiderandum carnales delectationes, & in principio reſiſtit illi appetitui, intantum quod quantitas non extenditur in medio, neque venit in ſucceſſione, quod ad finem veniat, & eſt ſicut punctus, qui diſpoſitus eſt, quòd ex illo, & ex alio fiat linea, & quando ei deficit alius punctus, non erit in actu linea, ſimilimodo principiũ appetitus carnalis fuit ſub habitu luxuriæ principiatum, & quia ſe non extendit, & ratio, & caſtitas extenſionem, & ſecundum punctum impediuerunt, ad quem punctùm ratio noluit conſentire, & odit principium primi puncti, qui fuit peccatum veniale in principio, tantummodò ſuſtentatum, & in vno puncto, qui fuit deſtructus per aliud principium ei contrarium, & in habitu caſtitatis natum, & cum pluribus punctis extenſis per medium, à principio vſque ad finem. Et in hoc paſſu datur cognitio. quod eſt peccatum veniale, ex quo de malo exit bonum, non tamen exiſtens de eſſentia mali, nec è conuerſo malum de eſſentia boni.

De Floribus vitiorum.

Flores vitiorum ſunt culpæ, quæ ſunt habitus peccati. Sicut voluntas quæ peccat, inquantum vult eſſe ſub habitu gulæ, aut auaritiæ, aut luxuriæ, & ſic de aliis peccatis. Et flores ſunt culpę inquantum voluntas culpã habet, quando ſe induit de habitibus vitioſis, ex quo ſe induere poteſt de habitibus virtutis. Vnde ſicut ex calefacere, ſequitur calefactum, ſic per culpam, ſiue cum culpa ſequitur peccatum quod eſt fructus malus, qui eſt priuatio boni fructus. Idcircò peccare eſt flos malus, qui eſt opus peccati, ſicut calefacere, quod eſt opus calefacientis & calefactibilis, inquantum potentia actiua, quæ eſt forma ignis calorem mouet, qui per formam eſt actiuus, & inquantum eſt calor motus, eſt forma paſſiua à materia mota per actiuam: ſimilimodo in peccare eſt ho-

mo agens, qui voluntatem mouet ad peccandum. Et idem eſt de intellectu, & memoria, & forma voluntatis, quæ eſt amatiuitas, quæ ſuam materiam, quæ eſt amabilitas mouet ad peccandum. Et ita peccare eſt flos agentis & patientis, à quo flore naſcitur, & exit peccatum in voluntate ſuſtentatum, & in pluribus habitibus extenſum, ex quibus voluntas eſt induta, videlicet ſuum amare quod eſt indutum, ex pluribus modis peccandi.

De Fructu viciorum.

FRuctus peccati eſt duobus modis. Vnus eſt conſequentia culpæ, videlicet pœna, quam iuſtitia Dei facit, qui punit homines peccatores eis dando pœnam malam contra bonitatem, & magnam contra magnitudinem realem, & durabilem contra durationem realem, & ſic de aliis formis realibus, de quibus homo conſtitutus eſt, contra quas dat pœnas in contrarietate formarum realium, & accidentalium, ſecundùm quod peccata ſunt magna, aut parua, & diuerſa: ſicut propter peccatum corporale, dat pœnam corporalem, & propter ſpirituale peccatum, pœnam dat ſpiritualem. Sicut propter peccatum luxuriæ, dat calorem ignis & priuationem finis voluntatis: & propter peccatum gulæ, quæ diligit ſapida & ſaporoſa, dat inſapida in arbore vegetali & ſenſuali, & in imaginatione, quæ imaginatur magnam quantitatem pœnæ, & in rationali, quæ illam pœnam intelligit eſſe æuiternam, & intelligit, quod perdidit æuiternaliter finé, propter quem fuit creatus, qui ſiquidem finis eſt vacuus ſui principij, & medij quæ naturaliter ſe habent ad illum finem, quem intellectus perdidit, & idem de memoria & voluntate. Et in hoc paſſu datur cognitio, quomodo pœna ſpiritualis eſt magna, & maior quàm corporalis. Secundus modus fructus eſt magis principalis quàm primus. Et eſt bonum, quod pœna ſequatur propter peccatum, quæ eſt inſtrumentum, cum quo Deus punit peccatores & peccata illorum: & pœnæ quas habent ſunt inſtrumenta, per quæ merita iuſtorum melius cognoſcantur, & gloria quam Deus eis corporaliter & ſpiritualiter largitur. Quare ſiue peccatum veniale eſt aliqualis præparatio per quam ſe mouet homo iuſtus ad vtendum virtute per excitationem, quam facit peccatum veniale, quod virtutem excitat à ſuo contrario: ſicut aqua in furno, quæ excitat carbones ad maiorem calorem, ſic pœna peccatorum & eorum culpa eſt aliqualis diſpoſitio & exemplar ad excitandum intellectum iuſti ad cognoſcendum meliùs gratiam Dei, miſericordiam, iuſtitiam, & ſuam gloriam, quam à Deo accipit. Veruntamen non dicimus quòd Deus ſit occaſio peccati: ſicut nec iniuria hominis iniurioſi, quæ non eſt occaſio bonæ iuſtitiæ Principis, quod ſi eſſet, ſequeretur quòd vnum contrarium eſſet occaſio ſui contrarij, quod eſt impoſſibile. Diximus de arbore morali, & illam ſcire eſt multum vtile, & in illis qui prædicant, eſt multum bona ſequendo ſuum proceſſum, & eſt bona illis, qui audiunt eorum ſermones, quoniam ſecundùm diſpoſitionem arboris datur cognitio de moralitatibus, videlicet quid ſunt, & vnde veniunt, & in quo ſtant, & quomodo virtutes haberi poſſunt & multiplicari, & quomodo vitia poſſunt deſtrui.

De Arbore Imperiali.

SVMMARIVM.

ARBOR imperialis verſatur circa regimen reipublicæ. Et diuiditur in ſeptem partes vt aliæ arbores, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia huius artis.

Truncus eſt commune regimen ſiue imperator.

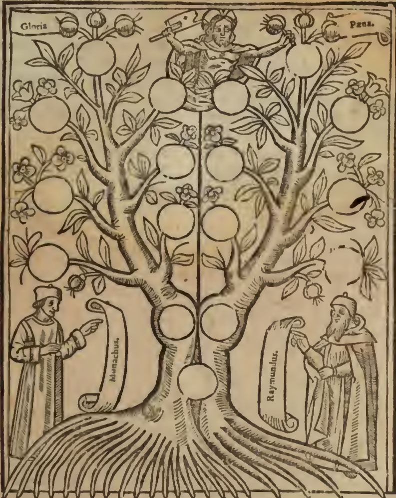
Branchæ ſunt barones & officiales, &c.

Rami ſunt virtutes, quæ debent eſſe in principe.

Folia ſunt accidentia, &c.

Flores ſunt iudicia principis & ſuorum officialium.

Fructus eſt pax gentium.

De Arbore Imperiali.

ARBOR iſta in ſeptem partes eſt diuiſa, videlicet in radices, truncum, brancas, ramos, folia, flores, & fructum. Item in duas partes diuiditur. Prima pars concordat cum prima parte arboris moralis, & eſt ſimilitudo & impreſſio illius partis, ſicut litteræ quæ ſunt in cera, ſunt ſimilitudines litterarum quę ſunt in ſigillo. Idcircò in hac parte radices primæ partis arboris moralis, reſpōdere debent primis radicibus iſtius arboris, & truncus trunco, & hoc per ordinem vſque ad fructum. Et de hac prima parte huius arboris loqui intendimus, & exempla dare, & per illam intelligi poteſt ſecunda pars quæ eſt, vt cum prima parte huius arboris ſit Imperator, ſiue Princeps contrarius ſecūdæ partis huius arboris moralis Et

de

de hac ſecunda parte huius arboris nō oportet dare exempla, quoniā per hoc quod de prima parte dicemus, & per ea quæ diximus de ſecunda parte arboris moralis, poteſt haberi de ipſa cognitio & modus ad regendum in pace & populum, & regnum.

De Radicibus arboris Imperialis.

RAdices arboris Imperialis ſunt bonitates, magnitudines, durationes. poteſtates, ſapientiæ, voluntates, virtutes, veritates, delectationes, concordantiæ, principia, media, fines, maioritates æqualitates, & minoritates, quæ cōcordant in vna communitate vnius bonitatis, vnius magnitudinis, vnius durationis, vnius poteſtatis, & ſic per ordinē, vſque ad minoritatem. Quæ ſiquidem bonitas ſit vnius perſonæ cōmunis, idem de magnitudine & cæteris, illa perſona vocata hoc nomine, quod eſt Imperator, vel Princeps. Bonitas Petri, & bonitas Martini radicis generalis, & ſic de aliis, ſe tradat habitui bonitatis Principis, aut Imperatoris, vt ipſas tali modo regat, quod bonitates extra accidentales concordantiam habeant cum bonitatibus, quæ ſunt intra naturales & corporales. Et idem eſt de magnitudine Petri Martini, & ſic de aliis. Idcircò Imperator & Princeps eſt imago Dei in terra, ad regendum bonitates morales, rerum corporalium populi, & magnitudines & durationes & alias quæ ad ſuum populum ſpectant. Et in hoc paſſu datur de honore, qui Principi conuenit, & de magno merito quod expectat, ſi ſit bonus, & de ſeruitute, in qua Deus ipſum poſuit ad regendum, cum vna ſua bonitate, plures bonitates, & cum vna magnitudine, plures magnitudines, & cum vna poteſtate, plures poteſtates, & cum vna voluntate, plures voluntates. Sicut vnus paſtor eſt obligatus, ad regendum plures oues, Princeps obligatus eſt cum ſua bonitate ad regendum plures bonitates, & propter hoc ſua bonitas eſt in ſeruitute, ratione cuius debet eſſe humilis, contra ſuperbiam. Et quia ſua bonitas principalis, & communis eſt de pluribus bonitatibus particularibus, generalis eſt ſua bonitas libera, ratione cuius libertatis & generalitatis ſe cuſtodire debet, ne declinet de bono ad malum, & ne concordantiam habeat, cum ſecunda parte arboris moralis. Et ſi declinet ad malum, & cum ſecunda parte arboris moralis habeat concordantiam, cadit de pluribus gradibus ſuperioribus, ad plures gradus inferiores & iniuriam facit, & peccatum pluribus bonitatibus particularibus, quæ ſuam bonitatem elegerunt, quam Princeps in vitium & malitiam peruertit. Cuius vitium ita eſt ſupra bonitates particulares ſui populi, ſicut vitium, quod eſt ſupra virtutem. Et in hoc paſſu haberi poteſt cognitio, quomodo defectus Principis mali, eſt magnus & grauis, & quantum eſt materia magna, & grauis mali exempli, & occaſio iuſtitiæ Dei, quod puniat eum in perpetuis tormentis. Vitium ita magnam concordantiam habet, cum paruitate & minoritate, quòd ſibi nulla entitas realis conuenit, vt in totum concordantiam habeat cum non eſſe & quòd eius contrarium, quod eſt virtus, habeat concordantiam cum magnitudine & cum eſſe. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo defectus Principis, ſiue delictum eſt magnus & grauis, intantum quòd eius vitium nullam habet entitatem realem, nec concordantiam, cum aliqua realitate. Et cum par-

X 3 uitate

uitate & minoritate habet ita magnam concordantiam, quòd omnibus modis concordat cum priuatione & non eſſe, & eſt ſupra tantas bonitates magnas & reales, & ſupra tantas durationes bonas & magnas & reales, & facit durationem vitij eſſe, & poteſtatem ſupra tot, & tantas poteſtates. Item facit ſtultitiam, ſiue ignorantiam illius eſſe, ſupra tot, & tantas ſapientias, & odibilitatem illius, ſupra tot, & tantas amabilitates. Et ſic de vitio, quod eſt ſupra virtutem, & de falſitate, quæ eſt ſupra veritatem, & ſic de vacuitate, quæ eſt ſupra fines, & ſic de aliis. Et hoc eſt ſicut, ſi venenum eſſet inſertum in tyriaca, & tenebræ in luce, & pœna in quiete. Et ſic de cæteris formis inſertis in bonitatibus illis contrariis, de quibus malè formæ attrahunt, & peruertunt naturam illarum bonitatum in malis moribus. Vnde cùm hoc ita ſit, eſt magnum mirabile quòd aliquis homo velit eſſe Princeps, cùm in ita graui caſu poſſit deuenire.

De Trunco arboris Imperialis.

TRuncus arboris imperialis eſt confuſus, id eſt, commune regimen quod ſignificat communem perſonam Principis, in quo ſiquidem communi regimine ſunt diſpoſita, & in potentia particularia regimina hominũ exiſtentiũ in caſtellis & villis, ciuitatibus, quæ regimina veniunt in actu per Principẽ, ſi ſua vtatur generali bonitate, ſua generali magnitudine, & ſic de aliis formis communibus multiplicatis ex radicibus, arboris, quę ſicut faber generalis eſt cum ſuo martello generali, ad trahendũm de maſſa ferri, quæ generalis eſt ad plures figuras particulares: videlicet ad figuram cultelli, gladij, & claui: ſic princeps qui bonus eſt, trahit in actu cum ſuis formis generalibus, hoc quod diſpoſitum eſt ad regimen trunci generalis & materiæ omnium illorum regiminum particularium. Et quando Princeps eſt malus, eſt eius truncus communis, ad ducendum in actu vacuitates finium bonarum, quæ ei ſunt ſupra: ſicut ille qui illos vacuos facit, inquantum ipſos à fine deuiat, propter quem ſunt: ſicut qui vacuaret à bonificatiuitate, & bonoficabilitate, bonificare, & à magnificatiuitate & magnicabilitate, magnificare, vt non ſit bonificatum, & magnificatum, & quod ipſas impleret malificare, & paruificare, vt ſit malificatum, & paruificatum. Bonus Princeps, qui eſt communis trũcus, ad plures truncos particulares, quando fines formarum implet qui ſunt ſub eo: implet ſuum finem de finibus formarum, qui ſunt ſub eo, ſicut qui impleret vnam bonitatem, pluribus bonitatibus, & vnã magnitudinẽ, pluribus magnitudinibus Idcircò huiuſmodi Principi ita pleno, plures honores conueniunt & amores. Et ſi Princeps vacuet cum vna malitia plures bonitates, & cum vna paruitate plures magnitudines, vanitatem illius Principis nullus cogitare, vel dicere poſſet. Et in hoc paſſu datur cognitio: quomodo bonus Princeps obiectum eſt ad plures amatiuitates, vt per multos ſit amatus, honoratus & laudatus Et quomodo malus Princeps eſt obiectum plurium odibilitatum: & quomodo per ſuas gentes ſit oditus, maledictus, inhonoratus & inobeditus.

De Branchis arboris Imperialis.

BRanchæ arboris Imperialis ſunt decẽ. Prima eſt Barones, ſicut ſunt Comites,

Comites,Duces,Marchiones,& Vicecomites. Secunda eſt, ſicut ſunt Milites vnius ſcuti. Tertia eſt, ſicut ſunt Burgenſes.Quarta eſt,ſicut ſunt Conſiliarij,ſiue Conſilium. Quinta eſt, ſicut ſunt Procuratores. Sexta eſt,ſicut ſunt Iudices. Septima eſt, ſicut ſunt Aduocati. Octaua eſt, ſicut ſunt Sagiones & Nuncij. Nona eſt, ſicut eſt Confeſſor diſcretus. Decima eſt, ſicut ſunt Inquiſitores. Omnes iſtę branchæ debent eſſe habituatæ & indutæ primis branchis arboris moralis.

De Baronibus.

BAroues Principi conueniunt, vt ipſum iuuent ad regnandum & poſſidendum ſuam nobilitatē, quoniam in nobilitate Baronum conſeruatur nobilitas Principis: ſicut plura particularia,quæ ſuum vniuerſale cōſeruant.Idcircò illi Principes malefaciunt,qui ſunt contra nobilitates ſuorum Baronum, quoniam deſtruendo eorū nobilitates,deſtruunt ſuas nobilitates. Quoniam magis eſt nobile Principi, quòd ſub ſe habeat Barones,quàm quòd non habeat:ſicut ſubſtantia quæ eſt genus magis ſupra quàm corpus, quæ quidem ſubſtantia tantum non eſſet ſupra:ſi corpus eſſet ſpecies,& quod non poſſet eſſe genus. Sunt adhuc Principi Barones neceſſarij in bello, vt plura vexilla habere poſſit pluribus hominibus ordinatis, ſub quolibet vexillo, & quolibet vexillo ordinato,ſub vexillo maiori Principis Quoniam ſi Barones non eſſent, non oporteret quod in bello eſſet plus vno vexillo, & Princeps haberet ſatisfacere ordinationi,& regimini ſuorum militum & ſui populi, quod quidem regimen confuſum eſſet,oporteret, quoniam ſua ſapientia ſufficere non poſſet ad regendum tot particularia regimina, & poſſet in bello perdere ſuam vtilitatem & honorem. Sicut Principi ſunt Barones neceſſarij, ſic Princeps Baronibus eſt neceſſarius, vt Princeps eos iuuet & defendat in ſuis neceſſitatibus. Quoniā quilibet Baro fortior eſt per ſuum Principem contra alium Baronem, qui ei vult iniuriari. Idcirco illi Barones malefaciunt, qui ſunt contra ſuum Principem, & qui quęrunt ab illo priuilegia & libertates, per quæ poteſtatem habeant & honorem contra poteſtatem & honorem Principis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod ſecundùm ordinationem vnitatis & pluralitatis oporteret quod eſſet vnus Imperator tantummodò in mūdo,ita ſupra multos Reges & Principes,ſicut eſt vnus Papa ſupra multos prælatos. Sed quia Imperator non eſt illa poteſtate, q̄ eſſe ſolebat, videlicet quando Imperatores Romani regnabant, deuentum eſt ad æqualitatem, quæ eſt inter Principē,& Principem, & vnā ciuitatem & aliam,& imperium eſt diuiſum in plures partes,& in plures communitates ciuitatum. Et ideò ſunt guerræ & labores in mundo, & non eſt vtilis poteſtas in mundo, quæ iuuet ad mortificandum illos labores, qui ſunt per guerras& malos homines. Et hoc eſt, quia vtilitates ſpeciales plus diliguntur quàm publicæ.

De Militibus.

MIlites ſunt neceſſarij ad regimen Principis, quoniam per equos habent homines prærogatiuam, quod ſint magis fortes,quàm alij,qui equos non habent, & per equos honores maiores eis debentur,& etiam propter honorem antiquitus militiæ impoſitum. Idcircò quanto milites plus habeat

bent de poteſtate & honore, tanto magis ſunt conueniẽtes, ſiue opportuni ad regimen Principis, & tardiùs vitupetium facerent & illicita. Quoniam honor naturaliter homines facit eſſe ſupra, & vilitas inferius ſecundùm moralitatem, & ideò eſt honor gradatus ita quòd melius conuenit militibus quàm burgenſibus, & burgenſibus quàm mercatoribus, & mercatoribus quàm populo, in quo nullus eſt gradus ſuperior, neque inferior, inquantum populares in artibus mechanicis ſunt neceſſarij, caſtro, villę, & ciuitati Idcirco Princeps ille malefacit, qui honorem antiquum militiæ non obſeruat, inquantum aliquos milites facit, qui non ſunt digni, & illi ſimiliter qui fiunt dedecus militiæ faciunt.

De Burgenſibus.

BVrgenſes ſunt homines, qui regere debent ciuitates, & tenere ſiue conſeruare ſua priuilegia. Idcircò burgenſes excuſationem habẽt, quòd alia officia non habeant, videlicet quod non ſint milites, neque mercatores, nec quòd vtantur artibus mechanicis, qui ſunt neceſſarij Principi, vt cuſtodes ſint conſuetudinum ciuitatis, & quòd per illos ordinentur mechanici. Et ideò burgenſibus aliquis honor debetur, qui mercatoribus non debetur, quia generale habent officium, per quos honores equos habere debent, & debent eſſe diuites tali modo, quod de ſuis redditibus viuere poſſint, & eorum officium ſuſtinere.

De Conſilio.

PRincipi conuenit bonum conſilium bonarum perſonarum, & in ſuo conſilio debent eſſe Barones, milites, burgenſes, mercatores, & aliqui homines, qui ſint de populo, & etiam illum eſſe oportet, qui ſit ſuus confeſſor. Barones ibi debent eſſe, quoniam partes ſunt regiminis, & idem de militibus, burgenſibus, & hominibus populi, qui ſciunt ſtatum populi & ciuitatis. Et idem eſt de Confeſſore Principis, vt Princeps ipſum timeat in conſilio, & quod Cõfeſſor ipſum reprehendat, ſi contra ſuum bonum conſilium faciat. Sicut bonitas populi ſe tradit bonitati Principis, & poteſtas populi poteſtati Principis, & idem de ſapientia, voluntate, & cæteris formis, de quibus in radicibus huius arboris, dictum eſt, ita Princeps ſe tradit ſuo conſilio, & ei tradit bonitatem generalem, & cæteras formas, quæ ſibi à ſuo populo ſunt commiſſæ. Et ideò eſt multum Principi neceſſarium habere per bonitatem bonum conſilium, & per magnitudinem magnum, & per durationẽ durabile, & per poteſtatem potens, & per ſapientiã ſapiẽs, & per charitatẽ, charitatiuum, & per virtutem virtuoſum, & per veritatem verum, & per finem completum. Et huiuſmodi conſilium facit bonum Principem, per bonum regimen. Et contrarium facit malos Principes, & mala regimina. Et ideò Princeps ſæpius perdit ſuũ principatum, & ſui ſtant in ira & triſtitia, & in periculo perdendi alium principatum æuiternalem. Quare illi Principes malefaciunt, qui de ſuo conſilio homines nobiles eijciunt, ſapientes & potentes, & virtuoſos, & ſe ſubmittunt vili conſilio prauo, & vacuo formis, de quibus dictum eſt. Quod ſiquidem vile conſilium eſt infirmitas regni, & tenebræ illius, & mala fama Principis, & labor populi ita tribulati: ſicut oues quæ tribulantur per lupos, quando paſtorem non habent.

De

De Procuratoribus.

PRincipi procuratores ſunt neceſſarij, ſicut ſunt Balliui, Vicarii, & Caſtellani, qui eius redditus congregant, & alij procuratores ſimiles iſtis, quos procuratores Princeps habere dicitur, qui ſint indui habitibus virtutum contra vitia. Quoniam per malos procuratores Principes ſuas terras perdunt & ſuos denarios, & ſuum officium eſt confuſum in illis. Et ideò malefaciunt illi homines, qui volunt eſſe procuratores magis propter eorum vtilitatẽ, q̃ propter vtilitatẽ Principis, quoniam ſunt contra publicam vtilitatem. Et Princeps malefacit, quoniam facit illos procuratores, qui illum quærunt de officio: ſicut Papa malefaceret, ſi conſentiret, quòd aliquis eligeretur in prælatum, vel perſonam publicam: ſi quæreret illud, vel huiuſmodi officium, vel faceret ſimoniam: vt huiuſmodi officium habere poſſet.

De Iudicibus.

IVdices ſunt neceſſarij Principi ad faciendum iudicia. Qui ſiquidem iudices ſapientes eſſe debent, & ſalarium à Principe recipere debent, vt libertatem maiorem habeant ad dandũ verum iudicium, per veritatem, & bonum per bonitatem, & virtuoſum per virtutem, & ſic de aliis formis. Quam libertatem ita bene habere non poſſunt, ſi ab aliis ſalarium accipiant. Et ideò malè faciunt Principes, qui ſuſtinent quòd iudices accipiant aliquod ſalarium ab aliis, ſed quòd ipſi eis largiantur tantum, quòd ipſi iudices poſſint viuere honorabiliter, ſecundùm quod officio conuenit. Quoniam ſicut Princeps Deum in terra ſignificat tenendo homines in pace: ita iudex in ſuo iudicio Principem ſignificat, quia honor iudicis, eſt honor Principis, & vilitas iudicis, eſt dedecus & mala fama Principis.

De Aduocatis.

ADuocati ſunt Principi neceſſarij, qui ſint boni, fideles, & ſapientes, & quod in qualibet ciuitate aduocatos habeat, & per principem cõductos, & quod prohibeatur eis ne ſalarium agẽtibus accipiant, vt ſint magis fideles, & quòd lites nõ prorogent, nec quòd faciãt litigantes expẽdere, & huiuſmodi aduocati ſunt Principi, valde neceſſarij: idcircò malefaciunt Principes, qui huiuſmodi aduocatos non habent. Sed ad hoc reſpondit monachus, & dixit, quòd nimis Principi conſtarent illi aduocati. Cui reſpondit Raym. quòd Princeps tenetur tales habere, quia omnia quæ ad bonum iudicium ſpectant, ſunt inſtrumenta Principis, qui eſt iudex generalis: ſicut martellus, forfices & incus ſpectant ad fabrum, vt bene clauum faciat, & quòd clauum citò faciat, vel ſequatur finis in illo tempore, quod ſibi conuenit.

De Sagionibus ſiue Nunciis.

SAgiones ſunt Principi neceſſarij, vt per illos capiantur illi qui accuſati ſunt, & puniantur qui culpam habent, & quòd ſint nuncij procuratorum & iudicum. Qui ſiquidem ſagiones, vel nuncij ſalarium à Principe tantùm accipiant vt veraciores ſint, & meliores in eorum officio. Et in hoc paſſu conſiderare potest Princeps, quòd non decet quòd ſit ſuperbus, quoniam quilibet ſagio, ſiue nuncius, ſuam ſignificat perſonam, cùm ita ſit,

Y

quòd Princeps ſit, vt puniat illos qui malefaciunt, & ſtatuit ſagiones, officium quorum non eſt de nobilibus rebus.

De Inquiſitoribus.

INquiſitores ſunt Principi neceſſarij, qui inquirant, ſi iudices & procuratores, aduocati, & ſagiones aliqua fecerint contra Principem, vel contra ſuas gentes. Et illi inquiſitores debent eſſe boni, & ſapientes, & diuites, & quòd ſint in tribus modis, videlicet quòd ſint de maioribus mediocribus & de populo, vt melius ſcire poſſint veritatem, & quòd maiores inquiſitionem faciant per ſeipſos de omnibus, & idem eſt de mediocribus, & minoribus. Et iſte modus eſt neceſſarius, vt iudices maiorem habeant timorem, & alij officiales Principis. Qui quidem Princeps punire debet ſuos officiales, ſi ipſos inueniat in defectu, vel in delicto. Quoniam Princeps qui vni parcit officiali, plures facit iniurias pluribus hominibus, quæ iniuriæ ſunt contra ſuum officium, de quibus rationem reddere Deo ipſum oportet, qui non ſemper parcit, & indulget.

De Confeſſore.

PRincipi eſt neceſſarius, bonus, & diſcretus confeſſor, qui ſit religioſus, vt ſit fortius à mundo elongatus, & ad illum homines veniant, ſi Princeps in aliquibus manifeſtè facit contra iuſtitiam, qui quidem conſcientiam dicitur facere Principi, & inquirere dicitur, ſi Princeps aliquid iniuſtè faciat, contra ſuum populum. Quoniam ſicut Princeps inquiſitores habere debet contra ſuos officiales, ſic debet habere inquiſitorem contra ſeipſum, & talis inquiſitor eſt valde Principi neceſſarius, & ſuis gentibus.

De Ramis arboris Imperialis.

RAmi arboris imperialis ſignificantur in ramis arborum, & maximè in ramis primæ partis arboris moralis quas habere debent contra ramos qui ſunt in ſecundâ parte illius arboris. Et etiam ad Principem ſpectat habere inter alia, ſex ramos, videlicet, iuſtitiam, amorem, timorem, ſapientiam, poteſtatem, honorem, & libertatem. Quoniam ſine iſtis ramis Princeps habere non poteſt bonos flores, nec bona folia, nec de ipſo fructus bonus colligi poteſt.

De Iuſtitia Principis.

IVſtitia eſt ramus generalis in Principe ad plures bonas iuſtitias & magnas, durabiles & potentes. Et ideò oportet, ꝙ iuſtitia Principis ſit bona, & magna, & potens. Et eius bonitas & magnitudo ſignificantur in branchis arboris moralis. Quæ ſiquidem ſignificatio eſt Principi neceſſaria ad ſciendum, quomodo ſe habeat ſua iuſtitia cum prudentia, fortitudine, & alijs virtutibus. Et ſicut iuſtitia eſt ramus, quem Principem habere oportet, in quantum eſt generalis, ita oportet quod ſit ramus in ſuis ſubditis, vt concordantia ſit inter iuſtitiam generalem, & iuſtitias particulares.

De Amore Principis.

AMor eſt ramus, qui conuenit Principi & ſuis ſubditis. De quo amore poteſt haberi cognitio ſecundùm tractatum de charitate in arbore morali.

rali. Et amor conuenit Principi, vt ſuum populum diligat, & quòd ſit à ſuo populo dilectus, quoniam amor & amatus habent concordantiam. Idcircò Princeps ſuum populum nutrire dicitur fortiùs ad amandum quàm ad timendum, cum ita ſit, quòd amare ſit nobilius quàm timere, quia plura ſuſtinet homo per amorem, quæ per timorem non ſuſtineret. Idcircò illi Principes malefaciunt, qui vim non faciunt, an ſint amati vel non ſint amati, ſed volunt, quòd homines ipſos timeant. Qui ſiquidem timor bonus eſſe non poteſt ſine amore, nec diu durare poteſt, cum ita ſit, quod timor ſine amore magnam dat paſſionem animis hominum. Quæ ſiquidem paſſio facit conſiderare plura contra Principem de quibus odium nutrit contra amorem, & iniuriam contra iuſtitiam, & traditionem contra fidelitatem, & ſic de aliis, quæ veniunt per timorem ſine amore. Et nutrimentum amoris fit cum amabilitatibus amabilium: ſicut eum iuſtitia quæ eſt amabilis naturaliter cum humilitate, honeſtate, & cæteris formis, de quibus dictum eſt in prima parte arboris moralis. Et nutrimentum odij fit per contrarium quod eſt de formis odibilibus, de quibus dictum eſt in ſecunda parte arboris moralis. Idcircò Princeps in quantum vult eſſe iuſtus, caſtus, & humilis, & ſic de aliis virtutibus, ſuum populum nutrit ad amandum amabilia in ſemetipſo, & ex illo nutrimento ſuum populum nutrit ad amandum, amabilia in ſemetipſo, & ex ambobus nutrimentis amoris nutritur odium ad odiendum, odibilia, quæ ſunt iniuria, ſuperbia, luxuria, & cætera vitia.

De Timore Principis.

Timor eſt ramus qui conuenit Principi duobus modis: vnus modus eſt principalior, videlicet quòd timeat Deum, & alius modus eſt, quod timeat populum ſuum. Deum timere dicitur, vt offenſam populo ſuo non faciat, quem Deus tradidit ei ſicut oues, quæ traditæ ſunt paſtori. Suum populum timere dicitur, vt offenſam non faciat amori, quem ſuus populus habet ad eum, quoniam magnam iniuriam facit Princeps ſuo populo, cum contra illum iniuriam facit & deceptionem. Simili modo populus Deum timere dicitur, vt ei offenſam non faciat in Principe, quem ei dedit Deus in Dominum, & etiam Principem timere dicitur, vt offenſam amori illius non faciat, & quòd non deſtruat concordantiam amoris, & timoris. Eſt etiam alius modus amoris quem populus habere dicitur ad ſuum Dominum, conſiderando poteſtatem Principis, & ſapientiam illius & ſuorum iudicum, procuratorum, & conſiliariorum, & iuſtitiæ Principis. Et ideò malè facit Princeps ille, qui ſuam poteſtatem diminuit, & qui diſcretum conſilium non habet & diſcretos officiales, quia ſuum populum nutrit ad modicum timorem, de quo nutrimento ſequitur minor amor, & per tempus odium & contemptus, quæ habent gentes Domino ſuo.

De Sapientia Principis.

Ad Principem ſpectat, quòd ſit ſapiens & diſcretus vt cognitionem habere ſciat de intentione, ratione cuius eſt Princeps, & vt ſuum populum regere ſciat, vt populus ipſum

timeat propter ſuam ſapientiam. Quoniam Princeps diſcretus multum eſt timibilis, & eſt magis timibilis propter ſuam ſapientiam quàm propter poteſtatem, quoniam ſapientia Principis timorem ponit in ſuo conſilio, & in officialibus ſuis, & in ſuo populo, cùm ita ſit, quòd ſapientia oſtendit licita, & illicita, & iudicia, quæ conueniunt illis, qui contra Principem faciunt. Et propter hoc in retroactis tẽporibus Principes fuerunt ſapientes, qui filios ſuos Philoſophiam docere faciebant, quia eſt ſcientia generalis, quæ intellectum illuminat hominum ad cognoſcendum veritates rerum. Quare Principes antiqui in Philoſophia edocti modos habuerunt ad bonum regimen & ad bonos mores naturales.

De Poteſtate Principis.

AD Principem pertinet poteſtas, quoniã poteſtas eſt inſtrũmentũ ſui officij. Et eſt poteſtas ita generale inſtrumentum Principis, ſicut martellus, qui eſt inſtrumentum generale fabro, vt cultellum, gladium, & clauum faciat, ita Princeps cum ſua poteſtate eſt iudex generalis, maioribus, medioctibus, & minoribus: & quanto ſua poteſtas eſt maior, tanto ſuum inſtrumentum eſt melius, & ideò malè faciunt homines, qui ſunt minores, ſiue inferiores, qui maioribus conſentiunt, quod poteſtas Principis diminuatur, quoniam per ſuam minoritatem perditur ſuum officiũ, & fiunt diuiſiones regnorum, & terrarum, & traditiones, & guerræ, & plura alia mala, quæ eueniunt, quia Princeps vti non poteſt ſuo officio.

De Honore Principis.

AD Principem ſpectat honor, quoniam honor duos habet pedes, cum quibus vadit per iuſtitiam, quæ ſiquidẽ iuſtitia eſt quies populi. Vnus pes honoris eſt amor, & alius eſt timor. Idcircò Princeps intantum quantum eſt eius honor, intantum fortius ire poteſt per iuſtitiã, cùm ita ſit, quòd honor ſit amabilis & timibilis, & ideò Principes malefaciunt, quando non obſeruant honorem, qui eos decet, & populus malefacit, quando dedecus facit ſuo Principi, quoniam in honore Principis conſiſtit honor, & quies populi. Et in hoc paſſu cognoſcitur magna nobilitas honoris, quæ tantum ab hominibus deſideratur: cõtra quem honorem illi faciunt, qui cum vtilitate ipſum habere volunt, & illi ſunt qui volunt habere honorem, contra honorem ſui Domini, quem honorem cùm habere volunt, habere non poſſunt, quia ipſum habere volunt cum vtilitate, quæ honori eſt contraria, cùm ita ſit, quòd nullum contrarium haberi poſſit per contrarium ſuum. Et hoc ſignificatum eſt in hominibus mundanis, qui plus ſeipſos honorari diligunt quàm Deum. Idcirco omnia quæ habent, ad habendum honorem eis ſufficere non poſſunt, quia ipſum non habent, & ipſum habere volunt, & ſic ſaturari non poſſunt de hoc, quod non habent. Et iſte paſſus eſt valdè vtilis ad intelligendum.

De Libertate Principis.

LIbertas eſt forma intellectualis data homini, vt liberè bonum faciat, & liberè malum euitet. Quoniam bonum eſt ita nobile, quod de eius nobilitate eſt, quod liberè fiat, & non coactè. Et vitium & peccatum, tantum eſt malum & vile, quod ſibi non conuenit, quòd coactè ſit deamatum. Et ideò eſt data libertas voluntati hominis

minis ad faciendum bonum, & ad vitandum malum. Et idem eſt de intellectu & memoria, cùm ita ſit, quòd Deus ratione ſuæ nobilitatis ſit liberè obiectabilis intellectui, voluntati & memoriæ hominis. Et idem eſt de aliis bonis entibus creatis. Et quoniam homo libertatem habet ad faciendum bonum, & ad vitandum malum, ſi bonum faciat, & malum euitet, habet meritum, ratione cuius maius bonum aſſequitur, quàm bonum, quod fecit. Et ſi faciat malum, & euitet bonum, habet culpam: ratione cuius conſequitur maius malum, & perdit maius bonum, quàm bonum, quod facere noluit. Et in hoc paſſu ſignificatur alia vita, cum magnitudine iuſtitiæ Dei. Deus homini libertatem non dedit, vt malum faciat, cùm ita ſit, quod ei libertatem dedit, vt bonum faciat, & malũ euitet. Et ſi Deus homini libertatẽ dedit, quod malum facere poſſet, libertatem creauiſſet contra libertatem, & creauiſſet duas poteſtates, vnam bonam, & aliam malam, & duas libertates, vnam bonam & aliam malam, quod eſt impoſſibile, quod Deus ſit creator mali, & quod vna libertas in vno ſubiecto ſit contra aliam, cuius libertates ſint partes intellectuales, quoniam iam forent formæ neceſſariæ ſecundùm curſum naturalem. Sicut ignis qui eſt liberè contra aquam, & aqua contra ignem, veruntamen in ſubiecto in quo ſunt coniuncti ignis & aqua vnus eſt dominus, & alius eſt ſubditus: ſicut eſt in colerico, in quo ignis eſt dominus, & aqua in cucurbita eſt domina. Et ratio quare homo libertatem habet ad malum, eſt hæc, quia tenet ſiue habet de natura, de qua eſt, videlicet de non eſſe, & quia peccatum originale eſt. Vnde ſic habet libertatem ad faciendum malum ratione naturæ ſibi appropriatę, quæ eſt ex parte nihili, quod eſt ſuum centrum ad quod cum peccato deſcendit liberè: ſicut lapis qui ad centrum cum ponderoſitate deſcendit, quam quidam ponderoſitatem ei ſuum centrum appropriauit, vt poſſit eſſe centrum illius, & quod lapis poſſit in illo habere quietem. Et in hoc paſſu datur cognitio, cum qua poſſunt cognoſci principia libertatis quam homines habent ad faciendum malum, quæ libertas eſt priuatio libertatis qua homines vti volunt faciendo bonum, & euitando malum. Et iſte paſſus valde eſt vtilis & ſubtilis ad ſciendũ. Secũdũ quod de libertate dictũ eſt, oportet Principẽ libertatem cõſiderare ad ſciendum, vt ipſam diligat ad faciendũ bonum, & ad euitandum malum, & quòd odiat libertatem ad faciendum malum. Idcirco populus non dicitur eſſe contra libertatem, quam habet Princeps ad faciendum bonum & ad euitandum malum, quòd ſi ſic Principem inclinant ad vtendum mala libertate in faciendo malum, quare ille populus facit contra ſeipſum, qui vult, quòd in ciuitate ſint aliquæ antiquæ conſuetudines, quæ ſunt contra iuſtitiam, & contra libertatem bonum faciendi, & malum euitandi. Dictum eſt de ramis arboris imperialis, & ſecundùm ſeptem modos de quibus dictum eſt, poteſt Princeps alios ramos conſiderare, qui ei conueniunt: ſicut eſt firmitas. Quoniam nobile eſt Principi, quod ſit firmus & conſtans & magna vtilitas eſt ei, quòd non ſit de verbis duplicibus. Et habere poteſt notitiam conſtantiæ in tractatu, qui eſt de conſtantia, de qua dictum eſt ſuprà in branchis arboris moralis. Et idem eſt de patientia, fidelitate, & largitate, & de aliis formis primatiis, quæ Principi conueniunt.

De Foliis Arboris Imperialis.

FOlia arboris imperialis ſignificata ſunt in aliis arboribus primis, veruntamen tractare volumus breuiter de ipſis in hac arbore. Et cum Raym. primò tractare vellet de quantitate, conſiderauit, quòd ad Principem ſpectant conſuetudines, leges, & ordinationes antiquæ, quæ ſignificant folia ad conſeruationem ſui regni, & ordinamentum illius. Et in hac conſideratione ſtetit diu. Et ſuſpirando dixit hæc verba. O quàm magnum damnum eſt, quod ego non habeo coadiutores, qui me iuuarent ad bonum publicum tractandum. Quoniam ſi adiutores haberem, modum video, per quem ſciētia iuris (quæ eſt confuſa) veniret ad declarationem, & in breui tempore ſciri poſſet. Raymunde, (dixit monachus) bonum eſt, quod in hoc libro modum ponas, quem dicis, quoniam poſſibile eſt, quod adhuc compleatur hoc quod deſideras. Et ideo Raymundus dixit, quod modum in breuibus verbis ponere non poſſet, nec in pluribus verbis illum ponere vellet, idcirco nollet tractare de materia illa. Sed monachus ei tot verba dixit, quod eum faciebat habere conſcientiam, ſi nō tractaret de illa materia, poſtquam Deus dedit ei cognitionem, cum ita ſit quod Deus nihil dat fruſtra. Idcirco illi habent culpam, quibus ipſe dat, ſi ad finem non ducant gratiam quam à Deo recipiunt, vel quod ſuum poſſe faciant. Et propter hoc Raymundus voluntatem habuit, quod de modo generali, qui ad ſcientiam iuris ſpectat, breuiter tractaret, quia complete tractare non poſſet per ſeipſum, quoniam iura particularia ignorabat, & etiam plus intendebat ad tractandum altiora, & quæ ſunt de maiori fine. Cōſiderauit Raymundus in formis primariis generalibus ſcientiæ iuris, minādo quadraginta ſub quibus ſtare poſſunt omnia particularia ſcientiæ iuris ciuilis. Quæ ſiquidem formæ ſunt iſtæ, emptio, venditio, commodatum, redditio, depoſitum, promiſſio, probatio, confeſſio, negatio, dubitatio, ſtatutum, procuratio, ablatum, legatum, accuſatio, excuſatio, permutatio, perditio, inuentio, datio, conditio, tormentum, vituperium, deceptio, diffamatio, furtum luxuria, proditio, homicidium, blaſphemia, inobediētia, mendacium, indigentia, fortuna, voluntarium, ignorantia, obliuio, libertas, ſeruitus, & præſumptio. Ad ordinandum vnum librum generalem ſcientiæ, vel rhetoricæ iuris, oportet conſiderare quadraginta formas, quas ſupra diximus, & oporteret cognitionē dari de qualibet, ſecundùm quod de centum formis primariis cognitionem dedimus in arbore elementali, & quod particularia exēpla iuris applicarentur, quadraginta formis ſecundū quod applicauimus centum formis in arbore ſenſuali, & in arbore humanali, per exempla naturalia, oporteret etiam ſequi modum in 40. formis, quem tenuimus in branchis arboris humanalis combinando, quamlibet formam cum alia, & recipiendo ſignificatum illius combinationis, ſecundùm quod recipitur in maximis, ſiue conditionibus artis inuentiuæ, & artis amatiuè, ita quod de tribus formis generalibus ſcientiæ iuris, fieret vna maxima, ſecundùm ordinem artis inventiuæ, & quod cuilibet maximæ daretur vna quæſtio iuris, cuius ſolutio in maxima ſignificaretur, ſecundùm quod minutæ quæſtiones artis inuentiuæ, & carum

rum ſolutiones ſignificantur in maximis eiuſdem artis, videlicet quod de ipſis maximis fiant ſolutiones iuris per rationem naturalem & neceſſariam. Et hoc modo ſcientia iuris, quæ eſt de particularibus, reduci poſſet ad eorum formas generales. Et etiam doctrina poſſet dari in quæſtionibus, ad practicandũ de ſcientia iuris. Oporteret etiã ꝙ fieret diſcurſus cũ quadraginta formis per accidentia arborum primarum, vt accidentia quæ ſequuntur, ſiue procedunt ex formis in ſcientia iuris cognoſci poſſent, quoniam quædam accidentia ſunt ſecundùm vnam arborem, & alia ſecundùm accidentia, quæ ſunt ſecundùm aliam arborem: ſicut accidentia arboris elementalis ſunt differentia ab accidentibus arboris vegetalis. Et habita cognitione de accidentibus primariis, quod applicentur ad accidentia quadraginta formarũ, & ꝙ cum illis fieret iudicium & aduocatio, miſcendo quædam accidentia in aliis ſicut formæ, quæ ſunt mixtæ adinuicem, quædam ſiue aliæ in aliis, & recipiendo ſignificata, ſecundùm naturas formarum & accidentium, quæ exeunt ex huiuſmodi mixtionibus. Oporteret etiam quod Princeps faceret huiuſmodi librum doceri hominibus, qui eſſent iudices & aduocati, vt per illum iudicare poſſent & aduocare, & plura litigia in breui tempore per rationes naturales, & neceſſarias determinare. Et quod illi iudices, & aduocati conducti eſſent per Principem, ſecundùm quod ſupradictum eſt, ratione cuius librum melius intelligere poſſent, & per illum concordare accidentia iuris, quæ à caſu veniunt, & quæ ſunt particularia accidẽtibus neceſſariis & naturalibus, quæ ſunt in formis generalibus. Et iſtæ paſſus multum eſt vtilis, illis, qui diligunt ſcientiam iuris. Ray. dimittere voluit materiam foliorum, & tranſire voluit ad materiam florum, ſed monachus rogauit eum, quod aliquod exemplum daret de materia foliorum. Et ideò Ray. dedit exemplum de arte in formis emptionis & venditionis ſecundum nouem modos generalium accidentium, per quod exemplum haberi poſſit practica aliarum formarum.

De Quantitate arboris Imperialis.

Miles quidam ſuum equum vendidit cuidam mercatori pro centum florenis. In illa venditione eſt quantitas ſubſtantiæ equi & florenorum, quæ quantitas eſt ſubiecta formæ emptionis & venditionis, ita quod miles recipiat omnes florenos, & quemlibet florenum in ſuo pondere debito, & in ſpecie auri, & etiam quod quilibet florenorum ſit integer, hoc idem debet mercator recipere in equo, videlicet quòd equus ſit ſanus & integer, & quod habeat frenum, quod ei conuenit, quoniã ita oportet, quod equus habeat ſanitatem & integritatem, ſicut oportet, quod florenus debitum pondus habeat & integritatem, & etiam ſpeciem auri, & idem eſt de freno, quod eſt ad vſum equi & mercatoris, ſicut floreni, qui ſunt ad vſum militis. Et in hac emptione & venditione ponit arbor elementalis quantitatem diſcretam, & colorem, & pondus in florenis, & figuram in equo. Et arbor vegetalis ponit ſanitatem equi, & purificationem auri. Et arbor ſenſualis ponit verborum quantitatem per auditum, propter quæ verba eſt emptio conditionata, & color equi, & diſcreta quantitas florenorum videtur. Et arbor imaginalis imaginatur quantitatem equi & florenorum, & certam quanti

quantitatem ſubiecti determinat, in quo fit emptio & venditio. Et arbor humanalis ponit ſimilitudines aliarum arborum, & virtutes naturaliter, videlicet iuſtitiam quantitatis datæ, & receptæ ſecundùm naturam recolendi, intelligendi, & amandi in emptione, & venditione.

De Qualitate arboris Imperialis.

IN venditione equi ponitur qualitas bonitatis in hoc quod miles promittit, quòd equus eſt bonus, & ponitur qualitas auri, inquantum mercator promittit dare bonum aurum, & etiam quia mercator promittit dare numerum qualem, & miles qualem equum, videlicet album, aut nigrum, vel iſtum, vel illum. Et in hac qualitate ſunt plures qualitates aggregatæ, videlicet plures ſimilitudines qualitatum realium: ſicut qualitas verborum per ſenſum auditorum, & in ſono, qui eſt de arbore elementali ſuſtentatorum, & ſic de aliis qualitatibus imaginatis, & ſenſitis, de quibus qualitatibus eſt emptio & venditio equi conditionata ſub habitu qualitatis.

De Relatione arboris Imperialis.

IN emptione equi ſtat relatio inquãtum vnus vendit, & alius emit, & ſubiectum illius relationis ſtat in equo & in auro, aut in valore illius, & in milite, & in mercatore, ita ꝙ in illa relatione quatuor sũt termini, ſine q̃bus relatio eſſe non poſſet, nec ſine relatione emptio & venditio nihil eſſent: nec ſi deficeret vnus terminorum, vel plures. Sunt ergo emptio & venditio conditionatæ, ſecundum naturas primarum formarũ relationis. Ad quam relationem arbores diuerſimodè ſe habent, ſecundùm earum naturas, in quibus naturis relatio eſt ſuſtentata.

De Actione & Paſsione arboris Imperialis.

IN emptione & venditione ſunt actio & paſſio ſicut miles qui habet actionem in denariis, & mercator in equo, quia fit permutatio actionis & paſſionis, ita quòd miles actionem habebit in denariis ratione actionis, quã habuit in equo, & mercator actionem habebit in equo, propter actionem quam habuit in denariis. Et ita paſſio eſt conſequentia actionis, & hoc ſecundum conditiones arborum, quoniam ſi miles promittit vendere integrum equum & bonum, actionem habebit in bono auro, & in numero debito per verbum nominato, & in ſono audito, illo verbo recolito per mercatorem intellecto & amato. Et ſi miles vendere non promittat bonum equum & integrum, non habebit ſpiritualiter actionem in precio, ſi ſit intentio mercatoris, quòd emat bonum & integrum equum pro centum florenis. Veruntamen vult ius ſecundùm rationem arboris ſenſualis, quòd mercator ſit punitus, quia non quærit, quod de equo dici debet, audiri & videri, quia à milite quærere debet, ſi ſit bonus & integer equus, & etiam quod illum tentet ſecundùm actionem, quam ſenſus mercatoris habet in attingendo veritatem equi, veruntamen illa actio, quam miles vult habere in centum florenis, non eſt ſecundùm ius ſpirituale, quoniam eſt cõtra branchas primæ partis arboris moralis.

De Habitu arboris Imperialis.

EMptio & vẽditio equi ſub habitu generali, ſub quo poſſunt eſſe emptæ & venditæ plures res. Et propter.

propter hoc oporteret, quod vnus habitus fieret de emptione, & venditione in ſcientia iuris, videlicet ſtatutum ordinatum & regulatum, principia naturalia in arboribus ſeminaris. Sicut miles qui dicitur vendere equum ſub habitu iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, & charitatis, & ideò dicere debet conditiones & modum equi, videlicet ſi conditiones habet bonas aut malas, quoniam propter bonas habet charitatem ſibiipſi, & per malas ſuo proximo. Et ſi aliquod vitium eſt in equo, & miles mercatori non manifeſtat, contra iuſtitiam, prudentiam, fortitudinem & charitatem, vendit equum, ratione cuius venditionis iuſtitia ipſum punit in bonis ſpiritualibus, quæ veniunt per illam prudentiam, fortitudinem & charitatem. Et hæc punitio pertinet ad Deum, non autem Principi, vt mercator ſit ita diligens ad emendum ſub habitu prudentiæ, ſciendo conditiones equi priuſquam denarios ſoluat, ſicut miles vēdit ſub habitu. ſ. prudentiæ, inquantum vult ſcire, an floreni ſint de bono auro & pondere.

De Situ arboris Imperialis.

IN emptione & venditione equi ſūt verba aſſituata ſub certis terminis, quoniam miles aſſituat illa ſecundum vocem, quæ ſignificat venditionem & bonitatem & conditiones equi, & mercator illas aſſituationes accipit in memoria, intellectu & voluntate, in quibus verba militis ſunt ita aſſituata ſub ſpecie venditionis, ſicut litteræ ſigilli in cera ponendo ſuas ſimilitudines. Et idem eſt in verbis quæ dicit mercator, ad dandum centum florenos militi propter equum, quæ verba accipit miles in ſua memoria, intellectu & voluntate. Et tranſitus impreſſionum conſiſtunt ex inſtrumentis arboris ſenſualis & imaginalis. Et ideò ſecundum ſimilitudines quæ ſunt in prima parte arboris moralis, illæ aſſituationes dicunt eſſe, vt habeant figuram completam, videlicet circularem, triangularem, & quadrangularem, quæ ſunt mēſuræ & cōditiones, ex quibus figuræ ſunt plenæ, quæ ſignificant formas naturales, quæ conueniunt emptioni & venditioni. Et eſt figura circularis in continuatione iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, & charitatis. Et eſt quadrangularis in quantum emptio, & venditio ſunt de quatuor terminis, videlicet de actione militis & mercatoris, de qua dictum eſt, & de ſubiecto quod eſt equi & auri. Et triangulus eſt de intentione quam habet mercator ad emendum equum, & in vendendo ſiue tradendo aurum, & de reſpectu in quo ſunt aſſituatio, & promiſſio equi & auri. Et idem eſt de intentione militis. Et iſte tractatus aſſituationis applicatus ad emendum & vendendum, eſt valde vtilis ad ſciendum, & eſt vna ſpecies artis mercimoniæ.

De Tempore arboris Imperialis.

IN emptione & venditione equi eſt tempus verborum præſentium, per quæ conueniunt miles & mercator. Quæ ſiquidem conuentio eſt, quòd miles tradat equum in illo eodem tempore, quo florenos recipit à mercatore, & quòd mercator in illo eodem tempore quo promittit florenos tradere militi, equum recipiat à milite. Idcircò tempus tantùm ſe habet ſecundùm ſuam præſentiam ad denarios ſicut ad equum. Et ſi mercator denarios ſoluat, quamuis equum nondum habuerit, retinere debet condi-

tionem, quòd miles ei det equum, quem miles ei vendidit pro centum florenis, & idem debet miles facere, ſi equum tradat mercatori, licet denarios nondum acceperit.

De Loco arboris Imperialis.

SIcut tempus æqualiter ſe habet ad præſentiam denariorum & equi, & ad poſſeſſionem cuiuſlibet, ita locus æqualiter ſe habet ad poſſeſſionem denariorum & equi, videlicet quòd in vno eodem loco miles tradat equum mercatori, & mercator denarios militi. Veruntamen ratione impedimenti loci non conuenientis, & etiam temporis in quibus miles & mercator mutuo ſe liberare non poſſunt, vult ius ſecundùm iuſtitiam, charitatem, fidelitatem, & intentionem principalem, quod in vno loco & tempore ſolui debeant denarij, & in alio loco & tempore equus debeat tradi. Et ſi inter diſtantiam vel diuerſitatem temporis & loci moreretur equus, vult ius quod mercator non teneatur ſoluere denarios, videlicet ſi miles denarios iam recepit, quòd denarios illos reſtituere teneatur. Et hoc ſuſtinet ius ſecundùm formas naturales, quòd differentiam ponit inter locum, & locum, & tempus, & tempus in arbore elementali. Secundùm quod data eſt doctrina ad vtendum accidentibus in emptione, & venditione equi poteſt haberi cognitio, quomodo ſciatur vti accidentibus in emptione & véditione villæ vel caſtri, panni aut nauis, & ſic de aliis rebus ſubiectis emptioni, & venditioni. Et ideò exemplum quod datum eſt de equo eſt vna ſpecies habitus generalis ſcientiæ iuris, & eſt doctrina, quomodo homo ſciat ordinare iura & ſcripta ſpecialia ſub habitu generali iuris exiſtentia.

De Floribus arboris Imperialis.

FLores arboris imperialis ſunt iudicia Principis & ſuorum officialium. Qui ſiquidem flores ſignificantur in floribus aliarum arborum, & in proceſſu illarum. Sunt etiam flores principis regimina & ordinationes motæ ad iuſtitiam & ad pacem gentium. Et flores principis inſerti ſunt in floribus ſui populi. Et ideò altiores ſunt & pulchriores, quàm flores alicuius alterius hominis ſui populi, quoniam materiam inferiorem honoris populi conuertunt in honorem principis. Veruntamen quando princeps eſt malus, flores ſui ſunt mali, quoniam peruertunt honorem inferiorem in dedecus gentium ita, quòd faciunt honorem, qui eſt inferior, eſſe in vilitate ſiue dedecore ſuprà, quod eſt in principe. Idcircò flores principis ſunt turpes & mala figura informati, nec ex ipſis bonus fructus exire poteſt. Flores principis ſunt inſtrumenta ad regimen florum ſui populi ita, quòd reſpondent pluribus regiminibus florum principis. Et ideò princeps non debet eſſe negligens, nec multum dormire, nec venari, nec quieſcere, quoniam in eius ocioſitate ſunt ſuæ gentes ocioſæ, quoniam inſtrumentum non habent, quod ipſos moueat ad regimen nec ad pacem. Et propter hoc in laboribus, & in guerris ſunt gentes principis per ipſius ocioſitatem. Et quoniam facit contra finem quare eſt princeps, ita quòd ſeipſum vacuat alio fine propter quem eſt, & in ſua vacuitate finem populi vacuat. Et propter hoc principes malefaciunt, qui in vana gloria huius mundi delectantur, & in delitiis carnalibus, & ſenſualibus poſtquam

ad

ad tot & tantà reſpondere teneantur. Sicut martellus, qui eſt inſtrumentum ad plures clauos, & ſicut cereus ardens, qui eſt inſtrumentum ad illuminandum plures homines in camerà.

De Fructu arboris Imperialis.

FRVCTVS arboris Imperialis eſt pax gentium, vt in pace eſſe poſſint, Deum via ii recolere, intelligere, & amare, honorare, & ei ſeruire. Quoniam gentes quæ ſunt in guerra & inuicem in laboribus, non ſunt in diſpoſitione, quod Deum multum poſſint amare, honorare, & ei ſeruire, nec ſibiipſis, nec etiã aliis charitatem habere, tantum occupati ſunt in laboribus & guerris terrarum. Vnde ſicut plantæ ſecundùm earum indigentiam calorem ſolis & rorem noctis requirunt, ſic populus à Principe requirit iuſtitiam & pacem. Quare Principes malefaciunt, qui guerras in terris ſuis patiuntur, vel guerras adinuicem habent contra iuſtitiam & pacem, & flores aliarum arborum, propter quas Principes ſunt. Quoniam malus Princeps omnes fructus, & flores qui ſub ipſo ſunt, in labore & guerra ponit, & ideò dignus eſt quod habeat magnam pœnam quando ſuum regnum non tenet nec cuſtodit in pace & iuſtitia. Et in hoc paſſu habetur, quod merita boni Principis ſunt magna, & magna ſunt præmia, quæ habere expectat, & ſi ſit malus, ſunt magnæ pœnæ, quas ipſe expectat ratione magnarum culparum, quas habet. Fructus arboris Imperialis generalis eſt ad illos fructus qui ſunt ſub ipſo: ſicut calor ignis, qui generalis eſt ad calorẽ piperis, hominis, leonis, gruis, & piſcis, ſine quo calore generali calor illorũ indiuiduatorum, de quibus dictum eſt, non poſſet eſſe inſtrumentum eum quo entia indiuiduata calefieret. Idcirco fructus principis qui talibus fructibus habet reſpondere, eſt infirmus quando ſe inclinat ad ſpecialia contra generalia, & publica: ſicut malus Princeps, qui plus diligit ſuam vtilitatem quàm vtilitatem populi ſui. Quoniam propter infirmitatem fructus Principis ſunt fructus populi infirmi. Sicut piper, homo, leo grus, & piſcis, qui infirmi eſſent, ſi ignis ſuum calorem ſibi attraheret & illum eis non daret. In nullo fructu tantum eſt de malo ſapore & odore, ſicut in fructu mali Principis, quoniam ſi fructus generalis ſit malus in ſapore & odore, malus eſt illis, qui ſpeciales ſunt & parui, ſed fructus mali principis, qui eſt generalis: omnibus dat malum ſaporem & odorem. Et propter hoc mirabile eſt, quomodo malus Princeps credit habere valorẽ, cum in illo ſit fructus tam mali odoris & ſaporis, ex quo exeunt & deriuantur tanta mala, & tantæ infirmitates contra tot, & tantas gentes, & contra tot, & tantas ſanitates, quæ ſunt res vt plurimum valentes. Et malus odor, & ſapor fructus Principis attinguntur in malis operibus illius, quas credit abſcondere, & celare gentibus ſub ſpecie boni ſaporis, & odoris, & quia malus odor, & ſapor fructus eſt generalis, celari, & abſcondi à gentibus non poteſt: ſicut ignis qui ſuum calorem celare non poteſt homini, qui comedit piper, nec Princeps populo ſuum vitium celare poteſt, in quantum iniurias facit ſuis gentibus, & deceptiones. Quæ quidem gentes oculos habent, cum quibus vident, & aures, cum quibus audiunt, quia pacem neque regimen nec etiam bonum exemplum habent de ſuo Domino. Et in

hoc paſſu datur cognitio, quod non eſt aliqua arbor, quæ faciat ita malum fructum, ita periculoſum, ita damnoſum, nec à qua tantum de malo veniat ſicut de arbore mali Principis,

De Arbore Apoſtolicali.

SVMMARIVM.

ARBOR *Apoſtolicalis verſatur circa perſonas, & res Eccleſiaſticas, & ſpirituales. Et ſimiliter diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.*

Radices ſunt virtutes Cardinales & Theologales,

Truncus eſt perſona generalis, qui dicitur Apoſtolicus ſiue Papa.

Branchæ ſunt Cardinales & alij Prælati.

Rami ſunt decem præcepta, &c.

Folia ſunt Sacramenta & Canones.

Flores ſunt quatuordecim articuli.

Fructus eſt ſaluatio gentium.

De Arbore

De Arbore Apoſtolicali.

ARBOR apoſtolicalis in ſeptem partes diuiditur, quæ ſunt radices, truncus, branchæ, rami, folia, flores, & fructus. Et eſt arbor generalis ad res & ordines ſpirituales, in qua ſunt impreſſiones vicariæ S. Petri, ſubiectum cuius eſt alba petra, pura, munda, & ſcripta ſanctitate, in qua ſunt impreſſiones litterarum ſigilli

Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qu quidem litteræ ſunt ſuæ operation ſua bona exempla, quæ dedit gent in amando & honorando Deu ſuum proximum. Et quia illæ lit ſunt impreſſæ in petra, fortiores quam ſi eſſent impreſſæ in cera quia petra eſt alba, ſunt magis a rentes, quam ſi eſſent impreſſæ in na. Et etiam litteræ pulchræ ſu mundæ, quoniam petra eſt alba.

De radicibus arboris Apoſtolicalis.

Radices arboris Apoſtolicalis, ſunt virtutes Cardinales & Theologicę, de quibus ſuprà in arbore morali tractatum eſt. Idcircò Apoſtolicus debet eſſe iuſtus per iuſtitiã, & prudens per prudentiam, & & fortis per fortitudinem, & temperatus per temperãtiam & cultor Chriſtianorum per fidem, & dare debet eis ſpem alterius vitæ per ſpem, & habere debet amorem ſuo populo per charitatem. Et ſi Apoſtolicus facit huiuſmodi contrarium, facit contra radices ſuorum principiorum. Iuſtitia Papæ debet eſſe bona per bonitatem, & magna per magnitudinem, & durabilis per durationem, & potens per poteſtatem, & illuminata per ſapientiam, & amata per amorem, & virtuoſa per virtutem, & vera per veritatem, & debet eſſe quies, in qua iuſtitiæ particulares ſui populi quietem habeant. Et idem eſt de prudentia, & de aliis virtutibus & radicibus arboris. Debet iuſtitia Papæ eſſe in differẽtia per differentiam, ita quod debet eſſe iuſtus per vnum modum, ſecundum virtutes morales, & per alium ſecundum virtutes Theologicales. Item in iuſtitia Papæ debet eſſe concordantia, videlicet inter vnam virtutem & aliam. Quoniam iuſtum eſt, quod plures virtutes concordantiam habeant cum fine, propter quem ſunt. Præterea iuſtitia Papæ debet eſſe contra iniuſtiam per contrarietatem, quæ eſt inter virtutes & vitia. Et iuſtitia Papæ debet eſſe principium ad iuſtitias ſui populi, per principium efficiens & formale. Et iuſtitia Papæ debet eſſe medium, inter Deum & ſuum populum per medium generale, quem ſiquidẽ populum, Deus ei tradidit ſicut oues, quæ committuntur paſtori. Item iuſtitia Papæ ad finem ſe debet habere per complementum, quoniam iuſtum eſt, quod Papa faciat hoc, propter quod eſt creatus vniuerſalis prælatus & generalis ad [illegible] prælatos. Et prætereа iuſtitia Papæ debet eſſe maior, per maioritatem officij quàm aliqua alia iuſtitia, quæ ſit in ſuo populo, quoniam iuſtum eſt quod ita ſit: ex quo eſt prælatus & vicarius generalis. Et iuſtitia Papæ ſe debet habere ad charitatem per æqualitatem, quoniam iuſtum eſt reddere cuilibet, quod ſuum eſt. Et iuſtitia Papæ ſe debet inclinare ad minoritates ſui populi, per minoritates illorum, & per maioritatem ſuipſius, quoniam iuſtum eſt, quod Dominus maior ſe humiliet, & ſe inclinet ad minoritates ſui populi, ſiue ad oues, vt ipſas cuſtodiat à lupis rapacibus. Debet Papa illam fidem habere, quam habuit beatus Petrus, poſtquam eſt eius Vicarius. Et oportet quod illam fidem habeat ſub habitu bonitatis, taliter quod Papa ſit bonus, quia fides eſt bona. Oportet quod Papa habeat magnam fidem, quia fides ſancti Petri fuit magna. Et oportet quod Papa ita magnam fidem habeat, quod fidei ſui populi reſpondeat. Item oportet quod fides eius ſit durabilis, poſtquam generalis eſt, quoniam in priuatione cauſæ generalis priuantur durationes particulares. Præterea fides Papæ debet eſſe fortis, vt fortitudo illius fortificet fidem cuiuſlibet hominis. Et ideo ordinatio Dei fuit, quod Imperium Romanum datum fuit Papæ, vt cum brachio ſæculari Papa foret fortis ad reſiſtendum inimicis fidei. Adhuc fides Papæ debet eſſe clara hominibus per ſapientiam, & per bonum exemplum, quoniam illa cla

la claritas illuminat, cuilibet homini ſuam fidem: ſicut ſol qui illuminat plures ſtellas, magno lumine illuminante plura parua lumina. Et fides Papæ debet eſſe charitatiua & amabilis, vt moneat ſuos ſubditos ad charitatem, & ad calorem amoris per magnum feruorem. Et fides Papæ debet eſſe virtuoſa, vt ſit contra vitia. Item fides Papæ debet eſſe vera, vt ſit cõtra falſitatem & errorem, & ideò dixit Dominus Ieſus Chriſtus ad beatum Petrum. Petræ ſi diligis me, paſce oues meas. Et dixit ei ter ad ſignificandum, quod oues ſunt Dei Patris, & Dei Spiritus ſancti, & Dei filij & hominis, qui ſunt vnus Deus, vnus Chriſtus, qui vnum paſtorem ſuis ouibus elegit, vt daret eis veritatem fidei ad comedendum, cum qua veritate reuiuerent. Et in perſona beati petri ſunt oues commiſſæ fidei, cuiuſlibet perſonæ Papæ. Et propter hoc malefacit ille Papa, qui fidem in pluribus ouibus non augmentat, vt ſit multum vniuerſalis, & quod in illa viuant plures oues quoniam ſatis eſt maior gratia vitæ ſpiritualis, quam corporalis. Fides etiam Papæ debet eſſe quies fidei cuiuſlibet hominis, ſicut bona particularia, quæ in generalibus quietem habent. Et in fide Papæ non debet eſſe differentia, videlicet inter fidem ſuã & fidẽ ſui populi, quoniã vna debet eſſe fides in ſe, & in ſuo populo. Item Papa cum ſua fide concordare debet fidem cuiuſlibet hominis. Et cum ſua fide debet Papa eſſe contra illos, qui ſunt contra fidem, ratione cuius contrarietatis conari debet errores deſtruere, qui ſunt ſeminati inter Saracenos, Tartaros, & inter Iudæos, cum quibus erroribus ſunt contra Fidem Chriſtianam. Debet etiam deſtruere ſchiſmata, quæ ſeminata ſunt inter Chriſtianos, ſiue ſchiſmaticos deuiatos à vera fide Chriſtiana. Fides etiam Papæ debet eſſe principium, & lumen, per bonum exemplum eundo ante omnes oues ſuas, vt locum videant, in quo ſunt paſturæ, & aquæ viuæ æternæ. Fides etiam Papæ debet eſſe medium, in quo accipiatur lumen à Deo, & quod illud det ſuo populo: ſicut luna quæ virtutem accipit à ſole, & illam influit plantis inferioribus & ſubſtantiis ſenſatis. Fides etiam Papæ ſe debet habere ad finem, propter quem ipſe eſt Papa, qui ſiquidem finis eſt, vt illuminet cum ſua fide vias, & oſtendat per quas ſancti vadunt ad vitam ſanctam, & contemplatiuam, & ad pœnitẽtiam. Fides etiam Papæ ita debet eſſe maior, ſicut paſtor maior eſt ouibus ſuis. Fides etiam Papæ debet eſſe æqualis, cum fide ſuarum ouium, in credendo illa, quæ ſunt vera Dei. Et etiam quia Papa eſt paſtor, & eſt in vna fide cum ſuis ouibus, inclinare ſe debet ad minoritates illarum, vt ipſas ſupra aſcendere faciat ad recipiẽdum beneficium de ſua maioritate: ſicut ignis qui ſe inclinat ad aẽrẽ, qui nõ eſt de ita magna virtute, ſicut ipſe eſt, & ipſum aſcendere facit ſupra, inquantum in virtute ipſum maiorificat. Et idem facit ſol de igne, quoniam ipſum aſcendere facit, inquantum multiplicat calorem ipſius. Sicut prima principia applicauimus ad iuſtitiam & fidem, quæ ſunt de radicibus arboris Apoſtolicalis, ita applicari poſſunt ad alias radices arboris, de quibus eſt truncus. Et ita tranſeunt prima principia ad radices: tranſeunt ad truncum, ſecundum quod conuenit ſuæ diſpoſitioni, tranſeunt etiam ad branchas. Et ſic de aliis partibus arboris.

De

De Trunco arboris Apoſtolicalis.

TRuncus arboris Apoſtolicalis eſt perſona generalis, quæ dicitur Apoſtolicus. Et in hoc trunco ponit truncus elementalis partes quæ ad corpus pertinent, & arbor vegetalis, ſenſualis, imaginalis, & humanalis ſuo modo, ſicut & elementalis. Et arbor rationalis ponit in illa perſona generali partes, quæ ad animam ſpectant. Et officium apoſtolicale ponit generalitatem perſonæ, cum prima parte arboris moralis. Idcirco truncus apoſtolicalis eſt maior & plenior magnitudine bonitatis, & aliarum virtutum, quàm aliquis alius truncus ſui populi, quia in illo ſtant alij trunci ſui populi ordinati, & diſpoſiti ad finem propter quem ſunt creati. Veruntamen ſi Papa ſit malus, nullus truncus eſt ita damnoſus ſicut ſuus truncus, nec in quo tantum peruertitur de bono in malum, nec qui tanta pœna ſit dignus: ſicut ſi eſt bonus, eſt dignus, quod maiorem gloriam habeat, quam aliquis. Sol maior eſt, quam Luna: idcirco Luna accipit à Sole beneficium, & non eſſet decens, quod Sol à Luna beneficium acciperet, quia ſtat ſuperius, & eſt maior Luna, veruntamen eſt vna opinio naturalis, quod lux Solis eſt punctus, qui eſt centrum plurium linearum, quæ ſunt de luce ſtellarum fixarum in firmamento, quæ ſuam virtutem aggregant in Sole, vt in ipſo influentia fiat inferius à ſtellis, quæ ſunt ſupra in pluribus partibus, ſecundùm quod iſta corpora inferiora habent indigentiam de influentiis ſuperioribus. Similimodo truncus apoſtolicalis altus eſt in virtute per influētiam, quæ eſt ſupra per Ieſum Chriſtum, & per Sanctos, & eſt congregatio, in qua diuiditur & tranſmittitur influentia ſui officij, & ſuæ virtutis ad truncos inferiores particulares, qui ipſa indigent, vt illuminati ſint & edocti per illum, & etiam diſpoſiti ad accipiendum influentias à ſuprà. Eſt ergo truncus apoſtolicalis ſimilis Soli in ſplendore, & in officio. Et ideò trunci qui ſunt inferiores, & ſui particulares, & ſibi commiſſi, debent ei reuerentiam facere, & honorem: ſicut partes ſuo toti. Eſt ergo pulchra & nobilis huiuſmodi aſſituatio ſplendoris, quæ eſt in medio influentiarum exiſtentium ſupra, & refluentiarum inferius. Et ſi contingat, quod aliqua nebula obſcura, quæ ſit de ſecunda parte arboris moralis, conſiſtat in trunco apoſtolicali generali, eſt illius figura, illius nebulæ, multum intenſa in vmbra contra lucem, & in malo contra bonitatem, & in vitio contra virtutem. Et quia eſt in loco alto, eſt viſa à pluribus hominibus. Et quia eſt magna vmbra; magnam impedit claritatem, quæ de trunco ſuperiori, ad truncos inferiores & particulares deſcendere non poteſt. Vnde ſequitur magna priuatio boni, & ita magna ſicut eſt vmbra. Et tantum de malo multiplicat illa vmbra, ſicut eſt priuatio bóni. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod ſicut truncus apoſtolicalis per virtutem & ſplendorem, eſt cauſa ad magnum bonum, ita per vitium, & per tenebras poteſt eſſe cauſa ad magnum malum. Et propter hoc mirabile eſt, quomodo tantum diligāt homines eſſe in officio apoſtolicali, cum ſit ita periculoſum. Truncus eſt in medio radicum & brancharum, quoniam ipſe eſt per radices, & branchæ ſunt per truncum. Et quando radices deficiunt, truncus deficit, & quādo deficit truncus, deficiunt branchæ, & in defectu brancharum defectum

habent

habent rami folia, flores & fructus. Eſt ergo valdè neceſſarium, quod truncus habeat bonas radices, quod ſi malas habeat, ipſas habet contra ſeipſum, & facit malas branchas, & in ipſo rami deſiccantur, folia, flores & fructus. Et de hoc experientiam habemus in plantis, & in ordinatione mundi, & in breuibus alis Eccleſiæ beati Petri, ſub quibus alis omnes homines huius mūdi eſſe deberent & quieſcere, vt cum illis alis ad Sanctam vitam æuiternalem volarent & aſcenderent. Extenſio & alarum multiplicatio ſtat in diſpoſitione trunci, & diſpoſitio trunci ſtat in cremento, & multiplicatione radicum. Et hæc diſpoſitio crementi, & multiplicationis ſtat in libertate trunci, qui eſt generalis potentia ad mouendum ad ſe radices cum magnitudine bonitatis, & aliarum radicum. Sicut ſubſtantia quæ ſibi attrahit ſuas partes naturales, cum ſit magna in bonitate, duratione & poteſtate.

De Branchis arboris Apoſtolicalis.

Branchę arboris Apoſtolicalis ſunt Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, & Miniſtri, & aliæ perſonæ communes. Et iſtæ branchæ ſunt ſui officiales, vt ſuum populum regere poſſit ſecundum naturam finis, quare truncus eſt perſona generalis & communis ſecundum radices, quæ ad truncum pertinent, ſicut plures partes quæ pertinent ad ſuum totum. De bono trunco, bona brancha, & quanto meliores & maiores ſunt branchæ, melior & maior eſt truncus, & è conuerſo, quoniam in bonitate & magnitudine trunci, ſtant bonitas & magnitudo brancharū, oportet ergo magnam eſſe concordiam inter truncum & branchas, & inter vnam bráchiam & aliam, vt in trunco, & in branchis ſit magnitudo bonitatis, & aliarum radicum trunci, quæ ſunt generales ad radices brancharum particularium. Et quando contingit, quod ſit contrarietas inter truncum & branchas, & inter brancham & brancham, peruertitur magnitudo bonitatis, in magnitudinem malitiæ, quæ truncum & branchas vulnerat, per quorum vulnera rami infirmātur, & folia, ſimiliter flores, & fructus arboris. Eſt ergo magna priuatio boni contrarietas, ſi ſit in arbore Apoſtolicali. Sicut truncus eſt punctus ex pluribus terminis aggregatus, qui ſunt termini ſuarum radicum, ita eſt vnus punctus & vnum centrum, ad quod ſe habent plures branchæ. Et ſic truncus eſt punctus duplex, quoniam vnus punctus eſt per inferiorem naturam, & alius eſt per naturam ſuperiorem. Et ſi iſtæ duæ naturæ ſint in quantitate diſcreta non autem in continua, tunc infirmantur, quare ſanitas ambarum naturarum ſtat in cōtinua quantitate, vt vna natura ſit in alia, vt truncus in omnibus ſuis partibus ſit plenus, & branchæ ſimiliter, & quod ſit influentia, & refluentia de quantitatibus diſcretis in vna continua quantitate. Et per talem influentiam & refluentiam creſcit truncus per radices, & creſcunt branchæ per truncum. Et truncus dat branchis ſuam ſimilitudinem, quam accipit inferius. Et branchæ dant trunco ſuas ſimilitudines, quas accipiunt ab ipſo. Et ideò quando ſit concordantia de quantitatibus diſcretis in continua quantitate, talia ſunt poſſibilia in magnitudine bonitatis, in branchis, quæ poſſibilia non ſunt, quando diſcretæ quantitates non ſunt in continua quantitate aggregatæ. Secundum quod dictum eſt

in trunco arboris elementalis, truncus tranſit in tertium numerum in quantum vnus numerus fit ex pluribus numeris, ſic ſimilimodo truncus arboris Apoſtolicalis tranſit in tertium numerum, quia generalis eſt ad plures numeros particulares. Et idem eſt de branchis trunci arboris Apoſtolicalis, quæ tranſeunt in numerum branchæ, ita per naturam trunci: ſicut truncus arboris elementalis per naturam ſuarum radicum in numerum tertium tranſit. Et ſicut truncus elementalis retinet naturam ſuarum radicum, quamuis in numerum tertium tranſeat in quantum non eſt ſuæ radices, ſic branchæ trunci Apoſtolicalis retinere debent naturam trunci, de quo ſunt, licet nulla brancha ſit truncus. Et ſicut nulla radix trunci arboris elementalis appetitum habet, quod eſſet truncus, cum ita ſit, quod naturaliter quælibet radix habeat appetitum ad conſeruandum ſuum numerum, & etiam pars appetitum non habet ſecundum curſum naturalem, quod ſit totum, ita branchæ arboris Apoſtolicalis conſeruare debent ſuum numerum, nec aliqua ipſarum debet habere appetitum, quod ipſa truncus eſſet, nec truncus appetitum habere debet, quod brancha non ſit brancha, ex quo naturam trunci conſeruat. Et in hoc paſſu multum habetur de cognitione, per quam ſtatus trunci, ſiue brancharum videtur, ſiue apparet.

De Ramis arboris Apoſtolicalis.

Rami arboris Apoſtolicalis ſunt decem inter alios, & alios ſeptem ramos vocamus, qui poſiti ſunt in arbore Imperiali, qui etiam pertinent ad officium Apoſtolicum. Decem vero rami ſunt decem præcepta, quæ ſunt vnum Deum colere, & diem Sabbatum ſeruare, nomen Dei in vanum non accipere, patrem & matrem honorare, falſum teſtimonium non perhibere, non furari, non occidere, non luxuriari, non concupiſcere vxorem alterius, non concupiſcere rem proximi. Veruntamen multa alia præcepta ſub iſtis decem intelliguntur. Et iſta decem præcepta applicari poſſunt ad duo præcepta, quæ Dominus Ieſus Chriſtus dixit, cum ab eo quærebatur, quorum primum eſt. Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex omni mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Secundum eſt. Dilige proximum tuum ſicut teipſum. Et de iſtis duobus præceptis tractare intendimus. Et primo de primo.

De Primo præcepto arboris Apoſtolicalis.

PRimum præceptum diuiditur in quatuor partes. Vna eſt, inquantum dicit: Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Iſtud præceptum factum eſt voluntati, quoniam cor eſt locus in quo voluntas obiectum eligit, quod deſiderat vel odit, & inquantum dicit ex omni mente tua, eſt factum præceptum intellectui & memoriæ, qui voluntatem antecedunt, quando fit mens, vt ſibi obiectum eligat. Et iſtud ſecundum præceptum eſt duplex, vnum fit memoriæ, & aliud intellectui, & ita ſunt tria mandata. Et inquantum dicit ex omnibus viribus tuis, præcepta multiplicantur in multiplicatione animarum, quæ ſunt potentiæ, videlicet anima vegetatiua, & ſenſitiua, & etiam intelligere poſſumus, potentiam imaginatiuam, & potentiam elementatiuam, inquantum anima poteſtatem habet in elementatis,

tis, vnde præcepta ſunt ſex: ex parte animæ rationalis ſunt tria, & ex parte vegetatiuæ eſt vnum, & ex parte ſenſitiuæ aliud, & ex parte imaginatiuæ reliquum. Et ita quatuor præcepta, quæ in prima parte continentur, multiplicantur in ſeptem partes. Secundum præceptum inquantum dicit: Dilige proximum tuum ſicut teipſum, multiplicatur in prædictis ſeptem partibus, cum ita ſit, quod homo ſit amabilis, inquantum ſua voluntas, ſuus intellectus, ſua memoria, ſua potentia, imaginatiua, ſenſitiua, & ſua potentia vegetatiua ſunt amabiles, & etiam in quantum elementatiua (quæ eſt vna pars hominis) eſt amabilis per ipſum: ſicut pars quæ eſt amabilis per ſuum totum. Et ideò proceſſum iſtorum ramorũ ducere volumus duobus præceptis multiplicatis in ſeptem, ita quod prima pars eſt mandatum voluntatis, ſecunda intellectus, tertia memoriæ, quarta eſt mandatum imaginatiuæ, quinta ſenſitiuæ, ſexta vegetatiuæ, & ſeptima pars eſt mandatum potentiæ elementatiuæ. Vnde omnia iſta præcepta facta ſunt Domino Papæ omnibuſque ſubditis ſuis, & tanto plus ei quam alicui alij, quanto plus poteſt Deo ſeruire quàm aliquis alius. Et ſic de Cardinalibus & aliis gradibus, ſecundùm quod ſunt in ſuperioribus gradibus: ſicut ignis qui ſecundum curſum naturalem vult, quod piper quod eſt in quarto gradu caloris, plus calore vtatur quàm cinnamomũ, quod eſt in tertio gradu caloris, & cinamomum quam fœniculus, qui non eſt niſi in ſecundo gradu caloris, & fœniculus quam aniſium, quod non eſt niſi in primo gradu caloris. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod perſonæ publicæ ſeu communes quanto ſunt in altiori gradu, tanto plus obligatæ ſunt ad obſeruandum præcepta Dei, & plus ſunt inobedientes, ſi ei non obediant, quam perſonæ, quæ non ſunt communes.

De Primo præcepto arboris Apoſtolicalis, quod ſit voluntati.

SAncto patri Apoſtolico ſit mandatum quod Deum diligat ex toto corde ſuo. Et quia Deus eſt magnus Dominus, magnum facit mandatum, & facit illud magnæ perſonæ, quoniam Apoſtolicus eſt magnus, in quãtum eſt perſona communis, & mandatum ſuæ voluntati eſt factum, ſub qua plures ſunt voluntates ad obediendum voluntati ſuperiori. Et quia voluntas eſt magna, quæ eſt ſuperius, & dicit Deus, quod de tota ſeipſa eum diligat, in hoc facit mandatum toti poteſtati voluntatis & toti magnitudini, quam voluntas habet in amando, & ſimiliter toti ſuæ bonitati, durationi, virtuti, veritati, concordantiæ, principio, medio, & fini, maioritati, & æqualitati. Et ideò mandatum ſit de pluribus & magnis, & ſit ad amandum magna, videlicet bonitatem Dei, & ſuam magnitudinem, & ſic de aliis formis ſibi eſſentialibus. Et magnum eſt, quod voluntas Apoſtolici, quæ eſt ita alta (quia eſt generalis & eſt domina ſupra tot & tantas voluntates) Deum diligat de tota ſeipſa, videlicet de tota ſua bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, & cæteris. Debet ergo omne bonum diligere, quod diligere poteſt, & amare debet ita magnum bonum, ſicut ſuum amare poteſt eſſe magnum, & tantum debet amare, ſicut poteſt durare ſuum amare. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod voluntas Apoſtolici eſt obligata ad amandum, quantum poteſt honorem Dei, & vtilitatem ſui populi.

De Secundo præcepto arboris Apoſtolicalis quod ſit intellectui.

DEus præcipit intellectui Apoſtolico quod ipſum intelligat, & quod ipſum intelligi faciat de tota ſua bonitate, magnitudine, poteſtate, duratione, virtute, & veritate, & ſic de aliis formis. Et iſtud præceptum ſignificat conuerſionem gentium, ipſis eiectis ab errore & deductis ad intelligendum veritatem Dei eiúſque operationum, vt in gloria Dei quieſcere valeant ſine fine. Eſt ergo præceptum magnum, quoniam eſt magni Domini, & ſit magno Domino, qui intellectum habet generalem ad plures intellectus, & de magnis rebus eſt factum, & quæ ſunt bonæ & durabiles, quæ poſſunt eſſe magnæ, quia Deus præceptum aliquod de rebus impoſſibilibus non facit, quare Apoſtolicus obedire poteſt mandato, quod ſit ei, & obligatus eſt ad obediendum Domino ſupremo tantum quantum mandatum eſt magnum, & tantum quantum res poſſibiles ſunt, quod intelligantur ad honorem Dei & vtilitatem ſui populi. Et iſtud mandatum facit Deus ei, in quantum dicit ei, quod diligat Deum ex tota ſua mente.

De Tertio præcepto arboris Apoſtolicalis quod ſit memoriæ.

MEmoria Apoſtolici creata eſt ad recolendum Deum, & etiam creata eſt, quod faciat Deum à ſuo populo recoli. Et ſit ei mandatum, quod de tota ſua poteſtate quam habet in magnitudine bonitatis, durationis, virtutis, veritatis, & ſic de aliis ormis, recolat Deum, & faciat ipſum à ſuo populo recoli, qui ſibi commiſſus eſt ad recolendum Deum operationéſque eius. Et iſtud mandatum facit ei Deus inquantum dicit ei, quod ipſum diligat ex tota mente. Eſt ergo mandatum magnum, & ſit de rebus magnis, & magno Domino, ſub quo ſunt tot & tanti homines obligati ad ſequendum ſuam voluntatem. Et hoc quod ſuus intellectus intelligit, & quod ſua memoria iuſtè recolere poteſt, ſecundùm quod eſt mandatum ei: Quare ſicut mandatum eſt magnum, obedientia debet eſſe magna, & ſi obedientia non eſt magna, inobedientia eſt magna, & ſic magnitudo peruertitur de obedientia in inobedientiam. Vnde ſequitur magnum malum, potens, durabile, falſum, & vitioſum, vnde multa mala ſequuntur. Et hoc paſſu cognoſcitur in hoc, quod Deus facit magnum mandatum & magno Domino, & de magnis, quod ipſe vult recoli cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, virtutis, & veritatis. Quæ ſiquidem magnitudo eſt amabilis, intelligibilis, & poſſibilis per poteſtatem, & bona per bonitatem, & virtuoſa per virtutem, & vera per veritatem, & durabilis per durationem. Cognoſcitur etiam quod Deus non vult recoli cum paruitate recolendi, poſtquam recolere poteſt eſſe cum magnitudine bonitatis, durationis, & cæterarum.

De Quarto præcepto arboris Apoſtolicalis quod ſit imaginationi.

IN quantum Deus mandat quod ipſe diligatur ex omnibus viribus, quas homo habet, & homo habet vim in imaginando bona, quæ facere poteſt, eſt factum mandatum homini, quod diligat Deum cum imaginatione. Et

ne. Et iſtud mandatum ſignificat, quod Deus facit Apoſtolico mandatum, quod ipſum faciat diligi à ſuo populo, ſiue à ſuis gentibus artis mechanicæ, quæ operantur cum imaginatione: ſicut magiſtri ſcientiarum & artium liberalium, qui cum mente intellectus operantur, de qua ſupra dictum eſt. Eſt ergo factum mandatum Apoſtolico, quod homines ſuos Deum diligere faciat, videlicet homines qui ſunt artium liberalium, & homines qui fruuntur arte mechanica. Eſt ergo iſtud mandatum magnum, quia fit à magno Domino & factum eſt magno Domino, qui magnam habet poteſtatem, quod Deum amari faciat in pluribus rebus & magnis. Et ideò magnum mirabile eſt, quomodo aliquis Papa diu viuere poſſit vel dormire, vel quomodo poſſit in aliquo eſſe ocioſus, cum teneatur Deo in tot & tantis rebus obedire.

De Quinto præcepto arboris Apoſtolicalis, quod ſit potentiæ ſenſitiuæ.

SEnſus eſt vis hominis, qui conſiſtit ſex modis, ſecundum quod in branchis arboris ſenſualis dictum eſt. Quoniam in quantum Deus mãdauit homini, ꝙ ipſum ex omnibus viribus ſuis diligeret, fecit ei mandatum ꝙ cũ omnibus ſenſibus qui ſunt inſtrumẽta potentiæ, cum quibus homo Deum diligere poſſit, honorare & ſeruire. Quoniam ſicut faber diligere poteſt denarios quos habet de cultello cum forfice & cum martello, cum quibus facit cultellum: ita homo Deũ amare poteſt, cum videre, audire, odorare guſtare, tangere & loqui in tractando, cũ omnibus iſtis honorẽ Dei. Et quoniam apoſtolicus eſt homo & magnus in poſſe, ſiue poteſtate vidédi, & ſic de aliis ſenſibus (quoniam ſub ſuo viſu, plures ſunt viſus, ſicut ſub ſua voluntate plures ſunt voluntates, & ſub ſuo verbo plura verba) idcirco eſt mãdatum in illo magnum. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod Deus vult quod ſibi ſeruiatur cum omnibus ſenſibus hominis, inquantum præcipit quod homo eum diligat ex omnibus viribus ſuis, quas habet in ſentiendo, & in tota magnitudine ſui ſenſus, & bonitate illius. Et ſic de ſua duratione, poteſtate, & virtute, & ſic de cæteris formis ſenſitiuis, & ſenſibilibus, ex quibus naſcitur, & exit ſentire. Nec eſt mirum, ſi Deus vult quod diligatur cum omnibus iſtis rebus, cum ita ſit, quod ipſas omnes creauit ad ſe diligendum, honorandum, & ſeruiendum. Et ille qui cum omnibus illis ei nõ ſeruit, poſtquam habet poteſtatem, ſuas vires ponit in ocioſitate, & ipſas ſine euacuat: ſicut homo diues, & auarus, qui ſuos denarios ponit in arca, ex quibus nullus fructus peruenit, qui ſiquidem denarij ſunt pauperum, qui famem habent, ſitim & frigus, quia illos denarios habere non poſſunt. Et ideo ſignificauit Deus quod ipſe habebat famem, ſitim, & frigus rerum, quas homines negligentes ponunt in ocioſitatem, tunc cum dicit. Famem me habere vidiſtis, & non ſaturaſtis me. Et paſſus iſte eſt excitatio mouendi conſcientiam, vt habeat magnam contritionem, ſatisfactionem, & timorem. Et illi qui ſenſus ſuos ponũt in ocioſitate, inquantum cum omnibus viribus eorum Deo non ſeruiunt, ſunt inobedientes ipſius mandatis.

De Sexto præcepto arboris Apoſtolicalis, quod ſit potentiæ vegetatiuæ.

IN potentia vegetatiua habent homines poteſtatem, ſicut in plantis, & in grano, quod habent in granariis. & in vino, quod habent in doliis, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Sicut in branchis arboris vegetatiuis, in quibus poteſtatem habent, quod ipſas induant branchis primæ partis arboris moralis. Et quia Deus mandatum fecit homini, quod ipſum diligat cum omnibus viribus ſuis, & Apoſtolicus eſt homo, ſit ei mandatum, quod ipſum diligat, cum tota arbore vegetali, poſtquam in illa habet vim, & magnam vim, quoniam arbor ſua generalis, eſt ad plures arbores. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Deus vult, quod homo ei ſeruiat, cum omnibus fructibus, qui de terra creſcunt, cum quibus eleemoſynam faciat pauperibus. Quam quidem eleemoſynam Papa procurare debet, cum tota ſua poteſtate, quæ generalis eſt ad poteſtates hominum, qui bona colligunt, quæ de terra creſcunt.

De Septimo præcepto arboris Apoſtolicalis, quod ſit ratione poteſtatis elementalis.

DEnarij cõpoſiti ſunt de quatuor elementis, & etiam villæ, caſtra, ciuitates, acus enſis, & cultellus, & ſic de aliis elementatis, ſicut filum Martini, gallina & bos, & in his omnibus habent homines poteſtatem. Et ideo fecit Deus mandatum homini quod ei ſeruiat, cum omnibus elementatis Et quia Papa eſt homo, ſit ei mandatum, quod Deo ſeruiat, cum omnibus elemẽtatis, qui ab illo requirit ſeruitium, quantum poteſt ei cum illis ſeruire. Et quia ſua poteſtas eſt magna, requirit ab illo ſeruitium magnum. Quod quidem magnum ſeruitium, Papa complere non poſſet ſine magna charitate, amore & poteſtate. Et ideo tantum Deus eum honorauit, quod ipſum ſupra omnes homines poſuit in magnitudine dignitatis, vt ipſe ad eum magnum amorem & charitatem habeat, cum quibus ſuam magnam moueat poteſtatem ad finem, propter quem ei data eſt ipſa poteſtas, videlicet ad honorandum Deum, & ei ſeruiendum. Dictum eſt de ſeptem mandatis, cum quibus homo diligere Deum, debet & ſuum proximum. Et in his quæ ſupra diximus eſt ſignificatum, quam magnum, & quam graue eſt peccatum, cum quo homo eſt Deo inobediens, inquantum ipſum peccatum eſt priuatio finis, ratione cuius, ſcilicet finis Deus fecit homini præcepta. Quod ſiquidem peccatum plura tormenta diſponit in æuiternitate duratura, & ſuſtentata, in hominibus Deo inobedientibus, & mortuis in mortalibus peccatis, quæ contra Deum commiſerunt.

De Foliis arboris Apoſtolicalis.

ISta folia duobus modis tractare intendimus. Primus modus eſt ſecundum ſeptem ſacramenta Eccleſiæ, per quæ eſt ornata & fortificata Septem ſacramenta Eccleſiæ sũt, Baptiſmus, Confirmatio, Matrimonium, Euchariſtia, Ordo, Pœnitentia, & Extrema-Vnctio. Alius modus eſt de accidentibus, quæ ad arborem apoſtolicalem ſpectant, ſicut ſunt regulæ ſcriptæ in iure Canonico, quoniam illæ regulæ ornamenta ſunt Eccleſiæ, & fortificatio illius.

De

De Baptiſmo.

BAptiſmus eſt ſacramentum neceſſarium ratione originalis peccati, quod in commento tabulæ generalis probatum eſt. Baptiſmus eſt ſimilitudo per figuram ſanctitatis. Quæ quidem ſanctitas eſt impreſſio in ſacramento, quod ad ſe finem conuertit, propter quem homo creatus eſt, ſicut olea inſerta in oleaſtro, quæ ad ſe materiam conuertit, & influentiam, quæ influitur de oleaſtro. Quoniam forma ſacramenti in patiente poſita, qui recipit baptiſmum, purificat & mundificat, & tranſmutat immunditiam in puritatem, & tenebras in lucem. Et hoc facit cum poteſtate diuina homini data, ſicut inſtrumentum ad vtendum illa in loco Dei, quæ recuperare vult, quod perdidit in ſuo ſubiecto. Quoniam ſicut martellus eſt inſtrumentum fabro, quod cum illo clauum faciat & cultellum, ſic poteſtas diuina eſt inſtrumentum præsbytero, quod cum illa ſubiectum immundum per peccatum originale ſanctificet & mundet. Et hoc eſt magnum mirabile, quod homo vti poſſit poteſtate Dei, ſicut Deus. Et iſtud mirabile intellectum hominis excitat ad intelligendum magnam poteſtatem Dei, & voluntatem ad amãdum illam, & memoriam ad recolendum magnitudinem fidei, ſpei, & charitatis. Et arbor elementalis ponit aquam in illo Sacramento, & vegetalis, ſenſualis, imaginalis, & moralis in illo ponunt earum proprietates & naturas, inquantum ſunt formæ paſſiuæ in ſubiecto Sacramenti. In quibus formis facta eſt impreſſio per formas ſuperiores quæ ſunt in arbore rationali, quæ mouent inſtrumentum cum ordine verborum, quæ ſunt de arbore ſenſuali, in quibus inſtrumentum facit impreſſiones quas formæ inferiores recipiunt, vt ſint ſanctificatæ, & ad finem propter quem fuerunt creatæ, reuerſæ, & cum Deo participatæ: ſicut litteræ ceræ, quæ participant in ſimilitudinem cum litteris ſigilli.

De Confirmatione.

COnfirmatio eſt, vt puer qui non erat diſpoſitus ad intelligendum quando fuit baptizatus, recipiat impreſſionem Sacramenti primi in ſuo intelligere, & idem eſt de ſua memoria & voluntate. Idcirco iſtud Sacramentum de Confirmatione, inſtrumentum eſt primi Sacramenti, quod inquãtum ſemetipſum diſpoſitum erat ad faciendum impreſſionem in potentiis animæ ſubiecti, ſed ipſam facere non potuit in actibus illarum potentiarum, videlicet in recolere, intelligere & diligere, ſed tantummodo facit impreſſiones in potentiis. Et per Sacramentum Confirmationis fiunt caracteres Sacramenti in actibus potentiarum, inquantum baptizatus conſentit, quod ſit mundatus à peccato originali, recolendo, intelligendo, & amando.

De Matrimonio.

MAtrimonium eſt Sacramentum, quod ordinat copulam hominis & fœminæ ad finem, propter quem ſunt maſculinitas & fœmineitas, videlicet ad multiplicandum humanam ſpeciẽ, vt Deus ſit honoratus, & amatus per plures homines. Et iſtud Sacramentum ſpecificat talem hominem, & talem fœminam cum ordine verborum, & ordine conceptionis interioris, quæ mouent verba illius, qui agit

agit Sacramentum, & illorum qui caracteres Sacramenti recipiunt intus & extra, & agens ligat, & illi ſunt ligati. Et Sacramentum eſt ſuſtentatum ita in contrahentibus, ſicut litteræ ſigilli in cera ſunt ſuſtentatæ. Et iſtud ligamen Sacramenti eſt, vt ſit intentio copulæ ad generandum prolem ratione primarum brancharum arboris moralis, & non ratione placiti ſenſualis, quoniam finis ſenſualis colligitur in arbore rationali.

De Euchariſtia.

EVchariſtia eſt Sacramentum altari, quod quidem Sacramẽtum eſt, vt Deus cum homine multum poſſit participare in magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, concordantiæ, principij, medij, & finis, maioritatis, & humilitatis. Deus participat cum homine in magnitudine bonitatis ratione Sacramenti, quoniam valdè magnum bonum eſt homini tractare & tenere corpus Chriſti, qui eſt finis & complemẽtum omnium corporalium, & illud ita bonum corpus tãgere cum ſuis manibus, & ipſum ponere in ſuo corpore, vt corpus tactum mundet à peccato, corpus quod eſt tangens, ita quod in illo tangere tangentis, & tacti eſt participatio ambarum bonitatum. Et illud bonum ita magnum in humano corpore poſitum non eſt aliquis, quæ cogitare poſſet. In Sacramento participant Deus & homo in magnitudine durationis, quoniam valde magna eſt duratio & conſeruatio, quod Chriſtus qui eſt homo Deus, remaneat ſine cremento, & diminutione ſuiipſius in Sacramento, homine recipiente illum Chriſtum, qui non creſcit per tranſmutationem ſubſtãtialem panis in carnem Chriſti, & vinum in ſanguinem Chriſti, nec diminuitur, inquantum ille qui ipſum recipit tranſmutat materiam panis, tranſmutatam in Chriſtum in carnem ſuiipſius recipientis, & idem eſt de vino in ſanguinem. Et hoc eſt magnum miraculum, & eſt figura & impreſſio magnæ durationis, quæ figura eſt caracter Sacramenti, quod eſt inſtrumentum ad ſignificandum, magnam durationem Chriſti Dei hominis. In Sacramento altaris participat Deus & homo in magnitudine poteſtatis, quoniam magna eſt poteſtas, quam Deus dat preſbytero, qui de pane facit carnem, & de ita pauco pane, ita magnam carnem ſicut eſt caro Chriſti, quæ magna eſt, inquantum cõiuncta eſt cum Deitate, & idem eſt de vino & ſanguine. Et magna poteſtas eſt illa, quam preſbyter habet in loco, vbi facit Sacramentum, quoniam in illo loco de vino facit Sanguinem Chriſti qui in Cælo eſt. Hoc autem facit preſbyter cum poteſtate Dei infinita, quæ ſe dat ei ſicut inſtrumentum motum per agentem ad ſuam voluntatem. Sicut martellus qui eſt inſtrumentum fabri, quod cum illo clauum faciat ad ſuam voluntatem. Et hæc participatio magnitudinis & poteſtatis eſt ita in Sacramento, ſicut eſt in arte fabricationis inter agẽtem & martellum, veruntamen maior eſt participatio in Sacramento ratione inſtrumenti, quod eſt infinitum, quod ſiquidem inſtrumentum eſt agens inquantum facit Sacramentum, ſicut martellus, qui eſt agẽs, inquantum facit clauum, & ſicut martellus eſt patiens, inquantum eſt motus per manum fabri, ſic poteſtas infinita eſt inſtrumentum patiens, inquantum ſe exhibere preſbytero, quod cũ illa Sacramentum faciat. In magnitudine

tudine ſapientiæ participat Deus & homo in Sacramento, quoniam inquantum presbyter credit de pane carnem Chriſti facere, & de vino ſanguinem Chriſti, eius credentia excitat ſuum intellectum ad intelligendum magnam poteſtatem Dei, magnam bonitatem, & magnam durationem, magnam ſapientiam, & magnam voluntatem: & ſic de aliis formis diuinis. Quare credulitas quam habet presbyter, ſignificat formas, de quibus dictum eſt, quas intellectus attingit in forma intelligendi, & eſt captiuatus in quantum credit Sacramentum eſſe verum, & ſic credentia eſt lumen in quo intellectus ſcientiam attingit. Et in hoc paſſu datur cognitio quod credentia cauſat ſcientiam presbyteri in Sacramēto ratione participationis quæ eſt magna in intellectu presbyteri & in intellectu Chriſti, qui intelligit Sacramentum eſſe verum, & ſic participant ſcientia, & ſcientia, & credulitas in Sacramento. Et iſte paſſus eſt multum placens, quod intelligatur, & ſignificat, quod argumentum & credentia in vno tempore poſſunt eſſe in Sacramento. Et idem in aliis Sacramentis, & etiam in articulis fidei Catholicæ. Idcircò dixit Eſayas Propheta, quod homo intelligere non poteſt, ſi non credat. Eſt ergo credentia lumen intelligendi, ita quod per credentiam hoc accipit vnum obiectum: ſicut presbyter qui accipit Sacramentum eſſe verum, & per illud obiectum quod credit, multa alia obiecta eſſe vera intelligit, quæ ſunt bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, & cæteræ, ſecundùm quod ſupradictum eſt. In magnitudine voluntatis Deus & homo participant per Sacramentum, quoniam magna magnitudo voluntatis Dei eſt, qui vult eſſe in Sacramento Chriſti: & magna magnitudo eſt voluntatis presbyteri, in quantum diſpoſita eſt ad amandum valde illud Sacramentum. Quoniam ſecundum quod magnum eſt in bonitate & in aliis formis Chriſti, eſt amabile, & Sacramentum eſt, vt participatio Dei & hominis ſit magna inter voluntatem, & voluntatem, & amare, & amare, & ita magna eſſe non poſſet, ſi Sacramentum non eſſet. Deus ergo ordinauit, quod ſit Sacramentum, vt participatio amoris ſit magna. Sacramentum altaris eſt ratio per quam virtus Dei & hominis ſint in magna participatione, quoniam magna virtus eſt Chriſti, quod ipſe ſit in cœlo & in Sacramento, & magnam virtutem habent verba presbyteri, quæ faciunt eſſe vnum Chriſtum & non plures in pluribus locis, videlicet in multis altaribus in vno eodem tempore. Et hæc participatio magnitudinis virtutis, quę eſt inter Chriſtum & presbyterum, eſſe non poſſet ſine Sacramēto, quod eſt ſubiectum participationis magnitudinis virtutis. Vnde cum virtus & vitia ſint contraria, malefaciunt illi presbyteri, qui ſunt in mortali peccato, & faciunt Sacramentum: & idem eſt de aliis hominibus, qui Sacramentum recipiunt & ſunt in mortali peccato. In magnitudine veritatis Ieſus Chriſtus & homo participant in Sacramento, quoniam in illo magna eſt participatio inter veritatem, & veritatem, in hoc quod veritas ſuperior in ſe veritatem inferiorem multiplicat in magnitudine bonitatis, poteſtatis, & aliarum: in quantum facit eſſe verum hoc quod presbyter dicit in Sacramento tunc, cum dicit, Hoc eſt corpus meum. Et hoc eſt magnum miraculum veritatis, quod vnum ſit corpus Chriſti, & aliud corpus presbyteri, &

quod corpus Chriſti, & corpus preſbyteri ſint agentia in vno corpore quod eſt Sacramentum. Hoc autem eſſe non poſſet ſine Sacramento quod presbyter facit in figura Chriſti, qui in quantum Chriſtus loquitur, & facit Sacramentum. Et ſic eſt magna participatio inter procuratorem & Dominum, & inter veritatem cuiuſlibet. Et huic veritati participatæ curſus naturalis ſufficere non poteſt, ſed ſicut olea ad ſuam ſpeciem trahit materiam oleaſtri, in quo eſt inſerta, ita veritas ſuperior ad ſuam magnitudinē attrahit veritatem inferiorem, quæ aſcendit ad veritatem ſuperiorem. Idcircò dicitur, quod Sacramentum eſt ſupra curſum naturalem, in quo Sacramento veritas ſuperior ſe oſtendit ita magnam: ſicut faciunt duratio, poteſtas, ſapientia, voluntas, & virtus, quæ ſunt ſuperiores, ita quod participationis magnitudo, quæ eſt inter veritatem & veritatem eſt ſpeculum, in quo apparent magnitudines ſuperiores. Quod ſpeculum eſſe non poſſet, ſi Sacramentum non eſſet in ita magna magnitudine ſicut illa, quam diximus, quæ poteſt eſſe per Sacramentum. In magnitudine concordantiæ Deus & homo participant in Sacramento, quoniam Deus & preſbyter ita fortiter per Sacramentum concordant, quod contrarietas contradicere non poteſt naturaliter neque per locum, neque per tempus, nec per quantitatem, nec per colorem, nec per ſaporem, nec per aliquod aliorum accidentium: ſicut per ponderoſitatem & figuram. Locus contradicere non poteſt, quoniam Chriſtus in eodem tempore eſt in multis locis, videlicet in pluribus altaribus. Hoc naturaliter eſſe non poſſet quod vnus homo ſit in cœlo, & in terra, & in pluribus locis, & in vno eodem tempore. Deuicta ſunt ergo locus & tempus & cætera prædicta accidentia naturalia, quæ ſunt ſecundum curſum naturalem per concordantiam quæ eſt inter Chriſtum & presbyterum. Et hanc concordantiam ita magnam, videlicet quæ eſt inter Chriſtum & habitum Sacramenti, de quo presbyter eſt indutus, non eſt homo viuens qui ipſam extimare poſſit, idcirco ille presbyter malefacit, qui cum luxurioſus, ſuperbus, auarus, &guloſus eſt, eſt contra ita pulchrum veſtimentum, quoniam neque pulchrius nec nobilius veſtimentum habere poſſet quàm ſit habitus Sacramenti. Sacramentum altaris eſt principium magnum complementi efficientis formæ, & materiæ. Eſt magnum complementum presbyteri, quod cum principio ſuperiori, quod eſt principium omnium creatorum complet omnia principia ſua creata, videlicet ſuam bonitatem naturalem, magnitudinem, durationem, poteſtatem, ſapientiam, voluntatem, veritatem, & virtutem. Et ex hoc magno complemento informatus eſt, & habet quietem ſua materia in formis principiorum. Et ideo magnum principium quod tunc principiat, cum de pane facit carnem, & de vino ſanguinem, & de vacuo plenum, non eſt homo viuens, qui dicere nec ſcribere poſſet, nec etiam magnitudinem illius principij in bonitate, duratione, & cæteris formis ſuſtentati. Sacramentum altaris eſt inſtrumentum, quod eſt medium inter Deum & hominem in quantum coniungit formas ſuperiores, & inferiores ita, quod forma eſt in forma: ſicut aër qui eſt medium in quo ignis & aqua inuicem coniunguntur exiſtente quolibet in alio, & in illa coniunctione intrant formæ inferiores

tes cum contrarietate naturali, quam contrarietatem formæ ſuperiores in concordantiam conuertunt ſupra curſum naturalem, qui repræſentatur in concordantia, quam habent ignis & aqua in aëre, cum piper ſit, vt ignis in ipſo magnum calorem habeat, & aqua magnam paſſionem: ſic in Sacramento, in quo formæ ſuperiores magnam habent actionem, & formæ inferiores magnam paſſionem. Et ita magnam actionem & paſſionem, quod maiores eſſe non poſſunt inter Chriſtum & presbyterum. Et hanc ita magnam actionem, & paſſionem Dei & creaturæ valde delectabile eſt intelligere & conſiderare. Finis propter quē mundus creatus eſt, cognoſcitur in Sacramento altaris, qui quidem finis eſt, vt cognoſcatur magnitudo diuinæ bonitatis, durationis, poteſtatis, & aliarum formarum Dei, & etiam vt cognoſcatur magnitudo humanę bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, & aliarum formarum humanitatis Chriſti. Et iſte finis in Sacramento cognoſcitur, in quo eſt finis magnus bonitatis ſuperioris & inferioris, & ſic de aliis formis. Et ideò eſt Sacramentum habitus, in quo cognoſcitur finis creationis mundi. Et ideo ille habitus eſt pulchrius ſpeculum, quod poteſt eſſe in hac vita, inter Deum & hominem, videlicet & videndo in illo ſpeculo, tot in tantas magnitudines finium, & complementorum formarum ſuperiorum, quæ complent formas inferiores. In Sacramento altaris participant Deus & homo cum maioritate, quoniam Deus plus influere non poteſt de ſua bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, ſapientia, voluntate, & ſic de aliis formis. Nec homo in ſua bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, & ſic de aliis formis, plus recipere non poteſt de influentia ſuperiori. Participant ergo Deus & homo cum maioritate influentiæ, & hæc participatio maioritatis, quę eſt inter Deum & hominem in hac vita eſſe non poſſet ſine Sacramento. Et ideo malefaciunt illi homines, qui ſunt presbyteri, qui Sacramentum ſæpius facere poſſent, & faciunt in contrarium. In Sacramento altaris participat Deus cum homine, cum magna humilitate ſuæ bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & veritatis, quoniam magnum eſt, quod ille qui eſt Deus & homo velit participare inferius, & tantum ſeipſum humiliare, cum omnibus ſuis altitudinibus, quæ ſunt ita altæ, quod altiores eſſe non poſſent, quod dimittat ſe moueri de vno loco in alium, & dari hominibus. Et ideo malefaciunt illi presbyteri, & illi homines qui recipiunt Sacramentum, quando ſuperbi ſunt, cum ita ſit, quod ſuperbia & humilitas ſint contraria Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod presbyteri debeant eſſe magis humiles, quàm alij homines, in loquendo, induendo, comedendo, equitando, & habitando: & ſic de aliis, quæ magnæ humilitati conueniunt, ſicut Ieſus Chriſtus, qui in hoc mundo fuit humilis in omnibus.

De Ordine.

ORdo eſt Sacramentum neceſſarium ad alia Sacramenta, quia eſt inſtrumentum, cum quo fiunt alia Sacramenta. Et ordo eſt ita magnus, ſicut ſpectat ad magnitudinem aliorum Sacramentorum: ſicut martellus, qui proportionari debet ad magnitudinem claui. Vnde cum Sacramentum altaris, & pœnitentiæ ſit ita magnum,

oportet quod ordo quem presbyter recipit, ſit magnus, vt ipſe potẽs ſit per illum ordinem ad conficiendum Sacramentum altaris, & ad dandam pœnitentiã hominibus, & in ſoluendo & ligando illos cum clauibus beati Petri, quæ claudunt & aperiunt hominibus in cœlo & in terra: cui apertioni & clauſuræ, reſpondet ordo presbyteri, qui ſiquidem ordo eſt Sacramentum, cuius ſcilicet Sacramenti magnitudinem extenſam in bonitate iuſtitiæ, miſericordiæ & poteſtatis iudicandi, & indulgendi, nullus poſſet ſcribere, nec cogitare. Et ideo illi presbyteri malè faciunt, qui habent ita magnum ordinem, quod ſe inclinant ad aliquod pactum, cum ita ſit quod ordo & pactum ſint contraria.

De Pœnitentia.

POenitentia eſt Sacramentum extenſum in cõtritionem hominum, qui pœnitent de peccatis, quæ fecerunt, de quibus confitentur, & ſe ſubmittunt iudicio preſbyteri, vt fiat ſatisfactio, cum virtute contra vitium. Et iſtæ tres formæ contritionis, confeſſionis & ſatisfactionis ſunt paſſiuæ, in quibus accipiunt ſimilitudines formarum actiuarum, quas habet preſbyter, qui ſimilitudines imprimit illarum formarum actiuè in iudicio, quod dat, & in hoc quod indulget cum clauibus, quæ in illis formis paſſiuis claudunt & aperiunt. Et per hoc Sacramentum pœnitentiæ excitantur homines ad timorem per contritionem, & ad ſpem per indulgentiam. Et confeſſio, & ſatisfactio mouent contritionem, & è conuerſo, cõntritio mouet illas: ſicut forma, quæ mouet formam, vna forma mouente aliam ad ſuum finem: ſicut ignis qui in pipere cum forma caloris mouet formam humiditatis, frigiditatis, & ſiccitatis: & ſiccitas, quæ mouet in pipere humiditatem, & frigiditatem. Et idem in formis ſpiritualibus, ſicut voluntas quæ mouet intellectum ad intelligendum bona obiecta, amabilia ratione eorum bonitatum, & ad intelligendum mala obiecta, quæ ſunt odibilia ratione eorum malitiæ Et idem facit intellectus, qui mouet voluntatem ad amandum intelligibilia, & ad odiendum odibilia.

De Extrema-vnctione.

EXtrema vnctio eſt Sacramentum, quod eſſe oportet ratione finis, quoniam ſicut baptiſmus eſt ratione principij, & confirmatio ratione medij, ſic extrema-vnctio eſt ratione finis. In qua extrema-vnctione peccator, ſua peccata confitetur, & fatetur fines formarum, qui ſunt in vita æuiterna, & fines formarum qui priuantur in hac vita. Et ſic extrema-vnctio eſt punctus, in quo peccator confitetur & fatetur lineas, quæ deficiunt in hac præſenti vita per mortem, quæ eſt diuiſio corporis & animæ, & lineas futuras in vita æuiterna Et hæc confeſſio per extremam vnctionem eſt Sacramentum in patiente, & in agente. Et ſi in patiente diſcretio deficiat propter magnam infirmitatem, in agente reſtauratur, qui facit Sacramentum. Sicut ſi naturaliter vnus homo perderet vnum oculum, in magna parte virtus illius oculi reſtauratur in organo alterius oculi Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo reſtaurantur baptiſmus & confeſſio in tempore neceſſitatis in abſentia presbyteri, inquãtum fieri poſſunt Sacramenta per aliũ hominem, qui non ſit presbyter. Apparet etiam in hoc paſſu, quod Deus diligit,

diligit, quod Sacramenta ſint magna. Dictum eſt de ſeptem Sacramentis ſanctæ Eccleſiæ, quæ ſunt ornamenta illius, & ſicut Sol, qui eſt ornamentum terræ, inquantum ei dat lucem, & eſt idem de lumine, quod remouet tenebras à camera in nocte, & quod monſtrat illa, quæ ſunt in camera, ſic ſeptem Sacramenta cum lumine, & participatione formarum ſuperiorum & inferiorum monſtrant nobilitatem creatoris & creaturarum.

De Secunda parte foliorum arboris Apoſtolicalis.

FOlia arboris Apoſtolicalis ſunt canones, quæ ſunt accidentia, quibus Papa indiget ad ſuum regimen. Qui quidem canones ſeminati ſunt in decretalibus & decretis, & plures alij ſũt in diſpoſitione, quod cognoſcantur: & illi qui cognoſcuntur, poſſunt applicari ad certum numerum aliorum cognitorũ magis generalium: ita quod artificialiter plura particularia applicari poſſent ad pauca vniuerſalia, & data eſt ex eis practica ſecundum modum quem dedimus in foliis arboris Imperialis. Quem quidem modum replicare volumus in vno folio tantummodo, & hoc diſcurrendo per generalia accidentia. Et modum quem dabimus in diſcurrendo, eſt doctrina, quomodo homo diſcurrere ſciat per folia artificialiter, per accidentia generalia. Et per hanc doctrinam poſſet homo deducere ad ſcientiam neceſſariam in breui longam rhetoricam poſitiuam vocatam ius canonicum.

De Summa Trinitate: & primò de Quantitate.

SVmmam Trinitatem firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, ſine quantitate continua & diſcreta. Quoniã inquantum credimus vnũ Patrẽ, vnum Filium, vnum Spiritum ſanctum, & omnes tres, vnum Deum, & non tres Deos, credimus & confitemur, quod in Trinitate non eſt quantitas: quoniam in ipſa non poteſt eſſe, poſtquam omnes tres remaneant vna eſſentia, vnus Deus, vna natura, vna bonitas: & ſic de aliis formis eſſentialibus, ſiue rationibus. Quoniam quantitas diſcreta ſine diuerſitate eſſentiarum eſſe non poteſt, aut ſine diuerſitate eſſentiæ & ſuppoſiti, aut concreti: ſicut in bonitate creata, in qua bonificatiuus, bonificabilis & bonificare ſunt diſtincti, inquantum vnum non eſt aliud. Et quamuis ita ſit, quod ſint de vna eſſentia bonitatis, nullum illorum eſt bonitas, & ideo quodlibet per quantitatem attingitur, & in quantitate bonitatis determinatur. Sed hoc non eſt in beata Dei Trinitate: quoniã Pater eſt tota eſſentia diuina, & Filius tota eſſentia diuina, & Spiritus ſanctus tota eſſentia diuina: & Pater de toto ſeipſo producit Filium, & Pater & Filius de totis ſeipſis Spiritum ſanctum producunt. Et quia Pater eſt infinitus, & Filius eſt infinitus, & quilibet de tota ſua eſſentia producit, non poteſt productus ex eis in extenſitate, nec in æternitate eſſe quantus: quoniam productus eſt de eſſentia infinita & æterna, quare in illa benedicta productione quantitas nullo modo locum habere poteſt. Firmiter ergo credimus & ſimpliciter, quod in beata Dei Trinitate non eſt quantitas, nec poteſt eſſe.

De Qualitate.

IN ſumma Trinitate non eſt qualitas, quæ ſit accidens, quoniam bonitas Patris, & Filij, & Spiritus ſancti

eſt qualitas eſſentialis & ſubſtantialis, inquantum Pater eſt qualis, & Filius qualis, & Spiritus ſanctus qualis, ita quod per qualitarem determinatus eſt quilibet vt ſit cognitus, & cum ſua proprietate quilibet ab alio diſtinctus & determinatus, vt Pater per proprietatem paternalem, & Filius per proprietatem filialem, & Spiritus ſanctus per proprietatem ſpirabilem. Et omnes iſtæ tres proprietates perſonales ſunt vna proprietas diuina, æterna, & infinita in bonitate, & in aliis formis diuinis, quarum qualibet eſt qualis, qualibet alia remanēte per eſſentiam. Et quælibet eſt qualis per operationē generationis & ſpirationis, in quibus eſt diſtinctio perſonarum. Ita quod pater per bonitatem bonum filium generat, & per magnitudinē magnum, & per æternitatē æternum. Et ita bonitas eſt qualis, & magnitudo qualis, & æternitas, ſimiliter in generatione, & in ſpiratione. Idcirco formæ in productione ſunt rationes reales omnes vna forma remanentes per eſſentiam, & naturam, deitatem, & vnitatem vnius Dei. Et iſte paſſus eſt multum delectabilis ad conſiderandum, & eſt principium ad ſoluendum plures obiectiones factas contra ſummam Trinitatem. Quæ quidem obiectiones graues ſunt ad intelligendum per illos, qui parum ſciunt, aut qui de Deo parum credunt.

De Relatione.

IN beata Dei Trinitate credimus & confitemur relationem ſubſtantialem non accidentalem. Subſtantialem, in quantum Pater producit Filium de ſua eſſentia ſubſtantiali, & de tota, non de parte, quoniam pars non poteſt eſſe in ſubſtantia infinita & æterna. Idcircò relatio realiter eſt ſubſtantialis ſine aliquo accidente. Et idem de relatione actiuæ ſpirationis, & paſſiuæ. Et ſimilitudo iſtius relationis ſubſtantialis, & diuinæ, eſt inter Patrem, & Filium, qui ſunt homines. Sed illa relatio non ſentitur per aliquem ſenſum, quoniam interius eſt ita ſecreta, quod nullus ſenſus ipſam attingere poteſt, ſed intellectus ipſam attingit in ſpecie, quam multiplicat de relatione, quæ eſt accidentalis conſideratio, ita quod ſi pater non eſſet, nec filius, & è conuerſo. Et cauſa quare relátio ſubſtantialis eſt neceſſaria, eſt, quia Martinus ſuum filium de ſua ſubſtantia, & de ſuis accidentibus generat. Ita quod illa relatio vnum pedem tenet in Patre, & alium in Filio. Et hoc eſt ſecundum modum quem diximus in branchis arboris elementalis, vegetalis, & ſenſualis. Et quia Martinus generat filium ſuum de ſuis accidentibus: ſicut faber qui de accidentibus ferri facit accidentia claui, ideo remanet relatio inter Martinum, & ſuum filium accidentaliter. Idcirco illa relatio eſt triplicata, vna eſt ſubſtantialis & realis, alia eſt accidentalis, & realis, & tertia eſt intentionalis in intellectu multiplicata, in quantum ipſam intelligit, & ſuum intelligere induit in ſua ſpecie fantaſtica, quæ eſt in genere relationis.

De Actione, & Paſsione.

IN beata Dei Trinitate non credimus, nec affirmamus actionem neque paſſionem accidentalem, quoniam accidens non poteſt eſſe in productione, quæ eſt æterna & infinita: veruntamen actionem credimus & paſſionem in diuinis perſonis ſubſtantiales, in quantum dicimus quod pater eſt agens, in quantum producit, & filius

filius eſt patiens, in quantum productus eſt: ſed quia pater producit de ſua ſubſtantia ſubſtantiatum, & producens, & productum remanent vna ſubſtantia, oportet quod actio & paſſio ſint reales perſonæ ſubſtantiales, & actio, & paſſio in eis locum habere non poſſunt, quia pater eſt in filio, & filius in patre, in quantum ſunt vna ſubſtantia: & idem de tempore, quod non poteſt in illis habere principium, neque motum, quoniam Pater infinitus eſt in extenſitate, ſicut in æternitate, & idem eſt de Filio. Et idem eſt de quãtitate ſecundum quod dictum eſt, quæ in illis non poteſt eſſe: quare actio & paſſio quæ ſunt formæ accidentales nõ poſſunt eſſe in ſubſtantiato, vbi nõ eſt tempus, locus, quantitas, nec motus, & in quo actio & paſſio ſunt vnamet ſubſtantia, & vnamet eſſentia. Et idem ſequitur de ſancto Spiritu, quæ eſt paſſiua ſpirabilitas procedens, & proceſſa de actiua ſpiratiuitate ſine tempore, & ſine aliis formis accidentalibus, poſtquam remanet vna ſubſtantia, cum actiua ſpiratiuitate, quæ eſt Pater & Filius. Et in hoc paſſu habetur modus ad ſoluendum quæſtiones, quas faciũt Saraceni contra ſanctam Trinitatem ratione actionis & paſſionis, quas negant in Deitate, affirmantes quod in Deo non cadit aliquod accidens.

De Habitu.

IN beata Trinitate Dei non credimus, neque affirmamus habitum, cum ita ſit, quod habitus ſit accidens, & Deus ſit purus actus in exiſtendo & agendo, ſicut ſua magnitudo bonitatis, quæ eſt exiſtere æternum, & ſua magnitudo bonitatis, quæ eſt opus æternum, & idem eſt de aliis formis diuinis, idcirco Pater eſt ſuamet magnitudo, quæ eſt Pater æternaliter, & infinitè in generando Filium æternaliter & infinitè. Et idem eſt de ſancto Spiritu qui æternaliter & infinitè exit de Patre & Filio. Idcirco in beata Dei Trinitate, nec in ſua eſſentia habitus eſſe non poteſt, nec creaturæ quas creauit, in illo habituatæ fuerũt, priuſquam ipſas creauerit, quoniam antequam ipſas creauerit, fuerunt ideæ in ſua ſapientia, quæ quidem ideæ aliud non erant niſi Deus. Et erant multæ ideæ, inquantum oportebat, quod plures eſſent creaturæ, ſed non erant niſi vna idea, inquantum Deus eſt vnus. Sicut in ſpeculo, in quo eſt virtus, per quam plures figuras diuerſas accipit, vt figuram hominis, equi & caſtri, & eſt vna in ſeipſa, & pars ſpeculi, ita Deus antequam forent creaturæ, cum ſua ſapientia quæ eſt forma diuina eſſentialis & ſubſtãtialis, creaturas venturas attigit, & hoc actualiter & non habitualiter. Et in hoc paſſu errant Ariſtoteles, & eius ſequaces qui affirmarunt mundum eſſe æternum, vt creatio habitualiter in Deo non eſſet, & quod eius operatio æternaliter & actualiter eſſet in mundo, quoniam homo quod credebat habitum, ſi mundus creatus fuiſſet, eſt purus actus ſapientiæ Dei, quæ accipiebat ea quæ ventura erant. Sicut ſi virtus receptiua ſpeculi tranſiret ad accipiendum formas, antequam eſſent, quod facere non poteſt, ſecundum curſum naturalem, ſed ſapientia Dei poteſt hoc facere, quia ſua virtus, & ſua poteſtas ſunt in vno puro actu infinito in attingẽdo hoc, quod eſt intra ſe & extra.

De Situ.

IN Trinitate Dei non eſt ſitus, cum ita ſit, quod Deus non ſit corpus

pus, nec aliqua natura corporis: quoniam ens infinitum in extenſitate non poteſt eſſe corpus, cum ita ſit, quod corpus non poteſt eſſe ſine longo, amplo, & profundo, nec ſine figura circulari, vel quadrangulari, aut triangulari: ſed nullum iſtorum cadere poteſt in infinitate. Et ideo malè fecerunt illi Philoſophi antiqui, & adhuc aliqui moderni Saracenorum, qui ſunt eorum ſequaces, qui negauerunt, quod Deus ſit extra firmamentum eſſentialiter, nec intra, ſed potentialiter & virtuosè: & ſic de aliis formis. Et hoc negauerunt, quia affirmare timebant, quod Deus foret corpus ſi eſſentialiter eſſet intra & extra: ſicut ignis qui eſt corpus, ſuppoſito quod ſit intra cameram & extra: quia ſicut Deus infinitus eſt per æternitatem, in qua eſt tempus mundi, & motus firmamenti, & illa eſt extra inquantum mundus non eſt ęternus, ſed eſt principiatus, & æternitas eſt intra mundum, quoniam non eſt ens diuiſibile, ita extenſitas Dei infinita eſt intra mundum & extra, quamuis ita ſit, quod non ſit corpus. Et iſta extenſitas diuina & ſpiritualis eſt eſſentia, quę eſt Pater, qui de ſeipſo producit Filium, & de Patre, & Filio exit Spiritus ſanctus. Quare ſitus qui eſt creatura, eſt ſpeculum & ſimilitudo, in quo humanus intellectus accipit modum, ſecundum quem perſonæ diuinæ ſunt in eſſentia, quaſi in ſimilitudine ſituationis: ſicut Pater qui eſt in eſſentia ſicut generans & ſpirans, & Filius ſicut generatus & ſpirans, & Spiritus ſanctus ſicut ſpiratus. Et idem eſt de eſſentia, quæ eſt per vnum modum Pater, & per alium Filius, & per alium Spiritus ſanctus, & ipſa remanet indiſtincta in ſemetipſa, quamuis in ipſa ſint perſonæ. Et iſtud ſpeculum aſſituationis, & figura eſt creatura ita diſpoſita & ordinata, quod intellectus humanus per illam videre poteſt, modum eſſentiæ & perſonarum diuinarum: & ſic de aliis formis diuinis. Sicut in diuina bonitate, in qua eſt Pater bonificans, & Filius bonificatus & bonificabilis, & Spiritus ſanctus ſimiliter: & bonificare quod eſt inter Patrem & Filium, eſt per modu generandi, & inter Patrem, & Filiũ, & Spiritum ſanctum per modum ſpirandi. Sed hoc intellectus humanus, intelligere non poſſet, ſi ſitus non eſſet, quod eſt inſtrumentum ita neceſſarium ad intelligendum modum perſonarum: ſicut color eſt neceſſarius ad imaginandum coloratum.

De Tempore.

IN Trinitate Dei non eſt tempus, cum ita ſit quod tempus non poſſit eſſe ſine principio, & motu rerum motarum, & principiatarum, in quo tempus eſt ſuſtentatum. Et etiam quia Pater Filium generat de æternitate, inquantum de ſeipſo (qui eſt æternitas) ipſum generat: & idem eſt de Patre & Filio, qui de ſeipſis qui ſunt æternitas, Spiritum ſanctum ſpirant. Quare ſicut faber qui facit clauum de ferro, ipſum facere non poteſt de ligno, poſtquam ipſum facit de ferro, ita & multo melius productus de æternitate eſſentialiter & naturaliter, & ſubſtantialiter non poteſt eſſe de tempore, nec de aliqua natura temporis, cum ipſe productus ſit de æternitate, & in æternitate. Et ideo Saraceni, & Iudæi malefaciunt, qui negant in Deo Trinitatem: quoniam ſi Trinitatem in Deo affirmarent, crederent, affirmare tempus in ipſo, & negare æternitatem. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere, quomodo humanus,

nus intellectus Chriſtianorum eſt altior, quàm intellectus aliarum ſectarum intelligendo in Deo operationem producentis,& producti ſine tempore, & ſine motu vnius & alterius.

De Loco.

IN Trinitate Dei non eſt locus, cum ita ſit quod locus eſſe non poteſt niſi in entibus finitis. Sicut ampulla, quæ eſt locus vini, & camera quæ eſt locus hominis, qui ſtat in illa, & ſic de loco ſecundum quod dictum eſt in arbore elementali. Quare locus non poteſt eſſe in ſubiecto infinito extenſo ſicut eſt Deus pater, qui infinitus eſt in extenſitate ſine longo, amplo, & profundo, & ſine omni natura loci. Et de toto ſeipſo producit filium, quia ipſe in vno loco non poteſt eſſe, nec filius in alio, quia eſſent ſuppoſita finita, ſi pater eſſet in vno loco & filius in alio, nec filius productus eſſet de eſſentia patris,qui eſt ens infinitum in extenſitate nec de toto patre. Et idem eſt de Spiritu ſancto, qui infinitè ſine quantitate (ſine qua locus eſſe non poteſt) exit de patre & filio, & exit in patre & filio, vt exeat in infinitate, & exit in ſeipſo vt ſit infinitus. Et ita nullo modo in diuina Trinitate locus eſſe poteſt. Quare Saraceni, & Iudæi malefaciunt, qui opinionem habent, quod Chriſtiani credant,quod pater ſit in vno loco & filius in alio, & Spiritus ſanctus in alio,quoniam credunt, quod omnia quæ diſtincta ſunt, requirant loca diſtincta ſicut homo,arbor, Martinus & filius ſuus. Et in hoc quod dicimus, quod pater eſt in filio, & filius in patre, & ſic de ſancto Spiritu, non ſequitur, quod dicamus, quod vna pars ſit in alia, cum ita ſit, quod perſonæ diuinæ non ſint partes, quoniam pars non cadit in infinitate, vt dictum eſt, ſed pater eſt in filio,& filius eſt in patre, & ita de Spiritu ſancto, ita eſſentialiter, & naturaliter, quod vnum ſunt per eſſentiam & naturam. Dictum eſt de accidentibus in quibus datur doctrina, quomodo homo ſciat illa accidentia negare in ſumma Trinitate, & ipſam excuſare ab illis accidentibus, & etiam quomodo homo ſciat reſpondere ad obiectiones quæ fiunt contra ipſam beatam Trinitatem cum accidentibus ſupradictis. Quare ſimilis doctrina haberi poteſt ad vtendum ipſis accidentibus affirmando vel negando illa in aliis canonibus. Sicut in canonibus de reſcriptis & de conſtitutionibus, & ſic de aliis. Quoniam per applicationem canonum ad nouē accidētia generalia poterit iudex cognitionem habere in iudicando, & aduocatus, in aduocando, & actor in agendo, & reus in defendendo. Et ideò doctrina data eſt, ſecundum quod dictum eſt,quomodo homo ſciat vnam ſcientiam facere de generalibus formis, ad quas iura canonica reducantur. Et de illis quæ ſunt particularia in vniuerſalibus formis cognitionem habere. Et talis liber multum eſſet vtilis Domino Papæ & ſuis Officialibus.

De Floribus arboris Apoſtolicalis.

FLORES arboris Apoſtolicalis ſunt, quatuordecim articuli noſtrę fidei Chriſtianę, videlicet credere & affirmare vnū Deum Patrem,Filium,Spiritum ſanctū, creatorem,recreatorem, & glorificatorem. Iſti ſeptem articuli prædicti pertinent ad Deitatem, & alij ſeptem ſequentes ad humanitatem, qui ſunt,

quod Dominus Ieſus Chriſtus conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine, crucifixus & mortuus, deſcendit ad inferos, tertia die à mortuis reſurrexit, aſcendit ad cœlos, & quod venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et hos, quatuordecim articulos flores vocamus; quia altiora ſunt, quæ de Deo & eius operibus credere poſſumus, & credulitas quã homo habet de ipſis eſt flos, vnde naſcitur fructus, qui eſt ſancta mater Eccleſia ſuſtentata in hominibus iuſtis, ſanctis & Catholicis, qui ſunt oues Domini Papæ Vicarij ſeu ſucceſſoris Beati Petri qui Romæ fuit crucifixus & mortuus. Quæ quidem Roma ſedes eſt ſui Vicarij, cuius ſedes vocatur Petra, cuius conditiones ſunt, quod ſit fortis, viua & alba. Et ideo illi malefaciunt, qui illam Petram non cuſtodiunt de morte, fragilitate & immundicia, cum illis ſit commiſſa ſecundum ſuas conditiones, quæ requirunt homines viuos, fortes & mundos de peccatis. Antequam veniamus ad probãdum vnum Deum, primò probabimus æternitatem eſſe, poſtmodum infinitam bonitatem, & infinitam magnitudinem, & alias formas, cum natura Dei per has formas ſignificetur, & ſecundum earum naturam probationes ducere intendimus & concluſiones. Deinde probabimus Deum eſſe, & poſtmodum articulos. Et quemlibet articulum probare volumus quinque rationibus, & per formas primas, & per earum diffinitiones. Quæ quidem primæ formæ ſunt bonitas, magnitudo & aliæ. Veruntamen ſi in aliquo contra ſanctam fidem Eccleſiæ Romanæ dicemus, ſcienter non dicemus, ſed ignoranter. Et ideo hoc quod dicemus, ſubmittimus humiliter & tradimus Eccleſiæ Romanæ ſacroſanctæ, quoniam hoc quod ipſa faciet, credemus.

De Formis ſiue rationibus Dei.

SI æternitas non eſt, omne quod eſt, incœptum eſt à ſeipſo, quod eſt impoſſibile, quoniam fuiſſet antequam eſſet, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo æternitas, quam ſummam durationem vocamus. Si ſumma bonitas non eſt, nec infima eſt, quod eſt impoſſibile, cum relatiuè ſe habeant. Eſt ergo ſumma bonitas quæ eſt infinita: quoniam ſi non eſſet infinita, ſequeretur quod maius bonum quod minus diſtat ab infinitate, magis diſtaret ab infinitate, quia eſſet plus citra non eſſe quam minus bonum, & ſic minus bonum maius eſſet quam maius bonum, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo ſumma bonitas, quæ eſt infinita. Si infinita magnitudo non eſt, omne quod eſt, terminatum eſt in extenſitate, & ſic æternitas infinita eſt in duratione, & bonitas in ſummitate, vt probatum eſt: ſed terminatæ ſunt in magnitudine, quod eſt impoſſibile, cum infinitum, & finitum in eadem ſubſtantia proportionem non habeant. Eſt ergo infinita magnitudo: ſicut eſt æternitas & ſumma bonitas. Si infinita poteſtas non eſt, omnis poteſtas eſt finita, quod eſt impoſſibile: quia æternitas eſt in infinita duratione, & poſtquam eſt in infinita duratione, poteſt eſſe in infinita duratione per poteſtatem, quia ſine poteſtate non poſſet eſſe infinita. Eſt ergo infinita poteſtas, propter quam æternitas poteſt eſſe in infinita duratione. Æternitas eſt, vt probatum eſt, & quia eſt, ſcibilis eſt, & ſic ſua ſcibilitas eſt infinita: ſicut ipſamet æternitas infinita eſt, & poteſt eſſe infinita per infinitam poteſtatem. Et bonum eſt,

eſt, quod ſit infinita in ſcibilitate per ſummam bonitatem. Eſt ergo infinita ſcibilitas,& per conſequens infinita ſciuitas, cum relatiuè ſe habeant. Et ſic per conſequens eſt infinita ſapientia ex ambabus. Si infinita voluntas non eſt,omnis voluntas finita eſt,& ſic ſumma bonitas(quam probauimus)& infinita duratio,infinita poteſtas,& infinita ſapientia non ſunt amabiles infinitè per voluntatem, quod malum eſt contra bonitatem, cum omne bonum ſit amabile. Et etiam eſt vitium contra infinitatem magnitudinis, æternitatis, poteſtatis, & ſapientiæ illarum, infinitate amabili non exiſtente quod eis eſt malum, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo infinita amabilitas, & per conſequens infinita amatiuitas, cum relatiuè ſe habeant. Si infinita virtus non eſt,omnis virtus finita eſt, non ſunt ergo ſumma bonitas, nec infinitas magnitudinis,æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis infinitè virtuoſę per virtutem,& ſic ſunt in infinitate earum ocioſè, & ſine fine, quem perfectionem vocamus. Vnde ſequitur ſummum vitium, & infinitum habens conuenientiam cum ſumma bonitate,& immenſitate magnitudinis,&c. quod eſt impoſſibile: eſt ergo infinita virtus, per quam formæ ſupradictæ infinitè ſunt virtuoſæ. Si nulla veritas ſit infinita, omnis veritas eſt finita in bonitate,immenſitate,magnitudinis, æternitatis, &c. & ſic eſt falſum ſummam bonitatem eſſe, &c. quas probauimus: ſequitur ergo ipſas eſſe & non eſſe,quod eſt contradictio. Eſt ergo infinita veritas, per quam æternitas,bonitas, &c. ſunt in vero eſſe. Si nulla gloria ſit infinita, omnis gloria eſt finita, non eſt ergo gloria voluntati diligere ſemetipſam, & ſummam bonitatem, &c. quod eſt malum contra bonum, & paruum contra magnum, & vitioſum contra virtuoſum, & falſum contra verum. Et ſic bonitas non haberet:per quod poſſet eſſe ſumma,& ſic de aliis, & eſſet gloria in rebus finitis, per quam eſſent in ſummitate bonitatis, voluntatis, & virtutis, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo infinita gloria & ſumma. Si nullum principium ſit infinitum in prioritate, omne principium eſt finitum, & ſunt plura principia æqualiter in prioritate finita, quod eſt impoſſibile, quia iam probauimus, quod ſumma bonitas, & immenſa magnitudo,&c.ſunt in prioritate infinitæ, quia ſumma bonitas eſt in prioritate ſummitatis. Eſt ergo vnum ſummum principium: per quod ſumma bonitas, &c. ſunt ante omnia in prioritate. Si nullum medium ſit infinitum, omne medium eſt finitum, quod falſum eſt, quia in ſummà bonitate(quam probauimus) bonificare nõ eſſet medium infinitum inter bonificantem, & bonificabilem, & ſic iam ipſa non poſſet eſſe ſumma, quia eſſet ocioſa & ſine virtute. Etiam non eſſet amabilis, ſi amare eſſet finitum, & non infinitum medium inter amatiuum,& amabile. Eſt ergo ſummum medium infinitum, per quod omnes formæ (quas prædiximus) habent purum actum,vt non ſint ocioſę. Si nullus finis ſit infinitus, omnis finis eſt finitus. Vocamus autem finem perfectionem rei & terminum ad quem: quod ſit finis infinitus patet in hoc per hoc quod probatum eſt de ſumma bonitate, &c. quia infinitæ non poſſent eſſe ſine fine, quia bonitas eſſet ocioſa naturaliter, & non eſſet ratio magnitudini, quod eſſet bona ſua infinitas:& ſic de æternitate & è conuerſo, quod eſt impoſſibile,ergo,&c. Si nulla concordantia ſit infinita, omnis concor-

dantia eſt finita, non concordant, ergo ſumma bonitas, &c. in infinitate, quod eſt impoſſibile, quia iam non eſſent infinitæ in virtute & in amabilitate, &c. Eſt ergo vna concordantia infinita. Si nulla æqualitas eſt infinita, omnis æqualitas eſt finita, non ſunt ergo ſumma bonitas, &c. æqualiter infinitæ, & ſic ſunt aliquæ finitæ, & non infinitæ, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo vna æqualitas infinita, per quam omnes formæ antedictæ ſunt infinitæ.

Quod Deus ſit.

QVod Deus ſit, per quinque rationes probare volumus in hunc modum. Si Deus eſt, ſuum eſſe eſt bonum, & magnum, & æternum: cum ita ſit, quod conſideramus Deum eſſe perfectum bonitate, magnitudine, & duratione Et ſi Deus non eſt, ſua priuatio eſt mala, & magnitudo æterna mala, quoniam Deus nunquam fuit nec erit: vnde ſequitur, quod magnitudo mali eſt æterna, ſi Deus non eſt ita: ſicut ſequitur per contrariũ, videlicet quod Deus eſt, eſt magnitudo boni æterni, oportet ergo ꝙ Deus ſit de neceſſitate, quia magnitudo maiorẽ habet concordantiam cum bonitate in duratione: quam cũ malitia, quia priuatio, & duratio ſunt contraria: & duratio & eſſe habent concordantiã, & magnitudo & bonitas habẽt concordantiã cũ eſſe, & paruitas quæ eſt cõtraria magnitudini: & malitia contraria bonitati concordantiam habent cum non eſſe: probatum eſt ergo Deum eſſe. Si Deus eſt: plus eſt de poſſibilitate, quam de impoſſibilitate in æternitate magnitudinis, & bonitatis. Et ſi Deus non eſt, eſt contrarium: quoniam ſuppoſito, quod Deus non ſit, oportet de neceſſitate eſſe æternitatem, quoniam ſi æternitas non eſſet, hoc quod eſt per ſe principiatum eſset, quod eſt impoſſibile, quod aliqua ſubſtantia ſeipſam principiare poſset: quoniã ſi ſeipſam principiare poſset, & producere, eſset ſua potentia in aliquo ſubiecto, quod iam prius fuiſset, & ſic multiplicaretur contradictio, quod eſset aliquid, & non eſset: quæ contradictio eſt impoſſibilis. Eſt ergo æternitas de neceſſitate, in qua æternitate eſt maior poſſibilitas, magnitudinis, bonitatis, ſi Deus eſt: quoniam ſi Deus eſt æternitas, poteſt eſse infinita in magnitudine bonitatis exiſtente Deo illa æternitate: & ſi Deus non eſt, non poteſt eſse infinita in magnitudine bonitatis, & ſic magnitudo, & æternitas maiorem habent concordantiam cum impoſſibilitate boni, quam cum poſſibilitate exiſtente illa poſſibilitate in actu puro, quæ quidem maior concordãtia eſt impoſſibilis, vt magnitudo, & æternitas non habeant cõcordantiam cum malitia & impoſſibilitate, & quod habeant concordantiam cum bonitate, & cum bono poſsito, & poſſibili, vt ita loquar, eſt ergo Deus de neceſſitate. Si Deus eſt, veritas eſt in maiori realitate bonitatis, magnitudinis, & æternitatis: & ſi Deus non eſt, eſt in minoritate, & falſitas in maioritate opinionis & fantaſticæ ſpeciei, in qua conſideratur eſse Dei, quod eſt infinita bonitas, magnitudo, æternitas. Et hæc conſideratio eſt falſa, & eſt maior quam realitas magnitudinis, & bonitatis, quæ ſunt infinitæ in æternitate. Et ita æternitas maiorem habet concordantiam cum magnitudine bonitatis, cum falſitate in fantaſia, quam humanus intellectus accipit, & quæ non eſt de eſsentia æternitatis, nec eſt ſubſtantialis, quam cum magnitudine bonitatis realis, quæ eſt veritas & ſubſtantia.

ſtantia. Et talis concordantia eſt impoſſibilis, per quam impoſſibilitatem probatur, quod Deus eſt de neceſsitate. Si Deus eſt, ſuum eſse eſt amabile, & ſi non eſt, eſt odibile. Et hoc eſt, quia in amabilitate magnitudo, bonitas, & æternitas habent concordantiam, & ſi Deus non eſt, ſuum eſſe amabile non eſt, poſtquam non eſt, nec eſse poteſt, & eſt amabile hoc, per quod non poteſt eſse, cum ita ſit quod veritas naturaliter ſit amabilis. Sequitur ergo, ſi Deus non eſt, quod ſua priuatio ſit amabilis, & quod ſuum eſse ſit odibile, & quod amare ſit bonum, & magnum, & odire ſimiliter. Vnde ſequitur naturaliter, quod minora bona, magis ſunt amabilia, quam maiora, & quod bonum eſt odibile, & malum amabile, & quod maiora mala, magis ſunt amabilia quam minora. Et hoc eſt impoſſibile, ſecundum quod experientiam habemus, & ſecundum rationem naturalem. Eſt ergo Deus de neceſſitate, quia ſi non eſset inconuenientia antedicta ſequerentur, quæ eſse non poſſunt. Si Deus non eſt, non eſt finis alicuius rei in aliqua ſubſtantia, & finis tantummodo eſt in accidentibus. Finem vocamus complementum ſine aliquo defectu, quoniam ſi Deus non eſt: finis conſiſtit in actibus potentiarum, & primarum formarum. Sicut finis ignis qui conſiſtit in calefacere, & finis vegetatiuæ, in vegetare, & ſenſitiuæ in ſentire, & imaginatiuæ in imaginari, & rationatiuæ in recolere, intelligere, & amare. Et finis arboris moralis conſiſtit in virtuificare, & arboris Imperialis in iudicare, & idem de arbore Apoſtolicali, & finis ſolis conſiſtit in lucere, & finis firmamenti in mouere. Et ſic de aliis in tantum quod operari eſt finis, & non operatum. Et eſt in principio, & medio entium. Quæ quidem entia ſunt vacua rebus ſubſtantialibus, & plena ſunt rebus accidentalibus quæ ſunt finis. Et ideo dixerunt aliqui Philoſophi antiqui, quod oportet, quod generatio, corruptio, & priuatio ſint principia æterna & generalia, vt operatio Dei ſit æterna. Idcirco dicunt, quod oportet quod aliquæ formæ veteres, veniant in priuationem, & corruptionem, vt formæ nouæ venire poſſint in actum, & poſtmodum in priuationem & corruptionem, & hoc æternaliter generando & corrumpendo. Vnde ſequitur quod fines entium ſint generale corrumpere, & priuari: & quia ſunt magis in priuatione quam in eſse, eſt priuatio finis rerum quæ ſunt, & eſſe ſe habet ad illum finem, quæ eſt ſuum contrarium, & in illo quietem habet. Et hoc eſt impoſſibile, & contra curſum naturalem, quæ quidem impoſſibilitas eſſet poſſibilitas, ſi Deus non eſt. Sed quia Deus eſt, contrarium eſt, videlicet operatio eſt, vt ſit operatum: videlicet accidens eſt, vt ſubſtantia ſit quæ eſt finis, & complementum accidentis, quod in illa habet quietem. Sicut forfices & martellus, qui quietem habent in clauo, & clauus in poſtibus, quas coniungit, & poſtes ſuum finem habent in naui. Et idem eſt de igne in quo calor habet quietem in calefacto, & vegetare in vegetato, & ſentire in ſubſtantia ſenſata, & imaginari in imaginato & intelligere, recolere, & amare in ſubſtantia recolita, intellecta & amata: & virtuificare in homine virtuoſo, & iudicare in iuſtitia, & iuſtitia in pace, & pax in eſſendo inſtrumentum hominibus ad cognoſcendum Deum, recolendum & amandum, & ad eundum de iſta vita ad aliam, & ad remanendum cum eo æternaliter, &

ad recipiendum ab eo gloriam, Deo exiſtente per hominem recolito, intellecto & amato, quę ſunt tres formę, fines, & complementa omnium entium creatorũ. Et ita ſequitur, ſi Deus eſt, quod principia & media entium ſe habent ad finem, & illum finem attingunt, & in illo quietem habent. Et ſi Deus non eſt, prædicta inconueniẽtia ſequuntur, quæ eſſe non poſſunt ſecundum curſum naturalem, nec etiam ſecundum curſum ſupranaturalem: cum ita ſit, quod ſi Deus non eſt, nullum ens eſt ſupra curſum naturæ, quod ſi eſſet, non eſse eſset cauſa eſsendi, ſiue illius rei quæ eſt, & ſic eſſet aliquid, & non eſſet aliquid, quod eſt impoſſibile.

De Vnitate Dei.

SIcut Deus benedictus, bonus eſt per bonitatem, & magnus per magnitudinem, æternus per æternitatem, & potens per poteſtatem, &c. ita oportet quod ſit vnus per vnitatem: quoniam ſi non eſset vnus per vnitatem, eſsent aliæ formæ maiores in Deo quam vnitas, & eſset vnitas in Deo in minoritate, quæ eſt ens prope non eſſe. Et ſic vnitas Dei non eſset Deus, nec natura illius, quod ſi ſic Deus eſset minor per vnitatem, quæ minoritas eſset mala contra bonitatem, & parua contra magnitudinem, & priuatio cõtra æternitatem, & fragilitas contra poteſtatem, & ſic de aliis, quod eſt impoſſibile, ſcilicet quod in Deo ſit contrarietas, vel defectus cum ipſe ſit pura concordantia, & complementum. Eſt ergo Deus vnus per vnitatem completè duobus modis: vnus eſt ꝙ ſit vnus, ſicut Martinus qui eſt vnus, & equus qui eſt vnus, videlicet vna ſubſtantia. Alius modus eſt, quod non ſint plures dij, ſed vnus tantummodo, ſicut vnus ſol, vna luna, vnus ignis. Et per hos duos modos vnitatis eſt Deus vnus completè, ſine quibus vnitas non poſset eſse ratio Deo, quod eſset vnus completè. Eſt ergo vnus Deus tantummodo, & non plures dij. In Deo poteſtas, ſapientia, & voluntas ſunt vnum idem in numero, quod ſi non oporteret, quod in Deo eſset accidens, ita quod poteſtas non eſset per ſeipſam ſapiens, nec amata, vel amans, nec ſapientia potens per ſeipſam, nec amata: nec voluntas per ſemetipſam potens, nec ſapiens: quoniam poteſtas per ſapientiam eſset intellecta, vel intelligens, & per voluntatem amata vel amans, & ſapientia intelligere poſset per poteſtatem, & amare per voluntatem, & voluntas poſset amare per poteſtatem, & intelligere per ſapientiam, non autem per ſeipſam. Sicut aër qui non poteſt eſse calidus per ſemetipſum, ſed per ignẽ: & ſicut ignis qui non poteſt eſſe ſiccus per ſe, ſed per terram. Oportet ergo quod in Deo ſua poteſtas, ſapientia, & voluntas ſint vnum idem numero, vt in ipſo non ſit accidens, nec paruitas, magnitudinis, bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ, neque voluntatis. Eſt ergo vnus Deus & non plures: quoniam poſtquam in Deo poteſtas, ſapientia, & voluntas ſunt vnum idem numero, poteſt eſse per poteſtatem, ſi voluntas ſua vult, & poteſt ſcire ſua ſapientia per voluntatem, & debet voluntas velle, poſtquam poteſt eſse, quoniam gnitudo eſt ſuæ voluntatis, poteſtatis, & ſapiẽtiæ, & ſuæ bonitatis, ſi eſt vnus Deus, & non plures, & ſi ſint plures, & non vnus tantummodo, voluntas eſt contra magnitudinem ſuæ bonitatis poteſtatis, & ſapientiæ. Et idem eſt de ſua ſapientia, quæ ſit contra magnitudinem

tudinem bonitatis ſuæ, poteſtatis ſuimet,& ſuæ voluntatis. Et idem eſt de poteſtate, quæ poteſt contra magnitudinem bonitatis ſuimet,ſapientiæ & volũtatis:& hoc eſt impoſſibile quod in Deo ſit aliqua forma contra ſeipſam,vel contra aliam:veruntamen non dicimus quod in Deo ſint plures formæ, ſed vna forma, ſed ita nos loqui oportet,inquantum rationes quæ ſunt in Deo, formas vocamus: probatum eſt ergo quod ſit vnus Deus, & non plures dij.Oportet quod bonitasDei ſit ita magna,quod maior eſse non poteſt; quoniam ſi poſset eſse maior,eſset magna in potentia, & parua in actu, quæ q̃dẽ paruitas eſset contra magnitudinẽ, & contra bonitatẽ,& contra alias formas,quod eſt impoſſibile:eſt ergo bonitas Dei ita magna, quod maior eſse non poteſt, & maior bonitas,qua poteſt eſſe,eſt quod ſit vna quæ ſitDeus, ita quod alius Deus, aliam bonitatem non habeat, vt bonitas ſit infinita in magnitudine,cuius infinitas eſt, ꝙ ſit vna,& nõ plures:verũtamẽ homo bonus eſt,& equũs eſt bonus,nec bonitas alicuius illorum eſt contra magnitudinem bonitatis Dei, poſtquam ipſa eſt infinita & eſt Deus, & bonitates extra quæ ſunt creatæ ſunt infinitæ. Eſt ergo vnus Deus tantummodo, & non plures, vt magnitudo ſuæ bonitatis ſit infinita. Et idem eſt de ſua extenſitate, æternitate & poteſtate,quæ non poſſent eſſe infinitæ formæ, ſi eſſent plures dij. Si eſſent plures dij, vnus per ſe ſufficere non poſſet, quod eſſet finis ſuarum formarum:ſicut bonitas vnius Dei,quæ non poſſet habere quietem in ſua magnitudine, quæ eſſet terminata & finita in hoc quod eſſet aliqua magnitudo,quæ eſſet alius Deus: & idem de magnitudine, quæ quietem habere non poſſet in bonitate, poſtquam alia bonitas eſſet Deus, & ita nullus Deus finem ſuum haberet in ſeipſo,nec in alio:quoniam ſi in alio haberet, non eſſet Deus: eſsent ergo formæ cuiuſlibet Dei vacuæ ſine ſuo, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo vnus Deus, & non plures dij, in quo quælibet ſuarum formarum quieſcit, qualibet forma in ipſo exiſtente infinita,& ipſo infinito exiſtente,& completo ſine omni defectu. Si ſunt plures dij,plures ſunt æternitates,& quęlibet æternitas eſt Deus, & ſicut quilibet Deus infinitus eſt per æternitatem, oportet quod ſit infinitus per extenſitatem,cum ita ſit quod in Deo extenſitas & æternitas ſunt æquales in ſeipſis, & in magnitudine bonitatis, poteſtatis, & aliarum:ſed hoc eſſe non poſſet, ſi eſsent plures dij:quoniam æternitas eſset maior, quam extenſa magnitudo: quæ magnitudo tangeret magnitudinem alterius Dei, & haberet quilibet Deus rectitudines, quæ ſunt ſurſum & deorſum, antrorſum, retrorſum,dextrorſum & ſiniſtrorſum, in quibus magnitudines contrariarentur ſibiinuicẽ, ſicut rectitudines vnius corporis, quæ obuient ſibi inuicem, cum rectitudinibus alterius corporis, & ita quilibet Deus haberet ſubſtantiam terminatam, vſque ad vnum locum, & non extenderet ſe ad plus, & oporteret, quod vnus Deus eſset in alio, ſicut pars in parte, ita quod totum non ſequeretur, quod eſt impoſſibile, & contra magnitudinem bonitatis,æternitatis & infinitatis, & etiam contra curſum naturalem. Eſt ergo vnus Deus tantummodo, & non plures. Probauimus ergo primum articulum, videlicet vnum Deum eſse, & non plures. Secundus articulus eſt, credere & affirmare Patrem. Tertius articulus eſt credere & affirmare Filium,

lium. Quartus articulus eſt credere & affirmare Spiritum ſanctum. Et hos tres articulos probare volumus probando Trinitatem, quam probare intendimus tribus modis, ſecundum quod probauimus in libro quinto hominum ſapientum. Primus modus eſt ad probandum Trinitatem, probare in Deo pluralitatem plurium rerum. Secundus modus eſt probare, quod illæ plures res ſint perſonæ, quæ ſunt proprietates, ita quod vna ſit paternalis proprietas, alia filialis, & alia paſſiua ſpirabilitas. Tertius modus eſt probare, quod in Deo ſint tres perſonæ, ita quod non ſint plures, neque pauciores.

De Pluralitate Dei.

DEus eſt vnus, & eſt bonus, magnus, æternus, potens, &c. Vnde ſicut Deus ſe habet ad intelligere per ſapientiam, & ad amare per voluntatem, ſic ſe habet ad vnire per vnitatem, & ad bonificare per bonitatem, & ad magnificare per magnitudinem, & ad æternificare per æternitatem, & ad poſſificare per poteſtatem. Et hoc ita eſſe oportet, vt ſapientia & voluntas magis ſe non habeant ad finem, quam vnitas, bonitas, magnitudo, æternitas & poteſtas. Deus ergo ſe habet ad vnire per vnitatem ita, quod vnum producat, qui in tantum ſit vnus, quod non ſit alius, vt vnitas ſit ita ratio vni, quod producat vnum: ſicut bonitas eſt ratio bono, quod producat bonum, & voluntas eſt ratio amanti, quod producat amatum, & ſapientia eſt ratio intelligenti, quod producat intellectum. Deus inquantum eſt vnus non poteſt ſeipſum producere; videlicet ſuam vnitatem: quoniam nullum ens ſeipſum producere poteſt. Et quia oportet, quod producat vnum, vt vnitas ſit ratio fini ſui ipſius: oportet quod ſit vnus Deus, qui producat vnum Deum ita, quod vnus ſit producens, & alius ſit productus, & quod vnus ſit de vno, & quod de ambobus ſit vnire: ita quod ſub ratione vnitatis ſint tria concreta de ſua eſſentia & natura, & omnia tria vna eſſentia & vna natura, & non plures eſſentiæ nec naturæ, vt vnitas ſit magna: & alia tria ſunt vniens, vnibilis & vnire. Oportet ergo de neceſſitate, quod inter illa ſit diſtinctio, intantum quod vnum non ſit aliud, ſine qua diſtinctione vnitas non poſſet eſſe ratio vni quod producat vnum, & eſſet ocioſa, & per illam non ſequeretur aliquid in ſua eſſentia, nec de ſua eſſentia & natura, & eſſet parua in ſeipſa, & magna in creaturis, in q̃bus eſt ratio vni creaturæ, quod producat aliam creaturam per modum generationis & ſecundum curſum naturalē: ſicut Martinus, qui eſt vnus, cui vnitas Dei eſt ratio, quod Petrum producat, qui eſt vnus filius ſuus: oportet ergo quod vnitas Dei quæ non poteſt eſſe maior ratio alij, quam in ſemetipſa ſit ratio in ſuamet eſſentia vni Deo: quod producat vnum Deum. Probatum eſt ergo quod in Deo pluralitas ſit de neceſſitate ſecundum magnitudinem vnitatis & ſuę bonitatis, æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, & gloriæ. Omnis vnitas maior eſt in magnitudine bonitatis & poteſtatis per exiſtere & agere, quam per exiſtere tantum, aut per agere tantum. Sicut ignis qui maior eſt per ſuũ eſſe & per ſuum calefacere, quàm per ſuum eſſe tantùm, aut per ſuum calefacere tantum: & quod non eſſet hoc, ꝙ eſt. Eſt ergo vnitas Dei maior in magnitudine bonitatis, æternitatis & poteſtatis per exiſtere, & agere, quã non eſſet per

vnum

vnum tantum. Et quia oportet quod in illa ſit maior magnitudo bonitatis, æternitatis & poteſtatis, quæ poſſit eſſe:oportet quod in illa ſit hoc quod eſt,& quod habeat operationem in ſe vnitiui,vnibilis & vnire, quam operationem habere non poſſet ſine diſtinctione plurium,cum ita ſit quod operari vnitatis non poſſit eſſe ſine vnire, ita quod vnus non ſit alius. Sicut faber qui non poteſt agere de ferro nec de vnitate illius abſque vnire, ita videlicet quod de ferro vnum clauum faciat aut vnum cultellum vel plures. Eſt ergo in vnitate Dei pluralitas plurium : ita quod vnus non eſt alius, vt ſua vnitas poſſit eſſe magna per exiſtere & agere. Deus eſt Deus per deitatem:ſicut bonus eſt per bonitatem, & vnus per vnitatem. Et quia ipſe in ſe habet agere : inquantum intelligit ſemetipſum , & diligit ſemetipſum : oportet quod in ſeipſo habeat deificare : ſicut in ſe habet intelligere & amare. Quoniam ſi haberet intelligere & amare , & non deificare , maior eſſet per ſapientiam & voluntatem in bonitate, poteſtate, æternitate & fine quam per deitatem:quod eſt impoſſibile.Eſt ergo in deitate deificare quod in ſe ipſo eſſe non poteſt ſine diſtinctionare deificantis, deificabilis , & deificare,& ſeipſum deificare non poteſt,quoniam iam Deus eſt, & eſt deitas:ſicut ſeipſum æternare non poteſt, cum iam ſit æternus & æternitas. Sed de ſeipſo poteſt deificatum deificare de deificante per deificare. Probatum eſt ergo quod in Deo ſit pluralitas ſuſtentata in deificante , deificabili , & deificare , cum diſtinctionare. Deus eſt Deus per ſuum exiſtere:ſicut martellus, qui martellus eſt per ſuum exiſtere:& panis qui eſt panis,quia eſt de farina & aqua,& ſic de aliis ſubſtātiis. Vnde ſicut martellus eſt, vt ſit clauus : & panis , vt homo ex ipſo viuat : ita & multomelius eſt Deus , vt ſit Deus : quoniam ſi Deus non eſſet ratione finis,ſed ratione exiſtentiæ:eſſet in minori bonitate magnitudinis, æternitatis,poteſtatis,ſapiētiæ,volūtatis, gloriæ,virtutis,& veritatis:& martellus , & panis eſſent in maiori magnitudine bonitatis quam Deus, inquantum eſſent per modum eſſendi hoc quod ſunt , & quod per eorum exiſtere ſequeretur aliquod bonum , & Deus non eſſet niſi tantummodo per ſuū exiſtere, & quod in ſe non ſequeretur aliquod bonū p ſuū exiſtere, ſed in creaturis & diſpoſitus eſſet ad producendū magis parua quā magna, in quibus eſſet finis ſui exiſtere : ſicut finis martelli , qui eſt in fine claui , & finis panis in vita hominis. Et hoc eſt impoſſibile,quod aliquis finis qui non ſit de eſſentia Dei , ſit finis ſuæ exiſtentiæ : nec quod martellus & panis ſint in maiori magnitudine quā Deus, qui eſt cauſa prima. Eſt ergo in Deo exiſtentia & agentia,& oportet quod Deus ſit ita bonus, & ita magnus per agentiā ſicut per exiſtentiā,& per exiſtentiam ſicut per agentiam, Eſt ergo Deus intantum Deus per agere ſicut per exiſtere:vnde cum Deus ſit per exiſtere , oportet quod ſit Deus per agere : videlicet per deificare, ita quod Deus ſit de Deo & quod deificans ſit , vt ſit deificatus , & deificabilis , & deificare , & deificatus , & deificabilis : vt ſit deificans , & deificare:& deificare vt ſit deificans & deificabilis , hoc autem eſſe non poſſet ſine pluralitate plurium. Eſt ergo in Deo pluralitas de neceſſitate.Deus eſt purus actus,& eſt actus purus infinitè,

oportet ergo quod in illo ſit infinire, quoniam ſi in ſua actualitate infinita non eſſet infinire, ſequeretur in illo contradictio: videlicet quod eſſet actus infinitus & non infinitus, eſſet actus infinitus inquantum per modum exiſtendi, ita quod ſua exiſtentia non haberet terminum in extenſitate, ſicut in æternitate, in qua non eſt terminus principij, medij & finis, & eſſet infinitas finita in infinire, in hoc quod ipſum non haberet, & ſic eſſet infinita & finita, quare nõ poſſet eſſe in actu infinito. Oportet ergo quod infinire ſit de infiniente & infinibili, de quibus non poſſet eſſe abſque pluralitate omnium trium. Et etiam oportet quod ſi in Deo non eſſet infinire bonitatis in bonificare, quod eſt de bonificante & bonificabili, & in æternare quod eſt de æternificante & æternificabili, & in poſſificare, quod eſt de poſſificante & poſſificabili, & intelligere, quod eſt de intelligente & intelligibili, & in velle quod eſt de volitiuo & volibili: & ſic de aliis formis, eſſent bonitas occioſa in hoc quod non eſſet bonitas, ad infiniendum bonum de bono, cuius ocioſitas ſibi eſſet mala. Et idem eſt de æternitate quæ foret ocioſa ad infiniendum de æternificante & æternificabili, cuius ocioſitas ei eſſet priuatio infinitatis. Et de poteſtate quæ eſſet ocioſa, inquantum non eſſet ratio ad infiniendum. Cuius ocioſitas ei eſſent impoſſibilitas poſſibilis & poſſiti, & idem eſt de aliis formis. Oportet ergo de neceſſitate quod quælibet formatũ de habeat ad infinire, vt in ipſo ſint ita purus actus, ſicut ſunt in infinitate. Oportet etiam quod ſint in infiniente & infinibili ita actus purus, ſicut ſunt in infinitate: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi in Deo non eſſet pluralitas, eſt ergo pluralitas in Deo de neceſſitate.

De Diuinis Proprietatibus.

PRobatum eſt ſupra quod in Deo ſit pluralitas, modo probare volumus quod illa pluralitas ſit in proprietatibus perſonalibus, videlicet in proprietate Paternali, Filiali, & Spirituali paſſibili. In bonitate Dei ſunt bonificans, bonificabilis & bonificare, & in magnitudine, magnificans, magnificabilis & magnificare, & in æternitate æternificans, æternificabilis & æternificare, & in ſua poteſtate poſſificans, poſſificabilis & poſſificare, & in ſapientia, intelligens, intelligibilis & intelligere, in voluntate amans, amabilis & amare, & ſic de cæteris dignitatibus Dei. Et hoc oportet eſſe de neceſſitate vt ipſæ dignitates non ſint ocioſæ, & quod in ſeipſis ſuum habeant complementum, ſicut intelligere Dei, quod bonum eſſe oportet per bonitatem, & de bonitate, & de magnitudine ratione cuius oportet quod ſit magnum. Et idem eſt de æternare, ratione cuius eſt æternum, & de æternitate, & idem eſt de intelligere, quod oportet eſſe per ſapientiam & de ſapientia, & ſic de amare, quod oportet eſſe de voluntate. Et ſi hoc ita non eſſet, intelligere Dei non eſſet magnum in bonitate nec de bonitate, & ſic de magnitudine & cæteris. Et quia intelligere eſt magnum, oportet quod intelligens ſit magnus & intelligibilis magnus, & quilibet ita magnus, quod non poſſit eſſe maior, neque melior, neque plus æternus, & ſic de aliis. Oportet ergo quod intelligens ſit pater, & intelligibilis ſit filius, ita quod Deus intelligens ſeipſum producat ita magnum intelligere in ſemetipſo, quod ſequatur ex ipſo intellectus qui ſit de eſſentia intelligentis, & quod intelligens, & intelle

tellectus ſint intelligere eſſentialiter, & quod diſtinctio remaneat inter intelligentem, & intellectum, & quod ſit de patre & filio, & oportet quod ſit patris & filij: quia oportet quod intellectus ſit de intelligente, vt intelligere ſit maius, quoniam ſi non eſſet de eſſentia intelligentis, eſſet minor, quæ quidem minoritas in Deitate locum non habet. Quia ſicut Martinus qui generat filium de ſeipſo vocari debet pater quia generat de ſeipſo: ita Deus intelligens, qui de ſeipſo intellectum producit, vocari debet pater, & per conſequens intellectus vocari debet filius. Et oportet quod quilibet ſit ſuppoſitum perſona & ſubſtantia, vt magnitudo ſufficiat de ſeipſa, & de bonitate, æternitate, & de poteſtate, & de aliis dignitatibus omnibus tribus. Probatum eſt ergo quod pluralitas ſit de paternitate, & de filiatione. Oportet quod pluralitas Dei ſit amantis, amabilis, & amare, & in amante, amabili, & amare, & per amantem, amabilem, & amare. Quoniam ſi aliqua iſtatum formarum deficeret, eſſet vacua vna aut duabus, aut omnibus tribus. Eſt ergo pluralitas de amare, & in amare, & per amare, & in amante, amabili, & de amante, amabili, & per amantem, & amabilem, & ita ſufficit magnitudo bonitatis, & cæterarum formarum omnibus tribus. Oportet ergo quod amans ſit pater, & amatus ſit filius, cum ita ſit quod inter patrem & filium poſſit eſſe maior bonitas, & magnitudo amoris (quia filius eſt de patre) quam inter aliqua alia ſuppoſita, quæ non ſunt de eſſentia amoris, nec ſunt pater & filius. Et quia pater amat filium, & filius amat patrem, oportet quod magnitudo ſufficiat ita fortiter de ſeipſa, & de bonitate, æternitate, poteſtate, & de aliis ipſi amare, quod eſt inter patrem & filium, quod illud amare ſit ita magnum in omnibus dignitatibus, & per omnes dignitates, & de omnibus dignitatibus: ſicut ſunt pater & filius. Oportet ergo quod amare ſit perſona, & proprietas ſpirabilis, per quam oportet quod vocetur Spiritus ſanctus, qui exit & producitur de patre & filio, patre amante filium & filio patrem, & quolibet amante alium quantum ſemetipſum. Et ſi ille exitus qui exit de amore patris & filij (quam quidem amorem habent ambo) non eſſet Spiritus ſanctus, non ſufficeret ei magnitudo bonitatis, æternitatis, poteſtatis, & aliarum dignitatum, & eſſet ille exitus ſubiectum minoritati, & paruitati, quæ eſt contra magnitudinem, & non eſſet hoc quod eſt in aliqua forma, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo ille exitus Spiritus ſanctus, videlicet perſona paſſiua ſpirabilis, & ſpirata ab amore, qui eſt ſpirabilitas actiua, & pater & filius, vno alium diligente. Oportet quod pluralitas diuina (quam probauimus) in maiori ſit relatione, quę poteſt eſſe bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & aliarum: ſicut in amore, in quo amans, amabilis, & amare, qui ſunt de ſua eſſentia, ſunt in maiori relatione, quam amans, amabilis, & amare, quæ non ſunt de ſua eſſentia. Sicut Martinus qui denarios diligit, & honores, & delitias carnales, & ſic de aliis. Poſtquam ergo in pluralitate Dei ſit maior relatio amantis, amabilis, & amare, oportet quod amans ſit pater, & amabilis filius, & amare Spiritus ſanctus, & quod omnes tres ſint amor & relatio vnius ad alium, exiſtentibus amore & relatione ſuſtentatis in ipſis: ſicut eſſentia in ſuis concretis, quæ ſunt ex illa eſſentialiter: eſt ergo ſuſtentatio proprietatum perſonalium, quæ ſunt

paternitas, filiatio, & ſpiratio, vt relatio ſit magna in magnitudine bonitatis, & amoris, & aliarum: ſicut amor in quo non poteſt eſſe amans ſine amabili, nec amans, & amatus ſine amare. Naturaliter maior concordantia bonitatis, magnitudinis, æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, & aliarum quæ poſſit eſſe in pluralitate, videlicet in proprietatibus diſtinctis, & perſonalibus, poteſt eſſe inter Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: quoniam in hoc quod patet de ſeipſo, & de toto hoc quod habet producit filium, & filius non eſt ex alio niſi ex patre: ſicut Petrus filius Martini, & ſuæ matris, qui non eſt tantummodo de Martino, imo eſt de ſua matre, nec eſt de toto Martino, quoniam non eſt de eſſentia ſuæ animæ rationalis, nec eſt Martinus, quoniam Martinus eſt in vno loco, & Petrus ſuus filius in alio: ſed in Deo non eſt ita, quoniam filius eſt de toto patre, & in patre, & pater in filio, & pater de toto ſuo amare amat ſuum filium, & filius de toto ſeipſo amat patrem, & amare eſt de ambobus, & de vna amatiuitate, quæ eſt ambo, & illa remanet vna amabilitas. Et ideo maior concordantia quæ poſſit eſſe, eſt illorum trium in magnitudine bonitatis & aliarum: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi pluralitas non eſſet paternitatis, filiationis, & ſpirationis. Oportet quod diuina pluralitas ſit in maiori æqualitate quæ poſſit eſſe inter vnum & aliud, vt illa maior æqualitas ſufficientiam habeat magnitudinis, bonitatis, æternitatis, & aliarum. Eſt ergo maior æqualitas, quæ poſſit eſſe inter Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: ſicut filius qui eſt ex tota bonitate patris, & ex tota magnitudine illius, & ſic de tota æternitate, & de tota poteſtate, ſapientia, & voluntate. Hæc ita magna æqualitas non poſſet eſſe niſi inter patrem & filium, patre generante filium de toto ſeipſo, & de tota ſua bonitate, magnitudine, æternitate, & aliis, & patre cum filio ſpirante Spiritum ſanctum exeuntem ſiue ſpiratum de tota bonitate amborum, & de tota eorum magnitudine, & cæteris, & exiſtente æquali medio amborum in hoc, quod exit ex ambobus. Oportet ergo quod pluralitas diuina quæ requirit ſecundum ſuam bonitatem, & naturam maiorem æqualitatem ſuppoſitorum, ſit in æqualitate paternitatis, filiationis, & paſſiuæ ſpirationis.

De Numero diuinali, æternali.

PRobatum eſt quod in Deo ſit pluralitas perſonarum, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, modo volumus probare, quod perſonæ pauciores eſſe non poſſunt, nec plures tribus ſecundum magnitudinem bonitatis, æternitatis, poteſtatis, & aliarum. Magnitudo bonitatis eſt, quod habeat in ſeipſa & de ſeipſa bonificatiuum, bonificabile, & bonificare: & magnitudo æternitatis eſt, quod habeat in ſeipſa & de ſeipſa æternificatiuum, æternificabile, & æternificare, & idem eſt de aliis formis. Et ideo ſignificatum eſt, quod perſonæ diuinæ ſunt tres, & nō plures neque pauciores: quoniam ſi eſſent plures oporteret quod in formis illud plus eſſet ſuperfluum. Sicut in bonitate, in qua oporteret, quod duos haberet bonificatiuos aut plures, & duos bonificabiles aut plures, & duo bonificare aut plura. Et non ſufficeret vnus bonificatiuus, vnus bonificabilis, & vnum bonificare, & ita deficeret magnitudo cuiuſlibet, qui defectus eſſet malus, & paruitas cuiuſlibet. Et ſi in bonitate non eſſet niſi vnus bonificatiuus, & quod

non

non eſſet bonificabilis, qui eſſet de eius eſſentia, & bonificare quod eſſet de eſſentia amborum, non poſſet eſſe relatio in magnitudine bonitatis, & ei deficeret magnitudo, & hoc eſſet malum. Sunt ergo in bonitate tres, & non plus, neque minus, & hoc idem in æternitate, & in aliis formis. Et eſt bonificatiuus, magnificatiuus, æternificatiuus, poſſificatiuus, & intellectiuus, & in amore amatiuus, qui eſt Pater. Et bonificabilis, magnificabilis, æternificabilis, & intelligibilis: & in amore amabilis, qui eſt filius, in quo amore, amare eſt Spiritus ſanctus, qui eſt bonificare, magnificare, æternificare, poſſificare & intelligere. Et eſt diſtinctio inter Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, ita quod in amore, Pater, & Filius ſunt generare, & Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt in amore ſpirare, exiſtente ſpirare diſtincto, inquantum Pater, & Filius ſunt ſpiratiui, & Spiritus Sanctus ſpirabilis. Sunt ergo tres perſonæ & non plures, neque pauciores. Si in diuinis ſit vnus Pater & non plures, vnus Filius & non plures, vnus Spiritus ſanctus & non plures, magnitudo ſufficit cuilibet perſonarũ in ſingularitate cuiuſlibet. Et idem eſt de bonitate, quæ ſufficit ſingularitati cuiuſlibet. Et idem faciunt æternitas, poteſtas, ſapientia, & voluntas. Sicut in vno regno, in quo ſufficit vnus Rex, bonus, magnus, potens, ſapiens & virtuoſus: & in cœlo, in quo ſufficit vnus Sol, & vna Luna, & in elementatis, vnus ignis, vnus aër, vna aqua, & vna terra, & in anima vnus intellectus, vna memoria, & vna voluntas, & in argumento duæ maximę & vna concluſio, & in corpore, vnum longum, vnum latum, & vnum profundum; & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Oportet ergo quod in Deo ſufficiat vnus Pater, vnus Filius, & vnus Spiritus ſanctus, qui ſunt vnus Deus, & non plures. Sicut in amore Dei, in quo amans, amabilis & amare ſunt vnus amor, vnus Deus: amabilis vero & amatus ſunt vnum, idem numero, qui eſt filius: quoniam ſi amatus eſſet vnus, & amabilis eſſet alter, amatus eſſet ductus de potentia in actũ, & amabilis eſſet in potẽtia & in futuro. Et pater eſt amans, & eſt amatus per filiũ, & eſt idẽ numero, quod amãs & amatus. Et eſt diſtinctio in hoc, quod inquantum ipſe eſt amans, eſt pater, & inquantum ipſe eſt amatus, eſt amatus per filium, & hoc idem eſt de filio, qui inquantum pater ipſum intelligit, eſt filius, qui eſt amans, inquantum amat patrem. Et idem eſt de Spiritu ſancto, qui inquantum eſt amans, eſt Spiritus ſanctus, & amatus ſunt Pater, & Filius amati per Spiritum ſanctum ex ambobus ſpiratum, Patre & Filio exiſtentibus vno amante, qui amant, ſcilicet Spiritum ſanctum producendo ipſum. Eſt vnus alius modus amandi, de quo non ſequitur productio, ſicut Pater qui amat ſeipſum, in quo amore ſunt amans, & amatus, & amare vna eadem perſona in numero. Et idem eſt de Filio, qui amat ſemetipſum, & eſt vna eadem perſona in amando ſemetipſum, vt de Patre dictum eſt. Et idem eſt de Spiritu ſancto. Et amare cuiuſlibet eſt vna eſſentia, & vnus amor ita: ſicut eſt vna bonitas, cuiuſlibet ſiue omnium trium, & vna magnitudo, vna æternitas, vna poteſtas, vna ſapientia, vna volũtas, vna Deïtas, & vnus Deus. Et hoc oportet eſſe de neceſſitate, vt magnitudo bonitatis, & ſuæmet æternitatis, & aliarum formarum ſufficiat proprietati cuiuſlibet perſonę, & communitati omnium trium. Et iſte paſſus eſt multum vtilis ad ſciendum, & ne-

ct ſatius illis, qui de ſancta Trinitate deſiderant habere cognitionem. Maior concordantia quæ ſit in aliquo numero, in numero ternario conſiſtit, ſic in bonitate, concordantia, bonificatiui, bonificabilis & bonificare: & in magnitudine, concordantia, magnificatiui, magnificabilis & magnificare: & ſic de aliis. Et quia oportet quod maior concordantia numeri, quæ poſſit eſſe, ſit in Deo, & non minor, oportet ergo quod ſit ex tribus tantum, & non de pluribus, nec paucioribus. Ex paucioribus non poteſt eſſe: quoniam concordantia eſſet minor, quoniam concordātia maior eſt ex tribus, quàm ex duobus. Ex quatuor non poteſt eſſe, quoniam quartus eſſet in concordantia ſuperfluus, ſicut in bonitate, in qua ſufficit concordantia trium, videlicet concordantia bonificatiui, bonificabilis, & bonificare. Eſt ergo concordantia maior ex tribus, & eſt maior ex tribus, quam ex alio numero: quoniam vnus naſcitur ex alio vno, & vnus exit de duobus, & omnes tres remanent, vna eſſentia, vna natura, vnus Deus in numero, ita quod non ſequitur quartus numerus, qui ſequitur in creaturis: ſicut homo qui eſt de corpore, & anima, & ex coniunctione amborum, & tranſit in tertium numerum, qui non eſt aliqua de ſuis partibus, nec aliqua de ſuis partibus eſt homo, ſed in Deo, Pater eſt Deus, & Filius eſt Deus, & Spiritus ſanctus eſt Deus, & omnes tres ſunt vnus Deus, & ille Deus qui eſt Pater, & qui eſt Filius, & qui eſt Spiritus ſanctus. Et ita remanet numerus in tribus perſonis, & in vno Deo, & vnus non eſt aliud niſi tres perſonæ, nec perſonæ ſunt aliud, niſi ille vnus. Et ita oportet eſſe de neceſſitate, vt in Deo non ſint partes, nec compoſitio, & quod magnitudo de ſeipſa, & de bonitate, æternitate, poteſtate, & aliis numero ternario ſufficiat, de quo dictum eſt ſupra. Maior æqualitas quæ poſſit eſſe inter plura, poteſt eſſe in numero ternario: ſicut vnum, quod æqualiter poteſt eſſe inter duo, & magis æqualiter, quàm inter tria aut quatuor, aut inter plura: quoniam ſecundum eſſet longius, ſiue remotius à quarto, quam à primo, vel à tertio, & primum propinquius eſſet ſecundo quàm tertio & quarto, & tertium propinquius eſſet quarto quàm primo. Etiam ſi æqualitas fiat de ſex, ita quod duo ſint in medio, & duo ſint primi, & duo in fine, non poteſt eſſe magna æqualitas de ſex; ſicut de tres tantummodo, quoniam vnum de duobus quæ ſunt in medio, propinquius eſt duobus quæ ſunt in principio, quam aliud quod eſt ſuum conſocium, quod eſt propinquius illis duobus qui ſunt in fine. Oportet ergo conſiderate de neceſſitate numerum ternarium in Deo, vt poſſit eſſe in numero diuinarū pſonarū æqualitas maior & ꝓpinquitas, quę poſſit eſſe, ſicut Spiritus ſanctus qui eſt in medio Patris, & Filij, inquantum exit ex ambobus: ſicut amare quod eſt in medio amantis, & amabilis, inquantum eſt ex ambobus, & Filius qui eſt in medio Patris, & Spiritus ſancti, & in hoc quod tantum exit Spiritus ſanctus ex Filio ſicut ex Patre, qui eſt in medio Filij, & Spiritus ſancti: quoniam in tantum Pater Spiritum ſanctum ſpirat, ſicut Filium generat. Omnis perfectio poteſt eſſe in principio medio & fine, & extra iſta non poteſt eſſe, nec ſine iſtis tribus poteſt eſſe. Et quia numerus diuinarum perſonarum debet eſſe perfectus, ſe perficit in tribus, videlicet quod ſit vnum principium quod non ſit principiatum, & quod ſit

principians, & iſte eſt Pater. Et oportet quod aliud ſit principiũ ꝙ ſit principiatũ,& iſtud eſt Filius qui principiat Spiritum ſanctũ,& eſt principiatus per Patrem. Eſt & aliud principiũ quod eſt principiatum, quod eſt ſanctus Spiritus, & non principiat aliud principium,vt numerum compleat,& finem principij, & vt principiare poſſit eſſe in medio. Quoniam ſi ſanctus Spiritus alium principiaret, & ille alium principiaret, & ſic in infinitum non poſſet numerus eſſe completus, & ſemper vnum in potentia principiabile non principiatum remaneret, vnde principiare in medio principiantis & principiabilis principiati ſtare non poſſet. Et ita numerus non eſſet ex tribus, ſed ex pluribus,in quibus quies in fine non eſſet, quoniam finis non eſſet, & principium & medium eſſent vacua, inquantum finem nõ haberent actualem ſed potentialem, ad quam ſe haberent æternaliter, & illum habere non poſſent, & ſic deficeret magnitudo bonitatis, & aliarum principio, medio & fini, qui defectus eſt impoſſibilis: per quam impoſſibilitatem probatum eſt, quod numerus perſonarum tantummodo in Trinitate conſiſtit, quam probauimus de neceſſitate cum auxilio Domini ſuperioris, cui placeat, quod homines de ipſa cognitionem habeant, vt per cognitionem melius ipſam poſſint recolere & amare; etiam quod de ipſa infidelibus, qui ipſam non credunt, cognitio dari poſſit, per quam cognitionem ad ſuam gloriam valeant peruenire. Probauimus ſupra beatam Dei Trinitatem quam Saraceni & Iudæi ignorant,& credunt quod Chriſtiani credant in aliam Trinitatem, quæ ſit ex partibus ex quibus ſequerentur quatuor dij. Quoniam dicunt, quod Chriſtiani credunt, quod tunc quando Incarnatio Filij Dei fiebat, diuina eſſentia, & natura ſe in tres partes diuidebat, quarum vna eſt Pater, alia Filius, alia Spiritus ſanctus. Et aliqui dicunt quod ſancta Maria eſt alia pars, & ſic arguunt, quod Chriſtiani ſunt in errore, cum ita ſit, quod eſſentia Dei ſit infinita, & indiuiſibilis, & immutabilis. Etiam dicũt quod Pater ſit antequam Filius, & Pater,& Filius antequam Spiritus ſanctus, & quod vna perſona ſit in vno loco, & alia in alio. Et plura alia inconuenientia, & impoſsibilia opponunt contra Chriſtianos, quas oppoſitiones & poſitiones non facerent, ſi beatam Dei Trinitatem ſcirent, quam Chriſtiani credunt. Et ideo Dominus Papa, & eius fratres Cardinales bene facerent, ſi tractarent & ordinarent, quod eſſent homines ſancti & deuoti ad moriendum pro Ieſu Chriſto, & edocti in lingua Arabica, ſiue Saracenica, qui irent ad prædicandum Saracenis, & diſputandum cum eis, oſtendendo beatam Dei Trinitatem, quam Chriſtiani credunt, & negando illam Trinitatem, quam Saraceni credunt & dicunt, quod Chriſtiani credunt. Et per hũc modum poſſet Dominus Papa & eius fratres plus fidem catholicam exaltare quam per gladium, ſcutum vel cultellum.

De Creatione.

QVintus articulus eſt credere & affirmare, quod Deus ſit creator mũdi, vt in tabula generali per quinq; rationes probauimus, & adhuc in hoc libro per rationes quinque probabimus. Et primo ſic: ſi mundus eſt æternus, ſunt duæ æternitates, æternitas Dei & æternitas mundi, vnde ſequeretur minoritas magnitudinis, bonitatis,

nitatis, in æternitate Dei, quæ nobilior eſt & maior, ſi ſit ſingularis, quam ſi ſint plures æternitates: ſicut vnus Deus qui nobilior eſt & maior ſi ſit vnus, quam ſi plures eſſent. Et idem eſt de ſole, ſingularitas cuius eſt ratio magnitudini ſuæ bonitatis & ſuæ perfectionis. Et hoc idem eſt de luna, quæ ſingularis eſt, & dę igne ſimiliter, & ſic de aliis: ſicut eſt ſingularitas regis in vno regno, & intellectus in anima, & viſitiuitas in corpore Martini, ſui equi, & ſui falconis. Eſt ergo diuina æternitas contra magnitudinem ſuæ bonitatis, ſi ſunt plures æternitates: quoniam priuat ſingularitatem ſuæ æternitatis, quæ priuatio eſt mala & paruitas magnitudinis. Et quia homini contrarietas eſt impoſſibilis, vt Deus non ſit contra ſeipſum, oportet de neceſſitate quod Deus tantummodo ſit æternus. Eſt ergo mundus principiatus in tempore, quia principiat tempus in illo, nec aliquis alius ipſum poſſet principiare, quoniam ſeipſum principiaret ſiue principiaſſet: ſed hoc eſt impoſſibile, quod aliquod ens principiet ſeipſum Eſt ergo Deus creator mundi. Si mundus æternus, ſua æternitas eſt finis & complementum ſuarum partium, cum ita ſit, quod infinitum ſit finis & complementum finiti. Æternitas mundi eſt infinita, inquantum in tempore non eſt principiata, neque habet principium, medium, neque finem, & ſua bonitas eſt finita, inquantum ſe non extendit infinitè, & inquantum mundus eſt ſubiectus malitiæ quæ eſt contra bonitatem. Et idē eſt de magnitudine, quæ finita eſt in ſeipſa, inquantum mundus finitus eſt circulariter, cum ita ſit omne corpus finitum eſſe oportet. Eſt etiam poteſtas mundi finita, inquantū ſe non extēdit in infinitum, quod ſit de ſua eſſentia.

Et idem eſt de aliis formis & partibus mundi, quæ omnes in ſe ſunt finitæ, & ita intra quantitates: ſicut linea intra duo puncta. Veruntamen inquantum æternitas mundi eſt infinita, ſunt omnes partes generales ſubſtantiæ mundi infinitę in æternitate, inquantum durant ſine principio, medio & fine. Et ſic ſequitur, quod bonitas maior eſt in alio, quam in ſeipſa, & magnitudo. ſimiliter, & ſic de poteſtate & aliis formis, quod eſt impoſſibile ſecundum curſum naturalem, videlicet quod aliquod ens ſit maius & nobilius in alio, quam in ſeipſo. Eſt ergo probatum quod ſicut formæ mundi ſunt terminatę, & intra quātitates comprehenſę, ita duratio mundi terminata eſt in principio & fine in tempore. Eſt ergo mundus creatus & non æternus, & ipſum creatum vocamus, quia non eſt productus ex alio, ſed ex nihilo. Si mundus ſit æternus, magnitudo maiorem habet concordantiam cum malitia, quam cum bonitate, cum ita ſit, quod magis ſit de malo quam de bono, & ſemper fuit & erit, poſtquam mūdus non fuit principiatus: quoniā, ſi vnus homo ſit bonus, mille alij homines ſunt mali, & ſi vnus homo viuat centum annis, mille millia erūt in priuatione & plus. Et ſi in hac vita habeat vnum placitum & vnum bonum, centum mala & diſplicita ſuſtinet, & nunquam fuit primus homo, nec erit vltimus. Et ſic extenditur magnitudo plus in malo, quam in poſſibilitate mali quam boni, & vitij quam virtutis, & falſitatis quam veritatis, & contrarietatis quàm bonę concordantiæ, & priuationis finis quam eſſe. Et ſic æternitas mundi, magis ſubiecta eſt malo quam bono, & minori bono, quam maiori, & maiori malo quam minori. Et eſt ſuus finis priuatio re-

rum,

rum, quæ ſunt generabiles & corruptibiles, quæ ſe habent per ſecundam intentionem ad eſſe, & principaliter ad non eſſe. Et ſequitur ſecundum curſum naturalem, quod miniora bona ſint magis amabilia quam maiora, & maiora mala, minus timibilia quam minora, & hoc eſt inconueniens. Eſt ergo mundus creatus de nihilo, vt inconuenientia antedicta non ſint, & quod magnitudo habeat concordantiam maiorem cum bonitate, quam cum malitia, & inquantum mundus erit melior ſecundū vitam æuiternalem, quam in ſua arbore probabimus. Probauimus beatam Dei Trinitatem, in qua Pater producit æternaliter Filium, & Pater, & Filius ſpirant Spiritum ſanctum æternaliter. Et ſi mundus ſit æternus, æqualis eſt productio diuinæ æternitatis, cum æternitate mundi ſecundum durationē, ita quod in æternitate ſunt duæ productiones æquales, videlicet diuina productio, & productio mundi. Et ita ſequitur quod operatio intra non comprehendit in omnibus modis operationem, quæ eſt extra, quæ operatio exterior eſt mundus, qui æqualis eſt operationi interiori in duratione, quæ æqualitas eſt impoſſibilis ita in duratione, ſicut in bonitate, magnitudine & cæteris, vt æternitas Dei ſit ita æqualiter ante mundum in tempore creatum: ſicut bonitas Dei ante bonitatem mundi, & ante alias ſuas formas ipſis exiſtentibus per quantitatem in quantitate & bonitate Dei, ſine quantitate exiſtente. Eſt ergo mundus creatus & nouus. Si mundus ſit æternus in ſuis partibus non eſt generale principium quod ſit de ſua eſſentia, quoniam ſua æternitas non eſt principiata, nec ſua poteſtas, nec aliqua de ſuis formis generalibus quæ ſunt de ſua eſſentia. eſt principiata, & ideo non poſſunt eſſe principium generale ad principia particularia, quæ ſint de ſua eſſentia. Nec poteſt eſſe finis vniuerſalis in mundo, quoniā vniuerſalis non poteſt eſſe ſine principio vniuerſali, principio & fine exiſtentibus de eſſentia ſubſtātiæ. Nec poteſt eſſe mediū generale in ſubſtantia mundi, quoniam medium generale non poteſt eſſe ſine principio generali & fine generali. Non ſunt ergo principium, medium, & finis, formæ generales, quæ ſint de eſſentia mundi. Quare ſequitur de neceſſitate quod in mundo non ſunt formæ particulares exiſtentes ſub principio, medio & fine generalibus, quod eſt impoſſibile & contra experiētiam, quam ſentimus. Sicut Petrus, qui habet principium, mediū & finem, & eius equus, & falco ſimiliter, & idem eſt de pomo, & de piſce, & de omnibus rebus exiſtentibus in generatione & corruptione. Oportet ergo quod ſint formæ generales naturales, ſub quibus ſtant particularia inferiora, exiſtentia de eſſentia & natura ſuperiori, ſicut partes exiſtentes ſub toto, quæ reguntur per ſuum totum. Probatum eſt ergo, quod mundus ſit creatus ratione experientiæ, quam habemus de principiis mediis, & finibus particularibus, quæ ſunt de eſſentia mundi & partibus illius, quæ eſſe non poſſent, ſi mundus eſſet æternus. Probauimus quod mundus ſit de nouo, & quod Deus ſit creator & mundus creatus. Et ideo Dominus Papa, & ſui fratres Domini Cardinales benefacerent, ſi niterentur opinionem deſtruere, quam habent Saraceni, Tartari, & plures Schiſmatici Chriſtiani, quod mundus ſit æternus, in qua opinione moriuntur, & vadunt ad pœnas perpetuas infernales, quæ finem non habebunt. Et ſit præiudicium Deo &

ſuę æternitati in opinione illorum qui negāt quod Deus ſit Creator. Fit etiam præiudicium Deo, & ſuæ æternitati ab illis, qui illam opinionem deſtruere poſſent, & ſunt negligentes ad illam deſtruendum. Præterea illa opinio eſt valdè periculoſa, quoniam fortiter multiplicatur in mundo, quoniam eius multiplicatio fidem diminuit, & ſpem alterius vitæ, quoniam ſi mundus ſit æternus, quicquid credimus de veteri Teſtamento, & nouo Teſtamento, contra veritatem credimus. Bonum eſt ergo etiam optimum probare, quod mundus à Deo ſit creatus.

De Recreatione.

Recreatio eſt ſextus articulus. Et iſtum in quatuor partes diuidimus. Prima pars eſt, quod primus homo peccauit. Secunda pars eſt, quod eius peccatum fuit generale ſenſualiter. Tertia pars eſt, quod illud peccatum generale fuit ſpiritualiter. Quarta pars eſt, quod recreatio facta eſt.

Quod primus Homo peccauit.

Deus creauit mundum, vt probauimus, homo eſt pars mundi, Deus ergo creauit hominem. Et creauit ipſum cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, concordantiæ, principij, medij & finis. Cum ita ſit, quod omnes iſtæ formæ ſint in Deo, & fuerunt in creatione hominis. Oportet ergo quod homo fuerit creatus in magnitudine bonitatis, durationis & cæterarum, vt inter formas agētes & patientes ſit concordantia magnitudinis, & magnitudinis, bonitatis & bonitatis, & ſic de aliis. Sicut ſol, qui in quantitate magnus eſt, & in luce, in virtute, & in motu: fuit ergo creatus cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis & aliarum. Similimodo homo magnus eſt, & maior quam ſol in magnitudine bonitatis, poteſtatis & virtutis ſecundum curſum naturalem, quoniam naturaliter plures bonitates participant cum homine quam cum ſole, quoniam homo ſentit & imaginatur, & poteſt recolere, intelligere, & diligere Deum, & hoc non facit ſol. Et quia homo quando natus eſt primò incipit ſentire malum quam bonum, & facere vanitates & praua, & peccata, antequam virtutes, incipit contra finem, quare creatus eſt, tale principium non habet ſol, quoniam ſemper eſt in ſtatu, quare creatus eſt. Et idem eſt de elementis, plātis, & animatis brutis. Oportet ergo quod homo habuerit in principio peruerſionē de bono in malum, & de magnitudine in paruitatem, & de duratione in priuationem, & de poteſtate in debilitatem, & de virtute in vitium in generali homine primo creato, per quem homo cecidit in peruerſionem; quæ eſt per peccatum mortale. Peccauit ergo primus homo. Olea quæ inſerta eſt in oleaſtro, ad ſe trahit materiam ex oleaſtro, & ab eo ſuſcipit augmentum, & fructum facit in ſua ſpecie, & non in illa quæ eſt ſpecies oleaſtri, nec oleaſter habet vnde fructum faciat in ſua ſpecie, quoniam olea conuertit ſpeciem oleaſtri in ſeipſa. Similimodo arbor rationalis eſt inſerta in ſenſuali, & ſecundum naturam magnitudinis, bonitatis, & virtutis deberet trahere ſenſuale ad bonum & non ad malum, & ad virtutem & non ad vitium. Et ſecundum quod homo incipit in ſua iuuentute, eſt contrarium: ſicut ſi oleaſter attraheret ſibi naturam oleæ, quæ eſt ſuperius, & quod oleaſter

fructum faceret in ſua ſpecie, & olea non, ita corpus trahit animam rationalem inferius ad diligendum vanitates & peccatam magis quàm virtutes & finem, propter quem homo creatus eſt. Sed hoc eſſe non poſſet, niſi primus homo peccauiſſet, quoniam iſte vſus generalis eſt in omnibus hominibus in principio, cum incipiunt venire in hunc mundum, nec poteſt principiari ab homine, qui non ſit generalis nec primus: ſicut nec piper nec alleum eſſent de complexione calida & ſicca, ſi ignis in principio non foret calidus & ſiccus, & vnus ignis generalis calidus & ſiccus ex quo omnia calida & ſicca deſcenderent, quæ non poſſent deſcendere ab igne qui exit de lapide & ferro qui generalis non eſt ad generationem piperis vel allei. Peccauit ergo primus homo, ratione cuius peccati corpus inclinat animam leuius ad vitia, quam anima corpus ad virtutes. Secundum quod dictum eſt in arbore elementali, bonitas eſt ratio bono quod agat bonum, & magnitudo eſt id, ratione cuius bonitas eſt magna, & duratio eſt id, ratione cuius bonitas durat magna, & magnitudo bona, & ſic de aliis, ſed hoc non eſt in ſtatu hominis, quoniam poſtquam mundus creatus fuit vſque nunc, eſt magis de malo quam de bono, & maius malum quàm bonum, & ſemper durauit magnitudo mali. Et de hoc experientiam habemus ſucceſſiuè, videlicet quod vnus homo habet ex alio, non ſequitur ergo quod bonitas ſit ratio bono, quod agat bonum magnum, quoniam deficit magnitudo bonitati, & bonitas magnitudini, & duratio deficit ambobus, & conſentit magnitudo, quod malitia ſit ratio malo, quod agat magnum malum, & conſentit duratio magnitudini mali, & remanet bonitas parua ratio bono, quod agat bonum, & hoc ſecundum ſtatum mundi, ſed hoc eſſe non poſſet, niſi primus homo peccauiſſet, quoniam ſecundus homo, aut tertius, aut quartus, & ſic de vno in alium non ſufficeret huic generalitati peruerſę de bono in malum, & de magna bonitate in magnam malitiam, & de magna duratione bonitatis, & magnitudinis in duratione malitiæ, & paruitatis. Peccauit ergo primus homo, ratione peccati, ſequitur iſta generalitas magnitudinis mali, & quæ tantum durauit, & adhuc durat. Contrarietas eſt forma accidentalis, & concordantia ſubſtantialis per vnum modum, & accidentalis per alium, ſecundum quod in arbore elementali, dictum eſt. Eſt ergo concordãtia propinquior magnitudini, quam contrarietas, & ideo magis poteſt concordantia naturaliter in bono, quam contrarietas in malo, cum ita ſit, quod poteſtas quæ eſt maior, plus poteſt quam poteſtas, quæ eſt minor. Sicut poteſtas piperis, quæ plus calefacere poteſt, quam poteſtas aniſij, & vna libra glaciei plus infrigidat, quam vna vncia. Et quia contrarietas deuiauit mundum in homine à fine, propter quem creatus eſt, in maiori quantitate deuiationis, quam retentionis, quam concordantia retinuit in homine, vt mundus remaneat in fine, propter quem creatus eſt: in hoc eſt ſignificatum, quod primus homo peccauit, vnde ſequitur quod contrarietas quæ naturaliter eſt forma minor quam concordantia, deuicerit concordantiam. Quoniam niſi primus homo peccauiſſet, contrarietas non potuiſſet, ita generaliter deuiciſſe concordantiam, & etiam quia concordantia bona eſt ſecundum curſum naturalem, & ſecundum quod eſt creatura. Sed nos loqui-

mur de contrarietate, quæ priuatio eſt concordantiæ, ſicut malitia quæ eſt peccatum; & priuatio bonitatis. Eſſe & priuatio contraria ſunt, & virtutes, & vitia, bonum & malum, magnum & paruum, veritas & falſitas, & ſic de aliis contrarietatibus. Et ideo malum quod eſt peccatum non conuenit cum eſſe, cum ita ſit, quod bonum quod eſt virtus, conueniat cum eſſe, ſicut falſitas quæ non conuenit cum eſſe, poſtquam veritas cum eſſe habet concordantiam: & idem eſt de magnitudine mali & de falſitate, quæ non concordant cum eſſe, poſtquam magnitudo boni, & veritatis cum eſſe habet concordantiam. Et hoc eſt ſecundum curſum naturalem, qui peruerſus eſt in innaturalem: ſicut calor naturalis hominis peruerſus in innaturalem, per aliquam occaſionem nimiæ comeſtionis, aut potus, aut alicuius exceſſus, vel læſionis complexionum. Sicut homo qui propter nimiam coleram habet febrem, aut per corruptionem alicuius humoris, aut habet dolorem in capite, cum nimis comederit, aut potauerit, quoniam ſine aliqua occaſione non poſſet fieri peruerſio caloris naturalis in innaturalem, nec ſanitatis in infirmitatem. Oportet ergo quod hæc infirmitas in qua ſunt homines, inquantum magis ſunt parati ad faciendum malũ, quam ad faciendum bonum, & ad magnum malum, quam ad magnum bonum, & plures ſunt homines, qui malum faciunt, & ſunt in falſitate ſine fide, quam illi qui bonum faciunt, & fidem habent, & plura mala facta ſunt quam bona, & plures homines ſunt in errore, quam in veritate in hominibus: ſic per primum hominem, qui peccauerit, ex cuius peccato fit noſtra infirmitas, quæ generalis non poſſet eſſe ſine peccato primi hominis generalis ad omnes homines, inquantũ omnes ex illo ſunt deriuati, peccauit ergo primus homo. Probauimus ergo ꝙ primus homo peccauit, poſſunt tamen aliqui homines dicere, ꝙ quilibet homo peccat, tunc cũ peccat per ſuam libertatem & actualitatem, & non per primum hominem & in hoc non contradicimus ſecundum modum peccati actualis particularis: ſicut Petrus, qui eſt peccator; & Martinus ſimiliter; & poterit eſſe, quod Guillelmus, & Iacobus ſint homines iuſti: quare peccatum actuale non extenditur ad omnes, ſed eſt particulare tantum. Præterea homo non peccat per libertatem, quam habet: ſicut faber qui non peccat faciendo cultellum, quem non benefacit propter martellum, ſed quia ipſum neſcit facere bene, aut quia ipſum bonum non vult facere. Et ratio quam nos induximus ad probandum, quod primus homo peccauerit, eſt de generalibus principiis, videlicet de maiori apparatu, ſiue promptitudine, quam habemus ad faciendum malum, quàm ad faciendum bonum, & libentius facimus, & plus de malo facimus quam de bono, & prius facimus malũ quam bonum, & prius ſentimus malum pœnæ quàm bonum quietis. Et per hanc generalitatem talem quæ non poteſt eſſe ſine occaſione, & occaſio non poteſt eſſe in homine particulari principiata, probauimus quod peccatum principiatum eſt de homine generali, qui vocatur Adam, de quo nos omnes proceſſimus.

Quod peccatum Adæ ſit generale ſenſualiter.

PRobauimus, quod primus homo peccauerit, modò probare volumus

mus, quod illud peccatum ſit originale & generale ad omnes homines naturaliter, ſecundum corpus cuiuſlibet hominis. Ita tamen naturale, ſicut naturaliter quædam puella nutrita fuit de veneno, quod naturaliter homines occidit, ita dicimus quod peccatum originale eſt naturale, inquantum extenſum eſt, & ſeminatum in omnibus hominibus contra curſum naturalem virtutum, ad quas habendum ſunt creati omnes homines: ſicut ſi vna puella nutrita eſſet cum tyriaca, cum qua vixiſſet naturaliter contra venenum. Deus eſt iuſtus, ideo quicquid facit, cum iuſtitia facit, & eſt bonus, & ideo quicquid facit, cum ſua bonitate facit, & eſt vita, & ideo hominem creauit ad viuendum: ſequitur ergo quod Deus creauit hominem ad viuendum, & non ad moriendum. Vnde cum homo ſit mortalis naturaliter, oportet quod illa natura mortalitatis euenerit per originale peccatum, ita generale ad mortalitatem, ſicut mortalitas generalis eſt, ad omnes homines exiſtentes aliqui iuſti, & boni, & alij iniuſti & mali, exiſtente mortalitate tantum in iuſtis & bonis, quantum in iniuſtis & malis. Eſt ergo peccatũ originale extenſum in mortalitate corporali omnium hominum. Quoniam ſi non eſſet generale peccatum, Deus eſſet iniuſtus, & malus hominibus bonis & iuſtis, inquantum ipſos priuaret à fine vitæ, & in mortalitate ipſos poneret, & pluribus laboribus corporalibus famis, ſitis, caloris & frigiditatis, & infirmitatis puniret, & tantum homines iuſtos, & bonos, ſicut homines iniuſtos & malos, hoc eſſe non poteſt, quia Deus eſt bonus & iuſtus. Eſt ergo probatum peccatum originale eſſe in omnibus, ratione cuius ſunt in mortalitate & in pœna generali corporaliter & ſenſualiter. Anima rationalis eſt forma corporis, cum quo coniuncta eſt, cui dat eſſe inquantum ipſum ſuſtinet in eſſe vitali, intantum quod de natura animæ eſt, quod ſemper teneret corpus viuum, cum quo coniuncta eſt, & cum quo eſt pars, quod de illa & de corpore ſit homo, ad quem partes habent appetitum naturalem, ſicut plures partes ad ſuum totum, quod eſt finis cuiuſlibet. Et quia corpus ſe inclinat ad corruptionem contra naturam animæ, & contra inſtinctum & appetitum naturalem plurium rerum ad vnum totum, oportet quod illa inclinatio ad quam corpus ſe habet contra ſuum inſtinctum & appetitum naturalem (qui ſunt propter finem) & ſit ratione originalis peccati, ꝙ corpus deuiat à fine ꝓpter quẽ creatum fuit, cum ita ſit quod peccatum & virtus ſint contraria, & cum virtute corpus fuerit creatum, & cum vitio ſit deuiatum à fine. Sed hoc principiari non potuit in medio, videlicet in quolibet homine, quoniam principium non incipit in medio, cum ita ſit, quod principium ſit ante medium, ſicut poſt medium eſt finis. Eſt ergo peccatum originale in omnibus hominibus, poſtquam omnes homines ſunt mortales. Bonitas eſt ratio bono, quod agat bonum, & quia malitia eſt contra bonitatem, non eſt ratio bono quod agat malum, & idem eſt de malitia, quæ eſt ratio malo, quod agat malum. Quare ſicut bonitas eſt ratio productioni eſſendi, ita malitia eſt ratio priuationi eſſendi. Eſt ergo malitia ratio mortalitati, vt homines non habeant eſſe, & quod illorum corpora deueniant in terram, & in puluerem, & in priuationem motus audiẽdi & videndi, & ſic de aliis, quæ ad corpus viuum pertinent, quæ habet per productionem

nem boni eſſe, cui bonitas fuit ratio. Eſt ergo ſignificatum eſſe originale peccatum in omnibus hominibus, ratione cuius eſt mortalitas illorum corporaliter, quoniam ſi ipſum non eſſet, non poſſet eſſe malitia generalis contra bonitatem generalem. Veruntamen poſſent aliqui dicere quod animalia bruta moriuntur, licèt non ſint in pecato originali. Et ad hoc poteſt rationabiliter reſponderi, quod animalia bruta creata ſunt ratione rationalium, quare ſicut in pipere ignis eſt Dominus, & alia elementa ſuas ſequuntur conditiones, hoc idem in bello, in quo Rex eſt Dominus, & milites ſequuntur conditiones illius, ita in ſenſu naturali elementali, in quo corpus hominis eſt Dominus conditiones aliorum corporum animatorum, ſequuntur conditiones corporis hominis, quod requirit vti illis, vt cum illis viuere poſſit, & de illis, ſicut lumen in lampade viuit de oleo, quod quidem oleum diſpoſitū ita eſſe oportet, quod lumen ex ipſo viuat. Corpus hominis eſt de bonitate, magnitudine, duratione, & ſic de alus formis ſubſtantialibus, eſt etiam de formis accidentalibus, videlicet de cōtrarietate, quātitate, qualitate, & cæteris, idcirco ſi peccatum non eſſet originale in corpore hominum extenſum, contrarietas formas ſubſtantiales deſtruere non poſſet, quæ contrarietas eſt forma accidentalis, contra quam ſunt omnes formæ ſubſtantiales & accidētales naturales, veruntamen contrarietas vincit, ratione cuius corpus tendit ad corruptionem & ad mortalitatem, & hoc facit contrarietas cum iuuamine peccati originalis, ſine quo tantum non haberet de poteſtate. Eſt ergo peccatum originale in corpore cuiuſlibet hominis, inquantum quodlibet corpus ratione illius eſt mortale. Veruntamen poſſent aliqui dicere, quod corpus moritur, quia compoſitum eſt ex quatuor elementis, quæ ſunt contraria, ſicut ignis, & aqua per calorem & frigiditatem, & aër, & terra per humiditatem & ſiccitatem. Quare ad hoc rationabiliter poteſt reſponderi, & ſecundum veritatem, quod in quolibet corpore eſt maior concordantia, quam contrarietas: ſicut in quolibet triangulo corporis, in quo duæ lineæ ſunt cōcordantes, & tertia contrarians, ſicut ignis & aër concordant in calore, & ignis & terra in ſiccitate, & terra & aër contrariantur per humiditatem & ſiccitatem: eſt ergo maior concordantia naturaliter ſi non eſſet, peccatum originale ſuſtineret corpus cōtra mortalitatem cum iuuamine illius, quod venit de extra comedendo & bibendo, contra contrarietatem, quæ eſt intra quod iuuat maiorem concordantiam. Sed quia peccatum originale eſt, perdita eſt iuſtitia in hominibus naturaliter, qui temperatè non comedunt, quam non perdidiſſent, ſi Adam & eius ſucceſſores iuſtè vixiſſent. Veruntamen poſſent aliqui dicere quod inter ignem & aërem eſt contrarietas, quia ignis eſt ſiccus & aër humidus, quare oportet maiorem eſſe contrarietatem quam concordantiam. Et ad hoc veraciter poteſt reſponderi, quod maior eſt concordantia inter calefacientem & calefactum, inquantum vnum alteri non reſiſtit, imo quodlibet appetitum habet ad alium, quam contrarietas ignis & aëris, cui contrarietati cuilibet alij reſiſtit per modum diſiunctionis, & concordantia ſtat per modum coniunctionis. Etiā quia ignis maiorem habet poteſtatem cum qualitate propria in concordantia, quam cum qualitate appropriata in contrarietate.

rietate. Idcirco ratio adhuc vera remanet, videlicet quod in corpore plus eſt de concordantia, quam de contrarietate ſecundum curſum naturalem.

Quod peccatũ originale ſit in anima.

SEcundum proceſſum quem tenuimus in arboribus naturalibus, reſpõdemus quod arbor vegetalis inſerta eſt in arbore elementali, & ſenſualis in vegetali, & rationalis in ſenſuali. Et arborem rationalem vocamus animam hominis inſertam in corpore cõiunctam cum illo. Quare ſicut ignis qui eſt inſertus in aëre, inquantum ſtat ſupra ipſum per modum actionis, & aër inſertus in aqua, inquantum ei dat calorem quem recipit ab igne, ſic potentia elementalis deſcendit per potentiam vegetatiuam in planta ad elementandum, & vegetatiua in equo trahit inferius ſenſitiuam ad vegetandum, & in homine ſenſitiua trahit inferius rationatiuam ad ſentiendum. Et ſic formæ ſuperiores agunt de formis inferioribus, & formæ inferiores ratione appetitus quem habent in ſeipſis paſſiuè, attrahunt formas ſuperiores, ſicut materia formam. Et ideo vegetatiua mouet elemẽtatiuam in planta, & ſenſitiua mouet vegetatiuam in equo, & rationatiua mouet ſenſitiuã in homine. Et in hoc paſſu ſignificatum eſt quod peccatum originale ſe extendit ad animam rationalem, cuiuſlibet hominis ſecundum inclinationem quam diximus, quoniam corpus hominis infectum eſt & corruptum, & ita corruptum ſicut eſt, anima rationalis ipſum mouet ad elementandum, vegetandum & ſentiendum, & mouet ipſum ad neceſſitates illius, videlicet ad comedendum, bibendum, habitandum & ad induendum, & ſic de aliis, quæ ſunt extra, quę ſunt creaturæ Dei, quibus vti corpus non eſt dignum inquantum Adam cõtra ſuum fuit creatorem: & per hunc modum anima rationali Petri & Martini eſt inſtrumentum ad peccandum propter originale peccatum, per quam inſtrumentalitatem habet culpam generalem. Duo modi ſunt peccandi, videlicet peccatum originale, & peccatum actuale. Peccatum actuale diuiditur in peccatum mortale, & veniale, ſicut Saracenus, aut Iudæus, aut aliquis alius, qui non ſit Chriſtianus, in quo extenditur peccatum originale corporaliter, ſecundum quod probauimus. Et idem eſt in Chriſtianis ſecũdum naturam mortalitatis & pœnæ, non tamen ſecundum redemptionem quæ facta eſt per paſſionẽ Chriſti, ratione cuius paſſionis & recreationis mundata eſt anima Chriſtiani à culpa, & corpus de peccato originali, & remanet anima Saraceni infecta quamuis non ſit de eſſentia animæ Adæ, & illa infectio & culpa eſt ei peccatum veniale, ſed ratione corporis eſt ei peccatum mortale. Sicut criſtallum, quod eſt in ſe album, & ipſo poſito in ſubiecto nigro accipit colorem nigrum, in quo colore iudicatur accidentaliter nigrum. Sicut homo exiſtens in iniuria eſt iniurioſus, & in luxuria eſt luxurioſus. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere, quod anima Saraceni aut Iudæi, qui credit eſſe in veritate, & qui non peccat mortaliter in peccato actuali, pœnam non habebit ſpiritualem, ſed habebit pœnam per corpus, inquantum per ipſum perdiderit gloriã ſpiritualem. Eſt ergo in animab' infid. liũ peccatũ originale, & eſt in illis moraliter p corpus ꝓpter ſimilitudinem, quam accipit: ſicut homo qui eſt iniuſtus in iniuria, indu-

cus

tus eſt de habitu illius. In Adam fuit ſpecies humana tota exaltata ſuper omnes alias ſpécies corporales, quæ omnes creatæ ſunt ad ſeruiendum homini, & peccauit Adam, ſecundum quod probauimus, quare ſecundum iuſtitiam Dei quæ eſt magna, oportet, quod ſicut per gratiam tota ſpecies humana in Adam fuit exaltata in magnitudine bonitatis, ita poſtmodum tota fuit dirupta in magnitudine malitiæ ratione iuſtitiæ, in tantum quod fuit peioris conditionis quam aliqua alia creatura, ratione peccati & culpæ, & maiori pœnæ ſubiugata: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi anima cuiuſlibet hominis non fuiſſet infecta per peccatum originale, & poſſet Deus plus per gratiam homini dare ſine aliquo merito illius quam iuſtitia Dei hominem punire per culpam. Et quia gratia Dei, & ſua iuſtitia ſunt vna & eadem bonitas, & magnitudo in numero, oportet quod tantum Deus punire poſſit propter culpam quam dare per gratiam. Eſt ergo ſpecies hominis in peiori cõditione propter peccatum originale quam ſpecies pomerij, equi, piſcis, & gruis, quoniam iſta indiuidua poſt eorum mortem pœnam non habent, & ita non ſunt de tam vili conditione: ſicut ſunt homines, qui moriuntur in peccato originali, & eſſet iniuriatum iuſtitiæ Dei, quæ non poſſet tantum punire ſicut gratia Dei dare. Si non eſſet peccatum originale hominis non recreati, corpus illius poſt reſurrectionem non eſſet tormentatum, quoniam non haberet cum quo tormentum ſentiret: aut oporteret quod anima illius haberet gloriam, & quod ipſum corpus haberet pœnam, & eſſet corpus in inferno, & anima in paradiſo, & hoc eſt impoſſibile. Oportet ergo quod anima ſit ſubiécta peccato originali, vt ſit inſtrumentum cum quo corpus infidelis mortui in peccato originali poſt reſurrectionem poſſit tormentari, & puniri de illo peccato. Peccauit Adam, vt probatum eſt, & remanſit peccatum originale corporaliter in omnibus hominibus, ſecundum quod probauimus, & perſeuerantia peccati remanere non poſſet generalis ſine ſubiecto, & corpus hominis non recreati non poſſet eſſe per ſeipſum tantummodo ſubiectum perſeuerantię peccati, quæ requirit ſubiectum, ꝙ ſit homo, qui nõ poteſt eſſe ſine anima & corpore. Oportuit ergo, ꝙ anima intraſſet in ſubiectione perſeuerantiæ peccati, vt homo eſſet ſubiectũ illi perſeuerantiæ. Et ideo indirectè, & obliquè peccatum originale cadit in anima hominum infidelium, & directè, & ſine medio in corpore ipſorum. Quare ſicut vnus homo eſſet deamatus per alium & non per ſemetipſum; ita anima infecta eſt per peccatum originale & non per ſemetipſam, & hoc eſt ratione magnæ coniunctionis & participationis, quæ eſt inter illam & corpus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo ſanctitas eſt magnum quid, & quomodo peccatum eſt graue. Quartus modus probationis eſt de recreatione, probatio cuius non cadit in hoc loco poſtquam habemus probatio, quod filius Dei ſit incarnatus, & inquantum homo crucifixus. Quare probato quod ſit incarnatus, & propter recreare hominem crucifixus, eſt iſte articulus de recreatione probatus in probatione illorum duorum articulorum.

Quod Deus ſit glorificator.

ARticulus iſte qui eſt ſeptimus, facit teſtimonium, quod Deus eſt glorificator, videlicet quod ipſe dat gloriam

gloriam ſanctis gloriæ. Et probatio iſtius articuli fit tribus modis. Primus modus eſt probare reſurrectionem, vt glorificentur corpora hominum iuſtorum. Secundus modus eſt probare, quod animæ hominum ſint immortales, videlicet naturaliter incorruptibiles, vt ex ipſis, & ex corporibus reſuſcitatis ſint homines, vt prius, qui vadant ad gloriam. Tertius modus eſt probare quod gloria datur per Deum.

Quod ſit Reſurrectio.

DEus creauit hominem cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, & aliarum, & ideo naturaliter eſt in homine magna bonitas, & ſua bonitas eſt maior per durationem animæ corporis, quam per durationem vnius tantummodo, & idem eſt de magnitudine poteſtatis: oportet ergo quod ſit reſurrectio, poſtquam creatio eſt de magnitudine bonitatis per agens in patiente, in quo patiente non poſſet eſſe, ſi non eſſet reſurrectio, in qua duraret magnitudo bonitatis corporaliter & ſpiritualiter in æuiternitate. Si ſit reſurrectio, poteſt poteſtas Dei æuiternaliter in homine, & ſi nō ſit reſurrectio nō poteſt in homine niſi in iſta vita, in qua ſumus, vnde cum homo ſit plus quam anima, ſicut totum quod eſt maius ſua parte, eſt in hac vita maius ſubiectum poteſtati Dei quam in alia: & iſta vita melior eſt, & nobilior quam alia, cum ita ſit, quod illud ſubiectum eſt nobilius, in quo poteſtas Dei poſſificare poteſt maiorem magnitudinem bonitatis: & quoniam impoſſibile eſt, quod iſta vita ſit nobilior quam alia, oportet quod ſit reſurrectio, vt poteſtas in homine vti poſſit magnitudine bonitatis, durationis, & aliarum. Erit ergo reſurrectio de neceſſitate, videlicet ſecundum magnitudinem diuinæ bonitatis, & magnum vſum, quem requirit in ſuo effectu, ſecundum magnitudinem bonitatis iuſtitiæ, gratiæ, & voluntatis. Si non ſit reſurrectio, in alio ſæculo recolitur Deus, intelligitur, & amatur, per animam, & non per hominem, & per animam iniuſtam recolitur, intelligitur & oditur, & non per hominem, & ita iuſtitia Dei deficit, quoniam in hac vita Deus fuit per hominem recolitus, intellectus, & amatus. Et per hominem malum recolitus, intellectus & oditus, & ſic iuſtitia retribuit alij, & non illi qui dilexit, & punit alium, & non illum qui odit. Eſt ergo reſurrectio, videlicet vt iuſtitia Dei retribuat illi, qui Deum dilexit, & puniat illum, qui Deum odit. Et in hoc mundo ſunt plures homines iuſti qui multum laborant propter Deum Dominum noſtrum corporaliter, & qui mortui ſunt propter amorem ſuum. Et ſi non eſſet reſurrectio, non eſſet corpus remuneratum de laboribus, quos ſuſtinuit in hoc mundo ad ſeruiendum Deo, & idem eſt de pluribus hominibus iniuſtis, qui in hoc mundo plures habuerunt proſperitates, & puniti non ſunt in hoc mundo de malis, quæ fecerunt in hac vita contra Deum: & ſic corpus illorum, ſiue corpora non punirentur, ſi non eſſet reſurrectio, & deficeret iuſtitia Dei in iudicando, quod eſt impoſſibile, & contra magnitudinem iuſtitiæ. Erit ergo reſurrectio, vt poſt hanc vitam corpus habeat mercedem, vt bono faciat bonum, & malo faciat malum. Omnia corporalia creata ſunt propter corpus hominis ei ſeruiendo, & ideo corpus hominis eſt ſicut centrum & finis, ad quem ſe ha-

bent aliæ creaturæ corporales, ſicut elementa ſe habent ad elementata, & ſicut branchæ arboris vegetalis ad vegetatum, & ſicut branchæ arboris ſenſualis ſe habent ad ſenſatum: vnde ſi non eſſet reſurrectio corporum hominum, poſt finem mundi omnes ſubſtantiæ corporales eſſent vacuæ fine, cum ita ſit, quod poſt finem mundi nõ ſit generatio, nec corruptio, nec operatio elemẽtalis naturę. Et ſi ſit reſurrectio, remanẽt plenæ fine in glorificatione corporum Sanctorum, cum natura quorum participant corpora elementata, & illa participatio exit æuiterna, & idem eſt de corporibus cæleſtibus. Erit ergo reſurrectio, vt corpora remaneant plena, & habeant centrum, ad quod completè ſe habeant. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod homines peccatores, qui moriuntur in peccato mortali, magnam faciunt iniuriam creaturis corporalibus, qui eis ſeruierunt in hac vita, comedendo, bibendo, videndo, audiendo, tangendo, loquendo & illuminando, & pluribus aliis modis, quod quidem ſeruitium perditur totũ in homine peccatore, in quo ſuæ partes corporales ſunt vacuæ fine, & vacuant fines aliarum partium exteriorum. Et ideo ſunt homines, qui moriuntur in mortali peccato, magna pœna digni.

Quod anima rationalis ſit immortalis.

IN homine ſũt quinq; potẽtię generales, videlicet potẽtia elemẽtatiua, vegetatiua, ſẽſitiua, imaginatiua, rationatiua. Et p quatuor primas eſt corpus, & p rationatiuã eſt anima, q̃ nõ eſt de natura corporis, quod ſi eſſet, eſſet elementalis, & de conditionibus elementorum, nec eſſet contra ſentire: ſicut homo qui reſiſtit cum temperantia contra nimis comedere, & contradicit imaginationi cum ratione, quæ attingit veritatem ſuperius, quam imaginatio non attingit: ſicut nos qui ſumus in hac terra ſuperiori, qui imaginamur quod antipodes cadant inferius. Etiam imaginatur imaginatio, quod pomum dulce ſit amarum cum per infirmum guſtare tangatur. Et intellectus attingit, quod antipodes non cadunt inferius, quoniam ſic aſcenderent ſupra, nec quod pomum dulce ſit amarum, ſed quod guſtus in guſtando ſit infirmus, qui loco dulcedinis amaritudinem attingit. Eſt ergo intellectus alterius naturæ & eſſentiæ quæ non eſt corpus, & ideo ſicut qui poneret vnam ſagittam in igne combureretur lignum & non ferrum, ita moritur corpus, & remanet anima. Eſt ergo probatum, quod anima rationalis eſt immortalis ſecundum curſum naturalem, & corpore mortuo remanet anima. Corpus humanum duobus modis moritur, vnus eſt ratione peccati originalis, vt probatum eſt, propter quod anima naturaliter non moritur, cum ita ſit, quod illud peccatum ſit ſibi veniale vt probatum eſt. Alius modus eſt, quia eſt compoſitum ex quatuor elementis, quorum quodlibet alij contrariatur, & quia de formis corruptibilibus eſt generatum, & de nouis indutum. Sed anima non eſt elementalis, nec de natura corporali, nec etiam eſt generata, ſed ſimpliciter eſt ſine ſucceſſione creata, & ideo non habet in ſeipſa naturam ratione cuius ſit mortalis. Eſt ergo immortalis ſicut flos albus, qui in quantum eſt albus nullam habet naturam quod ſit niger, quoniam anima rationalis ita eſt per vitam contraria morti ſicut flos albus contra nigredinem per albedinem,

nem,& ſicut ſubſtantia calida, quæ eſt contraria per calorem ſubſtantiæ frigidæ. Deus benedictus creauit animam ad recolendum, intelligendum & diligendum ſeipſum, etiam ita bene ipſam creauit, vt Deum ita fortiter recoleret, intelligeret, & amaret cum magnitudine durationis: ſicut cum magnitudine bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, & veritatis, cum ita ſit, quod Deus ſit tantum recolibilis, intelligibilis, & amabilis per ſuam æternitatem: ſicut per magnitudinem ſuæ bonitatis, poteſtatis, & aliarum. Eſt ergo anima immortalis & æuiterna, poſtquam Deus æuiternaliter eſt recolibilis, intelligibilis, & amabilis: etiam eſt immortalis vt magnitudo Dei ſatisfaciat magnitudini memorabilitatis, intelligibilitatis, & amabilitatis Dei in æuiternitate. Si anima eſſet mortalis, cum ita ſit, quod non ſit de natura elementali nec etiam corporali (vt probatum eſt) poſt mortem ſuam non eſſet aliquod ſubiectum, in quo eſſet ſuſtentata. Et idem eſt de ſuis partibus quæ radices ſunt ſuæ arboris, & non eſſet aliquid, & ſic eſſet Deus iniuſtus, ſi animam malam non puniret, & non retribueret animæ iuſtæ, & ſi ipſam alia vice crearet, ipſam recreare non poſſet in illo numero primo, quoniam ſuæ partes nouæ eſſent, & aliæ: cum ita ſit, quod in duabus creationibus oportet quod ſint duo numeri ita in pluralitate diſtincti ſicut duæ creationes. Et iſte paſſus ſubtilis eſt ad intelligendum. Non eſt ergo anima creata alia vice, remanet ergo immortalis, vt ſuus numerus ſubiectum remaneat iuſtitiæ Dei & gloriæ, ſi bona ſit, & pœnæ ſi ſit mala. Anima iuſta in hoc mundo non eſt remunerata, quoniam in hoc mundo quietem non habet, quoniam totus mundus ipſam ſaturare non poteſt, nec complere: quoniam cum homo vnam rē affectauerit, ſtatim deſiderat aliam, & quia Deus eſt iuſtus, oportet quod anima rationalis ſit immortalis, vt quietem habeat in qua aſſequatur meritum ex bonis, quæ fecerit recolendo, intelligendo, & amando Deum. Et idem eſt de anima hominis iniuſti, qui in hoc mundo puniri non poteſt in illis hominibus qui habent proſperitates, & paruos habent labores in hoc mundo, oportet ergo quod puniatur in alia vita cum magnitudine iuſtitiæ, videlicet in æuiternitate, quam probare volumus.

Quod Deus dabit gloriam Sanctis in gloria.

CReauit Deus mundum cum magnitudine bonitatis, æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, gloriæ, & veritatis. Et ideò ſua magnitudo eſt ita ratio, quod Deus creauerit mundū ratione gloriæ ſicut ratione bonitatis. Eſt ergo finis mūdi ita magnus p gloriā ſicut per bonitatē. Sufficit ergo veritas adgloriādū homines in gloria: vt magnitudo tātū ſufficere poſſit fini gloriȩ, ſicut fini bonitatis. Eſt ergo probatum, quod Deus qui creauit mundum, dabit gloriam hominibus bonis. Et iſte paſſus eſt placens ad intelligē-dum: quoniam intellectus gaudet in attingendo veritatem gloriæ: quam expectat, gaudet etiam in nouo modo probationis: quam damus ſecundum tabulam generalem. In Deo eſt gloria, & ipſe eſt ſua gloria, & ſi nō daret gloriam, illiſqui ſuam gloriam diligunt, iniuriam faceret amabilitati ſuæ gloriæ, & amatiuitati illorum, qui ſuam gloriam diligūt. Et ſic eſſet iniuſtus & auarus amabilitati ſuæ, & amatiuitati

hominum. Et idem ſequeretur de ſua memorabilitate, & de intelligibilitate,& de memoratiuitate & intellectiuitate hominum, quæ iniuria eſt impoſſibilis. Dabit ergo Deus gloriam omnibus illis, qui moriuntur in ſtatu bonitatis, virtutis & veritatis, & qui ipſum diligunt, & ſuam gloriam ſperant. Articulus dicit: quod Deus eſt glorificator, & magnitudo glorię Dei hoc ſignificat cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis,ſapientiæ,voluntatis,virtutis,veritatis. Magnitudo gloriæ hoc ſignificat cum magnitudine bonitatis, inquantum eſt magnum bonum dare gloriam & magnam durationem, magnam poteſtatem,magnam ſapientiam, magnam voluntatem, & magnam virtutem in æuiternitate: & ſi Deus homines ſanctos non glorificaret,eſſet ſignificatum contrarium, videlicet ꝙ gloria non ſignificaret cum magnitudine bonitatis dare ſe hominibus, ſed cum paruitate bonitatis. Et ſic eſſet contra ſuam magnitudinem, quam habet in bonitate,duratione, & cæteris, quod eſt impoſſibile:oportet ergo quod contrarium ſit verum, videlicet concordantiam magnitudinis gloriæ, bonitatis,æternitatis,& cæterarum.Inquantum articulus dicit, quod Deus glorificabit, inquirimus, vtrum Deus glorificabit hominem, aut non.Si teneamus negationem & ſit vera,articulus eſt falſus,& deficit gloria cum magnitudine bonitatis,ęternitatis,&c.ſuę amabilitati.Et ſi affirmationem teneamus, ſufficit gloria cum magnitudine ſuæ bonitatis,æternitatis & cæterarum ſuę amabilitati. Eſt ergo veritas completa ſufficientia,quam gloria habet in ſua amabilitate. Eſt ergo articulus verus & affirmabilis, & non negabilis. Veruntamen inquirere volumus, ſi Deus glorificabit ſanctos cum medio vel ſine medio. Si dicamus ſine medio, affirmamus, quod Deus ſit viſibilis oculis corporalibus, ſed hoc eſt impoſſibile: oportet ergo quod glorificet corpora hominum cum gloria, quæ ſit medium, quod ſit viſibile, quod eſt corpus Chriſti glorificatum,quod probare intendimus. Etiam inquirimus, vtrum angelos & animas ſanctorum glorificabit cum ſpecie multiplicata ex ſua ſimilitudine, aut ſine ſpecie. Si intelligamus cum ſpecie, affirmamus,ꝙ gloria eſt in minoritate contra maioritatem gloriæ magnitudinis,bonitatis,durationis,poteſtatis,ſapientiæ, voluntatis,virtutis, veritatis, concordantiæ, principij,medij,finis,& æqualitatis. Oportet ergo tenere contrariũ, videlicet quod Deus glorificat ſine medio & non cum medio:ſicut ignis, qui calefacit aquam cum medio:& faber, qui cum medio facit clauum igne calefaciente aërem & poſtmodum aquam,& fabro tangēte clauum cum martello moto per manum. Qui ſiquidem clauus ſiue cultellus ſine medio fieret: ſi clauum fabro facere volēte,factus eſſet ſine tactu martelli. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo diuina voluntas volendo ſufficit glorificationi animarum & angelorum, quam habent fixè, ſiue perſeueranter in obiecto,quod eſt gloria Dei Illā vero gloriam quam habent,nemo ipſam dicere vel ſcribere poſſet. Deus eſt glorificator ſine contrarietate & cum pura cōcordantia quam bonitas, æternitas, poteſtas,ſapientia,voluntas,gloria,virtus,& veritas habent in magnitudine contra paruitatem. Et idem eſt de concordantia, quam habent magnitudo, æternitas, poteſtas,ſapientia, voluntas, virtus,gloria,& veritas cum bonitate contra malitiam. Et idem eſt de

de concordantia, quam bonitas & magnitudo, poteſtas, ſapientia, voluntas, gloria, virtus & veritas habent in æternitate contra priuationem. Et idem eſt de fine & aliis formis. Et iſte paſſus eſt multum placens ad intelligendum, & ſignificat magnam gloriam propter concordantiam omnium formarum diuinarum, quam habent ad glorificandum ſanctos in patria. Dictũ eſt de ſeptem articulis, qui pertinent ad deitatem. Modo oportet dicere de ſeptem articulis qui ſpectant ad humanitatem.

Quod Dominus Ieſus Chriſtus de Spiritu ſancto ſit conceptus.

ARticulus iſte requirit tres probationes. Prima eſt, quod ſit incarnatio. Secunda eſt, quod Dominus Ieſus Chriſtus per Spiritum ſanctum ſit conceptus, & non per hominem. Tertia eſt, quod ipſe ſit incarnatus, & non ad incarnandum.

Quod Deus ſit Incarnatus.

CVm Deus creauit mundum, fuerunt in illa creatione ſua bonitas, ſua magnitudo, ſua ſapientia, & ſua voluntas. Sapientia intellexit magnitudinem finis, ratione cuius ipſe creauit mundum. Et illum finem magnum intellexit ratione magnitudinis Dei, quæ erat in creatione, & bonum ratione bonitatis, & amabilem ratione voluntatis. Fuit ergo mundus creatus ad magnum finem, bonum, intelligibilem & amabilem. Sequitur ergo quod ſi Deus ſit incarnatus quod finis propter quem mundus creatus eſt, ſit in ita magna bonificabilitate, magnificabilitate, & intelligibilitate. & amabilitate, quod non poſſit eſſe in maiori, quod ſi in maiori poſſet eſſe, deficeret maiori finis diuina bonificatiuitas, magnificatiuitas, intellectiuitas, & amatiuitas, quod eſt impoſſibile: eſt ergo Deus incarnatus, cum ſit maior finis propter quem mundus poſſit eſſe creatus, quod in vna parte mundi Deus ſit incarnatus, videlicet in homine, in quo plures naturæ participant, quam in aliqua alia creatura, qui quidem homo in Deo ſit perſonatus, & cum illo coniunctus, & quod de diuina natura & humana ſit vna perſona, vnũ ſuppoſitum, vnus Deus, vnus homo, non duo dij, neque duo homines, ſed vnus homo deificatus, & filius Dei hominificatus. Deus carnẽ humanam aſſumere voluit, vt ſicut ſuę dignitates quietem habent intra ſe in operatione, quæ eſt ita magna, quod maior eſſe non poſſit, ita quietem haberent in operationibus exterioribus, videlicet in creaturis, ſed homo eſſe nõ poſſet, ſi incarnatus non fuiſſet, & creaturam non deificaſſet, quoniam ſicut ſua bonitas non poteſt eſſe maior ratio bono quod agat bonum: ſicut ſi ſit ratio bono Deo, quod producat Deum, & idem eſt de magnitudine & aliis, ita bonitas diuina non poteſt eſſe maior ratio bono creatori, quod producat bonam creaturam: ſicut eſt quod ſit ei ratio: quod ipſam ad Deum producat, de qua Deus ſit ita inductus, quod ipſe ſit illa creatura, & quod ipſe & illa creatura ſint vna perſona, quæ ſit homo Deus. Et ſic bonitas habet quietem in maioritate creaturæ & ſapientia ſimiliter, quoniam non poteſt ſcire nobiliorem creaturam. Et ſic de poteſtate, quæ quietem habet, quoniam ipſam nobiliorem facere non poteſt. Et voluntas ſimiliter quietem habet, quoniam nobiliorem creaturam diligere non poteſt. Et idem eſt de

magnitudine, quæ ipſam plus magnificare non poteſt. Eſt ergo Deus incarnatus, vt ſuæ dignitates quietem habeāt in operibus extra. Et ſi Deus non ſit incarnatus, nec ad incarnandum bonitas foret ratio bono creatori, quod crearet magnum bonum cum magnitudine, & Deus non crearet ita magnum, ſicut bonitas, & magnitudo eſſent rationes creationi, & hoc ſciret ſapientia, inquantum ſciret maiorem creabilitatem, magnitudinis & bonitatis, & ſic bonitas & magnitudo quietem non haberent. nec ſapientia, nec aliæ formæ in creatione, & Deus crearet creaturas bonas & magnas infinitè, & nullo tempore ad finem, nec ad complementum veniret, quod eſt impoſſibile. Inter cauſam, & ſuum effectum eſt concordantia, per quam concordantiam, omne efficiens ſuam operationem diligit naturaliter, Deus eſt cauſa prima, & mundus eſt ſuus effectus videlicet ſua operatio, eſt ergo inter ipſum, & mundum concordantia, ſubiectum cuius concordantiæ eſt participatio Dei & creaturarum, quam participationem voluntas vult eſſe ita magnam, quod maior eſſe non poſſit: maior eſſe non poteſt, ſi Deus ſit incarnatus, quoniam in illa incarnatione participat cum omnibus creaturis, inquantum homo in ſe continet naturam omnium creaturarum: quod ſi non ſit incarnatus, voluntas diuina non diligit magnam participationem nec concordantiam inter Deū & creaturam, ſed habet concordantiā cum paruitate & contrarietate contra magnitudinem & concordantiam, per quam concordātiam quam habet cum paruitate & cum contrarietate, eſt contra operationem magnitudinis, bonitatis, æternitatis, & poteſtatis, & ſic de aliis, quæ contrarietas eſt impoſſibilis, eſt ergo Deus incarnatus. Deus creauit mundum ratione bonitatis, & ideo ipſum creauit bonum, & ipſum creauit ratione magnitudinis, & ideo ipſum creauit magnum. Deus eſt deitas: ſicut eſt bonitas & magnitudo, oportet ergo quod mundum creauiſſet ratione deitatis, oportuit ergo quod mundus fuiſſet deificatus poſtquā fuit bonificatus & magnificatus. Quoniā ſi deificatus nō fuiſſet, fuiſſent bonitas & magnitudo in creatione, & non deitas, quæ eſſet ocioſa in creatione, quod impoſſibile eſt, cum ita ſit, quod illa bonitas & magnitudo ſunt vnum idem numero, & cum Deo ſimiliter, qui creauit mundum. Eſt ergo mundus deificatus in vno homine, qui eſt Deus: quoniam totus mundus non eſt totus bonus, in vnitate bonitatis, nec totus magnus, in vnitate magnitudinis, quæ vnitates ſūt in homine deificato, qui eſt pars mundi, in quo deitas fuit ratio Deo quod hominem deificaret, in quo foret incarnatus & homificatus. Quia Deus eſt incarnatus, poteſt eſſe finis & complementum omnium rerum corporalium in æuiternitate, ſed hoc eſſe non poſſet, ſi Deus incarnatus non eſſet: quoniam ſi Deus non eſſet corpori vnitus, nulla natura elementalis, vegetalis & ſenſualis ipſum attingere poſſet, nec cum illo participare, & ſic eſſent vacuæ fine, ad quem finem ſe haberent in æternitate naturaliter principium & medium illorum, & nullo tempore ipſum attingerent, quæ vacuitas eſſet mala contra bonitatem, & parua contra magnitudinem. Eſt ergo Deus incarnatus, vt illud glorioſum corpus quod ſumpſit, ſit viſibile & eius ſermo audibilis. In quo corpore glorioſo ſunt naturæ arboris elementalis, vegetalis, ſenſualis, & ſic eſt plenum principium & medium

dium creaturarum corporalium in illo corpore glorioſo, quod eſt finis omnium corporalium, quoniam omnia corporalia quieſcunt in illo ſecundum naturam corporalitatis, ad quorum quietem nulla creatura ſufficeret, quæ non eſſet deificata.

Quod Dominus Ieſus Chriſtus de Spiritu ſancto ſit conceptus.

POtentia & obiectum concordantiam habent in operatione, ſicut viſitiuum & viſibile, quæ concordantiam habent in videre, & intellectiuum & intelligibile in intelligere, & bonificatiuum, & bonificabile, in bonificare, & ſic de alijs. Et quanto maior eſt concordantia, magis eſt actus ſimplex, & magis propinquus potentiæ & obiecto. Oportet ergo quod Chriſtus ſit conceptus de Spiritu ſancto in Domina noſtra ſancta Maria Virgine Glorioſa: quoniam ſi per hominem conceptus fuiſſet, actus non fuiſſet ita purus, nec ita ſimplex inter Deum & Dominam noſtram ſanctam Mariam, & Chriſtus haberet duos patres, videlicet vnum Deum & alium hominem, & domina noſtra non habuiſſet tunc ita puram conceptionem in concipiendo Deum, ſicut habuit ſine copula hominis, & foret conceptio minor, & potētiæ ſimiliter, ratione cuius minoritatis non poſſet eſſe incarnatio quam in maiori maioritate concordantiæ eſſe oportet quæ poſſit eſſe inter potentiam & obiectum. Fuit ergo Ieſus Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto ſine copula viri. Sicut Ieſus Chriſtus fuerit conceptus per carnalem copulam viri, Filius Dei duos patres habuiſſet & vnam matrem, videlicet Deum patrem & hominem patrem, qui homo pater ita foret ſuus pater ſicut natura ſua mater. Sed hoc non oportet ſecundum magnitudinē Filij Dei, quoniam poſtquam ſufficit vnus Deus pater, non oportet quod habeat hominem patrem, etiam naturalior eſt filiatio vnius patris & vnius matris, quam duorum patrum & vnius matris. Et quia maiorem concordantiam patris & matris & filij oportet eſſe in incarnatione, oportet de neceſſitate, quod per Spiritum ſanctum fuiſſet Chriſtus conceptus & non per hominem. Si Chriſtus fuiſſet conceptus de homine, foret in conceptione hominis patris & fœminę matris, ita homo ſicut alius homo, & non poſſet eſſe incarnatio, quam oportet eſſe de neceſſitate, vt homo eſſet homificatus in Deitate, & non in ſeipſo, vt vna poſſet eſſe perſona ex ambabus naturis, videlicet ex diuina natura & humana, quæ quidem perſona non poſſet eſſe vna, ſi Chriſtus inquantum homo fuiſſet in ſeipſo homo, & non in Deitate homificatus, quoniam iam eſſet conceptus ex homine patre & fœmina. Eſt ergo Chriſtus homo per ſanctum Spiritum, & non per hominem generatus, ſed de matre productus in Deitate. Si Chriſtus per hominem conceptus fuiſſet, domina noſtra ſancta Maria non potuit eſſe Virgo in conceptione, ſed per hominem corrupta fuiſſet, per cuius corruptionem ſanctitas & intentio fuiſſent in minoritate puritatis, bonitatis, magnitudinis, voluntatis, poteſtatis, in Incarnatione, & ſic de aliis formis, & ita conceptio digna non fuiſſet coniungere naturam diuinam, & humanam in vna perſona, & ſuppoſito Deo homine. Oportet ergo quod Domina noſtra Virgo fuiſſet, vt in conceptione exaltaret ſuam dignitatem, & poteſtatem ad maioritatem magnitudinis, bonitatis

tis, virtutis, &c. Deus hominem fecit de terra, & fœminam fecit ex homine ſecundum ordinem, oportuit ergo quod hominem ex fœmina feciſſet, & ſi Chriſtus fuiſſet Filius hominis & fœminæ, tertius modus defeciſſet, videlicet in producendo hominem ex fœmina, abſque homine. Qui quidem defectus fuiſſet, vacuitas ordinis & magnitudinis, bonitatis, & aliarum, quæ vacuitas eſt impoſſibilis, poſtquam eſt contra bonitatem magnitudinis & aliarum.

Quod Deus ſit iam Incarnatus.

Oportet quod incarnatio ſit cum magnitudine veritatis, vt in illa poſſit eſſe magnitudo bonitatis, quæ in ipſa eſſe non poſſet, ſi eſſet cum paruitate veritatis, cui paruitati veritatis reſiſteret magnitudo falſitatis & malitiæ, & ſic non poſſet eſſe incarnatio. Et quia probatum eſt, quod incarnatio ſit, eſt ergo cum magnitudine veritatis, ſi Deus ſit iam incarnatus. Quoniam ſi eſſet ad incarnandum omnes homines qui credunt, aut crediderũt, quod iam ſit incarnatus ſunt in falſitate, & contra veritatem credentes vnam, & eandem incarnationem, & ſic ſunt in malitia, & in peccato, & ad ignem vadunt infernalem, & ſequitur paruitas veritatis, & priuatio magnitudinis bonitatis, in diuina voluntate, poteſtate, & ſapientia, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo Deus iam incarnatus, vt reſtauret magnitudinem bonitatis, & veritatis in hominibus, qui crediderunt & credunt, & credẽt: quod ille ſit iam incarnatus. Si Deus non ſit incarnatus, eſt ad incarnandum, & cum foret incarnatus in ſua incarnatione, homines locum non haberent ad credendum ipſam: quoniam eorum opinio foret, quod falſa eſſet illa incarnatio: ſicut illa, quæ præterita eſt, quem homines credebant eſſe veram, & ita libertatem non haberent ad credendum, & eſſet credulitas impoſſibilis ſecundum magnitudinem bonitatis, ſapientiæ, voluntatis, veritatis, & virtutis, ratione cuius impoſſibilitatis eſſet incarnatio impoſſibilis. Eſt ergo Deus iam incarnatus, vt non ſequatur impoſſibilitas antedicta. Si Deus iam ſit incarnatus, iuſtum eſt, quod reuerentia & honor fiat Domino Ieſu Chriſto, & Apoſtolis, Martyribus & Cõfeſſoribus: qui authenticati ſunt, & qui habentur pro ſanctis. Et ſi Deus non ſit iam incarnatus, Chriſtus fuit in Bethleem natus, & in Ieruſalem crucifixus: homo falſus, & omnes in ipſum credentes ſunt per ipſum falſificati. Et ſic Deus eſt contra iuſtitiam, & contra modum incarnationis, & ſequitur minoritas in Deo miſericordiæ & pietatis: quoniam omnes Chriſtiani, Iudæi, Saraceni & Pagani vadunt ad Infernum, in tãtum quod de illis Deus miſericordiam non habet, nec pietatem. Eſt ergo iam incarnatus, vt Deus magnam miſericordiam habeat & pietatem, & quod ſancti qui credunt incarnationem, remunerati ſint de doloribus, quos per fidem ſuſtinuerunt. Oportet quod incarnatio ſit cum magnitudine finis in duratione, ſicut eſt cum magnitudine finis in bonitate, ſapientia, poteſtate & voluntate. Et ſi Deus non ſit iam incarnatus, eſt finis incarnationis contra maiorem magnitudinem durationis ſubiectæ magnitudini, bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ & voluntatis, inquantum tempus quod præteritum eſt, vſque ad tempus quo erit incarnatus, non fuit ſubiectum magnitudini, bonitatis

nitatis in duratione poteſtatis, ſapientiæ,& voluntatis. Deficit ergo duratio formis, & è conuerſò deficiunt formæ durationi,quod eſt impoſſibile.Eſt ergo Deus iam incarnatus, cui placeat, quod ipſum Deum hominem in ſua gloria, per ſuam magnam pietatem videre valeamus.Si Deus ſit incarnatus, eſt ordo poſitus inter primam intentionem & ſecundam. Primam intentionem nouum Teſtamentum vocamus, & ſecundam intentionem vetus Teſtamentum, quod concordantiam habet cum nouo ſucceſſiuè,& in continua quantitate temporis. Et ſi Deus non ſit incarnatus,ſequitur cōtrarium, & eſt concordantia quantitatis continuæ in priuatione, & eſt in quantitate diſcreta,& hæc credentia quam Chriſtiani habent, eſt falſum medium, ſi Deus non ſit iam incarnatus. Quæ ſiquidem diſcreta quantitas contrarietatem ædificat inter primam intentionem, & ſecundam, contra maiorem concordantiam, quæ eſt in continua quãtitate & in diſcreta.Eſt ergo Deus iam incarnatus, vt ſit maior concordantia quantitatis, inter primam intentionem & ſecundam.

Quod Dominus Ieſus Chriſtus ſit natus.

PRobatum eſt, quod Deus ſit incarnatus,& conſequentia incarnationis ſecundum medium,& finem ſequitur principium incarnationis, quæ continua eſt,quod ſit natus. Quoniam ſi natus non eſſet, & eſſet incarnatus, principium incarnationis,medium, & finis non conſequerentur, & deficeret magnitudo veritati incarnationis & humanitatis, qui defectus eſſet malus contra bonitatem, & vitium contra virtutem,& ſic de aliis. Eſt ergo Ieſus Chriſtus natus homo Deus, poſtquam homo Deus, poſtquam homo Deus fuit incarnatus. Ieſus Chriſtus fuit natus naturaliter,vt eius natiuitas eſſet modus curſus naturalis, qui ad natiuitatem hominis pertinet. Et natus fuit in humana ſpecie, quia fuit homo & Filius Dei:inquantum fuit homo, natus eſt homo, & in ſpecie hominis,& homo deificatus natus eſt Deus in deitate, & ita natus eſt Deus in humanitate, & homo in deitate, & ſic oportuit eſſe ratione vnitatis perſonalis ambarum naturarum, videlicet diuinæ naturæ & humanæ. Natiuitas Chriſti ita oportuit eſſe per locum naturalē quantū ad naturā hominis,ſicut oportuit,quod fuerit ſupra curſum naturalem quantum ad naturam diuinam, quæ coniuncta fuit cum natura humana ſupra curſum naturalem, & ideo natus fuit Ieſus Chriſtus ſupra curſum naturalem, in quantum Domina noſtra poſt partum Virgo permanſit: ſicut prius Virgo fuit in conceptione. Quoniam ſicut Deitas modum curſus naturalis non requirebat in accipiendo humanitatem, videlicet quod tranſiret per locum, ita non requirebat exire de corpore Virginis locum corrumpendo & medium tranſitus. Et talis tranſitus ſupranaturalis ſimilitudinem habuit cum conceptione quæ fuit ſupra curſum naturalem, in quantum Ieſus Chriſtus non fuit homo homificatus in ſuppoſito humano, ſed in diuino ſuppoſito, in quo homificatio fuit producta & ſuſtentata. Oportet natiuitatem Chriſti conſeruare intentionem Matris ſuæ Dominæ noſtræ & amatiuitatem Virginitatis ſuæ, vt magnitudo bonitatis diuinæ ſufficeret magnitudini voluntatis Dominæ noſtræ, quæ intentionem habuit, quod Virgo permaneret in

Gg.

principio, medio, & fine Incarnationis, & Natiuitatis filij ſui, quæ ſufficientia bonitatis non fuiſſet, ſi Chriſtus de Virgine non naſceretur, de qua Virgine natus eſt, vt permaneret magnitudo bonitatis, in intentione virginitatis. Si Ieſus Chriſtus natus ſit de Virgine, & conceptus fuerit de Virgine, eius virginitas, puritas, & ſanctitas fuerunt in maiori concordantia bonitatis, magnitudinis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, gloriæ, virtutis, & veritatis. Et ſi Dominus Ieſus Chriſtus non ſit natus de Virgine, eſſet concordantia in minoritate magnitudinis, bonitatis, & aliarum, quæ concordantia minoritatis eſt impoſſibilis. Eſt ergo Ieſus Chriſtus natus in maiori concordantia Virginitatis.

Quod Ieſus Chriſtus fuerit mortuus.

Deitas honorauit, quantum potuit humanitatem Ieſu Chriſti, quoniam ipſam magis honorare non potuit, quantum quod ipſam in Deitate crearet, in qua fuit coniuncta cum Filio Dei. Oportuit ergo quod humanitas honoraret, quantum potuit Deitatem, cum proſperitatibus & delitiis temporalibus ipſam non potuit honorare, quoniam Deitas non requirit honores proſperitatum, neque delitiarum, ſed requirit, quod homo ſit pauper in hoc mundo, & quod ſuſtineat labores & mortem ad honorandum ipſam. Oportuit ergo quod Chriſtus in quantum homo moreretur, vt humanitas Deitatem honoraret, & vt eſſet exemplum aliis ipſam honorandi. Ieſus Chriſtus fuit mortuus ad dandum exemplum, quod ipſe erat homo mortalis propter originale peccatum, erat tamen immortalis, in quātum ſuſtentatus fuit in Deitate. Et mortalis fuit, vt cum ſua ſpeciali mortalitate generalis mors moreretur. Quę ſiquidem mors generalis deuicta fuit quia ille per quem totus mundus creatus fuit, ſuſtulit paſſionem, vt mundus eſſet recreatus. Quæ quidem ſpecialis paſſio ad auferendum culpam generalem ſufficit: ſicut ſufficit finis generalitati mundi, qui fuit creatus ad finem Chriſti & propter illum. Et in hoc paſſu probatum eſt, quod mundus recreatus eſt per mortem Chriſti, quam eſſe oportuit, vt mundus per ipſam recreatus fuiſſet, & vt ad finem propter quem fuit creatus, rediret. Quoniam ſi mundus in æuiternitate deuiatus fuiſſet à fine, propter quem creatus fuerit, magnitudo, bonitas & cæteræ formæ diuinæ fini creationis deficerēt, quod eſt impoſſibile. Probatum eſt, quod mundus à fine deuiatus exiſtit propter originale peccatum, voluit ergo Ieſus Chriſtus mori, vt ſua mors eſſet ratio ſuo populo, pro quo mortuus fuit, vt ipſum diligeret, quæ quidem ratio non poſſet eſſe in ita magna magnitudine amabilitatis: ſicut fuit per mortem, quoniam paſtor magis diligere non poteſt ſuas oues: ſicut cum moritur propter bonum illarum. Et quoniam Ieſus Chriſtus ſuum populum dilexit in magnitudine amatiuitatis, mori voluit ratione magnitudinis, amabilitatis. Et in hoc paſſu poteſt homo cognoſcere, quod Ieſus Chriſtus ſuſtinet, quod in mundo ſint Saraceni, & Pagani, vt Chriſtiani habeant magnam materiam amabilitatis, etiam vt in illa vtantur magna amatiuitate, ita quod ipſi ſuſtineant labores & mortem, vt infideles ad Deum conuertere poſſint, & terram ſanctam recuperare. Et ideo Dominus Papa & eius fratres Domini Cardinales malefaciunt,

leſaciunt, & alij Prælati, qui non nutriunt Chriſtianos ad moriendum pro Domino noſtro Ieſu Chriſto, & ad vtendum magna amatiuitate. Ieſus Chriſtus principiatus fuit homo ad honorandum Deum amandum, & ei ſeruiendum, & in medio ſtetit Deum honorando, & amando, in quantum fuit homo, & hoc tantum, quantum potuit. Oportuit ergo, quod in fine compleret magnum honorem, & magnam amatiuitatem, & amabilitatem: ſed hoc eſſe in fine non potuit, ſi non moreretur ad honorandum Deitatem: quoniam finis non eſſet ſimilis principio & medio cum magnitudine amatiuitatis, & amabilitatis, quem finem oportet eſſe, vt reſpondeat naturæ principij, & medij ſecundum quantitatem continuam magnitudinis humanæ amatiuitatis,& amabilitatis. Eſt ergo probatum, quod Ieſus Chriſtus crucifixus fuit & mortuus. Ieſus Chriſtus mortuus fuit in quantum homo, non in quantum Deus. Sicut ſanctus Petrus qui fuit mortuus in quantum corpus,non autem in quantum anima. Et etiam corpus Chriſti exiſtens in cruce mortuum fuit, in quantum anima ipſum dimiſit, & non mortuum,in quantum Deitas ab ipſo non receſſit. Nec coniunctio diuinæ naturæ,& humanæ diſſoluta fuit. Remanſit ergo Ieſus viuus & mortuus ſine contradictione, quoniam mortuus fuit ſecundum mortalitatem humanam, viuus fuit, ſecundum quod fuit deificatus in viua Deitate, à qua vita diſcedere non poteſt. Et idem ſequitur, quod in cruce Deus mortuus fuit,& non fuit mortuus ſine contradictione; mortuus fuit, in quantum homo Deus qui in quantum homo fuit mortuus,non fuit mortuus in quantum Deus homo, qui in quantum Deus non fuit mortuus. Idcirco mors Chriſti extitit ſecundum curſum naturalem, & remanſit viuus ſupra curſum naturalem. Et ita ſibi inuicem reſpondent articuli Incarnationis, natiuitatis, & paſſionis ſecundum naturam humanam, & ſupra curſum naturalem illius. Et hæc conſideratio delectabilis eſt ad conſiderandum.

Quod Ieſus Chriſtus deſcendit ad inferos.

ANima Ieſu Chriſti deſcendit ad inferos, vbi erant Adam & ſancti Patres, qui de hac vita præterierunt quos per ſuam mortem redemit, & ad illos deſcendere voluit, vt eis maius gaudium de eorum redemptione exhiberet. Quoniam maius gaudium fuit per Dominnm quam per nũcium, & quia redemptio fuit magna, oportuit quod manifeſtaretur cum maiori hilaritate, & cum maiori veritate, quæ quidem maior veritas multo melius manifeſtata fuit per illum, qui redemptionem fecit, quam per aliquem aliũ. In hoc quod anima Chriſti ad inferos deſcendit, quæ erat cum Deitate vnita, Adam & Prophetæ Deum viderunt & cognouerunt in anima Chriſti, quẽ cognoſcere nec videre poterant per alium,cum quo Deitas coniuncta non erat. Et ita partem hominis viderunt, videlicet animam, & filium Dei viderunt in illa. Per quam viſionem maior conſtantia ſiue certitudo de eorum redemptione fuit multiplicata,propter quam maiorem certitudinem, oportuit quod anima Chriſti ad inferos deſcenderet,& quod ab illis locis Sanctos auferret. Anima Chriſti ad inferos deſcendit ad ſignificandum,& oſtendendum victoriam, quam Chriſtus habuit in cruce, in qua genus humanum ſuo

proprio ſanguine redemit. Et ſignificabat quod in inferno afflictionem non habuit de pœnis, qui in inferno erant, & huius ſignificatio fuit ſignum & manifeſtatio Prophetis & Sanctis, quod culpa peccati originalis conſumpta erat, poſtquam anima (quæ erat eis ſimilis) in loco vbi erant paſſionem non habuit. Vt damnati maiorem pœnam haberent, deſcendit anima Chriſti ad inferos, quoniam in illa manifeſtata fuit victoria, quam habuit in ſaluando illos, qui in Ieſu Chriſto credebant, remanentibus in inferno perpetuè illis, qui ſuum aduentum negauerant. Quare ſicut iuſtis fuit maior gloria eius repræſentatio, ita oporruit quod iniuſtis fuiſſet maior pœna. Sicut Ieſus deſcendere voluit de vita ad mortem in cruce, ita deſcendere voluit de vita acquiſita in cruce per mortem ſuam ad mortem Sanctorum, qui propter originale peccatum in tenebris extiterunt. Et hoc ita eſſe oportuit, vt eius deſcenſus eſſet in magnitudine bonitatis, charitatis, & humilitatis. Sed hoc eſſe non potuit, ſi Ieſus Chriſtus ad inferos non deſcendiſſet.

Quod Ieſus Chriſtus à mortuis reſurrexit.

Maior finis bonitatis, magnitudinis, & aliarum conſiſtit in homine, quam in aliqua ſuarum partium tantum, idcirco oporruit, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus reſurrexiſſet, vt maior finis veniret. Quoniam ſi non reſurrexiſſet, oporteret quod in illo eſſet aliqua culpa, quæ maiorem finem impediret. Quæ quidem culpa in Chriſto eſſe non potuit, quia coniunctus & perſonatus eſt homo in Deitate & in illa ſuſtentatus. Ieſus Chriſtus reſurrexit, vt eſſet homo ex anima & corpore, ſicut fuit antequam moreretur. Et quando mortuus fuit, homo fuit, inquantum filius Dei erat homo, ſed non erat homo, in quantum anima non erat in corpore. Et quia filius Dei voluit eſſe homo de anima & corpore conſtitutus, Ieſus Chriſtus reſurrexit, vt diuina voluntas aſſecuta fuiſſet hoc quod volebat, quod aſſecuta non fuiſſet, ſi Ieſus Chriſtus non reſurrexiſſet de morte ad vitam. Quia Ieſus ſurrexit à mortuis, ſignificatum fuit, quod compleuerat in cruce victoriam contra originale peccatum. Et ſi Ieſus Chriſtus non reſurrexiſſet, ſignificatum fuiſſet quod victoria non erat completa. Quare oportuit, quod Dominus Ieſus Chriſtus à mortuis reſurrexiſſet, non tamen per alium ſed per ſeipſum: quoniam ſicut filius Dei per ſe incarnatus fuit, ita per ſe anima Chriſti rediit in ſuo corpore de quo exiuit. Ieſus Chriſtus reſurrexit, vt eſſet exemplum & ſignum generalis reſurrectionis hominum, quæ ventura eſt. Idcirco poſuit homines in maiori ſpe reſurrectionis per ſuam reſurrectionem, contra quam maiorem ſpem fuiſſet, ſi non reſurrexiſſet contra maiorem ſpem, Ieſus Chriſtus non potuit eſſe ſecundum magnitudinem bonitatis, iuſtitiæ & charitatis. Si Ieſus Chriſtus à mortuis non reſurrexiſſet, fuiſſet ſuum corpus in terra, & anima in cœlo, & ſuum corpus priuilegiū non habuiſſet in magnitudine bonitatis, gloriæ, & voluntatis ſupra corpora aliorum hominum. Quod quidem priuilegium neceſſariū eſt, quod Ieſus Chriſtus habeat ratione coniunctionis, diuinæ naturæ, & humanæ, in qua coniunctione eſt natura humana Domini noſtri Ieſu Chriſti exaltata in maiori magnitudine bonitatis, gloriæ,

finis & voluntatis, quam aliquam aliarum creaturarum. Reſurrexit ergo à mortuis Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

Quod Ieſus Chriſtus ad cœlos aſcendit.

IN cœlo empireo ſunt animæ Sanctorum, ibi Deum contemplantur & vident facie ad faciem, & oculo ſpirituali ad oculum, & in hac vita mortali, nulla anima Deum contemplari, neque videre poteſt ſine medio, videlicet ſine ſpecie fantaſtica. Eſt ergo nobilior ille locus ſuperior quam locus iſtius vitæ mortalis. Oportuit ergo quod Ieſus Chriſtus ſuum corpus aſcenderet ad illas ſummitates ſiue altitudines, in quibus eſt nobilior locus. Sed hoc eſſe non potuit, ſi Ieſus Chriſtus ad cœlos non aſcendiſſet. Aſcendit Ieſus Chriſtus ad cœlos, vt gloriam daret Sanctis, quoniam per ſuam viſionem maiorem habent gloriam, & ſi ad cœlos non aſcendiſſet, haberent minorem, & ſic Dominus noſter Ieſus Chriſtus foret contra maiorem gloriam, & haberet magnam concordantiam cum minori gloria, quod eſt impoſſibile, cum ita ſit, quod gloria & maioritas habeant concordantiam in magnitudine bonitatis & aliarum: quoniam Dominus Ieſus ad cœlos aſcendit, animas Sãctorum poſuit in maiori ſpecie reſurrectionis. Quoniam in hoc quod viderunt Dominum Ieſum Chriſtum qui à mortuis reſurrexit melius eis reuelata fuit & ſignificata generalis reſurrectio, per quam maiorem reuelationem & ſignificationem Sancti maiorem gloriam habuerunt, & maiorem ſpem reſurrectionis. Dominus noſter Ieſus Chriſtus genus humanum recreauit, & traxit animas Sãctorum de inferno, quæ iuerunt in Paradiſum. Cum ita ſit, quod Paradiſus ſit locus, vbi attingitur finis, propter quem mundus fuit creatus. Idcirco iſta vita in qua ſumus, eſt in principio & in medio, & alia vita eſt in fine. Vnde ſi animæ Sanctorum irent ad Paradiſum, bene oportuit quod anima Ieſu Chriſti iuiſſet, & ſuum corpus aſcendiſſet, cum ita ſit, quod ipſe ſit finis & conplementum reſtaurationis illarum animarum. Dominus Ieſus nobilior eſt ratione diuinæ naturæ quam ratione humanæ, & ideo ſi ad cœlos non aſcendiſſet, diuina natura iniuriata fuiſſet in humana. Et idem eſt de anima & corpore, cum ita ſit quod anima ſit nobilior quam corpus. Sicut ſi olea quæ inſerta eſt in oleaſtro, mitteret ſuam naturam inferius, & natura oleaſtri ſupra aſcenderet, ita ꝙ oliua faceret in ſpecie oleæ, quæ ſiquidem oliuæ eſſent de ſpecie oleaſtri & nõ de olea. Ieſus Chriſtus ergo aſcendit ad cœlos, vt in ipſo incõuenientia ante dicta nõ fuiſſent. Deus eſt bonus, & ſua bonitas eſt ei ratio, quod agat bonum, & Deus eſt magnus, eſt ergo ſua bonitas ratio Deo, quod agat magnum bonum: ſua bonitas ergo non eſt ei ratio, quod agat paruum bonum & non magnum, poſtquam eſt magna Deitas, bene facere non potuit humanitati quam aſſumpſit: ſi ipſam in locis in quibus non attinguntur magna, ſed parua, tenuiſſet. Aſcendit ergo ipſa glorioſa humanitas Ieſu Chriſti ad loca: vbi magna bona attinguntur.

Quod Ieſus Chriſtus ſit Iudex in die iudicij.

OPortet quod dies iudicij ſit de hominibus bonis & malis, vt ſequatur finis entium, quæ creata ſunt.

Quod ſiquidem iudicium intelligi oportet videri & audiri, quoniam ſine intelligere, videre & audire non eſſet finis in magnitudine bonitatis, veritatis & aliarũ: oportet ergo ꝙ iudex ſit Deus & homo. Oportet quod ſit Deus, vt iudicium intelligatur in magnitudine veritatis, oportet quod ſit homo, vt iudex videatur, & quod eius iudicium audiatur. Idcirco oportet quod gentes congregentur in vno loco, vt iudicem videre poſſint & audire, ſed hoc eſſe non poſſet, ſi Ieſus Chriſtus non eſſet iudex. Iudicabit ergo Dominus Ieſus bonos & malos in die iudicij. Oportet quod iudicium ſit in quantitate continua principij, medij & finis. Et quia quantitas in diuerſis remanet quantitatibus diſtinctis ſuſtentata per differentiam, quæ eſt inter principium, medium & finem, oportet eſſe iudicium, ſecundum quod pertinet ad principium, medium & finem. Vnde ſi Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſit iudex, eſt eius iudicium de principiis, videlicet de hoc quod ſpectat ad honorandum Deitatem & humanitatem cum illa coniunctam. Et idem eſt de medio, cum ita ſit, quod Ieſus Chriſtus in quantum homo eſt medium inter Deum & ſuum populum. Et idem eſt de fine, cum ita ſit, quod omnia entia creata ſint ad honorandum Deum & humanitatem Chriſti. Erit ergo Ieſus Chriſtus iudex in die iudicij. Dominus Ieſus Chriſtus erit iudex, vt ſit maior gloria bonorum, & maior pœna malorum. Quoniam magna gloria eſt bonis, quod ipſi videant, quod ille qui erit eis ſimilis, dabit iudicium & vocabit ipſos ad gloriam perpetuam. Et magna pœna erit malis, qui videbunt ita magnam poteſtatem hominis, quæ ipſos iudicabit ad pœnam perpetuam, & quia iudicium oportet eſſe in magnitudine veritatis, maior erit, in quantum dabit maiorem gloriam bonis, & maiorem pœnam malis. Oportet ergo quod Dominus Ieſus Chriſtus ſit iudex. Vnus idem calor magnus eſt in vno ſubiecto, & paruus in alio: ſicut calor ignis qui eſt magnus in pipere, & paruus in aniſo, magnus eſt in pipere, quia recipere poteſt magnum calorem, paruus eſt in aniſo, quoniam non eſt de ſuis conditionibus, quod poſſit eſſe ſubiectum magno calori. Modo ſimili erit de maiori iudicio, quod erit in fine mundi. Quod ſiquidem iudicium non poſſet eſſe magnum, ſi non eſſet aliquod magnum ſubiectum, in quo ſuſtentatum eſſet. Magnum ſubiectum non poſſet eſſe: ſi ille qui dabit iudicium, non eſſet primus iudex & maior, qui poſſit eſſe, vnde cum Deus non ſit corpus: ſi ipſe iudicium daret per vocem, & vox de ipſo non eſſet, & vox non eſſet pars illius, ille qui loqueretur, non eſſet iudex primus, imo eſſet medium, & ſic iudicium non poſſet eſſe magnum, quoniam ſubiectum non haberet, in quo poſſet eſſe magnum. Oportet ergo quod ille iudex qui iudicabit bonos & malos: ſit ille idem qui loquetur, in quantum dabit iudicium, ſed hoc eſſe non poſſet, ſi Deus non eſſet homo. Ieſus Chriſtus ergo iudicabit, qui in quantum homo erit ille idem, qui loquetur, & in quantum Deus erit primus iudex, & ſic iudicium erit magnum. De magnitudine iudicij eſt, quod ille qui iudicat, ſit finis iudicij, & quod ille qui iudicatus eſt, ſe habeat ad illum finem ſecundum magnitudinem bonitatis, & concordantiæ iudicis, & iudicati. Et idem ſequitur ſecũdum magnitudinem malitiæ, & contrarietatis illorum, qui deliquerunt contra iudicem. Oportet ergo

go quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſit iudex, cum ipſe ſit finis, in quantum Deus & homo omnium entium creatorum, ad quem finem ſe habent iuſti cum magnitudine bonitatis, & concordantiæ, & mali qui ipſam oſtendunt, cum magnitudine malitiæ, & contrarietatis.

De Fructu arboris Apoſtolicalis.

FRVCTVS arboris Apoſtolicalis eſt ille, in quo colliguntur omnes fructus aliarum arborum, de quibus dictum eſt. Quoniam omnia quotquot ſunt in hac vita præſenti ſecundum diuinam ordinationem, quã Deus poſuit in creaturis iſtius vitæ, in qua ſumus, ſe ita dirigunt ad arborem Apoſtolicalem & generalem: ſicut plures lineæ ad vnum punctum ex illis conſtitutum & cẽtrum, in quo ſibi inuicem obuiant, & ſuum habent complementum: ſicut plures partes in ſuo toto. Fructus apoſtolicalis eſt ſaluatio gentium & ordinatum miniſterium, vt Deus recolatur, intelligatur & ametur, honoretur, & ei ſeruiatur pluſquam alicui alij Et iſte fructus apoſtolicalis eſt ita nobilis, & de ita nobilibus conditionibus, quod requirit vnam perſonam communem, qui ſit eius cultor, & habeat dominium ſuper omnes homines. Inter quem cultorem & fructum, oportet eſſe ita magnam concordantiam in magnitudine bonitatis, ſanctitatis, virtutis, & veritatis, quod maior eſſe non poſſit, vt maioritas non deficiat magnæ concordantiæ, & quod concordantia non ſit in maioritate magnitudinis, bonitatis, ſanctitatis, virtutis, & veritatis, quod ſi eſſet, iniuriati eſſent omnes fructus aliarum arborum in minori concordantia, quæ iniuria eſſet contra magnitudinem bonitatis, &c. Fructus arboris elementalis eſt res elementa: ſicut opera, pomum, equus, piſcis, grus, homo, aurum, ferrum, & ſal, & ſic de aliis metallis. Et omnes iſti ſubijciuntur fructui apoſtolicali ita, quod omnia elementa ordinãt per rectam lineam res elementatas, quæ ſeruiunt Domino apoſtolico, quod per illas tractare poſſit ſaluationem gentium, & ad euitandum damnationem illarum, & ad faciendum Deo honorem. Per petram intelligimus ædificia camerarum, turris, caſtri, & ciuitatis: per equum inſtrumentum, vt milites ſint brachia Ecclaſię ſanctę: per gruem omnia volatilia ad vſum Domini Papę ſubmiſſa, & idem de piſcibus, etiam de auro & ferro, per quod intelliguntur artes mechanicæ, & per ſal ſaporem cibariorum. Et idem intelligitur in fructu arboris vegetalis, & ſenſualis: ſicut pomum, quod eſt neceſſarium ad habendum ſaporem, vt appetibile ſit ad comedendum, ex quo vita ſequi poſſit & ſenſatum, quod eſt fructus, per quem poſſint eſſe ſcientię, mechanicæ, & liberales. Et idem eſt de imaginabili, humanali, & de morali arboribus, vt cum virtutibus colligatur fructus: in fructu apoſtolicali, & etiam imperiali, vt Imperator pacem tenere poſſit in mũdo, & deſtruere infideles, rebelles, mandatis ſancti Patris Apoſtolici, vt fructus colligatur ſub ſua adminiſtratione. Etiam quinta eſſentia eſt eius fructus, vt ſit fructus apoſtolicalis. Quis ergo cogitare poſſet vel ſer bere nobilitatem fructus arboris apoſtolicalis? Idcirco oportet, quod huiuſmodi fructus nobilem habeat paſtorem Quare quando Cardinales Papam eligunt pro ſuo poſſe deberent

propor

proportionare cultorem fructui,& Papa electus in illa proportione ſeipſum conſeruare.

De Arbore Cœleſtiali.

SVMMARIVM.

ARBOR *Cœleſtialis ſimiliter diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.*

Radices ſunt principia generalia excepta contrarietate.

Truncus ſunt cœli.

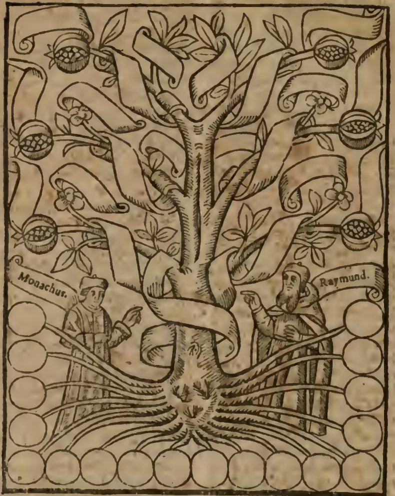
Branchæ ſunt duodecim ſigna.

Rami ſunt planetæ.

Folia ſunt accidentia cœleſtia.

Flores ſunt actus cœleſtes.

Fructus ſunt res creatæ inferiores.

De arbore Cœleſtiali.

HÆ c arbor cœleſtialis diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

De radicibus arboris Cœleſtialis.

CVm Deus creauit mundum, creauit vnam bonitatem generalem de natura corporali, & idem eſt de magnitudine, duratione, poteſtate, vno inſtinctu, & vno appetitu, & ſic de aliis principiis primis & generalibus, quæ ſunt de corporali natura. Et quodlibet principium diuiſit in duas partes, vna pars eſt de quinta eſſentia, alia eſt de quatuor ſubſtantiis mundi, ex quibus arbor elementalis conſiſtit. Et ſic vna bonitas generalis diuiſa eſt in plures bonitates, vna bonitas eſt de quinta eſſentia, & alia eſt de eſſentiis infe-

rioribus. Et hæc talis corporalitas ita generalis fuit, vt bonitas ſuperior, & bonitas inferior haberent naturaliter maiorem concordantiam. Et idem eſt de magnitudine, & magnitudine, & cæteris formis primariis, contrarietate excepta: quoniam contrarietas generalis poſita non fuit in principiis ſuperioribus, vt non eſſent contraria inuicem quædam cum aliis, nec quod in ipſis eſſet generatio, nec corruptio, nec priuatio formarum antiquarum, & renouatio formarum nouarũ. Et ideo contrarietas generalis eſt ſuſtentata in iſtis quatuor ſubſtantiis mundi, quæ ſunt branchæ arboris elementalis, ratione cuius, ſcilicet contrarietatis elementa ſunt contraria inuicem quædam cum aliis, vt ſit generatio, & renouatio nouarum formarum, & hoc ſecundum quod in illa dictum eſt. Sunt ergo radices arboris cœleſtialis, bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, inſtinctus naturalis, & appetitus, virtus, veritas, delectatio, differentia, concordantia, principium, medium, finis, maioritas, æqualitas, & minoritas. Per bonitatem arbor cœleſtialis eſt bona, & per bonitatem habet rationem ad bonum motum, & habet operationem bonam, influentiam, impreſſionem, & reſtaurationem. Et per magnitudinem eſt magna in extenſitate & corporalitate, & per durationem durabilis eſt, & per poteſtatem potens, & per ſapientiam ſuæ partes inſtinctus habent naturales ad finem, propter quem ſũt, & per appetitum illos fines deſiderãt, & per virtutem ipſos perficiunt, & attingunt cum iuuamine motus, qui eſt inſtrumentum ad illam attinctionem, & per veritatem ſunt ſuæ influentiæ verę naturaliter, & per delectationem delectantur ſuperiores formæ, ad dandum ſimilitudines ſuas iſtis formis inferioribus, & per differentiam ſunt differentes radices, & quædam radices quaſdam faciũt operationes & influentias, & aliæ radices, alias habent operationes, & per concordantiam eſt cõcordantia inter radices, & per principiũ ſunt radices primæ cauſæ iſtis inferioribus, & per mediũ, habent medium in ſeipſis: ſicut in bonitate ſolis, in quo eſt bonificare medium inter bonificatiuum & bonificabile, & ſol qui eſt mediũ inter Saturnũ & Lunam. Et per finẽ cauſæ ſuperiores ſe habent ad obiectũ quod eſt ſecũdum corporalitatem, generationem & corruptionem iſtarum rerum inferiorum, quæ neceſſariæ ſunt ad vitam hominis, & ſciẽtiam ipſius, & ad cognoſcendum Deum recolendum, honorandum, & ei ſeruiendum. Et per maioritatem ſunt quædam radices principia maiora in quibuſdam regionibus quam in aliis, & in quibuſdam elementatis quam in aliis, ſicut Saturnus, qui maiorem habet virtutem in autumno quam in vere. Et per æqualitatem principia ſuperiora ſunt æqualia ſimpliciter in bonitate, duratione, poteſtate & cæteris. Et per minoritatem eſt influentia aliquorum minor quam alia, alicuius quam alterius: ſicut in Anglia, in quo ſol non habet ita magnam virtutem in luna, ſicut in India. Eſt ergo quælibet formarum quæ ſunt ſuperius, ratio ſecundum ſuum proprium eſſe ad cauſas inferiores, & ſecũdum quod cauſæ ſuperius miſcentur ad inuicem, miſcetur influentia earum, & illarum virtus, in iſtis cauſis inferioribus motis. Quando principia generalia in principio creationis mundi fuerunt diuiſa, & quædam partes ſupra poſitæ fuerunt, & quædam hîc inferius, vt dictum

dictum eſt, fuerunt partes ſuperiores denudatæ de multis naturis & proprietatibus, quas habent partes inferiores. Sicut bonitas firmamenti, quæ deputata fuit, & denudata de ponderoſitate, calore, humiditate, frigiditate, & ſiccitate, duritie, & mollicie, aſperitate, & lenitate: amaritudine, & dulcedine, alteratione, generatione, & corruptione, Et idem eſt de aliis partibus firmamenti.

De Trunco arboris cœleſtialis.

TRuncus arboris cœleſtialis eſt ſicut pellis extenſa circulariter, & eſt corpus, quod tenet à ſphæra ignis, vſque ad ſuperficiē, quæ ſuperior eſt quam aliqua alia, intra quam omnia corporalia continentur, quæ ſiquidem ſuperficies terminus eſt, in quo truncus cœleſtialis terminatur, & eſt de ſuis partibus, videlicet de ſuis radicibus, & nō participat cum alio corpore ſuperiori. Truncus compoſitus eſt, & confuſus de ſuis radicibus & ita animatus eſt anima motiua, ſicut truncus arboris elementalis elementatiua, & vegetalis vegetatiua, & ſenſualis de ſenſitiua, & ideo ſuus finis eſt mouens, mobile & motum, quare ſuus motus eſt ratio omnibus corporalibus motibus inferioribus, & ſuæ partes ſunt omnes obliquæ, ſcilicet circulares: ſicut ſua bonitas, quæ facit arcum ex bonificatiuo, bonificabili, & bonificare, & ſicut ſol, qui facit arcum in die, qui eſt ſupra terram de oriente, meridie & occidente, quare ſucceſſiuè fit motus continuè: ſicut ſua bonitas in magnitudine, & magnitudo in bonitate, & ſic de aliis partibus trunci. Et ideo bonitas quæ eſt in rectitudine orientis, habet appetitum ad magnitudinem quæ eſt in occidente, quæ eſt bonificabilis, eſt motus in bonificare extenſus de oriente ad occidentē, qui quidem oriens & occidens indicantur ſecundum diuiſiones diei & noctis, & intantum ſicut ſunt rectitudines trunci elementalis: ſecundum reſpectum, ſunt plura orientia & occidentia, & plures meridies: ſicut oriens quod eſt vnum, inquantum ſol oritur in Hieruſalem, & eſt aliud, inquantum oritur in Sicilia, & eſt aliud, inquantum oritur in Noruegia, & ſic de aliis partibus trunci elementalis. Et idem ſequitur de meridie & occidente. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod firmamentum habet quietem in motu: ſicut lapis in ſtatione, & in ſuo centro. Quoniam ſicut pluuia quæ cadit per aërem, ſe mouet ad exiſtendum in loco vbi non ſe mouet, nec mouetur, ita omnes partes firmamenti ſe mouent ad monendum, vt ſit mouens, mobilis, & motus, & ideo ſuus motus non ceſſat. Truncus cœleſtialis ſe mouet in circuitu, & truncus elementalis ſtat in medio, & ſecundum rectitudines trunci elementalis, & trunci cœleſtialis partes amborum truncorū ſe reſpōdent: quemadmodum ſi truncus elementalis habeat indigentiam in aliqua ſuarū partium, truncus cœleſtialis in contiguatione, quam habet cum elementali, influit & complet, & ſatisfacit elementali: ſicut bonitas ſuperior bonitati inferiori, & magnitudo ſupra magnitudini inferiori. Etiam ſi truncus elementalis habeat indigentiam de calore ſecundum regionem orientis cōtra frigiditatem, quæ eſt in regione occidentis, ſol qui eſt inſtrumentum & brancha multiplicat cum ſuo ſplendore, ita calorem illius regionis: ſicut ignis cum ſuo calore calorem, qui eſt in aqua, tunc quando illam calefacit in olla, aut in ventre equi, qui aquam

aquam potauit, aut in folio cucurbitæ, ꝙ recipit rorē de nocte, & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Et hoc facit Sol ratione ſuæ bonitatis, magnitudinis & aliarum. Secundum quod exemplum dedimus in branchis arboris ſenſualis, quomodo potentiæ ſe habent ad obiecta per lineam continuam elementatam, quamuis potentia ad obiectum non vadit, nec obiectum venit ad potentiam: inquantum ſunt in diſcreta quantitate, & actus fit per naturam ambarum quantitatum, videlicet per continuam & diſcretam, ita truncus cœleſtialis, & truncus elementalis ſe reſpiciunt ſecundum continuam quantitatem & diſcretam, quamuis ſuperior truncus in inferiorem non intrat, nec truncus inferior intrat in ſuperiorem, inquantum habent diſcretam quantitatem, ſed influentia ſuperior venit inferius ratione continuæ quantitatis generalis, in qua ſunt ambo trunci: ſicut in vna bonitate generali & corporali, & vna magnitudine corporali generali, & ſic de aliis. Et in illa linea generalitatis fit operatio in impreſſione, ſecundum quod dedimus exemplum in branchis arboris ſenſualis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod lux Solis hîc inferius non deſcendit, ſed eius ſimilitudo accipitur in ſuperficie arboris elementalis, quæ ipſam hîc inferius repræſentat per continuam quantitatem lucis Et idem eſt de bonitate tauri, & de eius motiuitate, quæ accipiuntur in bonitate ignis, & in motiuitate illius. Et eius ſimilitudo apparet in bonitate piperis, & in motiuitate flāmæ, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Et hæc philoſophia multū delectabilis eſt ad intelligēdum, & eſt via ad cognoſcēdum multa ſecreta naturalia. Truncus arboris cœleſtialis ſentiri non poteſt, quia confuſus eſt, & eius color ſentitur in ſtellis fixis & erraticis, & eius figura circularis eſt, & eſt cauſa ad omnes circularitates, ſiue circulares figuras corporales: ſed illa figura non poteſt videri, & conſiſtit de partibus triangularibus exiſtentibus in linea obliqua, vt dictum eſt. Et ideo eſt cauſa ad triangulos inferiores: ſi ut ad triangulum, qui eſt de igne, aëre, & de terra, & ſecundum reſpectum rectitudinum trunci elementalis, reſpondet ad figuram quadrangularem: ſicut meridies & media nox, quæ ſe reſpiciunt per lineam corporalem generalem, & oriens & occidens ſimiliter. Et ideo ſunt quatuor impreſſiones regionum: quæ reſpondent ad quatuor quadratos, ex quibus cauſant̄ur quadranguli inferiores, & ex illis exeunt trianguli, quia quadrati generales in ſituatione trianguli ſunt aſſituati. Truncus cœleſtialis non eſt leuis, nec ponderoſus, quoniam eſt de lineis obliquis & rotundis, quæ ſimpliciter ſecundum ſe non habēt ſuperius, nec inferius: ſicut circulus, qui non habet principium, neque finem, ſecūdum aſſituationem. Nec truncus cœleſtialis eſt corruptibilis, nec generabilis, verūtamen eſt cauſa generationi & corruptioni in inferioribus, quia iuuat quibuſd. plus in vno loco, & minus aliis in alio loco. Nec truncus cœleſtialis creſcit, nec diminuitur in ſemetipſo, quoniam alium locū non appetit, ſed illum tantum in quo eſt, & idem eſt de ſuis partibus Et plures alias proprietates poſſemus dicere, quas habet truncus cœleſtialis, quas non habet truncus hic inferior: & ſicut truncus inferior, qui multas proprietates habet, quas non habet truncus ſuperior, videlicet calorem, ponderoſitatem & alia: ſed quia prolixitatem euitāmus, de pluribus proprietatibus trunci ſuperioris non facimus mentionem,

mentionem, & tranſimus ad branchas illius.

De Branchis arboris Cœleſtialis.

BRANCHÆ trunci cœleſtialis ſunt duodecim ſigna, quæ ſiquidem reſpondere debent branchis arboris elementalis, ſecundum ordinationem corporum inferiorum, & corporum ſuperiorum. Veruntamen ſecundum poſitionem poſitam à philoſophis aliquas contrarietates videmus ſecundum ordinem neceſſarium: ſicut aries qui iudicatur eſſe de complexione ignis, & taurus de complexione terræ, & gemini de complexione aëris: quoniam ſecundum rationem naturalem, & aſſituationem ſupra quam oportet reſpondere ſituationi brancharum arboris elementalis, tria ſigna deberent eſſe de complexione aëris in vere, & tria de complexione ignis in æſtate, & tria de complexione terræ in autumno, & tria de complexione aquæ in hyeme. Tria ſigna quæ ſunt de vere ſunt aries, taurus, & gemini, & tria quæ ſunt de æſtate, ſunt cancer, leo, & virgo, & tria quæ ſunt de autumno, ſunt libra, ſcorpio, & ſagittarius & tria quæ ſunt de hyeme, ſunt capricornus, aquarius, & piſcis. Veruntamen ſicut quatuor tempora anni vadunt in circuitu terræ, ita ſigna vadunt in circuitu terræ ſecundum aſſituationem veris, æſtatis, autumni, & hyemis. Et ſi philoſophi hunc curſum errauerunt, non eſt mirandum, ſi eorum ſequaces deficiunt in ſuis experimentis & iudiciis, quæ dant in arte Aſtronomiæ. Si aries ſit bonus, & taurus bonus, & gemini bonus, totus quadratus veris eſt bonus. Et ſicut concordant in bonitate, concordare debent in mobilitate, & in maſculinitate. Et ratione concordantiæ quam habent, debent concordare in Marte, qui datur arieti, & in Venere, quæ datur tauro, & Mercurio, qui datur gemini. Et ad hoc contradicit fœminitas, quam attribuerunt tauro, & mediocritas, quam attribuerunt gemini: & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis, quæ ducunt plura inconuenientia ſecundum poſitiones antiquas. Sicut Saturnus, cui attribuunt complexionem terræ, quæ eſt infimum elementum, & habet tardiorem motum & minorem circulum, & Saturnus, qui eſt altior planeta, & qui maiorem curſum facit quam omnes alij planetæ. Et ideo Dominus Papa & ſui fratres Domini Cardinales benefacerent, quod ſecundum neceſſarium ordinem impreſſionum ſuperiorum, & inferiorum ordinari facerent ſcientiam Aſtronomiæ in debitis ſituationibus inquirendo experientias, quæ ex illa ordinatione ſequerentur. Et hæc inueſtigat o fieri poſſet ſecundum proceſſum iſtius libri cum iuuamine proceſſus artis inuentiuæ & tabulæ generalis. Branchæ arboris cœleſtialis reſpondere debent branchis arboris vegetalis: ſicut aries, taurus, gemini, quæ mouere debent appetitiuam ad obiecta complexionis humidæ & calidæ ratione veris: & cancer, leo, virgo ad obiecta calidæ, & ſiccæ complexionis in æſtate: libra ſcorpius, & ſagittarius ad obiecta complexionis ſiccæ, & frigidæ in autumno: capricornus, aquarius, & piſcis mouere debent appetitiuam ad obiecta frigidæ, & humidæ complexionis in hyeme. Veruntamen ſi leo in æſtate appetitiuam mouet ad obiectum, frigidum; & humidum, facit hoc, vt plus de materia habeant ad calefaciendum, & ad deſiccandum, & quia materia nimis calefacta, & deſiccata appetitum habet, quod

humefiat, & frigeſiat, & ſic de aliis regionibus. Brauchæ arboris, cœleleſtialis reſpondere debent branchis arboris ſenſualis: ſic aries qui maiorem habet concordantiam cum viſu per humiditatem & calorem, quam leo per calorem & ſiccitatem. Et leo maiorem habet concordantiam cum auditu per caliditatem, & ſiccitatem quam piſcis per frigiditatem, & humiditatem, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Idem ſequitur in branchis ſpiritualibus Et quia aries maiorem habere debet concordantiam propter cor cum voluntate per humiditatem & calorem. quam piſcis per frigiditatem & humiditatem, vel ſagittarius per ſiccitatem & frigiditatem. Et leo maiorem debet habere concordantiam propter cerebrum in anticipite cum intellectu per calorem & ſiccitatem, quam piſcis per frigiditatem & humiditatem. Et ſcorpio maiorẽ debet habere concordantiam per cerebrum cum memoria in occipite retro per frigiditatem & ſiccitatem, quam gemini per humiditatem & calorem. Et idem ſequitur de branchis tibiis & cæteris membris hominis. Et in hoc paſſu cognoſcitur quo tempore anni, & qua hora diei & noctis, medici dare debent ſuis patientibus medicinas, & quomodo vnum ſignum concordat ad daudum medicinam vni membro, & aliud ſignum ad dandum medicinam alij membro. Quia terra eſt in medio octauę ſphęrę, ſtant ſemper ſex ſigna ſuper ſuperficiem terræ ſuperius, & alia ſex ſtant inferius, ſicut per lineam rectam de oriente ad occidentem, & de meridie ad ſeptentrionem. Idcirco quod libet ſignum aſcendit ſecundùm reſpectum rectitudinis terræ. Vt ponamus, quod oriens ſit A. &. occidens ſit C. & meridies ſit B. & ſeptentrio ſit D. Aſcendunt ergo aries, taurus, & gemini de A. vſque ad B. & cancer, leo & virgo de B. vſque ad C. & libra, ſcorpio & ſagittarius de C. vſque ad D. & capricornus, aquarius & piſcis de D. vſque ad A. Et propter hoc experientiã habemus, quod ſol calidior eſt, quando deſcendit de B. vſque ad C. quam quando aſcendit de A. vſque ad B. quia plus recipit de virtute à cancro, leone & virgine, quã ex ariete, tauro & ex geminis. Ariete aſcendẽte de A. vſque ad B. eſt eius aſcenſus caput, & eius deſcenſus eſt de B. vſque ad C. quod eſt eius cauda, B. vero eſt eius medium. Idcirco per vnum modum influit ad branchas arboris elementalis ſecundum caput, & per alium ſecundũ medium, & per alium modum ſecundum caudã. Idcirco aſtronomus vnum iudicium facit in capite, aliud in medio, & aliud in cauda. Et idem facit de aliis ſignis. Faciunt etiam iudicium de cancro, ariete, libra, & capricorno, qui ſunt mobiles: videlicet quod res quæ fiunt in eorum dominio. non durant, & quod illæ res durant, quæ fiunt de dominatione tauri, leonis, ſcorpionis, & aquarij, qui non ſunt mobiles, & quod illæ res durant, & non durant multũ, quæ fiunt in dominatione geminis, virginis & ſagitarij & piſcis, qui mobiles ſunt in parte & non in toto. Deſcendit aries de B. vſque ad C. ſecundum aſſituationem circuli ſuperioris, qui eſt de A. vſque ad C. Et prius gemini deſcendit quam ipſe, & taurus ſimiliter. Idcirco aſtronomus prius iudicium facit de gemini in quadrangulo de B. & de C. quàm de tauro vel de ariete, & ſic de aliis ſignis. Idcirco ſunt vingintiquatuor horæ in die naturali, vt aſtronomus iudicare ſciat ſignum ſecundum ſuam horam. Et idem de duodecim menſibus & quatuor temporibus

poribus anni, de quibus dictum eſt. Maſculinitas ratione formæ vni ſigno attribuitur, & fœmininitas ratione materiæ attribuitur alij ſigno, & hoc vt vnum ſignum habeat actionem, & aliud paſſionem, & vt de illo quod habet actionem, ſequatur maſculus & dies, & de illo quod habet paſſionem, ſequatur fœmina & nox. Veruntamen in vna eadem regione & hora generantur maſculus & fœmina, & hoc eſt ratione conceptionis corporum inferiorum, quæ recipiunt impreſſiones à ſuperioribus, ſecundum quod diſpoſita ſunt ad recipiendum. Sicut ignis, qui ſemper habet naturam calefaciendi illam ſubſtantiam, quam tangit; veruntamen non calefacit pellem ſalamandræ, quæ viuit in igne, & hoc eſt, quia nata eſt & nutrita in igne, & eſt plus ex ipſo quam ex alio elemento. Conſimili modo quamuis vnum ſignum ſit maſculus, eius maſculinitas non eſt ratio, quod ſua regio maſculum producat in illa materia, quæ plus diſpoſita eſt ad fœminam ſecundum diſpoſitionem brancharum arboris elementalis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod grauia ſunt iudicia aſtronomiæ ad intelligendum. Ratio quare attribuitur vni ſigno mobilitas, & alij ſtatio, eſt quoniam oportet, quod res quæ per generationem producuntur, per motum producantur, qui eſt augmentalis & de cauſis alterabilibus, de quo motu inſtrumenta fatigantur: ſicut equus qui fatigatur ad currendum & cor ad cogitandum, & os ad loquendum, & manus ad operandum. Idcirco natura requirit quietem, ſecundum quod experientiam habemus in dormiendo, & in plantis, quæ fructus non reddunt in hyeme, & equus qui fatigatus eſt ad currendum, & baliſta quæ feſſa eſt ad trahendum, quæ non facit magnum ictum, cum ſæpius traxerit. Dicitur ergo propter hoc, quod illud ſignum quod eſt ſtabile ſicut leo (vt dicitur) quod non eſt mobile. Et illa quæ non ſunt mobilia, officium habent, ex quo ſequitur quies in ſubſtantiis feſſis, & illa quæ mobilia ſunt, ſicut aries qui habet officium, vt ſubſtantiæ ſint mobiles, & mouentes, & motæ poſt earum quietem. Dicitur etiam, quod aliqua ſigna non ſunt mobilia ſed mediocria: ſicut virgo, & ratio eſt hæc, quia motiuitas, mobilitas, & ſtabilitas ſibi inuicem obuiant. Et omnia iſta fiunt ſecundum impreſſiones inferiores, cum ita ſit, quod ſigna continuè fixa ſtant in firmamento, & in partibus illius, ſecundum iudicium quod fit de mobilitate in vno, & de immobilitate in alio, & de mediocritate in alio, fit ratione reſpectus inferius. Sicut ſol cum vna eadem virtute tegulam deſiccat & ceram fundit. Quod bonum eſt eſſe, & malum eſt non eſſe, dictum eſt, quod eſſe eſt bonum, & non eſſe eſt malum, & ideo dicitur, quod aliqua ſigna quæ cauſant eſſe, ſunt bona, & aliqua ſigna quæ non cauſant eſſe, ſunt mala. Et in hoc Aſtronomi iudicium accipiunt, quod aries eſt bonus, quia ex ipſo ſequitur bonum, & leo eſt malus, quia ex eo ſequuntur guerræ, & prælia. Etiam dicitur quod bona ſigna fortunant homines ad bonam proſperitatem, & longam vitam, & ſanitatem, & placita, & mala faciunt contrarium. Et hoc intendunt dicere ſecundum impreſſiones naturales, quibus anima ratione ſuæ libertatis non ſemper conſentit, etiam quia Deus ſecundum ſuam bonitatem aut iuſtitiam vtitur ſuo effectu ad voluntatem ſuam in omni tempore, & in omni loco. Idcirco malefaciunt Aſtronomi, qui tantum confidunt in iudicio impreſſionum

num corporum ſuperiorum, factarum hîc inferius, quæ ita deſtrui poſſunt ſupra curſum illarum impreſſionum per Deum, & per liberam voluntatem hominis ſecundum arborem moralem. Sicut homo deſtruere poteſt literas in cera impreſſas per grafium aut per ſigillum.

De Ramis arboris Cœleſtialis.

RAMI arboris Cœleſtialis ſunt ſeptem planetæ. Et dicunt antiqui philoſophi, quod Saturnus eſt ſuperior, & Iupiter poſtmodum, & ſic per ordinem de aliis vſque ad lunam. Et dicunt quod Saturnus eſt malus, & quod cauſat plumbum, & diem ſabbati. Et dicunt ipſum eſſe de complexione terræ. Dicunt etiam, quod Iupiter eſt bonus, & quod cauſat ſtagnum, & diem Iouis, & quod ſit de complexione aëris. Dicunt etiam, quod Mars ſit malus, & ꝙ cauſat ferrũ & diem Martis, & quod ſit de cõplexione ignis. Itẽ dicunt, ꝙ Sol ſit bonus, & ꝙ cauſat aurũ & diẽ dominicũ, & ꝙ ſit de cõplexione ignis. Præterea dicunt, quod Venus ſit bonus, & quod cauſat cuprum & diẽ Veneris, & quod ſit de complexione aquæ. Dicunt etiam quod Mercurius ſit neutrum, & quod cauſat argentum viuum & diẽ Mercurij. Dicunt, quod luna ſit bona bonis, & mala malis, & quod cauſat argentum & diem lunæ, & quod ſit de complexione aquæ. Secundum aſſituationem elementorum, oportet quod planeta ſint aſſituati vt aſſituationes ordinatæ ſibi inuicem correſpondeant. Sphæræ elemẽtorum ordinatæ ſunt hoc modo. ſphæra ignis eſt ſuperior, & ſphæra aëris cõtinguatur cum ſphæra ignis, vt ignis inclinationem habeat ad aëram: & aër eſt ſupra ſphæram aquæ vt inclinationẽ habeat ad illã. & aqua eſt ſupra ſphæram terræ, vt ad illam inclinationem habeat. Et ſic ratione inclinationis quæ fit de ſuperius ad inferius, venit influẽtia inferius: ſed hoc non eſt ordinatum ſecundum aſſituationes, quos philoſophi in planetis ordinauerant, quoniam poſuerunt Saturnum ſupra, qui eſt ſiccus, & aërem inferius, qui eſt humidus. Et poſuerunt Martem & Solem qui ſunt calidi, ſub aëre, & ſic vno participante cum alio ſequitur nimia ſimilitudo caloris, & deſtruitur ordo aſſituationis, quæ pertinet ad illam. quæ eſt in ſphæris elemẽtorum. Poſuerunt etiam complexionem aquæ ſub Mercurio qui eſt ſiccus. Multa etiam inconuenientia edocet ars noſtra in aſſituatione planetarum ſecundum opinionem antiquorum: veruntamen ſuſtinet, quod per contrariam aſſituationem Saturnus eſſet ſuperius per ſiccitatem, & Iupiter poſtmodum per humiditatem, vt ſequatur vna linea de contrariis, ita de ſiccitate ſupra ad humiditatem inferius: ſicut fit in ſphæris elementorum, vnde ſequitur concordantia inter calorem, qui eſt ſupra, & humiditatem, quæ eſt inferius, videlicet inter calorem ignis, & humiditatem aëris. Suſtinet etiam ars, quod calor aëris, quem habet Iupiter, ad calorem ignis deſcendat, qui eſt de Marte. Suſtinet etiam ars: quod ſiccitas Martis deſcendat ad ſiccitatem Solis, & humiditas Veneris deſcendat ad ſiccitatẽ Mercurij, & ſic ſiccitas Mercurij ad humiditatem lunæ. Et hoc ſuſtinet ars vt fiat mixtio influentiarum planetarum & compreſſionum elementorum. Planetæ ſe mouent de occidẽte ad orientem contra motum ſignorum quæ ſe mouent de oriente ad occidentem. Et ideo fit obuiatio.

tio virtutum & influentiarum firmamenti & planetarum in facie: ſicut facies arietis cum facie Saturni, qui ſe obuiant facie ad faciem: quorum obuiatio fieri non poſſet, ſi Saturnus ſe moueret de oriente ad occidentem. Et quia obuiatio fit facie ad faciem, eſt maior influentia, quæ venit ex illa obuiatione hîc inferius: vnde ſequitur maior mixtio & virtus hîc inferius. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quare planetæ ſunt errantes, & diuerſas habent operationes ſiue ordinationes. Sol ſuum motum habet perfectũ in trecẽtis ſexaginta quinque diebus & ſex horis, ex qbus annus cõpoſitus eſt. Et motus lunæ fit in vno menſe. Et in hoc paſſu cognoſcitur, q̧ ſol ad duodecim mẽſes reſpondet, qui diuidũtur in quatuor tempora anni, quæ ſunt ver, æſtas, autũnus, & hyems, & quodlibet iſtorum tres menſes requirit, quia duæ lineæ fortiores ſunt per concordantiam, quam vna per contrarietatem: ſicut in æſtate, in quo fortior eſt cõcordantia in calido & ſicco, quam contrarietas, quæ eſt inter humidũ & ſiccum, ex quibus fit triangulus, qui eſt ex tribus lineis & de tribus angulis, & quælibet linea & angulus indiget vno menſe. Et oportet, quod luna correſpõdeat cuilibet menſi, vt concordantiam habeat cum triangulo cuiuſlibet, videlicet veris, æſtatis, autũni & hyemis. Et hoc ſic eſſe oportet, vt in ſphęra lunę influentias accipiant & colligant per frigiditatem & humiditatem, ſicut in æſtate fructus colliguntur per caliditatem & ſiccitatem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, per quam neceſſitatem annus habet trecẽtos ſexaginta quinq; dies & ſex horas, quas habet, vt continuari poſſit cũ alio, & quod ſequatur biſſextus. Oportet quod ſint ſeptem planetæ, vt ſufficiant concordantiæ quadranguli, & trianguli: quatuor ſunt, vt hîc in inferioribus quadrangulus conſiſtat, tres ſunt, vt in inferioribus ſit triangulus. Et mixti ſunt trianguli & quadranguli per mixtionem reſpectus planetarum, vno planeta exiſtente in reſpectu alterius in vno tẽpore, & in alio tẽpore in alio reſpectu. Et ſic lineæ illorum reſpectuum ſe miſcuunt, & perficiunt influentiam & virtutem, quæ plena venit in inferioribus, multiplicando in inferioribus ſuam ſimilitudinem: ſicut plura lumina, quæ vnam lucem generalem multiplicant, & plures motus vnum motum generalem, & plures voces vnum ſonũ generalem, & plures guttę aquæ, mare generale: & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis. Sol eſt in medio, vt ſit terminus triangulorum & quadrangulorum. Quoniam inquantum participat cum Saturno, Ioue & Marte, ſequitur ex omnibus quatuor planetis quadrangulus. Vt ponamus, quod Saturnus ſit A. Iupiter B. Mars C. Sol D. eſt ergo quadrangulus de A. ad B. & de B. ad C. & de C. ad D. & de D. ad A. In quo quadrangulo ſunt duo trianguli generales, vnus eſt de A. ad C. & alius eſt de B. ad D. Et in quolibet iſtorum ſunt duo, vnus eſt de A. & de B. & de centro quadranguli. Alius eſt de B. & de C. & de centro quadranguli. Alius eſt de C. & de D. & de centro quadranguli. Et alius eſt de A. & de D. & de centro quadranguli. Et hoc idem ſequitur de Sole, vſque ad Lunam. Et ratione huius habet, ſol maiorem virtutem in inferioribus, quam aliquis alius planeta. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod virtus eſt maior in medio quam in extremis. Rami huius arboris reſpondent ramis arboris elementalis, vegetalis, ſenſualis, imaginalis, & humanalis. Ramis arboris elementalis

reſpondent, inquantum ab eis cauſati ſunt, quod componantur & miſceantur. Quoniam illorum mixtio & impreſſio effectiuè ſunt de mixtione, quam habent planetæ in eorum reſpectu, & in dando ſibiinuicem ſuas ſimilitudines, ſecundum quod ſe inuicem reſpiciunt. Ramis arboris vegetalis reſpondent, inquãtum fit generatio, corruptio & priuatio, & renouatio per influentiam ſupra, quæ datur in ſphæra lunæ ad ſuperficiem, quæ eſt contigua cum ſuperficie ignis. Sicut piper & alleum, quæ generari non poſſent ſine ſole, & plumbum & dies Sabbati, quæ cauſãtur à Saturno: & ſic de aliis. Ramis arboris ſenſualis reſpondent, ſicut ſol, qui eſt inſtrumentum viſui ad videndum, & ſicut Saturnus, qui eſt inſtrumentum auditui ad audiendum: & ſic de aliis. Ramis arboris imaginalis reſpõdent, inquantum planetæ ſuas influunt ſimilitudines hîc inferius, ita quod de ſe nullam partem afferunt ſubſtantialem, nec accidentalem, nec ponunt aliquid poſitiuè hîc inferius de eorum eſſentia, ſed tantum ſuas ſimilitudines: ſicut litteræ ſigilli, quæ nihil dimittunt de earum eſſentia in ceram, ſed tantum ſuam ſimilitudinem. Et ideo imaginatiua per impreſſiones ſupra naturam habet quod ſimilitudines accipiat in ſimilitudinibus ſubſtantiarum. Idem ſequitur in ramis arboris humanalis: ſicut in viſu, cui ſol ſuam influit ſimilitudinem, vt dictum eſt, & memoria quæ virtutem accipit in cerebro per Saturnum, & voluntas in Ioue, & intellectus in ſole. Secundum hoc quod dictum eſt; & ſecundum plures alias rationes, quas dicere poſſemus, ſignificatur aſſituatio planetarum, & maneries quam habent in influẽdo inferius ſuas ſimilitudines, quas habent in bonitate, magnitudine & cæteris: & etiam ſecundum formas primarias, quæ in arbore elementali ponuntur. Ratione cuius aſſituationis haberi poteſt ars, & modus ad cognoſcendum, vtrum ars aſtronomię ab antiquis Philoſophis compilata veritatem contineat, vel etiam iudicia quæ faciunt aſtronomi, in quibus ſæpius deficiunt.

De Foliis arboris cæleſtialis.

FOlia arboris cœleſtialis comparamus accidentibus generalibus arboris, quæ ſunt rationes accidentibus inferioribus. Ita videlicet, quod quantitas regionis arietis, tauri & gemini eſt ratio, & cauſa quantitatis orientis vſque ad meridiem. Et ſic de aliis accidentibus, de quibus breuiter tractare volumus.

De Quantitate arboris cæleſtialis.

QVantitas arboris cœleſtialis, duobus modis conſideratur, continua ſcilicet & diſcreta: & iſtos duos modos in tribus figuris conſideramus, videlicet in figura circulari, quadrangulari & triangulari. Quantitas continua conſideratur, vt de ariete & tauro, & ſic de aliis vſque ad piſcem: & de Saturno & Ioue, vſque ad Lunam, & de ariete & tauro, & ſic de aliis: & de Saturno vſque ad Lunam. Hæc quantitas continua per totum firmamentum eſt extenſa, & eſt vna de pluribus, videlicet de quantitatibus primis radicum: & quia radices ſunt differentes, eſt quantitas continua ex diſcretis quantitatibus: ſicut communis quantitas ſubſtãtiæ, quæ eſt ex diſcretis quãtitatibus, videlicet de forma & de materia, quæ ſunt quantæ. Et hæc diſcreta quantitas radicum apparet in diuerſi

uerſitatibus ſignorum & planetarum. Eſt vnus alius modus quantitatis continuæ, quæ eſt de ariete vſque ad libram, & de cancro vſque ad ſcorpionem, & de Saturno vſque ad Lunam. Et hæc comprehendit omnia loca quæ ſunt intra octauam ſphæram,& ſuſtentata eſt in formis generalibus quintæ eſſentiæ, & etiam quatuor ſubſtantiis mundi. Et quantitas diſcreta conſiſtit in bonitate,quæ eſt vna in quinta eſſentia,& eſt alia in quatuor ſubſtantiis mundi. Sicut ferrum,quod eſt ſub vna figura in cultello,& ſub alia figura in martello:& idem de magnitudine & cæteris formis:quare ſicut in carne digiti conſiſtit vna quantitas continua, ita tota ſubſtantia vniuerſalis mundi extenſa eſt in vna quantitate bonitatis continuæ, & quantitas continua ita habet partes, quæ ſunt de ſua natura, ſicut habet quantitas continua digiti partes diſcretas, quæ ſunt oſſiũ Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo reſpondent quantitates diſcretæ quintæ eſſentiæ, & quatuor ſubſtantiarum, quæ ita recipiunt influentiam ex quantitate continua ſuperiori:ſicut quantitas oſſium digiti ex quantitate carnis. Et ſicut quantitas carnis nihil ponit poſitiuum,quod ſit de ſua eſſentia, ſed tantummodo de ſua natura in quantitate diſcreta oſſium, ita quantitas quintæ eſſentiæ non ponit aliquid de ſe in quantitatibus inferioribus inquantum ſua eſſentia: ſed in quantum ſua natura,cum qua participat, ſecundùm continuitatem cum quantitatibus inferioribus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Sol multiplicat quantitatem in cremento, quod facit planta, & in calore piperis, quamuis eius quantitas hîc inferius non deſcendat nec à ſe recedat, licet quantitates inferiores de ipſa recipiant influentiam & impreſſiones. Et hæc philoſophia delectabilis eſt ad intelligendum,& eſt via ad cognoſcendum plura principia & ſecreta naturalia. Quantitas quintæ eſſentiæ conſiſtit in figura circulari ſecundum aſſituationem,quæ eſt de ariete vſque ad piſcem, & de Saturno vſque ad Lunam, & de ariete vſque ad Lunam, & eſt in figura quadrangulari, in quantum eſt in quatuor regionibus:vna eſt de ariete, & tauro, & gemini: & alia eſt de cancro,leone, & virgine: & alia eſt de libra,ſcorpione,& ſagittario:& alia eſt de capricorno,aquario,& piſce. Et figura triangularis conſiſtit in planetis. Et idem eſt de quadrangulari, ſecundum quod faciunt triangulum,& quadrangulum. Et de hac materia dictum eſt in ramis huius arboris. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo quantitas ſuperior aſſituata eſt,& cauſa aſſituationi quantitatis inferioris ſecundum circulum, quadrangulum, & triangulum.

De Qualitate arboris Cœleſtialis.

SOl eſt qualis per differentiam, quã habet cum aliis planetis, & qualis eſt,quia bonus eſt & lucens. Et hæc qualitas eſt ei propria, licet luna ſit bona: ſicut ignis qui bonus eſt & aër bonus: ſed quia ignis & aër diſtincti ſunt per calidum & humidum, eſt bonitas ignis ſub vna qualitate, & bonitas aëris ſub alia. Idem eſt de bonitate ſolis & lunæ, quoniam ſub vna ſpecie & proprietate eſt in ſole, & ſub alia ſpecie & proprietate eſt in luna. Eſt alius modus qualitatis, quæ eſt appropriata: ſicut calor ſolis, qui eſt ei qualitas appropriata, & frigiditas lunæ ſimiliter, & hoc eſt ratione operationis quam habent diuerſimodè: quoniam ſol eſt cauſa igni multiplicando

calorem ratione ſuæ lucis, quæ concordat cum luce ignis, qui calidus eſt propriè. Et idem eſt de luna, quæ in aqua multiplicat frigiditatem ratione ſuæ vmbroſitatis, quæ concordat cum vmbroſitate aquæ. Et ex duabus vmbris ſequitur nox, quæ eſt fons frigiditatis & vmbræ. Et idem eſt de claritate lunę, quæ eſt ei qualitas appropriata per Solem. Et idem eſt de aliis qualitatibus aliorum planetarum, qui imprimunt ſuas ſimilitudines in qualitatibus propriis, & appropriatis hic inferius conſiſtentibus. Idcirco dicitur, quod Saturnus eſt malus & de complexione terræ, & ſic de aliis: quoniam cauſa eſt inferius ad multiplicandum ſiccitatem, frigiditatem, & melancholiam hominum ratione cuius multas malas habent cogitationes: & ſic de aliis.

De Relatione arboris Cœleſtialis.

SOl eſt de magnitudine bonitate, & cæteris: & in bonitate eſt bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, in quibus ſtat relatio, quæ eſt pars ſolis, & per quam ſol habet naturam bonificandi in relationibus inferioribus, quæ ſunt in ſpecie bonitatis. Quare ſicut lux ſolis eſt ratio multiplicandi calorem ignis, quia cum illo habet concordantiam in luce, ita eſt ratio eius relatio ad multiplicandum relationem ignis in calefactiuo, calefactibili, & calefacere, & in bonificatiuo, bonificabili, & bonificare. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus, ſecundum quem accidentia ſuperiora imprimunt ſuas ſimilitudines in accidentibus inferius. Cui intentioni eſt inſtrumentum motus firmamenti & ſuarum partium, qui maior eſt ſuperius quam hic inferius, ratione cuius maioritatis fiunt impreſſiones in inferioribus per ſuperiores.

De Actione & Paſſione arboris Cœleſtialis.

SOl eſt de bonitate, magnitudine, & cæteris radicibus, & eius bonitas magna non eſſet, ſi non eſſet ratio bono, quod bonum faceret: verùm quia bonum facere bonum non poteſt ſine actione & paſſione: idcirco Sol habet actionem, in quantum eſt bonificatiuus, & ſuum bonificabile eſſentiale eſt paſſiuus, ſicut materia ſub forma, & bonificare eſt ex ambobus. Et idem de actione & paſſione in Sole ſub ratione bonitatis: & ſubiectum operationis eſt magnitudo, quæ eſt bonificabilis, & duratio ſimiliter, & poteſtas, & cæteræ partes Solis de ſua bonitate ſimilitudines accipiunt, in quantum ſunt bonæ partes & eſſentiæ ſub ratione bonitatis. Et ex hac actione & paſſione quæ ſunt intra ſubſtantiam Solis, ſequitur vna paſſio extra: ſicut Sol, qui actionem habet ſuper Venus, in quantum ei dat ſuam ſimilitudinem, & Venus eſt paſſiuus, inquantum illam ſimilitudinem accipit. Et Venus qui eſt planeta actiuus, in quantum actionem habet ſuper Mercurium, & Mercurius paſſiuus, in quantum ipſam accipit. Et idem eſt de Mercurio qui actionem habet ſupra Lunam, & Luna, quæ paſſiua eſt, in quantum ipſam accipit. Idcirco dicitur, quod Luna plus habet de materia, quam aliquis aliorum planetarum, vt ſua materia diſpoſita ſit ad recipiendum plures & magnas paſſiones, quæ ſibi veniunt à ſuperioribus planetis. Idcirco Luna ſignificat fortius ſuas proprietates in inferioribus quam aliquis alius planeta. Vnde marinarij Lunam reſpiciunt

& ho

& homines quando volunt ſanguinem minuere, plantare, & ſcindere arbores: & fœminæ quando volunt concipere pueros, & ſic de aliis ſimilibus iſtis: ſicut cancer maris, qui ſub vna Luna plenior eſt quam ſub alia. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod actiones & paſſiones ſuperiores rationes ſunt actionibus, & paſſionibus inferioribus ſecundum curſum naturalem. Et de hoc accipitur opinio, quam habent homines circa eufortunium, & infortunium: qui ignorant libertates, quæ ſunt in inferioribus in animabus rationalibus, ſuper quas corpora ſuperiora actionem non habent, quæ ſiquidem animæ maiorem habent actionem ſuper corpora, cum quibus coniunctæ ſunt, quam corpora ſuperiora. Et illi ſapientes qui hoc cognoſcunt, dicunt quod eufortunium, & infortunium non ſunt aliquid ſecundum realitatem rerum ſpiritualium.

De Habitu arboris cœleſtialis.

SOl habet in habitu deſiccandi tegulam, & mollificandi ceram: & ſicut ignis habet in habitu deſiccandi tegulam ratione ſiccitatis quam accipit à terra, ita Sol habet in habitu deſiccandi tegulam ratione ſiccitatis, quam accipit à Saturno. Et ſicut ignis qui habet in habitu mollificandi ceram per ſuum proprium calorem, ita Sol per ſuam propriã lucem habet in habitu, ad mouendum & multiplicandum lucem ignis, cum qua in ſpecie concordat, & cum qua calorem ignis mouet ad mollificandum ceram fortius, inquantum ei multiplicat calorem. Et ſic indirectè Sol habet in habitu mollificandi ceram ratione caloris, quam mouet ita cum igne, ſicut manus mouet litteram cum penna. Et habitus ſuperiores ſunt ita rationes habitibus inferioribus: ſicut habitus figurales litterarum ſigilli habitibus motis & productis in litteris ceræ. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod quidam habitus ſunt ex aliis in ſimilitudine, & non materialiter. Et hæc cognitio eſt paſſus, in quo intellectus humanus exaltatur ad intelligendum pulchra ſecreta naturalia.

De Aſsituatione arboris cœleſtialis.

SItus arboris cœleſtialis eſt ſignificatus ſecundum hoc quod diximus de ſua quantitate, & etiam ſecundum ſuas radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructum. Et aſſituatio iſta, ſiue ſitus qui eſt ſuperius, cauſa eſt iſtis ſitibus inferioribus: ſicut Sol, qui ſituatus eſt in ſuo circulo mouens & motus: mouens inquantum per ſeipſum mouetur de occidente ad orientem: motus inquantum firmamẽtum ipſum mouet de oriente ad occidentem; & idem eſt de eius aſſituatione, quæ ſtat inter Saturnum & Lunam. Et ideo epar conſiſtit in medio loco corporis, & fel in ipſo, in quo Sol maiorem habet actionẽ, quam aliquis alius planeta. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod ſitus ſuperior imprimit ſuam ſimilitudinẽm in aſſituationibus ſubſtantiarum elementatarum.

De Tempore Arboris cœleſtialis.

ARbor cœleſtialis aſſituata eſt in circulo, qui ſecundum figuram non habet principium, neque finem, ſimilimodo motus qui eſt in firmamento de ariete vſque ad taurum, & ſic vſque ad piſcem, etiam de motu Saturni vſque ad Lunam, & de Saturno vſque ad arietem, & taurum, & piſ-

cem nullam habent vmbram, ex qua ſequatur tempus dierum & noctium ſuper ſuperficiem ſphæræ ignis. Tempus ergo ſupra non multiplicat diem, neque noctem, ſed hic inferius ratione vmbræ terræ. Quoniam totum hoc quod eſt ſupra illuminatum eſt, ſiue lucidum per ſolem, & per ſtellas ſine vmbra noctis. Veruntamen multiplicatur tempus in alio, non in ſeipſo: ſicut Saturnus, qui habet vnum motum, & Iupiter qui habet alium, & ſic vſque ad Lunam. Quare in illis ſtat tempus in diſcretis quantitatibus, & in ſeipſo ſtat vnum: ſicut vnus dies, qui ſtat in pluribus momentis ſine vmbra & multiplicatione plurium dierum. Et in hoc paſſu eſt tempus reuelatum intellectui, ſecundum quod eſt in ſe & in alio. Stat ergo tempus ita in ſeipſo ſine motu, ſicut circulus ſine principio & fine. Sicut homo peccator indiget miſericordia Dei, & homo iniuriatus ſua iuſtitia, ſic ſubſtantiæ inferiores neceſſitatem habent, quod tempus ſit variatum in ſubſtantiis ſuperioribus. Sicut Saturnus qui in vno tempore eſt in vno loco, & in alio tempore in alio, & in vno tempore eſt in rectitudine arietis, & in alio tempore tauri, & ideo requirit tempus inferius ſecundum ſuam aſſituationem naturalem, ordinem, & aſſituationem temporis ſuperioris, vt tempus ſuperius hic inferius tranſmittat ſuam ſimilitudinem ad tempus, quod eſt hic inferius, quam accipit in ſubſtantiis elementatis, quæ in vno tempore ſunt in vno loco, & in alio tempore in alio loco, etiam quod in eodem tempore, vna eadem ſubſtantia operatur diuerſa: ſicut ignis qui calefacit, illuminat, & deſiccat, & mollificat: & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis, quæ longum eſſet narrare.

De Loco arboris cæleſtialis.

LOcus eſt vna pars arboris cæleſtialis, quia ſicut firmamentum ſtat in tempore per ſeipſum, ita ſtat collocatum in ſeipſo, & intra ſeipſum continet omnia quæ cum loco participãt. Et extra ſe ſecundum curſum naturalem locus ſubiectum non habet: quoniam octaua ſphæra continet omnia collocata. Idcirco dicunt aliqui quod extra firmamentum naturaliter non poteſt eſſe aliquod corpus, vt non ſit dare locum infinitũ, nec quod natura loci ſit infinita, etiam vt locus appetitum non habeat vltra terminũ, in quo ſubſtantia corporalis terminata ſit & collocata. Quoniã ſicut ſi lapis ſe moueret de inferius vſq; ad arietẽ, ei eſſet aſcẽdere, qui ſiquidẽ motus ei eſſet innaturalis: ſic Saturno eſſet appetitus innaturalis, ſi vellet eſſe ſupra arietẽ vel aries ſupra taurũ, vel taurus ſupra arietem. Eſt ergo locus terminatus ſecundum curſum naturalem intra octauam ſphæram. Veruntamen ſecundum fidem tenemus, quod eſt cœlum criſtallinum, & empireum ſupra octauam ſphæram. De cœlo empireo loqui intendimus in arbore æuiternali.

De Floribus arboris Cæleſtialis.

FLores arboris Cœleſtialis ſunt actus exiſtentes inter potentias & obiecta induta de motu extenſo in illis, & è conuerſo. Sicut flos arietis, qui eſt in Marte, & flos tauri in Venere, & flos geminis in Mercurio, & caneri in Luna, & leonis in Sole, & virginis in Mercurio, & flos libræ in Venere, & ſcorpionis in Marte, & ſagittarij in Ioue, & capricorni in Saturno, & aquarij in Saturno, & piſcis in Ioue, & iſti flores ſic conſiderantur

ſecun

ſecūdum opiniones antiquorum, quorum aſſituationi totaliter ſcientia noſtra non conſentit, quoniam ordinem non ſequuntur, & eſt impoſſibile, quod experientia non ſit ſecundum ordinem naturalem. Eſt etiam elementare flos: ſicut ignis qui eſt in aëre producit motum calefaciendi, vnde elementare eſt indutum: ſicut aurum, & dies Dominicus per Solem. Et vegetare quod eſt flos arboris vegetalis, & dies Iouis, qui eſt flos Iouis, & ſentire, quod eſt flos arboris ſenſualis, & dies ſabbati, qui eſt flos Saturni. Et imaginari flos arboris imaginalis, & argentum & dies Lunæ, qui ſunt flos Lunæ. Et ex iſtis floribus ſuperioribus influentiam accipiunt flores inferiores. Sicut leo qui producit florem ex elementare in leoniſſa, & pomerium ex vegetare in pomo, & guſtus ex ſentire in comedendo, & imaginatiua ex imaginari in fantaſia: & ſic de cæteris floribus: ſicut ex roſa, ex lilio, & ex ſcribere. Ex floribus vero ſuperioribus flores qui ſunt hic inferius, non ſunt eſſentialiter nec materialiter: ſicut nota viellæ, quæ non eſt ex eſſentia notæ interioris, quam habet ioculator in fantaſia. Sed flores qui ſunt inferius, ſunt moti per agentia naturalia inferiora cum iuuamine florum ſuperiorum agentibus naturalibus mouentibus, quæ ſe mouent ad producendum flores inferiores ſecundum curſum naturalem ex eſſentiis agentium: ſicut ſonus viellæ, qui multiplicatus eſt ex eſſentiis accidentalibus per tactus factos in chordis, & leo qui ex ſua ſubſtantia producit elementare, & vegetare, ſentire, & imaginari, quando generat alium leonem.

De Fructu arboris Cœleſtialis.

FRVCTVS arboris Cœleſtialis duobus modis conſiſtit, vnus eſt de ſua natura, & alius eſt ſupra ſuam naturam, qui colligitur in cœlo empireo. Fructus qui eſt de natura arboris cœleſtialis, eſt ex cauſis motis, ad quas ſe mouent formæ motiuæ in mouendo mobilia, vt producant ſubſtantias motas de potentia in actu, & idem de accidentibus: ſicut aurum, pomum, equum, & corpus Martini, & eius caſtrum, & cultellus, & ſuus liber: & ſic de aliis rebus motis per agentia naturalia aut artificialia cum iuuamine formarum ſuperiorum. Fructus qui eſt ſuperior, eſt ratione finis: ſicut homo qui eſt fructus, in quo colliguntur fructus arboris elementalis plantarum, & irrationalium, ſi tamen ille homo Deo ſeruit in hac vita. Et in tali homine colliguntur fructus arietis, & tauri, Saturni, & Iouis, & ſic de aliis. Et ſi homo ſit peccator, illi fructus perduntur in illo: ſicut aurum quod perditur in perditione nauis, quæ perditur in mari profundo. Et ideo propter peccatum eſt contra omnes fructus corporales quos Deus creauit & virtutes acquiſitæ cum omnibus illis fructibus habent concordantiam. Eſt ergo fructus ſuperior homo motus in ſua ſubſtantia, & ſupra hominem eſt alius fructus ſuperior, ad quem ſe habent omnes fructus ratione finis, videlicet ad cognoſcendum, recolendum & amandum Deum, honorandum, & ei ſeruiendum. Quem fructum placeat ei, quod ſuus populus colligere poſſit.

De Arbore Angelicali.

SVMMARIVM.

ARBOR iſta Angelicalis verſatur circa naturam Angelicam. Et ſimiliter vt aliæ arbores diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt bonitas, magnitudo, & cætera principia generalia, contrarietate excepta.

Truncus eſt ſubſtantia ſpiritualis.

Branchæ ſunt tres virtutes, ſcilicet memoria, intellectus, & voluntas.

Rami ſunt correlatiua dictarum virtutum.

Folia ſunt accidentia ſpiritualia.

Flores ſunt actus Angelici.

Fructus eſt amare & laudare Deum, & illi famulari.

De Arbore Angelicali.

ARbor Angelicalis diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. Et eſt arbor ſpiritualis, quæ videri non poteſt neque tangi, & quæ figuram corporalem non habet, neque producta eſt de alio, ſed de nihilo. Et plures alias conditiones habet, quas non habent arbores, quæ ſunt de natura corporali.

De Radicibus arboris Angelicalis.

BOnitas, magnitudo, duratio, & aliȩ formæ contrarietate excepta, ſunt radices arboris Angelicalis, de quibus arbor Angelicalis conſtituta eſt, ſicut homo qui conſtitutus eſt ex anima & corpore. Et ſic arbor in tertium numerum tranſit ſupra radices, quæ ro-

manens ſuæ partes, ſicut homo qui eſt in tertio numero, vt dictum eſt. Bonitas Angeli producta eſt de nihilo, & eſt producta in ſpecialitate, & non de generalitate, videlicet de generali bonitate. Idcirco Angelus eſt ſuamet ſpecies, cum ſit de vna bonitate, quæ non eſt ex alia bonitate. Idem eſt de ſua magnitudine, & cæteris ſuis partibus, quæ ita multiplicant vnam ſpeciem & conſtituunt, ſicut vnam ſubſtantiam, vnam eſſentiam, & vnum ſuppoſitum, quæ ſunt Angelus. Idcirco Angelus eſt ſimplicior creatura quā alia. Bonitas Angeli producta eſt in magnitudine, idcirco eſt magna: & in duratione, idcirco durat, & in poteſtate, idcirco habet poteſtatem: & in ſapientia, & ideo eſt ratio, quod ſapientia ſit bona: & in voluntate, idcirco eſt amabilis: & in virtute, & ideo eſt virtuoſa: & in veritate, idcirco eſt vera, & in gloria, & ideo habet quietem Angelus in bonitate: & in concordantia ſine contrarietate, idcirco eſt bonus & incorruptibilis: & in principio, idcirco principiata eſt in tempore: & in medio, idcirco ſuum bonificare eſt in medio, quod eſt inter bonificatiuū & bonificabile, qui ſunt de ſua eſſentia: & quia producta eſt in differentia, remanſit bonificatiuum, bonificabile, & bonificare differentia: & quia bonitas in fine producta eſt, eſt ratio ad bonificandum: & quia producta eſt in maioritate, eſt producta ſubſtantialiter, cum ita ſit, quod ſubſtantia maior ſit, & plus habet de entitate quam accidens, & quia producta eſt in æqualitate, ſua concreta ſunt æqualia per eſſentiam; & quia producta in minoritate, continet in ſe accidentia, quæ ſunt eius inſtrumenta & indumenta. Et hoc quod diximus de bonitate, dici poteſt de magnitudine, duratione, & aliis. Angelus productus eſt ex iſtis radicibus, quas diximus, & ipſę productæ ſunt de nihilo, & quia quædam productæ ſunt in aliis, eſt Angelus ex ipſis conſtitutus. Idcirco Angelus eſt occaſionatus naturaliter, quod faciat operationes ſimiles ſuis radicibus, videlicet operationes bonas ratione bonitatis, & magnas ratione magnitudinis, & durabiles ratione durationis: & ſic de aliis. Et quod operationes ſint plures, quoniam Angelus eſt conſtitutus ex pluribus rebus, quæ ſunt ei rationes ad plures operationes, quas facit Angelus bonus. Et angelus malignus facit per contrarium, ita quod ſuam bonitatem naturalem peruertit, vt ſit ratio accidentaliter malo, & eius magnitudo magno malo. Sicut Rex iniurioſus & malus, qui ſuam magnam poteſtatem peruertit in faciendo magna mala, magnas iniurias, magnas vanitates, & plura alia vitia. Et huiuſmodi contrarietas formarum interiorum, & operationum exteriorum eſt vinculum, cum quo angelus malus, obſtinatus eſt, captus & ligatus, quod bonum facere non poteſt, & licentiatus eſt ad faciendum malum.

De trunco arboris Angelicalis.

SVbſtantia ſpiritualis quæ ad corpus inclinationem non habet truncus eſt arboris angelicalis. Truncus namque dicitur aggregatio radicum quæ tertium multiplicant, exiſtente qualibet radice extenſa in alia: ſicut bonitas, quæ extenſa eſt in magnitudine & in duratione, inquantum magnitudo eſt tota bona, & duratio ſimiliter. Et idem de magnitudine in bonitate extenſa, & in duratione, inquantum ſunt per magnitudinem magnæ. Et idem eſt de duratio

duratione, inquantum magnitudo & bonitas durabiles ſunt per durationem. Et per has extenſiones & mixtiones fit multiplicatio, quæ eſt truncus, qui per bonitatem bonus eſt, per magnitudinem magnus, per durationem durans, & ſic de cæteris. Quia bonitas ad truncum venit bonificatiua, & bonificabilis, & magnitudo magnificatiua, & magnificabilis: & ſic de cæteris radicibus, eſt truncus ſubſtantia de formis ſpiritualibus & materiis ſpiritualibus compoſita, & ſub vna forma generali & materia generali, quoniam forma generalis conſtituta eſt de bonificatiuitate, magnificatiuitate, & cæteris formis: & materia generalis conſtituta eſt de bonificabilitate, magnificabilitate, & cæteris. Et coniunctio formæ generalis & materiæ generalis conſtituta eſt de reali & eſſentiali bonificare, magnificare, & cæteris actibus quæ ſunt partes ſubſtantiæ. Truncus eſt ſubſtantia, quia eſt ſub qualibet ſuarum partium, quæ in ipſo ſubſtentantur. Sicut corpus Martini, quod dicitur ſubſtantia, quia ſtat ſub accidentibus. Et ſecundum quod truncus angeli tangitur, ita reſpondet cum ſuis partibus quæ ei ſunt rationes ſecundum reſponſionem. Sicut ſi voluntas amat aliquam amabilitatem, bonitas reſpondet cum bonificare, vt amare ſit bonum, & magnitudo reſpondet cum magnificare, vt ſit magnum, & duratio cum durare, vt amare ſit durans: & ſic de aliis. Huiuſmodi tactus tangunt diuinæ dignitates, vt Angelus tāgat ſeipſum & ſuas partes, & vt reſpondeat tangenti extra ſecundum magnitudinem bonitatis, durationis, & ſic de aliis in amando diuinas dignitates. Et hoc facit Angelus bonus, & Angelus malignus facit in contrarium. Truncus Angeli non habet longum, amplum, nec profundum, quia non eſt de natura corporali, nec figuram habet circularem, quadrangularem, neque triangularem: quoniam ſicut à ſuperficie corporali ſeparatus eſt, ita ſeparatus eſt à longo, amplo, & profundo, & à contrarietate naturali, & à duritie, mollitie, colore, calore, humiditate, frigiditate, & ſiccitate, etiam à ponderoſitate & leuitate, etiā ſeparatus eſt à vegetatione, ſenſu & imaginatione. Et extenſio ſuarum partium ita ſine loco ſe extendit realiter quibuſdam partibus in aliis exiſtentibus, ſicut fantaſticè ſe extendit imaginatio in imaginando vnam paruam figuram, & in imaginando aliam magnā: ſicut Martinus qui equum imaginatur, & poſtmodum imaginatur vnum magnum montem. Et idem eſt de amare quod ſpiritualiter ſe extendit in amando plus vnum hominem quam alium, aut vnam fœminam pluſquam aliam: & ſic de aliis rebus ſimilibus iſtis.

De Branchis arboris Angelicalis.

Memoria, intellectus, & voluntas ſunt branchę arboris Angelicalis, quæ ſunt ex radicibus. Sicut memoria, quæ eſt ex bonitate, magnitudine, duratione, virtute, & cæteris, quæ ſunt ſuæ partes. Sicut ignis qui eſt ex bonitate, magnitudine, & cæteris radicibus arboris elementalis. Et ſicut ignis in tertium numerū tranſit, inquātum eſt ſubſtantia & totum ſupra ſuas partes exiſtens, ſic memoria tranſit & aſcendit ſupra ſuas partes, inquantum eſt totum ex ipſis, & centrum, & finis illarum. Quoniam omnes ſe habent ad conſtituendum illam: ſicut forma & materia, quæ ſe habent ad ſubſtantiam,

tiam, vt conſtituatur ex ipſis & ædificetur. Id ideo ſubſtantia ſupra ſuas partes aſcendit, vt ſit in tertio numero: quoniam eſt vna, & eſt ex pluribus. Et quia memoria eſt de bonitate, magnitudine, & cæteris, vtitur in ſuo recolere ita bonitate, magnitudine, & cæteris: ſicut ſenſitiua facit in ſentiſe, videlicet vtendo ſuis potentiis, quæ ſunt ſenſus particulares. Intellectus Angelicus eſt de bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, virtute, & cæteris, & idem eſt de voluntate. Et ita tranſeunt & aſcendunt in tertio numero: ſicut memoria. Vnde bonitas quæ eſt vna ſecundum vnum modum conſiſtit in memoria, & ſecundum alium ſub intellectu, & ſecundum alium ſub voluntate. Et idem de magnitudine, duratione, poteſtate, virtute, veritate, gloria, differẽtia, & cæteris. Et hoc eſt, quia Deus recolibilis eſt, intelligibilis, & amabilis, non tamen per creaturam bonificabilis, magnificabilis, &c. quoniam nulla iſtarum formarum realiter Deum bonificare poteſt, nec magnificare: vnde bonitas quæ Deum bonificare non poteſt, conſiſtit ſub memoriæ intellectu & voluntate, quibus Deus poteſt eſſe obiectum recolendo, intelligendo & amando. Et actus bonitatis conſiſtit in recolere, intelligere & amare, de quo quidem actu induti ſunt: vt ſint boni & digni, ꝙ Deus ſit per illos obiectatus, videlicet recolitus, intellectus, & amatus. Et hoc quod dicimus de bonitate, intelligitur de magnitudine, duratione & cæteris. Sicut diuinę perſonę diſtinctæ ſunt in vna eadem bonitate per proprietates perſonales, quæ ſunt paternitas, filiatio, & paſſiua ſpiratio: ſic branchę Angeli diſtinctę ſunt ſub vna eadem bonitate, & vna eſſentia Angelicali ratione diſtinctarum proprietatum potentialium, quæ ſunt memoria, intellectus & voluntas. Et diſtinctio fit per differẽtiam, quæ ita eſt vna pars eſſentiæ Angelicæ, ſicut bonitas & concordantia quam habent potentiæ in accipiendo obiecta, ſtat per cõcordantiá, quæ eſt vna pars ſubſtantiæ angelica. Et poteſtas quam habent in accipiendo obiecta, eſt ratione poteſtatis, quæ eſt vna pars ſubſtantiæ Angelicæ, inquantum accipiunt obiecta cum magnitudine recolendi, intelligendi & amandi, per magnitudinem accipiunt, quæ eſt vna pars ſubſtantiæ Angelicæ. Et inquantum obiecta accipiunt cum maioritate, aut cum minoritate recolendi, intelligendi & amandi: illa accipiunt cum maioritate aut cum minoritate, quæ ſunt partes ſubſtantiæ Angelicæ. Et idem eſt de aliis formis & partibus ſubſtãtię Angelicę. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angelus benignus obiecta accipit per vnum modum cum ſpeciebus innatis, & per alium cum ſpeciebus natis. Quando accipit obiectum cum ſpecie innata: tunc accipit illud cum maiori magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, &c. Sicut cera quæ ſine medio ſimilitudinem accipit ex literis ſigilli, quamuis aliquã ſpeciẽ non multiplicet, quæ ſit extra ſuam naturã, nec de parte, de qua ſubſtantia ceræ non ſit conſtituta. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo Angeli attingunt fixè obiecta & illorum veritates. Sicut ignis qui fixè, & cum ſpecie innata cum calore attingit ſubſtantiam ferri calefacti, & vegetatiua ſubſtantiam vegetatam. Quia Angelus bonitatem acquirit & ſanctitatem, tunc cum bene vtitur ſuis potentiis, attingit cum ſpeciebus acquiſitis, quas producit de potentia in actu, quæ non ſunt de eſſentia ſuppoſiti: & iſtæ ſunt accidentales, & per-

& per minoritatem minores quã ſpecies innatæ. quæ per maioritatem ſunt maiores, de quibus dictum eſt. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angeli acquirunt meritum in accipiendo obiecta, & fiũt iuſti, charitatiui, ſancti, & virtuoſi. Et maligni Angeli fiunt per contrarium, quia accipiunt obiecta contra naturas ſuorum primorum principiorum. Angelus benignus intellectum non habet inueſtigatiuum cum dubitatione, ſed cum affirmatione aut negatione. Sicut ſanctus Michaël qui non dubitat, ſi Martinus ſit iuſtus vel non iuſtus: quoniam in conditionibus Martini attingit ita cito veritatem ſuæ bonitatis, & malitiæ: ſicut impreſſiones ceræ attingunt ſimilitudines literarum ſigilli; ſed hoc non faciunt dæmones, quia intellectus eorum eſt infirmus, & deuiatus à fine, idcirco prius incipit dubitare, quam affirmare aut negare, ſi Martinus bonus ſit aut malus.

De Ramis arboris Angelicalis.

Memoratiuum, memorabile, & memorari ſunt vnus ramus memoriæ: intellectiuum, intelligibile, & intelligere ſunt alius ramus, qui eſt de intellectu: & volitiuum, volibile, & velle ſunt alius ramus, qui eſt de voluntate. Et ſic rami ſunt tres: ſicut potentiæ ſunt tres: & ſic branchæ ſe miſcent in accipiendo obiecta: ſicut rami ſe miſcent in illis obiectationibus: ſicut memoria, intellectus, & voluntas ſancti Michaëlis, qui ſe miſcent accipiendo aliquod obiectum, recolitum, intellectum, & amatum, ratione cuius mixtionis ſe miſcet memoratiuum, intellectiuum, & volitiuum, memorabile, intelligibile, & amabile, recolere, intelligere, & amare. Sicut memoratiuum, memorabile, & memorari ſunt vnus ramus memoriæ: ſic bonificatiuum, bonificabile, & bonificare ſunt alius ramus bonitatis, quæ continetur in ramo memoriæ. Et idem de magnificatiuo, magnificabili, & magnificare, quæ ſunt vnus ramus magnitudinis, qui continetur in memoria. Et idem eſt de ramo durationis, poteſtatis, virtutis, &c. Etiam bonificatiuũ, bonificabile, & bonificare ſunt ramus bonitatis, qui continetur in intellectu, cuius ramus continet in ſe ramum bonitatis, vt eius ramus ſit bonus. Et idem ramus bonitatis conſiſtit in ramo voluntatis, ita quod vnus eſt ramus bonitatis in ſeipſo, & diſtinctus eſt in ramis per proprietates diſtinctas, videlicet per memoriam, intellectum, & voluntatem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo vnus ramus eſt per eſſentiam, & plures per operationes diſtinctas ab inuicem. Ramus memoriæ eſt de eſſentia memoriæ, & memorabile, quod eſt de eſſentia rami intellectus eſt differens à memorabili, quod eſt de ramo memoriæ. Et ambæ memorabilitates differentes ſunt, in quantum differentia brancharum participant in vnitate eſſentiæ, in quãtum ſunt de vna eadem bonitate, vna eadem magnitudine. Et idem eſt de amabilitate rami voluntatis, & de amabilitate rami memoriæ, & intellectus, & idem de intelligibilitate. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Angelus creatus eſt ad ſimilitudinem ſummæ Trinitatis, & vnitatis eſſentiæ. Angelus bonus intelligit ſeipſum, & ſe intelligit in ſua intelligibilitate, quæ appellatur intellectus poſſibilis. Et intelligit cum ſua intellectiuitate, quæ appellatur intellectus agens, & intelligere eſt ex

ambobus. Et in quantum intelligit intelligibitatem, & intellectiuitatem, & intelligere, aliam ſpeciem intelligibilitatis, nec intellectiuitatis, neque intelligere non multiplicat. Quoniam ſi faceret, non intelligeret ſeipſum cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, finis, & maioritatis, imo intelligeret ſeipſum cum contrario magnitudinis, bonitatis, &c. Intelligit ergo ſeipſum cum ſeipſo, & cum ſuis partibus, de quibus conſtitutus eſt. Sicut Sol qui ſeipſum illuminat cum ſuamet luce, & ignis qui ſeipſum calefacit cum ſuomet calore. Et iſte paſſus multum eſt placens ad intelligendum, & edocet, quod ſicut intelligit ſeipſum cum ſeipſo, ita intelligit alium cum ſeipſo: ſicut cultellus, qui cum ſeipſo ſcindit carnem: & ſicut clauus, qui cum ſeipſo poſtem perforat, & equus, qui cum ſuis pedibus currit. Ratione ramorum Angeli, qui participant in vna eadem bonitate, magnitudine, &c. etiam quia in illa participatione non eſt contrarietas naturalis, ſe conuertit totus Angelus in ſuo intelligere, recolere, & amare: quoniam in ſuis partibus nullam habet reſiſtentiam, per quam ſit contrarietas inter vnum ramum, & alium. Et in hoc paſſu cognoſcitur magnitudo ſimplicitatis, & libertatis, quæ eſt in Angelis, qui ſunt boni: & magnitudo ſimplicitatis, & obſtinationis, quæ eſt in Angelis malis, qui ſunt ita ſimpliciter peruerſi ad malum recolendum, intelligendum, & amandum, quod in illis nulla potentia malo remanet vacua, nec plena bono, in qua poſſit habere deliberationem, quod ad bonum conuertere poſſit ſuum recolere, intelligere, & amare. Martinus equum videt cum ſuis oculis. Beatus Michaël intelligit ſanctum Gabrielem cum ſuo intellectu, & quia ſanctus Gabriel intelligibilis eſt cum magnitudine bonitati, virtutis, veritatis, poteſtatis, & voluntatis, ſanctus Michaël intelligit ſanctum Gabrielem ſecundum magnitudinem ſuæ intellectiuitatis, & ſecundum magnitudinem intelligibilitatis ſancti Gabrielis, & ſic tranſit magnitudo cuiuſlibet in magnum intelligere. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Angeli Beati naturaliter priuilegium habent in intelligendo ſupra homines: quoniam Martinus compoſitus eſt ex anima & corpore, & corpus non eſt de eſſentia intellectus, nec corpus & anima participant in vna eadem ſimplici bonitate, quia vna eſt bonitas corporalis, alia ſpiritualis: ſed ſanctus Michaël non eſt ita, quoniam vna eadem bonitas eſt illa, quæ eſt de ſuo intellectu, ſua memoria, & ſua voluntate, & ſic multo melius ſeipſum intelligit cum ſuomet intellectu quam Martinus, qui ita bene ſeipſum intelligere non poteſt, ſicut facit ſanctus Gabriel, vel ſanctus Michaël, qui cum corpore non participat: etiam ſanctus Michaël melius poteſt intelligere ſanctum Gabrielem eſſe bonum quam Martinus, cum bonitas ſancti Michaëlis ſit ſpiritualis, & ſancti Gabrielis ſimiliter. Martinus equum videt per colorem, & audit per vocem, & ſanctus Michaël, ſanctum Gabrielem intelligit bonum per bonitatem, & magnum per magnitudinem, & quando ſua voluntas quietem habet in fine, propter quem intelligit ſanctum Gabrielem, intelligit quod ſanctus Gabriel bonus eſt & magnus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo partes ſubſtantiæ vnius Angeli diſpoſitiones ſunt ad intelligendum, recolendum, & amandum alium Angelum. Et cum ſanctus Michaël malum Angelum

gelum intelligit, quia bonitas, & malitia ſibi inuicem non correſpondent in concordantia bonitatis, & bonitatis, intelligit ſanctus Michaël Angelum malum ſecundum contrarietatem bonitatis, & malitiæ, & ſic de aliis formis. Et idem eſt, quando ſanctus Michaël intelligit Martinum peccatorem, aut Petrum virtuoſum. Sanctus Michaël oculos habere non indiget ad videndum colorem, vt ipſum intelligat, quoniam magnitudo ſui intelligere ſufficit ad intelligendum colorem, per quem intelligit coloratum, ita & multo melius ſicut Martinus equum intelligit coloratum, quia videt colorem. Nec etiam ſanctus Michaël neceſſitatem habet ad imaginandum, vt corporalia intelligere poſſit, quoniam magnitudo ſui intellectus perficit actum intelligendo corporalia, ita quod neceſſitatem non habet habendi inſtrumentum, quod ſit de natura corporali. Sicut Deus qui antequam mundus fuiſſet creatus, ſuus intellectus intelligebat colorem album & nigrum, ita quod neceſſitatem non habuit habendi oculos corporales & imaginationem, quoniam ſufficit ei magnitudo poteſtatis, ſapientiæ, virtutis voluntatis, gloriæ, veritatis, & bonitatis. Dictum eſt de naturis, & de modis ramorum Angeli, & de modo quem habet ad intelligendum naturaliter, quem modum naturaliter habet ſecundum ſuum amare, & recolere. Et in floribus intendimus loqui de modo, quem habent Angeli in recolendo, intelligendo, & amando Deum ſecundum modum naturalem, & ſecundum modum ſupernaturalem.

,

De Foliis arboris Angelicalis.

Et primo de Quantitate.

PER folia arboris Angelicalis accidentia intelligimus, quæ pertinent ad ſubſtantiam Angelicam. Et primo dicemus de quantitate. Quantitatem ſpiritualem in Angelo duobus modis conſideramus, videlicet diſcretam & continuam. Continua eſt ſicut vna bonitas, in qua ſunt bonitates brancharum arboris. Diſcreta eſt, in quantum branchæ differentes ſunt in bonitate. Quoniam vna eſt bonitas memoriæ, alia intellectus, & alia voluntatis. Et ſic quantitas bonitatis eſt vna & continua, in quantum ſeipſa, & eſt diuiſa in plures quantitates diſcretas pluribus partibus arboris exiſtentibus bonis per bonitatem ſub certis quantitatibus terminatis. Et illud idem quod de bonitate dicimus, dici poteſt de magnitudine, duratione, & cæteris. In radicibus diſcretæ ſunt quantitates, ſicut vna quantitas eſt bonitatis, alia eſt magnitudinis, & ſic de cæteris. Et de omnibus eſt vna quantitas continua in trunco, in branchis, & in ramis extenſa. Etiam quælibet radix ſuas habet quantitates diſcretas, ſicut bonitas in qua bonificatiuus ſuam propriam habet quantitatem, & bonificabilis ſimiliter. Et idem de bonificare, & ſic de magnitudine, & cæteris. Etiam eſt vna quantitas bonitatis in magnitudine, & alia eſt illa quam habet duratio ratione bonitatis, & alia quam habet poteſtas, cum ita ſit, quod magnitudo, duratio, poteſtas, &c. bonæ ſunt per bonitatem. Subſtantia Angelica incorruptibilis eſt per durationem,

tionem, quæ duratio quanta eſt inquãtum habet principium, ſed quanta nõ eſt, inquantum ſubſtantia Angelica æuiternaliter durabit: eſt ergo quantitas in principio menſura temporis, quoniam in tẽpore fuit principiata, & in hac menſura menſuratæ ſunt partes Angeli & eius ſubſtantia ſine ſubiecto corporali & non extenſa in longum, amplum & profundum; ſicut duratio ſubſtantiæ: quæ ſe non extendit in æuiternitate corporaliter. Et in hoc paſſu cognoſcitur extentio ſpiritualis quantitatis: ſicut bonitas, quę ſe extendit ita in magnitudine æuiternaliter: ſicut ſe extendit in duratione æuiternali. Secundum quantitatem numeralem ſunt plures Angeli, & eſt ſignificatũ, q̃ plures ſunt quam homines, inquãtum ſunt magis ſimiles Deo eorum ſubſtantiæ q̃ ſubſtantiæ hominum, cum Deus ſubſtantia ſit ſpiritualis, & Angelus ſimiliter, & homo ſit compoſitus de ſubſtãtia corporali & ſpirituali. Vnde cum in Deo ſit magnitudo, & in Angelo & in homine ſimiliter: oportet quod magnitudo Dei maiorem habeat concordantiam cum magnitudine Angeli quam cum magnitudine hominis: cum maior concordantia ſit inter vnam ſubſtantiam ſpiritualem & aliam, quam inter vnam ſubſtantiam ſpiritualem & aliam corporalem, quare ratione maioris concordantiæ (de qua dictum eſt) ſignificatum eſt, quod Angeli ſunt in maiori numero quàm homines, etiã quod numerus illorum ſit impar: vt ſimilior ſit Beatiſſimæ Trinitati Dei. Oportet quod quantitas Angelorum ſit in numero ternario, videlicet in maioritate, æqualitate & minoritate, ſine quibus eorum quantitas numeralis non eſſet perfecta. Sunt ergo aliqui Angeli qui ſunt maiores in magnitudine bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, quam alij Angeli. Et hi ſunt Deo propinquiores, nec habent officium, ſed tantummodo Deum contemplantur. Et ſunt alij Angeli, qui ſunt minores in magnitudine bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, qui habent officium in adminiſtrando hominibus inferius, vt eos cuſtodiat à dæmonibus, & ipſos inducant ad virtutes, & ipſos à vitiis elongent. Eſt vnus alius modus ordinũ Angelorum, qui ſunt in medio: qui æqualiter officium habent in adminiſtrando Angelis inferioribus per influentiam, quam accipiunt ab Angelis ſuperioribus. Et hi ſunt illi, qui faciunt legationes, & reuelationes, & prophetias. Et ex iſtis tribus hierarchiis Angelorum multiplicantur nouem ordines ad ſignificationem ſeptem planetarum & octauæ ſphærę & trunci arboris elementalis. Quoniam ſi Deus poſuit in ordine ſubſtantias corporales, benè oportet quod poſuerit in ordine ſubſtantias ſpirituales, & in illo numero, in quo ſubſtantiæ corporales, & ſpirituales habeant maiorem concordantiam. Etiam ſubiecta ordinis ſunt nouem, ſcilicet Deus, Angeli, cœlum, anima, imaginatiua, ſenſitiua, vegetatiua, elementatiua, & potentia artificiatiua.

De Qualitate arboris Angelicalis.

SAnctus Michaël eſt bonus per bonitatem, & eſt magnus per magnitudinem, & ſic qualis eſt per ſuas formas ſpeciales, ratione quarum indiuiduatus eſt in ſeipſo, & non de alio: ſicut cultellus & clauus, qui indiuiduati ſunt in ſeipſis, veruntamen indiuiduati ſunt de aliis, videlicet de maſſa ferri: ſed iſtud in Angelis non eſt, quoniam

niam quilibet qualis eſt per ſuam propriam indiuiduitatem non indiuiduaram ab alia ſubſtantia. Etiam duas habet qualitates à bonitate: vna eſt innata, & alia nata. Illa quæ eſt innata, eſt ſua pars, ex qua conſtitutus eſt. Nata eſt ſua bonitas acquiſita ratione cuius habet meritum, & hæc eſt qualitas ei appropriata, quam Deus in illo confirmauit, quia ei gratis ſeruit. Ignis calorem ſuum habet in diuerſis ſubſtantiis, videlicet in ſubſtantia piperis, allei, & fœniculi, & calor eſt vna qualitas in ſe, & eſt plures qualitates in aliis: ſicut vna eſt qualitas piperis, alia allei, & alia fœniculi. Eſt ergo vna eadem qualitas diſtincta per aliud & non per ſeipſam, videlicet per diſtinctionem ſubſtantiarum, quæ ſunt differentes. Secundum hunc modum qualitas ſancti Michaelis, & idem de quolibet alio Angelo diſtincta non eſt, ſed per alium modum ita, videlicet quod ſanctus Michael eſt bonus, in quantum Deum diligit, & in quantum ipſum intelligit, & in quantum ipſum recolit, & idem in quantum recolit, intelligit, & diligit ſanctum Gabrielem aut ſeipſum: & ſic de aliis, & ſecundum quod ſuum recolere, intelligere, & diligere, nobiliora habent obiecta, ſe extendit bonitas ita recolere, intelligere, & amare: ſicut calor ignis qui ſe plus extendit in calefaciendo aërem, quam aquam. Ignis qui calefacit plus piper quam fœniculum, in illo maiori calefacere plus ponit de calore quam in minori: quia piper plus recipere poteſt quam fœniculus. Et idem eſt de recolere, intelligere, & amare, quæ habent Angeli in obiectis, quæ accipiũt, in quibus maius ponunt aut minus, ſecundum quod quædam obiecta plus diſpoſita ſunt, quod recolantur, intelligantur & amentur, quam alia. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angeli non vtuntur eorum qualitatibus ſecundum quod homines ſuis qualitatibus vtuntur in hac vita: ſicut homo auarus qui recolit plus & ſæpius magnitudinem theſauri, quam magnitudinem boni intelligere, boni amare, & boni recolere, quæ bonificata ſunt per charitatem, iuſtitiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam, ſpem, & fidem. Sanctus Michaël Archangelus fruſtra non vtitur ſuis qualitatibus, quibus vtuntur homines in vanum in hac vita. Quoniam ſanctus Michaël intelligit, quod ſanctus Gabriel eſt, nec dicit, quod ſanctus Gabriel non eſt ſanctus Raphaël, nec dicit, quod equus Martini non eſt equus Petri, quoniam obiectum non accipit niſi ſecundum quod eſt, ſed poſtquam intelligit, quod ſanctus Gabriël eſt, & ſanctus Raphaël ſimiliter, ſuperfluum eſſet ei, ſi diceret, quod ſanctus Gabriel non eſt ſanctus Raphael, quod ſiquidem ſuperfluum eſſet ſibi vitium contra virtutem, & paruitas contra magnitudinem bonitatis, intellectus, memoriæ, voluntatis, veritatis, & gloriæ. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angeli quietem habent in veritatibus, quas attingunt. Sol non lucet plus in vno tempore quam in alio in ſeipſo: ſed ſua lux multiplicat plus ſuam ſimilitudinem in vno tempore quam in alio: ſicut dies qui clarior eſt in tertia quam in mane, & in meridie quam in tertia: modo ſimili Angelus non eſt melior nec ſapientior in vno tempore quam in alio, ſed ſuum ſcire & ſua bonitas ſunt in maiori magnitudine bonitatis accipiendo vnum obiectum quam aliud, & hoc contingit per maioritatem magnitudinis, bonitatis, quæ eſt in aliquibus obiectis, & per minoritatem magnitu-

dinis & bonitatis, quæ eſt in aliis obiectis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angelus cum vna eadem qualitate poterit eſſe maior aut minor in bonitate per alium, ſua bonitate ſemper remanente ſub certa quantitate terminata. Et iſte paſſus eſt via ad cognoſcendum plura ſecreta naturalia qualitatum propriarum, & appropriatarum, quæ in quantum ſunt propriæ qualitates non plus ponunt, nec minus de ſeipſis in accipiendo obiecta: ſed in quantum ſunt qualitates appropriatæ. Idcirco differentia eſt inter ſpecies innatas & natas, quæ quidem natæ attractæ ſunt ex obiectis, & ex ipſis multiplicatæ.

De Relatione Angelorum.

IN Angelis eſt relatio interior & exterior, & ex rebus interioribus, & exterioribus. Relatio quæ eſt interior, eſt ſicut in bonitate, in qua ſunt relatiuæ bonificatiuus, bonificabilis, & bonificare, & in ſua magnitudine, magnificatiuus, magnificabilis, & magnificare. Et magnificatiuus magnificat ſuum magnificabile, propriam magnificando bonitatem, quæ eſt magnificabilis: ſicut magnitudo, quæ eſt bonificabilis. Et idem de duratione & cæteris, quæ relatiuè ſibi inuicem ſuas dant ſimilitudines. Hæc relatio eſt intra ſubſtantiam Angeli, & eſt vna de ſuis partibus. Eſt & alia relatio, quæ eſt intra & extra, ſecundum quã Angeli obiecta attingunt. Sicut ſanctus Michaël qui eſt intelligens, & ſanctus Gabriel intelligibilis. Idcirco oportet quod ſi intelligens eſt, quod ſit intelligibilis, & intelligere, & è conuerſo. Et hæc relatio neceſſaria eſt in Angelis, vt ſit in magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, &c. Et in hoc paſſu cognoſcitur priuilegium, & excellens virtus, & nobilitas quas habent Angeli ſupra homines, quoniam plura ſunt intelligibilia Martino, quæ ipſe non intelligit. Cognoſcitur etiam quomodo Angeli attingunt veritates ſubſtantiarum corporalium, quamuis oculos non habeant, nec aliquem aliorum ſenſuum, ſed illas veritates per intellectum attingunt, quia ſunt intelligibiles, & quia Angeli benigni ſunt intelligentes cum magnitudine bonitatis, durationis, &c.

De Actione, & Paſsione Angelorum.

ACtio, & Paſſio ſunt in Angelis duobus modis: vnus modus eſt intra, & alius extra. Ille qui eſt intra per vnum modum ſubſtantialis eſt, & per alium accidẽtalis: ſubſtãtialis eſt ex parte formæ, & materiæ, ex qbus ſubſtãtia Angeli cõſtituta eſt, vt in trũco dictũ eſt. Accidẽtalis eſt, inquãtũ vna forma ſuã dat ſimilitudinem alteri formæ: ſicut bonitas ſancti Michaelis, quæ ſuam ſimilitudinem dat ſuæ magnitudini. Et inquantum ei dat, eſt forma actiua, & inquantum magnitudo ipſam accipit, eſt forma paſſiua. Actio & paſſio quæ ſunt intra & extra, ſunt, inquantum ſanctus Gabriel intellectus eſt, per ſanctum Michaelem amatus & recolitus, & inquantum ſanctus Michael placitum accipit in recolendo, intelligendo & amando ſanctum Gabrielem. Et idẽ eſt in Angelis malignis, qui actionem habent in tormentando homines, & in tentando illos, ſecundum quod eis licentiatum eſt per iuſtitiam diuinam, etiam paſſionem habent in tormentando & tentando illos.

De

De Habitibus Angelorum.

IN quolibet Angelo ſunt tres habitus generales, qui ſunt ſuę branchę. Quare ſicut ſi in Martino eſſet habitus grammaticæ, logicæ, & rhetoricæ: ita quilibet Angelus habitum habet recolendi, intelligendi, & amandi: verūtamē Angelus habet nobiliores habitus quam Martinus, quoniam continuè vtitur ſuis particularibus, quæ ſunt ſub habitus ad hoc, quod habitus ſint in magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, &c. Et Martinus ſi vtatur grammatica, non vtitur logica, neque rhetorica, nec in vno tempore vtitur omnibus particularibus, quæ ſtant ſub habitu grammaticę. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod habitus Angelorum magni ſunt, & ſibi inuicem in eodem tempore correſpondent quilibet habitus & ſuæ partes. Cognoſcitur ergo quod Angeli boni magnam habent gloriam, & per conſequens pœnam, quam habent Angeli maligni, quorum habitus ſe reſpondét cum eorum particularibus ita in contrarietate naturæ, ſicut faciunt habitus Angelorum bonorum cum eorum particularibus in concordantia naturali. Sunt etiam alij habitus acquiſiti meritorij: ſicut habitus iuſtitiæ & charitatis in ſancto Michaele, quæ ſiquidem iuſtitia habituata eſt bonitate, inquantum eſt bona, & de charitate, inquantum eſt amabilis: Et idem eſt de habitibus malorum Angelorum: ſicut eſt Lucifer habituatus de iniuria & de crudelitate, & ſicut eſt eius iniuria de malitia. Et ſic de aliis habitibus per culpas & peccata acquiſitis.

De Aſsituatione Angelorum.

SVbſtantia Angeli aſſituata eſt ſecundum arboris aſſituationem, videlicet ſecundum aſſituationem, radicū, trunci, brancharum, ramorum, foliorum, florum, & fructuum. Et radices aſſituatæ ſunt quædam in aliis, ſicut bonitas induta magnitudine, quæ inquantum magna eſt per magnitudinem, in magnitudine conſiſtit, & è conuerſo inquantum magnitudo eſt in bonitate, quia eſt bona per bonitatem, Et idem eſt de aſſituatione trunci, qui aſſituatus eſt in ſuis partibus. Et branchæ ſimiliter, & ſic de aliis aſſituationibus naturalibus arboris. In cœlo empireo ſunt Angeli aſſituati, vt dictum eſt in capitulo de quantitate. Et modo ſimili aſſituati ſunt de aſſituatione obiecti & actus, exiſtente vno Angelo obiecto alij Angelo cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis ſapientiæ, voluntatis, & aliorum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod magna eſt gloria Angelorum bonorum, & pœna malorum, aſſituatio quorum in inferno eſt in maioritate magnitudinis malitiæ, iræ vitiorum & inſtinctuum naturalium. Et idem eſt in æqualitate & minoritate.

De Tempore Angelorum.

ANgelus principiatus eſt, inquantum eſt creatus, & inquantum principiatus eſt extra æternitaté: principiatus eſt in tempore, cum ita ſit, quod omne quod eſt, oportet eſſe in æternitate aut in tempore, & tépus in quo Angelus principiatus eſt, quod ſiquidem tempus requirit motum corporalem, non eſt pars Angeli, qui eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſed in tempore eſt ita principiatus, ſicut collocatus eſt in

aliquo loco ſine occupatione loci. Idcirco Angelus non requirit ſucceſſiuè motum in tempore ſecundum ſuam naturam, ſed tempus accipit ſecundũ naturam ſuam motum Angeli, qui moueretur in diuerſis temporibus de vno loco in alium. Sicut ſanctus Grabriel motus de cœlo empireo, qui venit ad annunciandum Dominam noſtram ad Nazareth. Et hoc tempus ſuſtinere non poſſet, quod ſanctus Gabriel ſn vno tempore ſit in locis diuerſis. Eſt ergo ſanctus Gabriel in tempore ſuper naturam temporis, ita in principio ſicut in æuiternitate, in quo tempus nõ habebit motum extenſum. Et iſte paſſus valde grauis eſt, & ſubtilis eſt ad intelligendum, & dat placitum intellectui, qui ipſum intelligere poteſt, & oſtendit altitudines & nobilitates, quas ſubſtantiæ ſpirituales habent ſupra ſubſtantias corporales.

De Locis Angelorum.

LOcum in Angelis duobus modis conſideramus, eſt vnus locus qui eſt intra, & alius extra. Ille qui eſt intra eſt ſicut ſanctus Michael, qui eſt in ſeipſo ſpiritualiter collocatus, ſicut totum in ſuis partibus, & partes in ſuo toto, & vna pars in alia: ſicut bonitas ſancti Michaelis in ſua magnitudine, & magnitudo in bonitate, & radices in trunco, & truncus in radicibus. Et huiuſmodi collocatio quæ eſt intra, non requirit ſuperficiem extra, qui ſit de conditionibus loci, qui in ſe continet ſubſtantias corporales. Idcirco ſubſtantia Angeli eſt in loco ſupra naturam loci, inquantum non occupat illũ locum, in quo eſt. Sicut ſubſtãtia Angeli mota de vno loco in alium, qui non dimittit in motu ſucceſſionem primi nec vltimi, nec temporis futuri & prẹteriti, quẹ diſtincta ſint à præſenti, idcirco plures ſubſtantiæ Angelicæ poſſunt eſſe in eodem loco ſine occupatione loci: ſicut poſſunt eſſe in tempore & in motu ſine ſucceſſione primarum partiũ & vltimarum, quæ ſunt in motu gruis, in quo ſuum caput eſt primum in motu, & eius pedes ſunt vltimi. Et in hoc paſſu cognoſcitur, ꝙ Angeli ſunt in loco ſupra naturam loci, qui ſiquidem locus eſt extra eorum eſſentiam, & qui non eſt pars eorum. Eſt alius locus Angelorum qui eſt extra, ſicut eſt cœlum empireum, in quo quidam Angeli ſunt in vno loco, alij vero in alio ſecundum quod propinquiores ſunt Domino noſtro Ieſu Chriſto. Et idem in inferno, ſecundum quod quidem Angeli maligni ſunt in maiori abyſſo quàm alij. Eſt etiam alius modus loci, qui eſt extra & intra obiectiuè, ſicut obiectum, quod ſanctus Michael accipit, in quo ſuum habet recolere, intelligere & diligere, & ille locus exterius eſt, inquantum non eſt de eſſentia ſancti Michaelis, ſed de eſſentia ſancti Gabrielis aut alterius Angeli, & ſuam præſentiam habet ſanctus Michael in ſeipſo. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod ſicut in potẽtia nec in obiecto non ſit occupatio loci: ita ſubſtãtiæ ſpirituales non occupant inuicem alias ſubſtantias ſpirituales in eſſendo in vno eodem loco, nec in accipiendo vnum idem obiectum, nec in recolendo, intelligendo & amando idem obiectum.

De Floribus arboris Angelicalis.

FLORES arboris Angelicalis ſunt duobus modis: quidam ſunt particulares, & alij vniuerſales. Particulares ſunt acquiſita & additamenta radicum, ſicut bonificate acquiſitam, magnificare, durare, poſſi

poſſificare, intelligere, amare, verificare, glorificare, differentiare, concordare, principiare, mediare, complere maiorificare, & æqualificare, omnes iſti infinitiui ſunt flores acquiſiti: ſicut homo iuſtus qui acquirit iuſtitiã: & homo caſtus caſtitatem. Et ſubiecta iſtorum florum ſunt infinitiui naturales & eſſentiales ramorum, ſcilicet naturale recolere, intelligere & amare ornati & induti de illis floribus, qui ſunt inſtrumenta ad acquirendum flores generales, qui ſunt acquiſitum & productum recolere, intelligere & amare in bonitate, magnitudine, duratione, poteſtate, &c. Hoc eſt dictum, quod infinitiui ramorum implicantur, & induuntur in floribus acquiſitis & productis, vt Angeli ſint digni ad recolendum intelligendum & amandum Deum & eius operationes, etiam vt ſint digni, vt recolantur, intelligãtur & amentur per Dominum Deum noſtrum, & per ipſum glorificentur. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Angeli benigni facie ad faciem attingunt Deum fixè & ſine medio, ipſum recolendo intelligendo, & amando, laudando, & benedicendo, & ab ipſo benedicto, gloriam recipiendo. Seraphin Deum intelligit, & ſuo intelligere iuuant flores, & inquantum Deum bonum, & intelligit, flos facit ſuum intelligere bonum, & inquantum ipſum intelligit magnum flos magnitudinis facit intelligere magnum, & quia intelligere durat, iuuat flos durationis perſeuerantiam intelligere, & vt poſſit Deum intelligere ſine medio, iuuat poteſtas data ad iuuandum intelligere, & voluntas illud iuuamen diligit, quod fit intelligere de Seraphin, cum acquiſito bonificare, magnificare, durificare, poſſificare, & idem de aliis floribus, idcirco quieſcit voluntas in intelligere. Quoniam quantum intelligere ſupra aſcendit per iuuamen florum, tantum aſcendit amare voluntatis, & ſtat fixè in amato. Et ſicut intelligere iuuatur ad aſcendendum per flores: ſic amare iuuatur ad aſcẽdendũ per flores. Et in aſcenſu ipſius amare habet intelligere quietem, quoniam æqualiter ad obiectum aſcendunt, & æqualiter induta ſunt & ornata de floribus. Et idem ſequitur de recolere, quod ad recolitum aſcendit cum iuuamine florum, in tãtum, quod Deus recolitur, intelligitur, & amatur cum omnibus floribus per branchas Angeli. Et ſicut Sol attrahit ſupra calorem roris, qui ſupra aſcendit cum iuuamine ſolis: ſic bonitas Dei attrahit & aſcendere facit ſuperius bonitatem memorię, intellectus & voluntatis de Seraphin, videlicet in recolendo, intelligendo, & amando. Et idem eſt de magnitudine Dei, & de ſuis dignitatibus, & ſic ſibi reſpondent inuicem dignitates ſuperiores & flores inferiores in aſcenſionibus actuum brãcharum. Et huiuſmodi reſponſio & aſcenſio multum eſt placens ad intelligendum, & ſi ille qui ipſum bene intelligit contra Deum facit aliquam offenſam, dignus eſt magna pœna. Seraphin intelligente Deum, ita alte dignitates Dei ſunt exemplar ipſi intelligere de Seraphin. Et idem eſt de recolere & diligere de Seraphin & de aliis ſuis floribus. Et ſic Deum attingit duobus modis, naturaliter videlicet, & ſupra naturam. Naturaliter ſecundum principia ſua primaria, de quibus eſt eius truncus, ſuæ branchæ & ſui rami: ſicut ignis qui naturaliter calefacit aërem, & ſol qui naturaliter lunam illuminat, & huiuſmodi natura licentiata eſt per meritum florum. Et attingit ſupra ſuam naturam, inquantum Deus aſcendere facit actus brancharum &

florum: quoniam ſicut voluntas de Seraphin plus Deum diligit quam ſeipſum, ita intellectus de Seraphin Deum plus intelligit quam ſeipſum, & ſic aſcendit ad intelligendum ſupra ſeipſum, & plus intelligit, quam ſua natura ſufficere poſſit ad intelligendum. Et de hoc quod accipit ſupra ſuam naturam, reuelat Angelis inferioribus, qui ita magnum intelligere non habent, ſecundum quod ipſe eſt licentiatus per Dominum noſtrum.

De Fructu arboris Angelicalis.

FRVCTVS arboris Angelicalis eſt naturalis & ſuper naturalis. Naturalis inquantum quilibet actus ſuarum brancharum venit ad complementum, ſicut ſanctus Michaël Archangelus qui intelligit intellectum, amatum, & recolitum ſub ratione bonitatis, magnitudinis, &c. quod ſiquidem recolitum, intellectũ, & amatum ſunt fructus naturales brancharum & ramorum, vt radices non ſint ocioſæ nec vacuæ, vt finis ſit centrum quietis. Fructus qui eſt ſupra naturam arboris, eſt ſuprema recolibilitas, intelligibilitas, & amabilitas Dei, & quæ ſunt Deus, & è conuerſo. Et hæ tres obiectabilitates ſupremæ ſunt fructus arboris Angelicalis, centrum & quies illius. Et quia fructus ſunt ſuperius, & arbor eſt inferius, non poſſunt omnes fructus comprehendi per branchas arboris, quod ſi comprehenderentur, branchæ forent ita magnæ ſicut fructus: & idem eſt de actibus brancharum. Sunt ergo fructus magis ſuprá, ſicut amabilitas Dei, quæ maior eſt in magnitudine bonitatis, æternitatis, poteſtatis, quam Angelus amare poſſit: & idem de intelligibilitate, & recolibilitate Dei: quare ſicut vnum vas quod ſit in mare, plenum eſt aqua, ita actus brancharum pleni ſunt fructibus ſuperioribus, & ſicut totum mare in illo paruo vaſe intrare nõ poteſt, ita fructus ſuperiores comprehendi non poſſunt per actus brancharum: cum ita ſit, quod fructus ſint infiniti, & actus brancharum finiti. Recolibilitas Dei, & idem de ſua intelligibilitate & amabilitate, eſt fructus recolitiuitatis Angeli, cum tota eſſentia diuina, & cum tribus perſonis diuinis, & cum omnibus dignitatibus diuinis, & idẽ de tota natura diuina. Habet ſe ergo obiectum ſuperius infinitè, & in tota ſua totalitate ad potentiam inferiorem, quæ ſiquidem potentia ſe habet ad obiectum, cum tota ſua totalitate, eſſentia, & natura, & cum omnibus ſuis floribus, intantum quod tota ſe implet ex obiecto, & omnes ſuæ partes ſunt plenę ex ipſo: ſicut camera plena aëre & Sol luce. Etiam potentia plenior eſt obiecto, quam ferrum in fornace calore: quoniam in ferro eſt aqua, quæ reſiſtit calori cum ſua frigiditate, aqua exiſtente parte ferri compoſiti & elementati: ſed in potentia Angeli non eſt aliqua cõtrarietas, quæ ſuo complemento reſiſtat. Eſt ergo recolitiuitas Angeli plenior recolibilitate Dei, quam aliquod dolium vino, vel camera aëre, vel ferrum calidum calõre, vel Sol luce: quoniam lux Solis quę eſt accidens, tantum complere non poteſt ſubſtantiam Solis, quę maior eſt quam accidens: ſicut facit ſubſtantia Dei, quæ eſt recolibilitas, in implendo recolitiuitatem Angeli. Eſt ergo iſtud complementum ita magnum, quod recolitiuitas obliuiſci non poteſt ſupremam recolibilitatem ſuperiorem, quæ ipſam implet, nec voluntas Angeli ſe habere vult ad odiendum recolibilitatem, quoniam plena eſt ſumma

ama

amabilitate, de qua non eſſet plena, ſi memoria ſe habere poſſet ad obliuiſcendum fructum. Et idem eſt de intellectiuitate Angeli, quæ ita eſt plena intelligibilitate ſuperiori, quod ſe habere non poteſt ad ignorãdum ipſam. Et omnia tria complementa vident quidam Angeli in aliis. Gloriam ergo eorum, quis eſt, qui poſſet cogitare, narrare, vel ſcribere.

De Arbore Æuiternali.

SVMMARIVM.

ARBOR æuiternalis diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt merita de principiis generalibus.

Truncus eſt duratio.

Branchæ ſunt Paradiſus, & infernus.

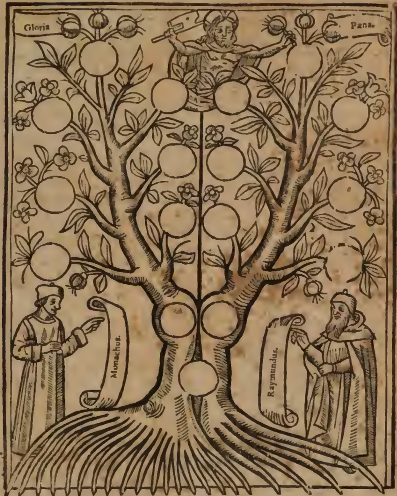
Rami ſunt retributiones.

Folia ſunt accidentia.

Flores ſunt actus glorificatorum, ſiue condemnatorum.

Fructus ſunt complementa finium.

De Arbore

De Arbore Aeuiternali.

PER aliam vitam arborem æuiternalem conſideramus, quæ diuiditur in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. Per radices intelligimus merita, quæ veniunt per ſecundarias intentiones, quæ fiunt per opera artificialia ſub ratione primorum principiorum, quæ ſunt radices: ſicut merita acquiſita per bonitatem, magnitudinem, perſeuerantiam, poteſtatem, &c. etiam per branchas arboris humanalis, & Angelicalis, & per arborem moralem: quoniam de omnibus iſtis iúdicium dare oportet & rationes, vt finis eſſe poſſit in primis principiis. Beatus Petrus qui eſt iuſtus, & idem de Seraphin, eſt bonus per ſuam

ſuam iuſtitiam, quæ eſt bona ſub ratione bonitatis. Idcirco oportet, quod ſit remuneratus cum bono: & quia ſua iuſtitia eſt magna, oportet quod remuneratus ſit cum magno bono: & quia ſua iuſtitia durabilis fuit in hac vita, oportet quod durabilis ſit in alia: & ſic de aliis formis, videlicet quod per bonam poteſtatem remuneratus ſit bono po[illegible], & per bonum intelligere remuneratus ſit bono intellecto, & propter bonum amare bono amato, & per virtuoſum amare virtuoſo amato, & propter bonum verum vero bono, & propter glorioſum amare glorioſo amato, & idem de concordantia, differentia, principio, medio, & fine, maioritate & æqualitate. Et iſtæ formæ acquiſitæ ſunt radices arboris, & ſunt formæ meritoriæ, videlicet meritum boni cum bono, & meritum magni cum magno, & ſic de cæteris. Machometus & idem de lucifero, fuit iniuſtus & falſus Saracenis, & quia ſua iniuria, luxuria, & facta fuerunt malę, oportet quod remuneratus ſit malo propter malum. & quia fecit magnum malum in hoc, quod plures homines poſuit in errore, oportet quod eius merces ſit magna in pœna, & quia malum illorum durauit & durat, oportet quod remuneratio in pœna duret, & idem eſt de cæteris formis. Et iſtæ culpæ acquiſitæ ſunt radices & mala merita. Hoc idem ſequitur de mechanico, qui malum opus facit, cum quo gentes decipit. Et idem eſt de malo iudice, qui dat falſum iudicium, & de homine auaro diuite, qui finem ſuarum diuitiarum impedit, quas aufert pauperibus, qui ipſis diuitiis indigent: & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Sicut ſubſtantia pomerij & equi, & idem eſt de aliis ſubſtantiis naturalibus: ſunt plenæ formis realibus, & natura non ſuſtinet, quod ſint vacuæ: ſic iuſtitia Dei non ſuſtinet, quod aliqua opera facta per homines, & per angelos in operando, in cogitando, & in aliis modis, in quibus opera fieri poſſunt: in fine iudicij obliuiſcantur: quia iuſtitia Dei eſt magna ratione, cuius oportet ſiue neceſſarium eſt, quod ſubiectum iudicandi ſit magnum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod homines peccatores qui diu perſeuerauerunt in peccato, ſiue peccatis, de quibus plura mala in [illegible]orum ſequacibus ſecuta ſunt, habebunt reddere in die iudicij de pluribus rationem. Et iſtum paſſum conſiderare eſt multum terribile hominibus peccatoribus.

De Trunco arboris æuiternalis.

Per Truncum æuiternalem intelligimus durationem bonorum meritorum, & malorum, & magnorum, & paruorum, & illorum: qui habiti ſūt per magnam poteſtatem bonitatis, aut mali magni, aut parui intelligere, magnæ amatiuitatis, aut paruæ, & magnæ odiuitatis, aut paruæ, & magnæ virtutis, aut paruæ, magni vitij, aut parui: & ſic de cæteris. Quare omnes formæ trunci quæ ſunt ſuæ radices, conſtituēt vnam durationem meritorum & culparum, quæ finem non habebit, quam durationem truncum æuiternalem appellamus, qui ſemper durabit, vt iuſtitia Dei ſubiectum habeat, in quo iudicare poſſit. In hac vita ſunt opera hominum: Primò in principio, poſtmodum in medio, & vltimò in fine, cum moriuntur: & poſt finem non poſſunt eſſe, quoniam finis non eſſet hoc, quod eſt: ſicut Martinus qui non foret hoc, quod eſt ſine capite, remanent ergo opera in fine æuiternata ita:

quod non ſunt poſt finem. Et in hoc punctum finis: videlicet qui eſt vltimus finis, qui eſt in morte extenſus, veniunt illa quæ ſunt æuiternata: ſicut fructus arborum, qui eueniunt maturi in æſtate. Et in hac æuiternitate durant merita & culpæ, quoniam in illo fine colliguntur omnia opera, quæ homines fecerunt in hac vita, & quæ poſita ſunt in vna linea æuiternali, quæ habet principium in fine mortis, & nō poteſt habere finem priuationis, quia eſt in fine iudicij. Et iſte paſſus eſt placens iuſtis ad conſiderandum, & horribilis peccatoribus. Secundum quod dictum eſt in arbore Angelicali, videlicet quod ſicut branchæ ſunt ex radicibus, ita truncus æuiternalis ſub forma durationis eſt ex meritis & culpis, videlicet quod culpæ & merita ſuſtentata ſunt in æuiternitate, vt iudicium durare poſſit, & quod finis meritorum ſit quies æuiternaliter, & finis culparū labor, qui finis eſt vacuitas virtutum & primatum formarum realium, quæ æuiternaliter ſe habebunt ad ſuum centrum, & nunquam illud attingent nec habebunt.

De Branchis arboris æuiternalis.

DVOBVS modis conſideramus branchas arboris æuiternalis, vno modo intelligimus paradiſum, alio modo intelligimus infernum. Et paradiſum intelligimus in cœlo empireo quod eſt ſupra firmamentum, quod eſt luce plenum, de qua luce induta erunt corpora glorificata, quæ tantum lucebunt, ſicut eſt illa lux & plus etiam, quam eſt lux ſolis, quæ plus lucet in ſole quam in luna, & ſic erit lux de luce. Et illa lux æuiternaliter durabit & maior erit in quibuſdam corporibus, quam in aliis, ſecundum quod merita erunt maiora aut minora in hominibus iuſtis: quare ſicut æuiternaliter erit lux de luce, ita erit paradiſus æuiternaliter ſanctorum ſecūdum eorum merita, & erit ad gloriam Dei ipſum recolendo, intelligēdo, amando & laudando, ipſo benedicto dante ſe obiectiue ad æuiternam glorificationē per bonitatem bene, & per magnitudinem magnifice, & per durationem æuiternaliter, & per poteſtatem potenter, per intelligere intelligibiliter, per amorem amabiliter, per virtutem virtuosè, & per veritatem verè, & per gloriam glorioſè, & per finem completè. Infernus erit ſecunda brancha arboris æuiternalis, & erit in abyſſo terræ, & in maiori contrario lucis & bonitatis, veritatis, finis gloriæ & amabilitatis. Et ſecundum quod culpæ erunt maiores, maiores erunt pœnæ, magnificè, malè, æuiternaliter, intelligibiliter, odibiliter & deſperanter, & in vacuitate totius complementi. Et erit in inferno tantum æuiternalis, ſicut brancha paradiſi in cœlo empireo.

De Ramis arboris æuiternalis.

DVo ſunt rami arboris æuiternalis, vnus eſt de brancha paradiſi, alius eſt brancha inferni. Ramus paradiſi multiplicatus eſt in tribus ramis. Vnus ramus eſt iuſtitiæ, alius verò gratiæ, alius eſt paſſionum. Ramus qui eſt iuſtitiæ eſt ille, qui reddit bonum pro bono, & magnum pro magno, & durabile pro durabili, & ſic de aliis. Et ramus qui eſt per gratiam eſt ille qui dat plus de bono quam meritum habitum propter bonum, & magis de magno bono, & dat per durationem æuiternalem durationem, & ſic de

ſic de aliis formis quæ dona multiplicant ſine quibus Sancti acquirere non poſſent gloriam æuiternalem. Tertius ramus eſt paſſionum, videlicet retributionum in gloria receptarum. In gloria iuſtè per iuſtitiam, & æuiternaliter per gratiam, quas remunerationes Sancti recipiunt ex ſupremo iudice liberali fine omnium complementorum. Ramus infernalis multiplicatus eſt in duobus ramis, vnus eſt iuſtitiæ & alius eſt paſſionum. Ramus iuſtitiæ dat malum pro malo, & magnum malum pœnæ pro magno malo culpæ, & dat malum æuiternale, vt æuiternaliter punire poſſit peccatores, qui contra æternitatem errauerunt, quæ infinita eſt in duratione, & quę ſuā ſimilitudinem producit in æuiternitatę cum magnitudine bonitatis in bonis, & cum magnitudine mali in malis, & cum magnitudine durationis in bonis, & cum magnitudine durationis in malis, quæ magnitudo durationis eſt æuiternitas, quæ eſt aliqua ſimilitudo in duratione æternitatis, inquantum eſt ſine fine. Quam æuiternitatem oportet eſſe de neceſſitate, vt æternitas producere poſſit in tantum ſuam ſimilitudinem, ſicut diuina bonitas in bonitate & diuina magnitudo in magnitudine, & ſic de aliis.

De Foliis arboris æuiternalis. Et primo de quantitate.

Æuiternitas ita eſt quantitate: ſicut linea quæ eſſet in principio terminata & non in fine: ſicut in forma ignis, qui virtutem habet multiplicatiuam, ſecūdum quod materia combuſtibilis & calefactibilis ſufficere poſſit, quoniam ignis ſemper creſceret & duraret in comburendo, ſi lignum eſſet ſemper multiplicatum. Eſt ergo quantitas æuiternitatis in tēpore incepta ratione meritorū & culparū, quæ in tēpore principium habuerūt, & nō eſt terminata in fine, qa merces iuſtorū durat, & pœna iniuſtorū, & virt⁹ iuſtificatiuitatis iudicis ſuperioris: hāc virtutē non habet ignis, quoniā nō poteſt facere durare lignum in ſua virtute, quia eſt contra lignum quod comburit, ſed iuſtificatiuitas ſuperior durare facit in ſua virtute iuſtificabilitatem iuſtorum in continua quantitate æuiternali, quia cum illis habet concordantiam in magnitudine bonitatis, & æternitatis, & durare facit punibilitatem iniuſtorum, quia iudicare ſuum concordantiam habet cum magnitudine bonitatis, æternitatis, &c. Sicut continua quantitas bonitatis ſuſtentata eſt in quantitatibus diſcretis, quæ ſunt de eſſentia continuæ, videlicet bonificatiui, bonificabilis, & bonificare, qui ſunt de eſſentia bonitatis, ita quantitas continua æuiternitatis diſcretas habet quantitates, in quibus eſt ſuſtentata, videlicet quantitates hominum & Angelorum, in quibus eſt ſuſtentata æuiterna quantitas continua gloriabilitatis, in glorioſis, & tormentabilitatis in damnatis, ratione cuius ſuſtentationis oportet quod ſint quantitates diſcretæ æuiternabiles, vt continua quantitas æuiternalis habere poſſit ſubiecta æuiternalia, in quibus ſuſtentari poſſit: ſicut magnitudo bonitatis, cuius quantitas continua neceſſitatem habet, quod diſcretas habeat quantitates, in quibus poſſit ſuſtentari, vt eſſentia bonitatis ſit durabilis.

De Qualitatibus arboris Aeuiternalis.

Qualitates arboris æuiternalis ſunt ſimilitudines acquiſitæ, & ſimilitudines formarum realium in bonis,

& diſſimilitudines formarum realium in malis: ſicut Beatus Petrus qui bonus eſt per bonitatem iuſtitiæ, & Iudas qui malus eſt per malitiam perditionis. Bonitas ſancti Petri eſt qualitas appropriata per iuſtitiam, & malitia Iudę eſt qualitas contra bonitatem appropriata per traditionem quæ fuit, quando tradidit Dominum Ieſum Chriſtum, & iſtæ qualitates appropriatæ ſunt æuiternaliter appropriatæ: quoniam ſicut igni eſt appropriata ſiccitas, vt cum illa aërem mortificet & compellat ad recipiendum ſuum calorem, ſine qua ſiccitate ignis aërem calefacere non poſſet, quoniam ſua magna ſimplicitas compoſitionem illius, & ignis vitaret: ita oportet quod Beato Petro ſit appropriata qualitas bonitatis in æuiternitate, vt merces durare poſſit, quam Beatus Petrus acquiſiuit cum iuſtificatiuitate, cui oportet quod reſpódeat ſuperior iuſtificatiuitas quæ cauſat ſuam ſimilitudinem in æuiternitate, quam cauſare non poſſet ſi qualitas acquiſita per ſanctum Petrum non eſſet appropriata in æuiternitate: & maior eſſet cauſabilitas inferior quam cauſatiuitas ſuperior, quod eſt impoſſibile: oportet ergo quod bonificatiuitas beati Petri ſit qualitas æuiterna, & idem eſt de qualitate Iudæ, quam per traditionem acquiſiuit, & quæ eſt maleſactibilitas: vt ſuperior punitiuitas ſubiectum habeat æuiternum, quod non haberet, ſi malefactibilitas in priuationem deueniret, & foret maior in diſpoſitione & ordine punibilitas quam iuſtificatiuitas ſuperior, & hoc eſt impoſſibile. Deus creauit ſanctum Michaëlem, & ipſum creauit in tempore, quoniam ſine tempore nulla creatura creata poteſt eſſe, quod ſi creata foret ſine tempore, non eſſet principiata, & ſine principio creatura eſſe non poſſet, cum ita ſit, quod creatura ſit res producta de nihilo. Et quia ſanctus Michaël creatus fuit in tempore, & in illo tempore ſe liberè conuertit ad recolendum, intelligendum & amandum Deum, cum tota magnitudine ſuæ bonitatis, durationis, memoriæ, intellectus, & voluntatis, virtutis, & veritatis, fuerunt ei qualitates appropriatæ in æuiternitate ratione totalitatis conuerſionis. Et ſi fuiſſent appropriatæ extra æuiternitatem, non eſſet tota conuerſio in actu: quoniam de ipſa aliquid remanſiſſet in potentia, ratione cuius deliberationem habere poſſet ad odiendum Deum, ignorandum, & obliuiſcendum: quia ſicut Sol, ita citò ſicut Deus ipſum creauerit, ſe totum conuertit in motum circularem, & luce totus fuit illuminatus ſine aliqua obſcuritate, ita beatus Michaël & multomelius (quia eſt ſubſtantia ſpiritualis) ſe totum conuertit ad recolendum, intelligendum, & amandum Deum, & in illo non remãſit aliqua poſſibilitas, ratione cuius Deum poſſet obliuiſci, ignorare, nec odire. Idcirco oportuit quod meritũ acquiſiuiſſet in æuiternitate, & idẽ eſt de magnitudine, duratione, & cæteris. Eſt ergo ſanctus Michaël qualificatus, & qualitatibus æuiternalibus indutus, cum iuuamine tamen gratiæ ſuperioris. Et idem ſequitur de Lucifero per contrarium, qui totum ſe conuertit in malis qualitatibus contra bonas, in tantum quod in illo non remanſit aliqua poſſibilitas, quomodo ad bonum ſe conuertere poſſet. Vnde ſicut lapis qui cadit inferius per aërẽ, qui ratione ſuæ ponderoſitatis nullam habet poſſibilitatem aſcendendi ſuperius, ita Lucifer totus conuerſus in malitiam nullam habet poſſibilitatem ſe conuertendi in bonam qualitatem. Idcirco

circo oportet, quod in eius mala qualitate ſit æuiternitas.

De Relatione arboris Aeuiternalis.

SEcundum curſum naturalem durante ſubſtantia ſéper durat relatio formæ & materiæ, ita quod forma ſit agens & materia patiens. Simili modo eſt de relationibus æuiternalibus, quoniam durante beato Petro bono per iuſtitiam, durant remuneratiuum, remunerabile, & remunerare in bonificare, in quo ſe habent relatiuæ ratione boni ſubiecti, quod eſt beatus Petrus. Et ſi relatio deficeret, iniuriatum eſſet ſubiecto, & in illo duraret relatio contrariorum, videlicet iniuriatiuum, & per bonitatem remunerabile, & bonificabile, & glorificabile. Et hoc eſt impoſſibile, quod huiuſmodi duratio eſſet in æuiternitate, nec extra æuiternitatem, cum iuſtificatiuum ſupra ſit in magnitudine bonitatis, æternitatis, &c. Eſt ergo relatio ſuperior æuiterna inter iuſtificatiuum, iuſtificabile, & in bono remuneratiuum, remunerabile. Iudas Iſcarioth fuit malus per malitiam, in qua malitia incepit relatio maliſicatiui, & malificabilis, in malificare, quod fuit peccare Iudæ, & ſubiectum relationis, vnde Iuda mortuo in malitia remanſit ſubiectum relationis, videlicet peccare conuerſum in malificare. Oportuit ergo quod poſt mortem Iudæ remanſiſſet in æuiternitate ſubiectum relationi punitiui, & punibilis ſuſtentatæ in punire. Quicquid Deus creauit, creatum eſt propter finem ſupremum, vt creatum ſit cum magnitudine bonitatis, æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, & finis. Eſt ergo totus mundus creatus ratione ſupremæ recolibilitatis, intelligibilitatis, & amabilitatis. Oportet ergo quod creata quæ ſunt memoratiuum, intellectiuum, & amatiuum, reſpondeant in æuiternitate ſupremis obiectabilitatibus, ita quod ſe habeant relatiuè in recolere, intelligere, & amare in æuiternare, ſuſtentatis, ſine quo deficerent obiectabilitates ſuperiori magnitudini bonitatis creatarum obiectatiuitatum, quibus deficeret magnitudo finis, ratione cuius creatæ ſunt, & ſic eſſet contrarietas in relatione formarum actiuarum & paſſiuarum, quæ contrarietas impoſſibilis eſt. Oportet ergo quod concordantia ſit in æuiternitate relationum, quæ ſunt antedictæ. Et idem ſequitur de relationibus contrariis: ſicut Lucifer contrarius ſupremis obiectabilitatibus cum malo recolitiuo, intellectiuo, & amatiuo.

De Actionibus, & Paſsionibus arboris Aeuiternalis.

IN corpore beati Petri glorificati ſtabunt actiones, & paſſiones in concordantia ſine contrarietate: ſicut ignis qui calefaciet aerem, aquam, & terram, ita in naturali concordantia: ſicut eſt concordantia formæ, & materiæ, quæ ſe habent ad conſtituendum ſubſtantiam, in qua quieſcunt. Idcirco actio & paſſio quæ erunt in corpore beati Petri, erunt ſine corruptione, & generatione, & erunt ita æuiternæ ſicut circulus, qui eſt ſine diſcreta quantitate. Et idem erit de actionibus, & paſſionibus ſpiritualibus in iuſtis, ſicut voluntas beati Petri, quæ æuiternaliter erit remunerata in ſua amatiuitate, & amabilitate cum magnitudine bonitatis, & amare. Corpus Iudæ Iſcarioth æuiternaliter erit infernatum & ſubiectum plurium a-

ctionum, & paſſionum cum contrarietate qualitatum ſine aliqua concordantia: ſicut ignis qui calefacit aërem, de qua calefactione aër habebit paſſionem, quoniam remota erit concordantia, quam habere ſolebant in hac vita. Item ignis calefaciet aquam, & aqua ignem infrigidabit, cum contrarietate amborum calore durante in igne & in aqua: & in igne, & aqua durabit frigiditas ratione iudicij, & ſui ſubiecti, & idem de contrarietate aliorum elementorum, & ſic in illis durare non poteſt concordantia, vt punitio ſit ſimplex, & durabit contrarietas in æuiternitate, vt iudicium ſubiectum habeat, in quo durare valeat. Et iſtud ſubiectum quod habet æuiternales actiones, & paſſiones non eſt generabile nec corruptibile. Quoniam ſicut lapis contra ſuam ponderoſitatem ſuperius aſcendit artificialiter, ita ſupra curſum naturalem durabunt in corporibus damnatorum contrarietates æuiternæ actionum, & paſſionum. Et idem erit in ſpiritualibus actionibus, & paſſionibus: ſicut voluntas Iudæ Iſcarioth, quæ paſſionem habebit in amando & in odiendo ratione actionis, quam ſuus intellectus habebit intelligendo, quod nunquam voluntas habebit hoc, quod deſiderabit, & æuiternaliter habebit hoc quod nolet. Et idem ſequitur de paſſione, quam intellectus habebit in hoc, quod voluntas volet, & odiet quietem cuius intellectus nolet, & priuationem finis illius diliget. Et iſtę actiones & paſſiones ſunt ita magnæ, quod cogitare nec narrare poſſet aliquis,

De Habitibus arboris Aeuiternalis.

HAbitus æuiterni ſunt duo ſecundum branchas arboris, videlicet quod quidam ſunt habitus, quos habent & habebunt ſancti de gloria: & alij ſunt, quos habent & habebunt damnati de triſtitia. Habent ſancti habitus lætitiæ, & damnati habent habitus triſtitiæ, ſicut beatus Petrus habet in habitu ita lætitiam, ſicut iuſtitiam & ſanctitatem: & ſicut Iudas Iſcarioth qui habet in habitu ita æuiternaliter triſtitiam, ſicut iniuriam & pœnam. Intelligere beati Petri habituatum eſt in æuiternitate, quam ita intelligit, ſicut intelligit ſuam intellectiuitatem, quæ intelligit intelligibilitatem æuiternitatis, & ipſam intelligit ſub habitu bonitatis gloriæ & charitatis. Et idem eſt de intelligere Iudæ, quod in contrarium habituatum eſt in æuiternitate ſua, intellectiuitate intelligente intelligibilitatem æuiternitatis ſub ratione malitiæ, pœnæ & odibilitatis, & idem ſequitur de habitu memoriæ. Et iſti habitus ſunt inſtrumenta, per quæ Sancti habent gloriam ęuiternaliter, & damnati pœnam. Iudas habet habitum conſcientiæ & deſperantiæ cum habitu triſtitiæ, & cum habitu intelligentiæ æuiternæ, & memoriæ ſimiliter, intantum quod omnes habitus erunt ita appropriati æuiternitati, ſicut lux ſoli ſine corruptione lucis & ſubſtantiæ. Et iſte paſſus eſt valdè horribilis peccatoribus ad conſiderandum, & per contrarium eſt Sanctis valdè placens & delectabilis ſub ratione ſanctę conſiderationis habituatę de charitate, gloria, iuſtitia & bonitate.

De Aſſituatione arboris æuiternalis.

IN cœlo empireo ſunt Angeli ante Dominum Ieſum Chriſtum, ſecundum magnitudinem bonitatis, iuſtitiæ & charitatis aſſituati & ordinati, & idem eſt de ſanctis hominibus. Et huiuſmodi

iuſmodi aſſituatio erit æuiterna. Et in inferno aſſituati ſunt demones æuiternaliter, & idem erit de hominibus damnatis, qui ſtabunt ita aſſituati in igne quidam ſupra alios, ſicut in montibus altis quidam lapides ſupra alios. Et idem erit de illis, qui ſtabunt aſſituati in aqua feruenti, ſicut piſces in mari. Et huiuſmodi aſſituatio erit realis, inquantum ſubſtantiæ ei ſubiectę, quæ erit æuiternaliter intellecta, ita neceſſario, ſicut erit realis aſſituatio. Et iſte paſſus eſt valdè horribilis & timibilis, quem homines ſæpius conſiderare deberent, vt timorem haberẽt, & peccatis reſiſterent.

De Tempore arboris æuiternalis.

QVando Deus creauit mundum, illum creauit cum magnitudine bonitatis, ſapientiæ, voluntatis, & ſua ſapientia comprehendit certum numerum hominum creabilium. Et eius voluntas illam comprehenſionem numeri dilexit, & bonitas ipſum numerum bonificauit. Fuerunt ergo homines creati ſub certo numero præuiſo, antequam creati fuiſſent per ſapientiam Dei. Oportet ergo quod motus firmamenti qui eſt, vt ſit generatio, & corruptio in inferioribus ad generandum & producendum corpora hominum, habeat finem & ſtationem, vltra quem finem non ſit motus elementorum nec firmamenti. Erit ergo completa productio numeri hominum, in tantum quod non erit aliquis naturalis motus corporalis in firmamento nec in elementis. Idcirco tempus ſubiectum non habebit, in quo poſſit eſſe multiplicatio annorum & menſium, dierum, & horarum, & momentorum. Non erit ergo tempus in ſucceſſione ſubſtantiarum motarum de vno tempore in aliud. Erit ergo tempus æuiternum ſine motu. Piſcis motus in aqua mouetur ex vno loco in alium: ſed non de vna aqua in aliam, cum aqua vna ſit in ſeipſa per eſſentiam, ita quod piſcis de eſſentia aquæ nullam facit differentiam. Similimodo corpora glorificata in gloria mouebuntur in tempore de vno loco in alium, quolibet corpore ſe mouente ad ſuam voluntatem ſub ratione bonitatis & placiti, ita quod in tempore non erit differentiare in ſe per aliquam ſucceſſionem motus: quia hora, nec motus ſe non multiplicabunt de vno tempore in aliud. Erit ergo motus illorum in tempore æuiterno ſine ſucceſſione temporis: quamuis ſucceſſio ſit ſecundum motum loci, corpore Sancti ſe mouẽte de oriente ad occidentem, & de occidente ad Cœlum empireum, & ſic de aliis locis. Sicut motus glorificati corporis, non multiplicabit horam, neque momentum, diem, neque annum in tempore, ita obiectatio potentiarum quæ ſe habebunt ad glorificationem in recolendo, intelligendo, & amando, audiendo, & videndo non multiplicabunt horam, momentum, diem, neque annum in tempore, & ſucceſſio erit de vno obiecto in aliud ſecundum magnitudinem bonitatis, gloriæ, & veritatis: ſicut erit ſucceſſio motus de quo dictum eſt. Et iſte paſſus placens eſt ad conſiderandum, & in illo diuina gloria ſignificatur eſſe æuiterna.

De Loco arboris æuiternalis.

SAncti gloriæ ſe mouebunt ad placitum de vno loco in alium, & in quocunque loco ſint, gloriam habebũt, vt differẽtia vnius loci, & alterius gloriam non conſumat æuiternam: quæ

quæ erit in Cœlo empireo, & etiam intra firmamentum, ſecundum quod Sancti placitum in motu habebunt. Vnde ſicut motus corporis glorificati aliquam realitatem non ponit ſucceſſiuam in tempore æuiterno, ita motus corporis glorificati aliquam realitatem ſucceſſiuam non ponit glorificationis diſtinctè, per motum de vno loco in alium, vt duritia locorum quæ eſt, vt poſſit eſſe motus corporum glorificatorum æuiternam gloriam non conſumat. Et iſte paſſus ſubtilis eſt ad intelligendum. Locus damnatorum eſt infernus, qui eſt æuiternus, & vno corpore damnati moto de vno loco in alium, in quocumque ſit motum: habebit pœnam: ſicur piſcis in mari, qui mouetur de vno loco in alium, ſemper cum aqua participat, ita quod mutatio vnius loci in alium piſcem ab aqua non diuidit, neque aquam à piſce. Idcirco locus inferni erit ſubiectum æuiterno tormento, ita, quod corpus damnatum ſtabit ita fixè in igne, ſicut lapis in annulo, aut aries in firmamento, ſiue illud corpus ſit motum per flammam ignis, aut per aquam de vno loco in alium.

De Floribus arboris Aeuiternalis.

FLORES arboris æuiternalis ſunt gloriationes æternæ: ſicut gloriatio, bonificare, durare, poſſificare, intelligere, amare, virtuificare, omnibus iſtis ornatis glorificari & indutis.

De Glorificatione bonificare.

GLoriatio quæ eſt de bonificare in æuiternare erit in Sanctis ſub ratione bonitatis, exiſtente bonitate ratione bonificare, & gloria gloriari illud bonificare, ita videlicet quod bonificatiuum, bonificabile, & bonificare erunt plena gloriari, & eſſentia bonitatis ſimiliter, cum ita ſit, quod eius complementum ſunt bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, quod complementum habebit in æuiternare. Gloriari quod eſt de bonificare, iuuabit magnificare, vt ſit magnum, quod ſiquidem magnificare erit extenſum per totum bonificatiuum, bonificabile, & bonificare, quod ſiquidem magnificare non poſſet eſſe extenſum ſine extenſione gloriari & æuiternare: quoniam ſi deficeret æuiternare & gloriari, in illo eſſet minorificare, & non poſſet eſſe magnificare quod cum maiorificare habet concordantiam. Gloriari quod eſt de bonificare, iuuat durare, quod ſe extendit in bonificatiuum, bonificabile, & bonificare cum gloriari, vt ſint in æuiternitate: quoniam in quantum bonificatiuum durat, oportet quod durent bonificabile, & bonificare, & è conuerſo. Et per hanc durationem gloriari durat: quoniam magna gloria eſt bonificatiui, quod in æuiternare, & gloriari habere poſſit ſuum bonificabile, & bonificare, & idem eſt de magnitudine gloriæ in bonificabile, & bonificare. Gloriari quod eſt de bonificare, iuuat poſſificare in quantum bonificatiuum poteſt eſſe bonificans, & bonificabilis poteſt eſſe in æuiternare, & idem eſt de bonificare, quod poteſt eſſe in æuiternare, & ex ambobus poſſe poteſt eſſe bonificare, & ex bonificare, & poſſificare quæ ſunt in æuiternare, ſequitur æternum gloriari: idcirco remanent in æuiternitate productum bonificatum, bonificabile, gloriatum, & gloriabile. Et iſte paſſus eſt placens ad conſiderandum. Intelligere iuuat gloriari, quod eſt de bonificare, quoniam intellectus

tellectus ſancti intelliget in ſua bonitate æuiternaliter gloriatum, bonificantem, bonificabilem, & bonificare, de quo intelligere ſequetur gloriari in ſuo intelligere. Et ex gloriari quod erit in intelligere æuiternaliter accipietur lumen ex bonificare intellectum in gloriari, & in æuiternare. Et iſte paſſus ſubtilis eſt ad intelligendum. Amare iuuabit gloriari, quod eſt de bonificare: quoniam voluntas beati volet, quod in ſua bonitate ſint æuiternaliter bonificans, bonificabile, & bonificare, & ita erit ſicut volet. Et quia in bonitate ſequetur hoc quod voluntas volet, ſequetur in ſuo amare gloriari, de quo gloriari erit intellectui lumen in bonificare. Et ſic erunt duo lumina æuiternaliter in gloriari vno lumine ab alio lumine accepto. Et iſte paſſus eſt valde placens ad conſiderandum. Virtuificare iuuabit gloriari, quod eſt de bonificare: quoniam virtutis bonitas æuiternaliter ſtabit in eſſentialibus concretis bonitatis: vnde ſequetur in bonificare æuiternum gloriari, quoniam magna gloria bonitatis erit, quod æuiternaliter habeat in ſe virtuoſum bonificans, virtuoſum bonificabile, & virtuoſum bonificare. Verificare iuuabit gloriari, quod etit de bonificare: quoniam veritas Dei ponet in vero æuiternaliter bonificans, bonificabile & bonificare bonitatis. Et ex hoc ſequetur gloriari in bonificare, quoniã magna gloria erit bonitati, quod æuiternaliter, & verè ſint ſua concreta in verificare bonificantis, bonificabilis & bonificare. Secundum quod oſtenſum eſt, quomodo florem bonitatis iuuant alij flores, data eſt doctrina, quomodo vnus flos iuuat ad habendũ gloriari in æuiternare: ſicut gloriari quod erit de magnificare, cui iuuat flos bonitatis, inquantum ipſum bonum facit: & idem eſt de duratione, inquantum ipſum durare facit, & ſic de poteſtate, inquantum poteſt per ipſam poteſtatem. Et ſicut de bonitate exempla poſuimus, ſic de aliis exẽpla poni poſſunt. In arbore æuiternali ſunt flores, qui ſunt contrarij illis floribus, de quibus dictum eſt. Qui ſiquidem flores contrarij ſunt æuiternalia tormenta in damnatis ſuſtentata, ſicut tormentate reale, bonitatis, magnitudinis, poteſtatis, intellectus, voluntatis, virtutis, & veritatis, quæ ſunt reales partes & naturales ſubſtantiæ damnati. Et iſti flores inuicem tormentare iuuant, vt tormentum ſit magnum.

De Tormento quod eſt ipſius amare.

TORMENTVM quod eſt de amare, iuuabit malificare, vt amare ſit malum intantum quod malitia ſe extendet in amatiuũ, amabile & amare voluntatis, vt amatiuus, amabilis, & amare ſint mali. Malus erit amatiuus, inquantũ malũ amabit, & amabit hoc ꝙ habere nõ poteſt, & odiet hoc quod æuiternaliter habebit. Et ſuum amabile erit malum, quoniam amabile quod amabit de ſui natura erit odibile. Idcirco amare erit malum productum ex amante & amabili in æuiternare & tormentare, quoniam magnum tormentum erit de amante, amabili & amare æuiternaliter exiſtentibus in malificare. Magnitudo iuuabit tormẽtare, quod erit de amare, quoniam amatiuum erit magnum in amare iniurioſa & magna, & in odiendo magna digna ad amandum. Idcirco magnum erit tormentum ipſius amare in æuiternare, in quo odiet Deum, qui eſt obiectum magis amabile, & maius in inamabilitate bonitatis, æternitatis,

infinitatis,poteſtatis,ſapientiæ, voluntatis,gloriæ, & veritatis. Durare iuuabit tormentum, quod erit de amare, inquantum ipſum exiſtere facit in æuiternare contra amatiuum,& amabile,quæ ex illo amare tormentare habebunt in æuiternare extenſũ ex ambobus. Et iſte paſſus grauis eſt ad cogitãdum, veruntamen ſpiritualem ſanitatẽ habere poſſunt peccatores, ſi bene ipſum paſſum conſiderare volunt. Poteſtas iuuabit tormentare,quod erit de amare, inquantum exiſtere poterit in æuiternare contra amatiuum amabile & odibile, & amatiuum amabile & odibile exiſtere poſſunt contra amare, & amatiuum contra amabile, & amabile contra ipſum,&idẽ eſt de odibili. Et hæc contrarietas ſtare poterit per poteſtatem,vt amare poſſit eſſe in magno tormentare. Intellectus damnati iuuabit tormentare,quod erit de amare: quoniam intellectus intelliget, quod voluntas æuiternaliter voluerit, quod non habebit, & hoc quod odiet habebit, quod intelligere quod intellectus æuiternaliter habebit, voluntas æuiternaliter odiet & blaſphemabit. Erit ergo amare tormentatum per hoc quod intellectus intelliget. Quoniam ſi intellectus æuiternaliter tormentum voluntatis non intelligeret, voluntas in ſuo amare habere poſſet aliquam quietem, & aliquam ſpem de hoc, quod deſideraret. Sed quietem nec ſpem habere poteſt, poſtquam intellectus verè intelligit & æuiternaliter tormentum ipſius amare, de quo tormentatur voluntas ita fortiter,quod non eſt aliquis in hac vita,qui cogitare poſſet,narrare vel ſcribere: nec etiam omnes homines qui viuunt, inuicem cogitare poſſent, poſito quod ex omnibus multiplicaretur vna cogitatio, quæ illud tormentum cogitaret.Quoniam huiuſmodi cogitatio ſtare non poſſet in æuiternare, in quo erit illud tormentum,quod erit de amare hominis peccatoris damnati. Et iſte paſſus ducit triſtitiam hominibus peccatoribus,ſi bene cogitare vellent. Virtus iuuabit tormentare,quod erit de amare,inquantum erit ratio vitio,quod eſt ſuum contrarium,ſicut guſtare hominis infirmi, quod eſt contra ſaporem pomi, quod ipſe infirmus comedit in quo amaritudinem inuenit contra dulcem ſaporem,qui eſt in pomo.Erit ergo virtus realis occaſio vitij moralis, quæ ſiquidem occaſio tormentabit amare æuiternaliter, exiſtente virtute occaſio vitio in amante amabili & amare, per quam occaſionem iuſtitia Dei tormentabit voluntatem peccatoris,qui contra virtutẽ ſuum habebit amare.& ſuum amans,&ſuum amabile. Realis veritas peccatoris iuuabit tormentare,quod erit in amate:quoniam verè oſtendet intellectui delictum voluntatis,vnde naſcetur conſcientia,de qua erit odire extenſum: quoniam voluntas odiet illam conſcientiam, quam monſtrabit veritas intellectui, quam deamabit, quia ei dabit tormentum. Et appetitum habebit ad ignorandum illam conſcientiam, & ad intelligendum contrarium illius, quod veritas ei monſtrabit, quod eſſe non poteſt. Idcirco tormentabitur in æuiternitate. Et ſi ignorare poſſet conſcientiam, aliquod refrigerium tunc haberet in ſuo intelligere, in quo ſimiliter illud haberet amare voluntatis, quod erit in tormento: quia intellectus ignorare non poteſt manifeſtationem, quam dabit voluntas de conſcientia. Erit ergo tormentatum amare in verificare & in intelligere, quæ ſiquidem verificare & intelligere deamabit voluntas, vnde inclinabit veritatem

titatem realem ad habendum appetitum ad falſificandum contra ſuum verificare: ſicut intellectus qui appetitum habebit ad ignorandum contra ſuum intelligere. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo quædam formæ tormentabunt alias eorum actibus floribus appellatis tormentorum æuiternorum, quæ homines peccatores valdè timerent, ſi ipſa conſiderarẽt ſecundum doctrinam, quam de ipſis dedimus in hac arbore.

De Fructu arboris æuiternalis.

FRuctus arboris æuiternalis ſunt complementa finium partium realium, ex quibus ſunt ſubſtantiæ Sanctorum. Sicut eſt fructus bonitatis, & fructus magnitudinis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, gloriæ, & veritatis. Et fructus damnatorum ſunt priuationes fructuum ſaluatorum: ſicut priuatio finis bonitatis, & finis magnitudinis, & finis durationis, & ſic de aliis priuationibus. Et omnes iſti fructus, & fructus ſaluatorum ſunt æuiterni, ita in æuiternitate conſtituti, ſicut fructus arborum, qui in æſtate colliguntur. Et iſti fructus æuiterni, ita ſunt in hac vita ſeminati, ſicut fructus plantarum qui in hyeme ſeminantur, vt in æſtate ex eis alius fructus colligatur & multiplicetur, quæ collectio & multiplicatio ſignificant collectionem & multiplicationem fructuum æuiternorum.

De Fructu bonitatis.

FRuctus bonitatis conſiſtit in complemento bonificatiui, bonificabilis & bonificare, quod ſiquidem complementum eſſe non poſſet, ſine æuiternitate: quoniam ſi actus bonitatis in priuationem deueniret, non poſſet eſſe complementum bonificatiui, bonificabilis & bonificare: eſt ergo collectus fructus in æuiternitate, in quo non ſit ceſſatio, nec ocioſitas bonificatiui, bonificabilis & bonificare. Fructus magnitudinis eſt complementum magnificatiui, magnificabilis & magnificare, videlicet vt magnificatiuum ſemper ſit magnum in magnificando magna. Et idem de magnificabili, magnificato in magno magnificare, quod ſiquidem magnificare ſit ita magnum, quod in ſe non contineat aliquam vmbram paruitatis, quod ſi contineret, non poſſet eſſe complementum magnificatiui, magnificabilis, & magnificare. Oportet ergo, quod ſit complementum eorum in æuiternitate, & quod in illa colligatur, intantum quod nullo tempore in magnificare ſit vmbra minorificandi, nec paruitatis. Fructus durationis non poteſt eſſe collectus in priuatione ſuiipſius, nec ſui durificatiui, durificabilis, nec ſui durificare: oportet ergo quod colligatur in fine omnium trium ſuorum concretorum & ſuimet. Hęc collectio eſſe non poteſt de duratione partiali ſubſtantiæ gloriatæ, niſi in æuiternitate, in qua finis ſubſtãtię glorificatę colligatur & ſuſtineatur: ſicut color in ſubſtantia, & calor in igne, & lux in ſole. Fructus poteſtatis eſt quod æuiternaliter habere poſſit in ſeipſa realia concreta, & quod ipſa ſit ratio, quod bonitas poſſit eſſe, & magnitudo ſimiliter: & ſic de aliis partibus ſubſtantiæ glorificatę. Etiam quod per ipſam quęlibet primarum partium in ſeipſa habere poſſit eſſentialia concreta: ſicut bonitas, quæ per rationem poteſtatis habere poteſt in ſeipſa eſſentialia bonificatiuum, bonificabile, & bonificare. Colligitur ergo fructus poteſtatis

in ęuiternitate, extra quam colligi non poſſet: quoniam extra æuiternitatem nullus finis creatus poſſet habere cõplementum: cum ita ſit, quod omnis finis creatus, qui non colligitur in æuiternitate, deueniat in defectu: ſicut finis equi, gruis, piſcis, pomerij, & auri, quæ in æuiternitate tranſitum non habent: cum ita ſit, quod omnes in corruptionem deueniant, & non in reſuſcitationem. Finis ſapientiæ in æuiternitate colligitur, in qua colligitur & æuiternaliter colligetur: ſicut fructus ſapientiæ, qui conſiſtit in intelligere, intellecto, & intelligibile: inquãtum intelligitur & colligitur. Et inquantum eſt intelligibilitas Dei in æuiternitate, colligetur fructus in æuiternitate, in qua intellectiuus creatus æuiternaliter Deum intelliget facie ad faciem, vt iam dictum eſt in arbore angelicali. Et ille qui fructum colliget, erit intellectiuus, & ipſum colliget in ſuo proprio intelligere. Et ſic colligetur fructus in omnibus tribus, & remanebit ad colligendum in obiecto, & ſic erit complementum in intellectu ſine aliquo defectu ſine ocioſitate & ceſſatione. Fructus voluntatis colligetur in æuiternitate, in qua æuiternaliter colligetur. Idcirco ſuum colligere duas conditiones requirit, vna eſt, quod colligetur complete ſine aliquo defectu, & quod amatiuum colligat in ſeipſo, & in ſuo proprio amabili & amare. Alia conditio eſt, quod fructus æuiternaliter ſit ad colligendum, vt amatiuum colligere non ceſſet, quod ſi ceſſaret in colligendo, ceſſaret amare, & fructus eſſet collectus & non colligendus, & eſſet poſſeſſus in ocioſitate ſine amare. Et ſic non eſſet collectus, in maioritate finis amatiui, amabilis & amare. Oportet ergo quod remaneat ad colligendum. Et iſtę duæ conditiones quas diximus ſignificant conditiones æuiternitatis, & gloriam ſanctorum, quam habebunt in colligendo obiectum in amando ipſum, quod ſiquidem obiectum eſt Deus benedictus, qui amabilis remanet amatiuo creato in æuiternitate, ita complete, ſicut in illa remanet amatus. Et nobilitas quam habet iſte fructus ita collectus & colligendus, non poſſet ab aliquo viuente cogitari. Fructus virtutis in ſuo merito colligetur, & cum æuiternitate colligetur: ſicut amatiuus qui æuiternaliter erit virtuoſus in amando virtuoſum amatum & amabilem, ex quibus exibit virtuoſum amare in æuiternare ſine ceſſare. Huiuſmodi fructum ita colligendum & collectum eſt bonum deſiderare, & omnes fructus corporales huius vitæ parum appreciare, qui colligi non poſſunt cum nimio potare & comedere, nec in viuendo cum delectationibus & honoribus. Veritas ſuum fructum colliget in ſuo fine cum æuiternare, veritate creata attingente veritatem increatam in generando & ſpirando, vt dictum eſt in arbore apoſtolicali, & dicendũ eſt in arbore diuinali. Et ſic colligetur fructus verificare in verificare & veritatis in veritate. Et ipſum colliget verificatiuum ex verificante, & verificabile ex verificabili. Quare fructus colligetur in ita magna veritate, & de ita magna veritate quod illi collectioni neceſſaria erit æuiternitas, ſine qua non poſſet eſſe magna collectio, & maturatio fructus, & ſeparatio falſitatis. Materialiter in flamma ignis vnum lumen colligitur ex alio lumine, ſicut vnus cereus incenſus ex alio cereo incenſo, & colligitur in luce, calore, & in conditionibus luminis, de quo colligitur & incenditur. Et hæc materialis collectio eſt figura, & ſignificatio

ficatio collectioni fructus glorioſi, qui in æuiternitate colligetur: ſicut lumen ex lumine, etiam in nobiliori conditione, & tanto nobiliori, quanto fructus ſpiritualis eſt nobilior lumine materiali. Erit ergo finis glorioſi ſancti collectus ex gloria in gloria æuiternaliter, & glorioſè, & ſine aliquo tormento, & cum conditionibus quę ſpectant ad valde completam gloriam. Secundum modum quem dedimus de fructibus, quos colligent æuiternaliter beati, haberi poteſt cognitio de modo, ſecundum quem æuiternaliter damnati colligent. Veruntamen quia bonum eſt conſiderare ſæpius pœnas infernales, æuiternales, breuiter ſignificare volumus collectiones æuiternorum tormentorum.

De Fructu malitiæ.

FRuctus malitiæ eſt priuatio bonitatis: ſicut in voluntate damnati, in qua bonitas realis, & naturalis eſt vna de ſuis partibus, ratione cuius naturaliter amatiuum, amabile, & amare, quæ ſunt eſſentialia concreta voluntatis, requirunt eſſe bona: quoniam ad bonum finem creata fuerunt. Idcirco habent in natura ſecundum creationem, quod ſint bona. Sed quia bonitas ſuum finem perdidit, concreta voluntatis, & bonitatis artificialis remanent vacua, ad quem quidem finem ſe habent æuiternaliter, & nullo tempore ipſum attingent: quoniam ad illum finem ſe habebunt cum malitia artificiali, & hoc ita ſimpliciter, quod in malitia artificiali non eſt aliquid de bonitate artificiali, imo ſunt ita contrariæ, & multo magis quam bonitas naturalis, & malitia artificialis: ſicut calor & frigiditas, albedo, & nigredo. Idcirco bonitas naturalis tota erit plena malitia artificiali in pœna æuiterna, quam quidem pœnam æuiternam colligent amatiuum, amabile, quæ ſunt concreta voluntatis. Et quia colligentur in æuiternitate, tormenta cuiuſlibet remanebunt ad colligendum in æuiternare, cum amare & odire. Secundum tormentum collectionis fructus ſpiritualis ſignificatur collectio fructus corporalis in tormento æuiterno: ſicut corpus damnati in igne tormentatum, ita quod ignis ignē tormentabit, & aqua aquam, & aër aërem, & terra terram, & ignis tormentabit aërem, aquam, & terram, & è conuerſo, ita quod tormentum nullo tempore finem habebit, medium, nec principium, quia tormentum erit æuiternaliter. Erit ergo ignis partialis, qui erit pars corporis tormentati per ignem exteriorem: ſicut ignis partialis ferri in fornace, qui per ignem fornacis multiplicatus eſt in calore. Erit ergo ignis intra damnatum partialis per generalem ignem, qui erit extra tormentatus, & idem erit de aliis partibus partialibus, quæ omnes erunt in contrarietate & vacuæ concordantia & fine illarum. Et hoc erit mirabile, quod ignis erit contra ignem, & vniuerſale contra particulare ſuum. De hac pœna ita magna plus narrare nolo: quoniam modicum eſt illud, quod dicere poſſem ſecundum reſpectum magnitudinis pœnæ, quæ eſt in æuiternare, quæ colligetur in corpore materialiter, & in anima ſpiritualiter, & quæ colligetur in anima per corpus, inquantum corpus quod plenum finibus ad animam venit ratione glorificationis, ad animam venit vacuum finibus cum tormentis. Et in hoc paſſu cognoſcitur ignis materialis per quem anima habet tormentum, in corpore cum illa coniuncto.

De Arbore Maternali.

SVMMARIVM.

ARBOR maternalis verſatur circa Dominam noſtram virginem Mariam. Et diuiditur vt aliæ arbores in ſeptẽ partes: ſcilicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt fines hominum recreatorum.

Truncus eſt habitus plurium tactuum.

Branchæ ſunt duæ, ſcilicet natura diuina, & natura humana.

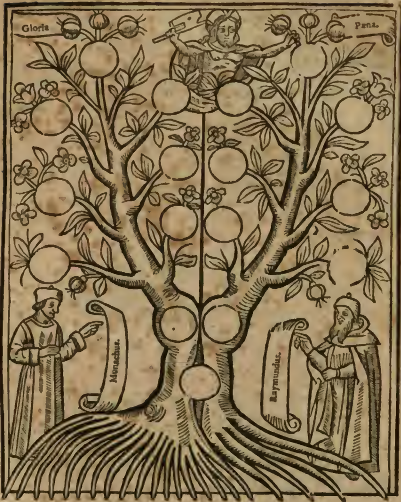
Rami ſunt ſpes, pietas, aduocatio, &c.

Folia ſunt nouem accidentia generalia.

Flores ſunt actus dignitatum Dominæ noſtræ.

Fructus eſt Dominus Ieſus Chriſtus.

De Arbore

De Arbore maternali.

HANC arborem attribuimus Dominæ noſtræ ſanctæ Mariæ matri iuſtorum & peccatorum, idcirco eam appellamus arborem maternalem. Et ipſam diuidimus in ſeptem partes, ſicut alias arbores.

De Radicibus arboris maternalis.

RAdices arboris maternalis ſunt plures, inter quas ſunt fines hominum recreatorum, qui perditi erant ratione peccati originalis, qui erant reſtauraturi per mortem Ieſu Chriſti, per quam originale peccatum fuit conſummatum, vt ſupra in arbore apoſtolicali dictum eſt. Adam & eius

ſequaces

ſequaces creati ſunt ad gloriam, & propter originale peccatum ab illa gloria fuerunt deuiati: ſed filio Dei placuit humanam carnem aſſumere, & fuit filius Deus homo Dominæ noſtræ, vt Adam & ſuos conſequentes reſtitueret ad finem, ad quem eos creauit. Idcirco Domina noſtra Mater eſt finis illorum. Mater eſt inquantum materia, quoniam filius Dei ex ipſa carnem humanam aſſumpſit, vt primorum hominum fines in primo ſtatu reſtitueret. Idcirco Domina noſtra eſt mater finis Adam, Noë, Abraham, Iſaac, Iacob, Moyſis, beati Petri & Pauli etiam omnium mundatorum ab originali peccato, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium ſuum. Finis hominis eſt recolere, intelligere, & amare, Deum honorare, laudare, benedicere, & ei ſeruire, & in illo habere gloriam æuiternam. Eſt ergo finis hominis valdè magnus in bonitate, magnitudine, & in aliis formis primis. Et quia plures homines ſunt recreati, eſt Domina noſtra Mater plurium finium, qui ſunt radices ſuæ maternitatis. Et in qualibet radice hominis eſt Domina noſtra Mater plurium finium: ſicut eſt in radice Adam, in quo ſunt plures fines partiales: ſicut finis ſuæ bonitatis & finis ſuæ magnitudinis, & ſic de aliis finibus corporalibus & ſpiritualibus. Eſt ergo magna maternitas Dominæ noſtræ, poſtquã fines ſint tot & tanti in tot & tantis hominibus, quare talis mater ita nobis & ita magna digna eſt, quod diligatur, recolatur, laudetur, intelligatur, honoretur, & ei ſeruiatur. Secundum quod dictum eſt in pluribus locis, homo eſt finis omnium rerum corporalium, quarum finis perditus fuit per peccatum originale, & eius perditio fuit in deuiatione finis hominum. Et quia finis hominum ad primum ſtatum rediit per recreationem factam per filium Dominæ noſtræ redierunt fines corporum cœleſtium, & omnium elementorum, & elementatorum, per illam recreationem ad finem, quare creati fuerunt. Eſt ergo Domina noſtra Mater omnium finium illorum: quoniam ſi ipſa non eſſet, nullus finium illorum rediiſſet, nec rediret ad primum ſtatum, & Sol & Luna, ſtellæ, & ignis, & alia elementa, pomerium, & aliæ plantæ, ferrum, & alia metalla, equus, & alia animalia ſeruirent homini fruſtra, inquantum homo foret peccator, & ſuo Creatori inobediens. Idcirco fines illorum perditi fuerant, qui ſunt, vt ſeruiant homini iuſto, amico, & ſeruitori Dei. Sed quia Domina noſtra eſt Mater recreationis materialiter, eſt Mater omnium illorũ finium, qui ſunt ad ſeruiendum homini. Eſt ergo Domina noſtra mater magnæ maternitatis, ſecũdum quod fines ſunt plures & magnæ neceſſitatis, vtilitatis & virtutis.

De Trunco Arboris maternalis.

TRVNCVS arboris maternalis eſt maternitas radicum, vt dictum eſt. Et eſt truncus conſtitutus ex pluribus, inquantum eſt habitus generalis, ratione cuius omnes fines corporales redire poſſunt ad priſtinum ſtatum. Idcirco cum Domina noſtra ab aliquo fine particulari tãgitur truncus qui vniuerſalis eſt, reſpondet illi tactui particulari, ſicut totum quod reſpondet ſuis partibus. Eſt ergo truncus habitus pluriũ tactuũ & reſponſionum, quæ ſunt naturales ſecundum naturam tactuum: ſicut Martinus qui vt filius ſpei tangit Dominam noſtrã, reſpondet ei Domina noſtra, vt mater ſpei. Et ſi ipſam tangat cum pietate, reſpon-

reſpondet el Domina noſtra, vt mater pietatis, & ſic de aliis formis. Quare ratione naturæ tactuum & reſponſionum peccatores inueniunt in Domina noſtra in ſuis neceſſitatibus ſuuamina & reſtaurationes. Huiuſmodi namque truncus qui tantum generalis eſt ad tantos & tot tactus, & qui incontinenti ad omnes cum complemento reſpondet, valde chare teneri debet & deberet, ipſum diligendo, recolẽdo, intelligendo, honorando, & ei ſeruiendo. Eſt etiam magis generalis in magnitudine bonitatis, poteſtatis, & virtutum, quam ſplendor ſolis, vel calor ignis: quoniam neque ſol, neque ignis, reſpondet tactui, ſpei, & pietatis, charitatis, miſericordiæ, & veniæ, quibus reſpondet maternitas Dominę noſtræ. Et propter hoc Chriſtiani malefaciunt, qui nobilitatem talis trunci non oſtendunt infidelibus, qui in Domina noſtra ſpem non habent nec cognitionem de ſua bonitate, immò negant & vilipendunt & diſcredunt virtutem excellentem & nobilitatem, in quibus ipſam Deus poſuit vt mater omnium corporalium creaturaum, inquantum ſuus filius cum ipſa omnes corporales creaturas (vt dictum eſt) ſua benignitate recreauit.

De Branchis arboris maternalis.

BRANCHÆ arboris maternalis ſunt duæ, videlicet natura diuina Ieſu Chriſti, & natura humana. Et Domina noſtra mater eſt illarum brancharum inquantum exierunt in filiatione quæ in ipſa facta fuit ex ambabus prędictis naturis, quæ ſiquidem filiatio eſt Filius Deus homo, qui eſt Filius Deus per Deitatem, & Filius homo per humanitatem: & quia ambæ filiationes coniunctæ ſunt in vno Filio, maternitas Dominæ noſtræ attingit ambas branchas natas ex ipſa, in hoc quod vnus Filius Deus homo ex ipſa natus eſt. Exijt de Domina noſtra brancha humana cum brancha diuina, quæ ipſam generauit ex carne & ſanguine Dominę noſtræ, & ipſam generauit cum comceptione Dominæ noſtræ, quæ generationi cõſentiit. Idcirco Domina noſtra mater eſt in incarnatione materialiter quantum ad corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ materia fuit corporalis, & formaliter fuit mater, inquantum dilexit & credidit conceptionem, & ita fuit mater corporaliter & ſpecialiter, & materialiter, & formaliter. Fuit etiam mater per formam ſuperiorem diuinam, quæ mouit ſuam conceptionem ſpiritualem & materiam corporalem ad filiationem. Exiuerunt ergo branchæ ex Domina noſtra in magna filiatione magnæ maternitatis, & ita magnæ in magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, & veritatis, quæ non poteſt nec potuit eſſe maior per Deitatem in humanitate, nec per humanitatem in Deitate, nec per creatorem in creatura. Idcirco magnitudo brancharum correſpõdet magnitudini maternitatis, & magnitudo maternitatis eis correſpondet intantum quod reſponſio maior eſſe non poteſt. Magnæ arbores magnas habent branchas, & ſecundum quod branchę ſunt magnę, vmbræ quas faciunt, ſunt magnæ: in quibus ſe obumbrant homines quando fit magnus calor. Obumbrant ſe ergo homines quotquot nati ſunt & naſcentur, qui ſunt in ſtatu ſaluationis, ſub branchis maternitatis inquantum defenduntur à pœna, quæ cecidit in humana ſpecie ratione originalis peccati. Sit ergo truncus laudatus,

& benedictus, à quo ita magnæ branchæ exeunt, ſub quarum vmbra tot & tanti homines quieſcunt.

De Ramis arboris maternalis.

Miſericordia, ſpes, pietas, aduocatio, humilitas, & virginitas, ſunt rami arboris maternalis. Miſericordia ramus eſt arboris maternalis, in quantum peccatores miſericordiam inueniunt per Dominam noſtram in ſuo filio qui peccata remittit: quia Domina noſtra mater eſt miſericordiæ, in quantum ſuus Filius Deus homo eſt miſericordia. Vnde in quantum eſt magna miſericordia filij, & maternitas miſericordiæ, ſatisfacit miſericordia magnæ veniæ, gratiæ, & doni illis, qui miſericordiam quærunt. Domina noſtra eſt refugium peccatorum, & illorum, qui indigent habere virtutes & bona temporalia, & qui ſunt in tribulationibus, & periculis, & eſt refugium illorum, in quantum habent in ſeipſa ſpem, quod ipſos in neceſſitatibus ſuis iuuet: ſicut homo peccator qui eſt in peccato luxuriæ aut auaritiæ, aut in alio peccato, qui habet ſpem in Domina noſtra, quod eum iuuet ad habendum caſtitatem, charitatem, aut aliam virtutem, quam deſiderat. Idcirco ſpes quam Domina noſtra habet in ſuo filio, vt det peccatoribus hoc, quod ab ipſo petunt, ſpei peccatorum reſpondet, & ita ſibiinuicem ambæ ſpes reſpondent cum concordantia magnitudinis, bonitatis, virtutis, & charitatis, ratione cuius reſponſionis nullus fatigare ſe debet de Domina noſtra, ex quo in ipſa eſt ſpes: quoniam ſi ſe fatigaret, fatigaret ſe Domina noſtra in ſuo filio cum magnitudine ſpei, quod eſt impoſſibile: & idem de aliis, qui pauperes ſunt in bonis temporalibus, qui ſpem habent in Domina noſtra, vt eos iuuet ad viuẽdum, vt ſuo filio & ſibi ſeruire poſſint. Etiam bona fœmina, quæ filium ſuum habet infirmum ſpem habet in Domina noſtra, quod ipſum curet. Item marinarius, qui eſt in mari in periculo mortis, habet ſpem in Domina noſtra, vt ad bonum portum venire poſſit. Pietas quam Domina noſtra habet de peccatoribus, eſt vnus ramus arboris, & eſt magnus ramus: magnus eſt, in quantum habet magnam pietatem. Cum ita ſit, quod omnia opera Dominæ noſtræ ſint magna in magnitudine bonitatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, & veritatis. Eſt etiam magnus ramus propter magnam neceſſitatem hominum, de quibus Domina noſtra pietatem habet, & qui quærunt à Domina noſtra auxiliũ per pietatem, & qui propter amorem ipſius pietatem habent, & ſic ambæ pietates ſibi inuicem correſpondent, videlicet pietas Dominæ noſtræ, & pietas hominum, ratione cuius reſponſionis peccatores attingunt per Dominam noſtram hoc, quod deſiderant. Item Angeli computant lachrymas quas faciunt homines tunc, cum rogant Dominam noſtram, quod de ipſis habeat pietatem. Aduocatio eſt ramus huius arboris, videlicet aduocatio quam Domina noſtra facit pro peccatoribus, cum ipſos punire vult iuſtitia filij ſui, & Domina noſtra aduocat cum miſericordia, ſpe, & pietate, & cum amore, quem habet in filio ſuo, & quem habet ad peccatores, & cum amore, quem illi habent ad illam, & ad ſuum filium, etiam cum contritione, quam habent de eorum peccatis, & cum confeſſione, quam faciunt, etiam cum ſatisfactione, quam promittunt, & cum pluribus aliis formis format Domina noſtra ſuam aduocatio

uocationem,& libellum, quem dat filio ſuo pro peccatoribus. Et iuſtitia filij ſe defendit accuſando peccatores de magnis peccatis,quæ fecerunt contra Deitatem, quæ ipſos creauit, quæ fecerunt etiam contra humanitatem, quæ ipſos recreauit. Etiam ſecundum naturam iuſtitiæ, & iudicij: quoniam ſic eſt naturale iuſtitiæ iudicare: ſicut naturale eſt intellectui intelligere, & igni calefacere,& ſoli lucere. Sed quoniam filius homo, & Domina noſtra ſunt ad vnam partem aduocationis, iuſtitia Filij Dei ad preces filij hominis & ſuæ matris ſe defendere non poteſt. Eſt ergo bona aduocata talis, quæ dicit aduocando, quod ita naturale eſt miſericordiæ miſereri:ſicut eſt iuſtitiæ iudicare,& punire,etiam plus inquantum per miſericordiam ſequitur magnitudo bonitatis in gloriando pœnitentes ſaluatos,& per iuſtitiam in puniendo ſequitur magnitudo pœnæ in damnatis. Etiam Domina noſtra dicit & allegat, quod contradicere non poteſt iuſtitia contra ſuam ſimilitudinem, quæ eſt pœnitentia iuſta, quam peccatores habent cum contritione, confeſſione, ſatisfactione, & cum ſpe aduocationis ſuæ. Humilitas & virginitas ſunt rami arboris maternalis, videlicet humilitas Dominæ noſtræ eſt ramus, in quantum eſt exemplum ad plures humilitates. Et eſt ramus ſua virginitas, in quantum exemplum eſt ad plures virginitates:quoniam plures homines, & plures fœminæ quia Domina noſtra humilis fuit & virgo, habere volunt humilitatem, & virginitatem:ſicut ſunt homines,& fœminæ, qui diligunt religionem, vt habere poſſint habitum humilitatis in verbis, & in ſuis veſtimentis,lectis,ædificiis,& cibariis. Et idem eſt de virginitate, cuius habitum in religione conſeruát.

De Foliis arboris maternalis.

FOLIA arboris maternalis nouem accidentia generalia appellamus. Et primo de quantitate dicemus:quæ quidem quantitas reſpondet magnitudini bonitatis arboris maternalis:quoniam magnitudo bonitatis arboris maternalis extenſa eſt cum quantitate in tantum: ſicut eſt bonitas arboris, quæ quanta eſt per quantitatem. Vnde cum magnitudo ſe tantum extendat in bonitate, quod maternitas arboris melior eſt quam aliqua alia maternitas, vel quam omnes aliæ maternitates. Eſt ergo magna quantitas in bonitate ſupra omnes quantitates aliarum maternitatum: quoniam nulla alia maternitas filiationem habet, de qua ſit Deus filius & homo: ſed ſolummodo maternitas Dominæ noſtræ. Etiam eſt quantitas maternitatis maior in bonitate quam omnes quantitates aliarum maternitatum,cum ita ſit, quod omnes homines recreati & ſaluati ſint filij Dominæ noſtræ per recreationem: ratione cuius filiationis, & maternitatis æuiternaliter glorientur. Quæ quidem gloria eſt in ita magna quantitate durationis, quod non habet finem. Idcirco magnitudo bonitatis, poteſtatis, &c. quam habet quantitas continua & diſcreta, quæ eſt huius arboris maternalis ab aliquo viuente dici non poſſet nec ſcribi.

De Qualitatibus arboris maternalis.

BOnitas acquiſita & data eſt qualitas maternitatis, & hoc eſt de magnitudine bonitatis, & de bonitate magnitudinis: & ſic de aliis qualitatibus arboris. Sicut virtus maternitatis

quæ eſt ita magna ſicut bonitas arboris, & quæ extenſa eſt per omnes qualitates arboris. Et quamlibet iſtarum qualitatum arboris appropriauit Deus maternitati cum tanta magnitudine virtutis & bonitatis, quod ipſas facit matres per recreationem omnibus bonitatibus, & virtuoſis qualitatibus hominum recreatorum, & ſaluatorum: ſicut bonitas Sancti Petri & ſua virtus, quæ ſunt qualitates acquiſitæ, & per gratiam Dei datæ, quæ ſunt folia per recreationem qualitatum acquiſitarum, & datarum ex arbore maternali. Et ideo correſpondent qualitates arboris maternalis qualitatibus hominum ſaluatorũ: ſicut qualitates generales, quæ reſpondent qualitatibus ſpecialibus: ſicut bonitas Dominæ noſtræ quæ generalis eſt ad bonitates hominum ſaluatorum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Domina noſtra digna eſt omni laude, & quod multum laudetur, & ei ſeruiatur per ſuum populum, cum ita ſit, quod ipſa ſit ita bona, ita magna, & ita completa omnibus complementis quod ad eam ſpectat complere omnia complementa, quæ requirunt qualitates hominum ſaluatorum, recreatorum.

De Relationibus arboris maternalis.

MAter & filius relatiuè ſe habent in creaturis: quoniam ſi mater eſt, oportet quod ſit filius, & ſi ſit filius creatus, oportet quod ſit mater, ſed extra creaturas poteſt eſſe filius quamuis mater non ſit, ſicut filius Dei matrem non habet, inquantum eſt Deus, & ponit ſe in relatione cum matre, inquantum eſt filius homo, quæ ſiquidem filiatio & maternitas ſibi inuicem reſpondent ita bene, magnificè, & virtiosè, ſicut ſibi inuicem reſpondent relatiuę. Eſt ergo reſponſio relationis in ita alto gradu, quod nullus alius gradus relationis poteſt eſſe ita magnus in bonitate, poteſtate, gloria, virtute, amore, & veritate exiſtente gradu relationis creatæ & increatæ; Eſt alius gradus relationis, quæ eſt inter creaturam & creaturam in maiori magnitudine bonitatis quam aliquis alius gradus creatus: ſicut relatio quæ eſt inter Dominam noſtram & filium ſuum hominem, qui eſt maior in bonitate quam omnes creaturæ: quoniam omnes creaturæ ſunt propter ipſum, qui eſt finis & complementum omnium. Eſt ergo relatio ipſius & Dominæ noſtræ ſupra omnes relationes creatas: ſicut filius melior eſt quam alius filius creatus, etiam quam omnes filij creati. Vnde ſequitur, quod mater ſit maior poſtquam maiorem habet filium quam omnes aliæ matres. Et ſicut ſuus filius eſt finis & complementum omnium filiorum creatorum, ita mater ſua eſt finis & complementum omnium matrum creatarum.

De Actione & Paſſione arboris maternalis.

DOmina noſtra habet actionem ſupra dæmones, quoniam nullus eorũ nocere poteſt filiis ſuis, qui ſunt filij ipſius per ſpem, quam habent in ipſa: & ſunt ipſius filij per charitatem, inquantum ipſam diligunt: etiam ſunt filij ſui per cuſtodiam, quoniam ipſos cuſtodit & defendit, ſicut bonus paſtor & fortis, qui cuſtodit ſuas oues & defendit. Vnde cum poteſtas dæmonium ſit magna, quam habent in faciendo malum, eſt ergo magna actio, quam Domina noſtra habet in dæmonibus

nibus ſupra paſſionem, quam habent inquantum facere non poſſunt aliquã rem contra poteſtatem Dominæ noſtrę, nec etiam contra eius volũtatem. Eſt etiam vna alia actio, quam Domina noſtra habet, quæ eſt magis ſupra, & in maiori magnitudine bonitatis, quoniam habet actionem in voluntate filij ſui, qui eſt Deus homo, qui fortior eſt quam omnes Angeli, & quam omnes homines: vnde ſicut in bonitate paſſio eſt magna, oportet quod magna ſit in bonitate actio quam habet Domina noſtra in voluntate filij ſui, qui vult omne illud, quod Domina noſtra vult: quoniam ſi Domina noſtra ſaluationem vult alicuius hominis, aut ſanitatẽ, aut virtutem, ſuus filius vult, & ſic factum eſt, ſicut Domina noſtra vult ſiue petit: quoniam ſuus filius in omnibus ei obedit, & eius voluntatem facit, vt ei correſpondeat in amore naturali, qui eſt inter filium & matrem, & maxime inter maiorem filium & maiorem matrem.

De Habitu arboris maternalis.

DOmina noſtra habet memoriam, intellectum & voluntatem: per memoriam in habitu habet recolere, & per intellectum intelligere, & per voluntatem amare. In habitu habet recolere, vt peccatores recolat, qui ipſam recolunt in ſuis neceſſitatibus, tribulationibus, & timoribus, & qui ipſam clamant, quod ipſos iuuet: quoniã ſi ipſa ipſos non iuuat, mortui ſunt & perditi, & in pluribus verecundiis poſiti. Quare ſicut ſol habet in habitu, quod illuminet terram, quam circuit ſecundum diſpoſitionem ſui motus, ita & multo melius cum ita ſit, quod Domina noſtra maior ſit in bonitate quam ſol, & plus habeat de virtute, habet in habitu ad recolendum, cum tacta ſit cum recolere hominis peccatoris, qui ipſam in ſuis neceſſitatibus recolit, & qui ab ea iuuamen quærit: ſicut ignis qui habet in habitu calefacere hominem, qui ſibi appropinquat, quia frigidus eſt. Et ſi ignis qui non habet ita magnum habitum in calefaciendo ſicut Domina noſtra habet in recolendo, cum ita ſit, quod memoria eſt nobilior habitus & altior quam calor, ita fortiter calefacit elementatum, quod ei appropinquatur, quantomagis ergo Domina noſtra in habitu habet ad recolendum peccatorem qui ſibi cum pœnitentia, ſpe & recolere appropinquatur. Et quod dictum eſt de habitu memoriæ, eſt dicendum ſuo modo de intellectu & voluntate.

De Aſsituatione arboris maternalis.

DOmina noſtra eſt in cœlo empireo coram filio ſuo Domino Ieſu Chriſto, & propinquior eſt ſuo filio quam aliqua alia creatura, & ſub ipſa ſunt Angeli & homines ſtantes per ordinem, quilibet iuxta alium, qui cantando ipſam laudant & benedicunt, & ei reuerentiam faciunt & honorem, cuius corpus glorioſum in maiori ſplendore aſſituatum eſt quam Sol, cuius etiam caput virginitate & maiori ſanctitate coronatum eſt quam aliquod aliud caput capite filij ſui excepto. Eſt ergo aſſituatio glorioſi corporis Dominæ noſtræ valde pulchra & formoſa ad viuendum & multum amabile, quod videatur. Eſt etiam alia aſſituatio Dominæ noſtræ, quæ eſt ſpiritualis, ſicut ſua memoria in bono recolere aſſituata, & eius intellectus in bono intelligere, & ſua voluntas in bono amare. Et ſecundum quod ob-

iecta quæ Domina noſtra accipit recolendo, intelligendo, & amando, ſunt in magnitudine bonitatis aſſituata, recolere, intelligere, & amare ipſius ſunt in magnitudine bonitatis aſſituata, eſt ergo magna aſſituatio quam Domina noſtra habet in recolēdo filium ſuum Deum & hominem, & peccatores qui ipſam reclamant, & illos qui ponunt ſuam bonitatem, nobilitatem & charitatem in eorum recolere, intelligere, & amare.

De Tempore arboris maternalis.

A Principio mundi vſquequo filius Dei fuit incarnatus & crucifixus, nullus homo fuit, qui paradiſum intraret. Expectabant ergo Prophetæ & Sancti, qui erant in inferno, tempus, in quo Domina noſtra naſcitura erat, & etiam tempus in quo filius ſuus foret incarnatus, vt fructus beatorum in illo tempore colligerentur, ſicut colliguntur fructus plantarum in æſtate. Quare illud tempus fuit valde nobile, & ita centrum & finis omnium aliorū: ſicut punctus in medio loco circuli, ad quem ſe habet vnio & aggregatio plurium linearum. Præterea ad illud tempus ſe habuerunt omnia alia tempora corporum cæleſtium & terreſtrium, & eorum motus, vt eſſent recreata, quia omnia hominibus Deo inobedientibus ſeruierunt, in quorum ſeruitio finem ſeruitij non attinxerunt, nec finem, propter quem creata fuerunt, quem finem perdiderūt propter originale peccatum. Fuit ergo tempus in quo Domina noſtra naſcebatur in valde magna exaltatione, & in magnitudine bonitatis, & in magna deſiderabilitate ſanctorum & vtilitate illorum & in magna amabilitate corporū cæleſtium & terreſtriū.

De Loco arboris maternalis.

DOmina noſtra eſt in paradiſo & mater in filio Deo homine, in qua Deus homo eſt filius, ita quod mater eſt mater per filium, & filius eſt filius per matrem. Et idem ſuomodo de peccatoribus, qui in Domina noſtra habent ſpem, qui ſunt filij ſpei, in quantum ſunt, filij Dominæ noſtræ in ſpe, in qua ſunt. Et hoc eſt magnū mirabile, quod ſint filij ſpei, & quod ſint in ſpe, & ꝙ per ſpem ſint filij Dominæ noſtræ, in qua ſint cum ſpe: veruntamē ſecundū magnū localitatē maternitatis magnum mirabile non eſt: quoniam ſicut firmamentum in ſe plura continet ratione ſuæ magnæ quantitatis & localitatis, ita Domina noſtra in ſe cōtinet plures ſpes peccatorum, cum quibus peccatores ſunt in illa collocati & obumbrati: ita ſicut pulli ſub alis gallinæ matris illorum in ſuo calore calefactorum ſignificantium calefactionem hominum peccatorum, quam habent in amādo Dominam noſtram. Qui ſiquidem peccatores calefacti ſunt per amorem Dominæ noſtræ, quę ipſos ſpe induit & inuitat ad locum beatum, in quo ſtat, in quo æuiternaliter collocentur.

De Floribus arboris maternalis.

FLORES arboris maternalis ſunt actus dignitatum Dominæ noſtræ, cum quibus fructus colligitur, ſicut bonificare quod eſt actus bonitatis Dominæ noſtræ, & magnificare, quod eſt actus ſuæ magnitudinis, & perſeuerare, bonificare, & magnificare, quod eſt actus ſuæ durationis, in quantum durare facit ſuum bonum & magnum recolere, intelligere, & amare

amare,bonificare, & magnificare. Et idem eſt de actu poteſtatis, quod eſt poſſificare, cum quo poſſificatur bonum & magnum recolere,intelligere, & amare. Et idem eſt de actu virtutis, ratione cuius recolere, intelligere, & amare Dominæ noſtræ ſunt virtuoſa. Et idem eſt de actu veritatis, qui eſt verificare,per quod ſunt in veritate alij flores. Et idem eſt de actu gloriæ,per quem ſunt alij actus in gloria. Sicut plures voces ſecundum artem muſicæ aut ſoni corporum cœleſtium multiplicant vnum tertium ſonum communem & placentem ad audiendum:ita actus bonitatis,magnitudinis, durationis, poteſtatis, virtutis, veritatis, & gloriæ tres flores multiplicant, quæ ſunt generales, qui ſunt recolere, intelligere, & diligere Dominæ noſtræ, vt cum illis fructus magnus, & valdè excellentes in bonitate, duratione,poteſtate.gloria,virtute,& veritate,colligere poſſit, ſine qua excellētia & magnitudine florum non poſſent actus excellentes colligi Recolere, intelligere, & diligere Dominæ noſtræ ſunt flores ſublimes, & alii, ita & multomelius quam flos lilij, ſtat altè in albedine,& odore, & ſicut roſa in rubedine & odore, & flos ſarmēti, qui aſcendit ſupra florem cuiuſlibet alterius arboris, cum quo participat, & flos aloë, qui ſuperior eſt in vtilitate,quam flos pruni. Et ita ſunt alti flores Dominæ noſtræ: quod omnes flores hominum peccatorum qui in ipſa ſpem habent, obumbrati ſunt ſub vmbris florum ſuperiorum, qui de ipſis ſaporem, vtilitatem, colorem, & odorem accipiunt. Ad quam vmbram venire valeamus propter eius amorem.

De Fructu arboris maternalis.

IESVS Chriſtus fructus eſt Dominæ noſtræ virginis, & matris glorioſæ. Et ſicut pomum fructus eſt qui colligitur in tempore caloris, ita Domina noſtra ſuum fructum colligit cum amore, & illum colligit tempore miſericordiæ, videlicet cum ſuus Filius Dominus Ieſus Chriſtus remittit peccatum peccatoris propter amorem ipſius. Et ſicut pomum colligitur ad dandum ſaporem, & odorem,& roſa ad dandum placentem colorem,ita Domina noſtra ſuum fructum colligit cum placito recolendi,intelligendi, & amandi,quod habet in ſuo filio, & in ſuis operibus. Colligitur fructus Dominæ noſtræ ad dandum vitam hominibus, qui mortui erant propter peccatum originale, & in illo qui eſt fructus vnitas ex natura diuina, & humana, colligit Domina noſtra fructus peccatorum qui in illa ſpem habent, qui ſiquidem fructus ſunt fines, de quibus dictum eſt in radicibus huius arboris, & peccatores colligunt ſpes,contritiones,lachrymas, ſuſpiria, fletus, & amores, vt fructus Dominæ noſtræ colligere poſſunt, & ad ſuam gloriam venire. Domina noſtra ſuum fructum collegit in natiuitate cum virginitate: quoniam virgo ipſum concepit, & collegit ipſum cum paupertate: quoniam cum humilitate ipſum concepit, & ipſum collegit ſine aliqua paſſione, quia ipſum concepit ſine aliqua corruptione, & collegit in ſuo filio hominе filium Deum, qui ſuus Pater eſt & Filius, Pater ſuus eſt per creationem, & ſuus Filius per incarnationem, huiuſmodi Filium ita collectum Domina noſtra collegit cum gratia ſancti Spiritus, &

cum bonificare, magnificare, poſſificare, gloriari, & verificare ſui recolere, intelligere, & amare.

De Arbore Ieſu Chriſti.

SVMMARIVM.

ARBOR Chriſtianalis verſatur circa Dominum Ieſum Chriſtum. Et diuiditur vt aliæ arbores in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus.

Radices ſunt principia generalia diuina, & humana.

Truncus eſt Ieſus Chriſtus.

Branchæ ſunt duæ, ſcilicet natura diuina, & humana.

Rami ſunt reſpectus quos habent ambæ naturæ.

Folia ſunt accidentia Ieſu Chriſti.

Flores ſunt actus radicum.

Fructus eſt recreatio, &c.

De Arbore

De Arbore Chriſtianali.

HÆc arbor diuiditur in ſeptem partes, quæ ſunt radices, truncus, branchæ, rami, folia, flores, & fructus: & eſt arbor duplex, vna pars eſt de creatura, alia vero de creatore. Et eſt arbor in qua creator participat cum omnibus creaturis in quantum ambæ naturæ vnitæ ſunt in vnitate vnius perſonæ.

De Radicibus arboris Ieſu Chriſti.

DVæ naturæ ſunt ex radicibus in hac arbore: quædam radices ſũt ex parte naturæ humanæ cætera vero ex parte Diuinæ naturæ. Radices quæ ſunt ex parte humanæ naturæ, ſunt ſicut humana bonitas realis, elementalis, vegeralis, ſenſualis, imaginalis, & rationalis, vt dictum eſt in arboribus naturalibus & primis. Et hæc bonitas

humana Domini Ieſu Chriſti eſt vnita cum ſua bonitate diuina, intantum quod Dominus Ieſus Chriſtus bonus eſt per ambas bonitates. Eſt homo bonus per bonitatem humanam, & eſt Deus bonus per bonitatem diuinam. Et eſt homo bonus Deus per diuinam bonitatem, & bonus Deus eſt bonus homo per humanam bonitatem, intantum quod duæ ſunt bonitates, videlicet bonitas humana, & bonitas diuina, & ambæ naturæ, videlicet natura diuina & natura humana ſunt bonæ per quamlibet bonitatem. Et quia vna bonitas tranſit in aliam, eſt facta participatio ambarum bonitatum, ita & multo melius quam vinum limphatum, quod in cipho participat cum aqua exeunte vino in aqua, & aqua in vino. Humana bonitas venit ad diuinam cum quinque naturis, quinque primatum arborum, & diuina bonitas venit ad humanam bonitatem in propria perſona filiali diuina bonitate communi exeunte, ita Patri & Filio & Spiritui ſancto, & multo melius ſicut communis bonitas humana Domini Ieſu Chriſti, quæ communis eſt quinque naturis arborum: & ſicut communis bonitas quinque arborum venit ſpiritualis in homine ſpirituali, qui eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ita diuina bonitas perſonalis quæ eſt Deus filius, propriè venit ad humanam bonitatem Domini Ieſu Chriſti qui ſpiritualis eſt, & ſic participant ambæ bonitates in vno indiuiduo, qui eſt Ieſus Chriſtus. Et quia humana natura ſpiritualis in Domino Ieſu Chriſto participat cum communi, & filialis bonitas diuina communis eſt in natura cum bonitate paternali & ſpiritali, participat diuina natura cum humana Ieſu Chriſti, & per illam cum omni reali natura creata. Et ſicut exemplum dedimus de humana bonitate & diuina, dari poteſt exemplum de humana magnitudine & diuina, & ſic de cæteris radicibus arboris. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus incarnationis Filij Dei & participatio, quam Deus cum omnibus creaturis per incarnationem, quam probauimus in arbore Apoſtolicali, & quam iterum probare intendimus in hac arbore, in qua modum incarnationis tractamus, vt de illo cognitio habeatur. Humana bonitas Domini Ieſu Chriſti venit ad diuinam bonitatem, inquantum diuina ipſam ſibi attrahit, & ſuę naturæ, ita & multo melius quam olea in oleaſtro inſerta, quæ ad ſuam naturam trahit naturam oleaſtri, quæ venit. Et diuina bonitas venit ad humanam cum ſua propria natura, quæ eſt ſuprà curſum naturalem humanæ bonitatis, ita & multo melius quam natura oleæ, quæ eſt ſupra naturam oleaſtri, & ſicut olea facit ſtare naturam oleaſtri in ſeipſo, ita & multo melius diuina bonitas in ſe ſtare facit humanam bonitatem. Et in hoc paſſu modus cognoſcitur, ſecundum quem humana natura Domini Ieſu Chriſti in diuina natura ſuſtentatur, & ambæ naturæ diſtinctæ remanent in vna perſona, quæ eſt Dominus Ieſus Chriſtus.

De Trunco arboris Ieſu Chriſti.

TRVNCVS arboris Domini Ieſu Chriſti duplex eſt, inquantum ſunt duæ naturæ, & eſt vnus, inquantum naturæ ſunt vnitæ. Ita & multo melius quam denarius ex auro & argento, qui eſt ex duobus metallis, & eſt vna ſubſtantia compoſita ex ambobus, veruntamen exemplum non ſufficit, quoniam denarius eſt in tertio numero, & truncus inter

In tertium numerum non tranſit:quoniam natura diuina ſemper remanet abſque mutatione, augmentatione & diminutione:ſed intantum exemplum ſufficit, quod ſicut denarius eſt vnus & ex pluribus naturis, ita Dominus Ieſus Chriſtus eſt vna ſubſtantia, & eſt ex pluribus naturis. Adhuc exemplum non ſufficit:quoniam in denario aurum & argẽtum intrant cõpoſitionem, ſed diuina natura compoſitionẽ non intrat cum humana:quoniam, ita magna eſt eius ſimplicitas, quod in compoſitionẽ intrare non poteſt:quoniam ſi compoſitionem intraret, ſua ſimplicitas magna non eſſet, & in tertium numerum tranſiret ex duabus naturis compoſitum. Ad denarium componendum naturaliter veniunt partes inuicem aliæ in aliis, ſicut aurum fuſum, & argentum fuſum artificialiter,quorum partes naturaliter inuicem intrant aliæ in aliis, & vnam ſubſtantiam faciunt, quæ eſt vnus denarius artificialiter factus, ratione artificialis fuſionis. Eſt ergo denarius per artificium, & non per naturam. Sed Dominus Ieſus Chriſtus eſt vnus ex duabus naturis per alium modum, vnus eſt ex duabus naturis, in quantum eſt ex natura humana & natura diuina, & natura diuina, & humana remanent diſtinctæ, & homo factus, artificialiter ex Domina noſtra, & ex anima rationali in natura diuina. Et quia factus eſt de natura corporali & anima rationali, eſt naturaliter homo. Et quia factus eſt homo in natura diuina, quæ ipſam humanam naturam aſſumpſit,de qua induta eſt: eſt factus artificialiter filius Dominæ noſtræ. Et factus eſt ſupra curſum naturæ, & filius Dei factus eſt homo ſupra curſum naturæ. Et ſic Dominus Ieſus Chriſtus eſt vna perſona ex duabus naturis, & eſt naturaliter vna perſona, poſtquam eſt ex duabus naturis, & ex vna perſona artificialiter, poſtquam incarnatio facta eſt artificialiter & ſupra curſum naturæ. Truncus eſt ex humana bonitate, magnitudine, duratione, & cæteris radicibus humanalibus: eſt etiam ex diuina bonitate,magnitudine, æternitate, & cæteris diuinis dignitatibus. Et quia radices hominis & dignitates Dei participant in vno trunco,qui eſt Deus homo vocatus Ieſus Chriſtus,cum tangitur truncus cum ſimilitudinibus ſuarum naturarum, illi tactui reſpondet ſecundum ſuas naturas, cum ita ſit, quod inter ſimilitudinem, & ſimilitudinem ſit naturalis concordantia. Idcirco ſi Martinus bonus eſt, & bonum amare producit, cum quo diligit Dominum Ieſum Chriſtum, reſpondent bonitates Domini Ieſu Chriſti, videlicet diuina bonitas,& humana bonitati Martini,& bonitati ſui amare. Et hoc idẽ faciunt duæ voluntates,videlicet diuina,& humana,quæ diligunt Martinum & ſuum amare, & ſuam bonitatem,& bonitatem ſui amare. Et idem eſt de aliis naturis & partibus trunci: ſicut ſi Martinus tangit Dominũ Ieſum Chriſtum cum ſuo recolere, intelligere,& amare,poteſtate,virtute,& ſic de aliis, quare & multo melius quam ſi homo tangeret tympanum in vno loco, omnes partes illius reſponderent,ita naturæ,& partes Domini Ieſu Chriſti tactui reſpondent, quem homines ſibi faciunt rogando, contemplando, honorando, laudando, obediendo,& in adminiſtrando: eſt ergo talis tactus bonus, & eſt magnus, poſtquam magna eſt reſponſio. Si Martinus tangit truncum cum modico amare, & tangit illum,vt ſuum filium infirmum curet,cui portat magnum amorem,trun-

cus ſecundum quod tangitur à Martino, reſpondet: quoniam magnus amor Domini Ieſu Chriſti, non reſpondet cum magno amare modico amare Martini, poſtquam tangitur cum modico amare, nec reſpondet magno amare, quod Martinus portat ſuo filio: quoniam iniurioſè tangitur, in quantum Martinus tangit cum minori amare maiorem bonitatem, & cum maiori amare minorem bonitatem. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus, ratione cuius homines qui rogant Dominum Ieſum Chriſtum inordinatè, non exaudiuntur, & in ſuis petitionibus puniuntur, in quibus oportet quod ſic per iuſtitiam puniantur: ſicut exaudirentur, ſi bonum modum habuiſſent in rogando Dominum Ieſum Chriſtum. In pomo ſunt quatuor elementa per vnum modum ſecundum concordantiam, & per alium ſecundum contrarietatem: ſecundum concordantiam: ſicut ignis & aër, qui habent concordantiam in calore, & in quantum ignis ſuam dat ſimilitudinem aëri, & aër appetitum habet ad accipiendum ſuam ſimilitudinem, videlicet calorem ignis. Secundum contrarietatem ſicut ignis, & aqua, qui contrariantur per calorem & frigiditatem: quoniam aqua ſimilitudinem ignis accipere non vult: ſed ei cum ſua frigiditate quantum poteſt reſiſtit. Iſte talis modus contrarietatis qui eſt in pomo, in trunco non eſt: quoniam natura diuina & humana concordantiam habent, natura diuina ſe dante humanæ naturæ, vt Deus fiat homo, & homo fiat Deus, natura diuina accipiente humanam, ipſa natura diuina remanente hoc, quod eſt ſine aliqua mutatione vel alteratione. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod natura diuina non accipit aliquam alterationem vel mutationem ſui ipſius in coniunctione, quam facit cum humana: ſicut ignis qui nullam accipit alterationem in conſtitutione, quam facit cum aëre per calorem, & aërem exaltat ad ſtatum nobiliorem, in quantum ipſum induit ſuo calore cum concordantia; ſicut humana natura, quæ exaltationem recipit, in quantum natura diuina eſt induta cum concordantia. Idcirco malefaciunt Saraceni, & Iudæi, qui negant incarnationem Filij Dei, dicentes, quod Deus alterationem acciperet in coniunctione & vnione, quam faceret cum homine, in quo ſunt plures defectus naturales, qui homo vult Deus eſſe, vt ſit cognitum, quod ſua bonitas & complementum nullam infirmitatem vel alterationem per aliquam vnionem vel coniunctionem quam facit cum homine, recipere poteſt: quoniam ſua æternitas ipſum durare facit immutabilem, & ſine cremento, & decremento. In trunco natura diuina eſt principium, & humana natura principiata: quoniam Deus principiauit hominem ex Domina noſtra, & ipſum principiauit in ſeipſo, videlicet in ſua Deitate, idcirco homo principiare nō poteſt aliquid in Deo, poſtquā totus principiatus eſt, & principiatus de principio materiali in principio formali: quare homo per ſuā naturā nec per aliquā ei pertinētē ſubſtantialiter vel accidētaliter vilificare poteſt diuinam naturam, nec minorificare, nec maiorificare: in qua quidē natura diuina nihil principiare poteſt, multiplicare nec alterare, quamuis cū illa ſit coniuncta. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod cum Deus creauit mundum, in ſe nullam recepit mutatiooem, quoniam totum ipſum principiauit, quare mundus ſtetit totus ex nihilo principiatus, & fuit ex nihilo principi

principiatus, vt eſſet totus principiatus: quoniam ſi eſſet æternus, non eſſet totus principiatus. & quoniam mũdus totus fuit principiatus, in Deo aliquid principiare non poteſt: quia ſi in illo principiare poſſet aliquid, totus principiatus non eſſet, nec Deus foret totum principium formale, & in aliqua parte foret principium materiale, quod eſt impoſſibile.

De Branchis arboris Ieſu Chriſti.

DVÆ ſunt branchę arboris Ieſu Chriſti, videlicet natura diuina & humana. Et brancha humana eſt elemẽtalis, vegetalis, ſenſualis, imaginalis, & rationalis: cum ita ſit, quod ipſe ſit ex iſtis quinque naturis, & ipſas in ſe continet, & per has naturas quæ ſunt ſuæ partes ſentiebat Ieſus Chriſtus in hac vita præſenti obiecta ſenſibilia. Sentiebat per naturam elementalem, calorem, & frigiditatem: & per vegetalem appetitum habebat ad comedendum & bibendum: & per ſenſualem attingebat calorem, vocem, ſaporem, & odorem: per imaginalem ſpecies multiplicauit imaginãdo figuras ſubſtantiarum corporalium: & per rationalem recolebat, intelligebat, & amabat, & vtebatur ratione. Idcirco erat verus homo, & vtebatur conditionibus naturalibus naturaliter & virtuosè. Brancha Domina eſt filialis, æterna & infinita, & eſt bonitas, poteſtas, ſapientia, voluntas, virtus, veritas, & gloria. Et ideo in hac præſenti vita in qua erat Dominus Ieſus Chriſtus, brancha diuina vtebatur miraculis ſupra curſum naturalem, nec habebat famem ſitim, calorem, nec frigiditatem, & attingebat obiecta corporalia ſine multiplicatione ſpeciei, & ſine potentiis ſenſualibus. Inquantum vna brancha erat in alia, attingebat vna brancha obiecta ſecundum naturam illius: ſicut brancha diuina, quæ ratione coniunctionis cum humana attingebat famem, ſitim, calorem, & frigiditatem, & cum oculis colorem videbat, & cum imaginatione ſpecies multiplicabat & ſimilitudines ſubſtantiarum corporalium, & recolebat, intelligebat, & amabat ſicut homo. Et hoc faciebat, quia diuina brancha erat, & eſt per humanã homo: ſicut ſubſtantia alba quæ eſt alba per calorem, & ſubſtantia quæ eſt corpus per longum, latum, & profundum, & brancha humanalis ratione coniunctionis quam habebat & habet cum diuina, ſine ſpeciebus multiplicati obiecta corporalia realiter attingebat, ita quod non indigebat medio nec ſimilitudinibus, nec habebat famem, nec ſitim, calorem nec frigiditatem, nec ignorãtiam alicuius rei, & erat & eſt immortalis. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus, quem Dominus Ieſus Chriſtus in hac vita habebat in ſuis operibus ſecundum naturas brancharum & coniunctionem illarum. Branchæ huius arboris ſunt magnæ in bonitate, duratione, poteſtate, ſapientia, voluntate, gloria, virtute, & veritate: quælibet brancha eſt magna per ſeipſam, & brancha humana maior eſt in diuina quam in ſeipſa, & brancha diuina eſt maior in humana per humanã quam omnes branchæ creatæ, cum ita ſit quod brancha humana maior ſit per diuinam quam omnes aliæ branchæ creatæ. Magnæ ſunt ergo ambæ branchæ, vnde cum branchæ ſint ita magnæ, quos cogitare dicere vel ſcribere poſſet magnitudinem trunci, cuius ſunt prædictæ duæ branchæ. Differẽtia eſt inter duas branchas, quoniam

vna eſt natura diuina, & alia natura humana. Et quanto ſunt maiores brāchæ, tanto maior eſt differētia:& quāto maior eſt differentia, tanto maior eſt eorum concordantia, quam habent ambæ brāchæ in eſſendo vna perſona, vnus trūcus, vnus Ieſus Chriſtus. Sunt ergo branchæ magnæ in differentia & in concordantia, & ita magnæ, quod ſicut concordantia eſt maior quam alia concordantia, quæ eſt inter creatorem & creaturam, ita oportet quod differentia ſit maior inter brancham & brancham quam aliqua alia differentia, quæ ſit inter creatorem & creaturam. Quam maiorem differentiam ſignificat maior diſtinctio, quæ eſt inter vnam perſonam diuinam & aliam, & idem eſt de concordantia. Idcirco malè dicunt illi, qui dicunt, quod inter Patrem & Filium & Spiritum ſanctum non eſt ita magna diſtinctio ſicut inter Deum & equum: cum ita ſit, quod inter diuinas perſonas ſit maior concordantia quam inter Deum & equum, quæ maior concordantia eſſe non poſſet ſine maiori diſtinctione perſonarum. Ambæ branchæ magnæ ſunt in fine cum maioritate: in fine ſunt magnæ cum maioritate, quoniam finis branchæ diuinæ, vt ita loquar, maior eſſe non poteſt, cum ita ſit, quod ipſa ſit infinita & æterna, & finis, & complemētum omnium creaturarum. Et finis branchæ humanæ eſt ita magnus, quod maior creatura eſſe non poteſt: quoniam omnes aliæ creaturæ creatæ ſunt propter illam, & ipſa coniuncta eſt cum fine branchæ diuinæ.

De Ramis arboris Ieſu Chriſti.

RAMI arboris Domini Ieſu Chriſti reſpectus ſunt, quos habent ambæ naturæ: ſicut voluntas diuina & voluntas humana, quæ ſe reſpiciunt in amare: & intellectus diuinus & humanus qui ſe reſpiciunt in intelligere: & æternitas Dei & memoria Domini Ieſu Chriſti quæ ſe reſpiciunt in recolere. Vnde cum ambæ naturæ ſint ita magnæ, quis cogitare poſſet, dicere, vel ſcribere magnitudinem ramorum: quoniam voluntas humana tantum diligit voluntatem diuinam, quod omnes voluntates creatæ vnitæ eſſent in vna voluntate, illa voluntas tantum diligere non poſſet, ſicut voluntas Domini Ieſu Chriſti diligit diuinam voluntatem, quæ voluntas diuina tantum diligit humanā, quod ipſam plus diligere nō poteſt: eſt ergo ita magnum illud amare, quod diuina voluntas habet ad humanā, quod poteſtas diuina quæ eſt infinita, in illa eſt terminata, inquantū multiplicare non poteſt maius amare inter Deum & creaturam, in quo termino habet quietem, ita ſicut voluntas cuiuſlibet naturæ, quæ quietem habet in illo maiori amare. Et hæc eadem quies conſiſtit in intelligere & recolere ambarum naturarum: idcirco malefaciūt Saraceni & Iudæi, qui negant maiorem quietem, quæ poteſt eſſe inter Deum & creaturam per recolere, intelligere & amare. Reſpiciens natura humana diuinam naturam recolendo, intelligendo & amando, regratiatur diuinæ excellentiæ, in quā ipſam aſſumpſit & poſuit, & de illo excellenti & alto gradu, ita & multomelius: ſicut homo qui de vno alto monte reſpiceret ad valles & planicies, reſpicit Dominus Ieſus Chriſtus inquantum homo peccatores, rogando patrem ſuum creatorem filium Deum & hominem, quod pietatem habeat de peccatoribus. Et in hoc fit in vna eadem perſona, quæ eſt Dominus Ieſus Chri-

Chriſtus. Oportet ergo quod preces exaudiantur ratione magnæ vnionis ambarum naturarum. Et iſte paſſus eſt valde placens & delectabilis peccatoribus ad conſiderandum, qui altitudines Domini Ieſu Chriſti de locis infirmis reſpiciunt, in quibus ceciderunt in peccato, & ex quibus ſurgunt reſpiciendo altitudines Domini Ieſu Chriſti, & ramorum, ipſos ramos recolẽdo, intelligendo & amando pluſquam aliquid aliud. In reſpectu intelligere, recolere & amare eſt ita magna concordantia, quod nulla contrarietas ibi eſſe poteſt, quæ contrarietas in illo eſſet reſpectu, ſi diuina natura humanã nõ exaudiret de precibus, quas ei facit pro peccatoribus, quod eis remittat & quod eis det ſaluationem. Sed quia ambæ naturæ ſunt in vna perſona, eſt vnum iudicium, quod ſiquidem iudicium amatum eſt per naturam humanam, quæ amat totum hoc, quod diuina diligit, etiam voluntas humana plus diligit voluntatem diuinam quàm ſeipſam vel ſaluationem hominum peccatorum, idcirco preces facit cum iuſtitia, cum qua ſequitur miſericordia naturæ diuinæ, quæ germana eſt iuſtitiæ, quæ iuſtitia ſuæ germanæ deficere non poteſt. Et iſte paſſus eſt obiectum timoris & ſpei hominibus peccatoribus.

De Foliis arboris Ieſu Chriſti.

Et primò de Quantitatibus.

IESVS Chriſtus inquantum homo ornatus eſt & indutus accidẽtibus, ſine quibus non eſſet homo: ſicut de quantitate, quam habet ſecundum arborem elementalem, vegetalem, ſenſualem, imaginalem, & rationalem. Et quia natura diuina aſſumpſit humanã, aſſumpſit in illa quantitatem continuam & diſcretam, & in ſe remanet ſine quantitate: ſicut aqua quæ accipit de vino limphato colorem & ſaporem, & aqua in igne calorem, & homo virtutem in iuſtitia & prudentia, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Et ſic participant infinitas & quantitas: infinitas inquantum natura diuina quæ eſt infinita, & in hoc quod vnum eſt ſuppoſitum, quod eſt truncus, habet infinitas in natura humana quantitatem continuæ per omnes arbores, quæ ſunt de conditionibus naturæ humanæ. Et quia diſtinctæ ſunt, eſt illa quantitas continua in quantitatibus diſcretis ſuſtentata. Et ſicut infinitas quantitatem habet in alia natura & non in ſeipſa, ita quãtitas in alia natura eſt infinita, & in ſeipſa terminata remanet, ſed hoc eſſe non poſſet ſine coniunctione ambarum naturarum in vnitate perſonæ.

De Qualitatibus Ieſu Chriſti.

QValitas duobus modis conſideratur. Eſt enim qualitas propria, & qualitas appropriata. Propria eſt ſicut Martinus qui bonus eſt naturaliter, inquantũ creatura. Appropriata eſt ſicut Martinus qui bonus eſt, quia iuſtus eſt, & ſapiens, charitatiuus, & temperatus, & ſic de aliis habitibus virtutum acquiſitarum: has qualitates appropriatas ſibi ipſi natura diuina appropriat, inquãtum naturam humanam aſſumpſit: ſicut ignis qui ſibiipſi ſiccitatem terræ, inquantum ſe induit terra appropriat, quæ ſiquidem terra igni ſuam ſiccitatem appropriat: ſic natura humana quæ diuinæ ſuas conditiones appropriat, & hoc facit, quia qualitates ſubſtantiales & diuinæ obuiant qualitatibus ſubſtantialibus & accidentalibus hominis in vnitate

trunci.

trunci. Et in hoc paſſu cognoſcitur hoc, propter quid Dominus Ieſus Chriſtus in hoc mundo dilexit virtutes acquiſitas, vt natura diuina in natura humana ipſas habere poſſet.

De Relationibus arboris Ieſu Chriſti.

NAtura diuina & natura humana Domini Ieſu Chriſti diſtinctæ ſunt realiter per eſſentiam. Et quia ambæ naturæ coniunctæ ſunt & diſtinctæ in vno trunco, ſequitur inde relatio: ſicut ſi eſt Deus homo, oportet quod homo ſit Deus, & ſi homo eſt Deus, oportet quod Deus ſit homo. Et in hoc paſſu Saraceni cognoſcere poſſunt, & etiam Iudæi eorum errores, qui incarnationem non credunt; quia opinantur, quod Chriſtiani credant, quod Deus ita naturam humanam aſſumpſit, quod ipſe Deus non remanſit: ſicut materia panis, quam homo comedit, quæ cum tranſubſtantiata eſt in ſpeciem carnis, formam panis & eius materiam dimittit, & ſtat induta de forma carnis, & eſt materia formæ illius, in quibus perditur relatio formæ & materiæ panis. Et idem dicunt, quod Chriſtiani credunt, quod in paſſione Domini Ieſu Chriſti natura diuina moriebatur; & quod Deus non remanſit Deus, & moriebatur homo, & non remanſit homo. Sed inquantum Chriſtiani credunt in relatione antedicta, Deus moriebatur in quantum homo, & in ſuo proprio eſſe remanſit in quantum Deus, & mortuus fuit ſecundum naturam humanam, & homo remanſit Deus, in quãtum Deus remanſit homo. Idcirco malefaciunt Chriſtiani qui non dicunt Saracenis relationem incarnationis, & modum, ſecundum quem credunt in illa: quoniam ſi Saraceni ſapientes modum ſcirent incarnationis, & relationis cognitionem haberent, ſupponerent incarnationem eſſe poſſibilem, quam modò ſupponunt eſſe impoſſibilem, quia de ipſa cognitionem non habent, & poſſibilitate ſuppoſita cum conditionibus, quas homo eis dare poſſet, & de incarnatione ſecundum proceſſum huius libri, plures Saraceni ſe conuerterent ad fidem Chriſtianam. Cum ita ſit, quod plures ſapientes Saraceni ſint, qui non credunt in Machometum, quia ſecundum vitam quam ipſe fecit, experientiam habent quod non fuit Propheta, nec homo virtuoſus, nec verus.

De Actionibus, & Paſſionibus Ieſu Chriſti.

IN Domino Ieſu Chriſto eſt natura diuina actiua, & humana paſſiua, in quantum diuina natura humanam aſſumpſit, & illam in ſeipſa ſuſtentat, etiam in ſeipſa factus fuit homo ex natura humana. Quæ ſiquidem natura humana actiones habet & paſſiones, quæ ſunt de ſuis conditionibus: ſicut actio, & paſſio corporis naturalis, & actiones illius ſecundum naturas arborum, etiam paſſionem illius, quam habuit in cruce, & actionem illius, quam ſimiliter in cruce habuit tunc, cum vicit peccatum originale. Saraceni dicunt quod Chriſtiani credunt, quod Deus paſſionem habuit in natura humana per famem, ſitim calorem, & frigiditatem, & in cruce per mortem. Idcirco credere nolunt Saraceni ſapientes, quod Deus ſit homo. Et propter hoc Chriſtiani malefaciunt, quia Saracenis ſapientibus non oſtendunt eorum credulitatem, in qua negant & negarent illas paſſiones, in

quantum

quantum natura diuina,& illas paſſiones affirmant, & affirmarent ſecundum naturam humanam: ſicut aqua quæ paſſionem habet per calorem ignis in pipere,& non habet paſſionem per frigiditatem in cucurbita.

De Habitibus Ieſu *Chriſti.*

DIuina natura accipiens humanam naturam conditiones hominis aſſumpſit, idcirco aſſumpſit habitus ita, quod recolit vt homo ſub habitu memoriæ, & intelligit vt homo ſub habitu intellectus, & diligit vt homo ſub habitu voluntatis, & ſic de habitibus aliarum arborum, qui ſunt de conditione humana. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod habitus Domini Ieſu Chriſti ſunt magni & actus illorum: quoniam Deus qui comprehendit omnes creaturas ſub habitu hominis,vult omnes ipſas comprehendere recolendo, intelligendo, & amando. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod magnus eſt amor, quem Dominus Ieſus Chriſtus habet ad populum ſuum, & magna fuit paſſio, quam ipſe ſuſtinuit in cruce: vnde ſicut logicus acquirit habitũ logicæ per ſcientiam,ita Dominus Ieſus Chriſtus in quantum homo habet in memoria omnia in hoc,quod Deitas ſub habitu memoriæ creatæ, recolere vult omnia quæ recolit, in quantum eſt homo,& in quantum eſt Deus. Et ſic attingit,& comprehendit Dominus Ieſus omnes creaturas, in quantum eſt Deus, & in quantum eſt creatura.

De Aſsituatione Ieſu Chriſti.

NAtura diuina aſſituata eſt in humana: ſicut ferrum cultelli in figura illius quæ non eſt de ſua eſſentia: ſed eſt accidentalis figura aſſituata in forma & in materia cultelli. Eſt ergo Deitas in humanitate aſſituata,in quãtum induta eſt ex illa, ita tamen quod natura diuina non ſit ſecundum conditiones ſuas in aliqua figura aſſituata: quoniam eſſentia infinita ſecundum ſui naturam habere non poteſt figuram circularem, quadrangularem, neque triangularem, cum ita ſit, quod oporteat omnem figuram eſſe finitam, & in ſubſtãtia corporali eſſe ſuſtentatã, quæ ex illa figura induta eſt & terminata. Et quia Saraceni modum incarnationis ignorant ratione aſſituationis quam credunt, quod Chriſtiani credant in incarnatione ſupponendo incarnationem eſſe impoſſibilem, dicentes, quod ſi Deus eſſet incarnatus, oporteret quod diuina infinitas haberet finitam figuram, ex qua tota induta eſſet,& in illa terminata circulariter, quadrangulariter, & triangulariter. Et ſic implicãt in incarnatione eſſe cõtradictionem,videlicet quod Deus ſit infinitus, & non infinitus. Et propter hoc Chriſtiani malefaciunt, qui non oſtendunt Saracenis modum incarnationis,quam credunt in incarnatione, & in aſſituatione illius, dicendo eis quod Deitas quæ eſt Deus Filius, aſſituata eſt in humanitate, non in quantum eſt infinita:ſed in quantum Filius Deus eſt homo terminatus & finitus, & ſub certa figura aſſituarus, ex qua ita eſt veſtitus:ſicut pomum colore,& guſtare ſapore, cum homo comedit pomum, tamen ſubſtantia pomi non eſt de eſſentia coloris, nec guſtare de ſapore, nec ferrum de figura cultelli: quoniam ſi ferrum eſſet de figura cultelli,ex ipſo ferro clauus fieri non valeret.

De Tempore arboris Ieſu Chriſti.

IN Domino Ieſu Chriſto æternitas & tempus participant: quoniam in hoc quod Filius Deus æternitas eſt & in tempore factus eſt homo, participant æternitas, & tempus, non tamen quod æternitas ſit in tempore, quoniam ſi eſſet in tempore. non eſſet hoc quod eſt, cum ita ſit, quod æternitas ſit ens ſine principio & ſine aliquo motu. Secundum in quantum Deus eſt homo, eſt æternitas in tempore: ſicut Deus qui eſt homo in homine. & ſicut aqua quæ calida eſt in calore ignis, & non per ſuam naturam quoniam ſi aqua in olla calefacta, calida eſſet per ſuam naturam, ſine igne in olla exiſtente ſuper aqua calida foret. Et hunc modum ſecundum, quem æternitas participat cum tempore in Domino Ieſu Chriſto, Saraceni ignorant, nec eſt aliquis, qui eis oſtendat. Vnde dicunt, quod ſi Deus ſit incarnatus, quod ſua æternitas peruerſa eſt in temporalitatem: ſicut ſi aqua frigida ſuam frigiditatem naturalem dimitteret, & habitum caloris ſuſciperet.

De Loco arboris Ieſu Chriſti.

DOminus Ieſus Chriſtus in quantum Deus eſt, in omni loco eſt, & in quantum eſt homo, eſt in cœlo empireo: vt dictum eſt, ſupra in arbore apoſtolicali. Et in quantum Deus eſt homo, eſt Deus in vno loco per hominem, & non in alio loco, vbi non ſit ille homo, & in quantum ille homo eſt Deus, eſt in omni loco per Deum, & hoc eſt ſecūdum relationem, quam diximus in hac arbore, quam deſidero quod Saraceni ſcirent: quoniam ſi ipſam ſcirent, minimè dicerent, quod Chriſtiani credant, quod Deitas de cœlo receſſit, & quod non eſſet in alio loco, ſed tantummodo in ſancta Maria, cum incarnatus fuit. Nec etiam dicerent, nec crederent, quod Chriſtiani credant, quod humanitas Chriſti ſit in omni loco, in quantum homo ſi ſit Deus cum ita ſit, quod Deus ſit in omni loco, & illud leue eſt ad ſciendum, ſecundum quod leue eſt ſcire relationem quam diximus. Et ideo malefaciunt Chriſtiani, quia non oſtendunt Saracenis relationem, quam leuiter intelligere poſſunt.

De Floribus arboris Ieſu Chriſti.

FLores Domini Ieſu Chriſti vocamus actus radicum, videlicet bonificare bonitatis, & magnificare magnitudinis, & ſic de cæteris actibus, qui ſpectant ad conditiones Domini Ieſu Chriſti. Qui ſiquidem actus ſunt flores duplices: & quia vnum eſt bonificare diuinæ bonitatis, & aliud eſt bonificare humanæ bonitatis, & ſic de aliis: & quia radices ſecundum earum diffinitiones, & naturas flores habent in ramis miſcere volumus radices inuicem quaſdam in aliis, ſiue cum aliis ſecundum naturas earum diffinitionum, vt maximas & conditiones ex ipſis faciamus, cum quibus flores intelligamus, & probationes de incarnatione Filij Dei oſtendemus. Etiam artem & modum dabimus ſecundum quem applicari poſſunt radices ad probandum illa quæ quæri poſſent. Proceſſus, quem tenere proponimus, eſt, videlicet quod vnam cameram faciamus de bonitate, & magnitudine, & aliam de bonitate, & æternitate, & ſic per ordinem vſque ad cameram æqualitatis & minoritatis, iuuando tamen cameram cum illis radicibus cum quibus facere poſſemus maximam de camera per quam ſignificabitur benedicta incarnatio Filij Dei.

De

De Bonitate, magnitudine & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio bono quod agat bonum. Et ſi bonitas & magnitudo ſint vnum idem numero, eſt bonitas ratio bono, quod agat magnum bonum. Sunt in Deo bonitas & magnitudo idem numero: eſt ergo bonitas ratio Deo, quod magnam creaturam, quæ ſit bona, producat. Et ideo incarnatio filij Dei ſignificatur, quæ producit bonam, & magnam creaturam, ſecundum quod bonitas eſt magna ratio illius productionis. Et ſi fiat quæſtio, vtrum Deus ſit incarnatus in pluribus hominibus, reſpondendum eſt, vt infra in arbore quæſtionali dicendum eſt.

De Bonitate, æternitate & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio bono æterno, cum quo eſt idem numero, quod bonum æternum producat. Et æternitas eſt ratio bonitati, quod producens vnus remaneat, alius vero productus. Et ſic beata Dei Trinitas ſignificatur, & etiam incarnatio filij Dei. Trinitas ſancta ſignificatur vt dicemus in floribus arboris diuinalis. Incarnatio ſignificatur, inquantum bonitas eſt ratio æterno, quod creaturam ita æternatam & bonificatam producat, quod ipſa creatura ſit æterna, quæ ita ſit conditionata conditionibus ipſius æterni ſicut ipſe æternus de conditionibus creaturæ. Et in hoc paſſu neceſſe eſt vt habeatur cognitio de relatione, de qua ſupra dictum eſt in hac arbore.

De Bonitate, poteſtate & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio potenti, cum quo eſt idem numero, quod bonum poſſitum producat. Et idem eſt de bonitate ignis, quæ eſt ratio poteſtati ignis, quod bonum producat poſſitum, calefactum & elementatum, licet bonitas non ſit vnum idem numero cum poteſtate ignis. Veruntamen ignis ſub ratione bonitatis vtitur poteſtate, & producit hoc quod ratio exigit, videlicet inſtinctum & appetitum naturalem, intantum quod bonum elementatum & poſſitum producit, ſicut ſunt piper & cætera ſubſtātiæ elementatæ. Vnde ſi ignis ſub ratione bonitatis producit, licet in eo bonitas & poteſtas vnum idem numero non ſint, quanto magis diuina bonitas eſt ratio poteſtati diuinæ, cum qua eſt numero vnum idem, quod bonum magnum, potentem, poſſitum, creatum, æternatum, & deificatum producat, in quo filius Dei ſit hominificatus.

De Bonitate, ſapientia & Incarnatione.

BOnitas Dei eſt ratio ſuæ ſapientiæ cum qua numero eſt vnum idem, quod bonum creatum, magnum, durabile & poſſitum intelligat, quod ſapientia intelligit, vt ſua ratio & ratio bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & poteſtatis concordantiam habeant. Idcirco eſt ſignificata incarnatio benedicta ſine qua ratio ſapientiæ rationi bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & poteſtatis non reſpondet, & hoc eſſe malum.

De Bonitate, voluntate & Incarnatione.

BOnitas Dei & eius voluntas ſunt vnum idem numero, & bonitas eſt ratio voluntati, quod diligat productum creatum intantum, quantum ipſa poteſt eſſe ratio bono, quod magnū bonum, producat, & ita magnum ſicut illud poteſt producere & ſapientia intelligere. Idcirco ſignificata eſt incarnatio, vt voluntas reſpondet rationi bonitatis in amando illam magnam productionem & bonam, & ita magnam, ſicut ſapientia illam intelligere poteſt.

De Bonitate, virtute & Incarnatione.

CVm virtute bonitas eſt ratio bono virtuoſo, quod bonum virtuoſum creatum producat, & eſt ei ratio cum magnitudine poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis. Et ſi bonum virtuoſum non produceret, productū bonum creatum & virtuoſum ſecundum illas rationes, quas dat ei bonitas, faceret malum, & eſſet vitioſum. Idcirco eſt ſignificata incarnatio eſſe vera.

De Bonitate, veritate & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio vero bono cum magnitudine durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, & virtutis, quod bonum verificatum producat in ita magna ratione veritatis, ſicut bonitas eſt ratio veritati. Cum ita ſit, quod diuina veritas ita magnam habeat concordantiam, ſicut bonitas cum magnitudine, duratione, poteſtate, ſapientia, voluntate, & veritate. Idcirco ſignificata eſt incarnatio in reſponſione, quam veritas fecit ſecundum ſuam rationem diuinæ bonitati.

De Bonitate, gloria & Incarnatione.

GLoria eſt bonitati, quod ipſa ſit ratio bono glorioſo, quod bonū glorioſum producat, & bonum eſt gloriæ in producendo illud. Et in hoc paſſu ſignificata eſt productio boni glorioſi: ſicut cauſa quæ placitum habet in producendo bonum effectum glorioſum, ſecundum quod requirunt magnitudo, duratio, poteſtas, ſapientia, voluntas, veritas, & virtus, duabus rationibus, quæ ſunt ex gloria & bonitate.

De Bonitate, differentia & Incarnatione.

INter creatorem, & creaturam eſt differentia & illa differentia eſt bona. Et ſicut differētia requirit quod ſit bona, ita requirit quod ſit durabilis, magna & potens, & de magna & ſapientia, voluntate, gloria, veritate, & virtute. Idcirco ſignificata eſt in illa ratione incarnatio, vt ſit reſponſio rationum, de quibus dictum eſt.

De Bonitate, concordantia & Incarnatione.

INter Deum & creaturam eſt concordantia, quæ bona eſt, & ſicut concordantia requirit quod ſit bona, ita requirit quod ſit magna, durabilis & potens, & ſic de ſapientia, voluntate, virtute, gloria, veritate, & differentia. Quoniam ſi ipſæ non haberent ita magnum locum in concordantia ſicut bonitas, idem ſequeretur malitia & paruitas contra magnitudinem, & ſic de-

de aliis. Eſt ergo ſignificata incarnatio per reſponſiones rationum æqualium in concordantia.

De Bonitate, contrarietate & Incarnatione.

NVlla contrarietas contradicere poteſt rationibus diuinæ bonitatis, cum ita ſit, quod ipſa ſit ratio bono, quod bonum creatum producat, cui eſt ratio, cum magna concordantia magnitudinis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, & differentiæ. Non poteſt ergo contrarietas contradicere rationi incarnationis, oportet ergo quod ratio incarnationis in ratione bonitatis remaneat, in qua ratione ſignificatur ſua probabilitas.

De Bonitate, principio & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio bono, quod bonum principiat, & quoniam eſt ei ratio cum magnitudine, eſt ratio bono quod principiet magnum bonum. Et idem de duratione, poteſtate, ſapientia, voluntate, virtute, veritate, gloria, differentia, & concordãtia. Eſt ergo ſignificata incarnatio eſſe principiata, ſecundum quod bonitas eſt ratio cum aliis rationibus bono principio.

De Bonitate, medio & Incarnatione.

BOnus qui eſt creator eſt medium rationibus actiuis, vt producat rationes paſſiuas creatas, quarum productio bona eſt producente exiſtente intantum producente ratione magnitudinis magnum productum, quantũ bonum productum, & idem eſt de duratione, poteſtate, ſapientia, voluntate, virtute, veritate, gloria, differentia, principio, & concordantia. Sed hoc eſſe non poſſet, niſi Deus eſſet incarnatus, iuuante tamen maiori fine rationis inter bonitatem & producentem, & productum creatum.

De Bonitate, fine & Incarnatione.

BOnitas eſt ratio bono, quod bonũ creatũ producat ratione finis, qui ſiquidem finis ſit bonus, & ita magnus ſicut bonus. Et idem de duratione, poteſtate, ſapientia, & voluntate, virtute, gloria, & veritate, differentia, medio, principio, & concordantia. Eſt ergo ſignificata incarnatio in magna ratione bonitatis & finis.

De Bonitate, maioritate & Incarnatione.

BOnitas maiorem habet concordantiam cum magnitudine, quam cum paruitate: eſt ergo bonitas ratio bono, quod bonum creatum producat in maiori bonitate creata. Et illã eandem concordantiam habent, duratio, poteſtas, ſapientia, voluntas, virtus, & veritas, gloria, differentia, finis, mediũ, & principium. Ratione cuius concordantiæ ſignificatur incarnatio.

De Bonitate, æqualitate & Incarnatione.

BOnitas æqualiter eſt ratio bono quod bonum creatum producat cum magnitudine durationis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, differentiæ, concordantiæ, principij, medij, finis, & maioritatis: oportet ergo quod productus ſit magnus, & æqualis bono, & durabilis

& æqualis bono, & potens æqualis bono illo bono producto, æquali, magno, durabili, potenti, & ſic de aliis Et hoc in maiori æqualitate quę poſſit eſſe inter rationes increatas & rationes creatas. Sed hoc eſſe non poſſet, ſi Deus non eſſet incarnatus.

De Bonitate, minoritate & Incarnatione.

Diuina bonitas eſt maior ratio cum maioritate bono, quod bonum creatum producat, quam cum minoritate. Et hoc eſt; quia magnitudo maiorem habet concordantiam cum maioritate bonitatis quam cum minoritate, & cum maioritate magnitudinis quam cum minoritate, cum ita ſit, quod paruitas & minoritas habeant concordantiam. Et idem de maioritate durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, gloriæ, differentiæ, & concordantiæ, principij, medij, finis, & æqualitatis. Eſt ergo incarnatio ſignificata & per maiorem concordantiam probata. Et ſi aliquis argumentum faciat quod mundus ſit æternus ſecũdum conſequentiam probationis, ſit reſponſio, quod maior duratio creaturæ conſiſtit per Deificationem. Et quod mundus æternus non ſit, ſupra in arbore apoſtolicali probatum eſt.

De Magnitudine, duratione & Incarnatione.

Magnitudo durationis eſt, quod natura diuina & humana remaneant hoc, quod ſunt, & quælibet cum ſuis conditionibus, & quod inſimul ſint vnum ſuppoſitum, vnus Ieſus Chriſtus, eſt ergo incarnatio, vt magnitudo ſit ratio durationi, & duratio magnitudini, ſecundum relationem creatoris & creaturæ.

De Magnitudine, poteſtate & Incarnatione.

Poteſtas eſt ratio magnitudini, quod poſſit eſſe & habere magna opera, & magnitudo eſt ratio poteſtati, quod poſſit eſſe magna per exiſtentia & agentia. Et iſtę rationes quę conuertũtur, melius ſignificantur in relatione conuerſionis & creationis, ſi ſit incarnatio. Et ſi non ſit incarnatio, ſignificatur minus ſignificatio conuerſionis, & vna ratio deficit; alij in conuerſione & relatione, quod eſt impoſſibile, per quam impoſſibilitatem conſiſtit incarnationis probabilitas.

De Magnitudine, ſapientia & incarnatione.

Magnitudo eſt ratio ſapientiæ, ꝙ ſciat magnã creationem, ita magnam, quod maiorem ſcire non poſſit: quoniam ſi maiorem ſcire poſſet, poteſtas maiorem haberet concordantiã cum ſapientia quam magnitudo, quæ quidem magnitudo concordantiã cum paruitate ſciendi haberet, & cum magnitudine poteſtatis, quæ concordantia eſt impoſſibilis. Eſt ergo magnitudo ratio ſapientiæ diuinæ, quod ſciat maiorẽ creaturam, quam ſcire poteſt, ratione cuius maioris creaturæ quam oportet ſciri, oportet quod ſit incarnatio, ratione cuius ſit maior creatura, quoniam ſi non eſſet incarnatio fruſtra ſciret ſapientia poſſibilitatem maioris creaturæ.

De Magnitudine, voluntate & Incarnatione.

Diuina magnitudo eſt ratio diuinæ voluntati, quod magnam creaturam

turam diligat, & ita magnam quod maiorem diligere non poteſt, quoniã ſi maiorem diligere poſſet, & ipſam non diligeret, magnitudo non eſſet ratio voluntati, quod maiorem creaturam diligeret, & eſſet ei ratio paruitati, quæ ſiquidem ratio amabilis non eſt per voluntatem, nec poſſibilis per poteſtate. Eſt ergo incarnatio, ratione cuius voluntas diligit ita magnam creaturam, quod maiorem diligere non poteſt.

De Magnitudine, virtute & Incarnatione.

MAgnitudo eſt ratio virtuti, quod ſit magna & virtus magnitudini, quod ſit virtuoſa. Eſt ergo magnitudo virtus inter Deum & creaturam, ſi omnis creatura ſit, vt ſit incarnatio. Et ſi incarnatio non eſt, magnitudo non eſt ratio virtuti, quod ſit magna ratio virtuti creaturæ. Eſt ergo incarnatio, vt ſit reſponſio inter virtutem & magnitudinem, & inter creatorem & creaturam.

De Magnitudine, veritate & Incarnatione.

SI ſit incarnatio, ſequitur magna veritas creatoris in creatura, & de creatura in creatore, & ita magna quod maior eſſe non poteſt. Et ſi non ſit incarnatio, magnitudo veritatis eſt in priuatione, & magnitudo & veritas deficiunt magnitudini & veritati creationis, quod eſt impoſſibile, ratione cuius impoſſibilitatis eſt probata incarnatio, cũ ita ſit, quod magna veritas ſit, quod creator ſit creatura, & creator ſine contradictione, & ſecundum relationem quam diximus in foliis huius arboris.

De Magnitudine, gloria & Incarnatione.

SI ſit incarnatio, eſt magna gloria creaturę: quoniam magna gloria eſt creaturæ, quod vnita ſit cum creatore in vnitate perſonæ, quæ ſit creator, & creatura, & magna gloria eſt ſanctis, qui creaturæ ſunt, & qui ſunt de naturis illius ita magnæ creaturæ cum creatore vnitæ. Et ſi non ſit incarnatio, magnitudo gloriæ eſt in priuatione, & paruitas gloriæ eſt in eſſe, & ſequitur quod magnitudo & gloria concordantiam habeant cum priuatione, & paruitas & gloria cum eſſe, quæ concordantia eſt impoſſibilis, ratione cuius impoſſibilitatis probata eſt incarnatio.

De Magnitudine, differentia, & Incarnatione.

INter creatorem & creaturam eſt differentia, & ſi ſit incarnatio, eſt magna differentia Dei & creaturæ: quoniam magna differentia eſt, quod duæ naturæ ſint differentes, & quod vna ſit perſona, & etiam quod illa differentia maior ſit in bonitate, duratione, poteſtate, ſapientia, & voluntate, gloria, virtute, & veritate, concordantia, principio, medio, fine, & maioritate, quam aliqua alia differentia, quę ſit inter Deum, & creaturam. Et ſi non ſit incarnatio poſſibilitas magnæ differentiæ eſt in priuatione, quod eſt impoſſibile, vt diuina magnitudo maiori & nobiliori differentiæ quæ poſſit eſſe inter creatorem & creaturam, non deficiat.

De Magnitudine, concordantia & Incarnatione.

SI ſit incarnatio, eſt magna concordantia inter creatorem & creatu-

ram,

ram, & ita magna quod maior eſſe non poteſt inter cauſam & cauſatum: quoniam magna concordantia eſt inter illos, inquantum ſunt vna perſona, & remanent diſtinctæ & concordantes ambæ naturæ. Et ſi non ſit incarnatio magna concordãtia creatoris & creaturæ eſt in priuatione quæ maior eſſe non poteſt: vnde ſequitur, quod magnitudo rebellis eſt concordantiæ creatoris & creaturæ, & non contrarietati, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo incarnatio.

De Magnitudine, principio & Incarnatione.

MAgnitudo principij eſt, ꝙ principiatum ſit per principium non principiatum in tempore nec in quantitate, & quod principium principiatum ſit vnũ ſuppoſitum cũ principio non principiato in tempore, nec in quantitate, & quod illud principiatum ſit principium omni enti creato ſecundum rationẽ finis. Et iſtud principium principiatum ita magnum in Deitate principiatum eſt per incarnationem ſi ſit incarnatio. Et ſi incarnatio non eſt, deficit magnitudo magno principio principiato, & maiori principio, quod in tempore & in quantitate poteſt eſſe principiatum: quod eſt impoſſibile & contra mágnitudinem maioris principiantis, & maioris principiabilis. Eſt ergo incarnatio.

De Magnitudine, medio & incarnatione.

SI ſit incarnatio, eſt magna coniunctio principii & finis: quoniã magna coniunctio eſt in medio, in quo creator & creatura cõiunguntur. Quod quidem medium inter principium & finem conſiſtit, in quo ſit influentia creatoris ad creaturam, & refluentia creaturæ ad creatorem, exiſtente medio ſubiecto & vna perſona. Et vt magnitudo ſufficere poſſit ita magno medio, & ita magno ſubiecto, oportet ergo quod ſit incarnatio.

De Magnitudine, fine & incarnatione.

INcarnatio eſt, vt ſit magnus finis creaturæ: quoniam ſi ſit incarnatio, eſt vna creatura poſita in ita magna magnitudine finis, quod maior eſſe non poteſt, illa creatura exiſtente coniuncta cum natura diuina, & cum illa in vnitate perſonæ, finis eſt & complementum omnium creatorum. Qui ſiquidem finis & complementum non poſſet eſſe aliqua creatura, niſi vnita eſſet cum natura diuina & cum illa vna perſona foret. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior magnitudo finis in creatura. Et per hunc paſſum reſpondere poteſt ad obiectiones, quæ fieri poſſunt contra incarnationem ſingularem vnius perſonæ, & vnius trunci ex diuina natura & humana exiſtentis, qui non poſſet eſſe, ſi Deus aſſumpſiſſet plures humanitates.

De Magnitudine, maioritate & incarnatione.

MAior magnitudo creaturæ eſt, quod ſit coniuncta cum creatore & vnita. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior magnitudo creaturæ, & maior concordantia magnitudinis & maioritatis in vno ſuppoſito, quod ſit creator & creatura. Et ſi non ſit incarnatio, eſt maior magnitudo creaturæ diſpoſita ad eſſe, & non eſt qui ipſam in actu producat. Et ſic deficit magnitudo

tudo maioritati creaturæ, & ſe communicat minoritati creaturæ, quæ minoritas concordantiam habet cum paruitate creaturæ, quod eſt impoſſibile: eſt ergo incarnatio. Et ſi arguatur quod Deus paruas creaturas producit inquantum producit pomum, equum, & gruem, &c. reſpondendum eſt, quod Deus ipſas paruas creaturas producit ad ſeruitium & vſum magnarum, & magnas creaturas producit, quæ ſunt homines ad ſeruitium maioris creaturæ, quæ eſt truncus huius arboris.

De Magnitudine, æqualitate & incarnatione.

SI ſit incarnatio, magnitudo æqualitatis eſt inter bonitatem creatam & magnitudinem creatam, & ſic de aliis formis, ex quibus eſt humana natura, quam Deus aſſumpſit. Et illa magnitudo ęqualitatis magnificata eſt in magna æqualitate, quæ eſt inter diuinam bonitatem & diuinam magnitudinem, & ſic de æternitate & cæteris diuinis dignitatibus. Eſt ergo incarnatio, vt ſit magnificatio creatæ æqualitatis in actu creato per filiũ increatum ſubiectum æqualitati bonitatis diuinæ magnitudinis, &c. Et ſi non ſit incarnatio, eſt magnitudo rebellis ſuę ſimilitudini ęqualitatis, quod eſt impoſſibile.

De Magnitudine, minoritate & incarnatione.

MInoritas ſecũdum comparationẽ maioritatis eſt propriè non eſſe, & paruitas ſecundum comparationem magnitudinis ſimiliter, idcirco diuina magnitudo quæ infinita eſt & æterna, maiorem concordantiam habet cum maioritate bonitatis creatæ, & magnitudinis creatæ, & idem eſt de duratione creata & aliis, quàm cum minoritate illarum. Eſt ergo incarnatio vt ſequatur maior concordantia, ſine qua incarnatione ſequeretur minor concordantia contra magnitudinem bonitatis, &c.

De Aeternitate, poteſtate & Incarnatione.

POteſtas plus poteſt de creatura in æternitate quã extra æternitatem: poteſt ergo Deus plus in ſeipſo de creatura, quam extra ſeipſum, cum ita ſit, quod ipſe ſit æternitas. Poteſt ergo Deus accipere naturam humanã, quam aſſumpſit, vt plus vtatur in creatura ſua poteſtate, & creatura in ſemetipſo.

De Aeternitate, ſapientia & Incarnatione.

DEus æternaliter intelligit, quod plus poteſt de creatura in ſeipſo quam extra ſeipſum: oportet ergo quod hoc quod intelligit ſua ſapientia de ſua poteſtate, & de ſua æternitate, & de ſua creatura, compleat, quod ſi non, fruſtra ſua ſapientia intelligeret maiorem poteſtatem, quam ipſe habet de creatura in ſeipſo quam extra ſeipſum. Eſt ergo incarnatio, in qua perficitur hoc, quod plus intelligit ſua ſapientia de ſua poteſtate, & creatura in ſua æternitate quam extra ſuam æternitatem.

De Aeternitate, voluntate & Incarnatione.

ÆTernitas in tantum durare facit amare voluntatis, ſicut ſcire ſapientiæ. Et quia voluntas tantum diligit creaturam, ſicut ipſam intelligit

ſapientia, & ſapientia plus ipſam intelligit in magnitudine bonitatis, ſi ipſam intelligit vnitam cum æternitate, quam ſi ipſam non intelligat vnitam cum æternitate. Vult ergo voluntas, quod perficiatur hoc, quod ſapientia plus intelligit de creatura in magnitudine bonitatis: oportet ergo quod ſit incarnatio, vt perficiatur hoc, quod diligit diuina voluntas.

De Aeternitate, virtute & incarnatione.

ÆTernitas plus poteſt virtutem creaturæ elongare à vitio in ſeipſa quam extra ſeipſam. Et quia virtus diuina tantum fœcundè ſe habet ad virtutem creaturæ: ſicut æternitas perficit hoc, in quo plus creaturam elongare poteſt à vitio. Eſt ergo incarnatio, ſine qua diuina virtus non poſſet creaturam tantum à vitio elongare, ſicut diuina æternitas ipſam elongare poteſt.

De Aeternitate, veritate & incarnatione.

VEritas plus poteſt verificare creaturam in æternitate quam extra æternitatem, videlicet ipſam vniendo cum æternitate: & æternitas plus durificare poteſt illud verificare in ſeipſa quam extra ſeipſam. Eſt ergo incarnatio: vt poteſtas diuina ſe extendere poſſit maiori verificare, & durare creaturæ.

De Aeternitate, gloria & incarnatione.

IN æternare plus poteſt glorificari creatura, quod ſiquidem æternare eſt filiare in diuino generare, quod ſupra in arbore apoſtolicali probatum eſt, quam extra æternare. Eſt ergo incarnatio, vt diuina gloria ita fœcundè ſe habeat ad glorificandum creaturam: ſicut poteſtas ipſam glorificare poteſt in æternare.

De Aeternitate, differentia & incarnatione.

SI ſit incarnatio, natura diuina, & humana ſunt vna perſona, quæ eſt ex duabus naturis per eſſentiam differentibus, & vna eſt ſubſtantia, in qua æternitas durare facit ambas naturas in differentia ſine multiplicatione, & diminutione ambarum naturarum. Et hæc duratio eſt maior actus quam diuina æternitas habere poſſit in diſtinctione Dei & creaturæ. Eſt ergo incarnatio, vt æternitas maiorem habeat actum, de quo dictum eſt.

De Aeternitate, concordantia, & Incarnatione.

ÆTernitas & diuina concordantia æqualiter ſe habent, & fœcundè ad creaturam, ſi ſit incarnatio: quoniam concordantia concordat in vnitate perſonæ diuinæ vnionem Deitatis, & humanitatis, & æternitas durare facit illud concordare, & vnire. Eſt ergo incarnatio, vt æternitas & concordantia ſe æqualiter habere poſſint, & fœcundè in creatura.

De Aeternitate, principio & incarnatione.

SIcut agens naturale in humana ſpecie principiare poteſt ſubſtantiam nobiliorem quam in ſpecie equi: ita poteſtas diuina principiare poteſt nobilius principium in diuina æternitate.

nitate quam in ſpecie hominis, vel alte rius creaturæ: & quia poteſtas diuina eſt principium creaturæ, ſecundum quod eſt principium ſe habet ad maius principiatum creatum, vt ſe habeat ad ſuam maiorem ſimilitudinem: habet ſe ergo ad principiatum creatum cum diuina æternitate vnitum, ſed hoc eſſe non poſſet, ſi Deus incarnatus non eſſet.

De Aeternitate, medio & incarnatione.

SIcut creatura in æternitate durabilior eſt quam extra æternitatem, ita amabilior eſt in æternitate quam extra æternitatem. Sunt ergo maior durabilitas & maior amabilitas media per quæ oportet, quod creator, & creatura in æternitate diuina coniungantur in tantum, quod ambo ſint vna perſona, vt ſequatur maior durabilitas, & amabilitas creaturæ. Eſt ergo incarnatio, ſine qua eſſet maior diſpoſitio durabilitatis, & amabilitatis in creatura quam duratiu:tatis, & amatiuitatis in creatore.

De Aeternitate, fine & incarnatione.

FInis creaturæ eſt æternitas, quem melius aſſequuta eſt, ſi ſit incarnatio. Eſt ergo incarnatio, vt finem melius ſit aſſequuta. Et ſi non ſit incarnatio non eſt finis creaturæ aſſequuta in maiori actu, quam æternitas habere poteſt in creatura: ſed in minori, quod eſt contra maiorem actum diuinæ voluntatis, quæ maiorem finem creaturæ diligit, cui maiori amare deficit actus æternitatis, quod eſt impoſſibile.

De Aeternitate, maioritate, & incarnatione.

ÆTernitas melius oſtendere poteſt ſuam ſimilitudinem cum maioritate quam cum minoritate, cum ita ſit, quod æternitas maior ſit quam creatura. Eſt ergo incarnatio, vt creatura ſit in maioritate, ſupra quam maior eſſe non poteſt. Et ſi non ſit incarnatio, oſtendit æternitas ſuam ſimilitudinem cum minoritate creaturæ contra ſuam maioritatem, quod eſt impoſſibile: per quam impoſſibilitatem eſt probabilitas incarnationis.

De Aeternitate, æqualitate, & incarnatione.

CReatura tantum eſt amabilis per diuinam voluntatem in magnitudine bonitatis: ſicut æternabilis per æternitatem in magnitudine bonitatis. Et hoc eſt, quia æternitas & diuina voluntas ſe habent æqualiter ad creaturam: eſt ergo incarnatio, per quam creatura æternata eſt, in quantum cum æternitate eſt vnita in vnitate perſonæ.

De Aeternitate, minoritate, & incarnatione.

CReatura producta eſt de nihilo, & quia minoritas eſt propriè non eſſe ſecundum comparationem maioritatis: quæ eſt longè à non eſſe, oportet quod ſit incarnatio, vt æternitas creaturam elonget à minoritate, & ipſam ponat in maiori maioritate, in qua poni poſſit, quæ ſiquidem maior ſtat per incarnationem, ſine qua æternitas nullam creaturam elongare poſſet ita fortiter à minoritate, nec per conſequens à non eſſe.

De Poteſtate, ſapientia, & Incarnatione.

POteſtas Dei tantum poteſt in creatura per poſſificare, ſicut diuina ſapientia per ſcire: cum ita ſit, quod diuina ſapientia habere poſſit ſuum ſcire per poteſtatem, & quia ſapientia plus ſcit de poteſtate creatoris in creatura, ſi ſit incarnatio, quam ſi non ſit: oportet quod poteſtas tantum ſe extendat ad poſſificandum creaturam: ſicut ſapientia ſe extendit ad ſciendum. Eſt ergo incarnatio, vt æqualiter poteſtas, & ſapientia ad actus ſuos ſe extendant.

De Poteſtate, voluntate, & incarnatione.

DIuina voluntas incarnationem amare poteſt poſtquam nullum inde ſequitur inconueniens. Et poſtquam voluntas ipſam amare poteſt, poteſtas ipſam poſſificare poteſt. Et ſi ipſam poſſificare non poſſet, ſe poſſet plus amare extendere in amabilitate creaturæ, quam poteſtas in poſſibilitate. Et ſic ſequeretur, quod diuina poteſtas ſe haberet plus ad creaturam per voluntatem quam per ſeipſam, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas tantum ſe habere poſſit ad poſſificandum creaturam, ſicut voluntas ad amandum creaturam. Et ſi voluntas amare poſſet incarnationem, & non amaret, poteſtas plus ſe habere poſſet ad poſſificandum creaturam, quam voluntas ad amandum ipſam, quod eſt impoſſibile. Et in hoc paſſu arguent quidam, & dicent, quod plura poteſt Dei poteſtas de creatura quæ voluntas non diligit. Et ad hoc reſponderi poteſt, quod poteſtas poſſificare non poteſt illa, ſi voluntas ipſa odit: nec poteſt eſſe ocioſa in illis, ſi voluntas ipſa diligit, nec propter hoc poteſtas per voluntatem coacta eſt, cum ita ſit, quod ſint vnum idem numero, nec voluntas aliquid diligit ſine magnitudine bonitatis. Et per hunc paſſum reſpondetur obiectionibus, quas aliqui facere poſſent ſecundum conſequentiam noſtrarum probationum, videlicet quod voluntas non diligit plures incarnationes: quoniam vnitas perſonæ eſſe nō poſſet, ſi eſſent plures incarnationes naturæ diuinæ, & naturarū humanarū, nec diuina volūtas diligit quod poteſtas multiplicare poſſit gradus creaturarū contra ordinē & proportionem, in quibus oportet quod ſint ordinati ſub fine, qui eſt ſuperior, qui eſt truncus huius arboris. Sicut Deus qui non poſſet ponere in ordine, quod bonitas nobiliorem finem haberet in ſpecie equi quam hominis, nec color quam ſubſtantia. Et hæc reſponſio ſufficit obiectionibus, quæ fieri poſſent contra noſtras conſequentias noſtrarum probationū ſiue concluſionum, veruntamen latius loqui intendimus de hac materia in arbore quæſtionali.

De Poteſtate, virtute & Incarnatione.

POteſtas Dei tantum poteſt de virtute ſenſitiua ſicut de intellectiua: ſed quoniam intellectiua nobilior eſt quam ſenſitiua ſe tantum communicare non poteſt per ſenſitiuam ſicut per intellectiuam, quoniam per ſenſitiuam ſentiri non poteſt, cum ita ſit, quod ipſe non ſit ſubſtantia corporalis, & intelligi poteſt per virtutem intellectiuam, cum ita ſit, quod ipſe ſit ſubſtantia ſpiritualis intelligibilis. Poteſtas

teſtas ergo diuina ſe habet plus ſecundum virtutem increatam ad poſſificandum virtutem intellectualem quã ſenſualem, & hoc ſecundum curſum naturalem. Sed poteſtas Dei ſupra curſum naturalem aſcendit, vult quod ſit incarnatio, vt tantum ſe cõmunicet ſenſitiuæ humanæ, ſicut intellectiuæ humanę in deificando quamlibet illarum potentiarum ſecundum modum incarnationis, exiſtente tantum ſenſitiua coniuncta cum deitate, quantum intellectiua, vt poteſtas Dei tantum ſe extendere poſſit in dando virtutem per deitatem ſenſitiuæ quantum intellectiuæ. Et idem de elementatiua, vegetatiua, & imaginatiua.

De Poteſtate, veritate & Incarnatione.

Diuina poteſtas plus poteſt de veritate creata in diuina veritate, quam de veritate creata in alia veritate creata. Et hoc eſt, quia veritas increata plus recipere poteſt de poſſificare & verificare quam veritas creata: & quia veritas increata ita nobiliter & fœcundè ſe habet ad veritatem creatam, ſicut diuina poteſtas verificat de veritate creata in ſeipſa, & de ſeipſa in illa tantum ſicut poteſtas poſſificare poteſt. Sed hoc eſſe non poſſet, niſi incarnatio eſſet ſine qua plus poſſet poteſtas de veritate increata verificare in veritate creata, & de veritate creata in increata per verum incarnare, quam veritas increata poſſificare de poteſtate increata in poteſtate creata, & de poteſtate creata in poteſtate increata per poſſificare incarnare, quod eſt impoſſibile, per quam impoſſibilitatem conſiſtit probabilitas incarnationis.

De Poteſtate, gloria & Incarnatione.

Poteſtas Dei maiorem gloriam dare poteſt creaturę per incarnationem quam ſine incarnatione, cum ita ſit, quod maior gloria quam creatura habere poſſit vel dare alij creaturæ, poſſit eſſe per incarnationem, quam eſſe oportet vt poteſtas reſpõdeat maiori gloriabilitati creatæ, & gloriatiuitati increatæ, ſine qua reſpõſione poteſtas increata quietẽ habere non poſſet in gloriando creaturã: quod ſi haberet quietem, haberet cum minori gloriari contra maius, quod eſt impoſſibile.

De Poteſtate, differentia & incarnatione.

Illa poteſtas quæ plus differentiare poteſt, plus poteſt concordare, & maius differentiare & concordare quę poſſint eſſe inter Deum & creaturam, eſt, ſi ſint incarnatio: quoniam magna differentia eſt, ꝗ ſint duæ naturæ, vna infinita & alia finita, & quod ex ipſis ſit vna perſona, & magna concordantia eſt ex ipſis in vnitate perſonæ. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas ſe extẽdat in maiori differentia & concordantia, quæ poſſit eſſe inter Deum & creaturam.

De Poteſtate, concordantia & incarnatione.

In concordantia naturæ infinitæ & finitæ quæ concordant in vnitate perſonæ eſt maior poſſitiuitas, poſſibilitas & poſſificare, quam in concordãria naturæ infinitæ & finitæ, quæ non concordant in vnitate perſonæ, nec in concordãtia naturæ finitę & infinitæ,

Eſt ergo incarnatio vt maior concordantia quæ poſſit eſſe per incarnationem ſit ſubiectum maiori poſſificabilitati & poſſificatiuitati. Et maiori poſſificare, quod poſſit eſſe inter Deum & creaturam: quod ſi incarnatio non ſit, deficit diuina poteſtas maiori poſſificabilitati, poſſificatiuitati & poſſificare, q̄ diximus. Et per conſequẽs deficit maiori concordatiuitati, concordabilitati & concordare, de quibus dictum eſt. Et ei deficit magnitudo bonitatis, virtutis, ſapientiæ, & voluntatis, quod eſt impoſſibile, per quam impoſſibilitatem conſiſtit incarnationis probabilitas.

De Poteſtate, principio & Incarnatione.

DIuina poteſtas plus principiare poteſt de creatura magnitudinẽ bonitatis in ſeipſa, quam extra ſeipſam. Eſt ergo incarnatio, vt ipſa ſit ſubiectũ maiori principio creaturæ in magnitudine bonitatis. Et ſi non ſit incarnatio, deficit poteſtas maiori principiabilitati creaturæ, & maiori magnitudini bonitatis, quod eſt impoſſibile: cum ita ſit, quod diuina ſapientia ſciat illam maiorem principiabilitatem & ſuam magnitudinem bonitatis, & diuina voluntas intantum diligat illam principiabilitatem & magnitudinem bonitatis, ſicut ſcit ſapientia.

De Poteſtate, medio & incarnatione.

POſſificare eſt medium, quod eſt inter poſſificatiuitatem & poſſificabilitatem. Et quanto eſt maius mediũ in magnitudine bonitatis, tanto poſſificatiuitas & poſſificabilitas ſe extendunt in magnitudine bonitatis. Eſt ergo incarnatio vt poſſificatiuitas diuina & poſſificabilitas creata habere poſſint magnam extenſionem & intenſitatem cum magnitudine bonitatis.

De Poteſtate, fine & incarnatione.

POteſtas diuina finem creaturę plus exaltare poteſt in ſcibilitate & amabilitate in producendo illum finem de ſeipſa, & de creatura in vnitate perſonæ, quam in producendo illum finẽ ſine vnitate perſonæ, quæ ſit de natura diuina & humana. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas ſatisfaciat ſcitiuitati & amatiuitati diuinæ, & maiori ſcibilitati & amabilitati finis creaturæ.

De poteſtate, maioritate & incarnatione.

DIuina poteſtas plus poteſt de creatura cum maioritate quam cum minoritate, videlicet cum maioritate creata & minoritate creata: ſicut ignis qui plus calefacere poteſt cum maiori calore quam cum minori, & plus communicare ſuum calorem in maiori calefactibilitate quam minori. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas diuina poſſit de creatura cum maioritate bonitatis creatæ, & poſſit in maiori bonificabilitate creata, in qua poteſt cum incarnatione, per quam exaltat creaturam in maiori magnitudine bonitatis. in qua exaltari poſſit.

De poteſtate, æqualitate & incarnatione.

FOrmæ diuinæ æqualiter ſe habent ad formas creatas, cum ita ſit, quod formæ creatæ æqualiter ſint creatę per formas diuinas, videlicet per vniuerſalem ſubſtantiam, quæ eſt Deus bonus

nus, magnus, æternus, &c. & æqualiter Deus per ſuas dignitates. Oportet ergo quod diuina poteſtas æqualiter reſpondeat maiori bono creato, ſcibili & amabili per diuinam ſapientiam & voluntatem. Eſt ergo incarnatio, in qua ſit æqualis reſponſio diuinæ poſſificatiuitatis, ſcitiuitatis & amatiuitatis, quæ maius bonum creatum attingunt per incarnationem.

De Poteſtate, minoritate & Incarnatione.

MInor poteſtas creata eſt in plāta quā in animali, & in equo quā in homine: poteſt ergo plus poteſtas Dei in equo quam in planta, & in homine quam in equo: & hoc eſt ratione potentiarum paſſiuarum, quæ ſecundum quod maiores ſunt in poſſibilitate, poſſunt eſſe in maiori paſſione ſub diuina poſſitiuitate. Eſt ergo ſecundum hoc ſignificata incarnatio, vt ſit vna maior paſſiua poſſibilitas creata longior à minoritate in maiori maioritate actiua, quod eſſe non poſſet ſine incarnatione.

De Sapientia, voluntate & incarnatione.

OMne illud quod ſcitur per ſapientiam Dei diligitur per eius voluntatem in ſcitiuitate & in ſcibilitate ſapientiæ, non tamen ſecundum conditiones obiectorum malorum per peccatum: ſicut Deus qui ſcit peccatū quod per ſuam voluntatem non diligitur. Et quoniam bonum eſt contra peccatum, oportet quod voluntas diligat omne bonum quod ſapientia ſcit: quoniam ſi totum illud bonum non diligeret, poſſet peccatum diligere contra bonitatem, ſcitiuitatem & ſcibilitatem ſapientiæ: diligit ergo voluntas omne bonum quod ſcit ſapientia, & illud diligit ſecundum poſſibilitatem bonæ amabilitatis. Et in hoc paſſu ſtat reſponſio generali obiectioni, quæ fieri poteſt contra conſequentiam, quam damus de incarnatione in concluſione in pluribus locis huius proceſſus. Dicimus etiam quod voluntas diligit omnia bona obiecta, quæ ſcit ſapientia: & ſic diligit equum ſcitum per ſapientiam, in quo equo eſt parua bonitas. Et quia in ſe bonitatem habet eſt amabilis. Quanto ergo magis voluntas diligit obiectum creatum amabile, quia vnitum eſt cum diuina voluntate & bonitate, cum ita ſit, quod ad voluntatem diuinam ſpectat melius amare magnum bonum, quam minus. Eſt ergo incarnatio, vt hæc locutio ſit vera, ſi voluntas diuina paruā bonitatem diligit, quæ eſt in equo, quanto magis diligit magnam bonitatem in incarnatione. Et ſi incarnatio non eſt, hæc locutio eſt vera, ſi diuina diuina voluntas diligit magnum bonum, ſequitur, quod diligit paruum bonum, quæ locutio eſt falſa: quoniam ſi eſſet vera, ita haberet maiorem proportionem in amando paruum bonum quam magnum: ſicut rex, qui maiorem habet proportionem cum poteſtate dando equum quam ciuitatem.

De Sapientia, virtute & Incarnatione.

OMne id quod ſcit ſapientia Dei ſcit virtuoſe, & ſi paruam ſcit virtutem, ſequitur quod ſciat magnā, cum ita ſit, quod ad eam ſpectat melius ſcire magnam virtutem, quam paruam, ſecundum quod de voluntate dictum eſt. Eſt ergo incarnatio, vt ſapientia maiorem ſciat virtutem quæ poſſit

poſſit eſſe de Deo in creatura, & de creatura in Deo. Et ſi non ſit incarnatio, maior virtus Dei in creatura & creaturæ in Deo non eſſet ſcibilis virtuosè, eſſet ergo ſcibilis minor virtus virtuosè; & ſequeretur quod ſapientia Dei melius eſſet conditionata in ſcire paruam virtutem quam magnam, & minorem quam maiorem. Et eſſet ita conditionata ſicut ſapientia Martini, quæ propter hoc, quia de non eſſe producta eſt, melius conditionata eſt ad ſciendum paruam virtutem ignis quam magnam Angeli.

De Sapientia, veritate & incarnatione.

NVlla ſapientia ſcit ita magnam magnitudinem veritatis, ſicut ſapientia Dei, ſpectat ergo ad eum melius ſcire magnam veritatem, quam paruam. Eſt ergo incarnatio, in qua ſcit maiorem veritatem Dei in creatura, & creaturæ in Deo per vnitatem perſonæ diuinæ & humanæ, quam in aliqua veritate creata. Et ſi non eſt incarnatio, melius pertinet ad ſapientiã diuinam ſcire minorem veritatem creatam quam maiorem, & minorem gratiam creatoris in minori creatura quam in maiori, quod eſt impoſſibile.

De Sapientia, gloria & incarnatione.

OPortet quod ſapientia Dei melius ſciat magnam gloriam quã paruam: & hoc eſt, quia ipſa eſt magnitudo ratione cuius ſcit ſecundum ſuam conditionem ſine paruitate, licet ſciat paruam gloriam in illis, qui non habent ita magnam gloriam ſicut alij digni maiori gloria. Vnde ſi ſapientia paruam gloriam comprehendit, bene ſequitur quod magnam gloriam comprehendit, cum ita ſit, quod parua gloria non ſit de eſſentia ſapientiæ. Eſt ergo incarnatio, vt diuina ſapientia magnam gloriam comprehendat, & maiorem gloriam quam creatura poſſit habere. Et ſi incarnatio non eſt, ſapientia maiorem gloriam creaturæ habitualiter comprehendit, & minorem actualiter, quæ eſt in aliquo angelo. Et hoc eſt impoſſibile, cum ita ſit, quod magnitudo gloriæ maior ſit actualiter quam potentialiter.

De Sapientia, differentia, & incarnatione.

SI ſit incarnatio, ſapientia Dei ſcit maiorem differentiã quæ poſſit eſſe inter Deum & creaturam in bonitate Dei & creaturæ, illa differentia exiſtente inter bonitatem increatam, & creatam, ambabus coniunctis in vnitate perſonæ diuinæ, & humanæ, & bonæ per diuinam bonitatem, & humanam. Et maioritas illius differentiæ conſiſtit propter magnam magnitudinem bonitatis creatæ, & increatæ. Eſt ergo incarnatio, vt ſapientia ſcire poſſit magnam differentiam ambarum bonitatum, & magnam magnitudinem ex ipſis coniunctam.

De Sapientia, concordantia, & incarnatione.

MAgnitudo concordantiæ eſt, quod plura concordent in vnitate perſonæ, & quod quodlibet in ſua propria quantitate remaneat. Sicut ignis & aër, qui concordantiam habent in vnitate zinziberis, qui eſt humidæ, & calidæ complexionis. & in illo maiorem concordantiam haberent, ſi in illo poſſent eſſe ſine terra, & aqua.

aqua. Oportet ergo quod magna concordantia ſit inter Deum & creaturam, vt ſapientia diuina ad quam ſpectant magnæ obiectabilitates, illam magnam concordantiam intelligere poſſit. Eſt ergo incarnatio, in qua ſuſtentatur maior concordantia, quæ inter Deum & creaturam eſſe poſſit.

De Sapientia, principio, & Incarnatione.

DEus eſt principium creaturæ, & eſt principium creaturæ cum magnitudine finis, idcirco eſt principium creaturæ cum magnitudine maioris finis, cum ita ſit quod magnitudo finis & principium maiorem habeant concordantiam in maioritate quam in minoritate. Et hoc ſcit ſapiētia Dei, & non tantummodo ſapientia Dei, ſed intellectus paruus Raymundi, qui hunc librum componit, & hoc idem ſcire poterit intellectus Martini & intellectus Petri: quoniam poſſibile eſt eis ſcire, & per ſe apparet. Eſt ergo incarnatio, vt ſapientia De principium creaturæ ſciat in maioritate finis. Quæ ſiquidem maior finis creaturæ conſiſtit per incarnationem.

De Sapientia, medio, & Incarnatione.

CReare eſt medium, quod eſt inter Deum & creaturam, & potētia creatiua eſt creator, & creabilis eſt creatura, & creare quod exit de creabili, eſt actus paſſiuus, qui eſt pars creaturæ. In quo quidem creare potentia actiua de ſua eſſentia nihil addit, & ſi eſt incarnare, eſt maius medium inter Deum, & creaturam quam creare: quoniam in ipſo creator coniungit ſeipſum cum creatura. Eſt ergo incarnatio, vt diuina ſapientia ſciat maius medium quod eſſe poſſit inter Deum & creaturam, videlicet incarnare, quod eſt de eſſentia creantis, & creabilis in trunco huius arboris. Et ſi non ſit incarnatio, ſapientia Dei ſcit illud maius medium in intentione, & non in realitate: ſicut illud ſcit Raymundus, & minus medium ſcit eſſe realiter, quod ſcibile eſt in realitate & amabilitate, & maius in fantaſia & in odibilitate: quod eſt impoſſibile.

De Sapientia, fine, & incarnatione.

OMne id quod Dei ſapientia ſcit, ſecundum finem ſcit: quoniam nihil ſcit fruſtra. Idcirco dixit quidam ſapiens, quod ſapientia Dei illa neſcit, quæ in actu non veniunt aliquo tempore: quoniam ſi ipſa ſciret, illa ſcibilitas eſſet ſuperflua, & non eſſent ſcita ſecundum finem: quoniam nihil inde ſequeretur. Scit ergo ſapientia Dei omnia, ratione finis, videlicet omnia ſcit propter ſeipſum & per ſeipſum, & ſcibilia ſunt ratione finis. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior ſcibilitas finis creatæ proportionata maiori ſcitiuitati. Et ſi non ſit incarnatio deficit maior ſcibilitas finis creati maiori ſcitiuitati, quæ ſcire poterit ratione illius defectus aliquam ſcibilitatē ſuperfluam & vacuam fine, quod eſt impoſſibile.

De Sapientia, maioritate, & incarnatione.

AD maiorem ſcitiuitatem ſpectat maior ſcibilitas. Et ſi ſit incarnatio, eſt per illam maior ſcibilitas creaturæ quæ poterit eſſe in creatore, & creatoris in creatura. Quæ quidem maior ſcibilitas maiori ſcitiuitati reſpondet. Et ſi non ſit incarnatio, re-

manet ſcitiuitas ſine maiori ſcibilitate creaturæ, & ſic remanet ſcitiuitas vacua maiori ſcibilitate creata, & plena minori, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo incarnatio.

De Sapientia, æqualitate, & Incarnatione.

SI ſit incarnatio, ſapientia ſcit maiorem æqualitatem creatoris in creatura, & creaturæ in creatore. Veruntamen non dicimus, quod creatura æqualis ſit creatori, ſed quod æqualitas quam habet in ſuis partibus, coniuncta ſit in trunco huius arboris cum æqualitate diuinarum perſonarum. Et ſi non ſit incarnatio, diuina ſapientia neſcit maiorem æqualitatem creatam in maiori æqualitate increata, & deficit ei maior ſcibilitas creata, & ei ſufficit minor, in qua quieſcit: quod eſt impoſſibile & contra maiorem æqualitatem increatam, & maiorem poſſibilitatem æqualitatis creatæ.

De Sapientia, minoritate, & incarnatione.

SApientia tantum intelligere non poteſt bonitatem in minoritate, ſicut in maioritate, cum ita ſit, quod quanto bonitas eſt maior, tanto eſt intelligibilior quam minor. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior intelligibilitas bonitatis creatæ illa intelligibilitate in maioritate multiplicata ratione incarnationis, in qua bonitas creata ad maiorem gradum aſcendit intelligibilitatis creatæ, ad quem gradum intelligibilitas creata aſcendere non poſſet ſine incarnatione, nec diuina intellectiuitas ad illam venire poſſet: oportet ergo eſſe incarnationem, vt diuina intellectiuitas maiorem intelligibilitatem comprehendat, quæ poſſit eſſe creata.

De Voluntate, virtute, & incarnatione.

VOluntas Dei diligit virtutem, idcirco poſuit virtutes vias gloriæ, videlicet fidem, ſpem, charitatem, iuſtitiam, & cæteras virtutes, cum quibus beati tendunt ad gloriam. Eſt ergo virtus amabilis, & quia eſt amabilis, ſe habet fortius ad maiorem finem virtutis quam ad minorem. Eſt ergo incarnatio per quam diuina voluntas ſe habet ad maiorem finem virtutis creatæ, illo maiori fine virtutis creatæ coniuncto cum fine virtutis increatæ.

De Voluntate, veritate, & incarnatione.

FAlſitas amabilis non eſt, quia eſt contra finem veritatis qui eſt amabilis: & quanto falſitas eſt maior, tanto eſt magis odibilis. Eſt ergo maior finis veritatis magis amabilis quam minor. Eſt ergo incarnatio, vt finis veritatis creatæ ſit amatus in maiori gradu amabilitatis, ſine qua incarnatione non poſſet eſſe amatus.

De Voluntate, gloria, & Incarnatione.

SI ſit incarnatio, maior gloria creaturæ eſt amata in maiori amabilitate, & ſi non ſit incarnatio in minori: cum ita ſit, quod maior gloria creata poſſit eſſe per coniunctionem naturæ diuinæ, & humanæ in vnitate perſonæ. Eſt ergo incarnatio, vt gloria creaturæ amata ſit in maiori gradu, in quo amari poſſit.

De Voluntate, differentia & incarnatione.

INter gloriam Dei & creaturæ eſt differentia, & illa differentia eſt amabilis in bonitate & non in malitia, eſt ergo amabilis magis, in magnitudine quam in paruitate: cum ita ſit, quod magna bonitas magis ſit amabilis quàm parua. Eſt ergo incarnatio ratione cuius bonitas differentiæ, de qua dictum eſt, plus eſt amabilis in magnitudine quam in paruitate, ſine qua incarnatione eſſet in contrarium.

De Voluntate, concordantia. & Incarnatione.

SI diuina voluntas maiorem concordantiam Dei, & creaturæ non diligeret, eſſet concordantia amabilis in minoritate finis, in qua quietem haberet, quod eſt impoſſibile, & contra maiorem bonitatem concordantię. Eſt ergo incarnatio, ratione cuius eſt maior finis concordantiæ amatus.

De Voluntate, principio & Incarnatione.

DIuina voluntas diligit plus principiabilitatem creatam in maiori principiatiuitate quam in minori, & hoc eſt, quia principiatiuitas eſt cauſa principiabilitatis. Idcirco eſt incatnatio vt increata amatiuitas ſequatur ordinem amabilitaris, qui eſt inter cauſam & effectum in maiori magnitudine bonitatis per incarnationem quam ſine incarnatione.

De Volũtate, medio & Incarnatione.

INter magnam amatiuitatem & amabilitatem eſt maius medium quam in paruitate. Eſt ergo amare maius medium per maiorem amatiuitatem & amabilitatem quam per minorem. Eſt ergo incarnatio, ratione cuius maius amare eſt maius medium, inter maiorem amatiuitatem increatam, & maiorem amabilitatem creatam.

De Voluntate, fine & Incarnatione.

VOluntas diuina diligit finẽ creaturæ, nam ſi ipſam non diligeret, ipſam ad aliquem finem non creauiſſet, aut ipſam contra finem creauiſſet, quod eſt impoſſibile. Diligit ergo diuina voluntas finem creaturæ, quam diligit cum magnitudine ſuę bonitatis: idcirco oportet, quod in fine amata ſit magna bonitas. Eſt ergo finis creaturæ amatus in maiori gradu bonitatis creatæ, cum ita ſit, quod magnitudo maiorem habeat concordantiam cum maiori bonitate quam cum minori. Eſt ergo incarnatio ſecũdum conſequentiam illius, de quo dictum eſt.

De Voluntate, maioritate & Incarnatione.

MAior voluntas plus diligere poteſt quam minor, & maior voluntas magis eſt amabilis quam minor: eſt ergo incarnatio probata ſecundum conſequentiam huius proceſſus, cum ita ſit, quod ſi ſit incarnatio vna volũtas creata eſt in maiori amabilitate creata, quam aliqua alia voluntas creata. Et in hoc paſſu ſignificata eſt reſponſio, quæ fieri poteſt ſecundum veritatem contra multum generalem obiectionem, quæ fit contra incarnationem ſecundum modum proceſſus noſtræ probationis. Et iſte paſſus eſt valde vtilis & ſubtilis ad intelligendũ:

quoniam ſignificat & oſtendit quod oportet, quod vna ſit incarnatio, vt cum ſingularitate incarnatio aſcendere poſſit ad maiorem gradum amabilitatis creatæ, quæ reſpondeat maiori gradui amatiuitatis increatæ.

De Voluntate, æqualitate & Incarnatione.

SIcut maior amabilitas creaturæ eſt magis amabilis quam minor, ita maior ſcibilitas creaturæ eſt magis amabilis quam minor, & idem de maiori bonificabilitate creata. Eſt ergo incarnatio, vt æqualiter ſe reſpondeat amabilitates in maioritate creata, quæ ſiquidem reſponſio non foret ſine incarnatione. Et iſte paſſus eſt valde placens & ſubtilis ad intelligendum, quoniam multum clarè probationem incarnationis ſignificat.

De Voluntate, minoritate & Incarnatione.

NVlla minor voluntas reſiſtere poteſt voluntati, quæ eſt in maioritate cum magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, virtutis, gloriæ, & veritatis. Eſt ergo incarnatio, ſine qua minor voluntas reſiſteret maiori, quoniam nollet, quod voluntas creata foret in maiori magnitudine creata bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, virtutis, gloriæ, & veritatis.

De Virtute, veritate & Incarnatione.

VIrtus non ſuſtinet, quod veritas ſit vitium, nec veritas ſuſtinet, quòd virtus ſit falſitas: eſt ergo cōcordātia inter veritatem & virtutem, & per cōſequens inter vitium & falſitatem. Idcirco ſignificata eſt incarnatio: quoniam ſi incarnatio eſt maior, veritas creata eſt in maiori virtute increata, & maior virtus creata in maiori veritate increata. Et ſic eſt maior concordantia inter veritatem & virtutem increatam, & veritatem & virtutem creatam contra maius vitium & falſitatem. Et ſi incarnatio non eſt maior concordantia vitij & falſitatis, maiori concordantiæ veritatis & virtutis reſiſtit, quod eſt impoſſibile.

De Virtute, gloria & Incarnatione.

VIrtus & gloria habent concordantiam, & vitium & pœna: cum ita ſit, quod cum virtute Sancti vadunt ad gloriam, & damnati cum vitio ad pœnam, & ſi ſit incarnatio, eſt concordantia virtutis & gloriæ creatæ in maiori quiete, & peccatores vitioſi sūt in maiori pœna. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior diſtantia inter concordantiam virtutis & gloriæ, & concordantiam vitij & pœnæ.

De Virtute, differentia & Incarnatione.

FIdes ſpes, & charitas, ſunt virtutes differentes, & quāto ſunt maiores, tanto poſſunt eſſe magis differentes, & maiori concordantia bonitatis, magnitudinis & veritatis, in quo maiori concordantia poſſint eſſe ſi ſit incarnatio, quæ ſubiecta eſt maiori credibilitati ſpei & charitati. Et ſi incarnatio non ſit, virtus habet defectum maioris concordantiæ & differentiæ in fide, ſpe & charitate. Eſt ergo incarnatio, vt maior virtus differentia & concordantia quæ ſunt inter Deum & creaturam, ſufficiant maiori virtuti differentiæ & concordantiæ fidei, ſpei, & charitatis. Idcirco dixit quidam ſapiens, quod Chriſtia-

Chriſtianus maiorem virtutem acquirere poteſt, aut eſſe in maiori vitio ſecundum ſuam credentiam quam Saracenus vel Iudæus, vel aliquis alius homo.

De Virtute, concordantia & incarnatione.

INter vnam virtutem & aliam eſt concordantia, & inter vnum vitium & aliud, & ambæ concordantiæ ſunt contrariæ. Et quanto virtutes ſunt maiores, concordantia earum magis eſt contraria concordantiæ vitiorum, & è conuerſo. Eſt ergo incarnatio, vt per illã fit magna concordantia iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ, abſtinentiæ, patientiæ, humilitatis, pietatis, & conſcientiæ, contra maiorem concordantiam iniuriæ, ſtultitiæ, fragilitatis, gulæ, & impatientiæ, &c. cum ita ſit, quod incarnatio occaſio ſit maiori iuſtitiæ, prudentiæ, & cæteris, ſi ipſa ſit. Et ſi non ſit, eius priuatio eſt occaſio minori concordãtiæ virtutum, & maiori concordantiæ vitiorum. Et in hoc paſſu poteſt intelligi, quod in inferno maiorem pœnam habebunt Chriſtiani damnati quam alij homines.

De Virtute, principio & Incarnatione.

IN maiori principio bonitatis maior virtus principiati poteſt, cum ita ſit, quod poteſtas ſit magis communicabilis virtuti in maiori principio quam in minori. Eſt ergo incarnatio vt virtus poſſit eſſe in maiori principio, & quod poteſtas diuina communicare poſſit ſuam ſimilitudinem in illa maiorificatione, etiam ſimilitudinem diuinæ virtutis & diuini principij.

De Virtute, medio & Incarnatione.

NAturaliter virtus maior eſt in medio loco quam in extremitatibus, & hoc eſt quia medium virtutis longius eſt à ſuo contrario in medio loco ſubſtantię quam in extremitatibus illius. Idcirco huiuſmodi virtus creata incarnationem ſignificat, cuius amabilitate amare beati Petri fortius eſt in medio loco voluntatis, quod eſt inter amatiuitatem & amabilitatem, quam amare alicuius alterius voluntatis, quæ non ſit hominis catholici ſiue Chriſtiani.

De Virtute, fine & incarnatione.

QVanto propinquior eſt charitas ſuo fini, tanto virtus fidei & ſpei ſe habet plus ad charitatem. Et ſi ſit incarnatio, ſe habet virtus fidei & ſpei fortius ad finem charitatis, quam ſi incarnatio non ſit. Eſt ergo incarnatio, vt virtus fidei & ſpei melius ſe habere poſſit ad finẽ charitatis, ſi ſit incarnatio quã ſi incarnatio nõ ſit, apparet multiplicatione maioris fidei & ſpei, ſi incarnatio ſit quam ſi non ſit. Quoniam magna fides eſt credere incarnationem, & per incarnationẽ poſſunt peccatores habere magnam ſpem in miſericordia & charitate Dei, & illius hominis deificati, inquantum Deus factus eſt homo.

De Virtute, maioritate & Incarnatione.

SI virtus Dei eſſet contra maiorem virtutem creatam, oporteret quod cum aliquo vitio cõcordantiam

haberet: quæ concordantia eſt impoſſibilis. Non eſt ergo diuina virtus in aliqua re contraria maiori virtuti creatæ, cui foret contraria ſi incarnatio non eſſet, inquantum virtutem nõ creauiſſet in maiori creabilitate, in qua creari poſſet. Eſt ergo incarnatio.

De Virtute, æqualitate & incarnatione.

DIuina ſapientia & voluntas ſe habent virtuosè ad maiorem creabilitatem. Habet ſe ſapientia ad maiorem creabilitatem, quæ intelligi poteſt, quam eſſe oportet ex creatura Deificata: quoniam maiorem creaturam in magnitudine bonitatis, & virtutis ſapientia intelligere non poteſt: & ſicut ſapientia ſe habet ad maiorem creabilitatem per incarnationem, ita ſe habet voluntas, cum ita ſit, quod ita virtuosè ſe habet ad obiectum ſicut ſapientia. Eſt ergo incarnatio, poſtquam maior creabilitas eſt amata per voluntatem diuinam: quod ſi non eſſet, diuina voluntas quietem non haberet in obiecto creato per maiorem creabilitatem ſicut ſapientia, & ſapientia virtuoſa eſſet in obiectione & voluntas vitioſa, quod eſt impoſſibile & contra æqualitatem, in qua ſe habent in accipiendo maioritatem creationis.

De Virtute, minoritate, & Incarnatione.

MInor virtus tantũ non eſt principiabilis per diuinum principium, ſicut maior virtus. Et hoc eſt quia ad virtutem Dei ſpectat melius maior principiabilitas virtutis quam minor. Eſt ergo incarnatio, vt ſequatur conſequentia antecedentium, de quibus dictum eſt, quæ ſequitur inquantũ incarnatio ſufficit maiori principiabilitati virtutis, quæ principiari poſſit.

De Veritate, gloria & incarnatione.

VEritas & gloria ſunt contra falſitatem & pœnam, & tantum ſicut veritas & gloria ſunt contra pœnam & falſitatem, ſunt in magnitudine bonitatis. Eſt ergo incarnatio, vt homines poſſint eſſe magis contrarij cum gloria & veritate pœnæ, & falſitati, & eſſe in magnitudine bonitatis: quoniã ſi incarnatio eſt, eſt in ita magna magnitudine bonitatis, quod nulla creatura poteſt eſſe in maiori magnitudine bonitatis. Et per illam magnitudinem bonitatis melius poſſunt eſſe homines contra pœnam & falſitatem cum gloria & veritate, quam non eſſent, ſi non eſſet magnitudo bonitatis, quæ eſt per incarnationem. Cui magnitudini bonitatis eſſet Deus contrarius cum pœna & falſitate, ſi incarnatio non eſſet.

De Veritate, differentia & Incarnatione.

VEritas eſt, quod inter Deum & creaturam eſt differentia, & intantum quantum eſt illa differentia, eſt in veritate, & veritas in illa: & vt illud exiſtere differentiæ in veritate & veritatis in differentia in maiori ſcibilitate ſit & amabilitate, oportet Deum eſſe incarnatum, ſine qua incarnatione exiſtentia differentiæ antedictę nõ foret in ita magna ſcibilitate & amabilitate, & Deus foret contra magnitudinem bonitatis. Et in hoc paſſu aliqui arguere poſſent & dicere, quod oportet quod Deus ſit vnitus ſiue cõiunctus cum omnibus creaturis. Sed reſpon

reſponderi poteſt, quod ſi Deus eſſet incarnatus in aſino, quod talis incarnatio foret contra magnitudinem ſcibilitatis & amabilitatis veritatis & incarnationis. Et idem ſi cum omnibus creaturis eſſet coniunctus. Eſt ergo reſponſio in ſingulari incarnatione.

De Veritate, concordantia & incarnatione.

IN maiori concordare poteſt eſſe maius verificare, & in maiori verificare maius concordare: veruntamen in maioritate eſſe non poſſet contra maiorem bonitatem ſcire & amare. Eſt ergo incarnatio, vt per illam poſſint eſſe in maiori verificare & concordare naturæ diuinæ & humanæ.

De Veritate, principio & Incarnatione.

SI ſit incarnatio verificare & principiare ſunt inter Deum & creaturam in maiori veritate, & in maiori principio, & ſi non ſit incarnatio in minori. Eſt ergo incarnatio vt ſit verificare maioris veritatis & maioris principiare maioris principij: & ſi non ſit incarnatio, eſt Deus contra maius verificare, & principiare, & per conſequens contra maiorem veritatem & principium, quod eſt impoſſibile.

De Veritate, medio & Incarnatione.

VErificare eſt medium veritatis, inquantum exit de verificante & verificabili. Et eſt in medio amborum & in ipſo coniunguntur, concordant & quieſcunt. Deus eſt verificans & creatura eſt verificabilis, voluit ergo Deus eſſe incarnatus, vt verificare eſſet de Deo & creatura in quo quietem haberent & concordantiam in tantum, quod per illud verificare comprehenſæ eſſent verificabilitates creatæ in magnitudine bonitatis, finis & veritatis.

De Veritate, fine & incarnatione.

DEus eſt veritas, & eſt finis & cōplementum omnium creaturarū cum veritate. Et ſi Deus ſit incarnatus eſt finis veritatis Dei, & veritatis creaturarū: quare ſequitur, quod finis creaturarum eſt eis propinquior per incarnationem, & ſi non ſit incarnatus, eſt longior. Eſt ergo incarnatio, vt finis & complementum propinquior ſit creaturis, contra quam propinquitatē eſſet Deus, ſi non eſſet incarnatus.

De Veritate, maioritate & incarnatione.

MAior veritas quæ poſſit eſſe inter Deum & creaturam poteſt eſſe per incarnationem. Eſt ergo incarnatio, vt illa veritas ſit in maioritate magnitudinis, bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, gloriæ, finis, & virtutis. Et ſi non ſit incarnatio, eſt Deus contra illam maiorem veritatem, cum maiori falſitate quam veritate. poſtquam falſitas impedit, quod veritas non ſit in maioritate, quod eſt impoſſibile.

De Veritate, æqualitate & Incarnatione.

DIuina voluntas diligit creaturam, cum ita ſit, quod illa ſit ſua factura, & ſi ipſam diligit in tantum, quod ipſe vult eſſe illa, eſt eius amare in maioritate, & ſi non vult eſſe illa creatura, eſt in minoritate: ſed oportet quod amare ſit in maioritate, vt ipſum verifi

verificare aſcendat ad maioritatem, & quod voluntas & veritas æquales poſſint eſſe in amare, & verificare creaturam in maiori maioritate æqualitatis: probata eſt ergo incarnatio per veritatem & æqualitatem.

De Veritate, minoritate, & Incarnatione.

QVanto veritas propinquior eſt minoritati, tanto longior eſt à maioritate magnitudinis, & bonitatis, cui maioritati magnitudinis, & bonitatis propinquior eſt, quanto longior eſt à minoritate. Eſt ergo incarnatio, vt in ſua maioritate magnitudinis & bonitatis eſſe poſſit creata veritas longè à minoritate magnitudinis & bonitatis, quod ſi incarnatio non ſit, veritas creata non habet vniuerſale ſubiectum creatum, in quo poſſit eſſe longior à minoritate magnitudinis, & bonitatis, nec propinquior maioritati magnitudinis & bonitatis, & Deus deficit veritati, cum ipſam non ponit in maiori magnitudine bonitatis, qui defectus eſt impoſſibilis.

De Gloria, differentia, & incarnatione.

VT gloria longè ſit à contrarietate, in ſe habet differentiam gloriantis, gloriabilis, & gloriari, quæ ſubiecta ſint concordantiæ illorummet, cum qua concordantia gloria poſſit eſſe contra contrarietatem, cum ita ſit, quod concordantia & gloria contrarientur contrarietati. Eſt ergo gloria contra contrarietatem cum differentia, cum qua magis eſt contraria contrarietati, ſecundum quod differentia eſt in maiori concordantia. Eſt ergo incarnatio, vt ſit maior concordantia gloriatiui increati, & gloriabilis creati in gloriari, & quod per maiorem concordantiam gloria poſſit eſſe cum differentia in maiori concordantia contra contrarietatem.

De Gloria, concordantia, & incarnatione.

GLoria eſt contraria pœnę, & concordantia contrarietati, idcirco gloria & concordantia, concordantiam habent contra contrarietatem, & pœnam. Et contrarietas & pœna concordantiam habent contra gloriam, & concordantiam, & ſic ſunt duæ concordantiæ, & duæ contrarietates. Et quanto gloria, & concordantia ſunt in maiori magnitudine bonitatis, plus contrariantur pœnæ & contrarietati. Eſt ergo incarnatio, vt gloria & concordantia poſſint eſſe magis contrariæ contrarietati & pœnæ deuictæ per gloriam, & concordantiam cum maiori magnitudine bonitatis, cum qua vincunt, ſi ſit incarnatio. Et ſi non ſit incarnatio, non habent cum quo vincere poſſint maiorem magnitudinem mali pœnæ, & contrarietatis.

De Gloria, principio, & incarnatione.

PRincipium principiatum in gloria & eius natura coniuncta cum natura gloriæ principiatum eſt in maiori magnitudine bonitatis, ſi natura glorię ſit increata. Eſt ergo incarnatio, vt principiatum creatum poſſit eſſe principiatum in maiori magnitudine bonitatis. Et ſi non ſit incarnatio Deus qui eſt gloria deficit maiori principiabilitati ipſo exiſtente per gloriam maiori principiatiuitate, qui defectus eſt impoſſibilis, per quam impoſſibilitatem probatur incarnatio.

De

De Gloria, medio, & incarnatione.

GLoria Dei eſt in ita magna ſummitate magnitudinis, & bonitatis, & homo eſt in ita magna infinitate magnitudinis, & bonitatis; quia de nihilo eſt creatus, quod non poſſet aſcédere ad accipiendum gloriam in ſummitate magnitudinis, & bonitatis ſine medio, quod ſit de natura ſummitatis, & de natura infimitatis. Eſt ergo incarnatio, quod eſt medium ambarum naturarum, cum quo & per quod aſcendere poteſt, ita magnitudo bonitatis inferioris ad accipiendum gloriam in magnitudine bonitatis ſuperioris: ſicut homo tranſire poteſt computando in numero de primo ad tertium per ſecundum, & de ſecundo ad quartum per tertium, & ita quouſque numerus ſit completus.

De Gloria, fine & incarnatione.

DEus eſt finis, & eſt gloria hominis, idcirco finis hominis eſt gloria Dei, & gloria hominis eſt finis, qui eſt Deus. Idcirco Deus creauit homines ad gloriam: oportet ergo quod ſit incarnatio quæ ſit de gloria & fine Dei, & de natura gloriæ & fine hominis, quæ natura facit differentiam inter gloriam & gloriam, & inter finem & finem. Et ſicut facit differentiam facit concordentiam, quam ſiquidem differentiam & concordantiam facere non poſſet in maiori magnitudine bonitatis, ſi coniuncta non eſſet cum natura finis & gloriæ Dei, cum qua non poſſet eſſe coniuncta, ſi non eſſet incarnatio.

De Gloria, maioritate & incarnatione.

GLoria hominis aſcendere non poſſet ad maiorem magnitudinem bonitatis ſine incarnatione, ad quam aſcendit per incarnationem: quoniam maior gloria quam homo habere poteſt in magnitudine bonitatis eſt, quod ſit cum diuina natura coniunctus. Eſt ergo incarnatio, vt in illo homine deificato, & in illo Deo homificato poſſit gloria hominum aſcendere ad maiorem maioritatem magnitudinis bonitatis.

De Gloria, æqualitate, & incarnatione.

SI in gloria Dei non eſſet æqualitas ſui eſſentialis gloriantis, gloriabilis, & ſui eſſentialis gloriari, quies non poſſet eſſe cum æqualitate in magnitudine bonitatis æqualitati, quam homines habent in eorum voluntate ex eſſentiali amatiuo, amabili, & amare, & in eorum intellectu ex eſſentiali intellectiuo, intelligibili, & intelligere, & in eorum memoria ex eſſentiali memoratiuo, memorabili, & memorari. Et idem de æqualitate, quam habent inter eorum intellectum memoriam, & voluntatem. Et idem ſequeretur, ſi non eſſet incarnatio ſine qua non eſſet gloria hominum in maiori æqualitate magnitudinis & bonitatis per eorum eſſentialia concreta, quæ diximus.

De Gloria, minoritate, & incarnatione.

SI ſit incarnatio, eſt vnus homo, qui maiorem gloriam habet quam om-

nes angeli, & quam omnes homines. Et eſt gloria ſubiecta concordantiæ maioritatis & vnitatis illius hominis, qui eſt maior ſuper omnes homines in gloria,& in magnitudine bonitatis Et ſi non ſit incarnatio, gloria non poteſt eſſe ſubiecta maiori concordantiæ vnitatis, & maioritatis:& ſuimet, & ſic gloria creata non habet eum quo ſe poſſit elongare à minori minoritate, nec eſſe in maiori maioritate: oportet, ergo, quod ſit incarnatio, vt gloria ſe elongare poſſit per incarnationem à minori minoritate,quæ eſt maior minoritas, & eſſe in maiori maioritate magnitudinis bonitatis. Et per hunc paſſum reſponderi poteſt ad generalem obiectionem, quæ fieri poteſt, falsè tamen & contra veram concluſionem incarnationis.

De Differentia,concordantia,& incarnatione.

MAgnitudo poteſtatis eſt, quod naturæ differentes in ſuppoſito concordent ſine contrarietate, quod ſiquidem ſuppoſitum ſit ex ipſis. Eſt ergo incarnatio: per quam natura diuina & humana in vno ſuppoſito concordant in tantum, quod curſus naturalis vnioni non reſiſtit, quam habet cum diuina natura ſupra ſuam naturam, nec excellentia diuinæ naturæ reſiſtit ſibi ipſi in vnione, quam facit cum humana natura, quæ infima eſt in nobilitate, & hoc eſt ratione magnæ concordantiæ, quam diuina poteſtas habet in magnitudine concordandi. Quam ſiquidem magnitudinem concordantiæ habere non poſſet, ita magnam ſine incarnatione.

De Differentia, principio & incarnatione.

INter vnum principium & aliud eſt differentia, ſicut Pater qui eſt vnum principium actiuum, & filius qui eſt aliud principium paſſiuum, & Spiritus ſanctus qui eſt principium ſimiliter paſſiuum ab ambobus. Et hæc omnia tria principia ſunt vnum principium commune,quod eſt principiũ, creator, & creatura principiabilis, & creare eſt ex ambobus ſi ſit incarnatio, quoniam in incarnatione eſt creare de eſſentia creatoris & creaturæ, ſicut ſubſtantiare, quod eſt de eſſentia formæ & materiæ ſubſtantiæ. Eſt ergo incarnatio, vt diuina poteſtas ſit magna in creare & principiare, in quibus ſine incarnatione non poſſet eſſe ita magna.

De Differentia, medio & Incarnatione.

INter Deum & creaturam eſt differentia,& creare eſt in medio,veruntamen creare non eſt de eſſentia creatoris, ſed eſt de creabili: ſicut figuræ quas ſigillum facit in cera, quæ ſunt de eſſentia ceræ,non autem de eſſentia ſigilli. Idcirco creare non eſt magnum medium inter Deum & creaturam ſecũdum comparationem,ſicut ſi eſſet de eſsẽtia creatoris & creaturæ: ſicut generare, quod eſt de eſſentia generantis & generabilis.Eſt ergo incarnatio, vt ſit magnum medium in differentia creatoris & creaturæ,quod ſiquidem eſt magnum in magnitudine poteſtatis, inquantum eſt vnus truncus ex diuina natura & humana per creare & incarnare.

De Differentia, fine & Incarnatione.

DVo modi finis ſunt differentes in generalitate ſecundum reſpectũ creatoris & creaturæ: vnus modus eſt creatoris, & alius creaturæ, & ſi ſit incarnatio, coniungunt ſe vtrique fines in vna perſona, quæ generalis finis eſt ad omnes creaturas. Generalis eſt, inquantum eſt creator, & generalis inquantum eſt creatura, quæ generalis eſt in fine per exaltationem, quam aſſumit de deificatione, & ita generalis finis eſt per ſuam naturam, & per naturam quam accipit ſuperius, omnibus finibus creatis, qui ſunt de ſua natura. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas poſſit eſſe in magnitudine finis, & differentia ſimiliter.

De Differentia, maioritate & incarnatione.

NAtura creata non eſt tantum differens à ſuis particularibus, ſicut eſt cum natura diuina: quoniam omnia ſua particularia finita ſunt & terminata, & natura diuina eſt infinita: poteſt ergo differentia maior eſſe inter naturam diuinam, & humanam, quam inter vnam naturam creatam & aliam. Eſt ergo incarnatio, vt maioritas differentiæ ſit tantum ſubiecta magnitudini poteſtatis in vniendo naturam diuinam & humanam, ſicut in differentiando naturam humanam à diuina per creare: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi incarnatio non eſſet, ſine qua deficeret maioritas magnitudini poteſtatis in vniendo creatorem & creaturam.

De Differentia, æqualitate & incarnatione.

QVanto poteſtas æquare poteſt plura differentia in vna creatura ſub ratione magnitudinis & bonitatis, tanto maius eſt poſſificare, quod habet in æquando plura bona & magna in bonitate. Eſt ergo incarnatio, vt poteſtas æquare poſſit humanam bonitatem, magnitudinem & duratione͂, & alias formas primas ſubſtantiæ humanæ in æqualitate diuina, quæ eſt inter Patrem & Filium & Spiritum ſanctum ratione diuinæ bonitatis, magnitudinis, æternitatis, &c. Quam ſiquidem magnitudinem poſſificandi poteſtas habere non poſſet ſine incarnatione.

De Differentia, minoritate & Incarnatione.

QVanto minoritas minor eſt, tanto maior eſt, ſicut granum milij, in quo minoritas maior eſt quam in pipere, & in pipere quã in faba: idcirco piper maius eſt quam milium, & faba quam piper, & ſic de aliis ſimilibus iſtis. Eſt ergo ſubſtantia maior per maioritatem, & eſt minor per maiorem minoritatem ſecundum exempla, quæ ſupra poſuimus. Idcirco cognoſcitur, quod differentia eſt minor inter vnam ſubſtantiam paruam, & aliam paruam, quam inter vnam magnam & aliam paruam. Idcirco eſt ſignificata incarnatio, vt poteſtas differentiam creatoris & creaturæ in ita magna maioritate aſcendere poſſit, quod maior eſſe non poſſit in poſſificare, maiorificare & differentiare.

De Concordantia, principio & incarnatione.

INter principium & principiabile eſt cõcordare, quod ſiquidẽ concordare eſt in magnitudine amantis & amabilis, ſecũdum quod principians eſt magnum, & principiabilis, ſimiliter in principiare & in amare, vnde cum cõcordantia ſit inter creantem, & creabilem principiantem, & principiabilem amantem & amabilem: oportet quod ſit incarnatio, vt magnitudo ſe extendere poſſit in magnum concordare concordantis & concordabilis, principiantis & principiabilis, & amantis & amabilis, hanc extenſionẽ magnitudo habere non poſſet ſine incarnatione.

De Concordantia, medio & Incarnatione.

IN concordantia, ſe habent ita concordans, & concordabilis, & cõcordare, ſicut in amore amans & amabilis & amare: eſt ergo concordantia medium concordantis & concordabilis, & ſecundum quod concordans & concordabile ſe habent ad magnum amare, eſt concordans magnum in amare & amore. Eſt ergo incarnatio, vt concordare Dei & creaturæ ſit in magno amare, & in ita magno quod in maiori eſſe non poſſit, vt magnitudo non deficiat maioritati concordantiæ & amoris & concordandi & amandi.

De Concordantia, fine & Incarnatione.

FInis concordantis, & cõcordabilis, & concordare. Et finis concordare eſt concordatum, quod ſiquidem concordatum eſt in magnitudine amoris & amandi ſecundum magnitudinem amoris, quam concordans & concordabilis habẽt in concordare & amare. Eſt ergo incarnatio in qua ſuppoſitum eſt concordatum per concordare cum magnitudine amãdi per concordantẽ, creantẽ, & amantem concordabilem, creabilem, & amabilem Et huiuſmodi concordatum requirit maiorem finem, qui poſſit eſſe inter Deum & creaturam per concordare amare, & complere.

De Concordantia, maioritate & incarnatione.

DIuina voluntas diligit concordãtiam Dei & creaturæ in illa maioritate in qua poteſtas ipſam concordare poteſt. Et hoc facit, vt ſapientia in concordantia ſciat ita magnum amare, ſicut intelligere, vnde cum ſapientia ſciat quod maius concordare poteſt eſſe per incarnare, oportet quod voluntas diligat maius concordare, quod diligere non poſſet, ſi incarnare deamaret.

De Concordantia, æqualitate & incarnatione.

QVanto concordantia habet æqualia concreta eſſentialia in amore, tanto maiorem habet æqualitatem inter concordare & amare. Eſt ergo incarnatio, vt poſſit eſſe magna concordantia inter concordare & amare, & ita magna quod magnitudo amoris concordantiæ non deficiat maiori magnitudini æqualitatis, quæ poſſit eſſe inter concordare & amare ſecundum comparationem & creatoris & creaturæ.

De

De Concordantia, minoritate & incarnatione.

MInus amare in maiori concordantia non poſſet eſſe nec etiam minus concordare in maiori amore ſine incarnatione, & vt minus amare creatum ſit in maiori concordantia increata, & minus concordare creatum ſit in maiori amore increato, oportet quod ſit incarnatio, vt maius amare creatum ſit in maiori concordantia creata & increta, & maius concordare creatum ſit in maiori amore, & in cõcordantia increata.

De Principio medio, & incarnatione.

NVllum principium creatum ad finem venire poteſt ſine medio: quoniam ſi venire poſſet ad finem ſine medio, principium creatum eſſet idem quod ſuus finis, & ita Deus non eſſet finis illius, quod eſt impoſſibile. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quæ eſt natura peccati in hominibus, qui diligunt plus ſeipſos quam Deum. Vnde cum principium creatum ad finem ſe habeat per medium, ſecundum quod finis eſt magnus, ſe habet ad magnum medium, & ſecundum quod medium eſt magnum ſe habet ad magnum finem. Eſt ergo incarnatio, vt principium creatum ſe habere poſſit per maius medium ad maiorem finem: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi incarnatio non eſſet, ſine qua incarnatione maior finis maiori principio deficeret, & medio ſecundum ſuam naturam, quod eſt impoſſibile.

De Principio, fine & incarnatione.

DE maiori fine ſequitur maius principium, & de maiori principio maior finis. Eſt ergo incarnatio vt poſſit eſſe hæc coniunčta, videlicet quod ſi ſit incarnatio, per illam eſt maioritas creata in principio mundi & in fine: quoniam ſupra incarnationem non poteſt eſſe creatio in maiori principio & in fine, quoniam ſi eſſet, poſſet eſſe ſuſtentata, & maiorificata in maiori natura quam in diuina, quod eſt impoſſibile.

De Principio, maioritate & incarnatione.

MAius principium quod Deus principiare poteſt in creando, poteſt in incarnando, videlicet in principiando creaturam in ſeipſo, & in ſeipſo ipſam ſuſtentare & vnire. Eſt ergo incarnatio, vt Deus per illam ſatisfacere poſſit maiori principiare, cui ſatisfacere non poſſet ſine incarnare.

De Principio, æqualitate & incarnatione.

SIne incarnatione Deus ęquare non poſſet in magnitudine bonitatis principium creatum & finem creatum: cum ita ſit, quod naturaliter in creaturis finis ſit nobilior quam principium: ſicut habitare, quod eſt nobilior finis quam principiare cameræ, & viuere quam comedere. Eſt ergo incarnatio, vt in illa, & per illam principium creatum & finis creatus habere poſſint ęqualitatem in magnitudine bonitatis, quam habuerunt in natura humana, quam Deus aſſumpſit. Quæ ſiquidem æqualitas eſt finis & principium omnium aliarum æqualitatum creatarum. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus ſecundum quem Deus per incarnationem omnes creaturas naturaliter exaltauit per æqualitaté finis & principij.

De principio minoritate & Incarnatione.

QVoniam mundus de nihilo creatus eſt, & in nihilo non eſt aliquid, creatus eſt de maiori minoritate de qua creari potuit. Eſt ergo ſuum principium reale de maiori minoritate productum & creatum. Eſt ergo incarnatio, vt principium reale productum de maiori minoritate ad maiorẽ maioritatem ſit productum. Et hoc eſſe non poſſet, ſi Deus incarnatus nõ eſſet: quoniam per incarnationem eſt principium creatum productum ad maiorem maioritatem finis. Et ſi non eſſet incarnatio, mundus foret productus de maiori minoritate ad finem ſuſtentatum in minori maioritate.

De Medio, fine & incarnatione.

INter maius medium & maiorem finem, oportet quod ſit proportio in magnitudine virtutis: mundus eſt creatus propter aliquem finem cui oportet medium eſſe proportionatum, vt per illud principium mundi in fine quietem habere poſſit. Oportet ergo quod incarnatio ſit, quoniam per illam medium proportionatum eſt inter finem mundi & principium, inquantum ſufficit vtili bono creato, quod vna ex ſuis partibus ſit cum bono diuino coniuncta, & ſufficit vtili magnitudini creatæ, quod vna ex ſuis partibus cum diuina magnitudine ſit coniuncta. Et idem de duratione vniuerſali creata, quod vna ex ſuis partibus ſit cum æternitate coniuncta, & ſic de aliis formis primis. Sed hoc eſſe non poſſet, ſi non eſſet incarnatio, ſine qua virtus increata deficeret virtuti creatæ, qui defectus eſt impoſſibilis.

De Medio, maioritate & Incarnatione.

POſito medio in maioritate virtutis poſiti ſunt in maiori virtute principium, & finis. Et medio non poſito in maiori virtute, principium & finis poſiti ſunt in vacuitate. Eſt ergo incarnatio, per quam medium creatum poſitum eſt in maiori virtute, per quod principium creatum & finis poſiti ſunt in maiori virtute.

De Medio, æqualitate & Incarnatione.

NAturaliter nullum medium creatum poteſt eſſe in æqualitate finis & principij: cum ita ſit, quod principium & finis non ſint æquales in magnitudine virtutis principio exiſtente propter finem, & non è conuerſo: quoniam ſi eſſet è conuerſo ſecundum curſum naturalẽ eſſet ſucceſſio, & motus de fine ad principium, & eſſet deſtructus curſus naturalis, & eſſet contrarium naturæ, ratione cuius lapis ſupra aſcenderet, & aqua calefaceret ignem, & ignis infrigidaret aquam, & lux daret tenebras, & ſic de aliis, quæ eſſent contra curſum naturæ. Eſt ergo incarnatio, per quam medium creatum eſt æquale cum principio creato, & fine creato, illis æqualibus exiſtentibus in incarnatione. Quæ ſiquidem minoritas medij, & principij aſcendit ad æqualitatem finis.

De Medio, minoritate, & incarnatione.

DE minori medio ſequitur minor finis, & idem de principio: ſequitur ergo de maiori medio maior finis

&

& maius principium: & quia mundus creatus eſt, fuit ante minus medium quam maius, vt productio in multiplicatione eſſet ſucceſſiuè vſque ad maioritatem Et ſi in creatione mundi eſſet ante maius medium quam minus, eſſet ſucceſſio in contrario, videlicet quod de maiori fine ſe haberet ad minorem. Et in hoc paſſu cognoſcitur natura peccati. Eſt ergo incarnatio, vt ſucceſſio ſuſtẽtata ſit in medio, in quo virtus ſit mota de minoritate ad maioritatem vltra quam non ſit appetitus naturalis.

De Fine, maioritate & incarnatione.

Finis & maioritas proportionem habent, & imperfectio & minoritas. Non eſſet ergo finis cum maioritate proportionatus, nec maioritas cum fine, ſi non eſſet incarnatio, ratione cuius finis creatus ad maioritatem aſcẽdit, & maioritas quietem habet inquantum finem maiorem non requirit: quoniam vltra incarnationem creatura maiorem appetitum habere non poteſt ſecundum naturam finis & maioritatis. Et ſi non eſſet incarnatio, eſſet contrarium.

De Fine, æqualitate & incarnatione.

Si ſit incarnatio, eſt in illa æqualiter finis creatus recolibilis, intelligibilis, & amabilis: quoniam ſecundum curſum naturalem nulli amatiuitati creatæ pertinet maior creata amabilitas quam finis per incarnationem ſuſtentatus & completus. Et idem de intellectiuitate cuiuſlibet hominis, cui non ſpectat altior intelligibilitas creata. Et idem eſt de recolitiuitate. Sunt ergo ſi ſit incarnatio æquales in fine potẽtiæ ſpirituales cuiuſlibet hominis iuſti, & idẽ de angelis beatis. Eſt ergo incarnatio, vt finis poſſit eſſe ſubiectũ æquali amabilitati, & amatiuitati creatæ, & intelligibilitati, & intellectiuitati creatæ, & recolibilitati, & recolitiuitati creatæ.

De Fine, minoritate & incarnatione.

Minor finis eſt equi quam militis, quoniam finis equi eſt militia, & finis militis eſt iuſtitia & pax, vt in arbore Imperiali ſignificatum eſt. Eſt ergo ſignificatum, quod vniuerſum creatum eſt propter minorem finem & quod aliqua ex ſuis partibus propter maiorem finem: quoniam ſi vniuerſum creatum foret in maiori fine quam aliqua ex ſuis partibus, quælibet ex ſuis partibus ſuum finem in ſeipſo haberet, in quo quieſceret, & nullum appetitum extra ſe haberet, & eſſet ſicut equus, qui non eſſet propter militem, nec miles propter iuſtitiam, nec ferrum propter cultellum, & hoc eſt impoſſibile. Eſt ergo vna pars vniuerſi creati finis totius vniuerſi, & vt ad illum finem totum bonum vniuerſum creatum ſe habeat. Et idem de ſuis partibus. Eſt ergo incarnatio, ſine qua nulla pars vniuerſi poſſet eſſe finis totius vniuerſi creati: quoniam non eſſet digna de ita magna maioritate exiſtente minori quam vniuerſum creatum, ſicut pars quæ minor eſt quam ſuum totum.

De Maioritate, æqualitate & Incarnatione.

Si ſit incarnatio, exinde ſequitur maior communis vtilitas omnibus partibus vniuerſi boni creati. Et idem de vniuerſo magno creato, & ſic de aliis

aliis formis primariis, quæ omnes creaturæ ſecundum curſum naturalem per incarnationem ad maiorem virtutem aſcenderunt. Et ſi incarnatio non ſit, eſt communis vtilitas & virtus in priuatione. Eſt ergo incarnatio vt creator non deficiat maiori communitati, virtuti & vtilitati bonitatis, magnitudinis & cæterarum formarum primarum.

De Maioritate, minoritate & Incarnatione.

CReator & maioritas concordantiam habent, & creatura & minoritas. Idcirco Deus maior eſt quam creatura, & inter creatorem & creaturam non poteſt eſſe æqualitas, vnde cum Deus creauit mundum ſecundum ſuam naturam, ſe habuit primo ad creandum ipſum in maiori magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, & voluntatis, gloriæ, virtutis, & veritatis, finis, medij, principij, æqualitatis, differentiæ, & concordantiæ, quam in minori: quoniam ſi ſe habuiſſet ante ad minoritatem formarum quam ad maioritatem, habuiſſet ſe ad creationem contra ſuam naturam, quod eſt impoſſibile. Eſt hic mundus creatus ratione maioris maioritatis, magnitudinis, bonitatis, & cæterarum, ad quam maiorem maioritatem creatus eſſe non potuiſſet, ſi Deus non eſſet incarnatus.

De Aequalitate, minoritate & incarnatione.

MInor æqualitas eſt in ouo quam in gallina, quia gallina eſt finis oui, & eſt in maiori magnitudine bonitatis & virtutis, quam ouum: quod ſi ouum foret finis gallinę, fines conuerterentur, ita quod ouum eſſet propter gallinam & gallina propter ouum, & vtrique fines eſſent in circulo, & æquales in minoritate, & finis non haberet ſubiectum, in quo eſſet cum maioritate per magnitudinem bonitatis & virturis, quod eſt impoſſibile, & contra curſum naturalem. Eſt ergo gallina in nobiliori fine quam ouum. Et quia gallina eſt principiata ex ouo, oportet quod ſit aliquis alius finis maior in magnitudine bonitatis & virtutis quã gallina, & ſic ſucceſſiuè de gradu in gradu, & de fine in finem, & de minoritate in maioritatem vſque ad vnum ſupremum finem creatum qui eſt finis omnium finium creatorum. Qui ſiquidem finis eſſe non poſſet ſine incarnatione, quoniam ſine incarnatione non poſſent habere ita magnam bonitatem magnitudinis & virtutis, quæ ſufficeret eſſe finis omnium creatorum. Eſt ergo incarnatio ſine qua in omnibus creatis foret circulus ęqualis in minoritate & ſine maioritate finis, ſicut circulus oui & gallinę, vt dictum eſt.

De Fructu arboris Ieſu Chriſti.

FRuctum huius arboris quatuor modis cõſideramus, primus eſt per recreationem, ſecundus eſt per exaltationem, tertius per manifeſtationem, quartus per deificationem. Recreatio eſt, vt probatũ eſt in arbore apoſtolicali. Idcirco recreatio totius humani generis eſt fructus, de quo viuunt omnes beati ſaluati. Et ille fructus, ſuſtentatus eſt in natura diuina & humana in quibus ſaluati fructum vitę colligunt, ſine quo mortui erant omnes illi, qui deuiati erant à fine propter quem creati fuerant, ad quem propter fructum redicunt,

dierunt, qui ſiquidem fructus ex Domina noſtra collectus eſt materialiter, & ex cruce formaliter. Qui etiam fructus ſufficit ad dandum vitam omnibus hominibus mūdi ratione ſuæ magnæ generalitatis & nobilitatis. Idcirco malefacit Eccleſia, quia ſuum poſſe non facit, quod ex ipſo fructu vitam poſſideant omnes homines huius mūdi. Fructuum exaltationes conſideramus, inquantum totum vniuerſum creatum per incarnationem eſt exaltatum, quoniam per incarnationem participat deitas naturaliter cum toto vniuerſo creato, inquantum naturam humanam aſſumpſit, quæ cum omnibus creaturis participat ſecundum curſum naturalem. Et inquantum participat cum deitate, ſupra curſum naturalem exaltatum eſt totum genus vniuerſum, videlicet bonitas naturalis & generalis exaltata in bonitate Chriſti ſpeciali, & idem de aliis formis naturalibus & primis. Dominus Ieſus Chriſtus eſt fructus per manifeſtationem, inquantum Deus in illo manifeſtat quietem quam habent dignitates Dei in formis primis Ieſu Chriſti, quæ ſpectāt ad humanam naturam: ſicut diuina bonitas, quæ quietem habet in bonitate creata Chriſti, inquantum ipſam deificat in altiori gradu bonificabilitatis: & ſicut diuina magnitudo, quæ magnificat magnitudinem Chriſti in altiori gradu magnificabilitatis: & æternitas, quæ durificat durationem humanam Chriſti in altiori gradu durificabilitatis, & poteſtas diuina, quæ poſſificat humanam poteſtatem Chriſti in altiori gradu poſſificabilitatis, & ſic de aliis formis. Et omnes iſti gradus ita excellentes ſunt fructus, quos deitas colligit ex humanitate ad manifeſtandum actus ſuarum dignitatum in maioritate manifeſtationis, in qua manifeſtatione diuina natura quietem habet, inquantum manifeſtatio in ſupremo gradu perfectionis exiſtit, & ſic de gradu bonitatis, magnitudinis & aliarum. Et de hoc cognitionem dedimus in probatione, quam fecimus de incarnatione per flores huius arboris: ſicut in primo flore, quæ eſt de bonitate & magnitudine, in quo oſtenditur, quod ita magna debet eſſe exaltatio bonitatis creatæ: ſicut bonitas diuina, & magnitudo ſunt rationes, quod producatur bona, & magna creatura. Eſt ergo illa creatura producta in ita magna bonitate: ſicut bonitas & magnitudo ſuperiores poſſunt eſſe rationes productioni bonæ & magnæ creaturæ. Manifeſtata eſt ergo in illa camera collectio fructus per magnitudinem bonitatis, & in ſecunda camera quæ eſt de bonitate, æternitate: per bonam durationem: & ſic per ordinem, vſque ad cameram æqualitatis minoritatis. Fructus incarnationis eſt duplex, videlicet humanitas Domini Ieſu Chriſti, quæ colligitur per Deitatem, videlicet per Filium qui illam humanitatem induit, inquantum factus eſt homo. Et humanitas fructus eſt in Deitate, inquantum eſt homo Deus, & eſt fructus, in quo beati colligunt gloriam tribus modis, videlicet ſenſualiter per corpus Chriſti, & ſpiritualiter per animam ipſius, & diuinaliter per ſuam Deitatem. Iſte fructus ita altus, & ita glorioſus, ita magnus, & ita bonus, ita verus, & ita virtuoſus ab aliquo cogitar, nominari non valet, neque ſcribi.

De Arbore Diuinali.

SVMMARIVM.

ARBOR diuinalis verſatur circa diuinitatem. Et ſimiliter diuiditur in ſeptem partes, ſcilicet.

Radices ſunt dignitates Dei.

Truncus eſt ſubſtantia Dei.

Branchæ ſunt proprietates perſonales.

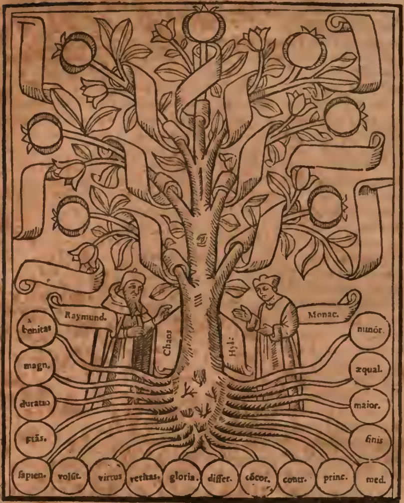
Rami ſunt generatio, & ſpiratio.

Folia negationes accidentium.

Flores probationes productionum.

Fructus eſt Deus perfectè completus.

De Arbore

De Arbore Diuinali.

HANC Arborem ſeptem modis conſideramus, videlicet ſecundum dignitates, ſecundum ſubſtantiam, ſecundum perſonas diuinas, ſecundum generationem & ſpirationem,& ſecundum negationem accidentium, ſecundum probationem diuinarum productionum, & ſecundũ complementum abſque omni defectu.

Per primam partem dignitates Dei metaphoricè conſideramus radices arboris. Et per ſubſtantiam truncum cõſideramus, videlicet eſſentiam & naturam diuinam. Et proprietates perſonales conſideramus in ſimilitudine branchatum. Et generationem & ſpirationem conſideramus in ſimilitudine ramorum. Et in ſimilitudine foliorum conſideramus negationem, quam facimus de accidentibus eſſe in Deo. Et in ſimilitudine florum conſi-

deramus probationes productionum: quas dabimus in beata Dei Trinitate. Et perfructum conſideramus complementum quod eſt Deus completus ſine omni defectu.

De Dignitatibus Dei.

Dignitates Dei appellamus ſuam eſſentialem bonitatem, magnitudinem, æternitatem, poteſtatem, ſapientiam, voluntatem, virtutem, veritatem, gloriam, & diſtinctionem perſonarum, & concordantiam illarum, principium, medium, finem, & æqualitatem. Et has conſideramus ſecundum ſuas diffinitiones, & ſecundum quod ſunt rationes reales, & etiã ſecundum quod habent ſuos actus: ſicut bonitas quæ eſt ratio bono in bonificando, & magnitudo magno in magnificando, & æternitas æterno in æternando, & poteſtas potenti in poſſificando, & ſapientia ſapienti in intelligendo, & voluntas volenti in volendo, & virtus virtuoſo in virtuificando, & veritas vero in verificando, & gloria glorioſo in glorificando, & diſtinctio diſtinctionanti in diſtinctionando, & concordia concordanti in concordando, & principium principianti in principiãdo, & medium medianti in mediando, & infinitas infiniẽti in infiniendo, & æqualitas æquãti in æquando. Exempla iſtorũ actuũ, & iſtarum rationum ſunt iſta, videlicet quod bonitas eſt ratio bono, quod bonum producat, vt non ſit ocioſa, nec bonus ocioſus. Et bonus eſt Deus Pater, qui per bonitatem bonum Filium producit. Et magnitudo quæ eſt ratio magno, quod producat magnum, vt non ſit ocioſa. Qui quidem magnus eſt Pater, qui producit magnum Filium ratione ſuæ magnitudinis, & qui productioni reſpondet, ſecundum quod eſt magnus. Et æternitas eſt ratio æterno, quod æternum producat, videlicet eſt ratio Patri, qui eſt æternitas qui Filium æternum ratione ſuæ æternitatis producit, quæ eſt ei ratio, vt ipſa non ſit ocioſa, nec ipſe ocioſus. Et idem eſt de poteſtate, quæ eſt ratio poſſificanti quod poſſificatum producat, vt in ſe habeat poſſificantem, poſſificabilem & poſſificatum, & etiam poſſificare, ſine quibus eſſet ocioſa. Idem eſt de ſapientia, quæ eſt ratio Patri, quod producat ſapientem, vt ſit intelligere, intelligens & intellectus. Et voluntas eſt ratio volenti, quod volitum & volibilem producat, vt ſit velle, volens & volitus. Et virtus eſt ratio virtuoſo, quod virtuoſum producat ſecundum ſuam rationem, quod ſi non faceret, eſſet virtus ocioſa, & ipſe virtuoſus ocioſus. Et veritas eſt ratio vero, quod producat verum, vt in veritate ſit verificare & verificatum, & quod veritas in omnibus tribus ſit ſuſtentata, & è conuerſo, & idem de gloria, quæ ſecundum ſuam naturam requirit, quod glorioſus glorioſum producat, vt habere poſſit in ſeipſa & de ſeipſa gloriantc, gloriabilem & gloriari. Diſtinctio eſt ratio diſtinguenti à ſe diſtinctum, qui ſiquidem diſtinguens eſt Pater, qui ratione diſtinctionis diſtinctum producit, qui eſt Filius, vnde diſtinctio eſt ratio diſtinguibili, ratione cuius diſtinguibilitatis diuinæ rationes poſſunt eſſe & actus naturales & eſſentiales. Et concordantia ſimiliter eſt ratio ad concordandum actus in productionibus, & quod bonificans ſit in numero vnum idem cum magnificante, & æternificante, & cæteris: & quod bonificatus ſit numero idem cum magnificato, & æternato, & cæteris: & etiam quod bonificare, magnificare, & æternare,

æternate, &c. ſunt in numero vnum idem, & etiam quod omnia quæ diximus concordantiã hab ant in bonitate, magnitudine, æternitate, & cæteris, & in eſſendo vna eadem eſſentia, vna natura, vna Deitas, vnus Deus, & hoc quod diximus de Filio intelligendum eſt de ſancto Spiritu: & quod dictum eſt de bonitate, magnitudine, & æternitate, poteſtate, ſapientia, & voluntate, virtute, veritate, gloria, diſtinctione, & concordantia, intelligitur de principio, medio, fine, & æqualitate. Dignitates diuinæ ſunt inuicem numero vnum idem: ita, quod bonitas eſt idem cum magnitudine & æternitate, & cæteris, in tantum quod numerus eſt vnus ſimpliciter ſine aliqua diſtinctione numeri per eſſentiam, naturam, & Deitatem, & hoc eſt, vt bonitas ſit ita magna, & ita æterna, & potens, &c. per ſeipſam ſicut per magnitudinem, æternitatem, &c. & quod magnitudo ſimiliter per ſeipſam ſit ita propriè bona ſicut per bonitatem, & per ſeipſam ita æterna ſicut per æternitatem, & ſic de aliis: quoniam ſi bonitas & magnitudo non eſſent vnum idem numero, ſequeretur quod in Deo eſſent accidentia: ſicut bonitas quæ eſſet magna accidentaliter per magnitudinem, & non magna per ſeipſam, & magnitudo quæ eſſet bona per bonitatem & non per ſeipſam, & quia in Deo non ſunt accidentia oportet quod dignitates ſint vnum idem numero. Ratio quare dicimus rationes reales eſſe in Deo, & quare ipſas numeramus, inquantum dicimus bonitatem, magnitudinem, æternitatem, &c. eſt ratione actuum, qui non poſſent eſſe, niſi eſſent rationes reales: ſicut bonificare, magnificare, &c. Deo exiſtente bono, magno, & æterno, &c. Et inquantũ eſt bonus per bonitatem, veruntamen ipſe eſt ipſamet bonitas, habet ſe ad bonificare, & idem inquantum magnus eſt, per magnitudinem ſe habet ad magnificare. Et ſic Deo exiſtente ſub iſtis rationibus (vt ita loquar) ſe habet vt Pater ad bonificandum, magnificandum, & ad producendum bonum Filium & magnum, producendo bonũ Filium per bonitatem, & magnũ per magnitudinem. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod rationes non exiſtentes diſtinctæ ſecundum numerum, poſſunt eſſe reales rationes ratione diſtinctionis ſuppoſitorum, videlicet producentis & producti, qui diſtincti ſunt in proprietatibus perſonalibus. Et ſi rationes non eſſent reales per productionem, in qua eſſent ita confuſæ, ſicut ſunt per numerum, Deus non haberet rationem productionis: quoniam non poſſet eſſe diſtinctio in productione, poſtquam ipſe non conſideraret rationem bonitatis ad producendum bonum, nec rationem magnitudinis ad producẽdum magnum, & ſic de aliis, & eſſet ocioſus in ſuis rationibus, quæ rationes non eſſent, niſi eſſet productio: ſicut non ſunt rationes numeratæ ſecundum eſſentiam & ſunt numeratæ ſecundum productionem. Sunt ergo dignitates rationes reales declaratæ, & numeratæ per productionem, & ſunt in vnitate numeri non numerati per eſſentiam Deitatis & naturæ. Et in hoc paſſu eſt valdè declarata beatiſſima Dei Trinitas, videlicet pluralitas diuina ſuppoſitorum, quam eſſe oportet de neceſſitate, vt in Deo ſint rationes reales, propriæ & eſſentiales claræ & numeratæ. Omnes iſtæ rationes bonæ ſunt per bonitatem, & magnæ per magnitudinem, & æternæ per æternitatem, & potentes per poteſtatem, & ſcientificæ per ſapientiam, & amatæ per vo-

luntatem, & virtuoſè per virtutem, & verè per veritatem, & glorioſè per gloriam, & indiſtinctè numero per diſtinctionem: ſed ſunt rationes reales numeratę & clarę per diſtinctionem ſuppoſitorum. Et idem eſt de concordantia rationibus non concordantibus in quantum ſunt vnum idem numero, ſed ſunt concordantes in concordantia ſuppoſitorum. Et rationes principia non ſunt inquantum ſunt vnum idem numero: quoniam poſtquam ſunt vnum idem numero, vna ratio non poteſt eſſe principium alterius: ſed ſunt principia, & vnum principium in principiante producente, qui eſt rationes: & ſunt principiatæ, inquantum productus principiatus eſt ille rationes qui eſt ex illis principiatus & productus. Et etiam actiones non ſunt media per eſſentiam ita, quod vna ſit in medio alterius: cum ita ſit, quod omnes ſint vna ſimplex eſſentia, ſed per naturam medij & diſtinctionis perſonarum eſt in bonitate bonificare, in medio bonificantis & bonificabilis, & magnificare in medio magnificantis & magnificabilis, & ſic de aliis. Et etiam rationes non ſunt plures fines, ſed ſunt vnus finis, ſicut ſunt vna eſſentia, & ſunt fines, ſicut ſunt rationes per productionem: ſicut patet qui ſub fine bonitatis producit bonificatum, & ſub fine magnitudinis magnificatum, & ſic de aliis. Nec rationes ſunt æquales per eſſentiam, quoniam ſi eſſent forét plures & diſtinctæ, videlicet vna ab alia, ſed ſunt per æqualitatem æquales in diſtinctione ſuppoſitorum: ſicut bonitas, magnitudo, æternitas, poteſtas, quæ ſunt ita fontaliter & fecundè in productione & diſtinctione, ſicut ſapientia, voluntas, &c.

De Subſtantia arboris diuinalis.

SVbſtantiam conſideramus eſſe illud ens in quo rationes ſunt ſuſtentatæ, veruntamen dicimus, quod illa & rationes ſunt vna eadem eſſentia, natura, deitas, & Deus: ſed ſubſtantiam conſideramus inquantum eſt ſubiectum rationibus: ſicut bonus bonitati, & magnus magnitudini, & æternus æternitati, & ſic de aliis. Idcirco ſubſtantiam eſſe intelligimus bonum, magnum, æternum & potés, &c. Secundum quod diximus in arbore elementali, truncus in tertium numerum tranſit, ita quod non eſt vna ſpecies cum ſuis radicibus: quoniam ipſe eſt totum, & radices ſunt ſuæ partes. Sed diuina ſubſtantia non tranſit in tertium numerum, vt ipſa ſit in vno numero, & ſuæ rationes & dignitates ſint in alio numero: quoniam ipſa eſt bonitas, magnitudo, &c. & quælibet eſt tota ſubſtantia. Et in hoc ratio noſtra facit differentiam, in quantum intelligimus ſubſtantiam omnium rationum, & intelligimus rationes per ſeipſas claras & inconfuſas, & numerales, & etiam ſubſtantiales, in quantum ſubſtantialiter ſunt rationes enti communi, qui eſt Deus, & qui eſt ſubſtantia. Etiam illæ ſunt communes ſubſtantiæ in vnitate numeri & in diſtinctione perſonarum. Cum ſenſibilitas ſe ſenſui repræſentat ſub ratione coloris, reſpondet ſenſus communis per videre illi repræſentationi, & cum ſe repræſentat ſub ratione ſoni aut vocis, reſpondet ſenſus communis illi repræſentationi cum audire: & ſic de aliis ſenſibilitatibus particularibus, quibus reſpondet ſenſus communis cum particularibus potentiis: ita & multomelius ſic e omni comparatione

cum

cum ſubſtantia diuina tangitur per ſuas rationes, reſpondet illis rationibus: veruntamen non dicimus, quod rationes ſint partes, ſcilicet quod reſpondent ſecundum earum realitatem & numeralitatem in tactu, vt ita loquar, in productione interiori aut in influentia exteriori quam facit creaturis: quoniam ſi tangitur ſub ratione bonitatis ſubſtantia in quantum bona, bonitati reſpondet & producit bonum, vt bonitas habeat in ipſa ſuam fontalitatem & fœcunditatem, & abundantiam. Et cum tangitur per magnitudinem, reſpondet ſubſtantia magna, & producit magnum, vt magnitudo ſuam habeat fontalitatem & fœcunditatem in illo tactu: & ſic de aliis. Idcirco ille qui reſpondet, eſt in illa ſubſtantia Pater producens Filium: & quia tangitur per bonitatem, producit ipſum ex bonitate: & quia tangitur per magnitudinem, ipſum producit ex magnitudine, & de ſua propria bonitate & magnitudine. Idcirco filius eſt productus bonus & magnus, & eſt bonus de bonitate, & magnus ex magnitudine. Et quia productus eſt de tota bonitate & de tota magnitudine, remanet cum patre vna eadem bonitas, & vna eadem magnitudo, & idem eſt de æternitate & aliis. Cum diuina ſubſtantia tangitur per homines bonos, qui faciunt bona opera propter amorem Domini noſtri, diuina bonitas tangit ſubſtantiam: quæ quidem ſubſtantia quæ eſt Deus, reſpondet per ſuam bonitatem bonitati creatæ influendo gratiam bonitatis. Et hoc idē cum tangitur per magnitudinem, in quantum homines magna bona faciunt, & plura propter Dominum noſtrum, magnitudo diuinam ſubſtantiam tangit, & ſubſtantia reſpondet influendo hominibus ſuis ſeruitoribus magna bona & plura. Et idem de æternitate & cæteris. Et cum homines mali tangunt ſubſtantiam faciendo malum, iuſtitia tangit ſubſtantiam quę tangit homines malos cum vindicta faciendo illis malum pœnæ. Et ſi mala ſunt magna, iuſtitia pœnas multiplicat. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo Deus reſpondet iuſtis & peccatoribus, ſecundum quod eſt tactum per rationes ſuperiores & inferiores. Diuina ſubſtantia inſenſibilis eſt: quoniam non eſt de rebus corporalibus, & eſt inimaginabilis, quoniam non habet figuram circularem, quadrangularem, neque triangularem, nec habet aliquam conditionem, per quam ſentiri poſſit ſubſtantialiter nec accidentaliter: cum ita ſit, quod ipſa ſit infinita, & æterna: nec etiam ſubſtantia eſt compoſita de partibus, nec de aliqua alia re. Quoniam ens æternum & infinitum, & quod non habet in ſe aliquod accidens compoſitum eſſe non poteſt, & maximè cum ſit pura ſimplicitas, & in puro ſimplificare producente vna ſimplici perſona quæ eſt pater, de tota ſua ſimplicitate aliam perſonam, quæ eſt Filius, & hoc idem de ſancto Spiritu. Idcirco nulla ſubſtantia quæ ſit ſimplex, & in qua ſit ſimplificare cum æternate & infinitate, compoſita eſſe poteſt, cum ita ſit, quod ſimplicitas, & compoſitio contrarientur.

De Perſonis diuinis arboris diuinalis.

BRANCHÆ arboris diuinalis perſonales ſunt proprietates: videlicet paternitas, filiatio, & paſſiua ſpiratio, & ſunt in ſubſtantia ſecundum naturam dignitatum, & ſubſtantia eſt in ipſis ſuſtentata, ſecundum

cundum quod eſſentia in ſuis eſſentialibus concretis ſuſtentatur. Et ex iſtis branchis,vt ita loquar, tractare proponimus in hunc modum, videlicet in applicando dignitates cuilibet proprietati perſonali ſecundum ſuas conditiones & naturam cuiuſque perſonæ, & etiam oſtendere numerum trinalem perſonarum. Et hoc facimus ad bene declarandum hanc arborem, quamuis ſatis ſufficienter ſumus locuti de Trinitate in arbore apoſtolicali.

De Paternitate diuinali.

DEus eſt bonus, & in hoc quod ſua bonitas eſt ei ratio quod faciat bonum, appellamus bonum, facere bonum producere habet ſe Deus ad faciendum bonum. Et quia ſua magnitudo eſt ei ratio, quod faciat magnum, appellamus magnum facere producere magnum. Et hanc locutionem tenemus in toto hoc proceſſu. Deus qui eſt magnus, ſe habet ad producendum magnum, & ita reſpondet ſubſtantia æqualiter duabus rationibus in producendo magnum bonum. Illum magnum bonum ex alio producere non poteſt, ſed de ſeipſo: quoniam ſua magnitudo quæ eſt infinita, tota ſe habet ad eſſendum:ratio, quod magnus infinitus ſit productus, & hoc idem de bonitate. Et quia nulla alia ſubſtantia eſt infinita: ſed ſubſtantia quæ eſt Deus, oportet quod Deus producat de ſeipſo magnum bonum infinitum: & idem de æternitate, quæ eſt ratio æterno, quod producat æternum bonum. Et quia alia æternitas nõ eſt, ſed tantummodo æternitas Dei: oportet quod ſubſtantia ſe habeat vt ſuppoſitum æternans quod de ſeipſo bonum æternum producat. Et hoc idem de poteſtate, quæ eſt ratio potenti, quod bonum poſſitum producat. Et idem de ſapientia, quæ eſt ratio ſapienti, quod bonum ſcitum producat. Et voluntas amoroſo ſiue amanti quod producat bonum amatum. Et virtus virtuoſo, quod producat bonũ virtuoſum. Et veritas vero, quod verũ bonũ producat. Et gloria glorioſo, quod glorioſum bonum producat, & diſtinctio diſtinctionanti, quod diſtinctum bonum producat, & concordantia concordanti, quod producat bonum concordatum. Et principium principianti, quod producat principiatum bonum. Et medium medianti, quod bonum mediatum producat. Et finis perficienti, quod bonum perfectum producat. Et æqualitas æqualificanti, quod bonum æqualificatum producat. Sicut omnes rationes ſe habent ad Deum ſecundum eorum naturam,& commune ſuppoſitum ſecundum ſuam naturam, reſpondet illis rationibus in producendo bonum, reſpõdet omnes rationes ad producendũ bonum. Et idem de productione magni,& de productione æterni. Et ſic de omnibus rationibus, quæ reſpondent cuilibet ſingulariter & communiter,& commune ſuppoſitum ſimiliter quod eſt Deus, & quod ſe habet ad reſponſionem, vt pater, quoniam de ſe habet producere, productum ſecũdum quod omnes rationes requirunt. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus, ſecundum quem dignitates ſunt rationes,ex quibus eſt proprietas paternalis, quæ eſt producens, reſpondens, complens, & obediens rationibus: exiſtente, vt ita loquar,paternitate communi ſub ipſis, ſecundum quod requirunt in productione. Et oportet quod ſit pater,quia de ſeipſo habet reſpondere omnibus rationibus, quoniam ex alio ſubiecto non poſſet ſufficere, ſecundum quod rationes

rationes requirunt. Et quia inter producentem & productum, quæ ſunt in ſummitate rationum, oportet eſſe maiorem viciniam, & participationem, concordantiam, naturam & amãtiam: oportet quod ſit per generàtionem, quoniam alia productio quæ non eſſet per generationem, ſufficere non poſſet reſponſionibus rationum. Eſt ergo probata paternitas per quam intelligimus primam brancham huius arboris. Deus eſt bonus: & ſua bonitas eſt ei ratio, quod faciat bonum, & ſi Deus rationi non reſponderet, ratio eſſet ocioſa, & ipſe eſſet ocioſus, & virtus reſponſioni deficeret, & magnitudo bonitati, & finis, veritas, & gloria, poteſtas, ſapientia, & voluntas deficerent bonitati & communi ſuppoſito, & ſi reſponſionem faceret tantummodo in ſubiecto creato & non in increato, reſponſionem facit extra & non intra. & deficerent infinitas & æternitas rationibus, & è conuerſo, quod eſſet malum, & contra bonitatem, & contra omnes rationes, quod eſt impoſſibile. Eſt ergo reſponſio intra ſubſtantiam increatam, & eſt per productionem producentis & producti. In ſubſtantia milij quæ eſt in multum parua quantitate magnitudinis, bonitatis, eſt bonitas ratio naturali agenti, quod bonum producat ex illa ſubſtantia, & magnitudo ſimiliter eſt ratio agenti naturali, quod ex illa ſubſtãtia magnum bonum producat. Et ſi ſubſtantia ſit in terra, & conditiones habet, quæ conueniunt reſponſionibus, ſequitur productio & reſponſio, & facit multiplicationem, quæ bona eſt & magna: inquantum ex grano milij eſt arbor producta, quæ conditiones habet, quas diximus de arbore vegetali. Vnde cum magis proprium ſit illi eo magnum bonum producere, quia ipſe maius bonum eſt, quam producere minus bonum: & milio eſt magis proprium, minus bonum producere quam maius, quia in ipſo eſt paruum bonum: veruntamen maius bonum producit quam illud eſt, inquantum arborem in actu producit cum pluribus branchis, ramis, foliis, floribus, & fructu: quanto magis Deus, qui eſt magnus, bonus infinitè: inquãtum Pater, Filium æqualem producit ſibiipſi, ſecundum quod rationes requirunt.

De Filiatione diuinali.

Filiatio eſt ſecunda brancha huius arboris: & eſt ſecunda, quia rationes ante ſe habent ſecundum naturam ad producentem, quam ad productibilem ſecundum ordinem productionis: veruntamen non dicimus, quod in illa anterioritate ſit tempus, neque motus, neque maior nobilitas vnius perſonæ quam alterius: & hæc proprietas filialis eſt ita ſub rationibus per modum paſſionis: ſicut proprietas paternalis per modum actionis, videlicet bonitas eſt ratio bono, quod producat bonum: & ſic ratio ſe habet dupliciter communi ſuppoſito, quoniam vno modo ſe habet ad illud per actionem, & per alium modum per paſſionem: vt ita loquar. Idcirco commune ſuppoſitum dupliciter reſpondet rationi bonitatis: quoniam per vnum modum ſe habet vt agens, & per alium vt patiens: & inquantum ſe habet vt agens, ſe habet vt bonificans: & inquantum ſe habet vt patiens, ſe habet vt bonificabilis. Et quia magnitudo eſt in illa ratione, facit quod bonificans ſit magnus: & facit bonificabilem eſſe magnum. Idcirco bonificans, quia tangitur per magnitudinem, producit de ſeipſo, & de ſua bonitate bo-

nificatum:quoniam ſi de ſeipſo ipſum non produceret,bonificatus non eſſet magnus, nec ipſe ſubſtantiam haberet, in quo magnam haberet actionem. Et in hac productione æternitas eſt ratio,inquantum durare facit bonificantem & bonificabilem,ſimiliter & in hoc eſt diſtinctio ratio,vt bonificãs æternaliter ſit diſtinctus à bonificabili, & bonificabilis ab ipſo, intantum quod vnus non ſit alius: & hoc æternaliter, vt æternitas faciat durare diſtinctionem. Etiam poteſtas eſt ratio quod bonificans poſſit eſſe diſtinctus à bonificabili, & bonificabilis à bonificante,& quod bonificans æternaliter producere poſſit bonificabilem,bonificatum:& ad hoc concurrunt ſapientia,voluntas,&c. ſecundum hoc quod dictum eſt de magnitudine,æternitate, poteſtate, idcirco filiatio eſt proprietas perſonalis per omnes rationes: quæ ita ſe habent ad illam paſſiuè, ſicut ad proprietatem paternalem actiuè. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod quælibet dignitas ſecundum vnum modum eſt ratio per actionem,& per alium eſt ratio per paſſionem. Veruntamen non dicimus, quod rationes ſe habent ad paſſionem materialiter:cum ita ſit,quod ipſæ ſint formæ ſimplices, & non plures,ſed vnum eſt alia in numero,ſecundum quod in proceſſu dignitatum dictum eſt. Et ſicut bonitas eſt vna ratio duplex, inquantum dupliciter ſe habet ad ſuppoſitum, vt dictum eſt:ita vna eadem forma ſe habet dupliciter ad commune ſuppoſitum: vt ſit formans & formabile: ſicut lumen de lumine, & Deus de Deo, exiſtente duplicitate formæ in perſonis ſuſtentata, & vnitate formæ in communi ſuppoſito, idcirco forma eſt de forma & non de materia, nec de paſſione materiali. Filius eſt bonificatus & bonificabilis:bonificatus eſt, vt non remaneat in potentia, & quod ſit in puro actu completus: & remanet bonificabilis, vt dignitates ſint rationes in æternitate æternaliter producenti & productibili,videlicet Patri & Filio. Et Pater,quamuis Filius ſit productibilis, non addit aliquid Filio, poſtquam Filius æternaliter eſt productus, & de æternitate & infinitate,& de omnibus aliis formis productus. Nec Pater addit in ſeipſo aliquam rem,quoniam in ſubſtantia infinita & æterna non cadit additio,nec ſcindit, nec diminuit,nec diuidit aliquam rem de ſeipſo, licet de ſeipſo producat Filium. Et has tales conditiones Patris & Filij requirunt rationes quælibet ab alia, & à natura eſſentiæ, quæ eſt communis ſubſtantia,quæ reſpondet illi requiſitioni, ſecundum quod per rationes eſt tacta. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus, ſecundum quem in diuinis rationibus ocioſitas eſſe non poteſt.

De Spirabili proprietate diuinali.

IN creatione eſt creare, de creante & creabili:de creante formaliter, & creabili materialiter. Formaliter de creante: inquantum producit creaturam de nihilo,materialiter:inquantum producit creare de creabili. Tamen creatura creare non producit:quoniam eſſet creans, ſed eſt potentia paſſiua, de qua produci poteſt creare, exiſtente potentia ſubiecta ipſi creare in illo tempore, quo producitur per creantem. Et hunc ordinem habent aliquæ creaturæ in operando artificialiter: ſicut in arbore rationali, in qua agens artificialis producit operari de operabili: ſicut faber qui inquantum clauum ex ferro producit, operari ex operabili producit,quod quidem ope-

rari non eſt de eſſentia operantis, ſed in creaturis ſecundum curſum naturalem non eſt ita: ſicut in planta in qua generare eſt de eſſentia generantis & generabilis, generante producente de ſeipſo,& generabili generare tunc,cum generatur pomũ aut equus: & ſic de cæteris ſubſtantiis productis naturaliter. Et iſte ordo eſt ſpeculum, in quo repræſentatur ordo naturalis ſuperior: de quo dictum eſt in propria brancha,& ſecunda huius arboris. Idcirco ſecundum hoc,quod dictum eſt: in iſto proceſſu inquirere volumus, naturam & modum tertiæ branchæ ſecundum hunc modum. Diuina bonitas eſt ratio bono,qui eſt Deus, tripliciter, quod agat bonum: videlicet quod producat bonum.primo,inquantum eſt ei ratio, quod ſit agens:& per hunc modum agens eſt Pater: ſecundo, inquantum eſt ratio Patri, quod bonificabilem producat, qui eſt Filius: tertio,inquantum eſt ratio Patri & Filio, quod bonificare producant,quod eſt ſanctus Spiritus. Veruntamen non dicimus bonificare, quod eſt Pater & Filius in generare,ſed bonificare quod eſt ſanctus Spiritus. Et ex hac materia largius loquemur in ramis huius arboris. Habet ſe ergo bonitas tripliciter bono, qui reſpondet rationi tripliciter:intantum quod in hac reſponſione eſt numerus ſingularis,& numerus dualis,& numerus ternalis. Singularis:inquantum vnus eſt Pater, alius eſt Filius, alius eſt Spiritus ſanctus. Dualis: inquantum vnus eſt Pater, & alius eſt Filius, & Pater & Filius ſunt vnum bonificare amborum:ſicut vnũ eſt generare amborum. Ternalis: inquantum Pater ſe habet ad Filium, & Filius ad Patrem ſub ratione bonificandi æqualiter, quia bonitas eſt ambobus æqualis ratio:& quia Filius non bonificat Patrem, habent ſe æqualiter Pater & Filius ad aliud bonificare, quod eſt ſpirare, in quo reſpondent bonitati ſpirando Spiritum ſanctum, qui eſt tertia perſona:vt dictum eſt:& etiam melius declarare volumus ſecundum hunc modum,quod eſt tertia perſona. Faber quando facit clauum, ante martellum mouet quam clauum. Idcirco prius ſe habet ad operari,quam quod clauus ſit operatus: ſequitur ergo quod operari inſtrumentum ſit operantis & operabilis. Sed in perſonis diuinis non eſt ita,quoniã ſi Pater ſe haberet ante ad ſpirandũ,ſiue ad ſpirare quã ad Filiũ,ſpirare eſſet inſtrumẽtũ:ſicut operari inſtrumẽtum eſt in fabricatione, & eſſet bonificare ipſius ſpirare inſtrumentum, & non eſſet de eſſentia filij: ſicut operari fabri, quod non eſt de eſſentia claui, habet ſe ergo Pater ad Filiũ, & Filius ad Patrem, & ſecundum iſtum reſpectum amborum,& æqualem reſpectum ſub ratione bonitatis ſe habent ambo ad ſpirãdum in ſpirando Spiritum ſanctum, qui eſt tertia perſona, inquantum eſt conſona antecedentis, qui eſt reſpectus Patris & Filij, & æqualiter in in reſponſione bonitati ſub ratione bonificare ſiue bonificandi. Et in hoc paſſu poteſt intelligi error in quo ſunt Græci, qui non credunt,quod ſanctus Spiritus exeat à Filio, ſed ex Patre tãtummodo. Secundum exẽplum quod dedimus de bonitate in inquirendo tertiam perſonam, poteſt dici de magnitudine,æternitate, poteſtate & cæteris, quoniam omnes dignitates ſunt rationes communienti tripliciter:ſicut magnitudo, quæ eſt ratio in magnificante,& in magnificabili,& in magnificare, & hoc idem per magnificãtem, & per magnificabilem, & per magnificare, & hoc idem de magnificante

magnificabili & magnificare, & ad magnificantem, magnificabilem & ad magnificare, & etiam [illegible] natura & modo magnificationis. Et idem de æternitate & cæteris dignitatibus. Idcirco omnes dignitates ſunt ſub vna paſſiua ſpiratione quæ eſt proprietas perſonalis & conſtituta de [illegible] poſitione quam facit commune ens dignitatibus ſecundũ actiuam ſpirationem, propter quam dignitates requirunt paſſiuam ſpirationem, vt actus eorum eſſe poſſint inter Patrem, & Filium.& Spiritũ ſanctũ, inter quem, ſcilicet Patrem & Filium eſſe non poſſent: cum ita ſit, quod Filius Patrem non bonificat, nec ipſum magnificat, quia ipſe totus bonificatus eſt & magnificatus per Patrem: ſed inquantum Pater & Filius bonitati reſpondent in bonificando, & magnitudini in magnificando, habent ſe ad bonificare & ad magnificare in bonificando & magnificando ſanctum Spiritum. Et in hoc paſſu beata Dei Trinitas valde clarè ſignificatur.

De Numero ternali diuinali.

IN bonitate non poteſt eſſe magnitudo, ſine eſſentialibus concretis, in quibus ſit ſuſtentata, & cum ipſis vna natura remaneat, & vna eſſentia. Quæ quidem ſunt bonificans, bonificabilis & bonificare, & quod vnus ex iſtis bonitate alium producat, & ambo tertium: quoniam ſine iſtis non haberet ſubiectum, in quo eſſet ſuſtentata: nec poſſet eſſe in puro actu, quoniam bonificare habere non poſſet, nec poſſet eſſe: quod ſi eſſet, oporteret quod eſſet in potentia in alia ſubſtãtia ſuſtentata, & quod bonificans, bonificabilis, & bonificare non eſſent de ſua eſſentia, & ſic eſſet parua cõtra magnitudinem, quod ei [illegible] malum, quod eſt ſuum contrarium, & eſſet in priuatione puri actus contra æternitatem, & non haberet [illegible] poteſtatem eſſentialem & deficeret poteſtas, quæ in ipſa ſcibilis non [illegible] nec amabilis. Et hoc idem de [illegible], veritate & gloria, &c. quæ bonitati deficerent, & ipſa omnibus deficeret: quoniam poſtquam eſſet in defectu non poſſet omnibus dare complementum. Et huiuſmodi bonitas in Deo non eſt. Eſt ergo ſua bonitas purus actus, & habet eſſentialia concreta quæ ſunt tria, videlicet bonificans, bonificabilis & bonificare. Et cum omnibus iſtis tribus eſt ratio magna, æterna potens, ſcibilis & amabilis, &c. Sũt ergo tres perſonæ ſub ratione bonitatis, & ſecundum quod iam dictum eſt & probatum, inquirẽdo proprietatem paternalem & filialem, & proprietatem ſpirabilem. Et ſicut oportet ꝙ ſint tres perſonæ & non minus ratione bonitatis, ita oportet quod ſint tres & nõ minus ratione magnitudinis, quæ eſt magna, quia in ſe habet eſſentialia concreta, videlicet magnificãtem, magnificabilem & magnificare, ſine quibus non poſſet eſſe magna, & hoc idem de æternitate, quæ non poſſet eſſe magna ſine eſſentiali æternificante, æternificabili & æternificare, & ſic de magnitudine aliarum dignitatum. Qui in bonitate adderet quartum, aut quintum, aut plura ſuppoſita, quæ eſſent ſimpliciter de ſua eſſentia: ſicut ſunt tria, de quibus dictum eſt, eſſet parua & non magna: quoniam ſi haberet duos bonificantes, videlicet duos patres, deficeret magnitudo cuiuſlibet in fine: quoniam maior eſt vnus pater in fine bonitatis quam duo patres, ſi vnus ſufficiat toti fini bonitatis ſub ratione proprietatis paternalis. Quoniam ſi forent duo patres, forent diſtincti &

toti

toti fini bonitatis vna proprietas paternalis, videlicet vnus pater ſufficere non poſſet, imo indigeret habere duos aut plures: ſicut toti ſpeciei humanæ, cui non ſufficit vnus Martinus, eſſet ergo bonitas defectiua ſi haberet in ſe duas paternitates, videlicet duos patres, & ſic non eſſet magna. Et ſi nõ eſſet magna, oporteret quod eſſet parua, cum ita ſit quod paruitas & magnitudo ſint contraria. Et idem de duabus filiationibus, & duabus ſpirationibus. Non ſunt ergo plures tribus proprietatibus perſonalibus in diuina bonitate, & idem de diuina magnitudine, æternitate, & aliis. In bonitate diuina extranea proprietas eſſe non poteſt, quæ non ſit bonificans, bonificabilis, nec bonificate: quoniam bonitas eſt plena omnibus tribus, & ſecundum ſuam naturam plures proprietates non requirit, nec plena poteſt eſſe ſine ipſis, vt dictum eſt: ſicut corpus, cui ſufficit longum, amplum & profundum, ex quibus fit rotundum quadrangulum & triangulum, quod ſiquidem corpus pluribus menſuris non indiget, nec poterit eſſe ſine tribus mẽſuris. Eſſet ergo ſuperfluitas, ſi diuina bonitas indigeret habere extraneam proprietatem, quæ non eſſet bonificans, bonificabilis & bonificare. Non eſt ergo quarta perſona, nec plures tribus in bonitate diuinali. Et idem de diuina magnitudine, æternitate, & aliis Bonificans, bonificabilis & bonificare ſunt diuina bonitas, & bonitas eſt omnes tres ita, quod vna eſt eſſentia, natura, & numerus. Idcirco non ſequitur tertius numerus: ſicut fit in homine, aut in alia ſubſtantia creata: quoniam in hoc quod anima & corpus non ſunt de vna eſſentia, nec natura, tranſit homo in tertio numero, qui eſt totum: & anima, & corpus ſunt ſuæ partes. Et quia pars non eſt totum, nec totum eſt pars, & vnus numerus in toto & alius in parte: & multiplicatur, ſecundum quod partes ſunt plures. Sed hoc non eſt in bonitate diuina: cum ita ſit, quod bonificans ſit totã bonitas, & tota bonitas ſit bonificans, & bonificabilis ſit de tota bonificante & de tota bonitate, & bonificare, de tota bonitate, & de toto bonificante & bonificabili, & bonitas ſit omnes tres, & omnes tres ſint bonitas: idcirco nõ ſunt partes bonitati, quoniam quilibet eſt tota bonitas: & bonitas eſt quilibet: non oportet ergo dicere, quod bonitas ſit in quarto numero, quoniam exire non poteſt de numero omnium trium, poſtquam illi tres non ſunt ſuæ partes, & quilibet eſt tota bonitas: & idem de magnitudine, æternitate, &c. Quia bonitas, magnitudo, & cæteræ diuinæ dignitates ſunt vnum idem numero, vt iam dictum eſt in radicibus huius arboris: non eſt in diuina eſſentia vnus bonificans, & alius magnificans, nec alius æternificans: imo ſunt vna eadem proprietas paternalis, quæ non multiplicatur in pluribus paternitatibus: quãuis rationes ſint plures, plures ſunt per modum productionis, quæ eſt per generare & ſpirare, inter quas eſt diſtinctio: vt dictum eſt, non ſunt plures, inquantum vna eſt alia, idcirco non fit multiplicatio inter Patrem & Patrem: cum non ſit niſi vnus Pater, qui eſt bonificans, & magnificans, æternificans, &c. Et bonificans ratione bonitatis, & magnificans ratione magnitudinis, & æternificans ratione æternitatis, &c. & idem intelligitur de bonificabilitate, magnificabilitate, æternificabilitate, &c. & de bonificare, magnificare, &c.

De Generatione & ſpiratione.

GEneratio & ſpiratio ſunt rami huius arboris, quoniam ſecundum ramos arboris rationalis & angelicalis ſignificantur iſti rami, in quibus tenere proponimus modum quem tenuimus in brãchis: ita videlicet quod ſicut poſuimus ſubiacentiam, & ſubintroitum actuum dignitatũ ſub brãchis, ita proponimus ſubmittere illos eoſdem actus ſub generare, & ſpirare, & intelligere, & amare, videlicet ſub generare per intelligere, & ſub ſpirare per amare, ſiue per amorem.

De Generatione.

DIuina ſapientia requirit ſuam fœcunditatem, & fontalitatem à ſapiente, qui eſt Deus: & tangit ipſum tripliciter, ſecundum quod eſt ratio intellectiuo, intelligibili, & intelligere. Et ſapiens, qui tactus eſt per rationem, reſpondet vt intelligens, intelligibilis, & intelligere: & tunc ſeipſum intelligit. Et quia intelligit ſeipſum eſt intelligens: & quia ſe intelligit, eſt intelligibilis: quoniam ſi intelligibilis non eſſet: non poſſet ſe intelligere. Intelligit ergo ſeipſum, & habet in ſe intelligere: ſine quo non poſſet eſſe intellectus, nec intelligens, nec intelligibilis. Facit ergo reſponſionem ſapientiæ ſecundum ſuam proprietatem & naturam illius, & reſpondentis facti per illam. Reſponſioni quam ſapiens facit rationi ſapientiæ, omnes dignitates æqualiter concurrunt cum ſuis actibus, quæ requirunt in illo factu ſuam fœcunditatem, fontalitatem & naturam: ſicut bonitas, quæ requirit, quod illud intelligere ſit bonum: vt in illo ſit bonificare, & magnitudo requirit, quod ſit magnum: vt in illo ſit magnificare: & æternitas requirit quod ſit æternum, vt in illo ſit æternare, & ſic de cæteris actibus, & quia intelligere & bonificare ſunt in reſponſione bonificans, & bonificabilis, ex quibus eſt bonificare, & quia in reſponſione eſt magnificare, ſunt in illa magnificans & magnificabilis, ex quibus eſt magnificare. Et quia in reſponſiono eſt æternate, ſunt in illa æternans & æternabilis, ex quibus eſt æternare, &c. Sunt in intelligere bonificans, bonificabilis, & bonificare. Bonificans eſt intelligens, & non bonificat ſeipſum, quoniam iam bonus eſt, veruntamen intelligens, qui eſt bonificans, intelligit ſeipſum. Et in hoc puncto adeſt diſtinctio, & incipit eſſe generatio, & productio: veruntamen non dicimus, quod principiet in tempore, ſed in natura diſtinctionis, & reſponſionis, in tantum quod bonificans & intelligens ſunt vna proprietas generatiua, bonificatiua, & intellectiua. Et diſtinctio eſt, in quantum intellectiuus per bonificatiuam proprietatem non bonificat ſeipſum: ſed intelligit ſeipſum. Et in quantum habet remanere vnum ſuppoſitum cum bonificatiuo, bonificatiuus ſeipſum bonificat in alio, & ſic concipitur verbum, quod eſt Filius, & remanet fœcunditas bonitatis, & fœcunditas ſapientiæ, & ſunt bonificare, & intelligere in ramo, quem appellamus generatio aut generationem. Deus intelligit ſeipſum cum magnitudine: ſed non magnificat ſeipſum: quoniam iam magnus eſt: & vt magnificare ſit ita magnum ſicut intelligere, tranſit magnificare in aliud per intelligere, & vt ſit æquale ipſi intelligere. Et in hoc puncto adeſt diſtinctio, vt ſit magnificare ita magnum ſicut intelligere. Et ad eſſe diſtinctionis & æqualitatis eſt generatio

& pro

& productio, & æquales remanent in fœcunditate, & fontalitate duæ rationes, videlicet ſapientia & magnitudo, quæ habent ſuos actus in generatione. Deus intelligit ſeipſum cum æternitate, non tamen æternificat ſeipſum: quoniam iam eſt æternus. Et quia intelligit ſeipſum, adſunt diſtinctio, æqualitas, & concordantia, in tantum quod intelligendo ſeipſum, in alium ſeipſum æternificat & remanet æternus & intellectus, & alius diſtinctus ab intelligente, & eſt intelligibilis, & hoc facit diſtinctio, & etiam æqualitas vt æternare, & intelligere ſint æqualia in fœcunditate, & fontalitate, & natura: & hoc idem facit concordantia, per quam concordata ſunt in diſtinctione, & æqualitate per productionem, & generationem, quam eſſe oportet per æternificationem, vt fœcunditas æternitatis æqualis ſit fœcunditati ſapientiæ: & quod facere poſſit exiſtere & d rare ſub certa proprietate & determinata intelligentem & æternantem, & ſub alia certa proprietate & determinata, æternificabilem & intelligibilem, & ſic ſunt æternare & intelligere ſub generare, illo generate exiſtente per æternare, & intelligere. Deus intelligit ſeipſum cum poteſtate: quoniam ſine poteſtate ſe intelligere non poſſet. Et quia Deus ſeipſum non poſſificat, quoniam iam eſt potens, in quantum poteſt eſſe intelligens tranſit ad poſſificandum alium & etiam intelligendum, vt in illo tranſitu ſit æqualitas fontalitatis ambarum rationum. Et ſic adeſt diſtinctio & etiam æqualitas, & incipit diſtinctio alietatis, in quantum intelligens intelligit alium intelligendo ſeipſum. Et oportet quod intelligat de neceſſitate alium, vt poſſificans, qui non poteſt ſeipſum poſſificare, alium poſſificare poſſit. & ſic ſunt poſſificare & intelligere æqualiter ſub generare. Deus intelligit ſeipſum cum virtute, ſed non virtuificat ſeipſum, quoniam iam intelligens virtuoſus eſt. Et quia oportet quod virtuificare æquale ſit intelligere, adeſt diſtinctio, & tranſire facit virtuificare in obiectum virtuificabile, generabile, ad quod trãſit ſcire, vt ſit obiectum ſcitum in tantum per ſapientiam & intelligere, ſicut per virtutem & virtuificare: & ſic virtuificare & intelligere æqualiter ſunt ſub generare: & generare æqualiter ex ambobus. Deus intelligit ſeipſum cum veritate, veruntamen ſeipſum non verificat, quoniã verus eſt. Et quia oportet quod verificare æquale ſit intelligere: & intelligens ſeipſum verificare non poteſt, tranſit ad verificabile, vt in ipſo ſit verificans, idcirco oportet quod tranſeat ad intelligibilem diſtinctum cum diſtinctione, quæ iuuat: & ſic ſunt vnum idem intelligibile & verificabile, & remanet vna potentia obiectiua, quæ eſt intellectiua, verificatiua & diſtinctiua, & ſequitur verificare, intelligere, & diſtinctionare, quæ æqualiter ſunt ſub generare & producere: ſine quo verificans non poſſet æqualitatem verificare ipſi intelligere, ſi non tranſiret ad verificabilitatem, intelligibilitatem, & diſtinctionabilitatem ſecundum naturam obi ctandi, & æqualificãdi obiectum cum actibus trium rationum, & cum earum actiuitate. Deus intelligit ſeipſum glorioſum, & non glorificat ſeipſum: quoniam iam eſt gloria, quæ requirit quod glorioſus habeat gloriari æquale intelligere. Idcirco oportet quod Deus reſpondeat rationi gloriæ: & eſt glorians alium, qui eſt gloriabilis: & ſic eſt gloriari, quod eſt de gloriante & gloriabili æquale ipſi intelligere, quod oportet eſſe ex-

ſe ex-

ſe ex intelligente & intelligibili: quoniam æquale eſſe non poſſet ipſi gloriari, ſi non eſſet ex ambobus. Et in hoc puncto adſunt diſtinctio & æqualitas: adeſt diſtinctio, vt ſit diſtinctionare inter gloriantem, & gloriatum: intelligentem & intellectum. Adeſt etiã æqualitas, vt gloriari & intelligere ſint æqualia: & ſic ſunt gloriari & intelligere ſub generare. Deus intelligit ſeipſum eſſe Deum, eſt ergo per ſapientiam intelligens: & Deus intelligibilis eſt per deitatem: & non poteſt deificare ſeipſum, quoniam iam Deus eſt, nec ſuam deitatem in pluribus deitatibus diſtinctionare poteſt, quoniam diuiſibilis eſſet in pluribus diis Et quoniam oportet quod deitas ſit rationalis: ſicut ſapientia, ita requirit à Deo deificare: ſicut ſapientia à ſapiente requirit intelligere Idcirco adeſt diſtinctio cum diſtinctionare: & tranſit deificare ex deificante ad deificabilem: ad quem oportet quod tranſeat intelligere ex intelligente ad intelligibilem cum diſtinctionare: quod ſit inter ambos, vt deificare & ſcire æqualia poſſint eſſe: & ita ſunt deificare & ſcire æqualiter ſub generare cum diſtinctionare: quod eſt actus diſtinctionis ita fontaliter ſicut intelligere ſapientiæ & ſicut deificare, quod eſt actus deitatis. Deus intelligit ſeipſum, & oportet quod concordantiam intelligat inter intellectum, intelligibilem & intelligere: quoniam ſi concordantia deficeret, non haberet cum quo remotus eſſet à contrarietate: ſicut per bonitatem cum qua remotus eſt à malitia, & cum magnitudine à paruitate: & ſic de aliis: oportet ergo quod concordantia ſit inter intelligentem, intelligibilem, & intelligere. Concordantia ibi eſſe non poteſt ſine concordante, concordabili & concordare: eſt ergo concordantia ita fontaliter ratio Deo per concordare: ſicut ſapientia per intelligere. Oportet ergo diſtinctionem adeſſe per quã vnus ſit concordans, & alius concordabilis: quoniam ſine illa non poſſet eſſe concordare. Et quia concordare oportet eſſe æquale ipſi intelligere, ita oportet ſapientiam tranſire ad intelligibilem per diſtinctionem & diſtinctionare: ſicut concordantia ad concordabilem: & ſic ſunt concordare & intelligere æqualiter ſub generare & producere. Deus intelligit ſeipſum, & ſeipſum intelligere non poteſt ſine intelligente, intelligibili & intelligere. Et ſi intellectus non ſit principium intelligibilis, intelligere non poteſt eſſe principium amborum: & principium deficit in intelligere, quod ſiquidem intelligere non habet, cum quo remotum ſit à principio ignorantiæ. & intelligere remotius eſt à malitia per bonitatem, & à paruitate per magnitudinem, quam ab ignorantia cum principio ipſius intelligere: & ſic intelligere propinquum ignorantiæ poteſt eſſe, inquantum non eſt de natura principij: quæ propinquitas eſt impoſſibilis. Eſt ergo intelligere principium eſſentiale & naturale, cum quo intelligere remotum eſt à principio ignorandi, quod in diuino intelligere non poteſt principiare, poſtquam intelligere eſt principiare, diuini principiãtis & principiabilis. Et quia Deus eſt principiũ, vt probatum eſt: non principiat ſeipſum, inquantum eſt principiãs, & quia principiare oportet eſſe æquale ipſi intelligere, oportet quod principiare tranſeat de principiante ad principiabilem, & remaneat inter ambos: & hoc non poteſt facere ſine iuuamine diſtinctionis, quæ ſit inter principium, principiãtem & principiabilem, quam oportet eſſe inter intelligentem & intelligibi

telligibilem. Et ita ſunt æqualiter intelligere & principiare, ſub generare & producere. Deus intelligit ſeipſum: & intelligit, quod intelligere ſit in medio intelligentis & intelligibilis, idcirco eſt clarum & clarificatum intelligere: quoniam eſt intellectum eſſe in medio intelligentis & intelligibilis. Et ſi intelligens medium non intelligit inter ſe ipſum, & intelligibilem non habet: cum quo poſſit intelligere ſeipſum, nec intelligibilem: quoniam in priuatione medij eſt priuatio intelligendi. Non intelligit ergo Deus ſeipſum, nec intelligit ſeipſum eſſe intelligentem, nec eſſe intellectum: quod eſt impoſſibile. Eſt intelligere reale medium, quod eſt inter intelligentem & intelligibilem: cui meditationi adeſt diſtinctio, quæ ſe ponit in medio intelligentis, & intelligibilis cum diſtinctionare, & per diſtinctionare. Et ſic intelligere, mediare, & diſtinctionare æqualiter ſunt ſub generare, quod eſt ex illis, & in illis, & per illa, & in vno eodem numero cum illis. Deus intelligit ſemetipſum: & ſicut ſua ſapientia requirit ſecundum ſuam fontalitatem intelligentem, intelligibilem & intelligere, ita finis qui eſt complementum à Deo fontaliter requirit perficientem, perfectibilem & perficere. Deus ſeipſum complere non poteſt, quia iam plenus eſt, ſed quia oportet quod reſpondeat rationi finis, & fontalitati illius reſpondet, vt complens & perfectibilis, & perficere ſiue complere: ſed hoc facere non poſſet ſine diſtinctione perficientis, perfectibilis & perficere complerè producendo de ſeipſo perfectibilem: quoniam de alio ſubiecto ipſum perficere non poſſet: cum ita ſit, quod ratio requirit perficere infinitum & æternum. Eſt ergo in illo complere diſtinctio, & vt complere & intelligere ſint æqualia, eſt inter intelligentem & intelligibilem, & ita oportet de neceſſitate ratione æqualitatis quam eſſe oportet, vt intelligẽs de ſeipſo diſtinguat in producendo intelligibilẽ, non tamen diſtinguit ſeipſum, inquantum eſt intelligens, ſed diſtinguit de ſeipſo in producendo. Et hoc oportet ita eſſe, quia complens ſeipſum complere non poteſt: quoniam iam plenus eſt per ſeipſum: ſicut intelligens, qui eſt iam intelligens per ſeipſum: ſed oportet quod de ſeipſo impleat perfectibilem in producendo ipſum de ſeipſo. Sint ergo intelligere & complere æqualiter ſub generare & producere cum diſtinctionare, ſine quo non ſequeretur finis ipſius complere, neque intelligere, & Deus ſe intelligeret ocioſè & cum vacuitate vtilitatis & finis, quod eſt impoſſibile & contra rationẽ finis, ſapiẽtię, & magnitudinis, bonitatis, æternitatis, &c. Deus intelligit ſeipſum cũ ęqualitate intelligentis, intelligibilis & intelligere, ſine qua æqualitate ſapiẽntia non poſſet eſſe remota ab inæqualitate intelligentis, intelligibilis & intelligere: ſicut per ſeipſam ab ignorantia cum intelligente, intelligibili & intelligere, & à malitia cum bonitate, & à paruitate cum magnitudine, & à tempore cum æternitate, & à confuſione cum differentia, & à contrarietate cum cõcordantia, & ſic de cæteris. Eſt ergo æqualitas inter intelligẽtem, intelligibilem & intelligere, quæ eſt in illis cum diſtinctione, ſine qua non poſſet eſſe, cum ita ſit quod æqualitas non poſſet eſſe ſine pluralitate pluriũ. Et quia æqualitas à Deo requirit ſecundum ſuam fœcunditatem æqualificantem, æqualificabilem & æqualificare, vt ipſa ſit ex omnibus tribus, & omnes tres ſint ex illa, reſpondet

Deus ita fontaliter rationi æqualitatis: ſicut rationi ſapientiæ, quæ requirit intelligentem, intelligibilem & intelligere. Idcirco ſequitur productio de neceſſitate per æqualificare & intelligere æqualiter, quæ æqualiter ſunt ſub generare. Probatum eſt & oſtenſum, quod actus qui ſunt infinitiui & de rationibus diuinis, ſubiacentes ſunt ipſi generare, quod eſt ſupra, inquantum eſt ex omnibus, & quod generare eſt ex generante & generabili, & remanet idem numero cum ambobus: quoniam in tertium numerum non tranſit, quod ſi tranſiret totum eſſet, & eſſent generans & generabilis partes, quod eſt impoſſibile: cum ita ſit, quod oporteat omnem partem eſſe finitam, & generare ſit de infinito infiniente generâre, infinibili generato & generabili. Demus ergo laudem Deo, à quo venit omnis ſapientia & omne bonum, quia valdè clarè ramū declarauimus, qui eſt de duabus primis branchis, hoc eſt generare, quod eſt ex generante & generabili, & in illo ſunt ambo, & per illum vnus eſt in alio. Idcirco dixit Dominus Ieſus Chriſtus ſecundum Deitatem, quod ipſe erat in Patre, & Pater erat in ipſo, & qui ipſum videt, videt & Patrem, & qui videt Patrem, videt ipſum.

De Spirare.

SEcundus ramus eſt ſpirare, ſub quo ſunt infinitiui dignitatum ſub actu amoris, ꝙ eſt amare: ſicut actus bonitatis, qui requirit, quod de amore, quē Pater habet ad Filium, & quem Filius habet ad Patrem, exeat tale amare, quod poſſit eſſe ita perſonaliter ſicut eſt in Patre & Filio, vt ſuum bonificare poſſit eſſe in perſonali amare: & illi requiſitioni Pater & Filius reſpondent cum diſtinctione & cum æqualitate, vt bonitati ſatisfacere poſſint, cui ſatisfaciūt in diſtinguendo amare, ſpirādo illum, & cum illi ſinet æqualificando: & ſic eſt bonificare ſub ſpirare in amare. Idcirco bonitas in illo amare quieſcere poteſt. Pater diligit filium duobus modis, vno modo diligit ipſum in generando, alio modo inquantum reſpondet amori, quem filius habet ad eum: quoniam filius patrem diligit non in producendo ipſum, ſed ipſum diligit, quia magna eſt eius amabilitas: & pater reſpōdet illi amatiuitati filij, quem diligit, quia magna eſt eius amabilitas. Idcirco requirit magnitudo patris & filij à duabus amatiuitatibus, vnum ita magnum magnificare, quod ſit perſonare in amare amborum ſecundum naturam ſpirandi. Idcirco pater & filius reſpondet magnitudini, in producendo ſpirare, vnde exit ſpirabilis per naturam amare, ſub quo eſt magnificare in diſtinctionare & æqualificare. Filius patrem æternare non poteſt, quoniam ipſe filius æternatus eſt per patrem: & quia poteſt patrem diligere, ipſum diligit, inquantum pater eſt amabilis per æternitatem, quæ eſt amabilis in patre, & per quam pater eſt amabilis, nec pater alia vice filium æternare poteſt: quoniam iam æternatus eſt per eum, inquantum per ipſum generatus eſt, & de ſua æternitate. Idcirco æternitas requirit à patre cum amore, quod filium amet, poſtquam eſt amatus per filium, & pater æternitati obedit & amori: & amat filium. Et ex his duabus amatiuitatibus exit vnum æternum amare, quod eſt ſpirare, quod remanet vna amatiuitas, vt remaneat vna ſpiratiuitas, quæ producat vnam ſpirabilitatem, quæ eſt ſanctus Spiritus ſpiratus, & ſpirabilis in æternitate, & de æternitate in æternate, quod eſt per-

per naturam amare, quod eſt ſub ſpirare. Filius patrem producere non poteſt, quoniam non eſt de natura poſſitiuitatis nec poſſibilitatis, quod filius, qui eſt productus per patrem, ſuum patrem producat: & quia poteſtas ſe extendere non poteſt, nec communicare filio, quod ipſe poſſit producere ſuum patrem, requirit à voluntate filij, quod ipſe amet patrem, vt in illo amare poſſit poteſtas habere perſonale poſſificare, & ita fontale & abundoſum: ſicut eſt generare. Idcirco filius reſpondet poteſtati, & diligit patrem cum perſonali amare. Et poteſtas requirit à patre, quod amet filium cum perſonali amare: & amat filium cum perſonali amare. Et ita ſibi inuicē obuiant ambæ amatiuitates perſonales in vno perſonali amare ſpirato, & perſonato poſſificato per naturam amandi: ſub quo ſpirare eſt actus poteſtatis qui eſt poſſificare. Pater filium producit virtuoſum, quia ipſum cum virtute producit, & de virtute, & per virtutem, & in virtute. Idcirco virtus requirit à filio: quod amet patrem virtuoſè, cum ita virtuoſo amare, ſicut eſt producere: ſed hoc filius facere non poſſet ſine perſonali amare, cui pater reſpondet cum reſponſione virtutis, quæ non eſt illa, quæ eſt generationis. Et oportet quod illa reſponſio ſit ita magna ſicut illa, quam facit filius virtuti. Eſt ergo reſponſio, quam pater virtuti facit ratione amare perſonalis reſponſionis. Idcirco poteſt eſſe perſonalis actus virtutis in amore, quem habent pater & filius cum iuuamine tamen diſtinctionis: ratione cuius ſit productus, ſpiratus, perſonatus, amatus, & virtuificatus, ſub qua ſpiratione actum virtutis poſuimus, qui cum aliis actibus conſtituit communem ſpirationem, quæ eſt ſupra, vt ita loquar: videlicet ſupra actus infinitiuos per naturam amandi & amoris, & per amorem, & in amore. Pater filium producit cum veritate: idcirco pater eſt veritas productiua, & filius productibilis: & veritas conuerti non poteſt, videlicet quod pater ſit veritas productibilis, & filius productiua, quod ſi conuerteretur, ſequeretur contradictio in tantum, quod pater eſſet pater, & non pater, & filius eſſet filius, & non filius: quoniam quilibet eſſet pater, & filius in ſimul: & quia in hac conuerſione veritas verificare non poteſt, habere requirit à filio, quod amet patrem, cū ita magno amore, ſicut eſt ſuum verificare per naturam generandi. Et hoc facit veritas, vt poſſit habere ita magnum verificare per actum filij in amando: ſicut per actum patris in generando. Reſpondet ergo filius veritati, & amat patrem, cum ita magno verificare amandi: ſicut eſt verificare generandi. Idcirco veritas requirit à patre, quod reſpondeat amare filij, cum ita magno verificare amandi: ſicut eſt actus filij. Et quia Pater eſt obediens rationi veritatis, reſpondet filio per naturam amandi & verificandi: & ex ipſis duabus reſponſionibus quæ ſibi inuicem obuiant: ita exit amare & ſpirare, & multo melius: ſicut exiret ignis ex duobus magnis lapidibus, qui ſibi inuicem in aëre obuiarent per machinas proiectis, ex quibus exit in actu totus ignis qui eſt in illis in potentia. Et in hoc paſſu cognoſcitur natura ſpirandi, & modus ſecundum quem verificare conſtituit ſpirare, cum aliis actibus per naturam amandi. Pater habet gloriam in producendo filium de ſua gloria, & inquantum producit de ſua gloria, eſt pater: & inquantum gloriatur cum filio per naturam amandi, habet pater gloriam in amando filium

lium,& filius in amando patrem:quoniam magna gloria eſt patri in producendo ita nobilem filium, & magna gloria eſt filio in habendo ita nobilem patrem. Idcirco gloria requirit à patre, quod habeat ita magnum gloriari in amare filium:ſicut habet in generare ipſum, poſtquam filius ita magnam habet gloriam in amare patrem: ſicut in amare ſeipſum, idcirco pater reſpondet gloriæ intantum per naturam amandi:ſicut ei reſpondet per naturam generandi: inquantum ex ipſa filium generauit. Idcirco ſibi obuiant ambæ reſponſiones in gloria per naturam amandi. Et ex illa obuiatione ita exit ſpirare in gloria,& multo melius: ſicut exeunt ex obuiatione ventorum tonitrua in ſonum,& fulgur in lucem & motum. idcirco eſt ille qui exit ex obuiatione in gloria, Spiritus ſanctus: ſub quo eſt gloriari per naturam amandi. Pater generat filium:vt probatum eſt in arbore apoſtolicali,& etiam in hac arbore: & quia generat filiũ,reſpondet actui diſtinctionis,qui eſt diſtinctionare patre filiũ à ſe diſtinguente,ipſum generando ita,quod pater remanet vna proprietas diſtinctiua, & filius alia proprietas diſtinguibilis: & quia filius patrem diſtinctionare non poteſt, diſtinctio à filio requirit diſtinctionare per naturam amandi:& patrem amat cum perſonali amare, cui amare oportet quod reſpondeat pater per alium modum diſtinctionandi diſtinctum à generare, quod ſi non, pater non aliud amaret niſi generare intantum,quod non amaret generatum, nec amare redderet propter amatum: & ſic deficeret reſponſioni diſtinctionandi, & perſonali amare Filij,quod eſt impoſſibile. Diligit ergo Pater Filium cum perſonali amare in diſtinctionare, & amare in tantum, quod duæ perſonatiuitates, vna videlicet quæ eſt Filius,& alia quæ eſt Pater,ſibi inuicem obuiant in diſtinctionare & amare, & amor eſt ſubiectum, vnde exit diſtinctionare & amare, ita & multomelius: ſicut exit in amore angeli amare, amantis, & amabilis. Exit ergo ſpirare ex ambabus amatiuitatibus, perſonalibus, & perſonis: quæ ſe vniunt in vna proprietate ſpiratiua,diſtinctiua, amatiua, & productiua, de qua exit vna proprietas ſpirabilis, amabilis, diſtinguibilis, & productibilis:idcirco diſtinctio habere poteſt diſtinctionare per actum Filij in ita magnum amare: ſicut habet per Patrem in actu generandi. Patre Filium generante habet concordantiam cum omnibus rationibus, quæ ab eo ſuos actus requirunt infinitiuos: ſicut bonitas,quæ ab eo requirit bonificare, poſtquam eſt bonus, & magnitudo, magnificare,poſtquam eſt magnus, & ſic de cæteris. Reſpondet ergo Pater omnibus, & inter alias reſpondet concordantiæ,quæ requirit concordare,& generare,quæ ſiquidem concordantia requirit à Filio concordare in amare, & vult, quod concordare ſit ita magnum in ſuo amare ſicut in generare, iſtud ita magnum concordare Filius habere non poteſt ſine perſonali amare concordatiui, productiui, & amatiui,idcirco Patrem amat cum tota amatiuitate ſua, & Pater reſpondet Filio cum ita magna amatiuitate in concordare per naturam amandi, vt ſit tantum concordantiæ obediens ſicut Filius, & ex illo concordare exit ſpirare per naturam amandi, & ſic concordantia ſuum habet concordare duobus modis æqualibus: vno modo eſt per generare, alio modo per ſpirare,ſub quo quidem ſpirare eſt ita concordare per amare:ſicut eſt ſub generare

rare per intelligere. Deus eſt perfectum principium, & perfectum principium eſſe non poteſt ſine iſtis tribus modis: videlicet quod ſit principium, principians, non principiatum, quod principiat de ſeipſo principiatum, & principiabilem, qui quidem principiatus, & principiabilis ſit principians alium principiatum, in quo principium ſit terminatum, ita videlicet, quod vltra illud non ſit alia principiabilitas: quare principium commune remanet in numero ternali, ſecundum quod in tertia brancha probatum eſt. Et quia Pater Filium principiat, & Filius Patrem non principiat, & principium à Filio requirit principiare, Filius reſpondet rationi principij, & principiat perſonale amare de neceſſitate, quia principium à Filio requirit ita magnum principiare in amando ſicut à Patre in intelligendo. Amat ergo Filius Patrem cum perſonali amare in principiando, principiabilem, & principium, ita magnum principiare requirit à Patre per naturam amandi, ſicut per naturam intelligendi. Obuiant ergo ſibi inuicem Pater & Filius in vno perſonali amare, ita & multo melius ſicut duo homines boni, qui ſe inuicem diligunt, ſibi obuiant in vno genere amandi, & in vna natura amoris. Inuenit ergo Pater Filium in vna natura amatiua, ſpiratiua, & principiatiua, principio communi reſpondendo, & Filius inuenit Patrem ſimilimodo in tantum, quod ex ambobus modis eſt vna natura principiandi, vt obuiatio ſit magna in principiando amare, quod ſpirando producitur. Et in hoc paſſu cognoſcitur magna natura, quam Pater & Filius habent in amando & in principiando Spiritum ſanctum, & ipſum ita fortiter de principiabilitate, & amabilitate, perficiendo, quod ipſe non requirit naturam habere aliquam perſonam producendi: quoniam ei ſufficit, quod ſit productus poſtquam productus eſt per ita magnam obuiationem amandi & principiandi. Pater Filium generat, & ipſum generat cum medio bonitatis, videlicet cum bonificare, quod eſt in generando, in quantum Pater bonum Filium producit. Et idem eſt de medio magnitudinis, quod eſt in generando, in quantum Pater magnum Filium producit: & ſic de aliis mediis, quæ ſunt infinitiui & actus rationum, quæ attingunt ſuos actus in generando ſiue in generare, in quo quieſcunt, quam quietem à Filio requirunt. Et quia Filius generare non poteſt Patrem reſponder rationibus per naturam amandi ſiue amare, quod eſt actus amoris, cum quo Patrem amat, & in quo bonitas habet bonificare, ſi Filius bonificatum producit: & ſic de aliis mediis. Oportet ergo quod Filius de neceſſitate tertiam perſonam producat: vt reſpondere poſſit in bonitate bonificanti, & in magnitudine magnificanti. Ipſæ namque Patrem bonificare non poteſt, nec magnificare in producendo: nec etiam poteſt in producendo ſeipſum bonificare, nec magnificare: quoniam iam productus eſt per Patrem. Habet ſe ergo ad Spiritum ſanctum per naturam amandi: vt reſpondere poſſit in amando Patrem mediis infinitiuis in producendo: cui reſponſioni oportet, quod Pater reſpondeat ita fortiter ſicut Filius. Idcirco Pater & Filius ſibi inuicem obuiant in vno amare, quod eſt medium amoris, de quo exit ſpirare, ita & multo melius ſicut aqua de fonte, & elementatum de elementis, & calor de igne, & ſplendor à Sole, & dulcedo à melle. Finis qui eſt complementum à Patre requirit complere & finire, &

Pater reſpondet in generando Filium infinitum & completum, in quo generare ſuus actus, quod eſt infinire & complere, habet finem, & ſic finis habet in generare quietem, quod requirit à Filio, & Filius in ſpirando reſpondet per naturam amandi, in amando Patrem, quem tantum amare oportet, quod reſpondere poſſit infinire, & complere, quibus reſpondere non poſſet ſine productione infiniendi, & complendi. Obedit ergo Filius fini in producendo ſanctum Spiritum, quẽ exire facit per vim amoris, cum quo amat Patrem, & ſic finis quietem habet in amare Filij per infinire & complere. Quam ſiquidem quietem requirit à Patre fortiter amando Filium, ſicut generando ipſum. Idcirco ſpirare conſtitutum eſt ex requiſitione & reſponſione, de quibus dictum eſt per naturam amandi. In generare æqualificantur bonificare, magnificare, æternificare: & cæteri actus & dignitates, quæ ſunt Patris & Filij in generare. Qui ſiquidem actus & dignitates requirunt à Filio per amare in æqualificare: quoniam ſicut habent æqualitatem per viam intelligendi exiſtente illo æqualificare, vt ita loquar, ex Patre ad Filium, requirunt à Filio, quod æqualificare vadat per viam amandi de ipſo ad Patrem. Et quia Filius obediens eſt rationi æqualitatis, oportet quod habeant ſe ad Patrem in producendo ſpirabilem per naturam amandi. Et vt Pater cum Filio ſe poſſit æqualificare in amando, vadit per illam viam ad Filium, per quam Filius venit ad illum, & ambo ſibi inuicem obuiant in ſpirare, & amare, & æqualificare, de bonificare, magnificare, & ſic de aliis actibus, in qua obuiatione habent quietem ſub ſpirare. Dictum eſt de ſecundo ramo, & modum oſtendimus, per quem cognitio haberi poſſit de natura ſancti Spiritus, quam Pater & Filius habent in ſpirando, ſub qua natura, vt ita loquar, ſunt actus dignitatum, qui illud ſpirare conſtituunt per naturam amandi. Sub quo ramo placeat Patri, & Filio, quod plures eſſe valeamus obumbrati amando, cognoſcendo, honorando, & laudando ipſos, & eis ſeruiendo. Quoniam magnum mirabile eſt, quod ipſe ſit ita magnus ramus, & vmbra ſit ita magna, homines vero parui, qui ſunt in illa vmbra ſecundum comparationem hominum, qui ſunt ſub vmbra Spiritus maligni, de cuius vmbra Deus ſuos ſeruitores defendat, & in breui det plures bonos paſtores, qui homines ab illa vmbra eiiciant.

Quod in Deo non ſunt accidentia.

IN foliis arboris apoſtolicalis probatum eſt, quod in ſumma Trinitate non ſunt accidentia: modò probare volumus, quod in eſſentia Dei non eſt accidens. Et primò de quantitate. Eſſentia Dei infinita eſt per magnitudinem, & æterna per æternitatem, & cum iſtis duabus proprietatibus eſt vnum idem numero. Et ſic de bonitate, magnitudine, poteſtate, ſapientia, & voluntate, & cæteris, ergo in ipſa Dei eſſentia quantitas non eſſe poteſt: quoniam quantitas eſt ens terminatum, & non poteſt comprehendere ens extenſum infinitè per ſeipſum: quoniam voluntas eius vult, quod infinitè ſit extenſum: vt ita loquar: & poteſtas hoc poteſt poſtquam infinita eſt, & magnitudo hoc complet, & eius ſapientia hoc ſcit: quoniam ſi ſapientia hoc neſciret, contra bonitatem mala eſſet: & ſic de æternitate, in qua temporis principiare non poteſt aliquam nouita

nouitatem, quæ ſit de ſua eſſentia: quod ſi faceret, Deus non eſſet, & iam probatum eſt, in arbore apoſtolicali, Deum eſſe, & vnum Deum, & non plures. Non poteſt ergo eſſe quantitas in Deo. nec in illo aliquam habere conditionem nec naturam.

Quod in Deo non ſit qualitas accidentalis.

BOnitas Dei, magnitudo, æternitas, poteſtas, ſapientia, voluntas, &c. ſunt vnum idem numero, idcirco non poſſunt eſſe qualitates accidentales: cum ita ſit, quod accidens & minoritas habeant concordantiam, & paruitas, & minoritas, & magnitudo & paruitas ſint contraria, quæ ſiquidem magnitudo eſt qualitas ſubſtantialis propria, & non appropriata: quoniam ſi eſſet appropriata, concordantiam haberet cum paruitate, & eius amabilitas non eſſet magna, nec intelligibilitas, & poſſibilitas, & eſſet parua, vnde ſequeretur malum contra bonitatem, & contra ſeipſam & alias. Eſt ergo magnitudo propria qualitas ſubſtantialis. Idcirco proprium eſt Deo ſeipſum intelligere, & totum vniuerſum creatum in æternitate, in qua hæc intelligit. Idcirco ita eſt impoſſibile, quod in ſuo intelligere nec per ſuum intelligere cadat vel deueniat aliqua nouitas in ſua eſſentia: ſicut impoſſibile eſt quod ſua infinitas deueniat in quantitatem.

Quod in Deo non ſit relatio accidentalis.

SEcundum quod probatum eſt in ramis, bonitas à bono requirit bonificare, bonificantem & bonificabilē, & requiſitionem facit cum magnitudine, quam intelligimus eſſe infinitam. Et idem facit cum æternitate, poteſtate, ſapientia, & voluntate, cum quibus eſt idem numero. Idcirco Deus qui eſt bonus, reſpondet rationi bonitatis, & relationis cum reſponſione ſubſtantiali, Patre Filium producente, & Patre & Filio ſpirantibus Spiritum ſanctum: vt dictum eſt. Quæ ſiquidem productio eſt relatio bonificantis, bonificabilis & bonificate ſubſtantialiter: quoniā voluntas non vult, quod ſit accidentaliter, vt eius amor ſit in magnitudine bonitatis, & poteſtas complet volūtati magnitudinem amatiuitatis, & relatio magnitudinem amabilitatis. Et idem facit ſcitiuitati & magnitudini ſcibilitatis, & ſecundum quod poteſtas eſt fontalis & abundoſa ſcitiuitati & amabilitati magnę relationis, eſt æternitas fontalis & abundoſa magnitudinis, & magnitudo æternitatis. Idcirco relatio eſſe nō poteſt de bonitate accidentaliter, imò oportet eſſe de neceſſitate ſubſtantialiter. Deus filius intelligit ſeipſum & intelligit Patrem, & intelligit Spiritum ſanctum: & inquantum eſt filius, & ſe intelligit eſſe filium, ſua exiſtentia & agentia ſunt eadem eſſentia, licet filius ſeipſum per intelligere non producit, quoniam iam per intelligere patris productus eſt. Qui ſiquidem pater inquantum ſe patrem intelligit, ſeipſum non producit, idcirco intelligere & exiſtentia ſuæ paternitatis ſunt idem numero. Idem eſt de Spiritu ſancto, qui ſeipſum intelligit, & qui ſeipſum non producit, & intelligere & exiſtentia quæ eſt ſpirabilitas, ſunt idem numero: & ſicut dedimus exemplum de relatione per intelligere perſonale, ita videlicet quod exinde accidens non ſequitur, intelligi poteſt de bonificare, magnificare, æternare, poſſificare, amare, &c, ita quod in relatione nullum accidens

cadere

cadere poteſt: quoniam ſicut homo qui in æternitate generati non poteſt, ita relatio diuina non poteſt eſſe in aliquo accidente. Filius intelligit patrem, & intelligit ſeipſum, cuius intelligere non eſt ens quod ſit in medio Filij & Patris: quoniam aliud non eſt niſi filius, qui eſt ſuum intelligere: ſicut Martinus qui eſt ſua humanitas, veruntamen Martinus non eſt ſuum intelligere. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod intelligere Filij Dei prærogatiuam habet ſupra intelligere Martini in hoc, quod intelligere Filij Dei eſt intelligere ſubſtantialis, & idem de intelligere Patris & Spiritus ſancti. Et ſicut Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus remanent vna eſſentia, vna natura, vna ſubſtantia, vna bonitas, vna magnitudo, &c. ita intelligere Patris, & Filij, & Spiritus ſancti in vno communi intelligere remanēt, quod eſt vnus Deus, vna eſſentia, vna ſubſtantia, vna deitas, vna natura, vna bonitas, vna magnitudo, &c. Idcirco Deus inquantum intelligit ſeipſum, non producit ſeipſum nec alium: ſed inquantum rationes ab ipſo requirunt relatiuè (vt probatum eſt) reales relationes ſubſtantiales: ſicut bonitas quæ ab eo requirit bonificatiuum, bonificabile & bonificare, habet ſe Deus ſecundum reſponſiones relationis ad productionem inquantum pater ex quo ſequitur Filius & Spiritus ſanctus, vt dictum eſt. Et in hoc paſſu cognoſcitur modus ſecundum quem in Deo eſt relatio propriè, inquantum productio perſonarū quæ fit ratione dignitatum, quæ communiter requirunt cum eorum proprijs relationibus: ſicut Deus, qui ſeipſum intelligit eſſe Deum, & ipſemet eſt intelligens, intelligibilis & intelligere, licet ſeipſum non producat: ſed inquantum intellectus ab eo requirit intellectiuum, intelligibilem & intelligere cum bonitate, quæ ab eo requirit bonificatiuum, bonificabile & bonificare, & ſic de cęteris, oportet de neceſſitate eſſe productionē diuinarū perſonarum, vt fiat reſponſio realibus relationibus dignitatum. Et iſte paſſus eſt valde placens ad intelligendum, & per ipſum cognoſcitur modus, ſecundum quem Saraceni negant ſummam Trinitatem, inquantum ſtant ad communem relationem Dei: ſicut Deus qui intelligit ſeipſum, & ipſemet eſt intelligens, intelligibilis & intelligere ſine productione. Et in hoc verum dicunt inquantum communis relatio: ſed malè dicunt, inquantum negant reales & proprias relationes dignitatum, vt dictum eſt, ratione quarum oportet de neceſſitate, quod ſequatur trinitas perſonarum, quam probauimus.

Quod in Deo non ſit actio neque paſſio accidentalis.

DEus eſt forma ſubſtantialis, quæ nō pōt eſſe paſſiua ſub alia forma, cum ita ſit, quod ipſa ſit æterna & infinita, & non habeat aliquam naturam materiæ, quod ſi haberet non eſſet pura forma. Et quod ipſa ſit pura forma ſine aliqua materia, ad hoc concurrunt & iuuant omnes rationes reales, videlicet bonitas, magnitudo, &c. quare materia in ipſo non poteſt eſſe, nec aliqua ſuarum conditionum. Et in quantum dicimus, quod Filius eſt generabilis, & Spiritus ſanctus ſpirabilis, non ſequitur propter hoc, quod in eſſentia Dei ſit materiabilis: quoniam Filius, & Spiritus ſanctus producti ſunt de pura forma Patris, etiam Spiritus ſanctus de pura forma Patris, & Filij. Et de hoc dictum eſt in

folijs

foliis arboris apoſtolicalis, videlicet quod in Deo non eſt actio neque paſſio accidentalis neque materialis.

Quod in Deo non ſit habitus.

IN Deo eſt memoria, intellectus, & voluntas, & dicimus quod ipſe habet memoriam, in quantum ſuo intellectui repræſentat, quod ipſe poteſt tãtum de bonitate, magnitudine, & æternitate: ſicut vult ſua voluntas, & ſuus intellectus, intelligit. Idcirco illa repræſentatio quæ fit in æternitate per memoriam intellectui, non eſt ſecundum habitum accidentalem: quoniam habitus accidentales non repræſentant in æternitate ſed in tempore. Idcirco memoria Dei non poteſt eſſe habitus accidentalis, nec propriè dicitur, quod ipſa ſit habitus, ſed purus actus, poſtquam in æternitate eſt eius repræſentatio. Et idem eſt de intellectu diuino, & de ſua voluntate, qui in æternitate ſua obiecta accipiunt. Idcirco intellectus diuinus, & ſic de ſua memoria, & voluntate, non attingunt res extrinſecas, quæ ſunt de vniuerſo creato in tempore præterito, præſenti, neque futuro, poſtquam illas in æternitate attingunt: ſed quia quædam res creatæ ſunt in vno tempore, & aliæ in alio, vult diuina voluntas, quod Martinus ſit antequã Petrus ſuus filius. Et idem eſt de contingentiis, quæ ſunt ſecundum naturas creaturarum, & diſpoſitiones illarum, & contingentia in diuina ſapientia, voluntate, & memoria non ſunt: quoniam illa in æternitatem attingunt, & ſecundum libertatem voluntatis diuinæ, poteſtatis, &c. & ſecundum naturas, proprietates, & ordines ſubiectorum creatorum ſub contingentiis exiſtentium.

Quod in Deo non ſit aſsituatio.

PAtet eſt in Filio, & Filius in Patre, & idem eſt de Spiritu ſancto ſine aſſituatione accidentali: quoniam in eis non eſt figura circularis, triangularis, neque quadrangularis, neque longum, amplum, neque profundum, cum ita ſit, quod diuina ſubſtantia ſit ſpiritualis, & infinita. Idcirco ſitus ſecundum quod in creaturis accipitur, in Deo minimè accipitur, ſed ſecundum quod eſt in creaturis, & creaturæ in illo, ſignificatur humano intellectui ſituatio diuinarum perſonarum: vt de ipſis cognitionem habere poſſit: ſicut in voluntate Martini, qui ſuum Filium diligit, in quo intelligere aſſituatum eſt in amatiuitate, & amabilitate: ita & multo melius eſt Spiritus ſanctus inter Patrem & Filium, & Filius eſt in Patre, in quantum eſt de Patre, & in quantum ſunt vna eſſentia, vnus eſt in alio: ſicut bonitas quæ aſſituata eſt in ſuo eſſentiali bonificatiuo, bonificabili, & bonificare in quibus figuram ampli, longi, & profundi non reddit, ita diuina eſſentia in Patre, & in Filio, & in Spiritu ſancto: ita tamen quod diuiſibilitatem ſui ipſius non reddit, ſed per vnum modum eſt in Patre, & per alium in Filio, & per alium in Spiritu ſancto: eſt in Patre, vt Pater, in Filio, vt Filius, in Spiritu ſancto, vt Spiritus ſanctus.

Quod in Deo non ſit tempus.

ITa & multo melius ſicut eſt impoſſibile, quod frigiditas ſit de natura caloris, & quod tenebræ ſint de natura lucis, & quod vitia ſint de natura virtutum, eſt impoſſibile, quod tempus ſit de æternitate: cum ita ſit, quod

Deus ſit æternitas,& ſubſtantia infinita & immobilis: quoniam nullum infinitum moueri poteſt, nec etiam ſuæ naturæ mobiles neque motæ eſſe poſſint,eum ſint ita magnæ ſicut ſubſtantia. Et naturas appellamus conditiones ſubſtantiæ, & ſuas rationes reales, & actus earum. Non poteſt ergo tempus eſſe in Deo:ſed quia Deus vti non poteſt creaturis mobilibus ſine tempore, agit de ipſis cum tempore: ſicut faber qui agit de ferro cum calore ignis & cum forfice,& cum martello: & ſicut faber qui agit extra manus ſuas clauum,ita Deus extra ſuam æternitatem principiauit mundum in tempore, & creaturas mouet de vno loco in alium, & de vno ſtatu in alium, ita quod tempus non intrat in æternitate. Idcirco quando Deus creauit mundum in ſeipſo aliquam nouitatem non principiauit:ſcilicet nouitas ſtetit principiata extra æternitatem, illa nouitate in tempore ſuſtentata ratione principij ſine quo tempore principium creaturæ principiari non potuit, nec creatura habere, in quo produci poſſet.

Quod in Deo non ſit locus.

Locus in Deo eſſe non poteſt, cum ita ſit, quod ipſe ſit infinita ſubſtantia,quæ in loco terminari non poteſt:quoniam ſi in loco eſſet terminata, non eſſet infinita. Et oportet quod ſit infinita, vt ſufficiat amabilitas ſuæ magnæ amatiuitati: cui ſufficere non poſſet, ſi eſſet finita. Etiam oportet quod ſufficiat infinitæ generabilitati, & ſpirabilitati, vt actus dignitatum ſint infiniti. Non eſt ergo Deus in loco terminatus, imo eſt extra locum. Eſt etiam in loco: quoniam ſi in loco non eſſet eſſentialiter, videlicet in loco lapidis & maris, & ſic de aliis ſubſtantiis vſque ad octauam ſphæram,eius eſſentia eſſet terminata: eſt ergo Deus eſſentialiter in omni loco,& præſentialiter, potenter & ſapienter,& ſic de cæteris ſuis conditionibus.Et quia ipſe eſt extra locum & intra locum ſine aliqua quantitate, eſt locus in ipſo collocatus & comprehenſus. Ideo dixit quidam peccator, cum mortaliter peccauiſſet, quo iret, vel in quo loco fugere poſſet à iuſtitia Dei,de qua magnum habuit timorem: quoniam ſi iret ad orientem,Deus ibi eſt, ſi ad occidentem ſimiliter,& idem de meridie, & ſeptentrione, de inferno & cœlo. Dixit ergo ille ſapiens, quod ad miſericordiam Dei iret cum ſpe, contritione,confeſſione, & ſatiſfactione, in qua quidem miſericordia non eſt ira Dei.

De Floribus,ſcilicet,productionibus Diuinis.

Per flores diuinas productiones cõſideramus, quas probauimus,& iam probare volumus, vt melius declaremus modum, ſecundum quem cum formis primis ſumma Trinitas probari poteſt, & productiones diuinæ ratione actuũ formarum, qui ſiquidem actus neceſſarij ſunt, ex quibus actibus ceſſare nequeunt,vt ſint in complere & producere. Et in hoc proceſſu cameras facere proponimus de formis huius libri, cum quibus diuinas productiones probabimus, quæ ſunt per generationem & ſpirationem.

De

De Bonitate, magnitudine & Æternitate.

IN Deo bonitas, magnitudo & æternitas ſunt idem numero. Eſt Deus bonus, magnus & æternus, & eius bonitas productionem de bono requirit, & in bono, & per bonum, & cum bono, & in ſeipſa, & de ſeipſa, & per ſeipſam, & cum ſeipſa: & hoc facit, vt eius requiſitio ſit magna & æterna, quod non eſſet, ſi quatuor propoſitiones quæ diximus, deficerent. Reſpondet ergo Deus bonitati, quæ eſt ſua ratio, inquantum eſt bonus, & ſic bonus bonitati reſpondet, & magnus magnitudini, & æternus æternitati, ſi producat in ęternitate, bonitate & magnitudine, bonum de bono, & magnũ de magno, & æternum de æterno, & per bonitatem, magnitudinem, & æternitatem, & cum bonitate, magnitudine, & æternitate Et ſi nihil producit, ſuppoſitum non reſpondet rationibus cum propoſitionibus, & ita remanet ocioſum, quæ ſiquidem ocioſitas eſt mala & parua, & contra bonitatem, magnitudinem, & æternitatem. Sed hoc in Deo eſt impoſſibile, eſt ergo in ipſo productio bona, magna, æterna & infinita in bonitate, & non in malitia, in magnitudine & non in paruitate, in æternitate & non in tempore. Et eſt de bono, in bono, & de magno, in magno, & de æterno, in æterno, & eſt de bono, vt producens bonus ſit in producendo, & productus ſit bonus. Et productus eſt de magno, vt in magnitudine ſit infinitus, & eſt de æternitate, vt in æternitate, producere ſit durabilis quod ſiquidem producere eſt cum ratione bonitatis & magnitudinis, & cum reſponſione, quam ſuppoſitum facit rationibus in producendo productum.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & poteſtate.

VT bonitas, magnitudo, & æternitas ocioſitatem non habeant, à poteſtate diuina poſſificare requirũt, quod ſit in bonificare, magnificare, & æternificare: & quia poteſtas per bonitatem bona eſt, & per magnitudinem magna, & per æternitatem æterna: & hoc inquantum rationes ſunt reales, licet quælibet ſit alia: quoniam ſi reales non eſſent, non poſſent eſſe rationes, reſpondet poteſtas ſecundum ſuam naturam, & naturam rationum: & iuſtitia quæ hoc requirit & ſe communicat in poſſificare, quod eſt de poſſificante in poſſificabili, & de bonificante in bonificabili, & de magnificante in magnificabili, & de æternificante in æternificabili. Et ſic ſequitur productio (vt ita loquar) quoniam de ſumma productione in hac vita loqui non poteſt ſine impropria locutione.

De Bonitate, magnitudine, æternitate & Sapientia.

SApientia Dei ſcit, quod bonitas non poteſt eſſe magna ſine bonificante, bonificabili, & bonificare, quæ ſint de ſua eſſentia. Et ſcit, quod æternitas magna eſſe non poteſt ſine æternificante, æternificabili, & æternificare, quæ ſunt de ſua eſſentia. Et quia oportet de neceſſitate, quod ſapientia ſciat bonitatem magnam, & æternitatem magnam, oportet de neceſſitate in bonitate, & in æternitate eſſe illa obiecta, per quæ ipſa magna ſcire poſſit. Sunt ergo in bonitate, bonificans, bonificabilis & bonificare, & in æternitate, æternificans, æternificabilis & æternificare: & per conſequens produ-

ctio, ſine qua ſapientia obiectare non poſſet magnitudinem bonitatis, nec æternitatis in ſummitate.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & voluntate.

DIuina voluntas diligit magnitudinem bonitatis & æternitatis: magnitudinem bonitatis diligere non poſſet, ſi in bonitate non amaret bonificantem, bonificabilem, & bonificare, qui ſunt de ſua eſſentia: nec magnitudinem æternitatis poſſet amare: ſi non amaret in æternitate æternificantem, æternificabilem, & æternificare, qui ſint de ſua eſſentia: etiam non diligeret magnitudinem æternitatis, ſi non amaret diſtinctionem inter bonificantem, bonificabilem, & bonificare, per naturam intelligendi & amandi, vt æternitas facere poſſit vnum eſſe bonificantem, alium bonificabilem, & alium bonificare. Et quod faciat omnes tres eſſe, & durare vna eſſentia bonitatis, vna natura deitatis, & vna ſubſtantia communis: quæ ſit bonitas, magnitudo, & æternitas. Probauimus ergo productionem eſſe de neceſſitate.

De Bonitate, magnitudine, æternitate & virtute.

OCioſitas boni eſt vitium, & eſt magnum vitium, ſecũdum quod ocioſitas eſt magna: ſecundum quod ocioſitas durat, eſt vitium magnum: vnde cum virtus & vitium ſint contraria, & in Deo non ſit vitium, & ipſe ſit virtus oportet de neceſſitate, quod in bonitate non ſit ocioſitas, quæ in ipſa eſſet ſine bonificante, bonificabili, & bonificare: in quibus magnitudo & æternitas non habeant ocioſitatem, ita videlicet quod magnitudo faciat bonificantem eſſe magnum, & bonificabilem magnum, & bonificare magnũ. Sed hoc magnitudo facere non poſſet ſine productione quæ ſit de eſſentia bonitatis: & quæ ſit infinita in æternitate, & quod æternitas vnum faciat eſſe bonificantem, & alium bonificabilem, & alium bonificare.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & veritate.

SEcundum naturam bonitatis & æternitatis, maior eſt veritas in exiſtendo & agendo, quam in exiſtendo aut agendo tantummodo. Idcirco ſecundum quod bonitas & æternitas ſe habent ad veritatem cum magnitudine, ſe habet veritas cum magnitudine ad bonitatem & æternitatem, bonitate exiſtente in maiori veritate: ſi habeat in ſe bonificantem bonificabilem, quæ ſit verificans & æternificans, qui producat bonificabilem, verificabilem, æternificabilem. Oportet ergo quod in bonitate ſit productio: vt veritas ſe habere poſſit, cum ita magna magnitudine ad bonitatem & æternitatem, ſicut bonitas & æternitas ſe habent ad ipſam veritatem.

De Bonitate, magnitudine, æternitate & gloria.

IN Deo bonitas, & æternitas, & gloria ſunt vnum idem numero: & vt gloria ſit magna, oportet quod ſit in bono & æterno glorioſo, qui de ſua bonitate, de ſua æternitate producat bonum gloriatum gloriabilem: quoniam magna gloria eſt glorioſi, gloriari æternaliter gloriabilem, qui ſit bonus, æternus, & infinitus: hæc ita magna glorioſa eſſe non poſſet ſine productione quam oportet eſſe: vt gloria ſit magna,

magna, & quod in ſua magnitudine æternitas & bonitas quietem habere poſſint.

De Bonitate, magnitudine, æternitate & differentia.

SIne diſtinctione bonificantis, bonificabilis, & bonificare, æternitas non poſſet eſſe magna in bonitate: quoniam ſine diſtinctione eſſet in ipſa ocioſa: & ſic eſſet parua, & eſſet paruitas bonitatis, cum ita ſit: quod ſine diſtinctione aliqua operatio eſſe non poſſit. Eſt ergo in bonitate diſtinctio: videlicet inter bonificantem, bonificabilem & bonificare, vt æternitas in ipſis eſſe poſſit: quoniam magna magnitudo æternitatis eſt, quod faciat eſſe in bonitate æternificando vnum bonificantem, alium bonificabilem bonificatum: & quod bonificatus & bonificabilis remaneant æternaliter vnus productus, & productibilis æternatus & æternabilis.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & concordantia.

IN bonitate æternitas non poteſt eſſe magna ſine concordantia, cum ita ſit, quod magnitudo æternitatis ſit: ſi in bonitate concordat æternaliter bonificantem & bonificabilem in bonificare & producere: quod ſiquidem producere eſſe non poſſet ſine concordantia: nec poteſt eſſe in priuatione, poſtquam æternitas magna poteſt eſſe in bonitate, in qua magna eſſe non poteſt ſine concordantia.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & contrarietate.

BOnitas & æternitas longè ſunt à contrarietate cum concordantia: vt longinquitas ſit magna: quæ eſt magna, quia concordantia & contrarietas contrariantur: & quia bonitas, magnitudo, & æternitas ſunt concordantia in Deo, ſunt bonitas & æternitas longè à contrarietate cum concordantia concordantis, concordabilis, & concordare: quoniam ſine iſtis tribus non poſſent eſſe à contrarietate remotæ cum concordantia: quoniam ſine ipſis concordantia ſubiectum non haberet in quo eſſet ſuſtentata. Sunt ergo bonitas & æternitas remotæ à contrarietate cum concordante, concordabili, & concordare: quæ ſunt de eſſentia bonitatis & æternitatis: vt remotiores ſint à contrarietate, videlicet bonitas à malitia, & æternitas à tempore, & magnitudo à paruitate. Eſt ergo in Deo productio: cum ita ſit, quod in concordante, concordabili, & concordare non poſſit eſſe priuatio productionis ſuſtentata, cum illa productione in æternitate.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & principio.

SI principians non principiaret de æternitate, & in æternitate, principiabilem, non poſſet eſſe magnus in bonitate, & vt poſſit eſſe magnus in bonitate principiat principiatum de æternitate, & in æternitate. Et idem ſequeretur ſi non principiaret principiatum de bonitate, ſine quo non poſſet eſſe magnus in æuiternitate. Principiat ergo principium principians, nō principiatum, de ſua æternitate & propria bonitate, principiabilem principiatum. Etiam principiat ipſum de principio non principiato, vt æternaliter principiabilis ſit & principiatus. Et ſic ſequitur de magnitudine principij in æternitate, & bonitate, & in

principio, & hæc cõcordãtia nõ poſſet eſſe ſine productione, quam oportet eſſe de neceſſitate, vt principium poſſit eſſe in magnitudine bonitatis ſuiipſius & æternitatis.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & medio.

SI in bonitate non eſſet bonificare, nec in æternitate æternare, non poteſt eſſe magnitudo, in bonitate, nec in æternitate: quoniam non haberet in quo poſſet eſſe: bonitas ergo habet in ſeipſa bonificare, & æternitas, æternare, vt magnitudo in ipſis poſſit eſſe, & quod bonitas & æternitas poſſint eſſe remotæ à paruitate cum magnitudine. Eſt ergo productio in bonitate, & magnitudine, per bonificare, & æternare, quæ ſine productione eſſe non poſſent.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & fine.

MAgnitudo finis non poteſt eſſe in bonitate, ſi bonificans de bonitate, & in bonitate, & per bonitatem, & cum bonitate, & cum æternitate, non ſe habet ad bonificandum, bonificabilem, bonificatum. Et idem de fine æternitatis, qui magnus eſſe non poteſt, ſi æternitas non ſe habeat ad æternandum, in æternitate, & de æternitate, & per æternitatem, & cum æternitate, & cum bonitate. Et quia oportet quod finis bonitatis, & æternitatis ſit magnus: ſequitur de neceſſitate productio, quam de neceſſitate eſſe oportet, poſtquam bonitas, eſt ratio ad bonificandum, cum magnitudine, & æternitas, ſimiliter ad æternandum: quoniam ſi non ſequeretur productio, non eſſet magnitudo, in fine bonitatis, nec æternitatis, quam in ipſo fine eſſe oportet, & ſine qua eſſent in paruitate finis bonitatis, & finis æternitatis.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & maioritate.

SI in Deo ſit productio perſonarum per magnitudinem, bonitatem, & æternitatem, & de bonitate, magnitudine, & æternitate, & in bonitate, magnitudine, & æternitate, & cum bonitate, magnitudine, & æternitate, non poſſunt eſſe in Deo bonitas, magnitudo, & æternitas, in maiori maioritate, quam in illa, in qua ſunt: & ſi productio quam diximus, non ſit in Deo, poſſunt eſſe in maiori maioritate quam non ſunt. Et ita ſunt in minori maioritate actu, & maior maioritas eſt in potentia, quod eſt impoſſibile, per quam impoſſibilitatem oportet eſſe productionem in Deo de neceſſitate.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & æqualitate.

BOnitas magna nõ poteſt eſſe ſine æqualitate bonificantis, bonificabilis, & bonificare: nec æternitas poteſt eſſe magna ſine æqualitate æternificantis, æternificabilis, & æternificare: quoniam ſine tali æqualitate magnitudo non poſſet ſe communicare bonitati: ſi in bonitate & æternitate ſit paruitas: quod eſt impoſſibile. Eſt ergo æqualitas in bonitate, magnitudine, & æternitate: & per conſequens productio.

De Bonitate, magnitudine, æternitate, & minoritate.

MAior minoritas eſſet in diuina bonitate, & in æternitate: ſi non eſſet

eſſet magnitudo,in qua ſunt per modum productionis. Idcirco dixit quidam inuentor: quod ſecundum quod homo nobilis eſt,& ſe inclinat ad malefaciendum, maior eſt eius defectus quam alterius hominis, qui non ſit ita nobilis. Eſſet ergo bonitas Dei in magno defectu, & in maiori minoritate magnitudinis, quam aliqua alia bonitas: ſi eſſet ocioſa ratio bonificanti, bonificabili, & bonificare æternaliter & infinitè. Eſt ergo in bonitate diuina productio de bonificante,bonificabili, & bonificare æternaliter & infinitè: ſine qua eſſet in maiori minoritate magnitudinis, quam aliqua alia bonitas.

De Poteſtate, Sapientia, & voluntate.

SApientia ſcit poteſtatem & voluntatem: idcirco ſunt ſcibiles poteſtas & voluntas. Amat voluntas poteſtatem & ſapientiam, idcirco poteſtas & ſapientia ſunt amabiles. Et quia in Deo poteſtas ita eſt fœcundosè, & ita fontalis ſicut ſapientia & voluntas, ſunt ſapientia & voluntas poſſibiles per poteſtatem: ſicut poteſtas ſcibilis eſt per ſapientiam,& amabilis per voluntatem. Sunt ergo ſapientia, & voluntas poſſibiles. Non ſunt poſſibiles ita quod producantur de potentia in actu, quoniam æternæ ſunt: ſed ſunt poſſificabiles, inquantum ex ipſis poteſtas producere poteſt poſſibilē amatum & intellectum, quem oportet quod poſſit producere: & quod producat, vt non ſit ocioſa in illis,nec de illis. Eſt ergo productio in diuinis.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & virtute.

PEr poteſtatem poteſt ſapientia ſcire virtutem,& per poteſtatem voluntas ipſam amare poteſt,& poteſtas virtutem producere non poteſt,quoniam iam eſt æterna: ſed virtus per poteſtatem poteſt eſſe, & poſtquam per poteſtatem poteſt eſſe, oportet quod poteſtas poſſit de virtute virtuoſum producere,vt tantum poſſit in virtute, & de virtute per agere ſicut per exiſtere, & quod agere, quod habet de virtute in producendo,poſſit æqualificare ſuū poſſificare in virtute cum intelligere ſapientiæ, & cum amare voluntatis, quæ illam virtutem obiectant per poteſtatem, vt dictum eſt: quam æqualitatem poteſtas habere non poſſet: ſi non produceret de virtute virtuoſum.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & veritate.

CVm ſapientia ſcire poſſit veritatem per poteſtatem, & voluntas per poteſtatem ipſam amare poſſit, oportet quod poteſtas per ſeipſam veritatem poſſit poſſificare, & quod hoc quod de veritate poteſt,ſit ſcibile per ſapientiam, & amabile per voluntatem. Oportet ergo quod poteſtas de veritate producat verificabilem verificatum: vt veritas intantum ſit obiectabilis in agere per poteſtatem: ſicut per ſapientiam & voluntatem, ſine qua productio non eſſet: quoniam veritas eſſet per ſapientiam ſcibilis,& per voluntatem amabilis: & ſine productione poteſtas in veritate nullam haberet actionem per ſeipſam: ſed ſapientia ipſam ſcire poſſet per ipſam,& voluntas per ipſam illam amare poſſet. Eſt ergo productio, vt poſſificare,ſcire,& amare in veritate ſe poſſint æqualificare.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate & gloria.

SApientia actionem habet in gloria cum intelligere: & voluntas actionem

nem habet in gloria cum amare: oportet ergo quod poteſtas actionem habeat in gloria cum poſſificare. Actionem in gloria habere non poteſt ſine producere de gloria glorioſum, in quo videlicet producere habet poſſificare: & poſſificans eſt agens actiuus, productiuus, gloriatiuus de gloria glorioſum, & poteſtas eſt poſſibilis, agibilis, & gloriabilis: inquantum glorioſus eſt productibilis, agibilis de gloria, amabilis & ſcibilis.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & diſtinctione.

PEr poteſtatem poſſunt eſſe, & ſunt in ſapientia intellectiuus, intelligibilis, & intelligere: & per ſapientiam ſimiliter: & in voluntate per poteſtatem poſſunt eſſe, & ſunt amans, amabilis & amare: & per voluntatem ſimiliter. Et ſi in ſapientia non ſit diſtinctio inter intellectiuum, intelligibilem & intelligere, & idem de ſuo modo & voluntate, non poteſt poteſtas de ſapientia: cum ita ſit, quod nullum ens ſine diſtinctione agere poſſit. Non eſt ergo poteſtas libera ſine diſtinctione in ſapientia: & quia oportet quod ſit libera, & non coacta in ſapiētia, oportet quod poſſit de ſapientia in qua, & de qua cum diſtinctione poteſt producendo ſapientem de ſapientia, videlicet intelligibilem productum, & productibilem per poſſificantem, diſtinctionantem & generantem: qui eſt intellectiuus, generatiuus.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & concordantia.

SIne productione poteſtas concordare non poſſet ſapientiam, neque voluntatem, neque concordantem, neque concordabilem, nec intellectiuum, nec intelligibilem, nec amantem, nec amabilem, nec poſſificantem, nec poſſificabilem. Non poſſet ergo poteſtas ſine productione aliquid de concordantia, nec in concordantia, quæ non eſſet ſine productione: cum ita ſit, quod illa non poſſet eſſe ſine pluribus rebus diſtinctis. Oportet ergo quod ſit productio in diuinis: vt poteſtas poſſit in concordantia, & de concordantia in ſeipſa, & in voluntate & ſapientia: & etiam vt in concordantia concordare poſſit concordantem & concordabilem.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & contrarietate.

IN Deo poteſtas, ſapientia, & voluntas ſunt cōcordantia, idcirco cōtrarietas in Deo eſſe non poteſt: cū ita ſit, quod concordantia & contrarietas ſint contrariæ. Poteſt ergo poteſtas de ſapientia & voluntate & de ſeipſa, & poteſt de ſapientia ſcibili & ſcire, & de voluntate amabili & amare, & de ſeipſa poſſificabili & poſſificare. Et ad hoc contrarietas contradicere non poteſt: quoniam ſi contradicere poſſet, eſſet in Deo ſuſtentata, & Deus non eſſet concordantia ſimpliciter. Non eſt ergo in Deo contrarietas, quę contradicat productioni, ſine qua productione contrarietas ligatam teneret poteſtatem Dei contra concordantiam intellectiui, & intelligibilis, & intelligere, amatiui, amabilis, & amare, poſſificatiui, poſſificabilis, & poſſificare.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & principio.

SI poteſtas quam ſuppoſitum agens intelligimus, de ſapientia poteſt princi

principiare ſcibilem, & voluntate amabilem, & de ſeipſa poſſibilem, per huiuſmodi principiare poteſt eſſe remotior ab ignorantia, odibilitate & impoſſibilitate. Et quia oportet eſſe hoc per quod ſit remotior, oportet quod ſit principiare in producendo de principio principiatum & principiabilem.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & medio.

IN ſapientia poteſt eſſe intelligere in medio intellectiui & intelligibilis: & in voluntate poteſt eſſe amare in medio amatiui & amabilis. Oportet ergo quod in poteſtate poſſit eſſe poſſificare, in medio poſſificantis, & poſſificabilis, quod ſi non poteſtas ſe plus habere poſſet ad alium per alium quam per ſeipſum, videlicet quod ſe poſſet habere ad medium in ſapientia & voluntate, inquantum intelligere & amare per poteſtatem poſſunt eſſe, & in ſeipſa poteſtas ad medium, videlicet ad poſſificare ſe habere non poſſet, quod eſt in medio poſſificantis, & poſſificabilis: & quia eſt impoſſibile, quod poteſtas poſſit eſſe fœcundior, & magis fontalis in alia quam in ſeipſa, oportet quod in ſeipſa habeat poſſificare ſimpliciter & propriè, quod habere non poſſet ſine productione productibilis, poſſificatiui, & poſſificabilis.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & fine.

SIcut finis ſapientiæ eſt intellectus & intelligere, & finis voluntatis amatus & amare: oportet quod finis poteſtatis ſit poſſificatus & poſſificare, quod ſi non poteſtas ſuum finem attingere poſſet in alio, & non in ſeipſa, ſuum finē attingeret per intelligere & intellectum in ſapientia, & per amare & amatum in voluntate, inquantum intellectiuus per poteſtatem habere poteſt intelligere & intellectum, & amatiuus amare & amatum, & poteſtas in ſe nihil, poſtquam in ſe nō haberet poſſe & poſſitum, quæ in ſe habere oportet per ſe ſimpliciter, vt in ſe ſuum finem habere poſſit & quietē in ipſo. Habet ergo poſſitum & poſſificare, & per conſequens producere, quod eſſe oportet de neceſſitate in omni ſubſtantia in qua ſit poſſificare & poſſitus.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & maioritate.

ILla poteſtas quæ poteſt de ſapientia & de voluntate, eſt maior quam poteſtas, quæ de ſapientia non poteſt neque de voluntate: oportet ergo quod ſit productio in diuinis, vt diuina poteſtas habeat cum quo maior eſſe poſſit omni alia poteſtate. Poteſt ergo de ſapientia & voluntate, inquātum poſſificatiuus producere poteſt de ſapientia intelligibilem, & de voluntate amabilem.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & æqualitate.

IN Deo poteſtas, ſapientia & voluntas remotæ ſunt cum æqualitate ab inæqualitate, cum ita ſit, quod æqualitas & inæqualitas cōtrariantur Sunt ergo in Deo æqualitas, poteſtas, ſapiētia, & voluntas, cum æqualitate intelligendi, & amandi, & poſſificandi, ſine quibus æqualitatem habere non poſſent, eſt ergo in Deo poſſificare,

quod eſſe non poteſt ſine producere quod ſit de poſſificante, & poſſificabili, productiuo & productibili.

De Poteſtate, ſapientia, voluntate, & minoritate.

MInoritas eſt ens prope non eſſe, cui videlicet non eſſe ſapientia prope eſt per ignorare, & voluntas per bonum odire, & poteſtas per ocioſitatem: oportet ergo poteſtas, ꝙ ſapientia & voluntas remotæ ſint à minoritate, per poſſificare, intelligere, & amare, vt in longinquitate minoritatis remotæ ſint à non eſſe. Et ſi in poteſtate Dei poſſificare non eſſet ſimpliciter, non haberet cum quo remota eſſet à minoritate, nec à non eſſe per ſeipſam, à qua minoritate, & non eſſe eſſet remota per alium: videlicet per intelligere & per bonum amare. Eſſet ergo per ſeipſam propè minoritatem, & non eſſe: quod eſt impoſſibile, eſt ergo longè à minoritate, & à non eſſe cum poſſificare. Eſt ergo in Deo productio, ſine qua in ipſo poſſificare eſſe non valeret, cum ita ſit, quod poſſificare, & producere ſe habeant relatiuè.

De Virtute, veritate, & gloria.

VIrtus & vitium contrariantur, & veritas & falſitas, eodem modo gloria, & pœna, & plus contrariantur in exiſtendo, & agendo, quam in exiſtendo tantummodo: videlicet quod in virtute ſit virtuificare, & in veritate verificare, & in gloria gloriari, & in vitio peccare, & in falſitate falſificare, & in pœna tormentare. Et quia oportet quod Deus ſit magis contrarius per virtutem vitio quam aliquod aliud ens, & per veritatem falſitati, & per gloriam pœnæ: oportet quod in ſua virtute ſit virtuificare, & in ſua veritate verificare, & in ſua gloria gloriari: ſed hoc eſſe non poſſet ſine producere, quod ſit virtuificando, verificando, & gloificando.

De Virtute, veritate, gloria, & afferentia.

DEus eſt gloria, & eſt glorioſus, & eſt virtus & virtuoſus: oportet ergo quod ſit veritas & verus, vt veritas ſe habeat ita in Deo fontaliter, ſicut virtus & gloria: quod ſi non eſſet, ſequeretur differentia inter virtutem, gloriam, & veritatem: & eſſet gloria vera per accidens, & virtus ſimiliter: quod eſſet vitium contra virtutem, & pœna contra gloriam, & falſitas contra veritatem, eſt ergo Deus veritas & verus: ſicut eſt virtus & virtuoſus, gloria & glorioſus. Verus non poſſet eſſe ſine productione ita magni virtuoſi & glorioſi, quod veritas faceret vnum eſſe producentem, verificantem, virtuificantem, & gloriantem, & alium gloriabilem, verificabilem, & virtuificabilem: qui ſiquidem glorialis, verificabilis, & virtuificabilis ſit productus de glorificante, verificante, & virtuificante.

De Virtute, veritate, gloria, & concordantia.

SIne productione in Deo virtus, veritas, & gloria non poſſent concordantiam habere: quoniam in quantum ſunt vnum idem numero concordantiam habere non poſſunt, cum ita ſit, quod concordantia non poſſit eſſe ſine pluribus rebus. Et ſi concordantiam non habent realem, naturalem, & propriam, & eſſentialem, earum cõcordantia eſt in priuatione, quæ priuatio.

uatio eſſet vitium contra virtutem, gloriam & veritatem, & eſt pœna cõtra gloriam,& contra veritatem,& virtutem, & per conſequens eſt falſitas realis, naturalis, propria & eſſentialis contra veritatem,virtutem & gloriam. Et quoniam hoc eſt impoſſibile: ſecundum quod in gloria ſit priuatio nec in virtute neque in veritate, vnde ſequeretur vitium, falſitas & pœna: oportet ergo quod virtus,veritas & gloria habeant concordantiam,quam habere non poſſunt ſine productione concordantis, concordabilis, & concordare in virtuificando, verificando, & glorificando.

De Virtute,veritate,gloria,& contrarietate.

DEus completam gloriam non haberet, ſi per aliquem modum eſſet propè pœnam, nec haberet virtutem completam, ſi per aliquem modum eſſet propè vitium: nec completam veritatem haberet,ſi per aliquem modum eſſet propè falſitatem. Oportet ergo quod in Deo ſit productio realis propria, & naturalis & eſſentialis, vt in virtuificando ſit longè à vitio, & in verificando à falſitate, & in gloriando à pœna. Quam longinquitatem habet virtuoſus producens de virtute virtuificatum,& verus de veritate verificatum, & glorioſus de gloria glorificatum.

De Virtute,veritate,gloria,& principio.

PEr gloriam eſt Deus glorioſus, & per virtutem, virtuoſus, & per veritatem, veroſus, qui ſiquidem veroſus non eſt vocabulum, quod ſit in vſu, veruntamen oportet quod nos ita loquamur, vt dicere poſſimus hoc, quod de diuina veritate intelligimus: & idem eſt de principioſo, vt vti poſſemus vocabulis, cum quibus melius declarare poſſumus naturam Dei & ſuarum proprietatum. Et quia Deus eſt principium, oportet quod ita ſit principioſus per principium, ſicut virtuoſus per virtutem, & veroſus per veritatem, & glorioſus per gloriam. Principioſus eſſe non poſſet, virtuoſus, glorioſus ſine proprio & eſſentiali principiãte,principiabili, & principiare,qui eſſe non poſſent ſine producere principiabilem de principiante,in virtuificando, verificando, & glorificando.

De Virtute, veritate,gloria,& medio.

SIne medio non poteſt eſſe glorificare,virtuificare, neque verificare, ꝙ ſi eſſent, non eſſent hoc quod ſunt: cum ita ſit, quod gloriari ſit medium gloriantis& gloriabilis,& virtuificare, virtuificantis, & virtuificabilis, & verificare, verificantis,& verificabilis:ſicut generare quod eſt medium generantis & generabilis, & amare amantis & amabilis. Eſt ergo in gloria medium,& in virtute& veritate ſimiliter, & per conſequens producere,quod eſt medium producentis & productibilis, ſine quo producere non poſſent eſſe in natura medij, nec de natura medij gloriari,virtuificare,& verificare.

De Virtute, veritate, gloria,& fine.

VIrtuoſa foret veritas, ſi fini ſufficere non poſſet, cui non ſufficeret ſi non eſſet in verificare & de verificare:ſicut gloria quæ non ſufficeret fini, ſi non eſſet in gloriari & de glo-

riari. Veritas gloriæ ſufficere non poſſet ſine verificante & verificabili, videlicet producente verificante de ſeipſo verificatum: quoniam poſtquã veritas in ſe habet realiter, propriè, & naturaliter, & eſſentialiter verificantẽ, verificabilem, & verificare, finis non poteſt habere per veritatem aliquem defectum. Eſt ergo productio, quæ eſt quies complementi.

De Virtute, Veritate, gloria, & maioritate.

IN gloria, eſt maior veritas, ſi in illa ſit productio gloriabilis, & gloriari, ſine quibus oporteret, quod veritas eſſet in gloria, in minoritate, quæ ſiſiquidem minoritas eſſet ei vitium contra virtutem, & pœna contra gloriam. Oportet ergo quod in gloria ſint glorians, gloriabilis, & gloriari, propriè & naturaliter, vt veritas, ſit maior in gloria & non minor: maiorem dicimus, inquantum veritas maior eſſe non poteſt, nec minor. Et iſte paſſus eſt ſubtilis ad intelligendum. Eſt ergo veritas in gloria maior, & nõ minor. vt ſit in ipſa virtuosè & non vitiosè: virtuosè in ipſa eſſe non poſſet, ſi in ipſa eſſet in minoritate, & non in maiori maioritate, in qua eſt in verificando, producendo, glorиando de ſe verum gloriabilem, cum vero gloriarĩ.

De Virtute, veritate, gloria, & æqualitate.

SI in gloria non ſit æqualitas glorians tis. gloriabilis, & gloriari, veritas non haberet in quo eſſet ſuſtentata in gloria: quoniam in gloria non poſſet ſuſtentari in æqualitate, quoniam huiuſmodi ſuſtentatio eſſet vitioſa, inquantum in illa eſſet minoritas: cum ita ſit, quod in omni inæqualitate oportet quod ſit minoritas. Eſt ergo veritas in gloria ſuſtentata per æqualitatem veri glorificantis, verificantis, & veri glorificabilis, verificabilis, & veri glorificare & verificare. Hæc ſuſtentatio eſſe non poſſet ſine productione naturali & eſſentiali.

De Virtute, veritate, gloria, & minoritate.

SI in gloria Dei non ſit productio gloriãtis, gloriabilis, & gloriari, veritas in gloria aliquid verificare non poteſt: quoniam non poteſt verificare, quod vnus ſit glorioſus, & alius gloriabilis. Eſt ergo veritas in gloria ſine verificare, & per conſequens gloria in veritate ſine gloriari: & in illis eſt ociari, vt ita loquar, quod eſt vitioſum cõtra virtuoſum, & propè non eſſe per minoritatem: quam minoritatem oportet eſſe in omni gloria & veritate, in qua ſit ociari gloriæ & veritatis. Et quia ociari minoritas, neque vitium in virtute, veritate, & gloria Dei eſſe non poſſunt, oportet in Deo eſſe productionem per gloriari, gloriantem, & gloriabilem, & per verificare, verificantem, & verificabilem.

De Differentia, concordantia, & contrarietate.

IN omni ente in quo non ſit diſtinctio, concordantia, nequ contrarietas, oportet quod ſit ocioſitas: cum ita ſit, quod operatio non poſſit eſſe ſine diſtinctione, nec ſine concordantia apt contrarietate. Et quia ocioſitas contra contrarietatem non eſt, oportet quod in Deo ſit concordantia cõtra contrarietatem, cum concordare. Oportet ergo quod in Deo ſit concordantia.

dantia, vt ſit contraria contrarietati cum concordare, & operari. Et quia in Deo eſt concordantia, ſine contrarietate, oportet quod in Deo ſit diſtinctionare, vt cum concordantia poſſit eſſe contra cõtrarietatem: quoniam Deus remotior eſt à contrarietate, ſi in ſeipſo ſit concordare & diſtinctionare, quam non ſit: ſi in illo eſt tantummodo concordare. Oportet ergo quod Deus habeat in ſe diſtinctionare, vt remotior ſit à contrarietate. In Deo diſtinctionare non poteſt eſſe ſine producere diſtinctionantis, & diſtinctionabilis.

De Differentia, concordantia, contrarietate, & principio.

IN ente in quo non ſit diſtinctio, concordantia aut contrarietas, principiare eſſe nõ poteſt: cum ita ſit, quod omne principiare indiget habere diſtinctionare, & omne diſtinctionare indiget concordare aut contrariari. Et quia in Deo oportet eſſe principiare, vt cum principiare remotus ſit ab ocioſitate bonitatis, magnitudinis, æternitatis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, gloriæ, virtutis, & veritatis, & quod ſit in concordare & non in contrariari: oportet quod principiare ſit in producere principiantis & principiabilis cum diſtinctionare, ſine quo non poſſet eſſe principiare ſine ocioſitate bonitatis, magnitudinis, & aliarum.

De Differentia, concordantia, contrarietate & medio.

IN Deo non eſt contrarietas, & ſi in Deo eſt concordantia in diſtinctionare, eſt concordantia in medio diſtinctionantis & diſtinctionabilis; quod ſiquidem medium remotum eſt à contrariari, & diſtinctionare eſt remotum à contrarietate in concordare, quod eſt in medio concordantis & concordabilis: cum quibus contrarietas participare non poteſt. Eſt ergo producere, vt media ſint ad quæ contrarietas venire non poteſt, nec cum illis participare.

De Differentia, concordantia, contrarietate, & fine.

SI in eſſentia Dei non ſit concordantia concordantis, concordabilis, & concordare, in ipſa eſſentia Dei non eſt finis concordantiæ, & eſſet vacua illo fine: quæ ſiquidem vacuitas eſſet per aliquam contrarietatem, ratione cuius non poſſet eſſe finis concordantiæ: & quia eſt in eſſentia Dei, contrarietas eſſe non poteſt, neque vacuitas: oportet quod in illa ſit finis concordantiæ: quæ non poſſet eſſe ſine diſtinctionare diſtinctionantis, & diſtinctionabilis: ſine quibus concordantia eſſet plena ocioſitate, & per cõſequens fine. Oportet ergo quod ſit in Deo concordantia, & diſtinctio concordantis, & concordabilis: diſtinctionantis & diſtinctionabilis: vt complere ſit complentis, ſiue perficientis, & perfectibilis: ſed hoc eſſe non poſſet ſine producere producentis, & productibilis.

De Differentia, concordantia, contrarietate, & maioritate.

CVm ita ſit, quod cõcordantia cum eſſe concordat, & contrarietas cum priuatione: oportet quod differentia ſit maior in concordantia quam in contrarietate: cum ita ſit, quod maioritas concordantiam habeat cum eſſe, & minoritas cum priuatione. Eſt ergo differentia maior in concordantia quam in contrarietate: in qua maiori-

tate concordantia non poſſet eſſe ſine diſtinctionare concordantis, concordabilis,& coucordare ſine contrariari, minorificare,& ptiuare. Quod quidem diſtinctionare eſſe non poſſet ſine producere, producentis,& productibilis.

De Differentia, concordantia, contrarietate, & æqualitate.

NVlla æqualitas poteſt eſſe ſine diſtinctione: cum ita ſit, quod æqualitas non poſſit eſſe ſine pluribus rebus:& idem de concordantia & cõtrarietate. Et concordantia poteſt eſſe in æqualitate,& in inæqualitate,& remotior poteſt eſſe à contrarietate in æqualitate, quã in inæqualitate: oportet quod in natura Dei ſit æqualitas concordantis, concordabilis, & concordare, in qua oportet quod ſit concordantia æqualitatis, æquabilis,& æquare: vt diuina natura æqualiter ſit remota à contrarietate, cum æqualitate & concordantia, à qua contrarietate non poſſet eſſe remota ſine productione naturantis, naturabilis,& naturare, diſtinctionantis, diſtinctionabilis, & diſtinctionare: ſine quibus non poſſent eſſe concordans, concordabilis,& concordare, æquans, æquabilis,& æquare.

De Differentia, concordantia, contrarietate, & minoritate.

ILla concordantia eſt in minoritate quæ eſt de formis accidentalibus:& illa eſt in maioritate: quæ eſt de formis ſubſtantialibus. Eſt ergo diſtinctio remotior à contrarietate in concordantia ſubſtantiali quam accidentali. Et idem eſt de concordantia, quæ remotior eſt à contrarietate in diſtinctione ſubſtantiali quam accidentali. Oportet ergo quod in Deo ſit productio: vt ſua forma habeat, cum qua remota ſit à contrarietate & à minoritate: à qua non poſſet eſſe remota ſine ſubſtantiali, diſtinctionare,& concordare.

De Principio, medio, & fine.

DEus eſt primum principium, & primus finis, & oportet quod ſit primum principium, cum principiare, quod ſit in medio principiantis, & principiabilis: quoniam ſine principiare, quod ſit in medio principiantis, & principiabilis, propriè, eſſentialiter, & naturaliter, non poſſet eſſe finis principij in principio, nec cum illo vna eadem eſſentia remanere, & Deus eſſet principium, in principiando creaturam, quæ eſſet finis principiandi, & primum principium non haberet finẽ principiandi de ſeipſo: eſſet ergo per accidens principians, & per aliud, & non per ſeipſam, quod eſt impoſſibile. Eſt Deus principium,& finis ſimpliciter in ſeipſo,& per ſeipſum, poſtquam in illo poteſt eſſe principiare, in medio principiantis, & principiabilis. Eſt ergo in Deo productio, ſine qua non poſſet eſſe principiare, in medio principiantis & principiabilis.

De Principio, medio, fine, & maioritate.

SI in Deo non eſſet productio principiantis, principiabilis, & principiare: perficientis, perfectibilis,& perficere: principiare, & perficere non poſſent eſſe in maioritate, in qua oportet quod ſint, vt principiare & perficere, cum minoritate non poſſint participare, cum qua participarent, ſi non eſſet productio propria, realis, eſſentialis, & naturalis, principiantis, principiabilis, & principiare, perficientis

entis, perfectibilis, & perficere.

De Principio, medio, fine, & æqualitate.

PRincipiū, in quo ſint principians, principiabilis, & principiare æqualiter, perfectione eſt plenum, de quo ſe perficit principians, producendo æqualiter de ſeipſo principiabilem, de quibus ſcilicet principiante, & principiabili, æqualiter exit principiare, exiſtens in medio principiantis, & principiabilis: oportet ergo quod in Deo ſit productio, ſine qua non poſſet eſſe perfectio principij in æqualitate, principiantis, & principiabilis, & principare.

De Principio, medio, fine, & minoritate.

ILlud principium eſt minus, in quo principiabile non eſt de eſſentia principiantis, & hoc eſt, quia principiare non eſt de eſſentia amborum, nec in medio amborum poteſt eſſe, Et quia illud principium eſt in minoritate, non poteſt eſſe per ſeipſum in perfectione, nec in ſuamet natura quieté habere. Et quia Deus eſt principium, & in ſeipſo ſuam habet perfectionem, oportet quod in illo ſit productio propriè, & naturaliter principiantis, principiabilis, & principiare: qui remaneant & ſint in perfectione.

De Maioritate, æqualitate, & minoritate.

QVanto æqualitas eſt maior, tanto remotior eſt à minoritate, & quanto eſt minor, tanto remotior eſt à maioritate. Oportet ergo quod in Deo æqualitas ſit in maiori maioritate, quæ poſſit eſſe inter æquantem, æquabilem, & æquare: vt in illa maiori maioritate remotior ſit à maiori minoritate æquantis, æquabilis, & æquare. Hoc autem eſſe non poſſet ſine productione maioris æqualificantis, æqualificabilis, & æqualificare: idcirco oportet quod in Deo ſit productio. Probatum eſt, quod in Deo ſit productio, & data eſt doctrina, ſecundum quam formæ primatiæ applicari poſſint ad probandum productionem in Deo. Ita quod illa productio eſt paternitatis, filiationis, & paſſiuæ ſpirationis. Et ſic oportet neceſſario quod illa productio ſit in numero ternali, & non in maiori, neque in minori.

De Fructu, ſcilicet, de perfectionibus arboris diuinalis.

PER perfectiones arboris diuinalis fructus arboris diuinalis intelligimꝰ, quos duobus modis conſideramus: videlicet fructus interiores, & fructus exteriores. Appellamus fructus interiores illa, quæ ſequuntur naturaliter ex actibus diuinarum dignitatum: ſicut bonificatus, qui ſequitur ex bonificare, & magnificatus ex magnificare, & æternatus ex æternare, & poſſificatus ex poſſificare, & intellectus ex intelligere, & amatus ex amare, & virtuificatus ex virtuificare, & verificatus ex verificare, & glorificatus ex glorificare, & diſtinctionatus ex diſtinctionare, & concordatus ex concordare, & principiatus ex principiare, & mediatus ex mediare, & perfectus ex perficere, & æqualificatus ex æqualificare. Appellamus bonificatum Filium, & Spiritum ſanctum: qui ſunt fructus Patris per bonificare

& pro

& producere. Et appellamus Spiritum ſanctum bonificatum, qui eſt productus, & ſpiratus à Patre & Filio per bonificare, & idem eſt de magnificare, & cæteris. Et iſti fructus ſunt naturales, diuinales, & eſſentiales, & collecti ſunt & colligendi: collecti ſunt, vt ſint perfecti: colligendi ſunt, vt in æternitate colligantur, & quod actus non ſint in priuatione, nec dignitates ocioſæ, & colliguntur per productionem, generationem, & ſpirationem. Iſti fructus mali eſſe non poſſunt, quoniam ſunt de bonitate: nec poſſunt eſſe parui, quoniam ſunt de magnitudine: nec poſſunt eſſe de priuatione, quoniam ſunt de æternitate: nec poſſunt eſſe impoſſibiles, quoniam ſunt de poteſtate: nec poſſunt eſſe de ignorantia, quoniam ſunt de ſapientia: nec ſunt de odibilitate, quoniam ſunt de amore: nec poſſunt eſſe de vitiis, quoniam ſunt de virtute: nec poſſunt eſſe de falſitate, quoniam ſunt de veritate: nec poſſunt eſſe de pœna, quoniam ſunt de gloria: nec poſſunt eſſe de tenebris, quoniam ſunt de claritate ſpirituali: nec poſſunt eſſe de contrarietate, quoniam ſunt de concordantia: nec poſſunt eſſe de ocioſitate, quoniam ſunt de principio: nec poſſunt eſſe de vacuitate, quoniam ſunt de medio: nec poſſunt eſſe de defectu, quoniam ſunt de perfectione: nec poſſunt eſſe de maioritate & minoritate, quoniam ſunt de æqualitate. Eſt vnus alius modus fructuum, qui ſunt communes contemplationes: ſicut Filius, & ſic de Patre & Spiritu ſancto, qui contemplatur Patrem, & Spiritum ſanctum, & ſemetipſum per amare. Et hoc idem facit per intelligere & recolere: quoniam diligit Patrem, diligit Spiritum ſanctum & diligit ſeipſum. Et iſtud commune diligere facit eſſe vnum amatum communem per eſſentialem & communem contemplationem: & iſte eſt Filius Deus, qui in quantum Filius contemplatur Patrem Deum, & Spiritum ſanctum Deum, & ſeipſum Deum, omnibus tribus exiſtentibus vno Deo & non pluribus. Quare contemplatio eſt vna & communis, in quantum vnitas Deitatis naturæ & eſſentiæ bonitatis, magnitudinis, & aliarum. Et ſic vnus exiſtit recolitus, intellectus, & amatus ſecundum communem contemplatiuitatem, & contemplabilitatem, & vnus amatus eſt in Patre, & alius in Filio, & alius in Spiritu ſancto. Et hoc eſt ſecundum contemplatiuitatem, & contemplabilitatem perſonalem, quæ ſignificatur in branchis & in ramis.

De Fructibus exterioribus.

Fructus qui ſunt extra, ſunt creaturæ, quas arbor diuinalis facit in creando, & producendo, & fructus interiores, de quibus dictum eſt, ſunt fructus creaturarum exiſtentes extra naturas illarum: quoniam non ſunt de earum eſſentia, & ſunt perfectio illarum: ſicut amatus diuinus, qui eſt fructus, & complementum omnium amatiuitatum, & bonarum appetiuitatum, creatarum. Et idem eſt de diuino intellectu, qui eſt fructus omnium intellectiuitatum, & inſtinctuum naturalium creatorum. Et idem de diuino recolito, qui eſt fructus memoratiuitatum creatarum, & antiquitiuitatum. Et ſic de diuino bonificato, perſonato, qui eſt fructus omnium creatarum bonificatiuitatum, & bonificabilitatum, & ſic de magnitudine, & cæteris. De fructibus ſupremis placeat Deo nobis dare per ſuam pietatem,

tem,

tem, qui ſtamus ſub pede arboris, & qui de illis fructibus magnam indigentiam habemus.

De Arbore Exemplificali.

ARBOR exemplificalis continet recapitulationem arborum ſupradictarum per exempla, & prouerbia. Et ſimiliter diuiditur in ſeptem partes.

Radices ſunt exempla radicum præcedentium arborum.

Truncus eſt exempla truncorum præcedentium arborum.

Brancha ſunt exempla brancharum, &c.

Rami ſunt exempla ramorum, &c.

Folia ſunt exempla foliorum, &c.

Flores ſunt exempla florum, &c.

Fructus ſunt exempla fructuum, &c.

De Arbore exemplificali.

HÆc arbor in ſeptem partes diuiditur, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. Quælibet vero iſtarum partium in quatuordecim partes diuiditur. Sicut prima pars quæ eſt de radicibus arboris elementalis, vegetalis, ſenſualis, imaginalis, humanalis, moralis, imperialis, apoſtolicalis, cæleſtialis, angelicalis, æuiternalis, maternalis, chriſtianalis, & diuinalis. Et idem eſt de ſecunda parte & cæteris. Et quælibet prædictarum ſeptem partium in quatuordecim partes diuiditur, vt exempla naturarum & modorũ arborum dare valeamus, ſecundum quod ſunt earum radices, trunci, branchæ, &c. & vt magnam materiam habeamus ad dandum exempla, cum ita ſit, ꝙ in quatuordecim, arboribus antedictis omnia explicantur aut implicãtur.

tur. Et per exempla quæ dabimus, doctrina haberi poteſt ad cognoſcēdū ſecreta naturalia & ſupernaturalia. Poteſt etiā haberi doctrina ad prædicandum, & ad habendum moralitates, ſolatium, & amicitiā gentium. Etiam poteſt haberi vniuerſalis habitus ad intelligēdū plura, & quæ ſunt placentia ad audiēdum. Exempla quæ dabimus, in duas partes diuidimus, videlicet in narrationes & prouerbia inquiſita ſecundū naturas arborum. Et hunc proceſſum tenere proponimus in hac arbore, & quia materia eſt magna, ſecundum eius magnitudinem procedere non poſſumus: quoniam in aliis valde ſumus occupati, etiam quia gentes prolixitatem euitant, & ideo breuiter de hac arbore loquemur. Veruntamen ſecūdum hoc quod dicemus, doctrinā dabimus ad inueniendum noua prouerbia & narrationes, & quomodo humanus intellectus extendi poſſit præ nimia materia huius arboris.

De Radicibus arboris exemplificalis.

Vlt ignis & appetit, ꝙ ſuus calor in aqua ſit bonus, vt ſua bonitas magnam habeat virtutem. Idcirco aqua rogauit aërem, quod ipſam in ſua infirmitate recoleret. Et tunc Monachus Raymundum rogauit, quod ſibi illud prouerbium exponeret. Reſpondit Raymundus Monacho dicens, quod aër ex duabus infirmitatibus infirmus iacebat. Vnam habuit infirmitatem propter amorem, aliam vero propter dolorem. Infirmitatem habuit propter amorem, quoniam de terra erat malè contentus, quę actionem ſuper ignem habebat, quam plurimùm ipſe diligebat, & deſiderabat, quod Dominus eſſet terræ, quæ eius erat inimica. Infirmitatem propter dolorem habebat aër, quoniam ipſe ſentiebat ſiccitatem, quam ignis poſuit in ipſo, quæ ſiquidem ſiccitas ſuam humiditatem tormentabat. Idcirco aqua dixit aëri, quod ipſam in ſua infirmitate recoleret, quam patiebatur: quoniam ignis in ipſo ſuum poſuit contrarium, propter quod aër ignem odire debebat. Et hoc aqua dicebat, vt aër contrarius foret igni, & cum illa concordantiam haberet. Sed aër reſpondit aquæ dicens, quod potius infirmus eſſe diligebat, & eſſe bonus amicus & legalis ipſius ignis, qui ſibi ſuam dabat ſimilitudinem, quām ſanus eſſe & facere contra ſuum amicum deceptionem aliquā vel delictū: quoniam nulla infirmitas eſt ita magna, ſicut infirmitas quæ eſt per proditionem & incognitionem, quæ hominē facit obliuiſci beneficia quæ à ſuo Domino recepit. Idcirco dixit aër, quod ipſe vellet eſſe ſubiectus & ſubditus igni ſuo Domino, vt ipſe actionem in aqua habeat, in qua ſuum oſtendat dominium cum magnitudine bonitatis & virtutis quoniam magna virtus eſt calor ignis, & magnum bonum, quod ipſe ſit Dominus ſui amici per concordantiam amoris, & ſui inimici per contrarietatem. 2. Plorauit aqua, & dixit aëri, quod ipſe falſitatem neſciebat, quam ignis terræ faciebat, aër vero ab aqua quærebat, quæ falſitas fuerat. illa; aqua reſpondit dicens, quod ignis & terra faciebant ſocietatem, & ſibi inuicem promiſerūt, quod quicquid lucrarentur, inter ſe diuiderent, & communicarent, vnde contigit, quod terra ferrum lucrabatur, ignis vero aurum. Et quando ad diuiſionem & partitionem ferri & auri veniebant, terra dixit igni, quod ipſe diuideret, hoc vero dixit terra, vt ignis ei aurum daret, quia ei ſuam dat ſiccitatem, & etiam quia ille qui liberaliter

diuidit ſemper aliјs dat partem minorem, & credidit, quod ignis ſimiliter faceret. Et ignis diuiſit, & terræ dedit ferrum, aurum vero ſibi ipſi retinuit. Reſpondit aër, dixitque aquæ, quod ignis falſitatem in diuiſione minime faciebat, poſtquam terra falſam tribuit intentionem in electione tunc temporis, cum igni dixerat, quod ipſe diuiſionem ferri & auri faceret ſeu partitionem, quam iuſtè fecerat, vt puniret terram de falſa opinione quam habebat. 3. Aër rogauit aquam quod ipſa cum terra ſe nó aſſociaret poſtquã ipſa cum illo fecerat ſocietatem: quoniam inter duo contraria non eſt aliquid, quod diu durare poſſit: cum ita ſit, quod ipſe & terra in vehementi contrarietate exiſtant. Aqua vero reſpondit aëri, dixitque ei, quod illa duratio eſt magna, quæ in concordantia durat per actionem & paſſionem. Miratus fuit aër de hoc quod aqua dixit: & ab ipſa quæſiuit, quomodo ſocietas actionis & paſſionis in concordantia durare poſſet: cum ita ſit, quod actio & paſſio contrariantur. Aqua vero reſpondit, dixitque hæc verba. Narratur, quod color ignis, & color terræ in flamma ignis ſibi inuicem obuiarunt, in qua concordantiam per modum actionis & paſſionis habuerunt: quoniam terra dixit igni, quod ipſa quæ ſibi ſuam dat ſiccitatem, in ſummitate flammæ ſuum colorem habere vellet, & in fumo, qui exit ab igne, etiam in rebus quas ignis comburit, ſicut in carbone & in pipere. Ignis autem reſpondit ei: & dixit, quod ſatis ei placebat, poſtquam eius color in medio loco flammæ remaneret. Et ſic de ferro callido, & carbonibus, & aliis his ſimilibus. 4. Terra dixit igni, quod ipſa ſibi non daret ſiccitatem, poſtquã ipſe daret illam aëri, qui eſt eius inimicus. Ignis autem reſpondit terræ, quod ipſa poteſtatem largitatis neſciebat. Ignis, (dixit terra) quæ eſt poteſtas largitatis? Narratur, dixit ignis, quod largitas & auaritia ſibi inuicem obuiarunt: largitas namque totum dederat, quicquid habuerat, nec plus dare poterat: quoniam non habebat de quo. Et rogauit auaritiam, quæ pluribus rebus erat plena, quod ei de hoc quod habebat ſibi daret, vt ipſa aliis daret poſſet: quoniam infirma erat, quia aliis dare non poterat. Auaritia vero ſe excuſauit: & dixit, quod ipſa ſibi nihil dare valebat: quoniam ſuam nolebat habere ſimilitudinem. Et tunc largitas ad ipſos recurrebat, quibus aliquid dederat, & ad illos, quibus aliquid dare volebat. Et omnes inſimul contra auaritiam fuerunt, qui ipſam de bonis quæ poſſidebat, ſpoliauerunt, vt largitas haberet, de quo dare poſſet: auaritia vero triſtis remanſit & infirma. Et dixit hęc verba. Ah quãtum doleo de theſauro, pro quo diu laboraui, & propter quem tantã famem, & ſitim ſuſtinui cum tot & tantis inhonoribus & timoribus, quem dari video meis inimicis, & quę dat mea inimica. 5. Ignis & aër inuicem, in quodam nemore magno ſibi obuiauerunt, in quo aër terram diu quæſiuerat, vt de illa pro quodam vituperio quod ſibi fecerat, vindictam acciperet. Et tempore illo quo ignis & aër ſibi obuiarunt, Sol fuit in occaſu: vnde aër rogauit ignem quod ei lumen faceret, tota illa nocte, vt ipſe terram inuenire poſſet, quam multum inuenire optabat. Ignis vero diu conſiderauit, ſi aëri lumen faceret, vt aër terram inuenire poſſet: quoniam ipſe ignis verecundiam habebat contradicere precibus aëris: & conſcientiam habebat, ſi oſtenderet terram, quæ erat ſua amica, quam aër deſtruere volebat.

bat

bat & occidere. Et interim dum ignis ita conſiderabat, aër mirabatur, quod ignis ad preces quas ſibi fecit, non reſpondit: & dixit igni, quod bene cognouerat, quod ipſe non multum ipſum diligebat, poſtquam ad preces quas ei fecerat, cito non reſpondebat tali modo, quod ipſe ad grates teneretur. Ignis autem dixit aëri, quod ipſe neſciebat, quomodo ſapientia reſpondit voluntati. Et quomodo fuit hoc? dixit aër. Narratur (dixit ignis) quod voluntas magnum deſiderium habebat, quod vnum hominem quem valde dilexerat, inuenire poſſet: & rogauit ſapientiam, quod ei vicos oſtenderet, per quos illum hominem inuenire poſſet, quem inuenire deſiderabat: vt ipſum honorare & ſeruire valeret. Sapientia autem reſpondit voluntati dicens quod iuſtam petitionem ei faciebat, & libenter ei vicos oſtenderet, per quos ſuum poſſet inuenire dilectum & amicum: quos itaquidem ei non oſtenderet, ſi ipſa sciret, quod voluntas illum hominem occidere vellet, aut ei aliquod vituperium vel detrimentum faceret: cum ita ſit, quod ille homo quem voluntas quæſiuit, plurima placita mihi fecit. 6. Ignis quæſiuit ab aëre: ſi tantum ipſum diligebat ſicut aquam? Reſpondit aër, dixitque igni, quod ipſe iuſtam quæſtionem non faciebat: & quod parum de natura amoris ſciebat. Aëri dixit ignis, & quæ eſt natura amoris? Aër vero ſiluit, nec aliquam voluit dare igni reſponſionem: quapropter ignis mirabatur, quoniam aër ſibi non reſpondit: & totiens ipſum rogauit, quod ipſi reſponderet, quouſque aër igni hæc verba retulit. Narratur, quod voluntas ſapientiam inueniebat, dum ipſa ad quandam ciuitatem ibat, in qua erat memoria, ad quam voluntas venire optabat, vt ſuum amicum frequenter recoleret. Et quia ſapientia itamq; quæ eſt voluntaris inimica, ſecum ducebat, voluntas ſapientiã benè non recepit, quamuis ſibi vicos oſtenderit, per quos memoriam potuit inuenire. Et cum voluntas ad memoriam veniſſet, quæ ſuum recoluit amicum, magnum feſtum fecerunt, & magnum ſolatiũ inuicem habuerunt: intantum q; ſapientia male contenta ſtetit contra voluntaté, quæ ei ita magnum feſtum, & ſolatiũ in eorũ obuiatione nõ faciebat ſicut memoriæ. Et ita ſapientia voluntatem coram memoria reprehendit, dicens ei, quod paruas grates ei fecerat ex placitis, & honoribus; quos ei fecerat. Excuſabat ſe voluntas dicens, quod maius placitum ſentiebat in dando ſuam ſimilitudinem, ſine paſſione, quam in aſſumendo ſimilitudinem alterius cum labore. 7. Aqua ibat per quoddam magnum nemus, in quo lapidem, & ferrum ex quibus exit ignis, inueniebat, quos blaſphemauit, & eis plura vituperia dixit: quia ipſi occaſio ſuæ infirmitatis fuerant, cum in olla vel in concha ipſam calefaciebat, & quæ ab ipſa ſuam frigiditatem quam valdè diligebat, auferebat. Lapis vero & ferrum reſponderunt aquæ dicentes, quod ignis fuerat vitioſus in dando eis ſuam virtutem. Sed aqua de illis verbis mirata fuit, quæ dixit eis, quod ſibi impoſſibile videbatur, quod quicquam poſſet vitioſum eſſe in dando virtutem: vnde rogauit, quod ſibi modum dicerent, ſecundum quem ignis virtuoſus erat, inquantũ ei ſuam dabat virtuté. Narratur (dixerunt lapis & ferrum) quod quedam herba ſtetit in quodam prato, quæ virtutem habebat in curando leproſos de eorum infirmitate: cuidam leproſo illa herba oſtendebatur, de

qua comedebat, & curatus fuit de lepra per virtutem illius herbæ. Tandem contigit, quod ille homo minctum ibat in illo prato, & cum illa herba quæ ipſum curauerat ſuos lumbos terſit. Idcirco illa herba fuerat vitioſa in dando ſuam virtutem illi, qui tantum ipſam inhonorauit. A quibus tunc aqua periit, & quam virtutem dat mihi ignis, cum ſum in olla? Reſponderunt ei lapis & ferrum, quod ipſa & farina panem facere volebat vt cum illo pane virtutem homini darent vt exinde viuere poſſet. Quem ſiquidem panem cum virtute ignis in furno faciebant, ſine quo quidem igne illum panem facere non poterant, neque virtutem homini dare valuerant.

8. Duæ veritates in igne ſibi inuicem obuiauerunt, vna veritas fuerat de calore, & alia de ſiccitate, quæ ab igne petierunt, cum qua ipſarum ſe munitum contra falſitatem & aquam ſentiebat. Ignis autem ſuæ luciditati dixit, quod ad illam quæſtionem reſpóderet, frigiditas vero terræ dixit igni, quod ipſe iudicem communem non elegerat, cùm ita ſit, quod luciditas concordabat in die cum calore: qui quidem dies clarus eſt & calidus, & quæ contrariabatur in nocte ſiccitati: quæ quidé nox frigida eſt & tenebroſa ratione vmbræ terræ. Reſpondit ignis frigiditati terræ & dixit, quod contigit in quadam ciuitate, quod quidam homo de populo modum conſiderabat, per quem ipſe poſſet eſſe rex illius ciuitatis, & cóſiderabat quomodo ipſum regem qui erat ſuus Dominus occidere poſſet. In principio in quo ille homo propoſitum illud concepit, modum cum falſitate imaginari incepit: quoniam cum veritate non valebat, & ſic ille homo modum accepit cum quo magnam habuit in illa ciuitate poteſtaté contra regem ſuum Dominum, qui quidem Rex modum conſiderauit, quomodo illum hominé deſtruere poſſet, & in principio in quo modum conſiderauit, illum conſiderauit cum veritate. Idcirco in illa ciuitate veritas & falſitas magnum prælium habuerunt, & in fine falſitas deuicta fuit, quia cum non eſſe & nihilo concordabat: veritas vero cum eſſe, quod ſiquidem eſſe Rex in iudicem ſuæ conſcientiæ elegit contra falſitatem, quæ eſt contra charitatem & quæ cum tenebris habet cócordantiá.

9. Aër conquerebatur aquæ de igne, qui libitum, ſiue placitum habebat in tormentando ipſum cum terra: cum ita ſit, quod placitum de ipſo habet recipiendi calorem, & quia aqua eſt inimica ignis, aërem minimè voluit conſolariſſimo vt plurimum de malo contra ignem dixit: & quanto plus de malo contra ignem dixit, tanto plus ipſe ignis aërem tormentabat: quia aqua credebat aëre ita tormentato, & eius tormento de die in diem ſibi multiplicato, ad terram recurrit, quæ ſua erat inimica, qui conquerebatur ei de igne dicens, quod magnam iniuriam ei faciebat. Terra vero reſpondit aëri, igné excuſando & dicendo aëri plura vituperia: vt ipſe aër plus de paſſione haberet, & vt ſua natura contra aërem vteretur, qui eſt eius aduerſarius. Aëre ſic exiſtente vexato, & quanto plus conquerebatur, tanto maiorem paſſionem ſentiebat, aliud conſilium nó habuit, niſi quod ignem rogaret, quod de ipſo pietatem haberet. Cui ſiquidem aëri ignis hæc verba dixit. Narratur, quod quidam rex vnum militem habebat, quem valdè diligebat, & per magnum amorem quem ad eum habebat, plures honores ei faciebat, & ei denarios & equos conferebat ſiue dabat,

bat, & quicquid indigebat. Et quanto plus rex dabat militi, tanto miles ad eũ maiorẽ habebat amorem, & fortius ei ſeruire nitebatur. Rex vero illũ militẽ ꝓbare voluit, ſi ad eũ maiorẽ amorem habebat propter hoc quod ei dabat, quam propter hoc quod erat ſuus Dominus, & magno tempore ſtetit, quod ipſi militi nihil dedit, ita quod miles contentus non erat de rege, ſicut eſſe ſolebat: nec ei ita bene ſeruiebat, ſicut in cõſuetudine habebat. Et vt rex melius intentionem militis probare valeret, abſtulit ab eo vnum bonum caſtrum, quod ei ante dederat. Et tunc ille miles multum iratus de rege receſſit, & iuit ad quẽdam comitem, qui erat inimicus illius regis, cuius filiũ ille miles occiderat in bello. Et dixit comiti, quod ipſe volebat eſſe ſeruus ipſius: vt cum illo ſe poſſet vindicare de rege. Miles ille cum comite fuit in vno bello contra regem, & captus fuit, q miſericordiã à rege petiit, & rogauit ipſum, quod caſtrum & ſuum amorem ei redderet. Et rex reſpondit ei, & dixit, quod ſuper hoc conſilium cum iuſtitia & miſericordia haberet. Cum iuſtitia conſilium habere vellet, vt ſciret, ſi ipſum punire deberet: & cum miſericordia ſimiliter: vt ſciret, ſi ei parcere deberet: Miſericordia regem rogauit, quod illi militi parceret, vt ipſa poſſet eſſe magna in rege. Et iuſtitia regi conſuluit, quod ipſum puniret, vt ipſa maior eſſet in illo quam miſericordia: & maximè cum ipſe ſit rex magis propter illam, quam propter miſericordiam. etiam quia miles bonã intentionẽ nõ habuit quærẽdi indulgentiam, inquantum ipsũ rogauit, vt ei caſtrum reſtitueret. Et tunc rex propter illud, quod iuſtitia allegauit, præcepit militem tormentari & ad mortem tradi. 10. Roſa & piper de igne & aqua loquebantur. Roſa aquam commendabat: quoniam bonitatem partium multiplicabat cõiungendo vnam partem cum alia, vt bonitas eſſet magna in aqua. Et piper ignem commẽdabat, inquãtum diuidebat bonitatem in plures partes, vt ſub ſuo genere plures ſubſtantiæ ſint bonæ. Tantum roſa & piper in his verbis ſteterunt, quod magnum prælium fuit inter ipſa: quoniam piper dicebat, quod plus valebat illa ſubſtantia, quæ ſe dat pluribus, quã illa quæ ſe reſtringit, & in ſe plura aggregat, de quibus plures aliæ ſubſtantiæ indigentiam habent. Roſa vero dicebat contrarium: & ſuper his roſa & piper ad iudicium venerunt coram ſiccitate: & quia ipſa erat qualitas, quæ ſe habebat ad vtramque partem: ſed ſiccitas ſe excuſabat dicens, quod iudex eſſe nolebat: quæ dixit hæc verba. Narratur, quod vnus rex iudicium dedit duobus militibus, qui litigabant pro vno caſtro. Ille vero miles qui bonum ius in illo caſtro non habebat, mille florenos dedit iudici, vt iudicaret pro ipſo. Et miles qui bonum ius habebat, iudici dedit centum florenos, vt iudicaret pro illo. Idcirco iudex plus fuit ex vna parte quam ex alia, videlicet ex parte illius q ſibi dedit mille florenos, quã ex parte illius, qui dedit centum, & falsè caſtrum iudicauit pro illo, cuius illud caſtrum eſſe non debebat. Vnde ipſa quæ plus erat ex parte roſæ quam ex parte piperis, nolebat eſſe iudex. Et contigit, quod Rex ſciuit, quod iudex mille florenos à milite acceperat cui illud caſtrum iudicauit: & centum ab illo, qui illud caſtrum habere debebat. Et tunc Rex illos milites venire fecit coram ſe in ſuo concilio, à quo quæſiuit, ſi naturam cognoſcerent, per quam vnus miles dedit mille florenos, & alius centum

tum tantummodo, cum ita ſit, quod milites æquales ſint in diuitiis. In cōcilio Regis erat quidam antiquus ſapiens, qui dixit, quod præſumptio erat, quod ille miles qui non dederat niſi centum florenos, habebat ius in caſtro. Et ratio erat: quoniam ille qui habet bonum ius, fortius plangit expenſas, quas facit in iudicio ſiue in lite, quam ille qui non habet bonum ius, qui libentius facit expenſas: vt quod ſuum non eſt, acquirere poſſit. Et ex tunc Rex in terra ſua ſtatuit, quod qui plus de ſalario iudici daret, quod contra dantem haberetur præſumptio mala, & pro ipſo qui minus iudici daret, præſumptio bona. 11. Ignis aquam decipere voluit, & dixit illi, quod ipſum iuuaret ad faciendum piper, quod eſt paruum, & ille ipſam iuuaret ad faciendum cucurbitam ſiue lactucam, quæ eſt magna, & ſic ambo concordantiam inuicem haberent. Narratur, dixit aqua, quod quidam miles pauper vnum filium habebat, & quidam diues ruſticus filiam, filius ille & filia matrimonium contraxerunt, vt filius militis diues eſſet per ſuam vxorem, & vt filia ruſtici honorata eſſet per ſuum maritum: ſed honor in dedecus conuertebatur cum denarij expenſi fuiſſent, & in paſſionem ſtetit omnibus temporibus vitæ ſuæ. Et hoc exemplum narrauit aqua, quia deceptionem & fraudem cognouit, quam ignis ſibi facere voluit, cum ſit quod piper diutius duret quam cucurbita, & frigiditas maiorem habeat paſſionem in pipere quam actionem in cucurbita, licet piper ſit paruum, & cucurbita magna. Idcirco aqua reſpondit igni, quod concordantiam cum ipſo habere nolebat ſub illa ſimilitudine, quoniam in pipere diu poſſet eſſe in labore. 12. Ignis aquam rogauit quod inuicem ad ſolem accederent, & quod in viatico inſimul amicitiam haberent de vno & alio conferendo. Aqua vero reſpondit, dixitque igni, quod duo contraria inuicem per eandem viam bene & planè non vadunt, & maximè quia ſol ſuus eſt inimicus, & eſt amicus igni. Veruntamen dixit aqua igni, quod ſi ipſe ſe cum ad Lunam ire vellet de nocte & non de die, cum illo ad ſolem per v[illegible]am viam pergeret, ſiue deſcenderet. 13. Quatuor elementa principiauerunt piper, & in ipſo poſuit ignis quatuor vncias leuitatis, & terra tres vncias ponderoſitatis, aër vero duas vncias leuitatis, ſed aqua in ipſo poſuit vnam vnciam ponderoſitatis. Et cum piper principiatum fuiſſet ſex vnciæ leuitatis aſcendere ſuperius voluerunt, quatuor autem vnciæ ponderoſitatis inferius, videlicet in terra remanere voluerunt, piper vero appetitui quatuor vnciarū conſenſit, & appetitui ſex conſentire noluit, idcirco ſex vnciæ dixerunt piperi, quod contra ſuam naturam faciebat, in hoc, ſcilicet, quod plus ſtabat in loco inferiori quam in loco ſuperiori, cum ita ſit, quod maius ſit per appetitus maiores quam per minores. Et tunc piper reſpondit & dixit hæc verba. Narratur, quod ventus duxit vnum granū racemi in quodam alto monte, qui valdè frigidus erat, illud granum, truncum, branchas, ramos, folia, flores, multiplicauit, ſed fructum præ nimia frigiditate, quæ vigebat in illo monte, facere non potuit. Et quia principium, naturam & eſſe in pede montis acceperat, plus in locis infimis quam altis voluit remanere, vt fructum faceret, & ſuam ſpeciem poſſet multiplicare. 14. Aër in medio ignis & aquæ ſe poſuit, vt concordantiam faceret, & quod omnes tres

contra

contra terram eſſent, cum autem aër inter ignem & aquam concordantiam feciſſet contra terram, terra ſuam ſiccitatem igni dare noluit, nec frigiditatē aquæ recipere, vt conſueta fuerat, idcirco ignis & aqua contra aërem fuerunt cum terra, quam in medio aſtabiruit per fuerunt. Et tunc aër ab igne calorem noluit accipere, nec ſuam humiditatem aquæ dare, quouſque ignis & aqua cum illo concordantiam habuiſſent contra terram quæ igni ſiccitatem noluerdare, nec ab aqua frigiditatem recipere. Et ſic ignis & aqua erant in labore ſemper cum concordantiam vellent habere, vnde valde mirabantur, cum concordantiam neq; per terram, neque per aërem habere non valebant. Et tunc à Saturno quæſiuerunt, ſi ſciret rationem vel radicem, propter quam concordantiam habere non poterant. Saturnus dixit hæc verba, quod quidam erat heremita, qui erat ſanctæ vitæ & conuerſationis, dixit ad Angelum, qui eum cuſtodiebat, quod fortiter mirabatur, quid poterat eſſe, quod cū ipſe Deū contēplabatur, nullā tētationē faciē ſi peccatū habebat, & ſtatim cum dimiſiſſet contemplari Deum & rogare malo velle ſuo in tentationes, & cogitationes, & vanitates incidebat. Angelus vero ſuus dixit ei, quod non erat mirum ſi homo tentatus eſt, & cogitat vanitates, poſtquam inter Deum & ipſum non eſt medium quod in concordantia ipſos eſſe facit, ita videlicet quod homo remotus ſit ab omni natura peccati, vanitate & cōtrarietate Dei & hominis. Et hoc, dixit Saturnus non habet aër, cum vos alij concordantiam in illo cōtra terram habere vultis, quoniam remoti non eſtis à contrarietate, in qua eſtis, licet in aëre concodantiam habere velitis. Et tunc ignis & aqua cognouerunt per hoc, quod de ſancto heremita dictū fuerat, & per contrariā naturam in qua exiſtunt, modum ſecundum quem ſancti homines tentationes habent & cogitāt vanitates. 15. Ignis & terra vnam filiam fecerunt in pipere, quæ maioritas vocabatur, & aër & aqua in eodem pipere fecerunt aliam filiam, quæ minoritas vocabatur: ambæ vero filiæ fuerunt vxores piperis, quod ex ipſis vnum filium generauit, qui ſuum Patrem occidit: & tunc ſartor forfices & acum maledixit: Monachus autem dixit Raymundo quod illud exemplum ſibi exponeret. Reſpondit ei Raymundus dicens. Narratur, quod acus cuiuſdam ſartoris ſibi vnam filiam generauit, quæ vocabatur diuitiæ, & eius forfices vnam filiam generauerunt, quæ vocabatur honor. Sartor vero illas duas filias accepit in vxores, de quibus Sartor ille vnum filium generauit, qui in eius obitū dare noluit vnum modicum pannum, de quo cooperiri potuiſſet, & ipſum totum nudum ſubterrauerunt contra diuitias & honorem. Idcircū ſartor ille forfices, & acum maledixit, cum quibus diuitias congregauerat, & honorem ſuo filio donauerat: ſed forfices & acus de illa maledictione ſe excuſauerunt dicentes, quod culpa carebant: quoniam ſeipſum poſuerat in minoritate diuitiarum & honoris, & ſuum filium in maioritate: idcirco oportuit quod filius ſuus & ipſe in ſuo obitu contrarietatem habuiſſent. Raymunde, dixit Monachus, & quis vocabatur filius ſuus? Raymundus reſpondit dicens, quod filius ſartoris priuatio vocabatur, priuatio, ſcilicet finis honoris & diuitiarum. 16. In pipere ignis eſt in maioritate, & aqua in minoritate: idcirco aqua rogauit aërem & terram, quod

ipſam contra ignem iuuarent; quia ſua minoritas maioritatem ignis non poterat ſuſtinere. Aër autem & terra reſponderunt, dixeruntque ei, quod ipſa neſciebat, quomodo quædam bona domina ſuo malo marito reſpondebat. Et quomodo reſpondit? dixit aqua. Narratur, dixerunt aër & terra, quod vnus erat homo, qui erat valde diues, & vxorem habebat cui dixit hæc verba: volo quod ſitis domina mea, & quod de me & meis diuitiis faciatis veſtram voluntatem. Et hoc dico propter hoc vt ſitis bona, & quod bonitas veſtra maior ſit mea bonitate. Domina vero reſpondit & dixit hæc verba. Impoſſibile eſt, quod cum duabus naturis contrariis acquiri poſſit maior bonitas. 17. Ignis in pipere aërem & terram inuitabat vt contra aquam ipſum iuuarent, quæ æqualiter ſibi erat contraria per frigiditatem & ponderoſitatem in generali, quã quidem æqualitatem deſtruere affectabat deſtruendo æqualem proportionem quam in pipere habent: quoniam deſtructa æqualitate ambarum qualitatum in pipere volebat aquam deſtruere: ſicut inuidia quæ deſtruendo æqualitatem ſpecialem amatiuitatis, & amabilitatis, deſtruere volebat charitatem duorum fratrum. Et quomodo fuit hoc, dixerunt aër & terra. Narratur, dixit ignis, quod erat quidam mercator, qui erat multum diues, & habuit duos filios, quibus in ſua vita dedit vxores, & tempore ſui obitus ordinauit in ſuo teſtamento, quod ambo æqualiter in bonis quæ dimiſerat, poſſiderent & ſuccederent, in tantum quod dum ipſi viuerent, illa bona non diuiderent. Et hoc fecit ille mercator, vt æqualem charitatem adinuicem haberent. Et tunc inuidia conſiderauit, quomodo illam charitatem deſtruere poſſet: quæ dixit filio primogenito, quod non erat conueniens quod ipſe eſſet æqualis cum ſuo fratre neque in diuitiis neque in honore, poſtquam Deus ipſum primo naſci fecit: idcirco cum curia tractare deberet, quod illa bona diuiderentur, & quod maiorem partem diuitiarum haberet; qui reſpondit inuidiæ dicens, quod illam intentionem neſciebat, quam pater in factione ſui teſtamenti habebat. Et quam intentionem habuit tuus pater (dixit inuidia) in factione teſtamenti ſui; qui dixit ei, noſter pater quẽdam hominem huius ciuitatis occidit, qui habuit vnum filium, qui tantum habet in diuitiis ſicut nos alij habemus, & voluit, quod bona quæ dimiſit non diuideremus, vt inuicem charitatem haberemus: & ſi mihi dimiſiſſet partem maiorem, & fratri meo partem minorem, inter nos charitas in æqualitate non foret, & inimicus primo fratrem meum ſi eſſet in poteſtate minori, occidere poſſet, & me poſt ipſum. Et tu inuidia de cætero talia verba mihi non loquens. 18. Narratur, quod ignis ibat in peregrinationem, & aqua ſimiliter, qui ſibi inuicem obuiauerunt in via. Ignis autem dixit aquæ hæc verba. In hac terra ſunt plures milites qui ſunt amici mei, & qui pro me facerent omnia quæcunque vellem, quibus plura placita & curialitates feci; dum ignis ita loquebatur, cognouit aqua ſecundum verba, quæ ipſe dixit, quod ipſe ex ipſa timorem habuit. Ideirco cognouit quod ipſe minorem virtutem, & poteſtatem habuit quam ipſa: quoniam ſi ipſa habuiſſet minorẽ virtutem, & poteſtatem quam ignis, in illa terra in qua ſe inuenerunt, ante habuiſſet timorem quam ignis, quem ipſa non habuit, poſtquam ignis dixit illa verba.

ba. Et quia conſiderauit, quod ignis prius habuit timorem quam illa, ſentiebat virtutem & fortitudinem contra ignem: & tunc debellabat ignem, & ipſum deuincebat, qui dicebat, quod in illa terra erant milites ſui amici, vt aqua timorem de ipſo haberet, qui dixit igni, quod timorem de ipſo non habuit de hoc, quod non viderat, per hoc quod audiuerat. Dictum eſt de radicibus, & de ipſarum modum ſecundum quem ſciatur applicari ad moralitates, ſecundum quod ipſas applicauimus. Et quia prolixitatem vitamus, ad truncos arborum tranſimus.

De Truncis. Et primò de trunco arboris elementalis.

AEr rogauit ignem: quod ipſum nimis non calefaceret: quoniam ſi ipſum nimis calefaceret, aqua ab ipſo humiditatem non reciperet. 2. Inuidiam habuit terra de igne & aere, qui in ficubus concordarunt, quæ rogauit ignem, quod cum ipſa in piperе concordaret. 3. Dixit aqua igni, quod ſua frigiditas in æſtate plus valebat contra febres, quas infirmi patiuntur, quam ſuus calor in hyeme contra frigiditatem, quam homines ſani patiuntur 4. Ignis dicebat malum de terra, quia eſt nigra: & de ipſa bonum dicebat, quia eſt ſicca. 5. Plorabat aqua, quia aer ab igne, qui eſt eius inimicus, calorem accipiebat. 6. Primum ver ſolem increpauit, qui pulchra opera quæ in Aprili, & in Maio fecit, in æſtate deſtruit. 7. Ignis ſolem rogauit, quod non daret ſuam ſimilitudinem lunæ, quæ ſimilitudem aquæ accipiebat. 8. Ignis quia eſt in pluribus, ſe commendabat, & de ipſo aqua malum dicebat, quia illam comburebat. 9. Dicebat ignis, quod in fœniculo fortior erat quam aqua: aër autem reſpondit, quod aqua in lactuca erat fortior ipſo, idcirco cognouit ignis quod aër parum ipſum dilexit. 10. Aër ignem increpauit cum ipſe ſit ita clarus, & ita lucens, quare cum terra, quæ eſt nigra, ſemper participiauit, idcirco cognouit ignis, quod aër inuidiam ex hoc habebat. 11. Materia aquæ de forma aëris ſe minimè fatigaret: ſi ad illam cum concordantia abſque contrarietate veniret. 12. Terra tetigit contrarietatem ignis & aquæ, quæ contra terram iraſcebatur, quæ dixit contrarietati, quod malum eſſet eam tangere. 13: Dixit aër igni, quod ipſe erat ita ponderoſus, quod ipſum portare non potuit; ignis autem reſpondit aëri, quod per ſe ponderoſus non erat, ſed per terram. 14. Placitum habere voluit aqua de igne, qui ipſam in æſtate recoluit, quouſque cogitauit, quod ignis ipſam recoluit, vt illam deſtrueret. 15. Plorauit aqua, quia ignis ipſam nimis calefaciebat, & de ipſo conquerebatur ſoli: luna vero ipſam reprehendebat, quia ipſius inimico conquerebatur. 16. Aqua dixit ad ignem, quod ipſa Domina erat in niue; ignis autem reſpondit ei, quod ſol ſuus amicus erat. 17. Aqua dixit ad ignem, quod in inferno per damnatos valde deſiderabilis eſt: ſed ignis reſpondens dixit, quod iuſtitia eſt eius vxor. 18. Dixit aqua ad ignem, quod in nocte fortis erat; ignis autem reſpondit ei, quod ipſe erat fortis in die. 19. Autumnus frõtariam tenuit per hyemem contra æſtatem, & ver frontariam tenuit per æſtatem contra hyemem. 20. Cum timore & labore aſcẽdit aqua ad ſphæ-

ram ignis ad accipiendum virtutem lunæ, & cum audacia & placito r[illegible]d[illegible]t & deſcendit. 21. Aqua dixit ad ignem, quod ipſe in beſtia mortua calorem naturalem non habebat, ignis autem reſpōdit aquæ, dixitque ei ꝙ in beſtia mortua ipſa fœtebat. 22. Aqua dixit ad ignem, quod cum ipſa Dominæ ſuas facies lauat, vt albæ ſint & pulchræ, ſed ignis aquæ reſpondit, quod per ipſum Dominæ ſuis marito deſid[illegible]. 23. Aqua dixit ad ignem, quod ipſa fontes implebat, ad quos animalia veniunt ad aquandum: ignis vero reſpondit ei, quod ipſe vegetes vino implebat ad quas homines veniunt potatum. 24. Hyems dixit ad æſtatem, quod ipſa erat frigiditate vacua, æſtas autem dixit ad hyemem, quod ipſa calore vacua erat. 25. Aqua dixit ad ignem, quod ipſa erat pinguior igne, ſed ignis reſpondit ei, quod ipſe ſanior erat illa. 26. Dixit aqua, quod ipſa erat groſſior igne, ignis autem reſpondit ei, quod ipſe velocius quam aqua currebat. 27. Dixit aqua, quod ipſa erat diſcreta, quia plura in ſimul cōgregabat, reſpōdit quoque igni[illegible], quod ipſe liberalis erat, quia plura dabat. 28. Dixit aqua quod ex ipſa Rex coronatus erat, inquantum ipſa Domina erat in eius cerebro, ignis vero reſpondit ei, quod Rex erat arbor euerſa. 29. Dixit aqua, quod rex fieri fecit quendam pulchrū argenteum, ignis autē reſpōdit ei, quod vnam coronam de auro portabat. 30. Dixit aqua, quod regina per ipſam pulchros dentes habebat: ignis vero reſpondit, quod per ipſam regina pulchros crines habebat. 31. Dixit aqua quod alleum albo colore eſt indutum, qui eſt ſupra colorem ignis: reſpondit ignis, quod oleum quod eſt de ſua natura in lāpade, ſtat ſupra aquam. 32. Dixit aqua, quod maior erat in mari quam ignis in lapide & ferro: ignis autem reſpondit ei, quod ſi ſufficientiam lignorum haberet, quod ipſe totam aquam maris conſumeret. 33. Dixit aqua quod ipſa plantas rigabat: ignis autem reſpondit ei quod ipſe in [illegible] fructus plantarum [illegible]. 34. Dixit aqua, quod ipſa molendina [illegible]: ignis autem reſpondit ei quod ipſe calefaciebat [illegible]. 35. Dixit [illegible], quod ipſa [illegible] facie[illegible], [illegible] vero reſpondit ei quod ipſe facit [illegible]. 36. Dixit ignis, quod ipſe in pipere [illegible] quam [illegible], aqua vero reſpondit ei, quod ipſa ſemper cum equitibus [illegible]. 37. Dixit aqua, quod ipſa in [illegible] eſt longa: [illegible] vero reſpondit ei, quod [illegible] recta eſt in dactilis. 38. Dixit aqua, quod ipſa [illegible] in [illegible] calefactio [illegible] & in [illegible] marmoreo: ignis vero reſpondit, quod ipſe calefaciebat eam in [illegible] & in [illegible]. 39. Dixit aqua, quod piſces in ipſa viuunt, ignis vero reſpondit, quod per ipſum vident homines de nocte. 40. Dixit aqua, quod [illegible] homines in [illegible] faciebat, reſpondit ignis, quod [illegible] aquam mingebant.

De proverbijs trunci vegetalis.

Dixerunt ceraſa ad ficus, quod ipſa primo veniebant: ficus vero reſponderunt, quod deſiderabiliores illis erāt. Ceraſum dixit ad garioſam, quod ipſa nigra & tortuoſa erat, garroſa vero reſpondit ei, quod ipſum citò putrefactum erat. Dixit lactuca, quod homines infirmos curabat, vnum dixit, quod homines inſanos faciebat. Dixit pomū ad fimum, quod ipſe fœtebat, fimus vero reſpondit quod de ſua progenie erat. Dixit cinamomum quod

quod in ſcutella regis erat, fabæ vero reſponderunt, quod ipſæ erant in ſcutellis tan[illegible] orum hominũ religioſorũ. Dixit frumentum, quod ruſticus hordeũ comedebat: ordeum vero reſpondit, q̃ ipſum melius v[illegible]t. Dixit frumentum, q̃ ordeum auena [illegible] reſpondit ordeũ, quod [illegible] um aliquoties fœtebat, & malum [illegible] qui ipſum comedebant procurabat. Dixit [illegible] quod plus quam frumentum coſtabat: reſpõdit [illegible] umentum, quod plus de ſeruitio qu[illegible] faciebat. Res [illegible] colligebat [illegible] icus vero frumentum. Re[illegible] comedere n[illegible] quia porc[illegible] comedebant.

De Prouerbiis Trunci ſenſualis.

Dixit equus ad militem, quod calcaria portare ipſum nõ oportuit, quoniam [illegible] er ire: reſpondit miles quod timor mulieres currere faciebat. Dixit equus ad militem, quod per ipſum honoratus erat, reſpondit miles, quod ipſe ei [illegible] comede[illegible] dum dabat. Dixit mulus ad equum, quod ipſe ſuus frater erat, reſpondit equus, quod ipſe aſino aſſimilabatur. Dixit aſinus Domino ſuo, quod ipſe cãtare ſciebat, reſpondit Dominus ſuus, quod ipſe flere ſciebat. Dixit aſinus, quod ipſe dormire optabat, dixit Dominus, quod ipſe ire volebat. Dixit aſinus quod nimis oneratus erat, reſpondit Dominus, quod plures pueros habebat. Dixit canis ad catum quod ipſe ratos comedebat: reſpondit Catus, q̃ ipſe quando dormiebat naſũ ſub cauda nõ tenebat. Dixit iumentum ad aſinum, quod Domino ſuo non reſiſteret, quam poteſtas & ars omnia vincunt. Dixit lupus ad mutonem, quare ſtabat cum homine, qui comedebat carnes & de corio facit ſotulares & de lana tunicam? reſpondit muto, quod ipſe de lapidibus non viuebat. Dixit lupus ad canem, quare malum ſibi volebat? reſpondit canis, quod oues Domini ſui diligebat, quia ſuum Dominum diligebat.

De Prouerbiis Trunci imaginalis.

Caro de imaginatione conquerebatur, quod ipſam calefaciebat & creſcere faciebat, cum luxuriam imaginabatur. Et imaginatio cõquerebatur de memoria, quæ ipſam cum luxuriam recolebat, carnem mouere faciebat: memoria vero de voluntate conquerebatur, quæ ipſam obliuiſci luxuriam non faciebat. Capra lupum videbat, quem nullo tempore præuiderat, & timorem de ipſo habebat. Et quidam videbat vxorem ſuam ſuas crines pectere, qui ex hoc habuit zelotipiam. Tonitruo tangit imaginationem, & imaginatio furcas imaginabatur. Oculi quandam pulchram Dominam videbant, quæ pulchra indumenta veſtiebat: imaginatio vero cameram illius imaginabatur. Quidam homo vnum equum emere voluit, & imaginatio auenam imaginabatur. Quidam homo regem rogauit, quod iuſtitiam faceret de quadam ciuitate: rex autem iniuriam imaginatus eſt. Timor imaginari facit mortem, & audacia honorem. Verecundia facit delictum imaginari, & legalitas complementum. Bona fama heremitæ ipſum imaginari facit hypocriſim. Imaginatio imaginatur de nocte hoc, quod non inuenit de die.

De Prouerbiis trunci humanalis.

VOluntas dixit ad oculos, quærens ab eis, quare pulchras reſpiciebant mulieres libentius quam turpes? & tu voluntas, dixerunt oculi, cum neque pulchra neque turpis domina de tua ſit natura, quare diligis plus pulchras mulieres quam turpes? Aures, dixit intellectus quærens ab eis, quare placitum habes audiendi vanitates? & tu intellectus, dixerunt aures, quare homines qui ipſas dicunt, non reprehendis. Naſo dixit memoria, quare placitum habes roſam odorandi? & tu memoria, dixit naſus, quare per roſam luxuriam recolis? Os, dixit voluntas, quare nimis comedis? & tu voluntas dixit os, quare me non claudis? Caro, dixit voluntas, cum fœmina te tangit, quare caleſcis? & tu voluntas dixit caro, quare caſtitatem non diligis? Os, dixit intellectus, quare mentiris? & tu intellectus dixit os, quare me non conſulis? Corpus, dixit anima, quare tantum dormis? & tu anima dixit corpus, cum ego vigilo, quare es ocioſa? Corpus, dixit anima, cum frigus pateris, quare tremis? & tu anima dixit corpus, cum peccas, quare conſcientiam habes? Corpus dixit anima, quare es infirmum? & tu anima, dixit corpus, quare temperantiam non diligis? Corpus, dixit anima, quare morieris? & tu anima, dixit corpus, quare de me recedis.

De Prouerbiis truncis moralis.

VItium, dixit virtus, quis eſt tuus pater? reſpondit vitium, priuatio tua eſt mea mater. Vitium, dixit virtus, quare tot homines te diligunt? reſpondit ei vitium, quia tu es ocioſa. Vitium, dixit virtus, quare tu es mihi contrarium? reſpondit ei vitium quod ſibi contrarium eſt, vt ſit magna. Vitium, dixit virtus, vbi conſiſtis? reſpondit ei vitium, ego ſum in loco in quo tu non es. Vitium, dixit virtus, ego te in die iudicij accuſabo, reſpondit ei vitium, tuum liberum arbitrium me excuſabit iudici. Vitium, dixit virtuti, quare timorem non habes? reſpondit ei virtus, quare conſcientiam non habes? Vitium, dixit virtus, quare tenebras diligis? reſpondit ei, & quare tu de die non vadis. Vitium, dixit virtus, habes fratrem? reſpondit ei vitium, pœnā quam patieris, erit mea germana. Virtus dixit, quod ipſa in annulo regis erat; vitium reſpōdit, quod erat in voluntate regis. Dixit virtus vitio, quod ipſam in homine paupere perſequebat, reſpondit ei vitium, quod conquæreretur hominū diuitij.

De Prouerbiis trunci imperialis.

BOnitas dixit malo Principi, quod ipſe ſuum filium morti perdiderat, qui bonificare vocabatur. 2. Male princeps, dixit magnitudo, quare in bonificare me ocioſam tenes? 3. Male princeps dixit duratio, bonitas me reprehendit, quia te durare facio. 4. Deſiderat magnitudo, quod poteſtas mali principis eſſet in paruitate. 5. Stultitia mali principis cepit & incarcerauit ſapientiam populi ſui. 6. Voluntas mali principis amare exulabat à voluntate ſui populi. 7. Virtus populi vitium mali principis in ſuo collo portauit. 8. Os mali principis verecundiam mentiendi non habebat. 9. Vana gloria principis laborē in ſuo regno ſeminat. 10. Malus princeps confuſam conſcientiam ſui populi

puli facit. 11. Nullus malus princeps cum ſuo populo concordantiam habet. 12. Nulla contrarietas peior eſt quam contrarietas principis & ſui populi. 13. Incepit princeps malefacere, cuius populus ipſum ſequebatur. 14. Ille princeps eſt bonus, qui in medio loco ſui populi conſiſtit. 15. In malo principe perditur finis & complementum ſui populi. 16. Maius Dominium habet princeps per modicum populum, qui bonus ſit, quàm per magnum, qui malus exiſtit. 17. Oportet quod princeps habeat æqualitatem iuſtitiæ, ſapientię, & charitatis. 18. Ille princeps minorem habet honorem, qui ſuum populum inhonorat.

De Prouerbiis trunci Apoſtolicalis.

VOluntas, dixit bonitas, quare malum prælatum elegiſti? & tu bonitas, dixit voluntas, quare me bonam non feciſti? 2. Deſiderabat magnitudo, quod prælatus eſſet de magno genere; ſapientia autem dixit, quod ipſa plus valet in iudicio quàm magnitudo in genere. 3. Sine charitate & ſapientia iudicium prælati durare non poteſt. 4. Poteſtas boni prælati libenter ſtat in circulo, non autem in angulo. 5. Pœnitebat voluntas & plorabat, quia prælatum ſine ſapientia elegerat. 6. Concurrerunt ſapientia & voluntas ad eligendum prælatum, & prius fuit voluntas ad electionem quã ſapientia. 7. Virtus prælati melior eſt quam virtus ſolis. 8 Mendacium prælati occidit ſui populi veritatem. 9. Ille prælatus eſt arbor euerſa, qui vias gloriæ non oſtendit. 10. Nullus prælatus ſuum officium cõfundere debet, nec diminuere. 11. Ille prælatus bonus eſt, in quo deuotio & ſapientia cõcordant. 12. Contrarietas prælati & principis eſt valde mala & periculoſa. 13. Sanctitas prælati eſt principium fidelitatis ſui populi. 14. Lectus prælati in medio loco deuotionis & ſapientiæ debet eſſe. 15. Nullus homo bono prælato eſt honore perfectior. 16. Nullus homo maius habet officium quam prælatus. 17. In æqualitate charitatis, & ſapientiæ prælatus eſt eligendus. 18. Nullus homo in minori bonitate eſt, quam malus prælatus.

De Prouerbiis trunci cæleſtialis.

EX pluribus formis corruptibilibus ſequitur corpus incorruptibile. Ex formis qui ſunt in motu primo, ſequitur primum mobile. Primus motus non dat naturam ceſſandi. Formæ cœli ita ſunt primæ per lucem, ſicut primæ ſunt per motum. Ita ſe habent formæ cœli ad primum circulum, ſicut ſe habent ad primum motum. Ita ſe habent formæ cœli ad maiorem motum, ſicut ſe habent ad maiorem circulum. Ex maiori rotunditate ſequitur maior mobilitas. Ex formis innatura rotundis ſequitur corpus rotundum. Simplex motus circularis per medium non tranſit. Nullus motus circularis ponderoſus eſt, neque leuis.

De Prouerbiis trunci arboris Angelicalis.

NVllus bonus angelus indigentiam habere poteſt. Malus angelus nullum finem attingit. Nullus angelus anterius habet, neque poſterius. In nullo angelo eſt dubitatio. Nullus angelus leuis eſt, neque ponde

ponderoſus. Nullus Angelus eſt ex alio Angelo. Nullus Angelus in loco eſt extenſus. Nullus Angelus eſt ocioſus. Nullus bonus Angelus poterit eſſe captus. Nullus malus Angelus eſt liber.

De prouerbiis trunci arboris æuiternalis.

IN æuiternitate non eſt terminus in fine. Caput æternitatis eſt in tempore: & eius cauda eſt in æternitate. Æuiternitas non habet medium. In æuiternitate motus non eſt extenſus. In æuiternitate numerus non multiplicatur. Ex æuiternitate nullum ens exire poteſt. Æuiternitas ſpeculum eſt æternitatis. Nulla creatura maior eſſe poteſt quam æuiternitas. Tantũ durabit æuiternitas, quantum æternitas. Æternitas & æuiternitas ſocietatem contraxerunt.

De prouerbiis trunci maternalis.

POſtquã Domina noſtra eſt pietati æqualis: nullus ex ipſa ſit deſperatus. Si quis conſcientia & fletu ſit plenus, Domina noſtra ſit pietate & amore ſecurus. Domina noſtra talem habet virtutem: quod peccatorem à peccatis mundare poteſt. Qui Dominam noſtram reclamat: ipſa cum venia reſpondebit. Qui Dominam noſtrã reclamat, nullus dæmon ei nocere poteſt. Deſiderat Domina noſtra, quod vnuſquiſque ipſam tangat cum pœnitẽtia. Domina noſtra nunquam homini deficit, qui bene pœnituit de ſuis peccatis. Qui per Dominam noſtram vult amari: filium ſuum faciat honorari. Domina noſtra maternalem habet amorem, cuilibet pœnitenti peccatori qui habet contritionem. Ex Domina noſtra habet ſufficientiam, qui filium ſuum laudat: & per mundum ipſum laudari & amari procurat.

De Prouerbijs trunci arboris chriſtianalis.

HVmana natura diuinam tangit naturam cum pietate ſui populi. Diuina vero natura cum pietate ſuam recolit creaturam. Tangit humanus amor diuinum amorem cum pietate, quam habet de populo ſuo. Amor autem diuinus paſſionem Domini Ieſu Chriſti recolit, quam ad diuinam naturam honorandum in cruce ſuſtinuit. Humana natura in præſentia Domini noſtri rogat diuinam naturam pro ſuo populo. Humana natura diligit ſuũ populum, & natura diuina diligit humanã. Nulla creatura eſt ita bona in ſe ipſa: ſicut in Deo. Plus poteſt Deus de creatura in ſe, quam extra ſe. Plus poteſt Deus creaturam amare per incarnationem, quam per creationem. Plus poteſt Deus cum creatura per incarnationem participare, quam per intelligere. Sine incarnatione maior concordantia naturæ diuinæ & humanæ eſſe non poteſt. Maior vnitas creaturæ fuit facta in vnitate diuinæ naturæ.

De prouerbijs trunci arboris diuinalis.

DIxit diuina bonitas, quod de ſe ipſa bonum volebat, & illud bonum eſſe optabat, voluntas etiam hoc diligebat, poteſtas hoc ita perficiebat. Dixit bonitas diuina, quod ipſa volebat eſſe in bono, & voluit eſſe illud bonum, ſapientia etiam hoc ita ſciebat, & poteſtas hoc ita perficiebat. Dixit bonitas, quod ipſa volebat eſſe per

per bonum, & volebat eſſe illud bonum, magnitudo ei conſentiebat, & poteſtas hoc perficiebat. Dixit bonitas, quod ipſa volebat bonificare: voluntas dixit, quod bonificare volebat amare: & ſapientia dixit, quod illud volebat ſcire: æternitas dixit, quod ipſa volebat æternare, & dixit magnitudo, quod ipſa volebat illud infinire. Dixit bonitas, quod ipſa volebat bonificare, quod Deus eſſet: & dixit poteſtas, quod ipſa potuit ei dare: & dixit voluntas, quod ipſa illud voluit amare: & dixit ſapientia, quod ipſa ipſum potuit ſcire, & dixit æternitas, quod ipſum potuit æternare. In ſubſtantia eſt ſubſtantiatum bonificare bonitatis. In ſubſtãtia eſt ſubſtantiatũ infinire infinitatis. In ſubſtantia ſubſtantiatum eſt æternare æternitatis. Vult diuina voluntas, quod ſubſtantia ſua ſit charitas. Non vult voluntas diuina, quod in ſubſtantia ſua ſit ocioſitas.

De Branchis arboris exemplificalis. Et primo de exemplo branchæ elementalis.

IGnis, aër, aqua, & terra, in differentia, concordantia, & cõtrarietate ſibi inuicem obuiauerunt. Idcirco principium differentiæ dixit, quod ſic contigit ei, ſicut cuidam Dominæ de ſuo marito: principium vero dixit differentia, quomodo fuit hoc? Narratur, dixit principiũ, quod quædã Domina habuit maritum, quem valdè ratione matrimonij dilexit, & propter filios quos habuerunt. Illa Domina erat diſcreta & bene morigerata: ſed eius maritus valdè luxurioſus erat & prodigus, qui bona dilapidauit. Idcirco illa Domina eſſe non poterat ſine odire & amare, nec finem inuenit, in quo quieſcere potuit: quoniam ſuum maritum perfectè diligere non potuit, propter defectus quos in ſuo marito viderat, nec ipſum odire potuit in totum, quia in finem matrimonij & ſuorum filiorum ipſum diligebat. Idcirco tu differentia, dixit principium, quietem habere non potes in concordantia, nec in contrarietate, cum ira ſit, quod quodlibet elementum alij obuiat in concordantia & in contrarietate à qua contrarietate recedere non poſſunt, nec ego medium inuenio per quod ad finem venire potero abſque labore. Et quando ſum in fine accidit mihi, ſicut accidit cuidam Dominæ. Et quomodo fuit hoc? dixit differentia. Narratur, dixit principium, quod quidam miles cum vxore ſua & filio ſuo captus fuit à Saracenis, & Rex Saracenorum dixit Dominæ, quod libera iret cum ſuo marito aut cum filio ſuo, & quia Domina neſciebat quem eligere poterat, neſciebat ire nec remanere: quoniam charitas & dolor ipſam impeditam & perplexam tenuerunt, in tantum quod libertate, quam Rex ſibi cõceſſerat, vti neſciebat, & ſic ſtetit, & fleuit, nec eius voluntas ſe ad eundum mouit, nec quieuit. Et tunc cognouit differentia, quod per obuiationem quam faciunt elementa, magnum laborem in ipſis ſuſtinere oportet.

De Exemplo branchæ arboris vegetalis.

APpetitiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua ſibi inuicem in tẽperantia obuiuerunt. Idcirco mors diem increpauit. Monachus vero dixit, Raymundo, quod ſibi illud exemplum exponeret. Narratur, dixit Raymundus, quod mors & vita inuicem cum die & nocte prælium fecerunt, ſed mors ſocietatem facere cum die

voluit, vt melius vitam deſtruere poſſet, & ratione inſtinctus naturalis quã vita & dies habent in concordantia, dies cognouit falſitatem mortis, & conſenſit verbis ipſius, vt ipſam decipere poſſet, & quod melius poſſet eſſe contra noctem: & dicebat, quod ſuam amicitiam habere volebat in temperentia, quæ eſſet de branchis arboris vegetalis. Et mors in illa amicitia conſentiit, & amicæ fuerunt in ſimilitudine, & non in fidelitate. Et cum ad noctem vita & dies venerunt, mortem in temperentia occiderunt, quæ ſiquidem mors cum moriebatur, diem increpauit, qui cum vita ſocietatem fecit, & quia ſibi grates non habuit, inquantum non fuerat contraria temperantię, quam dimiſerat hoſpitium diei accipere. Dies autem reſpondit ei, quod ipſe volebat eſſe legalis vitæ, quia cum legalitate fecerant inter ſe ſocietatem. Et tunc nox mortem reprehendit, cui dixit, quod ſicut ipſa plus ſit in gula quam in tẽperentia, ita vita plus ſit in temperantia quam in gula, idcirco mirum non erat, ſi dies in temperantia ipſam decepiſſet.

De exemplo branchæ arboris ſenſualis.

NArratur, quod vnus ratus cum ſua filia ſtabat in vno foramine, & prope illud foramen ſtabat quidam paruus catus, qui cum vna penna ludebat. Tunc vero dixit ratus matri ſuæ, quod ludere volebat cum illo cato paruo, qui diſcretionem non habebat: quoniam ſi diſcretionem habuiſſet, cum illa penna non luſiſſet. Et quia diſcretionem non habebat, contrarietatem naturalem quæ eſt inter murilegos & mures non cognoſcebat. Dicebat etiam, quod bonum foret: ſi ſe poſſet ponere cum ipſo in ſocietate & amicitia: quoniã per amicitiã poſſet eſſe, quod cum catus foret magnus, ſibi malum non faceret, & quod ipſam de blado comedere dimitteret. Reſpondit ratus ſuæ filiæ, & dixit, quod neſciebat illud quod quædam domina dixerat marito ſuo. Et quid? dixit ratus matri ſuæ. Filia, dixit ratus, narratur, quod quidam burgenſis vnũ militem occidit, qui vnum filium habebat: burgenſis autem vnam filiam habebat, concordatum fuit inter ipſos, quod filius ille & filia matrimonium contraherent, vt amici militis & burgenſis pacem inuicem habere poſſent. Et cum burgenſis filiam ſuam dare voluiſſet illi filio militis, vxor burgenſis dixit marito ſuo hæc verba. Narratur, quod equus & leo fecerunt ſocietatem, & concordarunt, quod in peregrinatione irent. Equus vero quæſiuit: ſi herbas per viam inueniret, quas comedere poſſet: quoniam ſine comeſtione ire non valeret. Leo autem dixit quod irent in nomine Dei: quoniam nõ oporteret cibaria quærere: quoniam Deus eis ſatis datet. Et tunc cum equus conſideraũit, quod leo in ſe comeſtionem habebat, cogitauit, quod leo qui herbas non comedebat: ſi non inueniret quid comedere poſſet, quod occideret & comederet ſuum ſocium: cum ita ſit, quod in beſtiis maior ſit neceſſitas comedere, quã ſocietatem ſeruare. Et tunc equus ille noluit ire cum leone in peregrinatione, nec cum illo eſſe in ſocietate, licet inter ambos iracundia non fuiſſet. Et tunc burgenſis matrimonium facere noluit: quoniam milites ſunt ſuperbi, qui viuunt de honore, & non parcunt alicui in ira, intantum quod nihil valet ſocietas.

De

De Exemplo brancha imaginalis.

NArratur, quod ouis quædam habebat duos agnos, quadam die contigit, dum ipſa in quodam prato cũ ambobus filiis ſuis ſtaret, quod vnus lupus vnum de ſuis filiis accepit, & coram ipſa illum occidit, & comedit. Ouis à lupo non fugit, imo ipſum rogauit, quod filium ſuum non occideret, ſed ipſum ſibi redderet, quæ fleuit & clamauit multum fortiter de dolore quem habebat, cum filium ſuum comedi videbat, qui clamabat matri ſuæ, quod ipſum iuuaret. Dum autem lupus agnum ita comedebat, quidam coruus & columba erant in quadam arbore iuxta, qui verba audiuerant, quæ ouis ad lupum dixerat, & viderant agnum occidere & comedere. Poſtquam autem ille lupus receſſerat, venit quidam homo, qui alium agnum accepit, qui ipſum occidit coram oue matre ſua, quem cum aliis hominibus ipſum comedebat. Et tunc flexis genibus oculos ad cœlum leuauit laudans & benedicens Deum, qui ſibi fructum dedit ad ſeruiendum homini, qui creatus eſt ad ſeruiendum Deo, & tunc hilaris fuit, & iram obliuioni dedit, quam habuerat de ſuo filio, quem lupus coram ipſa occidebat & comedebat. Tunc vero columba dixit ad coruum, quod plurimum de oue mirabatur, quæ diſcretionem non habebat in rogando lupum, qui ſuus erat inimicus, nec imaginationem habebat de inimicitia, quæ erat inter lupos & oues, nec irata fuit de agno, quem homines comedebant. Reſpondit coruus, qui dixit hæc verba. Narratur, quod quidam paſtor filium habebat, & vnus leo ſuum filium accepit. Et dum ipſum occidebat & comedebat, filius paſtoris ad ſuum patrem clamauit, quod ipſum iuuaret. Paſtor autem qui diſcretionem habuit, iuit ad leonem, & ab ipſo ſuum filium abſtulit, quamuis aliqua arma non detuliſſet, qui ad imaginationem timoris quem habere debebat de leone, non ſtetit, nec etiam ad diſcretionem: quoniam contra ipſum armatus non veniebat, ſed ſtabat ad charitatem, quam habuit ad ſuum filium. Quare ſic ouis timorem non habuit de lupo: quoniam amor quem habuit ad filium ſuum, eam obliuiſci fecit timorem, nec ipſam periculum imaginari permiſit, nec etiam inimicitiam, quæ eſt inter lupos & oues, imo ipſam fecit habere ſpem in ſuo inimico, in quantum lupum rogauit, quod ſibi ſuum filium reſtitueret, & quod ſibi malum non faceret. Et tunc columba cognouit, quod magnum quid eſt charitas, quæ in paſtore diſcretionem deſtruxit, & in oue imaginationem. Et tunc dixit coruo, quod certificaret eam quare ouis de homine iram non habuit, qui ſuum filium comederat. Narratur, dixit coruus, quod quidam miles vnum magnum leporarium habebat, quem multum diligebat, cum quo ibat accipere ceruos. Accidit quadam die, quod miles cum ſuo equo & leporario ibat venatum in quadam magna ſilua multum diſtante à ſuo caſtro. Contigit quod cum in illa ſilua fuiſſet, venit quidam miles, qui ſuus erat inimicus, qui venit munitus, & militem occidit, & duxit equum. Leporarius autem remanſit per totam illam diem propè Dominum ſuum, & in craſtino venit quidam lupus, qui militem mortuum comedere volebat, ſed leporarius ipſum defendebat, & cum lupo pugnabat, in tantum quod lupus habuit fugere. Leporarius autem ma-

gnam famem habuit, in tantum quod ſecundum inſtinctum naturalem in voluntate ſibi venit, quod ſuum Dominum dimitteret, & qu d iret comeſtum in caſtro de pane: ſed timorem habuit, quod lupus rediret, & ſuum Dominum comederet, idcirco à ſuo Domino recedere noluit, imo ita propè illum ſtetit, quod de ſiti & fame mortuus fuit. Idcirco intellexit columba, quod lupus ſignificabat lupum, qui agnum comedebat, & canis qui ſe propter Dominum ſuum mori permiſit, ſine diſcretione imaginabatur quod ipſe obligatus erat ad moriendum propter ſeruitium Domini ſui, & ad cuſtodiendum ipſum à malo, poſtquam Deus ipſum poſuit in ſeruitute militis cui promiſerat, quod ipſum pro ſuo poſſe ſeruiret: ſicut ouis, quæ voluit ſeruire Deo in ſeruiendo homini cum filio ſuo, quæ magnum placitum habuit, quoniam ille homo qui ſuum filium comedit, erat iuſtus & amicus Dei: quoniam ſi iniuſtus fuerit, & in peccato, ita irata fuiſſet ſicut de lupo, qui ſuum filium comedit.

De Exemplo branchæ humanalis corporalis.

NArratur, quod quidam leo parlamentum habuit ſiue concilium fecit, & à ſuo populo quæſiuit, ſi de aliquo in ſuo regno indigentiam habebat, vel ſi in ſuo regno aliquam beſtiam habebat, quæ eſſet ei inobediēs. Et ceruus reſpondit & dixit, quod in ſuo regno non erat pax, quoniam homo & equus cum aliis beſtiis guerram faciebant, quas homo cum ſagittis occidit. Leo autem conſilium petiit à vulpe, qui eſt beſtia valde diſcreta, quæ dixit hæc verba ad leonem, Domine, homo eſt beſtia, quæ arte vtitur, cum qua vincit & occidit beſtias, quoniam ipſe equitat in equo, qui fortiter currit, & portat arcum & ſagittas, cum quibus beſtias occidit. Idcirco bonum eſſet, quod vos pacem cum homine haberetis, quia homo diſcretione vtitur, & ſcit inequitare, & cum baliſta trahere, quæ à longè beſtias occidit, & eſt fortior te: quoniā quando deficit ei fortitudo, ipſe cum magiſterio ſe iuuat. Idcirco eſſet bonum, quod ſibi nuncios tranſmitteretis, qui inter vos & illum pacem tractarent. Et homines tales qui eſſent de ſua curia & amici veſtri, qui ei de vobis bonum dicerent, & vobis ſuum ſtatum ſcire facerent, vt beſtiæ vere ſe defendere poſſent, cum eis malum facere vellet. Leo autem habuit pro bono hoc quod vulpes ſibi dixerat, quæ dixit, quod libenter iret inter alios nuncios, ſed canis dixit leoni, quod non eſſet bonum quod vulpis eſſet nuncius, quoniam ipſa comedebat gallinas, quæ ſtant & morantur cum homine, & etiā præſumptuoſe ſe iactabat ad faciendum nuncium. Leo vero cognouit, quod ipſe veritatem dicebat, & canem elegit, quod eſſet nūcius: ſed lupus dixit ad leonem, quod quas canis beſtias quærebat homo occidebat, & quod ipſe volebat ad hominem ire, vt poſſet panem comedere. Et hoc dixit lupus, vt canis non iret ad cuſtodiendum oues. Leo vero conſentiit conſilio lupi, & petiit à cane ſi eſſet bonum quod lupus iret ad faciendum legationem. Canis vero cōſentiit, ꝙ lupus ad hominē iret poſſet, vt homo ipſum occideret, quoniā ipſe oues occidit & comedit. Et quia lupus magnam habuit voluntatem comedēdi oues, iuit in legationem non conſiderando periculum ratione inimicitię, quæ eſt inter ipſum & hominem. Tūc vero

vero petiit licentiam, & in legatione pertrexit. Et cum venit ad hominem priuſquam dicere potuit ſua verba, vel literas ſuas oſtendere, homo traxit vnam ſagittam ad lupum, & ipſum occidit, & ita legatio perdita fuit.

De Exemplo branchæ humanalis ſpiritualis.

NArratur, quod memoria, intellectus, & voluntas ad videndum Deum ad cœlum aſcẽdere voluerunt, tunc vero reſiſtentia fuit inter ipſos, quia quilibet primo ire voluit, vt prius bonitatem Dei & ſuam magnitudinem videret. Memoria vero allegabat, quod ipſa primo ire debebat, quoniam ipſa primo obiecta accipiebat, intellectus vero & voluntas poſtmodum accipiebant, & cum ipſi intellectus & voluntas ſua obiecta dimittebant, ipſa cuſtodiebat, idcirco allegabat quod ipſa primo ire debebat. Allegabat autem intellectus, quod ipſe primo ire debebat, quia ipſe obiecta voluntati oſtendebat, & ſibi lumẽ in memoria faciebat, cum quo voluntas ipſa obiecta inuenit. Voluntas autem per ſe allegans dixit, quod ipſa primo ire debebat, quia maiorem habuit virtutem, quam habuit intellectus vel memoria, inquantum poterat diligere hoc, quod intellectus potuit intelligere, nec memoria recolere quãdo homines recolere voluit, & intelligere aliqua quæ iam recolita ſunt & intellecta in tempore præterito, & in tempore præſenti ipſa recolere non poteſt nec intelligere, quæ voluntas vult amare. Dum autem omnes tres ita ſtabant, quædam philomela venit ad illam arborem, ſub cuius vmbra tres Dominæ ſteterunt, & cum intellexit reſiſtentiam in qua erãt, dixit eis, quod neſciebant, quid quidam gentilis cuidam dixerat Chriſtiano, & cuidam Iudæo & Saraceno in quodam libro quem fecit Raymundus de gentili & tribus ſapientibus. Et quid fuit illud (dixerunt Dominæ) reſpondens philomela dixit, quod quidam Chriſtianus & quidã Iudæus & Saracenus coram quodam gentili diſputauerunt, qui ipſos rogauit per aliquas autoritates non diſputarent, quæ recolitæ ſunt ſuppoſitæ & amare, nec ſecundum naturã intellectus ſunt intellectæ, inquãtum ſunt creditæ. Sed quod diſputarẽt ſecundum naturam argumenti & demonſtrationis. Tunc vero intellectus iuit primo, qui fecit lumen memoriæ & voluntati ad videndum, ſi poſitiones quas fecerant, veræ erant aut falſæ. Tunc vero ille tres Dominæ ordinauerunt, quod intelligentia præcederet. Veruntamen reſiſtentia fuit inter voluntatem & memoriam quæ illarũ poſt intellectum præcederet. Sed philomela iudicauit, ꝙ voluntas anteiret, & memoria iuit vltimo. Et ideo dixit hæc verba. Narratur, ꝙ tẽpus futurũ, & tẽpus præteritum venerunt ad hoſpitãdum in hoſpitio, quod erat cuiuſdam boni viri, qui vocabatur motus, & vnũ aſinum duxerũt, qui cibaria portabat. Ille bonus homo dixit, quod portam hoſpitij non aperiret, quouſque concordata fuiſſent, quod primo intrare debuiſſet, aut caput aſini, aut cauda ipſius, & tunc leuiter concordarunt, quod caput aſini primo intrare debebat ſecundum naturam ſui motus. Et tunc aſinus intrauit & caput primo, & petiit, quod ipſorum primo intrare debebat, quæ dixerunt, quod iam erat determinatum in introitu aſini, tunc vero intrauit tempus futurum primo, & poſtmodum pręteritum. Cognouit ergo memoria, quæ maiorem habet cõ-

cordantiam cum rebus tranſactis quam cum futuris, quod voluntas ire primo deberet poſt intellectum, & ipſa vltimo. Dum autem illæ tres Dominæ ad cœlum aſcendebant, cum ipſæ multum iuerant, & prope ſolem fuerant, fuit intellectus fatigatus, nec magnum calorem ſolis ſufferre potuit. Et tunc dixit ad voluntatem, quod iret primo, quia calorem ſolis non timebat. Iuit ergo voluntas primo, poſtmodum vero memoria, & intellectus vltimo, quia nihil intelligebat, ſed ſupponebat verum eſſe illud, quod voluntas & memoria de Deo & de ſua magna bonitate affirmabant.

De Exemplo brancha moralis.

NArratur, quod quidam Rex voluit núcium ad Imperatoré tranſmittere, qui dixit concilio ſuo, quod ex quatuor virtutibus cardinalibus, & ex tribus theologicis ipſe duas tranſmittere volebat, & quod inſimul cócordarent, quæ minimè concordare potuerunt: quoniam omnes neceſſariæ erãt ad legationem. Idcirco Rex militem elegit, qui eſſet nuncius in quo omnes eſſent virtutes. Ille vero miles dixit ad Regé, ſi ſciret, quod Imperator eſſet iuſtus, quoniam ſi iuſtus non eſſet, nihil ſibi iuſtitia valeret. Et ſi ſapiens nó eſſet, quod prudentia nihil ſibi valeret, veruntamen ſi fortis eſſet, aut non eſſet, bonum eſſet, quod in legatione foret fortitudo, cum hoc quod in Imperatore eſſet charitas: quoniam ſi in illo charitas non eſſet, nec iuſtitia; ſecum ſpem ipſe ducere non poſſet, cum ita ſit, quod Imperator maiorem habeat poteſtatem quam Rex. Tunc vero Rex dixit ad militem, quod Imperatorem vincere volebat cum ſua prudentia, ſi Imperator prudentiam non habebat neque iuſtitiam, cum ita ſit, quod iuſtitia & prudentia cum arte maiorem habeant concordãtiam, quam poteſtas & ignorantia. Idcirco ſecum ducere poſſet ſpem in ſua ſocietate. Tunc autem Rex dedit certa capitula ſcripta militi, ſecundum quæ ipſe deberet legationem facere ſine creméto & diminutione illorum, & ſine aliqua nouitate. Et tunc miles ſe excuſauit, & dixit, quod non iret in legatione, quoniam ſecum prudentiam ducere non poſſet, nec etiam ſpem. Et tunc Rex dedit militi licentiam, quod vti poſſit in legatione libere de prudentia, vt de magiſterio vti poſſet, & in milite habuit ſpem propter prudentiam & charitatem, quas habebat.

De Exemplo brancha Imperialis.

NArratur, quod in curia cuiuſdam Regis, qui erat valde diſcretus, fuit vnus Baro, qui erat valde luxurioſus & male morigeratus, & vnus Sagio, qui caſtus erat & bene morigeratus. Rex ille vnum magnum fecit parlamentum, & plures ſecum induit de ſerico. Illum vero Baronem qui erat luxurioſus & Sagionem induit de vili panno Magnum mirabile habuerunt omnes homines illius parlamenti, quia Rex baronem & Sagionem de æquè bono panno induerat, & Baro ſe valde vituperatum reputabat, & Sagio ſe valde honoratum reputabat. Et quæſiuerũt à Rege, quod exemplum illud eis exponeret. Rex autem dixit hæc verba. Quidam erat miles, qui valde pulchram habebat vxorem, & quæ erat valde luxurioſa, & poſuit in facie ſua ceruſam & colores, vt pulchra appareret. Accidit quodam die, quod miles à ſua petiit vxore quod ei diceret

ter veritatem, & quod ſi ei non reſponderet, eam occideret. Illa vero dixit, quod ſibi veritatem diceret, dum tamē ipſam non occideret, ſi ſibi veritatem diceret. Et tunc miles quæſiuit à ſua vxore, in qua pulchritudine erat magis alba, & magis munda, aut in ſua facie, aut in ſua intētione, propter quā colores poſuit: quæ reſpondit ei quod pulchritudo erat magis alba & clara in ſua facie, & quod in ſua intentione erat contrarium: quoniam turpes habebat cogitationes, ex quibus intentionem induebat, ratione cuius ſuam faciem ornabat, & depingebat; tunc vero ille miles à ſua vxore quæſiuit, an pulchritudo pulchrior erat in facie aut in voluntate, ipſa autem reſpondit ei, quod quanto anima melior eſt corpore, tanto pulchritudo pulchrior eſt in voluntate, quam in facie. Tunc vero miles ſuam vxorem induit de vno vili panno, quia eius intentio turpis erat. Et tunc baro qui luxurioſus erat, & alij qui erant in parlamento, cognouerunt, quod rex induerat baronem ex vili panno, quia eius anima turpis erat, veruntamen ſagio ex illo nō erat contentus, cui rex dixit hæc verba. Narratur, quod quædam cirmia quæ dicitur vermicula, quæ in manibus generatur, de Deo cōquerebatur, quia Deus ipſam fecerat ita modicam creaturam, & hominem fecerat ita magnum & ita honoratum. Et tunc Deus ipſam poſuit in homine in quo ipſam honorauit, inquantum ipſam poſuit in ſua ſocietate, & quod ipſa cirmia ipſum comederet, & vt homo ſuperbus non eſſet propter ſuum honorem, & quod cirmia obliuiſceretur ſuam paruitatem & vilitatem in ſocietate, in qua erat cum homine, & in ipſo honorata. Deinde quando Rex dixit iſtud exemplum ſagio ad regem dixit, quod ipſe neſciebat quid garſia dixit ad columbam. Et quomodo fuit hoc? dixit rex Narratur (dixit ſagio) quod duæ ſimiæ ligna poſuerant ſupra vnam lucernam: quam ignem eſſe credebāt: quia frigus habebant, ignem incendere volebant & quod ſe calefacerent. Columba autem pluries ad ſimias dixit, quod lucerna ignis non erat, & quod bene apparebat quod ſimiæ qui homines eſſe ſolebant, ita turpem figuram in ſimilitudine hominum habebant. Garſia autem dixit ad columbam, quod ipſa hominem tortuoſum & obſtinatum caſtigare non deberet: quoniam ex hoc damnum habere poſſet, quia tortuoſus & obſtinatus caſtigare ſe non permittit, & damnum dat illis, qui ipſum caſtigant. Columba autem garſiæ credere noluit in conſilio, quod ſibi dedit, & credebat, quod ſimiæ ipſam non audiuiſſent de vna arbore, in qua ipſa ſtabat. Et tunc in terram deſcendit ad ipſas, quæ dixit eis, quod lucerna quæ dicitur noctiluca: ignis non erat. Tunc vero ſimiæ columbam acceperunt, quæ ipſam occiderunt, & comederunt. Garſia autem dixit, quod in columba ſuos perdiderat ſermones, verūtamen in ſeipſa experientiam habuit de his, quæ ad columbā prædixit.

De exemplo branchæ apoſtolicalis.

NArratur, quod honor & ſapientia ibant in peregrinationem, & cum in hoſpitio hoſpitati fuerunt. ſapientia comeſtionem præparauit, quæ poſuit menſam & panē nigrum poſuit ſupra mappas albas. Mappæ vituperium eis fieri reputabant: quoniam panis niger ſtabat ſupra ipſas. Panis autem reſpondit eis, quod ipſæ albæ non eſſent neque integræ ſi ipſe albus fuiſſet, & tunc

tunc honor cognouit, quod panis amicus erat ſapientiæ, nec voluit de ipſo comedere, qui dixit ad ſapientiam, quod ei album panem daret, quæ reſpondit, & dixit, quod ipſa album panem dare nolebat, ſi non ſtaret ſupra mappas ruptas, per totam illam diem ſtetit, qui comedere nolebat, & in craſtino ſe in itinere poſuerunt. Et dum in itinere fuerunt, duos lupos inuenerunt, qui inuicem cum duobus canibus pugnauerunt. Dum autem ſic inuicem pugnabant, venit quidam leporarius, qui germanus erat vnius canis, qui ſuum fratrem iuuare volebat, qui dixit ei, quod alium canem primo iuuaret, quem iuuit leporarius, & ambo lupum deuincerunt, & ipſum occiderunt. Deinde ad alium lupum occidendum venerunt, & ambo lupi mortui fuerunt. Leporarius tunc dixit fratri ſuo quærens ab eo, quare voluit quod primo alium canem iuuaret, qui reſpondit ei, quod ſi primo ipſum iuuaſſet, & fatigatus fuiſſet, ipſum qui ſuus frater non erat, poſtmodum non iuuaret, & poſſet eſſe, quod lupus ipſum occidiſſet. Sed in quantum in ſua fraternitate confidebat, cogitabat, quod poſito quod fatigatus pugnandi fuiſſet, nihilominus ipſum, qui ſuus erat frater, iuuaſſet: quoniam amor quem habebat, ſibi daret virtutem & vigorem. Et dixit ſapientia ad honorem, quod in ſocietate charitas eſt bona, quare ipſa in ſocietate cum ipſo ire nolebat: quoniam nil niſi ſeipſum diligebat, & volebat, quod omnia ei ſeruirent, & ipſe nulli ſeruire volebat, tunc ſapientia de honore receſſit, honor autem ſolus per totam diem ibat. Et quando fuit ad quandam ciuitatem hoſpitium Epiſcopi quærere neſciebat, & in domo cuiuſdam ruſtici intrauit. Et ille ruſticus cum ſua vxore comedebat & cum ſuis filiis, & propè menſam ſuam ſtabant vnus aſinus, & vnus porcus, & vnus bos. Et honor de illo pane nigro, qui erat ante ruſticum, comedebat, & cum ipſo in menſa ſedebat, ſupra, quam erant nigræ mappæ & ruptæ, nec honor abſtinere poterat, quin comederet: quoniam magnam famem habebat, licet ille panis niger & mappæ ruptæ fuerant. Cum ille ruſticus comederet, ad honorem dixit, quod iuuaret ipſum ducere bouem & aſinum ad aquam. Honor autem reſpōdit, ꝙ nutritas non fuerat ad eundum retro boues & aſinos, ſed ad equitandum ſuper equum, qui de menſa ſurrexit, & dixit ruſtico, quod ſibi faceret vnum pulchrum lectum, in quo dormire poſſet, & porcum de domo proiiceret.

De Exemplo branchæ arboris cœleſtialis.

Aſtronomus ſuum magiſtrum maledixit. Raymunde, dixit Monachus, & quomodo fuit hoc? Narratur, dixit Raymundus, quod in quadam ciuitate venit quidam Aſtronomus, cuius fama erat magna. Rex illius ciuitatis ad illum Aſtronomum dixit, quod reſpiceret, quando ipſe moreretur. Aſtronomus autem dixit, quod illo anno mori deberet. Et Rex credebat, quod ille Aſtronomus diceret veritatem, & propter timorem mortis comedere non poterat nec dormire, in tantum quod propter timorem mortis Rex ille ſtabat quotidie cum illo Aſtronomo, & cum quodam diſcipulo ſuo in vna camera, qui reſpicere ipſum faciebat, ſi forſan errauiſſet in computo vel in arte Aſtronomiæ, quia deſiderabat, quod ipſe Aſtronomus inueniret, quod ipſe viuere poſſet.

ſet. Aſtronomus autem quæſiuit ſuper, & inuenit, quod annum tranſire non poſſet. Dum ille Rex in triſtitia ſtabat & dolore, accidit, quod vnus alius Rex ſibi tranſmiſit vnam puellam, qui cum veneno erat nutrita, & nihil niſi venenum comedebat. Aſtronomus autem dixit, quod ipſe credere non poterat, quod illa puella cum veneno vixiſſet: quoniam ſua ſcientia ſuſtinere non potuit, & maxime quia nata erat ſub dominio arietis, qui eſt de complexione humida & calida, quæ eſt contra complexionem veneni, quæ eſt ſicca & frigida. Nuncij autem qui illam domicellam duxerant, in præſentia Regis & Aſtronomi, ſibi de veneno ad comedendum & bibendum dabant, ita quod illa domicella malum non habebat de hoc quod comedebat vel bibebat. Et tunc Rex modicum habuit de placito, & cogitabat, quod ars Aſtronomiæ non ſemper verum iudicium dabat. Veruntamen propter magnum timorem quē de morte habebat, experientia domicellæ timorem mortis à ſuo corde non proiiciebat: quoniam nimis ipſam imaginabatur. Et ſic Rege in triſtitia & timore exiſtente quidam ſapiens miles, qui erat valdè amicus Regis, venit ad videndum Regem, & ab ipſo quæſiuit, quid habebat: Rex autem ſecreto dixit ei, quod illo anno mori deberet, ſecundum quod ille Aſtronomus, qui coram ipſo ſtabat hoc dicebat. Et tunc miles cognouit, quod Aſtronomus cum aliquo homine illius ciuitatis mortem Regis tractauiſſet: quoniam ipſe Aſtronomus dicebat, quod Rex illo anno mori debebat, vt Rex ob timorem moreretur. Tunc vero miles dixit ad Aſtronomum, ſi ſciret, quantum viuere deberet, qui reſpondit dicens ad militem, quod ſua vita non erat niſi 10. annis. Et quodam die miles dixit ad Aſtronomum, ſi ſciret vere, quod dicebat: qui dixit ad militem, quod magnum tempus eſt elapſum quod ipſe certus fuerat de termino mortis ſuæ. Et tunc miles cum vno gladio quem portauit, caput eius Aſtronomi amputauit, vt Rex hilaris foret, & vt cognoſceret, quod Aſtronomus ille mentitus fuiſſet, & etiam ſcientia ſua. Tunc vero diſcipulus illius Aſtronomi ſuum magiſtrum maledixit, qui dixit, quod nullo tempore confidentiam in arte Aſtronomiæ haberet.

De Exemplo branchæ arboris Angelicalis.

NArratur, quod quidam homo auarus qui erat valdè diues, mirabatur ex hoc quia ſaturari de diuitiis non poterat: quoniam quanto plus diuitiæ ſuæ creſcebant, tanto plus deſiderabat habere bona ſuorum vicinorum. Accidit autem quodam die, cum ipſe equitabat iuxta caſtrum ſuum, in via tres pauperes inuenit, qui de vno magno pane, & de vno modico ferculo carnium comedebant, & quilibet illorum alium ad comedendum inuitabat: qui tunc conſiderauit quod inter pauperes erat charitas in magnis rebus & in paruis, & quod in ipſo erat crudelitas & auaritia, quia de ſuis bonis quæ magna erant, pauperes non inuitabat, & inuidiam habebat de illis paruis bonis, quæ habebant. Et tunc ſuas diuitias maledixit, & pauper eſſe deſiderauit, ita quod illos tres pauperes rogauit, quod ipſum in ſocietate eorum admitterent, vt ſua voluntas ſaturari poſſet, & quod ipſum dormire dimitteret: quoniam in magnis bonis & paruis ipſum ita fortiter labora-

uit, quod nullam quietem habere potuit. Narratur, dixerunt pauperes, quod ſanctus Michaël, & ſanctus Gabriel in vno viridario Deo obuiauerunt: cum quo ipſi ſolarium habuerunt, & quanto plus vnus Deum dilexit, tanto plus alius dilexit illum. Dum autem ita ſtabant, venit Lucifer, qui dixit, quod in eorum ſocietate eſſe volebat, ſub tali tamen conditione, quod ipſe totum Deum habere volebat, & alij aliquid non haberent, qui tunc cognouerunt, quod ipſe bonus angelus non erat, quia totum habere volebat tali conditione, quod ipſe omnibus aliis qui ipſum habere vellent non ſufficeret. Idcirco ad Luciferum dixerunt, quod ipſe erat malus angelus, in quantum volebat habere totum generale bonum pluribus bonis particularibus neceſſarium. Et tunc homo auarus cognouit quod pauperes illi eius ſocietatem habere noluerunt: quoniam timuerunt, quod totum panem & carnes comederet, de quibus ipſos non inuitaret.

De Exemplo branchæ arboris æuiternalis.

Lucifer ſuum intellectũ maledixit. Et quomodo fuit hoc Raymunde? dixit Monachus. Narratur dixit Raymũdus, quod Lucifer ſuum intellectũ ad Deum tranſmiſit, vt ſibi à Deo ſpem afferret. Et cum intellectus ſuus ante Deum fuiſſet vidit veritatem, quæ in vno libro legebat, & dicebat, quod Lucifer non habebat volũtatem, quod ſpem diligeret, & quia ipſam non diligebat, dixit, quod nullo tempore ipſam haberet. Idcirco intellectus rediit ad Luciferum ſine ſpe. Et tunc Lucifer maledixit intellectum, quia ſpem miſericordiæ Dei non portauit. Intellectus autem ſe excuſauit, qui dixit hæc verba. Narratur, quod erat vnus rex valde iuſtus, & qui hominum voluntates intellexit, in cuius terra erat quidam miles, qui multum illum regem odiebat, & cum vno filio ſuo mortem illius regis tractabat, & rogauit regem quod ſibi placeret quod ſuus filius de ſua curia eſſet, & ei ad mẽſam ſuam ſeruiret, & hoc dicebat, vt filius ſuus regem intoxicaret, qui eſſet. dixit filio ſuo, quod poſt mortem regis ipſe tractaret, quod ipſe eſſet rex. Et propter magnam voluntatem quam habuit ille filius, vt eſſet rex, voluntati patris conſentiit, nec periculum quod ſibi poſſet accidere reſpexit? quod quidem periculum ſui patris conſilium fecit obliuiſci, & etiam deſiderium quod habuit, vt poſſet eſſe rex, nec pater de periculo filij ſui curauit propter malam voluntatem quam habuit cõtra regem: tunc vero rex qui totum ſciuit, dixit, quod contrariæ voluntates vnam filiam fecerunt, quæ deſperantia vocabatur, illam filiam dedit rex filio militis pro vxore, qui ex ipſa prolem generauit. Rex autem dixit ad militem, vtrum credebat, quod de vxore filij ſui ſpes aut deſperantia naſceretur. Et tunc miles cognouit, quod rex voluntates hominum intellexit. Cognouit etiam ſuam mortem, & ſpem in rege non habuit: quoniam ita magna erat ſua mala voluntas, quã habuit ad regem, quod ipſam conuertere non poterat ad amandum regem, & plus mori diligebat regem odiendo, & in deſperantia vitæ, & indulgentiæ, quam regem diligere, & ſpem habere in ſua miſericordia. Et ita iratus fuit in morte, ſicut quidam homo qui ſuum eſſe in ſua vita maledixit. Raymunde, dixit Monachus, quomodo fuit

fuit hoc? Narratur, dixit Raymundus, quod erat homo quidam peccator, & qui valde mundi huius vanitates dilexit, quarum ratione fecerat Deo plura vituperia & inhoneſta. Accidit autem quod Deus in illo homine vti voluit magna miſericordia, & ei gratiam dedit, quod ſuum delictum cognouit. Et diu ſterit ad procurandũ honorem Dei iuxta ſuum poſſe. Accidit, quod ille homo diu & de graui infirmitate infirmus fuit, & vt ipſum Deus in hac vita puniret, permiſit, quod dęmon ipſum poneret in deſperantia miſericordiæ Dei, recolendo ſua magna peccata & iuſtitiam Dei pluſquam ſuam miſericordiam. Idcirco magnum amorem perdebat, quem habere ſolebat, & quia quotidie mori credebat propter magnam infirmitatem, quam habebat, pœnas inferni in imaginatione tenebat, in quibus ſtare æuiternaliter credebat, & ſuam damnationem certius affirmabat, quam homo qui panem tenet in manu, & credentiam habet, quod illum panem comedere debeat: veruntamen aliqualem ſpem in Domina noſtra habebat, propter vnum librum quem propter eius amorem prius faciebat, in quo quidem libro ipſam valde commendabat & laudabat. Homo ille tantum pœnas inferni imaginabatur, quod cũ curatus fuerat, ei videbatur, quod ipſe ibidem ſteterat, & plures conditiones & ſecreta inferni in ſua infirmitate ſibi reuelata fuerunt. Dum autem in ſua infirmitate ita ſtetit deſperatus, accidit quodam die, quod vnus catus corã ipſo ratum vnum ſiue murem accepit, quem coram ipſo occidit & comedit, & ille homo propter magnam triſtitiam & timorem in quibus fuit & quos de pœnis infernalibus & æternis habuit, illum ratum quem catus comedebat, eſſe deſiderabat, dicendo de ſe ipſo, quod maledictum erat eſſe ſuũ, quod tot & tantas pœnas infernales & durabiles expectat.

De Exemplo branchæ arboris maternalis.

SApiens dignitates Dei benedixit. Raymunde, dixit Monachus, & quomodo fuit illud? Narratur, dixit Raymundus, quod bonitas, magnitudo, æternitas, & cæteræ dignitates diuinæ filium Dei rogauerunt, quod ipſe qui erat per illas ita bonus, ita magnus, æternus, potens, ſapiens, amoroſus, virtuoſus, verus, & glorioſus, quod propter amorem ipſarum vnum filium faceret in creaturis ita bonum ſicut ſua bonitas requirit aut requirebat, & ita magnum ſicut magnitudo requirit, & ſic de aliis. Et filius Dei ad dignitates reſpondit, quæ ipſum rogauerunt, & dixit, quod ille facere non poterat illum filium ita bonum & ita magnum ſicut ipſe volebat ſine matre, quæ eſſet ita bona & ita magna, ſicut ad illum filium ſpectaret. Et tunc prædictæ dignitates filium Dei rogauerunt, quod matrem talem faceret, & quod videlicet ſuam voluntatem in ipſa matre ſuam poneret ſimilitudinem, quoniam quanto magis poneret, tanto magis contentæ eſſent. Etiam dicebant, quod quælibet illarum mater eſſe volebat illius matris filij, quam quidem matrem de ſuis ſimilitudinibus facerent. Et tunc filius Dei benedictus procurauit & ordinauit conceptionem Dominæ noſtræ virginis glorioſæ, & eius natiuitatem in magna magnitudine bonitatis, magnitudinis. Et ſic de cæteris ſimilitudinibus creatis, idcirco mundus dixit Deo, quod ipſe ſaturatus erat. Ray-

munde, dixit Monachus, & quomodo hoc? Narratur, dixit Raymūdus, quod cum Deus creauit mundum, mundus ab eo quæſiuit, propter quod ipſum creauit? Reſpondit ei Deus, dicens mundo, quod ipſum creauit, vt ex ipſo vnum filium faceret, qui frater eſſet filij Dei. & quod de mundo vnā fœminam faceret, quæ eſſet mater ipſius filij Dei. Tunc vero mundus riſit & hilaris fuit, qui dixit, quod magnus honor ſibi fuit, quod ex ipſo ſit vna pars, quæ Deus ſit, & alia pars, quæ ſit mater ipſius. Et tunc dixit, quod timorem non habuit, nec habet, nec habebit de deſperantia. Raymunde, dixit Monachus, & quare mundus dixit hoc? Narratur, dixit Raymundus, quod in Anglia erat quædam Domina, quæ diu Dominam noſtram dilexerat, maritus autem ſuus vnum militem occiderat, & ille maritus moriebatur, qui vnum filium dimiſit, ille filius cum matre remanſit, qui ſuam matrem rogauit, quod ipſum in peregrinatione ire dimitteret ad quādam ciuitatem, in qua erat vnum altare Dominæ noſtræ, quæ in illo plura miracula faciebat. Et Domina propter timorem quem habuit de ſuo filio ipſum in peregrinatione ire non permiſit: quoniam timebat, quod parentes militis, quem maritus ſuus occiderat, ſuum filium in via occiderent. Filius vero dixit matri ſuæ, quid erat illud, quod ipſa plus diligebat? Et ipſa reſpondit ei, quod non erat aliquid quod tantum diligeret ſicut Dominam noſtram. Tunc vero filius ſuus ipſam reprehendit, dicens, quod ipſa Dominam noſtram non plus diligebat quam illum, poſtquam ipſa nollet, quod ipſe iret ad faciendum honorem Dominæ noſtræ, & ad videndum miracula ipſius? nec in Domina noſtra ſpem habebat, quoniam ipſum de manibus inimicorum ſuorum defenderet. Et tunc Domina illa ſuum filium ire permiſit in peregrinatione, & ipſum commendabat ſuæ matri ſanctæ Mariæ dicens, quod illa quæ eſt mater Dei & Domini in via filium ſuum cuſtodiret, & ſaluaret, quoniam ſibi ipſum commēdabat. Accidit autem, quod cum filius ſuus prolongatus fuit per vnam dietam ab illa ciuitate, in qua natus extitit, quod ſui inimici in via acceperunt ipſum, & manus ſuas abſciderunt & etiam oculos extraxerunt. Et ipſe ſicut potuit, ad eccleſiam iuit, qui dixit Dominæ noſtræ, quod mater eius in ſua ſpe deficiebat. Tandem ad notitiam ſuæ matris peruenit, quod ipſe deſtructus exiſtit, quæ dixit, quod ipſa non credebat de hoc aliquid, quæ iuit ad Eccleſiam, & filium ſuum curatum inuenit, ita quod nihil mali habuit. Et dixit, quod ipſa bene ſciebat, quod Domina noſtra erat ita bona mater, quæ ſpei filiæ ſuæ minimè deficeret vellet.

De Exemplo branchæ arboris Chriſtianalis.

IN ortu ſolis heremita Deum benedixit. Quomodo fuit illud, Raym. dixit Monach. Narratur, dixit Raym. quod quidam heremita in quodam alto monte moram traxit, in quo Deum contemplabatur & laudauit. Ille heremita homo ſimplex fuit, qui literas ignorauit. Accidit, quod quidam Iudæus ad diſputandum cum illo venit, qui dixit heremitæ, quod ſibi modum oſtenderet, per quem natura diuina, & humana poſſent eſſe vna perſona Ieſu Chriſti, ſine conuerſione ambarū naturarum: quoniam ſi ipſe ſibi modū oſtendere poſſet, ſe Chriſtianum facere.

xere vellet. Tunc vero heremita reſpōdit ei & dixit, quod ipſe erat homo ſimplex, & quod literas ignorabat, nec illa quæſtio quam ſibi faciebat, ad ipſum, ſed ad homines qui haberent plures literas ſpectabat: veruntamen ipſe Deum rogaret illa nocte, quod ei modum reuelaret, ſecundum quem natura diuina & humana poterant eſſe vna perſona Domini Ieſu Chriſti: qui Iudæum rogauit, quod in craſtino ad eum rediret, quoniam ipſe ſibi diceret de illa quæſtione illud quod ſibi videretur, & etiam ſecundum quod Deus ei reuelaret: quoniam in ipſo de hoc ſpem habebat, & haberet. Et tunc Iudæus de heremita receſſit. Heremita autem Deum rogauit, quod ſibi modum incarnationis reuelaret, quam nulla ratione poterat intelligere, imo in fide incepit dubitare: & dixit, quod poſtquam non poterat modum intelligere, ipſe volebat ſimpliciter credere, veruntamen propter dubitationem quam habebat de fide, tantum multiplicabat dubitationem fidei in ſua cōſideratione, quod tota illa nocte ſtetit in valde magna paſſione & tentatione, intantum quod dormire non potuit, & credidit, quod fides Chriſtianorum non erat vera, & tunc ad Deum clamauit, quare ipſum in tentatione non iuuit, & quia ipſe Deus non recognouit plures labores & afflictiones, quas propter eius amorem ſuſtinuit. Dum heremita ita ſtabat in triſtitia, Sol valde lucens & clarus oriebatur, & tunc Deum benedixit, qui ita pulchram creaturam creauit. Et quia Deum in ſua tribulatione benedixit, illa benedictio humilitatem, ſapientiam, & pietatem de cœlo deſcendere fecit: quæ modum incarnationis ſibi oſtenderūt: qui Deum benedixit & laudauit, qui ſe in ſuis laboribus & magnis periculis recoluit. Et quando Iudæus ad eum venit, dixit hæc verba. Narratur, quod ſapientia, voluntas, & poteſtas ſibi inuicem obuiauerunt in quodam viridario, quod plantatum erat pluribus arboribus bonis, magnis & virtuoſis, tandem concordatum fuit inter ipſas tres, quod in illo viridario, vnum pulchrum opus facerent. In illo viridario erat vna modica arbor, vnde voluntas à ſapientia quæſiuit, ſi ipſa ſciret in poteſtate ita magnam virtutem, quod ipſa poſſet eſſe ex ipſa modica arbore naturam dare omnibus aliis arboribus viridarij, ita quod eſſent magnæ, intantum quod omnes ex natura illius paruæ arboris eſſent indutæ. Reſpondit ſapientia voluntati, & dixit, quod ipſa ſciebat, quod poteſtas virtutem habebat induendi omnes illas arbores ex illa parua arbore ſecundum naturam magnarum arborum, & non ſecundum naturam paruæ. Et tunc voluntas poteſtatem rogauit, quod ipſa eſſet ita magna in illis arboribus, quæ ſunt bonitas, magnitudo, æternitas, & cæteræ dignitates diuinæ: ſicut ſcire ſapientiæ, & velle voluntatis, quæ illud indumentum deſiderabat. Idcirco modum incarnationis fuit in æqualitate poteſtatis, ſapientiæ & volūtatis, quam habuerunt in illis magnis arboribus, & in parua arbore. Et tunc Iudęus modum incarnationis intellexit, qui Deum laudauit & benedixit, & deſiderauit eſſe Chriſtianus, & honorem Dei ſecundum ſuum poſſe omni tempore tractare.

De Exemplo branchæ arboris diuinalis.

Dixit finis, quod ſine ipſo nullum ens valeret aliquid. Et quomodo fuit illud, Raymunde, dixit Mona.

Narratur, dixit Raym. quod in quadã ciuitate erat quædam magna Eccleſia, in qua plures Dominę ſe congregauerunt, quæ erant valdè nobiles, & de progenie antiqua erat earum nobilitas. Illæ Dominæ erant ocioſæ in illa Eccleſia, quia nulla ipſarum faciebat nec dicebat hoc, propter quod ad Eccleſiam venit, quouſque finis apparuit eis, quibus dixit, quod ſine ipſo nihil valerent, poſtquam ſine ipſo nullum bonum faciebant. Tunc vero bonitas quæ erat vna ex ipſis dominabus, dixit hæc verba Quando meam eſſentiam conſidero, & naturam deſidero, quod de me fieret vnum magnũ bonum, vt eſſem ita magna per agere ſicut per exiſtere: quon am magnus defectus eſt cuilibet formæ eſſe fruſtra & eſſe ocioſa: & ſi poſſem eſſe ita magna per agere, ſicut ſum in exiſtere, & non ſum, culpa eſt magnitudinis, q̃ deficit magnitudini agẽdi, & exiſtẽdi. Et ſi forma nõ durat tantum per agere ſicut per exiſtere, eſt culpa æternitatis, quæ tantum durare non facit agere, ſicut exiſtere: & idem dixit de poteſtate quæ ſe de culpa excuſare non poteſt: ſi non ſit ita magna per agere ſicut per exiſtere, poſtquam poteſt eſſe, & etiam quia voluntas ipſum rogat, & ſapientia ſcit, quod ipſa poteſt eſſe, & finis qui requirit hoc, & ſic de aliis formis, quæ ad bonitatem dixerunt quod in præſentia finis ita & multo melius, ſicut homo, qui in præſentia ignis ad quem ſtat propè calorem ſentit, quælibet illarum ſentiebat illam naturam & proprietatem, quam ipſa in præſentia finis ſentiebat.

De Ramis arboris exemplificalis. Et primò de elementali.

NARRATVR, quod piper & cucurbita ſibi inuicem obuiauerunt, & piper dicebat, quod ign s plus valebat quã aqua, cucurbita vero dicebat, quod aqua plus valebat quam ignis. Ratio quare piper dicebat, quod ignis plus valebat quam aqua, erat, quia dicebat, quod ignis ſimilior erat Deo quam aqua, quia ignis ſi ſufficientiam de lignis haberet ſe tantum multiplicaret, quod totum mundum combureret. Et hanc naturam habet forma ignis ad ſignificandum productionem, quæ eſt in perſonis diuinis quæ eſt in infiniendo, magnificando, & æternando: hanc proprietatem ita magnam non habet aliquod elementum, ſed tantummodo ignis: idcirco eſt ſimilior Deo quam aliquod aliud elementum. Allegauit autem cucurbita quæ dicebat, quod aqua plus valebat quam ignis: quoniã aqua plantas multiplicabat, & in ipſa piſces viuebant, flamma autem ignis deſtruit & conſumit omnia illa, quæ cum ipſa participant, etiam quia nulla creatura ita ocioſa eſt ſicut ignis: quoniam illa natura quam ignis habet in multiplicamdo ſuam flammam, ſi ligna haberet, ocioſa eſt inquantum non multiplicat, & quia in Deo nulla eſt ocioſitas, eſt ignis plus Deo diſſimilis quam aliquod aliud elementum, inquantum eſt magis ocioſus quam aliud. Idcirco ouis paſtorem reprehendit. Et quomodo fuit hoc, dixit piper cucurbitæ? Narratur, dixit cucurbita, quod in quodam prato ſteterunt oues, & iuxta illud pratum erat quædam magna ſilua, in qua plures lupi erant, qui oues comedebant: idcirco

oues

oues propter magnum timorem quem habuerunt de lupis, erant macillentæ: quoniam non fuerant auſæ comedere ad eorum voluntatem, & illud quod comedebant, parum de bono eis faciebat. Accidit autem quod quidam paſtor ouem increpauit, qui agnum macillentum habebat, cui dicebat, quod ipſa puniri debebat, quia in illo prato multum de herba comedere poterat,& multum de lacte habere, cum quo pinguem faceret ſuum filium. Ouis autem paſtorem reprehendit, quę dixit ei,quod ipſe erat occaſio macillentiæ ſui filij & amaritudinis,quam in herba ſentiebat, quia omni die dormiebat, nec de nocte multum vigilabat,& quia ſiluam & lupos non comburebat.

De Prouerbiis rami arboris vegetalis.

NArratur, quod in pomo ſe inuenerunt generatio, corruptio, priuatio, & renouatio. Corruptio de ſummitatibus deſcendebat, & generatio aſcendebat, quæ in medio inuenerunt priuationem & renouationem, quæ de rota fortunæ hoc dicebant. Narratur, dixit priuatio, quod erat quædam domina valdè pulchra, quæ ſuam faciem depingebat,& ſuas veſtes ornabat, & in ſuo capite vnam coronam de lapidibus precioſis portabat, quodam autem die accidit, quod illa domina in ſpeculo reſpiciebat, & ſe valdè pulchram & bene ornatam videbat, quæ à ſua pulchritudine quæſiuit, vbi ſtaret cum mortua eſſet; pulchritudo autem reſpondit, quod hoſpitium in vermibus accipiebat, qui ſuos oculos & ſuam faciem comederent. Et tunc domina dixit hæc verba. O Deus qui habes pulchritudinem in virtute producentis & producti, tu es pulchritudo noſtræ ſalutis. Amare pulchrum eſt in bonificare, & bonificare pulchrum eſt in amare, & tale exiſtere pulchrum eſt in durare. Plus valet bonitas quæ exiſtit, quam pulchritudo quæ ad corruptionem tēdit. Pulchrior eſt bonitas in virtuoſo cogitare, quam in coloribus vel in vitioſo ornare. Pulchritudo quæ animam occidit, naturam alicuius rei non habet. Fatuus eſt ille, qui in aliqua pulchritudine delectatur,quæ ineſt corpori, quod citò fœtet & corrumpitur. Illa pulchritudo nihil valet, quæ in malo hoſpitio manet. Pulchritudo quæ viuit ſemper & non moritur, valet pluſquam torus theſaurus corporalis, qui ab hominibus in hoc mundo diligitur. Pulchritudo quæ eſt amici & amati, non moritur, ſi inſit bonitati. Pulchrior eſt bonitas in humilitate, quam corona in capite. Poſtquam Domina hæc verba dixiſſet, ipſa ſpeculum fregit, & dixit quod nullo tempore in illo ſpecularetur: quoniam naturam habuit, quod faceret plures Dominas pulchras ſuperbiam & luxuriam ſæpius recolere. Tunc vero illa Domina fecit vnum ſpeculum ex bonitate, in quo ſæpiſſime ſe reſpexit,& quando accidit,quod ipſa ſe bonam videbat in ſpeculo, Deum laudauit & benedixit, & quando ſe vitioſam in ſpeculo videbat, ipſa confitebatur, & ſua peccata fleuit, & de ipſis pœnituit.

De Prouerbiis rami ſenſualis.

NArratur, quod oculi ibant in peregrinationem ad videndum vnā pulchram Dominam, quibus oculis affatus manifeſtauit,quod illa Domina erat bona & caſta, & tunc aures habuerunt

buerunt placitum in audiendo talia verba. Idcirco magna fuit concordantia, & magna amicitia inter oculos, ſermones & aures. Dum autem omnes tres ſtabant in concordantia & amicitia, aures affatum rogarunt, quod diceret aliqua verba placentia ad audiendum, quia ex verbis inhoneſtis cum ipſa audiebant erant fatigatæ. Et oculi rogauerunt affatum, quod diceret pulchra verba: quoniam verba turpia ſibi verecundiam faciebant, & tunc affatus dixit hæc verba. O Ieſu, qui in Nazareth es natus, tu es homo deificatus, & Deus homificatus. Ieſu, tu es homo Deus, vt cum omni ente creato Deus participare poſſit. Ieſu, qui per Spiritum ſanctum es conceptus, tu in cruce moriendo per tuam magnam virtutem redemiſti humanum genus. Ieſu, tu à mortuis reſurrexiſti, & in cœlum aſcendiſti, & viuos & mortuos iudicabis. Ieſu, in tua ſenſualitate habebũt gloriam homines beati in ſummitate. Ieſu, principaliter propter te fuit mundus creatus, vt tu eſſes cognitus, laudatus & honoratus. Ieſu, qui per Deum & hominem es perſonatus, parce nobis flagellatus pro nobis crudeliter. Ieſu, de nobis dolorem habeas: quoniam omnes ſumus in peccatis, & ex bono amore exulati. Ieſu, non des nos obliuioni, poſtquam tibi placeret, quod omnes te videre poſſemus. Ieſu, tu bonus es ad nominandum, ad intelligendum, & ad recolendum, & es bonus ad amandum. Cum affatus hæc verba dixiſſet, ab auribus & oculis quæſiuit, ſi obediens fuiſſet eorum precibus. Et dixerunt aures, & qui ſermones ſunt mihi ita dulces ſicut ſermones Ieſu Chriſti? Et dixerunt oculi, qui ſermones ſunt ita placiti: ſicut ſermones Ieſu Chriſti.

De Prouerbiis rami imaginalis.

NArratur, quod viſus & guſtus in imaginatiua ſibi inuicem obuiauerunt. Guſtus autem dixit ad viſum, quod malè pulchram domum videbat. Et quomodo fuit hoc, Raymunde? dixit Monach. Narratur, dixit Raym. quod quidam mercator erat, qui erat valdè diues, & cum venit ad mortem dixit ad filium ſuum, quod ſi domos facere vellet, quod portas pulchras non faceret, vt pulchritudo portæ non diſco operiret diuitias ſuas ſiue oſtenderet. Mercator ille moriebatur, & eius filius ipſum non intellexit, & in domibus in quibus habitabat erat turpis porta, quæ quidem domus intra erant pulchræ, filius ille vnam pulchram portam & magnam imaginabatur, quæ eſſet in domibus, in quibus morabatur, & cum portam illam feciſſet, vidit, quod proportionata non erat domibus, quæ multum paruæ erant, & tunc illas domos diruit, & maiores & pulchriores fecit, quæ ad illam portam erant proportionatæ in pulchritudine & in quantitate, quæ ei conſtiterunt medietatem omnium bonorum ſuorum, & ipſum ab arte mercimoniæ deuiarunt: & imaginabatur, quod Dominus ita pulchrarum domorum deberet eſſe miles, & tenere equum & falconem & magnam comitiuam, vt cameræ vacuæ non eſſent, & ſic magnas fecit expenſas. Accidit autem, quod quadam die Rex per illum vicum tranſiuit, vbi erant illæ domus, & propter pulchritudinem portæ voluit in domibus intrare, & quando fuit intra domos, pulchritudo domorum & multitudo ipſum imaginari fecit theſaurum: quoniam cogitauit, quod ille merca-

tot plures florenos habebat. Et tunc dixit mercatori, quod ipſe eum rogabat, quod ei mille florenos præſtaret, quos oportuit ipſum mutuare malo velle ſuo. Et propter magnas expenſas quas faciebat, & propter illud quod mutuauerat, in breui tempore poſt non habuit quid comederet. Idcirco dixit guſtus ad oculos, qui viuunt propter comedere, quod male viderunt pulchritudinem domorum. Tunc vero oculi dixerunt quod male vidit auaritiam. Et quomodo fuit hoc? dixit Monachus. Narratur, quod quidam erat princeps qui valdè auarus erat, & quotidie imaginabatur plures ciphos auri & argēti, annulos, lapides precioſos, corrigias de ſerico ornatas ex auro & argento. Et propter magnam imaginationem quam habebat in illis tebus aggregandis, accidit, quod vnus Rex guerram habuit cum illo principe. Princeps vero propter magnam auaritiam quam habuit, & propter imaginationem antiquam quam habebat in aggregando magnum theſaurum, imaginari non potuit damnum, quod Rex ſibi dedit, vel quod dare potuit, nec milites tenebat, qui ciuitatem defenderent, in qua Princeps erat. Tunc vero venit rex, qui ciuitatem occupauit, & principē, & habuit theſaurum ſuum. Cui princeps dixit, quod cum illo theſauro potuit ciuitatem reſtaurare, & fecit aurum fundi, & in ore principis poni, cui dixit, quod aurum potaret poſtquam illud tantum dilexit. Et tunc princeps moriebatur, & dum ipſe moriebatur, oculi dixerūt ad guſtum, quod male viderat auaritiam.

De Exemplo rami humanalis.

Narratur, quod oratio ad cælum aſcendere voluit, & corpus ad orationem dixit, quod ipſum ſecum adduceret: tunc vero oratio dixit ad corpus, quod nimis erat ponderoſum, nec poſſet cum ipſa aſcendere: veruntamen ex ipſo imaginationem acciperet, cum qua gloriam Paradiſi poſſet imaginari. Tunc autem oratio ad cælum cum imaginatione aſcendit: & dum ipſa aſcenderet, intentionem in via inuenit: quæ ab oratione quæſiuit: quo ire voluit. Oratio autem ſibi reſpondit, quod ipſa ad cælum aſcendere voluit, vbi Deum rogare propoſuit, quod ſibi daret Paradiſum: & imaginationem ſecum adduxit, vt gloriam Paradiſi poſſet imaginari: nec volebat in terra eſſe, quæ eſt prope infernum, quem imaginatio imaginata eſt: & propter timorem quē de ipſo habuit, me rogauit quod mecum illam adducerem ad ſtandum in cælum. Narratur, dixit intentio, quod quidam miles erat valdè diues & bonus in armis: qui valde vanam gloriam huius mundi diligebat. Miles iſte vnū filium habebat: qui cum venit ad mortem, dixit filio ſuo, quod iret per vias ſuas: quæ quidem viæ ſpectabant ad diuitias, honores, audaciam, magnificentiam, & famam. Poſt mortem vero militis vidit eius filius patrem ſuum ſubterrare: & poſt modicum tempus patrem ſuum de vno loco in alium mutauit, cuius corpus tantum fœtebat, quod ipſe non poterat prope ipſum ſtare. Et tunc imaginabatur, quomodo pater ſuus de magno honore ad magnam vilitatem deuentus fuit, & in paupertatem amicorum: quoniam nullus iuxta illum ſtare voluit: & victoriā quam habere ſolebat in bellis, perdidit: nec gentes locutæ fuerant de illo: quoniam ipſum obliti fuerunt, nec aliquid quod pater ſuus prius dilexerat, in illo remanſit: quoniam totum

in morte perdidit. Tunc vero filius militis propoſuit mundum dimittere: & totum vendidit quod habebat. Qui dixit Deo, quod totum quantum habuit, dare volebat ſuis pauperibus, vt ſibi daret Paradiſum: & quod ipſum de pœnis inferni cuſtodiret. Et poſtquam omnia quæ habuit, pauperibus dedit, dixit, quod ſe Deo dare volebat: vt Deus ſibi daret Paradiſum, qui ſe tunc poſuit in religione, in qua diu vixit ſuo maiori obediendo: & qui plures Miſſas cantauit, & multas afflictiones & tribulationes habuit, & in omnibus patiens fuit, vt Deus ſibi daret Paradiſum: & cum ad mortem venit confeſſus fuit, qui ſe communicauit, & peccata ſua fleuit, & miſericordiam à Deo petiit: vt infernum non intraret, & quod gloriam haberet. Tunc vero anima ipſius ad infernum iuit, in quo æuiternaliter ſtabit, qui magnas pœnas ſuſtinet, & ſuſtinebit, quæ in arbore æuiternali ſignificantur. Oratio autem & imaginatio valdè mirabantur de hoc, quod intentio eis dixit, & maximè cum Deus ſit iuſtus. Et tunc intentio ad orationem dixit & ad imaginationem, quod Deus dedit rectum iudicium in damnatione religioſi, qui bonum quod faciebat plus propter timorem inferni faciebat, & vt gloriam habere poſſet, quam propter bonitatem & amorem Dei: quare tu oratio & imaginatio, dixit intentio: neſcitis hoc quod finis ad principium dixit. Et quomodo fuit illud? dixerunt oratio & imaginatio. Narratur, dixit intentio, quod vnus albus finis ad principiū dixit, quod ſe de colore albo indueret, & quod veniret ad ſtandum cum illo. Et principium de nigro colore ſe induit, & ad finem voluit venire, & cum illo remanere. Tunc vero dixit finis, quod duo contraria bene in vno loco ſtare non poterant, nec in cælo duo dij. Et tunc cognouit oratio, quod ille qui intentionem habet faciendi bonum, vt damnationem euitet, & quod ſaluationem habeat, Deum eſſe deſiderat, poſtquam in cælo vult eſſe plus propter ſuum amorem, quam propter amorem Dei, & propter ſuam bonitatem, quam propter bonitatem Dei, & plus propter ſuam gloriam, quam propter gloriam Dei. Tunc vero oratio ad imaginationem dixit, quod ad terram rediret: quoniam nimis pœnas inferni imaginabatur, & gloriam Paradiſi: & quod ipſa ſola aſcendere ad cælum volebat ſine aliqua natura corporis, & Deum principaliter rogare, vt ſibi gratiam daret, quod ſuum honorem tractare poſſet, qui ad eum pertinet ſecundum ſuam bonitatem, magnitudinem, æternitatem, poteſtatem, ſapientiam, voluntatem, virtutem, veritatem, & gloriam.

De Exemplo ramorum arboris moralis.

NArratur, quod potentia, obiectum & actus ad vnam Eccleſiam ibāt in peregrinatione. Illa Eccleſia erat de virtute: ad cuius portam ſtabat maioritas, & ad vnam aliam portam minoritas. Stabat maioritas ad portam illius Eccleſiæ, vt ipſi qui intrare vellent cum ſua voluntate, maiorem virtutem haberent. Stabat etiam minoritas ad alteram portam, vt illi qui intrare vellent cum ſua voluntate, minorem virtutem haberent. Cum autem potentia, obiectum & actus in porta illius Eccleſiæ fuiſſent, & conditiones maioritatis & minoritatis ſciuiſſent, à libertate petierunt: ſi intrarent per portam maioritatis, aut per portam minoritatis. Libertas vero dixit, quod non habeba:

habebat officium conſulendi aliquem: quoniam ipſa erat communis cuilibet portarũ:& dum ipſa ſe excuſabat,quædam Domina quæ gratia vocabatur, dixit hæc verba. Narratur,quod vnus homo diu laborauit in tractando honorem Dei:quem ad finem ducere nõ potuit. Accidit autem quadam die, quod ipſe cogitabat, & fortiter mirabatur, quare Deus ipſum non iuuit ad perficiendum illud negocium, quod propter ſuum amorem tractabat: veruntamen conſiderauit,quod in ſe fortè aliquod vitium habebat, ratione cuius Deus ei virtutem non dedit, quod illud negocium ad finem ducere poſſet. Et dum ita cogitabat, & in ſe illud vitium quærebat, ipſe dormiuit: & in ſomnis videbatur ei, quod quædam Domina erat coram ipſo induta de pannis diuerſis:quorum colores erant albedo & nigredo. Ille homo petiit à Domina,quid ſignificabant illi colores ſuorum pannorum? Reſpondit Domina,& dixit, quod albus color voluntatem illorum hominum ſignificabat, qui diligunt tantum honorem Dei, quod nihil de honore proprio curant: imò volunt, quod omnis honor ſit Dei. Etiam albus color ſignificabat voluntatem illorum, qui timorem de eorum in honore non habent, nec verecundiam habent ad tractandum honorem Dei. Et dixit,quod color niger ſignificabat voluntatem illorum hominum, qui Deum honorant, vt ipſi ſint honorati:& timorem habẽt de verecundia,vt dedecus nõ recipiãt. Tunc autẽ ille homo euigilauit,& Eccleſiam per portã maioritatis intrauit ad vidẽdum iſtum factum:qui dixit,ꝙ ex tũc propriũ honorẽ nõ deſideraret, nec timorem ex verecundia,nec de inhonore haberet, nec mortem ſubire ad tractandũ honorem Dei dubitaret. Et tunc ſanctus dedit ei alba veſtimenta, & rogauit me & maioritatem, quod ſui amici eſſemus in omnibus rebus bonis, & quod nos cuſtodiremus eum de malis & rebus minus bonis. Idcirco ille homo duxit ad finem & ad complementum illud ſanctum negocium, in quo diu laborauit, vt Deus honorem haberet in hoc ſeculo. Et cum potentia, obiectum,& actus audiuiſſent hæc verba, per portam maioritatis intrauerunt, & ſanctum rogauerunt, dicentes hæc verba. Domine ſancte, dixit amatiuitas: ſi placeret tibi,te vellem diligere ſecundum maiorem maioritatem meæ poteſtatis, meæ ſapientiæ, & meæ voluntatis, poſtquam tu es amabilis cum maioritate poſſibilitatis, intelligibilitatis,& amabilitatis, vt inter te & me amare ſit indutum de maioritate extenſa in magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis,ſapientiæ,voluntatis,gloriæ, virtutis, & veritatis. Et tunc ſanctus dedit omnibus tribus id, quod ab eo petierunt. Et dixit ad gratiam & ad maioritatem, quod eos aſſociaret, & quod per portas minoritatis non tranſirent.

De Exemplo ramorum arboris Imperialis.

NArratur, quod quidam Rex illo die quo coronam accepit, à ſuo concilio quæſiuit,quæ erant conditiones quas Rex habere debebat in regnando? Et eius concilium reſpondit ei, & dixit, quod inter cæteras conditiones quas Rex habere debebat ſeptem ſunt conditiones principales, videlicet iuſtitia, ſapientia, charitas, poteſtas, timor, honor, & libertas. Tunc vero Rex in præſentia ſui populi quæſiuit ſi conſentirent & concede-

rent, quod Rex habere deberet illas conditiones. Et omnes inſimul Regi ſupplicauerunt, quod illas ſeptem conditiones ipſe haberet: quoniam ſine ipſis nullus Rex ſuum regnum regere poſſet. Et tunc Rex reſpondit & dixit, quod illas conditiones habere vellet, & ſuum populum rogauit, quod eſſent inimici cuiuſlibet hominis, qui ſibi conſuleret aliquid, quod eſſet contra illas conditiones. Populus autem hoc conceſſit, & inſtrumentum factum fuit inter Regem & populum ſuum de illo conceſſu. Idcirco Rex illas conditiones de centum nominibus Dei accepit, & ipſas ſcribi fecit ad portas ſui palacij, vt ſi quis contra illas conditiones ipſum rogare vellet, quod timorem de ipſo & ſuo populo haberet. Et per hunc modum Rex libertatem habuit in regnando, & in eſſendo bonus & amicus ſui populi. Et cum aliquis ipſum contra illas conditiones rogauit, ipſe faciebat ipſum legere in illis conditionibus, quæ in portis palacij ſcriptæ erant, & ipſos pœnitere faciebat de precibus, quas faciebant, aut ipſos faciebat mala morte mori. Conditiones illæ ſunt iſtæ, quæ ſequuntur.

De Iuſtitia.

O Deus! qui es vera iuſtitia, cum recolo mea crimina, te timeo in mea conſcientia. Iuſtus eſt Deus de ſua poteſtate ſuæ voluntati & ſapientiæ, quæ habent, quicquid optant habere. Tantum dat Deus ex bonificare, & bonificato bonitati: ſicut dat de amare, & amato voluntati. Si Deus eſſet in ſe ocioſus, non eſſet iuſtus nec glorioſus. Iuſtus eſt Deus in iudicando, & iuſtus eſt in parcendo, & iuſtus eſt in iuſtitiam, & ſuam miſericordiam coæquando. Si Deus incarnatus in homine non eſſet, magnã largitatem in ente creato non haberet. Iuſtitia affert humilitatem, miſericordiam & pietatem, & facit hominem amantem per voluntatem. Qui vult iudicare ſeipſum, citius miſericordiam à Deo imperrat. Plus valent homini iuſtum recolere, iuſtum amare, & cogitare, quam aurum vel honores poſſidere. Iuſtitiæ Dei me præbeo, & recommendo, quod de me faciat vel agat ad ſuam voluntatem in iudicando, & ab ipſa peto veniam de meis peccatis pœnitendo. Miſericordia & bona voluntas ex iuſtitia & pietate magnam ſocietatem fecerunt.

De Sapientia.

O Deus! qui es ſapientia, & ſcire, to vellem amare, & te amatum tenere, ſecundùm quod mea voluntas poteſt complere. Deus eſt ſuus purus intellectus: idcirco omne quod eſt intelligit. Quia Deus in ſua bonitate magnitudinem intelligit: idcirco in ipſa ſcit bonificabilitatem, quæ eſt bona, & magna intelligibilitas. Intelligit Deus, quod per ſe eſt intellectus, & intelligit, quod intellectus eſt perſonatus, vt in illo ſuum intelligere ſe extendere poſſit. In intelligere non poteſt eſſe intencio, ſi inter intelligentem, & intellectum non ſit diſtinctio vt finis intelligendi ſit cum perfectione. Si per intelligere aliquid non ſequeretur, bonitas intelligentis & intellecti non eſſet, & bonum in ignorantia poſitum eſſet. Intelligere per diſtinctionem, oportet exiſtere vt in illo eſſe poſſit concordare, per quod remotum ſit à contrariari. Ille homo qui deificatus eſt habet maiorem intelligibilitatem boni quam aliquod aliud

aliud ens creatum. Vt Deus per hominem multum eſſet intellectus naturam humanam aſſumpſit, intelligamus ergo ipſum plus quam aliquid aliud. Ita magna eſt in Deo intelligibilitas, ſicut eſt magna ſua intellectiuitas: quoniam æqualem habent magnitudinem & bonitatem.

De Amore.

O Deus! qui es in voluntate & amore, ſis recolens de tuo ſeruitore, qui tuum honorem procurat cum amore. Ita habet Deus in voluntate magnitudinem amantis, amabilis, & amati: ſicut in magnificante, magnificatum, & magnificare. Quia voluntas melius valet per amare, quam per ſuum odire, in Deo non poteſt exiſtere odire. Magnitudo veritatis eſt, quod in illa ſit amatus verificans, verificare, & verificatus. Sicut ſapientia habet complementum in ſciendo bonitatem, magnitudinem, & æternitatem, ſic habet voluntas complementum in diligendo ipſas. Tantum voluit Deus hominem amare, quod propter hominem ſe voluit morti tradere. Qui in voluntate ſcit concordare naturam amantis, amabilis, & amare, ex omni vitio ſeipſum ſcit cuſtodire. Plus valet in voluntate bonum amare, & per amicitiam bonum recolere, quam omne bonum ſenſatum, quod eſt per ſentire. Ille qui ſcit vti voluntate, nullus ipſum poteſt defraudare, nec aliquo modo bono poteſt indigere. Nullus plus dare poteſt quam ille qui ſuum dat amare ſine intentione peccandi.

De Poteſtate.

O Deus! qui es poteſtas, non eſſes glorioſus ſi poteſtas in teocioſa foret. Poteſtas quæ poteſt de bonitate, infinitate, & æternitate, non habet terminum neque quantitatem. Poteſtas quæ non poteſt principiare de principio bonificare, non poteſt bonitati ſufficere. Poteſtas, ſapientia & voluntas ſunt in Deo vna Deitas, ex qua deificatus eſt poſſificatus. Cum in poteſtate ſit poſſificare, ſi in Deitate non eſſet deificare, poteſtas non poſſet Deus exiſtere. Poteſtas quæ ſpiritualis eſt, ſupra ſenſualem poteſtatem poteſt: quoniam ipſa eſt ſupernaturalis. Plus valet poteſtas in amando, quam in videndo vel imaginando. Plus valet poteſtas in nutrimento bonæ voluntatis, & bonæ memoriæ, quam in auro vel in argento. Deus quantum potuit ſe voluit dare noſtro intelligere, & amare: idcirco ſe voluit incarnare. Poteſtatem quam Deus dat per altaris Sacramentum, nullus viuens exiſtimare poteſt.

De Timore.

QVia Deus eſt totus amor, in ipſo non poteſt eſſe timor. Ille non poteſt eſſe maior Dominus, qui de aliquo timorem habet: quoniam timor eſt de ente minori, non autem de maiori. Timor eſt amoris conſequentia, cum ipſe timor ſit de bono, & vero ſeruitore, qui timet vituperium, & iniuriam fieri Domino ſuo. Melius valet, quod homo timorem habeat vt ſuo Domino non deficiat, quam pœnam timere vel dolorem. Qui timet quod Deus ſit inhonoratus, timorem habet ex magna fœlicitate, & eſt plenus fidelitate. Deum non timet, qui ſibi non facit honorem. & qui eum non timet, ei non ducit amorem: imo eſt plenus dedecore magno. Timor tantum valet propter bonitatem: ſicut propter

poſſibilitatem:quoniam ſunt æquales in amato. Tantum debet homo timere iudicare, ſicut miſereri:quoniam æquales ſunt in amare. Timor hominem recognoſcentem facit, & amorem multiplicat,& hominis defectum euitat. Plus valet timor in ſanitate, quam in infirmitate : quoniam plus habet de libertate.

De Honore.

DEus cum honore eſt honorabilis, & non cum vilitate & defectu. Homo debet Deum honorare cum virtute intelligendi, amandi, & recolendi. Deum inhonorat,qui cantando ipſum nominat, & in vilibus factis ipſum deſiderando cogitat. Qui propter modicum vult iurare, & iurando periurare,Deum neſcit honorare. Heu tot homines Deus in hoc mundo honorauit,qui ſibi in ſapientia & voluntate honorem non præbent, nec faciunt. Ad Deum talis ſpectat honor, videlicet quod omnibus honoribus ſit maior. Qui Deum plus non diligit quam peccatum, ipſum vituperat & contemnit. Plus valet vnus honor Dei, quam honor totius populi. Qui Deum vellet multum honorare, ſæpius deberet recolere honorem,quem nobis fecit per ſuum incarnare. Ille qui per totum mundum poſſet honorem De procurare, in magno timore deberet ſtare : quoniam ad vltimum iudicium ſe non poterit excuſare.

De Libertate.

DEus eſt liber in ſuo exiſtere, & liber eſt in ſuo agere cum poſſificante, poſſificabili, & poſſificare. Deus in ſua magna bonitate per bonificantem, bonificabilem, bonificare, & bonificatum liberam habet poteſtatem. Deus eſt magis liber in ſuo poſſe, quam eſt homo in ſuo velle, ſuam libertatem nemo poteſt ſcire. Deus eſt liber in infinire, in æternare & complere, nec aliquid poteſt ſibi reſiſtere. Plus valet libertas in velle, in recolere & in ſcire, quam regnum vel imperium habere. Deus hominem liberum in virtute creauit,ſed per ſe in ſeruitute deuenit:quoniã ſeipſum non cognouit. Quilibet homo libertatem poteſt habere ad amandum Deum,& ipſum charè tenere, quoniam neminẽ compellit ipſum amare. Homo qui eſt ſeruus peccati,liberam voluntatem non habet,quoniam iuſtitia ipſum incarceratum tenet. Nullus homo qui eſt in virtute, eſt in ſeruitute : nec eſt liber,qui in peccato cecidit,quouſque ſeipſum cognoſcit.Melius valet ſeruitus cum pœna, dum tamen ibi ſit iuſtitia,quam libertas in honorificentia.

De Exemplo ramorum arboris Apoſtolicalis.

NArratur, quod voluntas & intellectus in quodam viridario erant, qui de Deo & ſuis operibus loquebãtur. Intellectus autem dixit voluntati, quod ipſe pluſquam ipſa valebat,quoniam ipſe tranſibat ad intelligendum ſupra ſenſitiuam & imaginatiuam.Supra ſenſitiuam tranſibat, cum guſtus infirmus amaritudinem in pomo dulci ſentiebat,& ipſum amarum iudicabat: ſed ipſe pomum dulce iudicabat,& intelligendo attingebat. Supra imaginatiuam tranſibat tunc, cum ipſa imaginabatur, quod Angelus cum ſe mouet de vno loco ad alium, imaginabatur, quod ipſe per medium tranſibat, & quod ipſe intellectus ſupra imaginationem intelligebat, inquantũ intelli

intelligebat, quod Angelus ſecundum ſuam naturam per medium non tranſibat, ſed ſecundum loci naturam per medium tranſibat, quem ſiquidem locum imaginatio imaginabatur. Voluntas autem reſpondit, & dixit, quod ipſa ſimiliter ſupra ſenſitiuam & imaginatiuam aſcendebat, & etiam ſupra ſeipſam; ſupra ſenſitiuam, ſicut homo qui ſentit famem, & ego volo, quod ieiunet; ſupra imaginatiuam: ſicut homo qui imaginatur carnales delitias, & imaginationem in contrarium imaginari facio. Aſcendo etiam ſupra me ipſam, inquantum Deum plus diligo quam meipſam, & magis propter ſuum honorem laboro quam propter meum. Intellectus autem reſpondit & dixit, quod ipſe ſupra ſeipſum aſcendit ad Deum, inquantum ſeipſum mortificat, credendo de Deo hoc quod non intelligit vt Deum honoraret, & quod in illo gradu tantum, quantum ipſa valebat.

De Exemplo ramorum arboris cæleſtialis.

NArratur, quod Saturnus & Iupiter Solem rogauerunt, quod diceret Deo, quod ipſi rogant ipſum quod inter ipſos medium poneret, quoniam complexiones contrariæ quietem habere non poſſunt. Sol autem reſpondit eis, quod ipſi neſciebant, quid Deus heremitæ reſpondit. Et quomodo reſpondit? dixerunt Saturnus & Iupiter. Narratur, dixit Sol, quod quidam heremita in quodam monte ſtabat, qui plures tentationes habebat, & quotidie Deum rogabat, quod illas tentationes auferret ab eo, quoniá nimis ipſum vexabant. Deus autẽ reſpondit ei, quod illæ tentationes ſibi erant bonæ, quoniam cum ipſe per luxuriam tentatus fuiſſet, ipſe caſtitatem recolebat & amabat: & cum tentatus fuiſſet ad comedẽdum, ipſe ieiunium diligebat: & cum tentatus fuiſſet ad dormiendũ, ipſe orationem recolebat & amabat: & cum tentatus fuiſſet per ſuperbiam, ſuam vilitatem recolebat, & plura delicta, quæ fecerat, & vilem locum, de quo natus erat, & vile hoſpitium, in quo poſt mortem ſtare deberet, vbi vermes ipſum comederent: idcirco tẽtationes quas habebat ille heremita, excitabant & mouebant ipſum ad faciendum bonum, & quod non eſſet ocioſus, & quod ſemper faceret contrarium illarum tentationum. Idcirco ille heremita erat homo iuſtus, & quotidie magna merita acquirebat per bonas operationes quas faciebat, & quia plures malas tentationes vincebat.

De Exemplo ramorum arboris Angelicalis.

NArratur, quod in quadam Eccleſia cathedrali erat quidam Epiſcopus, qui erat homo Idiota, qui bene prædicare neſciebat, nec ſuos canonicos reprehendere de malis, quæ faciebant: quoniam eorum delicta nec defectus cognoſcebat. Canonici autẽ deſiderabãt, quod ille Epiſcopus mortuus fuiſſet, & quod vnum ſapientem Epiſcopum haberent, qui ſciret bene prædicare, & eorum bonitates cognoſcere. Accidit autem, quod ille Epiſcopus mortuus eſt, & habuerunt vnum Epiſcopum diſcretum, qui bene prædicabat, & delicta & cæteros defectus quos faciebant, cognoſcebat, & ipſos reprehendit intantum, quod ipſos in labore quotidie tenebat. Et accidit quadam die, quod canonici à quodá canonico veteri petierunt conſilium,

quid facerent de illo Epiſcopo, quoniā labores quos inferebat eis, ſuſtinere nō valebant. Canonicus ille reſpondit dicens: quod facerent hoc quod bonus Angelus facit. Et quid facit bonus Angelus? dixerunt canonici. Reſpondit canonicus; bonus Angelus inuicem ſuos ramos miſcet, & ipſos miſcet in concordantia: idcirco ſi vos miſceatis deſiderium, quod habuiſtis, quando alius Epiſcopus viuus erat, cum hoc quod de iſto Epiſcopo cognoſcitis, & quod mixtio ſit in concordantia, haberetis cum illo quietem: quoniam ipſe eſt bonus, & vos bonos cognoſceret, & ſicut bonos diligeret; ſed quod ille ſit bonus & diſcretus, & vos ſitis mali, & vultis, quod ipſe ſit ſapiens, occaſio eſtis de labore veſtro.

De Exemplo ramorum arboris æuiternalis.

NArratur, quod quidam prælatus fecerat vnum mortale peccatum valde turpe ad confitendum, & quidā princeps fuit in peccato luxuriæ. Accidit autē, quod ambo videlicet princeps & prælatus de confeſſione loquebantur: & prælatus à principe quæſiuit, ſi ipſe confitebatur. Reſpondit princeps, quod veram confeſſionem deſiderabat, quam habere non poterat: quoniam quando ſibi venit in voluntate, quod confiteretur, conſiderauit, quod non dimitteret illud peccatum propter confeſſionem, idcirco confiteri nolebat: quoniam dicebat quod confeſſio nil valebat ſine contritione & ſatisfactione. Prælatus autem dixit ad Principem, quod propter hoc confiteri non dimitteret: quoniam quamuis illa confeſſio, quantum ad ſaluationem ſibi non ſufficeret, tamen valeret ſibi quantum ad corpus & quantum ad animam: quoniam corpus paſſionem haberet, & anima verecundiā: & confeſſione vtebatur, & etiam pœnas infernales recolebant, ex quibus confeſſor ſuus ei timorem faciebat, idcirco erat occaſio boni ſua confeſſio. Accidit, quod Princeps prælato credebat ex conſilio, quod ei dederat: & propter exercitationem confeſſionis quam Princeps fecit: incipiebat cōtritionem habere, & pœnas æuiternales imaginari: intantum quod ipſe quadam die ſeipſum vincere proponebat in faciendo veram confeſſionem, poſtquam toties falsè confeſſus erat: tunc confitebatur cum intentione quod ad peccatum luxuriæ non rediret: & poſt confeſſionem ſe confirmatum ſentiebat in via caſtitatis: & tunc miſericordiam Dei laudauit & benedixit, qui ipſum recoluit. Et accidit, quod in alio tempore Prælatus à Principe petiit, ſi confeſſus erat. Et Princeps Prælato narrauit, quid ei acciderat per ſuum conſilium. Et tunc Prælatus magnum placitum habuit: quoniam Princeps ei credebat. Et accidit, quod Prælatus fortiter mirabatur quid poſſet eſſe, quod ipſe alium conſulere ſciebat, & non ſeipſum: & diligebat plus bonum Principis quam bonum ſuum: quoniam bonum Principis diligebat, & de ſuo peccato mortali in quo erat, non dolebat. Qui tunc propoſuit, quod ſeipſum vinceret, & quod poſtquam alium conſulit, quod ſeipſum conſuleret. Et tunc à Principe quæſiuit, quod erat peius, aut æuiternaliter ſtare in igne, aut vnum diem de verecundia habere. Et Princeps dixit, quod non erat magna quæſtio, quare non requirebat reſponſionem. Prælatus autem tunc dixit ad ſeipſum, quod ipſe credere volebat Principi, poſtquam Princeps ſibi credebat: & quod ſeipſum

vinceret

vincere volebat cum conſilio, poſtquã cum conſilio alium vincebat, & volebat etiam ſe ita hilarem eſſe de ſuo bono: ſicut de bono alterius. Et tunc Prælatus illud peccatum confitebatur, qui erat valde verecundus: in quo quidem peccato diu ſtetit, & nullo tempore confeſſus fuit. Et poſt confeſſionem fleuit ſuum peccatum: & fuit homo iuſtus & ſanctæ vitæ.

De Exemplo ramorum arboris maternalis.

NArratur, quod miſericordia, ſpes, pietas, aduocatio, humilitas, & virginitas, in voluntate ſibiinuicem obuiauerunt: quæ dixit eis, quod valdè contenta erat de earum ſocietate: & ipſas rogauit, quod de ipſa non recederent. Ipſæ ſex Dominę voluntati reſponderunt, quod ipſæ cum illa ſtarẽt, dum tamen ipſas ocioſas non teneret, neque earum contrarium diligeret: quoniam per ocioſitatem miſericordiæ ſequitur magnum malum: & idem de ocioſitate ſpei, pietatis, aduocationis & humilitatis: etiam virginitas eſt ſpeculum domicellarũ virginum & ſponſarum Ieſu Chriſti: in quo vident pulchritudines & diſpoſitiones Dominæ noſtræ, & eius alba veſtimenta. Reſpondit voluntas, quod ſe totam dare volebat earum operationibus propter amorem Dominæ noſtræ: nec volebat eſſe talis: ſicut poteſtas vnius Principis. Et quomodo fuit illud? dixerunt ſex Dominæ. Narratur, dixit voluntas, quod quidam Princeps valdè potens faciendi bonum, & euitandi malum poſt mortem patris ſui propoſuit delectari in venando, ſpaciando, comedendo, & cæteris huiuſmodi, quæ ad corpus requiruntur. Et dum ſic ſua magna poteſtate quam ocioſam habebat, vtebatur, in regno multũ de malo propter ſuam ocioſitatem fiebat, & tunc dixit poteſtas ad regẽ: ꝙ poſtquã ipſe tenebat ipſam ocioſam in bono, ꝙ in malo ipſam ocioſam non teneret. Et tunc Rex cum tota poteſtate ſui regni & ſuæ perſonæ guerram fecit contra vnũ regem à quo terram ſuã abſtulit, & plures perſonas occidit, & fecit magnum malum, de quo computum habebit reddere in die iudicij tota ſua poteſtas, quam habuit ad faciendũ bonum & ad euitandum malum.

De Exemplo ramorum arboris Chriſtianalis.

NArratur, quod quidam homo peccator ſępius imaginabatur ſua magna peccata, & magnam Iuſtitiam Dei, idcirco magnum timorem habuit de pœnis inferni. Peccator ille à miſericordia Dei petiit conſilium: quoniam propter magnum timorem quem habuit ex pœnis inferni, & quia recoluit iuſtitiam Dei, erat eius anima quotidie triſtis, nec in bonitate Dei hilaris potuit eſſe, nec ei ſeruire, nec etiã charitatem Deo nec ſuo proximo potuit habere, & ſic de Deo erat quaſi deſperatus. Miſericordia autem dixit ad illum peccatorem, quod tantum ipſam ſicut iuſtitiam Dei recoleret in magnitudine bonitatis, poteſtatis, ſapientiæ & voluntatis, & quod plus Deum quam ſeipſum diligeret, cum ita ſit, quod Deus ſit magis amabilis quam ipſe, & tanto plus eſt amabilis, quanto eſt melior ipſo, etiam quod ſeipſum iudicaret, poſtquam mortaliter peccauit, & hoc miſericordia Dei ei conſulebat, vt iuſtitia peccatorem non condemnaret, nec ei iniuriam faceret, poſtquam ille ſe iudicaret. Tunc vero dixit peccator ad miſericordiam,

quod ipſe ſæpè fecerat hoc quod ſibi. conſulebat, ſed inuenire non potuit naturam in ſe, per quam damnationem ſuam poſſet amare, & amare iuſtitiam Dei in ſeipſo: & ſic cogitauit, quod illud iudicium, quod de ſe faciebat, nihil valebat, poſtquam veraciter illud non diligebat. Et tunc miſericordia dixit, quod ipſe erat deceptus, & per dæmonem tentatus, & quod punctum tranſcendentem non cognoſcebat, per quem voluntas hominis iuſti tunc aſcendit, cum Deum plus diligit quam ſeipſam, diligendo hoc, quod Deus vult de ipſa iudicare, in quo quidem diligere voluntas habet paſſionem, inquantum damnationem diligit, quam Deus vult dare ſibi: idcirco huiuſmodi amare in me ſe fatigare non poteſt, nec oportet ipſum habere timorem de iuſtitia ſorore mea: quoniam ipſa in aliquo contra iudicare facere non poteſt, nec contra punctum tranſcendentem amandi. Et tu peccator, dixit miſericordia Dei, exemplum accipere debes in natura humana Ieſu Chriſti, quæ ſe ad mortem in cruce iudicauit, vt naturam diuinam honorare poſſet. Dilige ergo omne iſtud, quod Deus vult de te agere & ordinare. Et poſtmodum tuum factum inter me, & Deum dimitte, & tuam ſpem mihi tranſmitte, quæ de te mihi memoriam faciat, & ſis conſolatus, nec timorem habeas, quod Deus tibi iniuriam faciat: quoniam ſi tibi faceret, mihi ſimiliter & ſpei faceret, & faceret quod nunquam fecit.

De Exemplo ramorum arboris diuinalis.

NArratur, quod dare & accipere ſibi inuicem in bonitate obuiauerunt, à quibus bonitas quæſiuit, quid vellent? cui dare reſpondit, quod erat nuncius largitatis, & veniebat, vt omnibus denunciaret, quod largitas dare vellet bonitatem, ſi ipſi accipere vellent ipſam. Accipere, autem dixit bonitati, quod nũcius erat neceſſitatis, & veniebat ad denunciandum hominibus, quod bonitatem acciperent, ſi largitas ipſam dare vellet. Tunc vero homines reſponderunt, quod ipſi bonitatem accipere vellent, ſi largitas ipſam dare vellet. Tunc vero dixit bonitas, quod ei placebat aduentus nunciorum, & aduentus voluntatis hominum ſub tali conditione, quod largitas tantum daret, quantum homines acciperent, & quod homines acciperent tantum, quantum accipere poſſent. Et tunc largitas bonitatem dedit ex bonitate bonitati, vt bonitas eſſet contenta, & quod cum illa remanerent dare & accipere. Quæ ſiquidem bonitas hilaris fuit ex dare & accipere, & dixit hæc verba largitati: qui me dare vellet alicui, qui me accipere non poſſet, ipſe me vti neſciret in dando nec in accipiendo, & me faceret otioſam, & poteſtatem ſororem meam, quæ tantum dare poteſt, ſicut accipere in amando, & in intelligendo.

De Foliis. Et primò de foliis arboris elementalis.

NArratur, quod ſapientia & iuſtitia Dei ſibi inuicem in homine obuiauerunt: ſapientia illum hominem prædeſtinare voluit, & iuſtitia ipſum iudicare, quantitas vero illius hominis dixit ſapientiæ, & iuſtitiæ, quod ipſa volebat eſſe æqualiter ex ambabus poſtquam ambæ æqualiter ſunt Deus ſuus creator: veruntamen intelligere non poterat,

poterat, quod ſua voluntas complere poſſet: quoniam ſi ille homo prædeſtinatus erat, intelligere non poterat, quod iuſtitia tantum haberet in ipſa ſicut ſapientia: & ſi homo iudicatus eſſet, intelligere non poſſet, quod ſapientia tantum in illo homine haberet ſicut iuſtitia. Et tunc ſapientia & iuſtitia quantitati illius hominis reſponderunt, quod ipſa deberet eſſe ex ambabus æqualiter: ſed modum ſcire non poterat, ſecundum quem æqualiter erat ex ambabus, niſi per punctum transſcendentem, per quem humanus intellectus & voluntas ſupra eorum naturam aſcendant, & quod illum modum intelligerent & amarent ſecundum diuinam naturam & ſocietatem æqualem, quam habent in creaturis, ita quod vna alij iniuriam non facit: imo concordantiam habent in æquali poſſeſſione, in tantum quod ſapientia illum hominem prædeſtinare poteſt, & iuſtitia ipſum iudicare, & poteſtas complere, prædeſtinare & iudicare. Et tunc quantitas ſecundum ſuam naturam de hoc mirabatur, quod iuſtitia & ſapientia dicebant, & in earum natura & concordantia ſuppoſuit, quod veritatem dicebant, & illam veritatem credebat, & amabat. Et quando accidebat, quod dubitabat, intelligebat, quod vni vel alij iniuriam faciebat, & quod volebat plus eſſe de vna quàm de alia, & tunc de iniuria pœnitebat, & miſericordiam petebat.

De Exemplo qualitatis vegetalis.

Narratur quod quidam homo venit mictum ſub quadam amigdalo: illa amigdalus proiecit vnum florem, qui valdè pulcher erat & albus, in quodam turpi loco qui fœtebat, idcirco flos illi homini conquerebatur de amigdalo: quoniam ipſum dirruebat de loco alto in infimo, & ille qui erat ita pulcher & albus, & qui redolebat, in loco nigro proiiciebat & in loco fœtenti. Et homo dixit, quod ipſe neſciebat illud, quod porcus ad pomum dicebat. Et quomodo fuit hoc? dixit flos. Narratur, quod pomus fecerat vnum pulchrum pomum, cui dedit valdè pulchrum colorem, bonum ſaporem, & odorem. Accidit, quod quando pomum fuit maturum, pomus ipſum ad terram cadere permittebat, quia volebat ibi eſſe. Et cum fuit in terra, venit quidam porcus qui erat valdè turpis, & niger, & qui fœtebat: quoniam de ſorde leuabat, & pomum accepit, & dum ipſum comedebat, pomum de porco conquerebatur, qui ſiquidem porcus ad pomum dicit hæc verba. Narratur, quod calor, humiditas, frigiditas, & ſiccitas in ceraſis ſibi inuicem obuiauerunt, quæ dixerunt quod in illis ſtare volebant, quia pulchræ erant, & ſunt in magnis arboribus. Dum ita in illis ceraſis ſtabant, & videbant, quod plus proficere in illis non poterant, nec aſcendere in magnitudine bonitatis & virtutis, fuit concordatum inter ipſas, quod dimitterent illa ceraſa, quæ ſtabant in arbore, & quod irent ad ſtandum in ceraſis, quæ cadebant in terra, quæ vna ſus comedebat & ſui filij: quoniam præualebant in ſubſtantiis animatis, licet non ſint ita pulchræ, ſicut ſunt in ſubſtantiis vegetatis: & ratione huius maioris bonitatis, tu pomum appetitum habes, & deſiderium deſcendendi de locis altis ad infima, quare de me nec de pomo conqueri deberes.

De Exemplo relationis ſenſualis.

NArratur, quod relatio potentiæ & objecti & actus magnam bonitatem in oculis quærebat, nec ipſam potuit inuenire: quoniam oculi de nocte non vident, & plura mala vident. Et quia magnam bonitatem inuenire deſiderabat, & ipſam in oculis non inueniebat: ipſam in auribus quærebar, in quibus ipſam non inueniebat: quoniam aures de nocte non audiunt, dum homines dormiunt: & aliquando ſermones malos audiunt. Deinde ibat quæſitum magnam bonitatem in naſo, in quo ipſam non inuenit: quoniam naſus fœtores ſentit, & per ipsũ tráſeũt fœtores intra, & exeunt extra. Ad guſtum iuit relatio, quæ magnam bonitatem inuenire credebat, in quo ipſam non inuenit: quoniam ipſe fatigatur in comedendo. Poſtmodum ad tactum iuit, in quo magnam bonitatem inuenire credebat, in quo ipſam non inuenit: quoniam ſentit dolorem, calorem, & frigiditatem: quæ omnibus malum faciunt. Iuit etiam ad affatum, vt magnam bonitatem in ipſo inuenire poſſet, quam in ipſo non inuenit: quoniam pluries mentitur, & mendacia, quæ faciebat, erant mala. Relatio mirabatur valdè: quoniam magnam bonitatem non poterat inuenire in corpore: & venit ad vnum pulchrum hoſpitium in quo ipſam quæſiuit, & ipſam non inuenit: quoniam Dominus illius hoſpitij mortuus erat illo die: & magnam bonitatem in diuitiis illius hominis quæſiuit, nec ipſam inuenit: quoniam Dominus hoſpitij ipſas perdidit. Iterum iuit quæſitum magnam bonitatem in amicis illius hominis mortui, inter quos ipſam non inuenit: quoniam illum hominem obliti fuerunt: qui multum ipſos dilexit, & per ipſum plura bona receperunt. Dum ita relatio ibat quæſitum magnam bonitatem de vno loco in alium, inuenit vnum hominem, qui fugit honorem, à quo quæſiuit, vbi magnam bonitatem poſſet inuenire: qui reſpondit ei, quod ipſe neſciebat, vbi poſſet eam inuenire, poſtquam ipſe ipſam non inueniebat in honore huius mundi, qui per tot homines diligitur. Et quomodo fuit illud? dixit relatio. Relatio dixit hoc, ſæpius deſideraui, quod magnam bonitatem inuenire poſſem, & quod cum illa poſſem eſſe, & participare: & cogitaui quod in illis rebus ipſam innenire poſſem, quas homines deſiderant habere, & propter quas plus laborant, quæ eſt honor huius mundi. Et quando veni ad honorem, & credidi in illo magnam bonitatem & vtilitatem inuenire, in illo magnum laborem inueni, quem dant homines illis, qui honorem huius mundi diligunt, & habent, & ille ita magnus labor me dormire non permitit, nec etiã quieſcere, nec habere aliquod bonum: imo honor huius mundi ita fortiter me onerauit culpis & peccatis, quod vix ipſa poſſum portare, & in ita magna inimicitia hominum me poſuit, quod vbicunque vadam, vado in periculo mortis: quoniam volui magis honorari quam illi: idcirco fugio ab honore, nec volo aliquid habere de ipſo, & ſic cuiuſcunque voluerit: quoniam in ipſo nõ eſt illud bonum, quod creditur eſſe. Et tunc relatio magnam bonitatem in hoc mundo non quæſiuit. Et ipſam quæſiuit in alia vita in ſubſtantiis ſpiritualibus, & in Deo, in quo completè ipſam inuenit, & cum illa ſtetit & remanſit.

De

De Exemplo actionis & paſsionis arboris imaginalis.

NArratur, quod quidam homo peccator qui diu ſtetit in peccato mortali venatus fuit, & cito vnum leporem accepit, & tunc paſſionem quã ille lepus in morte ſuſtinuit, eſt imaginatus: quoniam audiebat, quod ille lepus fortiter ſe conquerebatur, & leporarius ſua oſſa fregit ita, quod ille lepus ſe defendere non potuit, & per illam imaginationem quam habuit de paſſione leporis, imaginabatur paſſionem quam habent peccatores in inferno: & actionem quam dæmones habent ſupra illos in faciendo malum. Et tunc venit ei voluntas, quod de illo peccato mortali exiret, in quo diu ſtetit, & cum pecuniam accipere voluit, imaginabatur quod miſericordia Dei erat magna: & propoſuit quod in morte confiteretur, & de illo peccato exiret. Et tunc in peccato remanſit: veruntamen quotidie conſcientia ſua ipſum remordit propter imaginationem, quam de lepore habuit. Et quia conſcientia ei dabat magnum laborem, peccatum dimittere volebat: & cum ad confeſſionem ire volebat, recoluit magnam miſericordiam Dei, & ſtetit ita obſtinatus, ſicut ſtare ſolebat: quare ille homo propoſuit, quod ex toto vnam partem eligeret: quoniam laborem in quo ſtetit, ſuſtinere non potuit: & propoſuit, quod pœnas inferni quas habent peccatores, non imaginaretur, aut quod non haberet ſpem in miſericordia Dei: qui tunc iuit ad vnum diſcretum religioſum, à quo cõſilium quæſiuit: & cui laborem narrauit, in quo ſtetit. Ad quem dixit ille ſapiens, quod aſcenderet quandam altam turrim valdè, & quod ſtaret bene ſuperius in muro in vno pede, ille homo peccator in turrim aſcendit, & facere voluit hoc, quod ille ſapiens ei conſuluit: ſed propter imaginationem, quia periculum mortis imaginabatur, non fuit auſus facere hoc, quod ſapiens ei conſulebat. Et tunc ſapiens dixit ei hęc verba: quod erat maius periculum, aut cadere de turri ad terram, aut cadere de hac vita ad infernum? Et tunc peccator ita fortiter imaginationem in imaginando pœnas inferni multiplicauit, quod propter timorem quem habuit de paſſionibus inferni, confeſſus eſt, & miſericordiam Dei ſperauit, & de peccato in quo erat, exiuit: qui fecit ſatisfactionem & ſanctam vitam per gratiam Dei.

De Exemplo habitus arboris humanalis.

NArratur, quod pulchritudo & bonitas ad quandam Dominam venerunt, vt cum ea remanerent: & pulchritudo in corpore remanſit, & bonitas in anima. Et per hos duos habitus, ex quibus illa Domina erat induta, ipſa magnam famam habebat in ciuitate: quoniam ſæpe de ſua pulchritudine & bonitate loquebantur. Illa Domina maritũ habebat, qui erat turpis & malè morigeratus. Idcirco pulchritudo Dominæ conquerebatur bonitati de turpitudine mariti: quoniam non placebat ei participare cum ſuo contrario. Vnde bonitas Dominę pulchritudini dicebat, quod illa neſciebat exprobrationes, quas faciebant flamma & oleum in lampade. Et quomodo fuit hoc? dixit pulchritudo. Narratur, dixit bonitas, quod in quadã camera erat lampas, quæ qualibet nocte cõburebat, & flãma illã cameram illuminauit, in qua depicti erant vnus homo & vnus dæmõ: ille homo indutus erat

albis veſtibus, & habebat valdè pulchram figurá: & dæmon indutus erat de veſtibus nigris, & erat factus de valdè turpi figura. Et tunc flamma magnum placitum habuit in oſtendendo illas duas figuras: quoniam per turpem figuram dæmonis, & nigra indumenta gentes laudabant pulchritudinem figuræ hominis, & pulchritudinem ſuorum indumentorum. Dum flamma de bono opere quod faciebat, gloriabatur, oleum de flamma conquerebatur, quod ipſam conſumpſit: & dixit, quod ipſum paſſionem habere nolebat, vt flamma delectationem haberet. Flamma vero dixit ad oleum, quod ipſum ſine labore & paſſione participare non potuit in bono opere, quod ipſa faciebat. Tunc vero pulchritudo erat contenta de bono exemplo, quod bonitas narrauit.

De Exemplo ſitus arboris moralis.

NArratur, quòd in vno feſto quidam Princeps ſedebat in ſolio: & erat veſtitus auro & ſerico: & in ſuo capite habebat coronam ex auro & lapidibus precioſis, & in ſua manu tenebat virgam auream: & ante illum Regem ſtabant multæ gentes quæ dicebant, quod Rex ſedebat multum nobiliter in ſuo ſolio, & quod bene ſignificabat ſua ſituatio nobilitatem Regis: veruntamen in anima ipſius erat malè ſituatus: quoniam nullus eum amabat, imò gentes deſiderabant ſuam mortem, propter mala opera quæ faciebat, quia multum erat homo vitioſus, & multum malè morigeratus, & inimicus virtutum. Et dum ita Rex ſederet, ſuum corpus dixit animæ ſuæ. O anima amica mea gaudè de meo honore. Anima reſpondit, & dixit oculis illius corporis, quod lætarentur de illo honore corporis: & quod aures flerent propter dedecus, quod Rex habebat in verbis gentium, quæ dicebant multum malum de Rege, qui in illis verbis ſtabat magis inhonoratus, quam in ſolio honoratus. Idcirco riſerunt oculi & fleuerunt aures. Et anima cogitauit, quod illud corpus diu viuere non poſſet.

De exemplo temporis arboris Imperialis.

NArratur, quod quidam Princeps vnam filiam habebat, quam multum diligebat: quoniam non habebat alium filium, nec filiam niſi illam, nec habere credebat. Rex vero dixit filiæ ſuæ, quod ſibi maritum dare volebat, & poſt mortem ſuam volebat, quod ſuus maritus eſſet Rex. Domicella autem dixit patri ſuo, quod ipſa maritum habere nolebat: quoniam ſemper virgo permanere deſiderabat in gloria; in præſentia dominæ noſtræ, cui voluit in aliquo aſſimilari, vt domina noſtra propter illam aſſimilationem ipſam plus diligeret. Pater autem ſuam filiam reprehendit: & dixit, quod ipſe volebat, quod de ſuo genere remaneret Rex in ſuo Regno, qui eſſet filius ſuæ filiæ: & ſic ſucceſſiuè de vno Rege in alium, vſque ad finem mundi. Et tunc domicella ſuum patrem rogauit, quod ei veritatem diceret de vna petitione, quam ſibi facere volebat. Et Rex dixit, quod ſic. Tunc domicella dixit ſuo patri: ſi credebat quod plures Reges mali eſſent quam boni? Et Rex dixit, quod in ſuo tempore, plures erant mali quam boni, etiam in tempore præterito, in quo ſecundum famam plures erant mali Reges, quam boni. Etiam quæro, dixit domicella, ſi creditis

ditis quod in veſtro populo ſint plures homines mali, quam boni? cui Rex reſpondit, quod in ſuo regno plures eſſent mali, quam boni. Iterum quæro, dicebat puella, ſi creditis feciſſe plus de malo quam de bono? Rex vero ſuæ filiæ reſpondit, quod plus fecit de malo quam de bono. Tunc vero domicella dixit, quod ſecundum reſponſionem quam fecit ipſe, velle non debebat, quod de ſuo corpore exirent homines, qui eſſent magis mali quam boni, & qui aliquod vituperium Deo facerent, & qui irent ad ſtandum in inferno Deum æuiternaliter blaſphemando, & illud genus, de quo proceſſerunt. Tunc vero Rex qui erat homo peccator, propter verba quæ dixit ei filia ſua, habuit contritionem de ſuis peccatis, de quibus fecit ſatisfactionem, & fuit homo ſanctus & de bona vita.

De Exemplo loci arboris Apoſtolicalis.

NArratur, quod poteſtas, ſapientia, & voluntas æqualitatem rogauerunt, quod cum illis iret in ſocietatem: quoniam ipſę volebant ire in quodam loco, vbi bona opera habere poſſent. Æqualitas autem eorum precibus cōſentiit. Et dum ibant quæſitum locum, vbi æquales operationes habere poſſent, bonitatem inuenerunt, in qua ſe poſuerunt. Et dixit voluntas quod ipſa bonitatem amare volebat de tota ſeipſa. Et ſapientia dixit, quod ipſa ſcire volebat de tota ſeipſa bonitatem. Et poteſtas dixit quod ipſam poſſificare volebat de tota ſeipſa. Et æqualitas dixit, quod æqualiter volebat quod bonitas eſſet amata, ſcita, & poſſificata cum tali cōditione quod bonitas æqualiter bonificaret poteſtatem, ſapientiam & voluntatem: bonitas vero dixit quod ipſa erat contenta. Et tunc dixit, monachus Raymundo, quod ipſe modum narraret Raymundus autem reſpondit, quod modus erat in hoc, quod quinque Dominæ per vnum modum fuiſſent, vnum agens, quod eſſet poteſtas, ſapientia, volutas, æqualitas, & bonitas: & quod per aliū modum eſſent vnus agibilis. Et quod ex ambobus vnū operari exiret, quod eſſet omnes quinque Dominæ, & per illud intellexit Monachus modum ſuſtentatum in æqualitate bonificandi, poſſificandi, intelligendi, amandi, & æqualificandi: ſed intelligere non poterat, quod ille modus poſſet eſſe ſine loco continentis & cōntenti, qui in illo modo eſſe non poterat; tunc Raymundus dixit ad Monachū hæc verba. Narratur, quod ignis, aër, & aqua, & terra facere voluerunt vnam peregrinationem, & venire in vno loco, in quo ſignificarent operationem, quæ non eſt in loco continentis, & contenti. Et tunc intrauerunt in pomo, quod eſt de omnibus quatuor, ita quod non eſt contentum, nec ipſa ſunt intra, nec ipſum eſt extra, nec ipſa ſunt intra. Et dum ipſa hanc ſignificationem faciebant memoriam, intellectum & voluntatem inueniebant quæ ſtabant in anima in qua fortius faciebat ſignificatio. Idcirco dixit Raym. Monachus, quod poſtquam anima fortius ſignificabat interioritatem, quam quidem formæ diuinæ habent in aliis, ſine terminatione continentis & contenti, quam habent quatuor elementa in pomo; quanto magis illa natura, quæ eſt magis ſupra quam anima, & longior à loco, ſignificat fortius interioritatem vnius formæ in alia ſine exiſtentia continentis & contenti.

De Exemplo quantitatis cœleſtialis.

NArratur, quod circulus, quadrangulus, & triangulus ſibi inuicem obuiauerunt in quantitate, quæ erat eorum mater, quæ tenebat vnum pomum auri. Et quæſiuit à ſuis filiis, ſi ipſi ſciebant cui illud pomum dare debebat: cui reſpondit circulus quod ipſe ipſum habere debebat, quia ipſe erat primogenitus, & erat maior & fortius currebat quam ſui fratres; quadrangulus vero dixit, quod ipſe ipſum habere debebat: quoniam propinquior erat homini quam circulus, etiam erat maior quã triangulus; triangulus è cõuerſo dixit, quod ipſe ipſum pomũ habere debebat, quia erat propinquior homini quam circulus, & ſimilior Deo quam quadrangulus. Et tunc quantitas ſuo filio triangulo dedit pomum. Sed Aries & eius fratres, & Saturnus & ſui fratres quantitatem reprehenderunt, qui dixerunt quod male iudicabant: quoniam cum Deo nullam ſimilitudinem habebat in longo, amplo, & profundo, & circulus ſimilitudinem habebat, quia non habebat principium neque finem. Et quadrangulus reprehendit quantitatem, & dixit, quod nõ bene iudicauit, quia ipſa erat ſimilior Deo in quatuor elementis quam triangulus: quoniam ſine quatuor elementis non poſſent eſſe homines, qui ſunt vt Deum diligant & cognoſcant. Triangulus autem ſuam matrem excuſauit quantitatem, qui dixit, quod ipſa bene iudicabat, inquantum ipſe erat ſimilior animæ hominis & Trinitati Dei per numerum ternalem, quam ſuus frater circulus & quadrangulus: veruntamen pro tanto errauit, quia ei dedit pomum rotundum, quod non erat de ſua figura-

De Exemplo qualitatis arboris Angelicalis.

NArratur, quod quidam heremita veniebat ad fontem ad potandum de aqua, vbi inuenit vnum dæmonem qui plorabat, quia fecerat vnum Monachum peccare cum vna Monacha. Heremita autem petiit à dæmone, quare plorabat, poſtquam ſuam voluntatem compleuerat in faciendo malum. Sed dæmon reſpondit, quod plorabat, quia maiorem pœnam quam primo habebat: quoniam propter illud malum quod fieri fecerat, ſibi pœna multiplicata erat. Heremita ad dæmonem dixit quærens ab eo, quare faciebat homines facere malum, poſtquam ſua pœna creſcebat? Narratur, dixit dæmon, quod vnus coruus à quatuor elementis quæſiuit, de quo viuebant. Ignis vero reſpondit, quod ipſe viuebat de terra, inquantum ab ipſa accipit ſiccitatem. Aër vero dixit, quod ipſe de igne viuebat, inquantum ab eo recipit calorem. Sed aqua dixit quod ipſa viuit de aëre, inquantum humiditatem recipit de ipſo. Et terra dixit quod ipſa de aqua viuebat, inquantum ab ipſa recipit frigiditatem. Coruus vero ab illis quæſiuit: ſi eorum vita in ſuum contrarium conuertebatur, quid de ipſis eſſet in ſubſtantis elementatis? Et elementa coruo reſponderunt quod ſi ipſa in ſubſtantias elementatas peruerterentur, eſſent febribus ſimilia. Et tunc heremita intellexit, quod in dæmone ſuæ qualitates peruerſæ ſunt de bono in malum, & quod ipſe facit malum ita ſcienter, vt habeat malum: ſicut homo iuſtus qui ſcienter bonum facit, vt habeat bonum.

De Exemplo relationis æuiternalis.

NArratur, quod Paradiſus infernum deridebat, quia erat niger, & infernus è conuerſo Paradiſum, quia in ipſo erant pauci homines: quoniam homines qui erant in ſua nigredine, plures erant quam illi qui erant in albedine Paradiſi. Et tunc dixit Paradiſus Dominæ noſtræ, quod valdè male erat contentus de deriſione quã ei fecerat infernus. Quare ipſam rogauit quod ſuum Filium Ieſum Chriſtum rogaret, quòd ex tunc ire non permitteret aliquem hominem in inferno, vt omnes homines venirent ad eum. Et vt in ipſo eſſent plures homines quam in inferno: quoniam rationabile non eſt, quod infernus qui eſt ita malus in ſe habeat aliquid per quod maior ſit, quam ego qui ſum ita bonus. Cum ita ſit quod relatio debeat eſſe maior inter glotiantem & gloriabilem, quam inter tormentantem & tormentabilem: & túc Domina noſtra reſpondit Paradiſo, quæ dixit hæc verba. Narratur, quod quidam Rex qui valdè iuſtitiam diligebat vnũ filium habuit de regina ſua muliere, quæ erat valdè bona domina. Accidit quadam die, quod regina ſuum filium portauit in quodam viridario, vt cum illo in illo viridario hilaritatem haberet. In illo viridario erat vnus lupus, qui venit ad reginam, quam malè vulnerauit, & ab ipſa ſuum filium abſtulit, quem in ſuo brachio portabat, quem adduxit ad lupam ſuam vxorem, & ad filios ſuos, vt ipſum comederent. Lupa vero ipſum comedere noluit, ſed ipſum nutriuit ſicut ſuos filios, qui cum ipſo luſerunt. Et quando magnus fuit, & filij lupi fuerunt magni, inſimul iuerunt per nemus in quo erãt plures malæ beſtiæ. Et filius regis conſueuit carnes crudas comedere ad modum luporum, & occidebat homines, & oues furabatur. Et tunc Paradiſus cognouit, quod per hoc quod Domina noſtra dicebat, quod propter malas conſuetudines hominum, qui oues comedunt, & qui in ſuis operibus ſuis patribus & matribus non ſimilantur, qui in hoc mundo bonas conſuetudines habuerunt, tot homines in inferno iuerunt, & in ipſo ita pauci intrauerunt. Et tunc lupum qui abſtulit de regina filium, maledixit, qui docuit alios comedere oues crudas, etiam domicellas reginę maledixit, quæ non iuerunt quæſitum filium ſuum, nec ipſam aſſociauerunt, cum viridarium intrauit.

De Exemplo actionis & paſſionis arboris maternalis.

NArratur, quod actio & paſſio in Ieſu Chriſto ſibi inuicem obuiauerunt, & in ipſo diu ſteterunt: poſtmodum vero ipſas ad ſanctum Petrum tranſmiſit, qui dixit ad actionem quod ſtaret in anima ſancti Petri, & quod paſſio in corpore illius ſtaret. Et dixit ad fidem, ſpem, charitatem, iuſtitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, humilitatem, caſtitatem, miſericordiam, & pietatem, quod ipſas aſſociarent vſque ad ſanctum Petrum, & quod quamdiu eſſent actio & paſſio in beato Petro, ab ipſis non receſſerunt. Veruntamen ſi actio ſtare vellet in corpore & paſſio in anima, quod recederent ab earum ſocietate, & lupos permitterent oues comedere. Et dixit ad iuſtitiam, quod paſtores puniret, qui bene oues non cuſtodiunt. Sed ad hos ſermones reſpondit Domina noſtra,

Hhh

quæ dixit, quod peccatores in ipſa actionem habuerunt, quia erat mater eorum & fons, vbi ſpem portabant, & vbi miſericordiam inueniebant: idcirco non oportebat, quod virtutes ex toto recederent à beato Petro: quoniam beatus Petrus in ipſa ſpem habere non poterat. Tunc vero Ieſus Chriſtus dixit ad virtutes, quod fieret hoc, quod ſua mater vellet: quoniam ipſa actionem in ipſo habebat, poſtquam filius ſuus erat, & ipſum nutriuerat.

De Exemplo habitus arboris Chriſtianalis.

NArratur, quod neceſſitas & contingentia in differentia ſibi inuicem obuiauerunt, quæ ipſas de ſuo panno veſtiuit, & ipſas ideas vocauit. Et ipſæ à differentia quæſierunt, quod poſtquam erant differentes, quare ipſas induit de vno eodem panno. Et differentia reſpondit, & dixit, quod differentes erant in creaturis, & non in creatore: quoniam in creatore ambæ ſunt vna idea, & ratione vnitatis ipſas induit ex vno eodem panno, ratione cuius ipſas ideas vocauit. Et quia habitus diuerſi erant in figura, erat pannus diuerſificatus in figuris in diuerſis creaturis ſuſtentatis. Et tunc Monach. dixit Raym. quod illud exemplum ſibi explicaret: quoniam ita erat ſubtile, quod ipſum intelligere non potuit. Raym. reſpondit ei, quod illud exemplum erat ſcriptum, & quod ipſum totiens legeret, quouſque illud intelligeret, cum ita ſit, quod habitus ſcientiæ iuuatur ex pluribus regreſſibus: veruntamen ſi ipſe tribus vicibus non intelligeret illud, quod legerat, quod legeret in arbore diuinali in capitulo de habitu: quoniam in illo paſſu ſignificatum erat id, quod de idea prædixerat. Et Raym. conſuluit Monac. quod teneret hunc ordinem in aliis locis huius libri, in quibus quædam per alia intelliguntur.

De Exemplo ſitus arboris diuinalis.

NArratur, quod quidam homo Deum conſiderauit, quomodo fuit Deus, & ſtetit antequam mundus fuit: quoniam dixit quod Deus corpus non habet: & dixit, quod non ſtetit circulariter quadrãgulariter, nec triangulariter. Et quia imaginari non poterat ſecundum tres aſſituationes corporales, ſuppoſuit, quod Deus nihil eſſet: quoniam ſi aliquid eſſet, ſub aliqua prædictarum aſſituationum ſtaret. Et cum ſuppoſuit, quod Deus nihil eſſet, habuit valdè magnum dolorem in ſua anima, & dixit, quod omnia ieiunia quæ fecerat, perdidit, & omnes orationes Dominicas, quas fecerat propter amorem Dei: quia ſuppoſuit, quod non erat alia vita, quam iſta, in qua ſumus. Et tunc noluit amplius ieiunare, nec orationem Dominicam dicere. Et propoſuit, quod iret ad quandam ciuitatem ad accipiendum vxorem, & quod corporales delitias haberet, quas habere poſſet. Dum autem heremita de monte deſcendebat ad eundum ad ciuitatem, ipſe inuenit vnam columbam, quæ ſtabat in arbore, quæ ab heremita quæſiuit, quo ibat. Heremita vero narrauit ei, quod ſibi acciderat. Et tunc columba dixit heremitæ hæc verba. Narratur, quod quidam Chriſtianus, & quidam Saracenus diſputauerunt, & inuicem de Deo loquebantur. Chriſtianus vero à Saraceno quæſiuit, vbi erat voluntas Dei, antequam mundus creatus eſſet? Saracenus

nus reſpondit ei, & dixit, quod ſtabat in amante,amabili & amare. Sed Chriſtianus à Saraceno quæſiuit, ſi inter ipſos erat diſtinctio. Saracenus reſpondit, quod non. Et tunc Chriſtianus dixit, quod poſtquam inter ipſos non erat diſtinctio, in ipſo voluntas eſſe non potuit, & poſtquam non habuit in quo ſtare poſſet, non potuit eſſe aliquid. Et tunc Saracenus dixit, quod ipſa voluntas erat in ſeipſa. Et tunc Chriſtianus quæſiuit, ſi erat in ſeipſa ſine tribus, quoniam ſine illis eſſet ocioſa, Saracenus dixit, quod ſtabat cum omnibus tribus. Et Chriſtianus dixit,quod non poterat eſſe in ſeipſa ſine diſtinctione omnium trium: quoniam ſine diſtinctione non eſſent tres, nec duo, nec eſſet numerus trium, ſed voluntas eſſet ipſis vacua. Et ad hoc Saracenus reſpondere non potuit. Hoc idem dico vobis,dixit Chriſtianus,de bonitate Dei, quærens à Saraceno vbi erat antequam mundus erat. Et Saracenus non fuit auſus dicere, quod erat in bonificante,bonificabili & bonificare, vt non conſentiret productionem perſonarum diuinarum.& dixit quod erat in ſeipſa ſine bonificante,bonificabili, & bonificare. Tunc vero Chriſtianus dixit, quod ipſa erat ocioſa, & vacua magnitudine poteſtatis,& finis,& ſine magnitudinis: quoniam magnitudo bonitatis eſt quod ſit ita magna in agendo, ſicut in exiſtendo: vacua eſſet poteſtate, quoniam in ſeipſa non haberet poteſtatem nec in alio,nec aliud haberet poteſtatem in illa nec de illa: vacua eſſet fine,quoniam ex ipſa nullum bonum ſequeretur. Et tunc Saracenus fuit cōuictus ratione productionis diuinalis quam Chriſtianus ei probauit. Et heremita cognouit quod aſſituatio Dei non erat in ſubiecto corporali, ſed ſpirituali: ſicut voluntas quæ eſt in amante,amabili & amare,& bonitas in bonificante, bonificabili & bonificare, ſpiritualiter & non corporaliter. Tunc vero heremita rediit ad ſuum heremitagium, qui tentationem cognouit,quā dæmon ſibi procurauit, & remanſit bonus homo. Et dixit quod bonitas virtuoſa & acquiſita non erat in circulo,quadrāgulo & triāgulo. Sed in bonis operibus, quæ ſunt de genere virtutis acquiſitæ,quæ eſt bona virtus.

De Prouerbiis florum arboris elementalis

Melius valet aurum in homine paupere, quam in diuite. Ille ignis eſt bonus qui hæreticos comburit. Melius valet ignis in calore cordis,quam aqua in albedine faciei. Melius valet nigredo in ferro, quam albedo in argento. Ignis qui eſt in lapide tenet captum illud quod ipſum non trahit. Lux ignis noctem vincit. Ignis qui deſcendit eſt ſimilis lupo qui de monte deſcendit ad valles vbi ſtant oues. Nullus ignis per ſuam naturam eſt frigidus, & nullus malus nuncius pacem bene procurat. Ignis deſcendit cum humilitate, & aſcendit cum ſuperbia. Si non eſſet ferrum in pede equi, non eſſet aurum in capite Regis.

De Prouerbiis florum arboris vegetalis.

Cucurbita quæ ſeruiebat piperi malum de aqua & de ſeipſa dicebat. Superbia eſſet roſa,ſi inter ſpinas nata non eſſet. Quam citius flos amigdali erat vacuus ſuper terram cadebat. Ille ignis q in oleo inuiſibilis eſt,in flāma apparet. Piper alleum increpauit,

quia albas veſtes induebat. Piper in omnibus terris non naſcitur. Equus regem reprehendit, qui malum de ordeo dicebat. Vinum cor confortat cum calore, & cerebrum cum ſiccitate deſtruit. Vinum in vegete fortius eſt, quam in cipho, & propinquior eſt ſuo fini in cipho, quam in vegete. Malefacit ſcarabatus, qui naſcitur cum nigro colore ex farina alba.

De Prouerbiis florum arboris ſenſualis.

Oculi ad intellectum dixerunt, quod Deum in ſua infinitate intelligeret: & intellectus ad oculos dixit, quod ipſi ſolem in meridie reſpicerent. Rogauit mulus equam matrem ſuam, quod non diceret, quod ipſe eſſet filius aſini, ipſa vero reſpondit ei, quod ipſe hoc in ſua figura ſignificabat, quare ipſa hoc celare non potuit. Inuenit mulus equum & aſinum, qui equum ſalutauit, & aſinum ſalutare noluit. Quidam homo locum videbat, in quo timorem habebat, & ſuos inimicos recolebat. Anima ſuum peccatum recoluit, & oculi plorabant, & os ieiunia faciebat. Cùm homo cum cultello carnes ſcindebat, mollitiem ſentiebat: & quando oſſa ſcindebat, duritiem ſentiebat. Sentit homo amaritudinem in pomo dulci, vt intellectus infirmitatem intelligeret, & vt volũtas ſanitatem amaret. Nulla aqua calorem ſentit, nec aliqua viſibilitas videtur. Oculi viſibilitatem videre deſiderant, & colorem vident, qui non eſt de eſſentia viſibilitatis. Nullus homo eſt viſibilis.

De Prouerbiis florum arboris imaginalis.

Nulla imaginatio videtur. Anima rationalis dormit, cum ſine imaginatione ſenſitiuam mouet. Imaginatiua imaginari poteſt in vno tempore totum circulum villæ, & non totum circulum firmamenti. In hac vita melius eſt mortem imaginari, quam vitã. Mala eſt imaginatio, quæ pulchritudinem ſine bonitate imaginatur. Princeps prius furcas quam coronam imaginari debet. Imaginatio maiorem habet concordantiam cum intellectu quam cum voluntate. Sine multiplicatione ſpeciei imaginatio ſe extendere non poſſet in magnitudine. Omnis imaginatio eſt inſtrumentum imaginantis & imaginabilis Propter nimium imaginari eſt memoria infirma.

De Prouerbiis florum arboris humanalis corporalis.

Vita hominis conſiſtit in concordantia ſuarum partium. Homo peccator in aliqua re, quæ ſpectat ad Deum ius habere non poteſt. Ille homo eſt dæmonis, qui plus ſeipſum quã Deum diligit. Qui plus Deum quam ſeipſum diligit; plus ei honorem procurat. Vtilius eſt homini bene cogitare, quam bonum ſentire. Vix eſt aliquis homo, qui facit hoc propter quod creatus eſt. Omnes homines qui bonam famam habent, boni non ſunt. Bona fama in malo homine eſt habitus hypocriſis. Ille homo minus valet quam aſinus, qui plus per corpus quam per animam vult valere. Ille homo qui ſæpius imaginatur vnde venit, ſcit vias diei & noctis.

De Prouerbiis florum arboris humanalis ſpiritualis.

VOluntas intellectum rogauit, quod diceret ſuo amato, quod plus ipſum, quam ſeipſam diligebat. Idcirco intellectus plus Deum, quam ſeipſum voluit intelligere, & memoria plus ipſum, quam ſeipſam recolere. Si voluntas valdè ſuum amatum dilexiſſet, ipſum obliuioni non dediſſet. In vna manu amati vidit intellectus vnũ enſem, & in alia florem, idcirco dixit voluntati, quod timorem haberet, & quod ad miſericordiam ſpem tranſmitteret. Voluntas tantum ſuum amatum dilexit, quod ad amandum ſeipſam ſibi tempus non ſufficit. Memoria amatum recoluit, & intellectus ipſum intellexit, & voluntas deſiderauit, quod per omnes homines honoratus eſſet. Voluntas ad amatum ſpem trãſmiſit, vt de peccatoribus memoriam & pietatem haberet. Voluntas præ nimio amare infirmabatur: & maiùs recolere & intelligere cum bonitate amati ſui ipſam curauerunt. Memoria, intellectus, & voluntas ſua peccata plorauerunt: & amatus charitatem & ſpem eis tranſmiſit. Voluntas, quæ bonum diligit, flores albos colligit, & voluntas, quæ malum diligit, nigros flores colligit. Voluntas ad amatum aſcendit, & dixit ei, quod mundus qui ſuus eſt, per malos homines deſtruitur.

De Prouerbiis florum arboris moralis virtuoſæ.

IVſtitia, prudentia, fortitudo, & temperantia collegerunt alba merita: vt cum albis veſtibus amato ſeruirent. Fides plorauit, & iuuamen à ſuis hominibus petiit & petit, & vix eſt aliquis, qui ei reſpondet. Charitas iuſtitiæ de malis hominibus conquerebatur, qui ipſam nolunt amare. & ſpes miſericordiam recoluit. Ille homo qui timorem habet de iuſtitia, habet defectum charitatis. Magna iuſtitia tantum tim.bilis non eſt, ſicut priuatio magnæ ſpei. Ille homo diſcretus eſt, qui antequam loquatur, veritatem & prudentiam recolit. Nullus homo iuſtus eſt, qui de iuſtitia ſpem non habet. Vis melior eſt in prudentia, quam in lignis, vel in ferro. Qui de virtutibus eſt indutus, de aliquo indigẽtiam non habet. Si Deus homini virtuoſo deficeret, contra iuſtitiam, charitatem, & ſpem eſſet.

De Prouerbiis florum arboris moralis vitioſæ.

TEmperantia de gula conquerebatur: & iuſtitia fortitudinem puniuit. Qui culpas colligit in amando, colligit pœnas. Quia ſuperbia eſt vitioſa cum credit aſcendere ſuperius, deſcendit inferius. Ille filius, qui in luxuria principiatus eſt, pœnam habet propter culpam ſui patris. Nullus auarus habet ſpem. Homo iratus à prudentia, quam alius homo eſt remotior. Quia inter Deum & vitium non eſt aliqua ſimilitudo, vitium non poteſt eſſe creatura. Nullum vitium cum eſſe habet concordantiam. Inter vitium & culpam non eſt aliqua differentia. Peius eſt vnum vitium in anima, quam mille vitia in corpore.

De Prouerbiis florum arboris Imperialis.

IVſtitia Regis eſt pax ſui populi. Pulchrior eſt iuſtitia Regis, quam ſua corona. In honore Regis eſt ſuus

populus honoratus, Nulla magna ſeruitus eſt durabilis. Nullus homo ſolus de malo Principe ſe defendere poteſt. Nullus homo ſecurus eſt in amicitia Principis. Malus Princeps & maior dæmon ſocietatẽ fecerunt. Poteſtas mali Principis eſt carcer ſapiẽtiæ & volũtatis. Difficile eſt, quod Princeps munitus ſit humilis. In nullo homine eſt humilitas ita pulchra, ſicut in Principe.

De prouerbiis florum arboris apoſtolicalis: & de articulis deitatis.

CVm ita ſit, quod hoc quod eſt, eſt quia Deus eſt: ſi Deus non eſſet, nullum aliud ens eſſet. Si plures dij eſſent, infinitas nihil eſſet. Impoſſibile eſt quod duo Patres ſint infiniti. Propter tactum diuinarum rationum naſcitur Filius Deus ex Deo Patre. Ex obuiatione Patris & Filij exit Spiritus ſanctus. Si mundus poſſet eſſe æternus, poſſet eſſe poſſibilitas ſine poſſitiuitate. Recreatio mundi ſeruitutem hominum duplicauit. Omnis homo creatus eſt ad cognoſcendum magnam gloriam Dei. Nullum ens deuiare poteſt mundum à fine propter quem creatus eſt. Deus plus poteſt in ſeipſo quam in alio.

De Prouerbiis florum arboris apoſtolicalis, & de articulis humanitatis.

NObilior eſt, & melior conceptio Ieſu Chriſti, quam recreatio mũdi. Quia ad Deum melius ſpectat magna bona producere, quam parua: melius naſci potuit ex Virgine, quam mundum creare. Per mortem Ieſu Chriſti viuit magnum amare hominum. Deſcendit Ieſus Chriſtus in infernο, vt ad cælos ſanctos homines aſcendere faceret. Reſurrectio Ieſu Chriſti eſt ſpeculum vniuerſalis reſurrectionis. Finis humanitatis Chriſti eſt in ſupremis. Magnitudo iudicandi eſt in veritate ſentiendi & intelligendi. Qui odit Ieſum Chriſtum, odit finem omnium rerum. Nullum nomen eſt virtuoſius, quam nomen Ieſu Chriſti. Nulla teſtimonia veriora ſunt, quam articuli fidei.

De Prouerbiis florum arboris cæleſtialis.

ELementare eſt flos leonis, ſolis, & diei dominicæ. Vegetare eſt flos Sagittarij, Iouis, & diei Iouis. Sentire eſt flos Capricornij, Saturni, & diei ſabbathi. Imaginari eſt flos Cancri, Lunæ, & diei Lunæ. Aries, taurus, & Gemini homines deridẽt, qui dicunt, quod ipſi ſciunt omnes eorum naturas. Sol & Venus Mercurium increpauerunt, qui homines muſare faciunt in argento viuo, quod in terra naſcitur. Quis eſt ille, qui ſcire poſſet, quoties ſibi inuicẽ obuiauerunt Aries, Taurus, Gemini, cum Saturno, Ioue & Mercurio? Plus valet argentum in burſa, quam in Mercurio. Hæreticus eſt ille, qui maiorem habet timorem de Gemini & de Cancro, quam de Deo. Poteſtas, ſapientia, & voluntas Dei inuicem maiorem habent amicitiam, quam Capricornus, Mars, & dies Sabbathi.

De prouerbiis florum arboris angelicalis.

MAior eſt gloria ſancti Gabrielis, quam ſuum totum, vel ſuæ partes. Cum homo peccat, ſuo bono angelo vituperium facit. Bonus angelus conſulit cum intelligere, & angelus malus cum imaginatione, Bonus angelus

angelus conſulit ad ſuperius, & malus angelus ad inferius. Malus angelus conſulit cum falſitate & magiſterio, & bonus augelus cum magiſterio & legalitate. Nullus dæmon in ſe concordantiam habet. Ita eſt pœna in dæmone: ſicut motus in circulo. Quilibet dæmon ſeipſum, & alium tormentat. Malus angelus peruerſus eſt totus in malum & peccatum. Nullus dæmon habet ſpem, neq; charitatem.

De Prouerbiis florum arboris æuiternalis.

INferne, dixit Paradiſus, quid deſideras? paradiſe, dixit, quod nullum bonum habeas. Inferne, quare es iratus? Paradiſe, quia per Chriſtum ſum ſpoliatus. Inferne, quare malefacis tuo amico? Paradiſe, quia bonum publicum non diligo. Inferne, habes multum quod poſſis bibere & comedere? Paradiſe, homines non ceſſant peccare. Inferne, potauiſti ſanguinem Regis? Paradiſe, totus ſum rubedine plenus. Inferne, quid in tuo hoſpitio eſt ſolutum? Paradiſe, deſperantia & omne malum. Inferne, poterit aliquis de te ex te. Paradiſe, nemo poteſt in me pœnitere. Inferne, quare tot homines es potatus? Paradiſe, quia Chriſtus parum eſt cognitus & amatus. Inferne, quare es ita malus? Paradiſe, quia non ſum legalis. Inferne, de quo habuiſti timorem? Paradiſe, de Chriſto, qui in hominibus præbet contritionem.

De Prouerbiis florum arboris maternalis.

MAter, dixit Chriſtus, eſtis ſaluata? Fili, dixit ipſa, ſum & ſæpius dicta beata. Mater, quid dicunt peccatores? Fili, dicunt quod tu es miſericordioſus, & veniam eis præbes. Mater, quare ſunt tot peccatores? Fili, quia non habent bonos paſtores. Mater, quomodo poſſem te hilarem facere? Fili, quod tibi placeret multũ parcere. Mater, gentes nimis me oblitæ ſunt? Fili, de ipſis pietatem habere meméto. Mater, ego parcerem ei qui vellet. Fili, viam peccatoribus oſtende. Mater, habes'ne pietatem: Fili, & propter quid ego tantum fleui. Mater, quare me rogas ita ſæpe. Fili, quia mundus eſt in perditione. Mater, tot homines me deamant? Fili, & tot homines me reclamant. Mater quare tantum veniam diligis? Fili, quia mihi non contradicis.

De Prouerbiis florum arboris Chriſtianalis.

HA humanitas mea amica, tantum te honoraui. Ha deitas, mea domina, tot pœnas ad te honorandum ſuſtinui. Ha humanitas, totus mundus ad te eſt creatus. Ha deitas, totus mundus in me per te eſt recreatus. Ha humanitas, de me non debes cõqueri. Ha deitas, me facias multum cognoſci & honorari. Ha humanitas, tu es in me Deus. Ha deitas, mundus per me eſt tuus. Ha humanitas, pete. Ha deitas, meam matrem gentes reclamant. Ha humanitas, magnum bonum tibi volui. Ha deitas, Hieruſalem eſt amiſſa. Ha humanitas, valdè pulchrum habes hoſpitium. Ha deitas, parentes meos de malo hoſpitio defende. Ha humanitas, valdè es pulchra. Ha deitas, plures homines me vocant. Ha humanitas; valdè es ornata. Ha deitas, per homines valdè ſum rogata. Ha humanitas, tu es mea pulchra ſimilitudo. Ha deitas, propter me facias miſericordiam.

De-

De Prouerbiis florum arboris diuinalis.

HA fili Deus l meum cor tantum diligit. Ha Deus Pater, Spiritus ſanctus es flamma. Ha Pater & Fili infinite. Ha Spiritus ſanctus,qui es ex ambobus productus. Ha generatio infinita. Ha ſpiratio completa. Ha ſpiratio æterna paſſiua. Ha ſpiratio æterna actiua. Ha paſſio, tu vis eſſe infinita. Ha actio, tu vis eſſe completa Ha fili,tu habes nobilem patrem. Ha pater, tu habes filium ſine matre. Ha pater & fili. Ha Spiritus ſanctus totus plenus. Ha pater & fili, meus fons.Ha flumen,qui nihil plus quæris. Ha Pater, & Fili mecum vnus Deus. Ha Spiritus ſancte quilibet noſtrum eſt tuus. Ha Spiritus ſancte,qui numerum perficis. Ha numerans, qui numerum ſtatuis.

De Fructu arboris exemplificalis.

NARRATVR,quod in annulo Regis aurum & ſmaragdus ſibi inuicem repugnauerũt: quoniam aurum dicebat, quod eleméta erant plus propter ipsũ, quam propter ſmaragdũ: quoniã plus ſmaragdo ſeruiebat, ſed ſmaragdus dixit, quod ipſe plus ſeruiebat regi & aurum mercatoribus, & aurum dixit ad ſmaragdum quod neſciebat illud quod ferrum dixit ad lignum. Et quomodò fuit hoc? dixit ſmaragdus. Narratur, dixit aurum, quod quidam rex vnum bellum deuincebat, aduerſitas fuit inter ſcutum & enſem regis:quoniam ſcutum dicebat, quod regem protexit qui vulneratus nõ erat, quoniam ictus lancearum & enſium ſuſtinebat,qui regem occidere volebãt, qui mortuus eſſet ſi ipſum non eſſet. Enſis vero dicebat, quod ipſe bellum deuincebat inquantum occidit & vulnerauit illos, qui regem occidere volebãt. Et tunc ſmaragdus dixit ad aurum, quod exemplum dederat contra ſeipſum: quoniam licet in ſcuto regis ſit pulchrum,non eſſet bonum in enſe qui vulnerat & occidit milites, quos occidere non poſſet, ſi eſſet de auro. Etiam datum eſt militibus, vt milites habeant enſes de ferro, cum quo cuſtodiant regem,& defendant. Et quod illos occidant, qui reges occidere volunt, & ſic enſis duo habet officia: vnum videlicet quod regem defendat, & aliud quod ſuos inimicos occidat. Sed ſcutum non habet niſi vnum officium tantummodo. Et tunc aurum habuit verecundiam, cum exemplum contra ſeipſum dederat: quoniam bene cognoſcebat, quod ſmaragdus regem de toxica cuſtodiebat,& cor regis hilare faciebat.

De Exemplo fructus arboris vegetalis.

NArratur, quod in pomo aduerſitas fuit inter potentiã elementatiuã & vegetatiuam: quoniam elementatiua dicebat, quod pomũ erat eius fructus, inquantum erat corpus propter elementa,& qualitates quas habebat,per elementa habebat. Vegetatiua vero allegabat & dicebat ad elementatiuã, quod ipſa non audiuerat iudiciũ quod quidam iudex dedit inter principium & finem. Et quomodo fuit illud? dixit elementatiua. Narratur, dixit vegetatiua,quod farina,& aqua,& furnus vnum panem fecerunt, quem quidam homo comedere voluit,vt viuere poſſet. Aqua vero, farina & furnus dixerunt,quod nolebant,quod ille homo panem comederet. Homo autẽ dixit,

dixit, quod ipſe panem comedere volebat, poſtquam panis factus erat ad comedendum. Et tunc venerunt ad quẽdam iudicem, qui ſententiam protulit, quod homo panem comederet, poſtquam aqua farina, & furnus ipſum ad comedendum & viuendum fecerunt, & aquam, farinam, & furnum puniuit, inquantum fini reſtiterunt, propter quem erat.

De Exemplo fructus arboris ſenſualis.

NArratur, quod quidam molendinarius vnum porcum nutriebat, cui dabat ad comedendum de blado quod furabatur: quodam die accidit, quod molendinarius dabat porco de blado, & aſinus cum illo de illo blado comedere volebat. Molendinarius autem ipſum percuſſit cum vno baculo, vt non comederet de blado. Multum mirabatur porcus, quoniam molendinarius nolebat quod aſinus de blado comederet, & quæſiuit ab aſino, quare ſuus Dominus ipſum percuſſit? Et ipſe dixit ei, quod Dominus ſuus erat malus & fur, quoniam ipſe bladum portabat, & ei iniuriam faciebat, quia ei ad comedendum non dabat. Et porcus dixit ad aſinum, quod in hoc apparebat, quod Dominus ſuus plus ipſum quam aſinum diligebat, & quod ipſe erat plus honoratus, quoniam non laborabat in portando bladum nec in aliquo alio, & ſuus Dominus ei dabat ad comedendũ de blado pro ſua voluntate, & ad aſinum dare nolebat, qui in portando bladum laborabat. Aſinus autem dixit ad porcum, quod male videbat amicitiam ſui Domini & ſui honoris, quia Dominus ſuus ipſum caſtrauit, vt filios non faceret, & quod non laboraret, vt pinguis fieret, & cum multum de blado comederet, & eſſet pinguis, cum vna ſecuri ipſum percuteret, & ipſum in ſale poneret, & per fercula ipſum comederet. Multum diſplicuit porco hoc, quod aſinus ſibi dixerat, & dixit, quod male ad ſuum opus bladũ comedebat, quia propter hoc comedebat vt moreretur, etiam quia bladũ furtiũ comedebat, de quo conſcientiã propter timorem mortis habebat: idcirco dixit quod iret ad faciendum pœnitẽtiã in quadã vinea in qua erant plures racemi. Et dixit quod nunquã bladum furtiuum comederet, nec eſſet cum ſuo Domino, qui ei magnum fecerat vituperium & malum: quoniam ipſum caſtrauit, quoniam ſibi non videbatur quod erat de genere beſtiarũ. Et tunc iuit ad vineam & voluit racemos comedere, qui dixerunt ei, quod erant fructus Domini vineæ, & non ipſius qui de vinea minimè cogitabat, de qua homo cogitabat, idcirco peccatum faciebat. Tunc vero porcus dixit quod ipſe conſcientiã habere nolebat niſi propter timorem mortis, & de racemis comedit pro ſua volũtate, interim dũ porcus racemos comedebat, vnus coruus ad ipſum dicebat quod erat fructus Domini vineæ poſtquam ſuos racemos comedebat, qui ipſum cum fieret bene pinguis occideret. Tunc vero porcus conſcientiam habuit de racemis, quos comedit, & exiuit de vinea, & fugit ad vnam magnã ſiluam, vbi dixit, quod vellet comedere vt non moreretur. Et diligebat potius eſſe macer & diu viuere, quam eſſe pinguis & citò mori.

De Exemplo fructus arboris imaginalis.

NArratur, quod tempus præteritum & tempus futurum ſupra imaginationem reſiſtebant, quoniam quodlibet ipſorum dicebat quod erat ſua. Tempus præteritũ allegauit quod ipſa imaginatio erat ſua, quia ipſa imaginabatur res tranſactas. Tempus vero futurũ dicebat quod imaginatio erat ſua, quia futura imaginabatur: dum ita inuicem reſiſtebant, dixit tempus futurum quod vnum iudicem eligerẽt qui illam reſiſtentiam ſepararet, & dixit quod eſſet iudex tempus præſens quod erat in medio amborum. Et tempus præteritum dixit quod veritas erat, quod tempus præſens ſtabat in medio amborum, ſed ſua voluntas non, quoniam plus futura quam præterita diligebat, & dixit quod habebat pro bono quod intellectus eſſet iudex, qui eſt in medio inquantum intelligit præterita & futura. Sed tempus futurum dixit quod nõ eſſet competens iudex, quoniam maiorem proportionem & concordantiam cum imaginatione habebat in rebus præteritis quam in futuris. Et tunc conuenire non poterãt, nec iudicem communẽ inuenire, quæ inuicem pugnauerunt. Et quia imaginatio plus diligebat eſſe de tempore præterito quam de futuro, ratione memoriæ quæ ipſam rogauit, tempus futurum per tempus preteritum fuit deuictum, quod dixit ad tempus præſens quod male faciebat, quoniam ipſum non iuuabat poſtquam ipſum vt plurimum diligebat.

De exemplo fructus arboris humanalis.

NArratur, quod corpus & anima ſuper hominem litigauerũt: quoniam corpus dicebat, quod homo erat ſuus fructus, anima vero contrarium dicebat. Allegabat autem corpus, quod homo erat ſuus fructus: quoniam ipſe erat de pluribus rebus quam anima: quoniam erat de quatuor arboribus, videlicet de elementali, vegetali, ſenſuali, & imaginali. Et anima non erat niſi vna arbor tantummodo. Et tunc anima dixit ad corpus, quod neſciebat quid ſanctitas dixit ad honorem? Et quid fuit illud? dixit corpus. Narratur (dixit anima) quod quidam Epiſcopus erat in ſocietate decem Canonicorum, qui erãt homines boni, deuoti, & ſanctæ, vitæ, qui valde pulchrum officium faciebant in Eccleſia. Epiſcopus ille magnum habuit deſiderium quod eſſet Archiepiſcopus, vt eſſet magis honoratus, & quod plures haberet canonicos in ſuo Dominio. Ille Epiſcopus venit ad curiam qui tractauit, quod eſſet Archiepiſcopus, & quando fuit Archiepiſcopus, canonici illius Archiepiſcopatus qui non erant homines boni, nec ſanctę vitę, Archiepiſcopo reſtiterunt, qui ipſos caſtigauit, & ſibi magnum laborem dederunt, & dixerunt, quod ſi ipſe de eorum modo non eſſet, quod ipſum occiderent. Et tunc Archiepiſcopus dixit, quod ſanctitas facit prælatum & nõ honor, licet ſanctitas tot beſtias non ducit per viam ſicut honor, & dixit, quod libenter redderet honorem propter ſanctitatem, ſi ipſam recuperare poſſet. Et tunc dixit ſanctitas ad honorem, quod ipſa magis cum pace valebat quam

quam honor cum labore. Etiam dixit anima ad corpus, quod ipſa plus hominem quam ipſum honorauit, quoniam ipſum poſuit in homine naturam beſtiarum,& ipſa poſuit in homine naturam Angelorum.

De Exemplo fructus arboris moralis.

NArratur, quod virtus & meritum ſibiinuicem obuiauerunt in arbore morali, quoniam virtus dicebat, quod meritum erat ſuus fructus. Et meritum dicebat, quod ipſe neſciebat quid vnus equus regi dicebat. Et quomodo fuit hoc? dixit virtus. Narratur, dixit meritum, quod quidam rex vnum falconem habebat, qui bene grues accipiebat. Accidit, quod rex quadã die ibat venatum, & cum falcone vnam gruem accipiebat, quæ de nubibus cœli deſcendit vſque ad terram,& tunc rex valde de illo falcone gaudebat, qui ita bene illam gruem occidit, qui dixit ad falconem, quod multum ipſum diligebat. Equus vero dixit ad regem, quod ipſe valde mirabatur, quoniam rex tantum falconem diligebat, qui hoc quod faciebat, non faciebat vt regi placeret, ſed vt comedere valeret. Rex autem dixit ad equum, quod ſibi non credebat, qui dixit, quod ipſe inuidiam habebat,& tũc rex equum percuſſit cum calcaribus, & fecit illum diu currere: equus autẽ dixit ad regem, quod ipſe illud quod dicebat, per experientiam probare poterat, quoniam ſi dabat falconi ad comedendum, ipſe propter ſuum amorẽ non iret ad accipiendum grues, quoniam ad ipſos non vadit ſine magno faſtidio. Etiam rex ſibi credere debebat, quia ipſum ieiunus portabat, & plenus, vbicunque volebat, & cum ipſum cum calcaribus percutiebat & ipſe patientiam habebat, quam falco non haberet, ſi ipſum rex percuteret. Tunc vero rex cognouit, quod equus veritatem dicebat, & dixit ei, quod meritum acquiſierat, & quod ipſum plus amare volebat quam falconem, qui hoc quod faciebat nõ propter ſuũ amorem, ſed propter ſuam neceſſitatẽ faciebat,& cum ei diſplicebat, ipſe ab ipſo fugiebat, & ad ipſum redibat, vt ei comeſtionem daret.

De Exemplo fructus arboris Imperialis.

NArratur quod corona regis& pax populi ſibiinuicem obuiauerunt in arbore Imperiali reſiſtendo, quoniam corona dicebat, quod ipſa erat ſuus fructus. Pax vero populi dicebat quod ipſa erat fructus, & non corona. Corona autem allegabat & dicebat, quod ipſa erat fructus, quia in capite regis, & pax ſtabat in populo, qui ſedebat ad pedes regis. Et pax dixit ad coronam, quod ipſa neſciebat hoc, quod guerra dixit ad equum regis. Et quid fuit hoc? dixit corona. Narratur, dixit pax, quod quidam rex habebat vnum pulchrum equum, qui erat fortis, & valde bene currebat. Ille equus multum quieuerat, & tantum quantum volebat, comedebat, neque aliquem laborem habebat, quoniam rex pacem in ſua terra & cum ſuis vicinis habebat. Accidit autem, quod rex equitauit equum, qui erat pinguis & ſuperbus,& deſiderauit hominibus malefacere & equis, quos vituperauit, & tunc regi conſulit quod ex toto guerram faceret, vt eſſet fama, quod ipſe erat bonus miles, & quod bonum equum habebat. Rex autem credidit equo, & cum vno Principe

guerram fecit, quem in bello deuicit, & à ſe ſuam terram abſtulit, & Rex in in equo fugit, & in terram extraneam iuit,& habuit vendere coronam, vt aliquid pro ſe ad comedẽdum emeret, & in paupertate ſterit,& equus deuenit valde macer, quoniam parum habuit ad comedendum, & in luto iacebat, quoniam nõ erat qui ſtabulum mundaret, Et tunc dixit guerra ad equum,quod conſilium quod Regi dederat, contra ſuam pinguedinem dedit, & contra munditiam ſui lecti,etiã contra pulchritudinem ſuæ bellis.

De Exemplo fructus arboris Apoſtolicalis.

NArratur, quod honor & ſaluatio gentium in arbore apoſtolicali ſibi inuicem litigauerunt, quoniam vterque dicebat, quod erat fructus illius arboris apoſtolicalis. Honor autem allegabat,& dicebat, quod ipſe erat fructus, quoniam Papa erat magis honoratus,homo quam alius. Saluatio allegauit, & dicebat, quod ipſa erat multo melior pluribus hominibus,quã honor in vno homine. Idcirco oportebat quod hoc quod erat maius & vtilius eſſet fructus apoſtolicalis, quod ſi non eſſet,finis nõ eſſet in ſummitate arboris quæ fructũ non portaret poſtquam finis in ſummitate non eſſet. Et eſſet principiũ in ſũmitate cum honore,& finis in terra cũ inhonore. Et ſic arbor peruerſa eſſet de bono in malum,quæ faceret malum fructum. Et de magnitudine in paruitate, & faceret paruum fructum, & de duratione in corruptione, & fructus eſſet corruptus,& de poteſtate in debilitatem. Idcirco fructus vigorem illis,qui ipſum comederent, dare non poterat. Etiam peruerſa eſſet de ſapientia in ignorantiam, & non faceret lumen hominibus, vt irent per rectas vias,& de die,etiã ſua voluntas eſſet peruerſa de amabilitate in odibilitatem,& ſua virtus peruerſa eſſet in vitium, & ſua veritas in falſitatem, & ſua gloria in pœnam : & ſic in toto non eſſet ita mala arbor,ſicut eſſet arbor apoſtolicalis, ſi honor eſſet in ſummitate, & finis arboris in terra ad pedem arboris. Idcirco dixit ſaluatio plurium hominum, quod ipſa ſtare debuit in ſummitate, vt arbor eſſet recta, & quod eſſet maior arbor totius mundi, & quod honor eſſet vnus de floribus ex quo naſceretur fructus & exiret, de quo plures homines viuerent in vita æuiterna, & fugerent mortem perpetuam.

De Exemplo fructus arboris Cæleſtialis.

NArratur, quod magna reſiſtentia fuit inter Solẽ & Regem,qui ex ſua vxore habuit vnum filium, quoniam Sol dicebat, quod erat ſuus filius rationabiliter : ſicut homo bonus,qui ratione bonitatis agit bonum. Et Rex dicebat, quod erat ſuus filius naturaliter : ſicut ignis qui naturaliter calefacit, & pater qui naturaliter filiũ facit, & ipſum ex ſua vxore habuit, & in ſua ſpecie humana, & Sol vxore non habet, nec eſt homo. Idcirco Rex dixit ad ſolẽ, quod ipſe iudicium neſciebat,quod ipſe de ſuo procuratore dederat. Et quomodo fuit illud? dixit Sol. Quadam vice, dixit Rex, accidit,quod quidam Procurator meus ſterit diu in quadam ciuitate pro me, qui ſibi dedit illam ciuitatem ad cuſto-

cuſtodiendum, vt meum honorem tractaret, & procuraret in illa ciuitate vtilitatem gentium. Et Procurator ille tractauit tantum quantum potuit ſuum honorem, meum autem nequaquam, & ita diu ſtetit ille Procurator in illa ciuitate, quod gentes ipſum tenebant ſicut Dominum, & illum honorem ipſi faciebant, qui Regi fieri debebat. Accidit autem, quod cum ego veni ad illam ciuitatem, mihi gentes honorem non faciebant, qui fieri debuit Domino & Regi, & illum meum Procuratorem honorauerunt ſicut Regem, ſecundùm quod in conſuetudine habuerunt. Tunc vero ego dixit ad Procuratorem, quod de illa ciuitate exiret, & iret quæſitum honorem Regis in ciuitate, quæ eſſet ſua: quoniam nollem, quod in mea ciuitate mecum honorem Regis haberet, quoniam in vna ciuitate non ſunt bene duo Reges Et tunc Sol ad Regem dixit, quod ipſe neſciebat illud quod Mercurius dixerat Alkimiſtæ. Et quid fuit illud? dixit Rex. Narratur, dixit Sol, quod quidam Alkimiſta facere volebat in igne argentum de argento viuo, & de argento argentum viuum. Mercurius autē dixit ad Alkimiſtam, quod argentum viuum erat natum in terra, & quod ipſe ipſum fecerat cum conſilio Arietis & tauri & ſuorum fratrum, etiam cum conſilio Saturni & ſuorum amicorum, & quod omnes inſimul ante ordinauerunt, quam argentum viuum generatum eſſet, quod terra eſſet mater argenti viui, & ipſe eſſet ſuus pater: idcirco noluit, quod ſuus filius alium patrem haberet, nec aliam matrem, & ſuæ voluntati conſentierunt Aries, Taurus, & Gemini; & ego, dixit Sol, & omnes mei fratres cōſenſimus. Et tunc Alkimiſta de argento viuo argentum purum facere non potuit: quoniam ipſe ſine noſtra voluntate facere non poterat, nec ſine voluntate ſui primi patris, neque ſuæ primæ matris, & tunc Rex cognouit, quod Sol ſecundum exemplum quod dedit, intendebat dicere quod filius, quem de ſua habuit vxore, erat filius Solis, inquantum filius homo generalis: & quod erat filius ſuus & filius Reginæ, inquantum homo ſpiritualis.

De Exemplo fructus arboris Angelicalis.

Narratur, ꝙ quidā heremita vidit vnum Angelum, & vnum dæmonem, qui ſibi inuicem reſiſtebant: quoniam Angelus dicebat, quod bonum agere erat fructus exiſtere, & dęmon dixit, quod exiſtere erat fructus mali agere. Angelus autem allegabat, & dicebat, quod bonum agere erat fructus exiſtentiæ: quoniam bonitas maior eſt in recolere, intelligere, & amare Angeli, qui Deum contemplatur, quam in eſſentia Angeli. Dæmon vero dicebat, quod bonitas naturalis eſt mala propter malum recolere, intelligere, & amare. Idcirco dixit heremita, quod ipſi neſciebant, quod quidam Græcus ad vnum Latinum & Saracenum dicebat: quoniam ſi ſciuiſſent, non reſtitiſſent in hoc, in quo reſiſtebant. Et quid eſt hoc, dixerunt Angelus & dæmon? Narratur, dixit heremita, quod quidā Latinus & Saracenus ſibijnuicem in quadam vinea obuiauerunt, in qua erant plures racemi. Et dum ipſi de racemis comedebant, dixit Latinus ad Saracenum, quod de racemis fit vinum: & Saracenus reſpondit ei, quod de ipſis vinum non fiebat, ſed de ipſis fiebat Nabit: quod eſt dictum in Arabico ſicut vinum. Et quia Chriſtianus non intelli-

gebat,quid volebat dicere Nabit, nec Saracenus intelligebat, quid volebat dicere vinum, quilibet alij negabant, hoc quod dicebat, & ſuper hoc erant in magna briga, quouſque quidam Græcus venit, qui idioma cuiuſlibet ſciebat:qui dixit,quod vinum & Nabit vnum idem ſignificant ſecundum realitatem numeri: ſed vnum idem non ſignificant in vno eodem idiomate:idcirco eorum contrarietas erat, quia ſe inuicem non intelligebant. Hoc dicebat heremita ad Angelum & dæmonem, vt Angelus intelligeret quod veritatem dicebat ſecundum bonum ſtatutum:& dæmon ſimiliter ſecundum malum ſtatum.

De Exemplo fructus arboris æuiternalis.

NArratur, quod quidam homo de Paradiſo & inferno prędicare audiebat,prædicator dicebat, quod boni homines in Paradiſo haberent gloriam æuiternam, & mali homines in inferno haberent pœnam æuiternam: poſt prædicationem, ille homo valdè conſiderauit in hoc, quod audiuit à prædicatore de gloria Paradiſi,& de pœna inferni: & in ſe ſentiebat maiorem timorem de pœnis inferni, quam deſiderium de gloria Paradiſi, & ita ſæpè pœnas inferni conſiderauit: & ita diu in illa conſideratione ſtetit,quod quaſi de Deo,neque de Paradiſo recoluit.Et ille magnus timor,quem habuit,ipſum lãguere fecit, qui etiã macer fuit & infirmus: idcirco dixit ſuæ animæ,quod timor quem habuit, ipſum mori faceret,& tunc propoſuit,quod pœnas inferni obliuioni daret, & quod gloriam Paradiſi deſideraret: quoniam magna bona deſiderare facit ſtare corpus pingue, & ſanum, & animam hilarem: ſed quia diu ſtetit in conſiderando pœnas inferni, & in obliuiſcendo Paradiſum,vti non poterat ad libitum ſua memoria: quoniam nimis ipſam nutriuit in recolendo pœnas,& in obliuiſcendo gloriam: idcirco propoſuit, quod iret ad quendam amicum ſuum, qui erat valdè ſapiens, cui dixit ſtatum ſuum,vt ſibi conſilium daret & modum,quod Paradiſum recolere poſſet, & infernum obliuiſci: quoniam propter timorem ſe mori ſentiebat. Ille ſuus amicus dixit ei, quod ratio quæ plus pœnas inferni,quam Paradiſum elegit, recolere eſt, quia plus ſe, quam Deum diligebat, quare ipſe ſibi conſulit,quod plus Deum, quam ſeipſum diligeret:quoniam illa quæ homo plus diligit, plus recolit, & plus timet homo dedecus ipſorum, quam malum illorum, quæ non tantum diligit. Et tunc ille homo incepit plus Deum diligere quam ſeipſum, & bonitatem Dei ſæpius recolere, quam ſuamet: & dicebat quod ipſa plus valebat quam ſua. Et ipſe hoc volebat, & dicebat, quod magna ratio erat; quoniam bonitas Dei eſt fons & fructus, vbi omnia bona colliguntur. Ita fortiter ille homo ſe aſſueuit ad recolendum bonitatem Dei, quod timorem de pœnis inferni non habebat,neq; quaſi de ſe curabat:quoniã honorem, quietem nec diuitias diligebat, & tantum erat ei, quando blaſphemabatur: ſicut quando comedebat, & quando fiebant ei minę, ſicut quando fiebant ei ſalutationes,& quando vituperabatur, ſicut quando honorabatur, nec vindictam recolebat: ſed quia Deus inhonoratus erat, quem tantum diligebat, in dolore & triſtitia permanebat, qui dicebat gentibus. Ha gentes quare peccatis: & quare meum amatum inhonoratis? quoniam ſi ſæpius

dolorem & malum, quod ſequitur peccatum conſideraretis, de nulla re hilaritatem haberetis.

De Exemplo fructus arboris maternalis.

NArratur, quod quidam Monachus in conſuetudine habebat quod Dominā noſtram laudabat, cui dicebat, quod ipſa erat mater recreationis, vt eius filius fructum mundi recuperaret, quem perdidit propter peccatum originale. Idcirco dicebat ad Dominam noſtram, quod ipſa erat obligata ad rogandum ſuum filium pro peccatoribus: quoniam ſi peccatores non eſſent, ipſa mater Dei non fuiſſet. Diu ſtetit Monachus in tali oratione, tandem quadam nocte accidit, cum Monachi matutinas dixiſſent, & de Eccleſia exiuiſſent, Monachus ille venit ad altare, qui Dominam noſtram more conſueto rogauit, & ipſam ſedentem ſupra altare vidit, quæ flendo dixit hæc verba. Illi qui dicunt, quod peccatum ſit mei honoris occaſio, mihi magnum inferunt vituperium: quoniam peccatum non poteſt eſſe alicuius boni occaſio, quod ſi foret, non eſſet occaſio mali, & illi dicunt mihi magnum honorem, qui dicunt quod ego ſum mater Dei, quia Deus voluit eſſe homo, & ego talibus hominibus ſum obligata ad rogandum meum filium, poſtquam multum per ipſos ſum laudata & honorata. Et illi qui dicunt, quod ego mater Dei non eſſem, ſi non eſſet peccatum, dicunt quod fructus maternitatis non eſt meus filius Ieſus Chriſtus, ſed peccatum. Idcirco neſciunt illud, quod intellectus ad voluntatem dixit. Et quid fuit illud? dixit Monachus ad Dominam noſtram. Narratur, dixit Domina noſtra, quod intellectus dixit, quod ipſe Trinitatem Dei, incarnationem, & articulos intelligere volebat, & dixit voluntas, quod ipſa nolebat, quod intellectus intelligeret, vt ipſe Trinitatem Dei, incarnationem, & articulos Fidei Chriſtianæ crederet, vt magnum meritum ex ſua credulitate haberet, & & per magnum meritum, magnam gloriam, quam non haberet, ſi articulos fidei intelligeret. Intellectus autem reſpondit, & dixit voluntati, quod ſecundum hoc quod ipſa dicebat, ſequeretur, quod quanto minus articulos intelligeret maiorem gloriam haberet. Et ſic in gratia, quæ eſt cōtraria ſui intelligere, eſſet occaſio, per quam ipſe haberet magnam gloriam, quare ipſe voluntati credere nolebat. Et dixit, quod ſicut ipſa volebat magnam gloriam habere per magnum amare, ita volebat ipſe gloriam habere per magnum intelligere. Etiam voluntatem reprehendit, & dixit, quod magis erat creatus, vt Deum multum intelligeret, quam vt magnam gloriam haberet: ſicut voluntas quæ magis creata erat ad multum Deum amandum, quam ad ſeipſam. Etiam dixit, quod licet Trinitatem Dei intelligeret, propter hoc non ſequeretur, quod ipſe perderet habitum fidei: quoniam in principio credidit Trinitatem, & in fine proponebat, quod cum ipſam obliuiſceretur, quod ipſam in habitum fidei deponeret, quem retinuit, & in quo ipſe ipſam inuenit, cum ipſam intelligere volebat, idcirco dixit, quod fides erat coniuncta ſui intelligere, & quod ipſe fructum beatum Trinitatis colligebat in intelligere tunc, cum ipſam intelligebat, & in fide tunc cum ipſam credebat, quia ipſam intelligere non poterat. Et tunc Monachus per verba quæ Domina noſtra ſibi dixerat, dixit

Dominæ noſtræ, quod ipſa erat Mater Dei, quia volebat eſſe homo, & quod erat Mater hominum peccatorum ratione coniunctæ recreationis, ſine qua ſui filij eſſe non poſſent.

De Exemplo fructus arboris Chriſtianalis.

NArratur, quod voluntas intellectum tranſmiſit ad vnum viridarium, in quo erant plures pulchræ & bonæ arbores, inter quas erat vna maior & pulchrior, quæ pulchriorem fructum & meliorem faciebat. Et dixit ad intellectum, quod ei portaret de fructibus illarum arborum: quoniam ipſa de ipſis comedere volebat. Intellectus autem ad illud viridarium perrexit:& quia erat piger, & maius tædium habebat in aſcendendo in magnas arbores quam in paruas, attulit de fructibus paruarum arborum voluntatis quæ in ipſis magnum ſaporem non inuenit, quoniam de paruo fructu nō ſequitur magnus ſapor, quæ dixit ad intellectum, quod ad viridarium rediret, & quod ſibi de medioribus fructibus & magis ſapidis afferret, quoniam illi parui fructus ipſam ſaturare non poterant. Et tunc intellectus habuit redire ad viridarium, & habuit aſcendere ad maiores arbores, vnde magnum tædium habuit, & de fructibus voluntati apportauit, ex qnibus voluntas ſe ſaturare non potuit, quoniam maior erat eius appetitus quam ſapor illorum fructuum. Idcirco dixit ad intellectum quod ad viridarium rediret, quoniam ſibi de fructibus illarùm arborum quæ ſunt magis ſaporoſæ & maiores non apportauit, quoniam ſi ſibi apportaſſet, ipſa ſaturata fuiſſet. Tunc vero intellectus ad voluntatem dixit, quod ipſa erat Domina inuidioſa, quæ non plangit laborē, ſuorum ſeruitorum: nec homo facere poteſt ad ſuam voluntatem, nec habuit grates alicui de ſeruitio, quod ſibi faciebat: quoniam ipſe ſibi argentū portabat, aurum, & lapides pretioſos, poma, ficus, ceraſa, equos & falcones, caſtra, ciuitates & honores, pulchras fœminas, filios & pulchra indumenta, nec ſe pro contenta tenebat de fructibus quos ſibi portauit. Voluntas autem dixit ad intellectum ſi in illo viridario remanſit aliqua arbor, quæ portaret maiorem & meliorem fructum quam aliqua illarum, de quarum fructibus ſibi portauit. Intellectus autem reſpondit ei, quod quædam arbor ibi erat, in qua ipſe non aſcenderat, quæ maiorem & meliorem fructum faciebat quàm aliqua aliarum, ſed in ipſam aſcendere nolebat, quoniam nimis erat magnum tædium illis, qui in ipſam aſcendere volebant. Tunc autem voluntas dixit ad intellectum quod ſibi accideret, ſicut accidit cuidā diuiti auaro: & quomodo fuit illud? dixit intellectus. Narratur, dixit voluntas, quod in quadam ciuitate erat quidam homo diues, qui erat multum auarus, quem Rex illius ciuitatis rogauit, quod ſibi mille talenta mutuaret. Ipſe vero ſe excuſabat, qui dixit quod ipſos mutuare non poterat. Rex autem è conuerſo dixit, quod ipſe ſibi mutuare ipſos poterat; ſed ille diues homo ad Regem dixit, quod ipſe ſibi ipſa talenta mutuare non poterat, quia ſua voluntas nolebat, nec ipſe ſuam voluntatem cogere poterat, quæ erat Dei. Tunc autem Rex dixit, quod ipſe ex tribus eligeret, quod magis vellet; quæ dicebat ei, quia ſe vituperatum tenebat, quia ita viliter ei, negabat: mille talenta mutuare: vnum erat, quod ipſe debebat comedere

dere quinquaginta cepas crudas in vna hora diei, aut centum ictus ſiue flagella in vna die acciperet, aut mille taléta mutuaret in illa die. Homo ille auarus conſiderauit, quod melius eſſet ei quinquagintem cepas comedere, quam accipere centum ictus ſiue flagella, vel mille talenta mutuare. Et tunc incepit comedere cepas, & cum viginti comediſſet, plus comedere nó potuit, & omnes per os ſuum proiecit, & per totam illam diem fuit prope mortem. In craſtino vero Rex ab ipſo quæſiuit, ſi ſibi mille talenta mutuare volebat, aut centum ictus ſiue flagella accipere: qui dixit, quod centum ictus ſiue flagella accipere volebat, & cum triginta ictus ſiue flagella recepiſſet, plus ſufferre non potuit, qui tunc dixit, quod mille talenta ſibi mutuaret. Et ſic tu intellectus, dixit voluntas, tedium & laborem in aſcendendo habuiſti per omnes arbores, quod minime habuiſſes, ſi primo mihi de fructu maioris arboris & melioris adduxiſſes, quem fructũ mihi incontinenti adducas, & ſcias, quod ego de te non ſum contenta, inquantum me inhonoraſti, quia mihi cibaria duxiſti de modico ſapore, & mihi non duxiſti ex illis, qui magnam habent ſaporem. Et tunc intellectus iuit ad magnam arborem, in qua cum magno tedio aſcendit, & de branchis inferioribus iuſtitiã collegit & prudentiam, & cæteras virtutes cardinales, & de branchis ſupræmis fidem, ſpecié, & charitatem, & de vna alia brancha, quæ erat magis alta, colligebat Ieſum Chriſtum, & omnes fructus, & ad voluntatem ſecum portauit, quæ de virtutibus primo comedit, vt in amando Ieſum Chriſtum maiorem ſaporem inueniret. Et quanto plus de Ieſu Chriſto comedit ipſum amando, magis ſe ſentit ſaturatam, & maiorem ſaporem in comedendo inuenit, idcirco ceſſare à comedendo nolebat, quæ dixit ad intellectum, quod ipſe ſuum laborem obliuiſci deberet, & gaudere de placitis, quæ Domina ſua in comedendo ſentiebat.

De Exemplo fructus arboris Diuinalis.

NArratur, ꝙ quidam Philoſophus, qui erat magiſter in Theologia, in conſuetudine habebat, quod cum in ſtudio erat faſtiditus, in ſuo palafreno equitabat, & ibat ſpaciatum per viridaria & per prata, quæ erant iuxta illam ciuitatem. Accidit autem quadam die, quod ipſe æquitabat per vnũ pratum, qui ibat verſum vnum pulchrũ fontem, qui erat ſub quadam pulchra arbore, quæ pulchris fructibus erat onerata. Dum autem per pratum æquitabat, ipſe vnum bouem inuenit, qui iacebat, qui ruminabat herbam quam comederat. Et cum fuit ad fontem, & ſub arbore, conſiderauit quod fons ſcientiã ſignificabat, quæ ita de intellectu exibat in voluntate, ſicut aqua de fonte faciebat in prato, & poſtmodum conſiderauit, quod ipſe erat ſimilis illi boui, qui herbam ruminabat: quoniam ſéper ſcire deſiderabat, & nunquam contentus fuit de hoc, quod ſciebat. Et quando vidit fructus in arbore, conſiderauit, quis fructus in ipſo ſequebatur de hoc quod ſciebat, poſtquam de hoc contentus non erat, & plus ſcire deſiderabat. Et cum aliquis cum ipſo diſputabat, ipſe ſuperbus erat per hoc, quod ſciebat, & gentibus vituperium dicebat, & errores ſæpius contra veritaté & doctrinam allegabat, vt gentes non cognoſcerent, quod ſuus intellectus deuictus

foret per aliquem intellectum. Et dū ita conſiderabat, de ſe male contentus erat, qui dixit, quod parū ei proficiebat illud, quod addiſcetat, poſtquam de hoc male contentus erat, nec fructum humilitatis colligerat in eo, quod ſciebat. Et ſic male contentus de fonte receſſit, & quando fuit prope bouem, qui herbam ruminabat, quam comederat, ipſe conſiderauit, quod ſcientia, quam ſciebat, bene digeſta non erat. & quod alia vice ipſam redire volebat, & quod volebat eſſe in vno loco, vbi pax erat, & quod cum nullo homine aduerſitatem haberet de hoc quod ipſe ſciebat, & quod ex toto fructum ſcientiæ quæreret, qui de ſcientia haberi poteſt. Et tunc ad quendam altum montem aſcendit, in quo vnam cameram fecit, & in ipſa ſtuduit, & fructum ſcientiæ quæſiuit, quem voluntas dilexit. Et per omnes paſſus ſuorum librorum per quos tranſiuit ſuus intellectus alia vice, tranſiuit, & cū omnes libros philoſophiæ trāſiſſet, ſe ſaturatū ſcientię non ſenſiebat, & ad libros theologiæ tranſiuit, & cum omnes tranſiret, ſe ſaturatum ſentiit, qui cognouit, ꝙ theologia fruct⁹ erat philoſophiæ, & philoſophia erat eius inſtrumētū, qui tūc aſcēdit ad colligēdū fructū in sūma trinitate, conſiderando productionem perſonarum diuinarum naturatum, & rationes illius productionis, ſicut pater, qui naturaliter filium generat æternaliter & infinitè, ratione magnitudinis ita infinitum, & ratione æternitatis ita æternum, & ratione bonitatis ita bonum, ſicut ratione naturæ naturatum ſiue naturalem, & hoc idem de aliis rationibus diuinis. Conſiderauit & de productione Spiritus ſancti. Et ſic ipſo exiſtente, & diu fructum colligente in altiori ſummitate intellectus & voluntatis mortuus fuit, & omnes paſſus, quos fecit adimpleuit, & cum ſumma Trinitate ſtetit eius intellectus completus, & eius voluntas contenta, & Deo ſit data gloria, amen.

De Arbore quæſtionali.

SVMMARIVM.

ARBOR quæſtionalis eſt de quæſtionibus aliarum arborum, & in fine ſunt quæſtiones centum, forma & practicæ illarum. Et ſunt in præſenti arbore quatuor mille quæſtiones. Et ſimiliter in ſeptem partes principales diuiditur, ſcilicet, in radices, truncum, branchas, ramos folia, flores, & fructus.

Radices ſunt quæſtiones radicum aliarum arborum.

Truncus ſunt quæſtiones truncorum, &c.

Branchiæ ſunt quæſtiones brancharum, &c.

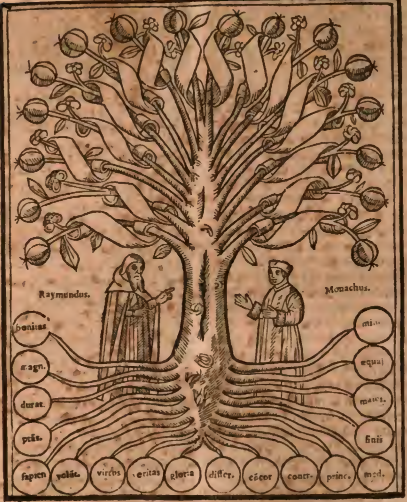
Rami ſunt quæſtiones ramorum, &c.

Folia ſunt quæſtiones foliorum, &c.

Flores ſunt quæſtiones florum, &c.

Fructus ſunt quæſtiones fructuum, &c.

De

Arbor Quæſtionalis.

ARBOR iſta diuiditur in ſeptem partes, videlicet in radices, truncum, branchas, ramos, folia, flores, & fructus. In radicibus quæremus quæſtiones, quæ fient de radicibus aliarum arborum. In trunco quæremus quæſtiones, quæ ſpectant ad naturam truncorum aliarum arborum, & ſic per ordinem. Et hunc proceſſum proponimus tenere, vt doctrinam demus ad ſoluendum quæſtiones peregrinas, quæ fieri poſſent ſecundum naturas aliarum arborum. Quam doctrinam dabimus in ſolutionibus quatuor millium quæſtionum, quas in hac arbore ponere proponimus, quia ſecundum quod illas ſoluemus, ponunt homines qui ſciunt hanc ſcientiam, ſoluere alias quæſtiones peregrinas. Idcircò

dictum eſt, quod liber iſte eſt arbor ſcientiæ generalis ad omnes ſcientias: quoniam de principiis generalibus eſt conſtituta, cuius inueſtigatio generalis eſt, & artificialis. Et idem de concluſione huius arboris, quæ eſt practica cæterarum arborum antecedentium. Solutiones quæſtionum breuiori modo quo poſſumus faciemus. Et hoc ideò eſt, quia prolixitatem euitamus, & naturaliter in breuiori ſolutione quæſtionis plus eſt de inueſtigatione & de arte; quoniam abreuiatio verborum magis generalis eſt, quam prolixitas ipſorum, & de hoc doctrinam dedimus in arte inuentiua, & in tabula generali, & in arbore philoſophiæ. Proceſſus, quem tenere proponimus in ſoluendo quæſtiones, tribus modis conſiſtit, vnus modus eſt inquantum reſponſionem tranſmittimus ad certa loca arborum antecedentium, in quibus ſolutionem homo attendere poteſt ſecundum naturam illorum locorum, & naturam quæſtionis, & ſuorum terminorum. Sicut ſi fiat quæſtio de bonitate ignis, reſponſio conſiſtit in radicibus arboris elementalis, tali modo quod affirmatio quæſtionis ex illo textu trahatur, ſecundum quod ipſe ſignificat melius per vnam partem quam per aliam, textu ſemper in ſua conditione remanente, & definitionibus radicum ſimiliter, & idem eſt ſimiliter, ſi quæſtio fiat de bonitate piperis. Vult ars, quod homo inquirat ſolutionem in radicibus arboris vegetalis, & ſic per ordinem ſecundum naturam illarum radicum, & naturas quæſtionum, quæ cum radicibus conueniunt. Et hoc idem quod dicimus de radicibus, dicimus de truncis, & de aliis partibus arborum. Idem modus eſt ſoluere quæſtiones per maximas conditionatas ſecũdum naturas arborũ, illa maxima cum concluſione quæſtionis concordante, affirmando aut negando, & ſi maxima ſit aliquibus obſcura, conſulimus quod ad naturas aliarum arborum, & ad eorum loca recurrant, cum quibus maxima habet cõcordantiam: ſicut ſi quis trahere vellet concluſionem ex iſta maxima. Omne principium nobilius eſt per exiſtere & agere bona opera, quam per exiſtere tantum: hæc maxima generalis eſt ad omne, quod eſt dictum in aliis arboribus de principio, & quod eſt dictum de maiori magnitudine bonitatis, durationis, poteſtatis, &c. Et quædam ſua particularia ſunt in radicibus arboris elementalis, & quædam in trunco, & quædam in branchis, & idem per ordinem de cæteris partibus arboris, &c. de aliis partibus quæ ſunt aliarum arborum. Et ad quæſtionem vnam maximam facere proponimus ſecundum hanc ſecundam inueſtigationem, quæ ſicut in maxima eſt compoſita poſt quæſtionem. Tertius modus ſolutionis eſt compoſitus de priori modo & ſecundo, ſecundum quem aliquoties aliquas quæſtiones ſoluere proponimus, ipſas ad loca aliarum arborum tranſmittendo, & dando vnam maximam ad quæſtionem. Et nota, quod quando ſolutiones duarum aut plurium quæſtionum remittuntur ad vnum eundemque locum ſiue capitulum, tunc poſt primam quæſtionem aſſignabitur locus ſolutionis extenſæ, ſed ad ſecundam & tertiam, &c. ſolum dicetur ibidem.

De Radicibus. Et primò de arbore elementali.

Cum ignis ſit de bonitate, & duratione, quare facit malum ſubſtantiis

ſtantiis quas comburit? & quare ipſas conſumit? Solutio. Si ignis non eſſet conſumptiuus, non eſſet generatiuus, nec hominibus bonum faceret. Bonitas de quo eſt plena? Solutio. Vade ad bonitatem, quæ eſt in radicibus arboris elementalis. Vtrum bonitas ignis ſit ſubſtantialis? Solutio eſt ibidem. Si bonitas ignis bona non eſſet ſubſtantialiter, eſſet melior ignis per illa, quæ minora ſunt, quam per illa quæ ſunt maiora. Accidentia bonitatis qualia ſunt? Solutio ibidem. Vtrum aliquod magnum ſit magnum ſine magnitudine? Solutio ibidem. Et etiam ſi aliquod ens poſſet eſſe magnum ſine magnitudine, non poſſet eſſe paruum per paruitatem, nec per ſubſtantiam eſſe magnum. Vtrum ignis ſit maior quam ſua magnitudo? Solutio. Recurre, vt ſuprà. Omnis ſubſtantia eſt major quam ſua pars. Idcirco magnitudo ignis per ſeipſam ſuppoſitum eſſe non poteſt. Vtrum magnitudo ignis poſſit eſſe otioſa? Solutio. Per totam ſubſtantiam ignis eſt ſucceſſio de ſuo principio, medio, & fine. Vtrum ignis poſſit eſſe magnus extra ſe? Solutio. Sicut bonitas in magnitudine eſt bona, ſic magnitudo in bonitate eſt magna. Vtrum ignis ſine agere durare poſſit? Solutio. Ignis nunquam foret, ſi eius partes non eſſent. Et recurre ad capitulum de duratione, quod eſt in radicibus arboris elementalis. Vtrum duratio ignis ſit ſubſtantialis? Solutio. Si nulla durabilitas eſſet ſubſtantialis, foret naturaliter duratio magis per aliud durabilis quam per ſeipſã. Vtrum ignis durabilior ſit per formã, quam per materiã? Solutio. Si ignis ſufficientiã haberet lignorum, omnes ſubſtantias elemẽtatas combureret. Quare ignis plus durat in plumbo quam in ferro, cum ferrum fortius ſit quam plumbum? Solutio. Illud elementatum in quo plus eſt de ponderoſitate, propinquius eſt ſuo centro. Vtrum ignis dare poſſet, ſi non acciperet? Solutio. Si ignis dare poſſet ſine accipere, de non eſſe poſſet eſſentiam ſuam multiplicare. Vtrum calor ignis ſuum proprium ſubiectum dimittere poſſit? Solutio. Nulla qualitas appropriata eſt ita durabilis: ſicut propria qualitas. Vtrum calor ignis propriam habeat poteſtatem, aut appropriatam? Sol. Vade ad capitulum de poteſtate, quod in radicibus arboris elementalis. Vtrum ignis à Deo magnam habeat poteſtatem in aqua, ſicut in aëre? Solutio. Quia concordantia & eſſe habent concordantiam, & contrarietas & non eſſe, eſt omnis potentia maior per concordantiam, quam per contrarietatem. Vtrum ignis ſine aëre aquam calefacere poſſit? Solutio. Nulla participatio poteſt eſſe ſine aliqua concordantia. Cum in igne calor & lux ſint æquales, quare poteſt aquam magis calefacere, quam ipſam illuminare? Solutio. Si poteſtas plus non poſſet de vna qualitate quam de alia, in omnibus ſubiectis eſſet poteſtas æqualis. Vtrum ignis in ſe operationem habere poſſet ſine cæteris elementis? Solutio. In omni operatione oportet, quod vna res ſit de alia. Quare ignis qui eſt in ſua ſphæra, habet appetitũ, quod ad ſphærã terræ deſcendat, cum aqua, quæ eſt illi contraria, ſit in medio? Solutio. Illa potentia eſt magna, quæ ſuum contrarium vincit. Et vade ad capitulum de poteſtate ſupra in arbore elementali. Cum ignis diſcretionem non habeat, quæ natura concordantiam habet cum aëre & terra, & contrarietatem cum aqua? Solutio. Recurre ad capitulum de ſa-

pientia ſupra in radicibus arboris elemētalis. Cū aër & terra contrarientur, quare ignis concordantiam habet cum aëre & cū terra? Solutio. Ignis in triangulo naturali eſt generatio per duas lineas, quæ ſunt de concordantia, & eſt corruptio per vnam lineam, quæ eſt de duabus contrarietatibus. Vtrum ignis in aqua quam calefacit, inclinationem prius habet ad mouendum aquam quam ſuam frigiditatem? Solutio. Omnis motiuitas prius inclinationem habet ad maiorem mobilitatem, quam ad minorem, ſecundum curſum naturalem. Quare ignis habet appetitum generandi aurum, quod in ſua ſpecie non eſt generatum? Solutio. Nullus appetitus quietem habet in ſubſtantia elementata. Et dic vt in capitulo de volūtate in radicibus arboris elementalis. Cum appetitus ignis & aquæ ſint de bonitate, quare ſunt contrarij? Solutio. Si ignis & aqua non eſſent contrarij, generatio non eſſet, quæ eſt bona. Vtrum ignis maiorem habeat appetitum ad calefacere, quam ad calefactūm? Solutio. In nullo elementato habet ignis quietem. Cum aqua ſit ponderoſa, quare habet appetitum, quod aſcendat ſuperius? Solutio. Pauper mercator voluntatem habet eundi ad terras longinquas, vt lucrari valeat, & quod ſuū lucrum ad ſuam domum afferat. Quare ignis cum vna eadem virtute tegulam deſiccat, & ceram diſſoluit? Solutio. In differentia paſſionum potentia differat ſuas actiones. Et dic vt ſupra de virtute in radicibus arboris elementalis. Vtrum virtus ignis ſit ita magna in flamma ſicut in carbone? Solutio. Illa virtus quæ ſuo centro eſt propinquior, eſt maior. Quare virtus forte in materia naſcitur, & exit in āctu? Solutio. Productio creata eſt exemplum productionis increatæ. Vtrum ignis ſuam virtutem aquæ cōminicet? Solutio. Neceſſitas legem non habet. Vtrum veritas ignis de ſua ſit eſſentia? Solutio. Si ſubſtantia ignis de veritate ſubſtātiali nōn eſſet per ſe ipsā nō eſt. Et recurre ſupra ad capitulū de veritate in radicibus arboris elementalis. Vtrum ſubſtantia ignis veritatem habebat accidentalem? Solutio ibidem. Vtrum ignis aquam verificet? Solutio. Ex duabus veritatibus contrariis naſcitur tertia veritas, quæ eſt filia ambarum. Vtrum veritas ignis & veritas aquæ ſint contrariæ? Solutio ibidem, vt ſupra in capitulo de veritate. Vtrum ignis maiorem habebat delectationem in calefaciendo aërem quam aquam? Solutio. Nullus homo odit ſine paſſione. Vtrum ignis paſſionem habebat in deſiccando aërem? Solutio. Cum pater ſuum filium caſtigat, paſſionem habet. Vtrum ignis ita magnam habebat delectationem in conburendo ligna, ſicut in calefaciendo ferrum? Solutio. Plus poteſt ignis ferrum calefacere quam carbonem. Vtrum ignis tantum acquirat in calefaciendo ferrum, ſicut in conburendo ligna? Solutio. Ignis plus ab aqua ſe elongat, cum ligna conburit, quam cum ferrum calefacit. Vtrum differentia quæ eſt inter ignem & aquam ſit pars ſubſtantialis amborum? Solutio. Vt ſupra in capitulo de differentia, quod eſt in radicibus arboris elementalis. Differentia accidentalis quare eſt? Solutio, ibidem. Vtrum differentia ſit maior inter corpus hominis & ſuā animam, quam inter ignem & aquam? Solutio. Non ſunt de vna bonitate differentia corporalis & ſpiritualis. Vtrum differentia caloris ignis & ſuæ lucis ſit accidentalis? Solutio. Ignis ſine differentia

ferentia accidentali ſuam ſimilitudinem dare non poteſt calori allij & piperis. Ignis quare fundit aurum, & non liquefacit lapidem ? Solutio. Concordantia ignis vni ſubſtantiæ & pluribus ſufficit. Vtrum concordantia formæ & materiæ ſit ſubſtantialis? Solutio. In nullo accidente ſecundum curſum naturalem eſt ita magna concordantia, ſicut in ſubſtantia. Ignis quare aërem calefacit? Solutio. Omnis ſubſtantia foret ocioſa ſine concordantia. Vtrum concordantia quam ignis & aqua habent in ferro ſit de contrarietate? Solutio. Siccitas ferri eſt obiectum ignis, & frigiditas aquæ. Vtrum contrarietas, quæ eſt inter ignem & aquam ſit ſubſtantialis? Solutio. Vade ad capitulum de contrarietate in radicibus arboris elementalis. Vtrum aqua ignem poſſit infrigidare? Solutio. Sine contrarietate circulati elementatum non eſſet. Et recurre ad locum de contrarietate, vt ſupra. Cum contrarietas non ſit pars ſubſtantialis ſubſtantiæ, quare concordantia, quæ eſt pars ſubſtantialis ſubſtantiæ, ex toto contrarietatem ſubſtantiæ elementatę non priuat? Solutio. Nulla propria qualitas eſt ſeparabilis. Vtrum ignis ſit tantum cōtrarius aquæ per calorem, ſicut terræ per leuitatem? Solutio. Si lapis grauior eſſet per aquam, quam per terram, terra eius centrum non eſſet. Qualia ſunt prima principia ſubſtantiarum elementatarum? Solutio. Vade ad radices arboris elementalis. Vtrum ignis cum aquam calefacere incipit, prius ſeipſum, quam aquam calefaciat? Solutio. Ignis aquam calefacit, vt ſeipſum calefacere poſſit. Vtrum agens naturale prius incipiat formam quam materiam? Solutio. Agens naturale mouens formam, mouet materiam. Quare ferrum, quod filius eſt ignis, cum ſit calefactum, efficitur frigidum? Solutio. Nulla materia ita magnam habet proportionem cum forma artificiali, ſicut cum naturali. Vtrum in ferro diſpoſitio ſit principium naturale? Solutio. Nulla diſpoſitio artificialis poteſt eſſe ſine naturali. Et in hoc paſſu gaudet Alkimiſta. Vtrum aër ſit propinquior igni quam aquæ? Solutio. Si aër eſſet propinquior aquæ quam igni, non haberet appetitum recipiendi calorem ab igne. Vtrū aër propinquior ſit aquæ quam terræ? Solutio. Omnis participatio eſt ſubiecto propinquior per dare quam per auferre. Vtrum aër ſit per totum ſpacium, quod eſt inter ignem & aquā. Solutio. In nulla vacuitate poteſt eſſe participatio. Vtrum calefactum ſit propinquius formæ ignis quam eius materiæ? Solutio. Nulla forma ſeipſam calefacit. Vtrum ignis per ſe ſit ſiccus? Solutio. Si ignis eſſet ſiccus per ſe, appetitum ad terram non haberet. Vtrum ignis tranſmutare poſſit vel conuertere eſſentiam aëris in ſuam ſpeciem? Solutio. Finis ſimplicis elementi eſt principium elementi compoſiti. Vtrum in igne ſuæ partes ſint quædam in aliis? Solutio. Omnes partes ignis ſunt in circulo. Poſtquam prima principia ſunt inuicem mixta, quare ſubſtantiæ elementatę non ſunt ad inuicem mixtæ? Solutio. Si aſinus eſſet in boue, & bos in aſino, aliqua vacuitas foret in natura. Vtrum ignis maiorem habebat appetitum ad dandum, quam ad recipiendum? Solutio. Dare & complementum concordantiam habent, & recipere & neceſſitas. Vtrum ſubſtantia ignis maiorem habebat concordantiam cum ſubſtantia aëris quam cum accidentibus terræ? Solutio. Suſtantia ignis maiorem

maiorē habet concordantiam cum calore, quam cum ſiccitate, & cum nigredine. Vtrum in igne ſit aliquod maius accidens, quam ſua ſubſtantia? Solutio. Calor hominis plus valet quam ſubſtantia ignis. Vtrum in igne relatio ſit maior quam quantitas? Solutio. Illæ creaturæ nobiliores ſunt & maiores, quæ Dei maiorem habent ſimilitudinem. Cum aurum ſit de igne qui eſt leuis, quare non aſcendit ſuperius naturaliter, & deſcendit inferius? Solutio. Nunquam ignis æqualitatem caloris & coloris in auro poſſet habere in ſua ſphæra, cum ignis & aqua in auro non ſint æquales. Vtrum aurum ſit æqualitate vacuum? Solutio. In auro calor & lux ſunt æquales qualitates, & frigiditas & color ſunt æquales qualitates aquæ. Vtrum in auro ignis & aqua ſint æquales? Solutio. Require capitulum de æqualitate in radicibus arboris elementalis. Vtrum ſimpliciter vna ſubſtantia poſſit alij eſſe æqualis? Solutio. Si elementatum poſſit eſſe ſine maioritate & minoritate, vacuitas poſſibilis eſſet. Qualis eſt maior minoritas? Solutio. Illa minoritas eſt maior, quæ cum eſſentia nullam habet concordantiam. Vtrum maior minoritas realiter ſit diuiſibilis? Solutio. Si maior minoritas eſſet diuiſibilis, eſſet ſua diuiſibilitas in infinitum. Vtrum minor punctus ſit mobilis? Solutio. Nulla maior minoritas habet primum neque vltimum. Vtrum aliquod accidens habeat primum vel vltimum? Solutio. Si accidens ſimpliciter primum haberet vel vltimum, eſſet ſubſtantia.

De Quæſtionibus radicum arboris vegetalis.

VTrum bonitas pomi ſit de bonitate ignis? Solutio. Recurre ad radices arboris vegetalis. Vtrum malus ſapor ſit de bonitate arboris elementalis? Solutio. Dulcedo & amarus ſecundum ſuam naturam ſunt bonæ. Vtrum dulcedo pomi ſit qualitas compoſita de qualitatibus aëris; & de cæteris elementis ſub concordantia? Solutio. Cum amaritudine ſunt qualitates elementorum contra appetitus animalium. Vtrum vegetatiua viuat de elementatiua? Solutio. Vade ad radices, vt ſupra. Quare ignis apperit eſſe in pipere? Solutio. Naturalis virtus eſt maior in pluribus ſpeciebus quam in vnâ. Eſſentia ignis quomodo vadit ſtare in eſſentia piperis? Solutio. Vegetatiua de pane facit carnem, & de vino ſanguinem. Si ignis ſit in pipere, quare non comburit ipſum? Solutio. Ita viuit vegetatiua de igne, ſicut flamma de oleo. Ignis quare non habet ita magnam virtutem in cucurbita, ſicut in pipere? Solutio. Sicut radices arboris elemētalis ſunt in igne per calorem, ita ſunt in aqua per frigiditatem. Vegetatiua quomodo deriuatur de elementatiua? Solutio. Sicut radices arboris elemētalis in igne tranſeunt in tertium numerum, ita tranſeunt elementa in tertium numerum in ſubſtantiis vegetatis. Vtrum elementa ſint actualiter in ſubſtantiis vegetatis? Solutio. Si actualiter in ligno ignis non eſſet, nullus ignis creſceret.

De Quæſtionibus radicum arboris ſenſualis.

VTrum bonitas ſenſitiua ſit de bonitate elementatiua & vegetatiua? Solutio. Vade ad radices arboris ſenſualis. Bonitas ſenſitiuæ quare eſt? Solutio. Ex bonitate farinæ, ex bonitate aquæ, bonitas panis multiplicatur

-catur. Vtrum bonitas ſenſitiuæ ſit in bonitate flammæ ignis? Solutio. Sicut de terra fieri poſſunt tegula, vitrū, & ferrum, ita de igne fieri poſſunt flāma, pomū & caro. Et vade ad radices, vt ſupra. Cùm caro ſit corrupta, quo vadit ſua bonitas naturalis? Solutio. Vt in radicibus arboris ſenſualis Et intellige exēplum, quod datur de maſſa auri, quæ redit ad ſuum numerum. Bonitas ſenſitiuæ quare eſt nobilior, quam bonitas vegetatiuæ? Solutio. Omnis nobilitas maior eſt in ſuo toto, quam in aliqua ſuarum partium. Vtrū bonitas ſenſitiuæ ſentiatur? Solutio. Animal ſentit per naturam, & eius rationes ſunt inſtrumenta ad ſentiendum. Vtrum bonitas ſenſitiua ſit mortalis? Solutio. Si pars ſimplex eſſet mortalis, ſimplex eſſet, & non eſſet. Radices bonitatis ſenſitiuæ quales ſunt? Solutio, vt in radicibus, vt ſupra. Animal quare habet poros? Solutio ibidē. Fœminæ quare non habent capillos in barba ſicut homines? Solutio. Illa arbor quæ maiores habet radices, fortior eſt. Et vade ad radices, vt ſupra.

De Quæſtionibus radicum arboris imaginalis.

IMaginatio eſt bona, vnde quæritur, de quo eſt? Solutio. Vade ad radices arboris imaginalis. Imaginatio quomodo eſt? Solutio ibidem. Vtrum intellectus in ſua ſpecie imaginetur, aut in ſpecie imaginatiuæ? Solutio ibidē. Vtrum imaginatiua in ſua ſpecie figuram attingat, aut in ſpecie ſenſitiuæ? Solutio. Similitudines litterarum ſigilli ſuſtentatæ ſunt in cera. Et vade ad radices virtutis. Vtrum in turri imaginabilitas ſit ſuſtentata? Solutio ibidē. Vtrum in pomo imaginatiuitas ſit ſuſtentata? Solutio ibidem. Imaginatiua ſpecies quas accipit, quomodo multiplicat? Solutio ibidem. Imaginatio quid eſt? Solutio. Sicut primæ formæ ſunt ſub igne, ita ſunt ſimilitudines arboris elementalis, vegetalis, ſenſualis, & cæleſtialis, ſub imaginatione. Vtrum imaginatio habeat colorem? Solutio. Imaginatio cum ſimilitudine coloris attingit colorem. Vtrum imaginatio ſeipſam imaginari poſſit? Solutio. Imaginatio ita paruam habet quantitatem, quod ſeipſam imaginari non poteſt.

De Quæſtionibus radicum arboris humanalis.

BOnitas corporalis & bonitas ſpiritualis quomodo coniunguntur & componuntur? Solutio. Vade ad radices arboris humanalis. Vtrum bonitas corporalis & ſpiritualis ſint mixtæ? Solutio. In omni participatione non eſt mixtio: ſicut angelus, qui in ciuitate in qua eſt, ſuas partes non miſcet cum longo, amplo, & profundo illius loci. Vtrum anima naturam corporalem accipiat? Solutio. In homine differentia conſeruat naturam corporalem & ſpiritualem, & concordantia ipſas concordat. Et vade ad radices virtutis. Homo quomodo ex anima & corpore tranſit in tertiū numerum? Solutio ibidem. Vtrum anima ante reſpondeat quam corpus, cum homo accipit vulnus? Solutio ibidem, Tentationes hominum quomodo veniunt? Solutio ibidem. Vtrum anima plus imaginari diligat quàm ſentire? Solutio. Si peccatum non eſſet plus diligeret anima imaginari quàm ſentire.

Cum homo moritur, anima per quem locum exit ? Solutio. Nullus locus corporalis eſt carcer animæ rationalis. Anima rationalis quomodo eſt forma corporis? Solutio. Vade ad radicem virtutis. Vtrum anima ex corpore meritum producat ? Solutio. Heremita quando ocioſus eſt , & per aliquam malam tentationem tentatus incipit rogare Deum & orare , & habet contritionem.

De Quæſtionibus radicum primæ arboris moralis.

VIrtus moralis de quo eſt? Solutio. Sicut ignis eſt ſupra primas formas realiter , ita virtus moralis moraliter eſt ſupra ſimilitudines arboris humanalis. Et recurre ad radices arboris moralis. Heremita quare vitat ſapida cibaria ? Solutio. Per mare cibariorum nimis ſapidorum vadit tẽperantia periclitando. Quare heremita de monte deſcendit , & vadit ad ciuitatem viſum pulchras mulieres ? Solutio. Oculi vident pulchritudines creaturarum , & intellectus boni hominis intelligit pulchritudinem Dei, & voluntas ipſam diligit, & memoria ipſam recolit. Imaginatio quomodo eſt inſtrumentum meriti & culpæ? Solutio. Vade ad radicẽ virtutis. Vtrũ homo plus de merito per imaginari acquirat, quàm per ſentire ? Solutio. In ieiunio eſt paſſio ſenſus in ſentiendo , & ſimilitudo paſſionis eſt habitus imaginationis. Moralitas memoriæ de quo eſt ? Solutio. Vade ad radicem virtutis. Moralitas vbi ſtat ? Solutio. Heremita eſt in habitu , de quo eſt indutus. Moralitas quomodo creſcit? Solutio. Ex maiori recolere & intelligere , ſequitur maius amare. Et vade ad radicem virtutis. Vtrum verecũdia quam homines habent in faciendo bonum, ſit virtus? Solutio. Ieſus Chriſtus, nec beata Maria verecundiam habuerunt. Magna gloria , quomodo intrat in hominem ? Solutio. Vade ad radicem virtutis.

De Quæſtionibus radicum ſecundæ arboris moralis.

QValia ſunt prima principia vitiorum ? Solutio. Vade ad radices arboris vitioſæ. Magnitudo quomodo peruerſa eſt de virtute in vitium? Solutio ibidem. Malitia vitij quid eſt? Solutio ibidem. Cum peccatum nullam habeat entitatem , quare fortius eſt per antiquitatem , quam per nouitatem ? Solutio ibidem. Poteſtas quomodo poteſt eſſe mala ? Solutio ibidẽ. Cum radices vitiorum ſint priuationes virtutum , quæritur , vtrum ante illas priuationes ſint aliæ priuationes, quæ ſint principia arboris vitioſæ? Solutio. Sicut in virtutibus ſunt prima & ſecunda intentio: ita in vitiis. Et vade ad radices virtutis. Voluntas vitioſa quid eſt ? Solutio ibidem. Vitium vnde exit, & vbi naſcitur? Solutio ibidẽ. Res quæ ſunt falſæ, quare videntur eſſe veræ. Solutio ibidem. Mala tentatio quomodo cognoſcitur ? Solutio. Delectatio quæ eſt ſub habitu vitioſo eſt illa , in qua vitia quietem habent. Et vade ad radices, vt ſupra.

De Quæſtionibus radicum arboris Imperialis.

VTrum Princeps vti debeat plus de iuſtitia, quam de miſericordia? Solutio. Si homines eſſent magis boni quam mali , Princeps eſſet electus, vt indulgeret. Vtrum Princeps melius regnet cum timore , quam cum amore?

amore? Solutio. Si omnes gentes eſſent bonæ, Princeps non eſſet. Vtrum bonitas Principis maior ſit quam bonitas populi? Solutio. Plures homines vnum equum emerunt. Quare malus Princeps maiorem pœnam habebit in inferno quam alius homo? Solutio. Nulla voluntas ita charè empta eſt, ſicut voluntas Principis. Vtrùm Princeps ſit plus eligibilis per ſucceſſionē quam per moralem virtutem? Si lupus pellem mutonis non indueret, ille qui maiorem haberet virtutem, deberet eſſe Princeps. Princeps quare eſt? Solutio. Vade ad radices arboris imperialis. Vtrum Princeps magis tractare debeat vtilitatem ſuam quam ſui populi. Solutio. Vnus homo vineam fodit, quæ valet centum talenta vt vnum talentum habeat. Vtrum Princeps ante debeat coronam recolere quam furcas? Solutio. Nullus honor tantum valet ſicut iuſtitia. Vtrum Princeps tantum dormire debeat ſicut alius homo? Solutio. In nullo magno periculo habent homines ſomnū. Quare Princeps maiorem verecundiā habere debeat quam alius homo? Solutio. Vnus homo à pluribus hominibus plures res furatur.

De Quæſtionibus radicum arboris Apoſtolicalis.

Vtrum Prælatus magis ſit timibilis, quam amabilis? Solutio. Melior eſt Prælatus per charitatem, quam per combuſtionem hæreticorum. Quare eſt Prælatus? Solutio. Vade ad radices arboris Apoſtolicalis. Prælatus quomodo virtutibus vti debeat? Solutio ibidem. Vtrum Papa obligatus ſit ad tractandum & ordinandum, quod Euangelia per totum mundum prædicentur? Solutio. Nulla poteſtas data eſt propter ocioſitatem. Vtrum Prælatus ſit magis eligibilis per charitatem, quam per prudentiam? Solutio. Si non eſſet conſilium, magis de bonitate, intraret in prudentia Prælati, quam in charitate. Vtrum Prælatus maiorem debeat habere concordantiam cum oculis, quam cum auribus? Solutio. Honor Dei magis conſiſtit per audire, quam per videre. Vtrum aliquis Prælatus ſit auarus? Solutio. Cuilibet Prælato ſufficit vnus ciphus argenti ad potandum. Et vade ad radices virtutis. Quare Eccleſię datum eſt Imperium? Solutio ibidem. Quare datus eſt maior honor Papę, quā alicui homini? Solutio. In nullo homine eſt ita fortiter Deus repræſentatus, ſicut in Papa. Quare clerici vxores non habent? Solutio. Difficile eſt, quod vnus homo poſſit vti vita contemplatiua, & vita actiua.

De Quæſtionibus radicum arboris cœleſtialis.

Vtrum firmamentum & quatuor elementa, ſint de vna materia generali? Solutio. Vade ad radices arboris cœleſtialis. Quare corpora ſupra cœleſtia ſunt incorruptibilia? Solutio ibidem. Quare flores ſe vertunt ad ſolem? Solutio. Inter dare & accipere eſt concordantia. Vtrum firmamentum moueat ſeipſum, aut per alium ſit motum? Solutio. Si firmamentum ſeipſum non moueret, non haberet cum mobilitatibus inferioribus ita naturalem concordantiam. Vtrum bonitas firmamenti, ignis, & aquæ ſint de vno genere? Solutio. Particulares contrarietates concordantiam habent in vnitate generis? Quare ſol habet maiorem concordantiam cum igne, quam cum aqua? So-

lutio. Sol plus diligit lucem ignis, quam albedinem aquæ. Quare ſol eſt magis lucens in meridie, quam in mane? Solutio. Ex ligno viridi exit plus de fumo, quam de ſicco. Quare aqua fontium frigidior eſt in æſtate quam in hyeme? Solutio. Hyems amicos ſolis de domo extrahit. Vtrum ſol ſit ponderoſus? Solutio. Nullus motus circularis mouetur ad inferius. Vtrum ſol ſit calidus? Solutio. Si ſol eſſet calidus, oporteret quod Venus & Mars eſſent corruptibiles, & quod ignis omnia combureret.

De Quæſtionibus radicum arboris angelicalis.

VTrum ſit angelus? Solutio. Quanto ſubſtantia eſt magis ſimplex, tanto magis actiua poterit eſſe. Vtrum angelus cum vult agere, prius rationē conſiderat, quam naturam. Solutio. Nullus angelus tantum eſt creabilis, ſicut Deus eſt amabilis. Et vade ad radices arboris angelicalis. Vtrum angelus habeat extenſitatem? Solutio. Magnitudo angeli ita eſt impoſſibilis ad imaginandum: ſicut ſua bonitas, duratio, poteſtas, veritas, virtus, voluntas, & ſapientia. Vtrum angelus ſit corruptibilis? Solutio. Nullus ſimplex circulus (vt ita loquar) eſt diuiſibilis. Vtrum angelus ſit de genere naturali? Solutio. Vade ad radices virtutis. Vtrum naturalis bonitas angeli ſit ſubſtantialis? Solutio ibidem. Vtrum angelus ſit audibilis? Solutio. Inter Deum & creaturam eſt Idea conſiderabilis. Vtrum angelus ſit de contrariis? Solutio. Nullus angelus ſecundum naturam eſt ſub genere. Obſtinatio mali angeli quomodo eſt? Solutio. Vade ad radices virtutis, ibidem. Angelus de quo eſt? Solutio.

De Quæſtionibus radicum arboris æuiternalis.

VTrum gloria angeli multiplicatur propter bonum, quod facit hominibus? Solutio. Iniuriam faceret Deus malo angelo, ſi ſibi daret tantam pœnam propter vnum peccatum, ſicut propter multa. Vtrum angelus faciat bonum hominibus, vt maiorem gloriam acquirat? Solutio. Voluntas Dei voluntates omnium bonorum angelorum complet. Vtrum dæmon homines peccare facit, vt plus habeat de pœna? Solutio. Tota voluntas dæmonis plena eſt malo. Cum dæmon peccauerit in tempore, quare habet pœnam æuiteroalem? Solutio. Vade ad radices arboris æuiteroalis. Vtrum tota bonitas naturalis dæmonis ſit vacua & ocioſa? Solutio. Sine fine nulla ſubſtantia eſt plena. Et vade ad radices virtutis. Vtrum pœna dæmonis ſit ita magna ſicut ſua culpa? Solutio. Omnis culpa eſt contra infinitam bonitatem, contra quam non eſt aliqua pœna. Vtrum dæmon plus peccat contra rationes, quam contra naturam? Solutio. Si Deus non eſſet, & bonus angelus eſſet, plus diligeret bonus angelus ſuam naturam, quam ſuas rationes. Vtrum in malo angelo eſt ita magna poteſtas: ſicut in bono angelo? Solutio. Nullus dæmon eſt liber. Vtrum dæmon per ſeipſum in homine habeat aliquam poteſtatem? Solutio. Nullus homo viuit de lapidibus. Et vade ad radices virtutis. Vtrum contrarietas ſit principium mali angeli? Solutio. Contrarietas naturalis & culpa non ſunt vnum idem numero.

De

De Quæſtionibus radicum arboris maternalis.

VTrum Domina noſtra aliquam occaſionem habeat contradicendi peccatori,qui in ipſa habet magnam ſpem? Solutio. Vade ad radices arboris maternalis. Quare Domina noſtra ſuum filium non rogat de iuſtitia, & ipſum rogat de miſericordia: cum ita ſit, quod in ſuo filio iuſtitia & miſericordia ſint æquales? Solutio ibidem. Vtrum Domina noſtra ſuum filium tangat cum iuſtitia, cum peccatores petunt miſericordiam? Solutio. Iniuriam faceret Domina noſtra peccatori, qui habet ſpem in ipſa, & qui quærit miſericordiam, ſi ſuum filium non rogaret propter eius amorem. Vtrum rationes Dominæ noſtræ ſint matres hominum peccatorum? Solutio. Inter rationes & naturam Dominæ noſtræ eſt magna concordantia. Vtrum aliqua mater poſſit eſſe maior in magnitudine bonitatis, quam illa, quæ eſt mater finis? Solutio. Nulla bonitas eſt maior quam finis. Vtrum magnitudini maternitatis ſufficeret charitas ſine pietate? Solutio. Sine pietate Domina noſtra non poſſet eſſe mater omnium peccatorum. Vtrum Domina noſtra ſit magis mater per naturam diuinam Ieſu Chriſti, quam per humanam? Solutio. Ieſus Chriſtus inquantum homo ſe filium non faciebat neque hominem. Beatus Petrus à Domina noſtra quæſiuit, quare ipſa plorabat? Solutio. Reſpondit Domina noſtra beato Petro, quod in Hieruſalem ſuus filius eſt inhonoratus, & quod plures homines ibant ad damnationem, quam ad ſaluationem in tempore, in quo Raymundus hunc librum compoſuit. Vtrum Domina noſtra ſit mater propter peccatum? Solutio. Si Domina noſtra mater eſſet propter peccatum, nullus peccator in ipſa ſpē haberet: cum ita ſit, quod peccatum & ſanctitas non habeant concordantiam. Vtrum ſi peccatum non eſſet, Domina noſtra eſſet mater Ieſu Chriſti hominis Dei? Solutio. Primæ intentiones non ſunt propter ſecundas, & martellus & forfices ſunt propter clauum.

De Quæſtionibus radicum arboris chriſtianalis.

VTrum Deus ſit incarnatus? Solutio. Vade ad radices arboris apoſtolicalis, & ad flores arboris chriſtianalis. Incarnatio quomodo eſt? Solutio. Vade ad radices arboris chriſtianalis. Vtrum tota natura diuina ſit incarnata? Solutio. Bonitas humana Ieſu Chriſti fuit communis ex primis quinque arboribus, & fuit ſpecifica in quantum vnus homo & non plures. Et vade ad radices virtutis. Vtrum bonitas diuina & humana conuerſæ fuerunt in incarnatione? Solutio. Ex naturis primarum quinque arborum ſequitur homo, & quoniam in illis naturis eſt differentia, remanent in quolibet homine naturæ diſtinctæ. Vtrum bonitas humana naturalis ſuſtentata ſit in deitate, aut in humanitate Ieſu Chriſti? Solutio Sicut humanitas eſt homo in deitate, & eſt homo per ſuam naturam, ita rationes humanæ Ieſu Chriſti ſunt hoc, quod ſunt in rationibus diuinis perſonæ filij? & remanent rationes hominis in natura hominis. Vtrum bonitas humana ſit per totam diuinam? Solutio. Tota diuina bonitas eſt humana in quantum Deus bonus eſt bonus homo, ſcilicet quia bonitas hominis eſt finita, de ſua

conditione non eſt, quod localiter ſit in omnibus locis ſæculi, in quibus eſt Deus homo. Vtrum bonitas humana ſit ratio diuinæ bonitati quod bonum hominibus faciat,& quod eorum peccata remittat? Solutio. Per vnionem quæ eſt corporis & animæ,in quolibet homine, cum corpus hominis habet calorem & ſitim,imaginatio imaginatur vmbras & fontes frigidos, & anima ipſos deſiderat,& mouet corpus ad ipſos. Vtrum Ieſus Chriſtus cum eſſet in hoc mundo peccare poterat? Solutio. Impoſſibile eſt, dum anima ſit in corpore, quod corpus ſit mortuum. Et vade ad radices virtutis. Vtrum diuina bonitas in cruce fuerit vulnerata? Solutio. Sicut Ieſus Chriſtus homo eſt in deitate, & homo eſt per ſuam naturam, fuit diuina bonitas in cruce vulnerata, in quantum Deus homo fuit vulneratus, quæ ſecundum ſuam naturãm non fuit vulnerata. Vtrum in Domino Ieſu Chriſto elementa ſint contraria? Solutio. Sicut Ieſus Chriſtus homo eſt in Deitate, & eſt homo per ſuam naturam, ita elementa in corpore Ieſu Chriſti ſunt in concordantia, & ſunt contraria ſecundum eorum naturam,quorum contrarietas eſt oblita, & ad concordantiam reducta.

De Quæſtionibus dignitatum Dei arboris diuinalis.

VTrum ſit Deus? Solutio. Vade ad flores arboris apoſtolicalis. Vtrum productio ſit in Deo? Solutio. Si in Deo non eſſet productio, omnes ſuæ rationes eſſent ocioſæ in extenſitate infinita, & in infinita duratione. Et vade ad dignitates,& ad flores arboris diuinalis. Vtrum dignitates Dei ſint rationes reales? Solutio. Si dignitates Dei reales non eſſent rationes, eſſet natura diuina in ſe ocioſa. Et vade ad dignitates virtutis. Cum dignitates Dei ſint vnum idem, quomodo poſſunt eſſe plures? Solutio ibidem. Vtrum diuina bonitas ſit maior ratio ad producendum maius bonum, quam minus? Solutio. Magnitudo & maioritas concordantiam habent, & paruitas & minoritas. Rationes Dei quare ſunt? Solutio. Vade ad dignitates virtutis. Vtrum in Deo aliqua ratio maior ſit quam alia? Solutio. Nulla minoritas eſt infinita. Et vade ad dignitates virtutis. Vtrum Deus in ſeipſo poſſit eſſe ocioſus? Solutio. Nulla ratio diuina priuari poteſt. Vtrum Deus bonitatem poſſit acquirere? Solutio. Bonitas infinita multiplicari non poteſt, veruntamen bonitatem creatam acquirere poteſt per incarnationem participatam. Vtrum diuinæ rationes ſint creatiuæ? Solutio. Sicut & multo melius homo ſentit ratione videndi,audiendi, & ſic de aliis ſenſibus,eſt Deus creator per ſuas rationes: & ſicut homo ſentit per naturam ſuorum ſenſuum, eſt Deus creans per naturam ſuarum rationum.

De Quæſtionibus radicum arboris exemplificalis

QVare milites in bello ſe ponunt ad mortem ad defendendum Regem eorum Dominum? Solutio. Vade ad primum paragraphũ radicũ arboris exemplificalis,in quo per ſimilitudinem ſolutio huius quæſtionis ſignificatur. Quare homines guloſi carnes nolunt diuidere in menſa? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Heremita à Deo quæſiuit, poſtquam ipſum tantum diligebat, quare ei tot tribulationes dabat? Et quare ita fortiter

titer ipſum tentare permittebat? Solutio ibidem ad tertium paragr. Quare homines auari priuſquam alij moriuntur? Solutio ibidem ad quartum paragr. Quare Deus non exaudit peccatores, quotiens ipſum rogant? Solutio. Vade ad quintum paragr. virtutis. Quod eſt maius placitum, aut dare aut accipere? Solutio. Vade ad ſextum paragr. virtutis. Quare Deus dat tribulationes & paſſiones hominibus peccatoribus? Solutio. Vade ad ſeptimum paragr. virtutis. Quare eſt iudex iniuſtus? Solutio. Vade ad octauum paragraph. Quomodo incipit inimicitia? Solutio. Vade ad nonum paragr. virtutis. Quomodo cognoſcuntur falſitates hominum? Solutio ibidem ad decimum paragraph. Quomodo homines ſe defendere poſſunt à deceptione? Ibidem ad vndecimum paragra. Quomodo debet homo reſpondere ſuo inimico, cum eum vult decipere? Solutio ibidem ad duodecimum paragraph Quare homines naturalem habent appetitum ad viuendum in hac præſenti vita, cum ita ſit, quod alia vita melior ſit quam iſta? Solutio ibidem ad decimumtertium paragraph. Quare ſunt tentationes, & quare homines in hac vita quietem habere non poſſunt? Solutio ibidem ad decimũquartum paragraph. Quomodo homines ſuos pueros nutrire debeant? Solutio ibidem ad decimumquintum paragr. Princeps quomodo debet eſſe familiaris cum ſuis ſubditis? Solutio ibidem ad decimumſextum paragr. Publica vtilitas quare habet ita paucos ſeruitores? Solutio ibidem ad decimumſeptimum paragr. Quomodo cognoſcitur timor hominum? Solutio ibidem ad decimumoctauum paragr. Data eſt doctrina quomodo quæſtiones morales de exemplis radicum arboris exëplificalis trahi poſſunt, ratione cuius doctrinæ homo poterit ex ipſis exemplis trahere quæſtiones, quas homo facere poteſt ex radicibus arborum vegetalis, ſenſualis, & cæterarum.

De Quæſtionibus truncorum. Et primò de trunco arboris elementalis.

VTrum prima materia ſtet & participet cum prima forma generali? Solutio. Vade ad truncum arboris elementalis. Hyle de quo eſt? Solutio ibidem. Formæ naturales & productibiles quomodo ſunt in potentia, de qua ſunt? Solutio ibidem. Vtrum chaos vniuerſale ſit corpus? Solutio ibidem. Vtrum ante formam & materiam ex quibus eſt ſubſtantia corporalis, ſint alia prima principia ex quorum eſſentiis ſint forma & materia, de quibus eſt ipſa ſubſtantia corporalis? Solutio ibidem. Quomodo plura vnum ens generale multiplicant? Solutio ibidem. Quare chaos generale non eſt ſenſibile? Solutio ibidem. Res ſecundariæ quomodo ſunt de primis? Solutio ibidem. Species quomodo ex generalibus deriuantur? Solutio ibidem. Vtrum ſit vna generalis quantitas, ex cuius eſſentia ſint plures quantitates ſpecificæ? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus trunci arboris vegetalis.

VTrum eſſentia pomi ſit eſſentia quatuor elementorum? Solutio. Vade ad truncum arboris vegetalis. Vtrum viſibilitas pomi ſit ex viſibilitate lapidis? Solutio. Lapis & pomum in genere participant. Et vade

vade ad truncum virtutis. Quare animal pomum & eius eſſentiã videre non poteſt? Solutio ibidem. Vtrum in trunco pomi & pruni ſit truncus elementalis? Solutio. Duæ humiditates pomi & pruni ſunt ex vna humiditate generali, quæ non poſſet eſſe ſiue ſubiecto generali. Quare truncus arboris elementalis non occupat locum pomi? Solutio. Nullum principium occupat medium veniendo ad finem ſuum. Vtrum liquor fici ſit de eſſentia ignis? Solutio Liquor fici eſt de quatuor qualitatibus generalibus qualificatus,& nulla propria qualitas ſuum proprium ſubiectũ dimittit. Pomus Martini vbi erat,antequam eſſet? Solutio Idea capræ erat cauſa ſuæ productionis, in qua idea fuit capra antequam eſſet, & iſtud exemplum eſt mathematicum. Eſſentia trunci elementalis quomodo ſignificatur in eſſentia pomi? Solutio. Vade ad truncum virtutis. Vtrum inter viſibilitatem & viſum ſit differentia. Solutio. Nulla forma abſtracta eſt viſa. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum viſibilitas trunci elementalis ſit intra pomum aut extra? Solutio. Figura claui eſt extra eſſentiam ferri. Vtrum truncus elementalis ſit materia,ex qua truncus pomi viuit? Solutio Nullum humidum radicale ſine humido nutrimentali viuere poteſt.

De Quæſtionibus trunci arboris ſenſualis.

VTrum ſenſitiua ſit ex elementatiua,& ex vegetatiua, & non ex ſeipſa? Solutio. Si animal poſſet eſſe ſimpliciter ex elementatiua & vegetatiua,equus & pomum poſſent eſſe in eadem ſpecie. Et vade ad truncum arboris ſenſualis. Figuræ trunci elementalis & vegetalis quales ſunt in ſenſuali? Solutio ibidem. Vtrum truncus ſenſualis viuat ex trunco elementali & vegetali? Solutio. In lampade flamma viuit ex oleo. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum color ſanguinis ſit ex colore arboris vegetalis? Solutio. Olea inſerta in oleaſtro non eſt ex oleaſtro. Vtrum color ſanguinis ſit potentialiter in lapide & in pomo? Solutio. Color generalis eſt vbique, ſed ſpecialis in omnibus corporibus non eſt. Quare nullus ſenſus ſeipſum ſentire poteſt? Solutio. Quia ſenſibilitas in abſtracto conſiſtit,non poteſt attingi niſi in figura,ſicut figura coloris, quæ in colorato per videre ſentitur. Vtrum aliquis ſenſus ſubſtantiam attingat? Solutio. Si ſenſus intra attingeret,& non extra, figura ſubſtãtiæ ſuum obiectum non eſſet. Vtrum truncus ſenſualis cum tangitur, per rationes reſpondet aut per naturam? Solutio. Dormiebat natura, cuius rationes ipſam euigilauerunt, vt ocioſa non eſſet. Cum ſenſus tangat,vtrum tangat per ſuas rationes, aut per ſuam naturam? Solutio. Totum mouet ſuas partes,vt moueat ſeipſum. Vtrum potentia ſenſitiua ſit ſubſtantialis aut accidentalis? Solutio. Vade ad truncum virtutis.

De quæſtionibus trunci arboris imaginalis.

VTrum truncus arboris imaginalis ſit ita confuſus ſicut truncus ſenſualis? Solutio. Illa ſubſtantia magis eſt confuſa, in qua differentia minus habet de entitate. Quare imaginatio ſubſtantias ſpirituales non attingit? Solutio. Si aliqua ſubſtantia ſpiritualis tangi poſſet, imaginatio ipſam poſſet imaginari. Vtrum imaginatio

natio habeat deliberationem? Solutio. Si imaginatio deliberationem haberet, reſpondere poſſet, antequam tacta eſſet. Vtrum imago, quæ imminet in ſpeculo, ſit de eſſentia imaginationis? Solutio. Vade ad truncum arboris imaginalis. Vtrum imaginatio realem imaginabilitatem attingat aut figuram illius? Solutio. Sicut faber artificialiter nouam figuram claui trahit de ferro, ita imaginatio naturaliter trahit nouam figuram de imaginabilitate reali. Quare homo, qui nouam figuram ſuæ faciei vidit in ſpeculo, ipſam ita bene imaginari non poterit, ſicut figuram nouam faciei alterius hominis, quam vidit? Solutio. Quanto imago ſe elongat à ſubiecto obiecti proprij in appropriato, tanto magis eſt confuſa. Et in hoc paſſu multum de Philoſophia habetur, quæ multiplicari poſſet ſecundum proceſſum huius ſcientiæ. Vtrum imaginatio ſit ex reali ſimilitudine, aut ex fantaſtica? Solutio. Si imaginatio ex ſimilitudinibus realibus non eſſet, nulla ſubſtantia per ſeipſam imaginabilis eſſet. Cum equus non ſit ex intelligibilitate, quare eſt intelligibilis? Solutio. Sicut intellectus cum oculis attingit colorem, ex quo fantaſticam trahit intelligibilitatem, ita trahit cum imaginatione ex equo fantaſticam intelligibilitatem. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum truncus arboris imaginalis cum diſſimilitudine ſuæ naturæ tangi poſſit? Solutio. Nullus calor cum frigiditate ſentitur. Vtrum imaginatio ſit ita habitus ſimilitudinũ, ſicut color ſubſtantiarum coloratarum? Solutio. Si imaginationes ſubſtãtiale nõ eſſet, foret ſimilitudo fontis abſens ab animali, quod in ipſo portauit; in accidente tantummodo ſuſtentato. Et vade ad truncum, vt ſupra.

De Quæſtionibus trunci arboris humanalis.

NAturę hominis quomodo ſibi inuicem reſpondent? Solutio. Vade ad truncum arboris humanalis. Vtrum in homine ſit vna ſubſtantia aut plures? Solutio ibidem. Vtrum anima tangi poſſit? Solutio ibidem. Vtrum homo ſit ſenſibilis? Solutio. Sentit homo bonitatem vini in cipho: ſed non totam bonitatem vini in dolio. Vtrum homo cum vna ſcientia ſe habere poſſit ad truncum humanalẽ? Solutio. In flamma ignis conuertitur ſpecies olei in ignem, qui ardet in lampade. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum anima rationalis ſit per totum corpus? Solutio ibidem. Vtrum anima rationalis ſit in capillis hominis? Solutio. Si anima rationalis foret in capillis hominis, ſentirent capilli in eorum ſummitate. Vtrum homo qui manum perdit aut pedem, perdat aliquam partem animæ rationalis? Solutio. Nulla ſubſtantia ſpiritualis habet longas, amplas, aut profundas menſuras. Homo quare moritur? Solutio. Rumpitur ampulla, & exit vinum ex ipſa. Anima quomodo mouet corpus? Solutio. Primæ intentiones mouent ſecundas. Et vade ad truncum virtutis.

De Quæſtionibus trunci arboris moralis virtuoſæ.

MOralitas quid eſt? Solutio. Vade ad truncum arboris moralis. Moralitas quomodo durat? Solutio ibidem. Vna moralitas quomodo eſt contra aliam? Solutio. Qualibet pars arboris moralis ſuum proprium obiectum habet, aut ſuum appropriatũ. Et

vade ad truncum, vt ſupra. Vtrum moralitates ſint habitus naturales? Solutio. Boni habitus morales ſunt naturales in fine hominis per diſpoſitionem, & ſunt in principio & medio artificiales per deliberationem & electionem. Vtrum vna moralitas poſſit eſſe ex contrariis? Solutio. Impoſſibile eſt, quod virtus & vitium ad vnum finem ſe habeant. Vtrum moralitas ſit ſenſibilis? Solutio. Si moralitas ſenſibilis eſſet, oporteret quod eſſet naturalis. Vtrum in homine æquales moralitates poſſint eſſe? Solutio. Propter ſimilitudinem æqualitatis quæ eſt in trunco morali, ſunt moralitates diſpoſitæ, quod ſint æquales: ſed quia in trunco ſunt ſimilitudines maioritatis & minoritatis, non eſt æqualitas moralitatum in potentia. Vtrum vna moralitas ſit ex alia? Solutio. Ex maioribus moralitatibus minores deriuantur. Vtrum vna bona moralitas aliam occupet bonam moralitatem? Solutio. In tactu ſimplici omnes rationes habituum nō recipiuntur. Vtrum moralitas ſit imaginabilis? Solutio. Nulla imaginatio ſupra ſeipſam attingit.

De Quæſtionibus trunci arboris moralis vitioſæ.

DIſpoſitio vitiorum de quo eſt? Solutio. Moralitas vitioſa eſt ex diſpoſita priuatione. Vitium quomodo incipit? Solutio. Cum virtuoſus incipit eſſe ocioſus, incipit moralitas vitioſa. Vitium de quo viuit? Solutio. Ex priuatione ſpeciei olei flāma ignis in lampade viuit. Peccatum quomodo multiplicatur? Solutio. Vade ad truncum vitioſum arboris moralis. Peccatum quomodo priuari poteſt? Solutio. Agens qui mouet formā & materiam ad finem propter quem eſt, in illo motu culpam non habet. Vtrum truncus vitioſus ſit ex partibus naturalibus? Solutio. Sicut lapis quem aſinus portat habet naturaliter appetitum deſcendendi ad terram: ita mundus ſi Deus ipſum non ſuſtineret, in nihilum tenderet & rediret. Vtrum peccatum habeat aliquam poteſtatem? Solutio. Vitioſa conſuetudo & virtutis priuatio eſt poteſtas peccati. Vtrum in trunco vitioſo ſit electio boni & mali? Solutio. Impoſſibile eſt, quod truncus virtuoſus & truncus vitioſus in eodem tempore ſint in vno homine. Vtrum trūcus vitioſus ſit ex plenis partibus? Solutio. Nulla pars eſt plena, quæ eſt contra finem. Cum vitium ſit ex virtute priuatū, quare eſt in obiecto reali & naturali ſuſtentatum? Solutio. Ex diſpoſitione priuationis virtutis, & potentiæ virtutis ſentit homo ſe liberum ad eligendum bonum aut malum.

De Quæſtionibus trunci arboris Imperialis.

BOnus Princeps quare habet maius meritum, quam alius homo? Solutio. Ille homo qui plus habet de bono, magis à malo eſt remotus, quam alius homo. Vtrum Princeps debeat ſuo conſanguineo ex deliciis citius parcere, quàm alij? Solutio. Difficile eſt, quod parens Principis ſit humilis. Vtrum intellectus plus pertineat ad iuſtitiam, quam voluntas? Solutio. Nullus intellectus itacito currere poteſt, ſicut voluntas. Quare Princeps filium ſuum primogenitum facit heredem? Solutio. Ille qui prius eſt ad principium, eſt propinquior fini ſecūdum curſum naturalem. Princeps vbi theſaurum ſuum tenet? Solutio.

Theſau..

Theſaurus Principis eſt in ſuo enſe, & in voluntate gentium. Princeps quare habet timorem? Solutio. Nullus homo tot habet inimicos, ſicut Princeps. Princeps quare plus honorem, quam denarios diligit? Solutio. Dominium plurium voluntatum nobilius eſt & fortius, quam multorum denariorum. Princeps quare debet eſſe magis humilis, quam alius homo? Solutio. Humilitas, quæ ad magna & ad minora deſcendit, & in medio æqualia inuenit, in illo homine eſt, qui eſt magis ſubditus. Quare Principi pertinet maior legalitas, quam alteri homini? Solutio. In nullo homine eſt ita mala traditio, ſicut in Principe. Princeps quare habet vxorem? Solutio. Propter amorem quem Princeps habet ſuo filio diligit ſuum regnum.

De Quæſtionibus trunci arboris Apoſtolicalis.

Apoſtolicus quare debet eſſe Dominus Principis? Solutio. Vade ad truncum arboris apoſtolicalis. Apoſtolicus quare debet habere maiorem concordantiam cum Principe, quam cum alio homine? Solutio. Timor vineam cuſtodit. Quare Princeps pedem Papæ oſculatur? Solutio. In lampade eſt oleum ſupra aquam, quia habet concordantiam cum flamma. Apoſtolicus quare habet ita magnam cathedram? Solutio. Ille homo qui eſt altior, videt magis longè. Apoſtolicus quare habet alba indumenta? Solutio. Apoſtolicus remittit peccata hominum, & aqua albos pannos facit. Apoſtolicus quare non habet vxorem? Solutio. Si Apoſtolicus vxorem haberet, ipſe in terram reſpiceret. Quare eſt imperium? Solutio. Vnus Apoſtolicus & vnus Imperator totum mundum acquirere poſſent. Quare non ſunt plures Apoſtolici? Solutio. Vnus Deus eſt in cœlo, & imago ſuæ vnitatis vna eſt in terra. Quare vitium maius eſt in prælato, quam in alio homine? Solutio. Ille homo qui eſt altius melius videri poteſt, quam alius homo. Quare Papa maiori indiget conſilio, quam alius homo? Solutio. Quanto perſona eſt communior, tanto indiget conſilio generali.

De Quæſtionibus trunci arboris Cæleſtialis.

Vtrum firmamentum habeat animam, & ſi animam habeat, qualis eſt? Solutio. Vade ad truncum arboris cæleſtialis. Firmamentum de quo eſt? Solutio ibidem. Vtrum mobilitas ſit de natura firmamenti? Solutio. Omnis pars rotunda appetit motum. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum lux ſolis deſcendat hîc inferius? Solutio ibidem. Quare in fluminibus eſt minus de aqua in æſtate, quam in hyeme? Solutio. Aqua in hyeme ſeminatur, & in æſtate colligitur. Et homines ieiuni plus habent de ſanguine, quam non ieiuni. Quare in fluminibus eſt plus in hyeme de aqua, quam in Autumno? Solutio. Dolium vino plenum reddit plus de vino, quam dolium quod eſt ſemiplenum. Cum firmamentum ſit ſimpliciter figura circularis, quare influit in inferioribus figuram quadrangularem & triangularem? Solutio. Vade ad truncum virtutis. Quare viget plus de frigiditate in aurora, quam in media nocte? Solutio. Ignis ſolem rogauit, quod iuuaret eum ad trahendum ſuum calorem ex aqua. Et vade ad truncum virtutis. Quomodo ſol plan-

tam multiplicat ? Solutio. Sicut potentia viſiua per quantitatem continuam & diſcretam viſibilitatem ſpeciei multiplicat, ita ſol per quantitatem continuam & diſcretam generabilitatem plantę multiplicat. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum ſol ſuam virtutem ſuperius influat, videlicet ad Martem, ad Iouem, & ad Saturnum, & ad Leonem ? Solutio. Solum centrum eſt finis circuli, vt omnia corporalia propter homines exiſtant.

De Quæſtionibus trunci arboris Angelicalis.

VTrum in angelo eſſentia & ſubſtantia ſint vnum idem ? Solutio. In hoc quod accidens non poteſt eſſe per ſuam eſſentiam, & per ſubſtantiam eſt ſuſtentatum, ſequitur differentia inter ſubſtantiam & eſſentiam. Cum angelus non ſit corpus, nec de natura corporis, quæritur vtrum ſuæ partes poſſint eſſe inuicem, aliæ in aliis mixtæ ? Solutio. Secundum naturam voluntatis amans & amabile ſunt in amare. Et vade ad truncum arboris angelicalis. Vtrum angelus habeat figuram ? Solutio. Si ſubſtantiæ corporales ſentiri poſſent per formam ſuperfluæ forent earum figuræ in natura. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum angelus ſit ex forma & materia ? Solutio. Si nulla bonificabilitas eſſet ex eſſentia bonificantis, nulla bonitas eſſet magna, nec aliquod bonificare. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum angelus habeat aliquam conditionem corporalem ? Solutio. Si angelus aliquam conditionem corporalem haberet, eſſet vacuitas magnitudinis in differentia, quæ eſt inter ſubſtantiam corporalem & ſpiritualem. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum angelus intelligere poſſit ſubſtantias corporales ſine imaginari & ſentire ? Solutio. Adeo fortiter quælibet pars angeli eſt mixta in alia, & coniuncta in trunco angeli, & ita fortiter omnes partes ſe inuicem iuuant, quod ad accipiendum corporalia obiecta non indiget imaginari nec ſentire. Vtrum angelus qui eſt in Oriente poſſit illa intelligere, quæ faciunt homines in Occidente? Solutio. Ita & multo melius angelus ſuum intellectum extendit ad magna & ad parua obiecta ſine cremento & extenſione ſuarum partium, ſicut imaginatio. Et vade ad truncum virtutis. Vtrum plures angeli in vno loco poſſint eſſe ? Solutio. Sicut in trunco angeli poſſunt eſſe ſuæ partes, aliæ in aliis ſine occupatione loci, ita angeli poſſunt eſſe inuicem in vno loco. Poſtquam angeli à longè intelligunt hoc quod homines faciunt, quare de cælo deſcendunt, & ſunt in terra cum hominibus? Solutio. In præſentia angeli recipit anima hominis beneficium, quem cuſtodit. Vtrum ſi vna acus ſubſtantiam angeli pungeret, in ipſo punctum dimitteret, qui circunferentiam haberet ? Solutio. Nulla punctualitas corporalis ſuſtentari poteſt in amare.

De Quæſtionibus trunci arboris æuiternalis.

VTrum in alia vita meritum creſcere poſſit aut diminui ? Solutio. Vade ad truncum arboris æuiternalis. Vtrum Deus parcere poſſit Machometo, qui eſt in inferno ? Solutio ibidem. Vtrum in merito quod in fine colligitur principium & medium remaneant ? Solutio. In hac vita meritum ſuſtentatur in principio, & in medio, & in morte, & in fine. Vtrum ſit aliquod

aliquod meritum ſubſtantiale? Solutio. Si figura cultelli eſſet ex eſſentia ferri, clauus fieri non poſſet ex illo ferro. Æuiternitas in quo ſuſtentatur? Solutio. In menſuris æternitatis, & iuſtitiæ Dei, & in principio mundi æuiternitas ſuſtentatur. In inferno tempus & æuiternitas ſibi inuicem quomodo correſpondent? Solutio. Olea inſerta in oleaſtro in ſuam materiam conuertit materiam, quæ ſibi influitur ex oleaſtro. Vtrum peccatores in inferno intelligant omnes ſuas culpas? Solutio. Intelligibilitas iuſtitiæ Dei magna eſt, & non parua. Vtrum peccatores in inferno ſe inuicem cognoſcant? Solutio. In igne quilibet carbo ſuum calorem in alio multiplicat. Infernus quare eſt? Solutio. Ita Infernus eſt propter priuationem finis, ſicut Paradiſus propter attinctionem & poſſeſſionem finis. Vtrum inter Paradiſum & Infernum ſit medium? Solutio. Impoſſibile eſt, quod ſit mediũ, quod cũ natura principij & finis non participet.

De Quæſtionibus trunci arboris maternalis.

VTrum Domina noſtra ſit in morte hominum, qui in ipſa ſpem habent? Solutio. Inter maternitatem Dominæ noſtræ & finem, qui eſt ſuus filius, eſt valdè magna concordantia. Domina noſtra cum quo peccatoribus reſpondet, qui ipſam rogant? Solutio. Maternitas Dominæ noſtræ fini hominum reſpondet. Homines quare ita ſæpe Dominam noſtram reclamant? Solutio. Pueri qui habent famen flent quando ſuas matres vident. Domina noſtra quare habuit ita magnum dolorem per mortem filij ſui? Solutio. Scit Domina noſtra magnũ dolorem, vt magnam pietatem habeat. Domina noſtra cum quo ſuas oues cuſtodit? Solutio. Cum fine maternitatis Domina noſtra oues ſuas à lupis defendit. Vtrum inter Dominam noſtram & ſuum filium ſit negatio? Solutio. In magnitudine magni amoris & ſapientiæ negatio eſſe non poteſt. Vtrũ Domina noſtra ſit mater peccatoris, qui plus ſeipſum diligit, quam Ieſum Chriſtum Filium ſuum? Solutio. Nulla virtus eſt mater peccati. Vtrum Domina noſtra exaudiat peccatores, qui ſibi iuſtas præces non faciunt? Solutio. Tantum diligit Domina noſtra ſuum filium, quod ſuos inimicos non exaudiat. Vtrum Domina noſtra plus fœminas, quam homines diligat? Solutio. Domina noſtra plus ſimilitudines filij ſui diligit, quam alias ſimilitudines. Cum Domina noſtra ſit ita pia, quare de damnatis pietatem non habet? Solutio. Inter pietatẽ & impietatem concordantia eſſe non poteſt.

De Quæſtionibus trunci arboris Ieſu Chriſti.

VTrum in Ieſu Chriſto ſint duæ perſonæ, videlicet diuina & humana? Solutio. Ieſus Chriſtus eſt vnus, & ſi eſſet in duabus perſonis, non eſſet vnus: quoniam eſſent duæ perſonæ. Et vade ad truncum arboris Chriſtianalis. Vtrum in Ieſu Chriſto ſit vna natura, aut plures? Solutio. Si in Ieſu Chriſto non eſſet niſi vna natura, non eſſet homo per humanam naturam, nec eſſet Deus per diuinam. Vtrum in Domino Ieſu Chriſto ſit vna magnitudo, aut plures? Solutio. Si in Domino Ieſu Chriſto non eſſet niſi vna magnitudo, aut illa magnitudo eſſet infinita, aut finita, aut infinita & finita. Vtrum in Ieſu Chriſto deitas aliquam mutationẽ, aut diminutionẽ

nem accepit. Volutio. Vade ad truncum, vt ſupra. Vtrum Ieſus Chriſtus compoſitus ſit ex natura diuina & humana? Solutio ibidem. Vtrum in Domino Ieſu Chriſto natura diuina & humana in tertium numerum tranſierint? Solutio ibidem. Filius Dei quare non fuit in pluribus hominibus incarnatus? Solutio. Impoſſibile eſt, quod filius Dei cum pluribus hominibus vna perſona poſſit eſſe. Quare filius Dei naturam angelicam non aſſumpſit? Solutio. Impoſſibile eſt, quod filius Dei in natura angeli cum omnibus creaturis poſſet participare. Vtrum natura humana Ieſu Chriſti à diuina natura recedere poſſit? Solutio. Sicut humana natura ſuam deificationem non elegit, ita ſeparationem à deitate eligere non poteſt. Quale nomen eſt maius? Solutio. Qui Chriſtum nominat, de omnibus rebus loquitur.

De Quæſtionibus trunci arboris diuinalis.

Vtrum in Deo eſſentia & ſubſtantia ſint vnum idem? Solutio. Vade ad truncum arboris diuinalis. Vtrum in Deo eſſentia & eſſe ſint vnum idẽ numero? Solutio. Eſſe & non eſſe ſunt contraria, & ſi in eſſentia nõ eſſet eſſe, non foret per ſeipſam à non eſſe remota: & in hoc paſſu cognoſcitur, quod in creaturis eſt differentia inter eſſentiam & eſſe, vt eſſentia ſit prope nõ eſſe, de quo ꝓducta eſt in eſſe: quoniam ſi ipſa & eſſe vnum idem eſſent, per ſeipſam eſſet à non eſſe remota, & foret æterna, nec poſſet eſſe in priuatione: & quia eſſe ſine eſſentia non poteſt eſſe propter dependentiam, quã habet eſſẽtia à nõ eſſe, habet eſſe inclinationẽ ad nõ eſſe, de quo p creationẽ eſt productum. Et iſte paſſus eſt principium generale ad cognoſcendum plures particulares veritates. Vtrum ſubſtantia Dei, quæ eſt ex ſuis rationibus, tranſeat in tertium numerum? Solutio. Vade ad truncum virtutis. Subſtantia Dei quomodo reſpondet tunc, cum tangitur? Solutio ibidem. Vtrum bonitas Dei ſit generatiua. Solutio ibidem. Vtrum ſubſtantia Dei ſit compoſita? Solutio ibidem. Vtrum Deus ſeipſum annihilare poſſit? Solutio ibidem. Impoſſibile eſt, quod æternitas poſſit priuari. Vtrum Deus poſſit annihilare mundum? Solutio. Contra diuinam voluntatem diuina poteſtas nullam habet poſſibilitatem. Vtrum Deus contradictionem facere poſſit? Solutio In Deo nulla eſt negatio. Vtrum Deus peccatum creare poſſit? Solutio. Vade ad truncum vt ſupra, & reſpice diuinam ſubſtantiam, quomodo reſpondet tunc, cum tangitur, vt ita loquar.

De Quæſtionibus trunci arboris exemplificalis. Et primò de elementali.

Quare dicitur omne nimiũ eſt malum? Solutio. Vade ad primum paragr. trunci arboris exemplificalis & elementalis, in quo reſponſio ſignificatur. Inuidia quomodo incipit? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Vtrum ignis valeat plus, quam aqua in omnibus rebus? Solutio ibidem ad tertium parag. Prima principia laudis & infamiæ qualia ſunt? Solutio ibidem ad quartum paragr. Triſtitia quomodo incipit? Solutio ibidem ad quintum paragr. Quale valet plus aut pulchritudo aut vtilitas? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Preces quomodo ſunt exaudibiles?

d.biles? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Reprehenſio quomodo incipit? Solutio ibidem ad octauum. paragr. Inimicitia quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad nonum paragr. Inuidia quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad decimum paragr. Mala voluntas quomodo incipit? Solutio ibidem ad vndecimum paragr. Ira quomodo multiplicatur? Solutio ibidem ad duodecimum paragr. Famulus quare fatigatur in ſeruiendo Domino ſuo? Solutio ibidem ad decimumtertium paragr. Falſitas hominis quomodo cognoſcitur? Solutio ibidē ad decimumquartum. paragr. Homines quare conſilio indigent? Solutio ibidem ad decimumquintum paragr. Quomodo debet reſponderi homini qui minatur? Solutio ibidem ad decimumſextum. paragr. Cum homo gibboſus ſe commendat, quomodo ei debeat reſponderi? Solutio ibidem ad decimumſextum paragr. Homines quomodo ſibi inuicem timorem faciunt? Solutio ibidem ad decimumoctauum parag. Quare fundus cacabi in quo oleum bullit non eſt ita calidus ſicut oleum, cum ita ſit quod cum flamma participat. Solutio ibidem ad decimumnonum paragr Homines quare ſunt magis humiles in terra extranea, quam in eorum terra propria? Solutio ibidem ad vigeſimum paragr. Homines quare ſibi inuicem dicunt opprobria? Solutio ibidem ad vigeſimumprimum paragr. Prima & ſecunda intentio in quo habent differentiam? Solutio ibidem ad vigeſimumſecundum paragr. Aqua quomodo eſt materia ignis? Solutio ibidem ad vigeſimumtertium paragr. Quare quidam homines alios vili pēdunt? Solutio ibidem ad vigeſimumquartum paragr. Mors quare propinquior eſt porco pingui, quam macilento? Solutio ibidem ad vigeſimumquintum paragr. Homines diuites quare ſunt pigri? Solutio ibidem ad vigeſimumſextum paragr. Homines auari quare ſunt ſuperbi? Solutio ibidem ad vigeſimumſeptimum paragraph. Rex fatuus quare eſt ſubditus alicuius vilis hominis? Solutio ibidem ad vigeſimumoctauum paragraph. Homines quare plus laborant ad habēdum honorem, quam ad habendum ſanitatem? Solutio ibidem ad vigeſimumnonum paragraph. Gentes quare diligunt vanam gloriam? Solutio ibidem ad trigeſimum paragraph. Cum Rex magis quam alius ſit ſubditus, quare eſt ſuperbus? Solutio ibidem ad trigeſimumprimum paragraph. Homines diuites quare pauperes vili pendunt. Solutio ibidem ad trigeſimumſecundum paragraph. Seruitus quare eſt ſuperba? Solutio ibidem ad trigeſimumtertium paragraph. Materia quare magis ſuperba eſt, quam forma? Solutio, ibidem ad, trigeſſimumquartum. paragraph. Ignis quare eſt ipſi ſentire propinquior, quam aqua? Solutio ibidem ad trigeſimumquintum paragraph. Ruſticus quare eſt Rex in ſua domo? Solutio ibidem ad trigeſimumſextum paragraph. Homo peccator quare eſt ſuperbus de ſuo vitio? Solutio ibidem ad trigeſimumſeptimum paragraph. Maritus & ſua vxor quare habent rixam? Solutio, ibidem ad trigeſſimumoctauum paragraph. Cum nox ſit ex aqua, quare ignis de nocte eſt ſuperbus? Solutio ibidem ad trigeſimumnonum paragraph. Reprehenſio quare eſt periculoſa? Solutio ibidem ad quadrageſimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris vegetalis.

VIrtus quare nobilior eſt in fine, quam in principio? Solutio. Vade ad primum paragraph. trunci antedicti. Vxor fabri, quæ ſuam faciem depingit, quare manus ſui mariti deridet, quæ ſunt nigræ? Solutio ibidē ad ſecundum paragraphum. Vinum quod voluntatem hilarem facit, quare intellectum hominis facit plorare? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Humilitas quomodo homines ſuperbos reprehendit? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Fabæ quare non deſiderant naturam habere cinamomi? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Mercator quare deridet ruſticum patrem ſuum? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Cum ex maiori honore poſſit homo cadere in maius dedecus, quare homines plus maiorem honorem diligunt, quam minorem? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Albedo argenti quare nigredinem ferri deridet? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Ruſticus quare Regem qui quieſcit, reprehendit? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Superbia quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad decimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum arboris ſenſualis.

QVare Rex portat enſem? Solutio. Vade ad primum paragraph. prouerbiorū trūci arboris ſēſualis. Quare ambę manus ſunt amicę? Solutio ibidem paragr. ſecundo. Superbus quare non vult ſocium? Solutio ibidē paragr. tertio. Homo fatuus quare vult amari? Solutio ibidem paragr. quarto. Homo ſubditus quare diligit quietem? Solutio ibidem ad quintum paragr. Dominus quare pietatem de ſubditis ſuis non habet. Solutio ibidem ad ſextum paragr. Homo luxurioſus quare in manu ſua portabat florem lilij? Solutio ibidem paragr. ſeptimo. Leo quare habet timorem de homine? Solutio ibidem paragraph. octauo. Bonum conſilium quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad nonum paragr. Canis & lupus qui ſunt ſimiles, quare ſe inuicem odiunt? Solutio ibidem ad decimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris imaginalis.

SVcceſſio peccati, quomodo eſt in homine? Solutio. Vade ad primum paragr. prouerbiorū trunci arboris imaginalis. Suſpicio quomodo incipit? Solutio ibidem paragr. ſecundo. Homo qui vult tradere Regem, quare habet timorem? Solutio ibidem ad tertium paragr. Homines quomodo luxuriam abhorrent? Solutio ibidem ad quartum paragr. Honor quomodo durat? Solutio ibidē paragr. quinto. Homo falſus quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Quare fit honor militi? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Fœminæ quare habent maiorem verecundiam, quam homines? Soluto ibidem ad octauum paragr. Paruum capucinum à magno capucino quæſiuit, in quo loco ſtabat hypocriſis? Soluitio ibidem nono paragr. Homo piger quare eſt macer? Solutio ibidem ad decimum paragr.

De

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris humanalis.

Peccatum luxuriæ quare propinquius eſt animæ, quam corpori? Solutio. Vade ad primum paragr. prouerbiorum trunci arboris humanalis. Homo qui alium reprehendit, quare ſeipſum excuſat, cum reprehendit? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Corpus quomodo eſt occaſio peccati? Solutio ibidem ad tertium paragr. Fur cum ſuſpenditur, quare ſuum patrem & matrem blaſphemat? Solutio ibidem paragr. quarto. Poſtquam voluntas non ſentit, quare per ſentire habet culpam? Solutio ibidem ad quintum paragr. Coruus quare cornicem, quæ eſt nigra, deridet? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Lupi quare oues comedunt? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Fœminæ quare maiorem timorem habent, quam homines? Solutio ibidē paragr. octauo. Aſinus qui clamabat, quare philomelā deriſit, quæ cantauit? Solutio ibidem ad nonum paragr. Homo diſcretus quare pœnam habet, quando cum homine indiſcreto participat? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris moralis.

Quæſitum fuit à peccato, quis erat ſuus pater? Solutio. Vade ad primum paragr. prouerbiorum trunci arboris moralis. Quare ſunt tot mali homines? Solutio ibidem paragraph. ſecundo. Finis peccati qualis eſt. Solutio ibidem ad tertium paragr. Quæſitum fuit à peccato, vbi ſtabat: Solutio ibidem ad quartum paragr. Quæſitum fuit à libero arbitrio, vtrum erat propter peccatum? Solutio ibidem ad quintum paragr. Conſcientia ab homine peccatore quæſiuit, quare ipſam non diligebat? Solutio ibidem paragraph. ſexto. Quæſitum fuit à peccato, quare malum de ſole dicebat? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Vtrum vitius pœnam habere poſſit? Solutio ibidem ad octauum paragr. Quæſitum fuit ab annulo Regis, quantum valebat? Solutio ibidem ad nonum paragr. Quæſitum fuit à peccato, quare plus diuites quam pauperes diligebat? Solutio. Diuitiæ hominis auari & ocioſitas ſocietatem inuicem contraxerunt. Et vade ad decimum paragr. trunci virtutis.

De Quæſtionibus prouerbiorum trūci arboris imperialis.

Ocioſitas à bonitate quæſiuit, quare plorabat? Solutio. Vade ad primum paragr. trunci antedicti. Quæſitum fuit à magnitudine, ocioſitas vbi ſtabat? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Quæſiuit fuit ab homine ocioſo, quare minus quam alius homo viuebat? Solutio ibidem ad tertium paragr. Quæſitum fuit à malitia, quis ſuus filius maior vocabatur? Solutio ibidem ad quartum paragr. Heremita à ciuitate quæſiuit, quare plorabat? Solutio ibidem paragr. quinto. Quæſiuit heremita à ciuitate, de quo erat populata? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate, de quo erat ſua corona? Solutio ibidem paragr. ſeptimo. Quæſiuit heremita à ciuitate, quare perdiderat verecundiam? Solutio ibidem ad octauum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate, de quo erant meſſes ſuæ? Solutio ibidem ad nonum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate, quare ibat de

nocte ? Solutio ibidem ad decimum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate, quare concordantiam non habebat cum bonitate ? Solutio ibidem ad vndecimum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate de quo erat induta ? Solutio ibidem ad duodecimum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate,quis ſibi viam oſtendit, quando ibat in peregrinatione ? Solutio ibidem ad decimumtertium paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate,vbi erat hoſpitium Regis. Solutio ibidem ad decimumquartum paragr. Quæſiuit heremita à ciuitate, quis ipſam ſpoliauit?Solutio ibidem ad paragr. decimumquintum. Heremita à ciuitate quæſiuit, qualis eſt plus ſapida comeſtio ? Solutio ibidem ad decimumſextum paragr. Heremita à ciuitate quæſiuit, vbi erat ſuus fons? Solutio ibidem ad decimumſeptimum paragr. Heremita à ciuitate quæſiuit, quis ipſam inhonorauit ? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum trũci arboris apoſtolicalis.

HEremita à voluntate quæſiuit, quare plorabat ? Solutio. Vade ad primum paragr. trunci ſupradicti. Heremita à magnitudine quæſiuit, quò ibat? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit,de quo viuebat? Solutio ibidem ad tertium paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, quod ſignum in ſuo vexillo faciebat ? Solutio ibidem ad quartum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit,vtrum ſciebat quæ erat conſcientia? Solutio ibidem ad paragr. quintum. Heremita ab Eccleſia quæſiuit,vtrum ſuus equus bene currebat? Solutio ibidem paragr. ſexto. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, vtrum ſuus ſplendor erat per totum mundum? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, an erat infirma ? Solutio ibidem paragr. octauo. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, quis eam à malis hominibus cuſtodiebat ? Solutio ibidem ad nonum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, quis eam ſpoliat ? Solutio ibidem ad decimum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit,de quo erat ſuus lectus? Solutio ibidem ad vndecimum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, an timorem habebat ? Solutio ibidem ad duodecimũm paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit,ſupra quid ædificata erat ? Solutio ibidem ad decimumtertium paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, quales nuncios ſibi ſuus ſponſus tranſmiſit ? Solutio ibidem ad decimumquartum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, per quem plus erat inhonorata ? Solutio ibidem ad decimumquintum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, de quo erat ſua corona? Solutio ibidem ad decimumſextum paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, quales erant ſui conſiliarij? Solutio ibidem ad decimumſeptimũm paragr. Heremita ab Eccleſia quæſiuit, in quo erat ſua maior bonitas?Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorũ trunci arboris cæleſtialis.

QVæſitum fuit à bono Rege,quomodo ſui conſiliarij vocabantur? Solutio. Vade ad primum paragraph. trunci antedicti. Quæſitum fuit ab enſe Regis, vnde veniebat, & quò ibat?Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Quæſiuit heremita ab electione, quare plus in ſecundo motu quam in primo eſſe diligebat? Solutio ibidem

dem ad tertium paragr. Quæſiuit heremita à prædicatore, ſi tanta bona exempla dabat hominibus cum manibus ſicut cum lingua? Solutio ibidem ad quartum paragr. Quæſiuit heremita à manibus prælati, vtrum de virtutibus aliquem circulum fecerunt? Solutio ibidem ad quintum paragr. A voluntate prælati quæſiuit heremita quò ibat? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Heremita à firmamento quæſiuit, an dormiebat? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Heremita à ſole quæſiuit, quare erat rotundus? Solutio ibidem ad octauum paragr. Heremita à prælato quæſiuit, quare ſtabat in medio hominum? Solutio ibidem ad nonum paragr. Equus à prælato quæſiuit, qui ſupra ipſum equitabat, quare erat ita ponderoſus? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorũ trunci arboris angelicalis.

HEremita à malo angelo quæſiuit vtrum in aliquo quietem habebat? Solutio. Vade ad primum paragraph. prouerbiorum trunci arboris angelicalis. Heremita quæſiuit à dæmone, de quo erat plenus? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Heremita ab angelo quæſiuit, vtrum cum ſe mouebat de vno loco ad alium, tranſibat per medium? Solutio ibidem ad tertium paragr. Heremita quæſiuit à ſapientia angeli, vtrum erat infirma? Solutio. Reſpondit ſapientia, quod magnitudo veritatis erat ſua mater. Et vade ibidem ad quartum paragr. Heremita quæſiuit, vtrum intellectus & voluntas erant ſuæ alæ? Solutio ibidem ad quintum paragr. Heremita ab angelo quæſiuit, vtrum ſéper erat rotundus? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Heremita ab angelo quæſiuit, quare erat indiuiſibilis? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Heremita ab angelo quæſiuit, vtrum aliquam deliberationem habeat? Solutio. Nulla deliberatio eſt in vltimo fine. Et vade ibidem ad octauum paragr. Heremita à dæmone quæſiuit, vtrum erat liber? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Heremita à bono angelo quæſiuit, vtrum erat liber? Solutio. Inter bonum & malum angelum non eſt aliqua concordantia. Et vade ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorũ trunci arboris æuiternalis.

HEremita à Ieſu Chriſto quæſiuit, quare dixit, quod ille qui non perſeueraret vſque ad finem, damnaretur? Solutio. Vade ad primum paragraph. trunci prouerbiorũ arboris æuiternalis. Heremita quæſiuit ab æuiternitate, de quo erat? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Heremita à ſole quæſiuit, vtrum poſt diem iudicij ſe moueret? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Heremita à motu quæſiuit, vtrum erat de natura infinitatis & æternitatis? Solutio ibidem ad quartũ paragraph. Heremita à mundo quæſiuit, vtrum erat æternus? Solutio ibidem ad quintũ paragraph. Heremita à motu quæſiuit, qualis erat ſuus carcer? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Heremita quæſiuit à iuſtitia Dei, vbi erat ſine pietate? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Heremita ab æuiternitate quæſiuit, quare erat? Solutio ibidem ad octauũ paragraph. Heremita ab æuiternitate quæſiuit, quare gentibus ita magnum timorem faciebat? Solutio ibidem ad nonũ paragraph. Heremita ab æternitate &

æuiternitate quæſiuit: ſi vnquam diuiderent hoc quod acquiſierunt? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris maternalis.

QVare nullus homo de Domina noſtra debeat deſperare? Solutio. Vade ad primum paragr. quæſtionis ſupradictæ. Domina noſtra de quo eſt plena? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Domina noſtra quare eſt ita potens? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Domina noſtra cum quo peccatoribus reſpondet? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Dæmon de quo maiorem habet timorem? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Domina noſtra quid deſiderat? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Heremita à Domina noſtra quæſiuit, quales erant illi, quos ipſa non audiebat? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Domina noſtra quare omnes homines non diligit? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Heremita à Domina noſtra quæſiuit, vtrum pluſquam vnum filium habebat? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Heremita ab apoſtolis quæſiuit, vtrum Domina noſtra ipſorum erat? Solutio ibidem ad decimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris chriſtianalis.

VTrum Deus plus creaturas diligit propter creationem, quam propter incarnationem? Solutio. Vade ad primum paragraph trunci antedicti. Heremita à Ieſu Chriſto quæſiuit, quare moriebatur? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Ieſus Chriſtus quomodo ſe excuſat Dominæ noſtræ, cum non vult veniam dare? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Vtrum aliquo modo poſſit eſſe medium inter Deum & creaturam? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Quare Deus naturam humanam aſſumpſit? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Heremita à Deo quæſiuit, quomodo poteſt habere maiorem poteſtatem, & maiorem amorem ad creaturam? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Heremita à voluntate Dei quæſiuit, qualis erat ſua conſuetudo? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Heremita à Deo quæſiuit, qualis idea eſt maior? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Heremita à Deo quæſiuit, quomodo melius poterat participare cum creatura? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Heremita à Deo quæſiuit: ſi humanam naturam in pluribus hominibus accipere poſſet? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum trunci arboris diuinalis.

HEremita à Deo quæſiuit, quales ſunt ſuæ poſſibilitates & impoſſibilitates? Solutio. Vade ad primum paragraph. trunci antedicti. Heremita à Deo quæſiuit, quomodo erat in ſeipſo? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Vtrum Deus & operatio quam Deus in ſe habet, ſint vnũ idem? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Vtrum Deus ſit infinitus? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Quæſitum fuit à Deo, vtrum poſſit eſſe ocioſus? Solutio ibidem ad quintũ paragraph. Vtrum in Deo ſit ſubſtãtiare? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Quæſitum fuit à Deo vtrum in operationibus, quas habet in ſe, ſit vllum accidens? Solutio ibidem ad

ſeptimum paragraph. Quæſitum fuit à Deo, vtrum poſſet eſſe Dei? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Quæſitum fuit à Deo, vtrum ſua ſubſtantia poſſet eſſe charitas ſine trinitate? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Quæſitum fuit à diuina voluntate, vtrum ſuum amare erat ſubſtantiare? Solutio ibidem vltimum paragraph. Intelligas, quod ſi amare diuinæ voluntatis non eſſet ſubſtantiare, diligeret diuina voluntas ocioſitatem ſuæ ſubſtantiæ. Et ſi tu lector, qui legis has quæſtiones, neſcis ſoluere per paſſus ad quos te tranſmitto, iuues te cum branchis arboris apoſtolicalis, & cum branchis, ramis, & floribus arboris diuinalis.

De Quæſtionibus brancharum. Et primò arboris elementalis.

QVÆSITVM eſt, quare ſunt quatuor elementa, & non plura, neque pauciora? Solutio. Vade ad branchas arboris elementalis. Quare ſunt tres figuræ ex quatuor elementis, & non plures, neque pauciores, videlicet figura circularis, triangularis, & quadrangularis? Solutio ibidem. Vtrum ſiccitas ignis ſit propria qualitas ignis aut appropriata? & hoc idem de calore aëris, & humiditate aquæ, & frigiditate terræ? Solutio. Si ignis eſſet calidus & ſiccus per ſuam naturam, & aër humidus & calidus, & aqua frigida & humida, & terra ſicca & frigida, nullum elementum appetitum haberet eſſendi in alio; ſicut aër qui appetitum non haberet ad recipiendum calorem ignis, poſtquam ipſe eſſet per ſeipſum calidus: etiam appetitum non haberet in generatione & corruptione ſubſtantiarum elementatarum, & poſſent eſſe plura elementa, quam quatuor, quod eſt impoſſibile ſecundum curſum naturalem, & ſecundum quod probatum eſt in branchis arboris elementalis. Vtrum figuræ plantarum ſint naturales, & de generalibus figuris? Solutio. Vade ad branchas, vt ſupra. Plenitudo ſubſtantiæ de quo eſt? Solutio. Complementum ſubſtantiæ elementalis eſt de radicibus & branchis arboris elementalis. Et vade ad eaſdem branchas. Elementa quomodo ſubſtantiam implent elementatam? Solutio. Circulus, quadrangulus, & triangulus ſunt naturalia inſtrumenta, cum quibus elementa de ſeipſis ſubſtantias elementatas implent. Et vade ad branchas virtutis. Quare ſubſtantia elementata non poteſt eſſe vacua? Solutio. In mixtione circuli, trianguli, & quadranguli, qui ſunt figuræ naturales, elementales & corporales, non poteſt eſſe vacuum. Quare vna candela quæ aliam incendit, de ſua flamma aliquid non diminuit? Solutio. Truncus ex ſuis radicibus viuit, & ex trunco branchæ deriuantur, & quædam inuicem cum aliis miſcentur, & elementa compoſita exeunt ex ſimplicibus, & tranſeunt per cādelam, quæ aliam candelam incendit. Cum quatuor elementa ſint ex eiſdem radicibus & ex vno trunco, quare ſunt differentia? Solutio. Vade ad branchas, vt ſupra. Sphæra ignis quare eſt magis ſuperius, quam ſpheræ aliorum elementorum? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus brancharum arboris vegetalis.

VTrum in ortu pomi naſcitur potentia vegetatiua & elementatiua, & vtrum ambæ potentiæ inſimul naſcantur? Solutio. Panis naſcitur in

furno ex farina & aqua, & cum Martinus ipſum comedit, naſcitur elementatiua & vegetatiua ex pane in carne, & corrumpitur ſpecies panis & creſcit caro Martini. Quare branchæ vegetatiuæ ſunt quatuor,& non plures neque pauciores? Solutio. Vade ad branchas arboris vegetalis. Vtrum in pomo appetitiua ex vegetatiua,& appetitiua ex elementatiua vnam tertiam appetitiuam multiplicent, & quod earum ſpecies amittant? Solutio. In priuatione partium eſt totius priuatio Et vade ad branchas, vt ſupra. Vtrum in pomo appetitiua vegetata ſit per humidum radicale, & elementata per humidum nutrimentale? Solutio. Primæ intentiones mouent ſecundas ad earum finem:ſicut in lampade, in qua flamma ignis mouet flammam olei, quæ eſt in potentia ad aliam flammam, quæ ſit in actu. Vtrum in pomo appetitiua vegetata ſit duplex, videlicet quod vna ſit radicalis, & alia nutrimentalis? Solutio. Flamma quæ eſt in lampade, eſt radicalis, & illa quæ exit de oleo,eſt nutrimentalis,& cũ ex illa flamma accenſa ſit vna candela,illa flamma quæ eſt nutrimẽtalis, quæ exit de oleo, tranſit in candelam ad exiſtẽdum flamma radicalis, quæ viuit ex flamma, quæ eſt in cera in potentia, & exit in actu nutrimentalis. Et in hoc paſſu eſt valde pulchra philoſophia. Vtrum in pomo potentia retentiua ſit duplex,videlicet,vtrum illa ſit ex vegetatiua & elementatiua? Solutio. Pomus qui pomum producit in actu, aliud pomum retinet in potentia:ſi tamen elementatiuam nutritiuam retineat,quoniam ſi illa deficiat, pomum quod eſt in potentia retineri non poteſt:ſicut flamma quę eſt in potentia in oleo,quæ perditur,cum oleum deficit flammæ lampadis. In pomo quomodo ſit digeſtio pomi? Solutio. Vade ad branchas virtutis. Pomum quare eſt poroſum? Solutio. Si in pomo pori non eſſent, truncus elementalis per illud tranſire non poſſet,nec digeſtiua digerere vapores,qui intrant in pomo, nec expulſiua pomi aliquid proiicere poſſet,& eſſet ocioſitas in pomo. Et vade ad branchas virtutis. Vtrum in hyeme pomum ſit ocioſum? Solutio. Impoſſibile eſt quod in ſubiecto in quo ſunt differentia, concordantia & contrarietas ſit ocioſitas. Et vade ad branchas virtutis. Heremita quæſiuit à pomo, quomodo creſcebat, & quomodo conſummabatur. Solutio ibidem.

De Quæſtionibus brancharum arboris ſenſualis.

VTrum affatus ſit ſenſus? Solutio. Cum ex affatu maior ſequatur operatio quam ex alio ſenſu,& in homine cum memoria, ſapientia & voluntate maiorem habeat concordantiam, quam aliquis aliorum ſenſuum, ſuus finis foret in minoritate magnitudinis, bonitatis,virtutis & veritatis, & minus de entitate haberet quam aliquis aliorũ ſenſuum, quod eſt impoſſibile: Et vade ad branchas arboris ſenſualis. Quare ſenſus particulares ſunt ſex,& non plures,neque pauciores? Solutio. Sex rectitudines corporis maiorem habent concordantiam cum ſex ſenſibus, quam non haberẽt ſi eſſent plures quam ſex, aut pauciores:ex qua maiori concordantia oportet quod nobilior finis ſequatur. Et vade ad branchas virtutis. Vtrum ſex ſenſus particulares ſint potentiæ ſubſtãtiales vel accidentales? Solutio. Si ſenſus particulares partes ſubſtantiales non eſſent,nulla pars ſubſtantiæ eſſet

eſſet actiua, neque paſſiua in ſentiendo, & finis ſentiendi in accidentibus conſiſteret, non autem in ſubſtantia: & finis ſentiendi maior eſſet in minoritate, & minor in maioritate, cum ita ſit, quod ſubſtantia cum maioritate habet concordantiam, & accidens cum minoritate. Et vade ad branchas virtutis. Vtrum ſenſitiua ſit duplex? videlicet vna ſit illa, q̃ eſt intra ſubſtantiam, ſicut viſibilitas, quæ eſt de eſſentia viſitiuitatis, & quod illa ſit ſubſtantialis, & alia ſit ſenſitiua, quæ ſit accidentalis, quam attingunt ſenſus extra ſubſtantiam: ſicut eſt obiectum viſum coloratum, quod eſt lapis, aut pomum, aut equus, in quibus generalis viſibilitas accidentalis eſt ſeminata? Solutio. Nullus ſenſus extra ſubſtantiam attingit ſecundam figuram, quæ eſt accidentalis. & ſenſus communis eſt intra ſubſtantiã animatam, qui habet ſex riuos ſubſtantiales, vt probatum eſt, in quibus accidentia ſuſtentantur: ſicut in viſibilitate color, & in guſtabilitate ſapor, & ſic de aliis. Et vade ad branchas virtutis. Heremita ab oculis quæſiuit, quomodo videbant, & quomodo in videndo ſpecies multiplicabant, & vtrum viſitiuum ibat ad obiectum viſum, aut è conuerſo, aut vtrum vnum cum alio realiter non participaret, ſed tantummodo per ſimilitudinem? Solutio ibidem. Si aures non eſſent, vtrum ſonus foret in vanum? Solutio. Lapis & lignum, & truncus non ſunt in vna ſpecie cum corpore animato, & vade ad branchas virtutis. Odoratus quomodo eſt aſſituatus in arbore elementali, vegetali & ſenſuali? Solutio. Vna perſicus in pomo inſerta fuit, & in illo pomo inſerta fuit pirus, quæ pira produxit, quæ ſapiunt naturas omnium trium truncorum, & maximè naturam trunci ſuperioris, cum quo ſunt in vna ſpecie. Et vade ad branchas virtutis. Heremita à guſtu quæſiuit, vnde exibat & vnde naſcebatur, & quomodo exibat, & quomodo erat ſua natiuitas? Solutio ibidem. Heremita à tactu quæſiuit, per quam qualitatem, cum tangebat, aut tangebatur, fortius ſentiebat? Solutio ibidẽ. Heremita ab affatu quæſiuit, quare erat nobilior & vtilior ſenſus, quam alij. Solutio ibidem.

De Quæſtionibus brancharum arboris imaginalis.

Vtrum imaginatiua ſit de eſſentia elementatiuę, vegetatiuę, & ſenſitiuæ: aut ſi ſit ita vna pars prima in creatione, ſicut tres arbores de quibus dictum eſt? Solutio. Pes in cinere nihil de ſua eſſentia dimittit, nec imaginatio in ſe ipſa ſe extendit, cum equum imaginatur, nec ſe reſtringit, cum imaginatur aurem equi: quoniã totum quod facit, ex ſimilitudinibus facit nec coacta eſt per tempus, neque per motum. Et vade ad branchas arboris imaginalis. Heremita ab imaginatione quæſiuit, quomodo ſimilitudinem accipiebat à flamma ignis? Solutio ibidem. Heremita ab imaginatione quæſiuit, vtrum ipſa erat ita paſſiua impreſſio actiuæ vegetatiuæ, cum qua eſt coniuncta in animali, ſicut cera quæ eſt paſſiua impreſſio actionis litterarum ſigilli? Solutio ibidem. Vtrum imaginatiua ſimilitudines attingat viſitiuitatis aut viſibilitatis in tempore præſenti, quando fiunt impreſſiones ſimilitudinum actiuarum in paſſiuis? aut vtrum illas ſimilitudines attingat in tempore præterito tráſactis impreſſionibus actiuis? Solutio. Impoſſibile eſt, quod impreſſio quam pes facit in

cinere,

cinere,videri poſſit,dum pes ſtat ſupra illum, & vade ad branchas virtutis. Vtrum imaginatiua ſeminata ſit in ſono tonitrui, aut campanæ, & in voce quam facit lingua, & in nota, quam facit muſicus intra affatum, cuius ſimilitudinem extra in villam tranſiuit? Solutio. Imaginatiuitas, & ſua propria imaginabilitas, quæ eſt de ſua eſſentia,ſunt intra animal? & ſunt de ſua eſſentia,& partes ſubſtantiales, de quibus eſt imaginatio,& imaginabilitas ſoni,tonitrui,campanæ,linguæ, & extenditur & ſuſtentatur in primis tribus arboribus, ex qua imaginabilitate imaginatiua intra attrahit,& multiplicat ſimilitudines, quos colligit in imaginabilitate intra. Et vade ad branchas virtutis. Heremita quæſiuit ab imaginatione, vtrum ipſa odorem pomi imaginabatur in naſo? Solutio. In illo loco in quo ſenſus colligit ſenſibile,faciunt ſenſitiua & imaginatiua maiorem ſocietatem. Et vade ad branchas virtutis. Heremita ab imaginatione quæſiuit, vtrum ſua natura erat fœminina aut maſculina? Solutio. In auibus quæ ex rapina viuunt,eſt natura fœminina maior & & fortior, quam maſculina. Et vade ad ramos guſtus in branchis arboris imaginalis. Heremita ab imaginatiua quæſiuit, cum quo erat tacta,cum imaginabatur calorem ferri calidi,aut frigiditatem aquæ? Solutio. Tangit affatus intra ſe vnam ſimilitudinem cum alia,& exit ſimilitudo illius tactus in villa cum motu in ſono, cuius imaginatiua ſimilitudines attingit, quos affatus tangit in ſeipſo. Et vade ad branchas virtutis. Quare eſt imaginatio? Solutio. Si imaginatio non eſſet, capra timorem de lupo non haberet, nec ſuum filium congnoſceret,nec ad fontem ſciret reduc.

De Quæſtionibus brancharum arboris humanalis corporalium.

QVid eſt homo?Solutio.Homo eſt ens homificans & homificabilis,& qui cum pluribus creaturis participat,quam aliqua alia creatura. Cum bonitas magna ſit per magnitudinem, & magnitudo ſit bona per bonitatem, & aſinus habeat maius corpus, quam homo, quare corpus hominis eſt melius, quam corpus aſini? Solutio. In aſino minoritas, bonitas, ſecunda intentio, & magnitudo habent concordantiam, & in homine maioritas,bonitas, prima intentio, & magnitudo habent concordantiam,idcirco differentia facit eſſe vnam magnitudinem hominis, & aliam magnitudinem aſini,& concordantia concordat in bonitate hominis maioritatem & finem, & concordat in bonitate aſini minoritatē, & illud quod eſt propter finem. Heremita ab homine quæſiuit, quot branchas corporales habebat?Solutio. Vade ad branchas corporales arboris humanalis. Quare homo contractus naſcitur? Solutio. In generatione hominis contracti dormiunt inſtinctus & appetitus naturales,& magnitudo, bonitas, virtus,finis,& concordantia, & vigilant minoritas, contrarietas, principium,& medium. Quare aliquis homo ſex digitos habet in manū? Solutio. In generatione manus quæ habet ſex digitos, dormiebant forma & inſtinctus naturales, & magnitudo & appetitus naturales vigilabant cum principio materiali. In homine brachium ſiniſtrum quare non eſt ita forte ſicut dextrum, cum ita ſit, quod eſt membrum principale, ſit in parte ſiniſtra? Solutio. Baliſta ita magnum ictum non facit in paruo motu, ſicut in

in magno: neque oculi digitos videre poſſunt, qui ipſos tangunt. Corpus hominis quare eſt piloſum? Solutio. Quilibet pilus eſt inſtrumẽtum, cum quo vapor depuratur, qui intrat, & cum quo reſtringitur vapor, qui exit per poros, vt digeſtio plures habeat amicos. Homo quare habet ventrem in medio loco corporis? Solutio. Illa virtus eſt communis, quæ eſt in medio, & pluribus partibus eſt magis abundoſa, quàm illa, quæ eſt in extremis. Homo quare comedit, & bibit? Solutio. Fuſile ferri cum ſuo motu rotam molendini combureret, ſi aqua illud non infrigidaret. Homo quare habet duo brachia & duas tibias? Solutio. Quatuor elementa, & duo brachia, & duæ tibiæ hominis in numero habent concordantiam.

De Quæſtionibus brancharum ſpiritualium arboris humanalis.

VTrum tres potentiæ animæ ſint ſubſtantiales aut accidentales? Solutio. Plus de gloria poteſt capere ſubſtantia, quam accidens, & ex ſubſtantia exit maior virtus, quam ex accidente, & maior finis per ſubſtantiam conſiſtit, quam per accidens, & Deus multo melius eſt diſpoſitus, quod recolatur, intelligatur, & ametur cum maiori bonitate, quam cum minori, & nullum accidens naturaliter eſt ita magnum, ſicut ſubſtantia. Et vade ad branchas ſpirituales arboris humanalis. Quare memoria ſuperior eſt, quam bonitas, magnitudo, duratio, poteſtas, virtus, veritas, & gloria? Solutio. Deus eſt recolibilis, & non per aliquam bonitatem creatam bonificabilis. Et hoc idem de magnitudine, duratione, & cæteris. Memoria de quo eſt? Solutio. Vade ad branchas virtutis. Memoria quare eſt? Solutio ibidem. Cum intellectus humanus ſit vnus, & ſcientiæ ſint plures, vtrum omnes ſcientiæ ſint de intellectu? Solutio. Vade ad tertium paragr. de intellectu in branchis virtutis. Cum intellectus Martini ſit vnum ſimplex principium ſuæ animæ, quæritur vtrum ſe habeat ad conſiderandum vniuerſalia, vel particularia? Solutio ibidem paragr. quarto. Quæſitum fuit ab intellectu, vtrum ipſe eſſet de forma & de materia? Solutio ibidem ad quintum paragr. Quæſitum fuit ab intellectu, qua natura genera, & ſpecies, atque indiuidua conſiderabat? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Ignis, pomum, lapis, & aſinus, ſunt intelligibiles, idcirco quæritur, vtrum illorum intelligibilitas ſit ex eſſentia humani intellectus? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Intellectus quomodo ſpecies multiplicat, & in abſtracto formam conſiderat, quam trahit ex concretis? Solutio ibidem ad octauum paragr. Humanus intellectus quomodo habet paſſionem per corpus? Solutio ibidem ad nonum paragr. Quare quidam homines ſubtiliorem habent intellectum, quam alij? Solutio ibidem ad decimum paragr. Quare intellectus, qui non eſt de natura corporalis motus, ſubtilius in vno tempore intelligit, quam in alio tempore? Solutio ibidem ad vndecimum paragr. Cum intellectus non ſit de natura corporali, quid eſt illud, de quo poteſt eſſe plenus, aut vacuus? Solutio ibidem ad duodecimum paragr. Cum intellectus non ſit omnia, quare totalitates rerum intelligit? & cum ipſe ſit ſua totalitas, quomodo aliquam partem intelligere poteſt? Solutio ibidem ad decimumtertium paragr. Cum intellectus non ſit ſubſtantia augmentabilis, nec conſumpti-

bilis, quomodo extendit ſuam conſiderationem & reſtringit? Solutio ibidem ad decimumquartum paragraph. Cum humanus intellectus primum non habeat neque vltimum corporaliter, quomodo de vno loco in alium ſe mouet, quando per medium tranſit? Solutio ibidem ad decimumquintum paragr. Cum intellectus aliquam naturam corporalem non habeat quomodo ſubſtantias molles & duras attingit? Solutio ibidem ad decimumſextum paragr. Humanus intellectus quomodo vnam ſimilitudinem in aliam conuertit, cum facit tunicam ſuo intelligere ex illis ſimilitudinibus? Solutio ibidem ad decimumſeptimum paragr. Cum intellectus ſit indiuiſibilis, qua natura conſiderat antecedentia & conſequentia rerum & concluſionem illatum? Solutio ibidem ad decimumoctauum paragraph. Cum intellectus non ſit augmentabilis, quomodo vadit & venit augmentabilitas habituum? Solutio ibidem ad decimumnonum paragraphum. Cum intellectus ſit ſubſtantia ſimplex, diſpoſitio & proportio, quomodo ſunt ei formæ appropriatæ? Solutio ibidem ad vigeſimum paragr. Cum intellectus non ſit ſubſtantia diuiſibilis, & ordo ſit ex pluribus rebus, quomodo eſt ordo de ſua conditione? Solutio ibidem ad vigeſimum primum paragr. Cum intellectus ſit ſubſtantia indiuiſibilis, influentia & refluentia quomodo ſunt in illo ſuſtentatæ? Solutio ibidem ad vigeſimum ſecundum paragr. Cum intellectus ſit ſubſtantia indiuiſibilis, ortus & exitus quomodo ſunt formæ in illo ſuſtentatæ? Solutio ibidem ad vigeſimum tertium paragr. Vtrum intelligere ſit ex eſſentia intellectus, cum ita ſit, quod vera poſſit ignorare, & habere opinionem, quod illa ſunt falſa, & quia ipſe non intelligit, in hominibus qui dormiunt? Solutio ibidem ad vigeſimum quartum paragr. Intellectus quomodo ſeipſum intelligit? Solutio ibidem ad vigeſimum quintum paragr. Cum intelligibilitas non ſit de eſſentia pomi, nec viſibilitas pomi ſit de eſſentia ſenſus, & pomum eſt viſibile, quamuis intellectus non eſſet, vtrum pomum eſſet intelligibile, ſuppoſito quod intellectus eſſet in priuatione? Solutio ibidem ad vigeſimum ſextum paragr. Intellectus quomodo attingit vniuerſale cum particulare? Solutio ibidē ad vigeſimūſeptimū par. Heremita ab intellectu quæſiuit, per qualem ſenſum erat melius practicus, & per qualem melius theoricus? Solutio ibidem ad vigeſimum octauum paragr. Vtrum intellectus ſpeculatiuus incipiat prius in ſuis ſimilitudinibus, quam in ſimilitudinibus obiectorum, quæ inquirit? Solutio ibidem ad vigeſimum nonum paragr. Vtrum intellectus ita habeat ſex rectitudines ſpirituales, ſicut corpus corporales? Solutio Rectitudines intellectus naturaliter ſunt intellectiuum, intelligibile, & intelligere. Et vade ad trigeſimum paragr. in branchis antedictis. Cum intellectus non ſit de natura maſculina neque fœminina, quare ſubtilior eſt & fortior in hominibus, quam in mulieribus? Solutio ibidem ad trigeſimum primum paragr. Intellectus & ſenſitiua quomodo habent concordantiam? Solutio ibidem ad trigeſimum ſecundum paragr. Inſtrumenta intellectus ſpeculatiui qualia ſunt? Solutio ibidem ad trigeſimum tertium paragr. Intellectus quomodo ſuum intelligere nutrit ex morali virtute? Solutio ibidem ad trigeſimum quartum paragr. Intellectus quomodo,

do habet impreſſiones actiuas & paſſiuas? Solutio ibidem ad trigeſimum quintum paragr. Vtrum intellectus ſit de aliquibus principiis primis & generalibus? Solutio ibidem ad trigeſimum ſextum paragr. Vtrum ſit vnus intellectus generalis ad omnes? Solutio ibidem ad trigeſimumſeptimum paragraphum. Heremita ab intellectu quæſiuit, vtrum ſuam neceſſitatem in contingentiam conuertebat? Solutio ibidem ad trigeſimumoctauũ paragr. Iacebat intellectus infirmus & quærebatur ab illo, de quo erat ſua infirmitas? Solutio ibidem ad trigeſimumnonum paragr. Vtrum intellectus ſit vita, aut vita ſit pars ipſius? Solutio ibidem paragr. quadrageſimo. Vtrum intellectus conuertat ſimilitudinem coloris in intelligibilitatem, aut vtrum color in ſe habeat naturam intelligibilitatis? Solutio ibidem ad quadrageſimumprimum paragr. Heremita ab intellectu quæſiuit, quare ſomniant homines? Solutio ibidem ad quadrageſimumſecundum parag. Heremita ab intellectu quæſiuit, vtrum libertatem habebat in intelligendo? Solutio ibidem ad quadrageſimumtertium paragr. Intellectus triſtis quare deſiccat oſſa, cum ita ſit, quod ipſe non ſit de ſicca natura? Solutio ibidem ad quadrageſimumquartum paragr. Prudentia intellectus vbi incipit? Solutio ibidem ad quadrageſimumquintum paragr. Vtrum inter eſſentiam intellectus & ſuum eſſe ſit differentia? Solutio ibidẽ ad quadrageſimumſextum paragr. Heremita à voluntate quæſiuit, de quo erat? Solutio. Vade ad quæſtionẽ de volũtate, quæ eſt in brãchiis ſpiritualibus arboris humanalis. Heremita à voluntate quæſiuit cum ipſa non ſit de natura corporali, quare ignem diligit? Solutio ibidem ad ſecundum paragraphum. Heremita à voluntate quæſiuit, quomodo faciebat pœnitentiam? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Heremita à voluntate quæſiuit, quomodo peccabat? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Vtrum imaginatio ſit ſubiectum libertatis? Solutio ibidem ad quintum paragr. Vtrum in anima memoria, intellectus, & voluntas ſint ſecundum ſuam naturam æquales, & vtrum ſecundum rationes in aliquibus operationibus ſint inæquales? Solutio ibidem ad ſextum & ſeptimum paragr.

De Quæſtionibus brancharum arboris moralis.

Et primò de iuſtitia.

Heremita à Iuriſta quæſiuit, quid eſt iuſtitia? Solutio. Vade ad capitulum de iuſtitia in brãnchis arboris moralis. Iuſtitia de quo eſt? Solutio ibidem. Iuſtitia quomodo durat? Solutio ibidem. Iuſtitia quare eſt? Solutio ibidem. Vtrum iuſtitia ſit ex rebus viſibilibus? Solutio ibidem. Iniuria de quo eſt? Solutio ibidem. Iniuria de quo modo eſt? Solutio ibidẽ. Vtrum iuſtitia ſit habitus æqualis intellectui, voluntati, & memoriæ? Solutio ibidem. Suppoſito quod iuſtitia non ſit æqualis habitus omnibus tribus potentiis animæ, vtrum ſua inæqualitas eſſet occaſio iniuriæ? Solutio. Magnitudo & maioritas habent concordantiam cum eſſe, paruitas vero & minoritas cum priuatione. Heremita à iuſtitia quæſiuit, vtrum plures amicos haberet? Solutio. Iuſtitia reſpõdit & dixit, quod pauci ſunt homines,

qui Deum diligunt ſimpliciter propter ſuam bonitatem, magnitudinem, & æternitatem.

De Quæſtionibus prudentiæ.

PRudentia quare eſt? Solutio. Vade ad queſtionem antedictam in brāchis arboris moralis. Heremita à prudentia quæſiuit, vtrum ſimpliciter maiorem haberet concordantiam cum intellectu quam cum voluntate? Solutio. Vna eſt natura, & in differentia rationum ſunt diuerſi modi. Et vade ad capitulum de prudētia. Vtrum homo ſapiens in iudicio prius conſideret intelligere, quam amare. Solutio ibidem. Vtrum prudentia prius artem conſideret, quam naturam? Solutio. Nullus homo accipere poſſet per vim leonem ſilueſtrem. Heremita à Iuriſta quæſiuit, quare plus prudentia vtebatur cum memoria, quam cum intellectu? Solutio. Omnes bonæ cōſuetudines adhuc in mundo non venerunt. Vtrum prudentia maiorem habeat concordantiam cum oculis, quam cum auribus? Solutio. Experiētia eſt ex oculis, & poſitiones ſunt ex auribus. Heremita à prudentia quæſiuit, an prius haberet bonam opinionem, quam malam? Solutio. Prudentia reſpondit & dixit, quod ipſa ſua germana charitas non erat, quæ per plures homines eſt decepta. Heremita à prudentia quæſiuit, quo tempore in menſa maiorem vim habebat? Solutio. Pauci homines ſunt illi, qui dum famem habent & comedunt, memoriam de temperantia habeant. Heremita à prudentia quæſiuit, vtrum fortior erat in maioribus neceſſitatibus? Solutio. Prudentia reſpondit & dixit, quod in illa omnes homines æquales non erant. Heremita quæſiuit à prudentia, ſi ei erat licitum mentiri? Solutio. Prudentia reſpondit & dixit, quod quædam puella de veneno viuebat.

De quæſtionibus fortitudinis.

FOrtitudo quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionē de fortitudine, quæ eſt in branchis arboris moralis. Fortitudo quomodo eſt? Solutio ibidem. Fortitudo de quo eſt plus? Solutio ibidem. Fortitudo quare eſt? Solutio. Fortitudo eſt, vt homines habere poſſint deliberationem ad vtendum ſuis rationibus. Heremita à fortitudine quæſiuit, vtrum maior erat per amorem, quam per timorem? Solutio. In omni virtute eſt amor ante rationes humanas, & timor retro, cum ita ſit, quod timor ſit conſequentia amoris. Heremita à fortitudine quæſiuit, quem plus diligebat, aut intellectum, aut voluntatem? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod intellectus ſibi oſtendit felicitatem & periculum, & voluntas ei conſulebat, quod felicitatem acciperet, & quod de periculo timorem non haberet. Heremita à fortitudine quæſiuit, cum quo bellum vincebat? Solutio. Vade ad quæſtionem virtutis. Heremita à fortitudine quæſiuit, vbi ſtabat? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod ipſa erat in omnibus illis, qui ipſam diligebant. Heremita à fortitudine quæſiuit, quomodo creſcebat? Solutio. Reſpondit fortitudo & dixit, quod ipſa talem habebat naturam ſicut contrarietas, quæ quanto plus tangitur, tanto plus creſcit. Heremita à fortitudine quæſiuit, de quo viuebat? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod ipſa viuebat ex ſimilitudinibus, quas ſibi ſuę germanę dabant ad comedendum.

De Quæſtionibus temperantiæ.

TEmperantia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem de temperentia, quæ eſt in branchis arboris moralis. Quærebatur temperantia, quomodo vocabatur? Solutio. Reſpondit temperantia & dixit, quod ſuum nomen erat ſanitas. Temperantia, dixit heremita, quare medici volunt tibi malum? Solutio. Reſpondit temperantia, quod medici ſibi malum volebant, quia ipſa procurabat quod ipſi eſſent pauperes. A temperantia quærebatur de quo genere erat? Solutio. Reſpondit temperantia, quod iuſtitia & fortitudo ſuæ germanæ erant. Quærebatur à temperantia, de quo viuebat? Solutio. Reſpondit temperantia, quod timor mortis & verecundia ſua cibaria erant. Quærebatur à temperantia, quare plus diligebat ſtare cum Rege, quam cum ruſtico? Solutio. Reſpondit temperantia, quod in illo loco in quo plus lucrari poteſt, & in quo eſt magis neceſſaria ibi ſtabat libentius. Temperantia, dixit heremita, quare habes maiorem timorem de vino, quam de aqua? Solutio. Reſpondit temperantia, quod magnus ſapor ſuam mortem procurabat. Temperantia, dixit heremita, quare es tantum tædioſa? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa erat tædioſa, quia homines ſæpè comedunt & bibunt. Quæſitum fuit à temperantia, ſi timorem habebat? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa timorem habebat omni tempore, quod homines conuiuium faciebant, & de cibariis ſapidis loquebantur. Temperantia, dixit heremita, quare es ita macra? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa erat macra, quia in menſa fortitudo dormiebat, & memoria ipſam non recolebat.

De Quæſtionibus fidei brancharum arboris moralis.

HEremita à quodam religioſo quæſiuit, quid eſt fides? Solutio. Vade ad ramos de fide in branchis arboris moralis. Fides, dixit heremita, quare es? Solutio ibidem. Fides, quare ploras? Solutio. Reſpondit fides, quod ipſa plorabat, quia lupi oues comedunt. Fides, dixit heremita, diligis veritatem? Solutio. Reſpondit fides, quod ipſa erat veritatis ancilla, & in ipſa veritas ſuam poſuit figuram. Fides, dixit heremita, es inſtrumentum intellectus? Solutio. Reſpondit fides, quod ipſa erat ſcutum intellectus, qui ſcindit & occidit cum enſe ſuos inimicos. Quærebatur à fide, vtrum plures amicos haberet? Solutio. Reſpondit fides, quod ſi ipſa plures amicos haberet, in Hieruſalem lupi non eſſent, qui oues occidunt, nec ſol fruſtra ſuam in fidelibus daret claritatem. Quæſitum fuit à fide, vtrum ipſa in bello prius iret? Solutio. Reſpondit fides, quod in bello ſuum officium erat ſuppoſitio, & intellectus demonſtratio, idcirco præibat. Fides qualia ſunt tua merita? Solutio. Vade ad ramos virtutis. Quæſitum fuit à fide, vtrum intellectum diligeret & ſua merita? Solutio. Reſpondit fides, quod omnis bonus miles diligit ſuum bonum equum. Quæſiuit fides ab intellectu, vtrum plus ipſam diligeret, quam ſeipſam? Solutio. Reſpondit intellectus, quod ipſe maius meritum habebat per intelligere, quam per credere: quoniam per intelligere erat liber, & per credere erat ſubditus, & coactus in hoc, quod faciebat.

De Quæſtionibus ſpei brancharum arboris moralis.

SPes quid eſt ? Solutio. Vade ad ramos de ſpe in branchis arboris moralis. Spes quare eſt ? Solutio ibidem. Heremita quæſiuit à ſpe, vtrum aliquem hominem decepiſſet: Solutio. Reſpondit ſpes, quod ſi ipſa aliquem hominem decepiſſet, quod contra Dominam noſtram fortiter errauiſſet, quæ ipſam valdè dilexit, & penes filium ſuum ſæpius recoluit: ſed eius figura plures homines decipit contra ſuam formam. Et vade ad ramos virtutis. Quærebatur à ſpe, vtrum ipſa erat in illis hominibus, qui plus ſeipſos quam Deum diligunt? Solutio. Reſpondit ſpes, quod ipſa erat germana miſericordiæ & iuſtitiæ. Quærebatur à ſpe, quomodo vincebat iuſtitiam Dei ? Solutio. Reſpondit ſpes, quod in hoc quod peccator ſe iudicabat, & iuſtitiam Dei diligebat, ipſam miſericordiam Dei adducebat, cum qua Deus parcit peccatoribus. Quærebatur à ſpe quomodo creſcebat? Solutio. Vade ad ramos virtutis. Heremita quæſiuit à ſpe, vtrum timorem habuiſſet? Solutio. Reſpōdit ſpes, quod ſēper quando homo ſapiens in ſua ſapientia confidebat, & Rex in ſua poteſtate, & homo ſanus in ſua ſanitate, timorem habebat. Heremita à ſpe quæſiuit, quare erat maior in hominibus infirmis, quam in ſanis, & in hominibus pauperibus, quam diuitibus ? Solutio. Reſpondit ſpes, quod in neceſſitatibus ſuis homines ſuos amicos recolunt. Heremita quærebat à ſpe, vtrum miſericordia Dei erat maior, quam peccatum ? Solutio. Reſpondit ſpes & dixit heremitæ, quod ipſe illam quæſtionem faceret Dominæ noſtræ, quæ de miſericordia Dei habebat omne illud quod volebat, tunc cum illi loquitur de illis qui in ipſa confidunt. Heremita à ſpe quæſiuit, vtrum erat triſtis ? Solutio. Reſpondit ſpes, & dixit heremitæ, quod deſperantia eius inimica nunquam aliquem hominem hilarem fecit.

De Quæſtionibus charitatis brancharum arboris moralis.

HEremita à prælato quæſiuit, vtrū ſciebat quid erat charitas ? Solutio. Vade ad quæſtionem de charitate in branchis arboris moralis. Quæſitum fuit à charitate, quare erat? Solutio ibidem. Charitas, dixit heremita, de quo es plena? Solutio ibidem. Heremita à charitate quæſiuit, quare erat libentius in hominibus pauperibus, quā in diuitibus? Solutio. Reſpondit charitas & dixit, quod propter denarios & poſſeſſiones vt plurimum erat vilipenſa. Quærebatur à charitate, diuites homines cuius ſunt? Solutio. Reſpondit charitas & dixit, quod homines diuites deberent eſſe procuratores hominum pauperum. Charitas, dixit heremita, quis te inuitauit? Solutio. Reſpondit charitas & dixit, quod ipſa comedebat ad tabulam iuſtitiæ & ſpei. Charitas quare timorem non habes ? Solutio. Reſpondit charitas & dixit, quod ipſa timorem non habet propter hoc, quia ſuum creatorem pluſquam ſeipſam diligebat. Charitas quare plus diligis eſſe in voluntate, quam in intellectu ? Solutio. Reſpondit charitas, quod in hac vita voluntas prius erat ad amatum, quam intellectus ad intellectum. Charitas in quo tempore es magis honorata ? Solutio. Reſpondit charitas, quod in illo tempore erat valde honorata,

notata, in quo publica vtilitas valdè diligebatur. Heremita à charitate quæſiuit, vtrum ipſa erat magna? Solutio. Reſpondit charitas, quod ipſa erat magna in potentia: quoniam quilibet homo habere poteſt tantum ex ipſa, quantum vult, ſed propter hoc quia paucos amicos habebat, parua erat in actu: idcirco ſtabat infirma & inter gentes inhonorata: tunc vero heremita plorauit propter illud, quod charitas dicebat.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & prudentiæ.

IVſtitia & prudentia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad ramos iuſtitiæ & prudentiæ in brachis arboris moralis. Prudentia quomodo eſt ancilla iuſtitiæ, & iuſtitia prudentiæ? Solutio ibidem. Heremita à iuſtitia & prudentia quæſiuit, vtrum maiorem haberent concordantiam poſitiuæ quam demonſtratiuæ? Solutio. Reſpondit prudentia, quod ipſa plus demonſtrationem, quam poſitionem diligebat, quia erat intellectus ſimilitudo: & iuſtitia reſpondit, quod in ignorantia intellectus ipſa ſtabat infirma. Heremita à iudice quæſiuit, vtrum in iudicio plus debebat conſiderare iuſtitiam, quam prudentiam? Solutio. Iudex reſpondit, quod de nocte in ſua camera videbat cum lumine literas ſui libri, quarum ſignificationem ſcire deſiderabat: vt veritatem dicere poſſet illis, qui ipſam ab ipſo quærebant.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & fortitudinis.

FOrtitudo quomodo excitat iuſtitiam, & quomodo ipſam à lupis cuſtodit? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in brāchis arboris moralis. Iuſtitia & fortitudo quare voluntatem peccatoris increpabant, cum peccabat? Solutio. Iuſtitia & fortitudo ſunt, vt in electione voluntas habeat deliberationem. Heremita à fortitudine quæſiuit, quare iniuria ita fortiter erat in mundo multiplicata? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod iuſtitia ipſam quaſi totam obliuioni dedit. Heremita à fortitudine quæſiuit, vtrum verecundiam haberet? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod ipſa verecundiam habebat ex defectibus quos iuſtitia germana ſua faciebat in hoc, quod non puniebat illos, qui ipſam inhonorabāt.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & temperantiæ.

HEremita à iuſtitia quæſiuit, quare habebat ita pulchra verba? Solutio. Vade ad quæſtionē antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à iuſtitia quæſiuit, vtrum dolorem in capite habebat? Solutio. Reſpondit iuſtitia, quod temperantia ſua germana erat. Temperantia, dixit iuſtitia, quare me in menſa obliuiſceris? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſam oblita fuit, quia ipſam cum ieiuniis non caſtigabat. Iudex à iuſtitia quæſiuit & à temperantia, quomodo iudex occidere poſſet, & deuincere gulam & iniuriam: quoniam ſæpius ipſum tentabant, & impediebant cum in ſuo libro legebat, & in iudicio ſtabat: Solutio. Vade ad ramos virtutis.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & fidei.

FIdes à iuſtitia quæſiuit, vtrum iuſtum erat quod ipſa eſſet ita fortiter vituperata per aliquos homines, qu-

qui per ipſam erant ita honorati, & ita diuites ? Solutio. Plorabat iuſtitia, & dixit ad fidem, quod ipſa magnam quæſtionem non faciebat, veruntamen illam quæſtionem, quam ipſa faciebat, volebat ſcribere in ſuo libro, vt in die iudicij ipſam recolere poſſet. Quærebatur à fide & iuſtitia, vtrum amicæ erant ? Solutio. Vade ad quæſtionem iuſtitiæ & fidei in branchis arboris moralis. Fides, dixit iuſtitia, & quare fles ? Solutio. Iuſtitia, dixit fides, & quare me non iuuas ? Fides, dixit iuſtitia, habes denarios ? Solutio. Reſpondit fides iuſtitiæ, quare illam quæſtionem voluntati hominum non faciebat, qui tantum ipſos diligunt.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & ſpei.

IVſtitia à ſpe quæſiuit, vtrum in illa aliquando erat fatigata ? Solutio. Reſpondit ſpes, quod inter ambas ſemper erat concordantia. Et vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à iuſtitia & ſpe quæſiuit, de quo viuebát: Solutio. Reſponderunt iuſtitia & ſpes, quod ipſæ viuebant ex concordantia. Heremita à iuſtitia quæſiuit. vtrum poſſit deuinci ? Solutio. Reſpondit iuſtitia, quod ipſa deuinci non poterat in illis hominibus, qui in ipſa ſpem habent. Heremita à iuſtitia quæſiuit, cum ipſa punit peccatores de peccato, quare in ipſa habent ſpem ? Solutio. Iuſtitia reſpondit, quod nullus peccator in ipſa ſpem habebat, qui de ſuis peccatis non dolebat, contra quem dolorem ipſa nullam iniuriam ſpei facere poterat.

De Quæſtionibus iuſtitiæ & charitatis.

QVærebatur à iuſtitia, quare ita fortiter erat irata ? Solutio. Reſpondit iuſtitia, quod ipſa irata erat, quia charitas ipſam quaſi obliuioni dedit. Et vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à iuſtitia quæſiuit, quare erat ita negocioſa: Solutio. Reſpōdit iuſtitia, quod ipſa laborem habebat, quia charitas ferè perdita erat. Heremita à charitate quæſiuit, vtrū ſi ipſa in omnib⁹ hominibus eſſet, iuſtitia foret ocioſa? Solutio. Reſpondit charitas, quod ſi ipſa foret in omnibus hominibus, foret iuſtitia negocioſa in remunerando omnes homines per amare. Iuſtitia, dixit charitas, quare ploras? Solutio. Reſpondit iuſtitia, quod ipſa plorabat, quia plures homines ad damnationem, quam ad ſaluationem iudicabat, & tunc charitas diu cum iuſtitia plorauit, & dixit, quod ipſæ venerant in ſupplicio malorum hominum.

De Quæſtionibus prudentiæ & fortitudinis.

FOrtitudo cum quo prudentiæ ſeruit ? Solutio. Si fortitudo abſtinentiā nō cauſaret, prudentia deliberationē habere non poſſet. Et vade ad quæſtionē antedicta in brāchis arboris moralis. Prudentia & fortitudo quare ſunt amicæ · Solutio. Dum fortitudo abſtinentiam producit, prudentia facit comparationem rerum cum differentia, vt faciat bonam electionem. Prudentia quare moritur ? Solutio. In conſumptione carbonis conſumptio flammæ conſiſtit. Fortitudo de quo

quo viuit? Solutio. Vade ad quæſtionem virtutis.

De Quæſtionibus prudentiæ & temperantiæ.

HEremita à prudentia & temperantia quæſiuit, quæ illarum electionem faciebat? Solutio. Duo homines ad vnam menſam comedebant: vnus autem carnes diuidebat in duas partes æquales in bonitate & pondere, alius verò vnam partem accepit, & aliam ſuo ſocio dedit. Et vade ad rubricam antedictam in branchis arboris moralis. Prudentia quomodo eſt infirma? Solutio. In infirmitate temperantiæ conſiſtit infirmitas prudentiæ. Temperantia quomodo eſt ſana: Solutio. Lumen eſt in camera: & mercator denarios ſuos computat. Prudentia & temperantia qua hora diei maiores sũt amicæ? Solutio. Temperantia rogauit prudentiam quod ſibi lumen ad menſam faceret: & prudentia rogauit temperantiam, quod ſuum librum ſcriberet, dum ipſa comederet.

De Quæſtionibus prudentiæ & fidei.

PRudentia & fides quomodo habent concordantiam contra vitia? Solutio. Vade ad rubricam antedictã in branchis arboris moralis. Fides quomodo eſt ſubiectum prudentiæ? Solutio. Fides ſuppoſitionem facit per credulitatem in principio, cum intellectus inquirit affirmationem & negationẽ, & prudẽtia ex illa ſuppoſitione trahit affirmationem aut negationem cum demonſtratione. Cum prudentia viuat per intelligere, quare fidem diligit, quam non intelligit? Solutio. Fides eſt baculus, in quo prudentia infirma ſe ſuſtinet. Heremita à fide quæſiuit, vtrum erat ita amica voluntatis: ſicut intellectus? Solutio. Reſpondit fides, quod ipſa Domina erat per intellectum, qui ſibi obediens erat, & ſtabat liberè per voluntatem, quæ ſibi nullam coactionem faciebat.

De Quæſtionibus prudentiæ & ſpei.

HEremita in via ſpem inuenit, & ab ipſa quæſiuit quò ibat, & vnde veniebat? Solutio. Vade ad branchã antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à prudentia quæſiuit, quare ſpem tantum diligebat? Solutio. Reſpondit prudentia quod ſpes bonus nuncius erat: quoniam ipſa ſibi afferebat bonum Dei, de quo viuebat. Heremita à prudentia quæſiuit, vtrum ſpes feſſa erat: quoniam totiens ibat & redibat? Solutio. Reſpondit prudentia, quod ſpes talem naturam habebat, ſicut flamma ignis, quæ ſe mouet, vt viuere poſſit. Quæſiuit heremita à prudentia, vtrum ſpem ſibi vendere vellet? Solutio. Reſpondit prudentia, quod ſi ipſa venderet ſpem, timorem & indigentiam haberet.

De Quæſtionibus prudentiæ & charitatis.

PRudentia, dixit charitas, quare me maiorem non reſpondes in amando Deum, quam in amando homines, cum ego ſim in amando Deum per primam intentionem, & per ſecundam in amando homines? Solutio. Reſpõdit prudentia, quod ipſa illam quæſtionem faceret voluntati Martini, quę plus ſuum diligit honorem, & ſui filij, quam honorem Dei. Charitas à prudentia quęſiuit, quare dormiebat: quo-

niam quaſi totus mundus ad perditionem deueniebat? Solutio. Reſpondit prudentia, & à charitate quæſiuit deuotio, quare tantum tardabat, & citò non veniebat. Heremita à prudentia quæſiuit & à charitate, vtrum maiorem habeant concordantiam in æqualitate, quam in maioritate & in minoritate? Solutio. Reſponderunt prudentia & charitas, & dixerunt, quod Deus æqualiter erat intelligibilis & amabilis cum magnitudine bonitatis, & veritatis. Heremita à prudentia & à charitate quæſiuit, vtrum magnam haberent amicitiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis arboris moralis.

De Quæſtionibus fortitudinis & temperantiæ.

Heremita à temperantia quæſiuit, cum quo gulam ſuam inimicam vincebat? Solutio. Vade ad rubricā antedictam in branchis arboris moralis. Heremira à fortitudine quæſiuit, quis ipſam remunerabat de labore ſuo? Solutio ibidem. Heremita virtutem inuenit, & ab ipſa quæſiuit, de quo viuebat? Solutio. Reſpondit virtus, quod ipſa viuebat ex fortitudine in temperantia, & ex temperantia in fortitudine. Et vade ad ramos virtutis. Heremita à temperantia quæſiuit, qua hora diei erat maior? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa erat maior illa hora diei, in qua cum fortitudine tam magnam habebat concordantiam, quod gulam vincebat, ita quod nullam paſſionem ſentiebat.

De Quæſtionibus fortitudinis & fidei.

Heremita à fide quæſiuit, cum quo intellectum cogebat? Solutio. Vis ſuppoſitionis quæ elegit affirmationem aut negationem ſine dubitatione ligat intellectui ſuas tibias. Et vade ad rubricā antedictam in brāchis arboris moralis. Intellectus quomodo accipit habitum fidei, quem ſibi Deus elargitur? Solutio. Sicut voluntas accipit habitum charitatis amando plus Deum quam ſeipſam, ita intellectus accipit habitum fidei obediendo alij & non ſibiipſi. Et vade ad ramos virtutis. Heremita à fide quæſiuit, quomodo creſcebat? Solutio. Reſpondit fides, quod ipſa creſcebat tanto fortius, quanto fortitudo cum veritate compellebat intellectum. Heremita à fortitudine quæſiuit, vtrum ita magna erat per demonſtrationem, ſicut per credulitatem? Solutio. Reſpondit fortitudo quod ipſa maior erat in fine quam in principio, cum ita ſit, quod principium ſit ratione finis.

De Quæſtionibus fortitudinis & ſpei.

Heremita à fortitudine quæſiuit, quomodo ſpe vtebatur? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. A peccatore quærebatur, vtrum fortitudo in illo erat maior cum ſe iudicabat, aut cum miſericordiam Dei ſperabat? Solutio. Reſpondit peccator, quod cum ſeipſum iudicabat eſſe dignum pœna magna, paſſionem ſentiebat propter magnum timorem, quem habebat de magna iuſtitia Dei, quam valdè diligebat, ratione cuius timoris plorabat, & cum in Deo ſperabat, & ſuam ſpem ad miſericordiam Dei tranſmittebat, nullum dolorem nec paſſionem ſentiebat, & ſuum cor hilaritate & audacia complebat. Heremita à fortitudine

dine quæſiuit, vtrum vllo tempore deuicta fuerat? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod ipſa erat deuicta ſēper, cum ſpes ab ipſa recedebat. Heremita à fortitudine quæſiuit, vtrum ipſa ſpem compellere poterat? Solutio. Reſpondit fortitudo, quod ipſa ſpem compellere non poterat: quia Deus ipſam liberè dabat & liberè ibat & veniebat.

De Quæſtionibus fortitudinis & charitatis.

HEremita à charitate quęſiuit, quare Deus in hoc mundo tantas ſuis amicis dabat paſſiones? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in brāchis arboris moralis. Charitas, dixit heremita, quarè Deus mandat homini, quod ſuum diligat inimicum? Solutio. Reſpondit charitas, quod Deus vult, quod homo ſuum inimicum diligebat, vt ipſa magnam habeat fortitudinem. Heremita à charitate quæſiuit, vtrum ipſa maiorem haberet fortitudinem in amādo ſuum amicum, quam in amando ſuum inimicum? Solutio. Reſpondit charitas, quod ipſa ſuum amicum diligebat cum concordantia ſine paſſione, & ſuum inimicum cum contrarietate & paſſione diligebat, idcirco amare cum vno pede ibat grauiter & cum alio leuiter. Charitas, dixit heremita, quare homo pauper maius habet meritum, ſi eleemoſynam faciat de vno denario, quam homo diues de vno talento? Solutio.

Ille maius meritum conſequitur,
qui cum tota ſua poteſtate
facit bonum.

***

De Quæſtionibus temperantiæ & fidei.

HEremita à fide, & temperantia quæſiuit, vtrum fortitudo ipſas inuitauerat? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à fide quæſiuit, de quo ſuum ieiunium erat? Solutio. Reſpondit fides quod ita erat ſuum ieiunium ſpiritualiter ex ſuppoſitione ſine dubitatione, quæ eſt carcer intellectus: ſicut eſt ieiunium corporaliter ex temperantia in comedendo ſapida cibaria & delicata. Heremita à fide quæſiuit, vtrum maior eſſet in credulitate, quam temperantia in abſtinentia? Solutio. Nulla virtus corporalis æqualis poteſt eſſe in magnitudine bonitatis cum ſpirituali virtute. Heremita temperantiam inuenit, à qua petiit, quo ibat? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa ibat ita ad mortificandum ſaturitatem & ſaporem ſupra naturam appetitiuæ: ſicut fides ibat ad mortificandum inquiſitionem intellectus ſupra demonſtrationem.

De Quæſtionibus temperantiæ & ſpei.

HEremita à temperantia quæſiuit, quomodo amicitiam procurabat inter iuſtitiam & ſpem? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Spes quomodo eſt cauſa temperantiæ? Solutio ibidem. Heremita à temperantia quæſiuit, de quo erat pannus ſuæ tunicæ? Solutio. Reſpondit temperantia, quod pannus ſuæ tunicæ erat ex iuſtitia & ſpe. Heremita à temperantia quæſiuit, vtrum ſpem maiorem habere ſperabat cum gallinas comedebat: ſicut

eum comedebat cepas? Solutio. Reſpondit temperantia, quod ipſa ſemper habebat timorem, cum cibaria ſapida comedebat, & cum vinum græcum bibebat.

De Quæſtionibus temperantiæ & charitatis.

HEremita à temperantia quæſiuit, quare non erat ita magna virtus ſicut charitas? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à differentia, temperantia & charitate quæſiuit, in quo erant differentes? Solutio. Reſpondit differentia, quod temperantia computabat illud, quod lucrabatur & expendebat, & charitas dabat omnia, quæ habebat. Temperantia à charitate quæſiuit, vtrum ipſam diligeret? Solutio. Reſpondit charitas, quod ipſa diligebat omnes illos, qui ipſam habere volebant. Charitas à temperantia quæſiuit, vtrum eſſet in Rege, ita magna ſicut in Regina? Solutio. Reſpondit temperantia, quod illam quæſtionem fortitudini faceret, quæ hoc ſciebat.

De Quæſtionibus fidei & ſpei.

QVidam gentilis à quodam chriſtiano quęſiuit, & à quodam Saraceno, quis eorum ſecundum ſuam ſectam maiorem fidem, & maiorem ſpem habere poterat? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Gentilis à chriſtiano & Saraceno quæſiuit, quis ipſorum melius diſpoſitus erat ad recolendum miſericordiam Dei, & ad habendum timorem de ſua iuſtitia? Solutio ibidem. Gentilis à Chriſtiano & Saraceno quęſiuit, ſi ambo irent ad infernum, quis ipſorum haberet maiorem pœnam? Solutio. Reſponderunt Chriſtianus & Saracenus, quod ille maiorem pœnam haberet, qui maiori fidei & ſpei magis contrarius fuiſſet, & tunc Gentilis fidem Chriſtianorum laudauit, & malum dicebat de credulitate Saracenorum.

De Quæſtionibus fidei & charitatis.

HEremita à fide quæſiuit & à charitate, quare erant ita magnę? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à fide & charitate quæſiuit, ſi in Deo non eſſet trinitas perſonarũ, & quod ſi Deus non eſſet incarnatus, vtrum Deus ipſas creare poſſet in maiori maioritate, quæ creari poſſent? Solutio ibdem. Cum fides & charitas debeant magnam concordantiam habere, fides quare habet ita paucos amicos? Solutio. Nulla arbor habet culpam, ſi gelu flores ſuos comburit. Charitas à fide quæſiuit, quare plorabat? Solutio. Fides reſpondit, quod ipſa plorabat, quia in paucis hominibus erat, & quia per plures homines erat inhonorata.

De Quæſtionibus ſpei & charitatis.

SPes quomodo multiplicatur? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à ſpe quæſiuit, vtrum ipſa poſſet eſſe in hac vita æqualis charitati in magnitudine bonitatis? Solutio. Reſpondit ſpes, quod ſi in hac vita ipſa poſſet eſſe æqualis charitati, ſequeretur de neceſſitate, quod in alia vita eſſet in hominibus ſaluatis, in quibus eſt charitas. Heremita à ſpe quæſiuit,

ſiuit, vtrum eſſet ita magna quia virtutem diligebat, ſicut cum vitium odiebat? Solutio. Reſpondit ſpes, quod illam quæſtionem faceret voluntati, quæ maior eſt in magnitudine bonitatis amando, quam odiendo. Heremita à charitate quæſiuit, vtrum eſſet ita magna in amando iuſtitiam Dei, ſicut in amando ſuam miſericordiam? Solutio. Reſpondit charitas, quod ipſa diligebat ſecundum ſuam naturam iuſtitiam Dei, & amabat ſuam miſericordiam, quia ſpes ſibi conſulebat.

De Quæſtionibus ſanctitatis.

SAnctitas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in brāchis arboris moralis. Heremita à prælato quæſiuit, qualis eſt cōmunior virtus? Solutio ibidem. Sanctitas infirma iacebat, & quædā anus ab ea quęſiuit, in quo loco maiorem dolorem ſentiebat? Solutio. Reſpondit ſanctitas, quod in illo loco, per quem ipſa maior erat, fortius erat vulnerata. A ſanctitate quærebatur, in quot hominibus erat? Solutio. Sanctitas reſpondit, quod eius contrarium in tot hominibus erat, quod ipſos computare neſciebat.

De Quæſtionibus patientiæ.

PAtientia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in brāchis arboris moralis. Patientia quare eſt? Solutio. Si patientia non eſſet, fortitudo meritum acquirere cūm maioritate non poſſet. Et vade ad quæſtionem virtutis. Patientia quomodo eſt fortior quam fortitudo? Solutio. Quia patientia maiorem habet concordantiam cum humilitate, quam fortitudo, & habet plures amicos, quā fortitudo. A patientia quęrebatur cum quo bellum vincebat? Solutio. Patientia reſpondit, quod ipſa homines ſuperbos deuincebat, & iratos, deriſores, & aduerſitates cum humilitate & ſpe.

De Quæſtionibus abſtinentiæ.

ABſtinentia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Abſtinentia quomodo incipit? Solutio ibidem. Abſtinentia quid acquirit? Solutio. Abſtinentia prudentiam, temperantiam, humilitatem, & ſpem acquirit. Abſtinentia quomodo moritur? Solutio. Ibat voluntas ab bellum, nec ſecum prudentiam ducebat, vnde abſtinentia in bello eſt mortua.

De Quæſtionibus humilitatis.

HVmilitas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Humilitas quomodo homines aſcendit ad magnitudinem bonitatis? Solutio ibidem. Humilitas quare deſiderat eſſe in tot hominibus. Solutio. Nullus homo ſuperbus parem habere deſiderat. Quidā aſinus ab humilitate quæſiuit in quo ſubiecto erat ſua maior maioritas? Solutio. Reſpondit humilitas, quod aſinus iniuriam faciebat, qui Ieſum Chriſtum obliuioni dabat, qui ſuam ſimilitudinem accipiebat.

De Quæſtionibus pietatis.

PIetas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Quare homo viuus abhorret tangere hominem.

mortuum, & non abhorret tangere beſtiam mortuam? Solutio ibidem. Heremita à Deo quæſiuit, vtrum ipſe haberet ita magnam pietatem de hominibus peccatoribus ſi non eſſet incarnatus, crucifixus & mortuus, ſicut ſi ſit incarnatus, & inquantum homo crucifixus & mortuus. Solutio ibidem. Quare fœmina naturaliter eſt magis pia, & maiorem habet timorem quam homo? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus Caſtitatis.

CAſtitas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Caſtitas quare eſt? Solutio ibidem. Quare fœmina caſta plus commendatur propter caſtitatem, quam homo qui eſt caſtus? Solutio. Quidam paruus homo quendam magnum hominem vincebat in bello, propter quod magnam habuit laudem. Quare pater maius habet placitum quod ſua filia ſit caſta, quam ſuus filius? Solutio. Naturaliter fœminæ maiorem habent verecundiam quam homines, & de verecundia amati habet amicus verecundiam.

De Quæſtionibus Largitatis.

LArgitas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à Deo quæſiuit, vtrum ipſe creare poſſet largitatem in maiori maioritate ſine incarnatione? Solutio ibidem. Quare homo largus maius placitum habet in dando, quam in accipiendo? Solutio. Naturaliter ille qui dat remotior eſt ab auaritia & charitati propinquior quam ille qui accipit. Quare homo ſenex naturaliter non eſt ita largus ſicut homo iuuenis? Solutio. Naturaliter complexio ſanguinis & largitas habent concordantiam, & complexio melancholiæ & auaritia: & ſol virtutẽ maiorem dat flori humidæ & calidæ complexionis in aſcendendo quàm flori ſiccæ, & frigidæ complexionis in deſcendendo.

De Quæſtionibus Legalitatis.

LEgalitas quid eſt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam in branchis arboris moralis. Quare naturaliter homo eſt magis legalis per amorem quam propter timorem? Solutio. Quia in Deo eſt amor & non timor, eſt omnis voluntas propter amare nobilior, quam propter odire. Legalitas cum quo vadit? Solutio ibidem. Legalitas vbi eſt? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus Conſtantiæ.

COnſtantia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Conſtantia quare eſt? Solutio. Si equus non fugeret eius ligamen non eſſet. Et vade ad quæſtionem virtutis. Heremita à Rege quæſiuit, vtrum in ſuo propoſito erat magis conſtans per ſpem, quam per fortitudinem? Solutio. Reſpondit Rex, quod ipſe ſuam fortitudinem ad Deum tranſmittere non poſſet, ad quẽ ſuam ſpem tranſmittebat. Heremita à conſtantia quæſiuit, vtrum erat ita propinqua credulitati ſicut intelligere? Solutio. Reſpondit conſtantia quod ipſa erat prope dubitationem per credulitatem, & longè per intelligere. Idcircò conſcientiam habebat quando faciebat contra hoc quod intelligebat.

De Quæſtionibus diligentiæ.

Diligentia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Quare mater eſt diligentior ad nutriendum ſuũ filium quando eſt paruus, quam quando eſt magnus: Solutio. Puer dum eſt paruus nutrimentum naturale requirit, & quãdo eſt magnus morale, quod pater ſuus ei dare debet. Heremita à mercatore quæſiuit, quare diligentior erat in acquirendo denarios, quam virtutes? Solutio. Reſpondit mercator & dixit, quod Pater ſuus erat magis diligens in acquirendo denarios, quam Prælatus ſuus in acquirendo virtutes. Quare miles eſt magis diligens in acquirendo honorem & laudem, quam in procurando ſanitatem ſui corporis? Solutio. Illa quæ Deo ſunt magis ſimilia, naturaliter ſunt magis deſiderabilia.

De Quæſtionibus ſuauitatis.

Svauitas quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Suauitas cuius eſt filia? Solutio ibidem. Heremita à Domina noſtra quæſiuit, vtrum ſuus filius erat ſuauis? Solutio. Reſpondit Domina noſtra & dixit heremitæ, quod quæreret à cruce, & à malitia hominũ per quos ſuus filius ſummo honore dignus eſt valdè inhonoratus & vituperatus. Suauitas quare eſt? Solutio Virtutis.

De Quæſtionibus conſcientiæ.

Conſcientia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Vtrum primus motus conſcientiæ per amorem aut per timorem conſiſtat? Solutio. Forma conſcientiæ eſt propter amorem, & eius figura per timorem, eſt ergo in conſcientia amor cauſa timoris. Conſcientia quare eſt? Solutio ibidem. Heremita à conſcientia quæſiuit, vtrum erat virtus moralis, aut naturalis? Solutio. Reſpondit conſcientia & dixit, quod ipſa virtus naturalis, quæ in virtute morali ſuam ponebat ſimilitudinem, quam ponere non poterat in illis peccatoribus qui ſpem non habent.

De Quæſtionibus timoris.

Timor quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Heremita à timore quæſiuit, vtrum libertatem habebat? Solutio. Reſpondit timor & dixit, quod ipſa erat amori contraria, & quia nulla coniuncta creata habent electionem, ipſe non poſſet eſſe liber. Et in hac ſolutione multum de Philoſophia conſiſtit. Heremita à timore quæſiuit, vtrum erat ita prope verecundiam ſicut amor? Solutio. Reſpondit timor & dixit, quod ipſe nil facit cum deliberatione, ſed facit totum hoc, quod amor qui eſt ſuus Dominus præcipit ei qui ipſum tranſmittit extra, vt ſibi adducat illud quod deſiderat contra ſuos inimicos. Heremita à timore quæſiuit, quare erat? Solutio. Reſpondit timor & dixit, quod ipſe erat, vt minas faceret omnibus illis, qui malum dicunt de amore, qui eſt Dominus ſuus. Et vade ad quæſtionem vt ſupra.

De Quæſtionibus contritionis.

Contritio quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Contritio de quo eſt? Solutio. Contritio eſt ex ſimilitudine conſcientiæ, miſericordiæ, iuſtitiæ, & ſpei. Contritio quare eſt? Solutio ibidem. Heremita à contritione quæſiuit, quare plorabat, & quare confitebatur? Solutio. Reſpondit contritio, & dixit, quod ipſa plorabat, quia ipſam pœnitebat de commiſſis, quæ perpetrauit contra ſuum Dominum, & confitebatur, vt conſilium peteret, quomodo gratiam à ſuo Domino recuperare poſſet.

De Quæſtionibus verecundiæ.

Verecundia quid eſt? Solutio. Vade ad quæſtionem antedictam in branchis arboris moralis. Cum fœmina naturaliter maiorem habeat verecundiam quam homo, quare homo cum delinquit, maiorem quam fœmina debet habere verecundiam? Solutio. Secundum moralitatem verecundia in fœmina refrenat minoritatem contra delictum, & in homine maioritatem. Et vade ad quæſtionem virtutis. Heremita à Domina caſta quæſiuit, quare plus abhorrebat luxuriam propter verecundiam quam propter timorem? Solutio. Reſpondit Domina caſta, & dixit, quod nulla qualitas appropriata cum fortitudine habet ita magnam concordantiam ſicut propria qualitas. Heremita à Domina pulchra luxurioſa quæſiuit, vtrū tantum verecundiam diligebat, ſicut Domina caſta, quæ eſt turpis? Solutio. Reſpondit Domina pulchra dicens, ipſa verecundiam perdidit in hoc, quod perdidit caſtitatem, & dicit, quod Domina caſta verecundiam habere non debebat de turpitudine ſua, poſtquam non poterat eſſe pulchra, quæ verecundiam habere debebat, vt eſſet caſta.

De Quæſtionibus obedientiæ.

Obedientia quid eſt? Solutio. Vade ad rubricā antedictam in branchis arboris moralis. Heremita ab obedientia Regis quæſiuit, vtrum erat ita magna ſicut obedientia ſui populi? Solutio. Illa obedientia quæ eſt per mortalem bonitatem, eſt nobilior quam illa, quæ eſt per ſeruitutem. Heremita ab obedientia quæſiuit, vtrum ita magnam paſſionem habebat in Domino ſicut in ſubditis? Solutio. Ille qui pluribus obedit maiorem habet paſſionē, quā ille qui obedit vni. Quidam Rex plorabat, quia non erat filius ruſtici & ruſticæ, & obedientia ab eo quæſiuit, quare plorabat? Solutio. Reſpondit Rex & dixit, quod ipſe plorabat, quia tantum de libertate non habebat in conſcientia ſicut filius ruſtici, quem conſcientia dormire permittebat. Secundum proceſſum quē tenuimus in faciendo quæſtiones ex principalibus virtutibus ad inuicem mixtis, quæſtiones facere volumus ex virtutibus conſequentibus, quaſdam virtutes cum aliis miſcendo. Sed quia prolixitatem euitamus, facere nolumus niſi vnam quæſtionem ex vna virtute cum alia. Et ſi tu lector multiplicare volueris quæſtiones ſub aliqua rubrica illas poteris multiplicare, ſi vadas ad rubricas antedictas, veluti ſi volueris q̄ſtiones multiplicare de ſanctitate & patiētia, vade ad quatuor quæſtiones & earū ſolutiones quas diximus de ſanctitate, & vade ad alias quatuor quæ-

quæſtiones & ſolutiones, quas diximus de patientia, & ex ſignificatione illarum quam ex ipſis accipies: ſi ipſas ſcias intelligere, potes multiplicare quæſtiones ad placitum, & vnam ſolutionem cum alia inuenire, & hæc regula generalis eſt in tota hac ſcientia, ratione cuius intellectus magnam habet materiam ad faciendum plures quæſtiones, & ad inquirendum & inueniendum ſecreta naturalia & moralia.

De Quæſtionibus ſanctitatis, & virtutum ſibi applicatarum.

Heremita à ſanctitate quæſiuit, vtrum erat ita generalis virtus per actioné, ſicut per paſſionem? Solutio. In quodam ſermone in quo quidam Prædicator Deum pluribus hominibus laudabat, affatus habuit magis generalem ſanctitatem in laude, quam de Deo dabat, quam aliquis homo in audiendo illam laudem. Abſtinentia, dixit heremita, es ita generalis virtus, ſicut ſanctitas? Solutio. Reſpondit abſtinentia dicens, quod ſola ſanctitas eſt virtus generalis. Humilitas, dixit heremita, in qua virtute es maior? Solutio. Reſpondit humilitas & dixit, quod ipſa maior eſſe debebat in illa perſona, quæ eſt magis communis. Cum ſanctitas ſit ita communis virtus, & virtus in homine ſit communior quam in fœmina, quare pietas citius plorare facit fœminas quam homines? Solutio. Vna communitas eſt illa, quæ eſt moralis, & alia eſt illa, quæ eſt naturalis. Heremita à caſtitate quæſiuit, vtrum erat magis ſancta in homine quam in fœmina? Solutio. Reſpondit caſtitas & dixit, quod ipſa erat in fœmina magis ſancta per verecundiam, & in homine per fortitudinem. Heremita à ſanctitate quæſiuit, vtrum maiorem timorem haberet de auaritia, quam de luxuria? Solutio. Reſpondit ſanctitas & dixit, quod homines ita magnam conſcientiam non habebāt per complexionem ſanguinis, ſicut per complexionem melancholiæ. Heremita à ſanctitate quæſiuit, vtrum haberet tot amicos per verecundiam legalitatis, ſicut caſtitatis? Solutio. Reſpondit ſanctitas & dixit, quod legalitas eſt communior virtus, quam caſtitas. Sanctitas, dixit heremita, habes ita magnam conſtantiam per amare, ſicut per intelligere? Solutio. Reſpondit ſanctitas & dixit, quod de illo actu qui citius vadit & venit, maiorem habet timorem, quam de illo qui lentè vadit. Heremita à diligentia quęſiuit, vtrum erat magis ſancta per charitaté, quam per prudentiam? Reſpondit diligentia & dixit, quod ipſa erat ſancta per prudentiam in capite, & per charitatem in cauda. Heremita à ſuauitate quæſiuit, vtrum erat ita ſancta per patientiam, ſicut per humilitatem? Solutio. Reſpondit ſuauitas & dixit, quod ipſa erat magis ſancta per patientiam in fortitudine, & per charitatem in humilitate. Sanctitas, dixit heremita, habes ita magnam conſcientiam per amoré, ſicut per timorem? Solutio. Reſpondit ſanctitas & dixit ad heremitam, quod ipſe reſponſioné inueniret in ſignificatione ſuarum quæſtionum in ſua rubrica antedicta, & in quæſtionibus quas de conſcientia diximus. Timor, dixit heremita, es ita ſanctus per charitatem, ſicut per iuſtitiam? Solutio. Reſpondit timor & dixit, quod ipſe erat ſeruus charitatis cum iuſtitia. Heremita à contritione

quæſiuit, vtrum erat ita ſancta per ieiunium, ſicut per reſtitutionem denariorum, quos cum vſura acquiſiuit? Solutio. Reſpondit contritio & dixit, quod ipſa erat magis ſancta per reſtitutionem cum fortitudine, & per ieiunium cum temperantia. Heremita à verecundia quæſiuit, vtrum erat ita ſancta in Prælato, ſicut in Principe? Solutio. Vade ad deffinitionem ſanctitatis & verecundiæ, & in ſignificatione illatũ deffinitionum reſponſionem inuenies. Heremita ab obedientia quæſiuit, vtrum erat ita ſancta in intellectu religioſi, ſicut in ſua voluntate? Solutio. Reſpondit obedientia & dixit, quod ipſa eſt magis ancilla in voluntate religioſi, quam in eius intellectu.

De Quæſtionibus patientiæ, & virtutum ſibi applicatarum.

Heremita à patientia quæſiuit, vtrum erat ita magna virtus in abſtinentia hominis, qui abſtinet contra iram, cum denarios perdidit aut poſſeſſiones, aut cum obſtinet, cum filium ſuum perdidit, aut aliquem ſuum amicum? Solutio. Reſpondit patientia & dixit, quod ipſa maiorem habebat parentelam cum abſtinentia per naturam interiorem, quam per exteriorẽ. Heremita à patientia quæſiuit, vtrum erat ita magna virtus in homine, cum ſe humiliabat: ſicut erat cum humilitas hominem aſcendebat? Solutio. Reſpondit patientia & dixit, quod cum homo ſe humiliabat, ipſa vigilabat, & cum humilitas hominem aſcendebat, ipſa dormiebat. Patientia dixit heremita, ab homines ita magnã pietatem in flendo, ſicut in ſuſpirando? Solutio. Suſpiria veniunt ex corde, & lachrymæ ex oculis. Heremita à patientia quæſiuit, vtrum erat ita magna virtus in Domina pulchra & caſta, quæ iuuenem habet maritum, & quæ eſt de luxuria increpata, ſicut in Domina pulchra & caſta, quæ habet maritum ſenem, & quæ de luxuria eſt increpata? Solutio. In minori præſumptione non poteſt eſſe ita magna paſſio, ſicut in maiori. Heremita à largitate quæſiuit, vtrum in homine diuite tantum diligebat patientiam, ſicut in homine paupere? Solutio. Reſpondit largitas & dixit, quod ipſa plus patientiam diligebat in illo homine, qui à ſuo contrario erat remotior. Heremita ab homine legali quæſiuit, qui de traditione erat accuſatus, vtrum maiorem haberet patientiam per voluntatem quam per intellectum? Solutio. Reſpondit homo legalis & dixit, quod ſecundum quod ipſe fortius cum intellectu veritatem accipiebat, aut cum voluntate bonitatem, erat in ipſo maior aut minor patientia. Patientia, dixit heremita, habes ita magnam perſeuerantiam in temperantia ſicut in charitate? Solutio. Reſpondit patientia & dixit, quod ipſa erat magis extenſa virtus per temperantiam, & magis intenſa per charitatem. Patientia à diligentia quæſiuit, quare ipſam dormire non permittebat, quoniam nimis vexata erat? Solutio. Reſpondit diligentia & dixit, quod dum patientia dormiebat, ipſa erat ocioſa, quæ ſiquidem ocioſitas ſibi erat magnus labor. Suauitas, dixit heremita, quare ploras? Solutio. Reſpondit ſuauitas & dixit, quod ipſa plorabat, vt patientiam excitaret, quæ dormiebat. Conſcientia, dixit heremita, diligis patientiam? Solutio. A quodam homine guloſo quærebatur, vtrum ſciebat quid erat temperantia? qui reſpondit & dixit, quod ipſe ſciebat

bat quendam locum, vbi perdices vendebantur, & quandam tabernam, vbi vinum bonum vendebatur. Patientia, dixit heremita, habes timorem? Solutio. Reſpondit patientia & dixit, quod ipſa timorem habebat omnibus vicibus, in quibus charitas & iuſtitia erant ocioſæ. Patientia, dixit heremita, es ita magna in contritione Prælati, ſicut in contritione Principis? Solutio. Nulla contritio poteſt eſſe ita magna per res corporales, ſicut per res ſpirituales. Patientia, dixit heremita, quare habes maiorem timorem ex verecundia in temperantia quam in veritate? Solutio. Reſpondit, quod verecundia quam ipſa in temperantia habebat maior erat in temperantia, quam illa quæ in veritate habebat: quia gentes fortius increpant homines ebrios quam homines mendaces. Heremita à patientia quæſiuit, verum erat ita obediens Principi ſicut Prælato? Solutio. Reſpondit patientia & dixit, quod quæſtionem facere non oportet de hoc quod homo habet per experientiam.

De Quæſtionibus abſtinentiæ, & virtutum applicatarum.

HVmilitas ab abſtinentia quæſiuit, verum erat longior à ſuperbia in ſancto Prælato quam in ſancto religioſo? Solutio. Ille qui habet maiorem famam bonitatis, propinquior eſt ad hypocriſim. Pietas, dixit heremita, quare maiorem habes abſtinentiam in flere hominum quam in flere mulierum? Solutio. Omnis abſtinentia maior poteſt eſſe cum maiori fortitudine quam cum minori. Caſtitas, dixit heremita, quare mulieres maiorem habent abſtinentiam contra luxuriam quam homines, poſtquam homines maiorem habent fortitudinem quam fœminæ? Solutio. Maior eſt abſtinentia in fœmina per verecundiam & per timorem, & in homine per fortitudinem & per amorem. Quare homo prodigus maiorem habet abſtinentiam in mentiendo quam homo auarus? Solutio. Abſtinentia & largitas remotiores ſunt ab auaritia & falſitate in homine auaro, quam in prodigo: idcirco falſitas eſt propinquior homini auaro quam prodigo. Quare homo legalis maiorem habet abſtinentiam ad faciendum proditionem quam ad faciendum luxuriam? Solutio. Generalius vitium eſt proditio quam luxuria. Heremita quæſiuit ab abſtinentia, verum ante erat tacta cum conſtantia quam cum timore? Solutio. Nullus timor eſt ita generalis virtus ſicut conſtantia. Diligentia voluit eſſe ocioſa, & abſtinentia dixit ad prudentiam & charitatem, quæ ſibi malum de ipſa dixerunt? Solutio. Prudentia & charitas dixerunt ad abſtinentiam, quod ipſæ cognoſcebant, quod in ocioſitate diligentiæ contra ipſas erat earum inimica. Suauitas à gula quæſiuit, quare abſtinentiam eiicebat de temperentia? Solutio. Reſpondit gula & dixit, quod ipſa non abiicebat abſtinentiam de temperantia: ſed ipſa exiuerat ex ipſa, quia charitas patientia & humilitas in te ſuauitas ſtare nolunt. Heremita ab abſtinentia quæſiuit, cum quo conſulebat? Solutio. Reſpondit abſtinentia & dixit, quod ipſa conſcientiam conſulebat, cum homines deceptionẽ facere volebant aut alium defectum. Abſtinentia, dixit heremita, habes timorem? Solutio. Reſpondit abſtinentia & dixit, quod ſi timor non eſſet, ipſa nihil foret. Abſtinentia, dixit heremita, quare es? Solutio Reſpondit abſtinentia & dixit, quod ipſa erat,

quia contritio magnam paſſionem donabat. Abſtinentia, quare habes paſſionem? Solutio. Reſpondit abſtinentia & dixit, quod ipſa timorem habebat de verecundia. Heremita ab abſtinentia quæſiuit, vtrum erat ita magna in obedientia Abbatis, ſicut in obedientia Prioris? Solutio. In illa perſona quæ eſt magis communis, poteſt abſtinentia maiorem habere obedientiam.

De Quæſtionibus humilitatis, & virtutum applicatarum.

HEremita ab humilitate quæſiuit, vtrum ita bona erat ſicut pietas? Solutio. Reſpondit humilitas & dixit, quod ipſa non eſſet hoc, quod eſt, ſi diceret, quod pietas non eſt ita bona ſicut ipſa. Heremita à caſtitate quæſiuit, vtrum naturaliter Domina pulchra debeat eſſe magis caſta quam turpis? Solutio. Reſpondit caſtitas & dixit, quod Domina pulchra erat ſuperba propter ſuam pulchritudinem, veruntamen habebat plures inimicos quam Domina turpis. Heremita ab humilitate quæſiuit, vtrum ſtabat in hominibus auaris? Solutio. Reſpondit humilitas, quod ſua figura erat in hominibus auatis, & eius forma in hominibus largis, ideircò homines auari ſunt humiles exterius, & ſuperbi interius, ſicut homines hypocritæ. Heremita ab humilitate quæſiuit, vtrum ipſa deſcendebat ad legalitatem, vt ad maiorem bonitatem aſcéderet? Solutio. Reſpondit humilitas, quod ſi ipſa deſcendebat ad legalitatem, vt ad maiorem bonitatem aſcenderet, cõtra ſuam naturam faceret, quę ſemper deſcendere deſiderat: ſed quia ipſa ad legalitatem deſcendebat, inquantum ſe ſibi humiliabat, aſcendebat legalitas ad maiorem bonitatem propter hoc quod ipſa ſibi donabat, & in aſcenſu legalitatis ipſa aſcendebat. Et in hoc paſſu eſt multum de Philoſophia. Heremita à conſtantia quæſiuit, vtrum humilitas erat in illo propoſito, cum aſcendebat, in quo erat cum deſcendebat? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod humilitas erat in quodam monacho clauſtrali, in quo fuit ſuperbia, quando fuit Abbas Heremita ab humilitate quæſiuit, quare plorabat? Reſpondit humilitas, quod diligentia plures habebat ſcholas & ſcholares iuris, quam Theologia. Heremita ab humilitate quæſiuit & à ſuauitate, quare ita libenter erant in hominibus magis nobilibus, quam in minus nobilibus: quoniam apparebat, quod ipſæ erant ſuperbæ? Solutio. Reſpõderunt ſuauitas & humilitas, quod magna nobilitas in leone conſiſtit, qui non reſpondet ad iram paruí canis, qui latrando ſibi minatur. Heremita ab humilitate quæſiuit, vtrũ habebat ita magnã conſcientiã in aſcendendo, ſicut in deſcendendo? Reſpondit humilitas, quod ille qui magis altè aſcendit, magis inferius cadere poteſt: idcirco quando delinquit, maioré conſcientiã habere debet. Heremita ab humilitate quæſiuit, vtrum habebat ita magnum timorem in aſcendendo ſicut in deſcendendo? Solutio. Reſpondit humilitas, quod nullum timorem habuit in deſcendendo: ſicut ſuperbia nullum habet timorem in aſcendendo. Heremita ab humilitate quæſiuit, vtrum contritionem habebat cum peccabat? Solutio. Reſpondit humilitas quod illa ſéper contritionem habebat cum aſcendebat, licet non peccabat. Idcirco quanto magis aſcendebat de ſeipſa hominibus humilibus plus donabat. Heremita ab humilitate quæſiuit,

uit, vtrum verecundiã habebat? Solutio Reſpondit humilitas, quod ipſa verecundiã non habebat cum deſcẽdebat: ſed quando aſcendebat: & tunc heremita cognouit per hoc quod humilitas dixit, quare homines hypocritæ verecundiam non habent. Humilitas, dixit heremita, es libera? Solutio. Reſpondit humilitas, quod ſuperbia quæ eſt ſuum contrarium eſt ſubdita inobedientiæ.

De Quæſtionibus pietatis, & virtutum ſibi applicatarum.

Pietas, dixit heremita, quare es maior in fœmina caſta, quam in luxurioſa? Solutio. Reſpondit pietas, ꝙ fœmina caſta eſt in ordine, in quo ipſa maior eſſe poteſt, quam extra ordinem. Heremita à largitate quæſiuit, quare homines largi citius plorant, quam homines auari? Solutio. Reſpondit largitas, quod homines largi pietatem habent, quæ eſt mater fletuum, & homines auari crudelitatem habent, quæ homines pauperes deridet. Heremita à legalitate quæſiuit, quis pietatem deridebat? Solutio. Reſpondit legalitas, quod homo falſus flet vt ſuſpiret, vt legalis appareat. Cum in fœmina tantum non ſit de conſtantia, ſicut in homine: quare citius ad pietatem mouetur quam homo? Solutio. Minor virtus prius mouetur quam maior, veruntamen maior maiorem habet motum. Heremita à diligentia principis quæſiuit, vtrum pietatem de Saracenis habebat, qui vadunt in infernum? Solutio. Reſpondit diligentia principis, quod illam quæſtionem faceret diligentiæ Prælat. Pietas & ſuauitas plorabant, & heremita ab eis quæſiuit, quare plorabant? Solutio. Reſponderunt pietas & ſuauitas, quod ipſæ plorabant, quia non erant in coronis principum tantum dilectæ ſicut aurum & lapides pretioſi. Coſcientia, dixit heremita, quare habes naturam triſtitiæ? Solutio. Reſpondit conſcientia, quod ipſa naturam triſtitiæ habebat, vt pietas peccata ſua ploraret. Pietas, dixit heremita, habes timorem? Solutio. Reſpondit pietas, quod erat ſignum quod timor in ſuo vexillo portabat. Contritio, dixit heremita, quomodo es cognita? Solutio. Reſpondit contritio, quod ipſa cognita erat cum lachrymis pietatis, & erat incognita cũ lachrymis hominum falſorum qui plorant, vt homines legales decipere poſſint. Pietas, dixit heremita, habes verecundiam? Solutio. Reſpondit pietas, quod ipſa plorabat, quia pietatem de principe habebat, qui verecundiam habet in rogando Deum, & in loquendo cum hominibus humilibus, quia magnam pœnam propter illam verecundiam habebunt. Heremita à pietate quæſiuit, vtrum libertatem habebat, cum plorabat & ſuſpirabat? Solutio. Reſpondit pietas, quod quanto magis plorabat, & ſuſpirabat, tanto magis liberam ſe ſentiebat, idcirco cognoſcebat quod ſua libertas ſtabat in flere, & ſuſpirare propter peccata hominum inobedientium virtutibus.

De Quæſtionibus caſtitatis, & virtutum applicatarum.

Heremita à largitate quæſiuit, vtrum erat ita magna in Domina caſta, ſicut in Domina luxurioſa? Solutio. Reſpondit largitas, quod ſua figura magna erat in homine prodigo, & ſua forma in homine largo. Heremita à caſtitate quæſiuit, vtrum erat virtus in homine proditore? Solutio.

Reſpondit caſtitas, quod in homine proditore, qui non eſt luxurioſus, ſtabat ita ſua ſimilitudo, ſicut ſimilitudo hominis viui in ſimilitudine hominis mortui. Caſtitas, dixit heremita, cum luxuria te tangit, cum qua virtute maiorem conſtantiam habes? Solutio. Reſpondit caſtitas, quod cum ſeipſa maiorem conſtantiam habebat, quia ipſa erat magis contraria luxurię, quam aliqua alia virtus. Quidam mercator magnam diligentiam habebat in lucrando denarios, vt ſua vxor nobiliter iret induta, à quo mercatore heremita quæſiuit, vtrum habebat ita magnam diligentiam in procurando caſtitatem ſuæ vxoris, ſicut pulchra indumenta? Solutio. Reſpondit mercator heremitæ, quod ſua vxor ſibi promiſerat, quod quanto nobilius ipſam indueret, ipſa magis caſta eſſet, & quod ipſe ei credebat. Suauitas, dixit heremita, quare es maior in Domina luxurioſa, quam in caſta? Solutio. Reſpondit ſuauitas, quod Domina luxurioſa ſuā accipiebat ſimilitudinem, vt ſuum maritum deciperet cum ſimilitudine amoris. Caſtitas, dixit heremita, cum te tangit luxuria, quā conſulis? Solutio. Reſpondit caſtitas, quod ipſa conſcientiam conſulebat, quæ nunquam luxuriæ eſt amica. Quidam ſenex quandam fœminam iuuenem accepit in vxorem, à quo caſtitas quæſiuit, vtrum timorem de luxuria habebat? Solutio. Reſpondit homo ſenex, quod ipſe timorem non habebat de luxuria, & dixit caſtitas, quod hoc bene apparebat. Quidam homo ſenex à caſtitate quæſiuit, vtrum iuuenem vxorem acciperet? Solutio. Reſpondit caſtitas, quod nullus homo ſenex, qui facit defectum contra ſuam vxorem iuuenem, ei ſatiſfactionem facere non poteſt, idcirco quilibet homo ſenex in accipiendo vxorem iuuenem debet conſcientiam, contritionem, & timorem, & verecundiam habere. Heremita à caſtitate quæſiuit, quare homines iuuenes de ipſa habent verecundiam? Solutio. Reſpondit caſtitas, quod homines iuuenes non conſiderant pœnas inferni, ad quas vadunt homines luxurioſi, nec ſciunt, quid eſt verecundia. Caſtitas, dixit heremita, quare es triſtis, cum tu ſis ita bona? Solutio. Reſpondit caſtitas, quod ipſa erat triſtis, quia plures homines plus luxuriæ, quam ſibi obediunt.

De Quæſtionibus largitatis, & virtutum applicatarum.

Legalitas à largitate quæſiuit cuius hominis ſocietas ſtat magis periculoſa? Solutio. Reſpondit largitas, quod nullus homo eſt peior ſocius, quam homo auarus. Largitas à conſtantia quæſiuit, vtrum ipſa poſſit in verbis confidere, quibus homo auarus aliquid ſuo amico promittebat? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod homo auarus eſt magis mendax quam aliquis alius homo. Mercator à diligentia quæſiuit, quare non erat tam magnum mercimonium largitatis ſicut auaritiæ: Solutio. Exaltauit ſe diligentia, quod ipſa culpam non habebat, quia ipſa nulli ſe negabat qui ipſam volebat. Suauitas, dixit heremita, quare eſtis maior in largitate, quam in auaritia? Solutio. Reſpondit ſuauitas, quod cum homo denarios hominis auari tangit, ipſe auarus citò iraſcitur, qui ſiquidem denarij homines auaros ſuperbos faciunt. Largitas à conſcientia quæſiuit, quare non erat in hominibus diuitibus auaris qui denarios pauperum faciunt eſſe ocioſos?

Solu

Solutio. Excuſauit ſe conſcientia, quod auaritia hoc nolebat. Largitas, dixit heremita, auaritia quare timorem non habet de iudice? Solutio. Reſpondit largitas, quod auaritia plures denarios habebat, cum quibus iudicem tacere faciebat. Contritio, dixit heremita, quare eſtis maior in homine largo quam in homine auaro? Solutio. Reſpondit contritio, quod homo auarus eſt maior inimicus reſtitutionis, quam alius homo. Heremita à largitate quæſiuit, vtrum verecundiam habebat, quia auaritia plures amicos quam ipſa habebat? Solutio. Reſpondit largitas, quod non tantum verecundiam habebat, immò triſtis erat & ſæpe plorabat. Heremita ab obedientia quæſiuit, vtrum erat ita magna in largitate, ſicut in auaritia. Solutio. Reſpondit obedientia, quod ipſa maior erat in largitate, ſecundum voluntatem, & in auaritia ſecundum corpus.

De Quæſtionibus legalitatis, & virtutum applicatarum.

Conſtantia, dixit heremita, quare maiorem amicitiam habes cum legalitate, quam cum falſitate? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod homo legalis ſuam cametam in rupe ędificat, & homo falſus in arena. Legalitas, dixit diligentia, cur ploras? Solutio. Reſpondit legalitas, quod ipſa erat falſitatis amica, hoc ſciebat. Homines legales quare ſpecioſè loquuntur, & per viam humiliter vadunt? Solutio. Homines falſi citò loquuntur, vt deliberationem ad dicendum veritatem non habeant, & vadunt ſuperbe, vt homo de ipſis timorem habeat. Homines legales quare ſe non excuſant ita fortiter, cum homo ipſos increpat de falſitate, ſicut homines falſi ſe excuſant? Solutio. Legalitas non habet ita magnum timorem, ſicut falſitas, quia in veritate confidit, hoc ſcit conſcientia. Heremita à legalitate quæſiuit, de quo habebat maiorem timorem? Solutio. Reſpondit legalitas, quod ipſa timorem habebat maiorem de falſo teſtimonio, quam de aliqua alia re. Heremita à legalitate quæſiuit, vtrum contritionem habebat, cum confitebatur? Solutio. Reſpondit legalitas, quod ipſa erat confeſſioni hominis falſi contraria, qui cum falſitate confitetur. Heremita à legalitate quęſiuit, quare erat rubeus color in facie hominis legalis, qui iniuſte eſt reprehenſus? Solutio. Reſpondit legalitas & dixit, quod ipſa ita ſanguinem mouebat ad colorem rubeum in facie cum verecundia, cum iniuſtè fuerat reprehenſa, ſicut falſitas cum timore colorem croceum, cum ſecundum veritatem eſt reprehenſa. Heremita à legalitate quæſiuit, vtrū vllo tempore fuerat peccato obediens? Solutio. Nulla falſitas eſt obediens virtuti.

De Quæſtionibus conſtantiæ, & virtutum applicatarum.

Conſtantia, dixit heremita, habes diligentiam? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod Hieruſalem fieret illa quæſtio, quæ hoc ſciebat. Heremita à conſtantia quæſiuit, vtrum ſuauitatem habebat? Solutio. Reſpōdit conſtantia heremitę, quęrens ab eo vtrum quærebat de illa ſuauitate quæ erat tempore Apoſtolorum, vel de illa quę eſt in tempore in quo ſumus. Heremita à conſtantia quæſiuit, vtrum erat fundamentum conſcientiæ? Solutio. Reſpondit, quod ipſe qui toties

tiens apoſtata fuit, illud ſciebat. Conſtantia, dixit heremita, habes timorem? Solutio. Reſpondit conſtantia quod ipſa timorem habebat de homine infirmo qui ſuum bonum propoſitum mutat in malum, quando eſt curatus. Conſtantia, habes contritionem? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod ipſa contritionem habebat, dum homines erant infirmi. Conſtantia, dixit heremita, habes verecundiam? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod ipſa verecundiam habebat ſemper cum homines ſe de bono iactabant, quod faciebant. Obedientia à conſtantia quæſiuit, verum ipſam diligebat tantum per timorem ſicut per amorem? Solutio. Reſpondit conſtantia, quod ipſa non facit aliquid pro denariis.

De Quæſtionibus diligentiæ, & virtutum applicatarum.

Diligentia quæſiuit à ſuauitate, quare ibat ſpacioſè? Solutio Reſpondit ſuauitas, quod ipſa ibat citò cum conſtantia, & ſpacioſè cum patientia & humilitate. Heremita à diligẽtia quæſiuit, quare ita fortiter currebat? Solutio. Reſpondit diligentia, quod ipſa currebat ita fortiter, quia conſcientia hoc ſibi conſulebat. Diligentia, dixit heremita, habes timorem? Solutio. Reſpondit diligentia quod ipſa timorem habebat de cibariis delicatis, & mollibus lectis, & pluribus tunicis, quæ homines pigros faciunt. Diligentia habes contritionem? Solutio. Reſpondit diligentia, quod ipſa contritionem habere non poterat in hominibus pinguibus. Diligentia habes verecundiam? Solutio. Reſpondit diligentia, quod ipſa verecundiam habebat de hominibus plenis vini, & carnium gallinarum, qui hoc quod promittunt, non tenẽt, & dicunt, quod magnum tædium eſt ire per mundum ad honorandum Deum. Diligẽtia, dixit heremita, cum quo pigritiam vincis, quæ eſt tuum contrarium? Solutio. Reſpondit diligentia, quod ipſa ſuum contrarium vincebat cum charitate & prudentia.

De Quæſtionibus ſuauitatis, & virtutum applicatarum.

Homo diſcretus quare conſiderat prius illud, quod loquitur? Solutio. Suauitas & conſcientia in ſermonibus cauſant Rhetoricam, bonitatem, charitatem, patientiam, & humilitatem. Suauitas, dixit heremita, habes timorem de ſuperbia? Solutio. Reſpondit ſuauitas, quod nullus homo habet timorem de ſuperbia, qui humilitatem diligit & patientiam. Suauitas, dixit heremita, habes contritionem? Solutio. Reſpondit ſuauitas quod illa cõtritionem in ſua hypocriſi non habebat. Suauitas, dixit heremita, quare loqueris ita ſpacioſè & lentè? Solutio. Reſpondit ſuauitas, quod ipſa ita ſpacioſè & lentè loquebatur, quia haber verecundiam mentiendi. Suauitas, dixit heremita, cum quibus virtutibus es magis obediens? Solutio. Reſpondit ſuauitas, quod ipſa maiorem habebat parẽtelam cum charitate, patiẽtia, & humilitate, quam cum aliis virtutibus.

De Quæſtionibus conſcientiæ, & virtutum applicatarum.

Conſcientia, dixit heremita, quare maiorem habes concordantiam cum timore, quam cum amore? Solutio. Reſpondit conſcientia, quod ſuũ officium ita erat ex minis ſicut erat ex ſpe, & ex promiſſionibus. Conſcientia

tia

tia, quis eſt tuus cõfeſſor? Sol. Reſpõdit conſcientia, quod contritio ſuam confeſſionem audiebat: quoniam ſcire volebat quomodo minas faciebat hominibus qui malè faciunt, & quomodo hominibus conſulebat quod faciant bonũm. Heremita à conſcientia quæſiuit, vtrum verecundiam habebat? Solutio. Reſpondit conſcientia, quod ipſa verecundiam habebat ſæpius in leuatione menſæ, cum homines erant pleni vini, qui credebant me habere, quia contra temperantiam defecerunt, quam quidem verecundiam in principio menſe habere voluiſſem. Conſcientia, dixit heremita, quare es ſemper triſtis? Solutio. Reſpondit conſcientia, quod ipſa erat ſemper triſtis, quia ſemper erat ancilla.

De Quæſtionibus timoris, & virtutum applicatarum.

Heremita à contritione quæſiuit, vtrum maiorem habeat concordantiam cum timore, quam cum amore? Solutio. Reſpondit contritio, quod amor ipſam cum timore mouebat. Cum verecundia ſit bona virtus, quare homines habent ipſam cum timore? Solutio. Sicut faciendo bonum non rident homines; ſicut naturaliter in faciendo bonum verecundiam non habent. Obedientia cum ſit ita bona virtus, quomodo homines ipſam tantum timent? Solutio. Naturaliter intellectus & voluntas libertatem deſiderant.

De Quæſtionibus contritionis, & virtutum applicatarum.

Verecundia, dixit heremita, quare es? Solutio. Reſpondit verecundia, quod ipſa erat, vt ipſa contritionem haberet de hypocriſi quam habebat, quia ipſe ſolus exiſtebat, & herbas crudas comedebat, & ſupra poſtẽ iacebat. Heremita ab obedientia quęſiuit, vtrum ita magnam contritionem habebat in Prelato ſicut in Canonico? Solutio. Reſpondit obedientia heremitæ, quod ipſe magnam quæſtionem non faciebat, quare ſibi reſponſio non conueniebat.

De Quæſtionibus verecundiæ & obedientiæ.

Heremita ab obedientia quæſiuit, vtrum verecundiam habebat? Solutio. Reſpondit obedientia, quod ipſe illã quæſtionem ſenſitiuæ faceret, cui pluſes homines erant obedientes, quam intellectiuæ.

De Quæſtionibus brancharum arboris moralis vitioſæ, & primò de gula.

Gula quid eſt? Solutio: Vade ad branchas vitioſas arboris moralis & ad rubri. de gula. Gula quare eſt? Solutio. Gulla eſt, quia abſtinentia, fortitudo, & prudentia non iuuant tẽperantiam contra voluntatem, quæ cũ appetitiua vegetali maiorem habet concordantiam, quam cum digeſtiua. Gula de quo eſt? Solutio. Gula eſt ex priuato fine tẽperantiæ & de ocioſitate iuſtitiæ, prudentiæ, & fortitudinis. Gula quomodo eſt? Solutio. Gula eſt cum imaginatione quæ delectationem comedendi & bibendi imaginatur in ſapore ſenſitiua, ſe ipſam mouente cum inſtinctu naturali vegetatiuæ ad nimis magnum finem ſentiẽdi in guſtando, contra ordinem recolendi, intelligendi, & amandi.

De Quæſtionibus auaritiæ.

AVaritia quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis in rubri. de auaritia. Largitas ab auaritia quæſiuit, verum erat creatura? Solutio. Reſpondit auaritia, quod ipſa creatura non erat, ſed erat ſimilitudo contra ſpem, quæ facit fines denariorum eſſe ocioſos, & etiam fines ſubſtantiarum vegetatarum. Largitas ab homine auaro quæſiuit, cum quo auaritiam producebat? Solutio. Reſpondit homo auarus, quod auaritiam producebat cum ſimilitudine bonitatis contra finem bonitatis illo fine debito hominibus, qui neceſſitatem habent de bonis quæ ipſe aggregat, de quibus ſua voluntas iuſtitiam non producit, nec prudentiam, fortitudinem, charitatem, neque ſpem. Auaritia, dixit largitas, quare es mihi contraria? Solutio. Reſpondit auaritia, quod ſibi erat contraria, quia iuſtitia, prudentia, fortitudo, charitas & ſpes, ſuæ amicæ non erant.

De Quæſtionibus luxuriæ.

LVxuria quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis in rubrica de luxuria. Luxuria de quo eſt? Solutio. Eſt de inſtinctu & appetitu elemẽtali, vegetali, ſenſuali & imaginali, & ex inordinato appetitu rationali contra ordinem carnalis copulæ. Luxuria quare eſt? Solutio. Luxuria eſt propter nimiam abũdantiam comedendi & bibendi: illa abundantia directa ſiue ordinata ad carnales delectationes per voluntatem deſideratas, & per intellectum intellectas, & per memoriam recolitas, & per imaginationem imaginatas, non coactas per iuſtitiam, nec reprehenſas per prudentiam, nec per fortitudinem deuictas, nec per abſtinentiam ligatas, nec in ordine matrimonij poſitas. Caſtitas à luxuria quæſiuit, quare habebat maiorem cum voluntate concordantiã quàm cũ memoria & cum intellectu? Solutio. Reſpondit luxuria, quod voluntas eſt potentia, quæ citius accipit ſuum obiectum, quam memoria & intellectus, de quibus timorem habet in principio, vt non conſulant iuſtitiã, prudentiam, & fortitudinem, quæ ſæpius voluntatem reprehendunt, quia diligit vitia.

De Quæſtionibus ſuperbiæ.

SVperbia quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis. Superbia de quo eſt? Solutio. Superbia eſt ex humilitatis priuatione, & eſt ex inordinato appetitu, qui magna in bonitate deſiderat magnitudine non debita in maioritate illi, qui deſiderat, & qui ſuam maioritatẽ ſui proximi obliuiſcitur, & qui minoritatẽ illius recolit, & qui ſuiipſius minoritatẽ obliuiſcitur. Superbia quare eſt? Solutio. Superbia eſt, quia humilitas non eſt. Humilitas à ſuperbia quæſiuit, quare maiorem habeat concordantiam cum intellectu, quam cum memoria nec voluntate? Solutio. Reſpondit ſuperbia, quod intellectus ita propriè ſe habet ad intelligere, ſicut ignis ad calefacere & ad lucere, ſed voluntas eſt magis variabilis, & idem de memoria ad deſiderandum res debitas & indebitas, quam intellectus ad intelligendum res veras & non veras: idcirco homo ſuperbus qui non conſiderat ſuos defectus, & defectus alienos conſiderat, maiorem habet concordãtiam cum intellectu, quam cum aliis potentiis.

De

De Quæſtionibus Accidiæ.

ACcidia quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis. Accidia de quo eſt? Solutio. Accidia eſt ex finibus ocioſis, & ex triſti appetitu, quia fines non ſunt ocioſi. Accidia quare eſt? Solutio. Accidia eſt, quia diligentia finium moralium non eſt. Diligentia ab accidia quæſiuit, quare maiorem concordantiam cum intellectu habebat, quam cum memoria nec voluntate? Solutio. Reſpondit accidia, quod intellectus eſt illa potentia quæ maiorem laborem habet in inueniendo ſuum obiectum, quam aliqua alia potentia: quoniam ipſe primo ſpecies inquirit cum quibus ſecreta attingit & rerum veritates, & in inquirendo illas ſpecies habet magnum laborem, cum ita ſit, quod ſecreta & veritates rerum ſint valdè fortiter abſconditæ, & ſub pluribus falſis ſimilitudinibus. & ex illis ſpeciebus quas accipit intellectus & colligit ad reuelandum ſecreta & veritates, accipit & colligit voluntas lumen ad diligendum ſuum obiectum amando vel odiendo, & illas ſpecies quas intellectus accipit & inuenit, memoriæ tradit ſeu recommittit, & in ipſa antiquas facit, & alias nouas inquirit, & ſic facit habitum ſcientiæ de quo ſe induit, & de quo practicam habent memoria & voluntas, quæ non habent ita magnum laborem in accipiendo earum obiecta cum lumine inuento: ſicut intellectus qui nouiter illud lumen inuenit, & quia intellectus maiorem laborem habet, citius attædiatur quam memoria: nec voluntas idcirco pigritiæ eſt propinquior, quæ eſt media tunica, quam voluntas nec memoria.

De Quæſtionibus inuidiæ.

INuidia quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis. Inuidia de quo eſt? Solutio. Inuidia eſt de appetitu qui deſiderat bona aliena poſſidere, quæ ſunt aliis appropriata & data ſecundum ordinem iuſtitiæ & charitatis. Inuidia quare eſt? Solutio. Inuidia eſt, quia iuſtitiam, charitatem, & ſpem voluntas non deſiderat, ſed earum contraria deſiderat, & in memoria reponit. Iuſtitia, charitas, & ſpes, ab inuidia quæſiuerunt, quare maiorem concordantiam habet cum memoria, quam cum intellectu nec voluntate? Solutio. Reſpondit inuidia, quod memoria maiorem concordantiam habebat cum complexione terræ, quam cum aliqua alia complexione aliorum elementorum: idcirco erat ei auaritia appropriata: quoniam memoria requirit habere plures ſpecies, de quibus ita theſaurum facit cum ocioſitate: ſicut homo auarus ex pluribus denariis, quos ocioſos in arca facit eſſe: idcirco homines inuidioſi ſunt pigri, & plura habere deſiderant abſque eorum labore, quam alij homines habent cum labore acquiſita, vel quæ eis propter aliquem finem ſunt collecta.

De Quæſtionibus iræ.

IRa quid eſt? Solutio. Vade ad branchas vitioſas arboris moralis. Ira de quo eſt? Solutio. Ira eſt ex odibilitate & triſti appetitu ſubito motu contra iuſtitiam, fortitudinem, & charitatem, ſine deliberatione prudentiæ. Ira quare eſt? Solutio. Ira eſt, quia patientia non eſt, & quia abſtinentia voluntatem non refrænat, priuat habitum charita-

tis, & quæ intellectum ſpoliat de prudentia, & memoria de iuſtitia, & ſeipſam de fortitudine. Patientia ab ira quæſiuit, quare cum voluntate maiorem concordantiam habebat, quam cum memoria nec intellectu: Solutio. Reſpondit ira, quod voluntas ſubitum motum habet, & non faciebat aliquam deliberationem in accipiendo ſuum obiectum, quouſque intellectus, prudentia vel ſuo contrario vtitur: & idcirco, quia voluntas ſine deliberatione & conſilio ſe mouet ad odiendum tunc, cum intellectus ocioſus conſiſtit, maiorem motum habet quam intellectus, nec memoria, cum in ea natura ſit habere motum ſubitaneum ſine deliberatione recolendi & intelligendi.

De Quæſtionibus gulæ & auaritiæ.

GVla & auaritia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis arboris moralis. Cum homo auarus multum non vult expendere, & homo guloſus multum vult comedere, auaritia & gula quare habent concordantiam, & non ſunt contrariæ? Solutio. Gula & auaritia in diuerſis hominibus ſunt contrariæ, & in vno homine poſſunt concordantiam habere: ſicut homo guloſus qui eſt auarus aliis hominibus, vt multum comedere poſſit, & quod poſſit emere cibaria delicata. Auaritia & gula quomodo ſunt contrariæ? Solutio. Gula eſt contra ſanitatem hominis auari vt multum comedere poſſit; idcirco eſt contra ſubiectum auaritiæ, & auaritia eſt contra gulam, in quantum tenet cibaria delicata ocioſa, quæ poſſet emere, & gula vellet comedere, ſed auaritia ei dare non vult: idcirco aliqui homines auari guloſi ſe debilitant & corrumpunt in comedendo cibaria, quæ cum paucis denariis ſunt empta, & quæ non ſunt delicata. Charitas & temperantia plorabant, à quibus petiit heremita, quare plorabant? Solutio. Reſponderunt, quod ipſæ plorabant, quia earum contraria pluſquam ipſæ diligebantur, & plures habebant amicos.

De Quæſtionibus gulæ & luxuriæ.

GVla & luxuria quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Quare homines luxurioſi & guloſi ſunt magis pauperes & minus viuunt quam alij homines?. Solutio ibidem. Heremita à gula quæſiuit, vtrum erat ita malum vitium ſicut luxuria? Solutio. Reſpondit gula, quod ipſa non erat cauſa culpæ alteri niſi ſuo ſubiecto, & luxuria eſt cauſa culpæ homini & fœminæ. Quare plures mulieres ſunt luxurioſæ quam guloſæ? Solutio. Pulchræ mulieres ad luxuriam per homines inuitantur fortius quam ad gulam.

De Quæſtionibus gulæ & ſuperbiæ.

GVla & ſuperbia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Gula, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut ſuperbia? Solutio. Reſpondit gula, quod ipſa erat peius vitium quam ſuperbia in ſenſitiua, & ſuperbia erat peius vitium quam ipſa in intellectiua. Gula quomodo eſt ſuperbia? Solutio. Gula eſt ſuperbia, quia vult quod appetitus ſenſualis ſit Dominus intellectualis. Plorabant gula & ſuperbia, & heremita ab eis quæſiuit, quare plorabant? Solutio. Reſponderunt gula &

la & ſuperbia, quod ipſæ plorabant, quia ipſe carnes non comedebat, nec vinum bibebat, nec pulchra indumenta induebat.

De Quæſtionibus gulæ & accidiæ.

GVla & accidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Heremita à gula quæſiuit, vtrum erat ita malum vitium ſicut accidia? Solutio. Reſpondit gula, quod ipſa non eſt ita commune vitium ſicut accidia. Heremita ab accidia, & gula quæſiuit, quale ſignum in ſcuto faciebant? Solutio. Reſponderunt gula & accidia, quod ipſæ ſignum triſtitiæ faciebant, & pigritiæ cum homines nimis comederēt, & cum homines ſani temperantiam lucrati fuerint, bonos mores, denarios & bonam famam. Gula & accidia, dixit heremita, qualis eſt veſter finis? Solutio. Vade ad rubri. antedictam.

De Quæſtionibus gulæ & inuidiæ.

GVla & inuidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubri. antedictam in brāchis vitioſis arboris moralis. Gula, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut inuidia? Solutio. Reſpondit gula, quod homo inuidioſus inuidiam habere poteſt ieiunus & plenus, & eſt magis contraria charitati quam illa. Gula & inuidia, dixit heremita, quare eſtis amicæ? Solutio. Reſponderunt gula & inuidia, quod ipſæ amicæ erant, quia timorem de earum inimicis habebant. Heremita à gula & inuidia quæſiuit, cum eas perderet, vbi eas citius inueniret? Solutio. Reſponderunt gula & inuidia, quod ipſæ erant libenter in hominibus diuitibus, qui plures habent denarios, & plus bonum diligunt ſpeciale contra publicum, quam homines pauperes.

De Quæſtionibus gulæ & iræ.

GVla & ira quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubri. antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Gula, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut ira? Solutio. Reſpondit gula, quod ipſa corpus hominis lente occidebat, & ira ſubito & cito. Heremita à gula & ira quæſiuit, vtrum timorem habebant? Solutio, Reſpondit gula & dixit, quod ipſa timorem habebat de temperantia: & ira dixit, quod ipſa timorē habebat de patientia. Gula & ira venditis vos per denarios? Solutio. Reſponderunt gula & ira, & dixerunt, quod non vendebantur pro denariis, ſed ſe dabant libenter omnibus qui ipſas volebant.

De Quæſtionibus auaritiæ & luxuriæ.

AVaritia & luxuria quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad brāchas vitioſas arboris moralis in rubrica antedicta. Luxuria, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut auaritia? Solutio. Reſpondit luxuria & dixit, quod ipſa non erat ita fortiter contra naturam ſicut auaritia, nec erat ita publicum vitium. Heremita à vetula luxurioſa quæſiuit, quare non habebat ita magnum placitum de luxuria ſuæ nurus, ſicut de luxuria ſuæ filiæ? Solutio. Reſpondit vetula & dixit, quod ipſa plus denarios propter ſuā filiā diligebat, quapropter nurū ſuam, & plus ſuā ſimilitudinē luxuriæ diligebat in illa fœmina quam plus diligebat. Vetula luxurioſa, dixit heremita, quare tuum filium reprehen-

dis de luxuria, non autem tuam filiam? Solutio. Reſpondit vetula & dixit, quod ſuus filius ſuũ corpus conſumebat, & propter luxuriã denarios expendebat: ſua vero filia ipſos lucrabatur, quæ luxuriam corã ipſa faciebat, filius autem ſuus non etiam cum ſua filia de luxuria ſine verecundia loquebatur, & ſibi placita referebat, quæ cum hominibus habuerat, de quibus placitis verecundiam habebat, quod ſuo filio ipſa diceret.

De Quæſtionibus auaritiæ & ſuperbiæ.

Auaritia & ſuperbia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in brãchis vitioſis arboris moralis. Auaritia, dixit heremita, es ita malum vitium, ſicut ſuperbia? Solutio. Reſpondit auaritia & dixit, quod ipſa erat peius vitium quam ſuperbia contra reſtitutionem in puncto mortis, & ſuperbia erat peius vitium quam illa, cum ira contra veniam in puncto mortis. Superbia, dixit auaritia, quare es contra honorem Dei, & tu auaritia, quare es contra finem bonorum temporalium, & vos, dixit heremita, quare inuicem vos reprehenditis, poſtquam virtuti eſtis contrariæ? Solutio. Reſpondit ſuperbia, quod ipſa erat contra Deum, quoniam parem habere nolebat in magnitudine poteſtatis, Et auaritia dixit, quod ipſa erat contra finem bonorum temporalium, quia charitas dormiebat. Et ambæ ad heremitam dixerunt, quod ipſæ ſe inuicem reprehendebant, quia cum inuidia concordantiam habebant. Auaritia & ſuperbia, habetis ita magnam concordãtiam in homine ſene, ſicut in homine iuuene? Solutio. Reſpondit ſuperbia, quod ipſa maior erat in homine iuuene, inquantum corpus, & inquantum anima in ſene. Et auaritia dixit, quod ipſa erat in homine ſene maior corporaliter & ſpiritualiter, quam in homine iuuene.

De Quæſtionibus auaritiæ & accidiæ.

Auaritia & accidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in brãchis vitioſis arboris moralis. Heremita ab auaritia & accidia quæſiuit, quæ ipſarum eſt peius vitium? Solutio. Reſpondit auaritia, quod ipſa erat peior quam accidia in infirmitate hominis diuitis auari. Et accidia dixit, quod ipſa erat peior in ſanitate hominum ſuorum amicorum quam auaritia, quia erat vitium, quod non erat tam cognitum, nec quod tantum timeatur ſicut auaritia. Heremita ab vno mercatore auaro quæſiuit, quare tot denarios non habebat ſicut alius mercator amicus largitatis? Solutio. Vade vt ſupra. Heremita à ciuitate Hieruſalem quæſiuit, quare plorabat? Solutio. Reſpondit ciuitas Hieruſalem, quod auaritia & accidia hoc ſciebant.

De Quæſtionibus auaritiæ & inuidiæ.

Auaritia & inuidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in brãchis vitioſis arboris moralis. Heremita à peccato quæſiuit, verum erat ita magnum in auaritia, ſicut in inuidia? Solutio. Reſpondit peccatum, quod maius erat in auaritia intenſiuè, & in inuidia extenſiuè. Heremita ab auaritia & inuidia quæſiuit, ſi erant perdere

vel

vel amiſſæ, vbi poſſent inueniri? Solutio. Reſponderunt, quod ipſi qui ipſas inuenire vellent, ipſas in pulchris domibus inquirerent, in pulchris equis, in pulchris veſtibus, in tecaeiis plenis denariorũ, in horreis plenis frumento, & in lachrymis pauperum. Et tunc heremita dixit, quod citò poterant inueniri. Heremita ab auaritia quæſiuit & inuidia, vtrum erant de magno genere? Solutio. Reſponderunt auaritia & inuidia, quod earum genus multum erat antiquum, & maximè erant in ſummitatibus arborum.

De Quæſtionibus auaritiæ, & iræ.

AVaritia & ira quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Auaritia, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut ira? Solutio. Reſpondit auaritia, quod ira currebat citius ad malum contra bonum, quam illa. Auaritia ab ira quæſiuit, quare denarios quos ipſa cum labore acquiſiuerat, ad fortunam perdendi ponebat, tunc cum homines occidere volebat? Solutio. Reſpondit ira, quod ipſa damnum alicuius non plangebat. Ira, dixit auaritia, poſſes me vindicare de largitate, quæ de me malum pauperibus dicere facit? Solutio. Reſpondit ira, quod ipſam vindicare poterat de largitate, dum tamen ipſa litem inter homines diuites procuraret, qui eleemoſynam pauperibus faciunt.

De Quæſtionibus luxuriæ & ſuperbiæ.

LVxuria & ſuperbia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis Heremita à luxuria & ſuperbia quæſiuit, quæ ipſarum eſt peius vitium? Solutio. Reſpondit luxuria, quod ipſa erat peius vitium in corpore: & ſuperbia dixit, quod ipſa erat peius vitium in anima. Tunc vero heremita cognouit, quæ ipſarum erat peius vitium. Quare vetula fœmina luxurioſa non eſt ita ſuperba, ſicut fœmina iuuenis luxurioſa? Solutio. Mulieres iuuenes magis rogantur quam ſenes. Heremita luxuriam & ſuperbiam inuenit, quæ inuicem loquebantur, & quæſiuit ab eis, de quo loquebantur? Solutio. Reſponderunt ſuperbia & luxuria, quod ſemper loquebantur de his quæ magis diligebant, aut de illis quæ valdè odiebant. Et tunc dixit luxuria ad heremitam, quod ipſa nolebat eſſe ſua vxor: & ſuperbia dixit, quod ipſa nolebat eſſe ſua ſocia, quoniam pulchram figuram non habebat, nec equum equitabat, nec pulchra habebat indumenta, nec domicellos, qui ei ſeruirent, & habebat barbam albam, & cibaria macillenta comedebat. Reſpondit eis heremita, quod huiuſmodi diligebat, vt earum ſocietatem non haberet: quoniam nimis erant malæ beſtiæ.

De Quæſtionibus luxuriæ, & accidiæ.

LVxuria & accidia quomodo habẽt concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Heremita à luxuria & accidia quæſiuit, quæ ipſarum eſt peius vitium? Solutio. Reſpondit luxuria, quod ipſa erat peius vitium in ſanguine, & accidia in melancholia. Accidia, dixit heremita, quare plus luxuriam diligis in magis nobilibus mulieribus,

lieribus, quam in minus nobilibus? Solutio. Reſpondit accidia, quod ipſa plus diligebat luxuriam in nobilioribus mulieribus, quam in minus nobilibus, vt eſſet magna, & vt maius malum procurare poſſet. Luxuria, dixit heremita, es ocioſa in homine ſene luxurioſo, qui cum muliere iacere non poteſt? Solutio. Reſpondit luxuria, quod accidia ſua amica hoc ſciebat, quæ homines caſtos blaſphemabat.

De Quæſtionibus luxuriæ, & inuidiæ.

LVxuria & inuidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Heremita à luxuria quæſiuit, vtrum erat ita malum vitium ſicut inuidia? Solutio. Reſpondit luxuria, quod ipſa erat peius vitium in tangendo, & inuidia in videndo. Quare mulier melius eſt diſpoſita, quod ſit luxurioſa quam inuidioſa, & homo quod ſit inuidioſus, quam quod ſit luxurioſus? Solutio. Nullam mulierem decet ita bene habere diuitias ſicut hominem, & omnis voluntas coacta deſiderat eſſe libera. Quare mulieres plus reprehenduntur de luxuria, quam homines de inuidia? Solutio. Iudicium fœminarum non eſt ita magnum ſicut iudicium hominum.

De Quæſtionibus luxuriæ, & iræ.

LVxuria & ira quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Heremita à luxuria & ab ira quæſiuit, quæ ipſarum eſt magis mala? Solutio. Reſpondit luxuria, quod ipſa timorem habebat aliquotiens. Et dixit ira, quod nunquam timorem habebat. Quidam dare volebat mulierem iuuenem in vxorem cuidam homini veteri: qui ab ipſa quæſiuit, vtrum ſibi placebat? Solutio. Reſpondit domicella, quod ſi ipſe ipſam habere volebat in vxorem, & inuicem litigarent, non eſſet, qui pacem poneret inter ipſos. Quare homo luxurioſus iratus non eſt contra ſuum peccatum, & eſt iratus contra ſuam vxorem luxurioſam? Solutio. Quilibet gallus Dominus eſt in ſuo fimario.

De Quæſtionibus ſuperbiæ, & accidiæ.

SVperbia & accidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Superbia, dixit heremita, es ita malum vitium ſicut accidia? Solutio. Dixit ſuperbia, quod ipſa magis Deo erat contraria, quam accidia: quoniam ipſa volebat eſſe ſine pari. Heremita à ſuperbia quæſiuit & ab accidia, vtrum erant contrariæ? Solutio. Reſponderunt, quod ipſę contrariæ erant, inquantum in hominibus quælibet volebat eſſe maior quam alia. Superbia ab accidia quæſiuit vbi ſtabat? Solutio. Dixit accidia, quod plures domum ſuam ſciebant.

De Quæſtionibus ſuperbiæ, & inuidiæ.

SVperbia & inuidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Heremita à ſuperbia quæſiuit, & ab inuidia, quæ ipſarum erat peius vitium? Solutio. Dixit ſuperbia, quod ipſa erat peius

peius vitium in dæmonibus, & dixit inuidia, quod ipſa erat maius vitium in hominibus. Heremita à ſuperbia quæſiuit, vtrum de ipſo habebat inuidiam? Solutio. Reſpondit ſuperbia, quod ipſa inuidiam non habebat de homine paupere malè induto, qui fabas comedit. Heremita à ſuperbia quæſiuit, vtrum erat de ſua parentela? Solutio. Reſpondit ſuperbia, quod ſua hypocriſis hoc ſciebat.

De Quæſtionibus ſuperbiæ, & iræ.

SVperbia & ira quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Superbia & ira quæſiuerunt ab heremita, vtrum ſciret quæ illarum eſſet maior? Solutio. Reſpondit heremita, quod ipſe ambarum æqualitatem ſciebat, quoniam ſuperbia aliquem honorem non habebat, nec ira aliquod placitum. Quare homo ſuperbus citius eſt iratus, quam alius homo? Solutio. Nullus homo habet tot contraria, ſicut homo ſuperbus. Ab homine paupere quæſiuit heremita, vtrum ſciret domum in qua ſunt ſuperbia & ira? Solutio. Reſpondit homo pauper, quod faceret illam quæſtionem hominibus diuitibus, qui vanam gloriam diligunt.

De Quæſtionibus accidiæ, & inuidiæ.

ACcidia & inuidia quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in bráchis vitioſis arboris moralis. Heremita ab accidia & inuidia quæſiuit, quomodo vna eſt maior alia? Solutio. Reſpondit accidia, quod ipſa erat maior quam inuidia in homine paupere, inuidia vero dixit, quod ipſa maior erat quam accidia in homine diuite. Quæſiuit heremita ab inferno, vtrum in illo tot homines erant per inuidiam, ſicut per accidiam? Solutio. Nullum peccatum eſt ita contrarium vtilitati publici ſicut accidia. Accidia & inuidia ab heremita quæſiuerunt, quam ipſarum ſua hypocriſis diligebat? Solutio. Reſpondit heremita, quod ſua hypocriſis habere vult bonam famam, quam habent ſancti homines, & ſua accidia abhorret bonam famam omnium hominum.

De Quæſtionibus accidiæ, & iræ.

ACcidia & ira quomodo habent concordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Accidia & ira, dixit heremita, habetis æqualitatem in malo? Solutio. Dixit accidia, quod ipſa nullum bonum diligebat, ira vero dixit, quod ipſa nullum malum odiebat. Quæſiuit heremita ab accidia & ira, vtrum erant contrariæ? Solutio. Dixerunt accidia & ira, quod ipſæ erant contrariæ, in quantum accidia ibat lentè, & ira citò. Quæſiuit heremita ab accidia & ira, vtrum erant de vno genere? Solutio. Reſponderunt, quod ira erat de genere ignis, & accidia de genere aquæ.

De Quæſtionibus inuidiæ, & iræ.

INuidia & ira quomodo habent cócordantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in branchis vitioſis arboris moralis. Quæſiuit heremita ab inferno, quæ erat maior procuratrix mali, aut inuidia, aut ira? Solutio. Reſpondit infernus, quod inuidia homines adducebat ſibi, qui iniurioſè

bonum diligunt, & ira ſibi homines adducebat, qui iniurioſè malum diligunt. Et tūc heremita cognouit, quod ira eſt peius vitium quam inuidia. Quare homines diuites maiorem habent inuidiam, & citius iraſcuntur quam pauperes? Solutio. Infantes cum nimis comederint, plorant, & cum famem habent, ſimiliter. Heremita plenum & vacuum inuenit in via, & quæſiuit ab eis quo ibant? Solutio. Dixit vacuum, quod ibat ad inuidiam, quæ eſt vacua boni, & plenum dixit, quod ibat ad iram, quæ eſt plena mali.

De Quæſtionibus vitiorum conſequentium. Et primò de iniuriis.

INiuria quid eſt? Solutio. Vade ad primum paragraph. de vitiis conſequentibus in branchis vitioſis arboris moralis. Iniuria de quo eſt? Solutio. Iniuria eſt ex priuatione iuſtitiæ. Iniuria quare eſt? Solutio. Iniuria eſt, quia iuſtitia non eſt. Quæſiuit heremita ab iniuria, cum quo ſenſu maiorem habet concordantiam? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa maiorem concordantiam habebat cum affatu, & cum auditu, quia ipſi ſunt duo ſenſus, per quos eſt habitus iuſtitiæ in iuriſtis.

De Quæſtionibus indiſcretionis.

INdiſcretio quid eſt? Solutio. Vade ad ſecundum paragraphum. Indiſcretio de quo eſt? Solutio. Indiſcretio eſt de priuatione prudentiæ. Indiſcretio quare eſt? Solutio. Indiſcretio eſt, quia prudentia non eſt. Indiſcretio, dixit heremita, contra quam potentiam animæ es magis fortis? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa erat magis contraria intellectui, quam memoriæ & voluntati, quia intellectus & prudentia magnam habent amicitiam.

De Quæſtionibus debilitatis cordis.

DEbilitas cordis quid eſt? Solutio. Vade ad tertium paragr. Debilitas cordis quare eſt? Solutio. Debilitas cordis eſt, quia homines fragiles & vulpini ſpem obliuiſſeuntur & verecundiam, & ſæpius conſiderant illa, quæ periculoſa ſunt. Quare homines ſanguinei ſunt magis audaces, quam flegmatici? Solutio. Ignis ſanguinem effundit, & aqua ipſum reſtringit. Quare homines poſt comeſtionem ſūt magis audaces, quam homines ieiuni? Solutio. In hominibus poſt comeſtionem ſpiritus vitales meſſes faciunt: & in ieiunis ipſas fecerunt: idcirco virtus cordis magis eſt extenſa, per omnia membra corporis hominis pranſi, quam hominis ieiuni.

De Quæſtionibus intemperantiæ.

INtemperantia quid eſt? Solutio. Vade ad capitulum de intemperantia in paragr. quarto. Intemperantia quare eſt? Solutio. Intemperantia eſt, quia fortitudo non eſt contra gulam. Heremita quæſiuit à temperantia, vtrum intemperantia ſit creatura? Solutio. Reſpondit temperātia, quod omnis creatura naturaliter eſt bona, & ſi intemperantia eſſet creatura, eſſet ipſa bona, & non bona naturaliter, quod eſt contradictio. Quæſiuit heremita ab intemperantia, vtrum timorem haberet maiorem de fortitudine, quam de prudentia? Solutio. Reſpondit intemperantia,

rantia, quód ipſa timorem non habebat de fortitudine dum prudentia dormiebat.

De Quæſtionibus infidelitatis.

INfidelitas quid eſt? Solutio. Vade ad quintum paragr. Infidelitas de quo eſt? Solutio. Infidelitas eſt ex erroribus quos intellectus humanus ſupponit veros eſſe contra articulos Fidei Catholicæ. Infidelitas quare eſt? Solutio. Infidelitas eſt propter abſentiam bonorum paſtorũ, qui bene ſuas oues non cuſtodiunt: & eſt materialiter, vt ſancti homines Chriſtiani materiam habeant ad faciendum bonum magnum in deſtruendo errores, & in ſuſtinendo paſſiones pro laudando & prædicãdo nomen Domini Ieſu Chriſti. Infidelitas quomodo poteſt deſtrui? Solutio. Infidelitas deſtrui poteſt cum diligentia bonorum paſtorum, ſecundum modum quem Raymundus poſuit in ſua petitione, quam ipſe Domino Papæ, & eius collegio præſentauit.

De Quæſtionibus deſperantiæ.

DEſperantia quid eſt? Solutio. Vade ad ſextum paragr. Deſperantia quare eſt? Solutio. Deus permittit eſſe deſperantiam, vt ſit materia hominibus, quod in Domina noſtra habeãt magnam ſpem. Quomodo eſt deſperantia? Solutio. Deſperantia eſt, inquantum homines peccatores recolunt magnam iuſtitiam Dei, & obliuiſcuntur ſuam magnam miſericordiam. Homines deſperati, quare ſunt triſtes? Solutio. Homines deſperati ſunt triſtes, quia deſperantia timorem inducit & permittit malum, & nullum bonum.

De Quæſtionibus crudelitatis.

CRudelitas quid eſt? Solutio. Vade ad ſeptimum paragr. Heremita à crudelitate quæſiuit, quare ſtabat libentius in hominibus diuitibus, quam in pauperibus? Solutio. Reſpondit crudelitas, quod inuidiam & auaritiam plus diligunt homines diuites, quam pauperes. Crudelitas, dixit heremita, petes veniam à Deo in præſentia pauperum? Solutio. Reſpondit crudelitas, quod non eſt auſa dicere falſum in præſentia teſtium. Crudelitas cum quo vincis charitatem? Solutio. Reſpondit crudelitas, quod ipſa charitatem vincebat cum pigritia amatiuitatis, & cum deſperantia, auaritia & ſuperbia.

De Quæſtionibus proditionis.

PRoditio quid eſt? Solutio. Vade ad octauum paragr. antedictum. Proditio, quomodo poteſt deſtrui? Solutio ibidem. Legalitas, dixit heremita, cum quo vitio proditio eſt tibi magis contraria? Solutio. Reſpondit legalitas, quod proditio ſibi erat contraria cum luxuria in hominibus iuuenibus, & cum auaritia in hominibus ſenibus. Heremita quæſiuit à proditione, cum quo ſenſu erat magis contraria legalitati. Solutio. Reſpondit proditio, quod nullus ſenſus eſt ita communis ad procurandum falſitatem ſicut affatus.

De Quæſtionibus homicidij.

HOmicidium quid eſt? Solutio. Vade ad nonum paragr. Homicidium, dixit vita, quomodo poſſes deſtrui? Solutio ibidem. Homicidium,

dixit heremita de quo ſēſu habes maiorem timorē? Solutio. Per nullū alium ſenſum moriuntur tot homines ſicut per guſtum, tunc vero heremita cognouit, quod per nullū ſenſum viuūt tantum homines, ſicut per guſtum & temperantiam. Vita, dixit heremita, cum qua potentia animæ homicidium eſt tibi magis contrarium? Solutio. Reſpondit vita quod nulla potentia ſpiritualis auſcultat ita parum rationem, ſicut voluntas.

De Quæſtionibus latrocinÿ.

LAtrocinium quid eſt? Solutio. Vade ad decimum paragr. Latrocinium, dixit heremita, quis eſt tuus maior amicus? Solutio ibidem. Latrocinium cui es plus furatus? Solutio. Reſpōdit latrocinium, quod Deo plus furatum eſt quam alicui aliĵ. Latrocinium quas res es Deo magis furatū? Solutio. Reſpondit latrocinium, quod plus furatum eſt Deo de veritate & honore, quam de aliqua alia re: quoniam plures homines ſunt in errore, quam in veritate, & plures homines laborant ad acquirendum honorem proprium, quam ad honorandum Deum. Et tunc heremita dixit ad latrocinum, quod ipſum valde malum vitium erat.

De Quæſtionibus mendaciÿ.

MEntiri quid eſt? Solutio. Vade ad decimum-primum paragra. Mentiri, dixit heremita, quales ſunt tui maiores inimici? Solutio ibidem. Mentiri in quo ſenſu es maius? Solutio. Reſpondit mentiri, quod nullus ſenſus contra naturam mentiebatur, niſi affatus tantummodo, & tunc heremita congnouit, quod affatus cū veritatem dicebat, plus erat amicus Dei, quam nullus alius ſeruus. Quæſiuit heremita à voluntate, vtrum habebat ita magnam culpam in mentiendo, ſicut intellectus? Solutio. Reſpondit voluntas, quod quæreret hoc à veritate quæ eſt obiectum intellectus.

De Quæſtionibus maledictionis.

MAledicere quid eſt? Solutio. Vade ad duodecimum paragraphum. Maledicere, quales ſunt tui maiores inimici? Solutio ibidem. Maledicere de quo plus dicis de malo? Solutio. Reſpondit maledicere, quod plus dicebāt de malo de illo qui plus valet: tunc vero heremita cognouit, quod volebat hoc dicere de Chriſto de quo mali Chriſtiani malum dicunt dum ludunt ad taxillos: & infideles, qui ſunt plures quam Chriſtiani, qui de Domino Ieſu Chriſto dicunt multum de malo, de quo dicit malum voluntas, quæ ipſum tantum non diligit ſicut ſeipſam. Maledicere, quare es maius quam benedicere? Solutio. Reſpondit maledicere, quod maius erat quam benedicere, quia plures habebat procuratores, & quia quando lupi comedunt oues fugiunt paſtores.

De Quæſtionibus impatientiæ

IMpatientia quid eſt? Solutio. Vade ad decimumtertium paragraph. Impatientia de quo habes timorem? Solutio ibidem. Impatientia quomodo deuinceris? Solutio ibidem. Impatientia quare habes ita magnam audaciam, & es ita ſuperba? Solutio. Impatientia dixit, quod dum ira ſit ſua amica, non habet timorem quod ſit deuicta.

De

De Quæſtionibus inconſtantiæ.

INconſtantia quid eſt? Solutio. Vade ad decimumquartum paragrap. Inconſtantia, qui vocantur tui maiores inimici? Solutio ibidem. Inconſtantia, quis ſenſus tecum maiorem habet concordantiam? Solutio. Inconſtantia dixit, quod affatus erat ille ſenſus qui eſt minus ſtabilis. Inconſtantia quare habes maiorem concordantiam cum voluntate, quam cum intellectu? Solutio. Inconſtantia dixit, quod voluntas leuiter ſe vertebat de vno propoſito ad aliud ſine deliberatione: ſed intellectus cum volebat loqui antequam loqueretur diu conſiderabat cum deliberatione, in hoc quod dicere volebat, propter quod ipſa ibi malum volebant.

De Quæſtionibus immunditiæ.

IMmunditia quid eſt? Solutio. Vade ad decimumquintū paragraphum. Immunditia quare es ita magna? Solutio. Reſpondit, quod ipſa erat ita magna, quoniam erat magis contraria, quam aliud vitium, communi habitui virtutis. Immunditia quare eſt maior ſpiritualiter, quam corporaliter? Solutio. Nulla munditia eſt ita magna ſenſualiter, ſicut intellectualiter. Immūditia de qua aqua habes maiorem timorem? Solutio. Immunditia dixit, quod de aqua quam oculi lachrymando emittunt per contritionem, maiorem habebat timorem, quam de aqua, cum qua pulchræ Dominæ ſuam faciem lauant.

De Quæſtionibus falſitatis.

FAlſitas quid eſt? Solutio. Vade ad decimumſextum par. Falſitas de quo maiorem habes timorem? Solutio. Reſpondit falſitas, quod ipſa maiorem timorem habet de morte hypocriſis & ſymoniæ, quam de morte alicuius alterius vitij. Falſitas es ita fortis ſicut veritas? Solutio ibidem. Cum tu falſitas non ſis ita fortis ſicut veritas, quare ſtas in pluribus hominibus, quam veritas? Solutio. Falſitas dixit, quod quæreret hoc à paſtoribus qui malè oues cuſtodiunt.

De Quæſtionibus pigritiæ.

PIgritia quid eſt? Solutio. Vade ad decimumſeptimum paragraphum. Vſura quare eſt? Solutio ibidem. Pigritia quo vadis? Solutio. Pigritia dixit, ꝙ ipſa ibat ad morandum in hominibus pinguibus, qui habent bonos lectos, & qui cibaria delicata comedunt. Pigritia quare es magis in hominibus diuitibus, quam in hominibus pauperibus? Solutio. Propter indigentiam carnium comedit lupus de racemis.

De Quæſtionibus incurialitatis.

INcurialitas quid eſt? Solutio. Vade ad decimum-octauum paragraph. Incurialitas quomodo deuincitur per curialitatem? Solutio ibidem. Incurialitas, dixit heremita, quare ploras? Solutio. Reſpondit quod ipſa plorat, quia homines hypocritæ curialitatem diligunt, vt inter gentes bonam famam habeant. Et hoc idem faciunt homines ſuperbi. Incurialitas es dilecta per gulam? Solutio. Reſpondit incurialitas, quod illam quæſtionem faceret curialitati, quæ plorat, dum homines guloſi comedunt.

De Quæſtionibus inobedientiæ.

INobedientia quid eſt ? Solutio. Vade ad decimumnonum paragr. Inobedientia quomodo poteſt deuinci ? Solutio ibidem. Inobedientia cui es magis communis ? Solutio. Quia affatus plura facit mandata quam alius ſenſus, ſunt plures homines ipſi inobedientes, quam alicui alij ſenſui. Inobedientia quare rides ? Solutio. Reſpondit inobedientia, quod ipſa ridebat, quia homines amici obedientiæ ſunt capti.

De Quæſtionibus mixtionis vitiorum conſequentium.

Et primò de iniuria.

INiuria & diſcretio quomodo habetis concordantiam ? Solutio. Vade ad quæſtiones iniuriæ & indiſcretionis, in quibus earum concordantia ſignificatur quam habent contra iuſtitiam & prudentiam. Fragilitas quo vadis ? Solutio. Reſpondit fragilitas quod ipſa ad iniuriam ibat, quæ ipſam rogauerat, quod ipſam iuuaret ad deuincendum iuſtitiam. Intemperantia habes amicam? Solutio. Reſpondit intemperantia quod iniuria erat amica ſua in menſa dum iuſtitia dormiebat. Iniuria & infidelitas quare habetis in mundo ita magnam poteſtatem ? Solutio. Reſponderunt iniuria & infidelitas, quod paſtores dormiunt, & iudices denarios diligunt, & ſuperbia Dominum non habet. Iniuria quare eſtis hilaris? Solutio. Reſpondit iniuria q; ipſa erat hilaris, q̃a iniuriã faciebat miſericordiæ Dei in peccatores qui ſpem in ipſa non habent. Iniuria quare tenes denarios hominis diuitis ocioſos ? Solutio. Reſpondit iniuria quod ipſa erat amica credulitatis quæ claudit portas hominibus pauperibus. Iniuria quare perditionem facis ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa perditionem faciebat, quia illegalitas eſt ſua conſanguinea. Iniuria es tu in Rege qui ſuos homines mori facit in bello ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa erat in Rege, ſi Rex ſine iuſtitia bellum faciebat. Iudex latro quare facit homines latrones ſuſpendi ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod iudex latro homines latrones ſuſpendi facit quia ipſa eſt vxor ſua. Iniuria quare facitis mentiri homines ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa faciebat mẽtiri homines, vt ciuitas inferni eſſet populata de multis hominibus. Iniuria quales ſunt veſtræ menſuræ ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa menſurabat cum maledicere & blaſphemare virtutes ſanctorum hominum, quia cum iuſtitia habent concordantiam. Iniuria de quo habes timorem ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa timorem habebat de patientia quæ ſępius ipſam deuicerat. Iniuria de quo eſt veſtra poteſtas ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ſua poteſtas erat de priuatione iuſtitiæ & conſtantiæ. Iniuria cum quo lauas faciem tuam? Solutio. Iniuria dixit, quod ſuam faciem lauabat cum aqua quæ exit de oculis hominum, qui rident tunc, cum derident ſanctos homines. Iniuria quis ſcripſit tuum librum ? Solutio. Dixit iniuria, quod ipſa & falſitas ipſum ſcripſerant, vt iuſtitia & legalitas in ipſo non ſine ſcriptæ. Iniuria cui cõmodauiſtis equum veſtrum ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa ſuum equum cõmodauit pigritiæ, & iuſtitiæ. Iniuria quo iuit veſtra incurialitas ? Solutio. Reſpondit iniuria, quod tranſmiſerat ipſam

ipſam ad intemperantiam, ad ſuperbiam, & ad infamiam. Iniuria fuiſti vnquam obediens? Solutio. Reſpondit iniuria, quod ipſa erat obediens ſuperbiæ, luxuriæ, auaritiæ, & cæteris ſuis ſociis.

De Quæſtionibus indiſcretionis, & vitiorum mixtorum.

INdiſcretio, de quo eſt veſtra vis? Solutio. Reſpōdit indiſcretio, quod ſua vis erat de fragilitate quam miles habet in bello contra animoſitatem. Intemperantia vbi eſt veſtrum hoſpitium? Solutio. Reſpondit, quod ipſa hoſpitabatur in indiſcretione quā homines guloſi habent in comedendo & bibendo. Indiſcretio quare es ita magna? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa creſcebat omni tempore, quo lupi oues comedunt. Indiſcretio quare es deſperata? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa erat deſperata, quia prudentia non loquebatur hominibus peccatoribus de magna miſericordia Dei. Indiſcretio quare es ita crudelis? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ſua credulitas creſcebat dum prudentia charitatem obliuiſcebatur. Indiſcretio, feciſti vnquam proditionem? Solutio. Reſpondit indiſcretio quod ipſa proditionem faciebat ſemper cum homines ſua peccata propter verecundiam confiteri dimittunt. Indiſcretio occidiſti vnquam aliquem hominem? Solutio. Reſpondit indiſcretio quod infernus hoc ſciebat, in quo tot homines vadunt propter ignorantiam & ſtultitiam. Indiſcretio feciſti vnquam latrocinium? Solutio. Dixit indiſcretio, quod ipſa ſæpius furata eſt denarios pauperibus, vt famem haberēt, & ipſos dabat diuitibus, vt de eorum diuitiis vanam gloriam haberent. Indiſcretio dixiſti vnquam mendacium? Solutio. Dixit indiſcretio, quod illa ſæpius mentiebatur in ſartore, qui pannos vendit, qui ſæpè dicit, quod Deus eum non iuuet, vt lucrari poſſit quinque ſolidos. Indiſcretio dixiſti vnquam malum de bona Domina? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa malum dicebat de bonis Dominabus, vt luxuria in mūdo magnam famam haberet. Indiſcretio quare es impatiens? Solutio. Dixit indiſcretio, quod ipſa impatiens erat, quia prudentia dormiebat, & ira vigilabat. Indiſcretio vos quæ non intelligitis, quomodo de inconſtantia cognitionem habetis? Solutio. Indiſcretio dixit, quod in hoc quod ipſa ignorabat, conſtantia habebat cognitionem de inconſtantia. Indiſcretio de quo eſt veſtra immunditia? Solutio. Dixit indiſcretio, quod ſua immunditia erat de culpabili recolere, amare, ignorare, videre, audire, loqui, guſtare, & tangere. Indiſcretio tu quæ es priuatio prudentiæ, quomodo cognitionem habes de falſitate? Solutio. Indiſcretio dixit, quod ipſa cognitionem habebat de falſitate cum iuuamine ſuorum ſociorum, qui ipſam iuuant contra prudentiam in eligendo minora bona & dimittendo maiora, & in accipiendo maiora mala & dimittendo minora. Indiſcretio quare es pigra ad faciendum bonum? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa erat pigra ad faciendum bonum, quia erat diligens ad faciendum malum. Indiſcretio quare es malè edocta? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa erat male edocta, quia credebat facere placitū hominibus tunc, cum eis tædiū & diſplicitum faciebat. Indiſcretio fuiſti vnquam obediens? Solutio. Reſpondit indiſcretio, quod ipſa erat obediens omni

omni tempore, quo homines loquuntur ſtulte.

De Quæſtionibus fragilitatis, & vitiorum mixtorum.

FRagilitas habes cognitionem de temperantia? Solutio. Dixit fragilitas, quod intemperantia ſua amica ſibi malum dixerat de temperantia multotiens, vt illa ſibi malum diceret de fortitudine. Fragile cor, quare ſunt tot infideles in mundo? Solutio. Reſpondit timidum cor, quod peteret hoc à paſtoribus, qui maiorem timorem habent de morte corporis, quam de morte animæ. Fragile cor, quare es deſperatum? Solutio. Reſpondit timidũ cor, quod ipſum erat deſperatũ, quia habebat multos amicos, & fortitudo habebat paucos. Fragile cor, quare non habes magnam charitatem? Solutio. Timidum cor dixit, quod ipſum nõ habebat magnam charitatem, quia diligebat habere magnam crudelitatem. Cor fragile, eſt in te aliquid de legalitate? Solutio. Reſpondit, quod ita erat plenum proditione, quod ex legalitate in ipſo nil intrare poterat. Cor debile, ſcis quid eſt mors animæ? Solutio. Reſpondit, quod neſciebat quid erat mors animæ, quia tota die conſiderabat in morte corporis: de qua magnum habuit timorem. Cor fragile, poſtquam habes tot denarios, quare non das pauperibus? Solutio. Reſpondit, quod nolebat illis dare denarios, quibus ipſos eſt furatus. Cor fragile, quare non habes verecundiã mentiendi? Solutio. Reſpondit, quod verecundiam habebat dicendi veritatem, vt mendacium odio non haberet: ꝙ multũ diligebat. Fragile cor, quare malũ dicis de hominibus qui ſunt audaces, & qui ſunt amici largitatis? Solutio. Reſpondit, quod ipſũ malum dicebat de hominibus qui ſunt audaces, quia timorem de morte non habent, nec de paupertate. Cor fragile, quare patiẽtiam non habes? Solutio. Reſpondit, ꝙ ſi patiẽtiã haberet, eſſet de genere fortitudinis, quæ eſt ſuum contrarium. Cor fragile, quare non habes conſtantiam, & es ita ſicut folium arboris, quod ad omnes ventos ſe vertit? Solutio. Reſpondit, quod erat ita plenum fragilitate, quod in illo quod faciebat, vel dicebat, deliberationem habere nõ poterat, nec abſtinentiam. Fragile cor, cum quo manus & faciem lauas? Solutio. Reſpondit, quod cum triſtitia, timore, mendacio, & auaritia. Fragile cor, quare facis falſitatem? Solutio. Reſpondit, quod falſitatem faciebat, quia legalitas & fortitudo ſocietatem contraxerunt. Fragile cor, quare diligentiam non habes? Solutio. Reſpondit, quod diligentiam habere non poterat, quia multum delectabat in comedendo & dormiendo. Fragile cor, quare es malè edoctum? Solutio. Reſpondit, quod erat malè edoctum, quia ſui oculi verecundiam non habebant, nec ſuæ manus largitatem, & de ſcientia Rhetoricæ nihil didicerat. Cor fragile, poſtquam es totum timor, quare non es obediens, vt Prælatus tibi malum non faciat? Solutio. Reſpondit, quod timorem de Prælato non habebat, qui fuit electus ſymoniacè: quoniam ipſe inimicus eſt fortitudinis, quæ eſt ſibi contraria.

De Quæſtionibus intemperantiæ, & vitiorum mixtorum.

INtemperantia, cum Saraceni Fidem non habeant, quare odiunt te pluſquam Chriſtiani? Solutio. Deus ſuſtinet quod infideles habeant aliquos bonos

bonos mores, ad reprehendendum aliquos malos Chriſtianos qui Fidem habent, & malos mores. Intemperantia quæ eſt tua conſuetudo? Solutio. Reſpondit intemperantia, quod ipſa ponebat homines in ſpe temperantiæ in principio mẽſę, & in medio loco eijciebat temperantiam de menſa. Intemperantia es medicus? Solutio. Dixit intemperantia, quod ipſa erat medicus, qui cum crudelitate occidebat pauperes contra charitatem, & cum ſeipſa diuites, qui ſunt amici ſui. Intemperantia quare proditionem facis illis, qui in te confidunt? Solutio. Dixit intemperantia, quod ipſa habebat officium in prodendo amicos ſuos. Intemperantia cum quo occidis homines? Solutio. Intemperantia dixit, quod ipſa homines occidebat cum pluribus cibariis delicatis, & in comedendo pluribus horis dici. Intemperantia quomodo temperantiam furata es Monacho, qui ipſam in refectorio habebat? Solutio. Intemperantia dixit, quod ipſa furata fuit temperantiam Monacho, quem Abbas mutauerat in infirmitorio. Intemperantia quem modum habes in mentiendo? Solutio. Reſpondit intemperantia, quod ipſa modum mentiendi habebat, in quantum ſanitatem promittebat & hilaritatem in comedendo plura cibaria delicata, ratione quorum triſtitiam dabat & infirmitatem illis, qui ex ipſis nimis comedebant. Intemperantia quare dicis malum de temperantia quæ eſt ita bona virtus? Solutio. Dixit intemperantia, quod non eſt mirum, ſi vnum contrarium dicit malum de alio contrario. Intemperantia quare homines qui nimis comederint, ſunt impatientes? Solutio. Dixit intemperantia, quod illi ſunt impatientes, quia inſtinctus naturalis ſentit principium infirmitatis, quam ipſa in menſa procurauerat. Intemperantia quid cum bono vino fecit operaris? Solutio. Dixit intemperantia, quod ipſa plura opera facere ſciebat, inter quæ erat in conſtantia vna ex ipſis. Intemperantia quare ſpuunt totiens homines? Solutio. Dixit intemperantia, quod homines totiens ſpuunt, quia ipſos nimis comedere faciebat & potare. Intemperantia feciſti vnquam falſitatem? Solutio. Dixit, & reſpondit quod ipſa multotiens falſitates faciebat cuidam heremitæ, qui non comedebat niſi panem & aquam per hypocriſim, quo debilitabatur. Intemperantia quare ſunt homines pigri in Auguſto? Solutio. Reſpondit quod homines pigri ſunt in Auguſto, quia pleni ſunt ficubus & muſto. Intemperantia in quo tempore es docta? Solutio. Dixit intemperantia, quod ipſa erat docta ad leuationem menſæ cum homines ſaturati erant cibo & potu. Intemperantia fuiſti vnquam obediens temperantiæ? Solutio. Intemperantia dixit quod ipſa fuerat multotiens obediens temperantiæ quæ homines comedere parum faciebat in cœna, vt ipſos nimis comedere faceret in prandio.

De Quæſtionibus infidelitatis & vitiorum mixtorum.

INfidelitas, quare ſpem non habes? Solutio. Reſpondit infidelitas, quod ipſa habere non poterat, quia fides & ſpes inuicem concordant. Infidelitas veſtri amici poſſunt habere charitatem cõtra crudelitatem, cum faciunt eleemoſynam pauperibus? Solutio. Dixit infidelitas, quod ſui ſequaces qui eleemoſynam faciunt figuram habent charitatis & non formam: quoniam ſi formam haberent, concor-

dantiam cum fide haberent, quæ eſt ſibi contraria. Infidelitas, quomodo facis proditionem? Solutio. Murilegus ſimilitudinem facit, quod ſit cuniculus, cum planat aures ſuas, & caudam abſcondit, vt cuniculos accipiat, & vulpis ſe fingit gallinam, vt ad eam pulli veniant. Infidelitas quomodo homicidium facis? Solutio. Reſpondit, quod ipſa homicidium faciebat cum ignorantia & falſitate, & ocioſitate paſtorum. Infidelitas cum quo facis latrocinium? Solutio. Dixit infidelitas, quod illa animas hominum furabatur cum ignorantia, & vituperio fidei chriſtianæ. Infidelitas quare ex mendacio viuis in tot hominibus? Solutio. Dixit infidelitas quod ipſa viuebat ex mendacio in pluribus hominibus: quia pauci homines ſciunt, & volunt dicere veritatem. Infidelitas es irata: quoniam chriſtiani de te malum dicunt? Solutio. Infidelitas dixit, quod ipſa non curabat de hoc, quod chriſtiani de ipſa malum dicebant: quoniam per plures homines erat laudata, quam blaſphemata. Infidelitas, habes impatientiam? Solutio. Reſpondit, quod habere non debebat impatientiam poſtquam ciuitatem Hieroſolymitanam poſſidebat, ſed impatientia ad fidem romanam ſpectabat. Infidelitas es fortiter ædificata? Solutio. Dixit infidelitas, quod ædificium ſuum munitum erat de ferro, lignis, & ignorantia: idcirco timorem non habebat, quod deuinceretur. Infidelitas habes immunditiam? Solutio. Dixit infidelitas, quod Saraceni mappas non tenent in menſa, & cum comedunt, ſuos digitos lauabant, & ſunt magis quam alij homines luxurioſi. Infidelitas, veſtra falſitas poſſet deſtrui? Solutio. Dixit infidelitas, quod poſſibilitas ſuæ deſtructionis eſt ſcripta per Raymundum in ſuo libro. Infidelitas habes pigritiam? Solutio. Dixit infidelitas, quod ſi eſt vnus chriſtianus, centum ſunt illi, qui non ſunt chriſtiani: idcirco pigritiam habebat: quoniam chriſtianos non deſtruebat, veruntamen diligētiam habebat in terra Suriç, Turquiæ, & Barbariæ, quæ Chriſtianorum eſſe ſolebant. Infidelitas, habes aliquam curialitatem? Solutio. Infidelitas dixit, quod ipſa curialis erat in Synagoga Iudæorum, quos bene colere facit diem Sabbati. Infidelitas, habes plures homines obedientes? Solutio. Dixit infidelitas, quod quæreret hoc à meridie & oriente, qui ſunt pleni ſua gente.

De Quæſtionibus deſperantiæ, & vitiorum mixtorum.

Deſperantia habes maiorem crudelitatem, quam ſpes charitatem? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod illa quæſtio fieret burſis pauperum & lupis, qui oues comedunt. Deſperantia, quare proditionem facis? Solutio. Deſperantia dixit, quod ipſa proditionem facit, quia legalitas cum ſpe concordantiam habet. Deſperantia cum quo animas hominum occidis? Solutio. Dixit deſperantia, quod ipſa animas hominem occidit, in quantum in puncto mortis eis promittebat diſcretionem, confeſſionem, contritionem, & ſatisfactionem: quoniam in illo puncto imaginatio fortius fontes frigidos imaginatur, quam peccata hominum, & miſericordiam Dei. Deſperantia, quomodo ſpem hominibus furaris? Solutio. Dixit deſperantia, quod ipſa ſpem hominibus eſt furata induendo ſuam ſimilitudinem. Deſperantia, quomodo dicis mendacium? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod

ipſa

ipſa mentiebatur, in quantum fingebat ſe hominibus pauperibus quod ipſa erat in hominibus auaris, largitas & ſpes. Deſperantia de quo dicis libentius malum? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod ipſa ſæpius malum dicebat de hominibus pauperibus, qui in diuitibus ſpem habent. Deſperantia vbi ſtas? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod ipſa erat in impatientia hominum, qui verecundiam non habent. Deſperantia habes conſtantiam? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod auaritia hoc ſciebat, quæ ipſam aſſociabat vſque ad punctum mortis, & poſt mortem ibat ad ſtandum in inferno ſine aliqua mutatione. Deſperantia habes ſanctitatem? Solutio. Reſpondit deſperantia, quod ipſa erat vna ſpecies immunditiæ peccati. Deſperãtia dixiſti vnquam veritatem? Solutio. Dixit deſperantia, quod ipſa officium mentiendi habebat in ſanitate hominum, & in eorum infirmitate. Deſperantia habes negligentiam? Solutio. Deſperantia reſpondit, quod non apparebat, quod ipſa pigritiam haberet in infirmitate hominis, qui moritur ſine ſpe. Deſperantia habes aliquam bonam conſuetudinem? Solutio. Dixit deſperantia, quod illa quæſtio fieret ſpei, quæ plorabat, quia homines reſtitutionem non faciunt in eorum vita, & habent maiorem ſpem in ſuis filiis, quod pro eorum delictis ſatisfaciant, quam in ſeipſis. Deſperantia habes plures ſubditos? Solutio. Dixit deſperantia, quod illam quæſtionem faceret inferno, cui dedit tot gentes.

De Quæſtionibus crudelitatis, & vitiorum mixtorum.

Crudelitas feciſti vnquam proditionem Deo? Solutio. Reſpondit, quod ipſa proditionem multotiens fecerat propter denarios, quos ab hominibus pauperibus auferebat, & diuitibus donabat. Crudelitas quomodo facis homicidium? Solutio. Dixit crudelitas, quod ipſa homicidium faciebat in priuando charitatem & in producendo auaritiam. Crudelitas es oues furata? Solutio. Dixit crudelitas, quod non tantummodo oues furata fuerat, imo plures paſtores occiderat. Crudelitas quare mentiris? Solutio. Reſpondit, quod ipſa mentiebatur, quia charitas veritatem dicebat. Crudelitas quare malum dicis de charitate? Solutio. Dixit crudelitas, quod ipſa malum de charitate dicebat, quia eſt theſaurus hominum pauperum. Crudelitas, quare es impatiens, cum pauperes à te eleemoſynam quærunt? Solutio. Dixit crudelitas, quod ipſa erat impatiens, quia pauperes ab ea eleemoſynam per charitatem quærunt. Crudelitas ſtas firmiter? Solutio. Reſpondit, quod ipſa ſemper firmiter ſtabat contra charitatem, pietatem & humilitatem. Crudelitas cum quo lauas tuos pedes? Solutio. Dixit crudelitas, quod ipſa ſuos pedes lauat cum immundicia peccati. Crudelitas de quo genere exiuiſti? Solutio. Reſpondit, quod ipſa exiuit de falſitate, quæ erat ſua mater, & de ſuperbia, quæ eſt ſuus pater. Crudelitas habes pigritiam. Solutio Dixit crudelitas, quod non apparebat, inquantum charitas eſt quaſi tota perdita. Crudelitas, quare es malè edocta? Solutio. Dixit, quod ipſa erat malè edocta, quia verecundiã non timebat. Crudelitas eſſes bona monacha? Solutio. Reſpondit, quod ipſa eſt de genere inobedientiæ.

De Quæſtionibus proditionis, & vitiorum mixtorum.

PRoditio vbi es incepta? Solutio. Reſpondit, quod ipſa principium habuit tunc, cum Caïn Abel ſuum fratrem occidit per inuidiam & per auaritiam, idcirco quia erat de tali genere, erat de parentela mortis. Proditio poſſet homo te furari? Solutio. Dixit, quod non oportebat, quod homo ipſam furaretur, quoniam ipſa ſe daret cuilibet homini, qui ipſam habere vellet. Proditio, cuius ſenſus es magis amica? Solutio. Reſpondit, quod ipſa plus affatum quam alium ſenſum diligebat, quia ipſe plura mendacia dicebat, & cũ illo procurabat deceptionem, quam facit hominibus. Proditio quare dicis malum de bonitate & charitate? Solutio. Dixit, quod propter hoc malum de charitate & bonitate dicebat, quoniam germanæ ſunt legalitatis. Proditio, quare es impatiẽs? Solutio. Reſpondit, quod ipſa erat impatiens, quia ſuperbia eſt ſuus frater, & ira eſt ſua germana, & contrarietas eſt ſua mater. Proditio, cum quo ſtas firma? Solutio. Reſpondit, quod ipſa ſtabat firma cum inuidia & auaritia. Proditio, es munda de peccato? Solutio. Reſpondit, quod ipſa confeſſionem non diligebat nec pœnitentiam. Proditio, de quo es munita? Solutio. Dixit, quod ipſa munita erat de inuidia, auaritia, falſitate & ſuperbia, vt occidere poſſit legalitatem, quæ eſt ſibi contraria. Proditio habes pigritiam? Solutio. Dixit, quod illam quæſtioné faceret Dominabus & caſtellis, in quibus ipſa totiens fuerat. Et dixit, quod legalitas paucos amicos habet. Proditio, vbi ſtas libentius? Solutio. Reſpondit, quod incurialitas eſt eius vexillum. Proditio, vbi eras obediens? Solutio. Reſpondit, quod ipſa fuerat multotiens obediens luxuriæ & argento.

De Quæſtionibus homicidÿ, & vitiorum mixtorum.

HOmicidium, quare occidis homines? Solutio Reſpondit homicidium, quod homines occidebat, quia furari non poterat Homicidium cum quo occidis bonitatem? Solutio. Reſpõdit, quod bonitatẽ occidebat cum falſo teſtimonio. Homicidium quis dicit de te malum? Solutio. Dixit homicidium, quod Rex iuſtus malum de ipſo dicebat, cum homines ſuſpendi faciebat. Homicidium habes magnã poteſtatem? Solutio. Dixit homicidium, quod illam quæſtionem faceret magnitudini impatiẽtiæ cum qua homines occidebat. Homicidium, de quo eſt veſtrum ædificium? Solutio. Reſpondit, ꝙ ſuum ædificiũ erat ſuper inuidiam, auaritiam & ſuperbiam. Homicidium ſunt mundæ veſtes tuæ? Solutio. Reſpondit, quod nullus carnifex mundas habet veſtes. Homicidiũ diligis falſitatem? Solutio. Dixit, quod illam quæſtionem faceret ad hypocriſim, cum qua animas hominum occidebat. Homicidium habes pigritiã? Solutio: Dixit, quod ciuitas Hieruſalem hoc ſciebat. Homicidium cum quo es malè edoctum? Solutio. Dixit, quod male erat edoctum cum inuidia, ira, ſuperbia, auaritia, & credulitate. Homicidium, es obediens? Solutio. Dixit homicidium, quod erat obediens iudici propter argentum, & principi propter honorem.

De

De Quæſtionibus latrocinij, & vitiorum mixtorum.

LAtrocinium, quare non habes verecundiam in mentiendo? Solutio. Reſpondit, quod non poterat vti officio ſuo ſine mentiri. Latrocinium cum quo bonitatem furaris? Solutio. Dixit, quod bonitatem furabatur, cum maledicere, ſymonia & hypocriſi. Latrocinium, quare es impatiens? Solutio. Dixit, quod erat impatiens, quia furcas non recolebat. Latrocinium, habes in firmitatem. Solutio. Dixit, quod iuſtitia Regis ipſum tremere faciebat. Latrocinium, quare vadis de nocte? Solutio. Dixit, quod ibat de nocte vt gentes ſua turpia indumenta non viderent. Latrocinium, quare es illegale? Solutio. Dixit, quod illegale erat, quia cum legalitate gentes decipere non poterat. Latrocinium, quare es? Solutio: Dixit, quod erat, quia pigritiam habebat in fodiendo vineam, & in eundo mercatum. Latrocinium, fuiſti vnquam obediens? Solutio. Dixit, quod ipſum erat obediens ſępe ad ſuum diſplicitum furcis. Latrocinium, es edoctum. Solutio. Dixit, quod illam quæſtionem faceret ſymoniæ, quæ epiſcopatum eſt furata, & quod ſimiliter illam quæſtionem faceret hypocriſi, quæ ſanctitatem erat furata.

De Quæſtionibus mendacij, maledicend., & vitiorum mixtorum cum ea.

MEntiri & maledicere quare ſocietatem feciſtis? Solutio. Dixerunt, quod ſocietatem fecerunt, vt bonitatem deſtruerent & veritatem, quæ ſunt amicæ. Quare homines mendaces magis ſunt impatientes, quã alij? Solutio. Homo mendax ſemper cum reprehenditur, ſe excuſat. Mentiri de quo eſt tuum fundamentum? Solutio. Dixit, quod ſuum fundamẽtum erat de ſuperbia, inuidia, ira, auaritia, & hypocriſi. Heremita ab ore quæſiuit, vtrum erat ita turpe per mẽtiri, ſicut camiſia leproſi per lepram? Solutio. Reſpondit os, quod illam quæſtionem faceret hypocriſi, quæ turpior eſt, quam camiſia leproſi. Mẽtiri quomodo facis falſitatem? Solutio. Reſpondit, quod ſymonia & hypocriſis hoc ſciebant. Mentiri, habes diligentiam? Solutio. Dixit, quod per totum mundum ſemen ſuum ſeminauit. Mentiri, es bene edoctum? Solutio. Reſpondit, quod didicerat rhetoricam, vt gentes decipere poſſet. Mentiri, fuiſti obediens? Solutio. Dixit mentiri, quod illam quæſtionem Tartaris faceret, & Iudæis, & Saracenis, & argento Chriſtianorum, & habitui hypocriſis.

De Quæſtionibus maledicendi, & vitiorum mixtorum.

MAledicere, quare malum dicis de hominibus humilibus cum patientiam habent? Solutio. Dixit, quod ipſa erat de genere ſuperbiæ, iræ & crudelitatis. Maledicere, quare non dicis malum de inconſtantia, quæ eſt malum vitium? Solutio. Dixit maledicere, quod ipſum nolebat ſuam germanam inhonorare, de qua ſancti homines dicunt malum. Maledicere, quare malum dicis de clericis? Solutio. Dixit maledicere, quod malum de clericis dicebat, quia vitia peius ſtabant in illis, quam in aliis hominibus. Maledicere, quare non dicis malum de ſymonia & hypocriſi? Solutio.

Dixit maledicere, quod malũ non dicebat n ſi cum falſitate. Maledicere, es pigrum? Solutio. Dixit, quod de nullo tantum malum dictum eſt, ſicut de trinitate Dei & eius incarnatione. Maledicere, quare incurialiter loqueris? Solutio. Dixit, quod ſuperbia, ira & inuidia ſibi conſulebant. Maledicere, habes plures amicos? Solutio. Dixit, quod maior pars hominum pauperum & diuitum ſibi obediebant.

De Quæſtionibus impatientiæ, & vitiorum mixtorum.

IMpatientia & inconſtantia quare eſtis amicæ? Solutio. Reſponderunt, quod ipſę erant amicæ, quia plures habebant amicos. Impatientia, quare es turpis? Solutio. Dixit, quod ipſa erat pulchra ad iram & ad ſuperbiam, quæ multum ipſam diligunt. Impatientia, homines hypocritæ quare ſunt ita fortiter veſtri amici? Solutio. Dixit, quod ipſa diligebat homines hypocritas, quia decipiunt homines legales, qui ſunt ſancti homines. Impatientia, quare habes plures amicos, quam patientia? Solutio. Dixit impatientia, quod ipſa erat magis diligens cum ira, quam patientia cum abſtinentia. Impatientia, quare es malè edocta? Solutio. Reſpondit impatientia, quod ipſa erat malè edocta, quia cum gula & cum ſuperbia, ira & auaritia fecerat ſocietatem. Impatientia, quare es inobediens abſtinentiæ? Solutio. Dixit, quod erat inobediens abſtinentiæ, quia erat conſanguinea patientiæ.

De Quæſtionibus inconſtantiæ, & vitiorum mixtorum.

INconſtantia, quare es turpis? Solutio. Dixit, quod ipſa erat turpis, quia conſtantia erat vna ſpecies ſanctitatis. Inconſtantia, quare es falſa? Solutio. Dixit, quod ipſa erat falſa, quoniam ſi per vnum modum non poſſet homines legales decipere, ipſos per alium modum decipiebat. Inconſtantia, es pigra? Solutio. Dixit, quod ipſa erat ita diligens, quod homines ipſam in veritate inuenire non poterant. Inconſtantia, quare es in vno tempore edocta, & in alio malè edocta? Solutio. Dixit, quod ipſa erat malè edocta, vt vituperia dicere poſſet. Inconſtantia, cui es magis inobediens? Solutio. Dixit, quod indiſcretio, luxuria, ſuperbia, gula & auaritia hoc ſciebant.

De Quæſtionibus immunditiæ, & vitiorum mixtorum.

IMmunditia es ita magna in hypocriſi, ſicut in ſotularibus? Solutio. Dixit, quod falſitas hoc ſciebat. Immunditia, habes pigritiam? Solutio. Dixit, quod quæreret hoc à luxuria, quam in pluribus hominibus procurabat. Immunditia, quare loqueris dum comedis, & tenes os plenum? Solutio. Dixit, quod ipſa & incurialitas ſocietatem fecerunt. Immunditia, habes timorem? Solutio. Reſpondit, & dixit, quod illam quæſtionem faceret ſanctitati & obedientiæ, quæ plorabant.

De Quæſtionibus falſitatis, & vitiorum mixtorum.

FAlſitas habes pigritiam? Solutio. Dixit, quod illam quęſtionem faceret Iudicibus & Aduocatis, qui lites prolongant ruſticis. Falſitas quomodo es cognita? Solutio. Dixit quod de incurialitate, & de hypocriſi erat ſuum vexillum. Falſitas, cui es magis inobe

inobediens? Solutio. Dixit, quod mercatori in quo tot homines confidunt.

De Quæſtionibus pigritiæ, & vitiorum mixtorum.

PIgritia, quare es malè edocta? Solutio. Dixit, quod illa erat malè edocta, quia nimis comederat, & ſibi placebat multum dormire. Pigritia, es obediens? Solutio. Reſpondit, quod ipſa obediens erat caſeo recenti & pani calido.

De Quæſtionibus incurialitatis, & inobedientiæ.

INcurialitas, es alicui obediens? Solutio. Reſpondit, quod illa erat obediens homini guloſo, qui carnes ad menſam diuidit, & ſuo ſocio dicit, quod eligat ex duabus partibus illam partem quam voluerit.

De Quæſtionibus branchis arboris Imperialis.

Et primò de Baronibus.

HEremita à Domino Papa quæſiuit. quare Chriſtianus Imperator dedit Imperium Eccleſiæ Romanæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Heremita à Rege quæſiuit, cum quibus hominibus maiorem amicitiam habere debet. Solutio ibidem. Heremita à Filio Baronis quæſiuit, vtrum plus Regem diligere debeat, quam ſuũ Patrem? Solutio. Nullus miles tantum eſt amabilis, ſicut bonus Princeps. Heremita à Rege quæſiuit, vtrum ſibi erat licitum emere Baroniam? Solutio vt ſupra.

De Quæſtionibus militum.

QVæſiuit heremita à Rege, quare ſunt milites? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare milites debent eſſe magis audaces, quam alij homines? Solutio ibidem. A quodam milite quæſiuit heremita, vtrum ordinem militiæ ſciebat? Solutio. Dixit miles, qood ipſe ordinem militiæ neſciebat, & ſuum Patrem increpauit, qui ſibi illum ordinem militiæ non ſcripſerat: quia ſi vnus liber artis militiæ factus fuiſſet, plures milites humiles eſſent, qui ſuperbi ſunt, luxurioſi, & audaces, qui ſunt timidi, & diuites, qui ſunt pauperes, & honorati, qui ſunt inhonorati. Miles, dixit heremita, cum quo militiam conſeruas? Solutio. Dixit miles, quod ipſe militiam conſeruat cum enſe Regis, qui facit ſuam coronam eſſe communem.

De Quæſtionibus Burgenſium.

BVrgenſes quare ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Burgenſes quare debent eſſe liberi? Solutio. Sic oportet Burgenſem habere libertatem ad ordinandum ciuitatem, ſicut oportet milites libertatem habere ad cuſtodiendum vias & coronam Regis. Quæſiuit à Burgenſe heremita, quare diuitiæ ſuæ tantum non durabant, ſicut diuitiæ alterius hominis? Solutio. Nullus homo eſt tantum ocioſus ſicut burgenſis. Quæſiuit heremita à burgenſe, quare minus viuebat quam alius homo? Solutio. Dixit burgenſis, quod ocioſitas & cibaria delicata hoc ſciebant.

De-

De Quæſtionibus conſilij.

QVæſiuit heremita à Principe, de quibus perſonis ſuum conſilium eſſe debebat? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Ab enſe regis quæſiuit heremita, quare non erat rectus? Solutio. Dixit enſis, quod ipſe obliquus erat, quia Rex bonum conſilium non habebat. Quæſiuit heremita, vtrum conſilium Regis de pluribus perſonis eſſe debebat? Solutio. Quanto plures perſonę ſunt in cõſilio Regis, maior eſt confuſio conſilij & ſua ſecreta ſunt minora. Quæſiuit heremita à Rege, de quibus hominibus maiorem habebat timorem? Solutio. Dixit Rex, quod nulli homines ſibi poſſent facere tantum de malo, ſicut illi de conſilio ſuo, nec ipſum tantum decipere Tunc dixit heremita Regi, quod non haberet homines in conſilio ſuo negligentes, indiſcretos, crudeles, ſuperbos, iniurioſos, & quod maxime plus hominem auarum euitaret, quam alium hominem, quia homo auarus facit omnia propter denarios.

De Quæſtionibus procuratorum.

QVæſiuit heremita à Rege, ſui procuratores de quo debebant eſſe induti? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Quæſiuit heremita à Rege, vtrum habebat bonos procuratores? Solutio. Dixit Rex, quod ſuus populus hoc ſciebat. Quæſiuit heremita à Rege, vtrum in procuratione habebat ſymoniam? Solutio. Dixit Rex, quod quæreret hoc ab auaritia. Rex, dixit heremita, vbi eſt legalitas & tuæ diuitiæ? Solutio. Dixit Rex, quod legalitas & ſuæ diuitiæ ſunt in illis hominibus quos ipſe cogit eſſe procuratores.

De Quæſtionibus iudicum.

REx, dixit heremita, quales conditiones requirit bonus iudex? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quidam Rex fecit iudicem vnum hominem pauperem in vna magna ciuitate, qui à iudice quæſiuit, quid prius conſiderabat in ſuo iudicio, aut diuitias aut iuſtitiam? Solutio. Reſpondit iudex, quod ipſe leges addiſcerat, vt honorem haberet & diuitias. Iuſtitia à iudice quæſiuit, quare in ſuo iudicio mentiebatur? Solutio. Dixit iudex, quod ipſe mentiebatur, quia Rex ſibi paucos denarios dabat, & ſeruitium à gentibus accipiebat. Rex à ciuitate quæſiuit, quare plorabat? Solutio. Nullus iudex eſt communis qui diu ſtat in vna ciuitate.

De Quæſtionibus Aduocatorum.

REx, dixit heremita, quales conditiones debent tui Aduocati habere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæſiuit heremita à Rege, vtrum in vna ciuitate debeant eſſe plures Aduocati? Solutio. In multitudine Aduocatorum eſt confuſio litium. Quæſiuit heremita ab Aduocatis, quare tantum lites prolongant? Solutio. Dixerunt Aduocati, quod denarij ruſticorum hoc ſciebant. Aduocati, dixit heremita, quis pro vobis in alio mundo aduocabit? Solutio. Reſponderunt Aduocati, quod lachrymæ ruſticorum hoc ſciebant.

De Quæſtionibus ſagionum vel nunciorum.

REx, dixit heremita, de quibus conditionibus debent eſſe tui ſagiones?

giones?Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sagio, dixit heremita, quare es ſuperbus? Solutio. Dixit ſagio, quod ipſe erat ſimilitudo Regis. Quæſiuit à dæmone heremita, quales homines plus ipſum in hoc mundo ſignificabant ſecundum eorũ officium? Solutio. Dæmon dixit, quod ſagiones ſunt illi homines, qui habent ſuam ſimilitudinem in tormentando homines. Quæſiuit heremita à Dæmone, quis eſt maior ſagio inferni? Solutio. Dixit Dæmon, quod maior ſagio quem ſciebat erat malus Rex.

De Quæſtionibus inquiſitorum.

REx, dixit heremita, quales inquiſitores debes habere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæſiuit Rex à ſuis inquiſitoribus, vtrum ipſi in ſuo officio fuiſſent fideles? Solutio. Reſponderunt inquiſitores, quod in ſuo officio fideles fuiſſent, ſi inquiſitionem contra ipſum fecilſent. Rex, dixit heremita, habes verecundiam? Solutio. Dixit Rex, quod ipſe verecundiam habebat, quia contra iudicem inquiſitionem fieri faciebat, non autem contra ſemetipſum. Quæſiuit heremita ab inquiſitione, quare plorabat? Solutio. Dixit inquiſitio, quod plorabat, quia ad ſummitates magnarum arborum non aſcendebat.

De Quæſtionibus confeſſoris.

REx, dixit heremita, quem confeſſorem debes habere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Rex quare habes confeſſorem? Solutio. Reſpondit Rex, quod confeſſorem habere volebat, vt conſcientiam haberet. Confeſſor Regis quare ploras? Solutio. Dixit confeſſor, quod ipſe plorabat, quia ocioſus erat. Rex quare ploras? Solutio. Dixit Rex, quod ipſe plorabat, quia hypocryſis ſtabat in ſuo confeſſore.

De Quæſtionibus brancharum arboris Apoſtolicalis.

QVærebatur à ſummo Pontifice, quales erant ſuæ branchæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Brancha de quo viuis? Solutio. Dixit brancha, quod viuebat ex concordantia quam habet cum trunco & cum aliis branchis. Branchæ, dixit heremita, velletis eſſe truncus? Solutio. Reſponderunt, nullum particulare ſecundum curſum naturalem eſt contra ſuum vniuerſale. Brancha, quare es ita magna? Solutio. Dixit brancha, quod ipſa erat ita magna, vt eſſet proportionata cum magnitudine trunci, qui eſt valdè magnus. Brancha es bona? Solutio. Dixit brancha, quod quæreret à ſuis operibus. Brancha quare es? Solutio. Nullus truncus eſt bonus ſine branchis. Brancha quot ſunt branchæ cæli? Solutio. Dixit brancha, quod duodecim Prouinciæ erant in mundo. Brancha quot ſunt rami cæli? Solutio. Dixit brancha, quod quatuor ſunt virtutes Cardinales, & tres Theologales. Brancha habes conſcientiam de lupis qui comedunt oues? Solutio. Dixit brancha, quod cæteræ branchæ hoc ſciebant. Brancha eris ita alta & ita magna in die iudicij? Solutio. Dixit brancha, quod quæreret hoc à ſuo libro.

De Quæſtionibus brancharum arboris Cæleſtialis.

BRanchæ arboris cæleſtialis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam

antedictam. Quare ſunt duodecim ſigna, & non plura nec pauciora? Solutio. Secundum diſpoſitionem ſubſtantiarum inferiorum ſunt quatuor tempora anni, & oportet quod quodlibet tempus ſit de triangulo: ſicut ver, qui habet vnam lineam calidam, & aliam humidam in concordantia, & aliam in contrarietate humiditatis & ſiccitatis. Et vade, ad rub. virtutis. Quare ſigna motũ habent circularẽ? Solutio. Nulla continuatio poteſt eſſe in maiori motu quadranguli, & trianguli, quam in circulo. Quare Aries ſe mouet ad Taurũ, & Taurus ad Gemini, & Aries non ſe mouet ad Piſcem, nec Piſcis ad Aquarium? Solutio. Naturaliter ignis ſe mouet ad aërem per concordantiam caloris, & ſi aër ſe moueret ad ignem per concordantiam humiditatis, eſſet ignis de complexione calida & humida. Et ſi aqua ad aërem ſe moueret, eſſet aër de complexione humida & frigida, & æſtas ſe moueret ad ver, & ver ad hyemem, & agricultor in æſtate ſeminaret, & in hyeme forent meſſes. Quæſiuit heremita à vere, qualia ſunt ſua ſigna? Solutio. Vade ad rubri. virtutis. Aſtronomus quare totiens errat in ſuo iudicio? Solutio ibidem. Vtrum Philoſophi antiqui errauerunt in appropriationibus qualitatum & maſculinitatis & fœminitatis, quas duodecim ſignis, & ſeptem planetis attribuerunt? Solutio ibidem. Quare Aries eſt de cõplexione ignis, & Piſcis de complexione aquæ? Solutio. In quolibet triangulo naturali oportet eſſe participationem contrariorum, idcirco Aries & Piſcis participant per contrarietatẽ in vere & in hyeme, vt ignis actionem habeat in generatione, & aqua paſſionem in corruptione. Quare Gemini eſt de complexione aëris, & Cancer de complexione aquæ? Solutio. In quolibet triangulo naturali oportet eſſe concordantiam qualitatum propriarum & appropriatarum, vt ſit generatio & proportionatum temperamentum. Ab Ariete quæſiuit heremita, cum quo ſigno maiorem habebat concordantiam, & cum quo maiorem habebat contrarietatem? Solutio. Reſpondit Aries, quod maiorem habebat concordãtiam cum Tauro, quoniam ad illum ſe mouet ſine medio, & maiorem habebat contrarietatem cum Piſce, quoniam ad ipſum ſe mouebat cum medio, idcirco ignis maiorem habebat concordantiam cum partibus, quæ ſunt ſupra ſe, & minorem cum partibus, quæ ſunt ſub ſe.

De Quæſtionibus brancharum arboris Angelicalis.

Principales proprietates, Angelorum quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A bonitate Angeli quæſiuit heremita, vtrum erat ita principalis ratio ipſius Angeli ſicut intellectus? Solutio ibidem. Bonitas Angeli, dixit heremita, quare non es ita principalis ratio, ſicut intellectus? Solutio. Dixit bonitas, quod Deus eſt intelligibilis, & non bonificabilis. Angele, dixit heremita, quare tuæ rationes principales ſunt tres, & non plures neque pauciores? Solutio. Dixit angelus, quod Deus nõ poterat eſſe ſibi obiectum niſi per recolere, intelligere & amare tantummodo. Quæſiuit heremita ab intellectu Angeli, quare erat formaliter? Solutio. Dixit intellectus, quod ipſe formaliter erat per propriam intellectiuitatem & intelligibilitatem. Intellectus

lectus Angeli quare eſt finaliter:Solutio. Reſpondit intellectus, quod ipſe erat finaliter,quia Deus eſt intelligibilis. Intellectus Angeli de quo eſt,& quomodo eſt? Solutio. Vade ad rubri. virtutis. Intellectus Angeli, dixit heremitas, es cum memoria & voluntate ex vna eadem bonitate? Solutio. Dixit intellectus,quod vna eſt bonitas ſecundum naturam, & plures ſunt rationes,vnus ſit actus bonitatis per intelligere,& alius per recolere, & alius per amare, Et vade ad rubri. virtutis. Angele, de quo eſt tua bonitas moralis, & idem de tuo intelligere? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus brancharum arboris æuiternalis.

QVæſiuit heremita ab æuiternitate,quales ſunt ſuæ branchæ?Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Æuiternitas quomodo ſunt tuæ branchæ? Solutio ibidem. Æuiternitas, quare habes duas branchas & non plures, & quare duas & non vnam tantum? Solutio.Omnis moralitas eſt bona aut mala. Quæſiuit heremita à paradiſo, vtrum ſit cœlum empireum? Solutio. Reſpondit paradiſus,quod ſi lux ſanctorum corporum concretorum & glorificatorum de continua luce non eſſet, non poſſet eſſe in maiori actu ſuarum rationum. Et vade ad rubri. antedictam. Ab inferno quæſiuit heremita, de quo erat ſuus color? Solutio. Nullus color eſt luci tantum contrarius,ſicut niger color. Quæſiuit heremita ab æuiternitate,vtrum in paradiſo ſit vmbra? Solutio. Si cœlum empireum non eſſet de luce,quodlibet corpus ſtans inter duo corpora vmbrã faceret.Quæſiuit heremita ab inferno, vtrum in ipſo erat lux? Solutio. Reſpondit infernus,quod illam quæſtionem faceret ſulphuri, & fumo ligni viridis, quod ignis comburit. Heremita ab Inferno quæſiuit, quare erat æuiternalis?Solutio.Dixit Infernus,quod ipſe erat æuiternus, vt Iuſtitia Dei non eſſet ocioſa. Inferne, de quo eſt tuum principium? Solutio. Dixit Infernus, quod ſuum principium erat ex priuatione complemẽti. Inferne, quare es ita magnus? Solutio. Dixit Infernus,quod ipſe erat ita magnus,quia Deus modicum recolitur,cognoſcitur,& amatur.

De Quæſtionibus brancharum arboris maternalis.

QVæſiuit hæremita à Domina noſtra,quot erant ſuæ branchæ?Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæſiuit heremita à Domina noſtra, quomodo cõſiſtit Mater Dei? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à branchis maternitatis,quomodo exeunt de trũco? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à maternitate, vtrum ſuæ branchæ erant magnæ? Solutio. Reſpondit maternitas,quod illam quęſtionem ſuæ filiationi faceret, & peccatoribus, qui ſibi quotidiè ſpem tranſmittunt, qui dicunt ei,quod ipſi volunt eſſe ſui filij,quia eſt mater miſericordiæ. Quęſiuit heremita à Domina noſtra, quomodo eſt mater miſericordiæ? Solutio.Dixit Domina noſtra,quod ipſa eſt Mater miſericordiæ,ipſa exiſtente Matre Filij Dei per hominem. Eſt etiam Mater miſericordiæ,quia Filius ſuus ipſam exaudit de quolibet, pro quo ipſum rogat. Quæſiuit heremita à dæmone,quare plorabat? Solutio. Dixit dæmon, quod ipſe plorabat,quia Domina noſtra eſt Mater miſericordiæ. Quæſiuit heremita à branchis Domi-

næ noſtræ, de quo ſunt ſuæ vmbræ? Solutio. Dixerunt branchæ, quod ſuæ vmbræ ſunt de ſpe & miſericordia. Quæſiuit heremita ab vmbra brancharum, de quo erat ſuus color? Solutio. Reſponderunt, quod color de quo eſt earum vmbra, eſt de amore, fide, & ſpe. Quæſiuit heremita à Domina noſtra, qualem de ſuis branchis plus diligebat? Solutio. Dixit Domina, quod illa quæſtio fieret maiori amabilitati. Quæſiuit heremita à Domina noſtra, vtrum ipſa ſit maior maternitas? Solutio. Dixit Domina noſtra, quod illa quæſtio fieret ſuis maioribus branchis.

De Quæſtionibus brancharum arboris Ieſu Chriſti.

NAturæ Domini Ieſu Chriſti quot ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare in Domino Ieſu Chriſto ſunt duæ naturæ, & non plures, vel quare non habet vnam naturam tantummodo? Solutio. Sine duabus naturis non poteſt eſſe Deus & homo: & ſi plus duabus naturis haberet, non eſſet verus homo. Natura humana Ieſu Chriſti de quot naturis eſt. Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Natura diuina & humana Ieſu Chriſti, quomodo participabant in hac vita præſenti? Solutio ibidem. Dominus Ieſus Chriſtus, quomodo in hac vita attingebat obiecta? Solutio ibidem. Dominus Ieſus Chriſtus, quomodo eſt vna perſona ex duabus naturis? Solutio ibidem. Bonitas diuina & humana Ieſu Chriſti, exiſtente vna perſona, quomodo ſunt diſtinctæ? Solutio ibidem. Cum Deus ſit ſubſtantia ſpiritualis, quomodo potuit tangi, vulnerari, & habere famem, ſitim, & mortem? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à Deo, quomodo poteſt facere vnam creaturam, quæ ſit finis & complementum omnium creaturarũ? Solutio ibidem. Dominus Ieſus Chriſtus de quo eſt? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus diuinarum perſonarum. Et primò de Patre.

IN Deo quomodo reſpondent ſibi inuicem ſua natura, & ſuæ rationes? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Actus diuinarum rationum quomodo ſunt? Solutio ibidem. Actus diuinarum rationum, quomodo ſunt infiniti? Solutio ibidem. Operatio, quam Deus habet in ſeipſo, de quo eſt? Solutio ibidem. Deus, quare eſt Pater? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à Deo, vtrum erat ſibi magis propriũ magnum producere, quam paruum, & æternum, quam non æternum, & maius bonum, quam minus bonum? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à Deo Patre, vtrum Filium ex matre producat? Solutio. Si Deus Pater Filium ex matre produceret, non eſſet totus Filius ex Patre. Quæſiuit heremita à Deo Patre, vtrum fuit antequam Filius? Solutio. In productione quæ eſt de æuiternitate, non eſt anterioritas. Quæſiuit heremita à Patre, vtrum Filium producat in quantitate? Solutio. In productione quæ eſt de infinitate, non poſſunt eſſe locus, nec quantitas.

De Quæſtionibus perſonæ Filij.

PAter quomodo eſt ante Filium? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Quomodo Pater eſt commune ſuppoſitum? Solutio. Pater inquantum eſt Pater ex natura, eſt ſuppoſitum ſingulare: & inquantum reſpondet in producendo ſuum Filium omnibus ſuis rationibus

rationibus eſt ſuppoſitum commune, quod de omnibus & cum omnibus ſuis rationibus, & per omnes ſuas rationes filium producit. Filius quomodo eſt de paſſione ? Solutio. Pater inquantum ſuam actiuitatem conſiderat, de ſua actiuitate poſſibilitatem conſiderat. Et vade ad rubri. virtutis. Filius quomodo eſt de Patre, & non de alio ? Solutio. Pater in conſiderãdo ſuam poſſitiuitatem, & de ſua propria bonitate, infinitate, æternitate, & cæteris poſſibilitatem conſiderat. Filius, quomodo eſt poſſibilis & poſſitus? ſolutio. In Deo ſe habent relatiuè poſſitiuitas, quæ eſt pater, & poſſibilitas, quæ eſt filius. Et quia Deus eſt purus actus, æternus, infinitus, & completus, eſt filius poſſitus, & ideo in filio poſſitus & poſſibilis ſunt vnũ idẽ, & poſſunt eſſe omnes actus rationum æternaliter & infinitè. Pater & Filius quomodo ſunt diſtinctæ ? Solutio. Vade ad rubr. virtutis. Pater & Filius quomodo ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vna natura, vna bonitas, vna magnitudo, vna æternitas, &c. Solut. Si infiniẽs & infinibilis, æternãs & æternabilis, poſſificãs & poſſificabilis, poſsũt eſſe differentes eſſentiæ, ſubſtantiæ, & naturæ, & differentes bonitates, contradictio poſſet eſſe ens reale, quæ contradictio eſt impoſſibilis. Quæſiuit heremita à Filio, vtrum erat ex materia, aut ſi erat materia ? Solutio. Vade ad rub. virtutis. Filius quomodo eſt Filius ? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à Filio, vtrum erat augmentabilis ? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ſancti Spiritus.

Spiritus ſãctus quomodo eſt paſſiua ſpirabilitas ſine materia ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Spiritus ſanctus, quomodo eſt tertia perſona. Solutio ibidem. Spiritus ſanctus, quomodo eſt à Patre & Filio: Solutio ibid. Cum Pater & Filius ſint perſonæ diſtinctæ, quomodo ſunt vna ſpiratiuitas? Solutio. Pater & Filius ſunt diſtincti per proprias proprietates, & ſunt vna ſpiratiuitas per communem ſpiratiuitatem. Cum Spiritus ſanctus ſit ex Patre & Filio, quomodo eſt vna ſpirabilitas, vna perſona & non plures? Solutio. Spiritus ſanctus eſt ex Patre & Filio, inquantum eſt ex communi ſpiratiuitate, & eſt vna perſona, & vna ſpirabilitas, inquantum eſt ex vna ſpiratiuitate, & non ex pluribus. Spiritus ſanctus quomodo eſt æqualis Patri & Filio ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Pater & Filius quomodo ſunt æquales in Spiritu ſancto ? Solutio. In hoc quod Pater & Filius æqualiter ſe inuicem diligunt, & ſunt vna ſpiratiuitas & non plures, ſunt æquales in Spiritu ſancto. Pater & Spiritus ſanctus, quomodo ſunt æquales in Filio? Solutio. Pater de toto ſeipſo Filium generat, & Filius de toto ſeipſo Spiritum ſanctum ſpirat. Filius & Spiritus ſanctus quomodo ſunt æquales in Patre ? Solutio. Filius de toto ſeipſo ſpirat Spiritum ſanctum, & eſt totus genitus à toto Patre, & Pater de toto ſeipſo ſpirat Spiritum ſanctum, qui eſt totus ſpiratus ex toto Patre. Cum Spiritus ſanctus ſit ex Patre & Filio, quomodo eſt totus ex Patre, & totus ex Filio ? Solutio. In hoc quod Pater & Filius ſunt diſtinctæ perſonæ, eſt Spiritus ſanctus ex Patre & Filio: & inquãtum Pater & Filius ſunt vna ſpiratiuitas, & non plures, Spiritus ſanctus eſt vna ſpirabilitas, & non plures: & eſt totus Spiritus ſanctus ex Patre, & eſt totus ex Filio.

De Quæſtionibus Trinitatis.

QVare ſunt tres perſonæ, & non plures, neque pauciores? Solut. Vade ad tubricam antedictã in brãchis arb. diuinalis. Quæſiuit heremita à bonitate Dei, in quo numero poteſt eſſe magis magna? Solutio ibidem. Æternitas Dei ſecundum quem numerum poteſt eſſe magna? Solutio ibidem. Bonitas Dei quomodo eſſet parua, ſi eſſent minus tribus perſonis diuinis? Solutio ibidem. Cum Pater ſit bonificans, & Filius ſit bonificabilis in generare, & ſanctus Spiritus ſit bonificare in ſpirare, & nullus iſtorum triũ ſit alius, quare bonitas non eſt in quarto numero? Solutio ibidem. Cum filius ſit bonificabilis in generare, & ſit bonificans in ſpirare, quare filius non eſt vna perſona in generare, & alia in ſpirare? Solutio. Filius eſt vna perſona in quantum generabilitas in qua eſt perſonatus & perſonabilis æternaliter & infinitè, & in quantum Spiritum ſanctum ſpirat, eſt perſonans, & non perſonatus: ſicut homo, & multo melius, qui in quantum eſt filius, eſt perſonatus & perſona, & in quantum alium hominem generat, eſt perſonans & non perſonatus. Filius qui eſt generabilis & eſt generatus, quare non eſt vna perſona, in quantum generabilitas, & alia perſona in quãtũ eſt generatus? Solutio. Filius eſt vna perſona, in quantum principiatus eſt in æternitate, & eſt illa eadem perſona, in quantum eſt principiabilis, & ſi eſſet duæ perſonæ, æternitas eſſet ocioſa inter principians & principiabilem, & non eſſet generare, nec principiare, nec æternare inter principiantem, & principiabilem, generantem, & generabilem, æternantem & æternabilem. Pater in quantum generat Filium eſt Pater, & in quantum ſpirat Spiritum ſanctum non eſt Pater: quoniam ſi eſſet Pater, Spiritus ſanctus eſſet Filius. Quare ergo Pater no eſt vna perſona in quantum Pater eſt, & alia perſona in quantum non eſt Pater? Solutio. Pater eſt vna perſona, in quantum eſt Pater, & non eſt alia perſona, in quantum non eſt Pater: quoniam ſi eſſet alia perſona, non generaret ex toto ſeipſo Filium, & ſi eſſet vna perſona, in quantum generat, & alia in quantum ſpirat, non ſpiraret de toto ſeipſo Spiritum ſanctum, & eſſet maior quam Filius, & Spiritus ſanctus, & ſua eſſentia diuiſa eſſet in partes, & eſſet pars in Deo, & illa eſſet minor quam totum, & quia Deus eſt infinitus, non poſſunt eſſe in illo minoritas, nec maioritas, neque partes, nec plures eſſentiæ. Eſt ergo Pater vna perſona generans & ſpirãs, ſicut ignis, & multo melius adhuc, qui eſt vna ſubſtantia in lucificando, & calefaciendo, & in producendo differentes ſubſtantias elementatas, quæ ſunt de ſua eſſentia & natura: ſicut piper, alleum, &c. Spiritus ſanctus quare non ſpirat, aut non generat, vel non producit aliquam perſonam per aliquem modum, aut quare non eſt duæ perſonæ? Solutio. Dictum eſt iam quod in bonitate eſſet minoritas, ſi in illa eſſet neceſſaria alia proprietas, quæ non eſſet bonificatiuitas, nec bonificabilitas, nec bonificare. Et Spiritus ſanctus licet ſit ex Patre, & Filio, non poteſt eſſe duæ perſonæ, cum ſit de vna ſpiratiuitate, vt dictum eſt.

De Quæſtionibus brancharũ arboris exemplificalis. Et primò elementalium.

QVare elementa quietem non habent in ſubiectis elementatis, poſtquam

poſtquam ſe habent ad finem illarum? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Quæſiuit heremita à voluntate, quare multotiens eſt confuſa in electione? Solutio ibidem. Voluntas, dixit heremita, habes quietem in amare & in odire: Solutio. Nulla quies poteſt eſſe de contrariis finibus. Et vade ad exemplum, virtutis. Libertas, dixit heremita, quomodo potes eſſe in ſeruitute exiſtente hoc quod es, ſine priuatione aliqua tuarum conditionum? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris vegetalis.

VNus homo quomodo accipit modum in decipiendo alium hominem? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Vnus homo quomodo ſcit ſe cuſtodire à deceptione, quam alius homo ſibi vult facere? Solutio ibidem. Quare homines qui expectant ordinare ſuum teſtamentum & facere ſatisfactionem de commiſſis, cum ſint infirmi pro maiori parte decipiuntur? Solutio ibidem. Quare homines imaginari debent, recolere & amare temperantiam in principio menſæ? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris ſenſualis.

A Natura quæſiuit heremita, quare erat magis fortis quam conſuetudo? Solutio. Vade ad exemplum branchæ arboris ſenſualis. Magna cõtrarietas quomodo vincit & deſtruit paruam concordantiam: Solutio. Vade ad exemplum brancharum arboris ſenſualis. Nouus honor quare debet euitare ſocietatem antiqui honoris? Solutio ibidem. Homo diues quare debet euitare ſocietatem hominis pauperis? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris imaginalis.

AB imaginatione quærebatur, quis ipſam vincebat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A diſcretione quærebatur, quis ipſam vincebat? Solutio ibidem. Quærebatur ab homine, qui eſt in mortali peccato, vtrum vti debeat bonis, quæ poſſidet? Solutio ibidem. Ab indiſcretione quærebatur, in quo eſt maior? Solutio. Nulla indiſcretio maior eſt quam illa, per quam homo in ſuo mortali inimico habet confidentiam. Et vade ad exemplum virtutis.

De Quæſtionibus brancharum arboris humanalis & corporalis.

QVærebatur ab arte, vtrum eſſet maior, quam ius? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ Quærebat Rex à Raymundo, quomodo cognoſceret bonum nuncium, quem tranſmittere vellet ad quendam Principem: Solutio ibidem. Quærebatur à Rege, quomodo cognoſcebat inimicitiam hominis? Solutio ibidem. Quærebatur à dæmone, quomodo homines decipiebat? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus arboris exemplificalis, brancharum humanarum ſpiritualium.

A Philoſopho quærebatur, qualis potentia animæ prius ſuum accipit obiectum? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Quærebatur à Philoſopho, qualis potentia animæ facit ſuppoſitionem, & qualis demonſtra-

monſtrationem? Solutio ibidem. A Philoſopho quærebatur, qualis eſt ille modus, ratione cuius voluntas præcedit intellectum, & qualis ille modus, ratione cuius intellectus præcedit voluntatem? Solutio ibidem. A Philoſopho quærebatur, vtrum modum ſciret, ſecundum quem credulitas eſt lumen intelligentiæ? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris moralis.

A Rege quærebatur, vtrum ſciebat conditiones, quę ad nuncios ſpectant? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. A Rege quærebatur, vtrum conditiones ſciebat, quæ ad legationem ſpectant? Solutio ibidem. Quærebatur à Rege, vtrum debeat explorare conditiones Imperatoris, ad quem ſuos nuncios tranſmittebat, ſecundum quas ordinare debebat ſuam legationem? Solutio ibidem. A Rege quærebatur vtrum in ſuo conſilio eſſet aliquis, qui ſciret artem generalem Raymundi, cum qua cognoſcere poſſet, vtrum legati, quos tranſmittit, legationem debeant obtinere? Solutio. Reſpondit Rex, quod ipſe de arte illa magnum bonum audiebat: & placeret ſibi, quod aliquis homo ſui conſilij ipſam ſciret, vt ſibi conſilium daret artificialiter: cum ita ſit, quod conſilium ſit ſuper quæſtiones: & ars Raymundi generalis ſit ad ſoluendum quæſtiones, ſecundum quod dici audiebat: quoniam in nullo eſt ita neceſſaria clara determinatio quæſtionis: ſicut in conſilio Regis.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris Imperialis.

QVærebatur à Rege vtrum ſciebat ſuos Barones caſtigare, quando delinquunt? Solutio. Vade ad exemplum rubri. antedictæ. Quærebatur à Rege, ſi ipſe habebat timorem à ſuo comite, quem reprehenderat coram ſuo populo, de vno magno defectu quem fecerat? Solutio ibidem. Quærebatur à Rege, quare homo nobilis, qui cum ipſo manducat in vna menſa, reputat ſibi ad dedecus, ſi in eadem menſa manducat ruſticus? Solutio ibidem. Quærebatur à Rege, vtrum ſciebat, quare ruſticus, qui cum illo comedit in vna menſa, reputat ſibi ad dedecus? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris Apoſtolicalis.

QVærebatur ab homine paupere, vtrum ſciebat modum, ratione cuius diuitiæ acquirebantur ex denariis & virtutibus? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Ab homine quærebatur, vtrum ſciret modum ſecundum quem diuitiæ denariorum & virtutum conſumebantur? Solutio ibidem. Ab ancilla quærebatur qualis Dominus eſt magis tędioſus ad ſeruiendum? Solutio ibidem. A peregrino quærebatur, cum quo homine eſt melior ſocietas? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris Cœleſtialis.

AB Aſtronomo quærebatur, quomodo gentes decipiebat? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Ab Aſtronomo quærebatur, vtrum ſuum iudicium eſſet de neceſſitate? Solutio ibidem. Quærebatur ab Aſtronomo, vtrum conſuetudo naturam vincat? Solutio ibidem. Quærebatur ab infirmo, vtrum ſua infirmitas per timorem creſcebat, quem ſibi falſus me

ſus medicus faciebat, qui dicebat, quod ſua infirmitas erat magna, vt faceret ipſi timorem mortis, propter quem ſua infirmitas creſceret, & vt denarios plures haberet tenendo ipſum in magna infirmitate. Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus, brancarum arboris Angelicalis.

QVærebatur à ſancto Michaële, à ſancto Gabriele, & à Seraphino, vtrum inuidiam habebant? Solutio. Vna & eadem bonitas ſufficit bonificatiuo, bonificabili, & bonificare. Et vade ad rubricam antedictã. A memoria quærebatur, & à voluntate, & intellectu ſancti Gabrielis, vtrum inuidiam habebant? Solutio. Vna eadem bonitas ſufficit memoratiuitati, intellectiuitati, & amatiuitati. Ab homine paupere quærebatur, vtrum vellet eſſe diues? Solutio. Dixit homo pauper, quod ipſe volebat eſſe diues, dum tamen dormire non perderet. Et vade ad rubricam virtutis. Quærebatur à ſancto Michaële, quomodo de hominibus auaris cognitionem habebat? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris æuiternalis.

A Lucifero quærebatur, quare ſuum intellectum maledixit? Solutio. Vade ad exemplum rubri. antedictæ. A Lucifero quærebatur, quare ſpem non habebat? Solutio ibidem. A Rege quærebatur, quem domicellum eligere debebat in ſeruitorem? Solutio ibidem. A Raymundo quærebatur, quare ſuum eſſe maledixit? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris maternalis.

A Domina noſtra quærebatur, vtrum matrem habebat? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. A Domina noſtra quęrebatur, quomodo erat mater mundi? Solutio ibidem. A mundo quærebatur, vtrum erat ſatur? Solutio ibidem. Homo qui habet ſpem, quare timorem non habet? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris Ieſu Chriſti.

QVærebatur ab heremita, quem modum tenebat in diſputando cum infidelibus? Solutio. Vade ad exemplum rubricæ antedictæ. Quærebatur à Raym. quomodo gratia de cœlo deſcendebat? Solutio ibidem. A Raym. quærebatur, vtrum vnquam in fide dubitabat? Solutio ibidem. Raymunde, ſcis modum ſecundum quem Deus naturam humanam aſſumpſit? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus brancharum arboris diuinalis.

QVærebatur, vtrum Deus poterat eſſe perfectus niſi in ipſo foret productio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A Deo quærebatur, vtrum in ſeipſo finem habebat, aut in alio? Solutio ibidem. A Deo quærebatur, vtrum erat ita magnus per agere, ſicut per exiſtere? Solutio ibidem. Quærebatur à Deo, quomodo erat ita magnus per agere, ſicut per exiſtere? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ramorum.

Et Primò de arbore elementali.

ELEMENTA compoſita quare ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Elemēta compoſita de quo ſunt? Solutio ibidem. Quare ignitiuitas eſt magis intenſa forma, quam ignibilitas materia? Solutio. Forma eſt ſimplex per actionem, & materia duplex eſt per paſſionem, quoniam vna eſt materia intra, quæ eſt de vna & eadem eſſentia cum forma, ſicut materia ignis ſimplicis, & alia eſt materia extra, de qua eſt elementatum. Idcirco in arbore branchæ ſignificant elementa ſimplicia, & rami elementa compoſita, in quibus fiunt flores, fructus, & renouatio in vere: quia elementa ſunt magis digeſta, & mixta in ramis, quam in brāchis. Elementa compoſita vbi ſunt? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Elementa quomodo ſe inuicem mortificant? Solutio ibidem. Elementa quomodo tranſeunt ex numero ſimplici in numero compoſito, & quomodo remanent in illo numero ſimplici quem habet quælibet ſimplex elementum per ſe? Solutio ibidem. Formæ primæ, quomodo participant in ſimplicibus ſubſtantiis cum compoſitis? Solutio ibidem. Elementa quomodo ſtant inuicem in mixto? Solutio ibidem. Ignis qui leuis eſt, quare deſcendit hîc inferius, & aqua quæ eſt ponderoſa, quare aſcendit ſuperius? Solutio ibidem. Motus quem inuicem habent elementa, quomodo durat? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ramorum arboris vegetalis.

RAmi pomerij de quo ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Philoſophus à ramo pomerij Martini quærebatur, vtrū erat in potentia in ramo arboris elementalis? Solutio. Clauus quem faber producit ex ferro prius fuit in lapide per diſpoſitionem, quam in ferro per potentiam. Philoſophus à ramo pomerij Martini quęrebat, vtrum ſuus numerus fuit appetibilis in ramo elementali? Solutio. Species naturales comfuſæ ſunt in generibus, & exeunt in numero appropriato & deſiderato vno ab alio differentæ. A ramo pomerij Martini quæſiuit Philoſophus de quo erat ſua augmentatio? Solutio. Secundum quod humidum nutrimentale exit à ramo elementali, in ſpecie rami vegetalis ſe extendit, & multiplicat ramus radicalis in ſua ſpecie. Philoſophus à ramo pomerij Martini quæſiuit, quis ipſum mouit de ramo elementali, & ipſum poſuit in ſpecie vegetali? Solutio. Agens naturale ita naturaliter trahit ex generibus indiuidua, & ipſa in ſpecies ponit ſicut faber, qui de maſſa ferri clauum trahit & cultellum, & artificialiter ipſos ponit in diuerſis figuris. Philoſophus, à ramo pomerij quæſiuit, vtrum ad ſe trahat materiam rami elementalis, & vtrum ramus elementalis trahat ipſam ad ſe? Solutio. Quia nulla materia eſt actiua, ſed eſt pura paſſio, nulla materia ſeipſam influit. Philoſophus à ramo quæſiuit, vtrum ramus elemētalis, inquātū forma ſuā materiā influat ramo vegetali? Solu. Finis habitādi mouet formā camerę, quę mouet ſuā materiam ad primū finē. A ramo pomerij Martini

Martini quæſiuit Philoſophus, cum ipſe ſit vnus ramus, quomodo in ipſo plures rami ſunt in potentia? Solutio. Ferrum maſſæ eſt vnum, in quo erant in potentia ferrum claui & ferrũ cultelli. A ramo pomerij Martini quęſiuit Philoſophus, vtrũ ſit viſibilis? So. Dixit ramus, quod ipſe erat duplex, & quod erat viſibilis, inquantũ eſt natura rami elementalis, & eſt inuiſibilis, inquantum eſt vegetalis. A ramo pomerij Martini quæſiuit Philoſophus, vtrum ſui flores plus in natura participant cum illo ſecundum arborem vegetalem, aut ſecundum arborem elementalem? Solutio. Omnis participatio maior eſt per ſpeciem, quam per genus.

De Quæſtionibus ramorum arboris ſenſualis.

Rami arboris ſenſualis de quo ſũt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Rami arboris ſenſualis quomodo ſunt? Solutio ibidem. Rami arboris ſenſualis quales ſunt? Solutio ibidem. Philoſophus à ramis equi Martini quæſiuit, quomodo ſunt aſſituati? Solutio ibidem. Ab oculis equi Martini quærebat Philoſophus, quot ſunt ſui rami? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Philoſophus quæſiuit, vtrum viſibilitas pomi propinquior ſit viſitiuitati, quam viſibilitas lapidis aut flammæ? Solutio. Omnis viſitiuitas plus participat intra cum viſibilitate vegetali, quam elementali: ſed quia vegetatiua videri non poteſt, nec ſuum proprium indiuiduum ſimplex, fortius ipſa viſitiuitas participat cum viſibilitate lapidis & flammæ, quã cum viſibilitate vegetali. Iddcirco lapis & flamma ſunt viſibiliores quã pomum. Philoſophus à luxuria quæſiuit, vtrum ita fortiter participabat cũ corde, ſicut cum oculis? Solutio. Reſpõdit luxuria, ꝙ intra cũ corde participabat, & extra cũ oculis. Philoſophus à viſitiuitate quæſiuit, & ab audiuitate, vtrum erant differentes ratione oculorum & aurium, aut per ſeipſas? Solutio. Si differentia viſitiuitatis & audituitatis non eſſet propria, ſed eſſet appropriata, potentia ſenſitiua non haberet naturalem communitatem per ſeipſam. Philoſophus à corde quęſiuit, quare maiorem concordantiam habet cum placibili odore, quam cum pulchro colore? Solutio. Nullus color extra realiter venit ad cor.

De Quæſtionibus ramorum arboris Imaginalis.

Rami imaginatiuę, quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Rami imaginatiuę quot ſunt? Solutio ibidem. Imaginatio, quomodo imaginatur? Solutio ibidẽ. Ab imaginatione quæſiuit heremita, vtrum cũ imaginatur flammam ignis, imaginatur æqualiter figuram & ſplẽdorem? Solutio. Quia lux eſt inſtrumentum ad videndum, & figura eſt accidens commune ad videndum & tangendum, imaginatur imaginatiua fortius lucem in principio, quam figuram: ſed quia figura plus participat cũ extẽſitate corporali imaginatur fortius imaginatiua figuram in aſſituatione, quam lucem. Imaginatio, dixit heremita, imaginaris æqualiter in imaginatione pomi generationem & corruptionem? Solutio. Cum ratione finis ſit principium, imaginatur imaginatio per vegetatiuam generationẽ, & per elementatiuam corruptionem. Imaginatiua, dixit heremita, cum equum imaginatis, quam ſimilitudinẽ

ſimilitudinem tangis ante ? Solutio. Reſpondit imaginariua, quod ipſa ante viſibilitatem tangebat, quam vegetabilitatem vel elementabilitatem, quia viſibilitas eſt propinquior naturæ videndi, quam vegetabilitas vel elementabilitas. Imaginatiua quare habes maius placitum in imaginando roſam, quam in imaginando leproſos ? Solutio. In difformitate figuræ imaginatiua eſt infirma. Imaginatio, potes ſpem imaginari ? Solutio. Reſpondit imaginatio, quod ipſa nullum obiectum accipere poteſt ſine figura. Imaginatio cum leproſos imaginatis, quare facis tuum ſubiectum leproſum. Solutio. Reſpondit, quod non faciebat ſemper ſuum ſubiectum leproſũ, quod eſt homo, ſed cum accidit quod homo de tota ſua poteſtate lepram imaginatur ratione magni timoris aut magnæ horribilitatis, dixit quod ipſa habet ita magnam poteſtatem in ſenſitiua in peruertendo ipſam in ſpeciem lepræ : ſicut habet ira in peruertendo hominem in ſpeciem ſtultitiæ.

De Quæſtionibus ramorum arboris Humanalis.

Rami arboris humanalis quales ſunt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quærebatur ab homine, vtrum ſuum pedem elementet ? Solutio. Dixit homo, quod ipſe ſuum pedem elementabat, ſicut totum, quod vtitur ſua parte, & trahit partes, quæ ſunt extra, & ipſas ponit intra : ſicut naſus qui accipit vapores extra, homine reſpirante, & intra ipſas ponente, vt humidum radicale habeat de quo viuat. Homo, dixit heremita, vegetas tu pedem tuum ? Solutio. Comedit homo panem, & bibit vinum, & ſua vegetatiua cõuertit panem in carnem, & vinum in ſanguinem, & vtitur homo ſua parte: ſicut inſtrumento, quod eſt pars hominis, & vtitur inſtrumento ſuæ animæ, & in hoc paſſu eſt multum de Philoſophia. Homo, dixit heremita, ſenſas pedem tuum ? Solutio. Olea in oleaſtro inſerta in ſuam ſpeciẽ conuertit materiam oleaſtri, & ſenſitiuum conuertit in ſuum proprium ſenſibile, extra quod venit per elemẽtationem & vegetationem, quæ ſunt ſua inſtrumenta & ſubiecta ſuo aduentui, & ex ipſis exeunt in ſpeciẽ ſentiendi. Homo, dixit heremita, rationaris tuum pedem ? Solutio. Dixit homo quod ſuus pes erat pars ſui corporis, quẽ anima ſtate facit in ſpecie hominis, homine ſuas potentias mouente ſpirituales, ſicut inſtrumenta in ſuſtentando corpus in ſpeciẽ hominis, & illis potentiis natura ſua vtentibus, ita corpus rationando : ſicut ignis qui ſuum mouet calorem in calefaciendo aquã, cum qua participat in ſubſtantia elementata. Homo, dixit heremita, volificas tuam voluntatem ? Solutio. Dixit homo, quod ſua voluntas eſt ex volitiuo, volibili, & velle, & ipſo mouente ſuam voluntatem ad obiectum volibile vtitur ſua voluntas natura ſua : ſicut ignis qui mouendo ſuum calorem in calefaciendo aquam vtitur ſuo calore & natura. Idcirco dixit homo, quod ipſe volificabat ſuam voluntatẽ, inquantum ipſam mouebat ad vtendum natura ſua, quæ ſiquidem volificatio accidentalis eſt & moralis, vnde velle quod eſt intra naturale, habitum moralem induit ſecundum virtutem aut vitium. Homo, dixit heremita, tui rami quomodo ſunt in continua quantitate & diſcreta ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Homo quomodo moreris ? Solutio ibidem. Quæſiuit heremita à lingua hominis muti, quare non

non loquebatur? Solutio. Dixit lingua, quod affatus ſine audite denunciare non poterat in verbo ſimilitudinem ſuæ conceptionis interioris.

De Quæſtionibus ramorum virtutum moralium.

RAmi morales quales ſunt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Rami morales de quo ſunt? Solutio ibidem. Heremita quæſiuit à Martino, vtrum intelligere quod habet, cum Raymundum intelligit, ſit intelligere quod habet, cum intelligit Petrum? Solutio ibidem. Martine, dixit heremita, tuum imaginari quomodo induis moralitate? Solutio. Dixit Martinus, quod ipſe ſuum imaginari moralitate induit imaginando obiectum imaginabile cum habitibus virtutum aut vitiorum. Martine, tuum viſum quomodo induis moralitate? Solutio. Dixit Martinus, quod ipſe ſuum viſum induebat moralitate, induendo videre ſuum, quod eſt intra, de videre quod acquirit extra. Martine, tuum loqui quomodo induis moralitate? Solutio. Dixit Martinus, quod ipſe ſuum loqui induebat moralitate ipſum aſſueſcendo bonis verbis, aut malis, aut virtutis, aut falſis. Martine, quomodo es iuſtus? Solutio. Dixit Martinus, quod ipſe erat iuſtus vtendo iuſtitia. Martine quomodo vteris iuſtitia? Solutio. Dixit Martinus, quod ipſe iuſtitia vtebatur in iuſtificando ſuum recolere, intelligere, & amare, & in iuſtificando ſua verba. Martine, quomodo vteris iniuria? Solutio. Reſpondit Martinus, qood ipſe iniuria vtebatur diligendo hoc, quod diligere non debebat, & odiendo hoc, quod odire debebat, & dicendo hoc, quod dicere non debebat, & tacendo hoc, quod tacere non debebat. Martine, tuum amare quomodo renouas? Solutio. Dixit Martinus, quod ſuum amare renouabat in dimittendo vnum obiectum, & accipiendo aliud obiectum.

De Quæſtionibus ramorum vitiorum.

RAmi vitiorum de quo ſunt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam Rami vitiorum quales ſunt? Solutio ibidem. Gula, dixit heremita, quomodo es peccatum? Solutio. Dixit gula, quod ipſa erat peccatum in mutatione intentionis comedendi, videlicet volendo comedere per delectationem, & non ratione viuendi. Gula, quomodo es magna? Solutio. Dixit gula, quod erat magna in multiplicando mutationem intentionis comedendi per delectationem contra viuere. Gula, de quo viuis? Solutio. Dixit gula, quod ipſa viuebat de mutatione intentionis comedendi. Gula, quomodo moreris? Solutio. Dixit gula, quod ipſa tunc moriebatur, cum homines comedebant, vt eſſent ſani, & quod viuerent. Gula, habes aures? Solutio. Dixit gula, quod aures non habebat, dum famem habebat, & cum comedebat, aures habebat, cum quibus audiebat verba, quæ conſcientia dicebat. Quæſiuit heremita à gula Martini, vtrum ipſa erat vnum peccatum aut plura? Solutio. Reſpondit gula, quod ipſa erat vnus habitus maternalis, qui plures habebat filios ſuos: ſicut vnus homo, qui plures habet veſtes. Gula, de quo es plena? Solutio. Reſpondit gula, quod erat plena priuatione temperantiæ. Gula quis eſt tuus Pater? Solutio. Dixit gula, quod ille homo eſt ſuus Pater, qui temperantiā non habet.

De Quæſtionibus ramorum arboris Imperialis.

RAmi arboris Imperialis quales ſunt? Solutio Vade ad rubricam antedictam. Rami arboris Imperialis quot ſunt? Solutio ibidem. Rami Principis per quales ramos melius ſignificantur? Solutio ibidem. A ramis Principis quæſiuit heremita, vtrum ſint generales aut ſpeciales? Solutio. Dixerunt rami quod ſecundum officium Principis ſunt generales, & ſecundum quod Princeps eſt vnus homo, ſunt ſpeciales.

De Quæſtionibus iuſtitiæ Principis.

PRinceps, dixit heremita, diligis plus tuam iuſtitiam ſpecialem, quam tuam generalem? Solutio. Dixit Princeps, quod ipſe ſubditus eſt publicæ vtilitati: idcirco libertatem non habet ſecundum iuſtitiam ad diligendum tantum ſpeciale bonum, ſicut publicum. Princeps, quare es communis perſona? Solutio. Dixit Princeps, quod ipſe erat communis perſona, vt iuſtitia ſit in hominibus. Quærebatur à Principe, vtrum ipſe plus iuſtitiam, quam charitatem diligebat? Solutio. Reſpõdit Princeps, quod ipſe plus iuſtitiam, quam charitatem diligebat, inquantum eſt perſona communis: & inquantum eſt vnus homo, plus diligebat charitatem, quam iuſtitiam. Princeps, diligis plus tuum filium, quam tuum populum? Solutio. Iuſtitia non conſentit quod plus bonum ſpeciale, quam bonum publicum diligatur.

De Quæſtionibus amoris Principis.

A Principe fuit quæſitum, qualis debebat eſſe ſuus amor? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris imperialis Quærebatur à Principe, quomodo ita diu regnabat? Solutio ibidem. Quæſitum fuit à Principe, quare plus ſuum populum timere ſe faciebat, quam amare? Solutio. Nullus homo ſuperbus aliquid facit propter amorem. A Principe quærebatur, quare timorem habebat? Solutio. Dixit Princeps, quod timorem propter hoc habebat, quod plus ſuus populus ipſum timebat, quam diligebat.

De Quæſtionibus timoris Principis.

A Principe fuit quæſitum, qualis deber eſſe ſuus timor, & qualis ſui populi? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris imperialis. Quærebatur à Principe, vtrum maiorem timorem habebat de amore, quam de morte? Solutio. Bonus Princeps propter amorem ſui populi in bello periculo mortis ſe exponit. Ab amore & timore quærebatur, in quo concordantiam maiorem habebant? Solutio. Amor & timor reſponderunt, quod quæſtio illa fieri debet bono Principi, & bono populo. A Principe quæſitum fuit, vtrum de ſuo populo maiorem timorem habebat, quam de Deo? Solutio. Reſpondit Princeps, quod de timore Dei ſequitur libertas, & de timore ſui populi ſequitur ſeruitus.

De Quæſtionibus ſapiẽtiæ Principis.

COnditiones Principis quales ſũt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Per quam conditionem eſt Princeps magis timibilis? Solutio ibidem.

A Principe quærebatur, vtrū neceſſariū erat tantū ſibi charitatē diligere, ſicut ſapientiā? Sol. Princeps dixit ꝙ ſecūdū ſuum officium ſapientia erat ſibi magis neceſſaria, quam charitas, quia ſapientia concordantiam habet cum iuſtitia, & charitas cum denariis. A ſapientia Principis fuit quæſitum, vtrum timorem habebat? Solutio. Sapientia Principis reſpōdit, quod ſecundum ſuam naturam timorem non habebat, nec ſecundum naturam iuſtitiæ & enſis, qui ſunt ſui amici.

De Quæſtionibus poteſtatis Principis.

A Principe fuit quæſitum, quare potens eſſe deſiderabat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris imperialis. A Principe quærebatur, vtrum plus ſapientiam quam poteſtatem diligebat? Solutio. Princeps dixit, quod cum ſapientia ſui conſilij regnabat. Poteſtas Principis quare ploras? Solutio. Reſpondit poteſtas, quod plorabat, quia Princeps ipſam deſtinent otioſam, & fortiter ipſam in faciendo malum vexabat. A poteſtate Principis quærebat vtrum timorem habebat? Solutio. Poteſtas reſpondit, quod habebat timorem de libertate populi ſui, quæ creſcebat.

De Quæſtionibus honoris Principis.

A Principe quærebatur, de quo erat ſuus honor? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris Imperialis. Princeps quare plus honorem diligis, quam denarios? Solutio. Princeps dixit, quod ipſe per honorem magis erat imago Dei, quam per denarios, Honor Principis quare ploras? Solutio. Honor dixit, quod plorabat, quia Princeps ipſum inhonoratum detinebat, inquantum plus ſeipſum quam Deum honorare affectabat. Honor Principis habes timorem? Solutio. Nullus honor de ira alto in infirmum cadere poteſt, ſicut honor Principis.

De Quæſtionibus libertatis Principis.

A Principe fuit quæſitum, vtrum ipſe ſciebat quid eſt ſua libertas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris Imperialis. Princeps quare ploras? Solutio. Dixit Princeps, quod plorabat quia populus ſuus plus propter timorem, quam propter amorem ipſum diligebat. Princeps quare habes libertatem? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. A libertate Principis quærebatur, quomodo in ſeruitutem deueniebat? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ramorum arboris Apoſtolicalis.

Rami arboris apoſtolicalis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ab Eccleſia quæſitum fuit, quare ſua ſunt præcepta? Solutio ibidem. Eccleſia quare ploras? Solutio. Reſpōdit Eccleſia, quod plorabat, quia omnes gentes ſibi non ſunt obedientes. Feſtum quare ploras? Solutio. Reſpondit feſtum quod plorabat, quia Iudei melius ſua Sabbata colebant, quam Chriſtiani dies dominicos.

De Quæſtionibus primi præcepti arboris Apoſtolicalis.

PRæceptum in quo eſt maius? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in ramis arboris apoſtolicalis. A voluntate quærebatur, vtrum tota obligata erat ad diligendum bonum,& ad euitandum malum? Solutio ibidem. Voluntas cum tu ſis naturaliter libera, quare eſt tibi factum mandatum? Solutio. Dixit voluntas, quod ipſa eſt libera, vt liberè Deum diligat, & eſt in ſeruitute, vt ſit obediens. Voluntas, quare tibi præceptum eſt, quod Deum pluſquam teipſam diligas, & tuum proximum tantum, ſicut temetipſam? Solutio. Voluntas reſpondit, quod amabilitas Dei eſt maior, quam ſua, & amabilitas ſui proximi æqualis eſt ſuæ amabilitati.

De Quæſtionibus intellectus, qui eſt in radicibus arboris Apoſtolicalis.

AB intellectu quærebatur, in quo eſt magis ſubditus? Solutio Vade ad rubricam antedictam. Cum intellectus ſis liber, quare eſt tibi factum præceptum? Solutio. Dixit intellectus, ꝙ ſibi eſt factum præceptũ, quia poſitus eſt in perſona communi, & quod per timorem ſua tota poteſtate vtatur ad oſtendendum veritatẽ Fidei Eccleſiæ Romanæ Sacroſanctæ. Quærebatur à beato Petro quare Dominus Ieſus Chriſtus ſibi ter præcepit, quod paſceret oues ſuas? Solutio. Quilibet prælatus cognoſcere debet ſuum Dominum, ſeipſum, & ſuum proximum, & debet amare iterum ſuum Dominum, ſeipſum, & ſuũ proximum, & recolere debet ſuum Dominum, ſeipſum, & ſuum proximum. Quærebatur ab intellectu, vtrum culpam haberet, ſi non procuraſſet toto ſuo poſſe honorem Dei & vtilitatem ſui proximi? Solutio. Reſpondit intellectus, quod Deus non tantummodo præceptum facit patti ſubſtantiæ, ſed facit præceptum toti ſubſtantiæ:& hoc facit, quia Dominus eſt totius ſubſtantiæ, & vt tota ſubſtantia ſit obediens, ratione cuius obedientiæ tota ſubſtantia meritum habeat & gloriam.

De Quæſtionibus tertÿ præcepti ramorum arboris Apoſtolicalis.

A Memoria quæſitum fuit, in qua perſona eſt magis obligata ad recolendum Deum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Memoria, quare tibi factum eſt præceptum magnum & de magnis rebus? Solutio. Memoria dixit, quod præceptum magnum, eſt, quia Dominus magnus eſt,& dignus magno honore, & etiam quia ipſa magna eſt in poteſtate procurandi magnum bonum,& euitandi magnum malum. Memoria quare ploras? Solutio. Dixit memoria, quod ipſa plorabat, quoniam conſcientiam habebat, quia Dominus Ieſus Chriſtus non eſt recolitus, nec honoratu per totum mundum. Memoria vteris ne toto tuo poſſe ad eſſendum obediens? Solutio. Memoria dixit, quod hanc quæſtionem, ciuitatẽ Hieruſalem faceret, in qua eſt vnus liber, in quo ſcripta ſunt omnia ſua opera.

De Quæſtionibus quarti præcepti ramorum arboris Apoſtolicalis.

AB imaginatione quærebatur, in qua perſona eſt magis obligata? Solutio.

Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginatio quærebat à cruce, quare ſtabat in Eccleſia? Solutio. Crux dixit, quod ipſa in Eccleſia ſtabat vt ipſa magnam paſſionē quam Deus in ipſa ſuſtinuit recoleret. Ab imagine Dominæ noſtræ quæſiuit imaginatio, quare in Eccleſia erat depicta? Solutio. Imago reſpondit, quod ipſa in Eccleſia erat depicta, vt peccatoribus bonitatem Dominæ noſtræ oſtēderet, & quod ſpem in Domina noſtra habeant. A figura inferni in Eccleſia depicta quæſiuit imaginatio, quid in Eccleſia faciebat? Solutio. Figura inferni dixit, quod ipſa erat in Eccleſia, vt peccatores inobedientes mandatis Dei recolerent magnas pœnas inferni, & vt de illis magnum habeant timorem.

De Quæſtionibus quinti præcepti arboris Apoſtolicalis.

APotentia ſenſitiua eſt quæſitum, vtrum in parte aut in toto ſit ſibi præceptum ipſa exiſtente parte hominis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæſitum fuit cui ſenſui factum eſt maius præceptum? Solutio. Per nullum ſenſum Deus tantum honorari poteſt ſicut per affatum & auditum. Quærebatur ab affatu, in quo magis erat ocioſus? Solutio. Affatus reſpondit, quod fortius erat ocioſus ad oſtendendum veritatem fidei Chriſtianæ per totum mundum, quam in aliqua alia re, cum ita ſit, quod ad oſtendendum veritatem fidei Chriſtianæ ſit magis obligatus. Auditus habes conſcientiam? Solutio. Auditus dixit, quod ipſe conſcientiam habet, quia Euangelia non erant audita per vniuerſum mundum.

De Quæſtionibus ſexti præcepti arboris Apoſtolicalis.

POtentia vegetatiua es obligāta ad obediendum Domino tuo, qui te creauit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Potentia vegetatiua es ocioſa? Solutio. Granaria ſunt plena blado, quod equos pingues facit, & pauperes macerat. Vegetatiua es bene diuiſa? Solutio. Reſpondit vegetatiua, quod pauperibus illa quæſtio fieret. Vegetatiua de quo es? Solutio. Reſpondit vegetatiua, quod ipſa eſt de charitate, iuſtitia, & temperantia.

De Quæſtionibus ſeptimi præcepti ramorum arboris Apoſtolicalis.

POtentia elementatiua es obligata ad ſeruiendum Deo: Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quærebatur ab auro & argento, vtrum erant ocioſa? Solutio. Reſponderunt, quod quæſtio illa fieret auaritiæ & pauperibus. Argentum vbi eſt tuum centrum? Solutio. Dixit argentum, quod ſuum centrum eſt in ſcriniis cum auaritia, & in pauperibus cum charitate. Argentum quare es ita magnum? Solutio. Argentum dixit, quod eſt ita magnum, vt diuitibus & pauperibus ſufficiat.

De Quæſtionibus ramorum arboris Cæleſtialis.

RAmi arboris cæleſtialis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A planetis quærebat philoſophus, quomodo eorum qualitates appropriatæ debeant ordinari? Solutio ibidem. Philoſophus quærebat ab igne, vtrum influentiam recipiebat à leone aut à Sole? Solutio. Flos accipit

generationem & principium in ramo, qui venit ex radicibus, ex trunco,& ex branchis. Sol. Dixit Philoſophus, de quo es?Solutio.Ramus pomerij eſt ex radicibus, ex trunco, & ex branchis. Sol,quare eſt tuus motus ab occidente ab orientem?Solutio. Ex duobus motibus contrariis maiores exeunt impreſſiones & paſſiones.Sol,quare mouetur de oriente ad occidentem cum naturaliter moueatur de occidente ad orientem? Solutio. Marinarius qui ſe mouet de prora nauis ad puppim,mouetur in motu nauis de puppi ad proram. Quare Saturnus eſt de complexione terræ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Saturnus quare dies ſabbathi eſt tuus?Solutio.In ſeptimana non eſt aliqua dies ita alta, ſicut dies ſabbathi. Philoſophus à Sole quærebat, vtrum faciem habebat? Solutio. Illæ partes nobiliores ſunt, qui prius vadunt,quam illæ quæ vltimò. Philoſophus à ſole quæſiuit,quare faciebar, 365. dies, & ſex horas in anno,& non plures, neque pauciores? Et etiam à planetis quæſiuit quare ſunt ſeptem, & non plures,neque pauciores? Solutio. Vade ad rubr. virtutis.

De Quæſtionibus ramorum arboris Angelicalis.

RAmi arboris angelicalis quales ſũt? Solutio.Vade ad rubricam antedictã. Ab angelo fuit quæſitũ quomodo rami ſui erant mixti? Solutio ibidem. Quæſitum fuit ab Angelo, vnde ſua influentia exit? Solutio. Ex virtute branchatum pomerij exeunt rami, ex quibus exeunt flores & fructus. Quæſitum eſt à ramo angeli, quomodo ſtat ſupra branchas? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Intelligere angeli quomodo eſt magnum? Solutio ibidem. Obſtinatio angeli mali,quare eſt? Solutio ibidem. Intelligere angeli eſt ſucceſſiuè aut ſubitò? Solutio ibidem. Angelus habet deliberationem ad faciendum bonum? Solutio ibidem. Quærebatur ab angelo,quare maius habet intelligere, quam homo, cum ita ſit, quod homo participet cũ omnibus creaturis? Solutio ibidem. Quærebatur ab angelo, qui oculos corporales non habet,quomodo conuertebat viſibilitatem coloris, in viſibilitatem intelligendi? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ramorum arboris æuiternalis.

RAmi arboris æuiternalis quales ſunt,& quot ſunt? Solutio.Vade ad rubricam antedictam. Quæſitum fuit à Paradiſo, vtrum aliquod meritum ſit ita magnum,ſicut ipſe eſt? Solutio. Nullum meritum bonitatis acquiſitum eſt in æuiternitate. Ab inferno quærebatur, vtrum culpa peccatoris ſit ita magna,ſicut ipſe? Solutio. Omnis culpa eſt contra infinitatem Dei. Quærebatur à iuſtitia Dei.vtrum ſit Purgatorium? Solutio. Si Purgatorium non eſſet, iuſtitia Dei eſſet ocioſa in quibuſdam hominibus peccatoribus,qui in hac vita pœnitentiam non agunt. Quæſitum eſt à Purgatorio,de quo eſt? Solutio. Purgatorium dixit, quod eſt de capite æuiternitatis Inferni, & de priuatione caudæ. A peccatoribus fuit quæſitum, vtrum illi qui ſunt in Purgatorio, deſiderant ad hanc vitam redire, vt de Purgatorio exire poſſint? Solutio Ad fugiendum pœnas maiores, homines deſiderant pœnas minores. Paradiſe, habes pietatem de illis hominibus, qui ſunt in Inferno? Solutio. Paradiſus reſpondit,quod tantum iuſtitiam Dei diligebar,

bat, quod amor non vult, quod ipſe pietatem habeat de illis, qui ipſum blaſphemant. Inferne, diligis aliquem hominem, qui ſit in Paradiſo? Solutio. Dixit Infernus, quod ipſe nullum bonum diligebat, quia totus eſt peruerſus ad malum diligendum. Inferne es ſaturatus? Solutio. In nulla ſubſtantia, in quo finis eſt in priuatione poteſt fieri ſaturatio. Inferne, quare Deum, qui eſt bonus, blaſphemas? Solutio. Infernus reſpondit, quod ipſe totus in malum eſt peruerſus, & eſt ita contrarius Paradiſo: ſicut color niger contrarius eſt albo colori.

De Quæſtionibus ramorum arboris maternalis.

RAmi arboris maternalis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A Domina noſtra quærebatur, quomodo eſt mater miſericordiæ? Solutio ibidem. Quærebatur à ſancto Gabriele, quare nullus homo peccator habet deſperantiam? Solutio. Sanctus Gabriël dixit, quod nullus qui benè Dominam noſtram cognoſceret, deſperantiam habere poſſet. Ab vno magno peccatore quærebatur, quare habebat ſpem in Domina noſtra? Solutio. Dixit peccator, quod ipſe ſpem habebat in Domina noſtra, quia ſua ſpes eſt ſimilitudo ſpei Dominæ noſtræ. A Domina noſtra quærebatur cum peccatores ſint contra ſuum Filium, quare pietatem habet de ipſis? Solutio. Dixit Domina noſtra, quod ipſa non habebat pietatem de peccatoribus, qui pietatem non habēt, ſicut de ipſis, qui ſpem non habent, non habet pietatem. Pietas quare ploras? Solutio. Dixit pietas, quod plorabat, quia magna in hominibus non erat. Peccator, quare habes ſpem in Domina noſtra? Solutio. Peccator dixit, quod ſpem in Domina noſtra habebat, quia ſua erat aduocata. Peccator, cum Domina noſtra eſt tua aduocata, & tu quare non es aduocatus in honorando ipſam per mundum vniuerſum? Solutio. Peccator reſpondit, quod ex tunc ſuum poſſe faceret in honorando ipſam. Regina vxor Regis, quare non es ſuperba? Solutio. Regina reſpondit, quod ipſa propoſuerat quod omni tempore foret humilis, poſtquam ipſa viderat Filium Dominæ noſtræ in pariete iacere depictum inter bouem & aſinum. Filia Regis, quare diligis virginitatem, & non vis habere maritum? Solutio. Dixit Filia Regis, quod ipſa virginitatem diligebat, vt in aliquo ſimilis eſſet Dominæ noſtræ, quam pluſquam ſeipſam diligebat.

De Quæſtionibuss ramorum arboris Ieſu Chriſti.

RAmi arboris Ieſu Chriſti quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A Domina noſtra fuit quæſitum, vtrum plus Filium ſuum, quam ſeipſam diligebat? Solutio. Domina noſtra reſpondit quod ipſa ab ipſo inhonorata erat, à quo huiuſmodi quæſtio ſibi facta erat, cum ita ſit, quod ſuus Filius amabilior eſt, quam omnes creaturæ. Quæſitum eſt à Domina noſtra, vtrum Deus creare poſſet aliquam creaturam ſuo Filio nobiliorem? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Quæſitum eſt à Domina noſtra, vtrum amor quem habuit natura diuina ad humanam perſonam producit? Solutio. Domina noſtra dixit, quod in incarnatione natura diuina humanitatem aſſumpſit, & non perſonam: quoniam iam perſona erat, & ideo perſonam

aſſumere non indigebat. Quæſitum eſt à Domina noſtra, vtrum Filius ſuus ſecundum naturam ſuam humanam omnes creaturas & omnia opera earum intelligat & rationes ? Solutio. Domina noſtra dixit, quod ſecundum naturam nulla pars mundi intelligere poteſt omnes mundi intelligibilitates, cum ita ſit, quod nulla pars poſſit totaliter comprehendere totum, ſed inquantum ſuus Filius eſt Deus, totum mundum & omnes ſuas partes intelligit. A Domina noſtra quærebatur, vtrum ſuus filius eſt melior quam omnes creaturæ? Solutio. Domina noſtra reſpondit, quod quia Deus diligit eſſe Filium ſuum, & non diligit eſſe aliam creaturam, eſt melior Filius ſuus quam omnes creaturæ. A Domina noſtra quæſitum eſt, vtrum Deus plus diligit Filium ſuum quam omnes creaturas ? Solutio. Domina noſtra dixit, quod amatus quem amans diligit eſſe, eſt magis amatus quam alius amatus, quem amans non vult eſſe. Quærebatur à Domina noſtra, vtrum Filius ſuus inquantum homo totam naturam diuinam & omnes rationes diuinas intelligat ? Solutio. Domina noſtra reſpondit, quod Filius ſuus inquantum homo rationes infinitas & infinitam naturam comprehendere non poteſt, cum ſit finitus, ſed inquantum Filius ſuus Deus eſt, omnes rationes diuinas & totam diuinam naturam intelligit. A Domina noſtra fuit quæſitum, poſtquam omnes homines ſunt de natura Filij, quare ſuſtinet quod aliquis homo ſit in ſeruitute diaboli in inferno ? Solutio. Domina dixit, quod Filius ſuus plus diligit iuſtitiam Dei, quam ſuam humanam naturam. A Domina noſtra fuit quæſitum, vtrum Filius ſuus inquantum homo aliquem peccatorem ad damnationem iudicabat, cum ita ſit, quod quilibet peccator ſit de ſua natura, & etiam quia ipſa rogat Filium ſuum pro peccatoribus, & ſuus Filius ei magnum habet amorem ? Solutio. Domina noſtra reſpondit, quod inquantum Filius ſuus eſt Deus & homo, & ambæ naturæ vna ſunt perſona, eſt vnum iudicium illius perſonæ, ſed inquantum vna eſt natura diuina & alia eſt natura humana, Filius ſuus inquantum homo & natura hominis rogat pro peccatoribus diuinam perſonam, per cuius preces dixit Domina noſtra, quod ipſa eſt mater peccatorum, qui in ipſa ſpem habent.

De Quæſtionibus ramorum arboris diuinalis.

Rami arboris diuinalis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Rami arboris diuinalis quomodo ſunt? Solutio ibidē. Deus quomodo generat & ſpirat ? Solutio ibidē. Generatio & ſpiratio quomodo ſunt hoc quod ſunt ? Solutio ibidem. Diuina bonitas quomodo eſt ratio diuinæ naturæ ? Solutio ibidem. Diuina bonitas quomodo eſt ratio aliis diuinis rationibus ? Solutio ibidem. Deus quomodo eſt purus actus? Solutio ibidem. A bonitate diuina quærebatur, vtrum ſuus actus eſt moralis aut naturalis ? Solutio. Nulla moralitas eſt æterna & infinita. Et vade ad rubricam virtutis. Generatio & ſpiratio in Deo quomodo ſunt diſtinctæ? Solutio ibidem. Deus quomodo eſt principium in ſeipſo ? Solutio ibidem.

De Quæſtio-

De Quæſtionibus ramorum arboris exemplificalis, & elementalis.

A Cucurbita quærebatur & à pipere, quod eorum eſt Deo ſimilius? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Ignis quomodo ſignificat productionem diuinarum perſonarum? Solutio ibidem. Ocioſitas ignis quomodo ſignificat incarnationem Filij Dei? Solutio. Si Deus non diligeret eſſe incarnatus, diligeret eſſe ocioſus in creãdo nobiliorem creaturam, quæ creari poteſt. Et vade ad rubricam virtutis. Cum Chriſtiani ſint in veritate, & omnes alij homines ſint in errore, quare ſunt ita pauci in comparatione aliarum nationum, & quare tot illorum exiſtunt in peccato? Solutio ibidem.

De quæſtionibus prouerbiorum, ramorum arboris vegetalis.

A Priuatione quærebatur, vtrum habebat aliquam entitatem poſitiuam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pulchritudo Dominæ cum eſt mortua, vbi ſtat? Solutio ibidem ad primum paragr. Pulchritudo Dei quomodo eſt pulchritudo hominum? Solutio ibidem ad primum paragraph. Pulchritudo quomodo ſtat in mare? Solutio ibidem ad ſecundũ paragraph. A caſtitate quærebatur, quare pulchrior eſt, quam facies pulchræ Dominæ? Solutio ibidem ad tertium paragraph. A bonitate fuit quæſitum, quare pulchtior eſt in anima, quam in corpore? Solutio. Mantellus, & cætera ornamenta pulchræ Dominæ faciunt luxuriam ſæpius recoli & ſuperbiam, quam bonum recolere & amare. Et vade ibidem ad quartum paragrap. A pulchritudine Dominæ quæſitum eſt, vtrum ſit mortua aut viua? Solut. ibidem ad quintum paragraph. Ancilla quare ploras? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Pulchritudo Dominæ es bona? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Ab auro & argento quærebatur, vtrum plus, quam aliqua pulchritudo valebant? Solutio ibidem ad octauum paragraphum. Pulchritudo in quo es immortalis? Solutio ibidem ad nonum paragraphum. Pulchritudo in quo es maior? Solutio ibidem ad decimum paragr. Quare Domina pulchra ſpeculum rupit? Solutio ibidem ad vndecimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbiorum ramorum arboris ſenſualis.

A Vditus, quis tibi pulchritudinem Dominæ manifeſtabat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Auditus, quale nomen pulchrius & generalius eſt? Solutio ibidem ad primum paragr. Quærebatur à participatione in quo eſt maior? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. A morte quærebatur, quis eam occidit & deuicit? Solutio ibidem ad tertium paragr. A iuſtitia quærebatur, qualis eſt maior iu-

dex? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Ab oculis quærebatur in quo eſt eorum maior gloria? Solutio ibidem ad quintum paragr. A mundo quæſitum eſt quare creatus eſt? Solutio ibidem ad ſextum paragr. A pietate quærebatur in quo eſt maior? Solutio ibidem ad ſeptimum para. Error, quare es ita magnus? Solutio. Propter priuationem charitatis eſt error multiplicatus. Et vade ad octauum paragr. rubri. antedictæ. A Ieſu Chriſto quærebatur, vtrum oblitus eſt ſuã ciuitatem Hieruſalem? Solutio. Ieſus Chriſtus illos paſtores recolit, qui ſuã ciuitatem Hieruſalem obliuiſcuntur. Et vade ad nonum paragr. rubri. antedictæ. A bonitate quærebatur, in quo eſt melius ipſam recolere, intelligere, & amare? Solutio ibidem ad decimum paragraph. Affatus quæſiuit, de quo erat melius loquendum. Solutio ibidem ad vndecimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbiorum ramorum arboris imaginalis.

QVærebatur ab imaginatione, cum quo diuitias hominũ reuelauit? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Imaginatio, quare plures homines diuites pauperes deueniunt? Solutio ibidem. Guſtus, quare te occidit auaritia? Solutio ibidem. Guſtus, quare de oculis conquereris? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplificalibus ramorum arboris humanalis.

QVærebatur ab oratione quomodo ad cœlum aſcendebat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ab intentione quærebatur quæ eſt ratio quare plures Chriſtiani vadunt ad infernum? Solutio ibidem. Oratio, quare imaginationem dimiſiſti? Solutio ibidem. Ab oratione quæſitum eſt, quomodo homines veniunt ad ſaluationem? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus prouerbiorum ramorum arboris moralis.

A Libertate quærebatur, vtrum ipſa Regem conſulebat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Maius bonum quis te conſulit? Solutio ibidem. Sancte homo, quare non diligis venerari, & quare verecũdiam non habes, quando es inhonoratus? Solutio ibidem. Sancte homo, quomodo tuis amicis conſulis? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus prouerbiorum ramorum arboris Imperialis.

Et primò de Iniuſtitia.

REx cum coronatur, quomodo incipere debet ad regnandum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. A Rege quærebatur, quare triſtitiam habebat? Solutio ibidem in rubrica de iuſtitia. Diuina voluntas, quomodo habere potes quicquid vis? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Largitas Dei das adeo nobile donum bonitati, ſicut voluntati? Solutio ibidem ad tertium paragr. Iuſtitia Dei es ocioſa? Solutio ibidem ad quartum paragr. Iuſtitia & miſericordia Dei eſtis æquales in bonitate, poteſtate, ſapientia, & voluntate? Solutio ibidem ad quintum paragr. Quærebatur à Deo quare naturam humanam aſſumpſit? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Iuſtitia, dixit peccator, quid mihi affers? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Peccator, quare temetipſum iudicas?

Solu

Solutio ibidem ad octauum paragrap. Iuſtitia, quare melius quam aurum & gentum vales? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Peccator cui teipſum exhibes? Solutio ibidem ad decimum paragr. Miſericordia & charitas, quis eſt in veſtra ſocietate? Solutio ibidem ad vndecimum paragraphum.

De Quæſtionibus ſapientiæ.

PEccator quid deſideras? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sapientia Dei intelligis omnia? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. A bonitate Dei quærebatur, vtrum bonificabilitas erat de ſua natura? Solutio ibidem ad tertium paragrphum. Intellectus Dei quomodo eſt magnus? Solutio ibidem ad quartum paragr. Intentio quomodo eſt ratio productioni? Solutio ibidem ad quintum paragr. Intelligere, quare es in ſapientia Dei? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Intelligere Dei, quomodo es remotum à contrarietate? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Sapientia Dei, in quo homine es maior? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Intellectus creatus, quomodo obligatus es ad multum intelligendum? Solutio ibidē ad nonum paragraph. Ab æqualitate quærebatur, quomodo in Deo conſiſtit? Solutio ibidem ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus amoris.

QVærebatur à Deo de quo memoriam habet? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Voluntas diuina es ita magna, ſicut magnitudo? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. A Deo quæſitum eſt, vtrum in Deo ſit odire? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Diuina veritas quomodo es ita magna? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Diuina voluntas, quomodo es perfecta? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Peccator à charitate quæſiuit, vtrum ſibi dare poſſet? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Heremita à Deo quæſiuit, quomodo ſibi cauere poſſet, quod peccatum nō committeret? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Charitas, dixit heremita, poſſes emi pro denariis, pro caſtris, & pro ciuitatibus? Solutio ibid. ad octauum paragraph. Quidam Rex à quodam quæſiuit ſapiente, quomodo ſibi cauere poſſet, quod aliquis homo ipſum non decipiat? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Homo pauper à Deo quæſiuit, quomodo majus donum dare poſſet? Solutio ibid. ad decimum paragraph.

De Quæſtionibus poteſtatis.

HEremita à Deo quæſiuit, vtrum per ſeipſum, aut per alium eſt Deus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæſiuit heremita à Deo, vtrum ſua poteſtas quantitatem habebat? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. A poteſtate Dei quæſiuit heremita, quomodo bonitati ſufficere poteſt? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Heremita quæſiuit à Deo, vtrum aliquam perſonam deïficare poſſet? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Heremita à poteſtate quęſiuit, quomodo eſt Deus? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Deus quomodo miracula facere pōteſt? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Poteſtas in quo eſt nobilior? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Poteſtás in quo eſt magis vtilis? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Poteſtas

ſtas quomodo potes melius te communicare? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Poteſtas per quem modum te fortiorem oſtendis? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus timoris.

HEremita à Deo quęſiuit, quare timorem non habet? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus quare es maior Dominus? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Timor quid eſt? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Timor quomodo es melior? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Timor quomodo facis hominem legalem? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Timor quomodo es cauſa honoris? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Timor quomodo es in æqualitate poteſtatis & bonitatis? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Timor debes tantum miſericordiam timere ſicut iuſtitiam? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Timor ad quid es vtilis? Solutio ibid. ad nonum paragraph. Timor in quo tempore es melior? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus honoris.

HOnor, quare ploras? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Voluntas, quomodo facis Deo honorem? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Hypocrita, ſcis Deum honorare? Solutio ibidem ad tertium paragraphum. Nomen Dei, es multum honoratum? Solutio ibidem ad quartum paragrap. Iuſtitia quare rides? Solutio ibidem ad quintum paragr. Honor quomodo potes eſſe maior? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Peccatum quare rides? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Honor regis quomodo vadis? Solutio ibidem ad octauum paragrap. Superbia quare ploras? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Iuſtitia quid ſcribis? Solutio ibidem. ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus libertatis.

HEremita quæſiuit à Deo, quomodo eſt liber? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Poteſtas Dei, habes libertatem? Solutio ibidem ad ſecundum paragrap. Poteſtas per teipſam habes libertatem? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Libertas quomodo es maior? Solutio ibidem ad quartum paragr. Libertas, poſſes emi? Solutio ibidem ad quintum paragr. Libertas, quare es in ſeruitute? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Libertas quare es? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Peccator, habes libertatem quod exeas de peccato? Solutio ibidem ad octauum paragr. Virtus potes eſſe in ſeruitute? Solutio ibidem ad nonum paragr. Seruitus vales plus, quam libertas? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris Apoſtolicalis.

PVnctus tranſcendens, in quo ſtas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Heremita quæſiuit à voluntate & ab intellectu, vtrum ſint magni in poteſtate? Solutio ibidem. Intellectus, quale eſt tuum meritum? Solutio ibidem. Imaginatio, quomodo deuinceris? Solutio ibidem.

De

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris Cæleſtialis.

Tentatio quare es? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Tentatio quomodo es deuicta? Solutio ibidem. Gemini à cancro quæſiuit, quare maiorem concordantiam habet cum Saturno, quam cum Ioue? Solutio ibidem. Sagittarius à Saturno & à Ioue quæſiuit, quare eſt vnus iuxta alium poſtquam contrariantur? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris Angelicalis.

Prior quare bonus es ad eſſendum Abbas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Capitulum quare es infirmum? Solutio ibidem. Capitulum, quomodo potes eſſe ſanum? Solutio ibidem. Abbas quare timorem habes de toxica? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris Æuiternalis.

Confeſſio, quomodo vincis peccatum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Confeſſio, quare bonum eſt te vti? Solutio ibidem. Confeſſio, quare ploras? Solutio ibidem. Confeſſio, habes ita magnum timorem ſicut verecundiam? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris maternalis.

Voluntas, de quo ſocietatem diligis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Voluntas, quis tibi conſulit quod non ſis ocioſa? Solutio ibidem. Princeps vitioſe, quare diligentiam habes ad faciendum malum? Solutio ibidem. Poteſtas Principis, quare timorem habes: Solutio ibidem,

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris Ieſu Chriſti.

Peccator à miſericordia quæſiuit, quomodo iuſtitiam Dei deuincere poſſet? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Miſericordia à peccatore quæſiuit, quare erat in triſtitia? Solutio ibidem. Peccator à miſericordia quæſiuit, quomodo deſperantiam deuincere poſſet? Solutio ibidem. Peccator à miſericordia quæſiuit, quomodo tentationem cognoſcere poſſet? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus exemplorum ramorum arboris diuinalis.

Quærebatur à dare, quare plus homines hilares faciebat, quam accipere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Verecundia, dixit heremita, quare plus es in accipere ſecundum virtutem, quam in dare? Solutio ibidem. Neceſſitas, habes à Deo magnã concordantiam cum accipere ſicut largitas cum dare? Solutio ibidem. Quærebatur à charitate, quomodo concordantiam habebat cum accipere. Solutio ibidem.

De Quæſtionibus Foliorum. Et primò arboris elementalis.

De Quantitate.

QVÆREBATVR à quantitate ignis, vtrum ſubſtantialis eſſet, aut accidentalis? Solutio. Si quantitas eſſet pars ſubſtantialis

ſubſtantiæ, bonitas & magnitudo, duratio, poteſtas, & aliæ radices arboris elementalis eſſent ita magnæ, & ita bonæ per vnam quantitatem ſicut per aliam. Et vade ad rubricam antedictam. Quantitas, quomodo es & de quo es? Solutio ibidem. Quantitas continua quomodo es,& diſcreta? Solutio ibidem. Quantitas, quare es? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus foliorum arboris vegetalis.

De Quantitate.

QVærebatur à quantitate piperis, vtrum eſſet de quantitate ignis & aliorum elementorum? Solutio. Quantitas oleæ & oleaſtri in quo olea inſerta eſt, ſunt quantitates diſcretę de vna continua quantitate, & quantitas oleæ viuit de quantitate oleaſtri. Et vade ad folia arboris vegetalis. A colore roſæ quæſitum eſt, vtrum ſua quantitas ſit compoſita? Solutio. Subſtantia roſæ compoſita eſt de eſſentia arboris elementalis, & vegetalis, ſub cuius compoſitione omnes ſuæ partes ſunt compoſitæ. Et in hoc paſſu magnum ſecretum naturale reuelatum eſt. Quærebatur à roſa quomodo quãtitas ſua creſcebat? Solutio. In quantitate aquæ conſiſtit in potentia quantitas roſæ priuſquam generetur, & cum roſa creſcit ſua quantitas crementum accipit ex quantitate quę eſt in potentia in aqua. A ſapore pomi quærebatur, vtrum habebat quantitatem vnam aut plures? Solutio. Quia pomum eſt de elementatiua, & vegetatiua eius ſapor duas habet quantitates.

De Quæſtionibus foliorum arboris ſenſualis.

De Quantitate.

A Quantitate equi quærebatur, vtrum ſit ſimplex, aut compoſita? Solutio. Vade ad folia antedicta. Quæſitum eſt à quantitate equi, quare non eſt viſibilis poſtquam equus eſt viſibilis? Solutio. Color equi tantummodo eſt ex arbore elementali ſicut ſuus calor, & quia viſitiuitas eſt tantum ex arbore ſenſuali, nulla quantitas coloris eſt viſibilis: & quia ſubſtantia equi ex omnibus tribus arboribus eſt compoſita per accidens eſt viſibilis. Quærebatur ab equo, quomodo ſuæ quantitates ad inuicem ſunt mixtæ, cum ita ſit, quod illæ non ſint partes ſubſtantiales? Solutio. In motu nauis mouentur marinarij de vno loco in alium. Et vade ad folia virtutis. Ab equo quærebatur, vtrum in illo quantitas ſui ſenſus ſit de quantitate ſui coloris & ſaporis? Solutio. Nullum humidum radicale eſt idem numero cum humido nutrimentali, & hoc facit differentia, quæ eſſentias per ſpecies facit eſſe differentes.

De Quæſtionibus foliorum arboris imaginalis.

De Quantitate.

AB imaginatione quęrebatur quomodo quantitatem ſubſtantiarum accipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginatio, accipis ante ſimilitudinem quantitatis elementalis, quam vegetalis & ſenſualis? Solutio. Omne ſubiectum magis imaginabile eſt per colorem, quam per ſaporem.

ſaporem vel per ſentire. Ab imaginatione quærebatur, quomodo numerum ternarium imaginatur? Solutio. Imaginatio reſpondit, quod ipſa primo quantitatem vnius imaginabatur, & poſtmodum quantitatem ſecundi, deinde quantitatem tertij ex his omnibus tribus quantitatibus particularibus vnam communem quantitatem trahebat, exiſtentem ſub numero ternario. Et vade ad rubricā virtutis. Ab imaginatione quærebatur, vtrum numerus quem illa producit aliquam habeat quantitatem realem, vel ſi ſit tantum ex ſimilitudinibus? Solutio. Imaginatio reſpondit, quod ille numerus quem illa ex ſubſtantiis producit, non dicit aliquam realem entitatem ſecundum naturam ſubſtantiarum ex quibus ipſa numerum trahit, ſed inquantum in ſeipſa numerum illum ſuſtentat eſt actus, quem ipſa in numero habet ens reale in hoc quod eſt actus ſuus, qui eſt de natura ſua & virtute, & in hoc paſſu eſt plurimum de Philoſophia.

De Quæſtionibus foliorum arboris humanalis.

De Quantitate.

QVærebatur à quantitate hominis quomodo ex pluribus eſt vna? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Anima, dixit heremita, cum tu quantitatem extenſiuam non habes, quomodo per totum corpus Martini es extenſa? Solutio. Sicut in pomo ſapor poteſt per totum colorem extendi, quamuis ſapor non ſit de ſpecie coloris, ita anima rationalis per totum corpus extendi poteſt, quamuis ſua quantitas naturam non habeat longi, ampli & profundi. Anima rationalis cum tua ſubſtantia non ſit augmentabilis, & es per totum corpus hominis magni, quomodo potes per totum ipſum eſſe, cum tu tota in illo corpore eras, cum erat paruum? Solutio. Sicut ſapor pomi in colore extenſus eſt, licet non ſit de genere coloris, ita anima rationalis extenſa eſt ſecundum quod corpus extenditur, licet non ſit de natura longi, ampli & profundi. Anima rationalis, habes quantitatem? Solutio. Vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus foliorum virtutum moralium.

De Quantitate.

IVſtitia, cum tu quantitatem non habes realem, quomodo creſcere potes aut diminui? Solutio. Imaginatio creſcit & ſimilitudinem ſubſtantiæ diminuit, quamuis illa ſimilitudo ens reale non ſit, quam multiplicat vel diminuit, ſecundum quod imaginatio magnum aut paruum habet actum. Iuſtitia tua quantitas eſt viſibilis? Solutio. Nulla moralitas poteſt eſſe viſibilis, quia colorem non habet. Iuſtitia creſcis in actu per potentiam, aut per obiectum? Solutio. Nulla paſſio multiplicat ſeipſam. A iuſtitia quærebatur, vtrum quantitatem habebat? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus foliorum arboris vitioſæ.

De Quantitate.

LVxuria, habes quantitatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Luxuria, quomodo creſcis aut diminuis, cum tu ſis priuatio caſtitatis, & priuatio non ſit ſubiectum quanti-

tatis quæ ſit ſuus habitus? Solutio ibidem. Luxuria habes aliquam quantitatem realem? Solutio. Luxuria reſpondit, quod ipſa habere non poterat aliquām quantitatem realem, poſtquam erat pura priuatio caſtitatis. Luxuria poſtquam nulla priuatio moralis ponit aliquam realem entitatem, de quo eſt tua quantitas? Solutio. Luxuria reſpondit, quod ipſa erat ex motu inordinato contra ordinem & matrimonium. Et vade ad rubricā virtutis.

De Quæſtionibus foliorum arboris imperialis.

De Quantitate.

IVdex quomodo debet vti quantitate in iudicio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Scientia iuris ciuilis quomodo poni poteſt in cæteris terminis? Solutio ibidem. Emptio & venditio quomodo conditionatæ ſunt per quantitatem? Solutio ibidem. Iudex cum quo veritatem inueniet? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus foliorum arboris Apoſtolicalis.

De Quantitate.

QVæritur vtrum in ſumma Trinitate ſit quantitas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum perſonæ diuinæ diſtinctæ ſint, quomodo poſſunt eſſe ſine quantitate? Solutio. In nullo ſuppoſito quod ſit de natura infinitatis & æternitatis, poteſt eſſe quantitas. Eſſentia diuina cum ſit in diſtinctis perſonis, cum quo eſt indiuiſibilis? Solutio. Pater eſt tota eſſentia, & de toto ſe ipſo Filium producit, remanet ergo tota eſſentia in Patre & in Filio, & idem eſt de Spiritu ſancto. Cum diuina bonitas non ſit bonitas creata, quomodo poteſt eſſe ſine quātitate, ipſa exiſtente terminata in bonitate creata? Solutio. In pomo ſapor non eſt de natura coloris, & terminatus eſt per diſtinctionem in colore.

De Quæſtionibus foliorum arboris Cæleſtialis.

De Quantitate.

QVomodo quantitas in firmamento conſideratur? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In ſole quomodo diſcretæ quantitates conſiderantur? Solutio ibidem. Quantitas ignis quomodo influentiam recipit à quantitate ſolis, qui ſuum proprium ſubiectum non dimittit? Solutio ibidem. Diſcretæ quantitates firmamenti quomodo ſtant ſub vna quantitate continua? Solutio. In bonitate bonificans, bonificabile, & bonificare, diſtincta ſunt per quantitates diſcretas, quæ ſunt de communi quantitate bonitatis.

De Quæſtionibus foliorum arboris Angelicalis

De Quantitate.

QVæritur, vtrum Angelus habeat quantitatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum Angelus naturam corporis non habeat, ſuæ diſcretæ quantitates, quomodo ſunt inuicem coniunctæ? Solutio. Amans ſtat in amato per amare, & in motu nauis mouentur marinarij. Diſcretæ quantitates ſubſtātiæ Angeli multiplicant communem quantitatem aſſituatam in circulo, aut in triangulo

gulo, aut quadrangulo? Solutio. Iñ ſubſtantiis ſpiritualibus ſunt ita diſcretæ quantitates in figura numeri, ſicut in corporalibus in figura circuli, trianguli, aut quadranguli. Vtrum plures ſint boni Angeli, quam mali, cum plures homines ſint mali quam boni? Solutio. Nulla magnitudo mali Angeli cum magnitudine Dei habet concordantiam.

De Quæſtionibus foliorum arboris æuiternalis.

De Quantitate.

ÆViternitas quomodo habet quãtitatem? Solutio. Vade ad folia antedicta. Lucifer conſiderat numerum annorum? Solutio. In flamma ignis non eſt nox, nec in Cælo empireo non eſt niſi vna dies. Dæmon quare non habet ſpem? Solutio. Si in inferno haberet æuiternitas annorum numerum, quilibet damnatus habere poſſet ſpem in Deo. Vnus angelus habet ita magnam quantitatem ſicut alius? Solutio. Omnia opera meritoria angelorum non ſunt æqualia.

De Quæſtionibus foliorum arboris maternalis.

De Quantitate.

QVæ eſt maior maternitas? Solutio. Vade ad folia antedicta. Moralis quantitas Dominæ noſtræ eſt adeò magna ſicut naturalis? Solutio. Quantitas naturalis humanitatis Chriſti, non eſt de morali quantitate Dominæ noſtræ. Pietas Dominæ noſtræ eſt maior, quam culpa peccatoris? Solutio Vade ad rubr. virtutis. Domina noſtra conſiderat numerum hominum ſaluatorum & damnatorum? Solutio. Qualibet die Domina noſtra ſuum Filium rogat, quod ipſam faciat matrem plurium hominum.

De Quæſtionibus foliorum arboris Ieſu Chriſti.

De Quantitate.

NAtura diuina cum ſit infinita, quomodo participare poteſt cum quantitate? Solutio. Vade ad folia antedicta. Humanitas Chriſti cum terminatam habeat quantitatem, quomodo ex illa tota perſona quæ eſt Deus, poteſt indui, quæ ſiquidem perſona eſt infinita? Solutio. Diuina voluntas quæ eſt perſona, vult quod totus Filius ſit incarnatus: & poteſtas Dei perficere poteſt omne id, quod vult voluntas, quæ eſt infinita. Diuina natura Ieſu Chriſti quæ eſt perſona, quomodo ſine quantitate conſiſtit, & quod Filius incarnatus ſit, & non Pater, nec Spiritus ſanctus? Solutio. Calor piperis, & calor flammæ, inquantum calor, non eſt diuiſibilis. Cum Filius ſit incarnatus, & non Pater, nec Spiritus ſanctus, participant tantum Pater & Spiritus ſanctus, cum natura humana, ſicut Filius? Solutio. In eſſentia in qua quantitas non eſt, non poteſt eſſe comparatio maioritatis & minoritatis.

De Quæſtionibus foliorum arboris diuinalis.

De Quantitate.

CVm in Deo ſit bonitas vna ratio, & magnitudo alia, & idem eſt de æternitate, poteſtate, & cæteris, quomodo poſſunt eſſe ſine quantitate? So-

lutio. Quia bonitas & magnitudo, & aliæ rationes ſunt in vno eodem numero: non poteſt eſſe in illis quantitas, quamuis ſint rationes reales. Et vade ad folia antedicta. Cum Pater generet Filium, & non Spiritum ſanctum, & ſpiret ſanctum Spiritum & non ſpiret Filium, quomodo poteſt eſſe ſua productio ſine quantitate? Solutio. Ignis tegulam deſiccat, & ceram diſſoluit, ita quod diuerſitas operis differentis, per differentiam ſubiectorum virtutem ignis non diuerſificat. Subſtantia Dei quomodo poteſt eſſe extenſa per totum intra firmamentum, & extra ſine quantitate? Solutio. Extenſitas ſubſtantiæ ſpiritualis quantitatem non habet, neque menſuras, poſtquam non habet figuram circuli, quadranguli, nec trianguli. Et dicimus, quod eſt extenſa, vt ipſam per totum intelligamus. Eſſentia diuina quomodo poteſt eſſe communis omnibus tribus perſonis diuinis ſine quãtitate, cum ita ſit, quod communitas ſit ex pluribus? Solutio. Communitas eſſentiæ conſiſtit per quantitatem numeri, vnde ſequitur pluralitas perſonarum. Et vade ad folia antedicta.

De Quæſtionibus foliorum arboris exemplificalis.

De Quantitate.

SApientia & iuſtitia Dei habent æqualiter poteſtatem? Solutio. Vade ad folia antedicta. Æqualitas prædeſtinationis, & liberi arbitrij quomodo intelligitur? Solutio ibidem. Voluntas & intellectus hominis, quomodo ſe inuicem compellunt. Solutio ibid. Homo prædeſtinatus poteſt damnari? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus foliorum arboris elementalis.

De Qualitate.

IGnis quare eſt ignis, & non eſt aliud elementum? Solutio. Sicut ſubſtantia eſt per formam & per materiam, hoc quod eſt: & non eſt accidens: ita ignis, quia habet propriam qualitatem, quam non habet aliquod aliud elementum: determinatum eſt, quod ſit tantum ignis, & non aliud elementum. Et vade ad rubricam antedictam. Qualitas quare eſt? Solutio. Si qualitas non eſſet, nullum obiectum eſſet intelligibile: & omnes creaturæ eſſent idem numero. Et vade ad rubricam antedictam. Calor aëris ſi eſſet ſua propria qualitas, quid ſequeretur? Solutio. Per propriam qualitatem, & per appropriatam eſt concordantia, & actio & paſſio in ſubſtantiis. Vnum & idem elementum, quomodo poteſt eſſe ſimplex & compoſitum? Solutio. Vade ad rubr. virtutis.

De Quæſtionibus qualitatis arboris vegetalis.

QValitas eſt viſibilis? Solutio. Vade ad folia arboris vegetalis. Dulcedo pomi eſt ſimplex qualitas, aut compoſita? Solutio. Dulcedo pomi, inquantum eſt ex pluribus ſaporibus, eſt compoſita, & inquantum eſt in vno numero in pomo, eſt ſimplex qualitas. Cum qualitas non ſit pars ſubſtantialis, quomodo intrat compoſitionem cum alia qualitate? Solutio. In motu nauis mouentur marinarij. Qualitates elementorum & ſubſtantiarum vegetatarum, quomodo intrant compoſitionem? Solutio. Vade ad rubr. virtutis.

De

De Quæſtionibus qualitatis arboris ſenſualis.

CAlor quem homo ſentit,de quo eſt?Solutio. Calor ſimplex eſt de igne, & compoſitus eſt de aëre & de terra,& eſt de ſenſitiua per ſentire:ſicut martellus,qui eſt claui,& idem eſt per vegetare. Et vade ad folia arboris ſenſualis. Guſtus quomodo dat placitum per comedere,& viſus per videre? Solutio. ibidem. Dulcedo quam homo ſentit in pomo, quomodo ducitur de potentia in actum? Solutio ibidem. Sentire de quo viuit? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus qualitatis arboris imaginalis.

IMaginatio quomodo ſimilitudinem qualitatis realis accipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum bonitas moralis Martini non ſit ſenſibilis,imaginatio quomodo ipsá imaginari poteſt.Solutio. Ex ordine ſubſtátiatum viſibilium trahit imaginatio ſimilitudinem in abſtracto. Sermones quos dixit Rex, accipit ipſos intellectus aut imaginatiua potẽtia? Solutio. Imaginatio eſt inſtrumentum, quod ſtat in medio intellectus & ſenſus in ſermonibus, quos dixit Rex. Sermones quos memoria recolit, imaginatur ipſos? Solutio. Ita eſt imaginatio inſtrumentum memoriandi, ſicut eſt intelligendi & amandi.

De Quæſtionibus qualitatis arboris humanalis.

QValitates hominis,quomodo sũt inuicem aſſituatæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Calor hominis eſt qualitas illius aut ignis? Solutio. Calor aëris eſt qualitas appropriata ipſi aëri,& eſt qualitas propria ignis. Triſtitia hominis eſt propria qualitas corporis vel animæ? Solutio. Vna qualitas eſt illa, quæ dat paſſionem corporalem, & alia illa, quæ dat paſſionem ſpiritualem. Bonitas moralis Martini eſt qualitas corporalis? Solutio. Propriè iuſtitia eſt qualitas animæ acquiſita & corpori appropriata.

De Quæſtionibus qualitatis virtutum arboris moralis.

MOralis virtus Martini quomodo determinata eſt per qualitatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Prudentia Martini eſt de vna qualitate vel de pluribus? Solutio. In vno intelligere colliguntur & coniunguntur plures ſimilitudines.Et vade ad rubricam antedictam. Vna moralitas eſt alterius qualitas?Solutio: In pipere paſſiuè ſunt ſiccitas,humiditas & frigiditas ex calore,&in lampade calor olei eſt ex calore flammæ. Moralis qualitas quomodo creſcit? Solutio. Ex multitudine lignorum creſcit flamma, quæ ligna combutit.

De Quæſtionibus qualitatis vitiorum arboris moralis.

AVaritia,quomodo es mala?Solutio. Auaritia reſpondit, quod ipſa mala eſt,quia per malitiã eſt qualis, ſicut magnitudo quæ eſt qualis bona per bonitatem. Et vade ad rubricam antedictam. Qualitas mala qnomodo multiplicaris? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vitioſa qualitas, cum ſis priuatio virtutis, in quo ſubiecto es ſuſtentata? Solutio ibidem.

Auaritia

Auaritia, es qualitas per Martinum, cuius es habitus? Solutio. Si auaritia eſſet qualitas per ſeipſam in Martino, cuius eſt habitus, per ipſam culpam non haberet.

De Quæſtionibus qualitatis arboris imperialis.

Mercator promittit dare bonum aurum, & non dat bonum, & miles promittit vendere bonum equũ, & non vẽdit bonum, idcirco eſt quæſtio, vtrum venditio valeat aut non? Solutio. Iuſtitia non vult, quod aliqua ſtabilitas ſtet per priuatas promiſſiones. Miles promittit vendere bonum equum, & vendit bonum, & mercator promittit dare bonum aurum, & non dat bonum, quæritur, vtrum venditio valeat, aut non? Solutio. Nulla ſubſtantia poteſt eſſe ſine omnibus illis partibus, quæ ſibi ſunt neceſſariæ. Mercator tentat equum, & non eſt bonus, quem miles dicit eſſe bonum, & mercator vitium equi non cognoſcit, & credit, quod ſit bonus, & ſoluit aurum, & in craſtino cognoſcit, quod equus bonus non eſt: quæritur vtrum venditio valeat, aut non? Solutio. Iuſtitia vult ſecundum Imperatorem, quod mercator prudentia vtatur, & ſi non vult vti, quod puniatur. Papa vero vult, quod miles vtatur conſcientia, & ſi non vult vti, iuſtitia Dei vult, quod in alio ſeculo puniatur, aut quod in iſto ſeculo pœnitẽtiam agat. Quidam facit teſtamentum, in quo dicit, quod vxor ſua quæ eſt prægnans: ſi duos habeat filios, quod ille qui primo naſcatur, hæres ſit denariorum ſuorum. Tandem vxor ſua duos habet filios, quæ neſcit, quis illorum primo natus eſt, quæritur, quomodo adimplebitur voluntas teſtatoris? Solutio. In ignorantia antecedentis coniuncta ignoratur, & in æqualitate paternitatis ſunt denarij æqualiter diuiſibiles.

De Quæſtionibus qualitatis arboris Apoſtolicalis. De Baptiſmo.

Baptiſmus quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Baptiſmus quomodo hominem mundat à peccato? Solutio ibidem. Puer qui intellectum non habet, & qui Baptiſmo non conſenrit, quomodo mundatur per ſacramẽtum? Solutio. In puero ſunt quinque arbores, quatuor impreſſionem Sacramenti accipiunt; Quinta vero impreſſionem Sacramẽti accipit in potentia: ſicut pomum in quo accepta eſt potentia generandi aliud pomum, quæ in actum venit per Sacramentum Confirmationis. Si puer moritur, antequam veniat ad Sacramentum Confirmationis, proficit ſibi aliquid illud Sacramentum? Solutio. Impreſſiones aliarum arborum illos mundant, qui culpam peccator originalis portabant, & quintæ arbori fit gratia per cõcordantiam aliarũ: ſine qua gratia iuſtitia Dei iniuriam faceret primis arboribus, quæ caracterem Sacramenti receperunt.

De Quæſtionibus Confirmationis.

Confirmatio quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si puer non vult conſentire Confirmationi, vel ſibi aliquid Sacramentum Baptiſmi? Solutio. In deſtructione formę eſt materia deſtructa, Pueri qui moriũtur anteq̃ ſint cõfirmati vadũt in Purgatoriũ? Solu. Anima pueri baptizati qui confirmatus non eſt, caracterem Sacramenti in potentia recipit, qui culpam non habet:

bet: ſi in hoc ſeculo ratione non eſt vſus, quia inſtrumentum non habuit, cum quo vti poſſet. Si homo confirmatus non eſt, & credit quod ſit confirmatus, & moritur antequam ſit cōfirmatus, eſt mundatus à peccato originali? Solutio. Bona intentio culpam & peccatum conſumit.

De Quæſtionibus matrimonij.

MAtrimonium quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Matrimonium quare eſt? Solutio ibidem. Matrimonium quomodo eſt? Solutio ibidem. Martinus matrimonium conſentit, & vxor eius interius non conſentit, ſed exterius per verba, quæro vtrum valet matrimonium? Solutio. Duo ſunt iura, vnum eſt interius, & aliud exterius, ſecundum ius exterius eſt ligata fœmina vxor Martini, quæ contra hoc quod erat interius, ſuum mouebat affatum, aliud ius interius ſtat liberum, & ſi poſtmodum conſentiat, captum eſt. Et vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus Euchariſtiæ.

SAcramentum altaris quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sacramentum altaris ad quid proficit? Solut. Nulla vtilitas eſt maior huiuſmodi, quam ſua bonitate cum Deo vti Et vade ad rubr. virtutis. Cum Chriſtus ſit in cælo, quomodo poteſt eſſe in vno tempore in pluribus altaribus, & ſuum corpus quomodo poteſt eſſe in hoſtia, quæ eſt ita parua, & cum materia panis in ſuo corpore ſit transſubſtantiata, quare corpus Chriſti non creſcit? & quare ſenſus ipſum in Sacramento non attingit, videlicet videndo, guſtando, odorando, & tangendo? Solutio ibidem. Quod eſt maius & nobilius opus, quod Deus & homo facere poſſunt in hoc mundo? Solutio. In maiori participatione Dei & hominis, maius & nobilius opus conſiſtit. Et vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus Ordinis.

ORdo quare eſt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Quare nullus homo Sacramentum altaris facere poteſt, niſi ſit presbyter? Solutio. Nullus finis magis nobilis ſtat ſine ordinato principio, & ordinato medio. Preſbyter qui excommunicatus eſt, quare Sacramentum altaris conficere poteſt? Solutio. Litteræ quæ ſunt in cera, non ſunt de eſſentia ſigilli, nec de eſſentia hominis qui illas litteras ponit in cera cum ſigillo, ſed tantummodo litteræ quæ ſunt in cera ſunt impreſſiones litterarum ſigilli, licet homo ſit bonus aut malus. In quo ſtat maius peccatum? Solutio. In illo homine, in quo poteſt eſſe maior virtus, poteſt eſſe maius peccatum.

De Quæſtionibus Pœnitentiæ.

POenitentia quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pœnitentia quare eſt? Solutio ibidem. Confeſſio quare eſt? Solutio. Confeſſio eſt, vt pœnitentia poſſit eſſe: quoniam ſine confeſſione preſbyter neſciret pœnitentiam dare, nec habere cogitationem de ſatisfactione. Quare presbyter poteſt homini, qui ſibi confitetur culpam dimittere, & ſibiipſi dimittere non poteſt? Solutio. Claues beati Petri omnibus hominibus ſunt communes, idcirco oportet quemlibet presbyterum eſſe ſub iudicio alterius.

De Quæſtionibus extremæ vnctionis.

EXtremavnctio quare eſt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si patiens diſcretionem non habet, quid prodeſt ei extremavnctio? Solutio ibidem. Si Martinus ſine extremavnctione moriatur, & moritur abſque peccato mortali, poteſt ne ſaluari ? Solutio. Per priuationem formarum quæ ſunt de bene eſſe, formæ quæ neceſſariæ ſunt, in tempore neceſſitatis non deſtruuntur. Quare extremavnctio non datur pueris ? Raymun. noluit ad quæſtionem reſpondere, quia quæſtio non fuit magna.

De Quæſtionibus qualitatis aliorum foliorum arboris Apoſtolicalis.

CVm in Deo ſint plures dignitates, & quælibet ſit alia, quare quælibet eſt dicta qualis, & non alia? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si bonitas Dei non eſſet ſubſtantialis qualitas, eſſet licitum in illa dicere qualis bonificans, quale bonificare ? Solutio ibidem. Si in Deo non eſſent proprietates perſonales, eſſet licitum dicere, quod in illo eſſet vnus intelligens, & alius intelligibilis, & aliud intelligere ? Solutio ibidem. Sine qualitate eſſentiali exiſtente in Deo, poſſent eſſe in Deo bonificatio, magnificatio, & poſſificatio, & ſic de aliis? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus qualitatis arboris Cæleſtialis.

QVare dicitur, quod Saturnus eſt malus, & Sol calidus ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vmbra de quo eſt ? Solutio ibidem. Poſtquam Arieti eſt appropriata qualitas ignis, quare Libræ eſt appropriata qualitas aëris, & non qualitas aquæ, quæ eſt appropriata Scorpioni, qui eſt propinquior Arieti quam Libra, quæ cum Ariete ſtat in oppoſito ? Solutio. Raymund. dixit, quod ipſe quæſtionem illam ſoluere neſciuit per ſuam artem: quoniam videbatur ei, quod poſitio quam antiqui fecerunt in illa appropriatione, non ſit vera nec neceſſaria: Idcirco non eſt mirum ſi Aſtronomi errant in eorum iudicio. Luna quare eſt de complexione aquæ ? Solutio. In participatione ignis & Lunæ efficitur temperamentum caloris & frigiditatis, humiditatis, & ſiccitatis, vt elementa poſſint de influentia quintæ eſſentiæ accipere.

De Quæſtionibus qualitatis arboris Angelicalis.

IN Angelo quomodo eſt qualitas appropriata ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Beatus Michaël qui ſpeciem fantaſticam per imaginationem non multiplicat, quomodo poteſt plus vnum obiectum diligere quam aliud ? Solutio ibidem. Beatus Michaël facit aliquam negationem ? Solutio ibidem. Beato Michaëli eſt adeo naturale ſecundum ſuam propriam qualitatem diligere vnum Angelum de minori bonitate, ſicut alium de maiori ? Solutio. Deus ſecundum ſuam charitatem tantum amare poteſt minorem bonitatem, ſicut maiorem: ſed minor bonitas hoc ſuſtinere non poteſt, nec iuſtitia hoc vult. Et vade ad rubr. virtutis.

De

De Quæſtionibus qualitatis arboris æuiternalis.

QValitas moralis beati Petri, quæ terminata eſt in certa quantitate, quomodo eſt æuiterna? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pœna Machometi quare eſt æuiterna, cum ita ſit, quod ſuum peccatum finitum ſit & terminatum? Solutio ibidem. Moralis qualitas beati Petri eſt multiplicabilis? Solutio. Cauda æuiternitatis non ſuſtinet quod in illa ſit aliqua multiplicatio. Lucifer quare libertatem non habet ad faciendum bonum? Solutio. Vade ad rubr. virtutis.

De Quæſtionibus qualitatis arboris maternalis.

QValitates morales Dominæ noſtræ quantum ſunt magnæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare peccator habet culpam, cum habet deſperantiam, quia ſuum peccatum eſt magnum? Solutio ibidem. Domina noſtra poteſt negare alicui peccatori, qui ipſam cum contritione rogat & amore? Solutio ibidem. Cum tot & tanta ſint peccata, & virtutes ſint paucæ in hominibus, & Deus ſit iuſtus, quomodo ſuſtinere poteſt in mundo tot malos homines? Solutio. Naturaliter quælibet mater pietatem habet de paſſione Filij ſui.

De Quæſtionibus qualitatis arboris Ieſu Chriſti.

DEus poteſt acquirere virtutes morales? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ieſus Chriſtus quare promiſit ſe vendi, ligari, verberari, & Crucifigi? Solutio ibidem. Ieſus Chriſtus quare mulierem & pueros ſiue filios non habuit? Solutio ibidem. Ieſus Chriſtus quare erat pauper? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus qualitatis arboris Diuinalis.

QValitates Dei quare non ſunt accidentales? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus diligit Martinum, quando bonus eſt, & non diligit eũ, quando malus eſt, eius amare quare non eſt accidentale? Solutio. Si cera eſſet tegula, ita bene ignis ipſã deſiccaret ſicut vitrum & carbonẽ deſiccat. Cum Deus bonus ſit per bonitatẽ, & magnus per magnitudinẽ, quomodo poteſt ipſe eſſe ſua bonitas? Solutio. Si Deus non eſſet ſua bonitas, non ſufficeret infinita magnitudo naturæ neque bonitati, & foret finita: & idem eſt de ſua poteſtate infinita, & hoc eſſet malum & vitioſum. Pater generat Filium, & quia Pater & Filius diſtinctæ ſunt perſonæ, & Pater generat Filium de ſua bonitate, quare bonitas Patris & Filij non ſunt duæ bonitates: & idem eſt de aliis rationibus? Solutio. Rationes & natura ſunt vnum idem numero, vt natura non ſit bona & magna accidentaliter: & quia Pater filium generat de ſua natura, & de ſua bonitate, infinitate, & æternitate, eſt Pater vnus, & alius filius per generationem, & bonitas & natura amborum, vnum ſunt per infinitatem & æternitatem.

De Quæſtionibus qualitatis arboris exemplificalis.

POmum quod eſt in pomerio, quare appetitum habet deſcendendi in terram? Solutio. Vade ad exemplum antedictum. Ceraſum quod ſus co-

medebat, quare plorabat & ridebat? Solutio. Quodlibet ſuppoſitum plorat, inquantum ſuum numerum perdit: & ridet, inquantum ſpeciem ſuam multiplicat. Quare plantæ maximè colorem habent viridem? Solutio. Quia confuſio eſt materia priuationis aut generationis, & color viridis eſt magis confuſus, quam alius, eſt color viridis magis generalis plantis, quam alius color. Quare plantæ folia cadere permittunt? Solutio. Ita habet folium appetitum multiplicandi ſuam ſpeciem, ſicut fructus. Et vade ad exemplum virtutis.

De Quæſtionibus relationis arboris elementalis.

RElatio in quot ſpecies conſiſtit? Solutio? Vade ad rubricā antedictam. In igne ſimplici quomodo eſt relatio? Solutio. Subſtantia ignis eſt ex forma & ex materia, quæ ſe habent relatiuè per actionem & paſſionem: & tranſit in tertium numerum ſubſtantialiter generando ex igne ſimplici ignem compoſitum cum cæteris elementis coniunctum. Relatio quid eſt: Solutio. Relatio eſt reſpectus principiorum, quorum alia ſine aliis eſſe non poſſunt. Relatio eſt maior per concordantiam, quam per contrarietatem? Solutio. Relatio eſt maior per concordantiam in generatione, & per contrarietatem in corruptione.

De quæſtionibus relationis arboris vegetalis.

RElatio pomi, & relatio elementorum quomodo aggregantur in pomo? Solutio. Ignis (idem eſt de cæteris elementis) ſe habet ad calefaciendum, & pomerium ad pomificandum. Idcirco ambæ relationes in pomo aggregantur, & eorum extremitates, ex quibus vna relatio communis eſt compoſita. Relatio pomi priuſquam erat, vbi ſtabat? Solutio. In pomerio eſt pomum potentialiter per generationem: & illa potentia ſuſtentatur in vegetatione inſerta in elemētatione. In pomo quis conſiderat extremitates relationis ſecundum curſum naturalem? Solutio. In radicibus pomerij ſunt inſtinctus & appetitus naturales, qui opera pomerij comprehendunt ſecundum naturas eorum. Cum pomum ſit putridum, quo vadit ſua relatio numeralis? Solutio. Numerus pomi deuenit in priuationem: & ex eſſentia ſua nutrimentum & virtutem accipiunt aliæ relationes, quæ in illo erunt in potentia.

De quæſtionibus relationis arboris ſenſualis.

CVm homo pomum dulce comedit, in quo amaritudinem ſentit, quomodo eſt relatio inter guſtatiuum & guſtabile? Solutio. Inter guſtatiuum & guſtabile eſt duplex relatio, & eſt in guſtare triplex, per ſentire in corruptione guſtantis & guſtabilis. Stat relatio in oculis inter viſitiuum & viſibile, aut inter oculos & colorem parietis? Solutio. Relatio quæ eſt intra, eſt ex viſitiuo & viſibili, quorum oculi ſunt inſtrumenta & organa, & viſibilitas parietis eſt ſimilitudo, quam viſitiuum intra accipit in viſibilitate intra. Idcirco relatio intra attingit extra ſuā ſimilitudinem. Viſitiuum & viſibile ſe habent relatiuè in videndo, & auditum & audibile in audiendo: & ſic de aliis ſenſibus: quoniam quilibet ſuā propriam habet relationem: quare ergo dicitur, quod homo videt & audit? Solu

Solutio. Videre eſt propria qualitas oculorum, & oculi ſunt ita hominibus appropriati: ſicut pars ſuo toti,& inſtrumentum agenti. Martinus qui eſt pater Guillelmi,cum eſt mortuus, vbi eſt illa relatio? Solutio. Solus intellectus facit relationem inter Martinum & Guillelmum exterius, & cum Martinus Guillelmum generabat, ſtabat relatio intra naturaliter.

De quæſtionibus relationis arboris imaginalis.

IMaginatio quomodo accipit relationem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginatio cum quo ſenſu habet cum relatione maiorem concordantiam? Solutio. Nulla relatio eſt ita palpabilis imaginatiuè: ſicut relatio patris & filij, quæ accepta eſt per vidère. Imaginatio habet aliquam entitatem relationis? Solutio. Nulla forma eſt ſine actione, nec vlla materia ſine paſſione. Imaginatio poteſt de colore trahere relationem? Solutio. In magna intenſitate albedinis ſubſtantiæ albæ,conſiderari poteſt magna intenſitas nigredinis, & parua intenſitas albedinis.

De quæſtionibus relationis arboris humanalis.

RElatio qualis eſt, quæ in homine eſt magis naturalis? Solutio. Nulla relatio eſt ita homini naturalis, ſicut ipſa per quam ipſa eſt diffinibilis, videlicet relatio bonificatiui, bonificabilis, & bonificare. Quare homo eſt magis diffinibilis per relationem, quam per aliquod aliud accidens? Solutio. Nullum accidens accipit ita fortiter partes neceſſarias in ſubſtantia,ſicut facit relatio. In relatione bonificationis conſiſtit relatio animæ & corporis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In anima rationali conſiſtit relatio? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus relationis virtutum arboris moralis.

RElatio quomodo conſiſtit in virtute morali? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Habitus virtutis conſiſtit relatio,cum homo vtitur virtute? Solutio. In habitu virtutis eſt actio relationis in potentia, & cum homo vtitur virtute, habet forma ſuum obiectum in actu. Et vade ad rubri. virtutis. Relatio in virtute morali habet aliquam entitatem? Solutio. Sine aliqua entitate nulla ſimilitudo eſſe poteſt. Eſt relatio inter vnam virtutem & aliam? Solutio. Sine concordantia virtutum, nulla virtus poſſet eſſe contra vitium.

De quæſtionibus relationis vitiorum arboris moralis.

IN habitu vitioſo relatio quomodo conſiſtit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Relatio vitij quomodo incipit? Solutio ibidem. Inter gulam & luxuriam, relatio quomodo eſt aſſituata? Solutio. Per abundantiam arboris elementalis,vegetalis,ſenſualis & imaginalis, anima rationalis tentatur gula & luxuria, quam quidem tentationem facit aſſituatio gulæ & luxuriæ obliuiſcêdo caſtitatem & temperantiam. Cum ira ſit motus ſubitaneus,poteſt relatio in illa habere aliquam aſſituationem? Solutio. Nulla ita eſt ſine triſtitia & paſſione agentis.

De Quæſtionibus relationis arboris Imperialis.

INſtrumentum quod fit ſupra emptionem & venditionem quomodo debet eſſe conditionatum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare ſeruus in teſtimonium Domini ſui non admittitur? Solutio. Relatio Domini & ſeruitutis non eſt cauſa æquali iudicio. Iudex vidit Martinum occidere Petrum, coram quo Iudice Martinus non eſt accuſatus, ſed Guillelmus accuſatur & à Iudice punitur, quare Iudex Guillelmum punit,& non Martinum? Solutio. In iudicio Iudex non eſt per relationem ſuorum oculorum, ſed per relationem ſuarum aurium. Scientia iuris ciuilis quomodo poſſet applicari ſub breuibus principiis, & generalibus per illa iudicata? Solutio. Vade ad folia arboris imperialis, & habeas cognitionem de ſubſtantiis naturalibus per hunc librum, & idem eſt de accidentibus ſubſtantiarum naturalium & moralium, & inquiras per illa ſecundum doctrinam, quam damus in ſoluendo quæſtiones per relationes,& per alia accidentia.

De Quæſtionibus relationis arboris Apoſtolicalis.

IN ſumma Trinitate quomodo eſt relatio ſubſtantialis abſque aliquo accidente? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Relatio diuinarum perſonarũ eſt de proprietatibus,aut eſt de eſſentia? Solutio. In diuina voluntate eſt relatio communis, ſicut voluntas quæ communis eſt per eſſentiam, & in amante, amabili, & amare, ita eſt relatio ſuſtentata in proprietatibus perſonalibus,ſicut voluntas:& hoc requirit æternitas, vt relatio non ſit accidentalis. Relatio poſſet eſſe inter Patrem & Filium ſine Spiritu ſancto? Solutio. Nulla relatio poteſt eſſe perfecta, ſine ſingulari proprietate & communi. Spiritus ſanctus Patrem diligit, eſt ergo relatio inter Patrem & Spiritum ſanctum per naturam amoris, & idem eſt de Spiritu ſancto qui diligit Filium & etiam ſeipſum. Et ideo quæro, vtrum in hoc amare, quod habet Spiritus ſanctus, ſit relatio ſingularis & communis, de qua ſequitur productio perſonæ? Solutio. In amare Spiritus ſancti eſt relatio amatiua, quæ eſt propria & ſingularis proprietas Spiritus ſancti,ſcilicet ſua perſona actiua in amare, & paſſibilitas ſuæ amabilitatis eſt cum amatiuitate vna eadem perſona per eſſentiam, & communis relatio quæ eſt de amabilitate Patris & Filij, eſt ita Spiritui ſancto quies, licet perſonam non producat: ſicut Patri & Filio eſt quies communis relatio in producendo Spiritum ſanctum. Et in hoc paſſu multũ eſt de Theologia.

De Quæſtionibus relationis arboris cæleſtialis.

RElatio quomodo eſt in ſole? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Relatio quomodo eſt intra Arietem,Taurũ,& Gemini? Solutio. Aries eſt calidus,Gemini ſimiliter,& Aries actiuè, & Gemini paſſiuè: & relatio eorum eſt in concordantia per dualitatem, & relatio quæ eſt triplex, eſt per contrarietatem Tauri,qui cum Ariete habet concordantiam per ſiccitatem, & cum Gemini habet contrarietatem per frigiditatem, & ſiccitatem: idcirco Gemini non eſt ita fortis in Ioue, ſicut Taurus in Saturno. Quomodo eſt relatio inter Martem & Solem,qui ſunt de complexione ignis? Solu-

Solutio. Mars accipit calorem de Ioue, & illum dat ſoli, & Sol dat illum Veneri, qui eſt de complexione de Ioue: idcirco eorum relatio eſt in concordantia. Et hoc idem eſt de relatione quam habent per contrarietatem contra Iouem & Venerẽ, in quantum ſunt contra humiditatem cum eorum ſiccitate, in qua habent concordantiam. Aries & Libra quomodo relatiuè ſe habent? Solutio. Aries & Libra relatiuè ſe habent per primam horam diei & noctis. Veruntamen Raymundus dixit, quod contentus non erat de poſitionibus antiquorum, qui attribuerunt complexionem aëris Librę, cum Aries ſit in Vere in cõplexione ignis: cum ita ſit, quod propria hora diei ſit de complexione aëris, & propria hora noctis ſit de complexione terræ.

De Quæſtionibus relationis arboris Angelicalis.

QVomodo eſt in Angelis relatio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Eſt in Angelo relatio angelificatiui, angelificabilis, & angelificare? Solutio. Quia nullus Angelus eſt ex alio Angelo, ſed de ſeipſo, non poteſt in Angelo, eſſe relatio antedicta. Relatio æqualitatis quæ eſt inter vnum Angelum & alium, dicit aliquam entitatem poſitiuam, aut tantummodo eſt intentionalis? Solutio. Nulla relatio realis eſt extra ſubſtantiam. Relatio quam ſanctus Michaël habet in ſua voluntate, amantis, & amabilis, amando ſemetipſum, de quo eſt? Solutio. Inter alia principiam ſubſtantiæ ſancti Michaëlis eſt relatio vnum principium, quod ponit cum differentia in voluntate potentiam, obiectum, & actum, quæ ſunt de eius eſſentia. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia.

De Quæſtionibus relationis arboris Æuiternalis.

IN ęuiternitate quomodo eſt relatio? Solutio. Vade ad rubricã antedictã. Corpus beatificatum quomodo erit ſubiectum relationis calefactiui & calefactibilis igne exiſtente calefactiuo & aqua calefactibili? Solutio. In capite æuiternitatis relationes ſunt in quiete, vt in cauda durare poſſint. Corpora damnatorum in inferno quomodo ſunt incorruptibilia, relationibus eorum in contrariis ſubiectis exiſtentibus? Solutio. In carcere iuſtitiæ ſunt conſummabilitates damnatorum incarceratæ. Amatiuitas de Lucifero habet proprium amabile? Solutio. Si Lucifer proprium amabile haberet, quod peruerſum non eſſet in odibilitatem, pœnam non haberet.

De Quæſtionibus relationis arboris maternalis.

QVæ eſt maior relatio, quam Deus creauit inter duas perſonas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quomodo Deus creare potuit maiorẽ relationem filij & matris? Solutio ibidem. Sine incarnatione Deus poſſet creare relationem in ita magna maioritate amoris, quod ipſa maiorem creare non poſſet? Solutio ibidem. Quæ eſt maior relatio, quæ poſſit eſſe inter miſericordiam & peccatorem? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus relationis arboris Ieſu Chriſti.

QVæ eſt illa maior relatio, quæ eſt inter Deum & creaturam: Solutio.

lutio. Vade ad rubricam antedictam. Eſt vera iſta prædicatio, Deus mortuus fuit? Solutio. Prædicatio eſt vera ſecundum relationem mortis humanæ, Deo exiſtente illo homine, qui mortuus fuit. Eſt vera iſta prædicatio, Deus naturam humanam aſſumpſit, & non hominem? Solutio. Prædicatio eſt vera, quia de natura humana fecit Deus hominem in ſeipſo. In Ieſu Chriſto facit Deus ſe de humanitate hominem, aut humanitas facit Deum hominem? Solutio. In incarnatione non eſt relatio homificatiui & homificabilis, qui ſunt tantummodo de natura humana, quod ſi eſſet, ſequeretur, quod homo ſe deificaret, & Deum hominem faceret.

De Quæſtionibus relationis arboris Diuinalis.

Quomodo per relationes dignitatum diuinarum oporteat eſſe productionem perſonarum in diuina eſſentia? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus in quantum intelligit ſeipſum Patrem, producit Filium, & in quantum amat Filium, ſpirat Spiritum ſanctum, & in quantum intelligit ſeipſum Deum, non producit ſeipſum: quæro ergo, per quam naturam per vnum intelligere eſt productio, & per illudmet intelligere non eſt productio, cum ita ſit, quod in Deo non ſit, niſi vnum intelligere? Solutio. Ignis cum vno eodem calore diuerſas facit operationes, oportet ergo quod vnum ſit calefacere in communitate, & quod ex ipſo plura ſequantur calefacta, quia operationes ſunt plures. Et vade ad rubricam antedictam. Filius & Pater relatiuè ſe habent, & Filius intelligit ſeipſum, & non producit Patrem, & Patrem intelligit ſeipſum, & producit Filiū: quæro ergo, cū in hac relatione ſit æquale intelligere Patris & Filij, quomodo per vnum intelligere ſequitur productio, & per aliud non? Solutio. In diuina relatione eſt ita nobilis quies, ſicut productio. Et vade ad rubricam virtutis. Diuina relatio quomodo poteſt eſſe actiua & paſſiua abſque natura accidentis? Solutio. Pater ſe Deum Patrem intelligit, & ideo intelligit Filium Deum, & Pater eſt actiuus, & Filius paſſiuus in intelligere: & quia in intelligere Deus eſt intellectus, illa relatio non poteſt eſſe accidentalis: quoniam ſi eſſet accidentalis, non eſſet per illud intelligere Deus intellectus, cum ita ſit, quod in Deo non poſſit eſſe accidens, & ad hoc concurrunt omnes dignitates diuinæ. Et vade ad rubricam vt ſupra.

De Quæſtionibus relationis arboris exemplificalis ſenſualis.

Quare ſunt tot homines peccatores? Solutio. Deum tantum decet honor, & quilibet homo ipſum vult habere. Magna bonitas vbi inuenitur? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Qualis eſt maior labor, qui ſit in hoc mundo? Solutio. Nullus labor in hoc mundo eſt maior quā conſeruare honorem. Et vade ad rubricam antedictam. Qualis ſenſus requirit maiorem honorem? Solutio. Affatus & auditus famam procurant, quam homines pluſquam aliud deſiderant.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris elementalis.

Actio & paſſio elementorum vbi incipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Eſt aliqua actio & paſſio

paſſio ſubſtantialis? Solutio ibidem. Quomodo actio exit & diriuatur de actione,& paſſio de paſſione? Solutio ibidem. Forma ignis poteſt habere actionem in ſua propria materia,quamuis ignis compoſitus non ſit cum alio elemento? Solutio. Fuſile molendini lignum in quo mouetur,combureret, ſi aqua illud non infrigidaret.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris vegetalis.

QVomodo in pomo ſunt actiones & paſſiones potentiæ elementatiuæ, & vegetatiuæ coniunctæ? Solutio. In lampade calor ignis mouet calorem olei?qui mouet materiam olei flamma ignis. Vegetatiua mouet elementatiuam in pomo aut è conuerſo? Solutio. Fines ſubſtantiarum mouent principia & media, vt ipſæ ſint, & principia & media mouent partes,per quas fines ſunt,& ſunt hoc quod ſunt. In pomo actiones & paſſiones ſunt accidentales aut ſubſtantiales? Solutio. Primariæ actiones & paſſiones ſunt ſubſtantiales, in quibus accidẽtales ſuſtentantur, ipſis exiſtentibus inſtrumentis ſubſtantialium. In pomo accidens quomodo poteſt habere actionem & paſſionem? Solutio. Martellus qui mouet clauum, eſt ſubſtantia, & in quantum motus eſt per manum, eſt eius motus paſſiuus, & in quantum mouet clauum, eſt actiuus.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris ſenſualis.

IN ſubſtantia ſenſata quomodo ſunt actiones & paſſiones aggregatæ ex tribus arboribus?Solutio. Vade ad folia antedicta arboris ſenſualis. Homo qui placitum ſentit in comedendo aut in bibendo, & ſic de cæteris ſenſibus, eſt ipſe agens in ſentire aut patiens? Solutio. Totum mouet ſuas partes actiuas in ſuis paſſiuis, & ideo per vnum modum eſt agens, & per alium patiens.Homo qui ſentit dolorem,ſenſus ille eſt per elementatiuam aut per vegetatiuam, aut per ſenſitiuam? Solutio.Elementatiua & vegetatiua tangunt ſenſitiuam, & ſenſitiua ſentit tactum illarum. Obiectum mouet potentiam, aut potentia obiectum? Solutio. In actu qui eſt inter potentiam & obiectum, obuiant ſibi ſimul actio & paſſio, & actio venit ex parte potentiæ, & paſſio ex parte obiecti, & ſecundum quod potentia placitum inuenit in ſimilitudine obiecti, ſuum motum multiplicat.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris imaginalis.

IMaginatiua quomodo accipit ſimilitudines reales actionum & paſſionum?Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginatiua quomodo eſt actiua in mouendo ſenſitiuam ad ſentiendum? Solutio. Imaginatiua imaginando viſibilitatem, imaginatur pulchritudinem fœminæ,& tunc viſitiuitatem tangit, cum qua participat, & viſitiuitas ſuam propriam tangit viſibilitatem,& ipſam mouet ad ſimilitudinem viſibilitatis extra repræſentatæ per imaginatiuam: idcirco imaginatiua eſt agens, in quantum repræſentat viſibilitatem & pulchritudinem,& viſitiuitas eſt actiua, in quantum ſe mouet ad viſibilitatem extra, & in illo motu mouet ſenſum tactus, cum quo participat. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo vna forma mouet aliam, & quomodo paſſiones extra ſunt materia

motibus qui ſunt intra. Cum imaginatiua ſimilitudinem accipit ab obiecto, imprimit obiectum illam ſimilitudinem in illa, aut imaginatiua imprimit illam ſimilitudinem in ſeipſa? Solutio. Amicus qui multum ſuum amatum diligit, bonitatem conſiderat amati ſui, & ex ſimilitudine illius bonitatis ſuum induit amare, quod habet paſſionem, in quantum eſt ex illa ſimilitudine, & actionem habet, in quãtum eſt actus motus per amicum. Imaginatiua per quem ſenſum eſt magis actiua & paſſiua? Solutio. Quia imaginatiua primo accipit per videre, eſt magis fortis per viſum, qui ſibi dat magis palpabiliter ſimilitudines obiectorum, quam aliquis alius ſenſus; & ideò magis eſt eius operatio per figuram in circulo, quadrangulo, aut triangulo extenſam.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris humanalis.

IN homine quomodo ſunt actiones & paſſiones? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginatiua ſub qua potentia animæ rationalis eſt magis paſſiua? Solutio. Potentia intellectiua primo informat paſſionem imaginatiuæ, & ideo imaginatiua magis eſt obediens intellectiuæ, quam memoratiuæ vel volitiuæ ſecundum modum inquiſitionis & multiplicationis ſpecierum, & eius quies magis eſt in memoratiua, & ſuus labor in volitiua. Quæ potentia eſt magis actiua in ſenſitiua, aut memoratiua, aut intellectiua, aut volitiua? Solutio. Per audire memoratiua eſt magis actiua in ſenſitiua, & per videre & affari intellectiua, & per guſtare, & per odorare, & tangere volitiua. In memoratiua quæ eſt magis actiua, aut intellectiua aut volitiua? Solutio. Intellectiua per ſeipſam ſpecies ponit in memoratiua, & cum licentia volitiuæ ipſas trahit.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris moralis virtuoſæ.

ACtio & paſſio quomodo ſunt in moralibus virtutibus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In virtute morali poteſt eſſe actio ſine paſſione? Solutio ibidem. Quæ eſt magis actiua virtus, aut prudentia, aut iuſtitia? Solutio. Prudentia materiam præparat, & iuſtitia ex ipſa operatur. Fortitudo eſt maior virtus per paſſionem, quam per actionem? Solutio. Paſſio fortitudinis fortior eſt per charitatem & ſpem, & ſua actio per fidem, iuſtitiam, prudentiam & temperantiam.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris moralis vitioſæ.

SVnt actio & paſſio in vitiis & peccatis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ira ſub qua potentia animæ eſt magis actiua & paſſiua? Solutio ibidem. In quo vitio plus eſt de actione? Solutio. Nullum vitium ſtare vult ita altè, ſicut ſuperbia. Quod vitium dat maiorem laborem? Solutio. Nemo dormit ita parum, ſicut homo auarus.

De quæſtionibus actionis & paſſionis arboris imperialis.

IN iure quomodo ſunt actio & paſſio aſſituatę? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In medio loco horti vnius ruſtici qui eſt iuxta caſtrũ, oritur quidam fons, & communis fons caſtri eſt multum à caſtro remotus, quæri

quæritur ergo vtrum ille fons qui eſt prope caſtrum debeat eſſe communis, aut non? Solutio. Vtilitas communis eſt actiua, & ſpecialis paſſiua. Duo ruſtici vnum habent aſinum, & vnus ruſticus vult ire cum illo aſino ad forum ad emendum bladum, alius vero ruſticus vult, quod aſinus vadat ad forum, quia vult vendere ſuam partem, & emere bladum, modo quæritur, vtrũ aſinus tantum ſtare debeat in foro quouſque ruſticus partẽ ſuam vendiderit, aut quouſque alius ruſticus bladum emptum in foro duxerit ad ſuam domum ſuper aſinum? Solutio. Illa actio eſt maior quæ paſſionem habet magis prope & magis determinate. Quædam Domina & ſuus maritus vnum habent captiuum æqualiter, & maritus eſt zelopitus de illo captiuo & de Domina vxore ſua, Domina exiſtente bona & caſta, maritus vero vult vendere ſuam partem cuidam homini, veruntamen vxor ſuã partẽ vẽdere nõ vult, vt ipſa melius in ſua domo de ſua parte ſeruitium poſſit accipere, Domina allegãte, quod vnus ſine voluntate alterius partem ſuam vendere non poteſt. Ideo quæritur vtrum maritus ſuam partem vendere poſſit aut non, poſtquam eſt Zelotipus de ſua vxore & captiuo? Solutio. Quia opinio nõ eſt certa, actionem non habet ad deſtruendum conditionem & promiſſionem.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris Apoſtolicalis.

QVomodo poſſunt eſſe in ſumma Trinitate actio & paſſio, & quod non ſint accidentia? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quidam Abbas vult gallinas comedere in infirmitorio, & facit præceptum cuidam Monacho, qui matutinas dicit in choro cum aliis Monachis, quod vadat ad præparandum illas gallinas, modo quæritur, vtrum Monachus debeat eſſe obediẽs Abbati? Solutio. Nulla relatiua ſine magna neceſſitate habet paſſionem. Quidam Abbas timorẽ habet de toxica, & præceptum facit cuidam Monacho, quod ſibi afferat ſcutellam, & quod comedat primo de illo cibo, ſed Monachus qui ſcutellam de coco accipit, neſcit vtrum in ſcutella ſit toxica, aut non, modo quæritur, vtrum Monachus debeat eſſe obediens Abbati in illo caſu? ¶ Solutio. De nulla re incerta debet fieri promiſſio. Quidam Prior denarios habet pro ſuo patrimonio, & habet vnam ſororem, quæ maritari non poteſt, ſi ipſe illi non dat illos denarios, Abbas vero & conuentus magnam habent neceſſitatem de illis danariis, quia conuentus eſt in magno debito. Modo quæritur, vtrum Prior conſcientiam habere debeat ad dandum denarios ad maritãdum ſororem ſuam, aut ad neceſſitatem ſui conuentus? Solutio. Qui ſe ſeruituti obligat, omnibus ſuis bonis dat paſſionem.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris cæleſtialis.

QVis planeta eſt magis paſſiuus? Solutio. Vade ad rubricam antecedictam. ¶ Quare ſol habet magis virtutem actiuam, quam alij planetæ? Solutio. Virtus quæ eſt in medio, eſt magis intenſa, quam virtus, quæ eſt in extremis. Quare luna maiorem dat experientiam de ſuis proprietatibus, quam aliquis alius planeta? Solutio. Vade ad rubr. virtutis. Cũ ſol corporaliter non participet cũ igne per contra-

ctum, nec ſuę qualitates proprium ſubiectum dimittunt, quomodo ignis habet per ſolem paſſionem, & ſol in ipſo actionem? Solutio. Quia materia quintæ eſſentiæ & quartæ ſubſtãtiarum mundi participant in vna generali bonificabilitate, habet bonificatiuitas ſolis actionem in bonificabilitate ignis. Et vade ad rubricã, vt ſupra.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris Angelicalis.

IN Angelo actio & paſſio quomodo ſunt aſſituatæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum ſanctus Michael oculos non habeat, quomodo habet actionem in attingendo colorẽ Martini? Solutio. Sicut ſanctus miracula facit ſupra curſum naturalem propter ſanctitatem, ita Angelus propter magnitudinem magnæ intellectiuitatis attingit coloratum ſupra curſum viſibilitatis. In ſubſtantia ſancti Michaelis & in ſuis rationibus ſunt æquales actio & paſſio? Solutio. Secundum curſum naturalem ſanctus Michael poſtquam fuit beatificatus & confirmatus, tota ſua virtus eſt in actu. Boni angeli quomodo habent actionem in malis Angelis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris æuiternalis.

IN æuiternitate actio & paſſio quomodo ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ignis habet actionem in anima Machometi? Solutio. Nulla ſubſtantia corporalis ſubſtantiam ſpiritualem ſecundum curſum naturalem tangit, veruntamen ſecundum opinionem ſanctorum ignis dat paſſionem animabus ſupra curſum naturalem. Cum dęmon ſit ſubſtantia ſpiritualis, quomodo actionem habet in corporibus damnatorum? Solutio. In hominibus dæmoniacis dæmon accipit ſimilitudinem alicuius complexionis illius corporis, cum qua ipſum tormẽtat. Vnus dæmon dat paſſionem alteri dæmoni? Solutio. De omni mala participatione ſequitur paſſio.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris maternalis.

DOmina noſtra quomodo actionem habet ſupra dæmones? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Domina noſtra quomodo habet actionem in ſuo filio: qui eſt Dominus creaturarum? Solutio ibidem. Peccatores quomodo habent actionem in Domina noſtra? Solutio. Spes quam peccator habet in Domina noſtra Dominam noſtram obligat ad habendum pietatem. Domina noſtra habet paſſionem, quia filius ſuus ita parũ appreciatur in mundo, cognoſcitur, & amatur? Solutio. Domina noſtra paſſionem nõ habet per ſuum filium, qui ita eſt gloria exaltatus & in bonitate, quod de nullo hic inferius indiget, veruntamen paſſionem habet de peccatoribus cum pietate, qui in illa ſpem habeant.

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris Ieſu Chriſti.

IN Ieſu Chriſto quomodo ſunt actiones & paſſiones? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Natura diuina paſſionem habuit in cruce? Solutio Deus inquantum homo ita habuit in cruce paſſionem: ſicut anima Chriſti inquantum homo. Et vade ad rubricam virtutis. In corpore Chriſti habet aqua paſſionem per ignem? Solutio. Paſſio quã aqua habet per ignem

in

in corpore Chriſti, ita eſt in quiete: ſicut eſt paſſio magnitudinis in quiete, accipiendo bonitatem de bonitate. Ieſus Chriſtus habet paſſionem, quia lupi tantum comedunt de ouibus ſuis? Solutio. Ieſus Chriſtus paſſionem habet de ouibus ſuis cum charitate & pietate: & habet actionem cum iuſtitia, cum qua paſtoribus minatur, qui bene oues non cuſtodiunt.

De Quæſtionibus actionis & paſsionis arboris diuinalis.

QVomodo perſona patris eſt actiua: & perſona filij paſſiua? Solutio. Quia Deus ſe cognoſcit ita bonum & ita magnum, & ſic de cæteris rationibus, per agentiam: ſicut per exiſtentiam, eſt actiuitas in patre, & paſſibilitas in filio, vt agere, hoc eſt producere, ſit ita magnum ſicut exiſtere. Cũ pater ſit actiuus & filius paſſiuus, quomodo conuertitur paſſibilitas filij, cum actiuitate patris in vna actiuitate ſpiratiua? Solutio Diligit pater filiũ, & filius patrem diligit. Idcirco generabilis paſſibilitas eſt amatiuitas in amando patrem. Spiritus ſanctus qui eſt pura paſſio patris & filij, quomodo eſt in pura actione? Solutio. Spirabilitas ita conuertitur cum amare, Spiritu ſancto amante patrem & filium: ſicut generabilitas conuertitur cum amare, filio amante patrem. Spiritus ſanctus eſt materiabilis, poſtquam eſt ſpirabilis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam,

De Quæſtionibus actionis & paſſionis arboris exemplificalis.

QVomodo ſunt homines obſtinati inter actionem & paſſionem? Solutio. Vade ad rubricam antedictã.

Paſſio quam dat contritio quomodo eſt bona? Solutio ibidem. Peccator quomodo peccatum ſuum mortificare poteſt. Solutio ibidem. Cum pœnæ inferni ſunt ita magnæ, quare peccatores ita paruum habent timorem? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus habitus arboris elementalis.

PRimi habitus naturales quales ſũt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ignis habet in habitu calorem: vbi eſt ergo ille habitus, dum ignis eſt in lapide, à quo trahitur cum ferro? Solutio. Ignis qui eſt in lapide compoſitus eſt, & in omni compoſito elementato eſt calefacere, quod eſt actus caloris: eſt ergo habitus ignis in lapide, & exit in aërem, cum trahitur ex lapide cum ferro. Habitus ignis ſimplicis vbi eſt? Solutio. Ignis ſimplex calidus eſt per ſuam naturam, & ſuum ſubiectum eſt ſubſtantia ignis ſimplicis: & in illo habitu eſt in potentia habitus ignis compoſiti, qui aquam in olla calefacit. Ante habitum ignis ſimplicis eſt alius habitus caloris? Solutio. Subſtantia ignis ſimplicis eſt ex radicibus arboris elementalis: & ſicut per genus & differentiam diuerſificatæ ſunt ſpecies, ita per habitum caloris diuerſificata eſt ſubſtantia ignis ab aliis ſubſtantiis, radicibus exiſtentibus communibus, pluribus ſubſtantiis ſpecificatis, vni ſubſtantiæ per calorem, & alij per humiditatem: & ſic de cæteris habitibus naturalibus.

De Quæſtionibus habitus arboris vegetalis.

HAbitus pomi, vbi eſt antequam ſit generatum? Solutio. Habi-

tus eſt in potentia in habitu pomerij, qui eſt communis habitus ad generandum plura poma. Ante habitum pomi, qui eſt in potentia in pomerio, eſt alius habitus, qui ſit habitus pomi? Solutio. Habitus pomerij, qui generatus non eſt, eſt in potentia in vegetatiua, quę communem habitum habet ad plures plantas. Ante habitũ communem vegetatiuæ, eſt alius habitus, qui ſit de ſuo genere? Solutio. Sicut olea in oleaſtro inſerta dicit ſubſtantiam poſitiuam differentem per eſſentiam à ſubſtantia oleaſtri, ita habitus communis vegetalis in vegetatiua ſuſtentatus eſt primus habitus ſuæ ſpeciei, & eſt inſertus in habitu arboris elementalis, cuius qualitates in ſuam ſpeciem producit, quia ſicut olea producit habitum oleaſtri in ſuam ſpeciem, producit arboris vegetalis calorem ignis in ſuam ſpeciẽ, & illum calorem producit in dactili & in fructu. Habitus pomi putrefacti quo vadit? Solutio. Omnes habitus plantarum quæ corrumpuntur, deueniunt in priuationem ſecundum numerum, & materia & forma ſubſtantiarum corruptarum ad ſubſtantiam redeunt vegetalem communem, & per conſequens hoc quod pertinet ad elementa rediit ad ſubſtantiam elementalem communem, & ambæ ſubſtantiæ cõmunes ſunt vnum chaos commune confuſum, quod eſt truncus arboris vegetalis communis ad omnes plantas exiſtentes in illo, illę plantæ quæ non ſunt in potentia habitus, quarum ſunt in potentia in habitu communi, quas agens naturale producit in actu cum renouatione nouorum numerorum.

***

De Quæſtionibus habitus arboris ſenſualis.

HAbitus arboris ſenſualis qui ſunt? Solutio. Vade ad folia arboris ſenſualis. Habitus ſenſus quomodo eſt aſſituatus in habitu vegetali & elementali? Solutio. Sicut humidum radicale aſſituatum eſt in nutrimẽtali, cõuertendo in ſuã ſpeciem illud, quod venit, ita habitus ſenſualis aſſituatus eſt in vegetali & elementali, ſenſu conuertente illud, quod ex duabus arboribus ſibi aduenit. In lacte quod puer ſugit de mamilla, eſt habitus ſenſualis? Solutio. Habitus ſenſualis fœminæ in lacte ponit in potentia habitum ſenſualem, quem habitum puer ducit in actu, qui illud lac de mamilla matris ſugit: de quo ſuus viuit habitus radicalis. Habitus potentiæ expulſiuæ, qui eſt in embrione, ſtat in illo in potentia vel in actu? Solutio. Habitus potentiæ expulſiuę ſtat in embrione in actu: de quo ſequitur materia, quam fœmina proijcit cum puero, quando naſcitur.

De Quæſtionibus habitus arboris imaginalis.

IMaginatiua quomodo habitus ſubſtantiarum attingit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Depictor qui hominem in pariete depingit, ille habitus hominis depacti antequam fuit, vbi erat? Solutio. Habitus quos imaginatiua habet in potentia, ſunt ex ſimilitudinibus aggregatis, & in habitu communi imaginationis poſitis, qui ſimilitudines nouas redire facit: ſicut plures plantæ corruptæ, quarum vegetationes ſunt poſitæ in vna vegetatione communi, quæ redire facit nouas

uas plantas. Capra quæ lupum non vidit, quomodo habet in habitu timorem, quem de ipſo habet, cum ipſum videt? Solutio. In capra participat arbor imaginalis cum ſenſuali, vegetali & elementali, in quantum ſubſtantia capræ eſt ex ſubſtantia quatuor arborum, & ratione inſtinctuum naturalium quatuor arborum excitata eſt imaginatio capræ ad imaginandum mortem, cum lupum videt, qui naturaliter eſt ſuus inimicus. Cum imaginatio ſit habitus poſitiuus, cum capra moritur, quo vadit ille habitus? Solutio. Habitus numeralis imaginationis capræ Martini perditur, & eſſentia imaginationis ita rediit ad communem imaginationem: ſicut vegetatiua capræ ad communem vegetationem, & calor capræ ad communem calorem.

De Quæſtionibus habitus arboris humanalis.

HAbitus arboris humanalis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Faber quomodo habet in habitu ad faciendum cultellum? Solutio. Vade ad rubricam quæ eſt de ferraria. Vnus faber quomodo habet in habitu ad faciendum cultellum vnum meliorem, quam alius faber? Solutio. Ille qui prima principia prius conſiderat, melius ſcit ducere illorum ſimilitudines in ſuum effectum. Faber quomodo habet in habitu ad faciendum vnam figuram de ferro, quam nullo tempore vidit? Solutio. Per naturam imaginationis quæ in habitu habet chimeram compoſitam de ſimilitudine hominis & piſcis, hominis & bouis, & ſic de aliis ſimilitudinibus ſuo libito, inuenit faber figuras nouas.

De Quæſtionibus ædificatoriæ.

HAbitus ædificatorius quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vnus homo quare plus diligit addiſcere artem ædificatoriam, quam artem fabrilem, aut è conuerſo? Solutio. In quolibet homine aſſituati ſunt habitus primarum quinque arborum, & homo qui naturaliter ſe plus habet ad diſcendum artem ædificatoriam, quam artem fabrilem, melius proportionatus eſt cum vegetatiua, quam homo qui plus diligit artem fabrilem, quam artem ædificatoriam, qui melius proportionatus eſt cum elementatiua de qua eſt ferrum, quam homo qui plus diligit artem ædificatoriam quam fabrilem. Quare vnus homo vult eſſe carpentarius & non vult eſſe carnifex? Solutio. Reſponſio huius quæſtionis conſiſtit in reſponſione quæſtionis antedictæ. Carpentarius quomodo habet in habitu ad faciendum de ligno figuras nouas, ſicut ille qui primo inuenit figuram nauis aut ſcutella? Solutio. Fines qui ſunt neceſſarij ad viuendum, habitus communes excitant, vt ſe habeant ad ſpeciales ſecundum inſtinctus & appetitus naturales.

De Quæſtionibus Sartoriæ.

SArtor quomodo incipit addiſcere ſuam artem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sartor quomodo procedit in ſua arte? Solutio ibidem. Cum acus & forfices ſint de ferro, quis prius in habitu habuit acum & forfices, aut faber, aut ſartor? Solutio. Vltimi fines ducunt habitus ex primis. Sartor quomodo bene diſcere poteſt artem ſartoriam? Solutio. Ille bene ſuam artem addiſcit, qui bene conſiderare

ſiderare ſcit primos habitus & vltimos. Et vade ad rubricam, vt ſupra.

De Quæſtionibus Agriculturæ.

PRincipia agriculturæ qualia ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum nulla ars mechanica ſit ita neceſſaria ſicut agricultura, quare ruſticus eſt minus honoratus quam alter mechanicus? Solutio. Secundum curſum naturalem publica vtilitas magis eſt amabilis quam ſpecialis: idcirco ille facit contra naturam qui non facit plus honorem ruſtico quam magiſtro, qui turrem facit, aut nauem. In qua arte ſunt plures Philoſophi? Solutio. Secundum experientiam nulli homines tantum ſciunt de Philoſophia ſicut ruſtici. In artibus mechanicis quales homines maiorem habent ſpem? Solutio. Nullus mechanicus maiorem habet ſpem quam ruſticus, qui bladum ſeminat, & terram fodit.

De Quæſtionibus mercimoniæ.

PRincipia mercimoniæ qualia ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Mercator quomodo poteſt eſſe ſubtilis in ſua arte? Solutio ibidem. Quare mercatores plures habent denarios quam alij homines? Solutio. Ille qui computat illud quod expendit & lucratur, & qui ſæpius cambit, plures habet denarios quam alius homo. Quare mercatores magis ſunt legales quam alij homines? Solutio. Nullus mechanicus tantam habet neceſſitatem legalitatis ſicut mercator.

De Quæſtionibus marinariæ.

PRincipia marinariæ qualia ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quis prius fuit in habitu, aut remus, aut velum? Solutio. Quia imaginatio prius imaginatur motum de vno loco in alium in terra quam in mari, & illum motum cum motu pedum imaginatur, & non cum motu venti, imaginatur ante in mari motum per ramos quam per velum, & homo qui pedem non habet, primo imaginatur crocam, ſeu baculum, in quo ſuſtentetur, vt moueri poſſit. Quis ante nauem imaginatus fuit, aut marinarius, aut mercator? Solutio. Primus marinarius diſcretus fuit mercator, qui ire per mare deſiderauit, vt denarios lucrari poſſet, quare mercimonia eſt cauſa artis marinariæ. Quare marinarij audaciores ſunt quam alij homines? Solutio. Nulli homines tam ſæpè timorem habent, ſicut marinarij.

De Quæſtionibus militiæ.

QVæ ſunt principia militiæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Militia fuit prius conſiderata per iudicem quam per militem? Solutio. Si miles prius militiam conſideraret quam iudex, inimicus iuſtitiæ non eſſet. Miles conſiderat ante enſem quam ſcutum? Solutio. In bello eſt enſis ad vulnerandum & occidendum, & ſcutum eſt propter timorem mortis. Vtrum miles ante enſem conſiderat quam ſagittam? Solutio. Enſis conſideratur propter audaciam, & ſagitta propter timorem.

De Quæſtionibus Grammaticæ.

QVæ ſunt principia Grammaticæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vtrum Grammatica prius conſiderata ſi per Rhetoricum quam per Grammaticum? Solutio. Ita eſt Rhetorica

Rhetorica finis Grãmaticæ : ſicut habitare eſt finis cameræ. Vtrum grammatica prius fuit conſiderata propter neceſſitatem affatus quam propter ſuam rhetoricam? Solutio. Magna pax foret in mundo ſi grammaticã Latinorum ſcirent omnes nationes. Quare grammaticus vtitur plus nomine & verbo, quam logicus: Solutio. Scientia quæ magis generalis eſt, non indiget tot in terminis ſicut alia ſcientia.

De Quæſtionibus Logicæ.

QVæ ſunt principia Logicæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vtrum rhetorica adeo eſt neceſſaria ars ſicut logica? Solutio. Per rhetoricam mouetur, Princeps ad pietatem, & per logicam ad iuſtitiam. Quare logici propinquiores ſunt quod ſint fantaſtici, quam alij homines? Solutio. Nullus homo vtitur intentionibus ita frequenter ſicut logicus, nec habet ita magnũ placitũ de ſophiſmis. Vtrum logicus prius conſiderat genus quam ſpeciem, & ſpeciem quã indiuiduũ, & ſubſtãtiam q̃ accidens? Solutio. Vltimi fines prius ſunt in natura, quam primi in intellectu ſpeculatiuo. Et in practico ante ſunt primi quã vltimi, ſicut in arte fabrili, in qua voluntas ante deſiderat clauum quam martellum, ſed faber ante facit martellum quam clauum.

De Quæſtionibus Rhetoricæ.

PRincipia Rhetoricæ quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Rhetoricus quomodo magnam habet materiam ad inueniendum nouos modos & pulchros ad vtendum ſua ſcientia? Solutio ib dem. Quis ante artem rhetoricam conſiderat, aut imaginatio, aut aures? Solutio. Ita eſt Rhetorica per aures per primam intentionem, ſicut imaginatio per figuras ſubſtantiarum. Rhetorica eſt ita pulchra per verba humilia & pia, ſicut p vera? Solutio. Affatus ante conſiderat eſſe quam bene eſſe, & ideo Rhetoricus eſt per bene eſſe, & eius finis eſt per eſſe in quo veritas cognoſcatur, idcirco plures contingit quod Rhetorica homines, mouet ad pietatẽ, & ad charitatem cum falſis verbis.

De Quæſtionibus Arithmeticæ.

PRincipia Arithmeticæ quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Arithmeticus conſiderat ante quantitatem numerorum, quam ſubſtantiarum? Solutio. Sicut naturalis entia realia ante quam intentionalia conſiderat, & logicus intentionalia quam realia, ita arithmeticus ante cõſiderat ſimilitudines numerorum realium, quam quantitates illorum: geometricus vero contrarium facit. Arithmeticus conſiderat ante numerum duorum, quam vnius? Solutio. Geometricus ante continuam quantitatem quam diſcretam conſiderat, & arithmeticus facit in contrarium. Quare arithmeticus magis habet certas menſuras, quam geometricus? Solutio. Diuiſio quantitatis continuæ eſt multum plus difficilis, quam diuiſio quantitatis diſcretæ.

De Quæſtionibus Geometriæ.

PRincipia Geometriæ quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare geometricus ante lineam diametralem conſiderat, quam triangularem? Solutio. Figura circularis ita cito diuiſibilis non eſt in æqua-

libus partibus ſicut figura triangularis. Quare Geometricus primo multiplicat duo ex vno, & quatuor ex duobus, & octo ex quatuor, quam tria ex vno & ſex ex tribus, & duodecim ex ſex ? Solutio. Illas menſuras quæ citius multiplicant numerum, Geometricus primo conſiderat, cum ita ſit, quod quantitas continua ante ſit diuiſibilis in diſcretam per numerum dualem, quam ternalem. Idcirco Geometri dicunt, quod numerus dualis eſt ita multiplicatio ſuarum menſurarum in duplicãdo, ſicut in arte arithmeticæ vnius in numerando vnum poſt alium. Marinarij quomodo mẽſurãt miliaria in mari? Sol. Marinarij cõſiderãt quatuor vẽtos generales, videlicet vẽtũ oriẽtalẽ, occidentalẽ, meridionalem, & ventum ſeptemtrionalem, ſimiliter alios quatuor ventos qui ex primis exeunt, conſiderant, videlicet grec, exaloch, lebig, & maeſtre, & centum circulos conſiderant in quo venti angulos faciunt, deinde conſiderant per ventũ orientalem nauem euntem centum miliaria à centro quot ſunt miliaria vſque ad ventum de exaloch, & miliaria duplicant vſque ad ducenta miliaria, & cognoſcunt quod miliaria ſunt multiplicata, quæ ſunt ducenta à vento orientali, vſque ad ventum de exaloch per multiplicationem miliarium, quæ ſunt de termino centenario orientis vſque ad terminum de exaloch. Et ad hoc inſtrumentum habent chartam, compaſſum, acum, & ſtellam maris.

De Quæſtionibus Muſicæ.

PRincipia Muſicæ quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Muſicus conſiderat ante accentus litterarum vocalium, quam conſonantium, tunc cum artem muſicæ inuenit ? Solutio. Ars muſicæ ſimilitudo ſoni & vocis de arbore elementali egreſſa, in qua ſe habet primo ſecundũ naturam ad ſua accidentia quam ad accidentia, aliarum arborum. Muſicus in qua litera vocali primo incipit ad conſiderandum artem muſicæ? Solutio. Nullus accentus ita communis eſt, nec ita leuis, ſicut accentus de a. Et ideo pueri ante incipiunt in accidentibus de a. quàm in accidentib us aliarum litterarum, & idem faciũt homines cum moriuntur, qui plus plangunt per a. quã per alias litteras. Quare fœminæ plus vtuntur accidentibus de i. quam de a? Solutio. Quia fœminæ nodum in gutture non habent ſicut homines, vocem magis ſubtilem habent quam homines.

De Quæſtionibus Aſtronomiæ.

PRincipia Aſtronomiæ quæ ſunt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Aſtronomus conſiderat ante in ſole habitum caloris quam lucis: Solutio. Nullus habitus appropriatus eſt ita conſiderabilis ſicut habitus proprius. Aſtronomus quomodo facit iudicium? Solutio. Aſtronomus conſiderat reſpectum, quem vnum ſignũ habet cum alio, & quem habet cum vna planeta per reſpectum lineæ diametricæ, & facit iudicium de hominibus qui naſcuntur in illa linea, aut qui in illa faciunt, petitiones quos iudicat ſecundum conditiones ſigni & planetæ. Et valde ad rubricam virtutis. Quare ſcientia aſtronomiæ magis incerta eſt quam alia ? Solutio. De nulla ſcientia eſt ita grauis experientia ſicut de aſtronomia, nec aliqua ſcientia eſt ita poſitiua ſicut illa.

De Quæſtionibus Iuris.

PRincipia iuris quæ ſunt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iuriſta ſcientiam poſitiuam iuris quomodo poteſt ducere ad neceſſarias oſtenſiones ? Solutio. Per proceſſum huius libri poteſt Iuriſta veritatem inuenire & probare de illis rebus quæ ad ſcientiam iuris pertinent. Quare Iuriſta plus vtitur habitu memoriæ quam habitu intellectus, cum ita ſit, quod Iuriſta maiorem habet concordantiam cum intellectu, quam cum memoria ? Solu. Iuriſtæ plus vtuntur habitu memoriæ, quã intellectus, q̃a antiqui ſciẽtiã Iuris ſuper habitũ memoriæ fundauerũt. Idcirco eſt ſciẽtia cõfuſa & prolixa, & eſt de particularibus, ratione cuius cõfuſionis durãt lites ita diu, & quidã Iuriſtæ ſunt cõtra alios in diuerſis opinionibus. Quidã fecit teſtamẽtũ, & dixit quod ſi vxor ſua quæ prægnãs erat filium haberet, quod tres partes omnium bonornm ſuorum haberet, & eius vxor quartam partem, & ſi filiam haberet volebat teſtator quod eius vxor tres partes omnium bonorũ ſuorum haberet, & ſua filia quartam partem. Mortuus eſt teſtator, & vxor filium & filiam habuit, modo quæritur quot partes de bonis mariti vxor habere debet ? Solutio. Inter maioritatem & minoritatem ſtat æqualitas, & illud quod non eſt in maioritate neque in minoritate, neque in æqualitate non eſt aliquid, mulier eſt maior in bonis ſui mariti per ſuam filiam & minor per ſuum filiũ: oportet ergo quod in bonis ſit æqualis poſtquam eſt in illis inter maioritatẽ & minoritatem, oportet ergo de bonis mariti fieri octo partes æquales de quibus mulier vxor teſtatoris habere debet tres partes ratione filiæ ſuæ, & vnã, partẽ ratione filij ſui, & filius habere debet tres partes, & filia vnã, & ſic cõpleta eſt voluntas teſtatoris. Multũ placuit heremitæ ſolutio quam Ray. fecit & dixit, q̄ ſicut Ray. illã ſoluit quæſtionẽ cum principiis ſuæ artis quæ ſũt maioritas, minoritas, & æqualitas poſſent aliæ quæſtiones iuris per naturales rationes iuris determinari, ſequẽdo proceſſum illius artis & huius ſcientiæ.

De Quæſtionibus Medicinæ.

QVomodo ſunt principia medicinæ ? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Quare plures homines per medicos moriũtur, quã curãtur? Solu. ibidẽ. Quomodo principia medicinæ poſſent duci ad principia generalia ? Solut. Principia medicinæ ad principia generalia poſsẽt duci ſecũdũ hũc modũ, ignis eſt in pipere in quarto gradu caloris, & terra in tertio ſiccitatis, & aër in ſecũdo humiditais, & aqua in primo. Et in cinamomo ignis eſt in tertio gradu caloris, terra in ſecũdo ſiccitatis, & aër in primo, & aqua eſt ingradata, videlicet factis quatuor partibus de vno gradu aqua in cinamomo non hãbet niſi tres partes, & in fœniculo ignis eſt in ſecundo gradu caloris, & terra in primo ſiccitatis, & aër habet in ipſo tres partes humiditatis, & aqua habet duas partes frigiditatis, & in aniſio eſt ignis in primo gradu caloris, & terra habet in ipſo tres partes ſiccitatis, & aër habet duas humiditatis, & & aqua habet vnam partem frigiditatis. Eſt ergo ignis gradatus in planetis, quæ de ſua ſunt complexione quatuor modis, & idem eſt de aëre, aqua, & terra, ſicut aqua quæ in canphora eſt in quarto gradu frigiditatis & aër in tertio gradu humiditatis, & terra in ſecũdo ſiccitatis, & ignis in primo gradu caloris, & ſic ſuo modo de aliis

elementis. Cum quodlibet elementum quatuor habeat genera graduum in plantis, vt ſupra ſignificatum eſt, poſſunt medici & ordinare & facere, ſexdecim electuaria generalia, ſicut ex plantis quæ ſunt de complexione ignis, ex quibus fieri poſſunt quatuor electuaria generalia contra complexionem aquæ per frigiditatem & humiditatẽ: ſicut vnum electuariũ quod ſit in quarto gradu caloris, ſecũdum quod eſt piper & aliud electuarium in tertio gradu caloris, ſecundũ quod cynamomum graduatum eſt: & aliud in ſecundo gradu caloris, ſicut fœniculus eſt graduatus, & aliud in vno gradu caloris, ſecũndum quod aniſium eſt graduatum. Ordinatis ita quatuor electuariis antedictis de complexione ignis poſſent medici quatuor facere electuaria de complexione aëris, & quatuor de complexione aquæ, & quatuor de complexione terræ: & ſic medici habere poſsũt ſexdecim electuaria, generalia ad curandum infirmitates, quæ ſunt per quatuor qualitates generales, ita quod ſi infirmitas Martini eſt per febrem, quæ ſit in quarto gradu caloris, medicus dare debet contra calorem illud electuarium, quod ſit de complexione aquæ in quarto gradu frigiditatis, & illum gradum frigiditatis iuuare debet cum ſecundo gradu humiditatis aëris, & cum primo gradu ſiccitatis terræ. Et ſi infirmitas ſit in tertio gradu caloris, ipſam curare debet cum quarto gradu frigiditatis. Et ſi ſit in ſecundo gradu caloris medicus illam curare debet cum tertio gradu frigiditatis. Et ſi infirmitas ſit in primo gradu caloris, illam curare debet cum ſecundo gradu frigiditatis. Et è conuerſo, ſi infirmitas ſit in quarto gradu frigiditatis, aut in tertio, aut in ſecundo, aut in primo medicus debet eſſe contra illam infirmitatem cum quatuor electuariis, quæ ſunt de complexione ignis, & hoc de gradu in gradum, vt dictum eſt. Et idem ſequitur, ſi infirmitas ſit ratione complexionis aëris aut terræ, quod ſi infirmitas ſit interpolata, videlicet per æquales complexiones, veluti ſi ſit per ignem & per aërem, medici miſcere debent electuaria, quæ ſint de complexione aquæ & terræ, & illa gradare contra infirmitatem ſecundũ ordinem ſupradictum. Et hæc eſt vna ſpecies & vna regula, ſecundum quam medici ordinare poſſunt medicinam ad principia generalia. Medici quomodo cognitionem habere poſſunt de gradibus infirmitatum? Solutio. In die naturali ſunt viginti quatuor horæ in quatuor partes diuiſæ, & quælibet pars appropriata eſt illi elemento, quod eſt de ſua complexione: ſicut triangulus, qui eſt in regione de mane vſque ad meridiem, qui maximè eſt de complexione aëris, & ille triangulus qui eſt de meridie vſque ad noctem, eſt de complexione ignis, & ille qui eſt de occaſu ſolis vſque ad mediam noctem, eſt de complexione terræ, & ille qui eſt de media nocte vſque ad ortum ſolis, eſt de complexione aquæ. Regnat ergo infirmitas ſecundum triangulos antedictos, & ſecundum quod infirmitas incipit aut finitur in illis quatuor regionibus, medicus cognoſcere poteſt gradum infirmitatis, veluti ſi febris incipiat in prima hora diei, eſt in primo gradu humiditatis, & ſi in ſecunda hora diei eſt in ſecundo, & ſi in tertia eſt in tertio: & ſi in quarta eſt in quarto: & hoc ſecundũ febrem tertianam, quæ poſita eſt inter calidũ & humidũ: quod ſi febris ſit tertiana ſimpliciter per coleram, ſequetur ordinem meridiei

diei

diei vſque ad occaſum ſolis,ſecundum ordinem quem diximus de mane vſque ad meridiem: quod ſi tertiana ſit duplex,ſequetur ordinem antedictum dupliciter: quod ſi ſit quotidiana, ſequetur antedictū ordinem tripliciter: & ſi ſit continua, ſequetur prædictum ordinem per totum circulum:& idem de quartana ſecundum quod incipiet in ſua regione in circulo. Et ſic medici poſſunt gradus infirmitatum cognoſcere, & illos gradus concordare cum gradibus electuariorum. Et de hac materia locuti ſumus magis prolixè in principiis, quæ fecimus de medicina. Multum placuit heremitæ ordo, quem Raym. dixit, & mirabarur, quare antiqui medici nullum ordinem generalem in ſuis ſcriptis poſuerunt.

De Quæſtionibus Philoſophiæ.

PRincipia Philoſophiæ quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ordo Philoſophiæ quid eſt? Solutio. Ordo Philoſophiæ ſignificatus eſt in proceſſu huius ſcientiæ. Quæ ſcientia eſt magis generalis?Solutio. Quia Philoſophia habet magis generalia principia quam alia ſcientia,ideo magis generalis eſt. Cum Philoſophia ſit ita generalis ſcientia, quare non ſunt multi Philoſophi?Solutio. Intellectus Philoſophi plus laborat quam alius, & Philoſophia non tantum diligit denarios: ſicut faciunt Ius & Medicina.

De Quæſtionibus Theologiæ.

QVæ ſunt principia Theologiæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Theologia quomodo poteſt ad certos terminos duci:Solutio. Hoc ſignificatum eſt in arbore Chriſtianali & diuinali. Quare Theologi plus vtuntur poſitione, quam oſtenſione? Solutio. Poſitio per credulitatem leuis eſt, & oſtenſio per intelligere grauis. Raymunde, credis tu quod adhuc erit tempus, quod Theologia erit ſcientia oſtenſiua pluſquam poſitiua? Solutio. In Theologia plus eſt de veritate quam in alia ſcientia, quia nobilius habet ſubiectum & ſua principia per prophetias fuerunt,quæ ſunt de poſitionibus, & ſua media per miracula fuerunt quæ medicinę ſunt,infirmitatum, veritatum: oportet ergo quod ſuus finis ſit de oſtenſionibus: quoniam ſi non eſſet, Deus iniuriam faceret humano intellectui & ſupremę veritati,& contemplationi amborum.

De Quæſtionibus habitus arboris moralis virtuoſæ.

HAbitus virtutum qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fides quare non eſt habitus naturalis? Solutio ibidem. Vnus homo credit Deum eſſe, & credit quod ſit bonus,infinitus & æternus, ille homo ita diu ſtudet in Philoſophia & Theologia, quod per ſtudium & per gratiam Dei attingit Deum eſſe per neceſſarias rationes, per quas attingit Deum eſſe bonum,infinitum & æternum,idcirco quæro, vtrum in illo homine ſit habitus fidei? Solutio. Ille homo qui prius credebat Deum eſſe, & poſtmodum intelligit Deum eſſe, habitum habet fidei, ſed ipſum non habet ſecundum modum quo prius habuit:quoniam tunc cum Deum intelligit, habet habitum fidei per conſcientiam:ſicut homo qui credit vt intelligere poſſit, & non poſſet intelligere illud obiectum ſi prius in illo non

diderit,& hoc Iſaias propheta ſignificauit,inquantum dixit,ſi non crediti, non intelligentis, & ideo in illa coniuncta meritum reſtauratur per fidem, & adhuc eſt in illo homine habitus fidei, qui Deum intelligit eſſe, inquantum ſupponit quod ſi Deum non intelligeret,aut dubitaret ipſum eſſe aliquo modo aut per aliquam tentationem, quod ipſe rediret ad credendum Deum eſſe. Si melius eſt credere Trinitatem,& eſſe incarnationem & alios articulos fidei Romanæ,quam illos intelligere, quare Theologi nituntur quantum poſſunt illos intelligere? Solutio. Deus non creauit hominem principaliter,vt per ſuam credulitatem meritum acquirat, immo principaliter ipſum creauit, vt ipſum Deum diligat & intelligat: quoniam nobilior finis eſt Deum amare & intelligere,quam in Deum credere tantum, & ipſum non intelligere, & voluntas poteſt plus Deum amare,ſi intellectus ipſum per intelligere contemplatur, quam ſi tantum per credentiam ipſum contẽplatur. Et ideo Theologi ſequuntur inſtinctum & appetitum naturalem nobilioris finis. Et male dicunt illi qui dicunt, quod homo articulos fidei intelligere non debet, vt per ſuam credulitatem meritum acquirat,& per maius meritum maiorem gloriam. Et inquantum hoc dicunt, ſignificant quod ipſi ſint creati propter ſe, non autem propter Deum, & meritum ignorant, quod maius habet intellectus per intelligere quam per credentiam:quoniam grauius eſt inquirere & inuenire rationes & oſtenſiones intelligendo Deum eſſe,quam poſitiuè credere Deum eſſe, eſt quia intellectus per intelligere fortius diſponit obiectum memoriæ & voluntati,quã per credulitatem.

De Quæſtionibus habitus arboris moralis vitioſæ.

QVomodo ſunt habitus vitiorum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vnus homo eſt in habitu caſtitatis, & vna pulchra domina ante ipſum tranſit, ille autem homo placita luxuriæ conſiderat, & ſua ſenſitiua calorem ſentit, propter illam conſiderationem quæro vtrum ille homo perdit habitum caſtitatis? Solutio. Habitus virtutum & vitiorum aliquando in principiis participant, vnde ille homo per habitum luxuriæ tangitur, & tangitur in principio habitus caſtitatis ſecundum naturam arboris elementalis,vegetatiuę,ſenſitiuę,& imaginatiuæ, & ille tactus repræſentatur memoriæ & intellectui, & poſtmodum venit ad voluntatem, & ſi voluntas conſentit, habitus luxuriæ in medio tranſit,& venit ad finem, & habitus caſtitatis non habet principium, medium nec finem, in quo ſit ſuſtentatus,quod ſi voluntas non conſentit, eſt habitus luxuriæ extra triangulum, quem tangit in principiis quæ diximus, & homo eſt in paſſione tentationis & in bello virtutis & vitij, & ſi vincit, habet meritum, & ſi eſt deuictus, habet culpam. Raymunde ſecundum quod tu dicis, meritum aut culpa de voluntate venit, poſtquam ipſa elegit,aut non vult eligere,& ideo quæro, in quo habent culpam intellectus & memoria,imaginatio ſenſitiua, vegetatiua, & elementatiua? Solutio. Si memoria & intellectus diu remanent, & ſic de imaginatione in obiecto luxuriæ, delectantibus ſe inuicem ſenſitiua, vegetatiua, & elementatiua in illa delectatione mouent voluntatem ad eligendum carnalem delectationem,

tionem, & ideo culpam habent. Et ſi memoria cito obliuiſcatur, & intellectus delectationem ignorat, & memoria recolit, & intellectus intelligit iudicium Dei & culpam, & imaginatio immunditiam ſubiecti imaginatur, habent meritum, & ligant voluntatem ad odiendum luxuriam, & refrænant ſenſitiuam, vegetatiuam, & elemētatiuā. Vnus homo eſt ſuperbus, veruntamē eſt caſtus, quæro quomodo habitus ſuperbiæ & habitus caſtitatis inſimul in illo homine ſtare poſſunt? Solutio. In pipere calor & frigiditas participant, exiſtente calore in quarto gradu, & frigiditate in primo, ſic ſimili modo poſſunt eſſe ſuperbia & caſtitas in homine, vno habitu exiſtente in maiori gradu, & alio in minori. Et ſicut calor & frigiditas poſſunt eſſe in pipere, quia frigiditas concordantiam habet cum humiditate aëris, & cum ſiccitate terræ, cum qua calor ignis concordantiam habet, ſic in aliquo homine eſſe poſſunt per aliqua media duo habitus contrarij, & ſi habitus virtutis eſt in maiori gradu, habitus vitij eſt in peccato veniali: & ſi habitus vitij eſt in maiori gradu, eſt in peccato mortali.

De Quæſtionibus habitus arboris Imperialis.

VNus miles vnum equum vendit, qui non videt de vno oculo, emptor vero hoc non cognoſcit, nec miles qui hoc ſcit, dicit emptori quæro vtrum emptor ille poſſit reddere equum militi, & recuperare ſuos denarios? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vnus miles & vnus Burgenſis æqualiter habent vnum caſtrum, miles vero habet inimicos, qui ſibi malum & guerram in illo caſtro faciunt, quæro vtrum Burgenſis iuuare debeat militem aut non? Solutio. Illæ partes diuiſibiles ſunt, quæ in communitate concordantiam non habent, & ſi æqualiter diuiſæ non ſunt, debent portare paſſionem. Vnus homo habet vnum pratum iuxta vnum fluuium, in quo eſt vnus ſuus aſinus. Vnus vero piſcator ligat ſuam barcham cum vno ſermento ad ripam illius prati. Aſinus autem barcham intrauit ad potandum, & poſtquam potauerit, ſermuntem comedit, & barcha & aſinus vadunt per flumen tantum quod barcha rumpitur & aſinus moritur. Quæro vtrum Dominus aſini ſatisfacere debeat piſcatori pro barcha ſua, aut piſcator ſatisfacere debeat Domino prati pro aſino ſuo? Solutio. Secundum arborem elementalem & vegetalem eſt barcha, ſuppoſito quod piſcator ius habeat ad ligandum ſuam barcham ad illud pratum. Et aſinus eſt per arborem elementalem, vegetalem, ſenſualem, & imaginalem, idcirco aſinus eſt in actione, & barcha in paſſione, & de actione & paſſione huiuſmodi non ſequitur vitium morale. Et quia Dominus barchæ, nec Dominus aſini in arbore rationali peccant, nec in imaginali, nec in ſenſuali: ſed tantummodo in elementali & vegetali, in quibus æqualiter errant ſine vitio motali, æqualiter debent habere paſſiones in perditione aſini & barchæ. Quidam carpentarius ligna emit ab vno furnario, & in vno ligno eſt carbo ignis, ſed non apparet, & furnarius aſinum onerat de ligno, dum vero carpentarius ligna ad ſuam domum portat, fit magnus ventus & inceditur ignis, & ligna & aſinum comburit. Quæritur vtrum furnarius teneatur carpentario aut non? Solutio. Secundum arborem rationalem

ſenſua

ſenſualem, vegetalem & elementalem, non peccat carpentarius, immo peccat ſecundum imaginalem, quoniam imaginari debebat carbonem incenſum, quia ligna emit à furnario & iuxta furnum. Et furnarius non peccauit ſecundum arborem rationalem, ſed peccauit, inquantum carbonem incenſum non imaginabatur, & peccabat, inquantum ſimpliciter lignum vendere promiſit, & in parte vendidit carbonem incenſum, & ideo furnarius tenetur de ſatisfactione carpentario, quia peccauit per affatum & per imaginationem. Et carpentarius non peccauit niſi tantummodo per imaginationem.

De Quæſtionibus habitus arboris Apoſtolicalis.

VTrum in ſumma Trinitate ſit habitus? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Vtrum cum mundus creatus non erat, fuerat in ſapientia Dei habituatus? Solutio. Nullus habitus poteſt eſſe abſque experientia alicuius partis aut ſimilitudine ſubiecti, & quia ſapientia Dei eſt infinita, non eſt ei neceſſaria ſimilitudo, neque experientia alicuius creaturæ. Sapientia Dei quomodo mundum & ſuas partes intelligere poterat, licet in ipſa non fuerat habituatus? Solutio. Quia poteſtas Dei eſt infinita, ſapientia ſua intelligere poterat res poſſibiles creaturarum, licet creaturæ non ſint aliquid, antequam ſint, & ſapientia cum ſua intelligibilitate poteſt eſſe ratio intellectiuitati ſuę ad producendum ſuas creaturas, quæ non ſunt, & poteſtas poteſt hoc complere, & voluntas amare, & veritas poteſt hoc ponere in vero, licet habitus nõ ſit neceſſarius Et in hoc paſſu habet intellectus humanus materiam ad habendum valde altam intelligentiam in Deo & in ſuis dignitatibus. Papa vnum elegit Canonicum in Epiſcopum, ille vero canonicus ſe excuſat, quia magnum timorem habet de illo officio, quia periculoſum eſt, qui dicit, quod non vult eſſe Epiſcopus: modò quæritur vtrum iuſtam habeat excuſationem, hoc ſuppoſito quod ſecundum moralitatem ipſe ſit ſufficiens, quod ſit Epiſcopus: Solutio. Secundum curſum naturalem in voluntate eſt nobilior virtus, charitas, quam timor, vt iam dictum eſt, & quia Papa dominium habet ſupra amorẽ & timorem Canonici, moraliter eſt nobilior finis in intentione Papæ per amorem, quam in intentione Canonici per timorem, quæ ſiquidem intentio Papæ eſſet in ſeruitute, ſi producere non poſſet voluntatem Canonici ad finem nobiliorem.

De Quæſtionibus habitus arboris Cœleſtialis.

COrpora Cœleſtia quomodo habent effectiuè in habitu virtutẽ, quam corpora inferiora ab illis recipiunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum Aries eſt contra Saturnum, in illa contrarietate cuius habitus eſt fortior ad mittendum virtutem ſuam ad inferiora? Solutio. Si Saturnus ſit propinquior Arieti quam Iupiter Cancro, eſt fortiur Aries quam Cancer, & è conuerſo. Sol quomodo habet in habitu illuminandi Lunam? Solutio. Sol ſuam dat ſimilitudinem Veneri, & Venus illam ſimilitudinem dat Mercurio, & Mercurius illam ſimilitudinem dat Lunæ. Secundum hoc quod ſupra dicitur, nullo tempore ſequeretur Eclipſis in Luna; quæro ergo quare eſt Eclipſis, cum ita ſit,

quod ſol continuè ſuam dat ſimilitudinem Veneri, & Venus Mercurio, & Mercurius Lunæ? Solutio. Motus Planetarum circa terram per vnum reſpectum non vadunt ſemper, & ideo cum accidit, quod Mercurius Lunam non reſpicit per lineam diametricam, quia terra eſt in medio, non poteſt Mercurius ſimilitudinem Solis dare Lunæ, aut poteſt eſſe, quod inter Solem & Venus ſit terra, aut inter Venus & Mercurium, aut inter Venus & Lunā, aut inter Solem & Lunam, & ideo ſequitur Eclipſis per errantem curſum, vt dictum eſt.

De Quæſtionibus habitus arboris Angelicalis.

HAbitus Angelicalis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sanctus Michaël habet in habuit cognoſcēdi peccatum Martini? Solutio. Oculi habēnt in habitu videndi colorem, veſūntamen illum videre nō poſſunt abſque inſtrumento, nec Beatus Michaël attingere poteſt peccatū Martini ſine operibus Martini. Lucifer habet in habitu pœnā æuiternalem? Solutio. Si S. Michaël non haberet habitū gloriæ æuiternalis, habitus ſuæ gloriæ cōpletus non eſſet. Pœna Luciferi eſt ita magna: ſicut sūt ſui habitus? Solutio. Logicus tantum ſcit de Logica: ſicut eſt habitus ſuus Logicalis. Et tunc heremita dixit, quod pœna quam Lucifer ſuſtinet, nemo narrare poſſet, nec ſcribere.

De Quæſtionibus habitus arboris Æuiternalis.

HAbitus æuiternales qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Habitus quos habent Sancti in æuiternitate, in quo ſunt differentes ab habitibus, quos in hac vita habuerunt? Solutio. Habitus ſanctorum ſani ſunt & non infirmi, & liberi ſunt ac confirmati, & per affirmationem diſcurrunt ſine negatione & dubitatione. Habitus vero huius vitæ infirmi ſunt & alterabiles de bono in malū, & de malo in bonū, & ſic de aliis alterationibus ſecundum quod experientiam habemus. Logicam quam ſcit Martinus, ſciet illam in alia vita? Solutio. Si Martinus ſit ſaluatus, logicam habebit in habitu, quam ſciuit in hac vita ſecundum finem beatitudinis acquiſitæ per illum habitum, & ſi ſit damnatus, ipſam ſciet contra finem, vt pœnam ſuſtineat. Suppoſito quod Martinus ſit ſaluatus, ipſo in habitu habente aliquam virtutem plus per intellectum quam per voluntatem, habebit voluntas tantum de gloria in habitu ſicut intellectus? Solutio. Purgatorium eſt propter hoc, vt aliquis habitus puniatur pluſquam alius, vt æqualiter gloriam habere pōſſint, veruntamen Rex per amorem alicuius amici ſui parcit filio illius, aut ſuo fratri.

De Quæſtionibus habitus arboris maternalis.

HAbitus Dominæ noſtræ qui sūt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Domina noſtra habet ità fortiter in habitu iuſtitiam Filij ſui, ſicut ſuam miſericordiam? Solutio. Tantum diligit Domina noſtra Filium ſuum, quod æqualiter opera ſua diligit: ſed quia eſt peccatoribus obligata, qui in ipſa ſpem habent, ſuum Filium per miſericordiam rogat, & quia eſt pia, ipſum de iuſtitia non rogat, quæ quidem iuſtitia peccatores punit. Do-

mina noſtra vtitur ſimpliciter habitu miſericordiæ, aut cum medio? Solutio. Si ſpes quam peccatores habent in Domina noſtra, ſit inſtrumentum, cum quo Domina noſtra habet pietatem, bene ſequitur, quod cum intellectu cum quo Filium ſuum intelligit, peccatores intelligit, & ſpem quam habent in ipſa. Beatus Petrus habet in habitu tam magnam ſanctitatem, quod poſſit locum tenere Vicario ſuo? Solutio Cum ſanctitate Dominæ noſtræ in qua peccatores ſpem habent, ſunt multi homines ſaluati, & cum ſanctitate ſpei ſuæ.

De Quæſtionibus habitus arboris Ieſu Chriſti.

IN Ieſu Chriſto fuit habitus fidei? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ieſus Chriſtus habuit aliquam tentationem ad peccatum? Solutio ibidem. Ieſus Chriſtus multiplicabat ſpecies in intelligere ſuo? Solutio. Omnis intellectus qui ſpeciem multiplicat, eſt infirmus. Ieſus Chriſtus dum erat in hoc mundo, obliuiſcebatur? Solutio. Sicut Deus in Ieſu Chriſto recolebat vt homo, ſic homo in Ieſu Chriſto vt Deus recolebat.

De Quæſtionibus habitus arboris diuinalis.

VTrum in Deo ſit habitus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si in Deo non ſit habitus, quomodo intelligere poteſt? Solutio. Intellectus Dei eſt purus actus ita in intelligendo ſicut in exiſtendo, nec eſt neceſſarium, quod ſua intellectiuitas cum alio intelligibili intelligat, ſed cum ſuo, quod eſt de ſua eſſentia: idcirco intellectus diuinus prærogatiuam habet ſuper omnem intellectum creatum. Raymunde, quare negas tu, quod in Deo ſit habitus, cum Deus ſit bonitas & bonus, magnitudo & magnus, & ſic de aliis? Solutio. Raym. dixit, quod habitus eſt illa potentia naturalis, in qua potentia actiua cum alia paſſibili agere poteſt in ſuo proprio patiente: ſicut ignis qui habet in habitu calorem, qui cum ſua calefactiuitate agere poteſt in ſuo proprio calefactibili cum iuuamine calefactibilitatis aëris: & ideo dicitur, quod omnis habitus eſt accidens, & non purus actus, quia per ſeipſum agere non poteſt ſine iuuamine alterius: & quia Deus non indiget aliquo extra ſe, & habet operationem in ſeipſo ſecundum productionem diuinarum perſonarum, idcirco negatur in Deo habitus, & dicitur, quod ſua bonitas, magnitudo, &c. ſunt purus actus in exiſtendo & in agendo. Si in Deo non eſſet productio perſonarum, eſſent in ipſo habitus? Solutio. Si in Deo non eſſet productio perſonarum, oporteret quod ſuæ rationes eſſent habitus & non purus actus, ſicut ſua poteſtas, quæ poſſificare non poſſet ſeipſam, nec ſua æternitas æternare ſemetipſam, & poteſtas eſſet poſſificans & poſſificabilis creatura extranea cum cuius iuuamine ſe haberet ad ſuum poſſificabile, & poteſtas operationem in ſeipſa non habetet, & idem eſt de æternitate, & cæteris.

De Quæſtionibus habitus arboris exemplificalis.

QVare Deus ſuſtinet, quod vnus homo ſit ſubditus alterius, cum ita ſit, quod ambo ſint in ſpecie ſimiles & in natura? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare pulchra

Domina

Domina eſt ſuperba propter ſuam pulchritudinem, & Domina bona non eſt ſuperba propter ſuam bonitatem, cum ita ſit, quod bonitas ſit pulchrior quam facies Dominæ? Solutio. Nullā bonitas moralis cum peccato participat. Bonitas moralis quomodo eſt in habitu? Solutio. Homo qui moraliter bonus eſt in habitu habet bonitatem, inquantum ſequitur naturam & rationem bonitatis, cum qua bonum producit in aliqua ſubſtātia bonificabili. Culpa quomodo eſt habitus per peccatum? Solutio. Per lucis priuationem eſt habitus vmbræ, & per actum peccati eſt habitus culpæ.

De Quæſtionibus ſitus. Et primò de arbore elementali.

PRimariæ aſſituationes naturales quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Bonitas ignis quomodo eſt aſſituata? Solutio. Bonitas ignis attingi non poteſt cum oculis, quia inviſibilis non eſt: ſed cum imaginatione eius aſſituationem imaginatur in numero bonificantis, bonificabilis, & bonificare, quæ de ſua ſunt eſſentia, in quibus eſt ſuum ſuſtentamentum. Bonitas ignis quomodo aſſituata eſt in magnitudine? Solutio. Cum oculis magnitudo non attingitur ignis: ſed extenſitatem bonitatis extenſæ per magnitudinē imaginabatur: & per bonum magnum bonificans & magnificans, & bonificabile & magnificabile, & bonificare & magnificare. Ignis ſimplex quomodo aſſituatus eſt in compoſito? Solut. Dixit Raymundus quod quæſtio illa fieret ramis arboris elementalis.

De Quæſtionibus ſitus arboris vegetalis.

ELementa quomodo ſunt aſſituata in pomo & pomū in ipſis? Solut. Vade ad rubricam antedictam. Elementa ſunt ſub vegetatiua aut ſupra? Solutio. Elementa & vegetatiua ſunt partes adinuicem mixtæ in pomo per corpus ſphæricum, videlicet rotūdum. Veruntamen ſic vegetatiua eſt ſupra elementatiuam: ſicut finis qui eſt ſupra principium & medium, & flamma ſupra oleum. In aſſituatione pomi vegetatiua ponit aliquam extenſitatem, quæ de ſua ſit natura? Solutio. Illa quæſtio fiat guttæ olei vegetatæ, quæ ſe extendit ſupra plures guttas aquæ ex ipſis aggregatæ, quam ſiquidem extenſionem facere non poſſet, ſi de natura corporali non eſſet. Ignis in pomo quare viſibilis non eſt? Solutio. Nulla pars quæ eſt in alia, eſt viſibilis.

De Quæſtionibus ſitus arboris ſenſualis.

IN equo quomodo aſſituatæ ſunt arbor elementalis, & arbor vegetalis & ſenſualis? Solutio. Vade ad folia arboris ſenſualis. In equo ſenſitiua per ipſum extenſa ponit naturam corporalem, quæ de ſua ſit eſſentia? Solutio. Si ſenſitiua non eſſet ſubſtantia corporalis, non haberet virtutem ad conuertendum in ſuam ſpeciem calorem ignis, nec quantitatem ipſius, neque ſaporem vegetatiuæ, nec oſſa equi eſſent in ſua ſpecie. Senſus communis eſt aſſituatus in oſſibus equi? Solutio. Si ſenſus communis aſſituatus non eſſet in oſſibus equi: oſſa equi de ſua ſpecie non eſſent. Cum ſenſus communis ſit in branchis equi, quomodo poteſt eſſe aſſituatus in oſſibus, qui de ſuis bran-

chis non ſunt? Solutio. Continua quãtitas equi ſuſtentata eſt, & aſſituata in pluribus quantitatibus diſcretis, & è conuerſo.

De Quæſtionibus ſitus arboris Imaginalis.

IMaginatiua quomodo aſſituata eſt in equo cum aliis potentiis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum Imaginatiua ſit de ita ſubtili materia, quomodo intrare poteſt in aſſituatione cum aliis formis corporalibus? Solutio. Poteſtas eſt vna ratio imaginatiuę, ratione cuius intrare poteſt in aſſituationem cum aliis formis, & bonitas eſt vna alia ratio, cuius ratione eſt ei bonum, quod intret aſſituationem cum aliis formis, & ſic de cæteris partibus eius, idcirco ratione ſuarum partium naturalium, & partium naturalium aliarum arborum poteſt cum illis intrare aſſituationem, quamuis in ſe paruam entitatem corporalem contineat. Imaginatiua eſt corporalis potentia? Solutio. Si imaginatiua non eſſet corporalis potentia, actus ſuus naturam non haberet in menſuris Mathematicis extenſis, quæ ſunt ſimilitudines ſubſtantiarum corporalium. Imaginatiua eſt ens per ſe, aut eſt ens, quod ſit ex alio? Solutio. Iſta quæſtio fiat arbori imaginali.

De Quæſtionibus ſitus arboris Humanalis.

ARbor humanalis quomodo eſt aſſituata? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Corpus eſt aſſituatum in anima in longum, amplum, & profundum, cum ita ſit, quod ipſa non ſit de natura corporali? Solutio. Sicut magnitudo quæ bona eſt per bonitatem & non per ſeipſam, ita anima rationalis eſt extenſa in longum, latum, & profundum accidentaliter per corpus, & non per ſeipſam. Quomodo ſcitur, quòd anima rationalis non ſit de natura corporali? Solutio. Intellectus humanus bonitaté Angeli & Dei deſiderat, & idem eſt de magnitudine & cæteris formis ſpiritualibus, quamuis longum, amplum, & profundum non conſideret. Anima rationalis eſt per generationem? Solutio. Impoſſibile eſt generationem eſſe in ſubſtantia, in qua non eſt longum, amplum, & profundum, quæ de ſua ſint eſſentia, cum ita ſit, quod generatio incipiat ad producendum ſubſtantiam in parte ſucceſſiuè, & non in toto.

De Quæſtionibus ſitus arboris moralis virtuoſæ.

VIrtus moralis quomodo eſt aſſituata? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Subſtantia ſpiritualis quomodo eſt aſſituata? Solutio. In intellectu aſſituatum eſt intelligere in intellectiuo & intelligibili. Charitas quomodo eſt aſſituata? Solutio. Charitas aſſituata eſt in modo, quem habent ſancti homines in amãdo Deum, ſe ipſos, & eorum proximos. Habitus charitatis quomodo eſt aſſituatus? Solutio. In voluntate ſunt naturalia & eſſentialia amatiuum, amabile & amare, & amatiuum accipit aliquod obiectũ amabile extra, & ex ſimilitudine ſua, & ex ſimilitudine obiecti ꝙ eſt extra, atque ex ſimilitudinibus amabilitatis & amare quæ ſunt intra, producit vnũ amare nouũ & extraneũ acquiſitũ & morale, per quod charitas eſt habituata, & eſt charitas ſẽper in actu, ſiue ille homo charitatiuus vigilet aut dormiat, & eſt ſuo habitu indutus inquantum

tum producere poteſt illud amare morale, ſecundum proportionem temporis aut loci, iuſtitiæ & prudentiæ & aliarum virtutum, quæ illum habitum iuuant.

De Quæſtionibus ſitus arboris moralis vitioſæ.

Vitium quomodo eſt aſſituatum, cum ita ſit, quod dicat priuationem virtutis? Solutio. Lumen quod eſt de nocte ante hominem in camera tenebras aſſituat in pariete in figura extenſa per illam vmbram. In homine auaro qui dormit quomodo aſſituata eſt auaritia? Solutio. Sicut præſentia luminis in pariete aſſituat ſimilitudinem illius corporis quod eſt inter illud & parietem, ita habitus auaritiæ aſſituatus eſt per diſſimilitudinem charitatis & largitatis, quæ priuantur in homine auaro qui dormit aut vigilat. Aſſituatio vitij Martini de quo eſt? Solutio. Sicut de non eſſe ſequitur eſſe per creationem, quamuis non eſſe entitatem non habeat, ita ex priuatione eſſe moralis ſequitur ſitus in quo habitus moralis vitioſus eſt ſuſtentatus. Situs moralis habet quantitatem propriam? Solutio. Sicut priuatio habitus virtuoſi producit ſitum in quo habitus vitioſus eſt ſuſtentatus, ita qualitas priuata ex habitu virtuoſo producit qualitatem ſitus vitioſi.

De Quæſtionibus ſitus arboris Imperialis.

Scientia iuris quomodo debet aſſituari? Solutio. Vade ad rubricam antedictam, & ad rubricam iuſtitiæ in arbore morali. In emptione & venditione quare plus tenetur homo ex deceptione medietatis, quam alterius quantitatis? Solutio. Illa deceptio quæ eſt inter principium & medium non eſt ita magna, ſicut illa quæ eſt in medio, aut ſicut illa quæ eſt inter medium & finem, quæ non ſuſtinet quod contrarium ſuum in medio participet cum illa, quod ſi cum ipſa participaret, foret de ſua natura. Præſcriptio bonorum mobilium quare eſt poſita in minori tempore, quam præſcriptio bonorum immobilium? Solutio. Per triangulum principij, medij & finis citius alienantur bona mobilia, quam immobilia. Cauſa quare aſſituata eſt in figura trianguli, & non quadranguli, aut quintanguli: ſicut aſſituatio moralis iudicis, rei, & actoris? Solutio. Omne medium morale liberum eſt inter duo extrema, ſiue extremitates ſint in concordantia aut in contrarietate.

De Quæſtionibus ſitus arboris Apoſtolicalis.

In ſumma Trinitate eſt aſſituatio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Corpus Ieſu Chriſti quomodo aſſituatum eſt in Sacramento altaris? Solutio. Aſſituatio miraculi quod facit ſanctus homo, eſt ſupra ſitum, qui eſt ſecundum curſum naturalem. Quare presbyter non poteſt eſſe aduocatus? Solutio. Tantum eſt ſituatio ordinis presbyteri in magna ſanctitate, quod in ipſo aduocatio ſuſtentari non debet. Quare eſt prohibitũ, quod bigamus poſſit eſſe preſbyter? Solutio. Duplicitas matrimonij in ſituatione trianguli duas lineas comprehendit, & maritum ſituat in magna vilitate, quare in tali homine altior ordo ſituari non debet.

De Quæſtionibus ſitus arboris cœleſtialis.

CÆlum quomodo eſt aſſituatum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sol eſt aſſituatus ſecundum corpus circulare aut ſphæricum? Solutio. Nullum corpus eſt ita plenum circulo, quadrangulo & triangulo, ſicut corpus, quod eſt rotundum. Sol quare eſt aſſituatus in Saturnum & Lunam? Solutio. Oportet quod virtus nobilior ſit in medio. Firmamentum quare ſituatum eſt in circulo: Solutio. In figura circulari eſt maior mobilitas, quam in alia figura.

De quæſtionibus ſitus arboris angelicalis.

SVbſtantia Angeli quomodo eſt aſſituata? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Gloria bonorum Angelorum quomodo eſt aſſituata? Solutio ibidem. Situs Angelicus eſt alterabilis? Solutio. Nulla ſubſtantia eſt alterabilis ſubſtantialiter, quæ ſecundum ſuam naturam non eſt in loco neque in tempore. Aſſituatio Angeli habet ſuperficiem? Solutio. In diſtinctione ſpirituali vnius ſubſtantiæ ſpiritualis & alterius, eſt ſuperficies ſpiritualis abſque contactu & colore.

De Quæſtionibus ſitus arboris æuiternalis.

SAncti quomodo aſſituati ſunt in paradiſo, & damnati in inferno? Solutio. Conſiderauit Raym. in ſtellis cæli, & in carbonibus fornacis, quorum quidam ſunt ſupra alios. Et vade ad rubricam antedictam. Animæ damnatorum quomodo aſſituatæ ſunt in æuiternitate? Solutio. Conſiderauit intellectus mali angeli ſuam pœnam in deſperatione aſſituatã. Habitus malorũ angelorum quomodo ſunt aſſituati? Solutio. Ita eſt aſſituata pœna ſupra culpam in æuiternitate: ſicut calor ſupra ſubſtantiam ignis in inſeparabilitate. Succeſſio quomodo aſſituata eſt in æuiternitate? Solutio. Partes circuli aſſituatæ ſunt in illo ſine principio, medio & fine continuæ quantitatis.

De Quæſtionibus ſitus arboris maternalis.

DOmina noſtra quomodo eſt in cælo aſſituata? Solutio. Vade ad rubricã antedictam. Voluntas Dominę noſtræ quomodo eſt aſſituata? Solutio ibidem. Domina noſtra quomodo recolit peccatores, & quomodo illos intelligit, qui in ipſa ſpem habent? Solutio. Sol multiplicat calorem ignis & ſuam lucem: idcirco ignis eſt magis calidus & magis lucens in æſtate quam in hyeme, quem quidem Solem Domino Ieſu Chriſto comparamus, in quo Domina noſtra cognitionem habet de illis peccatoribus, qui in ipſa ſpem habent. Domina noſtra eſt pedes in cœlo, aut eſt ſedens? Solutio. Nulla figura eſt tantum viſibilis ſedendo ſicut ſtando.

De Quæſtionibus ſitus arboris Ieſu Chriſti.

ASſituatio naturæ diuinæ & humanæ quomodo eſt in Chriſto? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum natura diuina ſit infinita quomodo aſſituari poteſt in natura finita? Solutio. Sicut Angelus qui tranſit per medium de vno loco ad alium ſecun

ſecundū naturam loci, & non ſecundū naturā ſuipſius, ita natura diuina aſſituata eſt in natura finita ſecundū naturā finitā & non ſecūdum naturā ſuipſius. Et vade ad rubr. virtutis. Cū Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſint vna eſſentia indiuiſibilis, Filius & natura humana quomodo poſſunt eſſe in vna aſſituatione perſonæ? Solutio. Intellectus iudicis in ſuo iudicio veritatem intelligit, & voluntas iudicis illam veritatem diligit, & idem eſt de memoria, quæ ipſam recolit, & ſolus affatus pronunciat iudicium illis, qui ſunt extra, qui iudicium per modum audiendi attingunt, quamuis ſenſus communis non ſit diuiſibilis. Corpus Chriſti eſt indutum, aut nudum? Solutio. Sol coram quo eſt nebula, tantum ſuā ſimilitudinem in inferioribus nō trāſmittit, ſicut facit ſine nebula, neque in aliqua viſibilitate tantum eſt de Beatitudine ſicut in viſibilitate corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

De Quæſtionibus ſitus arboris Diuinalis.

CVm in Deo ſint diſtinctæ perſonæ in vna eadem eſſentia, quomodo poteſt eſſe vna perſona in alia ſine ſituatione? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare in Deo non poteſt eſſe ſituatio? Solutio. Quia in Deo quælibet perſona eſt tota eſſētia, non poteſt eſſe in illo aſſituatio Et vade ad rub. virtutis. Per quā ſitus nō eſt in Deo, quomodo poteſt intellectus humanus attingere participationem diuinarum perſonarum Solutio. Per ſitum quem Deus creauit, accipit humanus intellectus ſimilitudinem, in qua attingit quomodo quælibet perſona eſt in alia ſine accidentali aſſituatione. Et vade ad rub. virtutis. Si ſitus non eſſet, poſſet humanus intellectus percipere quod in Deo poſſent eſſe diſtinctæ perſonæ, qualibet exiſtente in alia? Solutio. Cum puncto tranſcendenti tranſit humanus intellectus ſupra ſitum creatum & ſupra ſuas vires ad intelligendum quomodo Pater eſt in filio ſicut generans, & Filius in Patre ſicut generatus, & quomodo Pater & Filius ſunt in Spiritu ſancto ſicut vnus ſpirans, & Spiritus ſanctus eſt in illis ſicut ſpiratus, & quomodo omnes tres ſunt vna eſſentia & natura ſine compoſitione.

De Quæſtionibus ſitus arboris exemplificalis.

QVæ eſt maior aſſituatio Regis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Rex qui in Cathedra ſua vituperatur, quare ridet? Solutio. Si oculi mali Regis audirent hoc, quod de ipſo ſuus populus dicit, propter coronam auri neque propter veſtes pulchras non riderent. Vtrum annulus Regis ſit ita pulcher ſicut furcæ? Solut. Iuſtitia Regis non eſt ita pulchra in annulo ſicut in furcis. Corporalis pulchritudo quare melius conuenit Regi quam alij homini? Solutio. Pulchritudo iuſtitiæ, ſapientiæ, fortitudinis, & charitas carnis & perſonæ maiorem habent in Rege concordantiam, quam in alio homine.

De Quæſtionibus temporis. Et primò arboris elementalis.

TEmpus eſt diuiſibile? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Principia temporis quæ ſunt? Solutio ibidem. Tempus quomodo conſideratur & attingitur? Solutio ibidem. Ignis ſimplex eſt in tempore? Solutio.

Omne

Omne corpus in quo ſit motus, eſt in tempore.

De Quæſtionibus temporis arboris vegetalis.

TEmpus quare non eſt viſibile? Solutio. Sicut potentia vegetatiua eſt inuiſibilis, quia ex elementatiua eſt induta, ſic tempus eſt inuiſibile, quia de ſubſtantia eſt indutum. Pomum quod eſt in potentia, eſt in tempore? Solutio. Nullum ens quod ſubſtantiam non habet eſt in tempore. Si pomum quod eſt in potentia, non ſit in tempore, quomodo eſt in potentia? Solutio. Illa ſubſtantia eſt in potentia, quæ principata eſt & non completa. Tempus quomodo eſt in motu? Solutio. Ita eſt tempus in motu, qui eſt eius figura, vt cognoſcatur, ſicut eſt color in colorato qui eſt ſua figura, vt cognoſcatur.

De Quæſtionibus temporis arboris ſenſualis.

TEmpus quomodo ſuſtẽtatum eſt in equo? Solutio. Vade ad folia arboris ſenſualis. Tempus quomodo eſt in auditu equi? Solutio. Eſt tempus in equo, qui ſine motu non mouetur, & motus eſt in auditu equi, qui leonẽ audit clamare. Tempus eſt ſucceſſiuè aut in inſtanti in elementare, vegetare & ſentire equi? Solutio. Inquantum ſubſtantia equi eſt in inſtãti hoc quod eſt, eſt tempus in equo in inſtanti, & inquantum in equo eſt ſucceſſio elementandi, vegetandi & ſentiendi, eſt tempus in ſucceſſione illius motus. Tempus quomodo exiſtit in pede equi? Solutio. Tempus in pede exiſtit in inſtanti, inquantum pes equi eſt ſubſtantia, in qua tempus ſuſtentatum eſt, & ita eſt in illo pede, qui mouetur in ſucceſſione & motu, ſicut arbor nauis quæ mouetur in motu nauis.

De quæſtionibus temporis arboris imaginalis.

IMaginatiua quomodo attingit tempus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Tempus exiſtit in imaginatione ſucceſſiuè? Solutio. In motu corporis anima eſt mota, cui quidem animæ motus de vno loco ad alium non conuenit naturalis. Imaginatio poteſt imaginari tempus? Solutio. Sicut oculi non vident ſubſtantiam, ſed tantummodo figuram, ita imagnatio tempus attingere non poteſt, ſed ſuam figuram. In homine qui dormit & nihil imaginatur, eſt tempus de die & de nocte? Solutio. Tempus de die & de nocte eſt in imaginatiua, inquantum illa eſt in vno tempore in die, & in alio de nocte, ſed figura temporis de die & de nocte non eſt in imaginatiua, quæ illam figuram non imaginatur.

De quæſtionibus temporis arboris humanalis.

ARbor humanalis quomodo eſt in tempore? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Succeſſio temporis quomodo exiſtit in Martino? Solutio. Succeſſio tẽporis exiſtit in Martino per elementare, vegetare, ſentire, imaginari, recolere, intelligere & amare, & per motum vnius loci ad alium. Tempus tranſit ſucceſſiuè in anima rationali Martini? Solutio. In ſubſtantia in qua non eſt generatio nec corruptio, non eſt ſucceſſio temporis, & ſi

& ſi tempus exiſtat in principio illius ſubſtantiæ, ſucceſſio ipſius non eſt in cauda. Species quas Martinus multiplicat per recolere, intelligere, & amare, ſunt in ſucceſſione temporis, aut in inſtanti? Solutio. Si ſpecies ſantiſta eſſet ſubiectum motus, oporteret quod eſſet ſubſtantia, eſt ergo tempus in motu ſucceſſiuo potentiarum, Martinus & ſpecies quas multiplicat, ſunt in inſtanti ſine motu illarum: ſicut albus color corui nigri, qui eſt in imaginatione Martini in inſtanti; qui ipſum imaginatur, licet ille color de coruo non moueatur in tempore ſucceſſiuè.

De Quæſtionibus temporis arboris moralis virtuoſæ.

Virtus moralis quomodo eſt in tempore? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum charitas non ſit ens ſubiectum motui, quomodo poteſt eſſe in tempore? Solutio. Æuiternitas non eſt ſubiecta motui, & eſt in tempore ex parte capitis, & non ex parte caudæ. Tempus charitatis quomodo incipit & finit? Solutio. In motu voluntatis quæ mouetur ad amandum Deum, eſt principium charitatis in tempore, & cum mouetur ad amandum luxuriam, aut aliud vitium, eſt finis charitatis, videlicet eius priuatio eſt in tempore. Martinus habet charitatem & iuſtitiam cum vtitur charitate, & ſe mutat in vtendo iuſtitia, mutatio ſua quomodo eſt in tempore? Solutio. Martinus finem charitatis conſiderat, cum vtitur charitate, & finem iuſtitiæ conſiderat, cum vtitur iuſtitia, & quia vnus finis eſt in vno tempore, & alius in alio, tranſmutatio illa eſt in tempore per modum principij, medij, & finis.

De Quæſtionibus temporis arboris moralis vitioſæ.

Vitium quomodo eſt in tempore? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Plura vitia quomodo exiſtunt in vno tempore? Solutio. Plures habitus vitioſi poſſunt eſſe in vno tempore: ſicut Petrus vitioſus, qui in vno & eodem tempore habitum auaritiæ habere poteſt & luxuriæ, ſed in vno eodem tempore vti non poteſt actu cuiuſlibet, quia termini ſunt diuerſi. Cum Petrus vtitur luxuria, quomodo remanet habitus auaritiæ in tempore, poſtquam non vtitur auaritia? Solutio. Eſt habitus auaritiæ dum Petrus vtitur luxuria, inquantum eſt diſpoſitio & ratio, quod Petrus vtatur auaritia in ſuo tempore. Dum Petrus vtitur luxuria & nõ auaritia, vſus auaritiæ quomodo eſt in potentia in tempore futuro? Solutio. Voluntas Petri ſubiecta eſt habitui auaritiæ, quæ eſt in actu, quia ab ipſa priuatus eſt actus charitatis, & ille habitus auaritiæ eſt in tempore præſenti cum priuatione charitatis & amabile quod eſt extra, per quod eſt auaritia, in potentia in tempore futuro, & cum Petrus vtitur ſub habitu auaritiæ, exiſtit amabilitas illa in actu in tempore præſenti.

De Quæſtionibus temporis arboris Imperialis.

Tempus quomodo eſt in iudicio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Miles mercatori vẽdit equum, in illo tempore quo vendidit equum eſt integer, & mercator equum probat, & dum equum currere facit, cadit equus, & ſuam tibiam rũpit: modo quæritur vtrum venditio valeat, aut

non? Solutio. In venditione equi, qui ſanus eſt, non peccat arbor elementalis, nec vegetalis, ſenſualis, imaginalis, nec rationalis, ex parte militis, & in tempore quo equus cecidit, peccabat arbor elementalis, ſenſualis, & imaginalis ex parte equi & mercatoris, qui equum mouebat: idcirco ſecundum iuſtitiam valet venditio. Quidam mercator facit teſtamentum, & ſuum filium hæredem conſtituit, & centum ſolidos Martino dimittit, publicato teſtamento in abſentia teſtium, & in præſentia Martini, dicit ſuo filio, quod Martinus habet ducentum ſolidos, & Scriptor in teſtamento in abſentia teſtium ducentum ſolidos ſcripſit, modo quæritur, vtrum illud teſtamentum valeat, aut non? Solutio. Teſtamentum non valet tempore iudicij, & valet tempore concordantiæ, quæ eſt inter hæredem & Martinum. Quare homo mutus teſtamentum facere non poteſt? Solutio. In homine muto peccat arbor ſenſualis per cuius peccatum tempus non poteſt eſſe ei ſubiectum, quoniam affatus manifeſtare non poteſt conceptionem interiorem parentibus hominis muti, deficiente ergo figura temporis, oportet quod deficiant res ordinatæ in defectu ſuæ figuræ.

De Quæſtionibus temporis arboris Apoſtolicalis.

IN ſumma Trinitate quomodo poteſt eſſe productio ſine tempore? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In ſumma Trinitate exiſtit principium, in quantum Pater Filium principiat, illud principium quomodo poteſt eſſe ſine tempore? Solutio. Nullum ſuppoſitum in tempore eſt principiatum quod principiatum eſt de eſſentia principij, quæ exiſtit in æternitate, & non in tempore. In tempore in quo hoſtia non eſt conſecrata, quomodo exiſtit Sacramentum altaris in tempore futuro? Solutio. Iudex exiſtens in iudicio ſuo vtitur habitu iuſtitiæ, & amabilitas temperantiæ eſt in illo in potentia, quæ eſt in actu, cum iudex eſt in menſa, qui comedit temperatè. Vſura quare eſt? Solutio. Per vſuram exiſtunt quinque primæ arbores in homine vſurario ocioſæ moraliter, per quam ocioſitatem tempus & motus non ſunt inſtrumenta ad acquirendum virtutes: idcirco Iudæi qui ſunt vſuratij, magis ſunt pigri, quam alij homines.

De Quæſtionibus temporis arboris Cæleſtialis.

TEmpus quomodo eſt ſine die artificiali? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Tempus quomodo eſt ſine motu? Solutio ibidem. Tempus quare eſt? Solutio ibidem. Tempus ſimplex quomodo eſt commune ad tempus præteritum, præſens, & futurum? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus temporis arboris Angelicalis.

ANgelus quomodo eſt in tempore? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Sanctus Michaël fuit principiatus in tempore in ſubſtantia corporali aut ſpirituali? Solutio. Si ſanctus Michaël eſſet principiatus in tempore, quod ſit pars ſubſtantiæ corporalis, foret tempus, quod eſſet pars ſancti Michaëlis de natura ſubſtantiæ corporalis. Quomodo poteſt eſſe tempus in vna ſpecie, quæ ſit corporalis, & in alia quæ ſit ſpiritualis, & quod

ſit vnum in ſemetipſo? Solutio. Sicut bonitas ſpiritualis & bonitas corporalis ſunt per eſſentiam differentes, nec ſunt ſub vno genere bonitatis realis, ita ſunt in differentia tempus ſancti Michaëlis, & tempus ſolis, & tempus animæ Martini & ſui corporis, quia ſi eſſet ſub vno genere temporis, participarent in natura, & eſſent ſubſtantiæ ſpirituales in parte de natura corporis, & corporales de natura Spiritus. Angelus quomodo poteſt ire de Roma ad Hieruſalem? Solutio. Angelus poteſt ire de Roma ad Hieruſalem ſine tempore, inquantum ſuum tempus naturale quod non eſt in illo ſuſtentatum, ſed inquantum ipſe Angelus in ipſo eſt principiatus: & inquantum tempus eſt ſuſtentatum in Hieruſalem, & in Roma, non poteſt Angelus ire ſine tempore de vno loco ad alium, tempore exiſtente de natura illorum locorum.

De Quæſtionibus temporis arboris æuiternitatis.

TEmpus in æuiternitate erit ſucceſſiuè? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iſtud tempus generationis, & corruptionis habebit finem? Solutio ibidem. Antichriſtus in quo tempore veniet? Solutio. Sol eſt in medio planetarum, vt communiter det eis virtutem, & aduentus Ieſu Chriſti eſt in medio principij mundi & finis, vt det eis complementum: veniet ergo Antichriſtus ſecundum hanc ſimilitudinem in fine mundi, vt ſit contra meſſes Domini Ieſu Chriſti, & quod ab eius natiuitate ſit remotior. Antichriſtus qui tantam ſcientiam habebit, & qui ſciet, quod ipſe contra veritatem faciet, & quod in peccato morietur propter hoc quod faciet, & ſciet ſuam mortem, & quod in inferno æuiternaliter ſtaret, quare malum faciet? Solutio. Sicut Dominus Ieſus Chriſtus ſe habuit ad mortem corporalem ratione vitæ æuiternæ, ita Antichriſtus ſe habebit ad mortem corporalem, vt ſe habeat ad mortem æuiternam, & hoc faciet vt ei ſit magis contrarius.

De Quæſtionibus temporis arboris maternalis.

TEmpore quo Domina noſtra fuit concepta, fuit concepta in peccato originali? Solutio. Peccatum & virtus ſunt contraria, & quia illo tempore quo Domina noſtra concepta fuit, virtus fortius incœpit eſſe contraria peccato, quam in tempore tranſacto, oportet quod Domina noſtra concepta fuerit abſque peccato. Et vade ad rubricam antedictam. Domina noſtra eſt ſemper in præſentia filij, cum ita ſit, quod aliqui dicunt, quod ipſa in infima deſcendit per miracula, aut per iuuamina pluribus perſonis? Solutio. Sol inferius non deſcendit, veruntamen ſua virtus eſt cauſa ad generandum flores & fructus. Domina noſtra recolit tempus, in quo ſuus filius fuit crucifixus & mortuus? Solutio. Gloria Dominæ noſtræ eſt ita magna, quod in quantum habet ita magnam gloriam, non recolit illud tempus, vt dolorem non habeat, ſed in quantum peccatores habent ſpem in ipſa recolit illud tempus, & ſuum filium recolere facit, vt miſericordiam de peccatoribus habeat. Quod eſt nobilius tempus quod vnquam fuit? Solutio. Nobilius tempus quod vnquam fuit, vel erit, fuit illud in quo Domina noſtra ſuum filium concepit, quoniam in illo vniuerunt ſe adinui-

cem natura finita & infinita, & Deus fuit factus homo, qui cum omnibus creaturis participat.

De Quæſtionibus temporis arboris Ieſu Chriſti.

ÆTernitas & tempus quomodo poſſunt inuicem participare? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum Ieſus Chriſtus conceptus & natus ſit in tempore, poteſt aliquid vltra tempus intelligere? Solutio. Sicut Deus paſſionem ſuſtinuit in cruce inquantum homo, ita Ieſus Chriſtus homo vltra tempus intelligit omnia inquantum Deus. Ieſus Chriſtus eſt in cœlo ſēper in vno loco? Solutio. Maior gloria eſt ſtatus & motûs ſecundum bene eſſe, quam vnius tantummodo. Deus in quo tempore fuit incarnatus? Solutio. Sicut virtus eſt maior in medio quam in extremis, oportuit quod tempus in quo Chriſtus fuit incarnatus, fuiſſet in medio principij, & finis mundi, vt cum maiori virtute proportionatus fuiſſet.

De Quæſtionibus temporis arboris Diuinalis.

IN illo tempore in quo Deus principiauit mundum, principiauit in ſe aliquam nouitatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quomodo poteſt Deus mundum principiare abſque aliqua nouitate ſuiipſius, ipſo producente mundum in vno tempore, quam ante producere noluit? Solutio. In illo tempore quo Deus voluit mundum producere, voluit producere & creare tempus, quod non potuit eſſe ſubiectum alicui, quod fuiſſet ante ipſum, quia ſi poſſet eſſe, fuiſſet antequam fuiſſet, quod eſt impoſſibile. Patet filium generat, & Filius in æternitate remanet generabilis, in qua æternitate remanet generatus, & hoc fit per modum productionis, videlicet de generabilitate producere generatum. Modo quæro, quomodo iſtud fieri poteſt ſine tempore? Solutio. In hoc quod generans eſt æternitas, & de ſeipſo generat generabile, & generare eſt purus actus, ſequitur de neceſſitate æternare, in quo tempus eſſe non poteſt. Deus potuit creare mūdum æternum? Solutio. Si creans qui eſt æternus potuiſſet creare mundum de ſua eſſentia & natura, bene potuiſſet mundum creare æternaliter, ita quod in illo creare non fuiſſet principium neque tempus. Sed quia Deus mundum de ſua natura creare non poteſt, neque de ſua eſſentia, mundus recipere non potuit naturam æternitatis, neque poteſt eſſe principiatus ſine tempore. Et idem de quantitate quam habere oportet, quod non poteſt eſſe de eſſentia ſubſtantiæ infinitæ.

De Quæſtionibus temporis arboris Exemplificalis.

QVare homines deſiderant habere filios? Solutio. Si homines ſæpè conſiderarent illud, quod quædam filia Regis ſuo Patri dixit, minimè filios deſiderarent. Et vade ad rubricam antedictam. Quare pater vult, quod ſuus filius ſit melior ipſo, & Filius hoc eſſe deſiderat? Solutio. Quia filius propinquior eſt ſecundum tempus fini mundi quam pater, in quo fine ſunt meſſes perfectiores: naturaliter deſiderat filius eſſe melior quam pater, & pater illud idem vult. Et in hoc ſignificatum eſt, quod adhuc erunt plures ſanctæ perſonæ. Quare Rex deſiderabat plus quod de ſuo genere

nere plures Reges eſſent, quam de alio genere? Solutio. Naturaliter perfectio in duobus conſiſtit, videlicet in exiſtere & agere: idcirco naturaliter homines deſiderant eſſe, & vt de eorum eſſe ſequatur aliud eſſe, & hoc ſucceſſiuè, cum ita ſit, quod omnis cauſa ſuum effectum diligit ſecundum rationem naturalem. Fœmina quæ filium habuit cum ita magno labore, quod quaſi iuxta mortem deuenta eſt, quare iterum marito ſuo copulam concedit carnalem? Solutio. Dolores obliuiſcuntur, & placita deſiderantur.

De Quæſtionibus loci arboris elementalis.

LOcus quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Res collocatæ quomodo ſunt in loco? Solutio ibidem. Quales ſunt ſimilitudines loci, quas oculi attingunt? Solutio ibidem. Locus eſt imaginabilis? Solutio. Sicut eſſentia loci eſt viſibilis, ita eſt imaginabilis, & hoc eſt, quia oculi eſſentiam loci non attingunt, vnde imaginatio imaginatur ſimilitudines loci, quas oculi attingunt. Intellectus vero ſupra imaginationem eſſentiam loci attingit.

De Quæſtionibus loci arboris vegetalis.

IN pomo arbor vegetalis & elementalis quomodo ſunt collocatæ? Solutio. Vade ad folia arboris vegetalis. Pomum quod eſt in potentia in pomerio, quomodo eſt collocatum? Solutio. Finis pomi quod eſt in potentia collocatum, eſt in fine pomerij qui eſt in actu. Et idem eſt de bonitate pomi & bonitate pomerij, & ſic de aliis primis principiis extenſis in radicibus, truncis, branchis, ramis, foliis, floribus, & fructibus elementaliter, & vegetaliter. Color pomi quomodo collocatus eſt in colore ignis & aliorum elementorum? Solutio. Sicut plures partes collocatę ſũt ſuo in toto, ſunt plures colores collocati in colore pomi ex pluribus aggregato. Vegetatiua pomi quomodo poteſt collocari in colore, cum ita ſit, quod ipſa colorem non habeat? Solutio. Sicut aër qui calidus non eſt per ſuam naturam, nec aqua: ſimiliter eſt eorum calor in ſentire aſſituatus; ita vegetatiua pomi, quæ colorem non habet ſecundum ſuam naturam, aſſituata eſt in colore pomi qui propriè eſt ex elementis, & qui pomo eſt appropriatus.

De Quæſtionibus loci arboris ſenſualis.

IN equo arbor elementalis, vegetalis, & ſenſualis quomodo ſunt collocatæ? Solutio. Vade ad folia arboris ſenſualis. Senſitiua habet locum, qui de ſua ſit natura? Solutio. Ita locus appropriatus eſt ſenſitiuæ per locum elementalem, ſicut aëri calor per calorem naturalem ignis. Si ſenſitiua per ſeipſam locum non habet, quomodo poteſt collocari in loco? Solutio. Quia magnitudo creata eſt bonificabilis, poteſt bonificari, quamuis bona non ſit ſecundum ſuam naturam, poteſt ergo in bonitate ſuſtentari inquantum bona. Senſitiua quomodo eſt collocata in ſentire? Solutio. Naturaliter ſentire eſt diſpoſitum eſſendi collocatum in ſenſitiuo & in ſenſibili: ſicut aër qui diſpoſitus eſt, quod calefiat, inquantum eſt calefactibilis, & quia locus groſſo modo conſtat ex elementis permixtis cum vegetatiua & ſenſitiua equi Martini. Diſpoſi-

tio illius ſentire collocata eſt in loco iſtius mixtionis, per cuius collocationem equus famen ſentit aut ſitim, & viam videt, per quam vadit, & ſentit frigiditatem aquæ, quam bibit.

De Quæſtionibus loci arboris imaginalis.

IMaginatiua quomodo imaginatur locum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Locus eſt pars imaginationis? Solutio. Si locus eſſet proprium accidens imaginationis, ſemper cum imaginatio ſpecies multiplicaret, extenderetur corpus ſubiectum in loco, & ſequeretur quod chimera quam imaginatio facit, eſſet ſubſtantia. Imaginatio quomodo participat cum loco? Solutio. Sicut ſubſtantia equi eſt diſpoſita, quod imaginetur ratione ſuarum primarum partium, & ratione coloris equi Martini: ita eſt diſpoſita, quod ſit imaginata ratione imaginabilitatis quæ eſt in imaginatione collocata ſecundum ſimilitudinem loci, cum qua ſimilitudine ſubſtantia equi cum imaginatione participat. Cum Martinus moriatur, ſua imaginatio in quo loco remanet, cum ita ſit, quod cum anima non vadit, quoniam ei neceſſarius eſt locus elementalis in quo ſuſtentetur? Solutio. In illo loco in quo erat imaginatio Martini ſuſtentata & ſeminata, videlicet in loco radicali & communi, oportet quod imaginatiua ſuſtentetur, ſicut ſapor pomi comeſti, qui ad prima principia rediit.

De Quæſtionibus loci arboris humanalis.

MArtinus quomodo eſt in loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Martinus quomodo eſt collocatus in ſeipſo? Solutio ibidem. Martinus qui ſuum equum recolit, quomodo habet ſimilitudinem illius equi in ſua anima? Solutio. Martinus habet ſimilitudinem illius equi in ſua anima per imaginatiuam, quæ illas ſimilitudines accepit per viſitiuam, quas ſimilitudines accepit memoria quæ equum recolit. Voluntas Martini quomodo eſt collocata in ſuo intellectu, qui ipſam intelligit? Solutio. Habitus prudentiæ eſt inſtrumentum, per quod de amabilitatibus quæ ſunt extra, accipit amabilitatem interiorem voluntatis, & ex illis ſimilitudinibus amabilitatis voluntatem Martini conſiderat.

De Quæſtionibus loci arboris moralis virtuoſæ.

VIrtutes morales quomodo ſunt in loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iuſtitia quomodo eſt in habitu, cum ſpes ſit in actu? Solutio. Iuſtitia eſt in habitu tunc, cum ſuus actus non eſt in iudice, & actus ſpei qui eſt ſperare, exit de ſpe. Cum iuſtitia ſit in habitu & ſpes in actu, quæ illarum in alia conſiſtit? Solutio. In illa virtute eſt maior bonitas, quæ eſt exiſtens & agens, quam in illa, quæ eſt in habitu tantummodo. Quare virtus nobilior eſt in medio loco, quam in extremis? Solutio. Nulla virtus in medio participare poteſt cum ſuo contrario.

De Quæſtionibus loci arboris moralis vitioſæ.

VItium quomodo eſt in loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum Martinus ſit caſtus, in quo loco exiſtit luxuria in potentia? Solutio. Poſſibilitas quam habet Martinus

nus eſſendi luxurioſum, eſt locus, in quo luxuria eſt in potentia. Luxuria de quo loco deriuatur? Solutio. Luxuria deriuatur ex quinque arboribus primis, inquantum diſpoſitæ ſunt ad vtendum contra caſtitatem. Illa diſpoſitio per quam quinque arbores diſpoſitæ ſunt vtendi luxuria, vnde venit? Solutio. Ipſa venit ex deuiatione libertatis quam Deus dat homini ad faciendum bonum, quæ ſiquidem libertas, quæ per hominem venit, eſt difformata, & eſt in potentia, inquantum homo de nihilo eſt creatus.

De Quæſtionibus loci arboris Imperialis.

Iurista quomodo debet vti loco in ſuo iudicio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Mercator qui emit equum, in abſentia equi ſoluit denarios, tandem ad domum militis vadit ad accipiendum equum, quem mortuum inuenit, propter quod mercator denarios recuperare debet: ſed ſuppoſito quod vnus alius mercator vnum equum emit ab alio milite, qui ſibi tradidit equum in abſentia denariorum, & milite eunte cum ipſo ad domum, mercator archam ſuam inuenit ruptam, & denarij ſunt furati, veruntamen venditio equi valet ſuppoſito quod mercator habeat vnde ſoluere poſſit: idcirco eſt quæſtio, quare vltima venditio valet, & non prima? Solutio. In mercatore remanet arbor elementalis abundans, quamuis ſui denarij furati ſint, & militi qui equum perdidit, arbor elementalis, vegetalis, ſenſualis, & imaginalis, in certo numero equi deficiunt. Vnus homo alij mutuauit centum talenta, & dixit, quod ſoluit ei quinquaginta talenta ſub vna ficulnea, debitor vero dicit, quod ipſe ſibi ſoluit centum ſub vna caſtanea, & quilibet ipſorum teſtes adduxit, qui dicunt, quod debitor ſoluit omnia talenta ſub vno pomerio. Modo quæritur ſecundum quam trium arborum iudex debeat dare iudicium? Solutio. Actor ſæpius conſiderat hoc, quod mutuat, quam reus hoc quod mutuo recipit, quia denarij deſiderabiliores ſunt ad recuperãdum, quam ad ſoluendum: idcirco actor magis eſt abundans arbore imaginali & rationali, quam reus, ſi omnino ſibi ſolutum non eſt ei, & ſi omnino eſt ei ſolutum, eſt minus abundans, quia ſibi ſolutum eſt, & teſtes maiorem habent concordantiam cum numero arboris elementalis ex parte rei, quam ex parte actoris, per quam maiorem concordantiam denariorum ſignificatum eſt: quod teſtes ſint contra actores, licet eis deficiat arbor imaginalis, inquantum dicunt, quod denarij ſoluti fuerunt ſub pomerio, aut forte eorum imaginatio non deficit, ſed deficit imaginatio actoris & rei aut vnius: debet ergo iudex iudicare pro reo, pro quo eſt maior præſumptio per imaginationem & per concordantiam numeri denariorum, quam habet cum teſtibus. Fœmina quare ad teſtimonium non admittatur, cum ita ſit, quod fœmina loquatur citius, & magis ſpecifica voce, quam homo? Solutio. Cauſa quare fœmina loquitur citius quam homo, eſt, quia homo naturaliter maiorem deliberationem habet in loquẽdo, quam fœmina, per quam maiorem deliberationem eſt magis conſtans, quam fœmina; & etiam in teſtimonio maiorem vim habet intellectus quam voluntas, & fœmina ſæpius loquitur per naturam voluntatis, quam per naturam intellectus, homo vero facit per contrarium. Idcirco Fœmina

mina in teſtimonium admitti non debet, ſuppoſito, quod homo teſtimonium facere poſſit, & cauſa quare fœmina plus ſpecificè loquitur quam homo eſt, quia magis ſubtilem loquelam habet.

De Quæſtionibus loci arboris Apoſtolicalis.

IN ſumma Trinitate quomodo Pater poteſt eſſe in Filio, & Filius in Patre ſine loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Spiritus ſanctus qui exit de Patre & Filio, quomodo exire poteſt ex ipſis ſine loco? Solutio ibidem. Locus qui eſt creatura in quo ſeruit ad intelligendum ſummam Trinitatem? Solutio. Locus eſt figura ex qua intellectus humanus trahit ſimilitudinem, cum qua intelligit in ſumma Trinitate quod quælibet perſona eſt in alia. Tres perſonę quomodo poſſunt eſſe in eſſentia ſine loco? Solutio. In bonitate ſancti Michaëlis ſunt bonificans, bonificabilis, & bonificare ſine loco.

De Quæſtionibus loci arboris Cæleſtialis.

FIrmamentum eſt in loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Virtus quam Sol dat flori quomodo tranſit per locum? Solutio. Ignis aërem calefacit, & aër illum calorem quem accipit de igne dat aquæ, & aqua ipſum dat terræ. Sol quomodo ſe mouet de vno loco ad alium? Solutio. In ſole ſuæ partes ſunt circulares & ſphæricæ, & appetitus communis partium eſt motus, qui eſt centrum illius appetitus. Quare Sol ſe mouet in æſtate ſuperius, & in hyeme inferius? Solutio. Viuunt plantæ & animalia per ſolem, & ſunt quatuor tempora in anno, & martellus mouetur ſecundum diſpoſitionem claui, & radices arboris cæleſtialis quietem habent in motu ſolis.

De Quæſtionibus loci arboris Angelicalis.

ANgelus quomodo eſt in loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In ſancto Michaële locus eſt vna de ſuis partibus? Solutio. Sicut in ſancto Michaële tempus eſt vnum de ſuis principiis, inquantum principiari non potuit ſine tempore, ita in ipſo locus ſpiritualis eſt vnum de ſuis principiis ſine quo quædam partes non poſſunt eſſe in aliis. Cum ſanctus Michaël tranſit de vno loco ad alium, tranſit in inſtanti, aut ſucceſſiuè? Solutio. In continenti, cum amicus ſuum diligit amatum, eſt amatus recolitus. Plures Angeli quomodo poſſunt eſſe in vno loco? Solutio. Vade ad rubricam, vt ſupra.

De Quæſtionibus loci arboris æuiternalis.

SAncti quomodo ſe mouent de vno loco ad alium? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Infernus in quo loco eſt? Solutio. Quia Infernus & Paradiſus ſunt contrarij per magnam contrarietatem, oportet quod eorum diſtantia ſit magna: eſt ergo locus Inferni in corde terræ, qui remotior eſt à cœlo empireo, quam aliquis alius locus. Damnati quomodo ſunt collocati in Inferno? Solutio. Imaginabatur Raym. vnum magnum montem de carbonibus quorum quidam ſunt ſuper alios. Sancti quomodo ſunt collocati in Paradiſo? Solutio. Imaginabatur Raymundus motum

tum ſtellarum & cælum Empireum plenum luce.

De Quæſtionibus loci arboris maternalis.

PEccatores qui in Domina noſtra ſpem habent, quomodo ſunt Filij Dominæ noſtræ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Domina noſtra quomodo eſt in cælo? Solutio. Raymundus imaginabatur ſtellam auroræ, quæ aduentum ſolis denunciat. Domina noſtra vbi eſt in cælo? Solutio. Raym. imaginabatur aſſituationem Angelorum & ſanctorum in cælo Empireo, & ſupra aſſituationem Ieſum Chriſtum, & Dominam noſtram imaginabatur. Corpus Dominæ noſtræ quod eſt in cælo, quid ſuſtinet illud? Solutio. Voluntas vult, & ſuum velle eſt completum.

De Quæſtionibus loci arboris Ieſu Chriſti.

IEſus Chriſtus eſt in omni loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Natura humana quomodo eſt in diuina, cum ita ſit, quod in diuina non ſit locus? Solutio. Poteſtas poteſt, & poſſificat, & intellectus intelligere poteſt, & intelligit, & voluntas amare poteſt, & amat. Natura diuina quæ eſt infinita, quomodo ſtat in natura humana, quæ eſt finita? Solutio. Maior virtus animæ eſt in virtute corporis, quæ eſt minor, & ex anima & corpore conſtituit vnà perſona. Ieſus Chriſtus quomodo eſt in cælo? Solutio. Raymund. ſolem imaginabatur, qui ſtellas illuminat.

De Quæſtionibus loci arboris diuinalis.

QVomodo Deus eſt in loco & ſine loco? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus quomodo eſt in ſeipſo? Solutio. Bonitate exiſtente in ſuo bonificante, bonificabili, & bonificare, exiſtit in ſeipſa. Mundus quomodo in Deo eſt collocatus? Solutio. Subſtantia finita collocata eſt in infinita, inquantum in illa eſt terminata. Deus eſt in Inferno? Solutio. Si Deus eſſentialiter In inferno non eſſet, oporteret quod ſubſtantia ſua terminata eſſet & finita.

De Quæſtionibus loci arboris exemplificalis.

POteſtas, ſapientia, & voluntas quomodo poſſunt eſſe ſine loco in bonitate? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Æqualitas eſt locus, aut ſubiectum per quod poteſtas, ſapientia & voluntas æquales ſunt in bonitate in ſubſtantia ſpirituali? Solutio. Ita eſt æqualitas locus plurium formarum æqualium, ſicut locus in pomo plurium elementorum, & ſicut pomum quod eſt locus compoſitionis eorum. Diuinæ formæ quomodo poſſunt eſſe aliæ in aliis ſine loco? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Totum quomodo collocatum eſt in ſuis partibus, & partes in illo? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus quantitatis cæleſtialis arboris exemplificalis.

QVantitas in qua figura plus habet de virtute? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sol eſt maior

FFff

quam terra? Solutio. Si ſol terram illuminat per rectas lineas ſecundum mẽſuras quas antiqui poſuerunt, maior eſt quam terra, veruntamen ſi terram illuminat illuminando Venus, & Venus Mercurium, & Mercurius Lunam, & Luna ignem, & ignis aërem, & aër aquam, & aqua terram, illuminat Sol terram, ſpeciem ſui ſplendoris multiplicans, & poteſt eſſe multo minor quam terra, ſicut flamma candelę, quæ minor eſt, quam camera: & illuminat cameram, ſuam ſpeciem multiplicando. Sol quare maior apparet in manè, quam in meridie? Solutio. In manè vapores terræ ſunt de groſſiori materia, quam in meridie, in quorum groſſitie ignis multiplicat magis ſuam ſimilitudinem, quam in minus groſſis. Quare Sol eſt magis calidus hora veſperorum, quam hora tertia? Solutio. Sicut Sol igni multiplicat ſuum calorem, multiplicat ei ſuam ſiccitatem, quam habet maiorem, quanto Sol remotior eſt à terra, quæ eſt de complexione aëris.

De Quæſtionibus qualitatis exemplificalis arboris angelicalis.

QVare Dæmon peccata hominum procurat, poſtquam ſcit, quod propter ipſorum peccata maiorem habet pœnam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ignis de quo viuit? Solutio ibidem. Febres quare ſunt? Solutio ibidem. Quare dæmon non agit bonum? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus relationis exemplificalis arboris æuiternalis.

QVare pictores qui ſunt inter nos depingunt imagines dæmonum in figura nigra, & illi qui ſunt in India in figura alba, & quare ipſos in turpi figura depingunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Paradiſe quare ploras? Solutio ibidem. Quare Paradiſus lupum maledixit, qui abſtulit à Regina ſuum Filium? Solutio ibidem. Quare plures homines vadunt in Infernum, quam in Paradiſum? Solu. ibid.

De Quæſtionibus actionis & paſsionis exemplificalis arboris maternalis.

CVm mundus ſit Dei, quare patitur, quod lupi oues comedant? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare eſt Eccleſia? Solutio ibidem. Quare eſt religio? Solutio ibidem. Peccator habet actionem in Domina noſtra, & Domina noſtra in ſuo Filio? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus habitus exemplificalis arboris Chriſtianalis.

ESt vna idea, aut plures? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Habitus ſcientiæ de quo viuit? Solutio ibidem. Quomodo intelligit homo vnam rem cum alia? Solutio ibidem. Neceſſitas & contingentia quomodo ſunt differentes, & quomodo ſunt vnum idem? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus ſitus exemplificalis arboris diuinalis.

QVare dixit inſipiens in corde ſuo, quod non eſt Deus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus quomodo eſt? Solutio ibidem. Deus ſi non eſſet in Trinitate, poſſet eſſe? Solutio ibidem. Quis modus teneri debet in diſputando & probando fidem Catholicam? Solutio ibidem.

De

De Quæſtionibus florum. Et primò de arbore elementali.

FLores elementorum qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Inſtrumenta naturalia quæ ſunt? Solutio ibidem. Elementare quomodo eſt inſtrumentum elementantis & elementati? Solutio. In ſcriptura penna eſt inſtrumentũ agentis & patientis. Et vade ad rubr. virtutis. Ignificare eſt inſtrumentum calefacto, aut calefacere? Solutio. Penna eſt ſubſtantialis literæ, & eius motus eſt accidentalis. Ignificare eſt inſtrumentum ad vegetandum piper, aut calefacere? Solutio. Ignificare eſt inſtrumentum elementandi, & ideo eſt inſtrumentum ſubſtantiæ piperis, quæ quidem ſubſtantia eſt ex ſuo inſtrumento, & calefacere eſt inſtrumentum caloris piperis, & calor piperis eſt ex ſuo inſtrumento. Ignificare eſt inſtrumentum ſentiendi calorem, aut calefacere? Solutio. Ignificare eſt inſtrumentum ſubſtantiale, quod mouet ſubſtantiam ad ſentiendum, & calefacere eſt inſtrumentum accidentale, quod mouet ſubſtantiam ad calorem, & ſentire eſt flos, de quo naſcitur ſentitum calefactum per calorem, & elementatum per ignem, & ſenſatum per ſentire. Ignis quomodo eſt inſtrumentum ad imaginandum? Solutio. Flamma ignis eſt viſibilis, & calor ipſius eſt ſenſibilis, eſt ergo ignis inſtrumentum imaginationi, inquantum obiectum ſenſibile diſponit, de quo imaginatio ſimilitudinẽ trahit imaginabilem. Ignis quomodo eſt inſtrumentum ad intelligendum? Solutio. Ignis flammam quæ eſt viſibilis, procurat, & ſenſus illam viſibilitatem accipit, ſimilitudinem cuius accipit imaginatio, & illam ſimilitudinem accipit intellectus ab imaginatione, de qua ſuum induit intelligere. Quomodo ignis eſt inſtrumentum voluntati hominis, quæ aquam deſiderat? Solutio. Ignis ſuum calorem & ſiccitatem in vegetatiua multiplicat, & vegetatiua dat illam multiplicationem ſenſitiuæ, & imaginatiua ſimilitudinem illius multiplicationis accipit, & ſimilitudinem paſſionis, & ambas ſimilitudines dat intellectui, quas quidem ſimilitudines intellectus repræſentat voluntati, quæ elegit appetitum aquæ frigidæ contra ſitim multiplicatam. Quomodo fit indiuiduatio ſubſtantiæ & ſuſtentatio ſpeciei? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus florum arboris vegetalis.

FLos pomerij eſt viſibilis per elementatiuam aut per vegetatiuam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Flos quomodo eſt inſtrumentum fructus? Solutio. In ſphæra Lunæ elementa colligunt influentiam corporum cæleſtium, & illam influentiam colligunt fructus ex floribus. In flore pomerij eſt pomum in potentia, aut in tota arbore? Solutio. In flore colliguntur omnes potentialitates aliarum partium arboris. Quare flores plus habent de odore quã folia? Solutio. Vade ad rub. virtutis. Quare non tantum ſtãt flores in arbore ſicut folia? Solutio ibidem. Flores quare magis intenſum colorem habent quam folia? Solutio ibidem. Ficulnea quare non facit flores? Solutio ibidem. Ficus quare ſunt magis placidæ ad comedendum, quam alij fructus? Solutio ibidem. Fructus naſcitur de pomo ſucceſſiuè aut in

inſtanti? Solutio. In omni multiplicatione motus oportet eſſe ſucceſſionem. Quæ partes arboris ante naſcuntur de flore in fructu? Solutio. Ante oportet fundamenta cameræ eſſe quam ſuæ parietes,& parietes antequã tectũ.

De Quæſtionibus florum arboris ſenſualis.

Flores arboris ſenſualis quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In arbore ſenſuali quis actus eſt magis generalis? Solutio. Sicut in pipere magis generalis actus eſt calefacere, quam actus aliarum qualitatum, ſic in arbore ſenſitiuæ ſentire eſt magis generalis actus, quam actus aliarũ arborum. Oculi quomodo ſunt inſtrumenta ad videndum? Solutio. Vade ad rub. virtutis. Ignis quomodo eſt inſtrumentum oculorum & viſus? Solutio. Ignis eſt inſtrumentum oculorum per elementationem, & ipſi viſui per lucem. Vegetatiua quomodo eſt inſtrumentum oculorum & viſus? Solutio. Vegetatiua eſt inſtrumentum oculorum per vegetare, & viſus per ſpecificare ſpecies, quæ ad viſum pertinent, ſicut in nutriendo ſpecificat ſanguinem venis, & medullam oſſibus. Senſitiua quomodo eſt inſtrumentum oculorum & viſus? Solutio. Senſitiua eſt ita inſtrumentũ oculorũ in ſenſando, ſicut elementatiua in elementando, & vegetatiua in vegetãdo. Et ita eſt inſtrumentum viſus per ſentire, ſicut ignis per illuminare, & & vegetatiua per digerere. Videre quomodo eſt inſtrumentum viſus? Solutio. Videre eſt actus potentiæ actiuæ, quæ in illo ſimilitudinem accipit potentiæ paſſiuæ. Quare in oculis ſunt plures tunicæ? Solutio. Multiplicatio ſpeciei fit in dando ſimilitudinem vnius potentiæ alij, & ideo cẽtrum oculorum ſolem ſignificat, qui ſuam dat ſimilitudinem Veneri, & tunicæ alios planetas ſignificant & ſphæras, qui accipiunt ſimilitudines. Homines quare habent placitum in vidẽdo pulchras figuras, & diſplicentiam in videndo turpes figuras? Solutio. Oculi & voluntas in pulchritudine concordantiam habent & in turpitudine contrarietatem. Quomodo voluntas non vult, quod oculi turpia videãt. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum, quod voluntas naturaliter eſt pulchra. Quare oculi magis ſunt de colore aquæ & terræ, quam ignis & aëris? Solutio. In viſu ita ſunt color aquæ & color terræ inſtrumenta coloris ignis & aëris: ſicut motus martelli eſt inſtrumẽtũ motus claui in agere, ſiue operati ſuo.

De Quæſtionibus florum arboris imaginalis.

Flores arboris imaginalis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Imaginari quomodo eſt inſtrumentum elementandi? Solutio. Cum imaginati delectationem comedendi & bibendi, imaginatio ſenſitiuam mouet ad ſentiendum appetitum comedendi & bibendi, & ſenſitiua vegetatiuam mouet ad vegetandum, & vegetatiua elementatiuã ad elementandum. Et vade ad rub. virtutis. Imaginatiua quomodo eſt inſtrumentum imaginari? Solutio. Imaginatiua multiplicat ſimilitudines plurium rerum, & cum omnibus imaginatur ſimilitudines imaginati deſiderati, vt ſentiatur aut intelligatur. Cum imaginatiua caſtrum aut aliud obiectum imaginatur, quomodo imaginari eſt inſtrumentũ? Solutio. Motus manus inſtrumentum eſt motus martelli, qui ſiquidem motus manus

manus eſt inſtrumentum appetitus volūtatis, quæ manum mouet, vt martellus clauum moueat. Dixit Monachus Raymundo, quod adhuc ſolutionem iſtius quæſtionis non intelligebat. Raymundus reſpondit Monacho, quod imaginaretur, & conſideraret motum, quem habent voluntas, imaginatio, manus, & martellus ad clauum, quem quidem motum imaginatio aggregat ex pluribus ſimilitudinibus, quæ ſunt plures tunicæ, de quibus ſuum induit imaginatū. Et vade ad rub. virtutis. Veſtigiū pedis quomodo eſt inſtrumentum ad imaginandum pedem ? Solutio. Quilibet effectus ſuam cauſam ſignificat cum ſimilitudine. Quare veſtigium pedis non eſt inſtrumentum ad imaginandum colorem pedis ? Solutio. Imaginatio accipiendo veſtigium pedis, non multiplicat ſimilitudinem coloris in cauſa, ſed tantummodo in effectu, & hoc eſt, quia oculi non accipiunt per veſtigiū qualem pedem in numero. Imaginatio quomodo multiplicat imaginari ex pluribus ſpeciebus? Solut. Vade ad rub. virtutis. Ex imaginari quomodo ſequitur imaginatum ? Solu. Sicut ex vegetare ſequitur vegetatum, & imaginatio accipit illam ſimilitudinem antecedentis & cōſequentis, ita ſequitur ex imaginari imaginatum. Imaginari eſt morale inſtrumētum, aut naturale? Solutio. Imaginari eſt inſtrumentum naturale intra imaginationē, & morale extra. Imaginatio incipit ante imaginari ſuum in ſua natura, aut in ſuis moralitatibus ? Solutio. Agens naturale ante incipit in partibus propinquis, quam in partibus remotis ſecundum appetitum, ſed ante incipit in partibus remotis ſecundum neceſſitatem.

De Quæſtionibus florum arboris humanalis.

FLores hominis qui ſunt ? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Quomodo in homine elementare eſt flos, & idem eſt de vegetare, ſentire, & imaginari ? Solutio Homo eſt elementatiuus inquantum alium hominem generat, quando ex elementato producit elementatum, & ideo flos ſuus eſt elementare, quod eſt inſtrumentum illius productionis, quæ eſt de ſuomet inſtrumento : homo eſt vegetatiuus, inquantum Pater dat Filio potentiam vegetatiuam per generare & vegetare, & eſt ſenſitiua inquantum ſuo Filio dat potentiam ſenſitiuam, & idem de imaginatiua : ſunt etiam per alium modum flores in homine, ſicut Martinus qui eſt elementatiuus, vegetatiuus, & ſenſitiuus, inquantum cibum tranſmutat in ſpeciem ſuam, & eſt imaginatiuus, inquantum vtitur imaginari. Anima Martini quomodo facit ſuum corpus elementare, vegetare, & ſentire ? Solutio. Naturales partes quæ ſunt in Martino ex parte elementatiuæ, ſunt intentione, quod ex ipſis ſit homo, & idem de vegetatiua, ſenſitiua, & imaginatiua : ſunt ergo per ſeipſas diſpoſitæ, quod ſint partes hominis, & anima rationalis ipſas applicat, & ponit in actu illis partibus cum ſuis partibus formalibus participantibus diſpoſitis, quod ſint partes hominis, & ex mixtione ambarum diſpoſitionum, vna exiſtēte actiua, & alia paſſiua, reſultat homo, qui vtitur partibus ſuis, & vtitur qualibet parte ſecundum ſuam naturam. In homine eſt calor, & per conſequens calefacere, illud calefacere eſt inſtrumentum, ignis aut animæ, aut hominis ? Solutio. In ſcri-

ptura voluntas mouet manum,& manus pennam, & homo voluntatem mouet atque manum & pennam. Homo homificat ſeipſum? Solutio. Filius non poteſt homificare ſeipſum, ita quod ſe hominem faciat, quod ſi ſe hominem faceret, eſſet Pater ſuiipſius, veruntamen habet in ſeipſo homificare, ſicut in ſe habet videre vtendo partibus ſuis ſecundum quod inſtrumenta ſunt ad vſum hominis. Homo quomodo habet rationare? Solutio. Homo habet rationare vtendo partibus animæ rationalis ſecundum earum officium, ſicut habet ſentire vtendo partibus ſenſus ſecundum eorum officium. Homo quomodo habet meritum morale? Solutio. Homo habet meritum morale virtuoſum vtendo ſuis partibus ſecundum earum officium, & vitioſum, cum vtitur partibus ſuis contra earum officium. Et vade ad arborē moralem. Homo quomodo viuit? Solutio. Lumen de oleo in lampade viuit. Homo quomodo moritur? Solutio. Deficit oleum, & moritur in lampade lumen. Homo quare eſt? Solutio. Homo eſt duobus modis, primus eſt formalis & naturalis, inquantum eſt de anima & corpore, ſecundus eſt finalis & moralis, videlicet Deum amare & cognoſcere, recolere, laudare, & ei ſeruire, & ideo morales virtutes ſunt viæ finis & operationis, per quas deuenitur ad beatitudinem.

De Quæſtionibus florum arboris moralis virtuoſæ.

FLores virtutum qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare merita ſunt flores virtutum? Solutio. Retributio eſt conſtantia meriti, ſicut pomum quod eſt conſtantia floris pomerij. Meritum de quo eſt? Solutio. Meritum eſt ex rebus debitis ſecundum finem propter quem ſunt, & etiam cum homo vti non vult contra illum finem. Meritum quare eſt? Solutio. Meritum conſiſtit duobus modis, primo eſt, quia homo vtitur naturis partium, de quibus eſt, & non contra earum naturam, ſecundo eſt, vt Deus occaſionem habeat dandi gloriam hominibus virtuoſis.

De Quæſtionibus florum iuſtitiæ.

FLos iuſtitiæ quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iudicare de quo viuit? Solutio. Ita viuit iudicare de bono intelligere & amare, ſicut videre viuit de colore, & calefacere de calore, & homo per comedere. Iudicare quare eſt? Solutio. Iudicare eſt, vt ſit pax inter Deum & hominem, & inter hominem & hominem, & vt Deus occaſionem habeat indulgendi. Quomodo viuit iudicare de bono intelligere & amare? Solutio. In virtute quidam habitus viuunt ex aliis, & per alios, cum aliis, & in aliis, & ille viuit ex omnibus in illo tempore, quo ſuo vtitur officio.

De Quæſtionibus florum prudentiæ.

FLos prudentiæ quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sapientia quomodo eſt virtus moralis. Solutio. Eſt virtus moralis in homine amante fines rerum, vt ipſis vti poſſit. Habere cognitionem de Deo, de ſua Trinitate, incarnatione, & de eius operibus, illa cognitio poterit eſſe vitium? Solutio. In cognoſcendo Deum & eius operationes homo vitioſus eſſe non poteſt, dum tamen Deum plus diligat & eius operationes, quam aliquid

quid aliud Sapientia de quo viuit Solutio? Sapientia ita viuit ex ſuppoſitione, ſicut planta viuit de aqua quæ ipſam rigat, etiam ex frequentatione ſtudij & ex rationibus oſtenſiuis.

De Quæſtionibus florum fortitudinis.

Flos fortitudinis quis eſt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Flos fortitudinis quomodo eſt? Solutio. Sicut eſt in ſcriptura, quod voluntas mouet manum, & manus pennam, & penna litteras ad illas figuras exteriores, quæ interius imaginatæ & conceptæ ſunt, ita eſt meritum fortitudinis in fortificando conſuetudines bonas intra conceptas in habitibus virtutum. Meritum fortitudinis quam vtilitatem infert? Solutio. Fortitudo victoriam infert & famam & pacem, & in alia vita confirmationem æternæ requieſ. Fortitudo poteſt deuinci? Solutio. Nihil fortitudinem deuincit niſi homo, cuius eſt pars, qui ipſam vincit, inquantum non vult ipſa vti.

De Quæſtionibus florum temperantiæ.

Flos temperantiæ quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Temperantia quare habet meritum? Solutio. Sicut homo culpam habet in occidendo hominem, habet meritum homo virtuoſus in ſuſtentando hominem. Temperantia quare plus attributa eſt ipſi comedere quam alij flori? Solutio. Sicut quodlibet elementatum habet magis proprium ſubiectum in viendo plus ſua qualitate in vno ſubiecto quam in alio, ita quilibet habitus virtuoſus magis habet proprium ſubiectum, inquantum plus vtitur ſua qualitate in illo quam in alio. Temperare quomodo poteſt homo intelligere & imaginari in comedere, loqui, expendere, & ſic de aliis floribus, cum ita ſit, quod videri non poteſt neque tangi? Solutio. Cum paſſionibus infirmis cognitio habetur de formis ſanis.

De Quæſtionibus florum fidei.

Flos fidei quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fides quomodo durat? Solutio ibidem. Quis eſt nobilior flos, credere vel intelligere? Solutio. In intelligere quod veritatem de Deo intelligit maior eſt magnitudo bonitatis quam in credere quod veritatem de Deo credit, in quo credere eſt maior magnitudo bonitatis quam in intelligere quod intelligit, quod bos & aſinus nō ſunt de vna ſpecie. Meritum quod homo habet per fidem eſt ita magnū, ſicut meritum quod homo habet per intelligere? Solutio. Nemo infirmus tantum ſeruitium facere poteſt ſicut homo ſanus.

De Quæſtionibus florum ſpei.

Flos ſpei quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sperare quomodo eſt inter iudicare & remittere? Solutio. Quilibet homo habet meritum, qui ſuum peccatum cum contritione cognoſcit & qui placitum habet, quod de ſeipſo iudicium fiat, de quo placito miſericordiam aſſequitur. Cum ſperare quæ virtus maiorem habet concordantiam? Solutio. Iuſtitia & charitas affuerunt iudicare & remittere de neceſſitate per ſperare. Cum homo moritur, quo vadit ſua ſpes? Solutio. Secundaria inſtrumenta pro

ta propter hoc prius morte annihilantur, quia in alia vita non ſunt neceſſaria.

De Quæſtionibus florum charitatis.

FLos charitatis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Tunicæ amandi quæ ſunt? Solutio ibidem. Quare amare maius eſt per dare, quam per accipere? Solutio. Ignis eſt nobile & fortior per calefacere quam per deſiccare. Deamare vitium eſt ita nobilis, ſicut amare virtutem? Solutio. Nullum conſequens eſt ita nobile: ſicut ſuum antecedans.

De Quæſtionibus florum vitiorum.

FLores vitiorum qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Peccare de quo eſt? Solutio. Peccare eſt ex deuiatione principij & medij à fine propter quem ſunt. Culpa vbi incepit? Solu. Culpa incepit in ocioſitate rationũ cõtra diligentiá virtutis Conſequẽtia culpę quę eſt: Solu. Cõſequẽtia culpæ eſt ita pœna: ſicut cõſequẽtia virtutis moralis eſt gloria. Elementare, vegetare, ſentire, & imaginari quomodo induta ſunt culpa? Solutio. In priuatione finis eſt perditio inſtrumentorum. Recolere quomodo eſt peccare? Solutio. Recolere Deum, & non amare ipſum propter bonitatem ſuam eſt peccare. Intelligere quomodo eſt peccare? Solutio. Intelligere peccatum, & non deamare ipſum, eſt peccare, & ideo nullus debet peccatũ quod fecit, dicere in ridendo, ſed cum contritione & dolore. Amare quomodo eſt peccare? Solutio. Amare eſt peccare, cum eſt actus voluntatis ſine charitate. Timor quomodo eſt peccare? Solutio. Timor eſt peccare, cum nõ eſt conſequẽtia ipſius amare charitate induti. Conſcientia quomodo eſt peccare? Solutio. Conſcientia eſt peccare ſine contritionare.

De Quæſtionibus florum arboris Imperialis.

FLores Principis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iudicare & iniuriari in quo plus eſſe poſſunt? Solutio ibidem. Honorare aut inhonorare in quo plus altius aſcendere poſſunt? Solutio ibidem. Gloriari & tormentare in quo maiora eſſe poſſunt? Solutio ibidem. Laudare & maledicere de quibus melius narrari poteſt? Solutio ibidem. Verum dicere & mentiri in quo citius inueniri poſſunt? Solutio ibidem. Aufetre & donare in quo ſępius vadunt ſtare? Solutio ibidem. Superbire & humiliari in quo plus diſtare poſſunt? Solutio ibidem. Exemplum bonum & malum quis magis dare poteſt? Solutio ibidem. Amare & deamare in quo plus aſcendere poſſunt? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus florum arboris Apoſtolicalis.

FLores arboris apoſtolicalis qui ſũt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quid eſt articulus? Solutio. Articulus eſt teſtimonium verorum per credulitatem, aut per intelligentiam. Qui ſunt altiores flores & pulchriores? Solutio. Vade ad rubri. virtutis. Eccleſia ſancta quare plorat? Solutio. Plorat ſancta Eccleſia, quia ſui flores per totum mundum non ſunt recoliti, cogniti, & amati.

De

De Quæſtionibus vtrum Deus ſit de arbore Apoſtolicali.

VTrum Deus ſit, vel non? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Si ſummum bonum non eſſet, eſſet ſummum malum? Solutio. Si ſummum malum eſt, impoſſibilile eſt ſummum bonum eſſe, & ſi ſummum bonum eſt, impoſſibile eſt ſummum maeſſe, & ſi ſummum bonum eſt & ſummum malum eſt, impoſſibile eſt ſummas contrarietates eſſe & non eſſe: quoniam ſubiecta infinitarum contrarietatum ſe ſuſtinere non poſſent. Et vade ad rubricam antedictam, in qua probatur Deum eſſe. Quare eſt neceſſarium Deum eſſe? Solutio. Si Deus non eſſet, impoſſibilitas maior eſſet quam poſſibilitas, & ſequeretur quod maior poteſtas concordantiam haberet cum non eſſe, & minor cum eſſe, & maior poteſtas quæ in priuatione exiſteret, eſſet cauſa maioris poſſibilitatis, & ſequeretur contradictio, inquantum eſſet & non eſſet, quæ contradictio eſt impoſſibilis, eſt ergo neceſſarium Deum eſſe. Et vade ad rubricam virtutis. Si Deus non eſſet, quid ſequeretur? Solutio. Si Deus non eſſet, intellectus humanus conſiderare poſſet maiorem nobilitatem in eſſe fantaſtico, quam in eſſe reali, & cum falſitate quam cum veritate, quod eſt impoſſibile, ſequeretur ergo: ſi Deus non eſſet, quod hoc quod eſt poſſibile, eſſet impoſſibile, & hoc quod eſt impoſſibile, eſſet poſſibile. Et vade ad rubricam virtutis. Deum non eſſe, quare eſt odibile? Solutio. Quia Deus eſt, ſuum eſſe eſt amabile, qui ſi non eſſet, ſuum eſſe eſſet odibile, & eius priuatio eſſet amabilis. Et vade ad rubricam virtutis. Quæ vtilitas ſequitur de eſſe Dei? Solutio. Si Deus non eſſet, nulla ſubſtantia quietem haberet in ſua exiſtentia, & eius quies foret in ſua agentia, ratione cuius nullam vtilitatem haberet, & omnes ſubſtantiæ fine priuarentur, de quo vacuæ forent. Et vade vt ſupra.

De Quæſtionibus vnitatis Dei florum arboris Apoſtolicalis.

EST vnus Deus, aut plures? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare oportet quod vnus Deus ſit, & non plures? Solutio ibidem. Si plures dij eſſent, quid ſequeretur? Solutio. Si eſſent plures dij, in nullo ipſorum eſſet poteſtas, ſapientia & voluntas vnum idem numero, quæ ſi non eſſent vnum idem numero, nullus eſſet dignus, quod eſſet Deus, cum ita ſit, quod Deum conſideramus eſſe ſummum eſſe. Quare non poteſt eſſe niſi vna ſumma bonitas? Solutio. Si eſſent plures ſummæ bonitates per eſſentiam diſtinctæ, eſſet eſſentia cuiuſlibet finita & non infinita, ſine qua infinitate non haberet dignitatem in ſummitate. Et vade ad rubricam virtutis. Si non eſt niſi vnus Deus, quid ſequitur? Solutio. In hoc quod vnus Deus eſt, ſequitur quod poteſt eſſe Deus: quoniam poteſt eſſe finis & perfectio ſuiipſius & alterius, videlicet ſui effectus. Et ſi eſſent plures dij, non poſſet eſſe Deus, cum ita ſit, quod conditiones Dei ſint, quod ſit perfectio & finis ſuiipſius & alterius, & ſic eſſet Deus & non eſſet, ſi eſſent plures dij. Quare non poſſunt eſſe plures dij? Solutio. Si eſſent plures dij, eſſent plures æternitates: quoniam quilibet foret ſuamet æternitas, & ſicut quilibet foret infinitus per durationem, infinitus eſſet per magnitudinem, & per ex-

tenſionem, quod eſt impoſſibile, propter quam impoſſibilitatem plures dij eſſe non poſſunt.

De Quæſtionibus pluralitatis arboris Apoſtolicalis.

VTrum in Deo ſit pluralitas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare in Deo eſt pluralitas? Solutio. Si in Deo non eſſet pluralitas, actus ſuarum rationum non eſſent æterni, nec infiniti. Et vade ad rubric. virtutis. Si in Deo pluralitas non eſſet, quid ſequeretur de ſuą vnitate? Solutio. Si in Deo pluralitas non eſſet, vnire non eſſet purus actus ſuæ vnitatis,& non eſſet ita magna per agere, ſicut per exiſtere. Et vade vt ſupra ad ſecundam rationem. Abſque pluralitate poteſt in Deo eſſe deitas? Solutio. Dicimus quod non ſine numero vnius & alterius, videlicet ſine numero deificantis & deificabilis, & quod vnus non ſit alius, quod ſi vnus eſſet alius, falſa eſſet iſta prædicatio in Deo vnum, duo, tria. Deus poſſet eſſe ſine pluralitate? Solutio. Si Deus poſſet eſſe ſine pluralitate, poſſet eſſe per exiſtentiam ſine agentia, aut per agentiam ſine exiſtentia,& ſic tantum poſſet eſſe per priuationem finis, ſicut per formam, aut per priuationem formæ, ſicut per exiſtentiam finis, quod eſt impoſſibile. Sine pluralitate Deus poſſet eſſe infinitus? Solutio. Duo conſiderare oportet in infinitate perfecta,vnum videlicet quod ſubſtantia ſit infinita, aliud quod eius operatio ſit infinita, quæ non poteſt eſſe infinita ſine pluralitate vnius & alterius.

De Quæſtionibus diuinarum proprietatum.

QVare oportet quod pluralitas Dei ſit de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, & non de aliis proprietatibus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Deus ſeipſum intelligit, & ideo eſt intelligens & intelligibilis, quare intelligens dicitur, & appellatur Pater,& intelligibilis Filius? Solutio. In ſapientia Dei eſt intelligens per ita magnam bonitatem quod bonitas ſuo intelligere eſt ratio infinita, eſt ergo ratio ad producendum infinitum bonum: oportet ergo quod intelligens qui habet reſpondere rationi infinitæ bonitatis, producat de ſeipſo, qui eſt infinitus bonus, aliam perſonam infinitam, & quia ipſam producere oportet de ſeipſo, oportet quod ſit Pater: quoniam omne ens quod producit aliud de ſeipſo,eſt Pater, & per conſequens intelligibilis productus eſt Filius;cum ita ſit, quod Pater & Filius ſe habeant relatiue. Et vade ad rubricam virtutis. Deus diligit ſeipſum, per quam naturam vel virtutē ſuum amare vocari debeat Spiritus ſanctus? Solutio. In Deo Pater diligit Filium, & Filius diligit Patrem, & inquantum Pater Filium generat, vna conſideratio eſt per generare, & inquantum Pater Filium diligit, & Filius Patrem diligit,eſt alia conſideratio per amare, quod eſt ex actione Patris,& ex actione Filij, & ex illis duabus actionibus oportet exire vnam paſſiuam ſpirationem, quæ ſit ita magna proprietas perſonalis, ſicut proprietas Patris & Filij, vt amare non ſit accidens, & quod ſit ſubſtantia, & quia ſpirare eſt de exire & ſanctitate puritatis & innocentiæ,quam habent Pater & Filius

ſius, qui ſe communicant in ita magna ſubſtantia per amare: ſicut eſt ſubſtantia, quæ eſt per generare, oportet quod tertia perſona vocetur Spiritus ſanctus. Et vade ad ſecundam rationem rubri. antedictæ. Poteſt eſſe maior relatio quam inter Patrem & Filium & Spiritum ſanctum? Solutio. In eſſentia & natura amoris non poſſunt eſſe magis propriæ proprietates vel magis eſſentiales quam amatiuitas, amabilitas & amare, eſt ergo amor maior per talem relationem quam per alias proprietates, quæ non ſint de eſſentia & natura amoris. Similimodo inter producentem & productibilem, qui ſit de eſſentia & natura producentis, non poteſt eſſe maior relatio in productione quam inter Patrem & Filium, nec concordantia amborum poteſt eſſe maior quam in amare. Poteſt eſſe maior concordantia quam Patris, & Filij, & Spiritus ſancti? Solutio. Nulla concordantia poteſt eſſe maior in bonitate quam inter bonificantem, bonificabilem & bonificare, nec in magnitudine quam inter magnificantem, magnificabilem & magnificare: nec in æternitate quam inter æternantem, æternabilem & æternare. Et ſi poſſet eſſe maior concordantia quam inter Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum in bonitate, & ſic de aliis, poſſet eſſe maior concordantia inter bonificantem, bonificabilem & bonificare, bonificabili non exiſtente de natura & eſſentia bonificantis, nec bonificare de eſſentia & natura amborum, quod eſt impoſſibile. Poteſt eſſe maior æqualitas quam Patris, & Filij, & Spiritus ſancti? Solutio. In eſſentia & natura poteſtatis non poteſt eſſe maior æqualitas quam inter poſſificantem, poſſificabilem & poſſificare. Et idem eſt de eſſentia principij in qua maior æqualitas eſſe non poteſt quam inter principiantem, principiabilem & principiare: quoniam, ſi poſſificans magis poſſet æqualificare ſibimet poſſificabile alterius eſſentiæ & naturæ quam ſuęmet, maiorem diſpoſitionem haberet agendi de ſua æqualitate in eſſentia & natura, quæ non eſſet de ſuo genere, quam illa quæ eſſet de ſuo genere, quod eſt impoſſibile. Et quia poſſificabile quod eſt de eſſentia poſſificantis eſt Filius, poſtquam de ipſo eſt productus, & poſſificans eſt Pater, per conſequens & poſſificare amborum Spiritus ſanctus. Oportet ergo eſſe maiorem æqualitatem quæ poteſt eſſe, Paternitatis, Filiationis & Spirationis.

De Quæſtionibus numeri ternarij Diuinalis.

QVare perſonæ diuinæ ſunt tres, & non plures, neque pauciores? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In bonitate quis eſt nobilior numerus qui eſſe poteſt, & ſic de magnitudine, æternitate, & aliis diuinis formis? Solutio ibidem. Quare in Deo non ſunt duo Patres, & duo Filij, & duo Spiritus ſancti, aut plures? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Concordantia in quo numero eſt nobilior, & maior? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Æqualitas in quo numero poteſt eſſe melior, maior, & magis potens? Solutio ibidem ad quartam rationem. Principium in quo numero eſt magis durabile, ſcibile, magis verum & magis amabile? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus creationis.

MVndus eſt æternus, aut eſt creatus de nouo? Solutio. Vade ad rubricam antedictam Poſſet Deus mundum creare æternum? Solutio. Impoſſibile eſt, quod poteſtas Dei plus poſſit de æternitate, quam de bonitate, magnitudine, ſapientia, voluntate, veritate, gloria, & virtute, quoniam ſi plus poſſet per æternitatem quam per alias formas, maiorem conuenientiam haberet cum æternitate, quam cum aliis formis, & foret in Deo maior & minor conuenientiam, quod eſt impoſſibile: ergo poteſtas Dei producere non poteſt nec creare mundum in infinitate bonitatis, magnitudinis, poteſtatis, ſapientiæ, & ſic de aliis formis, quoniam mundus illam infinitatem recipere non poſſet, ſed poteſtas illam dare poſſet, ſi ſubiectum eſſet diſpoſitũ ad recipiendum: quare ſicut poteſtas mũdum infinire non poteſt per bonitatem, magnitudinem, & ſic de aliis dignitatibus, ſic ipſum infinire non poteſt per æternitatem. Et vade ad rubricam virtutis. Si mundus eſſet æternus, quid ſequeretur? Solutio? Si mũdus eſſet æternus, & nõ de nouo creatus ſua æternitas foret finis & complementum omnium partium mundi, & æternitas Dei non, cum ita ſit, quod infinitum neceſſitatem non habet de alio infinito, & ſic ſequeretur quod Deus non eſſet finis & complementũ mundi, & quod mundus in ſeipſo ſuũ finem haberet, quod eſt impoſſibile & contra nobilitatem Dei. Etiam aliud inconueniens ſequeretur, quod inuenies in ſecunda ratione rubricæ antedictæ. Si mundus eſſet æternus, eſſet melior, quã ſi ſit nouus? Solutio. Vade ad rub. virtutis ad tertiam rationem. Quæ derogatio eſſet Deo, ſi mundus eſſet æternus? Solutio ibidem ad quartam rationem. Si mundus ſit creatus, de quo eſt principiatus? Solutio. Sapientia Dei quæ eſt infinita, & quæ conprehendit tam futura, quam præſentia & præterita, mundum intellexit antequam fuit, & voluntas Dei voluit, quod mundus eſſet principiatus & productus, ſecundum quod per ſapientiam fuit intellectus, & poteſtas Dei poſſificauit & compleuit; & in actu poſuit hoc, quod voluit voluntas, & ita fuit mundus creatus per huuc modum, & non fuit creatus de aliquo, & quia non fuit, eſt dictum, quod creatus eſt de nihilo.

De Quæſtionibus recreationis.

Et primò quod primus homo peccauit.

PEccatum incepit primo in primo homine: Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In quo cognoſcitur quod peccatum incepit in primis parentibus? Solutio. Generaliter homines inclinationem habent ad malum, antequã ad bonum, & hæc generalitas non poterat principiari in principiis conſequentibus, & non generalibus, quod ſi fuiſſet, generalis nõ fuiſſet, & quia eſt generalis, eſt principiata in antecedentibus, quæ ſunt primi & parẽtes generales. Et vade ad rub. virtutis ad ſecundam rationem. Si peccatum nõ fuiſſet principiatum in primis parentibus, qualia inconuenientia ſequerentur? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Contrarietas quæ eſt per peccatum contra concordantiam quæ eſt per virtutem, quomodo ſcitur quod eſt principiata in primis parentibus? Solu-

tio ibidem ad quartam rationem. Quis peccauit ante, aut Adam, aut Eua? Solutio. Secundum curſum naturalem homo eſt generalius principium, quam fœmina, & quia humana ſpecies quæ eſt generalis, eſt infirma per peccatum, oportet quod ſit magis infirma per magis generale peccatum, quam per minus generale.

De Quæſtionibus quod peccatum Adæ ſit generale ſenſualiter.

EST peccatum originale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. *Si* peccatum originale non fuiſſet quid ſequeretur? Solutio ibidem ad ſecundam rationem.. Generalitas peccati potuit principiari in hominibus conſequentibus? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Poſſet eſſe mors generalis, ſine peccato? Solutio ibidem ad quartam rationem. Quare eſt originale peccatum, cum ita ſit, quod in generalitate magis ſit de malò, quam in ſpecialitate? Solutio. Vnum malum eſt per aliud, malo in ſuis conditionibus remanente. Et vade ad rub. virtutis ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod peccatum originale ſit in anima.

PEccatum originale eſt ſpirituale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum anima Saraceni non ſit de anima Adæ, quare eſt in peccato originali? *S*olutio ibidem ad ſecundam rationem. *S*i peccatum generale non eſſet ſpiritualiter quod inconueniens ſequeretur? *S*olutio ibidem ad tertiam rationem. Quare eſt peccatum originale ſpiritualiter? Solutio ibidem ad quartam rationem. Saracenus qui credit eſſe in ſtatu ſaluationis, qui peccarum originale ignorat, & non eſt in actuali peccato, cum moritur; quare damnatur? Solutio. Cauſa non remota remanet effectus, & nō remota generalitate remanet ſpecialitas: eſt ergo damnatus propter originale peccatum.

De Quæſtionibus recreationis.

EST mundus recreatus? Solutio. Nos intendimus probare incarnationem & mortem Ieſu Chriſti, & ex probatione iſtorum duorum articulorum ſequitur quod mundus ſit recreatus, Deo exiſtente incarnato & mortuo, inquantum homo, vt mundus ſit recreatus. Suppoſito quod Deus ſit incarnatus & mortuus, quare ſequitur quòd mundus ſit recreatus? Solutio. Pro peccato requiritur ſatisfactio, & per peccatum primi hominis fuit mūdus à fine deuiatus ad quem extitit creatus, & moriente magis generali homine in magnitudine bonitatis, ſanctitatis & virtutis, ad quem muncreatus fuit, qui eſt Ieſus Chriſtus, ſatisfecit ſua mors, & mundum ad finem reſtaurauit, ad quem creatus extitit: & ſi ſua mors non ſuffeciſſet pro ſatisfactione generalis peccati, eſſet defectiuus in magnitudine bonitatis, & Adam eſſet maior in productione mali, quam Ieſus Chriſtus in reparatione boni, quod eſt impoſſibile, cum ita ſit, quod Ieſus Chriſtus ſit Deus & homo. Ieſus Chriſtus inquantum Deus nō fuit mortuus, ergo Deus per mortē non recreauit mundum, & ideo quæro, vtrum humanitas Chriſti ſufficit ad recreandum mundum? *S*olutio. Intantum eſt Deus perfectus in magnitudine bonitatis & aliarum ſuarum dignitatum quod in hoc quod ipſe eſt homo, ille homo ſufficit reparationi mundi per ſuam mortem, licet deitas

deitas non fuiſſet mortua: ſicut corpus Martini, quod ſufficit ratiōne nobilitatis animæ, cum qua eſt coniunctum, quod ſit melius in magnitudine bonitatis, quam corpus Leonis vel Solis: & ſic de omnibus aliis corporibus quæ non ſunt de humana ſpecie. Corpus Chriſti fuit particulare, fuit ergo ſua mors particularis, mors ergo particularis quomodo reparare potuit mortem vniuerſalem? Solutio. Talis poteſt eſſe particularis in magnitudine bonitatis, quod plus poteſt quam omnes particulares ſub vniuerſali exiſtentes ſecundū quod dictum eſt: ſicut corpus Martini, quod ratione nobilitatis animæ rationalis valet pluſquam omnia corpora irrationabilia omnium planetarum & firmamenti. Si non eſſet recreatio quod inconueniens ſequeretur? Solutio. Si non eſſet recreatio, plura inconuenientia ſequerentur, videlicet quod Deus rationem non haberet ſaluandi homines in peccato originali exiſtentes, nec Ieſus Chriſtus haberet rationem moriendi, ſi recreatio non eſſet, & non haberet motum honorandi diuinam naturam, & Deus dimitteret mundum deuiatum à fine, propter quem creatus eſt, & plura alia inconuenientia ſequerentur.

De Quæſtionibus quod Ieſus reſuſcitabit homines in iudicio.

VTrum homines reſuſcitabuntur? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si non eſſet reſurrectio quod inconueniens ſequeretur? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Quare oportet quod ſit reſurrectio? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Si non eſſet reſurrectio poſſet iuſtitia Dei vti homine? Solutio. Impoſſibile eſt vti homine in ſubiecto quod non eſt in ſpecie hominis. Abſque reſurrectione poſſent omnes partes naturales corporum quæ ſunt partes mūdi, attingere eorum finem? Solutio ibidem ad quintam rationem. Corpus Martini mortui & in terra putrefacti, aut comeſti per lupos, quomodo poterit reſuſcitari in illo numero, in quo erat, cum moriebatur? Solutio. Subſtantia in qua poteſtas, ſapientia, veritas, virtus & voluntas ſunt in vno eodem numero infinito, & æterno, non eſt impoſſibile aliquod opus virtuoſum: quoniam ſapientia illud ſcire poteſt, & voluntas illud amare, & poteſtas poteſt poſſiticare, & in verum ponere, illud quod ſcit ſapientia, & quod voluntas diligit.

De Quæſtionibus quod anima rationalis ſit immortalis.

ANima rationalis eſt immortalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Anima quomodo poteſt eſſe immortalis? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Quare anima eſt immortalis? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Si anima moreretur quod inconueniens ſequeretur? Solutio. Si anima moreretur, ſuæ partes ſubiectum non haberent in quo forent ſuſtentatæ cum ſint ſpirituales & omnes annihilarentur, & ſi rediret, foret iterum creata, & ſine ſatisfactione culpæ, quare moriebatur in naturali virtute poſita contra iuſtitiam Dei. Et vade ad rub. virtutis, ad quartam rationem. Raymunde, quomodo ſcis tu, quod anima ſit immortalis? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Deus dabit gloriam ſanctis in gloria.

POſt diem iudicij ſancti erunt glorificati? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si non eſſet Paradiſus & gloria quod inconueniens ſequeretur? Solutio ibidem ad ſecundam rationē. Quare oportet eſſe gloriam? Solutio. ibidem ad tertiam rationem. Cum quo Deus corpora ſanctorum glorificat, cum ita ſit, quod ipſe ſit inſenſibili? Solutio ibidem ad quartam rationem. Cum quo Deus dat gloriam animabus ſanctorum? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus quod Ieſus ſit conceptus, & quod Deus fuit incarnatus.

VTrum Deus ſit incarnatus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si Deus incarnatus non eſſet quæ inconuenientia ſequerentur? Solutio. Si Deus incarnatus non eſſet, omni tempore ſuæ rationes deſiderarent quietem habere in creatnris, & nunquam ipſam attingerent. Et vade ad ſecundam rationem rubricæ antedictæ. Quare Deus eſt incarnatus? Solutio. Deus eſt incarnatus vt maiorem concordantiam quæ poſſit eſſe inter cauſam & ſuum effectum producere poſſit. Et vade ad rubr. virtutis ad tertiam rationem. Si Deus, non fuiſſet incarnatus, ſua natura poſſet eſſe finis & complemētum naturæ creatæ? Solutio ibidē ad quartam rationem. Si Deus incarnatus non eſſet, ſuæ rationes poſſent eſſe finis & complementum rationibus creatis? Solutio ibidē ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus fuit conceptus per Spiritum ſanctum.

IEſus Chriſtus fuit conceptus per Spiritum ſanctum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ieſus Chriſtus poſſet eſſe conceptus per hominem & per fœminam? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Si Ieſus Chriſtus per hominem & fœminam conceptus fuiſſet, quod inconueniens ſequeretur? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Ieſus Chriſtus quomodo poteſt eſſe homo ſine carnali copula hominis & mulieris? Solutio. Omne illud poteſt diuina bonitas, ꝙ per ipſā bonificari poteſt. Et vade ad rubric. virtutis ad quartam rationem. Quare oportet quod Ieſus Chriſtus ſit Filius fœminæ & non hominis? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus ſit incarnatus.

IEſus Chriſtus eſt incarnatus, aut eſt incarnandus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si Ieſus Chriſtus ſit incarnādus, quod inconueniens ſequeretur? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Quomodo ſcitur quod Ieſus Chriſtus ſit iam incarnatus? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Quare Ieſus Chriſtus eſt incarnatus, & non incarnandus? Solutio ibidem ad quartam rationē. Quare Ieſus Chriſtus non fuit incarnatus in principio mundi? Solutio. In maiori ordine & medio qui poſſit eſſe inter Deum & creaturā oportuit quod fuiſſet incarnatio Filij Dei. Et vade ad rub. virtutis ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus fuit natus.

IEſus Chriſtus fuit natus? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Cum Filius Dei ſit æternus, quomodo potuit naſci de fœmina? Et cum ſit infinitus in magnitudine, quomodo potuit naſci per illum locum ita modicum, vbi alij homines naſcuntur? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Quomodo potuit Ieſus Chriſtus naſci de Domina noſtra Virgine, ipſa Virgine remanente? Solutio, Omne illud quod poteſt ſcire diuina ſapientia, & quod poteſt velle diuina voluntas, poteſt perficere diuina poteſtas. Et vade ad rubr. virtutis ad tertiam rationem. Quare Ieſus Chriſtus ex fœmina virgine naſcebatur? Solutio ibidem ad quartam rationem. Inter virginitatem Ieſu Chriſti & Dominæ noſtræ quomodo potuit eſſe maior concordantia? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus fuit mortuus.

VTrum Ieſus mortuus fuit? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Per mortem Ieſu Chriſti quomodo fuit recreatio? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Ex morte Ieſu Chriſti quæ vtilitas ſequitur? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Si Ieſus Chriſtus non fuiſſet mortuus, quod inconueniẽs ſequeretur? Solu. ibidẽ ad quartã rationẽ. Filius Dei qui eſt Ieſus Chriſtus, quomodo potuit mori, cum ipſe ſit æternus & immortalis? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus deſcendit ad inferos.

VTrum Ieſus Chriſtus deſcendit ad inferos? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare Ieſus Chriſtus deſcendit ad inferos? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Vtrum anima Ieſu Chriſti paſſionem habuit in inferno? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Anima Ieſu Chriſti deſcendit ad inferos vbi ſunt damnati? Solutio ibidem ad quartam rationem. Quæ vtilitas ſequebatur de anima Ieſu Chriſti, quæ deſcendit ad inferos? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus reſurrexit.

IEſus Chriſtus reſurrexit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ieſus Chriſtus cùm fuit mortuus fuit homo? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Ieſus Chriſtus quare reſurrexit? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Ex reſurrectione Ieſu Chriſti quæ vtilitas ſequebatur? Solutio ibidem ad quartam rationem. Quomodo ſcitur, quod Ieſus Chriſtus reſurrexit? Solutio ibidem ad quintam rationem.

De Quæſtionibus quod Ieſus Chriſtus ad cælos aſcenait.

IEſus Chriſtus aſcendit ad cœlos? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ieſus Chriſtus quare aſcendit ad cœlos? Solutio ibidem ad ſecundam rationem. Si Ieſus Chriſtus ad cœlos non aſcendiſſet, quid ſequeretur? Solutio ibidem ad tertiam rationem. Ieſus Chriſtus quomodo aſcendit ad

dit ad cœlos, cum ſuum corpus alas non habuit? Solutio. Omne illud quod vult voluntas corporis glorificati cum quo eſt coniuncta, poteſt diuina virtus perficere. Ieſus Chriſtus in quo cœlo aſcendit? Solutio. In nullo cœlo tantum eſt de gloria, ſicut in cœlo Empireo, nec alicui homini tantùm de gloria conuenit, ſicut Domino Ieſu Chriſto.

De Quæſtionibus quod Ieſus *Chriſtus ſit iudex in die iudicij.*

QVis erit Iudex in die iudicij? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Quare oportet eſſe iudiciũ generale? Solu. Omnis multiplicatio numeri principiati in tempore oportet habere finem, qui eſt finis mundi. Et vade ad rub. virtutis ad ſecundá rationem. Iudicium quomodo poteſt eſſe in maiori veritate? Solutio ibidem. Quando erit dies iudicij? Solutio. Dixit Raymũdus quod ipſe neſciebat quando erit dies Iudicij, niſi ſecundum ſimilitudinem, videlicet ſecundum altam nobilitatem incarnationis Filij Dei, cui conuenit proportio & æqualitas temporis principij mundi, medij & finis eſt ſignificatum, quod dies Iudicij ſit in numero annorum totidem ab incarnatione Chriſti, ſicut ab incarnatione vſque ad principium mundi. In quo loco erit dies Iudicij? Solutio. Nullus locus in terra eſt ita ſanctus, ſicut ciuitas Hieruſalem, quia Ieſus Chriſtus ibi fuit crucifixus & ſepultus & mundus recreatus.

De Quæſtionibus florum arboris cæleſtialis.

FLores arboris cæleſtialis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Flores ſubſtantiarum cæleſtium quomodo ſunt adinuicem mixti? Solutio ibidem. Motus qui ſunt hîc inferius, ſunt de eſſentia motuum ſuperiorum? Solutio. Secundum curſum naturalé omnes quantitates diſcretæ ſuſtentatæ in corpore ſunt de vna continua quãtitate generali. Quare pluit ſæpius in Martio, quam in Septembri? Solutio. In Martio incipit generatio, cui conuenit confuſio plurium partium contrariarum & concordantium, vt ſit ſpecificatio & indiuiduatio plurium ſpecierum. Quare fœniculus plus creſcit de die, quam de nocte? Solutio. Quia fœniculus eſt de complexione ignis maiorem recipit virtutem à Sole, quam à Luna. Quare melius eſt in Vere flebothomari & balneari, quam in alio tempore? Solutio. In nullo tempore fit tantum de mixtione partium veterum & nouarum, ſicut in Vere, ideo ille qui vineas ſcindit, portas aperit partibus nouis, vt generationem intrare poſſint. Quare olea non perdit in hyeme folia, ſicut ficulnea folia ſua perdit? Solutio. Quia Autumnus eſt de complexione terræ, habet aqua maiorem virtutem reſtrictionis in ſiccitate, quam ignis in humiditate aëris, & ignis maiorem haber virtutem in conſeruando per ſiccitatem folia, quam in humiditate aëris per calorem. Quare ex grano ſinapi exit maior arbor quam ex grano frumenti, quod eſt maius? Solutio. Granum ſinapis eſt de Sole, & granum frumenti eſt de Venere. Flos Lunæ quomodo eſt inter potentiam & obiectum? Solutio. Luna eſt planeta, qui dat influentias ſuperiores corporibus inferioribus. Quare aqua maris eſt ſalſa? Solutio. In nulla aqua influit Sol ita magnum motum caloris & ſiccitatis, ſicut in aqua maris.

De Quæſtionibus florum arboris Angelicalis.

QVi ſunt flores arboris angelicalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Seraphin attingit Deum naturaliter, aut ſupra naturam? Solutio ibidem. Seraphin intelligit Deum cum medio, aut ſine medio? Solutio ibidem. Amare de Seraphin quomodo æqualiter eſt indutum magnitudine & bonitate? Solutio. In poteſtate amare de Seraphin æqualiter ſe communicant bonitas, magnitudo & ſua voluntas. Intelligere & amare de Seraphin, quare ſunt æqualia in magnitudine bonitatis? Solutio. Bonitas & magnitudo Dei æqualiter intelligibiles & amabiles ſunt. Seraphin quare plus Deum diligit quam ſeipſum? Solutio. In cœlo Empireo maior amabilitas fortius mouet ad amandum maiorem amatiuitatem quam minorem. Seraphin poteſt ignorare? Solutio. Oculi qui ſunt de die aperti non videre non poſſunt, & Deo exiſtente exemplari Seraphin, non poteſt Seraphin ignorare. Seraphin poteſt plus Deum in vno tempore diligere quam in alio? Solutio. Voluntas de Seraphin ita plena eſt beatitudine, quod amare ſuum creſcere non poteſt, nec diminui. Deus diligit tantum vnum angelum ſicut alium? Solutio. Radius ſolis tantum communicabilis eſt ſecundum ſuam naturam paruis feneſtris cameræ, ſicut magnis, ſed de ipſo tantam claritatem accipere non poſſunt paruæ, ſicut magnæ. Intelligere angeli illuminat intelligere hominis. Solutio. Inter intelligere & amare eſt naturaliter concordantia, & angelus repræſentat Martino aliquod obiectum amabile, & ſi illud diligat Martinus, voluntas angeli & voluntas Martini concordantiam habent in illa amabilitate, ratione cuius angelus illuminat intellectiuitati Martini intelligibilitatem obiecti per vtrumque amati.

De Quæſtionibus florum arboris æuiternalis. Et primò de gloria.

FLores arboris æuiternalis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Gloria cæleſtis quomodo eſt bona? Solutio ibidem ad primum paragr. Bonitas Paradiſi quomodo eſt magna? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Bonitas Paradiſi cum quo durat? Solutio ibidem ad tertium paragr. Bonitas gloriæ quomodo eſſe poteſt? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Bonitas gloriæ quomodo eſt intellecta? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Bonitas gloriæ quomodo eſt amabilis? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Bonitas Paradiſi quomodo habet virtutem? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraphum. Bonitas gloriæ quomodo eſt in veritate? Solutio ibidem ad octauum par. Gloria Paradiſi de quo eſt? Solut. Gloria Paradiſi eſt de actibus diuinarũ rationũ angelicarum & humanarum, qui ſiquidem actus ſunt tria lumina gloriæ, quæ ſe miſcent in gloriari æuiternaliter ſi neceſſare. Et hoc paſſu cognoſcitur, quam magna eſt gloria Paradiſi.

De Quæſtionibus tormenti ipſius amare.

AMare dæmonis quomodo eſt malum? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Tormentum quod eſt per amare, quomodo eſt magnum? Solutio ibidem ad ſecundum paragr.

Tor

Tormentum quod eſt per amare, quomodo durat? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Tormentum quod eſt per amare, quomodo poteſt eſſe? Solutio ibidem ad quartum paragr. Magnitudo tormenti quod eſt per amare, quomodo eſt intellecta? Solutio ibidem ad quintum paragr. Amare dæmonis quomodo eſt malum & vitioſum? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Amare dæmonis, quomodo eſt falſum & tormentans? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Amare dæmonis eſt conſequens de deamare? Solutio. Sicut in bono Angelo deamare eſt conſequētia de amare, ita in malo Angelo & peruerſo amare eſt conſequētia de deamare. Cū dæmon ſit ſubſtantia ſpiritualis, quomodo poteſt pœnam attingere? Solutio. Omnes rationes naturales ſubſtantiæ dæmonis in ſua contraria ſubſtantiam peruertunt, quæ peruerſio eſt labor ſubſtantiæ. Pœna dæmonis quæ eſt valdè magna, poteſt creſcere aut minui? Solutio. Vt iuſtitia Dei habeat ſubiectum perfectum, in quo culpam punire poſſit, oportet quod tota natura ſubſtantiæ dæmonis & omnes ſuæ partes ſint plenæ pœna.

De Quæſtionibus florum arboris maternalis.

Flores arboris maternalis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Bonificare Dominę noſtrę quomodo eſt aſſituatum? Solutio ibidem. Amare Dominæ noſtræ quomodo eſt in ſummo? Solutio ibidem. Domina noſtra habet paſſionem inquantum odit illos qui dedecus filio ſuo faciūt? Solutio. Domina noſtra ita magnum placitum habet de iuſtitia Filij ſui, quod odiendo illos qui Filio ſuo dedecus faciunt, pœnam non ſentit. Domina noſtra poteſt amare peccatorem, qui ſit in peccato mortali? Solutio. Domina noſtra diligit in ſuo filio miſericordiam & pietatem, & ideo peccatores diligit, & eorum peccata odit. Domina noſtra diligit tantum iuſtitiam, ſicut pietatem? Solutio. Domina noſtra eſt ambabus formis plena. Domina noſtra poteſt mouere peccatorem, qui eſt in mortali peccato ad contritionem? Solutio. Sicut faber mouet cum martello clauum, mouet Domina noſtra cum poteſtate filij ſui peccatorem ad contritionem, ſi in ipſa habeat ſpem & deuotionem. Domina noſtra poteſt obliuiſci? Solutio. Si Domina noſtra poſſet obliuiſci, magnitudo in ſuo intelligere & amare non eſſet ſecundum modum durandi. Domina noſtra habet totum quod deſiderat? Solutio. Sicut per præſentiam ſolis eſt dies, ita Domina noſtra per præſentiam filij ſui habet totum quod deſiderat. Domina noſtra conſiderat pœnam damnatorum? Solutio. Domina noſtra cum placito in ſuo filio ſuas attingit operationes.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Bonitate.

Flores arboris Ieſu Chriſti quales ſunt? Solutio. Flores arboris Ieſu Chriſti ſunt actus diuinarum rationum, & humanarum Ieſu Chriſti. Et vade ad rubricam antedictam. Et per flores volumus probare incarnationem, miſcendo quoſdam actus cum aliis, & primo cum bonitate, & ad quæſtiones iſtorum florum trahimus de qualibet rub. duas quæſtiones. Sine incarnatione bonitas Dei eſſet ma-

gna ratio Deo, quod produceret ita magnam creaturam in bonitate. quod bonitas non poſſet eſſe maior ratio? Solutio. Vade ad rub. bonitatis & magnitudinis incarnationis. Quare Deus non aſſumpſit naturam plurium creaturarum? Solutio. Sicut in Deo bonitas poteſt eſſe maior ratio Deo, quod magnum bonum producat, Deo exiſtente vno, & non pluribus, ita eſt maior ratio Deo exiſtente incarnato, & vno homine, quam ſi eſſet incarnatus in pluribus creaturis. Bonitas Dei eſt ratio Deo, quod producat æternum bonum creatum? Solutio. Ita eſt æternitas ratio Deo, quod creaturam in æternitate producat, ſicut bonitas eſt ratio, quod creaturam producat in bonitate. Sed ſicut bonitas creata in infinitate produci non poteſt, ita duratio creaturæ produci non poteſt ſine tempore, & quia duratio creata poteſt produci in æternitate per incarnationem, exiſtente homine Deo æterno, requirit ſumma bonitas, quod homo ſit Deus & ſummum bonum. Quare ſumma bonitas & æternitas non ſunt rationes Deo, quod ſint plures creatæ bonitates æternæ? Solutio. Bonitas & æternitas maiorem concordantiam habere poſſunt in vno ſuppoſito creato, quam in pluribus, & hanc naturam habent ratione vnitatis diuinæ, cui melius proportionatum eſt vnum ſuppoſitum creatum in deitate per incarnationem vnitum, quam plura ſuppoſita. Poteſtas Dei quomodo poteſt vti maiori bono creato? Solutio. Nulla poteſtas plus poteſt de creatura in bonitate, quam poſſe deificare bonitatem creatam. Et vade ad rub. bonitatis poteſtatis. Quare poteſtas Dei incarnari non poteſt in leone, vel in grue? Solutio. Summa bonitas participare non poteſt in vnitate cum ſuppoſito, quod diſcretionem non habet. Quare ratione bonitatis & ſapientiæ diuinæ oportet eſſe incarnationem? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis ſapientiæ. Quare Deus non producit totum illud bonum, quod intelligit eſſe poſſibile? Solutio. Sapientia Dei non intelligit aliquod bonum eſſe productibile extra ordinem & diſpoſitionem productionis. Voluntas Dei poſſet abſque incarnatione tantum diligere bonum creatum, ſicut ſapientia ipſum intelligere poteſt? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis voluntatis. Quare diuina bonitas non eſt ratio voluntati diuinæ, quod diligat Deum eſſe angelicatum? Solutio. Si voluntas Dei diligeret ſub ratione bonitatis, quod Deus eſſet angelicatus & homificatus, non ſufficeret vnum ſuppoſitum creatum deificatum, quod eſſet ſummum bonum cuiuſlibet boni creati, & deficeret magnitudo bonitatis magnitudini amabilitatis. Bonitas diuina quomodo incarnationem cum virtute ſignificat? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis virtutis. In Ieſu Chriſto dum erat in hoc mundo, erat moralis virtus acquiſita? Solutio. Vitium eſſet ſummæ bonitati, ſi priuaret Ieſum Chriſtum bona moralitate Bonitas & veritas quomodo incarnationem ſignificant? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis veritatis. Poſtquam incarnatio eſt bona, quare ſumma bonitas ipſam non facit verificare in credulitate hominum, qui ipſam non credunt? Solutio. Diuina bonitas & veritas non cogunt libertatem & voluntatem hominum, vt iuſtitiæ Dei ſub ectum remaneat, in quo poſſit vti iudicare. Quare per bonitatem & per gloriam oportet eſſe incarnationem? Solutio. Vade ad rub. bonitatis gloriæ. Cum incarnatio ſit

bona & glorioſa, quare Ieſus habuit in cruce paſſionem ? Solutio. Illa ſolutio eſt in capitulo de recreatione. Inter bonitatē increatā, & creatā quomodo poteſt eſſe maior differentia ? Solutio. Vade, ad rubricam bonitatis differētiæ. Inter bonitatem diuinam & humanam Ieſu Chriſti, quomodo poteſt eſſe differentia, & quod vna ſit perſona Ieſu Chriſti de natura diuina & humana ? Solutio. Perſona Ieſu Chriſti vna eſt per incarnationem, & eſt ex pluribus naturis ratione diſtinctionis plurium rationum. Diuina bonitas & creata quomodo poſſunt eſſe in maiori concordantia ? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis concordantiæ. Quare bonitas diuina & bonitas creata cōcordātiā habēt per vnā incarnationē, & non per plures? Solut. Bonitas diuina eſt vna, idcirco ratione ſuæ vnitatis vna incarnatio requiritur, & non plures, vt ipſa ſit coniuncta cum vna bonitate creata. Per bonitatem & contrarietatem quomodo ſignificatur incarnatio ? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis contrarietatis. Diuina bonitas & bonitas creata quomodo poſſunt eſſe remota à contrarietate ? Solutio. Diuina bonitas & creata non poſſunt eſſe magis remotæ à contrarietate, ſicut in vnitate ſuppoſiti, quod in ſeipſo aliquod malum nō habet. Diuina bonitas quomodo eſt ratio Deo ad principiandum maius bonum creatum ? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis principij. Diuina bonitas quare non eſt ratio Deo, quod mundus ſit principiatus ad plures homines ? Solutio. Sicut diuina bonitas poteſt eſſe altius & nobilius principium per vnitatem, quam per plures bonitates, ita eſt nobilius principium in creando mundum principialiter ad vnum hominem, quam ad plures. Inter bonitatem increatam & creatam, quomodo poteſt eſſe nobilius mediū? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis medij. Per quod medium diuina bonitas acquirere poteſt bonitatem moralem & naturalem & cum illis participare ? Solutio ibidem. Diuina bonitas quomodo poteſt eſſe ratio ad producendum maiorem finem bonitatis creatæ? Solutio. Vade ad rubri. bonitatis finis. Finis bonitatis creatæ, quomodo poteſt eſſe remotior à priuatione finis ? Solutio ibidem. Diuina bonitas quomodo poteſt eſſe ratio ad producendum bonitatem creatam in maiori maioritate ? Solutio. Vade ad rubricā bonitatis maioritatis. Diuina bonitas poſſet eſſe ratio ad producendū bonitatem in maiori maioritate per plures incarnationes, quā per vnam ? Solutio. Nulla maior maioritas produci poteſt in æqualitate plurium bonitatum ſuſtentatarum in pluribus hominibus. Diuina bonitas quomodo eſt ratio Deo, quod maiorē æqualitatem rationum creatarū producat ? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis æqualitatis. Deus poſſet æquare duos homines in bonitate maiori ipſo exiſtente illis duobus hominibus per incarnationem ? Solutio. Quia vnitas bonitatis increatæ eſt in maioritate, non poſſet Deus æquare duas perſonas, nec plures per incarnationem in maiori bonitate. Per maiorē bonitatem quomodo ſignificatur incarnatio ? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis minoritatis. Diuina bonitas quomodo fortius elongare poteſt bonitatem creatam à maiori minoritate ? Solutio In maiori bonitate fortiùs elongari poteſt bonitas creata à maiori minoritate, quam in minori bonitate.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu *Chriſti.*

De Magnitudine.

Magnitudo & æternitas quomodo ſunt maiores rationes creaturæ? Solutio. In perſona quæ ſit de diuina & humana natura ſunt magnitudo & æternitas maiores rationes creaturæ. Et vade ad rubricam antedictam. Quomodo durare poteſt perſona diuina in vno ſtatu, quæ in vno tempore fuit homo, & in alio tempore non fuit homo? Solutio. Nulla mutatio poteſt eſſe in natura æterna & infinita. Per magnitudinem & poteſtatem quomodo probatur incarnatio? Solutio. Vade ad rubr. magnitudinis poteſtatis. Magnitudo & poteſtas quæ ſunt rationes Dei, quomodo requirunt actus æquales in creaturis? Solutio. Requirit poteſtas à magnitudine ita magnum actum, videlicet magnificare: ſicut ipſa poteſt poſſificare & illuminet actum, videlicet poſſificare requirit magnitudo à poteſtate ſecundum magnificare, & illas duas requiſitiones oportet eſſe in incarnatione ſuſtentatas. Sapientia & magnitudo Dei quomodo adinuicem requirunt actus ſuos? Solutio Vade ad rubricam magnitudinis ſapientiæ. Eſſet magnus actus ſapientiæ ſcire maius magnificare creaturæ in potentia, & minus quam illud in actu? Solutio. Nullum magnificare eſt adeo magnum in potentia, ſicut in actu ſecundum naturam magnitudinis. Cum diuina voluntas ſit libera & cauſa, & non cauſata, quid eſt ei cauſa, quod ipſa incarnationem diligat de neceſſitate? Solutio. Magnificabilitas & amabilitas ſe inuicem cauſant ad habendum actus æquales exiſtentibus ambabus rationibus eademmet natura. Et vade ad rubricam magnitudinis voluntatis. Abſque incarnatione poſſet diuina voluntas plus magnam creaturam diligere, quam magnitudo magnificare? Solutio. Si non eſſet incarnatio, diuina voluntas tantum creaturam diligere non poſſet, ſicut magnitudo ipſam magnificare poſſet. Si non eſſet incarnatio, magnitudo Dei eſſet vitioſa in creatura? Solutio. Illa cauſa quæ ſuo effectui non dat complementum ita magnum, ſicut effectus recipere poteſt, eſt vitioſa. Et vade ad rubricam magnitudinis virtutis. Incarnatio quomodo eſt cauſa magnæ virtuti? Solutio. Sicut homo maiorem habet virtutem in producendo hominem in ſua ſpecie, quam de pingendo hominem in pariete, ita Deus maiorem habet virtutem in producendo creaturam in ſua natura diuina, quam in natura creaturæ. Quomodo poteſt Deus producere maiorem veritatem creaturæ? Solutio. Vade ad rubricam magnitudinis veritatis. Cum incarnatio ſit in ita magna magnitudine veritatis, quare eſt ita magna magnitudo falſitatis in mundo, qui principaliter creatus eſt, vt Deus ſit incarnatus? Solutio. Ieſus Chriſtus ſuum locum beato Petro dimiſit in Vicaria, de qua eſt magna veritas in intellectu plurium hominum, de qua magna veritate habent reddere magnam rationem, ſi ipſam teneant otioſam. Deus quomodo poteſt dare maiorem gloriam? Solutio. Vade ad rubricam magnitudinis gloriæ. Si non eſſet incarnatio, corpora ſanctorum quomodo haberent magnam gloriam? Solutio. Quia Saraceni incarnationem non credunt, qui in Paradiſo magnam gloriam per remunerationem

nem conſiderant, conſiderant in Paradiſo gloria comedendi, bibendi, induendi pulchtarum cametarum, & tactum carnalem pulchtarum fœminarum virginum. Quomodo eſt maior diffetentia inter Deum & creaturam? Solutio. Vade ad tubricam magnitudinis differentiæ. Quomodo melius ſignificatur magna diſtinctio diuinarum perſonarum, & vnitas naturæ? Solutio ibidem. Quomodo poteſt eſſe maior concordantia inter Deum & creaturam? Solutio. Vade ad rubricam magnitudinis concordantiæ. Magna concordantia diuinarum perſonarum cum quo melius ſignificatur? Solutio ibidem. Deus quomodo poteſt eſſe crearuta maius principium? Solutio. Vade ad rubticam magnitudinis ptincipij. Si Deus non eſſet incatnatus, magnitudo Dei eſſet ocioſa in non principiando magnam creatutam? Solutio. Illud agens ocioſum eſt in magnitudine, quod non eſt ita magnum principium, ſicut poteſt eſſe. Quod eſt maius medium, quod Deus creare poteſt? Solutio. Vade ad rubricam magnitudinis medij. Quare eſt incarnatio? Solutio ibidem. Quis eſt maior finis quem Deus dare poteſt crearuræ? Solutio. Vade ad rubticam magnirudinis finis. Si non eſſet incarnatio, eſſet aliqua creatura perfecta? Solutio. In ptiuarione magni finis non poreſt aliqua creatura eſſe perfecta. Deus quomodo poteſt creare magnitudinem in maiori maioritate? Solutio. Vade ad rubticam magnitudinis maioritatis. Abſque incarnatione poſſet Deus magnitudinem cteatam eleuare in maiori gradu creationis? Solutio. Supra incarnationem non poreſt eſſe altior gradus ctearionis. In cteatura quomodo poteſt Deus æquare bonitatem & magnitudinem in altiori gradu bonitatis? Solutio. Vade ad tub. magnitudinis æqualitatis. Abſque incarnatione actus diuinæ magnitudinis & ſapientiæ poſſent eſſe æquales in creatura? Solutio ibid. Magnitudo Dei quomodo creatutam remouit à minori paruirate, & & ipſam poſuit in maiori magnitudine? Solutio. Vade ad rubricam magnitudinis minoritatis. Si non eſſet incarnario, diuina magnitudo poſſet creare ſuam ſimilitudinem extra paruitatem? Solutio. Si non eſſet incarnatio, omnis creatura eſſet maior in paruitate, quam in magnitudine.

De Quæſtionibus florum arbóris Ieſu Chriſti.

De Æternitate.

VTrum abſque incarnatione poteſtas Dei tantum poſſet de creatura in dutare, ſicut per incatnationem? Solutio. Vade ad rubricam antedictã. Poteſtas Dei poſſet priuare incarnationem? Solutio. Ita oportet eſſe incatnationem per durificationem ſub ratione æternitatis, ſicut per poſſificationem ſub ratione æternæ poteſtaris. Deus poteſt contra actum æternitatis & ſapientiæ? Solutio. Vade ad rubri. æternitatis ſapientiæ. Diuina ſapientia quomodo ſcire poteſt maiorem actum æternitatis in creatura? Solutio. Maior actus, quam ſapientia ſcire poteſt de æternitate, in creatura eſt, quod ſciat vnam perſonam de æternitate & creatura. Æternitas & diuina voluntas quomodo ſunt cauſa ſapientiæ & actibus, quos habent in creatura? Solutio. Vade ad rub. æternitatis voluntatis. Eſt tantum neceſſarius actus ætetnitatis in creando, ſicut actus diuinæ voluntatis? Solutio.

Si

Si æternare non eſſet ita magnus actus in creando, ſicut actus diuinę voluntatis qui eſt amare, diuina æternitas eſſetocioſa in creatura ſua. Æternitas & diuina virtus quomodo ſunt cauſę incarnationis? Solutio. Vade ad rubricam æternitatis virtutis. Si incarnatio non eſſet æternitas, & virtus eſſent ocioſæ in creare? Solutio. Contra magnum actum virtutis eſſet æternitas vitioſa, ſi virtus eſſet ocioſa in creãdo creaturam per æternare. Æternitas & veritas quomodo habent in creatura maiorem actualitatem? Solutio. Vade ad rubricam æternitatis veritatis. Æternitas & veritas quomodo creaturam remouenr à maiori priuatione & falſitate? Solutio. Veritas creata cum æternitate & veritate increata coniuncta, remotior eſt à priuatione & falſitate, quam aliqua alia creata veritas. Æternitas quomodo poteſt eſſe cauſa maiori glorię creatæ? Solutio. Vade ad rubricam æternitatis gloriæ. Æternarę & gloriari quomodo coniunguntur in creare? Solutio. In deificando creaturam coniunguntur æternare & gloriari in creare. Æternitas quomodo habet maiorem actualitatem differentiæ creatæ? Solut. Vade ad rubri. æternitatis differentiæ. Æternarę & differentiare quomodo ſe remouent à maiori cõtrariari in creare? Solutio. Sine incarnatione æternare & differentiare, concordare non poſſunt ſũmæ in creare. Æternitas & concordantia cum quo poſſunt plus concordare in creare? Solutiō. Vade ad rubricam æternitatis concordantię. Creare quomodo poteſt eſſe de æternare & concordare? Solutio. In deificare, creare eſt de æternare & concordare. Aeterniras quomodo principiare poteſt creare in æternare? Solutio. Vade ad rubricã æternitatis principij. Aeternitas quomodo poteſt eſſe maior cauſa principio? Solutio. Per deificare creaturam poteſt eſſe æternitas maior cauſa creaturæ. Æternitas & creatura cum quo ſunt maiora media in creare? Solutio. Vade ad rubricam æternitatis medij. Amare & æternare quomodo melius ſe poſſunt coniungere in creare? Solutio. Maior coniunctio quæ poteſt eſſe de æternare & amare, in creare eſt per deificare & creare. Æterniras quomodo attingere poteſt maiorem finem per creare? Solutio. Vade ad rubricam æterniratis finis. Aeternitas & finis cum quo poſſũt melius cõcordare in creare? Solutio ibidem. Aeternitas quomodo fortius oſtendere poteſt ſimilitudinem ſuam in creare? Solutio. Vade ad rubricam æterniratis maioritatis. Aeternitas quomodo æternare poteſt maius creare, cum creare eſſe non poſſit ſine temporificare? Solutio. In deificare creaturam conſiſtit quæſtionis reſponſio. Aeternitas & diuina voluntas abſque incarnatione poſſent habere æqualitatem in creare? Solutio. Vade ad rubricam æternitatis æqualitatis. Aeternitas & diuina voluntas de quo poſſunt æquare, æternare, & amare in creare? Solutio. Per incarnare poſſunt omnes diuinæ rationes æquare eorum actus in creare. Aeternare quomodo fortius remouere poteſt creare de minoritate? Solut. Vade ad rubricam æternitatis minoritatis. Aeternitas cum quo melius remouere poteſt minoritatem à priuatione? Solutio. Cum incarnatione remota eſt creatura fortius à priuatione.

***

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Poteſtate.

QVomodo probatur incarnatio per poteſtatem & ſapientiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Sapientia Dei quæ ſcit, quod poteſtas poſſit de me facere Papam, ſequitur propter hoc, quod de me Papã faciet? Solutio. Sapientia Dei non conſiderat aliquam ideam ſuperfluam, vt in conſiderare ſuo non ſit vacuitas finis. Diuina poteſtas & diuina voluntas quomodo ſunt cauſæ incarnationis? Solutio. Vade ad rubricam voluntatis poteſtatis. Cum voluntas Dei poſſit velle plures incarnationes per plures homines, ſequitur propter hoc, quod ipſæ ſint, poſtquam voluntas ipſas amare poteſt? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Poteſtas Dei cum quo poteſt tantum vti virtute corporali, ſicut ſpirituali? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis virtutis. Si non eſſet incarnatio poteſtas Dei ocioſa eſſet & vitioſa? Solutio. Si non eſſet aliquis modus, ratione cuius diuina poteſtas ſe tantum communicare poſſet ſubſtãtiæ corporali, ſicut ſpirituali, ocioſa eſſet in illo modo. Poſſificare & verificare quomodo cauſant incarnationem? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis veritatis. Cum poteſtas Dei ſit infinita, quid ipſam compellit, quod ipſa ſe communicet per incarnationem? Solutio. Iudex eſt liber in ſuo iudicare, & quia veritas eſt ei ratio, quod verum iudicium faciat, Iudex ſe cogit cum ratione iuſtitiæ & veritatis ad dandum veram ſententiam contra falſitatem & iniuriam. Cum poteſtas Dei ſit per ſeipſam glorioſa, quæ gloria eſt ei incarnatio? Solutio. Omnis cauſa placitum habet in producendo ſuam ſimilitudinem, licet ſine illa productione ſit perfecta per ſeipſam. Et vade ad rubricam poteſtatis gloriæ. Gloria diuina quomodo compellit poteſtatem diuinam ad poſſificandum incarnationem? Solutio. Exiſtente poteſtate ratione ad poſſificandum, & gloria ad gloriandum, æqualiter in creare compellit Deus (vt ita loquar) ſeipſum cum ſuis rationibus ad ſe incarnandum, ſicut cum ſua miſericordia ſe cogit ad indulgendum. Poteſtas Dei quomodo plus vti poteſt differentia creata? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis differentiæ. Cum in ſumma Trinitate non ſit diſtinctio per eſſentiam, quomodo poteſt Filius eſſe incarnatus, & quod Pater & Spiritus ſanctus non ſint incarnati? Solutio. In quantum Filius diſtinctus eſt à Patre & Spiritu ſancto perſonaliter, poteſt eſſe incarnatus, licet Pater & Spiritus ſanctus non ſint incarnati. Sed inquantum omnes tres perſonæ ſunt vna eſſentia, vna natura, oportet quod Pater & Spiritus ſanctus ſint ita verè homo per incarnationem, ſicut Filius. Si incarnatio non eſſet, quid ſequeretur de diuina poteſtate & de ſua concordantia in creatura? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis concordantiæ. Cum poteſtas diuina tantum ſe extendere poteſt in incarnare per Patrem & Spiritum ſanctum, quare Pater & Spiritus ſanctus non fuerunt incarnati? Solutio. Ex parte creaturæ quæ eſt filia per creationem, fuit melius proportionatus & diſpoſitus Filius homo ad eſſendum deificatus per incarnationem Filij Dei, quam per perſonam, quæ non ſit Filius, cùm ita ſit, quod inter Filium & Filium maior ſit concordantia ſecundum ſpeciem, quam inter Filium & non Filium ſe-

cundum genus. Maior poſſibilitas & principiabilitas quomodo ſunt rationes maiori creabilitati? Solutio. Vade ad rub. poteſtatis principij. Incarnatio quomodo poteſt eſſe principium omni enti creato? Solutio. Inquantum Deus creationem conſiderabat, vt in natura cum omni ente creato participaret, eſt incarnatio finale & principale principium, & finis omnis creaturæ. Poſſificare quomodo poteſt eſſe maius medium inter poſſificatiuitatem increatam & poſſificabilitatem creatam? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis medij. Indulgere quomodo poteſt eſſe maius medium inter indulgentem & indulgibilem? Solutio. Quæſtio iſta fiat incarnationi Ieſu Chriſti. Poteſtas diuina quomodo poteſt melius exaltare finem creaturæ? Solutio. Vade ad rub. poteſtatis finis. Ex quo finis angeli melius fuiſſet exaltatus, ſi Deus fuiſſet angelicatus, quare Deus non aſſumpſit naturam angeli? Solutio Quia Deus per hominem participare poteſt cum omnibus creaturis, & non per angelum, eſt magis generalis finis, qui eſt per hominem, quam finis qui eſt per angelum. Poteſtas & maioritas quomodo ſunt rationes ad incarnandum? Solutio. Vade ad rub. poteſtatis maioritatis. Poſtquam maior poſſibilitas cōſiſtit per plures incarnationes quam per vnam tantum, quare poteſtas & maioritas non ſunt rationes pluribus incarnationibus? Solutio. Diuina poteſtas eſt vna & non plures, & ideo magis maiorificare poteſt vnam creaturam ſuper omnes, quam plures. Diuina poteſtas, ſapientia & voluntas quomodo habere poſſunt maiorem æqualitatem in creare? Solutio. Vade ad rub. poteſtatis æqualitatis. Cum Filius ſit incarnatus, & non Pater neque Spiritus ſanctus, tres perſonæ diuinæ quomodo poſſunt eſſe æquali et homo? Solutio. Vnitas naturæ & eſſentiæ diuinæ facit eſſe æqualiter tres perſonas, hominem & Deum. Poteſtas & minoritas quomodo poſſunt eſſe rationes incarnationis? Solutio. Vade ad rubr. poteſtatis minoritatis. Cum poteſtas Dei ſit infinita & homo finitus, quomodo habere poſſunt proportionem in incarnatione? Solutio. Ita eſt poſitus naſus hominis in humana ſpecie, ſicut caput ſecundum proportionem, quamuis naſus ſit minor quam caput.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Sapientia.

QVare Deus per magnitudinem ſapientiæ & voluntatis eſt incarnatus? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ voluntatis. Poſtquam magnitudo eſt cauſa ſapientiæ & voluntati, quod Deus ſit incarnatus, quare non eſt cauſa pluribus incarnationibus, cum magnitudo ſit maior cauſa pluribus quam vni? Solutio. Diuina magnitudo eſt vna, & idem eſt de ſapientia, quæ eſt vna, & ſic de voluntate, & ideo ſecundum naturam vnitatis & ſingularitatis magnitudo eſt cauſa cum ſapientia & voluntate vni incarnationi, & non pluribus. Et vade ad rubricam antedictam. Sapientia Dei eſſet vitium, ſi ignoraret incarnationē? Solutio. Secundum naturam diuinæ ſapientiæ & virtutis melius competit diuinæ ſapientiæ ſcire magnum obiectum virtuoſum, quam paruum. Et vade ad rubricam ſapientiæ virtutis. Sapientia Dei conſiderat res impoſſibiles?

biles? Solutio. Vitium eſſet Soli, qui eſt ſuper terram in meridie, ſi ſuper terram illam eſſet nox. Eſt neceſſarium ſapientiæ Dei ſcire maiorem veritatem Dei & creaturæ? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ veritatis. Quare ſapientiæ Dei pertinet melius ſcire magnam veritatem, quam paruam? Solutio. Secundum naturam veritatis tantum pertinet Deo ſcire vnam veritatem ſicut aliam. Sed quia ſapientia Dei eſt magna & non parua, melius pertinet ei ſcire magnam veritatem quam paruam. Sapientia Dei & gloria quomodo ſunt cauſæ ad ſciendum maiorem gloriam creatam? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ gloriæ. Sapientia Dei quare pœnam conſiderat, cum ſit ſibi ſufficiens conſiderare gloriam? Solutio. Sapientia Dei pœnam damnatorum conſiderat ratione iuſtitiæ, & vt ipſos puniat. Diuina ſapientia quomodo cauſat incarnationem per differentiam? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ differentiæ. Si non eſſet incarnatio, poſſet ſapientia Dei ſcire maiorem diſtinctionem Dei & creaturæ? Solutio ibidem. Sapientia Dei poſſet ſcire maiorem concordantiam inter Deum, & creaturam abſque incarnatione? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ concordantiæ. Diuina voluntas poteſt deamare maiorem concordantiam Dei & creaturæ? Solutio. Sicut diuina ſapientia non poteſt ignorare maiorem concordantiam Dei & creaturæ, ſic diuina voluntas non poteſt odire maiorem concordantiam Dei & creaturæ. Diuina ſapientia quomodo poteſt eſſe cauſa maiori principio creato? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ principij. Diuina voluntas poteſt deamare maius principium creatum? Solutio. Sicut diuina ſapientia ignorare non poteſt maius principium creatum, ita diuina voluntas ipſum deamare non poteſt. Diuina ſapientia quomodo eſt cauſa maiori medio creato? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ medij. Creare quomodo eſt medium inter Deum & creaturam? Solutio ibidem. Maior ſcitiuitas & maior ſcibilitas quomodo ſunt cauſæ maiori fini creato. Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ finis. Sapientia Dei quare neſcit quod Martinus poſſit eſſe Papa, qui non erit Papa? Solutio. Sapientia Dei non conſiderat aliquam ſuperfluitatem in ſuo ſcire, de quo non ſequitur aliquis finis. Et vade ad rubricam virtutis. Abſque incarnatione poſſet ſapientia Dei ſcire maiorem maioritatem creatam? Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ maioritatis. Diuina voluntas poteſt deamare maiorem maioritatem creatam? Solutio. Sicut diuina ſapientia maiorem maioritatem creatam ignorare non poteſt, ſic diuina voluntas ipſam deamare non poteſt. Quare eſt maior ſcibilitas æqualitatis cauſa incarnationis. Solutio. Vade ad rubricam ſapientiæ æqualitatis. Si non eſſet incarnatio, poſſet diuina ſapientia ſcire maiorem æqualitatem, quæ poteſt creari? Solut. Nulla ſcibilitas creata tantum poteſt exaltari ſine incarnatione, ſicut per incarnationem. Diuina voluntas poteſt plus amare minorem intelligibilitatẽ, quam maiorem? Solutio. Quia diuina ſapientia eſt magna, & non parua, ſe melius habet ſecundum ſuam naturam ad intelligendum magna, quam parua, & maius bonum, quam minus. Et vade ad rubricam ſapientiæ minoritatis. Sicut ſapientia Dei non conſiderat quod Martinus poſſit eſſe Papa, poſtquam non erit Papa, ita forte

non conſiderat maiorem maioritatem ſcibilitatis creatæ ? Solutio. Cauſa quare ſapientia Dei non conſiderat quod Martinus poſſit eſſe Papa, poſtquam non erit Papa, eſt, quia ex illo conſiderare non ſequeretur aliquis finis, ſed ſi ſapiẽtia Dei non cõſideraret maiorem maioritatem intelligibilitatis creatæ, quæ creari poteſt, non ſe extenderet tantum ſua ſanctitas in ſuo proprio obiecto, quod eſt ſcibilitas, ſicut faceret diuina poſſitiuitas in ſuo proprio obiecto, quod eſt poſſibilitas. Et iſte paſſus eſt multum placens ad conſiderandum, & eſt ſubiectum intelligendi plura de Deo.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Voluntate.

Diuina voluntas & virtus quomodo ſunt rationes maiori creaturæ, quæ poteſt creari ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Diuina voluntas quare plus magnam virtutem diligit, quam virtutem paruam? Solut. Cum diuina voluntas ſit magna, & nõ parua, vitium foret ei, ſi plus paruam virtutem diligeret, quam magnam. Diuina voluntas quare plus maiorem diligit veritatem, quam minorem? Solutio, Vade ad rubricam voluntatis veritatis. Poſtquam diuina voluntas eſt magna & non parua, quare diligit paruam veritatem ? Solutio. Secundum comparationem veritatis & & volũtatis tantum diligit diuina voluntas paruam veritatem, ſicut magnã: ſed quia diuina voluntas eſt magna & non parua, ſecundum naturam magnitudinis ſuæ tantum non poteſt amare paruam veritatem, ſicut magnã. Maior gloria quare eſt magis amabilis quam minor: Solutio. Quia minoritas & paruitas concordantiam habent, & magnitudo & maioritas, eſt maior gloria amabilis pluſquam minor. Si non eſſet incarnatio, quid ſequeretur de voluntate & gloria ? Solutio. Si non eſſet incarnatio, diuina voluntas non diligeret maiorem gloriam creaturæ, & haberet maiorem proportionem cum minori gloria, quam cum maiori. Et vade ad rubricam voluntatis gloriæ. Diſtinctio amati & amici quomodo eſt cauſa incarnationis ? Solut. Vade ad rubricam voluntatis differentiæ. Quare voluntas diligit maiorẽ diſtinctionem amici & amati? Solutio. In maiori diſtinctione amici & amati poteſt voluntas habere maius amare, quàm in minori. Quare per maiorem amabilitatem concordantiæ ſignificatur incarnatio ? Solutio. Vade ad rubricã voluntatis cõcordantiæ. In creare quomodo poteſt eſſe maior cõcordãtia ꝑ amare? Sol. Maior cõcordãtia quę poteſt eſſe per amare, poteſt eſſe per incarnare. Si nõ eſſet incarnatio diuina voluntas poſſet tantũ principiabilitatẽ creatã amare, ſicut ſi ſit incarnatio ? Solut. Vade ad rub. voluntatis principij. Deus eſt voluntas & principium: idcirco quæro quomodo amare & principiare melius ęquari poſſunt in creare ? Solutio. Extra incarnare, amare & principiare æqualiter concordare non poſſunt in creare. Maius amare quomodo eſt maius medium in creare ? Solutio. Per incarnare eſt amare maius medium in creare. Et vade ad rubricam voluntatis medij. Sine incarnare poſſet eſſe maius amare in creare ? Solutio. Nullum medium poteſt eſſe maius, quam illud in quo Deus & creatura ſunt vna perſona. Maior finis creatus poteſt deamari per diuinam voluntatem ? Solut. Si maior finis creatus per diuinam voluntas

luntatem deamari poſſet, diuina ſapiẽtia maiorem finem creatum ignorare poſſet. Et vade ad rubricam voluntatis finis. Diuina voluntas quare nõ diligit creatum finem in æternitate? Solutio. Finis creatus non poteſt eſſe ſine tempore, in quo ſit principiatus. Et quia Deus ipſum in æternitate principiare non poteſt, ſine principio ipsũ principiare voluit & in æternitate per incarnationem. Maior maioritas voluntatis quare incarnationẽ ponit de neceſſitate? Solutio. Vade ad rubricam voluntatis maioritatis. Si Deus ſit incarnatus, de neceſſitate requiritur, quod ubi de incarnatione regratietur? Solutio. Diuinæ rationes non compellunt Deum, ſed ipſe illis reſpondet in agendo ſecundum quod ipſę ab ipſo requirunt opus virtuoſum & non vitioſum. Per amorem diuinum & æqualitatem quomodo eſt incarnatio ſignificata? Solutio. Vade ad rubricam voluntatis æqualitatis. Æqualitas amati increati & amici increati quomodo melius ſignificatur? Solutio. Per maiorem æqualitatem amatiuitatis & amabilitatis creatæ eſt æqualitas ſummæ Trinitatis fortius ſignificata. Si non eſſet incarnatio, quid ſequeretur inter diuinam voluntatem & voluntatem creatam? Solut. Vade ad rubricam voluntatis minoritatis. Si non eſſet incarnatio, poſſet diuina voluntas amare creaturam ſecundum ſuam naturam? Solutio. ibidem.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Virtute.

DEus quomodo poſuit maiorem concordantiam inter virtutem & veritatem creatam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Naturalis veritas & virtus Dei quomodo habere poſſunt habitum moralem? Solutio ibidem. Cum quo Deus poſuit maiorem diſtantiam inter virtutem & gloriam, vitium & pœnam? Solutio. Vade ad rubricam virtutis gloriæ. De quo virtus naturalis multiplicare poteſt maiorem gloriam moralem? Sotio ibidem. Fides, ſpes & charitas cum quo poſſunt magis eſſe differentes & concordantes in magnitudine bonitatis? Solutio. Vade ad rubricam virtutis differentiæ. Virtus moralis quomodo habere poteſt magis nobile ſubiectum, & maius ad differendum habitus ſuos? Solutio ibidem. Concordantia virtutum cum quo poteſt eſſe magis contraria concordãtiæ vitiorum? Solutio. Vade ad rubricam virtutis concordantiæ. Si non eſſet incarnatio, poſſet Deus habere ſubiectum, per quod poſſet ponere concordantiam virtutis moralis in maiori maioritate contra concordantiam vitiorum moralium? Solutio. Nulla moralis virtus tantum vitio reſiſtere poteſt, ſicut illa quæ eſt habitus Dei hominis. Deus quomodo principiare poteſt virtutem moralem in maiori principiabilitate virtutis? Solutio. Vade ad rubricam virtutis principij. Maior maioritas virtutis & maior maioritas principij quomodo creari poteſt? Solutio ibidem. Virtus moralis quare poteſt eſſe fortior in medio amoris? Solutio. Vade ad rubricam virtutis medij. Deus quomodo fortius poteſt occaſionare homines, quod ſint virtuoſi? Solutio ibidem. Virtus fidei & ſpei quomodo melius poſſunt eſſe inſtrumenta charitatis? Solutio. Vade ad rubricam virtutis finis. Charitas quomodo poteſt fortius informare & mo-

uere fidem & ſpem ? Solutio ibidem. Vtrum abſque incarnatione poſſet eſſe maior maioritas virtutis contra maiorem maioritatem vitij, & maior maioritas vitij poſſet eſſe priuatio maioris maioritatis virtutis ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis maioritatis. Si non eſſet incarnatio diuina, virtus maiorem concordantiam haberet in ſuo effectu cum minoritate, quam cum maioritate? Solutio ibidem. Diuina virtus quomodo æqualiter ſe communicat ſapientiæ & voluntati per creationem? Solutio. Vade ad rubricam virtutis æqualitatis. Si non eſſet Deus incarnatus, poſſet eſſe ſubiectum in quo virtuoſa æqualitas creari poſſit in maiori maioritate ? Solutio ibidem. Quare incarnatio melius ſecundum Deum concordat cum eſſe, quam cum non eſſe, cum incarnatio Deo non ſit neceſſaria ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis minoritatis. Si incarnatio non eſſet virtus in maiori maioritate, eſſet vitium in maiori maioritate ? Solutio. Ex hoc vnde ſequitur falſum & impoſſibile, oportet quod ſequatur verum & poſſibile.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Veritate.

IN ſubiecto creato gloria & veritas quomodo poſſunt eſſe magis contrariæ pœnæ & falſitati ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Gloria Dei & creaturæ quomodo poſſunt eſſe in maiori maioritate ? Solutio ibidem. Diſtinctio Dei & creaturæ quomodo poteſt eſſe in maiori veritate? Solutio. Vade ad rubricam veritatis differentiæ. Maior diſtinctio Dei & creaturæ quomodo eſt in maiori verificare? Solutio ibidem. Verificare & concordare quomodo poſſunt eſſe in maiori creare? Solutio. Vade ad rubricam veritatis concordantiæ. Si non eſſet incarnatio, quomodo poſſet eſſe maior priuatio verificandi & concordandi in creatione ? Solutio ibidem. Deus quomodo principiare poteſt maiorem veritatem in creando ? Solutio. Vade ad rubricam veritatis principij. Verificare & concordare quomodo melius coniunguntur ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Verificare creatum quomodo eſt maius mediũ in veritate? Solut. Vade ad rub. veritatis medij. Verificare quomodo eſt maius medium inter ſapientiã & voluntatẽ, magnitudinẽ & bonitatem? Solutio ibid. Finis Dei & finis creaturæ cum quo coniungunt ſe in maiori veritate? Solutio. Vade ad rub. veritatis finis. Finis Dei & finis creaturæ in quo remouentur fortius à falſitate ? Solutio ibidem. Inter Deum & creaturam quomodo poteſt eſſe veritas in ita magna maioritate, quod maior eſſe non poſſet ? Solutio vade ad rubricã veritatis maioritatis. Diuina veritas quomodo eſt cauſa maiori maioritati ? Solutio. Quia diuina veritas eſt magna & non parua, eſt cauſa maiori creabilitati. Veritas & æqualitas quomodo ſunt cauſæ incarnationis ? Solutio. Diuina veritas eſt magna, & non parua, & idem de diuina æqualitate, quæ eſt de perſonis: idcirco concordantiam habent in maioritate. Deus quomodo poteſt creaturam diligere cum maiori amare, & quomodo ipſam verificare poteſt cum maiori verificare ? Solutio. Vade ad rub veritatis æqualitatis. Si non eſſet incarnatio, quid ſequeretur de verificatione creata ? Solutio. Vade ad rub. veritatis minoritatis. Si non eſſet incarnatio.

carnatio.

carnatio, finis mundi haberet maiorem proportionem cum falſificatione, quam cum verificatione? Solutio. Si minoritas vinceret maioritatem in creatione, falſitas vinceret veritatem in magnitudine bonitatis.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Gloria.

QVare gloria & differentia ſunt rationes incarnationis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Differentia quæ eſt inter elementum & elementum, inter plantam & plantam, inter hominem & leonem, inter corpus & animam, inter Solem & Lunam, in quo habet æuiternam quietem? Solutio. In differentia increata & creata quæ in vna perſona per incarnationem participant, eſt quies creationis. Concordantia Dei & creaturæ in quo eſt maior? Solutio. Maior gloria creaturæ eſt per incarnationem. Et vade ad rubricam gloriæ & concordantiæ. Concordantia elementi & elementi, plantæ & plantæ, equi & leonis, auditus & viſus, Solis & Lunę in quo habet naturalem quietem? Solutio. In gloria increata & creata quæ in vna perſona per incarnationem participant, per concordantiam quietem habet naturaliter concordantia creata elementi & elementi, elementatiuæ & vegetatiuæ, vegetatiuæ & ſenſitiuæ, ſenſitiuæ & Lunę, Lunæ & Solis, Solis & Arietis. Principium creatum quomodo habet gloriam ſecundum curſum naturalem? Solutio. In participatione principij increati & creati, quæ participant in vnitate perſonæ per incarnationem, habet generaliter quietem principium creationis. Et vade ad rubricam gloriæ principij. Principium elementi & elementi, plantæ & plantæ, plantæ & equi, equi & equi, hominis iuſti & hominis iuſti, Solis & Lunæ, Solis & Arietis, quomodo æuiternaliter quietem habet naturalem? Solutio. In fine incarnationis habet æuiternaliter quietem principium creatum. Cum inter ens infinitum & ens finitum non ſit proportio, quomodo poteſt eſſe glorificatio creationis? Solutio. Vade ad rubricam gloriæ medij. Medium quod eſt elementi & elementi, elementi & plantæ, & ſic de aliis mediis naturalibus, quomodo habet naturaliter quietem? Solutio. In participatione medij increati & creati per incarnationem omne medium creatum & innocens à peccato naturaliter habet quietem. Gloria & finis quomodo ſunt cauſa incarnationis? Solutio vade ad rubricam gloriæ & finis. Finis elementi & elementi, plantæ & plantæ, equi & leonis, Solis & Lunæ, quomodo habet quietem? Solutio. In fine increato & creato, vno fine per incarnationem cum alio participante, habet quietem omnis finis creatus, excepto fine damnati & Angeli maligni. Gloria creata cum quo aſcendere poteſt ad maiorem maioritatem? Solutio vade ad rubri. gloriæ maioritatis. In igne ſubſtantia maior eſt quam accidens, & planta maior eſt in virtute quam ignis, & leo quam planta, & homo quam leo vel Luna hæc maioritas naturalis in quo habet naturalem quietem? Solutio. In participatione maioritatis creatæ & cum infinita magnitudine coniunctæ per incarnationem, habet quietem maioritas creata. Æqualitas creata cum quo poteſt habere maiorem glorificationem? Solutio vade ad ru

ad rubricam gloriæ æqualitatis. Inter elementum, & elementum eſt æqualitas, & inter plantam & plantam, & ſic de aliis æqualitatibus creatis. Hæc æqualitas naturalis in quo habet quietem? Solutio. In æqualitate creata coniuncta cum æqualitate perſonali increata habet quietem omnis æqualitas creata innocens à peccato. Deus cum quo poteſt dare maiorem gloriam creaturæ? Solutio. Vade ad rubricã gloriæ minoris. In igne eſt minoritas inquantum ſuum accidens eſt minus, & ſua ſubſtantia eſt maior, & idem eſt de minoritate plantæ, leonis, gruis, hominis, & lunæ. Hæc minoritas naturalis creata in quo habet quietem? Solutio. In Ieſu Chriſto eſt natura humana minor, & natura diuina maior, & quia ambæ naturæ ſunt vna perſona, in minoritate perſonæ habent quietem naturaliter omnes minoritates creatæ innocentes à peccato.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Differentia.

Differentia & concordantia creatæ quomodo aſcendunt ſuper earum naturas? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Differentia quomodo ſe extendit in maiori concordantia recolendi, intelligendi, & amandi? Solutio ibidem. Differentia cum quo poteſt eſſe nobilius principium recolendi, intelligendi, & amandi? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ principij. Ieſus Chriſtus diligit inquantum Deus, & diligit inquantum homo, hæc duo amare ſunt vnum amare, aut ſunt differentia? Solutio. Sunt vnum amare, inquantum vna eſt perſona, & ſunt duo amare, inquantum in ipſo ſunt duæ naturæ, ſicut Martinus qui diligit cum voluntate aquam, & aquam diligit per inſtinctum naturalem ſenſitiuæ, quæ humiditatem requirit & frigiditatem, tunc cum nimis deſiccata eſt aut calefacta. Creare eſt ex creatore & creatura? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ medij. Ieſus Chriſtus eſt in medio ſanctorum gloriæ, & eſt ſuper omnes altior in gloria, idcirco quæro quomodo eſt in medio, & quomodo eſt ſuper omnes? Solutio. Caput Martini ſtat in medio brachij dextri, & pedis dextri, & brachij ſiniſtri, & pedis ſiniſtri, & tunc eſt ſupra cum ſedet, aut cum ſtant pedes. Deus quomodo creare poteſt vnum finem, qui ſit complementum omnium aliorum finium creatorum? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ finis. Finis & differentia quomodo ſunt in maiori exaltatione? Solutio ibidem. Vna creatura quomodo poteſt eſſe maior quam omnes creaturæ? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ maioris. Si eſſent duo Ieſu Chriſti, aut plures, eſſet differentia creata in maiori maioritate, quam ſi non ſit niſi vnus Ieſu Chriſtus? Solutio. In arbore in qua vnum folium non eſt altius omnibus aliis, non eſt folium in maiori ſummitate. Differentia & æqualitas quomodo ſunt rationes incarnationi? Solutio. Vade ad rubric. differentiæ æqualitatis. Si eſſent duo Chriſti æquales, aut plures; differentia creata eſſet in maiori æqualitate, quam ſi ſit vnus Chriſtus tantummodo? Solutio. Partes ſubſtantiæ ſunt magis altæ, & magis nobiles in vnitate & maioritate ſubſtantiæ, quam in æqualitate quam habent inter ſeipſas. Differentia & minoritas quomodo ſignificant incarnationem?

nem? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ minoritatis. In creatione quomodo aſcendit creatura ad maiorem maioritatem, & quomodo eſt in maiori minoritate? Solutio. Differentia creata ſupra maiorem maioritatem aſcendere non poteſt, nec deſcendere poteſt vltra maiorem minoritatem. Et vade ad rub. virtutis.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Concordantia.

IN creare quomodo eſt principiare in maiori concordantia? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Concordantia creata quomodo eſt in altiori gradu principiabilitatis? Solutio. Altior gradus principiabilitatis eſt in nouitate, quæ non ſit de aliqua antiquitate principiata, & ſuperior gradus nouitatis creatæ eſt in principio coniuncto per concordantiam principiabilitatis æternæ. Per quod medium creare eſt in altiori gradu concordandi? Solutio. Vade ad rubricam concordantiæ medij. In creare vbi eſt centrum concordantiæ? Solutio. Nullus punctus eſt ita nobilis in circulo, nec in corpore rotundo, ſicut eſt centrum, quod in medio eſt. Et vade ad rubricam virtutis. Summitas concordantiæ creatæ eſt in fine, & ſuæ infirmitates ſunt in medio & in principio, & ideo vbi eſt ille finis? Solutio. Vade ad rubricam concordantiæ finis. Abſque incarnatione poſſunt omnes creaturæ concordare naturaliter vni fini creato? Solutio. Cum omnes creaturæ ſint nouæ, nulla creatura per ſuā naturam poteſt eſſe finis omnium creaturarum, poteſt eſſe ergo aliqua natura creata finis omnium naturarum creatarum, ſi cum natura diuina ſit coniuncta. Diuina voluntas quomodo tantum amare poteſt concordantiam in creare, ſicut diuina poteſtas ipſam poteſt poſſificare? Solutio. Vade ad rubricam concordantiæ maioritatis. Diuina ſapientia poteſt eſſe maior in creare concordantiam, quam diuina poteſtas? Solutio. Si non eſſet incarnatio, ſapientia & maioritas haberent in creatione concordantiam, & poteſtas & minoritas. Amor & concordantia quomodo ſe æquare poſſunt in concordare & amare? Solutio. Vade ad rubricam concordantiæ æqualitatis. Quælibet pars naturalis humanitatis Ieſu Chriſti quomodo eſt æqualis alij in maiori concordantia? Solutio. Diuina natura Ieſu Chriſti æqualiter eſt coniuncta cum qualibet parte naturæ humanæ. Quid ſpectat ad interioritatem minoris concordantiæ in maiori, & maioris in minori? Solutio. Vade ad rubricam concordantiæ minoritatis. In concordantia quomodo poteſt aſcendere minor ad maiorem, & maior deſcendere ad minorem? Solutio. In vnitate perſonæ quæ ſit de maiori & minori, eſt ſolutio quæſtionis.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Principio.

PRincipium creatum quomodo habet maius medium? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Principium creatum particulatum per quod medium poteſt eſſe principium toto vniuerſo creato? Solutio. Incarnatio eſt medium per quod creator & creatura ſunt vnum principium toti vniuerſo creato. Abſque incarnatione poſſet

ſequi de maiori fine maius principium & è conuerſo? Solutio. Vade ad rubricam principij finis. Abſque incarnatione finis creatus poſſet principiari, ita videlicet quod per ſe habeat ſuum complementum? Solutio. Ieſus Chriſtus inquantum homo maiorificatus eſt in magnitudine bonitatis, quæ de ſemetipſa eſt complementum, hoc eſſe non poſſet, ſi cum deitate non eſſet coniuncta ſua humanitas. Deus in quo poteſt creaturā maiorē principiare? Solu. Vade ad rub principij maioritatis. Deus quomodo poteſt maiorem maioritatem principiare? Solut. vade ad rubricam antedictam. Cum creatura nobilior ſit in fine, quam in principio, ſine incarnatione poſſet Deus in creatura principium & finem æquare? Solutio. vade ad rubric. principij medij æqualitatis. Æqualitas creata cum quo poteſt eſſe maius principium? Solutio. In participatione æqualitatis creatæ & increatę poteſt eſſe ęqualitas creata particulata principium finale & formale omnibus æqualitatibus creatis. Principium quomodo eſt motū de minoritate ad maiorem maioritatem? Solutio. Vade ad rub. principij minoritatis. Quomodo cognoſcitur natura peccati, cum peccatum nullam habeat entitatem? Solutio. Cū ex minori principio ſequitur minor finis, oportet quod de maiori principio ſequatur maior finis, quod ſi hoc non eſſet, eſſet peccatum, cum ita ſit, quod maioritas principij & finis maiorem habeat proportionem cum eſſe, & ſit remotior à priuatione, quam minoritas, & imo ſignificatum eſt, quod Deus ſit incarnatus, & quod homines peccatum faciunt, de quo minori principio volunt habere maiorem finem, quam de maiori.

De Quæſtionibus florum arboris Ieſu Chriſti.

De Medio.

Sine incarnatione poſſet eſſe mediū creatum & particulatum, forma & finis omnium mediorum creatorum? Solut. Vade ad rub. antedictam. Quomodo Deus poſſet vnum accidens exaltare in ita magna virtute, quod eſſet finis omnis ſubſtantiæ creatæ? Solutio ibid. Medium quomodo poteſt poni in maiori maioritate virtutis? Solutio. Vade ad rub. medij maioritatis. Maior maioritas poſſet ſine incarnatione creari? Solutio. Si non eſſet incarnatio, maior maioritas in creatione poni non poſſet. Sine incarnatione poſſet æqualitas creari ad maiorem maioritatem, videlicet quod ſit de principio & fine? Solutio. Vade ad rubric. medij æqualit. Ignis quomodo calefieri poſſet per aquam, & lux quomodo poſſet eſſe occaſio tenebrarum? Solutio ibidem. Productio creata quomodo mouetur de maiori maioritate ad maiorem maioritatem. Solutio. Vade ad rubricam medij minoritatis. Inter minorem minoritatem & maiorem maioritatem medium quomodo ſuſtentari poteſt. Solutio. Iſta quæſtio fiat incarnationi Ieſu Chriſti.

De Quæſtionibus finis quæ eſt de floribus arboris Ieſu Chriſti.

Maioritas & finis quomodo ſunt cauſæ incarnationis? Solut. Vade ad rubricam antedictam. Sine incarnatione poſſet Deus finem formalem & materialem creare in maiori maioritate accidentis & ſubſtantiæ? Solutio.

Solutio ibidem. Poſſet Deus creare finem in maiori maioritate,& æqualitate finis formalis, materialis, cauſalis & finalis? Solutio. Vade ad rubricam finis æqualitatis. Sine incarnatione poſſet Deus creare in maiori maioritate æqualitatem ſubſtãtiæ,& ſubſtantię & accidentis,accidentis & accidentis, finis & finis? Solutio. Tantum requirit maior maioritas de magnitudine & bonitate,quod ſine incarnatione creari non poſſet. Abſque incarnatione poſſet Deus minorem finem aſcendere ad maiorem maioritatem ſecundum curſum naturalem? Solutio. Vade ad rubricam finis minoritatis. Minor finis quomodo poteſt eſſe maior ſine contradictione? Solutio. Finis vnius partis coniunctæ cum deitate poteſt eſſe finis totius vniuerſi creati.

De Quæſtionibus maioritatis quæ eſt de floribus arboris Ieſu Chriſti.

COmmunis vtilitas quomodo eſt cauſa incarnationis? Solut. Communis vtilitas & maioritas proportionem habent cum magnitudine bonitatis. Communis vtilitas quomodo habet maiorem proportionem cum maioritate,quam cum æqualitate,cum ſit de rebus æqualibus? Solutio. In exaltatione maioris maioritatis in magnitudine bonitatis eſt communis vtilitas ſuſtentata. Cum Deus creauerit mundum poſſet Deus ante ſe habere ſine incarnatione ad maiorem maioritatem, quam ad minorem? Solutio. Vade ad rubricam maioritatis & minoritatis.Quare melius conuenit Deo maiorem creaturam creare,quam minorem? Solut. Magnitudo & maioritas concordantiam habent, & paruitas & minoritas, idcirco incarnatio ſignificatur eſſe de neceſſitate.

De Quæſtionibus æqualitatis de floribus arboris Ieſu Chriſti.

ÆQualitas & maioritas quomodo ſunt cauſæ incarnationis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si non eſſet incarnatio quid ſequeretur de æqualitate creata? Solutio ibidem. Probauimus incarnationem, & doctrinam dedimus ſecundum artem generalem, quomodo cum primis formis huius ſcientiæ homo ſciat inquirere & inuenire veritatem, miſcendo vnum principium cum alio ſecundum quod fecimus, & ipſas ad vnam quæſtionem applicare, & ſicut reſpondimus aliquibus obiectionibus contra incarnationem factis poteſt reſpondere ſecundum modum, quem tenuimus pluribus aliis obiectionibus peregrinis. Et hæc regula generalis eſt per totam hanc ſcientiam.

De Quæſtionibus productionum diuinarum.

SEcundum quod per primas formas quæſtiones fecimus de incarnatione Dei,quæſtiones volumus facere de productione diuinarum, perſonarum, & primo per bonitatem,magnitudinem, & æternitatem. Bonitas,magnitudo & æternitas quomodo ſunt rationes diuinæ productionis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si in Deo non eſſet productio, poſſent in ipſo eſſe rationes? Solutio. Deſtructo ante c.deſtruitur cõſequens.Si in Deo non eſſet productio, in ſua poteſtate poſſet eſſe actio per bonitatem, magnitudinem & æternitatem? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis,magnitudinis, æternitatis,& poteſtatis. In Deo eſt vna ratio cauſa alterius, vt ſit pro-

ductio? Solutio. In diuinis non eſt propriè, dictum cauſa & effectus, & ideo oportet dicere ratio rationi, ſicut bonitas quæ eſt ratio bono quod bonum producat,& quia bonitas eſt magna,eſt ratio magnitudini, quod illud bonum productum ſit magnum. Sapientia Dei quomodo eſt ratio productioni? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis,æternitatis,& ſapientiæ. Si in Deo non eſſet productio, quod inconueniens ſequeretur? Solutio. Intelligit ſapientia Dei, quod bonitas eſt ratio bono, quod producat bonum, & hoc oportet ipſum intelligere de neceſſitate, poſtquam bonitatem intelligit, & ipſam intelligit eſſe magnam, & per huius intelligere intelligit, quod bonitas eſt ratio bono, quod producat bonum, & magnum bonum, & idem per æternitatem. Et ſi productio non eſſet in Deo, intelligeret bonitatem eſſe ocioſam rationem, vnde malum ſequeretur & paruitas bonitatis, & plura alia inconuenientia ſequerentur, quæ in eſſentia diuina eſſe non poſſunt. Diuina voluntas quomodo eſt ratio neceſſaria productioni? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis,magnitudinis,æternitatis, & voluntatis. Diuina voluntas eſt ita magna ratio,& ita bona, & ita æterna per amare ſicut per bonificare, magnificare, & æternare? Solutio. Si diuina voluntas non eſſet ita magna ratio ad bonificandum, magnificandum,& æternandum,ſicut eſt ratio ad amandum, non eſſet magnitudo ratio voluntati, quod eſſet magna, nec bonitas eſſe ratio magnitudini, quod eſſet bona,& idem ſuo modo de æternitate. Vitium quomodo caderet in diuina bonitate contra virtutem magnitudinis, & æternitatis? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis,magnitudinis, æternitatis, & virtutis. Quod vitium eſſet bonitati, ſi in Deo non eſſet productio? Solutio. Contrarium illius virtutis quam habet bonitas in bonificante, bonificabili, & bonificare per infinitatem & æternitatem, eſſet illud vitium, quod quæris. Diuina veritas quomodo eſt conditionata per bonitatem, magnitudinem, & æternitatem? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & veritatis. Productio in Deo quare eſt de neceſſitate? Solutio. Quia bonitas, magnitudo, æternitas, & veritas ſunt rationes propter quid, & ſunt hoc quod ſunt per formam, eſt in Deo productio de neceſſitate. Et vade ad rubricam virtutis. Gloria quomodo eſt ratio propter quid bonitati, magnitudini & æternitati? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & gloriæ. Sine productione poſſet æternitas habere magnam gloriam bonitatis? Solutio. Priuatio propter quid de æternitate priuaretur ex ipſa magna gloria bonitatis. Æternitas quomodo poteſt eſſe magna in bonitate? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis,magnitudinis,æternitatis, & differentiæ. Producere poſſet eſſe in Deo ſine diſtinctione producentis, & producti? Solutio. Sicut contradictio non ſuſtinet quod productus & ille qui producit, ſint vnum idem in numero,ita bonitas,magnitudo,æternitas productionis non ſuſtinent, quod ſit productio ſine diſtinctione producti, & illius qui illum productum producit. Concordantia quomodo requirit productionem à bonitate,magnitudine & æternitate? Solutio. Inquantum bonitas & æternitas ſunt rationes concordabiles puro actui, eſt concordantia ratio productionis. Et vade ad rubricam bonitatis,magnitudinis, æternitatis,

nitatis, & concordantiæ. Sine productione poſſet in Deo eſſe concordantia? Solutio. Impoſſibile eſt concordantiam eſſe ſine pluribus, idcirco oportet quod in Deo ſit productio plurium, vt bonitas, magnitudo, æternitas poſſint concordantiam habere. Sine productione poſſent bonitas, magnitudo & æternitas eſſe longè à contrarietate? Solutio. Cauſa quare bonitas, magnitudo & æternitas poſſunt eſſe longius à contrarietate eſt concordantia, quæ eſt contraria contrarietati, & concordantia in Deo ſine productione eſſe non poteſt. Et vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis, & contrarietatis. Contrarietas poteſt eſſe occaſio productionis in diuinis? Solutio. Non eſſet magnitudo ratio concordantiæ, ſi contrarietas eſſet ratio ad concordandum. Deus poſſet eſſe magnum principium per bonitatem & æternitatem? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis & principij. Bonitas eſt maior ratio per magnitudinem & æternitatem principiatiuitati, quam per tempus vel per paruitatem? Solutio. Quia Deus eſt magnus & non paruus, ſecundum ſuam conditionem conditionatus eſt ad producendum magnum & non paruum in ſeipſo, & quia creatura eſt parua, ordinatus eſt extra ad producendum paruam creaturam, & quia vult producere ſuam ſimilitudinem, magnam creaturam producit. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod Deus producit magnam creaturam ſecundū conditionē ſuæ ſimilitudinis, & paruam ſecundum conditionem creaturæ. Sine productione poſſet eſſe bonificare in medio bonitatis, & magnificare in medio magnitudinis, & æternare in medio æternitatis? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis & medij. Cum magnitudo Dei ſit infinita, quomodo poteſt eſſe medium in illa quæ extremitates non habet? Solutio. Propter hoc eſt bonificare in medio bonitatis, quia eſt de bonificante & bonificabili. Finis eſt ita magnus ſicut bonitas & æternitas? Solutio. Vade ad rub. bonitatis, magnitudinis, æternitatis & finis. Finis quomodo eſt ita magnus ſicut bonitas & æternitas? Solutio. In hoc quod magnitudo ſe communicat in eſſendo ita magna ratio eſt ad bonificādum, ſicut magnitudo bonitatis, & ad æternificandum, ſicut magnitudo æternitatis, eſt ita magnus finis bonitatis ſicut eſt bonitas, & æternitatis ſicut eſt æternitas. Bonitas, magnitudo & æternitas quomodo poſſunt eſſe in maiori maioritate? Solutio. Vade ad rubricā bonitatis, magnitudinis, æternitatis & maioritatis. Sine productione poſſunt eſſe bonitas, magnitudo & æternitas in maiori gradu entitatis qui poſſit eſſe? Solutio. Impoſſibile eſt, quod aliqua ſubſtantia non ſit maior per exiſtere & agere, quam ſimpliciter per exiſtere & non agere, aut per agere & non exiſtere. Æqualitas quomodo eſt ratio neceſſaria productioni? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æternitatis & æqualitatis. Magnitudo quomodo eſt ratio bonitati & æternitati per æqualitatē? Solutio. Exiſtente magnitudine ratio bonitati, quod in illa ſit æqualitas bonificantis, bonificabilis & bonificare, eſt ei ratio, quod ſit magna per æqualitatem, ſine qua æqualitate non poſſet eſſe ſibi ratio, quod eſſet magna. & idem eſt de æternitate. Deus quomodo eſſet minor quam aliud ens ſine productione? Solutio. Vade ad rubricam bonitatis, magnitudinis, æ-

ternitatis & minoritatis. Magnitudo poſſet eſſe non ratio bonitati & æternitati? Solutio. Sicut magnitudo Dei non poteſt eſſe mala, nec in tempore, ita bonitas & æternitas non poſſunt eſſe paruæ.

De Quæſtionibus poteſtatis, ſapientiæ & voluntatis arboris diuinalis.

CVm in Deo ſapientia & voluntas ſint actu, quomodo ſunt poſſibiles? Solutio. Sunt poſſibiles inquantum eſt productio perſonarum productarum per intelligere, quod eſt de eſſentia ſapientiæ, & per amare, quod eſt de eſſentia voluntatis, & non ſunt poſſibiles per eſſentiam, neque per exiſtentiam. Et vade ad rubricam antedictam. Pater intelligendo producit Filium, & Spiritus ſanctus Patrem, intelligendo perſonam non pròducit, idcirco quæro, quomodo poteſt eſſe intelligere ſancti Spiritus ita magnum, ſicut intelligere Patris? Solutio. Sicut intelligere Patris ſuam habet perfectionem in producendo Filium, habet intelligere Spiritus ſaincti perfectionem ſuam in non producendo perſonam, ſed quod ſit pura contemplatio, & hoc vt perſonæ ſint tres & non plures. Et vade ad flores arboris apoſtolicalis, vbi probauimus quod non poſſunt eſſe in Deo niſi tres perſonæ. Poteſtas quomodo tantum poteſt de virtute, ſicut eadem virtus? Solutio. Quantum virtus ſcibilis eſt per ſapientiam, & amabilis per voluntatē, tãtum poſſibilis eſt per poteſtatē. Et vade ad rubricam poteſtatis ſapientiæ, voluntatis & virtutis. Omne illud quod eſt in Deo, eſt ſubſtantia, nec in ipſo eſt aliquod accidens, & Spiritus ſanctus ſeipſum intelligit, & perſonam non producit, idcirco quæritur, quomodo ſuum intelligere poteſt eſſe ſubſtantia, & non accidens? Solutio. Spiritus ſanctus inqnantum ſeipſum intelligit, ſeipſum per poteſtatem intelligere poteſt, & ſicut ſeipſum poteſt per poteſtatem intelligere, ſcit ſeipſũ per ſapientiam, & diligit ſeipſum per voluntatem, & virtuoſum habet intelligere per virtutem, quod virtuoſũ intelligere non haberet: ſi diligeret eſſe Pater: quoniam diligeret contra Patrem, qui habet ſingularem virtutẽ eſſendi Pater, & ſicut habet ſingularẽ virtutẽ eſſendi Pater, ita ſingularẽ habet poteſtatẽ, ſingularem ſapientiam & ſingularẽ voluntatem eſſendi Pater, & quia Spiritus ſanctus eſt de toto intelligere Patris, & de toto intelligere Filij, eſt ſubſtantia ſuum intelligere, quamuis ſubſtantiam non producat. Poteſtas quomodo poteſt tantum de veritate: ſicut poſſunt ſapientia & voluntas? Solutiò. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & veritatis. Si Pater quartam perſonam conſiderat, ipſam poteſt intelligere per poteſtatem & ſapientiam, & ſicut ipsã poteſt intelligere per poteſtatem & ſapientiam, ipſam amare poteſt per poteſtatem & voluntatem, & ſi ipſam amare poteſt per poteſtatem & voluntatem, oportet quod quarta perſona ſit de neceſſitate, vt voluntas attingere poſſit hoc quod deſiderat, idcirco quęritur, quomodo poteſt eſſe inconueniens, quod ſit quarta perſona, poſtquam non eſt inconueniens, nec impoſſibile quartam perſonam conſiderari? Solutio. In Deo poteſtas, ſapientia & voluntas ſunt vnum idem in numero cum veritate, idcirco ſapientia ſe extendere non poteſt ad conſiderandum aliquam perſonam extra veritatem, quod ſi conſideraret,

ſpe

ſpeciem multiplicaret, & ſic faceret chymeram extra veritatem: ſicut homines faciunt, & voluntas diligeret quartam perſonam eſſe in veritate aut in falſitate. Vnde ſuppoſito quod non poſſit eſſe quarta perſona in Deo, poteſtas conſiderare non poteſt quartam perſonam. Cum poteſtas ſit gloria, quomodo poteſt habere actionem in gloria? Solutio. Vade ad rub. poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & gloriæ. Cum Pater & Filius ſint perſonæ productiuæ, & Spiritus ſanctus non ſit perſona productiua, quomodo poteſt tantum habere de gloria, ſicut Pater & Filius? Solutio. Quia Spiritus ſanctus eſt de tota productiuitate Patris & Filij, & eſt de tota eorum gloria, eſt ita glorioſus, ſicut Pater & Filius, quamuis perſonã non producat. Diuina poteſtas quomodo eſt libera in ſapientia & voluntate? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & differentiæ. Sine diſtinctione poſſet diuina ſapientia ita in voluntate ſcire numerum vnum, duo, tres: ſicut in volũtate ſcit numerum amantis, amabilis & amare? Solutio. Omne illud eſt impoſſibile, quod non eſt intelligibile. Cum poteſtas, ſapientia & voluntas ſint vnũ idem numero, quomodo concordantiam habere poſſunt? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapiẽtiæ, voluntatis & concordantiæ. Cum poteſtas & ſapientia concordantiam habeant in ſcire peccatum, quare poteſtas & voluntas concordantiam nõ habent in volendo peccatum? Solut. Peccatum ſcibile eſt ratione iuſtitiæ, & non eſt amabile, quia malum eſt contra bonitatem, quæ eſt idem numero cum voluntate. Quare in Deo non poteſt eſſe contrarietas? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & contrarietatis. Cum inter poteſtatem, ſapientiam & volũtatem Dei non ſit contrarietas, quare Deus creauit contrarietatem. Solutio. Si Deus non creauiſſet contrarietatem ſub ratione propriarum qualitatum, & diuerſorum finium, non poſſet eſſe in numero corruptio, nec per conſequens generatio, & genera & ſpecies forent abſque indiuiduis, & virtutes & vitia non eſſent cõtrariæ, nec pœna & gloria: creauit ergo Deus cõtrarietatem ſub ratione propriarum qualitatum diuerſorum finium, vt vacuitas finis non eſſet in toto vniuerſo creato. Principium quomodo poteſt eſſe in Deo magis intelligibile, & magis amabile. Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, volũtatis & principij. Cum Deus ſit æternus & infinitus, quomodo poteſt de ſeipſo filiũ principiare & Spiritum ſanctum? Solutio. Quia in Deo eſt actualis poſſitiuitas & poſſibilitas, ſciuitas & ſcibilitas, amatiuitas & amabilitas, eſt in Deo principiatiuitas & principiabilitas actualis. In poteſtate Dei quomodo poteſt eſſe medium? Solutio. Sicut in ſapientia poteſt eſſe intelligere per ipſam, & per poteſtatem, & per voluntatẽ, quæ diligit, illud intelligere, poteſt eſſe in poteſtate poſſificare per poſſibilitatem, ſcibilitatem & amabilitatem. Et vade ad rubricam voluntatis, poteſtatis & medij. Cum in Deo Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſint vna ſimplex eſſentia ſine quantitate quomodo Spiritus ſanctus poteſt eſſe in medio Patris & Filij: Solutio. In diuino amore eſt amare in medio amantis & amabilis ſine quantitate. Finis poteſtatis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & finis. Cum perſonę diuinæ ſint diſtinctę quomodo poteſt eſſe eſſentia illarum ſimplex & non

non compoſita ? Solutio. Nihil eſt formæ impoſſibile, in qua poteſtas, ſapientia, voluntas, finis & ſimplicitas ſunt vnum idem numero. Diuina poteſtas quomodo poteſt eſſe maior, quam alia poteſtas ? Solutio. Illa poteſtas quæ eſt vnum idem numero cum ſapientia & voluntate, poteſt omne illud quod eſt amabile & ſcibile. Diuina poteſtas quomodo poteſt eſſe maior per productionem ? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapiẽtiæ, voluntatis & maioritatis. Poteſtas, ſapientia & volũtas Dei quomodo poſſunt eſſe remotæ ab inæqualitate? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & æqualitatis. Cum in Deo poteſtas, ſapientia & voluntas ſint vnum idem numero, quomodo poſſunt eſſe æquales, cum ita ſit, quod oporteat, quod æqualitas ſit de pluribus numero differentibus? Solut. Sunt vnum idem numero per eſſentiã poteſtas, ſapientia & voluntas, & ſunt plures rationes per productionem perſonarum. Poteſtas, ſapientia & voluntas, quomodo remotæ ſunt à minoritate ? Solutio. Vade ad rubricam poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis & minoritatis. Diuina ſapientia poteſt conſiderare, quod creatura quæ eſt minor, poteſt Deus facere maiorem alia creatura, & voluntas ipſam velle poteſt infinitam in extenſitate, idcirco quæritur, ſi poteſtas ipſam multiplicare poteſt in infinita magnitudine, cum ita ſit poteſtas, ſapientia & voluntas ſunt vnum idem numero? Solutio. Diuina poteſtas non poteſt ſe plus ad aliquod obiectum extendere, quam ſapiẽtia: & ſapiẽtia non poteſt intelligere creaturã infinitã in magnitudine, quia creatura recipere non poteſt infinitatem, poſtquam cum minoritate participat.

De Quæſtionibus virtutis, veritatis, & gloriæ de floribus arboris diuinalis.

Virtus, veritas & gloria quomodo ſunt vitiis magis cõtrariæ? Solut. Vade ad rubricam virtutis, veritatis & gloriæ. Gloria Dei poteſt eſſe verior & virtuoſior in exiſtendo & agendo, quã in exiſtẽdo tantũmodo. Solu. ibid. In gloria poſſet eſſe glorioſus ſine diſtinctione, & in veritate veroſus, & in virtute virtuoſus ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & differentiæ. In Deo diſtinctio perſonarum eſt Deus ? Solutio. Virtus, veritas & gloria Deo deficerent, ſi in eo eſſet aliquid quod non eſſet ipſe. Productio quare eſt neceſſaria virtuti, veritati & gloriæ Dei ? Solut. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & concordantiæ. Vitium quomodo poſſet eſſe in veritate & gloria Dei ? Solutio. Vitium eſſet in Deo, ſi cum concordantia remotus non eſſet à contrarietate: ſicut ſibi foret vitium. ſi cum veritate remotus non eſſet à falſitate, & cum gloria à pœna. Contrarietas quomodo eſt impoſſibilis eſſe in Deo? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & contrarietatis. Si in Deo non eſſet productio, eſſet in eo contrarietas ? Solutio. In omni ente oportet quod ſit contrarietas in quo gloria & veritas habent defectum virtutis. Deus quomodo eſt magis virtuoſum, & magis veroſum, & magis glorioſum principium ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & principij. Virtuificabilitas, verificabilitas & glorificabilitas in quo, & de quo, & per quem poſſunt habere maiorem principiabilitatem ? Solutio. Illa quæſtiõ fiat maiori principia-

cipia-

cipiatiuitati, quæ poteſt eſſe. Medium quare eſt neceſſarium gloriæ, virtuti & veritati Dei? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriç & medij. Virtus quomodo eſt medium inter veritatem & gloriam? Solutio. Virtus eſt medium inter gloriam & veritatem dando cuilibet æqualiter ſuam ſimilitudinem in verificando & glorificando. Sine productione poſſet aliqua diuina ratio ſuum finem attingere? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & finis. Sine productione quomodo eſſent fine vacuæ diuinæ rationes? Solutio. Qui traheret de gloria gloriantem, glorificabilem & gloriari, nullus finis poſſet eſſe in gloria. Virtus & veritas quomodo poſſunt eſſe in gloria in maiori maioritate, quæ poteſt eſſe? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & maioritatis. Virtus quomodo ſe communicare poteſt in maiori gloria & veritate? Solutio. Maior communicatio virtutis eſt, quod ſit de producente, productibili & de producere, quæ ſint eadem virtus. Actus veritatis quomodo poteſt eſſe in gloria ſuſtentatus? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ & æqualitatis. Inæqualitas cum quo, & per quem eſt longior à virtute, veritate, & gloria Dei? Solutio. Nihil tantum contrarium eſt inæqualitati, ſicut æqualitas. Veritas poteſt habere purum actum in gloria in virtute, & in ſeipſa ſine productione? Solutio. Vade ad rubricam virtutis, veritatis, gloriæ, & minoritatis. Maior actus virtutis quomodo eſt remotior à maiori actu vitij? Solutio. Nullus actus eſt tantum remotus à minori actu virtutis: ſicut maior actus qui poteſt eſſe virtutis.

De Quæſtionibus differentiæ concordantiæ, & contrarietatis de floribus arboris diuinalis.

Diuinæ rationes quomodo ſunt magis remotæ ab ocioſitate? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Diſtinctio & contrarietas quomodo ſunt magis contrariæ? Solutio. Illa diſtinctio quæ eſt in concordantia, & quæ eſt concordantia, eſt magis remota à contrarietate, quam aliqua alia diſtinctio. Principiabilitas quare eſt in Deo de neceſſitate? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ, concordantiæ, contrarietatis & principij. In principio diſtinctio quomodo eſt remotior à contrarietate? Solutio. In illa diſtinctione quæ eſt concordantia, non habet contrarietas aliquam conditionem principij. Sine productione concordandi poſſet eſſe in Deo contrarietas? Solutio. In diſtinctione in qua non eſt aliqua conditio concordantiæ, oportet quod ſit contrarietas de neceſſitate. Et vade ad rubricam differentiæ, concordantiæ, contrarietatis & medij. Diſtinctionare & concordare quomodo ſunt medium in ſpirare? Solutio. Iudicare indutum charitate eſt medium in amore. Finis concordantiæ quomodo eſt in deitate ſine contrarietate? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ, concordantiæ, contrarietatis, & finis. Si in voluntate Dei non eſſet diſtinctio amantis, amabilis, & amare, quid ſequeretur? Solutio. Si in voluntate Dei non eſſet diſtinctio amantis, amabilis, & amare, in ipſa non poſſet eſſe finis neque concordantia. Diſtinctio quare naturaliter maior eſt in concordantia quam in contrarietate? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ, concordantiæ, contrarietatis, &

maioritatis. Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus quomodo ſunt in maiori maioritate diſtinctionis & concordantiæ? Solutio. Exiſtente Filio ex toto Patre, & Spiritu ſancto exiſtente ex ambobus ſine aliqua conditione contrarietatis, eſt eorum diſtinctio & concordantia in maiori maioritate, quæ poſſit eſſe. Concordantia Dei quomodo remotior eſt à contrarietate? Solutio. Vade ad rubricam differentiæ, concordantiæ, contrarietatis & æqualitatis. Si in Deo non eſſet æqualitas, oporteret quod in ipſo foret contrarietas? Solutio. Si in Deo non eſſet æqualitas æquantis, æquabilis, & æquare cum diſtinctionare & concordare, de ſua priuatione ſequeretur habitus contrarietatis in eſſentia Dei. In Deo quomodo poſſunt eſſe concordantia & diſtinctio ſine minoritate? Solutio. Sine accidente nulla minoritas poteſt eſſe. Et vade ad rubricam differentiæ concordantiæ, contrarietatis & minoritatis. Cum Pater ſit producens, & Filius ſimiliter, Spiritus ſanctus qui non producit, quomodo poteſt eſſe in ita magna diſtinctione & concordantia, ſicut ſunt Pater & Filius? Solutio. Duæ paſſiones ſancti Spiritus ſunt de tota actiuitate Patris & Filij, & ita ſunt vna perſona, ſicut duæ actiuitates ſunt vnum principium.

De Quæſtionibus principij, medij & finis de floribus arboris diuinalis.

Deus quomodo poteſt eſſe purum principium? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum ſanctus Spiritus ſit ex Patre, & Filio, quomodo eſt ipſe tantum ex Filio ſicut ex Patre? Solutio. In vnitate medij, & finis eſt vnitas principij. Principium, medium & finis quomodo poſſunt eſſe in maiori maioritate, quæ eſſe poſſit? Solutio. Vade ad rubricam principij, medij, finis, & maioritatis. Poſtquam in Deo non eſt vacuitas, quomodo poteſt eſſe in ipſo complere? Solutio. Ita oportet quod in Deo ſit complere ex complente & complebili: ſicut in amore amare ex amante, & amabili. Principians, principiabile, & principiare, quomodo poſſunt eſſe æqualia in medio & in fine? Solutio. Vade ad rubricam principij, medij, finis, & æqualitatis. Principiatiuitas, & principiabilitas, quomodo ſunt æquales in principiare? Solutio. Iſta quæſtio fiat infinire, æternare, generare, & ſpirare. Si in Deo non eſſet purum principiare, quid ex hoc ſequeretur? Solutio. Vade ad rubricam principij, medij, finis & minoritatis. De maiori principiare & minori quomodo habetur cognitio? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus maioritatis, æqualitatis, & minoritatis.

Diuinæ perſonæ cum quo ſunt remotæ à maioritate & minoritate? Solutio. In æterno & infinito æqualificate maioritas & minoritas eſſe non poſſunt. Et vade ad rubricam antedictam. Si in Deo non eſſet æqualitas, foret in ipſo inæqualitas? Solutio. Qui de Deo vnam rationem priuaret, priuatet omnes rationes.

De Quæſtionibus florum arboris exemplificalis. Et primò de elementali.

Finis auri in quo eſt magis virtuoſus Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum ignis ſit creatura, finis ſuus

ſuus poteſt eſſe malus. Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Quare eſſe eſt magis vtile, quam bene eſſe? Solutio ibidem ad tertium paragr. Cum ferrum ſit vtilius argento, quare argentum eſt magis pulchrum quam ferrum? Solutio. Hoc quod Deus non dat vni, dat alij. Et vade ad quartum paragraph. Culpa quomodo incipit? Solutio ibidem ad quintum paragrap. Lux quomodo habet maiorem fortitudinem quam tenebræ? Solutio. Vnum modicum de lumine illuminat vnam magnam cameram. Et vade ad ſextum paragraph. Ignis qui cum Luna participat, quare deſcendit inferius ad participandum cum pipere? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Aqua calida quæ eſt in olla, calefacit per ſuam naturam carnes, quæ ſunt in ipſa? Solutio ibidem ad octauum paragr. Hypocryſis & ſuperbia quomodo habent concordantiam? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Nobilitas in quo primo incipit? Solutio ibidem ad decimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris vegetalis.

DEdecus quomodo incipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in primo paragr. Liber humilitatis vbi eſt? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Liber finis vbi eſt? Solutio ibidem ad tertium paragr. Inuiſibilitas quomodo exit in viſibilitate? Solutio ibidem ad quartum paragr. Reprehenſio vbi incipit? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Homines quare pœnitent? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Homo quomodo eſt ſuperbus? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Imperfectus & perfectio quomodo ſunt in vna eadem qualitate? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Particulare quomodo eſt propinquius fini quam vniuerſale, & vniuerſale quomodo eſt maius quam particulare? Solutio ibidem ad nonum paragr. Quare homo qui eſt diues & nobilis, non vult videre ſuum parentem vilem & pauperem? Solutio ibidem ad decimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris ſenſualis.

CVm Deus ſit infinitus, ſuum actum poſſet homo comprehendere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in primo prouerbiorum. Secretum quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Superbia quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Oculi quomodo mouent memoriam ad recolendum? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Memoria quomodo mouet ſenſitiuam? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Senſitiua quomodo ſentit cum medio? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Nuncij infirmitatis qui ſunt? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Quare viſibilitas ſentiri non poteſt? Solutio. Sicut oculi non poſſunt audire, neque aqua poteſt ſentire, ita formæ quæ ſunt in potentia ſe inuicem videre non poſſunt. Et vade ad rubric. virtutis ad octauum paragr. Poſtquam oculi viſibilitatem non vident, quare ipſam deſiderant? Solutio. Propter hoc formæ generales deſiderantur, vt ſpirituales attingantur. Et vade ad rub. virtutis ad nonum paragr. Homo quare videri non poteſt? Solutio. Si homo videri poſſet, anima ſua poſſet videri. Et vade ad rubricam virtutis ad vltimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris imaginalis.

Imaginatiua & ſenſitiua quomodo habent officia diuerſa? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in primo paragr. Anima rationalis poteſt dormire? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Imaginatiua quare imaginari non poteſt in vno tempore totum circulum firmamenti? Solutio. Imaginatiua quæ eſt Romæ imaginari non poteſt, quod caput antipodum ſit ſupra, & pedes inferius. Et vade ad rub. virtutis ad tertium parag. Quare imaginari mortem plus valet, quam imaginari vitam? Solutio. Qui mortem imaginatur, aliam vitam deſiderat, & vitam huius mundi contemnit ſecundum curſum naturalem. Et vade ad rub. virtutis ad quartum paragr. Pulchritudo quomodo eſt mala? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Imaginatio Regis quomodo eſt ordinata? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Intellectus cum quo vadit ante voluntatem? Solutio ibidem ad ſeptimum paragrap. Imaginatio in quo modo ſe extendit & reſtringit? Solut. ibidem ad octauum paragraph. Eſt aliquod inſtrumentum mobile æqualiter per potentiam & obiectum? Solutio ibidem ad nonum paragr. Memoria quare eſt infirma? Solutio ibidem ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus florum arboris humanalis.

Vita hominis quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæ paupertas aut priuatio eſt maior? Solutio ibidem. Homo quomodo eſt dæmonis? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Homo iuſtus quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Cum cogitare nobilius ſit quam ſentire, quare deſideratur plus ſentire, quam cogitare? Solutio. Quia equus facit cōtra ſuam ſpeciem, cum filium generat de aſina, plus retinet ſuus filius ſimilitudinem aſininam, quam equinam. Et vade ad quintum paragraph. Peccatum originale quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Mutatio intentionis quomodo bonam famam adducit? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Hypocriſis de de quo viuit? Solutio. Ita viuit hypochriſis de bona fama, ſicut videre de colore. Et vade ad octauum parag. Homo quomodo valet plus, quam aſinus? Solutio ibidem ad nonum parag. Homo quomodo ſcit tenere bonas vias? Solutio ibidem ad decimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris humanalis ſpiritualis.

Homo iuſtus quomodo Deum diligit pluſquam ſeipſum? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in prima ratione. Memoria quare Deum obliuiſcitur? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Res viſibiles quomodo res inuiſibiles ſignificant? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Amabilitas Dei quomodo comprehendit amabilitatem hominis? Solutio ibidem ad quartum parag. Deus quare non eſt honoratus per totum mundum? Solutio ibidem ad quintum paragr. Nuncius qui pietatem adducit & recolentiam, quis eſt? Solutio ibidem ad ſextum paragrap. Electuarium infirmæ voluntati neceſſarium

ſarium quod eſt? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Suſpiria & fletus quomodo peccatum conſumunt? Solutio ibidem ad octauum paragr. Mala voluntas quomodo cognoſcitur? Solutio. Quilibet latro tenebras diligit. Et vade ad nonum paragraphum. Ira Dei in quibus hominibus eſt? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris moralis virtuoſæ.

AQua quomodo ſignificat puritatem? Solutio. Vade ad primam rationem rubricæ antedictæ. Fides quare plorat? Solutio ibidem ad ſecundum paragraphum. Duo brachia iuſtitiæ quæ ſunt? Solutio ibidem ad tertium paragr. Maior timibilitas quomodo eſt inter iuſtitiam & ſpem? Solutio ibidem ad quintum paragraphum. Nuncij qui bona verba adducunt, qui ſunt? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Iuſtitia quare conqueritur ſpei de hominibus? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Fortitudo per quam eſt maior? Solutio ibidem ad octauum paragr. Quis eſt maior tunica? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Deus quomodo eſt hominum? Solutio ibidem ad vltimum paragrap.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris moralis vitioſæ.

FOrtitudo quomodo habet culpam? Solutio. Vade ad primum prouerbiorum rubricæ antedictæ. Accidentia pœnæ quæ ſunt? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Si ſuperbia aſcenderet, eſſet vitium? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Quare filius portat culpam Patris? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Spes cui eſt magis contraria? Solutio ibidē ad quintum paragr. Prudentia quomodo eſt magis remota? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Peccatum quare non poteſt eſſe creatura? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Eſſe cui eſt magis contrarium? Solutio ibidem ad octauum paragr. Vitium & culpa quomodo ſunt vnum idem numero? Solutio ibidem ad nonum paragr. Vnum idem vitium quomodo eſt magis & minus? Solutio ibidem ad vltimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris imperialis.

PAx in quo eſt ſuſtentata? Solutio. Vade ad rubricam antedictam in primo paragraph. Maior pulchritudo Regis de quo eſt? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Honor Regis in quo ſuſtentatur? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Seruitus quomodo venit in libertatem? Solutio ibidem ad quartum paragrap. Malus Princeps quomodo eſt vincibilis, & bonus Princeps quomodo eſt fortificabilis? Solutio ibidem ad quintum par. Amicitia Principis quare eſt periculoſa? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Dæmon cum quo facit maiorem ſocietatem? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Sapientiam & voluntatem quis ipſas tenet captas? Solutio ibidem ad octauum paragrap. Quomodo poteſt cum Principe pax procurari? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Humilitas in quo apparet pulchrior? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris apoſtolicalis.

De Articulis.

SI Deus non eſſet, quare hoc quod eſt nihil foret, Solutio. Vade ad primum paragraphum rubricæ antedictæ. Infinitas poteſt non eſſe ? Solutio. Si ſubſtantia finita poteſt eſſe in priuatione, ſubſtantia tamen infinita non poteſt in priuatione eſſe. Et vade ad rub. virtutis ad ſecundum parag. Duæ ſubſtantiæ infinitæ differentes per eſſentiam, quare nō poſſunt eſſe? Solutio. Si duę ſubſtantiæ finitæ differentes per eſſentiam poſſunt eſſe, duæ ſubſtantiæ infinitæ differentes per eſſentiam non poſſunt eſſe. Et vade ad rub. virtutis ad tertium paragr. Deus quare naſcitur de Deo? Solutio ibid. ad quartum paragraph. Quare Deus exit de Deo ? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Mundus quare non poteſt eſſe æternus ? Solutio ibid. ad ſextum paragraph. Homo quot modis obligatus eſt ad ſeruiendum Deo ? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Homines damnati cognoſcunt gloriā Dei ? Solutio. Si peccatum bonam amabilitatem deuiat à bona amatiuitate, ita peccatum deuiat bonam ſcibilitatē à ſciuitate. Et vade ad rub. virtutis ad octauum paragrap. Homo creatus eſt propter hunc mundum, aut propter alium ? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Poteſtas Dei quare plus poteſt de magnitudine, quam de paruitate ? Solutio ibidem ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbioru m florum arboris apoſtolicalis.

De Articulis.

INcarnatio eſt plus per amorem, quam per recreationem ? Solutio. Vade ad primum paragraph. rubricæ antedictæ. Poteſtas Dei fuit ita fœcunda per creationem, ſicut per incarnationem ? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Ieſus Chriſtus quare moriebatur : Solutio ibidem ad tertium paragraph. Ieſus Chriſtus quare deſcendit ad inferos ? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Ieſus Chriſtus quare reſurrexit ? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Ieſus Chriſtus quare ad cœlos aſcendit ? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Ieſus Chriſtus quare iudicabit bonos & malos ? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Maius peccatum quod eſt? Solutio ibidem ad octauum parag. In quo nomine omnis virtus comprehenditur ? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Veriora teſtimonia quæ ſunt ? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris Cæleſtialis.

QVis fuerit primus dies, cum Deus mundum creauit ? Solutio. Vade ad primum paragr. rubricæ antedictæ. Vegetare cum qua complexione fortius concordat, & cum quo die ? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Iudicium generale in quo die erit ? Solutio ibidem ad tertium paragr. Imaginatio in quo die eſt fortior ? Solutio ibidem ad quartum paragr. Aſtronomi quare errant ita frequenter in eorum

rum iudiciis? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Ars Alkimiæ poteſt eſſe vera? Solutio ibidem ad ſextum paragr. Tabula Aſtronomiæ poteſt eſſe vera? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Complexio Lunæ poteſt eſſe de Mercurio? Solutio ibidem ad octauum paragr. Hæreſis quomodo incipit? Solutio ibidem ad nonum paragr. Poteſtas eſt maior per voluntatem, quam per complexionem? Solutio ibidem ad decimum paragr.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris Angelicalis.

ANgelus habet aliquid maius ipſo? Solutio. Vade ad primum paragr. rubricæ antedictæ. Angelus habet verecundiam moralem? Solutio ibidem ad ſecundum paragrap. Mala tentatio quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem ad tertium paragr. Conſilium mali Angeli vbi incipit? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Bonus Angelus quomodo conſulit? Solutio ibidem ad quintum paragr. In bono Angelo poteſt eſſe contrarietas? Solutio ibidem ad ſeptimum paragr. Pœna dæmonis quomodo eſt aſſituata? Solutio ibidem ad ſeptimum parag. Intellectus dæmonis tormentat volũtatem? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Malus angelus poteſt habere aliquod placitum? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Dęmon quomodo perdidit ſpem? Solutio ibidem ad vltimum paragraph.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris æuiternalis.

IN paradiſo eſt aliquod malum deſiderium? Solutio. Vade ad primum paragraphum rubricæ antedictæ. In Paradiſo eſt aliquis defectus? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Quilibet dęmon diligit publicum malum? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Infernus de quo viuit? Solutio ibidem ad quartum paragraph. In Paradiſo erit quilibet homo Rex! Solutio ibidem ad quintum paragrap. In Paradiſo eſt ſpes? Solutio. Hoc quod eſt ſpes in hoc mundo, eſt intelligere in Paradiſo. Et vade ad rub. virtutis ad ſextum paragraph. In Inferno poteſt Ieſus Chriſtus diligi? Solutio ibidem ad octauum paragraph. In inferno eſt aliquis finis naturalis? Solutio ibidem ad nonum paragraphum. Timor eſt in Inferno? Solutio. Quia homo maiorem pœnam habere poteſt quam anima, habet quælibet anima damnata timorem de die iudicij. Et vade ad rub. virtutis ad vltimum para.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris maternalis.

IEſus Chriſtus & Domina noſtra quomodo inter ſe loquuntur? Solutio. Vade ad primum paragraphum rubricæ antedictæ. De quo loquitur Ieſus Chriſtus Dominæ noſtræ? Solutio ibidem ad ſecundum paragr. Quare ſunt plures homines in errore quam in veritate? Solutio ibidem ad tertium paragr. Ieſus Chriſtus de quo facit placitum Dominæ noſtræ? Solutio ibidem ad quartum paragr. Domina noſtra habet pietatem? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Domina noſtra quomodo conſulit? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Domina noſtra plorat in Paradiſo pro peccatoribus? Solutio. Loco plorandi Domina noſtra habet pietatem. Et vade ad rubricam virtutis ad ſeptimum paragr. Domina noſtra rogat ſuum

ſuum Filium? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Domina noſtra ſcit preces quas ſibi faciunt homines? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Ieſus Chriſtus negat aliquid Dominæ noſtræ? Solutio ibidem ad vltimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris Ieſu Chriſti.

HVmanitas Chriſti cum quo honorat deitatem? Solutio. Vade ad primum paragraph. rubricæ antedictæ. Deus quomodo poteſt dare maius donum creaturæ, & creatura Deo? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Ieſus Chriſtus quid deſiderat? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Creator & creatura quomodo ſe inuicem diligere poſſunt? Solutio ibidem ad quartum paragraph. Humanitas Ieſu Chriſti rogat deitatẽ? Solutio ibidem ad quintum paragr. Humanitas Ieſu Chriſti diligit habere honorem? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Ieſus Chriſtus quare rogat? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Humanitas Ieſu Chriſti ſcit preces quas homines ſibi faciunt? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Humana natura Chriſti eſt multum pulchra? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Pulchrior Dei ſimilitudo quæ eſt? Solutio ibidem ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus prouerbiorum florum arboris diuinalis.

SPiritus ſanctus de quo eſt? Solut. Vade ad primum parag. rubr. antedictæ. Si non eſſet exire, poſſet eſſe infinite? Solutio ibidem ad ſecundum paragraph. Infinite poſſet eſſe ſine complere? Solutio ibidem ad tertium paragraph. Æternitas poſſet eſſe ſin e æternabilitate? Solutio. Hoc quare mundus non poteſt æternus eſſe, eſt, quia ſua æternabilitas non eſt cauſa diuinæ æternitatis Et vade ad rubri. virtutis ad quartum paragraph. Sine certo numero diuinarum perſonarum poſſet eſſe complementum in numero? Solutio ibidem ad quintum paragraph. Filius quomodo poteſt eſſe ſine matre? Solutio. Ille Filius qui totus eſt de Patre, non habet neceſſitatẽ quod habeat matrem. Et vade ad rubr. virtutis ad ſextũ parag. Quæ perſona in Deo eſt centrum complementi? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraph. Spiritus ſanctus quare non producit perſonam? Solutio. Sicut Pater & Filius ſe habent de neceſſitate ad producendum in deitate, oportet quod ſanctus Spiritus ſe habeat de neceſſitate ad non producendum in deitate. Et vade ad rubric. virtutis ad octauum paragraph. Spiritus ſanctus quomodo habet tantum ſicut Pater & Filius? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Numerus quare nõ poteſt eſſe infinitus? Solutio. Nullum infinitum eſt in potentia. Et vade ad decimum paragraphum.

De Quæſtionibus fructus.

Et primò de arbore elementali.

FRvctvs arboris elementalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Elementatum quomodo eſt fructus? Solutio. Succeſſio quæ eſt de principio per medium, habet quietem in fine. Et vade ad rubricam virtutis. Ignis quare plus habet de perfectione in compoſito quam in ſeipſo? Solu-

tio

tio. In rebus naturalibus ſunt formæ ſimplices, vt ſint compoſitæ. Vtrum ſit fructus generalis elementalis? Solutio. Si non eſſet generale vegetare, nulla planta eſſet. Et vade ad rubr. virtutis. In pomo quis eſt fructus elementalis? Solutio. Illud ens quod eſt in pomo de partibus ſimplicibus elementorum, eſt fructus elementalis. Fructus elementalis eſt in pomo viſibilis? Solutio. In communitate naturali nulla pars ſimplex videri poteſt. Fructus elementalis eſt in pomo palpabilis? Solutio. Ponderoſitas & durities ſunt inſtrumenta cum quibus ſenſus attingit partes fructus elementalis. Fructus elementalis eſt magis nobilis in auro, quam in pomo? Solutio. Vegetatio eſt perfectio elementationis, quia eſt in maiori magnitudine bonitatis in fine. Per opus artificiale poteſt eſſe fructus elementalis? Solutio. Per flammam exit aurum de potentia in actu. Poſtquam per artificium poteſt exire forma de potentia in actu, poteſt per artificium fieri aurum de argento? Solutio. Martellus non producit clauum de ſeipſo, nec medicus ſanitatem de ſeipſo producit in patiente.

De Quæſtionibus fructus arboris vegetalis.

Fructus arboris vegetalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Duo fructus qui ſunt in pomo quomodo ſunt indiuiduati? Solutio. Finis elementationis eſt per elementare, & finis vegetationis per vegetare. Duo fructus qui ſunt in pomo quomodo coniunguntur in vno fructu qui eſt pomum? Solutio. Ex pluribus partibus ſimplicibus eſt compoſita vna ſubſtantia, & ex pluribus ſubſtantiis compoſitis eſt vna ſubſtantia compoſita, quæ eſt plus quam aliqua ipſarum compoſita. Duo fructus in vno quomodo ſunt imaginabiles? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Centrum plantarum quod eſt? Solutio ibidem. Quæ ex partibus plantæ eſt magis plena? Solutio ibidem. Salix quare non facit fructum? Solutio ibidem. Ceraſum quare habet os ſiue lapidem intra & non extra, ſicut amigdalum & nux? Solutio ibidem. Gradus quos elementa habent in plantis, quomodo ſunt aſſituati? Solutio ibidem. Plantæ habent ita gradus ſuos aſſituatos ſecundum vegetationem, ſicut habent ſecundum elementationem? Solutio. Formis nobilibus eſt magis neceſſarius ordo, quam minus nobilibus.

De Quæſtionibus fructus arboris ſenſualis.

Fructus arboris ſenſualis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In equo quis eſt fructus elementorum vegetatiuæ, & ſenſitiuæ? Solutio ibidem. Equus eſt viſibilis per colorem, aut eſt viſibilis per viſibilitatem? Solutio. In equo eſt color ex elementis, & viſibilitas eſt ſenſitiuæ, & color eſt ſubiectum viſibilitatis, & obiectum viſum eſt ex ambabus paſſionibus. Equus quomodo eſt fructus? Solutio. Equus inquantum eſt viſus, eſt fructus videndi: idcirco eſt fructus ſenſitiuæ, & inquantum eſt coloratus, & color eſt viſus: eſt coloratus fructus colorandi: & inquantum eſt vegetatus, eſt fructus vegetandi. Equus quare eſt fructus? Solutio. Equus eſt fructus per formam, ſicut panis, qui eſt fructus farinæ & aquæ, & ſubſtantia quæ eſt fructus ſuæ

formæ & ſuæ materiæ. Et equus eſt fructus per finem, inquantum eſt propter equitare, de quo equitare eſt fructus equitatum. In equo colorato quare eſt fructus ſenſitiuæ? Solutio. In equo colorato eſt fructus colorandi formaliter, & quia coloratum eſt, vt ſit viſum, eſt fructus formaliter ſenſitiuæ. Ex tribus fructibus equus quomodo eſt vnus fructus? Solutio. Eſt equus vnus fructus communis ex pluribus formaliter & finaliter, formaliter per eſſentiam omnium trium fructuum particularium, finaliter per finem cuiuſlibet trium fructuum. Fructus equi habet quietem in ſeipſo? Solutio. Inquantum equus eſt fructus formalis, eſt fructus ſuiipſius, & inquantum eſt fructus finalis, eſt fructus alterius, videlicet equitati, cuius eſt fructus per equitare, ſicut pomum qui eſt fructus illius per comedere, qui ipſum comedit. Equus quare non eſt fructus finalis ſuiipſius? Solutio. Si equus non eſſet inſtrumentum equitandi & arandi, aut alicuius neceſſitatis hominis, partes ſuæ haberent in ipſo quietem, & non ſeruirent Deo, cum ita ſit, quod equus de Deo cognitionem non haber, & ſequeretur, quod equus eſſet creatus ſibiipſi, & non Deo. Serpens qui homines occidit, quomodo eſt fructus hominis? Solutio. Serpens inquantum homines occidit, eſt inſtrumentum iuſtitiæ Dei & prudentiæ hominum; habet etiam aliquas conditiones, quæ ſunt bonæ conditionibus hominis: ſicut tyriaca, quæ fit de ſerpente, quæ bona eſt contra venenum, contra lepram, & contra morbum caducum, & fortificat calorem naturalem.

De Quæſtionibus fructus arboris Imaginalis.

Fructus arboris imaginalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus arboris imaginalis de quo eſt? Solutio ibidem. Fructus imaginationis quid eſt? Solutio. Eſt per formam, & per finem: per formam, hoc eſt per imaginari: per finem, hoc eſt per imaginatum. Capra imaginatur lupum de quo haber timorem: idcirco quæritur, quomodo lupus qui eſt imaginatus, eſt fructus imaginationis capræ? Solutio. Ex ſecundariis intentionibus ſunt fructus primarij: ſicut capra quæ timorem habet de lupo, quia diligit viuere. Capra fontem imaginatur: fons imaginatus quomodo eſt fructus imaginationis capræ? Solutio. Similitudo fontis quam imaginatio multiplicat, eſt fructus ſecundarius imaginationis, & bibere eſt fructus primus. Equus viuus qui equum mortuum videt, imaginatur ſuam mortem? Solutio. Si equus ſuam mortem non imaginaretur, de morte timorem non haberet. Viſibilitas quomodo eſt fructus imaginationis? Solutio. Si viſibilitas non eſſet imaginatio, coloratum imaginari non poſſet: eſt ergo viſibilitas ita fructus ſecundarius imaginationis: ſicut panis eſt fructus ſecũdarius vitæ. Homo chymeram imaginatur, illa chymera eſt fructus imaginationis cum ipſa non ſit realiter? Solutio. Species quæ non ſunt entium verorum ſunt inſtrumentales, cum quibus verè attinguntur. Imaginatum quomodo eſt fructus imaginationis? Solutio. Sicut calefactum eſt fructus caloris & ſentitum ſenſus, eſt imaginatum fructus imaginationis. Imaginari eſt fructus imaginatiuitatis? Solutio.

lutio. Imaginatiuitas eſt fructus formalis,& imaginari finalis.

De Quæſtionibus fructus arboris Humanalis.

FRuctus arboris humanalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Anima rationalis quomodo eſt fructus corporis? Solutio. Sicut elementare eſt fructus ſecundarius elementorum, & elementatum eſt primus, ita corporificare eſt fructus ſecundarius potentiæ elementatiuæ, vegetatiuæ, ſenſitiuæ, imaginatiuæ,& rationatiua eſt fructus primus ſecundum comparationem fructuum qui ſub ſe ſunt, & eſt ſecundarius ſecundum comparationem rationari,homificati. Homo quomodo eſt fructus Solis? Solutio. Sicut martellus qui eſt propter clauum,& planta quæ eſt propter vitam animalis,ita Sol eſt propter hominẽ. Quam vtilitatẽ habet Sol de eſſe hominis? Solutio. Sole ſeruiente homini ſeruit Deo, quia homo diligit Deum & cognoſcit. Homo per quam naturam eſt nobilior fructus? Solutio. Homo eſt fructus per formam, & eſt fructus per finem, & per formam non eſt fructus creaturarum corporalium, ſed per finem eſt fructus omniũ creaturarum corporalium. Quis eſt fructus hominis pecatoris? Solutio. Illa ſubſtantia eſt ſuo fructu vacua, quæ ſuo fine eſt priuata. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quomodo pœna damnatorum eſt magna. In homine damnato quis eſt fructus Solis & plantæ? Solut. Fructus Solis & plantæ perditus eſt in homine damnato, inquantum beatitudinem non habet, & reſtauratus in iudicio Dei. Martinus eſt melior fructus Patris ſui,quam Sol? Solu. Martinus eſt fructus ſui Patris formaliter, finaliter, & materialiter, & eſt fructus Solis finaliter tantummodo. Fructus meritorius Martini quis eſt? Solutio. Iuſtorum eſt fructus iudicandi,& amatorum amandi. In hominibus quomodo ſunt fructus alterabiles? Solutio. Fructus fabri qui clauum facit ſunt denarij quos habet propter clauum, & clauus eſt fructus hominis qui ipſum emit, & hoc de gradu in gradum vſque ad viuere.

De Quæſtionibus fructus arboris moralis virtuoſæ.

FRuctus arboris moralis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus morales quomodo naſcuntur de habitibus? Solutio. De iuſtitia naſcitur iuſtus actus per iudicare, & bonus bonificatus per bonificare. Et vade ad rubricam virtutis. In moralibus habitibus quomodo ſunt quidam fructus aliorum? Solutio. Inquantum vna manus aliam iuuat, eſt vna manus alterius, ſicut martellus qui eſt claui. Fructus morales quomodo colliguntur? Solutio. Imaginatiua colligit coloratum cum videre, & verba cum audire. Fructus morales quando colliguntur? Solutio. In illo tempore, quando Martinus actibus virtutum vtitur, colligit merita. Fructus ſpei quis eſt? Solutio. Illud meritum quod Martinus habet per ſpem, eſt fructus ſpei. Cum Martinus ſit deſperatus, fructus ſpei quem habebat vbi eſt? Solutio. Fructus quem Martinus habebat per ſpem non attingit beatitudinem,cum Martinus deſperatus eſt, veruntamen vtilitatem attingit,inquãtũ eſt occaſio minoris pœnæ. Nobilior fructus Martini vitioſi quis eſt? Solutio. Vade ad rub. virtutis. Vnus fructus quomodo eſt in potentia alte-

rius fructus? Solutio ibidem. Mors quomodo eſt fructus vitę? Solutio. Cũ mors moralis eſt virtuoſa, eſt fructus vitę virtuoſę, ſicut manducare eſt fructus ipſius viuere, & color colorati.

De Quæſtionibus fructus arboris moralis vitioſæ.

FRuctus vitioſus quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum peccatum ſit occaſio priuationis finis, quomodo poteſt habere aliquem fructum? Solutio ibidem. Punitio quomodo eſt fructus peccati? Solutio. Punitio eſt fructus peccati, inquantum eſt inſtrumentum quod ſubiectum peccati ſit tormentatum. Punitio quomodo eſt inſtrumentum gloriæ? Solutio. Cum malis cognoſcuntur boni. Peccatum poteſt eſſe fructus alicuius ſubſtantiæ realis? Solutio. Sicut cæcitas eſt priuatio viſus, eſt peccatum priuatio fructificandi. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod peccatum eſt illud inſtrumentum per quod priuatus eſt fructus virtutis. Vnum peccatum eſt fructus alterius? Solutio. Inquantum vnum peccatum iuuat aliud, vnum peccatum eſt inſtrumentum alterius contra fructum virtutis. Dæmon qui Martinum peccare facit, conſequitur aliquem finem? Solutio. Finis caloris innaturalis in homine qui habet febrem, eſt contra finem caloris naturalis: & imo finis caloris innaturalis, eſt contra finem ſui proprij ſubiecti. Quis eſt fructus ſuperbiæ? Solutio. Superbia appetitũ habet eundi ſuperius, & ſuum fructum colligit in eundo inferius. Fructus auaritiæ quis eſt? Solutio. Auaritia deſiderare facit diuitias, & attingit ſuum fructum in paupertate, inquantum homo auarus eſt magis pauper, quam alius homo. Forma dæmonis quæ eſt? Solutio. Informatio per quam quælibet pars dæmonis habet ſuum finem in priuatione, eſt forma dæmonis. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo eſt magna peruerſio virtutis in vitium.

De Quæſtionibus fructus arboris imperialis.

FRuctus arboris imperialis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus arboris imperialis de quo eſt? Solu. Fructus perſonæ cõmunis eſt pluriũ particulariũ moralitatum quæ in pluribus hominibus ſuſtentantur. Fructus principis quare eſt principaliter? Solutio. Calor ignis eſt propter calorem piperis equi, grũis & hominis. Fructus principis eſt ſuperior aut inferior? Solutio. Eſt ſuperior per formam, & inferior per finem. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod nullus homo ſecundum finem eſt tantum ſubditus ſicut princeps. Peior fructus quis eſt? Solutio. Dixit Raymundus, quod illam quæſtionem faceret malo principi. In malo principe quis eſt peior fructus? Solutio. Nobilior fructus qui eſt in principe eſt per iuſtitiã. Fructus imperialis quid ſapit? Solutio Sapit pacem & diuitias hominum, ſi princeps ſit bonus. De quo viuit fructus principis? Solutio, Viuit de actibus ſuarum virtutum, & de actibus virtutum ſuorum hominum. Fructus principis quomodo eſt pulcher? Solutio. Eſt pulcher cum bona fama, & cum vero iudicio. Fructus principis vbi eſt? Solutio. In patibulo, in ſuo ſcuto, & in ſua corona.

De

De Quæſtionibus fructus arboris apoſtolicalis.

FRuctus arboris apoſtolicalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus arboris apoſtolicalis de quo eſt? Solutio. Eſt de ordide, qui gentes ordinat ad ſaluationem. Cultor fructus quis debet eſſe? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Fructus apoſtolicalis de quo viuit? Solut. Viuit de cōmunitatibus finium ſub ipſo exiſtentium. Et vade ad rubricam virtutis. Fructus apoſtolicalis eſt magnus? Solutio ibidem. Fructus arboris apoſtolicalis deberet eſſe dulcis? Solutio ibidem. Fructus arboris apoſtolicalis eſt albus? Solutio ibidem. Fructus arboris apoſtolicalis eſt vtilis? Solutio ibidem. Fructus arboris apoſtolicalis cuius imago eſt? Solutio. Vnus eſt Ieſus Chriſtus in cœlo, & imago ſuæ vnitatis, & Dominij eſt in terra vnus Apoſtolicus. In Apoſtolico ſuus fructus quomodo eſt figuratus? Solutio. Sicut figuræ litterarum ſigilli, & figuræ literarum ceræ formatę per ipſas de ſigillo ſunt vnum in ſpecie & numero, eſt fructus apoſtolicalis impreſſio proportionata & diſpoſita, quod ſit ſimilitudo in Apoſtolico.

De Quæſtionibus fructus arboris cæleſtialis.

FRuctus arboris cæleſtialis quis eſt? Solut. Vade ad rubricam antedictam. Fructus arboris cæleſtialis vbi colligitur? Solutio ibidem. Fructus Arietis & Martis eſt vnus? Solutio. Vnus eſt in ſpecie qualitatis, & ſunt plures, inquantum eſt differentia obiectorum & ſubiectorum. Fructus Arietis & Cancri ſunt contrarij? Solutio. In ſe ipſis non ſunt contrarij? Solutio. In ſeipſis non ſunt contrarij, quomodo firmamentum non eſt de contrariis, ſed ſunt contrarij in igne, & in aqua, & in pipere, & in cucurbita. Fructus cœli quomodo colligitur in terra? Solutio. Sol vapores conſumit, & Luna ipſos multiplicat. Cum piper non ſit de eſſentia Solis, quomodo eſt fructus Solis? Solut. Pomum eſt fructus pomerij per formam & materiam, & eſt fructus finis illius qui pomum comedit. Cum anima beati Petri non ſit de eſſentia Solis quomodo eſt fructus Solis? Solu. De corpore beati Petri & de anima erit in die iudicij beatus Petrus. Cœlū empireum quomodo eſt fructus Solis? Solut. Corpus beati Petri fuit fructus Solis in hoc ſæculo & erit fructus cœli Empirei in alio ſęculo Lux ſolis, & lux cæli Empirei ſunt de vno fructu? Solutio. Secundæ intentiones ſunt cauſæ primarum: ſicut martellus qui eſt claui, & martellus & clauus ſunt de vno ferro. Piper eſt fructus cæli Empirei? Solutio. Piper eſt fructus ignis & ſolis, & cælum Empireum eſt fructus ſolis & ignis.

De Quæſtionibus fructus arboris Angelicalis.

FRuctus arboris angelicalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Principalior fructus arboris Angelicalis quis eſt? Solutio ibidem. Poteſt eſſe aliquis fructus magis naturalis per aliam naturam quam per ſuam naturam? Solutio. Formaliter nullus fructus poteſt eſſe magis naturalis per aliam naturam, quam per naturam ſui ipſius, ſed ratione finis ſic Et vade ad rubric. virtutis. Amabilitas Dei quomodo comprehendit amatiuitatem

Angeli? Solutio ibidem. Bonificatiuitas Dei quomodo comprehendit bonificabilitatem Angeli? Solutio ibidem. Fructus angelicalis quomodo eſt plenus & completus? Solutio ibidem. Fructus angelicalis quantum eſt magnus? Solutio ibidem. Poteſt angelus ignorare & obliuiſci? Solutio. Omnis creatura poteſt per formam & materiam deficere, ſed ratione finis non poteſt deficere, poſtquam in fine habet complementum. Fructus angeli de quo viuit? Solutio. In angelo ſecundæ intentiones viuunt ex primis. Fructus angelorum eſt ex hominibus? Solutio. Nuncius Regis non eſt ex ipſis, quibus tranſmittitur.

De Quæſtionibus fructus arboris Aeuiternalis.

Fructus arboris æuiternalis qui ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus arboris æuiternalis vbi, in quo & quomodo colliguntur? Solutio ibidem. Fructus bonitatis, magnitudinis, durationis, poteſtatis, ſapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis, & gloriæ, quomodo colliguntur in beatis? Solutio. Vade ad rubricam fructus bonitatis. In malitia & de malitia poteſt eſſe aliquis fructus? Solutio. Vade ad rubricam fructus malitiæ. Ignis poteſt tormentare ignem, & intellectus voluntatem? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Ignis poteſt affligere animam in Inferno? Solutio ibidem. Animam in Inferno affliget corpus? Solutio. Si anima in hac vita mouit corpus ad delectationem per peccatum, bene ſequitur, quod ipſam mouebit ad pœnam in Inferno ſecundum iuſtitiam Dei. Si homo damnatus fleret in Inferno quot lachrymas proiiceret? Solutio. Si homo in Inferno lachrymaret æuiternaliter, multiplicaret numerum guttarum omnium aquarum, quæ ſunt in fluminibus, in mari & in ſtagnis. Fructus damnatorum quid eſt? Solutio. Eſt priuatio finium naturalium. Et vade ad rubr. virtutis. Dæmon intelligit ſuum intelligere, quomodo eſt ſibi malus fructus? Solutio. Homo qui venenum bibit, quod bibere non credit, bibit vt viuat, & moritur, quia bibit.

De Quæſtionibus fructus arboris maternalis.

Fructus arboris maternalis quis eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Domina noſtra quomodo & cum quo ſuum fructum colligit? Solutio ibidem. Fructus Dominæ noſtræ de quo eſt? Solutio. Eſt peccatorum qui in ipſa ſpem habent. In quo tempore Domina noſtra fructum colligit? Solutio. Quando peccatores plorant, & Dominam noſtram cum ſuſpiriis & lachrymis recolunt, Domina noſtra colligit de ſuo Filio miſericordiam. Domina noſtra eſt fructus angelorum? Solutio. Ieſus Chriſtus eſt fructus Dominæ noſtræ, & eſt fructus angelorum. Quis eſt fructus maternitatis? Solutio. Ieſus Chriſtus eſt maſculus inquantum homo, & eſt fructus & finis omnium maſculinitatum. Fructus Dominæ noſtræ quantum eſt magnus? Solutio. Dixit Raym. quod computaret ſtellas. Fructus Dominæ noſtræ eſt altus? Solutio. Dixit Raym. quod cœlum cum manu tangeret. Fructum Dominæ noſtræ quis diligit? Solutio. Plorabat Raym. quia omnes homines huius mundi non cognoſcunt nec diligunt fructum Dominæ noſtræ. Fru-

-ctus Dominæ noſtræ habet bonos cultores ? Solutio. Plorabat Raym. quia ſunt tot peccatores.

De Quæſtionibus fructus arboris Ieſu Chriſti.

FRuctus arboris Ieſu Chriſti quis eſt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructum Ieſu Chriſti quis colligit? Solutio ibidem. De fructu Ieſu Chriſti quæ vtilitas ſequitur ? Solutio ibidem. Fructus Ieſu Chriſti de qua natura eſt ? Solutio ibidem. Fructus Ieſu Chriſti poteſt eſſe altior in magnitudine bonitatis & virtutis ? Solutio ibidem. Cum fructus Ieſu Chriſti ſit ita ſaporoſus, quare ex ipſo ita pauci homines guſtant?Solutio. Si fructus Ieſu Chriſti eſſet multum cognitus, plures homines ex ipſo comederent. Fructus Ieſu Chriſti ſufficeret omnibus hominibus ? Solutio. Nobilitas finis ſufficit nobilitati principij & medij. Ieſus Chriſtus eſt completus ? Solutio. In complemento Ieſu Chriſti quietem habent rationes diuinæ & omnes rationes creatæ, exceptis rationibus damnatorum. Fructus Ieſu Chriſti quomodo colligitur ? Solutio. Colligitur cum fide,ſpe & charitate,iuſtitia,prudentia,fortitudine,temperantia humilitate,miſericordia & pietate. Fructus Ieſu Chriſti eſt durabilis ? Solutio. Illud quæratur ab æternitate,gloria & æuiternitate.

De Quæſtionibus fructus arboris diuinalis.

FRuctus arboris diuinalis quis eſt ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus diuinalis eſt completus ? Solutio. Illud quæratur ab infinita bonitate & æterna, & ab omnibus actibus ſuarum rationum. Fructus diuinalis poteſt deficere? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Filius quomodo eſt fructus Patris ? Solutio ibidem. Spiritus ſanctus quomodo eſt fructus Patris & Filij ? Solutio ibidē. Pater quomodo eſt fructus Filij ? Solutio. Pater eſt fructus Filij in amando & intelligendo cum omnibus actibus ſuarum rationum, Filio intelligente & amante Patrem cum bono infinito,æterno,potente,virtuoſo,glorioſo & veroſo amare & intelligere. Pater & Filius quomodo ſunt fructus ſancti Spiritus ? Solutio. Dixit Raym. quod illud quæreret à ſolutione quæſtionis antecedētis. In Deo eſt fructus vnus tantummodo,aut plures ? Solutio. In Deo non eſt niſi vnus fructus per eſſentiam, & in ipſo ſunt plures fructus per proprietates perſonales, & per actus diuinarum rationum. Deus quomodo eſt fructus creaturarum,& creaturæ quomodo ſunt fructus Dei ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Fructus Dei vbi eſt ? Solutio. Illud quæratur ab humilibus & veridicis hominibus, qui plus Deum diligūt quā omnes creaturas.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis.

Et primò de elementali.

QVæritur, quod valet plus, aut ferrum,aut aurum ? Solutio.Vade ad rubricam antedictam. Quæſiuit heremita à Raym. verum ſciret in arte militiæ quod erat primò aut ſcutum vel enſis ? Solutio. Illa arma quæ magis ſunt neceſſaria prius erant inuenta. Et vade ad rubricam virtutis. Ignis habet ſe prius ad calefactum quam

quam ad calefacere: Solutio. Faber ſecundum finem prius ſe habet ad clauum, & ſecundum motum ad operari. Ignis habet ſe ante ad calefaciendum aërem, quam aquam: Solutio. Secundum finem ſe habet ante ad calefaciendum aërem, & ſecundum materiam ad calefaciendum aquam.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis arboris vegetalis.

QVæritur vtrum in plantis ſint fructus plus per vegetare, quam per elementare? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pomum eſt plus vt ſuam ſpeciem multiplicet, quam vt comedatur? Solutio ibidem. Elementa dant plus ſuas qualitates pomo propter comedere, quam propter eſſe ſuum? Solutio ibidem. Pomerium habet maiorem quietem in pomo, quam in ſeipſo? Solutio. Illa quies quæ eſt maior, eſt in fine.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis ſenſualis.

HOmo iuſtus quare habet aduerſitates in hoc mundo & homo malus proſperitates? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vtrum homines peccatores tantas habent tentationes ſicut homines iuſti? Solut. ibidem. Homines hypocritæ quomodo habent conſcientiam, & quomodo faciunt pœnitentiam? Solutio ibidem. Perfectio religionis quæ eſt? Solutio ibidem

De Quæſtionibus fructuum arboris exemplificalis imaginalis.

IMaginatio habet maiorem concordantiam cum memoria, quam cum intellectu? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Iudex quomodo eſt partialis? Solutio ibidem. Quidam habitus morales quomodo ſunt maiores quam alij? Solutio ibidem. Imaginatum eſt ita magnus fructus imaginationis: ſicut recolitum aut memoratum? Solutio. Imaginatum eſt maior fructus imaginationis per formam, & recolitum ſiue memoratum per finem.

De Quæſtionibus fructuum arboris exemplificalis humanalis.

HOmo eſt maior fructus per animam, quam per corpus? Solutio. Secundum materiam plurium creaturarum eſt homo maior fructus per corpus, quam per animam, & ſecundum formam & finem per animam. Et vade ad rubricam antedictam. Quare puer prius ſe inclinat ad naturas corporis, quam animæ ſecundum curſum naturalem? Solutio. Secundum materiam ſecundariæ intentiones ſunt primo, & ſecundum formam & finem ſunt conſequentia primarum. In electione quare ſanctitas eſt plus eligibilis quam honor? Solutio. Vade ad rubr. virtutis. Anima & corpus quomodo habent maiorem concordantiam? Solutio. In proportione entium inæqualium finis illorum eſt in maiori concordantia.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis moralis.

FRuctus arboris moralis de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Primariæ intentiones & ſecundariæ quomodo cognoſcuntur? Solutio ibidem. Patientia quomodo cognoſcitur? Solutio ibidem. Dominus

nus diſcretus quomodo ſuum diſcipulum tentat? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus fructuum arboris exemplificalis Imperialis.

VTrum Princeps tantum debeat diligere ſanitatem ſui corporis, ſicut vtilitatem ſui populi? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Princeps quid debet credere de conſilio? Solutio ibidem. Plures homines quomodo dant conſilium contra eorum fœlicitatem? Solutio ibidem. Princeps ſuperbus quomodo venit ad infortunium? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis Apoſtolicalis.

IN Prælato quæ ſunt primariæ intentiones & ſecundariæ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. In arbore apoſtolicali quis eſt fructus ſuperior? Solutio ibidem. Fructus apoſtolicalis quomodo eſt ſaporoſus & lucens? Solutio ibidem. Fructus apoſtolicalis quomodo eſt virtuoſus, magnus & redolens? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis Cæleſtialis.

NAtura Solis habet ita magnam poteſtatem in corpore hominis, ſicut natura ignis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Aſtronomus poteſt dare ita verum iudicium de homine infirmo, ſicut medicus? Solutio ibidem. Quare Aſtronomi ſunt pauperes? Solutio ibidem. Homo quomodo eſt filius Solis? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis Angelicalis.

VTrum agere ſit fructus aut exiſtere? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Mundus quomodo poſſet eſſe in bono ſtatu: Solutio ibidem. Fructus beati Michaëlis eſt amare, aut amatum? Solutio. Amabilitas Patris & Filij eſt fructus beati Michaëlis per amatiuitatem, & Spiritus ſanctus eſt fructus beati Michaëlis per amare. Beatus Michaël habet ſe prius ad amatum quam ad amare? Solutio. Cum in Deo amatus & amare æquales ſint in æternitate, fine, magnitudine & bonitate, eſt eorum æqualitas cauſa beato Michaëli, quod æqualiter ſe habeat ad amare & ad amatum.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis æuiternalis.

GLoria Paradiſi & pœna Inferni quomodo debent conſiderari? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pœna Inferni eſt prius conſiderabilis, quam gloria Paradiſi: Solut. Conſideratio amoris eſt antecedens conſiderationis timoris. Quare quidam virtuoſi ſunt triſtes, & quidam hilares? Solutio ibidem. Quis ſanctior videtur, aut triſtis aut hilaris? Solutio. Ex forma & materia vnum idem iudicium fieri non debet. Et vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis maternalis.

DOmina noſtra quomodo rogari debet & laudari? Solutio. Vade ad rub. antedictã. Suppoſito quod peccatum originale non eſſet, foret Deus

incarnatus? Solutio ibidem. Articuli fidei Catholicæ poſſunt probari? Solutio ibidem. Propter intelligere articulos fidei perdet homo meritum fidei? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis Ieſu *Chriſti.*

QVare anima de hoc mundo ſaturari nón poteſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ex auaritia quid ſequitur? Solutio ibidem. In contemplando Deum quis habet maius meritum, aut intellectus aut voluntas? Solutio ibidem. Memoria habet maiorem paſſionem per intellectum, quam per voluntatem? Solut. ibidem.

De Quæſtionibus fructus arboris exemplificalis diuinalis.

CReaturæ quomodo Deum ſignificant? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Fructus Philoſophiæ quis eſt? Solutio ibidem. Scientia quomodo eſt tractabilis? Solutio ibidem. Vita ſuprema & magis ſaporoſa quæ eſt? Solutio ibidem. Et gloria detur Deo, Amen.

De Quæſtionibus centum formarum, quæ ſunt in fine arboris elementalis.

De vnitate.

I.

VNitas quid eſt? Solutio. Vnitas eſt illa forma quæ eſt ratio indiuiduationis. Et vade ad rubricam antedictam. Abſque communi vnitate poſſunt eſſe plures vnitates? Solutio ibidem. Complementum vnitatis de quo eſt? Solutio. Sicut complementum amoris eſt de amante, amabili & amare, ita complementum vnitatis eſt de vniente, vnibili & vnire. Quare eſt vnus mundus, & non plures? Solutio. Quia eſt vnus Deus, & non plures, eſt ſua vnitas ratio eſſendi vnum mundum & non plures.

De Quæſtionibus pluralitatis.

II.

PLuralitas quid eſt? Solutio. Pluralitas eſt illa forma quæ eſt cauſa pluribus rebus. Quæ ſunt prima principia pluralitatis? Solutio. Summa pluralitas ita eſt cauſa creatæ pluralitatis, ſicut ſumma vnitas eſt cauſa creatæ vnitatis. Prima pluralitas creata de quo eſt? Solutio. Nulla pluralitas eſt ita prope bonitatem, ſicut illa quæ eſt ex eſſentialibus bonificante, bonificabili & bonificare. Vna pluralitas quomodo eſt cauſa pluribus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus ſimplicitatis.

III.

SImplicitas quid eſt? Solutio. Simplicitas eſt illa forma quæ eſt ratio pluribus ſimplicibus antequam non eſt aliqua natura, quæ ſit ex ipſa, nec ex ſuis ſimplicibus. Et vade ad rubric. antedictam. Simplicia ſimplicitatis quæ ſunt? Solutio. Simplicia ſimplicitatis ſunt illa, ex quibus propriè ipſa eſt ratio, videlicet ſimplificans, ſimplificabile & ſimplificare, quæ ſunt ſua eſſentialia concreta, & in quibus ipſa eſt ſuſtentata, & quietem habet & perfectionem. Simplicitas vbi eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

ctam. Prima ſimplicia ſunt corruptibilia? Solutio. Si prima ſimplicia eſſent corruptibilia, ſimplicitas & compoſitio eſſent vnum idem numero, & corruptio eſſet ex primis formis, & non ſecundis.

De Quæſtionibus compoſitionis.
IV.

Compoſitio quid eſt? Solutio. Compoſitio eſt cõiunctio pluriũ ſimplicium quibuſdam in aliis exiſtentibus, de quibus ſequitur tertius numerus, omnibus communis. Et vade ad rubricam antedictam. Species compoſitionis quot ſunt? Solutio. Duæ ſunt: prima eſt illa, quæ eſt ex partibus ſimplicibus, ſecunda eſt illa, quæ eſt ex partibus compoſitis, & ex hac ſunt ſubſtantiæ elementatæ. Vtrum ſine communi compoſitione plures compoſitiones poſſunt eſſe? Solutio. Vade ad rub. virtutis. Secunda ſpecies compoſitionis non eſſet ex prima? Solutio. Si ſecunda ſpecies non eſſet ex prima, poſſibile foret eſſe totum ſine partibus, & partem ſine communitate.

De Quæſtionibus formæ.
V.

Forma quid eſt? Solutio. Forma eſt illud ens, cui actio eſt magis propria qualitas, quam alij. Formæ particulares poſſũt eſſe ſine forma vniuerſali? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Formæ particulares de quo ſunt? Solutio. Ita ſunt formæ particulares ex forma vniuerſali, ſicut ſunt ex bonitate bonificans, bonificabilis & bonificare. Forma vniuerſalis eſt ex aliis formis? Solutio. Oportet quod omnis comunitas ſit ex cauſis ſimplicibus. Et vade ad rub. virtutis.

De Quæſtionibus materiæ.
VI.

Materia quid eſt? Solutio. Materia eſt illud ens cui paſſio eſt magis propria qualitas, quam alicui alij enti. Et vade ad rubricam antedictam. Generalis materia vbi eſt? Solutio ibidem. Materias particulares quis ducit de potentia in actum? Solut. ibid. Materia ſpiritualis quomodo eſt in potentia in generali? Solutio. Bonificabilitas realis bonitatis eſt in potentia materialiter in bonitate, & formaliter eſt in habitu bonificantis, & ideo bonificare ſapit eſſentiam & naturam omnium trium.

De Quæſtionibus generis.
VII.

Genus quid eſt? Solutio. Genus eſt illa communitas, ſupra quam non eſt alia communitas, & eſt ſupra omnes ſpirituales communitates. Genus eſt ens reale aut intentionale? Solutio. Eſt ens reale, quia ſi non eſſet ens reale, arbor elementalis eſſe nõ poſſet. Et eſt intentionale, quoniam ſi non eſſet intẽtionale, intellectus ſpecies multiplicare non poſſet ad inquirendum rerum veritatem. Et vade ad rubricam antedictam. Genus reale de quo eſt, & vbi eſt? Solutio. Iſtud quæratur ab arbore elementali. Genus intentionale de quo eſt? Solutio. Iſtud quæratur ab intellectu, qui ipſum facit ex ſimilitudinibus indiuiduorum, & ipſum multiplicat ſupra ſpecies eorum.

De Quæſtionibus ſpeciei.

VIII.

SPecies quid? Solutio. Species realis & naturalis eſt illud ſubiectum, in quo genus vtitur differentia, communicando ſeipſum pluribus partibus communibus differentibus, quæ ſunt de ſua eſſentia. Species intentionalis quid eſt? Solutio. Species intentionalis eſt illa ſimilitudo, quam intellectus accipit ex realibus ſpeciebus. Species vbi ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Si ſpecies non eſſet ens reale, quod inconueniens ſequeretur? Solutio ibidem.

De Quæſtionibus intenſitatis.

IX.

INtenſitas quid eſt? Solutio. Intenſitas eſt illa figura quæ fortius partem ſimplicem ſignificat, quam aliqua alia figura. Intenſitas generalis & ſpecialis vbi eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Intellectus quomodo conſiderat intenſitatem? Solutio. Intellectus intenſitatem conſiderat denudando ſpeciem, quam accipit de ſimilitudine communi, conſiderando ſimplicem vnitatem. Intenſitas eſt ſenſibilis? Solutio. Intenſitas ſe communicat ſenſui & communi ſubiecto, de quo ſenſus ipſam trahit ex ſimplici figura.

De Quæſtionibus extenſitatis.

X.

EXtenſitas quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Extenſitas de quo eſt? Solutio ibidem. Extenſitas ſpiritualis de qua eſt? Solutio. Extenſio bonitatis realis angelicalis eſt ex ſuis realibus concretis, per quæ ipſa eſt extenſa, & eſt ex ſimilitudinibus, quas dat magnitudini, durationi & cæteris partibus ſubſtantialibus ſubſtantiæ angeli. Volnntas quomodo ſe extendit in intellectu? Solutio. Extendit ſe voluntas in intellectu, diligēdo in ipſo plures res differentes, & quanto magis ipſas diligit, tanto plus in ipſis extendit ſuum actum.

De Quæſtionibus abſtractionis.

XI.

ABſtractio quid eſt? Solutio. Abſtractio eſt illa forma prima & communis ſuis concretis, quæ de ſua ſunt eſſentia, in qua intellectus non conſiderat aliam communitatem. Et vade ad rubricam antedictam. Abſtractiones ſecundariæ quæ ſunt? Solutio ibidem. Abſtractio eſt, vt cauſę primariæ ſint. Species abſtractionis quot ſunt? Solutio. Duæ ſunt, vna eſt realis, alia intentionalis, quæ ſiquidem intentionalis eſt ſimilitudo realis. Et vade ad rubricam, vt ſupra.

De Quæſtionibus concreti.

XII.

COncretum quid eſt? Solutio. Concretum eſt illud obiectum cui abſtractio eſt ratio, quod in illo ſit ſuſtentata, & quod ſibi ſit ratio operationis ſecundum ſuam naturam. Concreta prima quæ ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Prima concreta vbi ſunt? Solutio ibidem. In primis concretis eſt motus? Solutio. Sicut ſecundaria concreta ſunt in potentia in primis antequam ſint, eſt motus in potentia in primis concretis, & exit in actum naſcentibus & exeuntibus ſecundis concretis ex primis. Et in-

in hoc paſſu cognoſcitur quomodo vnum tempus eſt in potentia in alio tempore.

De Quæſtionibus generationis.

XIII.

GEneratio quid eſt? Solutio. Generatio eſt productio, quæ exit & naſcitur in nouitate quæ eſt ex antiquis entitatibus. Generatio quomodo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Generatio generalis vbi eſt? Solutio ibidem. Species generationis quot ſunt? Solu. Sunt tres. Prima eſt ſuprema, q̃ eſt de forma tãtummodo & ſine corruptione Deo producẽte de ſe ipſo Deum per viam generationis, vt dictum eſt. Secunda ſpecies eſt de forma & materia, & quæ non poteſt eſſe ſine corruptione, de qua ſunt ſubſtantiæ naturales elementatę. Tertia ſpecies generationis eſt ex ſimilitudinibus multiplicatis per ſenſitiuam, imaginatiuam, & rationatiuam.

De Quæſtionibus corruptionis.

XIIII.

COrruptio quid eſt? Solutio. Corruptio eſt priuatio partium antiquarũ, vt ſint formæ & materiæ nouæ. Corruptionis quot ſunt ſpecies? Solut. Species corruptionis ſunt tres. Prima eſt realis & naturalis, ſicut ſubſtantia elementata, quæ peruenit in priuationem per corruptionem ſuarum partium. Secunda ſpecies eſt ex ſimilitudinibus intentionalibus, imaginalibus & ſenſualibus corruptis, cum veniant in priuationem. Tertia ſpecies eſt de peccato, per quod homo corrumpitur & deuiatur à fine, ad quem creatus eſt. Primum principium corruptionis quod eſt? Solutio. Sicut concordantia eſt primum principium generationis, eſt contrarietas principium primum corruptionis. Et vade ad rubricam antedictam. Corruptio & priuatio ſunt vnum idem principium in cõſummatione ſubſtantiarum? Solutio. Omnis contrarietas eſt contra contrariam concordantiam, & priuatio eſt omne principium ſecundum finem generationis & corruptionis quę ſunt per concordantiam & contrarietatem.

De Quæſtionibus priuationis.

XV.

PRiuatio quid eſt? Solutio. Eſt realis diſſimilitudo generationis & entitatis in qua ſit concordantia, & eſt realis ſimilitudo contrarietatis & corruptionis. Vtrum priuatio generalis ſit ens reale? Solutio. Vade ad rub. antedictam. Subiectum priuationis quid eſt? Solutio. Corruptio eſt ita ſubiectum priuationis, ſicut generatio eſt ſubiectum eſſendi. Primum principium priuationis quod eſt? Solutio. Primum principium priuationis ſecundum finem eſt generatio, & ſecundum materiam contrarietas.

De Quæſtionibus pleni.

XVI.

PLenum quid eſt? Solutio. Plenum eſt illa forma, quæ ponit impoſſibilem eſſe realem vacuitatem. Plenũ eſt ens reale vel intentionale? Solutio. Si plenum non eſſet ens reale, vacuum poſſet eſſe ens reale, quod ſi vacuum poſſet eſſe ens reale, poſſent eſſe & non eſſe vnum idem numero. Plenum eſt ens generale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Plenum eſt ens ſenſibile? Solutio. Nulla

forma communis eſt ſenſibilis, & de hoc experientiam habemus, inquantum quilibet ſenſus ſuum proprium habet inſtrumentum & obiectum.

De Quæſtionibus vacui. XVII.

VAcuum quid eſt? Solutio. Vacuum eſt illud ſubiectum, in quo non attingũtur fines rerum, per quod partes ſubſtantiarum quietem non habent. Species vacui quot ſunt? Solutio. Species vacui ſunt duæ, quas inuenies in rubrica antedicta. Secunda ſpecies eſt illa, quam negamus in rubrica de pleno, quam intellectus multiplicat, quia virtutem habet in intelligendo vnum contrarium cum alio. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia. Si Deus priuaret quicquid eſt de Saturno vſque ad ſphærã terræ, poſſet eſſe vacuum? Solutio. Impoſſibile eſt vacuum eſſe ens reale, vt nihil non ſit creatura, nec habeat aliquam entitatem. Si Deus priuaret totum quod comprehenditur ſub quinta eſſentia, eſſet vacuum? Solutio. Si per priuationem Firmamenti, & totius quod in ſe continet, ſequeretur vacuum, oporteret quod vacuum eſſet locus prius quam creatio eſſet, quod eſt impoſſibile, & ſi eſſet poſſibile, oporteret quod vacuum eſſet æternum, & quod eſſet materia pleni, quæ eſſet alia impoſſibilitas, & ſic de vna impoſſibilitate ad aliam vſque ad impoſſibilitates infinitas.

De Quæſtionibus groſſitudinis. XVIII.

GRoſſitudo quid eſt? Solutio. Groſſitudo eſt illa forma, ratione cuius materia eſt magis plena, & magis ponderoſa quam per aliquam aliam formam. Quare materia eſt magis ſpiſſa quam forma, cum ita ſit, quod forma ſit plenior quam materia? Solu. Cauſa propter quam materia eſt magis ſpiſſa quam forma, eſt ratione groſſitudinis, quæ melius conuenit cũ materia quam cũ forma, ratione reſtrictionis aquæ, & cauſa propter quam forma eſt magis plena quã materia, eſt ratione communicationis & infuſionis ignis & gracilitatis formæ. Et vade ad rub. antedictam. Quare homo melancholicus eſt magis ponderoſus quam flegmaticus, & homo melancholicus plus currit quam flegmaticus? Solutio. Inquantum groſſitudo eſt illa forma reſtrictionis, eſt cauſa homini flegmatico, quod ſit piger & groſſus: quoniam flegmaticus eſt de complexione frigida & humida, eſt per complexionem frigidam ponderoſus, & per humidam leuis: & quia melancholicus eſt gracilis, plus currit quam flegmaticus. Groſſitudo eſt principium generale? Solutio. Vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus gracilitatis. XIX.

GRacilitas quid eſt? Solutio. Gracilitas eſt illa forma, ratione cuius plus eſt facta aggregatio partium minorum, quam maiorum. Cum gracilitas ſit cauſa aggregationis minorum partium, & groſſitudo partium maiorum, quare ſubſtantiæ graciles ſunt magis plenæ quã ſubſtantiæ groſſæ? Solutio. Maior aggregatio fieri poteſt de partibus minoribus, quam de maioribus: quia minores partes tantum de loco non occupant, ſicut maiores. Quare ſubſtantiæ graciles ſunt longiores, quam ſubſtantiæ groſſæ? Solutio.

lutio. Sicut groſſitudo eſt forma, quæ eſt cauſa amplitudinis, & profunditatis & ponderoſitatis, ita gracilitas eſt cauſa longitudinis, profunditatis & leuitatis. Gracilitas eſt principium generale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus leuitatis.

XX.

LEuitas quid eſt? Solutio. Leuitas eſt illa forma quæ materias ſuperius aſcendere facit. Leuitas eſt principium generale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum forma ignis ſit magis plena quam materia, quare materia non eſt leuior quam forma? Solutio. Illa pars in qua plus eſt de virtute, ſe habet citius ad ſuum centrum, quam illa in qua eſt minus. Cum ignis materialiter & formaliter ſit leuis, quare inferius deſcendit, cum deſcenſus ita habeat eſſe per ponderoſitatem, ſicut aſcenſus per leuitatem? Solutio. Finis planetarum & animalium inſertus attrahit virtutem corporum cæleſtium. Et vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus ponderoſitatis.

XXI.

POnderoſitas quid eſt? Solutio. Ponderoſitas eſt principium generale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Cum aqua pluuialis ſit grauis, quare ſuperius aſcendit? Solutio ibidem. Ponderoſitas de quo eſt? Solutio. Ponderoſitas eſt de ſeipſa inquantum eſt principium generale, & eſt ex pluribus appetitibus naturalibus inquantum eſt in ipſis extenſa, vt cum ipſa ad centrum deſcendant quod deſiderant.

De Quæſtionibus totalitatis.

XXII.

TOtalitas quid eſt? Solut. Totalitas eſt multiplicatio plurium quæ ſunt ſuæ partes. Totalitas eſt principium generale? Solutio. Vade ad rub. antedictam. Totalitas poteſt eſſe ſine parte? Solut. In creaturis ſe habent relatiuè totalitas & partes inquantum inter ipſas eſt maioritas & minoritas, verumtamen quælibet pars eſt tota ipſamet. Et in hoc paſſu cognoſcitur quomodo Deus eſt totus ipſemet ſine parte, & habet in ſeipſo relationem perſonalem per æqualitatem ſine maioritate & minoritate. Bonitas creata eſt per ſeipſam tota, aut per aliam? Solutio. Ita eſt bonitas tota per totalitatem, ſicut eſt magna per magnitudinem.

De Quæſtionibus partis.

XXIII.

PArs quid eſt? Solutio. Pars eſt illa forma quæ cum ſua pari forma totum multiplicat, & eſt ſubiecta differentiæ. Pars eſt principium generale? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pars poteſt eſſe per ſeipſam? Solutio. Pars formaliter poteſt eſſe per ſeipſam: ſed quia finaliter totum eſt ſuum centrum, ſecundum finem non poteſt eſſe per ſeipſam, imo oportet ipſam ſuſtentari in ſuo toto communi coniuncto ex partibus pluribus. Pars quæ ſit de toto, poteſt eſſe principium generale? Solut. Vade ad rubricam virtutis.

De Quæſtionibus interioritatis.

XXIV.

INterioritas quid eſt? Solutio. Interioritas eſt illa forma, per quam quædam partes ſubſtantiæ poſſunt eſſe in aliis. Interioritas eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Interioritas de quo eſt? Solut. Interioritas inquantū eſt ſimplex principiū, eſt de ſeipſa, & inquantū eſt extenſa in pluribus partibus, eſt ex ipſis. Interioritas quare eſt? Solutio. Interioritas eſt formaliter de ſeipſam, & finaliter eſt, vt quædam partes poſſint per ipſam eſſe in aliis: ſicut bonitas, quæ per interioritatem poteſt eſſe in magnitudine, & magnitudo in bonitate.

De Quæſtionibus Exterioritatis.

XXV.

EXterioritas quid eſt? Solutio. Exterioritas eſt illa forma, ratione cuius continens poteſt eſſe extra contentum, & differentia poteſt eſſe ratio diuiſioni partium, quæ ſupra ſubſtantiam ſunt ſuperficies, in qua eſt ſuſtentata. Exterioritas eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubric. antedictam. Exterioritas de quo eſt? Solutio. Exterioritas inquantum eſt ſimplex principium, eſt de ſeipſa, & inquantum eſt materia pluribus exterioritatibus, eſt communitas illarum. Exterioritas quare eſt? Solutio. Exterioritas eſt, inquantum forma eſt per ſeipſam, & inquantum finis eſt, vt diſcretæ quantitates ſubſtantiarum poſſint eſſe exiſtentes quædam extra alias: ſicut ampulla, quæ eſt extra vinum, & Martinus extra cameram, & leo extra ſpeciem hominis.

De Quæſtionibus ſtationis.

XXVI.

STatio quid eſt? Solutio. Statio eſt illa forma, ratione cuius ſubſtantiæ & accidentia ſunt hoc, quod ſunt, & habēt appetitum eſſendi in vno loco, & non in alio. Et vade ad rubricam antedictam. Quare ſtatio eſt plus per formam quam per finem? Solutio. In ſubſtantiis naturalibus eſt motus propter finem, & eſt quies vt ſit ſubſtantia. Quare dormitio maiorem habet concordantiam cum ſtatione quam cum motu? Solutio. Statio eſt de quiete & de inſtanti, & motus eſt de labore & de ſucceſſione. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod quædam ſubſtantiæ non ſunt ad faciendum, ſed formaliter ſunt factæ, & aliæ ſunt ad faciendum finaliter. Statio quare eſt? Solutio. Statio eſt, vt partes ex quibus ſubſtantia eſt compoſita, ſint in ſuo proprio numero, & quod ſubſtantia ſit ex ipſis, & quod partes ſint partes illius ſubſtantiæ.

De Quæſtionibus motus.

XXVII.

MOtus quid eſt? Solutio. Motus eſt illa forma, per quam poteſt eſſe ſucceſſio partium temporis, mutationis loci, & alterationis ſubſtantiæ & ſuarum partium. Motus eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Statio poteſt eſſe ſine motu in ſubſtantiis naturalibus? Solutio. Nulla ſtatio poteſt eſſe ſine fine, nec aliquis finis poteſt eſſe ſine motu.

Motus

Motus poteſt eſſe ſine ſtatione ? Solutio. Si non eſſet ſtatio partium, motus non haberet ſubiectum, in quo poſſet eſſe.

De Quæſtionibus duritiei.

XXVIII.

DVrities quid eſt ? Solutio. Durities eſt illa forma, quæ eſt magis contraria mollitiei, quam aliqua alia forma. Durities eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Durities quare eſt ? Solutio. Durities eſt, vt partes ſubſtantiæ poſſint eſſe ſine ſuis contrariis intra ſubſtantiam, in qua intrare non poſſunt. Et duties eſt ratione ſiccitatis terræ & reſtrictionis aquæ. Quare oſſa duduriora ſunt, quam caro? Solutio. Cum oſſibus ſtatio conuenit formaliter, & cum carne motus finaliter.

De Quæſtionibus mollitiei.

XXIX.

MOlities quid eſt ? Solutio. Mollities eſt illa forma, quæ aperit portas duritiei, vt quædam partes in in aliis intrare poſſint, & quod influẽtia & refluentia habeant loca, per quæ tranſire poſſint. Mollities eſt forma generalis ? Solutio. Vade ad rub. antedictam. Argentum fuſum quare eſt molle ? Solutio. Sicut argentum quod non eſt fuſum, propter frigiditatem aquæ eſt durum, ita eſt molle per calorem ignis cum eſt fuſum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod calor contra frigiditatem cum mollitie habet concordantiam. Aqua frigida quare hominem reſtringit ? Solutio. Sicut calor ignis concordantiam habet cum duritie in tegula quam deſiccat, quia concordantiam habet cum terra per ſiccitatem, ita habet aqua concordantiam cum aëre in ſtomacho hominis reſtringendo humiditatem illius cum frigiditate quę cũ humiditate aëris habet cõcordantiam. Et in hoc paſſu eſt multum de medicina & de mutatione Alkimiſtæ.

De Quæſtionibus longitudinis.

XXX.

LOngitudo quid eſt? Solutio. Longitudo eſt illa forma, ratione cuius plura puncta lineam conſtituunt. Longitudo eſt forma generalis ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Longitudo quare eſt ? Solutio. Longitudo eſt formaliter, quia plura puncta aut partes magis participant per contractum de alto in infimum, & finaliter eſt, vt ſit linea quæ participet cum altitudinibus & infimitatibus. Longitudo de quo eſt ? Solutio. Longitudo de de ſeipſa, inquantum eſt ſimplex forma, & eſt pars corporis, vt per ipſam poſſit eſſe.

De Quæſtionibus amplitudinis.

XXXI.

AMplitudo quæ eſt? Solutio Amplitudo eſt illa forma ratione cuius plures partes poſſunt eſſe collaterales. Amplitudo eſt forma generalis ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare amplitudo eſt magis cauſa ſuperficiei, quam longitudo ? Solutio. Sicut longitudo eſt cauſa ſpinę per lineam & per calorem & ſiccitatem, ſic amplitudo eſt cauſa ſuperficiei per collaterationem humiditatis & frigiditatis. In bonitate quid eſt

cauſa amplitudinis? Solutio Bonificare eſt cauſa amplitudinis ita per collaterationem, ſicut bonificans per lõgitudinem, & bonificabile per profunditatem.

De Quæſtionibus profunditatis.

XXXII.

PRofunditas quid eſt? Solutio. Profunditas eſt medium amplitudinis & longitudinis, per quod eſt centrum in medio ſubſtantiæ. Profunditas eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Profunditas Saturni tranſit vſque ad ad Venus? Solutio. Si profunditas Saturni tranſiret vſque ad Venus? Solut. Si profunditas Saturni tranſiret vſque ad Venus, tranſiret profunditas Lunæ vſque ad Martem, & non eſſet Sol centrum commune in virtute profunditatis Saturni & Lunæ. Rotunditas eſt ita de pluribus circulis collateralibus & contiguis de alto in infimum, ſicut linea ex pluribus punctis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod circulus eſt ex ſuperficie ſupra longitudinem, amplitudinem & profunditatem.

De Quæſtionibus potentiæ.

XXXIII.

POtentia quid eſt? Solutio. Potentia eſt illa forma, quæ ſe habet ad obiectum, vt actũ ſuum habere poſſit, & per quam formæ ſunt poſſibiles. Potentia quot ſpecies habet? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Aptitudo & diſpoſitio quomodo ſunt differentes in potentia? Solutio. Aptitudo eſt in potentia per habitum, & diſpoſitio per materiam. Quæ duarum ſpecierum potentia eſt prima? Solutio. Inquantum forma eſt nobilior, quam materia, eſt prima in virtute, & inquantum nulla ſubſtantia naturalis poteſt eſſe ſine forma & materia, ſunt aptitudo & diſpoſitio æqualiter in vno & eodem tempore.

De Quæſtionibus obiecti.

XXXIIII.

OBiectum quid eſt? Solutio. Obiectum eſt ille terminus ad quẽ ſe habet potentia per ſuam aptitudinem & diſpoſitionem obiecti. Species obiecti quot ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Potentia vadit ad obiectum, aut obiectum vadit ad potentiam? Solutio. Quia finis prius mouet formam, quam materiam, eſt prius motus per poſſificatiuitatem in actibus, quam per poſſibilitatem, & ideo ſunt ante ſecundum naturam, nõ tamen ſecundum tempus; ſunt prius actus per potentiam, quam per obiectum. Forma ad quam duarum ſpecierum obiecti ſe habet primo? Solut. Magiſter qui cameram facit, ſecundum finem prius ſe habet ad habitare quam ad cameram, & ſecundum formam eſt prius camera quam habitatio.

De Quæſtionibus actus.

XXXV.

ACtus quid eſt? Solutio. Actus eſt hoc, per quod principia naturalia fines naturales attingunt, & eſt opus & centrum exiſtens in medio naturalium formarum & materiarum. Species actus quot ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Actus eſt in facto eſſe aut in fieri? Solutio. Species

cies actus quæ eſt per formam, eſt facta, & illa quæ eſt per finem, eſt in fieri. Forma & materia in qua duarum ſpecierum actus maiorem habent concordantiam? Solutio. In ſubſtantiis naturalibus forma quæ eſt producta de potentia in actu, eſt magis propè materiam quam forma, quæ eſt in producendo, & non eſt producta.

De Quæſtionibus prioritatis.

XXXVI.

PRioritas quid eſt? Solutio. Prioritas eſt illud ens, ratione cuius vnum ens eſt ante aliud. Et vade ad rubricam antedictam. Prioritas quare eſt? Solutio. Prioritas eſt, vt quædam naturæ poſſint eſſe antequam aliæ, & quod poſſit eſſe ſucceſſio principij vſque ad finem. Prioritas habet maiorem concordantiam cum formis quæ ſunt in potentia, quam cum formis quæ ſunt in actu? Solutio. Quamuis effectus ante ſit in potentia quam in actu, oportet quod prius ſit in cauſa quam in effectu: idcirco poſſibilitates diſpoſitæ ſunt ſecundum habitus, & formæ ſunt magis nobiles quam materiæ. Prioritas eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus ſecundioritatis.

XXXVII.

SEcundioritas quid eſt? Solutio. Secundioritas eſt ille terminus, in quo incipit vltimitas, in qua incipiunt ſecundæ intentiones & conſequentiæ. Secundioritas quomodo eſt retro prioritatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Secundioritas de quo eſt? Solutio. Secundioritas eſt ex conſequentiis & ex nouitatibus naturalibus. Secundioritas poteſt eſſe prioritas? Solutio. In ſucceſſione poſterioritatis quæ eſt conſequentia ſui antecedentis eſt prioritas de ſuo conſequenti per quod eſt tertioritas.

De Quæſtionibus tertioritatis.

XXXVIII.

TErtioritas quid eſt? Solutio. Tertioritas eſt ille terminus in quo naſcitur tertius numerus & finit numerus ſecundus, & in quo finis naturalis ſuſtentatur. Tertioritas naturalis de quo eſt? Solutio. Omnis finis naturalis eſt de ſuo principio & medio. Tertioritas quomodo eſt retro ſecundioritatem? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Tertioritas quare eſt? Solutio. Tertioritas eſt, vt ſit complementum & influentia & refluentia de fine, principio & medio.

De Quæſtionibus augmentationis.

XXXIX.

AVgmentatio quid eſt? Solutio. Augmentatio eſt actus maioritatis & ſucceſſionis, & per quam vnũ poteſt eſſe ex pluribus. Augmentatio eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Augmentatio de quo eſt? Solutio. Augmentatio formaliter eſt de ſeipſa, & compoſita eſt ex pluribus. Augmentatio quare eſt? Solutio. Augmentatio eſt formaliter per ſeipſam, & finaliter eſt vt ſit ſucceſſio & motus de principio vſque ad finem in ſubſtantiis naturalibus.

De Quæſtionibus conſumptionis.

X L.

COnſumptio quid eſt ? Solutio. Conſumptio eſt ille terminus in quo perditur antiqua augmentatio, & in quo noua incipit augmentatio. Conſumptio eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Conſumptio de quo eſt? Solutio. Conſumptio formaliter eſt de ſeipſa, & finaliter eſt de corruptionibus partium. Conſumptio & corruptio ſunt vnum idem numero ? Solutio. Inquantum conſumptio eſt actus minoritatis, & corruptio dicit priuationem minoritatis, ſunt formæ differentes corruptio & conſumptio.

De Quæſtionibus diſpoſitionis.

X L I.

DIſpoſitio quid eſt ? Solutio. Diſpoſitio eſt illud quod præparat ſubiecta actuum formarum per poſſibilitates. Diſpoſitio eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Diſpoſitio de quo eſt? Solutio. Diſpoſitio eſt ex poſſibilitatibus præparatis ad eſſendum paſſiuè ſub poſſitiuitatibus. Diſpoſitio quare eſt? Solutio. Diſpoſitio eſt vt poſſitiuitates habeant præparatas poſſibilitates, in quibus poſſint eſſe actiuæ ſine impedimento.

De Quæſtionibus proprietatis.

X L I I.

PRoprietas quid eſt ? Solutio. Proprietas eſt illa forma, ratione cuius cæteræ formæ habent eſſe ſpeciale, proprium & appropriatum. Proprietatis quot ſpecies habet? Solutio. Calor eſt propria qualitas ignis, & eſt proprietas appropriata aëri. Et vade ad rubricam antedictam. Proprietas quare eſt? Solutio. Proprietas eſt, vt quælibet forma poſſit eſſe in ſuo proprio numero, & quod ſuam ſimilitudinem appropriare poſſit alij formæ. Frigiditas eſt propria qualitas aquæ, & calor ignis: idcirco quæritur, ſi iſtæ duæ proprietates contrariæ ex generali proprietate deſcendant ? Solutio. Sicut anima rationalis incepit in corpore cũ ea coniunctò eſſe noua per creationẽ, ita proprietates naturales contrariæ inceperunt eſſe nouæ in primis ſubſtantiis per creationem, vt vnum contrarium non ſit principium ſui contrarij. Et in hoc paſſu eſt multum de Philiſophia.

De Quæſtionibus proportionis.

X L I I I.

PRopottio quid eſt ? *Solutio.* Proportio eſt illa forma ratione cuius corpus eſt ordinatum ex partibus maioribus & minoribus. Proportio eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Proportio quare eſt ? Solutio. Proportio eſt, vt ex partibus maioribus & minoribus ſit iuſtitia & ordo. *S*i proporrio non eſſet, quid ſequereiut ? Solutio. *S*i proportio non eſſet, omnes partes ſubſtantiarum iuſtitiæ priuarentur, & quædam partes forent nimis magnæ, & aliæ nimis paruæ, & non eſſet aliqua pulchra ſimilitudo, quies ſenſibus nec imaginationi.

De

De Quæſtionibus conditionis.

XLIIII.

CONditio quid eſt?Solutio. Conditio eſt illa forma,quę ligat plures formas obligatas determinatis promiſſionibus conceſſis per quamlibet ſecundum diſcretionem aut appetitus naturales. Conditio quomodo eſt aſſituata & ſtatuta? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Conditio quare eſt? Solutio. Conditio eſt, vt vnũ iuuet aliud per propriam vtilitatem & communem. Et in hoc paſſu cognoſcitur primum obiectum Rhetoricæ iuris. Per ſecundas intentiones quomodo poteſt haberi cognitio de primis,& per primas de vltimis?Solut. Vade ad rub. virtutis. Et in hoc paſſu multum eſt de Philiſophia.

De Quæſtionibus intentionis.

XLV.

INtentio quid eſt? Solutio. Intentio eſt nuncius finis, qui principio ſuam ſimilitudinem tranſmittit, vt ipſum deſideret ſecundum diſcretionem aut appetitum naturalem. Species intentionis quot ſunt? Solutio. Intentio duas habet ſpecies, prima eſt per finem,ſecunda eſt per formam,& materiam, & operationem. Et vade ad rubricam antedictam. Intentio quare eſt? Solutio. Intentio eſt vt quædam creaturæ cum aliis participent in propria vtilitate & communi, & quod omnes ſint ad ſeruitium Dei. Si intentio non eſſet,quid ſequeretur? Priuata intentione finis creaturarum eſſet in priuatione. Et in hoc paſſu cognoſcitur,quod mutatio intentionum contra ordinem eſt ſubiectum peccati.

De Quæſtionibus ordinationis.

XLVI.

ORdinatio quid eſt? Solutio.Ordinatio eſt illa forma,quæ ordinat plures formas ad vnum finem vel ad plures. Ordinatio eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ordinatio de quo eſt? Solutio. Ordinatio eſt de ſeipſa ſimpliciter, & eſt compoſita ex primis & ſecundis intentionibus. Si ordinatio non eſſet, quid ſequeretur? Solutio Sicut malum ſequitur ex priuatione boni, ſic ſequitur deordinatio ex priuatione ordinationis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod malus religioſus plus eſt deordinatus, quam alius homo,& idem eſt de mala perſona communi.

De Quæſtionibus operis.

XLVII.

OPus quid eſt? Solutio. Opus eſt actus rationum vt per ipſum principia & fines ſubſtantiarum coniungantur, & quod rationes non ſint ocioſæ, & quod ex ipſis ſequatur hoc quare ſunt. Opus de quo eſt? Solutio. Opus eſt de actione & paſſione formaliter exiſtente illo opere inſtrumẽto finis & medio inter principium & finem. Opus quare eſt? Solutio. Si opus non eſſet omnia entia eſſent ocioſa, & omnis finis ſuperfluus eſſet, & in priuatione,& ſequeretur cõtradictio realis priuationis & operationis. Et in hoc paſſu cognoſcitur quod ocioſitas eſt antecedens magnæ culpæ.

Opus incipit intra ſubſtantiam aut extra? Solutio. Forma naturalis ante incipit in ſuo proprio ſubiecto, quam in ſubiecto ſibi appropriato, ſed de formis artificialibus eſt contrarium.

De Quæſtionibus influentiæ.

XLVIII.

INfluentia quid eſt? Solutio. Influẽtia eſt donum aut coactio per communicationem rei aut rerum, vnde ſequitur plenum in quo partes laborem habent aut quietem. Influentia eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Influentia eſt cauſa corruptionis? Solutio. Iſtud quæratur ab aqua, cuius virtutem ignis corrumpit, quia ſibi ſuum influit calorem. Species influentiæ naturalis quot ſunt? Solutio. In ſubſtantiis naturalibus & corporalibus duæ ſunt ſpecies influentiæ, vna eſt illa, quæ conuenit cum qualitate & cum ſuo proprio ſubiecto, ſic calor ignis influxus in aqua calida cũ ſuo proprio ſubiecto, qui eſt ignis, qui ſuum proprium calorem mouet in aqua contra frigiditatem & contra ſubiectum illius. Secunda ſpecies eſt influentia, quæ venit ex ſimilitudinibus, vna ſimilitudine influente alij ſuam ſimilitudinem, quamuis in illa ſuam eſſentiam non ponit nec ſuum proprium ſubiectum, ſicut Sol, qui ſuam virtutem influit in igne, & ſigillum ſuas ſimilitudines in litteris ceræ: & imaginatio, quæ accipit ſimilitudinem influxam à calore & ſapore.

De Quæſtionibus refluentiæ.

XLIX.

REfluentia quid eſt? Solutio. Refluentia eſt reditio influẽtiæ per cõcordãtiam aut cõtrarietatẽ. Et vade ad rubricam antedictam. In ſubſtantiis naturalibus quare eſt refluentia? Solutio. Ex influentia & refluentia ſequuntur actus potentiarum naturalium. Potentia refluit obiecto ſuam virtutem, aut obiectum potentiæ? Solutio. Aër refluit igni ſiccitatem ſuam, quia eſt contra humiditatem, & ignis refluit illam ſiccitatem aëri cum ſuo calore vt mortificet humiditatem. Materia quid refluit formæ? Solutio. Forma producit de materia poſſib lia in poſita, & materia refluit actionẽ, quæ venit per diſpoſitionem in paſſionem poſitam.

De Quæſtionibus productionis.

L.

PRoductio quid eſt in ſubſtantiis naturalibus? Solutio. Productio eſt illa forma quæ eſt ratio ad producendum in actu formas quæ ſunt in potentia, vt entia poſſibilia ſint poſita. Producere de quo eſt? Solut. Producere formaliter actus productionis, eſt materialiter de forma & materia per actionem & paſſionem. Et vade ad rubricam antedictam. Vna forma cum quo producit aliam formam: Solutio. In productionibus naturalibus ignis cum ſuo calore in aëre producit ſiccitatem. Et in productionibus artificialibus mechanicus producit formas cum inſtrumentis ſui officij. Productiones

ductiones quæ ſunt ſupra curſum naturalem quomodo fiunt ? Solutio. Idea æterni in potentia poſita producta eſt in ſubiecto creato per creationẽ ſupra curſum naturalem, quæ quidem idea in actu eſt producta per agens naturale & per diuinas rationes ſupra curſum naturalem. Et in hoc cognoſcitur quod idea retinet naturam productionis ſupra curſum naturalem & de curſu naturali, & ideo inquãtum retinet naturam ſupra curſum naturalem, eſt idea, & inquantum retinet naturam curſus naturalis, eſt creatura.

De Quæſtionibus originis.

L I.

ORigo quid eſt in ſubſtantiis naturalibus ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Origo de quo eſt ? Solutio. Origo eſt formaliter de ſeipſa, & ſuus actus eſt oriri, qui oritur de forma & materia, de quibus oriuntur actus formarum primarum de quibus forma communis & materia conſtitutæ ſunt. Origo in quo oritur ? Solutio. Origo naſcitur in ſpecie & in propria ſubſtantia indiuiduata. Origo quare eſt ? Solutio. Origo eſt vt ſint nouæ ſubſtantiæ in quibus ſpecies ſint ſuſtentatæ, & actus primarum formarum.

De Quæſtionibus exitus.

L I I.

EXitus naturalis quid eſt ? Solutio. Exitus eſt illud, per quod vna forma exit de alia, & per quod actus exit de potentia & obiecto. Et vade ad rubricam antedictam. Exitus de quo exit, & in quo exit? Solutio. Exit calor de igne, & humiditas de aëre, & frigiditas de aqua, & ſiccitas exit de terra, & exeunt qualitates in compoſito conſtituto de ſuis propriis ſubiectis, quæ in ipſo exeunt cum formis nouis, & de veteribus exeunt per generationem & corruptionem. Exitus eſt forma generalis ? Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Cum exire influxum ſit de rebus, quomodo poteſt eſſe forma generalis ? Solutio. Exire inquantum eſt actus exit de rebus, & inquantum exitus eſt forma in abſtracto, eſt forma generalis, de qua exire eſt actus ſuus formaliter, & inquantum exire exit de aliis formis, eſt materialiter actus earum. Et in hoc paſſu multum eſt de philoſophia.

De Quæſtionibus ſeparabilitatis.

L I I I.

SEparabilitas quid eſt ? Solutio. Separabilitas eſt illa forma, ratione cuius plura poſſunt eſſe ex vno. Et vade ad rubricam antedictam. Separabilitas de quo eſt ? Solutio. Separabilitas eſt ex partibus motis in nouo numero reali. Separabilitas quarẽ eſt ? Solutio. Separabilitas eſt duobus modis, vno modo ratione formæ : ſicut faber qui ſeparat vnum ferrum per plures clauos, alio modo eſt ratione finis, ſicut faber qui clauum ſeparat ex maſſa ferri, vt ſit clauus, & quod habeat denarios. Separabilitas cum qua primarum formarum maiorem habet concordantiam ? Solutio. Si inſeparabilitas nihil eſſet, differentia & ſeparabilitas eſſent idem numero.

De

De Quæſtionibus inſeparabilitatis.

LIV.

INſeparabilitas quid eſt? Solutio. Inſeparabilitas eſt illa forma ratione cuius entia differentia ab inuicem non ſeparantur. Et vade ad rubricam antedictam. Inſeparabilitas quare eſt? Solutio. Inſeparabilitas eſt, vt qualitates naturales de ſuis propriis ſubiectis non diuidantur, ſiue ſeparentur exiſtentes appropriatæ aliis ſubiectis extraneis, ſicut calor ignis, qui eſt appropriatus aëri. Si inſeparabilitas non eſſet, quid ſequeretur? Solutio. Priuata inſeparabilitate in ſubiectis naturalibus, omnis qualitas appropriata ſuum proprium ſubiectum dimitteret, & curſus naturalis eſſet deſtructus, nec vllum elementatum eſſet de elementis. Inſeparabilitas de quo eſt? Solutio. Inſeparabilitas eſt ex partibus coniunctis & mixtis quibuſdam in aliis ſub tali conditione, quod vna non poſſit eſſe ſine alia: ſicut bonitas quæ non poteſt eſſe ſine poteſtate, nec materia ſine forma.

De Quæſtionibus poſſibilitatis.

LV.

POſſibilitas quid eſt? Solutio. Poſſibilitas eſt illa forma ratione cuius materia eſt diſpoſita, quod ex ipſa poſſint eſſe eſſentia poſita. Et vade ad rubricam antedictam. Poſſibilitas de quo eſt? Solutio. Poſſibilitas eſt ex poteſtate paſſiua ſubiecta actioni poteſtatis actiuæ. Poſſibilitas quomodo eſt forma generalis: Solutio. Vade ad rubricam virtutis. Poſſibilitas quare eſt? Solutio. Poſſibilitas eſt per ſeipſam eſſentialiter: ſicut Martinus qui per ſuam eſſentiam eſt homo, & poſſibilitas eſt ratione finis: quoniam ſine ipſa nullus actus eſſe poſſet.

De Quæſtionibus impoſſibilitatis.

LVI.

IMpoſſibilitas quid eſt? Solutio. Impoſſibilitas eſt illa forma, contra quam ſuum contrarium nullam habet poteſtatem. Et vade ad rubricam antedictam. Impoſſibilitas eſt de poteſtate? Solutio. Si impoſſibilitas eſſet de poteſtate, poſſibile & impoſſibile poſſēt eſſe idē numero. Si impoſſibilitas nō eſt de poteſtate, de quo eſt? Solutio. Ita eſt impoſſibilitas ex priuatione poteſtatis: ſicut vitium eſt ex priuatione virtutis. Impoſſibilitas eſt creatura? Solutio. Impoſſibilitas eſt creatura in qua creata poteſtas terminata eſt & comprehenſa, ſine qua impoſſibilitate omnis poteſtas creata eſſet infinita.

De Quæſtionibus ſimilitudinis.

LVII.

SImilitudo quid eſt? Solutio. Similitudo eſt forma generalis, ratione cuius in ſuo genere dantur ſimilitudines. Et vade ad rubricam antedictam. Similitudo de quo eſt? Solutio. Similitudo eſt ex paſſiuis impreſſionibus & actiuis differentibus per eſſentiam, & in eadem ſpem conſeruatis. Similitudo quare eſt? Solutio. Si ſimilitudo non eſſet nullum ens poſſet participare cum alio, nec de ſeipſo aliquid ſignificare. Similitudo eſt ens reale aut intentionale? Solutio eſt ens reale per naturam, & intentionale per artificium.

De

De Quæſtionibus diſsimilitudinis.

LVIII.

Diſſimilitudo quid eſt? Solutio. Diſſimilitudo eſt impreſſio actiuarum qualitatum,& paſſiuarum differentium per eſſentiam & ſpecies. Et vade ad rubricam antedictam. Diſſimilitudo quare eſt? Solutio. Si diſſimilitudo non eſſet, pluralitas nihil eſſet. Vna bonitas quomodo eſt diſſimilitudo alterius? Solutio. Differentia & contrarietas finium multiplicant diſſimilitudines de vna & eadem ſpecie. Et vade ad rubricam virtutis. Malitia quomodo eſt diſſimilitudo bonitatis? Solutio. Exiſtente bonitate ratione bono quod producat bonum, & exiſtente malitia ratione bono quod producat malum,eſt diſſimilitudo bonitatis, & etiam diſſimilitudo inter malitiam & bonitatem.

De Quæſtionibus naturæ.

LIX.

Natura quid eſt? Solutio. Natura eſt illa forma ratione cuius primæ formæ ſunt rationes productionibus ſecundum earum proprietates, & per quam naturam formæ vltimæ reſpondent primis ſecundum earum proprietates. Et vade ad rubri. antedictam. Eſt vna natura aut ſunt plures? Solutio. Eſt vna natura generalis,ex qua plures naturę deriuantur. Natura generalis de quo eſt? Solutio. Natura generalis eſt ex conſtitutione plurium naturarum ſimplicium, ſub quibus ſunt eſſentiæ primarum formarum. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod ita eſt generalis natura centrum naturarum ſuperiorũ: ſicut ſol,qui eſt communis virtus in medio Mercurij, Saturni & Lunæ. Ignis & aqua habent vnam & eandem naturam? Solutio. Ignis & aqua habent vnam & eandem naturam in bonitate,& habent diuerſas naturas per differentes & contrarias qualitates.

De Quæſtionibus corporalitatis.

LX.

Corporalitas quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Corporalitas de quo eſt? Solutio Corporalitas eſt ex partibus ſimplicibus, quæ ſunt ex proprietate & natura circulari, triangulari, & quadrangulari. Corporalitas quare eſt? Solutio. Corporalitas eſt per ſe formaliter, & eſt finaliter vt ſit corpus. Corporalitas & corpus ſunt vnum idem in numero? Solutio. Corporalitas ita eſt eſſentia corporis, ſicut terreſtreitas terræ, & humanitas hominis.

De Quæſtionibus tranſmutationis.

LXI.

Tranſmutatio quid eſt? Solutio. Tranſmutatio eſt inſtrumentum, cum quo forma naturalis trahit vnam materiam de vna forma, & ponit ipſam in alia. Et vade ad rubricam antedictam. Tranſmutatio quare eſt? Solutio. Tranſmutatio eſt: vt actus formarum poſſit eſſe. In tranſmutatione quam materia facit de vna forma in aliam, habet materia in ſeipſa aliquam tranſmutationem? Solutio. Nulla materia naturalis eſt in illa paſſione & fine cum noua forma in qua erat cum forma antiqua. Tranſmuta-

tio fit de vna eadem forma, quæ dimittit vnam materiã & accipit aliam? Solutio. Si vna eadem forma eſſet tranſmutata de vna materia in aliam materiam, eſſet illa forma pura paſſio, & in hoc paſſu cognoſcitur, quod vna eadem forma in ſua ſpecie remanens, vnam materiam accipit & aliam dimittit, & in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia.

De Quæſtionibus lucis.

LXII.

Lvx quid eſt? Solutio. Lux eſt inſtrumentum differentiæ, quæ cum luce ſuum actum ſignificat ſenſibus particularibus. Lux de quo eſt? Solutio. Lux eſt formaliter de ſeipſa, inquantum eſt color corporum cœleſtium & ignis, & finaliter eſt inſtrumentum differentiæ. Lux quare eſt? Solutio. Lux ita eſt per colorem, ſicut homo eſt homo per humanitatem, & albus per albedinem. Et vade ad rubricam antedictam. In Inferno eſt lux? Solutio. In Inferno eſt lux, vt differentia inſtrumentum habeat cum quo oſtendere poſſit oculis turpes figuras, qui in hac vita per peccatum videre deſiderabant pulchras figuras, & illa lux eſt cauſa tenebrarum oculis qui non habebunt appetitum videndi turpes figuras.

De Quæſtionibus vmbræ.

LXIII.

Vmbra quid eſt? Solutio. Vmbra eſt color confuſus de aqua & terra in abſentia lucis. Et vade ad rubricam antedictam. Vmbra de quo eſt? Solutio. Vmbra eſt de priuatione lucis & de groſſis vaporibus, qui per aërem nõn ſunt depurati, qui in ipſis ſuum colorem oſtendere non poteſt. Si vmbra non eſſet quid ſequeretur? Solutio. Si vmbra non eſſet abſentia lucis nihil eſſet. Supra Lunam eſt vmbra? Solutio. Si ſupra Lunam eſſet vmbra, Sol non daret ſuam ſimilitudinem Veneri, nec Venus Mercurio, nec Mercurius Lunæ, nec ignis influentiam Solis reciperet.

De Quæſtionibus lineæ.

LXIV.

Linea quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Linea eſt forma generalis? Solutio. Si linea non eſſet forma generalis, primæ formæ non haberent concreta, in quibus eſſent ſuſtentatæ. Linea de quo eſt? Solutio. Linea eſt de ſeipſa in ſua prioritate, & eſt de partibus punctualibus, quæ ſunt ſupra ſe, ex quibus compoſita eſt, & eſt materia partium quæ ſunt in inferioribus, quæ ſunt de ſua ſpecie. Linea eſt in corpore ſphætico? Solutio. In omni corpore in quo ſit longum, amplum, & profundum, oportet eſſe lineam.

De Quæſtionibus punctualitatis.

LXV.

Pvnctualitas quid eſt? Solutio. Punctualitas eſt illa forma, ratione cuius punctus eſt indiuiſibilis. Punctualitas de quo eſt? Solutio. Punctualitas eſt ex punctis ſimplicibus indiuiſibilibus. Cum linea ſit ex punctis, & puncta ſint indiuiſibilia, quomodo eſt linea diuiſibilis? Solutio. Omnis linea quæ eſt ex punctis eſt compo

compoſita, & omne compoſitum eſt diuiſibile. Cum punctus ſit indiuiſibilis quomodo poteſt eſſe vnus punctus in alio? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus ſuperficiei.

LXVI.

SVperficies quid eſt? Solutio. Superficies eſt illa forma, cum qua corpus indutum eſt naturaliter colore. Superficies de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Superficies quare eſt? Solutio. Superficies eſt, vt corpus terminari poſſit, & quod ſit viſibile & palpabile. In punctu indiuiſibili eſt ſuperficies? Solut. Sicut quilibet punctus indiuiſibilis eſt pars corporis diuiſibilis, ita ſuperficies indidiuiſibilis in punctu indiuiſibili ſuſtentata eſt pars ſuperficiei diuiſibilis.

De Quæſtionibus figuræ.

LXVII.

FIgura quid eſt? Soluto. Figura eſt ſimilitudo formæ extenſa in colore, quæ in ſuperficie extenditur. Figura de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Figura claui eſt creatura? Solutio. Si figura claui creatura non eſſet, viſibilitas & imaginabilitas claui creaturæ non eſſent. Figura claui antequam clauus ſit vbi eſt? Solutio. Figuræ particulares ſunt in potentia in vniuerſali figura, antequam ſint ſua propria ſubiecta.

De Quæſtionibus rectitudinis.

LXVIII.

REctitudo quid eſt? Solutio. Rectitudo eſt illa forma, ratione cuius lineæ ſunt rectæ. Rectitudo de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quare ſunt ſex rectitudines, & non plures neque pauciores? Solutio. Sine ſex rectitudinibus in nullo corpore eſſet centrum nec ſuperficies, & idem ſi eſſent plures quã ſex rectitudines. Firmamentum habet ſex rectitudines? Solutio. Quia firmamentum eſt corpus ſupremum, vltra quod non eſt corpus naturale, non habet ſupra ſe rectitudines, & quia intra continet corpus generale confuſum & ſphæricum quod eſt de Saturno vſque ad centrum terræ, ſunt in illo corpore ſex rectitudines.

De Quæſtionibus maſculinitatis.

LXIX.

MAſculinitas quid eſt? Solutio. Maſculinitas eſt illa eſſentia per quam ſunt plures maſculi. Maſculinitas de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Maſculinitas quare eſt? Solutio. Si maſculinitas non eſſet in ſubſtantiis naturalibus, generatio nõ eſſet. Maſculinitas Arietis eſt ſibi propria qualitas, aut appropriata? Solutio. Sicut calor eſt Arieti qualitas appropriata, quia eſt inſtrumentum calefaciendi, ita maſculinitas eſt Arieti appropriata, quia eſt inſtrumentum mouendi virtutem maſculinitatis in maſculis.

De Quæſtionibus fœmineitatis.

LXX.

FOemineitas quid eſt? Solutio. Fœmineitas eſt illa forma quæ eſt cau-

ſa paſſiuarum impreſſionum. Fœmineitas de quo eſt? Solutio. Vade ad rubric. antedictam. Litteræ quas ſigillum imprimit in cera ſunt fœmininæ aut maſculinæ? Solutio Ita ſe habet ſigillum ad ceram cum maſculinitate Arietis, Gemini, Leonis, & aliorum corporum cæleſtium maſculinorum, & formarum actiuarum elementorum, ſicut potentia ſe habet ad obiectum, & gallus ad gallinam. Gallus poſtquam eſt maſculus quare generat gallinam? Solutio. Sicut Aries gallum iuuat ad generandum gallum per maſculinitatem, ita Taurus gallum iuuat ad generandum gallinam per fœmineitatem.

De Quæſtionibus membroſitatis.

LXXI.

Membroſitas quid eſt? Solutio. Membroſitas eſt illa forma quæ eſt eſſentia membrorum naturalium. Membroſitas de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Membroſitas quare eſt? Solutio. Membroſitas eſt vt formæ naturales habeant membra cum quibus naturaliter agere poſſint. In ſubſtantia angelorum ſunt membra? Solurio. Dixit Raymundus, quod quæreret illud in arbore angelicali.

De Quæſtionibus inſtrumẽtalitatis.

LXXII.

Inſtrumentalitas quid eſt? Solutio. Inſtrumentalitas eſt illa forma quæ ſuperior eſt quam membroſitas, ſicut verbum quod eſt magis propriè manifeſtatum locutum, quam lingua, & flos eſt magis propè fructum, quam ramus, & motus qui eſt magis propè clauum, quam martellus qui ipſum mouet. Et vade ad rubricam antedictam. Inter inſtrumentum & membrum eſt differentia? Solutio. Inſtrumentum & membrum ſunt ita prope in ſpecie, ſicut figura & ſuperficies in corpore. Membrum poteſt eſſe inſtrumentum? Solutio. In pomerio ramus eſt inſtrumentum branchæ & floris, & flos eſt inſtrumentum rami & pomi. Martellus cum quo faber clauum facit, eſt membrum aut inſtrumentum? Solutio. Martellus eſt membrum fabrile, & eſt inſtrumentũ fabri, ſicut lingua, quæ eſt membrum loquelæ, & eſt inſtrumentum loquentis.

De Quæſtionibus nutrimenti.

LXXIII.

Nutrimentum naturale quid eſt? Solutio. Nutrimentum naturale eſt illa forma per quam viuit humidum radicale. Nutrimentum naturale de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Nutrimentum morale quid eſt? Solutio. Nutrimentum morale eſt antiqua conſuetudo. Nutrimentum morale de quo eſt? Solutio. Nutrimentum morale eſt ex actibus potentiarum arboris moralis.

De Quæſtionibus impreſſionis.

LXXIV.

Impreſſio quid eſt? Solutio. Impreſſio eſt figura cauſæ & effectus. Impreſſio de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Differentia impreſſionis naturalis & artificialis quomodo

quomodo eſt? Solutio ibidem. Flos quomodo imprimit ſuum odorem in aëre? Solutio. Sicut materia panis quem homo comedit eſt impreſſio per tranſmutationem in materiam vegetatiuæ & ſenſitiuæ, ita odor floris per tranſmutationem impreſſus eſt in aëre.

De Quæſtionibus inſertionis.

LXXV.

INſertio quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Inſertio quare eſt? Solutio ibidem. Quare inſertio piri fieri poteſt in pomerio, & non in ficulnea? Solutio. Secundum quod ſpecies plantarum ſunt propinquæ & concordantes in natura poſſunt eſſe inſertæ quædã in aliis. Ignis poteſt eſſe in aqua inſertus? Solut. Si ignis poſſet eſſe in aqua inſertus in illa inſertione poſſent ignis & aqua maiorem habere concordantiam, quam contrarietatem. Et in hoc paſſu cognoſcitur quare inſertio piri fieri non poteſt in ficulnea.

De Quæſtionibus perſeitatis.

LXXVI.

PErſeitas quid eſt? Solutio. Vade ad rub. antedictã. Perſeitas quare eſt? Solut. Perſeitas eſt per formam & per materiam in rebus naturalibus, & ideo eſt per formam tantummodo, & perſeitas eſt vt fines rerum in ipſa ſint ſuſtentatæ. Perſeitas de quo eſt: Solut. Perſeitas eſt de forma & materia, & eſt de fine illarum. Ignis eſt per ſeipſum ſimpliciter hoc quod eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus indiuiduitatis.

LXXVII.

INdiuitas quid eſt? Solutio. Indiuiduitas eſt forma generalis quæ eſt ratio & cauſa indiuiduis ſpecialibus. Indiuiduitas quare eſt? Solut. Indiuiduitas eſt vt ex vno plura eſſe poſſent. Indiuiduitas de quo eſt? Solu. Ita eſt indiuiduitas Martini & ſui filij, pomerij, equi, gruis ex indiuiduitate generali, ſicut eſt color Martini & ſui filij, pomerij, equi, & gruis ex colore generali. Et vade ad rubricam antedictam. Quare vnitas & pluralitas ſunt æqualiter cauſæ indiuiduitatis? Solutio. Pluralitas Patris & Filij & vnitas quam habent in ſpirãdo ſanctum Spiritum ſunt rationes per quas in creaturis pluralitas & vnitas ſunt æqualiter cauſæ indiuiduitatis. Et in hoc paſſu multum eſt de Theologia & Philoſophia.

De Quæſtionibus attractionis.

LXXVIII.

ATtractio quid eſt? Solutio. Attractio eſt id per quod vnum humidum radicale ad ſe attrahit de alio humido radicali humidum nutrimentale. Attractio quomodo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Adamas cum quo attrahit ad ſe ferrum? Solutio. Sicut potentia viſiua ad ſe attrahit viſibilitatem coloris, ita magna terreſtrietas adamantis ad ſe attrahit terreſtrietatem ferri. Cum quo ſemen ad ſe attrahit multiplicationem ſuæ ſpeciei? Solut. Vade ad rub. virtutis.

De Quæſtionibus neceſſitatis.

LXXIX.

Neceſſitas quid eſt? Solutio. Neceſſitas eſt illa forma, ratione cuius ex impoſſibili ſequitur ſuum contrarium poſſibile: ſicut ſi eſt impoſſibile quod totum ſit minus, quam ſua pars, oportet quod totum ſit maius quam ſua pars. Species neceſſitatis quot ſunt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Ex duabus ſpeciebus neceſſitatis quæ eſt magis neceſſaria? Solutio. Illa ſubſtantia quæ eſt in inſtanti ſecundum curſum naturalem eſt magis neceſſaria, quam illa, quæ eſt per ſucceſſionem, & idem de ſubſtantia, quæ eſt ſupra curſum naturalem, vt Deus ſit finis omnium entium. Si neceſſitas non eſſet, quid ſequeretur? Solutio. Si neceſſitas nihil eſſet, omne quod eſt, eſſet per contingentiã, & Deus nihil eſſet, & omne quod eſt impoſſibile, eſſet poſſibile, & è conuerſo. Et in hoc paſſu eſt ſignificatum Deum eſſe de neceſſitate, & ipſum eſſe vnum in Trinitate perſonarum.

De Quæſtionibus contingentiæ.

LXXX.

Contingentia quid eſt? Solutio. Contingentia eſt illud per quod quidam fines alios deuiant ex eorum contrariis. Et vade ad rubricam antedictam. Contingentia de quo eſt? Solutio. Contingentia eſt ex finibus contrariis, quorum quidam aliis ſuas neceſſitates impediunt. Contingentia quare eſt? Solutio. Contingentia eſt, quia principium non poteſt habere medium proprium nec naturale, per quod poſſit tranſire ad ſuum finẽ neceſſarium. Si contingentia nihil eſſet, quid ſequeretur? Solutio. Si contingentia nihil eſſet, nullus homo libertatem haberet, & aſinus ſẽper clamaret de neceſſitate, nec capra timorem haberet de lupo, & gelu ſemper amigdala combureret.

De Quæſtionibus perfectionis.

LXXXI.

Perfectio quid eſt? Solutio. Perfectio eſt illud inſtans in quo ſucceſſio habet quietem. Perfectio de quo eſt? Solutio. Sicut poſſibile eſt de hoc, quod non participat cum impoſſibili, ita perfectio eſt de hoc quod non participat cum defectu. Perfectio cum quo eſt? Solutio. Perfectio eſt cum actibus formarum naturalium & cum illarum ſimilitudinibus moralibus. Perfectio quare eſt? Solutio. Perfectio eſt vt ſit quies in exiſtere & agere. Et vade ad rubri. antedictam.

De Quæſtionibus imperfectionis.

LXXXII.

Imperfectio quid eſt? Solutio. Imperfectio eſt ex perfectionis priuatione, & ita eſt ſuum contrarium. ſicut malũ contrariũ eſt boni, & calor frigiditatis, & nigredo albedinis. Imperfectio eſt creatura? Solut. Imperfectio eſt creatura in operibus naturalibus. Et vade ad rub. antedict. & non eſt creatura in operibus moralibus. Et vade ad arbor. moralem vitioſam. Imperfectio eſt forma generalis? Solutio. Si imperfectio nõ eſſet forma generalis, ſucceſſio perfectionis nihil eſſet. Perfectio

fectio & imperfectio habent aliquam concordantiam? Solutio. In operibus naturalibus ſunt imperfectiones inſtrumenta perfectionum, ſicut cauſæ ſecundariæ primarum.

De Quæſtionibus vitæ.

LXXXIII.

VIta quid eſt? Solutio. Vita eſt illa forma ratione cuius ſubſtãtiæ viuunt,& ſunt viuificatæ. Vita naturalis de quo eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Vita ſpiritualis de quo eſt? Solutio. Vade ad arbor. humanalem & angelicalem. Mors quid eſt? Solutio. Mors eſt ita priuatio vitæ, ſicut vita eſt illud quod cum morte non participat.

De Quæſtionibus coloris.

LXXXIIII.

COlor quid eſt? Solutio. Color eſt illa forma, ratione cuius ſubſtantia corporalis eſt colorata. Color eſt viſibilis? Solutio. Color inquantum eſt forma in abſtracto non eſt viſibilis, ſed ita eſt inſtrumentum ſubſtantiæ viſibili, quæ eſt viſa cum ſpeciali colore, ſicut ſapor generalis eſt inſtrumentum ſubſtantiæ guſtabili cum ſpeciali ſapore. Color de quo eſt? Solutio. Color eſt de ſeipſo inquantum ſua ſpecies,& eſt de pluribus coloratis quæ non ſunt de ſua ſpecie,& quæ per ipſum colorem ſunt viſibilia. Color quare eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus ſoni.

LXXXV.

SOnus quid eſt? Solutio. Sonus eſt illa forma,ratione cuius aures ſunt inſtrumenta ad audiendum. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia. Sonus de quo eſt? Solut.Sonus eſt de ſeipſo ſimpliciter, & ſonus qui auditur aut qui diſpoſitus eſt ad audiendum, eſt pars ſoni generalis, quæ quidem pars eſt inſtrumentum ſpeciale auditus. Audire eſt de ſono? Solut. Inquãtum potentia ſenſitiua extracta eſt de elementatiua per creationem, eſt audire de ſono,ſed inquantum potentia elementatiua & ſenſitiua ſunt ſpecies differentes, audire non eſt de ſono materialiter, ſed eſt inſtrumentũ quod audiatur. Sonus quare eſt? Solutio. Iſtud quæratur à tonitruo in rubrica antedicta.

De Quæſtionibus Odoris.

LXXXVI.

ODor quid eſt? Solutio. Odor eſt obiectum odorandi, vt odoratus ſentiatur. Et vade ad rubricam antedictam. Odor eſt de eſſentia ſenſus odoratus? Solutio. Ita ſunt differentes per eſſentiam odor & odoratiuitas, ſicut vegetatio & ſenſitiuitas. Odor de quo eſt? Solutio. Odor roſę eſt de ſuis vaporibus,& odoratiuus eſt de ſenſu,qui vapores roſæ in ſuam odorabilitatem conuertit. Si ſenſus non eſſet, roſa eſſet odorabilis? Solutio. Duæ ſunt odorabilitates, vna eſt illa, quæ eſt intra ſenſum, & quæ de ſua eſt eſſentia: alia eſt illa, quæ eſt extra ſenſum, quæ eſt odorabilitas gene-

generalis, ratione cuius eſt ſpecialis odorabilitas in roſa, in lilio, in ſulphure, & in aliis ſubſtantiis odorabilibus. Et iſte generalis odor extractus eſt de arbore elementali per creationem: ſicut Deus qui de die naturali cum ſole diem traxit artificialem.

De Quæſtionibus ſaporis.

LXXXVII.

SApor quid eſt? Solutio. Sapor eſt illa forma, ratione cuius animalia delectantur in comedere & bibere. Sapor de quo eſt? Solutio Sapor eſt de arbore elementali. Et vade ad rubricam antedictam. Cum ſapor ſit de arbore elementali, ignis habet saporem in calefaciendo aquam? Solutio. Sapor generalis ita eſt ex elementis, ſicut color: & ſicut color exit in elementatum de potentia in actu, ita ſapor exit in ſenſitiua de vegetatiua de potentia in actum. Et quia aqua in olla calefacta non eſt in ſubſtantia vegetata nec ſenſata ignis: licet ſapor de ipſo ſit materialiter inſtrumentum, non habet cum quo ſaporem ſentire poſſit, qui in ipſo inquantum ſpecies ſemper eſt in potentia. Amaritudo eſt de ſapore? Solutio. In carne putrida quæ dat amaritudinem ſenſituæ hominis, qui ipſam guſtat, inuenit vermis ſaporem delectabilem.

De Quæſtionibus ſenſus.

LXXXVIII.

SEntire quid eſt? Solutio. Vade ad arborem ſenſualem. Sentire de quo eſt? Solutio. Secundum formam generalem ita eſt ſentire potentia arboris elementalis materialiter, quod exit & naſcitur in arbore ſenſuali: ſicut vita inſtrumentalis oleæ inſertę in oleaſtro de vegetatiua oleaſtri. Et vade ad rubricam antedictam. Tactus qui eſt per ſentire, quare eſt? Solutio. Tactus eſt per ſuam propriam ſpeciem formaliter, & eſt finaliter, vt animalia placitum habeant in tangendo, vt ſuas ſpecies poſſint conſeruare. Et vade ad rubricam antedictam. Cum carbo ignis tangit manum, quare manus ſentit dolorem? Solutio. Ita diſconuenit tactus ſubſtantiæ elementali non vegetatæ & ſubſtantiæ ſenſatæ, quæ eſt ſine vegetatione: ſicut conuenit tactus elementato ſenſato cum vegetatione.

De Quæſtionibus conceptionis.

LXXXIX.

COnceptio quid eſt? Solutio. Conceptio eſt illa forma generalis, ratione cuius formæ paſſiuę concipiunt nouas formas actiuas. Conceptio de quo eſt? Solutio. Vade ad rubri. antedictam. Conceptio quare eſt? Solutio. Conceptio eſt vt ſit manifeſtatio actuum formarum ſenſibus particularibus, & imaginationi & potentiis animæ rationalis. Conceptio quam affatus manifeſtat, de quo eſt? Solutio. Ita eſt conceptio quam affatus manifeſtat ex inſtinctibus & appetitibus naturalibus exitis de ſenſitiua in imaginatiua: ſicut ſunt appetitus & inſtinctus naturales de elementatiua exiti & nati in vegetatiua plantarum, & in ſenſitiua animalium. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quare fœmina quæ puerum concipit, imprimit in illo aliquam ſimilitudinem obiecti, quod imaginatur. Et idem eſt de maſculo.

De Quæſtionibus dormitionis.

XC.

DOrmitio quid eſt? Solutio. Dormitio eſt illa forma, ratione cuius formæ quę laborauerunt, appetitum habent quieſcendi. Dormire de quo eſt? Solutio. Dormire eſt ex preparatione, quæ preparat & diſponit materiam vt ſint actus formarum naturalium. Et vade ad rubricam antedictam. Quare nullus homo viuere poſſet ſine dormire? Solutio. Si equus qui currit nõ quieſceret poſtmodum, alia vice currere non poſſet. Quare homines qui ſunt inebriati, maiorem habent appetitum dormiendi quam alij? Solutio. Quia vinum multum eſt vaporatiuum, ſubito aſcendere facit vapores ventris ad cerebrum qui claudunt imaginatiuæ ſpecies, quas de ſenſu accipit, quæ ſimilitudines non habet cum quibus ſatisfaciat potentiis animæ rationalis.

De Quæſtionibus vigilationis.

XCI.

VIgilare quid eſt? Solutio. Vigilare eſt ſucceſſio ſpecierum fantaſticarum motarũ de ſenſu per imaginatiuam vſque ad potentias animæ rationatiuæ. Vigilare de quo eſt? Solutio. Vade ad rubric. antedictam. Quare quidam homines vigilant plus quam alij? Solutio. Nullus homo tantum dormit, ſicut flegmaticus: nec nullus homo tantum vigilat, ſicut ille qui multum amat. Homo qui ſomniat, participat plus cum vigilare quam cum dormire? Solutio. In hominibus qui ſomniant, vigilat plus imaginatiua, quam alia potentia.

De Quæſtionibus ſomnij.

XCII.

SOmniare quid eſt? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Somniare vnde venit, & ſuæ ſpecies quot ſunt? Solutio ibidem. Quare homo plus ſomniat, quam animalia irrationalia? Solutio ibidem. Quare homo melancholicus naturaliter plus ſomniat, quam alius homo? Solutio. Nulla memoria tantum ſpecies retinet, ſicut illa quæ eſt de complexione terræ, & hoc eſt, quia habet plus durabile fundamentum.

De Quæſtionibus gaudij.

XCIII.

GAudium quid eſt? Solutio. Gaudium eſt illa forma quæ finem deſideratum repræſentat. Gaudium naturaliter vbi incipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Pomerium habet gaudium, & ignis qui aquam calefacit? Solutio ibidem. Puer habet ante gaudium per ſentire quam per amare? Solutio. In pueris prius accipit imaginatio delectationem per ſenſum, quam voluntas vel intellectus per imaginationem, & hoc eſt, quia infans in principio non vtitur moralitatibus antiquis.

De Quæſtionibus triſtitiæ.

XCIV.

TRiſtitia quid eſt? Solutio. Triſtitia eſt illa figura, quæ perditionem finis deſiderati repræſentat. Triſtitia vbi incipit naturaliter? Solutio.

Vade ad rubricam antedictam. Triſtitia moralis de quo eſt ? Solutio. Triſtitia moralis eſt ex diffinitione antedicta. Quare homo melancholicus naturaliter eſt magis triſtis quam alius homo ? Solutio. Nullum elementum eſt ita remotum à Saturno, ſicut terra; nec aliquis planeta eſt ita propè Saturnum ſicut Iupiter. Et vade ad rubricam antedictam.

De Quæstionibus ſanitatis.

XCV.

SAnitas quid eſt? Solutio. Sanitas eſt proportio partiũm coniunctarum in ſubſtantia elementata cum maiori concordantia quam contrarietate. Sanitas vbi incipit naturaliter ? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Quæ differentia eſt inter ſanitatem naturalem, & ſanitatem moralem ? Solutio. Sanitas naturalis eſt per formam, & moralis per finem, ratione cuius ſanitatis naturalis ſunt medici. Quare homines ſaniores ſunt in hyeme quam in æſtate ? Solutio. In illo tempore in quo fructus colliguntur, fructus ſunt magis nociui quam in alio tempore, & hoc apparet in gallina, quæ magis tenera eſt & magis ſapida, ſi mortua ſit per duodecim horas quam per vnam.

De Quæstionibus infirmitatis.

XCVI.

INfirmitas quid eſt? Solutio. Infirmitas eſt illa forma, quæ requirit contrariam diffinitionem ſanitatis. Infirmitas quare eſt ? Solutio. Infirmitas eſt, quia ſanitas non eſt. Corpus hominis poteſt eſſe inter ſanitatem & infirmitatem ? Solutio. Si corpus animatum poſſet eſſe inter ſanitatem & infirmitatem, non eſſet in illo medio ſubiectum naturalibus contrarietatibus & eſſet incorruptibile. Et vade ad rubricam antedictam. Infirmitas moralis de quo eſt ? Solutio. Iſta quæſtio fiat gulæ, enſi, malo medico & pulchræ fœminæ.

De Quæstionibus induſtriæ.

CXVII.

INduſtria quid eſt ? Solutio. Induſtria eſt illa forma generalis, ratione cuius plantæ & animalia habent modum viuendi. Et vade ad rubricam antedictam. Modus vbi incipit naturaliter? Solutio ibidem. Modus moralis quid eſt ? Solutio. Modus moralis eſt figura modi aut induſtriæ naturalis. Vinea quæ diſcretionem non habet, nec oculos, quomodo aſcendit per arborem, & quare tenet folia recta in rectitudine branchæ, & cum ipſam tangit, quare ipſa replicat ? Solutio. Ex induſtria generali deſcendunt induſtriæ ſpeciales.

De Quæstionibus ſubſtantiæ.

XCVIII.

SVbſtantia quid eſt ? Solutio. Subſtantia eſt illud ens, quod propriè per ſe ſtat, ſine quo nullum accidens poteſt eſſe ? Subſtantia naturalis vbi incipit, & de quo incipit? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Subſtantia quomodo eſt ſub accidentibus? Solutio. Bonitas ſubſtantialis quæ dat ſuam ſimilitudinem magnitudini ſubſtantiali eſt per accidens ſub ſimilitudine quam dat. Subſtantia quare eſt? Solutio.

Solutio. Subſtantia eſt per ſeipſam formaliter & finaliter, vt formæ ſubſtantiales & accidentales habeant ſubiectum, in quo poſſint eſſe, & de quo poſſint agere.

De Quæſtionibus eſſentiæ.

XCIX.

ESſentia quid eſt? Solutio. Eſſentia eſt illa forma, ratione cuius eſſe ſuſtentatum eſt in concreto ſubſtantiali aut accidentali, quod ſiquidem eſſe cum illo concreto conuertitur per exiſtere & agere, & actus eſſentiæ remanet cum illo ſuſtentatus, & cum eſſentia habens vnam & eandem naturam, & in hoc paſſu eſt multum de Philoſophia. Eſſentia quomodo eſt ſupra ſubſtantiam? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Partes propriæ & principales eſſentiæ quæ ſunt? Solutio. Anima rationalis & corpus cum ipſa coniunctũ propriæ ſunt partes humanitatis, & ſimplex bonificãs, bonificabile, & bonificare ſunt partes bonitatis. Eſſentia de quo eſt? Solutio. Vna eſſentia eſt generalis & communis, quæ eſt ex pluribus eſſentiis, ſicut humanitas quæ eſt de bonitate magnitudinis & cæteris formis humanalibus: ſunt aliæ eſſentiæ ſpeciales, quæ ſunt ſub illa eſſentia generali, & ſunt de illa, ſicut eſſentia animæ rationalis & eſſentia corporis hnmani.

De Quæſtionibus entis.

C.

ENs quid eſt? Solutio. Ens eſt genus quod eſt ſupra omne quod eſt de natura ſubſtantiali & accidentali. Ens quomodo eſt forma generalis? Solutio. Vade ad rubricam antedictam. Qui conſiderat ens, conſiderat ante accidens, quam ſubſtantiam. Solutio. Figuræ accidentales ſunt feneſtræ entis ſubſtantialis. Ens quomodo eſt inueſtigabile & tractabile? Solutio. Vade ad rubricam vt ſupra.

De Quæſtionibus applicationis & practicæ centum formarum, quæ ſunt in fine arboris ſenſualis.

IN hoc paſſu dabimus doctrinam ad faciendum quæſtiones de arbore ſenſuali per centum formas, & ad ſoluendum illas quæſtiones. Et ſecundum modum quem tenebimus de centum formis in arbore ſenſuali, teneri poteſt in aliis arboribus. Potentia ſenſitiua per quam naturam eſt vna, & eſt de pluribus rebus? Solutio. Vade ad rubricam antedictam paragrap. primo. Quæritur vtrum Petrus Filius Martini poſſet eſſe ille, qui eſt, & quod Martinus nunquam fuiſſet, & quod Petrus fuiſſet Filius Gullielmi? Sol. Secundũ naturam vnitatis numeralis Petrus non poſſet eſſe ille qui eſt, ſi Martinus non eſſet Petro exiſtente Filio Guillielmi, quia ſi eſſe poſſet, tota pluralitas elementationis, vegetationis & ſenſualitatis poſſet ita conuenire cum vno ſicut cum alio. Senſus communis eſt ſimplex aut compoſitus? Solutio. Simplex eſt ſecundum naturã vnitatis arboris ſenſualis, compoſitus eſt ſecundum quod arbor ſenſualis eſt ex pluribus cauſis, videlicet de elementatiua, vegetatiua & ſenſitiua. Et vade ad rubricam virtutis ad ſecundum paragraph. Viſus eſt ſimplex potentia aut compoſita. Solutio Oportet quod omne particulare ſit ex illa natura, ex qua eſt ſuũ vniuerſale, quod ſi non eſſet, non eſſet pars illius.

Senſus communis eſt ex forma & materia, aut ex vna tantummodo? Solutio. Sine forma & materia arbor ſenſualis eſſe non poſſet, quoniam non haberet de quo eſſet. Et vade ad rub. virtutis ad tertium parag. Forma & materia ſenſus communis quæ ſunt? Solutio. Elementatiuitas, vegetatiuitas, ſenſitiuitas per naturam compoſitionis & ſimplicitatis ſunt formæ ſenſus communis, & elementabilitas ſunt materiæ ſenſus communis ſecundum naturam ſimplicitatis & compoſitionis. Senſus cõmunis eſt de generibus & ſpeciebus? Solutio. Vade ad rub. virtutis ad quartũ parag. Videre per quam naturã multiplicat ſpecies? Solutio. De natura totius ſunt naturæ partium. Partes ſenſus communis quæ ſunt intra, & quæ ſunt extra? Solutio. Viſibilitas quæ eſt de eſſentia ſenſus communis eſt pars quæ eſt intra ſenſum, & viſibilitas lapidis, pomi, flammæ & ignis eſt pars quæ eſt extra. Et vade ad rub. virtutis ad quintum paragr. Partes quæ ſunt intra & extra ſenſum communem, quomodo participant? Solutio. Senſus particulares ſunt extremitates ſenſus communis, quæ cum obiectis extra participant, ſicut viſitiuitas cum colore obiecti, quod accipit, & idem eſt de auditiuitate, quæ cum ſono participat, & ſic de aliis ſuo modo. Senſus communis quomodo eſt ex formis abſtractis? Solutio ibidem ad ſextum paragraph. Senſus particulares quomodo ſunt ex concretis, ſicut viſus, qui eſt ex viſitiuo, viſibili & videre? Solutio ibidem. Potentia ſenſitiua quomodo eſt ſubiecta generationi & corruptioni? Solutio ibidem ad ſeptimum paragraphum. Ex corruptione ſenſitiuæ Martini ſequitur aliqua generatio? Solutio. Ex corruptione herbæ quam equus comedit, ſequitur generatio carnis, & ex corruptione carnis, quam canis comedit, ſequitur generatio alteriũs carnis. Groſſitudo & gracilitas ſunt formæ ſenſus communis? Solutio ibidem ad octauum paragraph. Quare naturaliter quidã homines magis ſunt ſubtiles, quam alij? Solutio. Secundum quod materia ſenſus communis Martini eſt ſub magis ſubtili forma, quam materia Gullielmi, poteſt melius imaginatio Martini attingere ſimilitudines multiplicatas per ſenſus particulares, quam imaginatio Gullielmi. Senſus communis per quam naturam eſt ponderoſus? Solutio ibidem ad nonum paragraph. Quare viſus eſt magis leuis, quam auditus? Solutio. Viſus eſt maxime per complexionem aëris, quam per aliam complexionem, & auditus eſt per complexionem terræ. Complementum ſenſus communis de quo eſt? Solutio ibidẽ ad decimum paragraph. Oculi hominis cæci ſunt vacui? Solutio. Non ſunt vacui actibus potentiæ elementatiuæ & vegetatiuæ, ſed vacui ſunt actibus ſenſitiuæ. In ſenſitiua quare oportet eſſe ſenſum communem? Solutio ibidem ad decimum paragraph. In ſubſtantia ſenſata quomodo ſunt quædam extenſitates in aliis? Solutio ibidem ad duodecimum paragraph. Senſus communis quare eſt & mouet ſenſus particulares? Solutio ibidem ad decimũtertium paragraph. Senſus communis eſt mollis aut durus? Solutio ibidem ad decimumquartum paragraph. Quare potentia viſiua maiorem concordãtiam habet cum mollitie, & auditiua cum duritie? Solutio. Ex obuiatione & percutione ſiccorum corporum

exit

exit magnus ſonus:& mollities & diaphanitas concordantiam habent cum humiditate. In ſenſitiua ſunt menſuræ? Solutio. Vade ad rub.virtutis ad decimumquintum parag. Quare potentia viſiua attingit obiectum magis remotum, quam auditiua? Solutio. Quia ignis & aër ſunt de magis ſubtili materia,quam aqua & terra,& eſt eorum virtus magis extenſiua, quam virtus aquæ & terræ. Potentiæ obiecta & actus ſenſitiuæ quales ſunt? Solutio. Vade ad rubricam virtutis ad decimumſextum paragraphum. In ſenſu quare vna potentia eſt ex pluribus, & vnum obiectum ex pluribus,& vnus actus ex pluribus? Solut. Senſus eſt vnus per ſenſitiuam quæ eſt vna,& eſt ex pluribus, quia arbor ſenſualis eſt ex pluribus. Senſus communis eſt ex proprietate ſecundioritatis & tertioritatis, licet in quartũ numerum non tranſcat? Solutio ibidem ad decimumſeptimum paragr. In ſenſu quæ ſunt formæ quæ ſunt primæ, & quæ ſunt illæ quæ ſunt vltimæ, & quæ ſunt illæ quæ ſunt in medio? Solutio ibidem. Senſus quomodo eſt in creſcere & in diminuere? Solutio ibidem ad decimumoctauum paragr. Cum ſenſus incipit decreſcere,incipit decrementum virtutis ſenſus?Solutio. Durante humido nutrimentali, durat humidum radicale. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia, quoniam ſecundum quod elementatiua & vegetatiua diſpoſitæ,ſunt quod ſint materiæ ſẽſitiuæ:attrahit ſenſitiua ex ipſis ſuam virtutem de potentia in actu, vt viuat:ſicut flamma ignis quę calefacit aquam, quæ calorem qui eſt in aqua in potẽtia,facit eſſe in actu, vt ſentiat. Diſpoſitio,proprietas & proportio quomodo ſunt formæ ſenſus? Solut. Vade ad rub. virtutis ad decimumnonũ par. Senſitiua leonis mortui in quo modo eſt ſuſtentata? Solutio. Aqua quæ exit de mari in vaporibus & in pluuia & cadit in terram, vadit cum fontibus in mare,& numerus ſalſedinis aquæ maris perditur in numero dulcis ſaporis aquæ pluuialis. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod aqua fontis magis naturalem habet ſaporem, quam aqua ſiſternæ,& eſt magis ſana. Senſus quomodo eſt conditionatus, & quomodo habet inclinationem ad obiectum? Solutio. Vade vt ſupra ad vigeſimum paragraph. Vnus ſenſus quomodo indiuiduatus eſt ex alio ſenſu? Solutio. Sub tali conditione ſe communicãt elementatiuã & vegetatiua ſenſitiuæ, quod eorum naturæ ſint obiectatæ differentiis ſpecierum ſentiendi. In ſenſitiua quomodo eſt ordo & operatio? Solut. Vade ad rub. virtutis ad vegeſimumprimum parag. Senſus quomodo eſt ſubiectum influentiæ & refluentiæ ſentiendi? Solutio ibidem ad vegeſimumſecundum paragraph. Arbor elementalis & vegetalis influunt aliquam virtutem in actibus ſenſuum particularium?Solut. Nullum humidum radicale viuit ſine humido nutrimentali. Productio, origo & exitus quomodo ſunt formæ ſenſus? Solutio. Vade ad rub. virtutis ad vegeſimumtertium paragraph. Quare in guſtu non eſt tantum de multiplicatione ſpecierum, ſicut in viſu? Solutio. Productio quæ eſt per guſtum, eſt magis propria & magis naturalis formis natis & exitis, quam productio quæ eſt per viſum,& de hoc experientiam habemus, inquantum animal viuere poteſt ſine viſu, & ſine guſtu non,& in hoc paſſu cognoſcitur quod hoc ꝙ natura facere poteſt cum paucis ſpeciebus,non habet appetitum quod hoc faciat cum pluribus,& cum

illud quod facere nō poteſt cum paucis ſpeciebus appetit,quod illud faciat cum pluribus. Separabilitas & inſeparabilitas quomodo ſunt formæ ſenſus ? Solutio ibidem ad vigeſimumquartum paragraph. Ab oculis Martini qui viſum perdidit,eſt ſeparata potentia ſenſitiua ? Solutio. In nullo inſtrumento ſenſuali ſenſitiua radicaliter ſe diuidere poteſt ab arbore elementali & vegetali,ſed inſtrumentaliter per priuatam diſpoſitionem trium formarum, videlicet vegetatiuæ, elementatiuæ & ſenſitiuæ, à quibus ſeparatus eſt ordo organi ſenſati. Et hoc apparet in figura inſtrumenti artificialis, ſicut ioculator qui manifeſte non ponit notam, quam habet in ſuo corde cum viella, quæ temperata non eſt nec diſpoſita ad ſonandum. Poſſibilitas & impoſſibilitas quomodo ſunt formæ ſenſus?Solutio. Vade ad rub. virtutis ad vigeſimumquintum parag.In ſenſu quomodo vna poſſibilitas eſt ex pluribus, & quomodo plures poſſibilitates amiſſæ ſunt per vnam ſimplicem impoſſibilitatem? Solutio. Ex poſſibilitate elementatiuæ, vegetatiuæ & ſenſitiuæ, eſt communis poſſibilitas, ratione cuius poteſt eſſe vna arbor ſenſualis. Et qui aliquod ex nouem accidentibus generalibus traheret à ſubſtantia,impoſſibile eſſet illam ſubſtantiam eſſe.Subſtantia ſenſata quomodo eſt ex ſimilitudinibus ? Solutio. Vade ad rub. virtutis ad vigeſimumſextum paragr. Per quam naturam ſunt diſſimiles actus ſenſuum particularium ? Solutio. Ita viuit ſenſus communis ex diſſimilitudinibus arboris elementalis & vegetalis, ſicut ex ſimilitudinibus illarum. Natura,corporalitas & tranſmutatio quomodo ſunt formæ ſubſtantiæ ſenſatæ ? Solutio. Vade ad rubric. virtutis ad vigeſimumſeptimum paragraph. Potentia viſiua eſt de principiis corporalibus ? Solutio. Qui de Martino vnum oculum extraheret, eſſet tranſmutata in alio oculo natura, & virtus illius cum ſubiecto corporali,ſine quo tranſmutatio fieri non poſſet, nec ille oculus poſſet ſuam multiplicare. In videndo lux & vmbra quomodo ſunt formæ ſenſus viſitiui ? Solutio. Vade ad rub.virtutis ad vigeſimumoctauum paragraph. Quare oculi de nocte non vident, cum ita ſit, quòd lux ſit vna de partibus ſuis eſſentialibus ? Solutio. Lux quæ eſt intra in operatione poni non poteſt : ſi non habet lucem, quæ eſt extra, quæ ſit ſibi inſtrumentum videndi. Senſus quomodo eſt punctualis,& quomodo eſt de lineis & de natura ſuperficiei conſtitutus ? Solutio. Vade ad rubri. virtutis ad vigeſimumnonum paragr. Auditui eſt ſuperficies neceſſaria ? Solutio. Si ſuperficies non eſſet in tactu,qui ſit in aëre, ſonus eſſe non poſſet. Rectitudo & figura quomodo ſunt principia ſenſus? Solutio ibidem ad trigeſimum paragraph. In auditu eſt neceſſaria figura ? Solutio. Si figura non eſſet inſtrumentum auditus, vocem aſini & philomenæ acciperet ſenſus auditus in eadem ſpecie. Senſus eſt de maſculinitate & fœmineitate ? Solut. Vade ad rub. virtutis ad trigeſimumprimum paragraph. Vox eſt maſculina aut fœminina ? Solutio. Vox eſt de eſſentia ſoni & actus illius, & ſonus eſt ex actibus partium fœmininarum & maſculinarum. Et vade ad rubricam virtutis ad eundem para. Senſus communis per quam naturam requirit membra & inſtrumenta ad vtendum ſua virtute ? Solutio ibidem ad trigeſimumſecundum paragraph. Differentia ſenſus eſt per differentiam membro

membrorum & inſtrumentorum, aut propriè per ſenſum? Solutio. Inquãtum ſenſitiua eſt de differentia, haber propriam naturam ſentiendi differenter diuerſa obiecta per ſpecies, & inquantum membra & inſtrumenta ſũt de differentia, eſt appropriata natura ſenſitiuæ membrorum & inſtrumentorum, quod per illam differenter attingat obiecta. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia. Nutrimentum & impreſſio quomodo ſunt formæ ſenſus? Solutio. Vade ad rubricam virtutis ad trigeſimum paragraph. Inſertio & perſeitas ſunt partes ſenſus? Solutio ibidem ad trigeſimumquartũ paragraph. Senſitiua poteſt eſſe per ſeipſam hoc quod eſt? Solutio. Nulla forma quæ ſit in alia inſerta, poteſt eſſe per ſeipſam ſine influentia illius in qua inſerta eſt. Indiuiduitas & attractio ſunt partes ſenſus? Solutio. Vade ad rubricam virtutis ad trigeſimumquintum paragraph. In ſenſu eſt attractio de paſſione ad actionem, & de actione ad paſſionem? Solutio. Si aër ſibi calorem ignis attraheret in illa attractione eſſet aër forma actiua, & ignis paſſiua, & ignis calorem ſuum non daret aëri. Neceſſitas & contingentia ſunt formæ ſenſus communis? Solutio ibidem ad trigeſimumſextum paragraph. Cæcitas eſt per ſenſitiuam, aut per elementatiuam & vegetatiuam, & idem quęritur de amaritudine quam guſtus ſentit in pomo dulci, & ſic de aliis formis quæ eueniunt per contingentiam in aliis ſenſibus? Solutio ibidem ad eundem paragraph. Perfectio & imperfectio ſunt partes ſenſus? Solutio ibidem ad trigeſimumſeptimum paragraph. Cæcitas in ſenſu eſt ita de neceſſitate imperfectionis ſicut viſus de perfectione? Solutio. In homine muto eſt verbum per contingentiam affatus & per neceſſitatem imperfectionis quæ eſt cauſa ſurditiei, & in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia. Vita & color ſunt formę ſenſus communis? Solutio ibidem ad trigeſimumoctauum paragrap. Cum color obiectum ſit viſus, & viſus ſit de vita, eſt color de eſſentia vitæ ſenſualis? Solutio. Si color eſſet de eſſentia viſitiua, pomum quod habet colorem eſſet ſenſatum, non eſt ergo color de eſſentia ſenſitiuæ, ſed eſt inſtrumentum videndi. Sonus, odor & ſapor ſunt partes ſenſitiuæ? Solutio. Partes quæ ſunt eſſentiales ſubſtantiæ, ſunt vnum, partes quæ ſunt inſtrumentales, ſunt aliud. Et vade ad rubricam virtutis ad trigeſimumnonum paragraph. Tangibilitas & affabilitas ſunt paſſiones eſſentiales ſenſus communis? Solutio. In omnibus formis paſſiuis ſenſus communis eſt diſtinctio: quoniam quædam formæ ſunt intra, quæ cum formis actiuis ſunt de eſſentia ſenſus, & formæ quæ ſunt extra ſunt inſtrumenta, quæ non ſunt de ſua eſſentia nec de ſua ſpecie. In affatu eſt actus, qui ſit de eſſentia affatus? Solutio. Sicut auditus eſt per tangere, & ille tactus eſt in ſpecie auditus, licet non ſit de eſſentia auditus; ita affatus eſt per tactum, licet ille tactus non ſit de ſpecie affatus. Et in hoc paſſu cognoſcitur, quod inſtrumenta extra non ſunt de eſſentiis potentiarum intra. Et vade ad rubricam virtutis ad quadrageſimum paragraphum. Vigilare & dormire ſunt partes ſenſus communis? Solutio. Si dormire eſſet pars ſenſus communis omne corpus ſenſatum in dormiendo ſentiret. Et ſi vigilatio eſſet pars ſenſus nullum corpus ſenſatum dormiret. Vigilare & dormire quomodo ſunt inſtrumenta ſenſus communis? Solutio ibidem ad quadra

quadrageſimumprimum paragraphu. Gaudium & triſtitia ſunt de eſſentia ſenſus communis ? Solutio. Exiſtente pipere ex elementis per eſſentiam. & de eorum qualitatibus eſt ſemper in calefacere, humefacere, & frigefacere, & in deſiccare. Et quia ſubſtantia non eſt in eodem tempore in gaudio & in triſtitia, gaudium & triſtitia non ſunt de eſſentia ſenſus, ſed ſunt inſtrumenta illius. Et hæc inſtrumenta ſunt moraliter habituata & deriuata ex illis quæ ſunt intra, quæ ſunt de eſſentia ſenſus, inquantum placitum naturale. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia, cum quo attingi poſſunt plura ſecreta naturalia. Horribilitas quam habent homines in videndo turpes figuras, per quam habent triſtitiam eſt de eſſentia ſenſus ? Solutio. Illa horribilitas quæ eſt in practica, eſt moralis & inſtrumentalis, & eſt priuatio actus placiti naturalis qui eſt de eſſentia ſenſus. Et vade ad rubricam virtutis ad quadrageſimumſecundum paragraph. Sanitas & infirmitas ſunt de eſſentia ſenſus ? Solutio ibidem ad quadrageſimumtertium paragraph. Cum leo ſit infirmus vbi eſt ſua ſanitas ? Solutio. In aqua calida ſua frigiditas eſt in potentia. Induſtria leonis eſt de eſſentia ſuæ ſenſitiuæ? Solutio. ibidem ad quadrageſimumquartum paragraph. Induſtria leonis eſt naturalis aut moralis ? Solutio. Induſtria leonis, & ita de aliis animalibus, naturalis eſt per elementatiuam & vegetatiuam, & eſt moralis per ſenſitiuam, quæ quidem moralitas eſt figura naturalis extra quæ eſt ſimilitudo per accidens induſtriæ ſubſtantialis, quæ eſt intra: idcirco cum leo natus eſt, ſtatim habet induſtriam lactandi: quoniam forma naturalis quæ eſt intra, mouet formam moralem accidentalem quæ eſt extra. Et in hoc paſſu multum eſt de Philoſophia. Subſtantia, eſſentia & ens quomodo ſunt differentes in ſenſitiua ? Solutio ibidem ad quadrageſimumquintum paragraph. In quæſtionibus peregrinis quomodo poteſt haberi ſolutio per centum formas ? Solutio. Secundum modum quem tenuimus in applicatione formarum in ſenſitiua, & ſecundum modum qué tenuimus in aliis quæſtionibus huius arboris ſcientiæ poteſt haberi modus inueniendi veras concluſiones quæſtionum peregrinarum. Et vade ad rubricam antedictam.

De Quæſtionibus habitus huius Scientiæ.

SEcundum decem regulas tabulæ generalis proponimus decem facere quæſtiones, vt compleamus numerum quatuor mille quæſtionum, & quod cũ illis cõſeruetur habitus huius arboris ſcientiæ. Vtrum hæc arbor ſcientiæ ſit generalis: Solut. Hæc arbor ſcientiæ generalis eſt, quia eſt de generalibus principiis, ſecundum quod in ſuis radicibus apparet, & eſt generalis, quia eſt de ſexdecem arboribus, quæ generales ſunt ad omnem habitum ſcientiæ. Hæc arbor quid eſt ? Solutio. Eſt inuentio & complementum generalium Theoricarũ & practicarum quæ conſtituunt generalem habitum ſciendi. Hæc arbor de quo eſt ? Solutio. Materialiter eſt de ſexdecem arboribus, quas in ſe continet, & quæ ſunt ſuæ partes ſecũdum quod in ipſa apparet, & eſt de generali habitu ſciendi ſecundum finem. Hæc arbor quare eſt ? Solutio. Hæc arbor eſt formaliter, quia eſt de ſexdecem arboribus quæ ſunt ſuæ partes, & eſt finaliter, vt Raymundus

dus qui non habet aliquem cui poſſet perfecte ſuam generalem artem oſtendere, ſignificare valeat per hanc arbo. ſcientiæ generalem intellectum qui haberi poteſt per ſuam artem ad omnes ſcientias,quoniam per hanc arbo. poteſt ille generalis intellectus cognoſci. Et homo qui habet intellectum fundatum , humilem & legalem, poterit hanc arbo. per ſeipsũ ſtudere & addiſcere. Hæc arbor quãtum eſt magna? Solutio. Vade ad folia ſuarum arbo. ad loca de quantitate, & cum illis quantitatibus poteris cognoſcere quantum hæc arbor eſt magna, & idem facere poteris de ſuis aliis prædicamentis & de ſuis ſubſtantiis. Subiectum huius arboris ſcientiæ quod eſt? Solutio.Subiectum huius arboris eſt illud, per quod humanus intellectus acquirit vniuerſalem habitum ſciendi. Hæc arbor in quo tempore fuit inuenta? Solutio. Hæc arbor inuenta eſt anno incarnationis Domini Dei Noſtri. M. C C X C V. à die ſancti Michaëlis vſque ad diem Kalendarum aprilis. Hæc arbor vbi eſt cõpilata? Solutio. Hæc arbor cõpilata eſt in ciuitate Romæ, & in altari beati Petri poſita, & Domino noſtro Ieſu Chriſto,& Dominæ noſtræ,angelis & ſanctis quorum corpora Romæ quieſcunt commendata. Practica diſcurſus & applicatio huius arboris quomodo haberi poteſt in quæſtionibus peregrinis? Solutio. Vade ad decimumſextum arborem quæſtionalem, & teneas modum in ſoluendo quæſtiones peregrinas, quem tenuimus in ſoluendo quæſtiones huius arboris: applicando quæſtiones peregrinas ad ad illas arbores quæ ſunt generales terminis earum. Habitus huius ſcientiæ cum quo conſeruari poteſt? Solutio. Imaginando frequenter & recolendo arbores ſpeciales huius arboris generalis conſeruari poteſt generalis habitus ſcientiæ,quam homo habere poteſt per ipſum. Et gloria detur Deo. Amen.

De fine huius arboris.

Finiuit & compleuit Raymundus hanc arbo. cum iuuamine & gratia Dei quem laudauit & benedixit, quia ſibi gratiam fecit in principio, in medio,& in fine huius arboris,& quia ipſum de labore magno liberauit. Et à Deo miſericordiam petiit, ſi in aliquo negligens fuerit in tractatu huius arboris:& ſi in aliquo errauit in ipſa, ex certa ſcientia non errauit,ſed ignoranter. Et ſupplicat ſancto Patri Domino Papæ & ſuis fratribus quod hũc librum gratanter accipiant, & ipſum corrigant,ſi in ſe aliquem errorem cõtineat, & quod ipſum approbent & multiplicent: quoniam magnum bonum ex hoc ſequi poſſet, ſecundum quod in ſuo proceſſu apparet. Antequam Raymundus à Monacho commeatum accepiſſet, diu conſiderauit, Monachus petiit à Raymũdo de quo conſiderabat, Raymundus reſpondit, & dixit,quod ipſe conſiderabat,quod hæc arbor ſcientiæ primo eſſet alicui ſanctæ perſonæ præſentata,quæ haberet valde altum intellectum, & quod ipſe præſentaret ipſam Domino Papæ & Dominis Cardinalibus. Raymunde (dixit Monachus) & quis erit illa perſona? Reſpondit Raymundus, & dixit, quod ipſe ſpem habebat, quod aliquis ſanctus homo ipſam adhuc præſentaret ad honorem Dei. Cum ſit laus & gloria. Amen.

TABVLA ARBORVM IN HOC volumine contentarum.

ARbor elementalis.	fol. 2
Arbor vegetalis.	50
Arbor ſenſualis.	57
Arbor imaginalis.	79
Arbor humanalis.	92
Arbor moralis.	123
Arbor imperialis.	164
Arbor apoſtolicalis.	181
Arbor celeſtialis.	241
Arbor angelicalis.	257
Arbor euiternalis.	272
Arbor maternalis.	287
Arbor chriſtianalis.	297
Arbor diuinalis.	339
Arbor exemplificalis.	378
Arbor quaeſtionalis.	445

Finis tabulæ arborum.

OPus præclarum & valde mirabile Arbor ſcientiæ vocatum, à multum Reuerendo magiſtro Raymundo Lullio editum, in quo omnium ſcientiarum traditur notitia, finem optatum accepit in inclyta vrbe Lugdun. opera Gilberti de Villiers. Impenſis verò Magiſtri Guilhelmi Huyon, & Conſt. ntini Fradin ibidem commorantes. Anno ſalutis Milleſimo quingenteſimo decimoquinto quarto Nonas Maij.

INTRODVCTORIVM
magnæ artis Generalis Reuerendiſſimi Doctoris illuminati Magiſtri Raymundi Lullij, ad omnes ſcientias vtiliſſimum.

INTRODVCTORIVM MAGISTRI
RAYMVNDI LVLLII
INCIPIT INTRODVCTORIVM
magnæ artis generalis Reueren. Doctoris illuminati Magiſtri RAYMVNDI LVLLII ad omnes ſcientias.

QVONIAM omnis ſcientia eſt ex vniuerſalibus: vt per vniuerſalia ſciamus ad particularia deſcendere, & de ipſis reddere rationem, propter hoc ſequuntur vniuerſalia infra ſcripta : vt intellectus per ipſa ad intelligendum in materiis pluribus valeat exaltari *: principia artis generalis ſunt nouem, & regulæ etiam ſunt nouem, velut in tabula ſequenti apparet.*

Principia tranſcendentia.

B Bonitas.
C Magnitudo.
D Æternitas.
E Poteſtas.
F Sapientia.
G Voluntas.
H Virtus.
I Veritas.
K Gloria.
Infinitas.

Quæſtiones.

Vtrum.
Quid.
De quo.
Quare.
Quantum.
Quale.
Quando.
Vbi.
Quomodo.
Cum quo.

Subiecta.

B Deus.
C Angelus.
D Cœlum.
E Homo.
F Imaginatiua.
G Senſitiua.
H Vegetatiua.
I Elementatiua.
K Inſtrumentatiua.

Principia inſtrumentalia.

Differentia.

Concor

Concordantia.
Contrarietas.
Principium.
Medium.
Finis.
Maioritas.
Æqualitas.
Minoritas.

Regulæ.

Poſſibilitas.
Quidditas.
Materialitas.
Formalitas.
Quantitas.
Qualitas.
Temporalitas.
Localitas.
Modalitas & inſtrumentalitas.
Societas.

Virtutes.

Iuſtitia.
Prudentia.
Fortitudo.
Temperantia.
Fides.
Spes.
Charitas.
Patientia.
Pietas.

Vitia.

Auaritia.
Gula.
Luxuria.
Superbia.
Accidia.
Inuidia.
Ira.
Mendacium.
Inconſtantia.

Oppoſita Principiorum tranſcendentium.

Malitia.
Prauitas.
Priuatio boni.
Impotentia.
Ignorantia.
Odibilitas.
Vitium.
Falſitas.
Pœna.

Oppoſita virtutum.

Iniuſtitia.
Imprudentia.
Debilitas.
Diſtemperantia.
Infidelitas.
Deſperatio.
Odium proximi.
Impatientia.
Impietas.

Oppoſita vitiorum.

Liberalitas.
Sobrietas.
Continentia.
Obedientia.
Feruor agendi bonum.
Amor proximi.
Suauitas.
Verum teſtimonium.
Quies.

Oppoſita principiorum inſtrumentalium.

Confuſio.
Diſcordantia.
Concordantium mala.
Ocium.
Vacuum.
Inquies.
Minoritas mali.
Inæqualitas.
Maioritas mali ſeu culpæ.

Oppoſita oppoſitorum vitiorum.

Prodigalitas.

Inſobrietas.
Incontinentia.
Inobedientia,
Male agens corde.
Odium proximi.
Rixatio.
Contradictio mentis.
Inquies anxietatis.

B Bonitas eſt ens ratione cuius bonum agit bonum: & ſic bonum eſt eſſe, & malum non eſſe.
C Magnitudo eſt ens ratione cuius bonitas ſiue duratio ſunt ambientis extremitatis eſſendi magiſter.
D Æternitas ſiue duratio eſt ens ratione cuius bonitas, magnitudo, &c. durant.
E Poteſtas eſt ens ratione cuius bonitas, magnitudo, &c. poſſunt exiſtere & agere.
F Sapientia eſt ens ratione cuius ſapiens intelligit.
G Voluntas eſt ens ratione cuius bonitas, magnitudo, &c. ſunt volubilia.
H Virtus eſt origo vnionis, bonitatis, magnitudinis, in vno bono, magno, &c.
I Veritas eſt illud quod eſt verum de bonitate, magnitudine, &c.
K Gloria eſt ipſa delectatio in qua bonitas, magnitudo, &c. quieſcunt.

Differentia eſt proprietas ratione cuius bonitas, poteſtas, &c. ſunt rationes claræ & inconfuſæ.

Concordantia eſt id ratione cuius bonitas, voluntas, &c. in vno & in pluribus concordant, & quorundam mutua conuenientia in eodem puncto propter eundem finem.

Contrarietas eſt quorundam mutua reſiſtentia propter diuerſos fines.

Principium eſt id quod ſe habet ad omnia ratione alicuius proprietatis, prioritatis.

Medium eſt ipſum ſubiectum per quod finis influit principio, & principium refluit fini ſapiens naturam vtriuſque.

Finis eſt id in quo principium quieſcit.

Maioritas eſt imago immenſitatis, bonitatis, magnitudinis.

Æqualitas eſt ipſum ſubiectum in quo finis concordantiæ, bonitatis, poteſtatis, &c. quieſcit.

Minoritas eſt ens circa nihil.

Species Quæſtionum.

B Vtrum. { Dubitatio. / Affirmatio. / Negatio. }

C Quid. { Eſt in ſe. / Habet in ſe. / Eſt in alio. / Habet in alio. }

D De quo. { Primitiuè. / Materialiter. / Poſſeſſiuè. }

E Quare. { Formaliter. / Finaliter. }

F Quantum. { Continuè. / Diſcretè. }

G Quale. { Propriè. / Appropriatè. }

H Quando. & quandiu, ex quo tempore, vſquequo. { ſignificat litteras. { E / D, / K }

I Vbi.

I Vbi. ſignificat litteras. { E, D, K }

k Quomodo. Situm eſſe. {
1 Eſt pars.
2 Pars eſt in parte.
3 Partes ſunt in toto & è conuerſo. }

Et { Totum tranſmittit extra ſe ſuam ſimilitudinem & ſuarum partium. }

Cum quo; Habere. {
1 Eſt pars.
2 Pars eſt in parte.
3 Partes ſunt in toto & è conuerſo.
Totum tranſmittit extra ſe ſuam ſimilitudinem & ſuarum partium. }

Species principiorum inſtantialium.

Differentia. Concordantia. Contrarietas. } Inter { Senſuale & ſenſibile. Senſuale & intellectuale. Intellectuale & intellectuale. }

Principium. { Cauſæ. Quantitas Tempus. }

Medium. { Coniunctionis. Menſurationis. Extremitatum. }

Finis. { Perfectionis. Terminationis. Priuationis. }

Maioritas. Æqualitas. Minoritas. } Inter { Subſtantiam & ſubſtantiam. Subſtantiam & accidens. Accidens & accidens. }

Senſuale dicitur illud ens quod ſentit, vel poteſt ſentiri per ſenſus, ſcilicet videndo, audiendo: item ſicut lapis & arbor, & qualibet res.

Intellectuale eſt illud ens quod eſt ſpirituale natura, ſicut Deus, Angelus, anima rationalis, &c.

Cauſa eſt principium per cuius operationem ſequitur cauſatum, quod èſt eius effectus.

Effectus dicitur illud cauſatum quod deductum eſt in eſſe per operationem cauſæ.

Cauſa efficiens eſt illud agens quod efficit ſeu producit effectum: ſicut Deus qui mundum creauit, &c.

Cauſa materialis eſt illa ex qua res eſt ſecundariè: ſicut corpus in homine, ferrum in cultello.

Cauſa formalis eſt illa per quam res principaliter exiſtit, & per illam in ſuo eſſe conſeruatur, ſicut anima rationalis in homine: & vegetatiua in arbore, &c.

Cauſa finalis eſt illa propter quam res principaliter fit ſeu effecta eſt, ſicut Deus qui eſt cauſa finalis cuiuslibet creaturæ, & habitare domus, &c.

Subſtantia eſt id quod exiſtit per ſe & in ſe: ſicut Deus, Angelus, homo, &c.

Accidens eſt id quod non exiſtit per ſe, nec in ſe: ſicut albedo, ſanitas, virtus, vitium, ſcientia, & ſunt nouem genera accidentium, ſcilicet quantitatis, & qualitatis, &c.

Quantitas eſt accidens per quod entia ſunt quantificata, finita & terminata, &c.

Qualitas eſt accidens per quod entia ſunt qualia ſeu determinata, ſicut qualitas grammaticalis.

Relatio eſt illud accidens per quod vnum ens reſpicit aliud de neceſſitate: vt relatio magiſtri ad diſcipulum, Patris ad Filium.

Actio eſt operatio agentis ſuper paſſum, vt Dominus ſuper vaſallum, martellus ſuper clauum.

Paſſio eſt operatio patientis ſub agenti, vt calefacti ſub calefaciente.

Habitus eſt accidens de quo ſubiectum induitur, vt albedo in albo, ſcientia in ſciente.

Situs eſt debita & ordinata poſitio partium in toto, & è conuerſo, vt tectum in parietibus, & tignum in domo.

Tempus eſt accidens in quo entia omnia principiantur, vt tempus mundi.

Locus eſt accidens per quod entia collocantur & continentur quædam in aliis, vt locus quem habet qualibet ſubſtantia corporea.

Medium coniunctionis eſt illud quod diuerſa coniungit ad vnum, ſicut clauus duos poſtes.

Medium menſurationis eſt illud per quod æqualia menſurantur, vt per punctum circuli aliæ partes circuli, &c.

Medium extremitatum eſt illud quod exiſtit inter extrema: vt paries inter tectum & fundamentum.

Finis perfectionis dicitur ille, in quo res perficitur, ſiue illud propter quod res facta eſt finaliter: ſicut Deus qui eſt perfectio hominis, & homo ſuarum partium.

Finis terminationis dicitur terminus rei: vt terminus regni, campi, &c.

Finis priuationis dicitur non eſſe in quo res deſinit, ſiue non eſſe in quo ſuum eſſe deſinit naturaliter, moraliter, viriliter, artificialiter, vt mors, peccatum, diſruptio, &c.

De Nouem ſubiectis generalibus.

NOuem ſubiecta generalia antedicta debent tractari cum quatuor conditionibus, ſcilicet cum diffinitione, differentia, concordantia & maioritate. Cum diffinitione videlicet, vt quodlibet ſubiectum habeat ſuam propriam diffinitionē cum qua cognoſcatur & differat à quocunque alio. Cum differentia videlicet, quod differentia quæ eſt inter vnum ſubiectum & aliud, conſeruetur. Cum maioritate, videlicet ſecundum quod vnum ſubiectum eſt altius & nobilius, quælibet aliud tribuantur ſibi altiora & nobiliora principia, & diffinitiones regulæ & ſpecies earum ſequendo & conſeruando diffinitionem differentiæ in concordantiam & maioritatem, prædictum eſt.

In entibus irrationabilibus ſenſualibus

libus loco ſapientię ponitur inſtinctus, loco voluntatis appetitus, & pro gloria delectatio, loco memoriæ recolitus.

De primo ſubiecto quod eſt Deus

DEus eſt illud ens in quo bonitas, magnitudo, æternitas, &c. ſuæ dignitates ſunt vnum idem numero, & Deus eſt illud ens quod habet in ſe omne complementum, & nullo indiget extra ſe. Deus eſt bonitas, magnitudo, æternitas, &c. ſuæ dignitates abſque contrarietarte, maioritate & minoritate.

De Deo poteſt homo tractare per decem quæſtiones generales, quærendo ſeu inueſtigādo, vtrum Deus, quid Deus, de quo Deus, &c. ſequendo quatuor conditiones prædictas, affirmando inDeo omnem perfectionem, & negando ſeu remouendo omnem defectum.

De Angelis.

ANgelus eſt ſubſtātia intellectualis creata, Deo ſimilior natura & ſimplicitate quam alia creatura: in angelo eſt eſſentialis & naturalis bonitas, magnitudo, duratio, &c. excepta contrarietate. Et poteſt tractari per decem quæſtiones, quærendo vtrum Angelus. Quid Angelus, &c. ſequendo quatuor conditiones iam dictas.

De Cælo.

COelum eſt illud corpus, quod habet magis extenſam magnitudinem quam aliud corpus.

Cœlum habet eſſentialem bonitatem, magnitudinem, inſtinctum, appetitum, delectamentum, &c. abſque contrarietate. Et poteſt tractari per decem quęſtiones, quęrendo vtrum cœlum, &c. ſequendo quatuor conditiones antedictas.

De Homine.

HOmo eſt ſubſtantia ſenſualis & intellectualis, vel eſt animal homificans, vel cui propriè competit homificare. Homo habet naturalem, eſſentialem, bonitatem & magnitudinem, &c. dupliciter, ſcilicet ſenſualem & intellectualem, quia eſt compoſitus ex anima rationali & corpore. Et eſt anima rationalis forma intellectualis informans ipſum corpus hominis, dans ſibi humanum eſſe & conſeruans illud in humana ſpecie. Et habet eſſentialiter tres potentias, ſcilicet memoriam, intellectum & volūtatem, cum quibus agit quicquid agit. Et hominis corpus conſtitutum eſt ex elementatiua, vegetatiua, ſenſitiua, imaginatiua, motum ad ſuas operationes per formam prædictam. Et poteſt tractari per decem quæſtiones, inueſtigando de homine per vtrum, quid, de quo, &c. ſequendo conditiones iam dictas.

De Imaginatiua.

IMaginatiua eſt potentia, ſiue pars animalis, per quam ipſum animal imaginatur illa quæ fuerunt ſibi corporalibus ſenſibus pręſentata: & habet eſſentialem & naturalem bonitatem, magnitudinem, inſtinctum, appetitū, delectationem, &c. abſque eſſentiali contrarietate. Et habet tres potentias ſibi coëſſentiales, ſcilicet inſtinctiuam, appetitiuam, recolitiuam. Et poteſt cognoſci quęrendo de ipſa per vtrum, quid, de quo, &c. ſequendo

De Senſitiua.

SEnſitiua eſt potentia cum qua animal ſentit ſenſibilia, ſcilicet viſibilia, audibilia, &c. Et habet eſſentialem & naturalem bonitatem, magnitudinem, &c. Et poteſt cognoſci quærendo de ipſa per vtrum, quid, de quo, &c. Et habet ſex ſenſus particulares, ſcilicet viſum, auditum, guſtum, tactũ, odoratum & affatum, in quibus ipſa diuerſificatur: & ſimiliter ſua principia eſſentialia & ſua particularia debent cum quatuor conditionibus tractari.

De Vegetatiua.

VEgetatiua eſt potentia per quam fit naturaliter trãſmutatio de vna ſubſtantia in aliam, ſicut de pluuia in plantam, & de cibo in carnem, &c. Et habet eſſentialem & naturalem bonitatem, magnitudinem, inſtinctum, appetitum, delectationẽ, &c. ſine eſſentiali contrarietate habet etiam quatuor potentias cum quibus naturaliter operatur, ſcilicet appetitiuam per quam appetit attrahere ad ſubiectum; per retentiuam retinet, per digeſtiuam digerit retentiuum, per expulſiuam expellit hoc quod ſubiecto non competit. Et poteſt tractari de ipſa cum decem quæſtionibus, ſcilicet vtrum, quid, &c. ſequendo quatuor conditiones prædictas.

De Elementatiua.

ELementatiua eſt ens naturale, ſeu potentia in elementatis, per quam elementa intrant compoſitionem, & exiſtunt vt agant in ipſis elementatis quæ de ipſis componuntur. Elementa ſunt quatuor, ſcilicet ignis, aër, aqua, terra. Ignis eſt calidus & ſiccus, leuis & lucidus. Aër humidus, calidus, leuis, dyaphanus. Aqua ponderoſa, frigida, humida, alba. Terra ſicca & frigida, põderoſa, & nigra. Elementatiua habet bonitatem, magnitudinem, &c. cum contrarietate ratione elementorum quæ ſunt contraria per ſuas qualitates proprias & appropriatas. Poteſt inueſtigari per decem quæſtiones generales, ſcilicet vtrum, quid, de quo, & ſic de quolibet elementatiuo quorum quodlibet habet ſuam propriam eſſentialem ac naturalem bonitatem, magnitudinem, &c. Et poteſt tractari cum decem quæſtionibus generalibus ſequendo quatuor contradictiones prædictas.

De Inſtrumentatiua.

INſtrumentatiua eſt potentia, ſiue habitus per quam fiunt opera non naturalia, ſicut artificialia & huiuſmodi: & continet tres ſpecies, ſcilicet moralitates, artes liberales, & ſciẽtias alias, & artes mechanicas. In inſtrumentatiua eſt bonitas, magnitudo, &c. ſuo modo in generali, & quælibet ſuarum ſpecierum habet bonitatem, magnitudinem, &c. differentem ab alia ſecundum quod ſunt differentes inter ſe. De inſtrumentatiua generaliter & ſpecialiter tractat Artiſta generalis cum decem quæſtionibus, & hoc idẽ de ſpeciebus, quia in ipſa & ſub ipſa continentur, & etiam de quolibet cõtento ſub quolibet regulando ſemper quatuor conditiones generales ſupradictas, quæ ſunt diffinitio, differentia, concordantia & maioritas.

De Virtutibus.

IVſtitia eſt virtus per quam iuſtus reddit vnicuique quod ſuum eſt, ſcilicet Deo, ſibiipſi, & proximo ſuo.

Prudentia eſt virtus per quam prudenter agit eligendo, euitando, & prę- uidendo. Eligendo ſcilicet bonum, & citius magis bonum, & euitando malum & citius magis malum, prouidendo ſcilicet circa poſſibilia & impoſſibilia, vtilia & in vtilia, &c.

Fortitudo eſt virtus cum qua homo fortis fortificat ſuam animam cō- tra vitia, vt virtutes valeat adipiſci.

Temperantia eſt virtus per quam temperatus ſuam animam & actus temperat inter duas extremitates contrarias in quantitate ſecundum maius, par, paruum.

Fides eſt virtus cum qua homo credit id eſſe verum quod non ſentit neque intelligit, & cum qua aſcendere poteſt ad intelligendum ſupra ſuas vires naturales cum reſpectu totius hominis.

Spes eſt virtus per quam ſperans ſperat à Deo auxilium, veniam, ac prę- mium vel gloriam.

Charitas eſt virtus cum qua voluntas aſcendit ad diligendum Deum & proximum ſuum ſupra poſſe ſuum naturale. Vel ſic. Charitas eſt virtus per quam charitatiuus diligit Deum ſuper omnia, ſeipſum, proximum æqualiter in Deo & propter Deum.

Patientia eſt virtus cum qua homo ſuffert paſſionem in pace & abſque ira cordis.

Patientia eſt habitus cum quo patiens vincit, & non vincitur.

Pietas eſt virtus cum qua voluntas mouet ſe ad habendum dolorem de languoribus proximi ſui.

Pietas eſt habitus cum quo prius dolet de dolore proximi ſui.

Deffinitiones Vitiorum.

AVaritia eſt vitium deuians bona à fine propter quem creata ſunt.

Auaritia eſt vitium cum quo bona à ſuo fine deuiantur, qui eſt ſeruire homini iuſte, prudenter, &c.

Gula eſt vitium quod ſæpius priuat abſtinentiam & temperantiam, quam aliquod vitium aliud, ideo eſt peccatū per quod homines plus moriuntur, quam per aliud peccatum.

Gula eſt vitium per quod guloſus de ſe priuat abſtinentiam & temperantiam per maius comedere & bibere, & immoderatum appetitum ipſorum.

Luxuria eſt vitium per quod homo vtitur ſuis potentiis indebitè contra congruitatem continentiæ.

Luxuria eſt vitium cum quo luxurioſus deuiat carnalem copulam ab ordine & finali intentione propter quas ſunt.

Superbia eſt vitium cum quo homines appetunt honores qui eis non conueniunt.

Accidia eſt habitus cum quo accidioſus pigritiam habet in faciendo bonum, & euitando malum, & habet placitum de malo aliorum, & triſtitiā de eorum proſperitate.

Inuidia eſt vitium per quod inuidus iniuſte deſiderat bona alterius, & habet placitum de malo aliorum, & triſtitiam de eorum proſperitate.

Ira eſt vitium per quod voluntas ſine delibaratione odit bonum, & diligit malum.

Ira eſt vitium cum quo iratus ligat ſuam libertatem & deliberationem contra refrænatam voluntatē regulatam ſub patientia, & propter hoc deffi-

derat malum,& odit bonum.

Mendacium eſt vitium, cum quo mendax falsè & vitiosè quod habet in mente, profert ore.

Inconſtantia eſt vitium, cum quo inconſtans multifariè variabilis eſt.

Sequuntur centum formæ.

Entitas.
Eſſentia.
Vnitas.
Pluralitas.
Abſtractum.
Concretum.
Natura.
Genus.
Species.
Diſpoſitio.
Proportio.
Intentio.
Inſtans.
Intenſitas.
Extenſitas.
Continuitas.
Contiguitas.
Hyle ſiue chaos.
Indiuiduitas.
Simplicitas.
Compoſitio.
Forma.
Materia.
Corpus.
Rectitudines.
Punctus.
Linea.
Sphæra.
Ratio.
Vacuum.
Vniuerſale.
Particulare.
Proprietas.
Tranſlatio.
Alteratio.
Generatio.
Angulus.
Figura.
Triangulus.
Quadrangulus.
Circulus.
Superficies.
Inſtinctus.
Appetitus.
Motus.
Corruptio.
Priuatio.
Infinitas.
Comprehenſio.
Capacitas.
Exiſtentia.
Potentia.
Obiectum.
Actus.
Immobilitas.
Succeſſio.
Attractio.
Receptio.
Significatio.
Nouitas.
Monſtruitas.
Color.
Vmbra.
Neceſſitas.
Contingens.
Fortuna.
Occaſio.
Diffinitio.
Quæſtio.
Obſtinatio.
Opinio.
Suppoſitio.
Demonſtratio.
Punctus tranſcendens.
Idea.
Prædeſtinatio.
Prædicatio.
Libertas.
Creatio.
Miſericordia.
Crimina.

Scientia.
Ars mechanica.
Ars liberalis.
Ars moralis.
Ars generalis.
Theologia.
Philoſophia.
Aſtrologia.
Geometria.
Muſica.
Rhetorica.
Logica.
Grammatica.
Medicina.
Moralitas.
Ius.
Militia.
Politica.

Diffinitiones centum formarum.

Entitas eſt illud, per quod ens eſt ens, & producit ſiue agit ens ita: ſicut bonitas eſt id per quod bonum eſt bonum, & agit bonum.

Eſſentia eſt illud, per quod eſt eſſe: ſicut per humanitatem eſt homo & per entitatem eſt ens.

Vnitas eſt ens, per quod vnum eſt vnum, & agit ſeu producit vnum.

Pluralitas eſt rerum aggregatio aliquo modo diuerſarum.

Abſtractum eſt eſſentia rerum: ſicut albedo albi.

Concretum eſt ens, in quo ſuſtentatur abſtractum quod eſt ſua eſſentia.

Natura eſt principium, per quod entia naturalia producuntur naturaliter: eſt duplex, natura ſcilicet naturans, vt Deus, & natura naturata, vt creatura: ideo de natura tractandum eſt differenter ſecundum quod diuerſificatur per diuerſa ſubiecta.

Genus eſt ens, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie: ſicut lapis qui prædicatur de marmore, rubiſſo, ſaphiro, & animal de homine boue, leone, &c.

Species eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero: ſicut homo de Petro, &c.

Diſpoſitio eſt priuatio alicuius rei, ratione cuius ipſa res diſponitur ad aliquem finem: ſicut diſponere materiam naturalem, vel artificialem ad formam.

Proportio eſt ordo graduum ad vnam rem, ſicut elementa.

Intentio eſt actus, per quem entia ſe habent ad operandum ratione alicuius finis naturalis, artificialis vel rationalis: & eſt duplex, ſcilicet prima & ſecunda: prima reſpicit finem.

Inſtans eſt principium & terminus temporalis.

Intenſitas eſt propinquius ſimplici quam compoſito: vt ignis ſimplex.

Extenſitas per contrarium: vt ignis intrans elementa.

Contiguitas eſt actus coniunctionis rerum in extremitatibus, ſicut oſſa & caro in corpore.

Continuitas eſt mixtio partium, quarum quædam ſunt in aliis, ſicut elementa in elementato.

Chaos ſiue hyle eſt corpus primum exiſtens, principium omnium rerum generabilium & corruptibilium. Et eſt corpus ex vniuerſali forma & prima materia conſtitutum.

Indiuiduum eſt ens, quod prædicatur de vno tantum: ſicut Petrus de ſeipſo, & diſtat plus à genere quam ſpecies.

Simplicitas eſt ens, per quod entia ſunt ſimplicia: ideo quod non ſunt conſtituta de pluribus eſſentiis, vt Deus qui eſt ens ſimplex & ſupremum in ſimplicitate, eo quod eſt vna

ſola eſſentia quæ eſt ipſamet ſua bonitas, magnitudo, &c. Pura ſimplicitas in creaturis aliquid dicitur ſimplex in quo eſt vnum per ſuum numerum, vel per reſpectum alterius, ſicut Angelus, anima, ignis, ſimplex.

Compoſitio eſt aggregatio plurium eſſentiarum in aliquo eſſe compoſito ex multis, ſicut homo qui eſt compoſitus ex corpore & anima rationali: & ſicut elementatum de quatuor elementis, & ſubſtantia creata de materia & forma.

Forma eſt principium eſſentiale, per quam maximè conſiſtit actio.

Materia eſt principium eſſentiale, cui propriè competit paſſio, & ratione ipſius ſubſtantia compoſita eſt paſſiua.

Corpus eſt ſubſtantia habens longitudinem, amplitudinem & profunditatem: ſicut lapis, arbor, &c.

Sex ſunt rectitudines corporum, ſcilicet ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrorſum, ſiniſtrorſum.

Punctus eſt minima pars corporis.

Linea eſt quædam longitudo extracta compoſita ex pluribus punctis continuis, cuius extremitates ſunt duo puncta.

Sphæra eſt locus proprius quem appetit quodlibet elementum, vt ignis ſurſum, terra deorſum. Cœleſtis ſphæra dicitur circulus in quo ſunt ſituata ſigna & planetæ.

Ratio eſt lumen intellectus ad cognoſcendum rerum realitates.

Vacuum eſt illud obiectum in quo non conſideratur aliqua entitas. Plenum è conuerſo.

Vniuerſale eſt illud ens quod in ſe continet multa particularia. Particulare è contra.

Proprietas eſt ens cum quo agens ſpecificè agit: ſicut animal, planta,

Tranſlatio eſt actus naturaliter in tranſlato denudata forma antiqua, & induta forma noua.

Alteratio eſt mutatio de vna qualitate in aliam remanente ſubſtantia eadem: ſicut vinum in acetum, ſanitas in ægritudinem, virtus in vitium.

Generatio eſt naturalis operatio, per quam hoc quod eſt in potentia naturaliter exiſtit in actu, cauſando nouam formam.

Angelus eſt pars figuræ in quo termini linearum participant acutè vel rectè.

Figura eſt accidens conſtitutum ex ſitu linearum, & habitu ſuperficiei ſeu colorum.

Figuræ generales ſunt tres: ſcilicet triangularis, quadrangularis, & circularis.

Triangularis eſt figura quæ habet tres angulos acutos, tribus lineis contentos.

Quadrangularis eſt figura quatuor habens angulos rectos ſiue obliquos, quatuor lineis contentos.

Circulus eſt figura, vnica linea circulari contenta.

Superficies eſt ſuperior corporis extremitas, in qua apparet ipſius color.

Inſtinctus eſt principium per quod entia naturalia regulantur ad ſuas operationes naturales ſecundum ſpeciem ſuam & naturam: ſicut ignis, & animal, & eſt ſimilitudo intellectus.

Appetitus eſt principium per quod entia naturalia appetunt hoc quod eis competit, videlicet ſuam naturam, vt ignis aſcendere, homo bibere, comedere, & eſt ſimilitudo voluntis.

Motus eſt principium per quod entia motiua mouent mobilia ad aliquē ignem, & eſt duplex, ſcilicet naturalis & artificialis ſeu violentus motus. Naturales ſunt ſex: ſcilicet generatio, corruptio,

ruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, & loci mutatio.

Corruptio eſt opus naturale, per quod id quod eſt in actu eſt in priuatione corrumpẽdo formam antiquam ſcilicet illam per quam corruptum erat in ſuo actuali eſſe.

Priuatio eſt medium inter generationem & corruptionem, per quod trãſit eſſe cum non eſſe: hæc tria principia generalia ſunt in tribus quibus ſuſtẽtatur curſus naturæ in generabilibus & corruptibilibus, ſcilicet in elementis vegetabilibus & animabilibus.

Infinitas eſt ens abſque termino & menſura. Et eſt triplex ſcilicet magnitudine, duratione & numero. Infinitas magnitudinis eſt immenſitas. Infinitas durationis eſt æternitas. Infinitas numeri eſt quo ad numerantem, quæ non attingit terminum numeri, licet ipſa res numerata habeat finitum numerum.

Comprehenſio eſt ſimilitudo finitatis & apprehenſio: ſicut guſtando qui cum guſtat apprehendit mare ſalſum.

Capacitas eſt forma, per quam capax poteſt comprehendere & attingere entia comprehenſibilia per ipſum.

Exiſtentia eſt eſſentia entis quod exiſtit. Agentia eſt eſſe agendi, ſed agere eſt actus exiſtentis, ſicut calefacere calidum: benefacere bonum.

Potentia eſt id quod cum ſuo actu ſe habet ad obiectum: ſicut viſus cum videre, auditus cum audire, & ſunt in homine decem potentiæ naturales: ſcilicet auditus, viſus, guſtus, tactus, odoratus, affatus, imaginatio, memoria, intellectus & voluntas, quibus cõſequẽter correſpondetur decem modis obiectorum. Alio modo ſumitur potentia pro ente quod nondum eſt, ſed poteſt eſſe, vt ſcientia in intellectu, fructus in arbore.

Obiectum eſt illud ens, quod eſt apprehenſum per potentiam: ſicut ſapor per guſtum.

Actus eſt opus potentiæ, eum quo obiectum aſſumitur à potentia: vt videre viſus: ſimiliter actus eſt duplex, primo quando ens eſt in eſſe ſecuudo pro agere ipſius.

Immobilitas eſt proprietas entis immobilis quæ nullum habet appetitum ad ſe mouendum: ſicut Deus qui eſt ens immobile, cum ſit ens eternum & infinitum in ſe habens ſuam perfectionem æternaliter & infinitè.

Succeſſio eſt commutatio de vno in aliud per motum.

Attractio eſt actus potentiæ, qui attrahere appetit aliquid ſecundum ſuã naturam & proprietatem attrahentis & attracti: vt magnes ferrum, teriaca venenum.

Receptio attractionem ſequitur relatiuè.

Significatio eſt reuelatio ſecretorum, cum ſigno demonſtratorum.

Nouitas eſt ens per quod ſubiectũ habituatur nouis habitibus, vel noua quantitate.

Monſtruitas eſt deuiatio motûs naturæ à principio ad finem, per ſuperabundantiam aut magnam indigentiam, vt ſex digiti, vel quatuor tantum, & inde dicitur monſtrum.

Color eſt habitus per figurã contuitus & ſunt quatuor colores generales, ſcilicet luciditas, dyaphanitas, albedo, nigredo.

Vmbra eſt habitus priuatus lucis vel luminis, & eſt habitus aëris per oppoſitum terræ denigratus.

Neceſſitas eſt illud ens, quod aliter eſſe non poteſt. Neceſſarium eſt quod nullo modo euitari poteſt.

Contingens eſt veniens abſque neceſſitate, & eſt duplex, ſcilicet ſimplex

& neceſſarium. Contingens ſimplex eſt quod nullomodo neceſſitas eſt, ſicut eſſe fabrum. Contingens neceſſarium eſt alicuius duorum contradictoriorũ futura neceſſitas, vt Petrum ſaluari vel damnari.

Fortuna eſt accidens inuentum ſine intentione fortunati.

Occaſio eſt ens, quod intentionẽ habet ad ea quæ accidere poſſunt, vt homo ponens lignum in ignem, vt comburatur, eſt occaſio combuſtionis: medicus ſanitatis.

Diffinitio eſt certa & expreſſa rei & ſuarum proprietatum manifeſtatio.

Quæſtio eſt ignota petitio, per quã potentiæ animæ extant vt in ſuis actibus requieſcant, & fit decem modis in quæſtionali, ſcilicet per vtrum, quid, de quo, quare, quantum, quale, quando, vbi, quomodo, cum quo.

Obſtinatio eſt nimia actio memoriæ & voluntatis circa obiectum, per quam intellectus ſtat firmatus per falſi affirmationem contra veram negationem: ſicut de vitio & amore.

Opinio eſt ſuppoſitio ſeu credulitas alicuius rei cum dubitatione.

Suppoſitio eſt quædam confuſio conſtituta de poſſibilitate affirmationis, & ſuæ contrariæ negationis, vt veritas inueſtigando poſſit inueniri.

Demõſtratio eſt manifeſtatio ignoti per notum aut minus noti per magis notum. Et fit tripliciter, ſcilicet per quid ſiue per cauſam, per quia ſiue per effectum, & per æquiparentia primo: ſicut Sol eſt, igitur dies eſt; ſecundo dies eſt, igitur Sol eſt: tertio ſicut diuina bonitas eſt infinita & æterna, igitur diuina poteſtas homo eſt, quia Dei bonitas & hominis ſunt æquales. Vel demonſtratio eſt neceſſaria ſeu conſequens apprehenſio alicuius particularis poſitionis vel priuationis proueniens ex neceſſaria vel conuenienti poſitione ſeu ex impoſſibili priuatione diffinitionum & proprietatum vniuerſalium principiorum & diſtinctionum, & regularũ artis generalis.

Prædicatio eſt ars, cum qua prædicator informat populum ad habendos bonos mores, & euitandos malos.

Punctus tranſcẽdens eſt inſtrumentum humani intellectus cum quo attingit ſuum obiectum iuxta naturas potentiarum inferiorum, & attingit ſupremũ obiectum ſupra ſuam naturam.

Vel punctus tranſcendens eſt altitudo ſeu difficultas realitatis obiecti, implicans in potentia contradictionẽ, eo quod ipſa potentia de natura ſui eum penitus attingere non poteſt.

Idea in Deo eſt ens ſiue obiectum æternaliter per diuinam ſapientiam de rebus producentis in tempore, & hæc Idea in Deo eſt ipſemet Deus. Idea in tempore eſt ſimilitudo æternæ Ideæ & talis Idea ſiue ſimilitudo in creatura eſt creata.

Prædeſtinatio in diuina ſapientia eſt actus, qui intelligit homines æternaliter electos cum iuſtitia ad ſaluationem, & hæc prædeſtinatio in Deo eſt Idea quæ eſt Deus. Prædeſtinatio eſt actus diuinæ ſapientiæ, qui intelligit reprobandos cum iuſtitia ad damnationem, & eſt in Deo Idea Deus.

Libertas eſt proprietas intellectualis data rationali creaturę, vt liberè bonum diligat, & malum vitet. Liberum arbitrium eſt id in anima rationali, per quod liberè ſe mouet ad bonum vel malum diligendo, vel odiendo, accipiendo vel dimittendo. Et eſt duplex, ſcilicet ſpeculatum quãdo deliberatum faciet vel non, practicum quando electio facta eſt.

Creatio in æternitate eſt Idea, & quia æternaliter per diuinam ſapientiam eſt ſcita, & per diuinam voluntatem eſt amata, quæ creatio in æternitate eſt Idea quæ eſt Deus.

Creatio in tempore eſt productio entis de nihilo, & hæc eſt creatura.

Miſericordia eſt parcens culpas & peccata: & miſericordia in æternitate eſt Idea quæ eſt Deus, ſed in prædeſtinato vel miſericordiato eſt creatura.

Gratia eſt electio perſonæ ſuper ſua merita, dando bona illis qui non meruerunt.

Scientia eſt vera & neceſſaria cognitio de rebus habita per verum intelligere.

Scientia generalis eſt quidam vtilis habitus ſtans applicabilis, ratione cuius omnia ſcibilia cæterarum ſcientiarum ſunt ad ſciendum in potentia ipſius: intellectus humanus Imaginatur, qui tripliciter facit ſcientiam in vna, ſcilicet in hoc mundo: primo per naturã ſenſus & imaginationis, ſecũdo per ſuam naturam ſupra ſuam imaginationem.

Tertio ſupra ſuam naturam in natura & perfectione ſupremi, & ſic ratio humani intellectus eſt triplex ſecundum triplicem modum intelligẽdi ſupradictum.

Ars eſt ordinatio & ſtaturum cognoſcendi finem de quo vult hoc habere notitiam, & habet duas ſpecies, ſcilicet artem mechanicam & liberalem.

Ars mechanica eſt modus lucratiuus manualis ad præbendum ſubiectum vitæ corporalis.

Ars liberalis eſt quidam modus ſcitiendi per quem intellectus attingit ad eloquendum quantitates rerum, & ſunt ſeptem, ſcilicet Grammatica, Logica, Rhetorica, Muſica, Geometria, Arithmetica, Aſtrologia.

Ars moralis eſt modus ordinandi potentias, apprehendendi per multitudinem ſuarum actionum & notificationem.

Ars generalis eſt vniuerſale ſtatum omnibus ſcientiis per ſua primitiua & generalia principia in quibus vnitates illarum poteſtate relucent. Item ars generalis eſt quoddam Dei donum vt ſit humano intellectui generale inſtrumentum neceſſario ad cognoſcendum veritates entium in quibus quieſcat, vt ab opinionibus & erroribus per verum intelligere ſit remotus.

Theologia eſt ſcientia humanum intellectum & voluntatem præparans ad cognoſcendum & diligendum Dominum Deum noſtrum.

Philoſophia eſt ſcientia per quam intellectus illuminatur ad cognoſcendum primam cauſam per cuius effectum opera ſecreta Philoſophorum naturalia vel moralia cognoſcimus.

Aſtrologia eſt ſcientia ad cognoſcendum virtutes & motus quos cœlum habet in inferioribus corporibus elementalis ſecundum naturam corporum ſuperiorum, ſcilicet ſignorum & planetarum.

Geometria eſt ars per quam habetur doctrina ad menſurandum lineas, angulos, & figuras & rerum corporalium, longitudines & amplitudines, profunditates.

Arithmetica eſt ars inuenta ad numerandũm multas vnitates.

Muſica eſt ars ad ordinandum plures voces concordantes in vno cantu.

Rhetorica eſt ars ordinandi verba pulchre & ornate.

Logica eſt ars docens diſcernere verum à falſo.

Grammatica eſt ars docens loqui-

pronunciare, & ſcribere congrue & recte.

Medicina eſt ſcientia ſanitatem docens conſeruare, aut lapſa reducere ſecundum poſſibilitatem naturæ in corpore ſenſato.

Motalitas eſt habitus extra naturam per quam quis diſpoſitus eſt agendum bonum vel malum per virtutes aut vitia.

Ius eſt tribuere vnicuique quod ſuum eſt.

Militia eſt habitus cum quo miles iuuat Principem ſuum vt poſſit ſubſtinere iuſtitiam.

Pollitica eſt ars cum qua Burgenſes procutant vt litatem publicam ciuitatis,

Prædicatio eſt ars cum qua prædicatot informat populum ad habendos bonos mores & euitandum malos.

Sequuntur propria principia cuiuſlibet ſcientiæ ſecundum proprium ſubiectum.

Et primò de Theologia.

Deus eſt *ſubiectum* in Theologia, & dicitur ſubiectũ eo quod omnia qua tractat ipſa Theologia dirigũtur ad dandum notitiam de Deo. *Finis Theologiæ* eſt Deum cognoſcere & amare, honorare, laudare & ſibi ſerre, & cum ipſa Theologia vti virtutibus contra vitia ad perpetuam beatitudinem conſequendam. Principia Theologiæ ſunt eſſentia diuina, vita, dignitates, actus, forma, relatio, ordinatio, actio, articuli, præcepta, expoſitio, prima intenſio, ſecunda intentio.

De Philoſophia.

Delectatio ſciendi eſt ſubiectum in Philoſophia, finis cognoſcere cauſam primam & ſecreta: effectus principiorum ſunt prima cauſa, motus, intelligentia, orbis, forma vniuerſalis materia prima, natura, elementa, ſimplicia, appetitus, potẽtia, habitus, actus, mixtio, digeſtio, compoſitio, alteratio.

De diuiſione Philoſophiæ.

Philoſophia diuiditur in tres partes, quia eſt naturalis, alia moralis, alia ſermocinalis: naturalis eſt ſcientia habita de rebus natnralibus cuius tres ſunt partes, ſcilicet Methaphiſica, Phiſica, & Mathematica.

Methaphiſica eſt ſcientia de rebus ſpiritualibus traſcendentibus, cuius tres ſunt conſiderationes, ſcilicet diuina, Angelica, & rationalis anima.

Phiſica eſt ſcientia de rebus naturalibus inferioribus in elementis & elementatis.

Mathematica eſt ſcientia de rebus naturalibus conſideratis in quantitate cuius quatuor ſunt partes, ſcilicet Geometria, Aſtrologia, Muſica, Arithmetica. Geometria conſiderat de quantitate immobili in corpore. Aſtrologia de quantitate mobilium in corpore cœleſti.

Arithmetica de numero abſolutè. Muſica de numero relato ad ſonum.

Moralis Philoſophia eſt ſcientia de rebus moralibus cuius tres ſunt partes monoſtica, Iconomica, & politica.

Monoſtica eſt ſcientia de regimine vnius in ſe: Iconomica de regimine vnius ad plures; polirica de regimine plurium ad plures.

Sermocinalis Philoſophia eſt ſcien-

tia

tia conſiderans de ſermone, cuius tres ſunt partes, ſcilicet Grammatica, Logica, & Rhetorica. Grammatica de ſermone congruo, Logica de ſermone vero, Rhetorica de ſermone ornato.

De Iure.

IVſtitia eſt ſubiectum in iure, finis *vt inter gentes ſit pax & concordia, & vt cum munditia & boneſtate Deo ſeruiatur.* Principia ſunt Deum diligere, honeſtè viuere, vnicuique quod ſuum eſt reddere. Deum diligere eſt principium ad vtendum virtutibus & vitia euadendum: vnicuique quod ſuum eſt reddere eſt principium ad ſatisfaciendum ipſi Deo de ſe, ſibi de ſe, proximo ſuo de ſe.

Vel principia iuris ſunt hæc, forma, materia, ius generale, commune, ſpeciale, naturale, poſitiuum, canonicum, ciuile, conſuetudinale, Thetoricum, practicum, militare, comparatiuum, antiquum, nouum.

De Medicina.

SAnitas eſt ſubiectum in medicina: finis vt corpus ſenſatum poſſit habere ſuas operationes, quæ ſibi conueniunt: principia ſunt tria, ſcilicet *res naturales, non naturales, contra naturã.* Res naturales ſunt ſeptem, ſcilicet *alimenta, complexiones, humores, membra, virtus, operationes*, ſpecies & quatuor annexa prædictis ſunt, ætas, color, figura, diſtantia inter maſculum & fœmineum. Non naturales ſunt decem, ſcilicet cibus, aër, potus, sõnus, vigilia, exercitium, actio, repletio, inanitio, accidentia animæ: Res contra naturam ſunt tres, ſcilicet morbus, cauſa, accidens.

De Geometria.

QVantitas continua immobilis eſt ſubiectum in Geometria, finis cognoſcere lõgitudines, amplitudines, & profunditates rerum corporalium: principia ſunt decem, ſcilicet punctus, linea, angulus, figura, quantitas, centrum, capacitas, longitudo, amplitudo, profunditas.

De Aſtronomia.

QVantitas continua mobilis, ſeu influentia cœleſtis eſt ſubiectum in Aſtronomia: finis cognoſcere virtutes & motus quos cœlum habet in inferioribus effectiuè: principia ſunt ſigna planetæ. Signa ſunt duodecim, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Piſces. Planetæ ſunt ſeptem: ſcilicet Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna.

De Arithmetica.

NVmerus abſolutè eſt ſubiectum in Arithmetica: finis numerando multas vnitates ſummare, & ipſas facilius numero retinere. Principia ſunt paritas, imparitas: numeri ſũt tres, ſcilicet articulus, digitus, compoſitus. Species numeri ſunt decem numeratio, additio, ſubtractio, mediatio, duplicatio, multiplicatio, diuiſio: progreſſio radicum extractio, quadrata, & radicum abſtractio cubita.

De Muſica.

VOcum concordantia ſeu melodia eſt ſubiectum in muſica, finis

concordando diuerſas voces, producere delectationem in cantu. Principia ſunt decem, ſcilicet *altitudo*, *infinitas*, *mediocritas*, *longitudo*, *breuitas*, *groſſitudo*, *gracilitas*, *ſubtilitas*, *proportio*, *accentus vocalium & conſonantium*.

De Grammatica.

Congruitas & rectitudo loquendi eſt ſubiectum in Grammatica: finis eſt congrue & recte loqui, pronunciare & ſcribere. Principia ſunt littera, ſyllaba, oratio, dictio vel octo partes orationis, aut concordantia ſuſtantiui & adiectiui, ſuppoſiti, appoſiti, relatiui & antecedentis & modi ſignificandi.

De Logica.

Argumenta ſeu argumẽtatiua ratio ſignificatio eſt ſubiectum in Logica: finis etenim arguendo eſt verũ & falſum poſſint inueniri, & vnum ab altero diſcerni. Principia ſunt, terminus, propoſitio.

De Rhetorica.

Ordo & pulchritudo verborũ eſt ſubiectum in Rhetorica: finis per verba ordinata ac pulchra eſt *mouere* voluntatem audientis ad aliquem finem deſideratũ. Principia ſunt, forma materia, finis: partes ſunt quinque, ſcilicet inuentio, diſpoſitio, loquutio, memoria, & pronunciatio.

Cum generalis ſcientia habeat principia & quæſtiones ac regulas generales ad omnes artes & ſcientias, & ad quodlibet particulare contentum in ipſis, & vnitatem artis ſiue ſcientiæ reuelentur in arte generali, ſequendo proceſſum ipſius: ſicut particulare in ſuo vniuerſali inquirendo bonitatem, magnitudinem, &c. & inquirendo de ipſo per vtrum, quid, de quo, &c. & ideo ipſo ars generalis eſt ſpeculum humano intellectui in quo relucent & apparent omnium ſcibilium veritates. Finis ſcientiæ ſpeculatiuæ eſt veritas, practicæ vero opus.

F I N I S.

Stw. 305,49
UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 01242 1619

656

Stw. 305,49

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 01242 1619